ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា

ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ

បច្ចុប្បន្នកម្ម

២០០៩-២០១៣

ជំរុញកំណើន បង្កើតការងារ ធានាសមធម៌ និងប្រសិទ្ធភាព

ឆ្ពោះទៅសម្រេចគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា

ព្រះរាជក្រម

នស/រកម/០៦១០/០១២

យើង

ព្រះករុណាព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមនាថ នរោត្តម សីហមុនី
សមានភូមិជាតិសាសនា រក្ខតខត្តិយា ខេមររដ្ឋរាស្ត្រ ពុទ្ធិន្ទ្រាធរាមហាក្សត្រ
ខេមរាជនា សមូហោភាស កម្ពុជឯករាជរដ្ឋបូរណសន្តិ សុភមង្គលា សិរីវិបុលា
ខេមរាស្រីពិរាស្ត្រ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី

- បានទ្រង់យល់ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៩០៨/១០៥៥ ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ ស្តីពីការតែងតាំងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ ០២/នស/៩៤ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៤ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០១៩៦/១១ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៩៦ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងផែនការ
- បានទ្រង់យល់ សេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ របស់សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងផែនការ

ប្រកាសឱ្យប្រើ

ច្បាប់ ស្តីពីការអនុម័តយល់ព្រមលើផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិបច្ចុប្បន្នកម្ម២០០៩-២០១៣ ដែលរដ្ឋសភាបានអនុម័ត កាលពីថ្ងៃទី៣១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ នាសម័យប្រជុំរដ្ឋសភាលើកទី៤ នីតិកាលទី៤ និងដែលព្រឹទ្ធសភាបានយល់ស្របតាមទម្រង់ និងគតិនៃច្បាប់នេះទាំងស្រុង ដោយគ្មានការកែប្រែអ្វីឡើយ កាលពីថ្ងៃទី១៧ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១០ នាសម័យប្រជុំពេញអង្គព្រឹទ្ធសភាលើកទី៧ នីតិកាលទី២ ហើយដែលមានសេចក្តីទាំងស្រុងដូចតទៅនេះ ៖

ROYAUME DU CAMBODGE
LE MINISTRE DU PALAIS ROYAL

ច្បាប់
ស្តីពី
ការអនុម័តយល់ព្រមលើផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ
អភិវឌ្ឍន៍ជាតិបច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣

មាត្រា ១.-

អនុម័តយល់ព្រមលើផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣ ដូចមានអត្ថបទទាំងស្រុងភ្ជាប់មកជាមួយនេះ ។

មាត្រា ២.-

រាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ត្រូវបន្តរាល់នីតិវិធី ដើម្បីអនុវត្តផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣ នេះ ។

មាត្រា ៣.-

ច្បាប់នេះ ត្រូវប្រកាសជាការប្រញាប់ ។

ធ្វើនៅព្រះបរមរាជវាំងរាជធានីភ្នំពេញថ្ងៃទី ៣០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១០

ព្រះហស្តលេខា និងព្រះរាជលញ្ឆករ

នរោត្តម សីហមុនី

នស/រកម.០៦១០.៥៤៥

បានយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ
សូមឡាយព្រះហស្តលេខាព្រះមហាក្សត្រ
នាយករដ្ឋមន្ត្រី

ហត្ថលេខា

សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន

បានជម្រាបជូនសម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន
នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ទេសរដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងផែនការ

ហត្ថលេខា

ឆាយ ថន

លេខ: ៤៨០ ច.ល

ដើម្បីចម្លងចែក

រាជធានីភ្នំពេញ.ថ្ងៃទី០១ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០១០

អគ្គលេខាធិការនៃរាជរដ្ឋាភិបាល

ឃុន ជិនកេន

សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន
នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

អារម្ភកថា

រាជរដ្ឋាភិបាលប្រកាន់ខ្ជាប់នូវគោលនយោបាយសាមគ្គីជាតិ ដើម្បីប្រមូលកម្លាំងប្រជាជាតិទាំងមូលជាធ្លុងមួយ ពីគ្រប់មជ្ឈដ្ឋាន គ្រប់និន្នាការនយោបាយទាំងក្នុង និងនៅក្រៅប្រទេសក្រោមបាវចនា "***ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ***" ធ្វើឱ្យប្រទេសមានឯករាជ្យ អធិបតេយ្យ បូរណភាពទឹកដី សុខសន្តិភាព ប្រជាធិបតេយ្យ និងវឌ្ឍនភាពថ្កើងថ្កាន ។ ជាមួយនេះកម្ពុជាបាន និងកំពុងទទួលបាននូវ "***ផលចំណេញពីសន្តិភាព***" តាមរយៈកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រក្នុងទសវត្សរ៍កន្លងទៅនេះ និងបានចូលរួមវិភាគទានយ៉ាងថ្លៃថ្លាក្នុងសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចតំបន់ និងពិភពលោក ។ ស្ថិរភាពនយោបាយដែលមិនធ្លាប់មានជាច្រើនឆ្នាំមកហើយបានអនុញ្ញាតឱ្យកម្ពុជាអនុវត្តនូវកិច្ចការកំណែ ទម្រង់ក្នុងគ្រប់វិស័យ សំដៅកសាងសមត្ថភាពស្ថាប័ន ពង្រឹងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសង្គម- សេដ្ឋកិច្ច និងបង្កើតបរិយាកាសរឹងមាំដើម្បីទាក់ទាញវិនិយោគទុនទាំងក្នុង និងក្រៅប្រទេសក្នុងគោលដៅធានាឱ្យបាននូវកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។

ក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះ កម្ពុជាបានឆ្លងកាត់នូវការផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងច្រើនមិនត្រឹមតែក្នុងទិដ្ឋភាពនយោបាយនិងសន្តិសុខប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងមានការប្រែប្រួលក្នុងទិដ្ឋភាពសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមផងដែរ ។ ស្ថិរភាពនយោបាយសុខសន្តិភាព និងសុវត្ថិភាពបែបនេះគឺជាបុព្វលក្ខខណ្ឌសម្រាប់កម្ពុជាសម្រេចបាននូវសក្តានុពលសង្គម-សេដ្ឋកិច្ចរបស់ខ្លួន ។ ការបោះឆ្នោតសកលនាឆ្នាំ ១៩៩៣ បាននាំមកនូវការអនុវត្តន៍នូវគោលការណ៍នៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្សនិងសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ និងការគោរពសិទ្ធិសេរីភាព និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស ។ ទន្ទឹមគ្នានេះ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានរៀបចំឡើងនូវ*កម្មវិធីជាតិសម្រាប់នីតិសម្បទា និងអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* នាឆ្នាំ ១៩៩៤ *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ច ៥ឆ្នាំលើកទី១ (១៩៩៦- ២០០០)* សម្រាប់កំណត់ចក្ខុវិស័យនៃការកសាង និងអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិឡើងវិញដោយផ្តោតជាសំខាន់លើស្ថិរភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ការអភិវឌ្ឍន៍សង្គម និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។

លើសពីនេះទៀតដំណាក់កាលនៃការផ្លាស់ប្តូរមុខមាត់របស់កម្ពុជាដ៏គួរកត់សម្គាល់គឺនៅក្នុងអំឡុងឆ្នាំ ១៩៩៨-២០០៣ ដែលជារយៈពេលប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏សំខាន់មួយដែលមិនត្រឹមតែមានការផ្លាស់ប្តូរនូវទិដ្ឋភាពសង្គម- សេដ្ឋកិច្ចប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំងមានការផ្លាស់ប្តូរនូវទិដ្ឋភាពនយោបាយទៀតផង ។ ជាក់ស្តែងការបោះឆ្នោតសកលនាឆ្នាំ១៩៩៨ ការអនុវត្តន៍ដោយជោគជ័យនូវនយោបាយ «***ឈ្នះ-ឈ្នះ***» ដែលបានរំលាយអង្គការចាត់តាំងនយោបាយ និងយោធារបស់ខ្មែរក្រហមបាននាំមកនូវសុខសន្តិភាពពេញផ្ទៃប្រទេស និងការធ្វើសមាហរណកម្មនៃអតីតកងទ័ពខ្មែរក្រហម និងបងប្អូនខ្មែរដែលរស់នៅក្នុងតំបន់អតីតខ្មែរក្រហមកាន់កាប់ចូលមកក្នុងសង្គមកម្ពុជា ។ ក្នុងបរិការណ៍នេះ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានរៀបចំឡើងនូវ*ផែនការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច- សង្គមកិច្ច ៥ ឆ្នាំលើកទី ២ (២០០១-២០០៥)* ដើម្បីផ្តល់ការតម្រង់ទិសដល់ការបន្តកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍សង្គម-សេដ្ឋកិច្ច ព្រមទាំងបានអនុវត្តដោយជោគជ័យនូវ «***យុទ្ធសាស្ត្រត្រី-កោណ***» ដែលបានផ្តោតលើគោលដៅសំខាន់បី គឺ ***(១)•*** *ការធានាឱ្យមានសន្តិភាព ស្ថិរភាព និងសន្តិសុខ* ***(២)•*** *ការធ្វើ*

សមាហរណកម្មកម្ពុជាទៅក្នុងតំបន់ និងការធ្វើឱ្យមានទំនាក់ទំនងល្អឡើងវិញជាមួយនឹងសហគមន៍អន្តរជាតិ និង**(៣).** *ការជំរុញការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចនិងសង្គមកិច្ច* ។ ប្រការខាងលើនេះបានប្រែក្លាយកម្ពុជាពីប្រទេសមួយដែលធ្លាប់មានអស្ថិរភាព សង្គ្រាម ជម្លោះផ្ទៃក្នុង និងភាពអន់ថយឱ្យក្លាយទៅជាចំណុចកណ្តាលមួយនៃសន្តិភាពដ៏រឹងមាំ សន្តិសុខ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ការគោរពលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ការគោរពសិទ្ធិ និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស កិច្ចសហប្រតិបត្តិការ និងកិច្ចអភិវឌ្ឍដោយ មានការចូលរួមពីគ្រប់មជ្ឈដ្ឋានពាក់ព័ន្ធ ។ ទិដ្ឋភាពមួយទៀតនៃការវិវឌ្ឍជីវិជ្ជមាន និងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ដែលបានកើតមានឡើងចាប់តាំងពីឆ្នាំ ២០០៣ រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ន រួមមានការបោះឆ្នោតសកលនាថ្ងៃទី ២៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០០៨ ដោយមានលក្ខណៈសេរី យុត្តិធម៌ ត្រឹមត្រូវ និងមានតម្លាភាពដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ថា ជា "***អច្ឆរិយហេតុនៃឆន្ទមេគគ្គ***" ម្តងទៀត និងសមិទ្ធផលជាច្រើន ដែលសម្រេចបានតាមរយៈការអនុវត្តន៍ដោយជោគជ័យនូវ *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ច ៥ឆ្នាំលើកទី២ (២០០១-២០០៥)* និង "***យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ***" *ដើម្បីកំណើន ការងារសមធម៌ និងប្រសិទ្ធភាព* ។ តាមរយៈនេះ កម្ពុជាសម្រេចបាននូវស្ថិរភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច និងវឌ្ឍនភាពសេដ្ឋកិច្ចគួរឱ្យកត់សម្គាល់ក្នុងនោះកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំមានកម្រិត ៨,៤% ក្នុងរវាងឆ្នាំ ១៩៩៤-២០០៦ និងពីឆ្នាំ ១៩៩៩-២០០៦ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំមានកម្រិតដល់ទៅ ៩% ។ ជាការពិតសមិទ្ធផលទាំងអស់នេះមិនអាចកាត់ផ្តាច់បានទេពីការចូលរួមវិភាគទានដ៏ថ្លៃថ្លាពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទាំងឡាយរបស់កម្ពុជា ។ វាក៏ឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញផងដែរនូវប្រសិទ្ធភាពនិងភាពស័ក្តិសិទ្ធិដែលត្រូវបានកែលម្អឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើងពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃនៃការប្រើប្រាស់ហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការគ្រប់ប្រភេទដែលកម្ពុជាទទួលបានពីដៃគូសហប្រតិបត្តិការក្រៅប្រទេសរបស់ខ្លួន ក្នុងរយៈពេលកន្លងមកនេះ ។ ជារួមការដាក់ចេញ និងការអនុវត្តន៍ដោយជោគជ័យនូវផែនការជាតិ និងយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍នានាកន្លងមកបានផ្តល់នូវផែនទីតម្រង់ទិសសម្រាប់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាធ្វើដំណើរឆ្ពោះទៅរកការអភិវឌ្ឍន៍សង្គម-សេដ្ឋកិច្ច និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ ការអនុវត្តន៍ "***យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ***" គឺជាការបន្តសកម្មភាពពង្រឹងនូវសមិទ្ធផលនានា ដែលរាជរដ្ឋាភិបាលសម្រេចបានក្នុងរយៈពេលកន្លងមកដើម្បីសម្រេចបាននូវ "***គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍***" ក្នុងទិសដៅកែលម្អនិងបង្កើនសមត្ថភាពរបស់ស្ថាប័នសាធារណៈ លើកស្ទួយអភិបាលកិច្ចល្អ និងធ្វើទំនើបកម្មរចនាសម្ព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចជាតិសំដៅលើកកម្ពស់កំណើនសេដ្ឋកិច្ច បង្កើតការងារជូនប្រជាពលរដ្ឋ ធានាសមធម៌ក្នុងសង្គម និងបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃវិស័យសាធារណៈ ព្រមទាំងរក្សាការពារសម្បត្តិធម្មជាតិ និងសម្បត្តិវប្បធម៌ជាតិដែលទាំងអស់នេះគឺសុទ្ធតែជាកត្តាគន្លឹះដ៏សំខាន់បំផុតសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍន៍ប្រកបដោយចិរភាព និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្ររបស់ប្រជាជន ។ ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃទស្សនៈនេះតម្រូវឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាលបន្តសម្រិតសម្រាំង កែលម្អ និងពង្រឹងនូវអាទិភាពគោលនយោបាយបន្តកែលម្អនូវយុទ្ធសាស្ត្រតាមផ្ទៃកឱ្យឆ្លុះបញ្ចាំងនូវសភាពការណ៍ជាក់ស្តែងរបស់កម្ពុជា ដោយឈរលើបទពិសោធន៍ជាក់ស្តែងនៃការអនុវត្តន៍នូវ "***យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ***" សម្រាប់នីតិកាលទី ៣ នៃរដ្ឋសភាក្នុងពេលកន្លងមក ។ បច្ចុប្បន្ន ***យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ-ដំណាក់កាលទី ២*** នេះត្រូវបានរៀបចំឡើង និងក្លាយជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ចរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ហើយត្រូវបានចាត់ទុកថាជា «***របៀបវារៈគោលនយោបាយសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច***» នៃ «***កម្មវិធីនយោបាយរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល***» សម្រាប់នីតិកាលទី ៤ នៃរដ្ឋសភា ។

ក្នុងស្មារតីនេះ រាជរដ្ឋាភិបាលបានសម្រេចរៀបចំនូវ***ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ (ផយអជ) ២០០៦-២០១០*** ជាផែនការថ្មី និងត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយប្រើទម្រង់របស់***យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ*** របស់រាជរដ្ឋាភិបាល ។ ចំពោះការរៀបចំផែនការថ្មីនេះ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានប្រើប្រាស់ភាពជាម្ចាស់ពេញលេញក្នុងការគ្រប់គ្រងដំណើរការរៀបចំដោយធានាឱ្យមានការចូលរួមពិគ្រោះយោបល់ និងការផ្តល់អនុសាសន៍ពីគ្រប់ភាគីដែលមានចំណែកពាក់-

ព័ន្ធទាំងអស់ ។ ស្ថិតក្នុងជំហរហ្នឹងម៉ាត់ និងឥតងាករេក្នុងការអនុវត្តន៍ «***យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ***» និង "***ផយអជ ២០០៦-២០១០***" រាជរដ្ឋាភិបាលបានបង្កើតឡើងនូវបរិស្ថានអំណោយផល និងល័ក្ខខ័ណ្ឌចាំបាច់ជាច្រើនដែលអាចនាំកម្ពុជាបោះជំហានទៅមុខប្រកបដោយក្តីសង្ឃឹម និងជំនឿទុកចិត្តយ៉ាងមុតមាំនៅលើមាគ៌ានៃកំណែទម្រង់ និងការអភិវឌ្ឍន៍ស្របគ្នាជាមួយនឹងគោលបំណង ឧត្តមគតិ និងការប្តេជ្ញារបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាក្នុងការពុះពារបម្រើជាតិ និងប្រជាជនក្នុងគ្រប់កាលៈទេសៈ ស្របតាមឆន្ទៈ និងបំណងប្រាថ្នារបស់ប្រជាជន ។

បច្ចុប្បន្ននេះយើងមាន ***យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ*** និង***យុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍តាមវិស័យ*** ព្រមទាំងឯកសារជាច្រើនទៀតដែលមានលក្ខណៈជាផែនការ គោលនយោបាយ កម្មវិធីវិនិយោគ និងថវិកាជាតិ ។ ក្នុងន័យនេះដើម្បីធានាសង្គតិភាពនៃឋានានុក្រម តួនាទី ខ្លឹមសារ និងលំដាប់លំដោយនៃការអនុវត្តន៍រវាងឯកសារទាំងអស់ខាងលើនេះយើងត្រូវតែបន្សុីអាណត្តិកាលរបស់ ***ផយអជ*** ជាមួយ នឹង***កម្មវិធីគោលនយោបាយរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល*** ដែលមាន***យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ*** ជារបៀបវារៈគោលនយោបាយសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច ។ ខ្ញុំយល់ថា ***ផយអជ*** គឺជាផែនទីចង្អុលផ្លូវសម្រាប់ការអនុវត្តន៍ ***យុទ្ធសាស្ត្រ-ចតុកោណ*** ដែលតាមរយៈតួនាទីរបស់ខ្លួននេះធ្វើឱ្យឯកសារ ***ផយអជ*** ក្លាយជាឯកសារគោលនយោបាយសំខាន់ទី ២ របស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ។

ផយអជ ត្រូវតែធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្មនៅខណៈពេលដែលវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុ និងសេដ្ឋកិច្ចសកលលោកមានផលប៉ះពាល់មកលើសង្គម-សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ជាពិសេសបានធ្វើឱ្យមានការថយចុះនូវតម្រូវការទំនិញដែលនាំចេញពីកម្ពុជា និងបានធ្វើឱ្យកើនឡើងនូវហានិភ័យម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ ។ ការវិវឌ្ឍន៍នានានៅក្រៅប្រទេសនេះបានផ្តល់នូវបញ្ហាប្រឈមនានាដែលមិនបានរំពឹងទុកជាមុន ។ ដោយប្រឈមមុខនឹងបញ្ហានេះ រាជរដ្ឋាភិបាលបានចាត់វិធានការជាប្រព័ន្ធ និងតាមលំដាប់លំដោយដើម្បីកាត់បន្ថយឱ្យនៅកម្រិតទាបបំផុតនូវផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានរបស់វិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុ និងសេដ្ឋកិច្ចសកលលោកមកលើប្រព័ន្ធហិរញ្ញវត្ថុ និងសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា និងការពារនូវបណ្តាសមិទ្ធផលទាំងឡាយរបស់យើងដែលទទួលបានដោយលំបាកក្នុងរយៈពេលកន្លងមក ។ ការវិវឌ្ឍន៍នានានៅក្រៅប្រទេសនេះក៏បានធ្វើឱ្យក្រសួង-ស្ថាប័ននានារបស់រាជរដ្ឋាភិបាលចាំបាច់ត្រូវតែពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវផែនការរបស់ខ្លួនសម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពនៃ ***យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ-ដំណាក់កាលទី*** ២ ។ ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃបរិការណ៍នេះ ***ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិបច្ចុប្បន្នកម្ម (ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម) ២០០៩-២០១៣*** ត្រូវបានរៀបចំឡើងដើម្បីសម្រេចឱ្យបាននូវគោលដៅអាទិភាពចំនួនពីរ គឺ ***គោលដៅទី ១*** ដើម្បីបន្សុីអាណត្តិកាលរបស់ ***ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម*** ជាមួយអាណត្តិកាលរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលសំដៅធានាថា សកម្មភាពដែលបានគ្រោងទុកទាំងឡាយរបស់ក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងអស់ត្រូវបានរៀបចំឡើងដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពទាំងឡាយរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដែលប្រានកំណត់ក្នុង ***យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ-ដំណាក់កាលទី*** ២ ហើយ ***គោលដៅទី ២*** គឺដើម្បីធានាថាការងារដែលត្រូវលើកឡើងដោយក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពទាំងនេះត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយមានការគិតគូរដល់ផលប៉ះពាល់ នៃការធ្លាក់ចុះនៃសេដ្ឋកិច្ចសកលលោកដែលអាចមានមកលើសេដ្ឋកិច្ចរបស់យើង ។

ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣ ត្រូវបានរៀបចំឡើងតាមវិធីសាស្ត្រដែលមានលក្ខណៈល្អប្រសើរជាងមុនពីព្រោះថាវិធីសាស្ត្រនេះបានផ្តោតលើ ***ទី១).*** *តើក្រសួង-ស្ថាប័នណា*ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវក្នុងការអនុវត្តន៍គោលនយោបាយអាទិភាពទាំងឡាយក្នុងមុំនីមួយៗនៃ ***យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ-ដំណាក់កាលទី ២ ទី២).*** *តើសកម្មភាពជាក់លាក់អ្វីខ្លះ*ដែលក្រសួង-ស្ថាប័នទទួលខុសត្រូវបានគ្រោងឡើងដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយ អាទិភាពទាំងឡាយ

និង ***ទី៣)*.** *តើតម្លៃប៉ុន្មាន*ដែលក្រសួង-ស្ថាប័នទទួលខុសត្រូវប៉ាន់ស្មានឱ្យបានត្រឹមត្រូវបំផុត ដើម្បីអនុវត្តសកម្មភាពទាំងឡាយដែលបានគ្រោងសម្រាប់អំឡុងឆ្នាំ ២០០៩-២០១៣ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ***ផែនការ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣*** ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយផ្អែកលើធាតុចូលពីក្រសួង-ស្ថាប័ននីមួយៗរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងដោយបានពិគ្រោះយោបល់ជាមួយតួអង្គដែលមានចំណែកពាក់ព័ន្ធ ។ម្យ៉ាងវិញទៀត ការរៀបចំ ***ផែនការ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣*** ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយមានការចូលរួមតាមរយៈវិធីសាស្ត្រ ប្រមូលព័ត៌មានពីក្រោមឡើងលើ និងដោយមានការបង្កើតក្រុមការងារបច្ចេកទេសចម្រុះដឹកនាំដោយក្រសួងផែនការដើម្បីគ្រប់គ្រងនូវដំណើរការពង្រឹងសុខដុមនីយកម្មរវាងការរៀបចំផែនការចំណាយវិនិយោគសាធារណៈ និងធនធានពីគ្រប់ប្រភព ដែលនឹងអាចរកបានសម្រាប់អនុវត្តកម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ។ ជាមួយគ្នានេះក្រសួងផែនការ និងក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុនឹងធ្វើការយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយក្រសួង - ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនានា ដើម្បីធានាថា ការកំណត់គម្រោងវិនិយោគសាធារណៈនានាដោយក្រសួង-ស្ថាប័នជាប់ទាក់ទងយ៉ាងជិតស្និទ្ធទៅនឹងការរៀបចំ *ក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រថវិកា* សម្រាប់ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ។

ក្នុងនាមរាជរដ្ឋាភិបាល ខ្ញុំសូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទាំងឡាយដែលបានជួយគាំទ្រទាំងផ្នែកបច្ចេកទេស និងហិរញ្ញវត្ថុសម្រាប់រួមចំណែកធ្វើឱ្យកម្ពុជាមានវឌ្ឍនភាពគួរជាទីមោទនៈ ។ ប្រាកដណាស់ថា បច្ចុប្បន្នយើងកំពុងស្ថិតក្នុងយុគសម័យថ្មីមួយដែលក្នុងនោះរាជរដ្ឋាភិបាល និងក្រសួង-ស្ថាប័នរបស់ខ្លួនត្រូវតែធ្វើជាម្ចាស់លើដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍នានា និងត្រូវទទួលខុសត្រូវលើវាសនារបស់ខ្លួនដោយខ្លួនឯង ។ ក្នុងខណៈពេលដែលយើង បាន និងកំពុងបោះជំហានឆ្ពោះទៅមុខរាជរដ្ឋាភិបាលនឹងទទួលខុសត្រូវពេញលេញ ក្នុងដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍ទាំងមូល ដើម្បីធានាថា ធនធានទាំងអស់របស់រាជរដ្ឋាភិបាល និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍នឹងត្រូវបានផ្តល់ដោយមានទិសដៅច្បាស់លាស់ទៅដល់អាទិភាព និងវិស័យនានាដែលត្រូវបានជ្រើសរើសឡើង ។ ក្នុងស្មារតីនេះ រាជរដ្ឋាភិបាលនឹងយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ក្នុងការសម្រេចឱ្យបាននូវ « ***ការផ្ទេរពិត*** » នៃធនធានអភិវឌ្ឍន៍ដើម្បីឱ្យបានទៅដល់អ្នកត្រូវទទួលផលប្រយោជន៍ទាំងឡាយដូចជាក្រុមជនងាយរងគ្រោះ និងអ្នកក្រីក្រនៅក្នុងសហគមន៍ជនបទជាដើម ។

ជាថ្មីម្តងទៀត ខ្ញុំសូមបញ្ជាក់ថាដើម្បីភាពជោគជ័យនៃការអនុវត្តន៍គោលនយោបាយអាទិភាពរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលដូចបានកំណត់ក្នុង ***យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ-ដំណាក់កាលទី ២*** សម្រាប់នីតិកាលទី ៤ នៃរដ្ឋសភា តម្រូវឱ្យមានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរួមគ្នារវាងក្រសួង-ស្ថាប័នរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍វិស័យឯកជន សង្គមស៊ីវិល និងគ្រប់អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ។ ខ្ញុំសូមជំរុញ និងសង្ឃឹមជឿជាក់ថាក្រសួង-ស្ថាប័នរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍វិស័យឯកជនសង្គមស៊ីវិល និងគ្រប់អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់នឹងប្រកាន់ខ្ជាប់នូវបណ្តាអាទិភាពនានាដែលបានកំណត់ក្នុង ***ផែនការ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣*** ដែលជាផែនទីចង្អុលផ្លូវសម្រាប់ការអនុវត្តន៍ ***យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ-ដំណាក់កាលទី ២*** ។

រាជធានីភ្នំពេញ, ថ្ងៃទី ០១ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១០

ហ៊ុន សែន

សញ្ញាជាតិ និង ទង់ជាតិ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

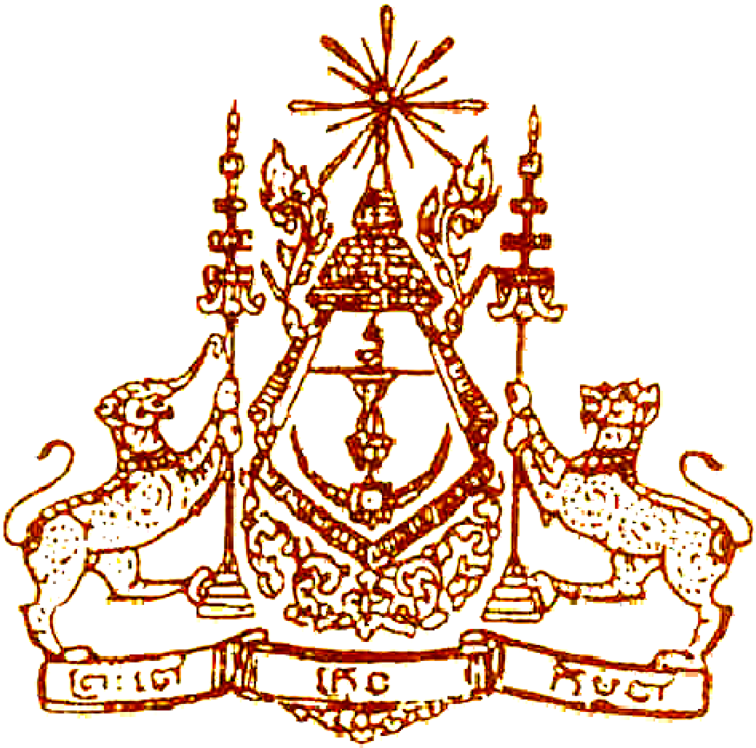

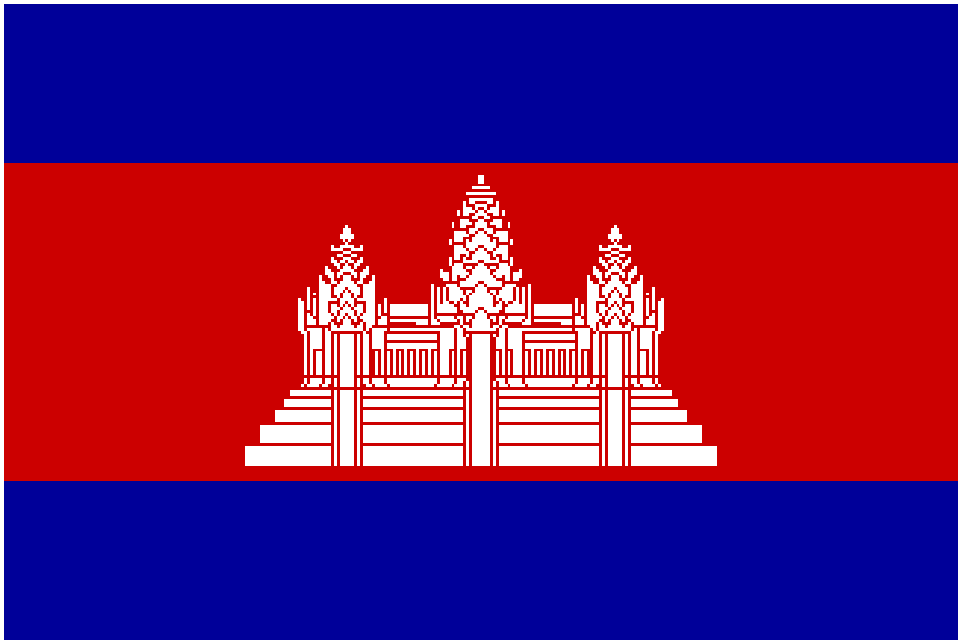

គំនូសបំព្រួញយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ

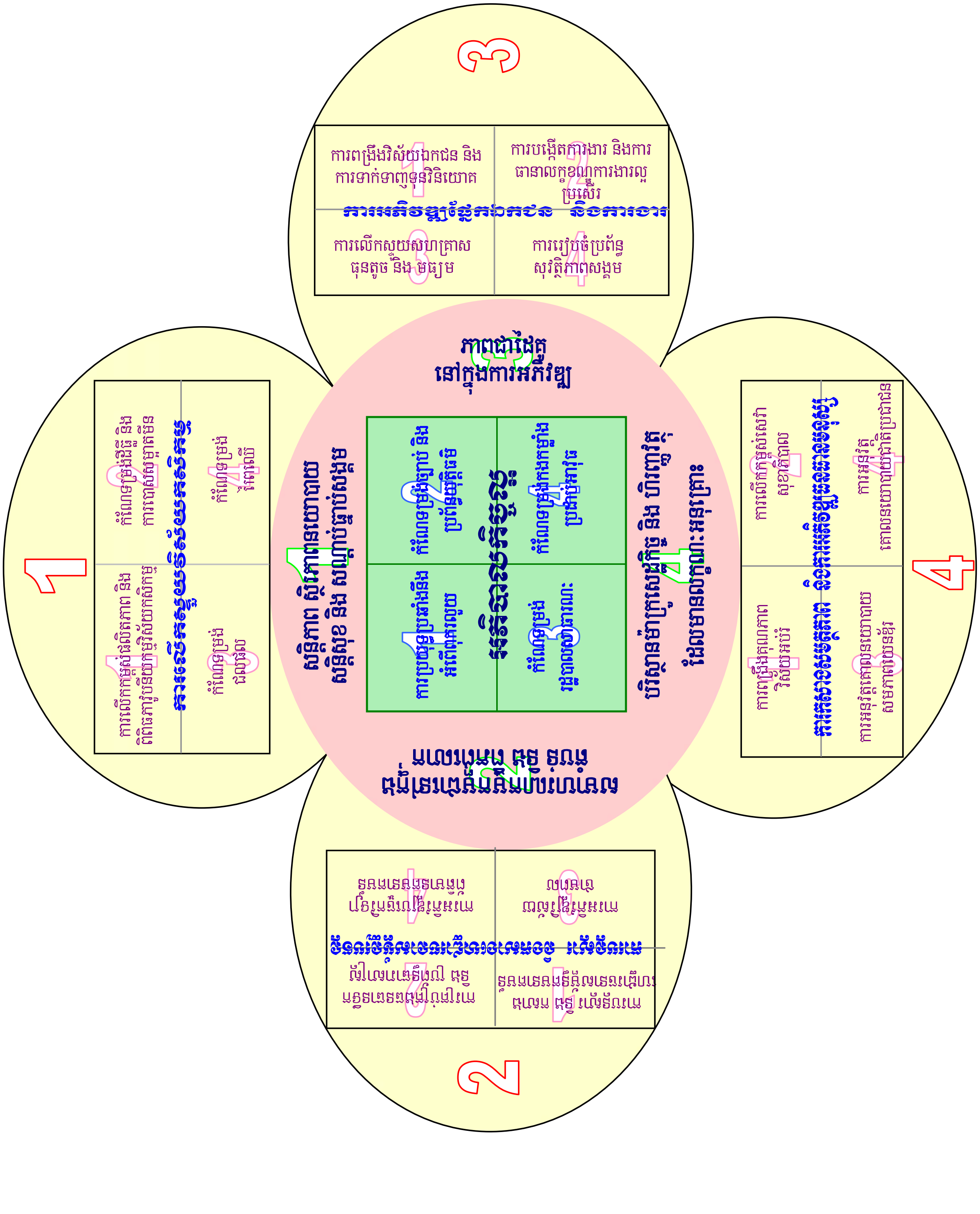

កម្ពុជា : សូចនាករសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ចសំខាន់ៗ

ព័ត៌មានទូទៅ (២០០៨)

ផ្ទៃដីសរុប: គម²	១៨១ ០៣៥
ចំនួនរាជធានី	១
ចំនួនខេត្ត	២៣
ចំនួនស្រុក	១៥៩
ចំនួនខណ្ឌ	៨
ចំនួនក្រុង	២៦
ចំនួនឃុំ	១ ៤១៧
ចំនួនសង្កាត់	២០៤
ចំនួនភូមិ	១៤ ០៧៣
ឆ្នាំសារពើពន្ធ	មករា-ធ្នូ
រូបិយវត្ថុ	រៀល (៛)

	សូចនាករសំខាន់ៗ	ឯកតា	២០០៨	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣
១.00	**កម្រិតនៃភាពក្រីក្រ (២០០៧)**							
១.0១	សរុបទូទាំងប្រទេស	% នៃប្រជាជន	៣០.១ (២០០៧)	ពុំមានតួលេខ	២៥.0	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ
១.0២	ភ្នំពេញ	% នៃប្រជាជន	0.៨ (២០០៧)	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ
១.0៣	ទីប្រជុំជនផ្សេងទៀត	% នៃប្រជាជន	២១.៩ (២០០៧)	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ
១.0៤	ជនបទ	% នៃប្រជាជន	៣៤.៧ (២០០៧)	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ
១.0៥	ប្រជាជនរស់នៅក្រោមខ្សែបន្ទាត់ភាពក្រីក្រម្ហូបអាហារ	% នៃប្រជាជន	១៨.0 (២០០៧)	ពុំមានតួលេខ	១៣.0	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ
២.00	**បញ្ហាយេនឌ័រ**							
២.0១	ស្ត្រីក្នុងកម្លាំងពលកម្ម (ក.ព) : វិស័យកសិកម្ម	% នៃ ក.ព សរុប	៥២.៥	ពុំមានតួលេខ	៥០.0	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	៥០.0
២.0២	វិស័យឧស្សាហកម្ម	% នៃ ក.ព សរុប	៥៣.៥	ពុំមានតួលេខ	៥០.0	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	៥០.0
២.0៣	វិស័យសេវាកម្ម	% នៃ ក.ព សរុប	២៧.0	ពុំមានតួលេខ	៣៧.0	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	៥០.0
៣.00	**ប្រជាជន**							
៣.0១	សរុប : ជំរឿន ខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨	លាននាក់	១៣.៤	១៣.៩	១៤.១	១៤.៣	១៤.៥	១៤.៧
៣.0២	ដង់ស៊ីតេប្រជាជន	ក្នុងមួយគម²	៧៥	៨១	៨៣	៨៤	៨៦	៨៧
៣.0៣	បុរសធៀបនឹងស្ត្រី	ស្ត្រី១០០នាក់	៩៤.៧	៩៤.៨	៩៥.0	៩៥.១	៩៥.៣	៩៥.៤
៣.0៤	អាយុ 0-១៤	% នៃប្រជាជន	៣៣.៧	៣៥.១	៣៤.៣៤	៣៣.៦	៣៣.២	៣៣.៣៧
៣.0៥	អាយុ ១៥-៦៤	% នៃប្រជាជន	៦២.0៤	៦១.0៩	៦១.៨២	៦២.៤៧	៦២.៨៦	៦២.៦២
៣.0៦	អាយុ ៦៥ឆ្នាំឡើង	% នៃប្រជាជន	៤.២៧	៣.៨	៣.៨៤	៣.៨៨	៣.៩៤	៤.0១
៣.0៧	ជនបទ	% នៃប្រជាជន	៨០.៥	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ
៣.0៨	ទីប្រជុំជន	% នៃប្រជាជន	១៩.៥	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ

	សូចនាករសំខាន់ៗ	**ឯកតា**	**២០០៨**	**២០០៩**	**២០១០**	**២០១១**	**២០១២**	**២០១៣**
៣.០៩	អត្រាកំណើនប្រចាំឆ្នាំ	%	១,៥៤	១,៤០	១,៣៥	១,៣៤	១,៣២	១,៣០
៣.១០	អត្រាបង្កើតកូនសរុប (ក្នុងស្ត្រីម្នាក់)	កំណើតរស់	៣,១១	៣,០៤	២,៩៧	២,៩១	២,៨៥	២,៨០
៣.១១	អាយុកាលមធ្យមសង្ឃឹមរស់ពីកំណើត : ប្រុស	ឆ្នាំ	៦០,៥	៦០,៦៥	៦១,៣៥	៦២,០៤	៦២,៧៣	៦៣,៤៣
	ស្ត្រី	ឆ្នាំ	៦៤,៣	៦៦,៩៧	៦៧,៦៨	៦៨,៣៨	៦៩,០៩	៦៩,៨០
៤.០០	**ម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច**							
៤.០១	*ផសស* ថ្លៃថេរឆ្នាំ២០០០	ពាន់លានរៀល	២៨ ៦៦៨	២៨ ៦៩២	៣០ ១២៦	៣១ ៩៤១	៣៤ ០២៩	៣៦ ២៣៥
៤.០២	*ផសស* ថ្លៃថេរឆ្នាំ២០០០	លានដុល្លារ	៧.០៦១	៦.៩១៧	៧.២៦៨	៧.៧២៥	៨.១៨៤	៨.៧០៤
៤.០៣	អត្រាកំណើន ផសស ពិត	%	៦,៧	០,១	៥,០	៦,០	៦,៥	៦,៥
៤.០៤	កសិកម្ម	%	៥,៧	៥,៤	៤,០	៣,២	៣,៤	៣,២
៤.០៥	ឧស្សាហកម្ម	%	៤,០	-៩,៥	១០,៥	៧,៩	៨,៤	៨,២
៤.០៦	សេវាកម្ម	%	៩,០	២,៣	៣,៣	៧,៣	៧,៤	៧,៤
៤.០៧	ផសស សម្រាប់ប្រជាជនម្នាក់ៗ	ពាន់រៀល	២.៩៩៨	៣.០៣០	៣.២៨៤	៣.៥២៨	៣.៧៩៩	៤.០៨៤
៤.០៨	*ផសស* សម្រាប់ប្រជាជនម្នាក់ៗ	ដុល្លារ	៧៣៨	៧៣១	៧៩២	៨៥៣	៩១៥	៩៨១
៤.០៩	អតិផរណា (ការប្រែប្រួលមធ្យមប្រចាំឆ្នាំ)	%	១៩,៧	-០,៦	៦,០	៤,៥	៣,៥	៣,០
៤.១០	ប្រាក់រៀល ធៀបនឹង ដុល្លារ (មធ្យមប្រចាំឆ្នាំ)	រៀល/ដុល្លារ	៤ ០៦០	៤ ១៤៨	៤ ១៤៥	៤ ១៣៥	៤ ១៥៣	៤ ១៦៣
៤.១១	ទុនបម្រុងបរទេសដុល	ចំនួនខែនាំចូល	៣,៥	៤,៦	៣,៥	៣,៥	៣,៥	៣,៥
៤.១២	ទុនបម្រុងបរទេសដុល	លានដុល្លារ	២ ១៦៤	២.៣៦៧	១.៩៣៥	២.១៤២	២.៣៦១	២.៦០០
៤.១៣	ការវិនិយោគផ្ទាល់បរទេស	លានដុល្លារ	៧៩៥	៥១៥	៥៩៩	៦៧៦	៧៤៥	៨២១
៥.០០	**សារពើពន្ធ**							
៥.០១	ចំណូលថវិកាសរុប	%នៃ *ផសស*	១៣,៣	១១,៨	១២,៦	១៣,២	១៣,៧	១៤,២
៥.០២	ចំណាយថវិកាសរុប	% នៃ *ផសស*	១៥,៩	១៧,៥	១៧,៩	១៧,៨	១៧,៨	១៧,៧
៥.០៣	អតិរេកចរន្ត	% នៃ *ផសស*	៣,០	០,១	១,៣	១,៧	២,២	២,៨
៦.០០	**វិស័យហិរញ្ញវត្ថុ**							
៦.០១	ធនាគារពាណិជ្ជកម្មនិងធនាគារឯកទេស	ចំនួន	៣០	៣៣	៣៤	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ
៦.០២	ឥណទានមិនទាន់ទូទាត់សង	ពាន់លានរៀល	៩ ៦៦៥	១០ ០៩៤	១១ ១០៤	១២ ២១៤	១៣ ៤៣៥	១៤ ៧៧៩
៦.០៣	គ្រឹះស្ថានមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ	ចំនួន	១៨	២០	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ
៦.០៤	ឥណទានមិនទាន់ទូទាត់សង	ពាន់លានរៀល	១ ១៦១	១ ២៦៣	១ ៥១៦	១ ៩៧១	២ ៧៦០	៣ ៨៦៤
៧.០០	**ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការ (រួមទាំងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល)**			**ប៉ាន់ស្មាន**	**ព្យាករណ៍**	**ព្យាករណ៍**	**ព្យាករណ៍**	**ព្យាករណ៍**
៧.០១	សរុប	លានដុល្លារ	៩៥៧,៣០៨	៩៦០,៨៣០	១ ០៤៤,៦៣៦	៧០៦,៩៦៦	៤៩៩,៦០៣	២២៧,១២៣
៧.០២	ជំនួយបច្ចេកទេស	លានដុល្លារ	២២២,៤០១	២៤១,៣០២	២២១,២៣៨	១១៨,០៩៦	៧៨,០៤៣	៣២,៧៧៨
៧.០៣	ជំនួយវិនិយោគ	លានដុល្លារ	៥៩៤,២៨២	៥៨៤,៤៨៣	៦៩៣,៥៧០	៥១៦,៤៥៦	៣២៨,៤៩៤	១៧៧,៤៤៣
៧.០៤	ជំនួយផ្សេងៗទៀត	លានដុល្លារ	១៤០,៦២៥	១៣៥,០៤៥	១២៩,៨២៩	៧២,៤១៥	៥៣,០៦៦	១៦,៩០៣
៨.០០	**កសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ**							
៨.០១	ផ្ទៃដីដំណាំ	ពាន់ហត	៥៩៦	៦៤៥	៧៧៤	៩៣០	១ ០០០	១ ០០០

	សូចនាករសំខាន់ៗ	ឯកតា	២០០៨	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣
៨.០២	ផ្ទៃដីស្រោចស្រព	ពាន់ហត	១ ១២០	១ ១៤៥	១ ១៧០	១ ១៩៥	១ ២២០	១ ២៤៥
៨.០៣	ផ្ទៃដីដាំដុះស្រូវ	លានហត	២,៦១	២,៦៣	២,៦៥	២,៦៥	២,៦៥	២,៦៥
៨.០៤	ទិន្នផលស្រូវក្នុងមួយហិកតា	តោន	២,៧៤	២,៧៧	២,៨០	២,៨៣	២,៨៧	៣,០០
៨.០៥	ឡូតិ៍នេសាទ	គម²	៤១៥	៤១៥	៤១៥	៤១៥	៤១៥	៤១៥
៨.០៦	ក្នុងនោះ -- សម្រាប់សហគមន៍នេសាទ	%	៥៦,៤	៥៦,៤	៥៦,៤	៥៦,៤	៥៦,៤	៥៦,៤
៨.០៧	ត្រីនេសាទបាន (ពីគ្រប់ប្រភព)	តោន	៤៧១	៥១៥	៦១៧	៦៦៨	៧២៦	៧៨៨
៨.០៨	ផ្ទៃដីគ្របដណ្តប់ដោយព្រៃឈើ	%នៃផ្ទៃដី	៥៩,០០	៥៧,៥៩	៥៧,៩៩	៥៨,៣៩	៥៨,៧៩	៥៩,១៩
៨.០៩	ព្រៃឈើដាំដុះឡើងវិញ (សរុបផ្ទៃដីតាំងពីឆ្នាំ១៩៨៥)	ពាន់ហត	១០,៨១	១៨,៩២	៧៣	៧៣	៧៣	៧៣
៨.១០	ការប្រើប្រាស់អុសសម្រាប់ដុត	%គ្រួសារសរុប	៧៣	៦៧	៦១	៥៩	៥៦	៥៤
៨.១១	ការបោះបង្គោលព្រំព្រៃ	គម	៣២១	២២៨	៤១៣	៥០០	៥០០	៥០០
៨.១២	សហគមន៍ព្រៃឈើ	សហគមន៍	១២៤	២១០	៣០០	៣៥០	៤០០	៤៥០
៩.០០	**ការអភិវឌ្ឍជនបទ**							
៩.០១	ផ្លូវថ្នល់ដែលបានស្តារ (នៃប្រវែងសរុប ២៨ ០០០គម)	គម	២៤ ១៤០	២៥ ៦៥៨	២៦ ៦៥៨	២៧ ៦៥៨	២៨ ៦៥៨	២៩ ៦៥៨
៩.០២	ការទទួលបានទឹកស្អាត (ជនបទ)	%នៃប្រជាជន	៤០,៤៩	៤១,៩៩	៤៣,៤៩	៤៤,៩៩	៤៦,៤៩	៤៧,៦៩
៩.០៣	ការទទួលបានអនាម័យ (ជនបទ)	%នៃប្រជាជន	២៣,២៤	២៤,២៤	២៥,០០	២៧,០០	២៩,០០	៣១,០០
១០.០០	**ឧស្សាហកម្ម**							
១០.០១	ផលិតផលកម្មន្តសាល	ពាន់លានរៀល	១៥ ២៨១	១២ ៨៧០	១៤ ៨១២	១៥ ៧៦៩	១៦ ២៤២	១៦ ៧២៩
១០.០២	ក្នុងនោះ - ឧស្សាហកម្មសម្លៀកបំពាក់ : ផលិតផល	ពាន់លានរៀល	១២ ៣៤៨	៩ ៨៧៨	១១ ៧៣១	១២ ៥៥៥	១២ ៩៧៣	១៣ ៣៦២
១០.០៣	: កម្លាំងពលកម្ម	នាក់	៣២៩ ៨៩២	៣៣៥ ០០០	៣៤០ ០០០	៣៥០ ០០០	៣៧០ ០០០	៤០០ ០០០
១០.០៤	ឧស្សាហកម្មធុនតូចនិងមធ្យម	មូលដ្ឋាន	៣២ ៨០០	៣៣ ០០៥	៣៣ ២១៤	៣៣ ៤៥០	៣៣ ៥៧៩	៣៣ ៨១៤
១០.០៥	ទុនវិនិយោគសរុប	ពាន់ដុល្លារ	១៦៥ ៩៣២	១៦៦ ៦៧៦	១៦៨ ៤០៩	១៦៩ ៦៩៩	១៧១ ២០៦	១៧១ ២៨៨
១០.០៦	ផលិតផល	ពាន់លានរៀល	២ ៧០០	២ ៧៨១	២ ៨៥៨	២ ៨៧៨	២ ៩០៣	២ ៩០៤
១០.០៧	កម្មករ	នាក់	៩៦ ៨៨៣	៩៦ ៣៦២	៩៨ ០៣៤	៩៨ ៧៣១	៩៩ ៦៣៤	៩៩ ៦៨៤
១០.០៨	កម្មករ ជាស្ត្រី	នាក់	៤៣ ៨០៣	៤៤ ០៥៣	៤៤ ១០៨	៤៤ ៣៧៣	៤៤ ៦៤៣	៤៤ ៩១៨
១០.០៩	សហគ្រិន ជាស្ត្រី	នាក់	៣ ០០៥	៣ ០៥៥	៣ ១១០	៣ ១៧០	៣ ២៣៥	៣ ៣០៥
១១.០០	**ថាមពល**							
១១.០១	អគ្គិសនីដែលផលិតបាន	លាន គវ៉ម	១ ៨៥៨,៣៦៤	១ ៨៨២,០០៣	២ ១៦៤,៣០០	២ ៤៨៨,៩៤៥	២ ៨៦២,២៨៧	៣ ២៩១,៦២៩
១១.០២	ចំនួនគ្រួសារប្រើប្រាស់ថាមពល	គ្រួសារ	៤៨៧ ៤២៦	៥៦០ ៥៣៩	៦៤៤ ៦២១	៧៤១ ៣១៤	៨៥២ ៥១១	៩៨០ ៣៨៨
១១.០៣	ការប្រើប្រាស់ថាមពលរបស់ប្រជាជនម្នាក់ក្នុង១ឆ្នាំ	គវ៉ម	១៣៩	១៣៥	១៥៣	១៧៤	១៩៧	២២៤
១១.០៤	ប្រវែងបណ្តាញខ្សែបញ្ជូនថាមពល (២២ KV)	គម	១ ៤៥០	១ ៥៩៥	១ ៩១៤	២ ២០១	២ ៥៣១	២ ៩១១
១១.០៥	ប្រវែងបណ្តាញខ្សែបញ្ជូនថាមពល (១១៥ KV)	គម	៣២៣	៣៩៣	៣៩៣	៤៧៦	៥៤៧,៥	៥៤៧,៥
១១.០៦	ប្រវែងបណ្តាញខ្សែបញ្ជូនថាមពល (២៣០ KV)	គម	០	១០០	១០០	២៦៩	១ ១៨២	១ ៤០៧
១២.០០	**ដឹកជញ្ជូន**							
១២.០១	ផ្លូវជាតិ និង ផ្លូវខេត្ត : សរុប	គម	១១ ៤៩៤	១១ ៤៩៤	១១ ៦១៨	១១ ៦១៨	១១ ៦១៨	១១ ៦១៨
១២.០២	ក្នុងនោះ -- ផ្លូវកៅស៊ូ	គម	២ ៣៤២	២ ៦៦១	២ ៧៨១	២ ៨០០	៣ ៥០០	៤ ១០០

	សូចនាករសំខាន់ៗ	ឯកតា	២០០៨	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣
១២.០៣	ផ្លូវដែក	គម	៦៥០	៦៥០	៦៥០	៦៥០	៦៥០	៦៥០
១២.០៤	កំពង់ផែអន្តរជាតិ	ចំនួន	២	២	២	២	២	២
១២.០៥	អាកាសយានដ្ឋាន :							
	ក-អាកាសយានដ្ឋានអន្តរជាតិ	ចំនួន	២	២	៣	៣	៣	៣
	ខ- អាកាសយានដ្ឋានក្នុងស្រុក	ចំនួន	៩	៩	៨	៨	៨	៨
១៣.០០	**ទូរគមនាគមន៍**							
១៣.០១	ទូរសព្ទ័ដែលកំពុងប្រើប្រាស់ (ចល័ត និង អចល័ត)	ពាន់គ្រឿង	៤ ១៤៣	៦ ៤៤៧	៧ ១០០	៧ ៧០០	៨ ៣០០	៨ ៩០០
១៣.០២	អ្នកប្រើប្រាស់អ៊ិតធ័រណែត	នាក់	២០ ១០៨	២៩១ ៤១៣	៣៥០ ០០០	៤០០ ០០០	៤៥០ ០០០	៥០០ ០០០
១៣.០៣	អត្រាអ្នកប្រើប្រាស់ប្រៃសណីយ៏	%	០,៣៦	០,៣៨	០,៤០	០,៤២	០,៤៤	០,៤៦
១៣.០៤	អតិថិជនមធ្យមក្នុងមួយស្ថានីយ	ចំនួន	១៦១ ៤៤៥	១៦៣ ៩៣២	១៤០ ៩៦៨	១២៥ ២៥៦	១១១ ២៨៦	១០១ ១៤៧
១៤.០០	**ទេសចរណ៍**							
១៤.០១	ទេសចរអន្តរជាតិ	លាននាក់	២,១២៥	២,១៦២	២,២៧៦	២,៤៤៧	២,៦៩១	៣,០១០
១៤.០២	ទេសចរជាតិ	លាននាក់	៦,៧២៩	៦,៩៥៧	៧,៥៦២	៨,០៣៥	៨,៥៤៦	៩,០៩៩
១៤.០៣	ការស្នាក់នៅ (ការស្នាក់នៅតាមបន្ទប់សណ្ឋាគារ និង ផ្ទះសំណាក់)	បន្ទប់	៣២ ៨៥៨	៣៧ ១៩១	៤០ ៩១០	៤៤ ១៨៣	៤៧ ២៧៦	៥០ ១១២
១៤.០៤	កម្លាំងពលកម្មក្នុងវិស័យទេសចរណ៏	នាក់	៣០០ ០០០	៣០៥ ០០០	៣១៥ ០០០	៣១៧ ០០០	៣២០ ០០០	៣៣០ ០០០
១៤.០៥	ចំណូលពីវិស័យទេសចរណ៏	លានដុល្លារ	១ ៥៩៥	១ ៦១៧	១ ៦៨២	១ ៧៦៦	១ ៨៧២	២ ០២២
១៥.០០	**ព័តិមានសាធារណៈ**							
១៥.០១	អង្គភាពភ្នាក់ងារព័តិមាន រដ្ឋនិងឯកជន (សារព័តិមាន ទស្សនាវដ្ដី ជាភាសាខ្មែរនិងបរទេស)	អង្គភាព	៥៤៣	៥៥១	៥៥៦	៥៦១	៥៦៦	៥៧១
១៥.០២	រោងពុម្ព	កន្លែង	១៣៣	១៣៤	១៣៥	១៣៥	១៣៦	១៣៦
១៥.០៣	ចំនួនស្ថានីយ៏វិទ្យុក្នុងស្រុក រដ្ឋនិងឯកជន (ស្ថានីយ កណ្ដាល និងខេត្ត)	ស្ថានីយ៏	៥២	៥៥	៦០	៦៣	៦៥	៦៩
១៥.០៤	ចំនួនស្ថានីយ៏ទូរទស្សន៏ក្នុងស្រុក (រដ្ឋនិងឯកជន) និង ទូរ-ទស្សន៏ខ្សែកាប (ស្ថានីយ កណ្ដាលនិងខេត្ត)	ស្ថានីយ៏	១០២	១០៦	១១១	១១២	១១៥	១១៩
១៦.០០	**សុខាភិបាល**							
១៦.០១	អត្រាមរណភាពកុមារអាយុក្រោម១ឆ្នាំ	ក្នុង ១ ០០០ កំណើតរស់	៦៦ (២០០៦)	ពុំមានតួលេខ	៦០	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	៥៥
១៦.០២	អត្រាមរណភាពកុមារអាយុក្រោម៥ឆ្នាំ	ក្នុង ១ ០០០ កំណើតរស់	៨២ (២០០៦)	ពុំមានតួលេខ	៧៥	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	៧០
១៦.០៣	អត្រាមរណភាពមាតា	ក្នុង ១០០ ០០០ កំណើតរស់	៤៦១	ពុំមានតួលេខ	៣៥០	ពុំមានតួលេខ	ពុំមានតួលេខ	៣០០
១៦.០៤	ការសម្រាលកូនដោយបុគ្គលិកសុខាភិបាលដែលមានជំនាញ	%	៥៨	៦៥	៧០	៧៥	៨០	៨៥
១៦.០៥	ការសម្រាលកូនដោយបុគ្គលិកសុខាភិបាលដែលមាន ជំនាញ នៅមូលដ្ឋានសុខាភិបាលសាធារណៈ	%	៣៩	៤៥	៥០	៥៥	៦០	៦៥

	សូចនាករសំខាន់ៗ	ឯកតា	២០០៨	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣
១៦.០៦	អត្រាជំងឺគ្រុនចាញ់ស្លាប់ ក្នុងចំណោមប្រជាជន ១០០០០០នាក់	១០០ ០០០ នាក់	២,១០	១,៥០	១,២០	១,១០	០,៩៩	០,៥០
១៦.០៧	អត្រាប្រេវ៉ាឡង់ជំងឺរបេងគ្រប់សណ្ឋាន ក្នុងចំណោមប្រជាជន ១០០ ០០០នាក់	១០០ ០០០ នាក់	៦១៧	៥៩៣	៥៦៤	៥៤៤	៥២៣	៥០២
១៦.០៨	ហ៊ីវ/អេដស៍ : អត្រាប្រេវ៉ាឡង់ក្នុងចំណោមមនុស្សពេញវ៉ីយ	%(១៥-៤៩ឆ្នាំ)	០,៧	០,៧	០,៧	០,៦	០,៦	០,៦
១៦.០៩	ស្ត្រីរៀបការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រពន្យារកំណើតទំនើប	%	២៦	៣៧	៤០	៤៥	៤៦	៤៩
១៦.១០	ការទទួលបានទឹកស្អាត (ទីប្រជុំជន)	%នៃប្រជាជន	៥១	៥៣	៥៤	៥៥	៥៧	៦០
១៧.០០	**អប់រំ**		**២០០៨/០៩**	**២០០៩/១០**	**២០១០/១១**	**២០១១/១២**	**២០១២/១៣**	**២០១៣/១៤**
១៧.០១	សាលាបឋមសិក្សា (ថ្នាក់ទី ១-៦)	ចំនួន	៦ ៥៦៥	៦ ៦៣៥	៦ ៦៨៥	៦ ៧៨៥	៦ ៨៦៥	៦ ៩៤៥
១៧.០២	អត្រាពិតនៃការសិក្សា : សរុប	%	៩៤,៤	៩៥,០	៩៦,០	៩៧,០	៩៧,៥	៩៨,០
១៧.០៣	ប្រុស	%	៩៤,៨	៩៥,០	៩៥,៥	៩៦,០	៩៦,៥	៩៧,០
១៧.០៤	ស្រី	%	៩៤,០	៩៥,០	៩៦,០	៩៧,០	៩៨,០	៩៩,០
១៧.០៥	អត្រាបញ្ចប់ការសិក្សា ថ្នាក់ទី៦	%	៨៥,៦	៨៦,០	៨៨,០	៩០,០	៩២,០	៩៤,០
១៧.០៦	ចំនួននៃសាលាមធ្យមសិក្សាបឋមភូមិ	ចំនួន	១ ៤៥១	១ ៥២១	១ ៦០០	ឃុំ១មានសាលារៀន ១	ឃុំ១ មានសាលារៀន ១	ឃុំ១ មានសាលារៀន ១
១៧.០៧	អត្រាពិតនៃការសិក្សា : សរុប	%	៣៣,៩	៤០,០	៤៣,០	៤៦,០	៤៨,០	៥១,០
១៧.០៨	ប្រុស	%	៣២,០	៣៨,០	៤១,០	៤៣,០	៤៦,០	៤៩,០
១៧.០៩	ស្រី	%	៣៥,០	៤២,០	៤៥,០	៤៨,០	៥១,០	៥៤,០
១៧.១០	អត្រាបញ្ចប់ការសិក្សា ថ្នាក់ទី៩	%	៤៩,១	៥១,០	៥៣,០	៥៥,០	៥៧,០	៥៩,០
១៧.១១	ចំនួនអក្ខរជនសរុបអាយុ ១៥-២៤ឆ្នាំ	%	៨៧,៥	៨៨,០	៨៩,០	៩០,០	៩១,០	៩២,០
១៨.០០	**កម្មវិធីសម្អាតមីន**							
១៨.០១	ជនរងគ្រោះដោយសារ មីននិងកាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាម ប្រចាំឆ្នាំ (ស្លាប់និងរបួស)	នាក់	២៧១	២៤៣	២១២	១៩១	១៧២	១៥៥
១៨.០២	សរុបផ្ទៃដីដែលបានបោសសម្អាត មីននិងកាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាម	ហត	៤៧ ៦៥០	៥២ ៩១៨	៥៨ ២៩២	៦៣ ៧៧២	៦៩ ៣៦៣	៧៥ ០៦៥

មាតិកា

អារម្ភកថា i

សញ្ញាជាតិ និង ទង់ជាតិ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា v

គំនូសបំព្រួញយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណដំណាក់កាលទី២ vi

សូចនាករសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ចសំខាន់ៗ vii

មាតិកា xii

បញ្ជី តារាង ប្រអប់ និង ឧបសម្ព័ន្ធ xvi

១. ជំពូកទី១ : សេចក្ដីផ្ដើម ១

២. ជំពូកទី២ : សមិទ្ធផលនិងបញ្ហាប្រឈមចម្បងៗ នៅក្នុងការអនុវត្តផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ២០០៦-២០១០ (ផយអជ ២០០៦-២០១០) ៩

១. អភិបាលកិច្ចល្អ : ស្នូលនៃយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ២០

១.១ ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ ២១

១.២ កំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ២៤

១.៣ កំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ ២៧

១.៤ កំណែទម្រង់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ៣២

២. បរិស្ថានគ្របដណ្ដប់សម្រាប់ការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រទាំងមូល ៣៤

២.១ សុខសន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ និងសណ្ដាប់ធ្នាប់សង្គម ៣៤

២.២ សមាហរណកម្មកម្ពុជានៅក្នុងតំបន់និងពិភពលោក ៣៨

២.៣ បរិស្ថានម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុដែលមានលក្ខណៈអនុគ្រោះ ៣៩

២.៤ ភាពជាដៃគូនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍ ៤៩

៣. ការលើកស្ទួយវិស័យកសិកម្ម ៥៣

៣.១ ការលើកកម្ពស់ផលិតភាពនិងពិពិធភាវូបនីយកម្មកសិកម្ម ៥៣

៣.២ កំណែទម្រង់ដីធ្លីនិងការបោសសម្អាតមីន ៥៨

៣.៣ កំណែទម្រង់ជលផល ៦៤

៣.៤ កំណែទម្រង់ព្រៃឈើ ៦៥

៤. ការបន្តស្តារនិងកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត ៧៣

៤.១ ការបន្តស្តារនិងកសាង ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគមនាគមន៍ ៧៤

៤.២ ការគ្រប់គ្រង ធនធានទឹកនិងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ៨៣

៤.៣ ការអភិវឌ្ឍ វិស័យថាមពលនិងបណ្តាញអគ្គិសនី ៨៧

៤.៤ ការអភិវឌ្ឍ បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននិងទូរគមនាគមន៍ ៨៩

៥. ការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជននិងការងារ ៩០

៥.១ ការពង្រឹងវិស័យឯកជន និងការទាក់ទាញការវិនិយោគ ៩១

៥.២ ការបង្កើតការងារ និងការធានាលក្ខខណ្ឌការងារល្អប្រសើរជូនកម្មករនិងនិយោជិត ៩៩

៥.៣ ការលើកស្ទួយសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម ១០១

៥.៤ ការរៀបចំប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម ១០២

៦. ការកសាងសមត្ថភាពនិងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស ១០៥

៦.១ ការពង្រឹងគុណភាពវិស័យអប់រំ ១០៥

៦.២ ការលើកកម្ពស់សេវាសុខាភិបាល ១១២

៦.៣ ការអនុវត្តគោលនយោបាយយេនឌ័រ ១៣០

៦.៤ ការអនុវត្តគោលនយោបាយប្រជាជន ១៣៥

៣. ជំពូកទី៣ : ក្របខ័ណ្ឌម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចសម្រាប់ ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣ .... ១៣៨

១. ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ច នាពេលចាប់ផ្តើម ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣ .... ១៣៨

២. ការគ្រប់គ្រងម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ឆ្នាំ២០០៩-២០១៣ .... ១៤៥

៣. ទស្សនវិស័យសេដ្ឋកិច្ច ឆ្នាំ២០០៩-២០១៣ .... ១៥៦

៤. ការវិនិយោគមូលធនដែលចាំបាច់ ដើម្បីសម្រេចបាននូវកំណើន ផសស ដែលបានគ្រោងទុក ១៦០

៥. ចំណូលនិងចំណាយថវិកា : ឆ្នាំ២០០៩-២០១៣ .... ១៦៣

៤. ជំពូកទី៤ : គោលនយោបាយ និង សកម្មភាព អាទិភាព : ២០០៩-២០១៣ .... ១៦៧

១. អភិបាលកិច្ចល្អ : ស្នូលនៃយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ១៧៥

១.១ ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ ១៧៥
១.២ កំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ១៧៩
១.៣ កំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ ១៨២
១.៤ កំណែទម្រង់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ១៨៥
២. បរិស្ថានគ្របដណ្តប់សម្រាប់ការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ១៨៦
២.១ សន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ សន្តិសុខ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ១៨៧
២.២ សមាហរណកម្មកម្ពុជានៅក្នុងតំបន់និងពិភពលោក ១៩១
២.៣ បរិស្ថានម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុដែលមានលក្ខណៈអនុគ្រោះ ១៩៣
២.៤ ភាពជាដៃគូនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍ ១៩៥
៣. ការលើកស្ទួយវិស័យកសិកម្ម ២០៣
៣.១ ការលើកកម្ពស់ផលិតភាពនិងពិពិធភាវូបនីយកម្មកសិកម្ម ២០៤
៣.២ កំណែទម្រង់ដីធ្លី និង ការបោសសម្អាតមីន ២០៩
៣.៣ កំណែទម្រង់ជលផល ២១៦
៣.៤ កំណែទម្រង់ព្រៃឈើ ២១៩
៤. ការបន្តស្តារនិងកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត ២៣០
៤.១ ការបន្តស្តារនិងកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគមនាគមន៍ ២៣០
៤.២ ការគ្រប់គ្រងធនធានទឹកនិងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ២៣៩
៤.៣ ការអភិវឌ្ឍវិស័យថាមពល ២៤៧
៤.៤ ការអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានគមនាគមន៍ ២៥២
៥. ការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជននិងការងារ ២៥៦
៥.១ ការពង្រឹងវិស័យឯកជននិងការទាក់ទាញការវិនិយោគ ២៥៦
៥.២ ការបង្កើតការងារនិងការធានាលក្ខខណ្ឌការងារល្អប្រសើរ ២៦១
៥.៣ ការលើកស្ទួយសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម ២៦៥
៥.៤ ការរៀបចំប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម ២៦៩

៦. ការកសាងសមត្ថភាព និង ការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស ២៧៦

៦.១ ការពង្រឹងគុណភាពវិស័យអប់រំ ២៧៦

៦.២ ការលើកកម្ពស់សេវាសុខាភិបាល ២៨៥

៦.៣ ការអនុវត្តគោលនយោបាយសមភាពយេនឌ័រ ២៩៣

៦.៤ ការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិប្រជាជន ៣០១

៥. ជំពូកទី៥ : តម្លៃដែលត្រូវចំណាយ ធនធាន និង ការកំណត់កម្មវិធីចំណាយ ៣០៤

៥.១ តម្រូវការធនធានសម្រាប់វិនិយោគសាធារណៈ ៣០៤

៥.២ ប្រភពធនធានដែលអាចមាន សម្រាប់ហិរញ្ញប្បទានចំណាយវិនិយោគសាធារណៈ ៣០៩

៥.៣ ការកំណត់ចំណាយ : ចំណាយវិនិយោគសាធារណៈ និង ហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ៣១១

៦. ជំពូកទី៦ : ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ការវាយតម្លៃ និង សូចនាករ-ចំណុចដៅសំខាន់ៗ ៣១៦

៧. ជំពូកទី៧ : សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន ៣២៣

បញ្ជី តារាង ប្រអប់ និង ឧបសម្ព័ន្ធ

បញ្ជីតារាង

តារាងទី១ : សូចនាករម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ២០០៣-២០០៨ ... ៤០

តារាងទី២ : វឌ្ឍនភាពក្នុងការងារអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ... ៧២

តារាងទី៣ : ការអភិវឌ្ឍក្នុងវិស័យអប់រំ ២០០៥/០៦-២០០៨/០៩ ... ១០៧

តារាងទី៤ : សូចនាករសំខាន់ៗ នៃកម្មវិធីសុខភាពបន្តពូជ មាតា-ទារក និងកុមារ ... ១១៤

តារាងទី៥ : សូចនាករសំខាន់ៗ នៃកម្មវិធីជំងឺឆ្លង ... ១២២

តារាងទី៦ : ការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ពន្ធ័ វិស័យសុខាភិបាល ... ១២៥

តារាងទី៧ : សូចនាករស្នូលសម្រាប់ហិរញ្ញប្បទានវិស័យសុខាភិបាល(គិតត្រឹមខែឆ្នូ ២០០៨) ... ១២៥

តារាងទី៨ : សូចនាករម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ១៩៩៤ ១៩៩៩ ២០០១-២០០៨ ... ១៤១

តារាងទី៩ : ការព្យាករណ៍សូចនាករម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចសំខាន់ៗ : ២០០៩-២០១៣ ... ១៥៧

តារាងទី១០ : ផលិតផលក្នុងស្រុកសរុបពិត (ថ្លៃថេរឆ្នាំ២០០០) អត្រាកំណើននៃសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចឆ្នាំ : ២០០៨-២០១៣ ... ១៥៩

តារាងទី១១ : ការវិនិយោគចាំបាច់ ដើម្បីសម្រេចបានកំណើនផលិតផលសរុបក្នុងស្រុកដែលបានគ្រោងទុក និង ធនធានដែលអាចមាន សម្រាប់ធ្វើហិរញ្ញប្រទានដល់ការវិនិយោគចាំបាច់ ឆ្នាំ ២០០៩-២០១៣ ... ១៦១

តារាងទី១២ : វិនិយោគមូលធន ដែលត្រូវការតាមវិស័យនីមួយៗ ដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលដៅនៃកំណើន*ផសស* .. ១៦២

តារាងទី១៣ : ចំណាយមូលធន និងចំណាយចរន្ត : ២០០៨-២០១៣ ... ១៦៤

តារាងទី១៤ : ចំណាយថវិកាចរន្ត ដែលបានស្នើឡើង សម្រាប់ក្រសួង-ស្ថាប័ននីមួយៗ ២០០៨-២០១៣ ... ១៦៥

តារាងទី១៥ : សូចនាករសំខាន់ៗរបស់វិស័យកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ... ២០៩

តារាងទី១៦ : សូចនាករសំខាន់ៗ របស់ *ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ*... ២២៩

តារាងទី១៧ : សូចនាករសំខាន់ៗ នៃ *ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* ... ២៥១

តារាងទី១៨ : ចំណុចដៅសម្រាប់ពង្រីកវិស័យទូរគមនាគមន៍ ... ២៥៤

តារាងទី១៩ : សូចនាកររបស់ *ក្រសួងព័ត៌មាន* ... ២៥៥

តារាងទី២០ : សូចនាករសំខាន់ៗ នៃវិស័យពាណិជ្ជកម្ម ... ២៥៨

តារាងទី២១ : សូចនាករ និងចំណុចដៅជ្រើសរើសសំខាន់ៗ ក្នុងវិស័យអប់រំ យុវជន និង កីឡា ... ២៨៤

តារាងទី២២ : សូចនាករសំខាន់ៗ (ធាតុចេញ និង លទ្ធផល) និងចំណុចដៅរបស់វិស័យសុខាភិបាល ... ២៩២

តារាងទី២៣ : សូចនាករនិងចំណុចដៅយេនឌ័រ ... ៣០០

តារាងទី២៤ : វិនិយោគមូលធនចាំបាច់ ដើម្បីសម្រេចបាននូវចំណុចដៅកំណើនសេដ្ឋកិច្ច និង ប្រភពធនធានដែលអាចមាន សម្រាប់ការធ្វើហិរញ្ញប្បទាន វិនិយោគសាធារណៈ សម្រាប់ឆ្នាំ ២០០៩-២០១៣ .... ៣០៦

តារាងទី២៥ : ចំណុចដៅនៃការកៀរគរធនធាន សម្រាប់ការវិនិយោគរបស់វិស័យសាធារណៈ ឆ្នាំ២០០៩-២០១៣ .. ៣០៨

តារាងទី២៦ : វិភាជន៍របស់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* តាមវិស័យ ៣១៤

តារាងទី២៧ : គោលដៅជាតិ និង សូចនាករសំខាន់ៗរបស់ *ផយអជ ២០០៦-២០១០* (ចំណុចដៅ) ៣២០

ប្រអប់

ប្រអប់ទី១ : សមិទ្ធផលសំខាន់ៗ និង បញ្ហាប្រឈម ក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ១៣

ប្រអប់ទី២ : ការតម្រឹមតម្រង់ ការប្រើប្រាស់ និង គណនេយ្យភាព នូវធនធានរបស់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស . ៥២

ប្រអប់ទី៣ : អាទិភាពខ្ពស់បំផុតរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* គឺបន្តកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និង អាទិភាពដើម្បីកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមាននៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងឱនភាពសេដ្ឋកិច្ចសកលលោក ១៦៩

ឧបសម្ព័ន្ធ

ឧបសម្ព័ន្ធទី១ : ពាក្យបំព្រួញ ៣២៥

ឧបសម្ព័ន្ធទី២ : គេហទំព័ររបស់ *ក្រសួង និង ស្ថាប័ន* របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ៣២៦

ជំពូកទី១

សេចក្តីផ្តើម

១. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បាននិងកំពុងដំណើរការប្រកបដោយជោគជ័យ តាមរយៈកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរួមគ្នា ក្នុងការស្តារប្រទេសឡើងវិញ ឱ្យងើបផុតពីស្ថានភាពមួយ នៃវិនាសកម្មស្ទើរតែទាំងស្រុង ដែលបានកើតមានមកលើធនធានទាំងអស់របស់ប្រជាជាតិទាំងមូល រួមមាន ធនធានមនុស្ស ស្ថាប័នសេដ្ឋកិច្ច ស្ថាប័នអប់រំ និងស្ថាប័នសង្គមកិច្ច ព្រមទាំង ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្តនានា ។ នៅលើមូលដ្ឋាននៃការផ្សះផ្សាជាតិ នៅក្នុងចំណោមភាគីជម្លោះទាំងឡាយ នា *សន្និសីទសន្តិភាពទីក្រុងប៉ារីស* ក្នុងខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩១ *ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រលើកទី១* ត្រូវបានរៀបចំឡើង ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ ដែលបាននាំទៅដល់ ការអនុម័ត រដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មី និង ការបង្កើតឡើងនូវ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក អាទិភាពចម្បងបំផុតរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* គឺត្រូវខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំង ក្នុងការជំរុញឱ្យមានវឌ្ឍនភាពសង្គម-សេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងឆាប់រហ័ស សំដៅ រំដោះប្រជាជនក្រខ្សត់ឱ្យរួចផុតពីភាពក្រីក្រ និង ដឹកនាំប្រជាជាតិទាំងមូល ឱ្យស្ថិតលើមាគ៌ាមួយនៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ចប្រកបដោយចីរភាព ។

២. ការបង្កើតឡើងនូវ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ បាននាំទៅដល់ ការបញ្ចប់នូវការហ៊ុំព័ទ្ធសេដ្ឋកិច្ច ដែលបានដាក់មកលើ *កម្ពុជា* នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៧៩ ហើយបានធ្វើឱ្យមានការហូរចូលនូវ *ការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេស* និង *ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការ* សម្រាប់ការស្តារសេដ្ឋកិច្ចឡើងវិញ ។ ដើម្បីចាប់ផ្តើមដំណើរការស្តារនិងកសាងឡើងវិញនូវ ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសង្គម ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត និងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធស្ថាប័ន *រាជរដ្ឋាភិបាល* បានលើកឡើងនូវ ចក្ខុវិស័យរយៈពេលវែងរបស់ខ្លួន សម្រាប់ពេលអនាគត នៅក្នុង *កម្មវិធីជាតិនីតិសម្បទានិងអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* ដែលត្រូវបានអនុម័ត ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៤ ។ ដោយផ្អែកលើចក្ខុវិស័យនេះ *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ច ៥ឆ្នាំលើកទី១* ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដោយកំណត់នូវគោលដៅច្បាស់លាស់ ដែលត្រូវធ្វើឱ្យសម្រេចបាន នាឆ្នាំ២000 ។ ផែនការនេះ ផ្តោតលើ កំណើនម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ការអភិវឌ្ឍសង្គមកិច្ច និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ ក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះដែរ *កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ រំកិលពាឆ្នាំ* (*កវស*) ត្រូវបានរៀបចំបង្កើតឡើង សម្រាប់ដំណាក់កាលឆ្នាំ១៩៩៦-១៩៩៨ ដើម្បីឱ្យ ធនធានក្នុងស្រុក និង ធនធានបានមកពីកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស អាចត្រូវបានយកទៅប្រើប្រាស់ ទៅតាមវិស័យអាទិភាពនានា ។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក *កវស* ត្រូវបានធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្ម ជារៀងរាល់ឆ្នាំ ។ នៅក្នុងចន្លោះឆ្នាំ១៩៩៣-១៩៩៨ *កម្ពុជា* បានស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពមួយ ដែលមានសន្តិភាពផង និង សង្គ្រាមផង ។

៣. បន្ទាប់ពី *ការបោះឆ្នោត ជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រ លើកទី២* ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី២នៃរដ្ឋសភា* បានចូលកាន់តំណែង ក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ១៩៩៨ ។ "**នយោបាយឈ្នះ-ឈ្នះ**" របស់ **សម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន** បាននាំទៅដល់ការរំលាយចោលនូវអង្គការ ចាត់តាំងនយោបាយនិងយោធា របស់*ខ្មែរក្រហម* និង ការធ្វើសមាហរណកម្ម*កងកម្លាំងខ្មែរក្រហម* ចូលមកក្នុងសង្គមជាតិ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៩ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* សម្រេចបាននូវសមិទ្ធផលជាច្រើន តាមរយៈ ការអនុវត្ត *យុទ្ធសាស្ត្រត្រីកោណ* ដែលត្រូវបានស្នើឡើងដោយ **សម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន** ។ *យុទ្ធសាស្ត្រត្រីកោណ* បានផ្តោតលើ *(១) ការធានាឱ្យមាន សន្តិភាព ស្ថិរភាព និង សន្តិសុខ (២) ការធ្វើសមាហរណកម្មកម្ពុជានៅក្នុងតំបន់ និងការធ្វើឱ្យមានទំនាក់ទំនងឡើងវិញជាមួយនឹងសហគមន៍អន្តរជាតិ* និង *(៣) ការជំរុញការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចនិងសង្គមកិច្ច* ។ ជោគជ័យនៃការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រនេះ បានប្រែក្លាយ*កម្ពុជា* ពីប្រទេសមួយ ដែលធ្លាប់មាន អស្ថិរភាព សង្គ្រាម ជម្លោះផ្ទៃក្នុង និងភាពអន់ថយ ឱ្យក្លាយទៅជា ចំណុចកណ្តាលមួយនៃ សន្តិភាពដ៏រឹងមាំ សន្តិសុខ និង សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ការគោរពលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ការគោរពសិទ្ធិនិងភាពថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស កិច្ចសហប្រតិបត្តិការ និងកិច្ចអភិវឌ្ឍន៍ដោយមានការចូលរួម ។ ទើបតែចាប់តាំងពី ឆ្នាំ១៩៩៩ មកប៉ុណ្ណោះ ដែលប្រជាជនកម្ពុជាបានទទួលយ៉ាងពេញលេញនូវបរិយាកាសមួយ ដែលមាន សន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ ច្បាប់និងសណ្តាប់ធ្នាប់ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស និង ស្ថិរភាពសេដ្ឋកិច្ច ។ ស្ថិរភាពនយោបាយបច្ចុប្បន្ន ត្រូវបានធានានិងពង្រឹង តាមរយៈ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងប្រកបដោយស្មារតីយកចិត្តទុកដាក់របស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* បន្ទាប់ពីបានឆ្លងកាត់នូវវិបត្តិជាច្រើន ដែលបានកើតមានឡើងអស់ជាច្រើន ទសវត្សរ៍កន្លងមក ។ ស្ថានភាពថ្មីនេះ បានធ្វើឱ្យ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* អាចបោះជំហានទៅមុខ នៅក្នុងការអនុវត្តកម្មវិធីកំណែទម្រង់នានារបស់ខ្លួនលើគ្រប់វិស័យ ដើម្បីកសាងឡើងវិញនូវ សមត្ថភាពស្ថាប័ន ពង្រឹងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច និង បង្កើតឡើងនូវបរិយាកាសអំណោយផលមួយ សំដៅទាក់ទាញការវិនិយោគ ពីប្រភពក្នុងនិងក្រៅប្រទេស ក្នុងទិសដៅធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចនិងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។

៤. នាចុងដំណាក់កាលនៃ *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ច លើកទី១ ១៩៩៦-២០០០ ផែនការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ច លើកទី២ ២០០១-២០០៥* ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដោយផ្តោតលើ កំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ បញ្ហាប្រឈមចម្បងបំផុត សម្រាប់*រាជរដ្ឋាភិបាល* គឺការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន ដែលជាក្បាលម៉ាស៊ីននៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ដើម្បីសម្រេចបាននូវ ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និង ការលើកកម្ពស់ជីវភាពរស់នៅ និងគុណភាពជីវិត របស់ប្រជាជនកម្ពុជា ដែលកំពុងមានការកើនឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័ស ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ចាត់ទុកភាពក្រីក្រ ថាជា ការខ្វះខាតនូវធនធានសេដ្ឋកិច្ចដ៏មានតម្លៃ ដែលមិនត្រឹមតែមិនអាចទទួលយកបាន ក្នុងផ្នែកសីលធម៌ ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ ថែមទាំងអាចធ្វើឱ្យមាន ការបែកបាក់ក្នុងសង្គម និង អស្ថិរភាព ។ បន្ទាប់ពីការរៀបចំ *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍ សេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ច លើកទី២* ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍សំខាន់ៗពីរ ត្រូវបានរៀបចំ

បង្កើតឡើង ។ *ទី១* បន្ទាប់ពី *សន្និសីទកំពូលជាប្រវត្តិសាស្ត្រ* របស់ *អង្គការសហប្រជាជាតិ* *ក្នុងឆ្នាំ២០០០* ដែលបានប្រកាសចេញនូវ *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍* ដែលប្រទេសជាសមាជិកទាំងអស់ ត្រូវសម្រេចឱ្យបាន នៅឆ្នាំ២០១៥ ។ *កម្ពុជា* បានរៀបចំនូវ *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍* ផ្ទាល់របស់ខ្លួន ដែលមានឈ្មោះថា *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* ដែលផ្តោតលើ ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រនិងការអភិវឌ្ឍមនុស្ស ។ *ទី២ រាជរដ្ឋាភិបាល* បានរៀបចំនិងអនុម័តលើ *យុទ្ធសាស្ត្រជាតិកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ* នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០២ តាមរយៈ ដំណើរការដែលមានការពិគ្រោះយោបល់យ៉ាងទូលំទូលាយ ។

៥. បន្ទាប់ពី *ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រ លើកទី៣* នាថ្ងៃទី២៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៣ *រាជរដ្ឋាភិបាល*ថ្មីដែលបានជាប់ឆ្នោត បានផ្សព្វផ្សាយនូវ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* ដែលជាយុទ្ធសាស្ត្របន្តពី *យុទ្ធសាស្ត្រត្រីកោណ* របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* សម្រាប់ *នីតិកាលទី២ នៃរដ្ឋសភា* ។ យុទ្ធសាស្ត្រនេះ កំណត់នូវរបៀបវារៈគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ចនៃ*កម្មវិធីនយោបាយ* របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* សម្រាប់ *នីតិកាលទី៣ នៃរដ្ឋសភា* (២០០៣-២០០៨)។ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* វិភាគផ្សំបញ្ចូលគ្នានូវសមាសធាតុសំខាន់ៗរបស់ *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ច លើកទី២ ២០០១-២០០៥* *យុទ្ធសាស្ត្រជាតិកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ* រួមទាំង *គោលនយោបាយ យុទ្ធសាស្ត្រ ផែនការ និងកម្មវិធីកំណែទម្រង់* សំខាន់ៗជាច្រើនផ្សេងទៀត ដែលត្រូវបានរៀបចំឡើង តាមរយៈ ការពិគ្រោះយោបល់ដ៏ទូលំទូលាយ ជាមួយអ្នកមានចំណែកពាក់ព័ន្ធ ជាតិនិងអន្តរជាតិ ។ ទិសដៅចម្បងរបស់ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដើម្បីកំណើន ការងារ សមធម៌ និង ប្រសិទ្ធភាព* គឺសំដៅជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ច បង្កើតការងារដល់ពលករកម្ពុជា ធានាឱ្យមានសមធម៌និងយុត្តិធម៌សង្គម ព្រមទាំង ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវប្រសិទ្ធភាពរបស់*វិស័យសាធារណៈ* តាមរយៈ ការអនុវត្ត *ផែនការសកម្មភាពអភិបាលកិច្ច* និង*កំណែទម្រង់នានា* ដែលមានលក្ខណៈប្រទាក់ក្រឡាគ្នា និង មានសង្គតិភាពនៅ គ្រប់កម្រិត និង គ្រប់វិស័យ ។

៦. *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ៥ឆ្នាំ លើកទី៣* សម្រាប់ដំណាក់កាលឆ្នាំ *២០០៦-២០១០* ត្រូវបានរៀបចំឡើងជាឯកសារ *គោលនយោបាយជាតិ* តែមួយគត់ ដែលគ្របដណ្តប់លើគ្រប់វិស័យ សម្រាប់ធ្វើជា ឯកសារយោងនិងតម្រង់ទិស ដល់ការធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវ គោលដៅ ចំណុចដៅ និងសកម្មភាព ទាំងឡាយ សម្រាប់រយៈពេលប្រាំឆ្នាំ ខាងមុខ ។ *ផែនការប្រាំឆ្នាំ* ថ្មីនេះ មានឈ្មោះថា *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ២០០៦-២០១០* (*ផយអជ ២០០៦-២០១០*) ត្រូវបានរៀបចំឡើង ទៅតាមទម្រង់របស់ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* បានប្រកាន់យកនូវ ភាពជាម្ចាស់និងភាពជាអ្នកដឹកនាំយ៉ាងពេញលេញ នៅក្នុងដំណើរការរៀបចំ *ផយអជ ២០០៦-២០១០* ដោយធានាឱ្យមាន ការចូលរួមនិងការពិគ្រោះយោបល់ ជាមួយអ្នកមានចំណែកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ។

៧. ដោយប្រកាន់ខ្ជាប់នូវជំហរឥតងាករេ ក្នុងការអនុវត្ត*យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* សម្រាប់ *នីតិកាលទី៣* នៃ*រដ្ឋសភា* បានបង្កឱ្យមានបរិយាកាសអំណោយផល និងលក្ខខណ្ឌចាំបាច់នានា ដែលអាចធ្វើឱ្យ

កម្ពុជា បោះជំហានឆ្ពោះទៅមុខ ដោយមានក្តីសង្ឃឹមនិងភាពជឿជាក់ច្រើនជាងមុន នៅលើមាគ៌ានៃការបន្តធ្វើកំណែទម្រង់និងការអភិវឌ្ឍ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* បានប្រកាន់ខ្ជាប់នូវគោលការណ៍សាមគ្គីភាពជាតិ ដើម្បីរួបរួមពួតដៃគ្នារវាងប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់ ទាំងក្នុងនិងក្រៅប្រទេស ពីគ្រប់មជ្ឈដ្ឋាននិងនិន្នាការនយោបាយ ក្រោមបាវចនា **"ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ"** សំដៅកសាងនិងការពារជាតិ និង សមិទ្ធផលសង្គម ព្រមជាមួយគ្នា នឹងការធានាឱ្យមាន ឯករាជភាពជាតិ បូរណភាពទឹកដី អធិបតីភាពជាតិ សន្តិភាព លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និង វឌ្ឍនភាព ។

៨. បន្ទាប់ពី*ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រ* ដែលបានប្រព្រឹត្តទៅ នៅថ្ងៃទី២៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានប្រកាសចេញនូវ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* ជារបៀបវារៈគោលនយោបាយសង្គម-សេដ្ឋកិច្ចនៃ*កម្មវិធីនយោបាយ* របស់ខ្លួន សម្រាប់ *នីតិកាលទី៤* នៃ*រដ្ឋសភា* (២០០៨-២០១៣) ។ *កម្មវិធីគោលនយោបាយ* នេះ ត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយ ដោយ*គណបក្សប្រជាជន* ដល់ប្រជាជនទាំងអស់ សម្រាប់ការពិចារណារបស់ពួកគេ នៅមុនពេលបោះឆ្នោត ។ ប្រជាជនកម្ពុជា ភាគច្រើនលើសលប់ពីគ្រប់មជ្ឈដ្ឋាន បានបង្ហាញការគាំទ្រជាថ្មីម្តងទៀតចំពោះ*គណបក្សប្រជាជន* នៅក្នុងការដឹកនាំប្រទេសជាតិ សំដៅឆ្ពោះទៅរកការអភិវឌ្ឍ និង ការធ្វើកំណែទម្រង់នានា នៅក្នុងគ្រប់វិស័យ ។ **សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន** *នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* បានប្រកាសនូវយុទ្ធសាស្ត្រនេះ នៅក្នុងកិច្ចប្រជុំលើកដំបូងរបស់ *គណៈរដ្ឋមន្ត្រី* នៃ*រាជរដ្ឋាភិបាល* ថ្មី ហើយ បានគូសបញ្ជាក់ថា *កម្មវិធីនយោបាយ* របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* សម្រាប់ *នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* ត្រូវបានតាក់តែងឡើងនិងអនុម័ត ដោយផ្អែក លើការវាយតម្លៃលទ្ធផលការងារ ដែលត្រូវបានអនុវត្តនៅក្នុង*នីតិកាលទី៣* លើឆន្ទៈនិងបំណងប្រាថ្នារបស់ប្រជាជន លើបរិការណ៍ជាតិនិងអន្តរជាតិ ព្រមទាំង លើអាទិភាពវិនិយោគកម្មអាទិភាពទាំងឡាយ សម្រាប់វិស័យគន្លឹះនានា ។ នៅក្នុងឱកាសនោះ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* ត្រូវបានបង្ហាញឱ្យឃើញថា ជាឯកសារមួយដែលត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយ ការធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្ម ការសម្រិតសម្រាំង និង ការសម្រួចបន្ថែម នូវគោលនយោបាយទាំងឡាយដែលបានកំណត់នៅក្នុង *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* ដំណាក់កាលទី១ សំដៅរំលេចឱ្យ ចេញជា កញ្ចប់អាទិភាពនៅតាមបណ្តាវិស័យគន្លឹះ ដែលមានលក្ខណៈ ជាប្រព័ន្ធ ស៊ីចង្វាក់ប្រទាក់ក្រឡាគ្នា និង យោងគ្នាទៅវិញទៅមក ។ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* លើកឡើងជាលម្អិតនូវគោល-នយោបាយជាអាទិភាព សម្រាប់ការអនុវត្តកម្មវិធីកំណែទម្រង់នានារបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* សំដៅលើកកម្ពស់សមត្ថភាពស្ថាប័ន ពង្រឹងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច និង បង្កើតបរិយាកាសអំណោយផលសម្រាប់ទាក់ទាញការវិនិយោគពីប្រភពក្នុងនិងក្រៅប្រទេស ក្នុងទិសដៅ បង្កើតកាលានុវត្តភាពការងារសម្រាប់ប្រជាជនកម្ពុជា កាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និង អភិវឌ្ឍវិស័យសំខាន់ៗរបស់សេដ្ឋកិច្ចជាតិ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ **សម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី** បានគូសបញ្ជាក់ថា *"រាជរដ្ឋាភិបាល ក៏ទទួលស្គាល់នូវភាពចាំបាច់ នៃការធានាសង្គតិភាពនៃ ឋានានុក្រម តួនាទី ខ្លឹមសារ និង លំដាប់លំដោយនៃការអនុវត្តរវាង* ***យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ*** *ជាមួយនឹង* ***ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ*** *ក៏ដូចជា*

មួយនឹង **យុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍តាមវិស័យ** ព្រមទាំងជាមួយនឹងឯកសារ ដែលមានលក្ខណៈជា ផែនការ គោលនយោបាយ និង កម្មវិធីវិនិយោគ និង ថវិកាជាតិ ។ ប្រការនេះ តម្រូវឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាល ពិនិត្យឡើងវិញនូវសង្គតិភាពនៃអាណត្តិកាលរបស់ **ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ** ជាមួយនឹង **កម្មវិធីនយោបាយរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល** ដែលមាន **យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ** *ជារបៀបវារៈគោលនយោបាយសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច*" [១] ។ ដើម្បីធានាសង្គតិភាពនៃឋានុក្រមនេះ **សម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី** បានសង្កត់ធ្ងន់ថា *"យុទ្ធសាស្ត្រនេះ នឹងត្រូវអនុវត្តតាមរយៈ* **ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ**" [២] ។ **សម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី** បានវាយតម្លៃជារួមថា ការអនុវត្តប្រកបដោយជោគជ័យនូវគោលនយោបាយអាទិភាពទាំងនេះ ទាមទារឱ្យមានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរួមគ្នា ប្រកបដោយការប្តេជ្ញាចិត្តខ្ពស់ ពីសំណាក់ក្រសួង-ស្ថាប័ននានា របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នៅក្នុងអាណត្តិរបស់ខ្លួន សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃ រដ្ឋសភា (២០០៨ ដល់ ២០១៣) ។

៩. វិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុពិភពលោក និង ដំណើរធ្លាក់ចុះនៃសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក ដែលកំពុងបន្តកើតមាន និង ដែលបានបង្កកលិយុគ នៅក្នុងទីផ្សារហិរញ្ញវត្ថុពិភពលោក បានបណ្តាលឱ្យមានការធ្លាក់ចុះនូវតម្រូវការ លើការនាំចេញទំនិញរបស់*កម្ពុជា* ហើយ បានបង្កើនហានិភ័យផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ និង ម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ។ កត្តាក្រៅប្រទេសទាំងនេះ បាននាំមកដល់*កម្ពុជា* នូវបញ្ហាប្រឈមថ្មីៗ ដែលមិនបានរំពឹងទុកជាមុន ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* បាននិងកំពុងរៀបចំជាប្រព័ន្ធ និង ជាលំដាប់លំដោយ នូវវិធានការជាច្រើន ដើម្បីបន្ធូរបន្ថយឥទ្ធិពលអវិជ្ជមាននៃ វិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុអន្តរជាតិ និងដំណើរធ្លាក់ចុះនៃសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក មកលើប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុរបស់*កម្ពុជា* ព្រមទាំង ដើម្បីការពារនូវសមិទ្ធផលដែលយើងសម្រេចបានដោយលំបាក កន្លងមក ។ ការប្រែប្រួលនៃស្ថានភាពក្រៅប្រទេសទាំងនេះ គឺជាហេតុផលដ៏ចាំបាច់មួយ ដែលតម្រូវឱ្យគ្រប់ក្រសួង-ស្ថាប័ន ពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវផែនការនានារបស់ខ្លួន ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពនៃ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* សម្រាប់*នីតិកាលទី៤ នៃ រដ្ឋសភា* ។ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ត្រូវរៀបចំឡើង ដើម្បីសម្រេចគោលដៅចម្បងពីរ ។ *គោលដៅទី១* គឺ ដើម្បីបន្សុីអាណត្តិកាលរបស់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ជាមួយអាណត្តិរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* សម្រាប់ *នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* សំដៅធានាថា សកម្មភាពដែលបានគ្រោងទុកទាំងឡាយរបស់ ក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងអស់ ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពទាំងឡាយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដែលត្រូវបានកំណត់នៅក្នុង *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* ។ *គោលដៅទី២* គឺ ដើម្បីធានាថា ការងារដែលត្រូវលើកឡើង ដោយក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពទាំងនេះ ត្រូវបានរៀបចំដោយមានការគិតគូរដល់ ផលប៉ះពាល់នៃការធ្លាក់ចុះនៃសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក ដែលអាចមានមកលើសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ។

---

[១] *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* - កឋាខណ្ឌទី១៥ - ទំព័រទី១៧

[២] *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* - កឋាខណ្ឌទី១១១ - ទំព័រទី៧១

១០. ដើម្បីរៀបចំ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* វិធីសាស្ត្រនៃការធ្វើផែនការ ត្រូវបានកែលម្អបន្ថែមទៀត ។ ដូចបានគូសបញ្ជាក់ពីខាងដើមរួចមកហើយ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម* គឺជា ឧបករណ៍ឬផែនទី ចង្អុលផ្លូវមួយសម្រាប់ការអនុវត្តនូវ បណ្តាគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដែលបានលើកឡើងនៅក្នុង *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* ។ វិធីសាស្ត្រនៃការកែលម្អ ផ្តោតលើគោលគំនិតសំខាន់ៗ ដូចខាងក្រោម :

- ការកំណត់ថា (១) **តើក្រសួង-ស្ថាប័នណា** ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ ក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពទាំងឡាយ នៅក្នុងមុំនីមួយៗនៃ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* (២) **តើសកម្មភាពជាក់លាក់អ្វីខ្លះ** ដែលក្រសួង-ស្ថាប័នទទួលខុសត្រូវ បានគ្រោងឡើង ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពទាំងឡាយ និង (៣) **តើតម្លៃប៉ុន្មាន** ដែលក្រសួង-ស្ថាប័នទទួលខុសត្រូវ ត្រូវប៉ាន់ស្មានឱ្យបានត្រឹមត្រូវបំផុត ដើម្បី អនុវត្តសកម្មភាពទាំងឡាយ ដែលបានគ្រោង សម្រាប់អំឡុងឆ្នាំ២០០៩-២០១៣ ។ ព័ត៌មានដែលប្រមូលបាន តាមរយៈវិធីសាស្ត្រពីក្រោមឡើងលើនៃការធ្វើផែនការនេះ គឺជា សមាសភាគដ៏សំខាន់មួយ នៃព័ត៌មានដែលចាំបាច់សម្រាប់ការផ្សារភ្ជាប់នូវ កិច្ចការទាំងឡាយដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការងារផែនការ តម្រូវការក្នុងវិនិយោគសាធារណៈ និងហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ នៅក្នុងបរិការណ៍រួមនៃ ស្ថានភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច សម្រាប់ដំណាក់កាលរបស់ផែនការ ។ ប៉ុន្តែ ប្រការសំខាន់ ដែលយើងត្រូវកត់សម្គាល់ នោះ គឺថា ព័ត៌មានដែលត្រូវផ្តល់ឱ្យ ដោយក្រសួង-ស្ថាប័នទទួលខុសត្រូវ ត្រូវផ្អែកលើការវិភាគផ្នែកបច្ចេកទេស ដែលមានលក្ខណៈគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ របស់វិស័យនីមួយៗ ដែលត្រូវរួមបញ្ចូលផងដែរនូវ ការធ្វើអាទិភាវូបនីយកម្ម និង ការកំណត់លំដាប់លំដោយ នៃសកម្មភាពទាំងឡាយដែលត្រូវបានគ្រោងទុក សម្រាប់ការអនុវត្ត ។
- ការលើកឡើងនូវ ក្របខ័ណ្ឌម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច សម្រាប់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម* ដើម្បីរំលេចឡើងនូវវិធីសាស្ត្រពីលើចុះក្រោមនៃការធ្វើផែនការ ដែលត្រូវបានរៀបចំឡើង ដោយផ្អែកលើការវិភាគ តាមរបៀបសេដ្ឋកិច្ចមាត្រ អំពីស្ថានភាពមួយដែលអាចមានសម្រាប់កំណើនសេដ្ឋកិច្ច អំពីតម្រូវការវិនិយោគ "មូលធន" ដើម្បីសម្រេចបាននូវអត្រាកំណើនសេដ្ឋកិច្ចដែលបានគ្រោងទុក និងអំពីស្ថានភាពចំណូល និងចំណាយថវិកា សម្រាប់ដំណាក់កាលរបស់ផែនការ ។
- ការរៀបចំកម្មវិធី ឬ ការវិភាជ ចំណាយអភិវឌ្ឍន៍សរុប ដោយផ្អែកលើ (១) ព័ត៌មានដែលប្រមូលបាន តាមរយៈវិធីសាស្ត្រពីក្រោមឡើងលើនៃការធ្វើផែនការ ដែលគ្របដណ្តប់លើទិដ្ឋភាពទាំងអស់ នៃតម្រូវការសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍ (២) ព័ត៌មានដែលប្រមូលបាន តាមរយៈវិធីសាស្ត្រពីលើចុះក្រោមនៃការធ្វើផែនការ ដែលកំណត់នូវកត្តាជាច្រើន នៃលទ្ធភាពរួមនៃធនធានមកពីប្រភពថវិកាជាតិ និង ព័ត៌មានស្តីពីការវិនិយោគ "មូលធន" ដែលចាំបាច់ សម្រាប់ការធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវចំណុចដៅទាំងឡាយនៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ចដែលបានគ្រោងទុក និង (៣) ការប៉ាន់ស្មាននូវបរិមាណសរុបនៃធនធានពីគ្រប់ប្រភពទាំងអស់ ដែលអាចមាន ឬ ដែលចាំបាច់ត្រូវធ្វើការកៀរគរ ដើម្បីសម្រេចបាននូវចំណុចដៅទាំងឡាយ របស់ផែនការ ។

១១. ទន្ទឹមនឹងនេះ ដើម្បីធានាឱ្យការពិភាក្សាពិគ្រោះយោបល់ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ជាមួយ ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និង អង្គការសង្គមស៊ីវិល ក្នុងការរៀបចំធាតុចូលដោយក្រសួង-ស្ថាប័ន *ក្រសួងផែនការ* បានអនុវត្តកិច្ចការសំខាន់ពីរ ដែលត្រូវបានធ្វើឡើង ជាពីរជំហាន ។ នៅក្នុងជំហានទី១ *ក្រសួងផែនការ* បានបង្ហាញពីការណែនាំលម្អិត ផ្នែកគោលនយោបាយនិងផ្នែកបច្ចេកទេស អំពីរបៀបរៀបចំធាតុចូលសម្រាប់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម* ដល់គ្រប់ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ នៅក្នុងពិធីផ្សព្វផ្សាយ *សារាចររបស់រាជរដ្ឋាភិបាលស្តីពីការរៀបចំ ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ដែលត្រូវបានប្រារព្ធធ្វើឡើង កាលពីថ្ងៃទី២៣ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ដោយមានការចូលរួមពី សំណាក់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និង អង្គការសង្គមស៊ីវិល ជាច្រើន ផ្សេងទៀត។ សេចក្តីណែនាំផ្នែកគោលនយោបាយ ដ៏សំខាន់មួយ ដែលត្រូវបានលើកឡើង នៅក្នុងពិធីផ្សព្វផ្សាយនោះ តម្រូវឱ្យគ្រប់ក្រសួង-ស្ថាប័ន ដែលដឹកនាំ *ក្រុមការងារបច្ចេកទេសចម្រុះរវាងរដ្ឋាភិបាលនិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍* គួរតប្បីរៀបចំធាតុចូល ដោយមានការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយ ក្រុមការងារបច្ចេកទេសពាក់ព័ន្ធ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* មានជំនឿយ៉ាងមុតមាំថា ការចំណាយពេលវេលា និង កម្លាំងកាយចិត្តរបស់មន្ត្រី *រាជរដ្ឋាភិបាល* និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ដើម្បីធ្វើការពិភាក្សាពិគ្រោះយោបល់ នឹងទទួលបានផ្លែផ្កា ប្រសិនបើកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងទាំងអស់នេះ ត្រូវបានផ្តោតនៅកម្រិតក្រសួង-ស្ថាប័ន ដែលទទួលខុសត្រូវ ក្នុងការរៀបចំធាតុចូលសម្រាប់ *ផយអជ* ។ នៅក្នុងជំហានទី២ បន្ទាប់ពីពិធីផ្សព្វផ្សាយសារាចរ នាកិច្ចប្រជុំមួយរបស់ *ក្រុមការងារបច្ចេកទេសផែនការនិងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ* ដែលមាន *ក្រសួងផែនការ* ជាប្រធាន អ្នកសម្របសម្រួលរបស់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍នៃក្រុមការងារនេះ ត្រូវបានប្រគល់ភារកិច្ចជូន ដើម្បីធ្វើកិច្ចសហការជាមួយ ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ពាក់ព័ន្ធទាំងអស់សំដៅធានាថា ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទាំងនោះ មានការត្រៀមលក្ខណៈ ក្នុងការផ្តល់ ការគាំទ្រផ្នែកបច្ចេកទេសនិងសម្ភារៈ ដល់ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ក្នុងការរៀបចំធាតុចូលសម្រាប់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម* តាមរយៈ យន្តការក្រុមការងារបច្ចេកទេស នៅក្នុងករណីដែលមានតម្រូវការ ។ ដោយហេតុថា ក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងអស់ ត្រូវប្រកាន់យកនូវភាពជាម្ចាស់យ៉ាងពេញលេញលើធាតុចូលទាំងឡាយរបស់ខ្លួន ដែលត្រូវផ្ញើមកជូន *ក្រសួងផែនការ* ការពិគ្រោះយោបល់ប្រកបដោយផ្លែផ្ការវាង ក្រសួង-ស្ថាប័ននិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌក្រុមការងារបច្ចេកទេស គួរតែជំរុញឱ្យមានការរៀបចំធ្វើឡើង សំដៅរួមចំណែកលើកកម្ពស់គុណភាពនៃធាតុចូលទាំងឡាយរបស់ក្រសួង-ស្ថាប័ន សម្រាប់ការរៀបចំ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម* ។

១២. *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* មានប្រាំពីរជំពូក ។ បន្ទាប់ពីសេចក្តីផ្តើម ដែលលើកឡើងនៅក្នុង *ជំពូកទី១* ការបង្ហាញដោយសង្ខេបមួយ អំពីសមិទ្ធផលនិងបញ្ហាប្រឈមធំៗ ដែលបានកើតមានឡើង នៅក្នុងការអនុវត្ត *ផយអជ ២០០៦-២០១០* ត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុង *ជំពូកទី២* ។ *ជំពូកទី៣* បង្ហាញអំពីក្របខ័ណ្ឌម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចសម្រាប់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ព្រមទាំង សូចនាករ/ចំណុចដៅ សម្រាប់អាណត្តិកាលរបស់ផែនការនេះ ។ *ជំពូកទី៤* លើកឡើងអំពី គោលនយោបាយនិងសកម្មភាពគន្លឹះរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដែល

នឹងត្រូវអនុវត្ត ដោយក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព ដូចបានកំណត់ នៅក្នុង *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* សម្រាប់ *នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* ។ *ជំពូកទី៥* បង្ហាញអំពី តម្លៃដែលត្រូវចំណាយ ធនធាន និង ការកំណត់កម្មវិធីចំណាយ ។ ទិដ្ឋភាពពាក់ព័ន្ធ នឹងការតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងការវាយតម្លៃ ការអនុវត្ត *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ត្រូវបានបង្ហាញ នៅក្នុង *ជំពូកទី៦* ។ *ជំពូកទី៧* ដែលជាជំពូកចុងក្រោយ បង្ហាញអំពីការ សន្និដ្ឋានរួមមួយ ។

ជំពូកទី២

សមិទ្ធផលនិងបញ្ហាប្រឈមចម្បងៗ នៅក្នុងការអនុវត្ត ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ២០០៦-២០១០

១៣. ដោយប្រកាន់ខ្ជាប់នូវជំហរតឹងរាករេ ក្នុងការអនុវត្ត*យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* សម្រាប់ *នីតិកាលទី៣ នៃរដ្ឋសភា* បានបង្កឱ្យមានបរិយាកាសអំណោយផល និងលក្ខខណ្ឌចាំបាច់នានា ដែលអាចធ្វើឱ្យ*កម្ពុជា* បោះជំហានឆ្ពោះទៅមុខ ដោយមានក្ដីសង្ឃឹមនិងភាពជឿជាក់ច្រើនជាងមុន នៅលើមាគ៌ានៃការបន្តធ្វើកំណែទម្រង់ និងការអភិវឌ្ឍ ។

១៤. *កម្ពុជា* បាននិងកំពុងទទួលផ្លែផ្កាពី សន្តិភាព និង ឯកភាពទឹកដីដ៏ពេញលេញ និងបូរណភាពទឹកដី ដែលកើតចេញពី **"នយោបាយឈ្នះ-ឈ្នះ"** របស់ **សម្ដេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី ហ៊ុន សែន** ដែលសម្ដែងឱ្យឃើញ តាមរយៈ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ នៅក្នុងទសវត្សរ៍កន្លងទៅនេះ ។ កម្ពុជាបានធ្វើសមាហរណកម្មខ្លួន ចូលទៅក្នុងតំបន់និងពិភពលោក ហើយ កំពុងដើរតួនាទីមួយយ៉ាងសកម្ម ក្នុងឋានៈជាសមាជិកស្មើភាពនិងស្មើសិទ្ធិ ក្នុងអង្គការនានា នៅកម្រិត អនុតំបន់ តំបន់ អន្តរតំបន់ និងពិភពលោក ។ ជារួម ទោះបីជាមានបញ្ហាប្រឈមថ្មីៗ ដែលបានលេចចេញ ដោយមិនបានរំពឹងទុកជាមុន ក្នុងរូបភាពជាបច្ច័យអាក្រក់មួយ នៃវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក និងកលិយុគនៅក្នុងទីផ្សារហិរញ្ញវត្ថុពិភពលោក ដែលបណ្ដាលមកពី បរាជ័យនៃប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទីផ្សារ នៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចរីកចម្រើនមួយចំនួនក៏ដោយ ក៏*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានពង្រឹងបន្ថែមទៀត នូវសមិទ្ធផលទាំងឡាយរបស់ខ្លួន ដោយបន្តការអនុវត្តប្រកបដោយការប្ដេជ្ញាចិត្តខ្ពស់ នូវ*យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* តាមរយៈ *ផយអជ ២០០៦-២០១០* ។ សមិទ្ធផលសំខាន់ៗ ដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់ រួមមាន :

- សន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ សន្តិសុខ និង សណ្ដាប់ធ្នាប់សង្គម ត្រូវបានពង្រឹង នៅលើមូលដ្ឋាននៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស ។ ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់លើកទីពីរ ដោយសេរីនិងយុត្តិធម៌ ត្រូវបានរៀបចំឡើង ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ។ ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រលើកទី៤ ត្រូវបានរៀបចំឡើង ក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ។
- ការគោរពសិទ្ធិនិងសេចក្ដីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស ក្នុងនោះរួមមាន សិទ្ធិខាងផ្នែក នយោបាយ សេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមកិច្ច ត្រូវបានលើកកម្ពស់ ហើយកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ ក្នុងគោលដៅពង្រឹងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនិងប្រសិទ្ធភាពនៃសេវាកម្មសាធារណៈ នៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ ត្រូវបានចាប់ផ្ដើមអនុវត្ត ។
- អភិបាលកិច្ចល្អ តាមរយៈ កំណែទម្រង់រដ្ឋ ជាពិសេស កំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ កំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ព្រមទាំង កំណែទម្រង់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ត្រូវបានពង្រឹង ដើម្បីធានាថា រាល់កិច្ចដំណើរការ របស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* មាន តម្លាភាព គណនេយ្យភាព ភាពអាចដឹងជាមុនបាន ភាពស័ក្ដិសិទ្ធិ និងប្រសិទ្ធភាព ច្រើនជាងមុន ។

- ស្ថិរភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច និងកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ ក្នុងកម្រិតពីរខ្ទង់ដែលមិនធ្លាប់មានពីមុន ត្រូវបានធានាឱ្យ មានព្រមគ្នា នឹងការរក្សា អតិផរណាឱ្យមានកម្រិតទាប និង អត្រាប្តូរប្រាក់ឱ្យមានស្ថិរភាព ។ ភាពប្រកួតប្រជែងនៃសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ត្រូវបានពង្រឹង តាមរយៈ ការបង្កើនផលិតភាពកសិកម្ម ការកសាងមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ចជនបទ ការពង្រីកវិស័យឧស្សាហកម្ម ជាពិសេស ដើម្បីពង្រីកបន្ថែមទៀតនូវជវភាពនៃវិស័យឧស្សាហកម្មកាត់ដេរ ។ វិស័យសេវាកម្មទាំងមូល ក៏ត្រូវបានពង្រីកយ៉ាងឆាប់រហ័ស ផងដែរ ។ ប្រការទាំងអស់នេះ បានបង្កើតឱ្យមាន ការងារនិងការបណ្តុះបណ្តាលមុខជំនាញ ជាច្រើន ដល់យុវជន និងយុវនារី ជាច្រើនសែននាក់ ។
- តាមរយៈ *"កម្មវិធីកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ"* ភាពអាចជឿទុកចិត្តបាននៃថវិកា ត្រូវបានបង្កើន ដូចដែលបានសម្តែងឱ្យឃើញ តាមរយៈ ការបង្កើនចំណូល និង ការធ្វើវិចារណកម្មចំណាយរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ជាពិសេស ការបង្កើនអតិរេកចរន្តនៃថវិកាជាតិ ដែលបានរួមចំណែកក្នុង ការពង្រីកការវិនិយោគ លើហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមកិច្ច សំដៅការលើកកម្ពស់សេវាកម្មសាធារណៈ និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។
- វិស័យឯកជនបានក្លាយទៅជា *"ក្បាលម៉ាស៊ីនពិតប្រាកដនៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ច"* ហើយបានចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច ទាំងក្នុង វិស័យសេដ្ឋកិច្ចរូបវន្ត ទាំងក្នុង វិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ។
- ការស្តារនិងកសាងបណ្តាញផ្លូវជាតិសំខាន់ៗ ត្រូវបានបញ្ចប់ស្ទើរតែទាំងស្រុង ហើយការលើកកម្ពស់គុណភាពផ្លូវខេត្ត និងផ្លូវលំជនបទ កំពុងត្រូវបានយកចិត្តទុកដាក់អនុវត្ត ។ សេវាកម្មដឹកជញ្ជូនគ្រប់ផ្នែក រួមទាំងសេវាភ្នាក់ងារនាវា ការបញ្ជូនទំនិញ ការដឹកជញ្ជូនពហុរូបភាព ការផ្គត់ផ្គង់ទំនិញនិងព័ស្តុភារកម្ម បានដើរតួនាទីយ៉ាងសកម្ម និងមានប្រសិទ្ធភាព ក្នុងការធ្វើឱ្យមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ។ ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ធារាសាស្ត្រ ថាមពល និង ទូរគមនាគមន៍ បាននិងកំពុងមានការរីកចម្រើន គួរឱ្យកត់សម្គាល់ ។
- សមត្ថភាពស្ថាប័ន និង សមត្ថភាពធនធានមនុស្ស ត្រូវបានពង្រឹង ដោយប្រមូលផ្តុំលើការអភិវឌ្ឍវិស័យអប់រំនិងសុខាភិបាល ។ វិស័យសង្គមកិច្ច បាននិងកំពុងមានការរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ៖ នៅក្នុងវិស័យអប់រំ អត្រានៃការសិក្សាបានកើនឡើង ហើយអត្រានៃការបោះបង់ចោលការសិក្សា និងអត្រាត្រួតថ្នាក់ បានធ្លាក់ចុះ ចំណែកឯ នៅក្នុងវិស័យសុខាភិបាល អត្រាមរណភាពទារកនិងកុមារ និងអត្រាអ្នកផ្ទុកមេរោគអេដស៍-ជំងឺអេដស៍ ក៏បានធ្លាក់ចុះផងដែរ ។
- ភាពជាដៃគូជាមួយអ្នកមានចំណែកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ជាពិសេស ជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការ វិស័យឯកជន និងសង្គមស៊ីវិល ត្រូវបានពង្រឹង តាមរយៈ ការដាក់ឱ្យដំណើរការនូវយន្តការនានា ដែលមានប្រសិទ្ធភាពសម្រាប់ ការកៀរគរនិងការសម្របសម្រួល ហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការ និង ការវិនិយោគ ។

ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ

១៥. អាទិភាពមួយ ក្នុងចំណោមអាទិភាពខ្ពស់បំផុតរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* គឺត្រូវកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ជាពិសេស នៅតំបន់ជនបទ ។ តាមរយៈ ការអនុវត្តប្រកបដោយជោគជ័យនូវ ផែនការសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ដែលមានចែង យ៉ាងច្បាស់នៅក្នុង *ចក្ខុវិស័យនិងផែនការអភិវឌ្ឍវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ២០០១-២០១០* ដែលត្រូវបានធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្ម ទៅជា *យុទ្ធសាស្ត្រវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ២០០៦-២០១៥ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* មិនត្រឹមតែ ធ្វើឱ្យមានស្ថិរភាពម៉ាក្រូ សេដ្ឋកិច្ច ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ ថែមទាំងធ្វើឱ្យមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចគួរឱ្យកត់សម្គាល់ នាអំឡុងទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ នៅក្នុងអត្រាមធ្យមប្រមាណ ១០ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។ សមិទ្ធផលទាំងអស់នេះ បានជួយបង្កលក្ខណៈឱ្យ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* អាចកាត់បន្ថយកម្រិតនៃភាពក្រីក្របាន នៅក្នុងកម្រិតមួយដ៏គួរជាទីមោទនៈ ។ អង្កេត លើកទី១ អំពីអត្រាភាពក្រីក្រនៅ*កម្ពុជា* ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៣-១៩៩៤ ។ អង្កេតនេះ មិនបានគ្រប ដណ្តប់ពេញទូទាំងប្រទេសទេ ដោយសារមិនមានលទ្ធភាពចូលទៅដល់តំបន់មួយចំនួន ដោយព្រោះតែមូលហេតុ សន្តិសុខ ។ លទ្ធផលនៃ *អង្កេតសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ចនៅកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧* ដែលត្រូវបានប្រកាសចេញ ក្នុងពេលថ្មីៗ កន្លងទៅនេះ បានបង្ហាញឱ្យឃើញថា អត្រាភាពក្រីក្រ នៅក្នុងតំបន់ដែលត្រូវបានគ្របដណ្តប់ ដោយអង្កេតឆ្នាំ ១៩៩៣-១៩៩៤ ស្មើនឹង ៣៩ភាគរយ ហើយបានធ្លាក់ចុះមកត្រឹម ២៨ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ និង ២៤,៧ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ។ នៅក្នុងតំបន់ជនបទនៃតំបន់ទាំងនេះ អត្រាភាពក្រីក្រ បានធ្លាក់ចុះពី ៤៣,១ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៣-១៩៩៤ មកនៅត្រឹម ៣៣,៧ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ និង ៣០,៦ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ។

១៦. បច្ចុប្បន្ននេះ ទិន្នន័យដែលគ្របដណ្តប់ទូទាំងប្រទេស គឺអាចមាន សម្រាប់ ឆ្នាំ២០០៤ និង ឆ្នាំ២០០៧ ។ ទិន្នន័យទាំងនេះ បានបង្ហាញថា អត្រាភាពក្រីក្រសម្រាប់ទូទាំងប្រទេស ធៀបនឹងខ្សែបន្ទាត់រួមនៃភាពក្រីក្រ បានធ្លាក់ ចុះពី ៣៤,៧ ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០៤ មកនៅត្រឹម ៣០,១ ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០៧ ដែលជាការថយចុះយ៉ាងច្រើន គឺស្មើនឹង ៤,៦ ភាគរយ គិតចាប់ពី ឆ្នាំ២០០៤ ដល់ ឆ្នាំ២០០៧ ដោយបង្ហាញឱ្យឃើញពីការថយចុះ ក្នុងកម្រិត ច្រើនជាង ១ ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ លទ្ធផល បានបង្ហាញថា អត្រាភាពក្រីក្រ បានថយចុះ នៅថ្នាក់ ក្រោមជាតិ គ្រប់កម្រិត ។ នៅភ្នំពេញ អត្រាភាពក្រីក្រ បានថយចុះពី ៤,៦ភាគរយ នៅក្នុងឆ្នាំ ២០០៤ មកនៅត្រឹម ០,៨ភាគរយ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ។ ចំណែកឯនៅតំបន់ទីប្រជុំជនផ្សេងៗទៀត អត្រាភាពក្រីក្រ បានថយចុះពី ២៥,៨ ភាគរយ មកត្រឹម ២១,៩ ភាគរយ ហើយ បានថយចុះពី ៣៩,១ ភាគរយ មកត្រឹម ៣៤,៧ ភាគរយ នៅ តំបន់ជនបទនានា ។ ការថយចុះនៃភាពក្រីក្រ នៅក្នុងអំឡុងឆ្នាំ២០០៤ ដល់ ឆ្នាំ២០០៧ បានឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញ ពីកំណើនដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់នៃ *ការប្រើប្រាស់ពិតតាមគ្រួសារសម្រាប់មនុស្សម្នាក់ៗ* ដែលត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ ជា

ទូទៅ សម្រាប់វាស់វែងស្តង់ដារនៃការរស់នៅ ។ ការកើនឡើងនៃការប្រើប្រាស់ ត្រូវបានគេរកឃើញថាពិតជាបានកើតមាននៅក្នុង ក្រុមបញ្ចភាគដែលក្រីក្របំផុត និង ក្រុមបញ្ចភាគដែលក្រីក្របំផុតបន្ទាប់ ។ ការប្រើប្រាស់គិតតាមថ្លៃថេរ បានកើនឡើងដល់ ១០,៧ ភាគរយ នៅក្នុងក្រុមបញ្ចភាគដែលក្រីក្របំផុត និង ១១,៥ ភាគរយ នៅក្នុងក្រុមបញ្ចភាគដែលក្រីក្របំផុតបន្ទាប់ ។

១៧. ការវិភាគទិន្នន័យពី *អង្កេតសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ចកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៤ និង ឆ្នាំ២០០៧* ក៏បានបង្ហាញផងដែរថា "រូបភាពនៃការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនៃសុខុមាលភាព ក្នុងក្រុមបញ្ចភាគដែលក្រីក្របំផុត និង ក្រុមបញ្ចភាគដែលក្រីក្របំផុតបន្ទាប់ ត្រូវបានពង្រឹង តាមរយៈការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនៃកត្តាជាច្រើន ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងការផ្តល់សេវាកម្ម និង លទ្ធផលនានានៃការអភិវឌ្ឍមនុស្ស ។ សមិទ្ធផលជាច្រើន ត្រូវបានគេសង្កេតឃើញមាននៅក្នុងវិស័យ អប់រំ សុខាភិបាល ផលិតកម្មកសិកម្ម និងអាហារូបត្ថម្ភ ។ លទ្ធភាពទទួលបានជារូបវន្ត នូវសេវាកម្មសាធារណៈផ្សេងៗ ត្រូវបានធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង ដោយគិតជាចម្ងាយមធ្យមទៅកាន់មណ្ឌលសុខភាព ឬ សាលារៀនដែលនៅជិតបំផុត ។ ប្រការទាំងនេះ ដោយរួមផ្សំជាមួយនឹង ការលើកកម្ពស់ទាំងបរិមាណនិងគុណភាពនៃបណ្តាញផ្លូវថ្នល់ និង ការកើនឡើងនៃប្រាក់ចំណូលពិត បង្ហាញឱ្យឃើញពីមូលហេតុនៃការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវអត្រានៃការសិក្សា ឬ ឥរិយាបថ នៃការគិតគូរដល់សុខភាព ។ ជាមួយគ្នានេះ លទ្ធផលការងារជាច្រើន ត្រូវបានបន្តធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង ដូចជា កម្រិតមធ្យមនៃការទទួលបានការអប់រំ និង ស្ថានភាពសុខភាពដែលត្រូវបានរាយការណ៍ដោយសាមីខ្លួនផ្ទាល់" ។

១៨. *ផយអជ ២០០៦-២០១០* បានបង្ហាញអំពី សកម្មភាពអាទិភាព និង ការបែងចែកធនធានទាំងឡាយដែលមានលក្ខណៈសរុប ដើម្បីអនុវត្ត *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* ។ ដើម្បីធានានូវប្រសិទ្ធភាព នៃការតាមដានត្រួតពិនិត្យការអនុវត្ត *ផយអជ ២០០៦-២០១០ របាយការណ៍វឌ្ឍនភាពប្រចាំឆ្នាំ* ត្រូវបាន រៀបចំយ៉ាងទៀងទាត់ និង ផ្សព្វផ្សាយយ៉ាងទូលំទូលាយ ដោយ*ក្រសួងផែនការ* ។ *របាយការណ៍ពាក់កណ្តាលអាណត្តិ ស្តីពីការអនុវត្តផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ២០០៦-២០១០* ត្រូវបាន រៀបចំឡើង និង ធ្វើការផ្សព្វផ្សាយយ៉ាងទូលំទូលាយ ដោយ *ក្រសួងផែនការ* ក្នុងខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៨ ។ *របាយការណ៍ពាក់កណ្តាលអាណត្តិ* បានលើកឡើងយ៉ាងច្បាស់នូវផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាន មកលើសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ជាពិសេស មកលើក្រុមជនងាយរងគ្រោះនិងជនក្រីក្រ នៃកលិយុគនៅក្នុងទីផ្សារហិរញ្ញវត្ថុពិភពលោក ដែលបានចាប់ផ្តើម នាចុងឆ្នាំ២០០៧ ហើយ បានបង្កឱ្យមានដំណើរធ្លាក់ចុះនៃសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក ។

ប្រអប់ទី១

សមិទ្ធផលនិងបញ្ហាប្រឈមចម្បងៗ ក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ

១. អត្រានៃភាពក្រីក្រនៅក្នុងតំបន់នៃប្រទេស*កម្ពុជា* ដែលត្រូវបានគ្របដណ្តប់ដោយអង្កេតសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ចឆ្នាំ១៩៩៣-១៩៩៤ បានថយចុះពី ៣៩ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣-១៩៩៤ មកត្រឹម ២៨ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ និង ២៤,៧ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០៧ ។ នៅតំបន់ជនបទ នៃតំបន់ដែលត្រូវបានគ្របដណ្តប់ដោយអង្កេតខាងលើនេះ អត្រានៃភាពក្រីក្របានថយចុះពី ៤៣,១ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៣-១៩៩៤ មកត្រឹម ៣៣,៧ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ និង ៣០,៦ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ។

២. នៅក្នុងចន្លោះពី ឆ្នាំ២០០៤ដល់២០០៧ អត្រានៃភាពក្រីក្រ នៅក្នុងទូទាំងប្រទេស ធៀបនឹងខ្សែបន្ទាត់នៃភាពក្រីក្រជាតិ បានធ្លាក់ចុះពី ៣៤,៨ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ មកនៅត្រឹម ៣០,១ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ (មានការថយចុះ ៤,៧ភាគរយ) ដែលបង្ហាញឱ្យឃើញថា ភាពក្រីក្រ បានថយចុះជាមធ្យម ជាង ១ភាគរយក្នុងមួយឆ្នាំ នៅក្នុងអំឡុងពេលនោះ ។ ពិសេសជាងនេះទៅទៀត ភាពក្រីក្របានថយចុះ នៅគ្រប់កម្រិតទាំងអស់ នៃថ្នាក់ក្រោមជាតិ ។

៣. នៅក្នុងចន្លោះពី ឆ្នាំ២០០៤ដល់២០០៧ ការប្រើប្រាស់របស់ ក្រុមបញ្ចភាគដែលក្រីក្របំផុត បានកើនឡើង ១០,៧ ភាគរយ ហើយ ក្រុមបញ្ចភាគដែលក្រីក្របំផុតបន្ទាប់ បានកើនឡើង ១១,៥ភាគរយ (ការប្រើប្រាស់របស់ក្រុមជនក្រីក្រទាំងពីរក្រុមនេះ គឺវាស់វែងពីស្តង់ដារនៃជីវភាពរស់នៅ ដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ជាទូទៅ) ។

៤. ស្ថានភាពនៃភាពប្រសើរឡើងនៃសុខុមាលភាពរបស់ប្រជាជន ក្នុងចំណោមក្រុមបញ្ចភាគខាងក្រោមបំផុតទាំងពីរ ត្រូវបានជំរុញបន្ថែម តាមរយៈ កត្តាទាំងឡាយដែលពាក់ព័ន្ធនឹង ការលើកកម្ពស់លទ្ធផលនៃការផ្តល់សេវាកម្ម និង ការអភិវឌ្ឍមនុស្ស ។ សមិទ្ធផលជាច្រើន ត្រូវបានកត់សម្គាល់ឃើញមាន នៅក្នុងវិស័យអប់រំ សុខាភិបាល ផលិតកម្មកសិកម្ម និង អាហារូបត្ថម្ភ ។ លទ្ធភាពទទួល បានជារូបវន្តនូវសេវាកម្មសាធារណៈផ្សេងៗ ត្រូវបានធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង ដោយគិតជាចម្ងាយមធ្យមឆ្ពោះទៅកាន់ មណ្ឌលសុខភាព ឬ សាលារៀន ដែលនៅជិតបំផុត និងការលើកកម្ពស់ទាំងបរិមាណនិងគុណភាពនៃបណ្តាញផ្លូវថ្នល់ និង ការកើនឡើងនៃប្រាក់ចំណូលពិត ។

៥. ការការពារសមិទ្ធផលដែលសម្រេចបានដោយលំបាក និង ការប្រកាន់យកនូវមាគ៌ាដែលត្រូវធានានូវជោគជ័យនាពេលអនាគត ក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ឥឡូវនេះ បានបន្ថែមនូវបញ្ហាប្រឈមជាច្រើនថែមទៀត ដោយសារវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក ។ ជាការពិតណាស់ ប្រសិនបើស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ន នៅតែបន្តអូសបន្លាយ សម្រាប់រយៈពេលមួយវែង នោះប្រជាជនទាំងឡាយ ដែលទើបនឹងបានរស់នៅក្នុងជីវភាពមួយ ដែលស្ថិតនៅលើខ្សែបន្ទាត់ភាពក្រីក្រនាពេលបច្ចុប្បន្ន អាចនឹងធ្លាក់មក នៅក្រោមខ្សែបន្ទាត់ភាពក្រីក្រវិញ ។ បច្ចុប្បន្ននេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* កំពុងចាត់វិធានការចម្រុះផ្នែកសារពើពន្ធ និង អនុវត្តកម្មវិធីការគាំពារសង្គម និង បណ្តាញសុវត្ថិភាពសង្គម ដើម្បីបង្ការមិនឱ្យស្ថានភាពខាងលើនេះ កើតឡើងបានឡើយ ។

៦. ដើម្បីបោះជំហានទៅមុខ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងចាត់វិធានការបន្ថែមទៀត ដើម្បីធានា ឱ្យការផ្ទេរសុទ្ធ នូវធនធានក្រៅប្រទេសដ៏មានកម្រិត ដែលមានសម្រាប់ការប្រើប្រាស់ បានទៅដល់ ក្រុមជនងាយរងគ្រោះ និង អ្នកក្រីក្រ នៅក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងភាពក្រីក្រ ក្នុងកម្រិតអតិបរមា ។ ឥឡូវនេះ ការងារចាំបាច់បន្ទាន់ដែលត្រូវគិតគូរដល់នោះ គឺត្រូវ ចាប់ផ្តើមអនុវត្តសកម្មភាពជាក់ស្តែងឱ្យបានទូលំទូលាយ នៅកម្រិតមូលដ្ឋាន និង កាត់បន្ថយឱ្យបានច្រើនបំផុតនូវការចំណាយសម្រាប់ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និង ជំនួយបច្ចេកទេស ទាំងឡាយដែលចិតបុំងអ្វីៗគ្រប់បែបយ៉ាង ក្រោមស្លាកនៃ "ភាពក្រីក្រ" ។ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនិងសិក្ខាសាលានានា ដែលត្រូវចំណាយច្រើន នៅក្នុងសណ្ឋាគារទំនើបៗ ដើម្បីពិភាក្សាពីបញ្ហារបស់អ្នកក្រីក្រ ហាក់ដូចជាមិនមានភាពសមស្របទេ នៅពេលដែល ជាក់ស្តែង ប្រជាជនជាច្រើនលាននាក់ ពុំមានអាហារបរិភោគគ្រប់គ្រាន់ សម្រាប់ការរស់រានមានជីវិត ។ កម្មវិធីថ្មីៗដែលផ្តួចផ្តើមសម្រាប់សកម្មភាពផ្ទាល់ ដើម្បីលើកកម្ពស់ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជនក្រីក្រ គឺជាការងារបន្ទាន់ចាំបាច់ ដែលនឹងអាចជួយផងដែរ ដល់ការជំរុញល្បឿននៃ "ការផ្ទេរនូវធនធានសុទ្ធ" ដែលចាំបាច់យ៉ាងខ្លាំង សម្រាប់ប្រជាជនក្រីក្រ ។

៧. លទ្ធផល ដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់ ដែលអាចទទួលបានឆាប់រហ័ស និង ដ៏គួរជាទីពេញចិត្តយ៉ាងខ្លាំង អាចនឹងសម្រេចបាន តាមរយៈ ការផ្តល់សេវាកម្មនានា ទៅដល់កម្រិតមូលដ្ឋាន ហើយ ពុំមានការសិក្សាស្រាវជ្រាវណាមួយដែលត្រូវបានរំពឹងទុកថា អាចនឹងបង្កើតបាននូវលទ្ធផលបែបនេះ បានឡើយ ។

១៩. វិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុពិភពលោក ដែលបានកើតឡើងនៅក្នុងទីក្រុងញូយ៉ក ដោយមួយផ្នែក បណ្តាលមកពីបរាជ័យនៃប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទីផ្សារ របស់សហរដ្ឋអាមេរិក បានបង្កឱ្យកើតមានវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក និងការថយចុះដ៏ធ្ងន់ធ្ងរមួយនៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ច នៅក្នុងប្រទេសជឿនលឿន ។ វិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុពិភពលោក និងការថយចុះនៃក្នុងកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ដែលកំពុងបន្តមាន នៅក្នុងបណ្តាប្រទេសជឿនលឿន បានបណ្តាលឱ្យមានឱនភាពសេដ្ឋកិច្ច ដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់ នៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍភាគច្រើន ។ ចាប់តាំងពីចុងឆ្នាំ២០០៧ ទន្ទឹមជាមួយនឹងវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុពិភពលោក ក៏កើតមានភាពប្រែប្រួលយ៉ាងខ្លាំង នៃថ្លៃ ប្រេងឆៅ ម្ហូបអាហារ និង ទំនិញផ្សេងៗទៀត ផងដែរ ។ នៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ២០០៧ ថ្លៃប្រេងឆៅ ៦៦,៤៧ដុល្លារ ក្នុង១ធុង បានកើនឡើងរហូតដល់កម្រិតខ្ពស់បំផុតគឺ ១៤៧ដុល្លារ ក្នុង១ធុង នៅក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ហើយបន្ទាប់មក ថ្លៃប្រេងឆៅ បានធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំង មកនៅត្រឹម ចន្លោះពី ៣០ ទៅ ៤០ ដុល្លារ ក្នុង១ធុង ។ ប៉ុន្តែ ថ្លៃប្រេងឆៅ បានកើនឡើងជាថ្មីម្តងទៀត ដល់ជាង៧០ដុល្លារ ក្នុង១ធុង ហើយត្រូវបានលក់ ក្នុងថ្លៃប្រហែល ៦០ដុល្លារ ក្នុង១ធុង នៅក្នុងខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ។ ចំពោះប្រទេសកម្ពុជា ដែលនាំចូលទាំងស្រុងនូវប្រេងឥន្ធនៈ ដើម្បីបំពេញតម្រូវការរបស់ខ្លួន ការកើនឡើងយ៉ាងលឿន និងភាពប្រែប្រួលយ៉ាងខ្លាំងនៃថ្លៃ បានបង្កើតឱ្យមានបញ្ហាប្រឈមធ្ងន់ធ្ងរជាច្រើនសម្រាប់សេដ្ឋកិច្ច កម្ពុជា ។ ការកើនឡើងនៃថ្លៃប្រេង ដែលបានធ្វើឱ្យតម្លៃនៃការដឹកជញ្ជូនសម្រាប់អាជីវកម្មនានា កើនឡើងខ្ពស់ជាងមុន បានបណ្តាលឱ្យមានការ ឡើងថ្លៃទំនិញសំខាន់ៗ ដូចជាថ្លៃ ប្រេងឆា សម្ភារសំណង់ (ឧទាហរណ៍ ដែកនិងស៊ីម៉ង់ត៍) និងថ្លៃទំនិញផ្សេងៗទៀត ដោយបានបណ្តាលឱ្យ មានការកើនឡើងនូវ តម្លៃនៃការសាងសង់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និងអគារនានា ។ ថ្លៃទំនិញជាម្ហូបអាហារ ក៏មានការកើនឡើងផងដែរ ។ ថ្លៃអង្ករ បានកើនឡើងទ្វេដង នៅក្នុងទីផ្សារអន្តរជាតិ នៅក្នុងចន្លោះរវាង ត្រីមាសទី១ ឆ្នាំ២០០៧ និង ត្រីមាសទី១ ឆ្នាំ២០០៨ ហើយបានកើនឡើងទ្វេដង ជាថ្មីម្តងទៀត តែនៅក្នុង ៤ខែដំបូង នៃឆ្នាំ២០០៨ ។ ចាប់តាំងពីពេលនោះមក ថ្លៃអង្ករបានធ្លាក់ចុះមកវិញ ដោយបានបង្កឡើងជាបញ្ហាប្រឈមថ្មីៗមួយចំនួន សម្រាប់ កសិករនិងសហគមន៍ជនបទ ។

២០. ការសិក្សាជាច្រើន ត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយស្ថាប័នជាតិនិងអន្តរជាតិជាច្រើន ដើម្បីវាយតម្លៃលើផលប៉ះពាល់នៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុសាកលលោក និង ភាពប្រែប្រួលយ៉ាងខ្លាំងនៃតម្លៃប្រេងនិងស្បៀងអាហារ មកលើប្រជាជនក្រីក្រនៅទូទាំងពិភពលោក រួមទាំង នៅ*កម្ពុជា* ផងដែរ ។ នាពិធីបើក *សន្និសីទស្តីអំពីទស្សនវិស័យសម្រាប់កម្ពុជាក្រោមប្រធានបទស្តីពី "កម្ពុជា និង វិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក : ផលប៉ះពាល់ គោលនយោបាយឆ្លើយតប និង វិធានការ"* នៅខែមីនា ឆ្នាំ២០០៩ **សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា** បានគូសបញ្ជាក់ថា *"វិបត្តិទូទាំងតំបន់និងពិភពលោកនេះ មិនមែនកើតចេញពីកម្ពុជាទេ ។ វិបត្តិនេះកើតឡើងដោយកត្តាខាងក្រៅ ហួសពីការគ្រប់គ្រងរបស់កម្ពុជា ប៉ុន្តែ ជាវិបត្តិដែលជះឥទ្ធិពលមកដល់យើងទាំងអស់គ្នា ។ ខ្ញុំធ្លាប់បានគូសបញ្ជាក់ នៅក្នុងវេទិកាកន្លងមកជាហូរហែ ហើយថា យើងត្រូវធ្វើការរួមគ្នា ដើម្បីឆ្លងឱ្យ*

ផុតពីវិបត្តិនេះ ធានារក្សាមិនឱ្យបាត់បង់នូវការអភិវឌ្ឍ និង ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ដែលកម្ពុជាសម្រេចបាន ក្នុងរយៈពេលពីរទសវត្សរ៍កន្លងមក និង ពង្រឹងបន្ថែមទៀតនូវ វិស័យសំខាន់ៗសម្រាប់កំណើន និង ការអភិវឌ្ឍរបស់កម្ពុជា នាពេលអនាគត ដើម្បីធ្វើឱ្យកម្ពុជា អាចងើបចេញផុតពីវិបត្តិនេះ និង មានសេដ្ឋកិច្ចអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាព មានក្របខ័ណ្ឌស្ថាប័នរឹងមាំខ្លាំងជាងពេលមុន និង មានសង្គមដែលពោរពេញដោយ សន្តិភាព ស្ថិរភាព និង ភាពសកម្ម រស់រវើក" ។

២១. **សម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី** ក៏បានគូសបញ្ជាក់ ផងដែរថា "*យើងមានភ័ព្វសំណាង ដោយយើងប្រឈមមុខនឹងវិបត្តិទាំងនេះ នៅពេលដែលសេដ្ឋកិច្ចនៅមានភាពខ្លាំងក្លា ដោយបានសម្រេចនូវកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ និង ការគ្រប់គ្រងម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចល្អប្រសើរ ។ ការសិក្សារបស់ធនាគារពិភពលោកនាពេលថ្មីៗនេះ បានចាត់កម្ពុជាក្នុងចំណោមប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍដប់ ដែលមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ជាងគេ គិតពីឆ្នាំ១៩៩៨ ដល់ ២០០៧ ជាមួយនឹងកំណើនជាមធ្យមនៅក្នុងទសវត្សរ៍កន្លងមក ឈានដល់តួលេខពីរខ្ទង់ ប៉ុន្តែ បានធ្លាក់ចុះបន្តិចក្នុងរង្វង់ ៧ ភាគរយ នៅឆ្នាំ ២០០៨ ដែលនៅតែជាកំណើនមួយខ្ពស់ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងកំណើននៅក្នុងពិភពលោក ។ ទន្ទឹមនឹងនេះដែរ កម្ពុជាបានកាត់បន្ថយនូវភាពក្រីក្រ ពី ៤៥ ភាគរយ នៅឆ្នាំ១៩៩៤ មកនៅត្រឹម ៣០ ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០៧ ។ យើងអាចសម្រេចបាន នូវលទ្ធផលទាំងអស់នេះ តាមរយៈ ការគ្រប់គ្រងម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចដ៏ត្រឹមត្រូវ និង កម្មវិធីកែទម្រង់របស់រាជរដ្ឋាភិបាល ជាមួយនឹង ជវភាពរបស់វិស័យឯកជន និង ការខិតខំប្រឹងប្រែង និង ផលិតភាពរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ។ យើងបានសម្រេចនូវវឌ្ឍនភាពជាច្រើន នៅក្នុងការរៀបចំហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ដូចជា ផ្លូវថ្នល់ ស្ពាន ធារាសាស្ត្រ ការដឹកជញ្ជូន និង ទូរគមនាគមន៍ និង អនុវត្តនូវស្តង់ដារពលកម្មអន្តរជាតិ នៅក្នុងឧស្សាហកម្មកាត់ដេរ ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ វិស័យទេសចរណ៍ និង បរិយាកាសជាវិជ្ជមាន សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍវិស័យពាណិជ្ជកម្ម និង វិនិយោគ" ។*

២២. ទោះបីជា *រាជរដ្ឋាភិបាល* បានដាក់ចេញនូវវិធានការមួយចំនួនដើម្បីទប់ទល់នឹងវិបត្តិនេះ ក៏ដោយ ក៏ភាពវឹកវរនេះ នៅតែបន្តអូសបន្លាយ និងមានសភាពធ្ងន់ធ្ងរ សម្រាប់ប្រទេសមួយចំនួន ហើយពេលវេលានៃការចប់នៃសភាពការណ៍អាក្រក់នេះ គឺមិនអាចប៉ាន់ស្មានដឹងជាមុនបានទេ ។ វិបត្តិនេះ នឹងជះឥទ្ធិពលមកលើវិស័យសេដ្ឋកិច្ចសំខាន់ៗ មួយចំនួន និងនាំឱ្យឈានដល់ការធ្លាក់ចុះនូវកំណើននៃវិស័យធំៗ ដូចជា វិស័យកាត់ដេរ វិស័យទេសចរណ៍ និងវិស័យសំណង់ ដែលនឹងមានផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាន មកលើប្រជាជននិងសេដ្ឋកិច្ចរបស់យើង ។ ដូច្នេះ *រាជរដ្ឋាភិបាល* បានផ្តល់អាទិភាពខ្ពស់ ក្នុងការដោះស្រាយជាមួយនឹងបញ្ហាប្រឈមតាមវិស័យសំខាន់ៗ ដូចខាងក្រោម :

- ធ្វើពិពិធភាវូបនីយកម្មទីផ្សារ សម្រាប់វិស័យកាត់ដេរ និងទំនិញកម្មន្តសាលផ្សេងៗទៀត ទៅក្នុងទីផ្សារ អាស៊ី-បូព៌ា មជ្ឈិមបូព៌ា និង អាហ្វ្រិក ជាដើម ។

- បង្កើនការកែលម្អហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសម្រាប់វិស័យទេសចរណ៍ និងអភិវឌ្ឍតំបន់ទេសចរណ៍ថ្មីៗបន្ថែមទៀត ព្រមទាំង យកចិត្តទុកដាក់រៀបចំកញ្ចប់ទេសចរណ៍ ឱ្យមានលក្ខណៈសម្បូរបែប និងប្រកបដោយភាពទាក់ទាញ ។
- ធ្វើអាទិភាវូបនីយកម្ម ក្នុងការប្រើប្រាស់ធនធាននិងជំនាញ របស់រាជរដ្ឋាភិបាល និង របស់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់ ដើម្បីពង្រីកនិងធ្វើពិពិធភាវូបនីយកម្មវិស័យកសិកម្មរបស់យើង សំដៅទាក់ទាញឱ្យបានច្រើនថែមទៀត នូវការវិនិយោគប្រកបដោយគុណភាព នៅក្នុងវិស័យកសិ-ពាណិជ្ជកម្ម និង កែលម្អប្រព័ន្ធពាណិជ្ជកម្មក្នុងវិស័យកសិកម្ម កំណែទម្រង់ដីធ្លី ការធ្វើពិពិធភាវូបនីយកម្មកសិកម្ម និង ការកែច្នៃផលិតផលកសិកម្ម ។
- ពង្រីកការវិនិយោគបន្ថែមទៀត លើការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ជាពិសេស លើវិស័យថាមពល ដើម្បីកាត់បន្ថយថ្លៃដើមផលិត សម្រាប់បំពេញតម្រូវការរបស់ វិស័យឯកជន និង សហគមន៍ ។
- បន្តលើកកម្ពស់ កម្រិតជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជន ជាជំហានៗ ដោយអនុលោមទៅតាម នីតិវិធី និង គោលការណ៍ ដែលបានកំណត់នៅក្នុង *រដ្ឋធម្មនុញ្ញកម្ពុជា* ។

២៣. ការដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមទាំងនេះ ទាមទារឱ្យមាននូវ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការ ប្រកបដោយភាពស័ក្តិសិទ្ធិ និងជវភាព រវាង*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និង វិស័យឯកជន រួមទាំង ការសម្របសម្រួល និង កិច្ចសហ-ប្រតិបត្តិការ ដែលមានភាពស័ក្តិសិទ្ធិខ្លាំងជាងមុន នៅក្នុងចំណោមក្រសួង-ស្ថាប័នរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* និងសហគមន៍ ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ពាក់ព័ន្ធ ផងដែរ ។ នៅក្នុងកិច្ចការសំខាន់ៗមួយចំនួន ដូចជា *ការអភិវឌ្ឍកសិកម្មនិងជនបទ រួមនឹង ការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដែលពាក់ព័ន្ធ ការគ្រប់គ្រងធារាសាស្ត្រនិងធនធានទឹក* ព្រមទាំង *ការសម្រួលពាណិជ្ជកម្ម* កិច្ចការ បន្ទាន់ដែលត្រូវធ្វើ គឺត្រូវពង្រឹង ទំនាក់ទំនង ការសម្របសម្រួល និង កិច្ចសហប្រតិបត្តិការ រវាង ក្រសួង-ស្ថាប័ន ពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីធានាថា កម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ ត្រូវបាន រៀបចំឡើង និង អនុវត្ត ដោយឆាប់រហ័ស និងមានប្រសិទ្ធភាព ព្រមទាំង ដើម្បីធានាថា ធនធានទាំងឡាយ ដែលគាំទ្រដោយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍របស់យើង អាចត្រូវបានផ្តល់ឱ្យ តាម រូបភាពមួយ ឆាប់រហ័សនិងមានភាពស័ក្តិសិទ្ធិ ជាងមុន សម្រាប់ការអនុវត្តគម្រោង នានា ។

២៤. សម្រាប់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* វិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុសាកលលោកនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ផ្តល់នូវកាលានុវត្តភាព ដល់យើងទាំងអស់គ្នា ក្នុងការពង្រឹងនិងពង្រីកកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ និងការធ្វើសមាហរណកម្មនៅក្នុងតំបន់ ដើម្បីទទួលបានផលប្រយោជន៍ជាអតិបរមា ពីសក្តានុពលភាពសេដ្ឋកិច្ចដ៏ធំធេងរបស់យើង តាមរយៈ ការពង្រីកវិសាលភាព នៃទីផ្សារ ក៏ដូចជា ការជំរុញការធ្វើពាណិជ្ជកម្មនិងការវិនិយោគ នៅក្នុងតំបន់ ។ ប្រការសំខាន់ ដែលយើងត្រូវគិតគូរដល់ គឺត្រូវកាត់បន្ថយឱ្យបានច្រើនបំផុតនូវ ភាពពឹងអាស្រ័យយ៉ាងលើសលប់របស់យើង ទៅលើទីផ្សារអន្តរជាតិ ហើយត្រូវលើកកម្ពស់ភាពប្រកួតប្រជែងរបស់យើង ក្នុងការទាក់ទាញការវិនិយោគពីខាងក្រៅ មកក្នុងតំបន់ ។

២៥. ទោះបីជា ត្រូវបានទទួលរងនូវផលប៉ះពាល់ ពីការប្រែប្រួលយ៉ាងឆាប់រហ័សនៃ ស្ថានភាពក្រៅប្រទេស ដែលបានលេចឡើង ដោយមិនបានរំពឹងទុកជាមុនក៏ដោយ ក៏*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានឆ្លើយតបយ៉ាងទាន់ពេលវេលា ដោយបង្កើតឱ្យមានយន្តការឆ្លើយតបមួយ ហើយ បានចាត់ទុកស្ថានភាពវិវត្តន៍នៅក្រៅប្រទេស ជាបញ្ហាប្រឈមមួយ សម្រាប់ការវាយតម្លៃពី សមត្ថភាពទប់ទល់នឹងផលប៉ះពាល់ ដែលអាចមានពីស្ថានភាពទាំងនោះរបស់មូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ។ យន្តការឆ្លើយតបរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រមួយ ដែលមានមុខព្រួញពីរ ដោយផ្តោតទៅលើសកម្មភាព រយៈពេលខ្លី និង រយៈពេលវែង ។ សកម្មភាពសម្រាប់រយៈពេលខ្លី បានផ្តោតលើ ការអនុវត្តវិធានការសារពើពន្ធ ដើម្បីលើកទឹកចិត្តដល់ ផលិតករនិងអ្នកប្រើប្រាស់ទាំងឡាយ សំដៅធ្វើឱ្យមានសន្ទុះខ្លាំងក្លាឡើងវិញ នៃល្បឿនសេដ្ឋកិច្ច ដែលកំពុងមានការថយចុះ ព្រមទាំង ផ្តោតលើការអនុវត្តគោលនយោបាយរូបិយវត្ថុមួយ ដែលបានឆ្លើយតបយ៉ាងឆាប់រហ័ស ទៅនឹងស្ថានភាពដែលកំពុងវិវត្តប្រែប្រួល ។ វិធីសាស្ត្រនេះ មានសារប្រយោជន៍ដល់ការរក្សាស្ថិរភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ជាពិសេស ការធានានូវភាពអាចជឿទុកចិត្តបាននៃប្រព័ន្ធធនាគារ ។ ការដោះស្រាយបញ្ហារយៈពេលវែង តាមរយៈការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ ភាពប្រកួតប្រជែងរបស់កម្ពុជា ដែលជាវិធានការសម្រាប់រយៈពេលយូរអង្វែងទៅខាងមុខ គឺនៅតែបន្ត ជាអាទិភាពរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ ដើម្បីធ្វើឱ្យមានភាពទន់ភ្លន់ ទប់ទល់នឹងការធ្លាក់ចុះនៃសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោកបច្ចុប្បន្ន និង ដើម្បីទ្រទ្រង់កំណើនសេដ្ឋកិច្ច *កម្ពុជា* នឹងពិនិត្យសិក្សារកមើលលទ្ធភាពនានា ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវភាពប្រកួតប្រជែងរបស់ខ្លួន នៅក្នុងតំបន់និងនៅលើឆាកអន្តរជាតិ ព្រមទាំង ដើម្បីស្វែងរកកាលានុវត្តភាពនានា ក្នុងគោលបំណងធ្វើពិពិធកម្មនិងពង្រីកមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច ។ *កម្ពុជា* នឹងបន្តស្វែងរកមើល ដោយយកចិត្តទុកដាក់ នូវមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ចថ្មីៗទៀត ទន្ទឹមគ្នានឹង ការបន្តជំរុញការអភិវឌ្ឍវិស័យទាំងឡាយ ដែលកំពុងមានការរីកលូតលាស់ ដូចជា វិស័យ ទូរគមនាគមន៍ និង បច្ចេកវិទ្យាគមនាគមន៍និងព័ត៌មាន កម្មន្តសាលធុនស្រាល ទីផ្សារហិរញ្ញវត្ថុនិងមូលបត្រ ព្រមទាំង វិស័យជាសក្តានុពលជាច្រើនទៀត ដូចជា ប្រភពថាមពលដែលអាចជំនួសគ្នាបាន ការរុករកប្រេងកាត អាជីវកម្មរ៉ែ ហើយនិង បច្ចេកវិទ្យាកែច្នៃ ដើម្បីគាំទ្រដល់ផលិតភាពនិងភាពប្រកួតប្រជែង។

២៦. ការធានាឱ្យបាននូវជោគជ័យ ក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ នាពេលអនាគត បានជួបប្រទះនឹងបញ្ហាប្រឈមជាច្រើនថែមទៀត ដែលបណ្តាលមកពីភាពចាំបាច់ ក្នុងការការពារសមិទ្ធផលដែលយើងសម្រេចបាន ដោយលំបាក ដែលបច្ចុប្បន្ននេះ កំពុងត្រូវបានយាយី ដោយវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុពិភពលោក ។ ជាការពិតណាស់ ប្រសិនបើស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ន នៅតែបន្តអូសបន្លាយ សម្រាប់រយៈពេលមួយវែង នោះប្រជាជនទាំងឡាយ ដែលទើបនឹងបានរស់នៅក្នុងជីវភាពមួយ ស្ថិតនៅលើខ្សែបន្ទាត់ ភាពក្រីក្រ នាពេលបច្ចុប្បន្ន អាចនឹងធ្លាក់មកនៅក្រោមខ្សែបន្ទាត់ភាពក្រីក្រវិញ ។ ក្នុងន័យនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បាននិងកំពុងចាត់វិធានការបន្ទាន់ ដើម្បីពង្រីកប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គមសម្រាប់ក្រុមជនងាយរងគ្រោះបំផុត តាមរយៈ ការឧបត្ថម្ភធនផ្សេងៗ និងការបង្កើតការងារអតិពលកម្ម ដូចជា កម្មវិធីស្បៀងនិងប្រាក់ពលកម្ម ជាដើម ។

២៧. ទោះបីជា តាមរយៈ ការអនុវត្តប្រកបដោយថាមភាពនូវ *យុទ្ធសាស្ត្រត្រីកោណ* និង *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* នៅក្នុងទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាល* អាចកែប្រែប្រជាជាតិទាំងមូលបាន ក្នុងរយៈពេលមួយដ៏ខ្លី ធៀបនឹងពេលវេលាដ៏វែង ដែលប្រទេសរីកចម្រើនជឿនលឿននានា បានឆ្លងកាត់ក៏ដោយ ក៏កម្ពុជា នៅតែជួបប្រទះនឹងបញ្ហាប្រឈម មួយចំនួន ដូចជា :

- ទោះបីជាមានវឌ្ឍនភាពដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់ នៅក្នុងកំណែទម្រង់សំខាន់ៗ ក្នុងគោលបំណងពង្រឹងអភិបាលកិច្ចល្អក៏ដោយ ក៏គុណភាព ប្រសិទ្ធភាព និងការផ្តល់សេវាកម្មសាធារណៈ នៅតែជាបញ្ហាប្រឈម ហើយនៅតែមិនទាន់បានឆ្លើយតបបានពេញលេញទៅនឹងតម្រូវការពិតរបស់ប្រជាជននៅឡើយ ។ ប្រព័ន្ធ តុលាការនៅតែពុំទាន់អាចទទួលបាន នូវការជឿទុកចិត្តទាំងស្រុង ពីសំណាក់មជ្ឈដ្ឋានសាធារណៈ នៅឡើយ ។ ការអភិវឌ្ឍក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ក៏នៅពុំទាន់មានលក្ខណៈគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ នៅឡើយ ហើយការអនុវត្តច្បាប់ ក៏ត្រូវតែបន្តធ្វើ ឱ្យប្រសើរឡើងថែមទៀត ផងដែរ ។
- សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា មានមូលដ្ឋានតូចចង្អៀតដោយផ្អែកលើ និងត្រូវបានជំរុញដោយវិស័យ ៤ សំខាន់ៗ គឺវិស័យកសិកម្ម ឧស្សាហកម្មកាត់ដេរ ទេសចរណ៍ និងសំណង់ ។ វិស័យឧស្សាហកម្មកាត់ដេរ និងទេសចរណ៍ គឺជាវិស័យដែលងាយរងគ្រោះ បណ្តាលមកពីហានិភ័យ ពីខាងក្រៅប្រទេស ។ វិស័យកសិកម្មដែលមានចំណែក ៣០ភាគរយ នៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប និង ប្រើប្រាស់ពលកម្មច្រើនជាង ៦០ ភាគរយនៃការងារសរុប នៅតែមិនទាន់ត្រូវបានប្រើប្រាស់ ឱ្យអស់សក្តានុពលរបស់វា នៅឡើយ ។
- បម្រែបម្រួលអាកាសធាតុ អតុល្យភាពនៃសេដ្ឋកិច្ចសាកល និង វិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុដែលនៅតែបន្តកើតមាន និងកាន់តែមានសភាពធ្ងន់ធ្ងរ ដោយធ្វើឱ្យមានដំណើរធ្លាក់ចុះនៃសេដ្ឋកិច្ចសាកល ក៏ដូចជា ការកើនឡើងនៃថ្លៃប្រេង ការកើនឡើងនៃថ្លៃម្ហូបអាហារ ការធ្លាក់ចុះនៃតម្លៃប្រាក់ដុល្លារអាមេរិក បានធ្វើឱ្យមានសម្ពាធអតិផរណា មកលើសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា សម្រាប់រយៈពេលខ្លី និងមធ្យម ។ ការកើនឡើងនៃតម្រូវការក្នុងស្រុកដែលជាលទ្ធផលនៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ នាពេលថ្មីៗនេះ ក៏បានធ្វើឱ្យសម្ពាធអតិផរណានេះ កាន់តែមានសភាពធ្ងន់ធ្ងរ ផងដែរ ។ ស្ថានភាពទាំងនេះ បានក្លាយជាការគំរាមកំហែងដល់អនាគតនៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ចរបស់កម្ពុជា ។
- ទោះបីជាយើងបានកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ពីអត្រា ៤៧ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៣ មក ៣៥ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ តាមរយៈ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ និង គោលនយោបាយគាំទ្រអ្នកក្រីក្រ ហើយ ការព្យាករលើកដំបូងបានបង្ហាញពីការថយចុះជាបន្តទៀតនៃអត្រាភាពក្រីក្រ មកនៅត្រឹម ៣០,១ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ក៏ដោយ ក៏អត្រានៃភាពក្រីក្រនៅជនបទ នៅតែមានកម្រិតខ្ពស់ នៅឡើយ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ គម្លាតរវាងអ្នកមាន និងអ្នកក្រ ជាពិសេស វិសមភាពរវាងទីប្រជុំជននិងជនបទ នៅតែជាបញ្ហាប្រឈម នៅឡើយ ។

- សន្តិសុខស្បៀង និងអាហារូបត្ថម្ភ មានភាពប្រសើរឡើងជាលំដាប់ ក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះ ដោយបញ្ហាកង្វះអាហារូបត្ថម្ភរ៉ាំរ៉ៃចំពោះកុមារអាយុក្រោម ៥ឆ្នាំ បានថយពី ៤៩,៧ ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០០ មកត្រឹម ៤៣,២ ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០៥ *(ការអង្កេតមនុស្សមាត្រ ឆ្នាំ២០០៨)* ។ ទោះបីជា ដូចនេះក្តី វឌ្ឍនភាពក្នុងស្ថានភាពអាហារូបត្ថម្ភ នៅមានភាពយឺតយ៉ាវ ដោយសារតែមានការកើនឡើងនៃថ្លៃស្បៀង និងផលប៉ះពាល់នៃវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចសកលនាពេលបច្ចុប្បន្ន មកលើកម្លាំងទិញរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ ហើយ បញ្ហាកង្វះអាហារូបត្ថម្ភរ៉ាំរ៉ៃ នៅតែមានកម្រិតខ្ពស់ គឺ ៣៩,៥ ភាគរយ *(ការអង្កេតមនុស្សមាត្រ ឆ្នាំ ២០០៨)* ។ ប្រសិនបើបញ្ហានេះ នៅតែបន្តកើតមាន ឬ មានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរជាងនេះ នោះស្ថានភាព អាហារូបត្ថម្ភ អាចនឹងកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរឡើងថែមទៀត ។
- ការប្រមូលផ្តុំដីធ្លី និងប្រជាជនដែលគ្មានដី គឺស្ថិតនៅក្នុងនិន្នាការមួយដែលកំពុងមានការកើនឡើង ដោយ បង្កើតជាផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានមកលើ សមធមិនិងប្រសិទ្ធភាពនៃការប្រើប្រាស់ដីធ្លី ។ ជាមួយគ្នានេះ ផ្ទៃដីដ៏ធំនៃតំបន់ដីសម្បទានសេដ្ឋកិច្ច ពុំទាន់ត្រូវបានប្រើប្រាស់ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ទៅតាមគោលដៅដោយ តម្រូវឱ្យមានវិធានការដ៏តឹងរ៉ឹងរបស់*រដ្ឋាភិបាល* ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនេះ ។
- ភាពអនាធិបតេយ្យក្នុងការកាន់កាប់ដីខុសច្បាប់ ការទាមទារយកដោយខុសច្បាប់នូវដីរដ្ឋនិងតំបន់ការពារ ធ្វើជាកម្មសិទ្ធិឯកជន និងការកាប់ឈើខុសច្បាប់ នៅតែបន្តកើតមាននៅឡើយ ។ ជាមួយគ្នានេះដែរ ភាព ក្រីក្រ និងការផ្លាស់ទីលំនៅនៃប្រជាជនក្នុងប្រទេស បានបន្ថែមសម្ពាធទៅលើធនធានធម្មជាតិ ហើយ បានធ្វើឱ្យធនធានទាំងនោះ ប្រឈមនឹងហានិភ័យខ្ពស់ នៃការរេចរឹលបាត់បង់ ។
- ដោយសម្រេចបាននូវវឌ្ឍនភាពដ៏ធំធេង ក្នុងការស្តារនិងការសាងសង់ឡើងវិញ នូវបណ្តាញផ្លូវជាតិទូទាំង ប្រទេស បញ្ហាប្រឈមនានាចំពោះមុខរបស់យើងទាំងអស់គ្នា គឺត្រូវធានាឱ្យមាន សុវត្ថិភាពក្នុងការធ្វើ ចរាចរ និងការថែទាំឱ្យបានត្រឹមត្រូវនូវបណ្តាញផ្លូវថ្នល់នៅទូទាំងប្រទេស ។
- វិស័យអាកាសចរណ៍ ដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការអភិវឌ្ឍវិស័យទេសចរណ៍ ។ ការអភិវឌ្ឍបន្ថែមទៀត នូវហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធអាកាសចរណ៍ រួមបញ្ចូលទាំងការកែលម្អជាប្រចាំនូវអាកាសយានដ្ឋាននានានៅទូទាំង ប្រទេស និងសុវត្ថិភាពនៃការហោះហើរ នៅតែបន្តជាអាទិភាពចម្បង ដើម្បីធ្វើឱ្យមានការអភិវឌ្ឍវិស័យ ទេសចរណ៍ និង ការទាក់ទាញចំនួនភ្ញៀវទេសចរមកកម្ពុជា ដែលកំពុងមានការកើនឡើង ។
- ថ្លៃអគ្គិសនីនៅមានកម្រិតខ្ពស់ បើប្រៀបធៀបនឹងប្រទេសជិតខាង ហើយក៏ជាឧបសគ្គមួយដ៏ធំ ក្នុងការ ពង្រឹងភាពប្រកួតប្រជែងរបស់កម្ពុជា ក៏ដូចជា ការទាក់ទាញការវិនិយោគ និងការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ ការរស់នៅរបស់ប្រជាជន ។ លទ្ធភាពមានអគ្គិសនីសម្រាប់ប្រើប្រាស់ នៅតំបន់ទីប្រជុំជន នៅមានកម្រិត នៅឡើយ ។
- ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ មិនទាន់ត្រូវបានអភិវឌ្ឍឱ្យបានពេញលេញ និង ប្រើប្រាស់ឱ្យអស់សក្តានុពលនៅឡើយ ដោយតម្រូវឱ្យមាន ការគ្រប់គ្រង និងការវិនិយោគ ដែលមានប្រសិទ្ធភាពជាងមុន ។

- ហិរញ្ញប្បទាន ការគ្រប់គ្រង និង បច្ចេកវិទ្យា គឺជា បញ្ហាប្រឈមចម្បង សម្រាប់សហគ្រាសខ្នាតតូច និង មធ្យម នៅកម្ពុជា ។
- បណ្តាញសុវត្ថិភាពសង្គម សម្រាប់កម្មករ និងប្រជាជនក្រីក្រ ពុំទាន់បានក្លាយជាប្រព័ន្ធមួយ ដែលមាន ប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ នៅឡើយ ។
- គុណភាពអប់រំនៅកម្រិត បឋមសិក្សា មធ្យមសិក្សា និង ឧត្តមសិក្សា នៅមានកម្រិត ។ ផលិតកម្ម និង ចរាចរណ៍ ថ្នាំញៀនខុសច្បាប់ បានក្លាយជាបញ្ហាសង្គម ដែលធ្វើឱ្យមានគ្រោះថ្នាក់ ដល់សុខុមាលភាព យុវជនកម្ពុជា ទាំងក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន ទាំងក្នុងពេលអនាគត ។
- កង្វះអ្នកបច្ចេកទេស និងកម្មករជំនាញ គឺជា ឧបសគ្គចម្បងមួយ ក្នុងការពន្លឿនការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច ទាំង នៅទីប្រជុំជន ទាំងនៅជនបទ ។
- ការផ្តល់សេវាសុខាភិបាលសាធារណៈដែលមានគុណភាព នៅតែមានកម្រិតនៅឡើយ ។ អត្រាមរណភាពមាតា នៅតែមានកម្រិតខ្ពស់នៅឡើយ ទោះបីជាមានសមិទ្ធផលដ៏ច្រើន ក្នុងវិស័យសុខាភិបាល ក៏ដោយ ។ វឌ្ឍនភាពក្នុងការជំរុញឱ្យមាន សេវាថែទាំសុខភាព អនាម័យ និង ទឹកស្អាតនៅតំបន់ជនបទ ត្រូវតែបានបង្កើនល្បឿន ដើម្បីឈានទៅសម្រេចចំណុចដៅទាំងឡាយ ដែលបានកំណត់នៅក្នុង *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* ។
- កង្វះខាតការអប់រំ អំពើហឹង្សាក្នុងគ្រួសារ និង អំពើជួញដូរមនុស្ស គឺជា កត្តាចម្បង ដែលរាំង មិនឱ្យស្ត្រី អាចប្រើប្រាស់បានពេញលេញនូវសក្តានុពលរបស់ខ្លួន ដើម្បីរួមចំណែកក្នុងការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច ។
- ជារួម សមត្ថភាពស្ថាប័នរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* នៅមានកម្រិតនៅឡើយ ដោយសារប្រាក់បៀវត្សរ៍ និង ប្រាក់លាភការទាំងឡាយ មានកម្រិតទាប ។ កិច្ចសហការ រវាងស្ថាប័នទាំងឡាយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* នៅមានលក្ខណៈខ្វះចន្លោះ ហើយក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋាននានា នៅមានភាពចន្លោះប្រហោង ជាច្រើន ហើយ ធនធានដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយរបស់យើង ក៏នៅមានកម្រិត នៅឡើយ ។

២៨. ការពិភាក្សាលើ សមិទ្ធផល និងបញ្ហាប្រឈមចម្បងៗ ក្នុងការអនុវត្ត *ផយអជ ២០០៦-២០១០* នឹងត្រូវ បង្ហាញនៅខាងក្រោមនេះ ទៅតាមទម្រង់នៃយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដូចគ្នានឹង *ផយអជ ២០០៦-២០១០* ដែរ ។

១. អភិបាលកិច្ចល្អ : ស្នូលនៃយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ

២៩. អភិបាលកិច្ចល្អ ដែលជាស្នូលនៃ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* ត្រូវការជាចម្បង នូវការចូលរួមរបស់សាធារណជន ប្រកបដោយសមធម៌និងភាពត្រឹមត្រូវ ក្នុងគ្រប់បញ្ហាទាំងអស់ តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនិងគ្មានអំពើហឹង្សា ដើម្បី ធានាថា ឆន្ទៈសេរីនិងការសម្រេចចិត្តដែលផ្អែកលើព័ត៌មានគ្រប់គ្រាន់ ត្រូវបានឯកភាពទទួលយកនិងអនុវត្ត ស្រប គ្នានឹង ការការពារសិទ្ធិនិងសុខុមាលភាព របស់ប្រជាជនជនជាតិដើមភាគតិច ។ ស្ថិរភាពនយោបាយ សន្តិសុខ

ផ្ទៃក្នុង ការប្រកាន់ខ្ជាប់នូវវិធានការច្បាប់ តម្លាភាព ភាពអាចដឹងជាមុនបាន និង គណនេយ្យភាពនៃស្ថាប័នសាធារណៈ មានសារៈសំខាន់យ៉ាងខ្លាំង ចំពោះវឌ្ឍនភាពផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចនិងសង្គមកិច្ច ដែលមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ និង ចំពោះការ ធានាថា សមិទ្ធផលសាធារណៈនានា នឹងមិនត្រូវបានធ្វើឱ្យបាត់បង់ទៅវិញ ដោយរបាំងណាមួយឡើយ ។ កំណែទម្រង់ ធំៗទាំងបួន ដើម្បីជំរុញលើកកម្ពស់អភិបាលកិច្ចល្អ នៅតែបន្តជាអាទិភាព របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នៅក្នុងកិច្ច ខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួន សំដៅធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវ ការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ចមួយ ប្រកបដោយចីរភាព និង ស្ថិរភាព សមធម៌ កាលានុវត្តភាពដូចគ្នា ស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខច្បាប់ និងយុត្តិធម៌សង្គម ។ កំណែទម្រង់ទាំងនោះ រួមមាន : *(ក) ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ (ខ) កំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ (គ) កំណែ ទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈគ្រប់ទិដ្ឋភាពទាំងអស់ (រួមបញ្ចូលទាំងកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ) និង (ឃ) កំណែទម្រង់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ* ។ ការវិវត្តសំខាន់ៗ ដែលបានកើតមានឡើង នៅក្នុងវិស័យទាំងនេះ នឹង ត្រូវលើកយកមកបង្ហាញ ដោយសង្ខេប ដូចខាងក្រោម ។

១.១ ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ :

៣០. ប្រសិនបើធ្វើការប្រៀបធៀបទៅនឹងអំពើឧក្រិដ្ឋកម្ម ដែលមានអ្នករងគ្រោះ និង អ្នករំលោភបំពាន អំពើពុករលួយ គឺជាបទឧក្រិដ្ឋមួយ ដែលជាទូទៅ ភាគីពាក់ព័ន្ធដោយផ្ទាល់ទៅនឹងអំពើពុករលួយ ទទួលបានផលប្រយោជន៍ពីទង្វើរបស់ខ្លួន ។ រីឯភាគីរងគ្រោះ គឺជាសង្គមទាំងមូល ដែលទទួលរងការខាតបង់ ដោយសារ ការបាត់បង់ចំណូលសាធារណៈ ការបាត់បង់កាលានុវត្តភាពនៃការវិនិយោគដែលអាចផ្តល់នូវការងារធ្វើថ្មីៗ និងចំណូលបន្ថែម និង ការផ្តល់ដោយមិនមានប្រសិទ្ធភាពនូវសេវាសាធារណៈ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានអនុម័តយកនូវ ផែនការសកម្មភាពដែលមានលក្ខណៈគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ ។ ទន្ទឹមនឹងជោគជ័យក្នុងការងារបង្ការទប់ស្កាត់ និងប្រឆាំងអំពើពុករលួយកន្លងមក *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក៏យល់ឃើញថា ក្របខ័ណ្ឌលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត និង សមត្ថភាពរបស់ស្ថាប័ន នៅមានកម្រិតនៅឡើយ ។ ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ ទាមទារនូវសមត្ថភាព ដើម្បីគ្រប់គ្រងនិងជំរុញការអនុវត្តប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព នូវច្បាប់ទាំងឡាយ ដែលមានប្រការចែងអំពីការប្រឆាំងអំពើពុករលួយ ដែលត្រូវបានប្រកាសដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់រួចហើយ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ កង្វះខាតអ្នកជំនាញការជាតិផ្នែកច្បាប់ និងកង្វះខាតយន្តការសម្របសម្រួល ក្នុងការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់នានា មិនបានធ្វើឱ្យមានសង្គតិភាពនៅក្នុងប្រការជាច្រើន ។ ប្រការ ខ្វះខាតនូវសង្គតិភាពទាំងនេះ បានធ្វើឱ្យមានភាពយឺតយ៉ាវ នៅក្នុងដំណើរការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ ហើយបាន ធ្វើឱ្យការជំរុញការអនុវត្តច្បាប់ កាន់តែជួបប្រទះនូវការលំបាកខ្លាំងឡើង ។ ការជំរុញការអនុវត្តច្បាប់ នៅតែជា បញ្ហាប្រឈមមួយ ដោយសារមូលហេតុជាច្រើន ក្នុងនោះកម្រិតទាបនៃប្រាក់បៀវត្សរ៍របស់មន្ត្រី ដែលទទួលខុសត្រូវ ក្នុងការជំរុញការអនុវត្តច្បាប់ ។

៣១. អំពើពុករលួយ គឺជាបាតុភូតមួយ ដែលកើតមាននៅក្នុងគ្រប់សង្គម ក្នុងនោះរួមមានទាំង ប្រទេសអភិវឌ្ឍ ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ និង ស្ថាប័នអន្តរជាតិនានា ផងដែរ ។ ការលុបបំបាត់អំពើពុករលួយ គឺជាអាទិភាពខ្ពស់របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ព្រោះថា បញ្ហានេះ គឺជាឧបសគ្គ ដែលរារាំងដល់ការធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវគោលដៅរបស់ខ្លួន ក្នុងការរក្សាស្ថិរភាពកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ តាមរយៈ ការជំរុញការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន ដើម្បីកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។

៣២. ស្ថាប័នមួយចំនួនរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* មានការពាក់ព័ន្ធនឹង ការបង្ការទប់ស្កាត់ និង ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ រួមមាន : *អង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយ អាជ្ញាធរសវនកម្មជាតិ ក្រសួងទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា និង អធិការកិច្ច* និង *អង្គភាពសវនកម្មផ្ទៃក្នុង* តាមបណ្តាក្រសួង-ស្ថាប័ន ។ *អង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយ នៃទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី* មានភារកិច្ច ទទួលពាក្យបណ្តឹងពីសាធារណជន ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើពុករលួយ និង ចាត់វិធានការតាមផ្លូវច្បាប់ចំពោះជនប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយ ។ អង្គភាពនេះ ក៏មានភារកិច្ចក្នុងការផ្សព្វផ្សាយឱ្យបានទូលំទូលាយនូវគោលនយោបាយ របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ស្តីពី ការបង្ការទប់ស្កាត់ និង ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ ផងដែរ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ *អង្គភាពប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ* មានភារកិច្ចសម្របសម្រួល ការរៀបចំតាក់តែងច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ព្រមទាំង លើកឡើងនូវ វិធានការនានាដែលចាំបាច់សម្រាប់ការអនុវត្តគោលនយោបាយទាំងឡាយរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ស្តីពី ការបង្ការទប់ស្កាត់ និង ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ ។ តាមរយៈ កម្មវិធីអធិការកិច្ចរបស់ខ្លួន *ក្រសួងទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា និង អធិការកិច្ច* ធ្វើការតាមដានត្រួតពិនិត្យលើ ការងារគ្រប់គ្រងរបស់ស្ថាប័ន ក្នុងវិស័យសាធារណៈ និង ធ្វើការស៊ើបអង្កេតរាល់សកម្មភាពទាំងឡាយណា ដែលមានភាពមិនប្រក្រតី ។ ស្ថាប័ននេះ ក៏ធ្វើការតាមដានត្រួតពិនិត្យផងដែរ ពីការជំរុញការអនុវត្តច្បាប់ របស់ក្រសួងនិងស្ថាប័នសាធារណៈពាក់ព័ន្ធ និង ធ្វើការស៊ើបអង្កេតនូវរាល់ពាក្យបណ្តឹងនានា ដែលទទួលបានពីសាធារណជន ។ *ក្រសួងយុត្តិធម៌* មានភារកិច្ចទទួលខុសត្រូវ ក្នុងការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ទាំងអស់ រួមទាំង *ច្បាប់ស្តីពីការប្រឆាំងអំពើពុករលួយ* ផងដែរ ។

៣៣. នៅក្នុងខែសីហា ឆ្នាំ២០០៦ រចនាសម្ព័ន្ធរបស់ *អង្គភាពប្រឆាំងរាល់សកម្មភាពអំពើពុករលួយ* ត្រូវបានធ្វើការកែសម្រួល និងត្រូវបានប្តូរឈ្មោះមកជា *អង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយ* វិញ ។ *"ការិយាល័យទទួលពាក្យបណ្តឹង"* ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដើម្បីបង្កើនការចូលរួមរបស់ សាធារណជន ក្នុងការផ្តល់និងទទួលព័ត៌មាន ដែលពាក់ពន្ធ័នឹងអំពើពុករលួយ ។ វិធានការដាក់វិន័យនានា ត្រូវបានអនុវត្តចំពោះមន្ត្រីរាជការស៊ីវិល មន្ត្រីគយ មន្ត្រីនគរបាល និង មន្ត្រីតុលាការ ដែលត្រូវបានរកឃើញថា បានឃុបឃិត ក្នុងការប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយ ។ ការងារលទ្ធកម្មសាធារណៈ ត្រូវបានធានាឱ្យមានតម្លាភាពប្រសើរជាងមុន ដោយមានកិច្ចដំណើរការដេញថ្លៃ ប្រកបដោយលក្ខណៈប្រកួតប្រជែង ។ យុទ្ធនាការជាច្រើន ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដើម្បី ផ្តល់ព័ត៌មាន និង ដើម្បីអប់រំដល់សាធារណជន ព្រមទាំង ដើម្បី

ផ្សព្វផ្សាយ នូវការយល់ដឹងអំពីគ្រប់ទិដ្ឋភាពទាំងអស់ នៃអំពើពុករលួយ ក្នុងនោះរួមទាំង មូលហេតុ ឥទ្ធិពល និង ផលវិបាក នៃអំពើពុករលួយ ផងដែរ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី *អង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយ* បាននិងកំពុងជួបប្រទះនឹង បញ្ហាប្រឈមជាច្រើន ក្នុងការអនុវត្តភារកិច្ច របស់ខ្លួន ។ អង្គភាពនេះ កំពុងប្រឈមនឹងការលំបាក ក្នុងការប្រយុទ្ធ ប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ដោយសារ ពុំមានសិទ្ធិអំណាចធ្វើការស៊ើបអង្កេត ភាពមានកម្រិត នៃចំណេះដឹងជំនាញនិងបទពិសោធន៍ ព្រមទាំង កង្វះខាត ឧបករណ៍ សម្ភារៈ និង បច្ចេកទេស ចាំបាច់ៗ ។ រហូតមក ទល់ពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ដើម្បីរក្សានូវឯករាជភាព *អង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយ* មិនសូវបើកទ្វារទទួលការគាំទ្រ ពីដៃគូ អភិវឌ្ឍន៍ទេ ។

៣៤. តាមរយៈកម្មវិធីអធិការកិច្ចរបស់ខ្លួន *ក្រសួងទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា និង អធិការកិច្ច* បាន អនុវត្តការងារអធិការកិច្ចជាច្រើន នៅតាមស្ថាប័នសាធារណៈនានា ក្នុងនោះរួមទាំង ការចុះធ្វើអធិការកិច្ចលើភាព មិនប្រក្រតី នៃការអនុវត្តគម្រោង៤ ដែលគាំទ្រដោយធនាគារពិភពលោក ។ ជាមួយគ្នានេះ ក្រសួងបានទទួល ពាក្យបណ្តឹងចំនួន ២៩៨ករណី ដែលនៅក្នុងនេះ ពាក្យបណ្តឹងចំនួន ៩២ ករណី ត្រូវបានចុះអង្កេតស្រាវជ្រាវ ដោយ *ក្រសួងទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា និង អធិការកិច្ច* ហើយ ពាក្យបណ្តឹងដែលនៅសល់ ត្រូវបានពិនិត្យ ចាត់ការ ដោយស្ថាប័នសាធារណៈពាក់ព័ន្ធ ផ្សេងៗទៀត ។ *ក្រសួងទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា និង អធិការកិច្ច* ក៏មានបញ្ហាប្រឈម ផងដែរ ដែលទាក់ទងនឹង កង្វះខាតសមត្ថភាពនិងធនធាន សម្រាប់អនុវត្តមុខងារ របស់ខ្លួន ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ។

៣៥. *ក្រសួងយុត្តិធម៌* ដែលមានភារកិច្ចក្នុងការរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ទាំងអស់ បានធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្មសេចក្តីព្រាង *ច្បាប់ស្តីពីការប្រឆាំងអំពើពុករលួយ* ស្របពេលគ្នា នឹងការរៀបចំលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធនានា ។ សេចក្តីព្រាង *ច្បាប់ស្តីពីការប្រឆាំងអំពើពុករលួយ* ដែលជាមូលដ្ឋានគតិយុត្តមួយមានលក្ខណៈទូលំទូលាយគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ត្រូវបាន ទទួលការឯកភាពពីគណៈរដ្ឋមន្ត្រី កាលពីថ្ងៃទី១១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៩ និង ការអនុម័តពី រដ្ឋសភានៅថ្ងៃទី១១ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១០ និង ពីព្រឹទ្ធសភា នៅថ្ងៃទី១៩ ខែមីនា ឆ្នាំ២០១០ ។ នៅក្នុងដំណាក់កាលដែលច្បាប់នេះ មិនទាន់ចូលជា ធរមាន ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត និងយន្តការដែលមានស្រាប់ ត្រូវបន្តអនុវត្ត ដើម្បីបង្ការទប់ស្កាត់ និងប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ ។

៣៦. បច្ចុប្បន្ននេះ ប្រទេសកម្ពុជា ជាសមាជិកគាំទ្រផែនការសកម្មប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ *របស់ធនាគារ អភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី និង អង្គការដើម្បីកិច្ចសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ចនិងអភិវឌ្ឍន៍ សម្រាប់អាស៊ី និងប៉ាស៊ីហ្វិក* ជារដ្ឋ ភាគីនៃ *អនុសញ្ញាអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពី ការប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ* និងជាភាគីនៃ *អនុស្សរណៈនៃការ យោគយល់គ្នាស្តីពី ការបង្ការទប់ស្កាត់និងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ* (ក្នុងក្របខ័ណ្ឌសមាជិក *អាស៊ាន*) ។

១.២ កំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌

៣៧. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានប្តេជ្ញាចិត្តយ៉ាងមុតមាំ ក្នុងការជំរុញដំណើរការកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ។ *ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌* ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើង ក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០២ មានបេសកកម្ម ក្នុងការ *"ផ្តួចផ្តើមគំនិតនិងជំរុញលើកទឹកចិត្តដល់ដំណើរការកំណែទម្រង់ និង ពិនិត្យមើលជាប្រចាំនូវការអនុវត្ត គោលនយោបាយនិងកម្មវិធី របស់កំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ស្របទៅតាមទិសដៅនៃ ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់រដ្ឋ"* ។ ចាប់តាំងពីពាក់កណ្តាលឆ្នាំ២០០៥មក *ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌* បាន និងកំពុងអនុវត្ត ផែនការសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ដើម្បីអនុវត្តតាម *យុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌* របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ ផែនការសកម្មភាពនេះ បានកំណត់នូវ អាទិភាពនិងសកម្មភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្ត ក្នុងរយៈពេលខ្លីទៅមធ្យម (២០០៤-២០០៨) និង រយៈពេលវែង (ក្រោយឆ្នាំ២០០៨) ។ *យុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌* មានទិសដៅជាយុទ្ធសាស្ត្រ ចំនួនប្រាំពីរ ដូចខាងក្រោម ៖

- *ពង្រឹងការការពារសិទ្ធិនិងសេរីភាពជាមូលដ្ឋាន* ដោយបង្កើតនិងគាំទ្រវិធានការ សម្រាប់ការពារសិទ្ធិ និង បង្កើនការយល់ដឹងក្នុងចំណោមមហាជននិងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ សំដៅជំរុញឱ្យមានការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយសមធម៌ និងចីរភាព ដែលជាផ្នែកមួយមិនអាចខ្វះបាន ក្នុងការធ្វើឱ្យសម្រេចបាន នូវសិទ្ធិពេញលេញ ។
- *ធ្វើទំនើបកម្មក្របខ័ណ្ឌច្បាប់* ដោយកសាងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់មួយ សមស្រប តាមរយៈកិច្ចដំណើរការរៀបចំច្បាប់ដែលផ្តល់លទ្ធផលល្អ ស៊ីចង្វាក់គ្នា និងមានការចូលរួម សំដៅធានាឱ្យបាននូវ ច្បាប់មួយដែលមានតុល្យភាព និង ការអនុវត្តដោយពេញលេញ នូវនីតិរដ្ឋ ។
- *ផ្តល់លទ្ធភាពទទួលបានព័ត៌មានអំពី ច្បាប់និងតុលាការ* ឱ្យបានកាន់តែប្រសើរឡើង ដោយជំរុញការផ្សព្វផ្សាយចំណេះដឹងជាមូលដ្ឋាន តាមរយៈ ការបោះពុម្ពផ្សាយជាផ្លូវការ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយអេឡិចត្រូនិច និងបណ្ណដ្ឋានព័ត៌មាន និង ធានានូវភាពងាយស្រួលក្នុងការទទួលបានព័ត៌មានអំពី ច្បាប់និងតុលាការ ដល់អ្នកប្រកបមុខវិជ្ជាជីវៈផ្នែកច្បាប់ និងអ្នកដែលយកចិត្តទុកដាក់ផ្សេងៗទៀត ។
- *ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវគុណភាពនៃដំណើរការរឿងក្តី និងសេវាកម្មពាក់ព័ន្ធ* ដោយពង្រឹងវិជ្ជាជីវៈផ្នែកច្បាប់ ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវជំនួយការផ្នែកច្បាប់ ហើយនិងសម្រួលនីតិវិធីតុលាការ ដើម្បីធានានូវ យុត្តិធម៌ និង ដំណើរការត្រឹមត្រូវសម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប ។
- *ពង្រឹងសេវាកម្មយុត្តិធម៌ រួមមាន អំណាចតុលាការ និងសេវាផ្នែកអយ្យការ* ដោយរួមបញ្ចូលនូវវិធានការចាំបាច់នានាផ្នែក អប់រំ ច្បាប់ នីតិវិធី និងរចនាសម្ព័ន្ធ ដើម្បីធានាឱ្យបាននូវយុត្តិធម៌មួយ ដែលត្រឹមត្រូវគួរឱ្យជឿទុកចិត្តបាន ឯករាជ្យ និង ទទួលបានការគោរពពីសាធារណជនទូទៅ ។
- *បង្កើតយន្តការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ* ដើម្បីផ្តល់ដំណោះស្រាយវិវាទឱ្យបានឆាប់រហ័ស និងងាយស្រួលដល់ភាគីពាក់ព័ន្ធ ហើយនិង ជួយសម្រាលដល់បន្ទុករបស់ប្រព័ន្ធតុលាការ ។

- *ពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័នវិស័យច្បាប់និងតុលាការ* ឱ្យអាចបំពេញអាណត្តិរបស់ខ្លួនបានដោយជោគជ័យ តាមរយៈ ការពង្រឹងការគ្រប់គ្រង ការរៀបចំផែនការ យន្តការត្រួតពិនិត្យនានា និងសមត្ថភាពទូទៅ សំដៅ ផ្តល់នូវសេវាកម្មសាធារណៈមួយពេញលេញ និង ធានាឱ្យការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តបានស្របទៅនឹងគោលការណ៍នៃ អភិបាលកិច្ចល្អ និងការអនុវត្តប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ។

៣៨. នៅក្នុងអំឡុងឆ្នាំ២០០៦-២០០៨ *ក្រសួងយុត្តិធម៌* បានរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ និង បានពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវ សេចក្តីព្រាងច្បាប់នានា ដែលត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយស្ថាប័ននានារបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ហើយក្រមនិងច្បាប់សំខាន់ៗដែល ត្រូវបាន ពិនិត្យ និង អនុម័ត ដោយ*រដ្ឋសភា*រួមមាន ៖

- *ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី* ត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើនៅ ថ្ងៃទី០៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៦ ។
- *ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ* ត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើនៅ ថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៧ ។
- *ក្រមរដ្ឋប្បវេណី* ត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើនៅ ថ្ងៃទី៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧ ។
- *ច្បាប់ស្តីពីការប្រឆាំងនឹងភេរវកម្ម* ត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើនៅ ថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៧ ។
- *ច្បាប់ស្តីពីការបង្ក្រាបការជួញដូរមនុស្សនិងការធ្វើអាជីវកម្មផ្លូវភេទ* ត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើនៅ ថ្ងៃទី១៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ ។
- *ក្រមសីលធម៌របស់ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា* ត្រូវបានអនុម័ត ដោយ*ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម* នៅថ្ងៃទី២០ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧ ។

៣៩. *ក្រសួងយុត្តិធម៌* បានរៀបចំ និង បញ្ជូន សេចក្តីព្រាងច្បាប់និងក្រមមួយចំនួន ទៅ*គណៈរដ្ឋមន្ត្រី* ដើម្បីសុំការពិនិត្យពិភាក្សា និង ការអនុម័ត ក្នុងនោះរួមមាន ៖

- សេចក្តីព្រាង ច្បាប់ស្តីពីការចាត់តាំងអង្គការតុលាការនិងអយ្យការ ។
- សេចក្តីព្រាង ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈរបស់ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា ។

៤០. សេចក្តីព្រាង*ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ* ត្រូវបានអនុម័តដោយ *គណៈរដ្ឋមន្ត្រី* កាលពីថ្ងៃទី១៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ហើយត្រូវបានអនុម័តដោយ *រដ្ឋសភា* កាលពីថ្ងៃទី១២ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៩ ។ ក្រមនេះ ត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើ នៅថ្ងៃទី៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ។

៤១. *តុលាការគំរូ* ត្រូវបានរៀបចំបង្កើតឡើងដោយ *ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌* និងកំពុងត្រូវបានសហការអនុវត្ត ដោយ *ក្រសួងយុត្តិធម៌* ។ *តុលាការគំរូ*នេះ កំពុងត្រូវបានអនុវត្ត នៅក្នុងសាលាដំបូង ចំនួន ៤ ៖

- សាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល ។
- សាលាដំបូងរាជធានីភ្នំពេញ ។
- សាលាដំបូងខេត្តកំពង់ចាម ។
- សាលាដំបូងខេត្តបន្ទាយមានជ័យ ។

៤២. គម្រោងបញ្ចូលយន្តការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ត្រូវបានអនុវត្ត ដោយ *ក្រសួងយុត្តិធម៌* និង *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* ដើម្បីកាត់បន្ថយការកកស្ទះសំណុំរឿង នៅសាលាដំបូងខេត្ត និង ដើម្បីជំរុញល្បឿននៃការដោះ-ស្រាយវិវាទ ជូនប្រជាពលរដ្ឋនិងជនក្រីក្រ ឱ្យបានឆាប់រហ័ស ។ *ក្រសួងយុត្តិធម៌* និង *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* បានសហការបង្កើត *មជ្ឈមណ្ឌលសេវាយុត្តិធម៌* ថ្នាក់ស្រុកសាកល្បង ចំនួន ២០ កន្លែង ដែលបានដំណើរការ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ ២០០៧ ។ ក្នុងករណីដែលយន្តការទាំងនេះ ដំណើរការទៅប្រកបដោយជោគជ័យ នោះយន្តការទាំងនេះ នឹងអាចពង្រីកនៅទូទាំងប្រទេស ។

៤៣. ច្បាប់ទាំងឡាយ ត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយ ដល់សហគមន៍នានា និងប្រជាជនក្រីក្រ ។ ចាប់ពីឆ្នាំ២០០៧ មក *ក្រសួងយុត្តិធម៌* បានធ្វើការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានអំពីច្បាប់ តាមទូរទស្សន៍និងវិទ្យុ ចំនួន ៥២០លើក ។ សិក្ខាសាលាស្ដីពីច្បាប់នានា ត្រូវបានធ្វើឡើង ចំនួន ២៤លើក នៅរាជធានី និងតាមបណ្ដាខេត្ត ហើយ ឯកសារច្បាប់ចំនួន ៤.២០០ក្បាល ត្រូវបានបោះពុម្ពផ្សាយ ។

៤៤. ការបណ្ដុះបណ្ដាលស្ដីពីច្បាប់នានា ត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើងចំនួន ២៤វគ្គ ដើម្បីពង្រឹង សមត្ថភាពនិងសីលធម៌របស់ ចៅក្រម ព្រះរាជអាជ្ញា មន្ត្រីច្បាប់ និងក្រឡាបញ្ជី ។

៤៥. ទោះបីជា កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងកំណែទម្រង់នេះ មានការរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ តាមរយៈ *កម្មវិធីសកម្មភាពសម្រាប់អនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់និងតុលាការ* ក៏ដោយ ក៏ការងារកំណែទម្រង់នេះ បានជួបប្រទះនឹងបញ្ហាជាច្រើនផងដែរ ។ ការរៀបចំធ្វើសេចក្ដីព្រាងច្បាប់មួយចំនួន ដូចជា *ច្បាប់ស្ដីពីការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម ច្បាប់ស្ដីពីលក្ខន្តិកៈចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា* និង *ច្បាប់ស្ដីពីការចាត់តាំងអង្គការតុលាការនិងអយ្យការ* នៅមិនទាន់សម្រេចបាន តាមផែនការដែលបានគ្រោងទុក នៅឡើយ ដោយសារច្បាប់ទាំងនេះ មានទំនាក់ទំនងជាមួយគ្នា ហើយ ត្រូវយកទៅធ្វើការពិភាក្សាបន្ថែមទៀត ។ ការរៀបចំ *សេចក្ដីព្រាងច្បាប់ស្ដីពីលក្ខន្តិកៈក្រឡាបញ្ជី ច្បាប់ស្ដីពីលក្ខន្តិកៈសារការី* និង *ច្បាប់ស្ដីពីអាជ្ញាសាលា* អាចដំណើរការទៅបាន លុះត្រាតែច្បាប់គោលបានចូលជាធរមាន ជាមុនសិន ។ បញ្ហាប្រឈមផ្សេងៗទៀត ដែលវិស័យនេះបានជួបប្រទះ កន្លងមក រួមមាន :

- ការលំបាកផ្នែកថវិកា ដើម្បីពង្រីកកម្មវិធីនានា ក្នុងគោលដៅ បង្កើនការយល់ដឹងអំពីច្បាប់របស់សហគមន៍ និងក្រុមជនងាយរងគ្រោះទាំងឡាយ ក៏ដូចជា បង្កើតកម្មវិធីបណ្ដុះបណ្ដាល ដើម្បីពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា ។
- *ក្រសួងយុត្តិធម៌* ពុំមានធនធានគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់នូវតម្រូវការផ្នែក សម្ភារបរិក្ខារ អគារ និងបន្ទប់សវនាការ ឱ្យដល់តុលាការនិងអយ្យការ ទៅតាមតម្រូវការ នៅតាមបណ្ដាខេត្ត ។

- ការបង្កើតតុលាការឯកទេសពិសេស មានភាពយឺតយ៉ាវ ដោយសារការរង់ចាំ ការអនុម័តលើ *ច្បាប់ស្តីពីការចាត់តាំងអង្គការតុលាការនិងអយ្យការ* ។
- ធនធាន មានពុំគ្រប់គ្រាន់ សម្រាប់កិច្ចដំណើរការរបស់តុលាការគំរូ ។
- ធនធាន មានពុំគ្រប់គ្រាន់ សម្រាប់ការបោះពុម្ពផ្សព្វផ្សាយ ច្បាប់និងសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ ។

១.៣ កំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ

៤៦. អភិបាលកិច្ចល្អ ដែលជាស្នូលនៃយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ មានសារៈសំខាន់ណាស់ នៅក្នុងការឈានទៅសម្រេចបាននូវការងារអាទិភាពនានា របស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* ។ រដ្ឋបាលសាធារណៈ គឺជាឧបករណ៍យុទ្ធសាស្ត្រមួយ ក្នុងចំណោមយុទ្ធសាស្ត្រដទៃទៀត នៅក្នុងការអនុវត្ត ការងារកំណែទម្រង់របស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* ។ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ ២000 មក *ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់រដ្ឋបាល* បានអនុវត្តជាបន្តបន្ទាប់នូវ *កម្មវិធីជាតិកំណែទម្រង់រដ្ឋបាល* ដើម្បីបម្រើប្រជាពលរដ្ឋឱ្យបានកាន់តែល្អប្រសើរឡើង ។

៤៧. កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងនៅក្នុងការងារកំណែទម្រង់នេះ ត្រូវបានធ្វើឱ្យលេចឡើងជាផ្លែផ្កា នៅក្នុងបរិបទនៃការអនុវត្ត *ផែនការសកម្មភាពអភិបាលកិច្ច* ជាបន្តបន្ទាប់ សំដៅជួយសម្រួលឱ្យមានកិច្ចសហការ នៅក្នុងចំណោមការងារកំណែទម្រង់ថ្នាក់ជាតិ និង កំណែទម្រង់តាមវិស័យ ។ *ផែនការសកម្មភាពអភិបាលកិច្ច* បានគ្របដណ្តប់យ៉ាងទូលំទូលាយ លើការងារកំណែទម្រង់នានា រួមមាន *កំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ កំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ កំណែទម្រង់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ កំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ កំណែទម្រង់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ* និង កំណែទម្រង់នានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹង ការវិនិយោគនិងពាណិជ្ជកម្ម ការអភិវឌ្ឍ-សង្គមកិច្ច និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ។ ជាច្រើនឆ្នាំកន្លងមកនេះ សមិទ្ធផលចម្បងៗជាច្រើន ត្រូវសម្រេចបាន ដោយផ្អែកលើគោលការណ៍អភិបាលកិច្ចលើគ្រប់វិស័យ ដូចដែលបានកំណត់នៅក្នុង *ផែនការសកម្មភាពអភិបាលកិច្ច* ដើម្បីគាំទ្រឱ្យមានការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាព យុត្តិធម៌សង្គម និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ ដោយមានកិច្ចសហការជាមួយ បណ្តាក្រសួង-ស្ថាប័ន *ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់រដ្ឋបាល* កំពុងរៀបចំ *ផែនការសកម្ម-ភាពអភិបាលកិច្ចទី៣* ដែលនឹងត្រូវផ្តោតទៅលើវិធីសាស្ត្រក្នុងការកែលម្អការផ្តល់សេវាកម្មសាធារណៈ និងកិច្ចសម្របសម្រួលរវាង កំណែទម្រង់អន្តរវិស័យ និង កំណែទម្រង់តាមវិស័យ ។

៤៨. ប្រការសំខាន់ដែលយើងទាំងអស់គ្នាត្រូវកត់សម្គាល់ នោះគឺថា រដ្ឋបាលសាធារណៈឯកភាពជាតិក្នុងឯកត្តរដ្ឋនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ទើបតែមានអាយុ ១០ឆ្នាំប៉ុណ្ណោះ និងជាលទ្ធផលដែលបានមកពីសន្តិភាព និងការផ្សះផ្សាបង្រួបបង្រួមជាតិ ។ នៅដើមនីតិកាលទី២ នៃរដ្ឋសភា (១៩៩៨-២០០៣) *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានសម្រេចដោយជោគជ័យ ក្នុងការធ្វើសមាហរណកម្មរដ្ឋបាលនៃភាគីនយោបាយដែលជាហត្ថលេខីនៃកិច្ចព្រមព្រៀងសន្តិភាព

ទីក្រុងប៉ារីស បញ្ចូលទៅក្នុងរដ្ឋបាលសាធារណៈតែមួយរបស់ជាតិ និងមានលក្ខណៈឯកភាពជាតិ ។ ប្រការនេះបានអនុញ្ញាតឱ្យ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* អាចធ្វើការគ្រប់គ្រង និងដឹកនាំប្រទេសបានពេញលេញជាលើកដំបូងបង្អស់ក្នុងអំឡុងពេលជាង ៤០០ឆ្នាំ ចុងក្រោយនេះ ព្រមទាំងបានចាប់ផ្តើមអនុវត្តផែនការសកម្មភាពអភិបាលកិច្ចរបស់ខ្លួន ។

៤៩. នៅក្នុង *នីតិកាលទី៣ នៃរដ្ឋសភា* (២០០៣-២០០៨) *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានពន្លឿនការអនុវត្តកម្មវិធីកំណែទម្រង់នានាឱ្យកាន់តែលឿនថែមទៀត ដើម្បីឱ្យសមស្របតាមតម្រូវការរបស់ប្រទេស ។ តាមរយៈការអនុវត្តប្រកបដោយភាពម៉ឺងម៉ាត់នូវ *កម្មវិធីជាតិកំណែទម្រង់រដ្ឋបាល* *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានខិតខំប្រឹងប្រែង ក្នុងការប្រែក្លាយរដ្ឋបាលសាធារណៈឱ្យក្លាយទៅជាអ្នកផ្តល់សេវាសាធារណៈដ៏ស័ក្តិសិទ្ធិ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* មានជំនឿយ៉ាងមុតមាំថា រដ្ឋបាលសាធារណៈមួយដែលដំណើរការល្អ និងមានគណនេយ្យភាព ពិតជាមានសារៈសំខាន់ និងមានភាពចាំបាច់ក្នុងការធានាបាននូវ សុខសន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាព យុត្តិធម៌សង្គម និង ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ រហូតមកទល់ពេលនេះ កម្ពុជាបានទទួលនូវវឌ្ឍនភាពគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ក្នុងការប្រែក្លាយរដ្ឋបាលសាធារណៈឱ្យមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងការងារប្រឈមជាច្រើន នៅក្នុងចរន្តនៃសកលភាវូបនីយកម្ម ។ នៅពេលដែលវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុ និងវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចសកលលោក កំពុងនៅតែបន្តកើតមាន ហើយបាននិងកំពុងជះឥទ្ធិពលមកលើសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជានោះ ការពង្រឹងរដ្ឋបាលសាធារណៈឱ្យកាន់តែល្អប្រសើរថែមទៀត គឺជាការងារដែលត្រូវធ្វើជាបន្ទាន់ ផងដែរ ។

៥០. ដោយមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយ ក្រសួង-ស្ថាប័ននិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍នានា *ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់រដ្ឋបាល* បានសម្រេចបាននូវ សមិទ្ធផលសំខាន់ៗគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ដូចជា :

- ការធ្វើសមាហរណកម្មមន្ត្រីរាជការស៊ីវិល ទៅក្នុងប្រព័ន្ធតែមួយ ដែលមានលក្ខណៈអំណោយផល ក្នុងការលើកទឹកចិត្ត និង ការវិវត្តអាជីព ។
- ប្រាក់បៀវត្សរ៍មធ្យម និងប្រាក់ឧបត្ថម្ភ នៅក្នុងមុខងារសាធារណៈ បានកើនឡើងចំនួន ៤ ដង ចាប់តាំងពីដើមនីតិកាលទី២ នៃរដ្ឋសភា ។
- បង្កើតប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងប្រសិទ្ធភាពការងារនិងគណនេយ្យភាព ដើម្បីគាំទ្រដល់ការអនុវត្តឧបករណ៍គ្រប់គ្រង ប្រសិទ្ធភាពការងារនិងគណនេយ្យភាព ដូចជា *ទីភ្នាក់ងារប្រតិបត្តិការពិសេស* ជាដើម ។
- *កម្មវិធីជាតិកំណែទម្រង់រដ្ឋបាល* កំពុងតែដើរតួយ៉ាងសំខាន់ ក្នុងការធ្វើសុខដុមនីយកម្ម និងការតម្រឹម ដើម្បីអនុវត្ត *សេចក្តីថ្លែងការណ៍ទីក្រុងប៉ារីស* និង *ផែនការសកម្មភាពទីក្រុងអាក់ក្រា* ។
- ការតម្រង់ទិសច្បាស់លាស់ និងការព្រមព្រៀងគ្នាយ៉ាងទូលំទូលាយ ក្នុងការរិះរកវិធីសាស្ត្រល្អៗ សម្រាប់យកមកអនុវត្ត ។

៥១. លទ្ធផលដូចខាងក្រោមនេះ បង្ហាញពីសមិទ្ធផលនានា ដែលបានរួមចំណែកក្នុងការកសាងសមត្ថភាព ធនធានមនុស្ស និងសមត្ថភាពស្ថាប័ន នៅក្នុងរដ្ឋបាលសាធារណៈ :

- ក្របខ័ណ្ឌលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត និងបទប្បញ្ញត្តិនានា ដែលត្រូវបានប្រើប្រាស់ នៅក្នុងមុខងារសាធារណៈ រួមមាន *ច្បាប់ស្តីពីសហលក្ខន្តិកៈមន្ត្រីរាជការស៊ីវិល* និង *លក្ខន្តិកៈដោយឡែកនៃក្របខ័ណ្ឌមន្ត្រីរាជការស៊ីវិលទាំង២១*។
- ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងនិងត្រួតពិនិត្យ ដែលមានលក្ខណៈប្រតិបត្តិការនិងមានប្រសិទ្ធភាព (ដូចជា ការជ្រើសរើស ការតែងតាំង និងការចូលនិវត្តន៍ ជាដើម) ។
- ការដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់តារាងទូទាត់បៀវត្សរ៍តាមប្រព័ន្ធព័ត៌មានវិទ្យា ។
- ប្រព័ន្ធលាភការថ្មីត្រូវបានបង្កើតឡើង និងដាក់ឱ្យអនុវត្ត ហើយប្រាក់បៀវត្សរ៍មធ្យមរបស់មន្ត្រីរាជការស៊ីវិល បានកើនឡើង ដល់ ៨១,៤ ដុល្លារ នៅក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ។
- យន្តការអនុវត្ត ការដំឡើងប្រាក់បៀវត្សរ៍មូលដ្ឋាន ២០ភាគរយ ប្រចាំឆ្នាំ ជូនមន្ត្រីរាជការស៊ីវិល ត្រូវបានដាក់ឱ្យដំណើការ តាមគោលនយោបាយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។
- ដាក់ឱ្យអនុវត្តយន្តការផ្តល់សេវាសាធារណៈ សំដៅពង្រឹង តម្លាភាព គុណភាព ប្រសិទ្ធភាព និងគណនេយ្យភាព ក្នុងការផ្តល់សេវាសាធារណៈ (*ទីភ្នាក់ងារប្រត្តិបត្តិការពិសេស*) ។
- ដាក់ឱ្យអនុវត្តប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងប្រសិទ្ធភាពការងារ និងគណនេយ្យភាព ដើម្បីកៀរគរធនធានមនុស្សឱ្យបានល្អប្រសើរ និងកំណត់អំពីតម្រូវការអាទិភាព នៅក្នុងការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាព ។
- គោលនយោបាយស្តីពីការផ្តល់សេវាសាធារណៈ ត្រូវបានអនុម័ត និងកំពុងជំរុញការអនុវត្ត ។
- កម្រងព័ត៌មានសេវាសាធារណៈ កំពុងរៀបចំចងក្រងឡើង និងត្រូវធ្វើការផ្សព្វផ្សាយ ដើម្បីកែលម្អលទ្ធភាពទទួលបានសេវាសាធារណៈ និង ដើម្បីលើកកម្ពស់តម្លាភាព ។
- ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានសម្រាប់ការគ្រប់គ្រងធនធានមនុស្ស ត្រូវបានដាក់ឱ្យដំណើរការ ហើយយន្តការគ្រប់គ្រងបុគ្គលិក ត្រូវបានពង្រឹងជាបន្តបន្ទាប់ ។
- ដាក់ឱ្យអនុវត្តប្រព័ន្ធប្រាក់បំណាច់មុខងារ សម្រាប់ថ្នាក់ដឹកនាំគ្រប់គ្រង និងមន្ត្រីជំនាញ ។
- ឧបករណ៍ទំនាក់ទំនងព័ត៌មាន (ព្រឹត្តិបត្រព័ត៌មាន គេហទំព័រ សិក្ខាសាលា) ត្រូវបានបង្កើតឡើង និងដាក់ឱ្យ ដំណើរការ ដើម្បីផ្តល់ព័ត៌មានអំពីការងារកំណែទម្រង់រដ្ឋបាល ។

កម្មវិធីកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ

៥២. គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍រយៈពេលវែងនៃ *យុទ្ធសាស្ត្រវិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ* របស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* គឺការអភិវឌ្ឍយ៉ាងទូលំទូលាយ និងប្រកបដោយចីរភាព ការពង្រឹងមូលដ្ឋានគ្រឹះ សម្រាប់ខឿនសេដ្ឋកិច្ច ប្រកបដោយភាពស្វាហាប់នៅមូលដ្ឋាន ដែលប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប មានកាលានុវត្តភាពស្មើៗគ្នា ក្នុងការចូលរួមក្នុងកិច្ចអភិវឌ្ឍន៍

មូលដ្ឋាន ការគ្រប់គ្រងបរិស្ថាន និងធនធានធម្មជាតិ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងការផ្តល់សេវាសាធារណៈ ប្រកបដោយគុណភាព ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងតម្រូវការ របស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងការចូលរួមកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ របស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដោយផ្តោតជាសំខាន់ទៅលើក្រុមជនងាយរងគ្រោះ ក្រុមជនជាតិដើមភាគតិច ស្ត្រី និង កុមារ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ជឿជាក់ថា ការបង្កើត និង ការលើកកម្ពស់ការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ រាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ និង ឃុំ សង្កាត់ នឹងអាចសម្រេចបានយ៉ាងប្រសើរនូវការពង្រឹងអភិបាលកិច្ច តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅកម្ពុជា ។ កំណែទម្រង់ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងនៅថ្នាក់រដ្ឋបាល រាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ និង ឃុំ សង្កាត់ មានគោលដៅជាយុទ្ធសាស្ត្រ ពីរ យ៉ាងគឺ (១) ការពង្រឹងនិងពង្រីក លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនៅមូលដ្ឋាន (២) ការជំរុញកិច្ចអភិវឌ្ឍមូលដ្ឋាន និង ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។

៥៣. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បាននិងកំពុងអនុវត្ត *កំណែទម្រង់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ* ក្នុងគោលបំណងសម្រេច ឱ្យបាននូវការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាព តាមរយៈការពង្រឹង និងពង្រីកនូវការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចមូលដ្ឋាន ។ ដើម្បីអនុវត្ត *កំណែទម្រង់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ* គណៈកម្មាធិការអន្តរក្រសួងមួយ គឺ *គណៈកម្មាធិការជាតិសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ (គ.ជ.អ.ប)* ដែលដឹកនាំដោយក្រសួងមហាផ្ទៃ ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដើម្បីផ្តល់ ការណែនាំរួមនិងការសម្របសម្រួល ដល់ការអនុវត្តកំណែទម្រង់នេះ ។ នៅក្នុងខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៨ កន្លងមកនេះ *ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាល រាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក និង ខណ្ឌ* និង *ច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សារាជធានី ក្រុមប្រឹក្សាខេត្ត ក្រុមប្រឹក្សាក្រុង ក្រុមប្រឹក្សាស្រុក និង ក្រុមប្រឹក្សាខណ្ឌ* ត្រូវបានអនុម័ត ។ បច្ចុប្បន្ននេះ *គ.ជ.អ.ប* កំពុងរៀបចំក្របខ័ណ្ឌលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តមួយ ដើម្បីអនុវត្តច្បាប់នេះ ជាពិសេស ក្នុងការរៀបចំលិខិតបទដ្ឋាននានា សម្រាប់ការកំណត់ព្រំប្រទល់ថ្នាក់ក្រោមជាតិ និងលិខិតបទដ្ឋានសម្រាប់កំណត់ចំនួនសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាតាមលំដាប់ថ្នាក់ ដែលត្រូវបោះឆ្នោតជ្រើសរើស ។

៥៤. ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សា រាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ អាណត្តិទី១ បានធ្វើឡើង កាលពីថ្ងៃទី១៧ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ។ ពិធីប្រកាសចូលកាន់តំណែងរបស់ក្រុមប្រឹក្សាអាណត្តិទី១ និងគណៈអភិបាលគ្រប់ថ្នាក់នៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ ក៏បានប្រារព្ធធ្វើជាផ្លូវការ នៅដើមខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ដើម្បីធានា និរន្តរភាពនិងប្រសិទ្ធភាព និងភាពរឹងមាំ របស់រដ្ឋបាលសាធារណៈ ។ គោលបំណងនៃការបង្កើត ក្រុមប្រឹក្សារដ្ឋបាលនានា នៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ តាមរយៈការបោះឆ្នោតសកលនិងអសកល គឺ (ទី១) បង្កើតកាលានុវត្តភាពនិងយន្តការ សម្រាប់ក្រុមប្រឹក្សាទាំងនោះ ធ្វើការសម្រេចលើអនាគតនៃសហគមន៍របស់ខ្លួន តាមរយៈ ការពិគ្រោះយោបល់ ដោយមានការចូលរួម ជាមួយនឹងប្រជាពលរដ្ឋនៅមូលដ្ឋានរបស់ខ្លួន និង (ទី២) ធានាឱ្យមានការផ្តល់នូវ សេវាកម្ម សាធារណៈ សម្ភារៈ មធ្យោបាយ និងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ជាមូលដ្ឋាននានា ដែលមានលក្ខណៈល្អប្រសើរជាងមុន ទាំងបរិមាណ

និងគុណភាព និងមានការឆ្លើយតបប្រសើរជាងមុន ដើម្បីបំពេញបានយ៉ាងឆាប់រហ័ស និងប្រកបដោយសមធម៌ ចំពោះតម្រូវការក្នុងការអភិវឌ្ឍមូលដ្ឋាន និង ដើម្បីរួមចំណែកក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ របស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។ មកទល់ពេលនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាល* បានបង្កើតឡើងនូវ រចនាសម្ព័ន្ធស្ថាប័នរដ្ឋបាល នៅគ្រប់កម្រិតទាំងអស់ ទាំងនៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ តាមរយៈ គោលការណ៍នៃលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ។

៥៥. ទន្ទឹមនឹងនេះ *គ.ជ.អ.ប* កំពុងធ្វើការសម្របសម្រួល ការគាំទ្រនិងជំនួយផ្នែកបច្ចេកទេស សំដៅពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ដើម្បីឱ្យគាត់អាចគ្រប់គ្រងការងារនៅក្នុងមូលដ្ឋាន ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ស្របតាមគោលបញ្ញត្តិទាំងឡាយ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងឃុំ-សង្កាត់ ។ ជាមួយគ្នានេះ *គ.ជ.អ.ប* ក៏កំពុងរៀបចំ *កម្មវិធីជាតិស្តីពីការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ* ដែលនឹងកំណត់នូវផែនការសកម្មភាពសម្រាប់ការអនុវត្ត *ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលថ្នាក់ រាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ* និង គោលនយោបាយកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ សម្រាប់ រយៈពេលខ្លី រយៈពេលមធ្យម និង រយៈពេលវែង ដែលនឹងត្រូវអនុវត្ត ពី ឆ្នាំ២០១០ ដល់ ឆ្នាំ២០១៩ ។ ដំណើរការនៃការរៀបចំកម្មវិធីជាតិនេះ ត្រូវបានបញ្ចប់នាដំណាច់ឆ្នាំ២០០៩ ។ *កម្មវិធីជាតិ* នេះ នឹងកំណត់នូវក្របខ័ណ្ឌពេលវេលា សម្រាប់ការអនុវត្តគោលនយោបាយកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ និងការអនុវត្ត *ច្បាប់គ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលថ្នាក់ រាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ* ។

៥៦. ទោះបីជា មានការប្តេជ្ញាចិត្តយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ និង ការសម្រេចបាននូវសមិទ្ធផលធំៗ នៅក្នុងការបំពេញភារកិច្ចកន្លងមកក៏ដោយ ក៏យើងនៅតែជួបប្រទះនឹងបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួន ដែលត្រូវបន្តដោះស្រាយ ក្នុងនោះមានជាអាទិ៍ គុណភាពនិងប្រសិទ្ធភាពនៃការងារសម្របសម្រួល ការផ្តល់សេវាកម្មសាធារណៈ ដែលនៅតែមានកម្រិត និង មិនទាន់អាចឆ្លើយតបបានសមស្រប ទៅនឹងតម្រូវការជាក់ស្តែង នៅឡើយ ។ ធនធានមនុស្ស និងសម្ភារៈ សម្រាប់ការបំពេញភារកិច្ចដែលបានកំណត់ នៅមានកម្រិតនៅឡើយ ។ ការកសាងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ ដែលចាំបាច់សម្រាប់ កំណែទម្រង់នេះ នៅមិនទាន់មានភាពគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ នៅឡើយ ។

៥៧. តាមគោលការណ៍អភិបាលកិច្ចវិមជ្ឈការតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ ទស្សនវិស័យរយៈពេលវែង សម្រាប់ប្រព័ន្ធអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្សថ្មីមួយ សម្រាប់រដ្ឋបាលមូលដ្ឋាន គឺត្រូវរៀបចំឱ្យក្រុមប្រឹក្សាថ្នាក់ក្រោមជាតិ នីមួយៗមានលទ្ធភាពទទួលខុសត្រូវទាំងស្រុង ក្នុងការផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលដល់មន្ត្រីក្រោមឱវាទរបស់ខ្លួន ដោយប្រើប្រាស់នូវប្រព័ន្ធអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្សមួយ មានប្រសិទ្ធភាពនិងសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ ដែលត្រូវបង្កើតឡើង ដោយក្រុមប្រឹក្សានីមួយៗផ្ទាល់ ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ក្នុងទិដ្ឋភាពជាក់ស្តែង យើងត្រូវប្រើប្រាស់ពេលវេលាយ៉ាងហោចណាស់ក៏មួយទសវត្សរ៍ ឬ ច្រើនជាងនេះ ដើម្បីឱ្យក្រុមប្រឹក្សានីមួយៗ អាចមានលទ្ធភាពពេញលេញ ក្នុងការទទួលខុសត្រូវ លើការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស ដល់មន្ត្រីក្រោមឱវាទរបស់ខ្លួនបាន។ អាស្រ័យហេតុនេះ តួនាទីរបស់ *គ.ជ.អ.ប* នៅតែមានជាបន្ត ក្នុងការគាំទ្រដល់ការកសាងសមត្ថភាពធនធានមនុស្ស របស់ក្រុមប្រឹក្សានៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ សម្រាប់រយៈពេលយ៉ាងតិចមួយទសវត្សរ៍ទៅមុខ ។

១.៤ កំណែទម្រង់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ

៥៨. កំណែទម្រង់*កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ* ដែលជាមុំមួយនៃយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ទាមទារនូវការឆ្លើយតបប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ពីសំណាក់*កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ* នៅក្នុងកំណែទម្រង់របស់ខ្លួន ដើម្បីធានាឱ្យបានទាំងស្រុងនូវ សន្តិភាព ស្ថិរភាព សន្តិសុខ អធិបតីភាព បូរណភាពទឹកដី និងការអភិវឌ្ឍប្រទេស ជាតិ ។ ដោយផ្អែកលើ គោលនយោបាយការពារជាតិរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* កំណែទម្រង់និងការបន្តលើកកម្ពស់សមត្ថភាពកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ កំពុងត្រូវបានដំណើរការទៅតាមផែនការ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ។ សមាមាត្ររបស់វិស័យសន្តិសុខនិងការពារជាតិ ក្នុងផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប មានស្ថិរភាពក្នុងកម្រិតប្រហែល ២ភាគរយ (១,៨ ភាគរយ នៅក្នុង ឆ្នាំ២០០៥ ឆ្នាំ២០០៦ និង ឆ្នាំ២០០៧) ហើយត្រូវបានរំពឹងថា នឹងមានកម្រិត ១,៧ ភាគរយ នៅក្នុងឆ្នាំ២០១០ ។ សមាមាត្ររបស់វិស័យសន្តិសុខនិងការពារជាតិ ក្នុងថវិកាជាតិ បានថយចុះជាបន្តបន្ទាប់ (ពី ២២,៩៣ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ មកត្រឹម ១៨,៨៧ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧) ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងធានាថា ជានិច្ចកាល កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ត្រូវបានត្រៀមខ្លួនរួចជាស្រេច ដើម្បីការពារបូរណភាពទឹកដី របស់*ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* តាមរយៈ ការបែងចែកថវិកាដែលចាំបាច់សម្រាប់វិស័យនេះ ដោយមិនមានការកាត់បន្ថយនូវសមាមាត្រនៃចំណាយថវិកា ដែលកំពុងកើនឡើង សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍនិងសម្រាប់វិស័យសង្គមកិច្ច ។

៥៩. នៅក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះ ទិដ្ឋភាពផ្នែកសន្តិសុខរបស់*ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* មានការផ្លាស់ប្តូរ ដោយសារឥទ្ធិពលនៃការវិវត្តរបស់សភាពការណ៍ សន្តិសុខពិភពលោកនិងក្នុងតំបន់ ។ នៅក្នុងស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ននៃកត្តាក្រៅប្រទេស *កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ* កាន់តែដើរតួនាទីសំខាន់ខ្លាំងឡើងៗ ជាកម្លាំងឈានមុខនៅក្នុងការការពារ ឯករាជភាព អធិបតីភាព និងបូរណភាពទឹកដីនៃ*ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* និង ការរួមចំណែកក្នុងការធានាឱ្យមាន ស្ថិរភាព សុវត្ថិភាព និងសន្តិសុខ ។ លើសពីនេះទៅទៀត *កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ* បានរួមចំណែក នៅក្នុងការលើកតម្កើងកិត្យានុភាពរបស់កម្ពុជា នៅលើឆាកអន្តរជាតិ តាមរយៈ ការចូលរួមក្នុងបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាពមនុស្សធម៌អន្តរជាតិ នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃសំណូមពររបស់*អង្គការសហប្រជាជាតិ* ការត្រៀមរៀបចំធ្វើជាម្ចាស់ផ្ទះ សម្រាប់ *លំហាត់ហ្វឹកហ្វឺនប្រតិបត្តិការសន្តិភាពពហុសាសន៍ ឆ្នាំ២០១០* ព្រមទាំង ការប្តេជ្ញាចិត្តយ៉ាងមុះមុត ក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងភេរវកម្ម ។ ក្រោយពេលដែលមានសន្តិភាពពេញលេញ ចាប់តាំងពីចុងឆ្នាំ១៩៩៨ មក *កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ* បាននិងកំពុងរួមចំណែកយ៉ាងច្រើន នៅក្នុងការពង្រឹង ស្ថិរភាព និងសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង សំដៅគាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិ។

៦០. *កំណែទម្រង់កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ* នៅប៉ុន្មានទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ បាននិងកំពុងជួបប្រទះនឹងបញ្ហាប្រឈមជាច្រើន នៅក្នុងស្ថានភាពមួយដែលមិនមានអំណោយផលល្អ ក្នុងការធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់រដ្ឋាភិបាល នៅក្នុងការងារកំណែទម្រង់នេះ ។ នៅក្នុងខណៈដែលទើបតែងើបចាកផុតពីសង្គ្រាម

ដំណើរការនៃកំណែទម្រង់ បាននិងកំពុងជួបប្រទះនឹងការលំបាកដែលកើតមានឡើងជាបន្តបន្ទាប់ ដូចជា កង្វះខាតធនធាន រចនាសម្ព័ន្ធមិនទាន់សមស្រប ការិយាធិបតេយ្យស្មុគ្រស្មាញ ការលំបាកនានាជុំវិញ បញ្ហាជំរំជម្រកនិងជីវភាពរស់នៅ របស់យោធិន ជាដើម ។

៦១. ទោះជាដូចនេះក្តី ក៏ *កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ* សម្រេចបាននូវជោគជ័យមួយចំនួនធំ នៅក្នុងដំណើរការនៃកំណែទម្រង់របស់ខ្លួន ។ ក្រៅពីការធានាបាននូវសុខសន្តិភាពជូនប្រទេសជាតិ *កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ* បានរួមចំណែកយ៉ាងសកម្ម នៅក្នុងការស្តារហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត ការជួយសង្គ្រោះប្រជាពលរដ្ឋនៅពេលជួបគ្រោះមហន្តរាយ ហើយ ចាប់ពីខែមេសា ឆ្នាំ២០០៦ មក បាននិងកំពុងរួមចំណែក នៅក្នុងបេសកកម្មសន្តិភាពមនុស្សធម៌របស់អង្គការសហប្រជាជាតិ ។ ថ្វីត្បិតតែសមត្ថភាពនិងធនធានរបស់*កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ* នៅមានកម្រិត *កម្ពុជា* នឹងបន្តខិតខំចូលរួមជាមួយ អង្គការសហប្រជាជាតិ នៅក្នុងបេសកកម្មរក្សាសន្តិភាព ដែលមានលក្ខណៈមនុស្សធម៌ផ្សេងៗទៀត នាពេលអនាគត ។ នៅពេលដែលវិវាទអំពីបញ្ហាព្រំដែន ការគំរាមកំហែងពីសំណាក់ឧក្រិដ្ឋកម្មឆ្លងកាត់ព្រំដែន និងអំពើភេរវកម្មអន្តរជាតិ បានក្លាយជាកង្វល់ចម្បងមួយ ក្នុងពេលថ្មីៗនេះ នោះ *កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ* បានពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់ខ្លួន ក្នុងការការពារព្រំដែននៃ*ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* និង ក្នុងការរក្សាសន្តិសុខសម្រាប់ប្រជាជាតិទាំងមូល ផងដែរ ។ សមត្ថភាពរបស់កងកម្លាំងការពារព្រំដែន ត្រូវបានពង្រឹងបន្ថែមទៀត តាមរយៈ វត្តមានរបស់កម្លាំងប្រដាប់អាវុធនៅគ្រប់គោលដៅជាយុទ្ធសាស្ត្រទាំងអស់ ការពង្រឹងចំណេះដឹងជំនាញ ក្នុងការទប់ស្កាត់ការជ្រៀតចូលនៃភេរវកម្មអន្តរជាតិនិងឧក្រិដ្ឋកម្មឆ្លងដែន ការចល័តកម្លាំងការទាក់ទង ការប្រមូលព័ត៌មាន និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយអាជ្ញាធរមានសមត្ថកិច្ចផ្សេងៗទៀត ។ ការពង្រឹងនូវ វត្តមាននិងសមត្ថភាពរបស់ *កងយោធពលខេមរភូមិន្ទ* សម្រាប់ការការពារព្រំដែន ត្រូវបានធ្វើឡើង ទៅតាមគោលនយោបាយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* តាមរយៈ ការកសាង ជំរំជម្រកនិងបន្ទាយកងទ័ព ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធផ្លូវថ្នល់និងភូមិដ្ឋានសម្រាប់គ្រួសារកងទ័ពនិងប្រជាជនដើម្បីការអភិវឌ្ឍនៅតាមព្រំដែន ។ ការងារទាំងនេះ មិនមែនគ្រាន់តែដើម្បីការពារប្រទេសជាតិប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំង រក្សាបាននូវ សន្តិភាព ស្ថិរភាព និងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការល្អជាមួយប្រទេសជិតខាង ដែលនៅតែជាអាទិភាពចម្បងនៃនយោបាយការបរទេសរបស់*ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* ។

៦២. បើទោះជាមានវឌ្ឍនភាពគួរជាទីមោទនៈ នៅក្នុងដំណើរការនៃកំណែទម្រង់របស់ខ្លួនក៏ដោយ ក៏*កងយោធ-ពលខេមរភូមិន្ទ* នៅមានកិច្ចការធំៗជាច្រើនទៀត ដែលត្រូវបំពេញ ដើម្បីអនុវត្តវិធានការយុទ្ធសាស្ត្រទាំងឡាយដែលមានចែង នៅក្នុង *សៀវភៅសការពារជាតិ ឆ្នាំ២០០៦* ។

៦៣. ទន្ទឹមនឹងនេះ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* ក៏បានយកចិត្តទុកដាក់លើការងារពង្រឹង*កងកម្លាំងនគរបាលជាតិ* ក្នុងនោះរួមទាំង *កងកម្លាំងនគរបាលជាតិការពារព្រំដែន* ឱ្យមានសមត្ថភាពជំនាញវិជ្ជាជីវៈច្រើនជាងមុន ក្នុងកិច្ចការពារអធិបតេយ្យជាតិ និង ការធានានូវសន្តិសុខនិងសណ្តាប់ធ្នាប់ នៅក្នុងសង្គមជាតិទាំងមូល សំដៅរួមចំណែកក្នុងការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ សមត្ថភាពជំនាញវិជ្ជាជីវៈ របស់កងកម្លាំងនគរបាលជាតិ

ទាំងមូល ត្រូវបានកែលម្អជាបន្តបន្ទាប់ តាមរយៈ ការរៀបចំវគ្គបណ្តុះបណ្តាលនានា ដល់មន្ត្រីនគរបាលជាតិ នៅ *បណ្ឌិតសភានគរបាលកម្ពុជា* ។ ទោះបីជា ការងារពង្រឹងសមត្ថភាពកងកម្លាំងនគរបាលជាតិ សម្រេចបានលទ្ធផលគួរឱ្យកត់សម្គាល់ក៏ដោយ ក៏ការលើកកម្ពស់បន្ថែមទៀតនូវសមត្ថភាពរបស់មន្ត្រីនគរបាលជាតិ នៅតែជាបញ្ហាប្រឈមមួយដែលត្រូវបន្តដោះស្រាយ ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងការវិវត្តនៃសភាពការណ៍សន្តិសុខ ដែលកំពុងកើតមាន នៅក្នុងសង្គមជាតិទាំងមូល ក៏ដូចជា នៅក្នុងតំបន់និងក្នុងពិភពលោក ផងដែរ ។

២. បរិស្ថានគ្របដណ្តប់សម្រាប់ការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ

៦៤. មានទិដ្ឋភាពសំខាន់ៗចំនួនបួន សម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនេះ គឺ *(១) សុខសន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ និង សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម (២) ភាពជាដៃគូនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍ (៣) បរិស្ថានម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុដែលមានលក្ខណៈអនុគ្រោះ និង (៤) សមាហរណកម្មប្រទេសកម្ពុជាក្នុងតំបន់និងពិភពលោក* ។

២.១ សុខសន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ និង សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម

៦៥. ទើបតែបានឆ្លងកាត់យុគសម័យនៃជម្លោះផ្ទៃក្នុងនិងវិនាសកម្ម អស់រយៈពេលជាងមួយទសវត្សរ៍ប៉ុណ្ណោះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក៏អាចធានាបាននូវបរិយាកាស សន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ដែលជាបុរេលក្ខខណ្ឌ សម្រាប់ធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចប្រកបដោយចីរភាព និង ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ ការប្តេជ្ញាចិត្តយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ចំពោះ របបប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស ការពិភាក្សាផ្លាស់ប្តូរយោបល់គ្នា និងការសម្របសម្រួលគ្នារវាងក្រុមជនដែលមានទស្សនៈ និងការយល់ដឹងខុសៗគ្នា កំពុងទទួលបានផ្លែផ្កាល្អប្រសើរ ។ ដំណើរការទាំងនេះ កំពុងចាក់ឫសយ៉ាងជ្រៅ នៅក្នុងសង្គមកម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន ។ ការលើកកម្ពស់ស្ថិរភាពនយោបាយ បានត្រួសត្រាយផ្លូវ សម្រាប់ការធ្វើឱ្យមានអភិបាលកិច្ចល្អប្រសើរជាងមុន ជាពិសេសដោយសារ ការធ្វើវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញ ក្នុងឆ្នាំ២០០៦ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យច្បាប់ទាំងអស់ អាចត្រូវបានអនុម័តដោយសម្លេងឆ្នោតគាំទ្រភាគច្រើនដាច់ខាត ។ ដូច្នេះ ស្ថានភាពនេះ បានបំបាត់ចោលនូវឧបសគ្គដ៏ចម្បងមួយ ដែលបានរារាំង ដល់ការប្រព្រឹត្តទៅនៃដំណើរការអនុម័តច្បាប់នានា សំដៅធ្វើឱ្យមានលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តទាំងឡាយដែលត្រូវការជាបន្ទាន់សម្រាប់អភិបាលកិច្ចល្អ និងសំដៅបង្កើតឡើងនូវបរិស្ថានមួយ ដែលមានអំណោយផលល្អសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន។ ក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងអស់របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានរួមចំណែកគ្នា ធ្វើឱ្យមាន ស្ថិរភាពនយោបាយ និង សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ។ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* បានផ្តល់ការរួមចំណែកយ៉ាងច្រើន ក្នុងការធានានូវស្ថិរភាព ដូចដែលយើងមាន នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ។ ដើម្បីពង្រឹងបន្ថែមទៀតនូវតួនាទីជាសារវន្ត នៃក្រុមគ្រួសារ និងសាសនា នៅក្នុងការកសាងរចនាសម្ព័ន្ធគ្រឹះរបស់សង្គមជាតិ *ក្រសួងធម្មការនិងសាសនា* បានបន្តផ្តល់ការរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់ ក្នុងការលើកកម្ពស់តម្លៃរបស់ក្រុមគ្រួសារ និងសាសនា ។

៦៦. បច្ចុប្បន្ននេះ ប្រពៃណីនៃការរៀបចំបោះឆ្នោត ដោយសេរីនិងយុត្តិធម៌ ត្រូវបានបង្កើតឡើង ឱ្យមានសភាពរឹងមាំល្អ ។ រហូតមកទល់នឹងពេលនេះ ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រ ត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើង បួនដងរួចមកហើយ ។ ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រចុងក្រោយបង្អស់ ត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើង កាលពីថ្ងៃ ទី២៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ។ ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ទូទាំងប្រទេស ត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើង ពីរដង រួចមកហើយ លើកទី១ នៅក្នុងខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០២ និង លើកទី២ នៅក្នុងខែមេសា ឆ្នាំ២០០៧ ។ ព្រឹទ្ធសភាត្រូវបានបង្កើតឡើង ជាសភាជាន់ខ្ពស់ តាមរយៈ ការធ្វើវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៅខែមីនា ឆ្នាំ១៩៩៩ ។ ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសសមាជិកព្រឹទ្ធសភា លើកទី១ ត្រូវបានធ្វើឡើង នៅក្នុងខែមករា ឆ្នាំ២០០៦ ។ បច្ចុប្បន្ននេះ យុគសម័យនៃស្ថិរភាពដ៏រឹងមាំមួយ ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយមានការគិតគូរជាចម្បងលើ សិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ នៅក្នុងបរិស្ថានមួយ ដែលមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះអ្វីទាំងឡាយ ដែលបុគ្គលម្នាក់ៗបានសម្តែងចេញមក ទាំងនៅក្នុងរង្វង់*រាជរដ្ឋាភិបាល* ទាំងនៅក្នុងរង្វង់សាធារណជន ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងខិតខំឱ្យអស់ពីសមត្ថភាព ដើម្បីធានាថា សមិទ្ធផលដែលសម្រេចបានដោយលំបាកនេះ បន្តរីកចម្រើន និងត្រូវបានធ្វើឱ្យជ្រួតជ្រាបយ៉ាងពេញលេញ នៅក្នុងសង្គមជាតិកម្ពុជា និង ផ្នត់គំនិតរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ។

៦៧. *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* មានតួនាទីចម្បងបី : (១) គ្រប់គ្រងស្ថាប័នរដ្ឋបាលសាធារណៈ នៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ (២) ការធានានូវសន្តិសុខផ្ទៃក្នុងរបស់សង្គមជាតិ តាមរយៈ កងកម្លាំងនគរបាលជាតិ និង (៣) ដឹកនាំនិងសម្របសម្រួលការអនុវត្ត*កម្មវិធីកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ* របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងឋានៈជាប្រធានរបស់*គណៈកម្មាធិការជាតិសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍ តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ នៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ (គ.ជ.អ.ប)* ។ រហូតមកទល់ពេលនេះ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* បានធ្វើឱ្យមានវឌ្ឍនភាពជាច្រើន នៅក្នុង ការពង្រឹងស្ថាប័នរដ្ឋបាលសាធារណៈនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ ការធានានូវសន្តិសុខផ្ទៃក្នុងរបស់សង្គមជាតិ និងការដាក់ឱ្យដំណើរការនូវយន្តការជាច្រើន ដើម្បីដឹកនាំដំណើរការកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ សំដៅធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវការអភិវឌ្ឍ តាមបែបប្រជា-ធិបតេយ្យ នៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ ។

៦៨. តាមរយៈ *កងកម្លាំងនគរបាលជាតិ ក្រសួងមហាផ្ទៃ* បានចូលរួមយ៉ាងសកម្ម នៅក្នុងការបញ្ជៀសនូវសកម្មភាពភេរវកម្មទាំងឡាយ ការរក្សាបាននូវសេចក្តីសុខក្សេមក្សាន្តជូនប្រជាពលរដ្ឋ ការទប់ស្កាត់នូវរាល់ឧបាយកលទាំងឡាយ ដែលប៉ុនប៉ងបំបែកបំបាក់សាមគ្គីភាពជាតិ និងបង្កអស្ថិរភាពនយោបាយនិងភាពចលាចលវឹកវរក្នុងសង្គម ព្រមទាំង ការរារាំងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព នូវមហិច្ឆតាប៉ុនប៉ងប្រើប្រាស់ទឹកដី*កម្ពុជា* ដើម្បីបំផ្លិចបំផ្លាញប្រទេសជិតខាង ។ សមិទ្ធផលដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់ គឺ ការការពារបានទាំងស្រុង នូវសុវត្ថិភាពនិង សន្តិសុខសម្រាប់ការបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់អាណត្តិទី២ កាលពីថ្ងៃទី០១ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៧ ការរៀបចំបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រអាណត្តិទី៤ កាលពីថ្ងៃទី២៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ និង ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សារាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ កាលពីថ្ងៃទី២៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ កន្លងទៅ ព្រមទាំង ការការពារបាននូវសុវត្ថិភាពនៃដំណើរការនៃ *អង្គជំនុំជម្រះវិសាមញ្ញ នៅក្នុងតុលាការកម្ពុជា* ។

៦៩. តាមរយៈ *អគ្គស្នងការនគរបាលជាតិ ក្រសួងមហាផ្ទៃ* បានសហការជាមួយ *ក្រសួងយុត្តិធម៌* ដើម្បីរៀបចំសារាចរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល-ក្រសួងមហាផ្ទៃ* និង ផែនការសកម្មភាព សម្រាប់ការទប់ស្កាត់និង ការបង្ក្រាបសកម្មភាព *"ក្រុមក្មេងទំនើង"* ។ តាមរយៈស្ថាប័នចំណុះនេះ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* ក៏បានរៀបចំ ផងដែរ នូវផែនការយុទ្ធសាស្ត្រស្តីពីការប្រយុទ្ធប្រឆាំងបទល្មើសគ្រឿងញៀន ការធ្វើអាជីវកម្មលើពលកម្ម និងការធ្វើអាជីវកម្មផ្លូវភេទលើស្ត្រីនិងកុមារ និងការពង្រឹងយន្តការដឹកនាំការអនុវត្តផែនការនេះ នៅថ្នាក់កណ្តាល និងថ្នាក់ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ។ ក្នុងកិច្ចសហការជាមួយនឹងក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* បានជំរុញការអនុវត្ត *ច្បាប់ស្តីពីចរាចរណ៍ផ្លូវគោក* សំដៅកាត់បន្ថយគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ ។ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* បាននិងកំពុងអនុវត្ត *ប្រកាសអន្តរក្រសួង រវាង ក្រសួងមហាផ្ទៃ និង ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុស្តីពី ការប្រមូល ការបែងចែក និង ការបង់ចូលថវិការដ្ឋ នូវចំណែកផាកពិន័យអន្តរកាលលើបទល្មើសចរាចរណ៍ផ្លូវគោក* ហើយបានសហការជាមួយនឹង *ក្រសួងសាធារណការនិងដឹកជញ្ជូន* រៀបចំសេចក្តីព្រាង *អនុក្រឹត្យស្តីពីការត្រួតពិនិត្យការដ្ឋាន ជួសជុល កែច្នៃ និងដំឡើងយានយន្តគ្រប់ប្រភេទ* ។

៧០. ទោះបីមានការប្តេជ្ញាចិត្តយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ និង សមិទ្ធផលដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់ជាច្រើនក៏ដោយ ក៏ការអនុវត្តភារកិច្ចខាងលើនេះ នៅតែបានជួបប្រទះនឹងបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួន ដែលត្រូវបានបង្កឡើងជាចម្បង ដោយភាពមានកម្រិតនៃសមត្ថភាពផ្នែកស្ថាប័ន ក្នុងនោះរួមមាន ធនធានមនុស្សនិងសម្ភារៈ និង ភាពមានកម្រិតនៃក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ សម្រាប់តម្រង់ទិសដល់ការអនុវត្តភារកិច្ច ។ ការការពារបង្ការទប់ទល់នឹង អំពើភេរវកម្មអន្តរជាតិមកលើស្ថានទូត ស្ថានបេសកកម្ម គណៈប្រតិភូជាន់ខ្ពស់អន្តរជាតិ ទេសចរបរទេស និងសហគ្រាសវិនិយោគ ដែលជាគោលដៅមួយចំនួន គឺជាអាទិភាពចម្បងមួយ របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ ភាពខ្វះចន្លោះ ដែលនៅមាននៅក្នុងប្រព័ន្ធការងាររបស់យើង ងាយនឹងអនុញ្ញាតឱ្យពួកឧក្រិដ្ឋជនឆ្លងដែន ដែលមានអង្គការចាត់តាំង ឆ្លៀតឱកាសប្រើប្រាស់គ្រប់រូបភាព ដើម្បីឆ្លងកាត់និងលាក់ខ្លួននៅ *កម្ពុជា* ដើម្បីគេចពីសំណាញ់ច្បាប់និងបន្តធ្វើសកម្មភាពឧក្រិដ្ឋនានា ។ ការងារគ្រប់គ្រងត្រួតពិនិត្យជនបរទេស នៅមិនទាន់ត្រូវបានអនុវត្តស្របទៅតាមច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានឱ្យបានដល់កម្រិតមួយ ដែលការងារគ្រប់គ្រងត្រួតពិនិត្យនេះត្រូវតែមាន ដើម្បីរួមចំណែកដល់ការរក្សា សន្តិសុខជាតិ និងការទាញយកអត្ថប្រយោជន៍ ពីវត្តមានជនបរទេសនៅក្នុងប្រទេស សម្រាប់ការរីកចម្រើនផ្នែកសង្គម-សេដ្ឋកិច្ចរបស់ *កម្ពុជា* នៅឡើយ ។ ទោះបីជា បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ បានថយចុះជាលំដាប់ក៏ដោយ ក៏សកម្មភាពប្លន់ប្រដាប់អាវុធ អំពើឃាតកម្ម ចរាចរណ៍ជួញដូរគ្រឿងញៀនខុសច្បាប់ ការរំលោភសេពសន្ថវៈ ការជួញដូរស្ត្រីនិងកុមារ ព្រមទាំងបទល្មើសប្រភេទផ្សេងៗទៀត ដូចជា បទល្មើសផ្នែកបច្ចេកវិទ្យា និងការលាងលុយកខ្វក់ ជាដើម នៅតែកើតមានឡើងជាញឹកញាប់ នៅឡើយ ។ គ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ នៅតែបានបន្តកើតឡើងជាញឹកញាប់ គួរឱ្យព្រួយបារម្ភ ។ ការងារគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាល មានលក្ខណៈប្រឈមខ្លាំង នៅតាមទីប្រជុំជនធំៗ ដោយសារបាតុភាព បាត់សណ្តាប់ធ្នាប់ ដែលត្រូវបានបង្កឡើង ដោយក្រុម *ក្មេងទំនើង* នៅតាមទីសាធារណៈ អាហារដ្ឋាន និងក្លឹបកម្សាន្តរាត្រី ។ ប្រការនេះ បានជះឥទ្ធិពលអាក្រក់ដល់ស្រទាប់យុវជន ដោយធ្វើឱ្យមានការកើនឡើង នូវសកម្មភាពខុសឆ្គង ជាច្រើន និងបានធ្វើឱ្យពួកយុវជនទាំងនោះ បោះបង់ចោលការសិក្សារៀនសូត្ររបស់ខ្លួន ហើយឈានទៅដល់ការប្រព្រឹត្តនូវបទល្មើសផ្សេងៗ ។

ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងគ្រឿងញៀន

៧១. ដោយអនុវត្តតាម *ផែនការជាតិ៥ឆ្នាំ ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យគ្រឿងញៀន ២០០៥-២០១០* និងអនុសាសន៍ ណែនាំដ៏មានតម្លៃរបស់ **សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា** និង ដោយមានការគាំទ្រពី លោកជំទាវបណ្ឌិត **ប៊ុន រ៉ានី ហ៊ុន សែន** ប្រធានកាកបាទក្រហមកម្ពុជា *អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធប្រឆាំងគ្រឿងញៀន* បានដឹកនាំនិងបង្កើន កិច្ចសហការជាពហុវិស័យជាមួយនឹង ស្ថាប័នជាតិ អន្តរជាតិ និង កម្លាំងសរុបរបស់សង្គម ដោយធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវសមិទ្ធផលមួយចំនួនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ដូចជា (១) ការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាគ្រឿងញៀន (២) ការបង្ក្រាបបានទាន់ពេលវេលានូវការប៉ុនប៉ងប្រើប្រាស់ប្រទេសកម្ពុជាធ្វើជាកន្លែងផលិតគ្រឿងញៀន ព្រមទាំង ការបង្ក្រាប ការជួញដូរ ការចែកចាយ ការស្តុកទុក ការចរាចរ និងការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន (៣) ការបង្កើតមជ្ឈមណ្ឌលបណ្តោះអាសន្នសម្រាប់ អប់រំ បន្សាប ព្យាបាល អ្នកញៀនគ្រឿងញៀន មួយចំនួន ដោយមានការគាំទ្រពីមជ្ឈដ្ឋានប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ និង សហគមន៍អន្តរជាតិ ។

៧២. ទន្ទឹមនឹងការសម្រេចបានលទ្ធផលគួរឱ្យកត់សម្គាល់ *អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធប្រឆាំងគ្រឿងញៀន* បាននិងកំពុងជួបប្រទះនឹងបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួនដែលត្រូវដោះស្រាយ ក្នុងនោះ រួមមាន :

- សមត្ថភាពធនធានមនុស្ស និងលទ្ធភាពផ្នែក មធ្យោបាយ សម្ភារៈ និងថវិកា របស់ស្ថាប័ន នៅមានកម្រិតនៅឡើយ ។
- សកម្មភាពនៃការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពី បញ្ហាគ្រឿងញៀន និងការឆ្លងមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ ដែលបណ្តាលមកពីការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន (ការចាក់) នៅមិនទាន់បានអនុវត្តចំគោលដៅល្អ ។
- អ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនមួយចំនួន នៅពុំទាន់មានការភ្ញាក់រលឹកចូលរួមសហការ ក្នុងសកម្មភាពកាត់បន្ថយការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន ។
- កង្វះយន្តការមួយសមស្រប សម្រាប់ការតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃ ពីប្រសិទ្ធភាពនៃសកម្មភាពអប់រំផ្សព្វផ្សាយ ។
- ការយល់ដឹង និងសមត្ថភាព របស់មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ នៅមានកម្រិត ។
- វិធីសាស្ត្រអប់រំ បន្សាប ព្យាបាល នៅក្នុងមណ្ឌលបណ្តោះអាសន្ន ពុំទាន់មានការឯកភាពគ្នា ជាពិសេស វិធីសាស្ត្រក្នុងផ្នែកវេជ្ជសាស្ត្រ ហើយ សមត្ថភាពនៃមណ្ឌល ក៏មិនទាន់ឆ្លើយតបចំពោះចំនួនអ្នក ដែលនៅក្រោមឥទ្ធិពលនៃគ្រឿងញៀន ។
- យន្តការដើម្បីតាមដានត្រួតពិនិត្យ ការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ ការធ្វើសមាហរណកម្ម ចំនួនអ្នកលាប់ ចំនួនអ្នកវិលចូលទៅមណ្ឌលវិញ និងចំនួនអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន នៅមិនទាន់ដំណើរបានល្អ នៅឡើយ ។

២.២ សមាហរណកម្មកម្ពុជានៅក្នុងតំបន់និងពិភពលោក

៧៣. សមាហរណកម្មកម្ពុជានៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌតំបន់ អនុតំបន់ និងសកលលោក បានចូលរួមចំណែក យ៉ាងសំខាន់ ក្នុងការលើកស្ទួយកិត្យានុភាពព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជានៅលើឆាកអន្តរជាតិ និង បង្កលក្ខណៈអំណោយផលដល់ការស្វែងរកជំនួយអភិវឌ្ឍន៍សម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជាផងដែរ ។ ក្នុងក្របខ័ណ្ឌ*សមាគមប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍ (អាស៊ាន)* កម្ពុជាបានរួមចំណែកយ៉ាងសកម្ម ដោយស្មើភាព ក្នុងគ្រប់សកម្មភាពនៃសមាគមនេះ សំដៅសម្រេចឱ្យបាននូវកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ប្រកបដោយចីរភាព សន្តិភាព សន្តិសុខ ស្ថិរភាព និង វិបុលភាពរួម ក្នុងតំបន់ ។ ជាមួយគ្នានេះ ក្នុងឋានៈជាសមាជិកនៃ *អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក* កម្ពុជា បានទទួលអត្ថប្រយោជន៍ពី ភាពជា*ប្រជាជាតិទទួលបាននូវការអនុគ្រោះបំផុត* និង ភាពអនុគ្រោះផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម ដែលទទួលបានពីប្រទេសមួយចំនួន (ឧទាហរណ៍ដូចជា "*គំនិតផ្តួចផ្តើមគ្រប់ទំនិញទាំងអស់ក្រៅពីអាវុធ*" នៅក្នុងប្រព័ន្ធអនុគ្រោះទូទៅរបស់សហគមន៍អឺរ៉ុប) ដែលតាមរយៈនេះ *កម្ពុជា* អាចនាំចេញផលិតផលរបស់ខ្លួន ទៅទីផ្សារសំខាន់ៗក្នុងពិភពលោក ដែលជាប្រការរួមចំណែកក្នុងការជំរុញ និងការពង្រឹងថែមទៀត នូវការបង្កើនទីផ្សារអន្តរជាតិសម្រាប់ទំនិញ*កម្ពុជា* ។ ក្រៅពីនេះ *កម្ពុជា* ក៏បាននិងកំពុងចូលរួមយ៉ាងសកម្ម ក្នុងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាច្រើនទៀត ទាំងក្នុងក្របខ័ណ្ឌតំបន់ អនុតំបន់ និង សកលលោក ដូចជា *កិច្ចសហប្រតិបត្តិការមេគង្គ-ជប៉ុន កិច្ចសហប្រតិបត្តិការប្រទេសទន្លេមេគង្គខាងក្រោម-សហរដ្ឋអាមេរិក មហាអនុតំបន់មេគង្គ កិច្ចប្រជុំអាស៊ី-អឺរ៉ុប អង្គការអន្តរជាតិហ្វ្រង់កូហ្វូនី ចលនាមិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ* និង *អង្គការសហប្រជាជាតិ* ជាដើម ។

៧៤. ទន្ទឹមនឹងនេះ ដើម្បីជំរុញនិងពង្រីកបន្ថែមទៀត នូវការធ្វើសមាហរណកម្មកម្ពុជា ទៅក្នុងតំបន់ អនុតំបន់ និងសកលលោក និង បន្តស្វែងរកជំនួយអភិវឌ្ឍន៍សម្រាប់កម្ពុជា ដែលនៅតែជាអាទិភាពដ៏សំខាន់របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ស្ថាប័នជាច្រើនរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ជាពិសេស *ក្រសួងការបរទេសនិងសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ* បាននិងបន្តខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងសកម្ម ក្នុងការពង្រឹងនិងពង្រីកកិច្ចសហប្រតិបត្តិការទ្វេភាគី ជាមួយ ប្រទេសជាច្រើន ។ បច្ចុប្បន្ននេះ កម្ពុជាមានទំនាក់ទំនងការទូតជាមួយប្រទេសរហូតដល់ ១៤១ នៅទូទាំងសកលលោក ។

៧៥. អត្រាកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ប្រកបដោយចីរភាព ក្នុងរយៈពេលមួយទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ក៏ជាសមិទ្ធផលនៃកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងធ្វើសមាហរណកម្ម ទៅក្នុង តំបន់ អនុតំបន់ និង សកលលោក កន្លងមករបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ផងដែរ ។ ក៏ប៉ុន្តែ វិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុពិភពលោក ដែលកើតចេញពីភាពបរាជ័យ ក្នុងការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធហិរញ្ញវត្ថុ ក្នុងបណ្តាប្រទេសជឿនលឿន ហើយដែលនៅតែកំពុងបន្តផ្តល់ផលប៉ះពាល់ លើបណ្តាប្រទេស នៅទូទាំងសកលលោក បានបង្កឱ្យមានបញ្ហាប្រឈមថ្មីៗ ក្នុងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច មិនចំពោះតែកម្ពុជាប៉ុណ្ណោះទេ គឺថែមទាំងចំពោះបណ្តាប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍទាំងអស់ នៅទូទាំងសកលលោក ផងដែរ ។

២.៣ បរិស្ថានម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុដែលមានលក្ខណៈអនុគ្រោះ

ក. ការគ្រប់គ្រងម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច : ២០០៦-២០០៨

៧៦. កិច្ចខិតខំរួមគ្នា ដើម្បីធានាស្ថិរភាពនយោបាយនិងសង្គម ជាមួយនឹង ការគ្រប់គ្រងសេដ្ឋកិច្ច ប្រកបដោយភាពត្រឹមត្រូវនិងមានភាពជឿនលឿន បានធ្វើឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា អាចសម្រេចបាននូវអត្រាខ្ពស់ប្រកបដោយចីរភាពនៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ចនិងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ក្នុងរយៈពេលជាង មួយទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ។ នៅក្នុង *នីតិកាលទី៣ នៃរដ្ឋសភា* ឆ្នាំ២០០៣-២០០៨ អត្រាកំណើនសេដ្ឋកិច្ចជា មធ្យមប្រចាំឆ្នាំ មានប្រមាណ ១០ ភាគរយ ដោយមានអត្រាកំណើនប្រចាំឆ្នាំខ្ពស់បំផុត ១៣,៣ភាគរយ នៅក្នុង ឆ្នាំ២០០៥ ។ ដោយទទួលរងនូវឥទ្ធិពលពីវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុសាកលលោកដែល បានចាប់ផ្តើមឡើង នាចុងឆ្នាំ២០០៧ និងបានបណ្តាលឱ្យមានឱនភាពសេដ្ឋកិច្ចសាកលលោក នៅក្នុងបណ្តាប្រទេសជឿនលឿន ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាក្នុងឆ្នាំ២០០៨ មានការធ្លាក់ចុះធៀបនឹង ឆ្នាំ២០០៣-២០០៧ ។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា បានកើនឡើង នៅក្នុងអត្រាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំ ៦,៧ភាគរយ (តារាងទី១) ។

៧៧. លក្ខណៈសំខាន់ពីរនៃការងារគ្រប់គ្រងសេដ្ឋកិច្ច ក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗនេះ គឺការកើនឡើងនៃចំនួនវិស័យនានាដែលជាមូលដ្ឋាននៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងការរួមចំណែកយ៉ាងច្រើនរបស់វិស័យកសិកម្ម នៅក្នុងកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ។ ការងារគ្រប់គ្រងសេដ្ឋកិច្ចនេះ ត្រូវបានបង្ហាញឱ្យឃើញតាមរយៈ ការពង្រីកការគាំទ្រដល់ វិស័យកសិកម្ម វិស័យកាត់ដេរ និងសកម្មភាពជំរុញវិស័យទេសចរណ៍ របស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ។ ការពង្រីកសេដ្ឋកិច្ច បានធ្វើឱ្យមានការកើនឡើង យ៉ាងឆាប់រហ័សនៃវិស័យសំណង់ ដែលត្រូវបានជំរុញដោយការកើនឡើងនៃឥណទានក្នុងស្រុកដែលវិស័យឯកជនអាចមានលទ្ធភាពទទួលបាន ។ នៅក្នុងរយៈពេលពីឆ្នាំ២០០៣ ដល់ ២០០៥ ការផ្តល់ឥណទានដល់វិស័យឯកជន បានកើនជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំ ក្នុងកម្រិត ៣១ភាគរយ ។ ការផ្តល់ឥណទាន ដល់វិស័យឯកជនបានកើនឡើង ៥២ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៦ និង ៧៦ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ។

៧៨. នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការអនុវត្ត *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ២០០៦-២០១០* រចនាសម្ព័ន្ធនៃសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា មានការប្រែប្រួល ដូចមានគូសបញ្ជាក់ខាងក្រោម :

- សមាមាត្រនៃវិស័យកសិកម្ម ក្នុង*ផសស* សរុប បានកើនឡើងពី ៣០,៧ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ដល់ ៣២,៤ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។
- សមាមាត្រនៃវិស័យឧស្សាហកម្ម ក្នុង*ផសស* សរុប បានថយចុះពី ២៥,០ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ដល់ ២២,៤ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ សមាមាត្រនៃអនុវិស័យទាំងឡាយនៃវិស័យឧស្សាហកម្ម មានការប្រែប្រួល ដូចខាងក្រោម :

- អនុវិស័យវាយនភ័ណ្ឌនិងសម្លៀកបំពាក់ បានថយចុះពី ១២,៣ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ដល់ ១០,៣ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។
- អនុវិស័យធនធានរ៉ែ ពុំមានការប្រែប្រួលពីកម្រិត ០,៤ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ទេ (ក្នុងឆ្នាំ ២០០៨ ក៏មានកម្រិត ០,៤ភាគរយ ដែរ) ។
- អនុវិស័យសំណង់ មានការថយចុះបន្តិចបន្តួច ពី ៦,៣ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ដល់ ៦,១ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។

• សមាមាត្រនៃវិស័យសេវាកម្ម បានថយចុះតិចតួចពី ៣៩,១ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ដល់ ៣៨,៨ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ សមាមាត្រនៃអនុវិស័យទាំងឡាយនៃវិស័យសេវាកម្ម មានការប្រែប្រួល ដូចខាងក្រោម ៖

- អនុវិស័យទេសចរណ៍និងសណ្ឋាគារ បានកើនឡើងពី ៤,៣ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ដល់ ៤,៥ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។
- អនុវិស័យដឹកជញ្ជូន និង ទូរគមនាគមន៍ មិនមានការប្រែប្រួលពី ៧,៤ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ទេ (ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ក៏មានកម្រិត ៧,៤ភាគរយ ដែរ) ។
- អនុវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ បានកើនឡើងពី ១,១ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ដល់ ១,៣ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។
- អនុវិស័យអចលនទ្រព្យ បានថយចុះពី ៦,៦ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ដល់ ៦,៤ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។

តារាងទី១ ៖ សូចនាករម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ឆ្នាំ២០០៣-២០០៨

	២០០៣	២០០៤	២០០៥	២០០៦	២០០៧	២០០៨
អត្រាកំណើន *ផសស ពិត* (%)	៨,៥	១០,៣	១៣,៣	១០,៨	១០,២	៦,៧
-កសិកម្ម (%)	១០,៥	-០,៩	១៥,៧	៥,៥	៥,០	៥,៧
-ឧស្សាហកម្ម (%)	១២,០	១៦,៦	១២,៧	១៨,៣	៨,៤	៤,០
-សេវាកម្ម (%)	៥,៩	១៣,២	១៣,១	១០,១	១០,១	៩,០
ផសស សម្រាប់ម្នាក់ៗ (ដុល្លារ)	៣៥៦	៤០២	៤៦៨	៥៣៤	៦២៣	៧៣៨
សញ្ជ័យជាតិ (% នៃ*ផសស*)	១៦,៣	១៦,៤	១៧,៣	២៣,១	២៣,៨	១៦,៩
សញ្ជ័យរបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់កណ្តាល(% នៃ*ផសស*)	០,៨	១,៦	១,៧	១,០	៣,១	៣,០
សញ្ជ័យឯកជន (% នៃ*ផសស*)	១៥,៦	១៤,៨	១៥,៦	២២,១	២០,៧	១៣,៩
វិនិយោគក្នុងស្រុក (% នៃ*ផសស*)	១២,២	១១,៨	១១,១	១១,២	១១,១	១១,៣
វិនិយោគសាធារណៈ (% នៃ*ផសស*)	៦,៥	៥,៨	៥,៣	៥,៩	៦,២	៦,៥
វិនិយោគឯកជន (% នៃ*ផសស*)	១២,៨	១២,៩	១៦,៣	១៦,៩	២០,៤	១៨,០

__ប្រភព__ ៖ វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា មូលនិធិរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិ

៧៩. ដូចបានធ្វើការកត់សម្គាល់រួចហើយ នៅដើមជំពូកនេះ អាទិភាពមួយក្នុងចំណោមអាទិភាពខ្ពស់បំផុត របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* គឺការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ជាពិសេស នៅតំបន់ជនបទ ។ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងខ្ពស់ ដែលមានកម្រិតមធ្យមប្រចាំឆ្នាំ ប្រមាណ ១០ភាគរយ នៅក្នុងរយៈពេលមួយទសវត្សរ៍កន្លងមកនេះ បានលើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពរស់នៅ និងបានកាត់បន្ថយភាពក្រីក្ររបស់ប្រជាជន នៅទូទាំងប្រទេស ។ លទ្ធភាពទទួលបានជារូបវន្ត នូវសេវាកម្មសាធារណៈផ្សេងៗ ត្រូវបានធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង ដោយគិតជា ចម្ងាយមធ្យមឆ្ពោះទៅកាន់មណ្ឌលសុខភាព ឬ សាលារៀន ដែលនៅជិតបំផុត ។ ប្រការទាំងនេះ ដោយរួមផ្សំជាមួយនឹង ការលើកកម្ពស់ ទាំងបរិមាណនិងគុណភាពនៃបណ្ដាញផ្លូវថ្នល់ និងការកើនឡើងនៃប្រាក់ចំណូលពិត បង្ហាញឱ្យឃើញពីមូលហេតុនៃការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង នូវអត្រានៃការសិក្សា ឬ ឥរិយាបថនៃការគិតគូរដល់សុខភាព ។ ជាមួយគ្នានេះ លទ្ធផលការងារជាច្រើនត្រូវបានបន្តធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង ដូចជា កម្រិតមធ្យមនៃការទទួលបានការអប់រំ និងស្ថានភាពសុខភាព ដែលត្រូវបានរាយការណ៍ ដោយសាមីខ្លួនផ្ទាល់ ។

ខ. ចំណូលនិងចំណាយថវិកា

៨០. ជាមួយគ្នានឹងកំណើនសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងឆាប់រហ័ស ការប្រមូលពន្ធលើប្រាក់ចំណូល ក៏ត្រូវបានធ្វើការកែលម្អគួរឱ្យកត់សម្គាល់ដែរ នៅក្នុងអំឡុងឆ្នាំ២០០៦ ដល់ ២០០៨ ។ ប្រាក់ចំណូលដែលប្រមូលបាន គិតជាភាគរយនៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប បានកើនឡើងពី ១១,៤ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៦ ដល់ ១២,១ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ និងកើនដល់ ១៣,៣ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ចំណាយថវិកា បានកើនឡើងយឺតជាង ធៀបនឹងចំណូល ដែលបណ្ដាលឱ្យឱនភាពទូទៅនៃថវិកា បានធ្លាក់ចុះពី ៣,៣ភាគរយនៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប ក្នុងឆ្នាំ២០០៦ មកនៅត្រឹម ២,៨ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ និងមកត្រឹម ២,៧ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។

៨១. ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០០៤ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បាននិងកំពុងអនុវត្ត *កម្មវិធីកំណែទម្រង់ហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ* ។ ទស្សនវិស័យរយៈពេលវែងនៃកម្មវិធីកំណែទម្រង់នេះ គឺត្រូវបង្កើតឡើងនូវប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈមួយ ដែលមានស្តង់ដារអន្តរជាតិ នៅត្រឹមឆ្នាំ២០១៥ ។ នៅក្នុងការរៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រនៃកម្មវិធីកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ ការងារកំណែទម្រង់ជាច្រើន ត្រូវបានធ្វើឡើងជាលំដាប់លំដោយទៅតាមដំណាក់កាលនីមួយៗ ។ ជាការពិត អ្វីៗទាំងឡាយ មិនអាចធ្វើឡើងក្នុងពេលតែមួយបានទេ ប៉ុន្តែការងារជាមូលដ្ឋាន និងការងារគន្លឹះមួយចំនួន ចាំបាច់ត្រូវធ្វើឡើង មុនពេលដែលការងារដទៃទៀត អាចដំណើរការទៅ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ។ ក្នុងការរៀបចំលំដាប់លំដោយនៃកម្មវិធីកំណែទម្រង់ សកម្មភាពការងារដែលត្រូវបំពេញ ត្រូវបានចងក្រងជាក្រុមទៅតាមជំហាន ដែលជំហាននីមួយៗ បង្ហាញនូវការកែលម្អជាក់ស្តែង និងអាចវាយតម្លៃបាននៅក្នុងសមិទ្ធកម្មនៃប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ ហើយក៏បង្កើតបានជាឈ្នាន់សម្រាប់ជំហានបន្ទាប់ផងដែរ ។ បណ្ដាជំហានទាំងនោះត្រូវបានរៀបចំឡើង ដូចមានបង្ហាញ ក្នុងគំនូសដូចខាងក្រោម ។

៨២. ទន្ទឹមនឹងនេះ ប្រការសំខាន់ដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់នោះ គឺ ផែនការទាំងឡាយសម្រាប់អនុវត្តជំហាននីមួយៗ ត្រូវគ្របដណ្តប់ មិនត្រឹមតែការអភិវឌ្ឍផ្នែកបច្ចេកទេស និង របៀបរបបអនុវត្តការងារ ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំង ត្រូវរួមបញ្ចូលទាំង ការកសាងស្ថាប័ន ការកសាងសមត្ថភាព និង ការលើកទឹកចិត្ត ។ ដូច្នេះ ប្រសិនបើទិដ្ឋភាពដោយឡែកៗពីគ្នាខាងលើនេះ មិនត្រូវបានយកចិត្តទុកដាក់ និង មិនបានជួយគាំទ្រគ្នាទៅវិញទៅមក នោះទេនោះ ជំហាននីមួយៗ មិនត្រឹមតែ មិនអាចក្លាយជាឈ្នាន់ដ៏រឹងមាំ ដើម្បីឈានទៅជំហានបន្ទាប់បានប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំង ធ្វើឱ្យកំណែទម្រង់ទាំងឡាយ ពុំមានភាពស៊ីជម្រៅ ហើយ អាចជួបប្រទះនឹងភាពថមថយ ផងដែរ ។

៨៣. ទោះបីជាមានតម្រូវការបន្តពង្រឹងកម្មវិធីកែទម្រង់ សម្រាប់ជំហានទី១ ក៏ដោយ ក៏យើងបានធ្វើឱ្យមានវឌ្ឍនភាព ដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់ជាច្រើន ក្នុងការធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវការកែលម្អភាពជឿទុកចិត្តនៃថវិកា ដែលជាឧបករណ៍មួយនៃ គោលនយោបាយនិងការផ្តល់សេវាកម្ម ។ ចំណូលបានកើនឡើង គួរឱ្យកត់សម្គាល់ ហើយ លំហូរនៃធនធាន ទៅបណ្តាក្រសួងជំនាញ និង ស្ថាប័នទាំងឡាយដែលជាអ្នកអនុវត្តគោលនយោបាយនិងផ្តល់សេវាកម្ម ត្រូវបានកែលម្អ ។ ស្ថិរភាពសារពើពន្ធ ត្រូវបានធ្វើឱ្យមានលក្ខណៈរឹងមាំជាងមុន ដោយមានការធ្វើឱ្យមានភាពប្រសើរឡើង ក្នុង ការកែលម្អ ការព្យាករការគ្រប់គ្រងតុល្យភាពសាច់ប្រាក់ និង ការលុបបំបាត់បំណុលកកស្ទះ ។

៨៤. លទ្ធផលនៃការអនុវត្តជំហានទី១ របស់កម្មវិធីកំណែទម្រង់ ដែលផ្តោតលើ *ភាពអាចជឿទុកចិត្តបានរបស់ថវិកា* រួមមាន :

- *ការកែលម្អនិងការពង្រឹង ការគ្រប់គ្រង ការព្យាករណ៍ និងគោលនយោបាយចំណូល និងការប្រមូលពន្ធ* ។ ជាលទ្ធផល ចំណូល បានកើនឡើងជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំ ប្រមាណ ២៦ ភាគរយ ហើយ ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយ ត្រូវបាន ពង្រីក កែលម្អ និង លើកកម្ពស់ ។ ក្របខ័ណ្ឌចំណូលរយៈពេលមធ្យម រួមមាន ប្រេង ឧស្ម័ន និង រ៉ែ ត្រូវបានបង្កើតឡើង ។ លើសពីនេះ វិធានការមួយចំនួនត្រូវបានដាក់ឱ្យដំណើរការ ដើម្បីកែលម្អនិងពង្រឹងលើការប្រមូលចំណូល ជាពិសេស ចំណូលមិនមែនសារពើពន្ធ ។
- *ការកែលម្អនិងការពង្រឹង ការរៀបចំថវិកា :* បច្ចុប្បន្ននេះ ថវិកា ត្រូវបានធ្វើឱ្យមានលក្ខណៈគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ សុក្រឹត្យ និងឆ្លើយតបទៅនឹងគោលនយោបាយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ច្រើនជាងមុន ។ ដំណើរការនៃការរៀបចំថវិកា ត្រូវបានកែលម្អ ហើយ ត្រូវបានធ្វើឱ្យមានលក្ខណៈគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ច្រើនជាងមុន តាមរយៈ ក្របខ័ណ្ឌចំណាយរយៈពេលមធ្យម ការដាក់ឱ្យអនុវត្តនូវផែនការយុទ្ធសាស្ត្រថវិកា ការធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ថវិកាថ្មីមួយ ការអនុវត្តសាកល្បងការធ្វើថវិកាកម្មដល់កម្មវិធី ការអនុវត្តការពិនិត្យមើលឡើងវិញជាប្រព័ន្ធនាពេលពាក់កណ្តាល លើថវិកា ព្រមទាំង ការរៀបចំផែនការចំណូលនិងចំណាយប្រចាំត្រីមាស ។ *ច្បាប់ស្តីពីប្រព័ន្ធហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ* ត្រូវបានរៀបចំឡើង និងអនុម័ត ។ ជំហានបន្ទាប់ គឺត្រូវធានាឱ្យមាន សង្គតិភាព និង សុខដុមនីយកម្ម រវាង *ច្បាប់ស្តីពីប្រព័ន្ធហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ* និង *ច្បាប់គ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលថ្នាក់ រាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ* ដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលដៅទាំងឡាយរបស់ *កម្មវិធី*

កំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ និង *កម្មវិធីកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ* ។ *ច្បាប់ស្ដីពីរបបហិរញ្ញវត្ថុ និងការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ* សម្រាប់ថ្នាក់ក្រោមជាតិ ត្រូវបានរៀបចំឡើងជាសេចក្ដីព្រាង និងកំពុងត្រូវបានដាក់ឱ្យពិភាក្សា ។

- *ការកែលម្អការអនុវត្តនិងប្រសិទ្ធភាពថវិកា* : ជាលទ្ធផល ការត្រួតពិនិត្យថវិកា ត្រូវបានធ្វើឱ្យមានលក្ខណៈសាមញ្ញ និង មានភាពស័ក្ដិសិទ្ធិ ជាងមុន ។ ការផ្ដល់ថវិកាដល់ការចំណាយ និង ការទូទាត់ចំណាយ មានភាពរលូន និង ទាន់ពេលវេលា ជាងមុន ។ ការកត់ត្រាបញ្ជី មានតម្លាភាព និង សុក្រឹត្យភាព ជាងមុន ។ កិច្ចការទាំងនេះ ត្រូវបានធ្វើឡើង តាមរយៈ ការពង្រឹងការគ្រប់គ្រងសាច់ប្រាក់ ការបង្កើត *គណនីរតនាគារជាតិទោល* ការដាក់ឱ្យអនុវត្តនូវ *ប្លង់គណនីថ្មី* ការដាក់ឱ្យអនុវត្តនូវការទូទាត់តាមប្រព័ន្ធធនាគារ ការកាត់បន្ថយដំណើរការនិងនីតិវិធីសម្រាប់ការអនុវត្តថវិកា ក្នុងនោះរួមមាន ការធ្វើវិមជ្ឈការ អធិការកិច្ចហិរញ្ញវត្ថុ និង ការងារលទ្ធកម្ម ។ លើសពីនេះ ប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យផ្ទៃក្នុង ត្រូវបានពង្រឹង តាមរយៈ ការបង្កើតអង្គភាពសវនកម្មផ្ទៃក្នុង នៅក្នុងគ្រប់ក្រសួង-ស្ថាប័ន រួមទាំង ការកែលម្អលើការធ្វើអធិការកិច្ចហិរញ្ញវត្ថុ ផងដែរ ។ ក្រៅពីនេះ ការរៀបចំបង្កើតឡើងនូវរបៀបរបបការងារថ្មីមួយ នឹងត្រូវបញ្ចប់ ក្នុងពេលឆាប់ៗនេះ ។ ការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធព័ត៌មានវិទ្យាក្នុងវិស័យហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ ក៏ត្រូវបានរៀបចំឡើង ហើយ ការរៀបចំសម្រាប់ការអនុវត្ត ជំហានទី១ ក៏កំពុងដំណើរការ ផងដែរ ។
- *ការលើកកម្ពស់សមត្ថភាពស្ថាប័នរបស់ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* : ជាលទ្ធផល តួនាទី មុខងារ និងការទទួលខុសត្រូវ របស់នាយកដ្ឋាននិងមន្ត្រីទាំងឡាយ បច្ចុប្បន្ននេះត្រូវបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់។ សមត្ថភាពរបស់មន្ត្រី និងនាយកដ្ឋានត្រូវបានធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង តាមរយៈ ការផ្ទេរចំណេះដឹង និងចំណេះធ្វើពីទីប្រឹក្សា ការបណ្ដុះបណ្ដាលក្នុងការងារ សិក្ខាសាលាលើប្រធានបទជាក់លាក់ ទស្សនកិច្ចសិក្សា ការបណ្ដុះបណ្ដាលវគ្គខ្លីៗនៅក្នុងនិងក្រៅប្រទេស និងកម្មវិធីសិក្សារយៈពេលវែង សម្រាប់ជំនាញច្បាស់លាស់ដែលភាគច្រើន ផ្ដោតលើគោលនយោបាយសាធារណៈ និងព័ត៌មានវិទ្យា ។

៨៥. ការអនុវត្តជំហានទី១ ឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញនូវ ការប្ដេជ្ញាយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ ភាពជាម្ចាស់ និងការទទួលស្គាល់នូវគណនេយ្យភាព របស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងបន្តពង្រឹងនូវសមិទ្ធផលទាំងឡាយ ដែលសម្រេចបាននៅក្នុងជំហានទី១ ។ ការងាររៀបចំផែនការលម្អិត សម្រាប់ការអនុវត្តជំហានទី២ ដែលបានចាប់ផ្ដើមឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ២០០៧ បានផ្ដោតលើ *"មូលដ្ឋាននៃថវិកាដែលអាចជឿទុកចិត្តបានឆ្ពោះទៅការបង្កើនគណនេយ្យភាពហិរញ្ញវត្ថុឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើង"* ។ ផែនការសកម្មភាពលម្អិតសម្រាប់អនុវត្តជំហានទី២ ដែលត្រូវបានប្រកាសជាផ្លូវការ នៅថ្ងៃទី០៣ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨ កំពុងត្រូវបានដាក់ឱ្យអនុវត្ត នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ។ ការងារសំខាន់នៃជំហានទី២ គឺការបង្កើនគណនេយ្យភាពរបស់អ្នកទាំងឡាយណា ដែលទទួលខុសត្រូវលើការគ្រប់គ្រងធនធានសាធារណៈ ប្រកបដោយ សុវត្ថិភាព ប្រសិទ្ធភាព និងភាពស័ក្ដិសិទ្ធិ ។ ជំហានទី១ ត្រូវគិតគូរដល់ ក្របខ័ណ្ឌរួម នៃការគ្រប់គ្រងធនធាន ហើយ ត្រូវដោះស្រាយបញ្ហាចម្បងៗ នៅក្នុងប្រព័ន្ធទាំងមូល ។ ជំហានទី២ នឹងព្យាយាម

ជំរុញឱ្យមានការប្តេជ្ញាចូលរួម ពីអង្គភាពថវិកាទាំងអស់ និងពីអ្នកគ្រប់គ្រងអង្គភាពទាំងនោះ ក្នុងការកែលម្អការងារគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុផ្ទៃក្នុងរបស់ខ្លួន នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌរួម ។ ផែនការសកម្មភាពទាំងឡាយដែលត្រូវបានរៀបចំឡើង គឺសំដៅបង្កើតឱ្យមានក្របខ័ណ្ឌរួមមួយ តាមរយៈ ការផ្តុំបញ្ចូលគ្នានូវ ការងារជាច្រើនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តិ ដំណើរការ និងការកសាងសមត្ថភាព ដោយគិតគូរដល់តុល្យភាពសមស្របមួយ ក្នុងការផ្តល់ការលើកទឹកចិត្ត សំដៅសម្រេចបាននូវ ការអនុវត្តល្អក្នុងការ *គ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ* និង ការបង្ការមិនឱ្យមានភាពអសកម្ម ក្នុងការអនុវត្តការងារ ។

លំដាប់លំដោយនៃជំហានទាំងបួន

- ផ្តល់រង្វាន់ចំពោះសមិទ្ធកម្មព្រមទាំងវិន័យ
- មានមូលដ្ឋានសម្រាប់វិសហមជ្ឈការកាន់តែស៊ីជម្រៅ
- មានតម្លាភាពផ្ទៃក្រៅកាន់តែប្រសើរឡើង

ជំហានទី៤

សមាហរណកម្មគណនេយ្យភាព និង ការពិនិត្យឡើងវិញ ទាំងផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ និង សមិទ្ធកម្ម

កតលីករ

គណនេយ្យភាពចំពោះសមិទ្ធកម្ម

-កាលានុវត្តភាពដើម្បីប្រសិទ្ធភាព
-ការតម្រែតម្រង់ឡើងវិញនូវធនធានជាមួយនឹងអាទិភាព
-វិសាលភាពត្រួតពិនិត្យឡើងវិញដោយស៊ីជម្រៅ

ជំហានទី៣

កែលម្អការផ្សារភ្ជាប់រវាងអាទិភាព និងគោលដៅសេវាទៅនឹងការធ្វើផែនការ និងការអនុវត្តថវិកា

កតលីករ

មានសកម្មភាពច្បាស់លាស់ចំពោះការប្រើប្រាស់ថវិកា

- ឈានទៅរកស្តង់ដារក្នុងតំបន់
- បង្កើនថវិកាគាំទ្រដោយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍

ជំហានទី២

ការកែលម្អជាបឋមផ្នែកត្រួតពិនិត្យផ្ទៃក្នុង និងធ្វើឱ្យអ្នកគ្រប់គ្រងថវិកាមានគណនេយ្យភាព

កតលីករ

មូលដ្ឋានសម្រាប់គណនេយ្យភាព

ជំហានទី១

ថវិកាកាន់តែអាចជឿទុកចិត្តបាន ដោយអ្នកគ្រប់គ្រងថវិកាទទួលបានធនធានដែលអាចព្យាករ និង ជឿជាក់បាន

៨៦. ការលើកកម្ពស់ ការប្រគល់សិទ្ធិអំណាច និងគណនេយ្យភាព លើប្រព័ន្ធព័ត៌មានវិទ្យានិងតម្លាភាពឱ្យល្អប្រសើរជាងមុន នឹងត្រូវបានគាំទ្រដោយវិធានការជាច្រើន ដើម្បីជំរុញបន្ថែម នូវ កាតព្វកិច្ចគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុ ដែលកំពុងអនុវត្តជាក់ស្តែងដោយស្ថាប័នឬអ្នកគ្រប់គ្រងថវិកា ។ នៅពេលដែលការអនុវត្តដំណាក់កាលទី២ ចាប់ផ្តើម ការងារក្នុងឆ្នាំ២០០៩ ផ្តោតលើទិសដៅចំនួន ៣ គឺ (១) *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* ត្រូវរៀបចំគម្រោងនៃការ អនុវត្តលម្អិតសម្រាប់បញ្ហាបច្ចេកទេសមួយចំនួន ដែលរំពឹងថានឹងមាននៅក្នុងដំណាក់កាលទី២ ដូចជា ថវិកាដែលនឹង តវធ្លាក់ទៅដល់ដៃអ្នកផ្តល់សេវានិងត្រូវបានប្រើប្រាស់ ការអនុវត្តនូវប្រព័ន្ធព័ត៌មានហិរញ្ញវត្ថុដែលល្អប្រសើរ និងវិធីសាស្ត្រសម្រាប់គ្រប់គ្រងស្ថាប័នអនុវត្តថវិកា ឱ្យកាន់តែមានគណនេយ្យភាព (២) ស្វែងរកទំនាក់ទំនងជាវិជ្ជមាន ជាមួយនឹង ក្រសួង-ស្ថាប័ន អនុវត្តថវិកាផ្សេងៗ ដែលស្ថិតក្នុងគោលបំណងកំណែទម្រង់ ក្នុងដំណាក់កាលទី២ និង (៣) រៀបចំកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាពនានា ដែលមានសារៈសំខាន់ដល់ការធ្វើឱ្យសម្រេចគោលបំណង របស់ដំណាក់កាលទី២ ។ វឌ្ឍនភាពសំខាន់ៗ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៩ ត្រូវបានសម្រេចដោយជោគជ័យ ទោះបីជា ការងារលម្អិតនៅក្នុងផ្នែកនីមួយៗ នឹងបន្តអនុវត្តនៅឆ្នាំ២០១០ ក៏ដូចជា ការអភិវឌ្ឍសកម្មភាពដទៃទៀត ក៏ដោយ ។ ការងារធ្វើ លទ្ធកម្មប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រដែលនឹងក្លាយជាការងារដ៏សំខាន់បំផុត សម្រាប់ប្រព័ន្ធព័ត៌មានហិរញ្ញវត្ថុនោះ កំពុងតែឆ្ពោះទៅមុខយ៉ាងល្អប្រសើរ ។ អភិក្រមយុទ្ធសាស្ត្របន្ថែមក្នុងការគ្រប់គ្រងធនធាន ក៏កំពុងតែឈានទៅមុខមួយជំហាន ។ ក្របខ័ណ្ឌនៃការអភិវឌ្ឍសកម្មភាពសវនកម្មផ្ទៃក្នុង ក៏ត្រូវបានរៀបចំឡើង ហើយ ក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងអស់ ក៏បានចូលរួមក្នុងសិក្ខាសាលា និងក្នុងគម្រោងកម្មវិធីការកសាងសមត្ថភាពផងដែរ ។ ក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងនោះ បានបង្កើត នូវក្រុមកំណែទម្រង់តូចៗរៀងៗខ្លួន ហើយក្រសួង-ស្ថាប័នភាគច្រើន បានរៀបចំផែនការរបស់ខ្លួនរួចជាស្រេចហើយ ដើម្បីចូលរួមចំណែកដល់យុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ទាំងមូល ។

គ. អតិផរណានិងស្ថានភាពរូបិយវត្ថុ

៨៧. ក្នុងសភាពជាសេដ្ឋកិច្ចមួយតូចនិងបើកចំហ ដែលមានដុល្លារូបនីយកម្មកម្រិតខ្ពស់នោះ កម្ពុជា ត្រូវបានទទួលរងផលប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមាន ពីការផ្លាស់ប្តូរនៃថ្លៃ ប្រេងឆៅ ម្ហូបអាហារ និងថ្លៃទំនិញប្រើប្រាស់ផ្សេងៗទៀតនៅក្នុងទីផ្សារអន្តរជាតិ ។ ការកើនយ៉ាងគំហុកនៃប្រេងឆៅក្នុងមួយធុង ដែលបានកើនឡើងពី ៦៦,៤៧ដុល្លារ នៅខែមេសា ឆ្នាំ២០០៧ ដល់ ១៤៧ដុល្លារ ជាកម្រិតខ្ពស់ដែលមិនធ្លាប់មាន នៅខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៨ ក៏ដូចជា ថ្លៃអង្ករដែលបានកើនឡើងពីរដង នៅក្នុងទីផ្សារអន្តរជាតិ នៅចន្លោះត្រីមាសទី១ ឆ្នាំ២០០៧ និង ត្រីមាសទី១ ឆ្នាំ២០០៨ ហើយ បានកើនឡើងពីរដង ជាថ្មីម្តងទៀត នៅក្នុងបួនខែដំបូង នៃឆ្នាំ២០០៨ បានបណ្តាលឱ្យមានការកើនឡើងនៃអតិផរណា ដល់ ២៥,៧ ភាគរយ នៅខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៨ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី វិធានការដ៏សកម្មដែលត្រូវបានអនុវត្តជាមុន ដោយ *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* បានកាត់បន្ថយសម្ពាធអតិផរណា ហើយបានថយចុះដល់ ១៣,៥ ភាគរយនៅចុងឆ្នាំ២០០៨ ។ អត្រាប្តូរប្រាក់រៀលធៀបនឹងប្រាក់ដុល្លារអាមេរិក មានស្ថិរភាព នៅក្នុងដំណាក់កាលឆ្នាំ ២០០៦-២០០៨ ដោយបានប្រែប្រួលចន្លោះពី ៤ ០០០ រៀល ដល់ ៤ ១២៥ រៀល ក្នុង ១ដុល្លារ ។ ទុនបម្រុងបរទេសដុល បានកើនដល់ ២១៦៤ លានដុល្លារអាមេរិក ដែលអាចទ្រទ្រង់ សម្រាប់ការនាំចូលរយៈពេល ៣,៤ ខែ ។

៨៨. ប្រព័ន្ធធនាគារកម្ពុជា មិនបានទទួលរងនូវការខាតបង់ដោយផ្ទាល់ ដោយសារ ឥណទាននិក្ខេប ដែលបានជះឥទ្ធិពលជាអវិជ្ជមានលើស្ថាប័នហិរញ្ញវត្ថុនៅក្នុងប្រទេសដទៃទៀត ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ដើម្បីបង្កើនការជឿទុកចិត្តលើប្រព័ន្ធធនាគារ និង ដើម្បីបន្ថយឥទ្ធិពលទាំងឡាយដែលអាចមាន *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* បានចាត់វិធានការជាច្រើន រួមមាន (១) ការចាត់វិធានការសកម្មជាមុន ដើម្បីពង្រឹងការគ្រប់គ្រងដោយប្រុងប្រយ័ត្នលើប្រព័ន្ធធនាគារ (២) ការបង្កើនអត្រាប្រាក់បម្រុងកាតព្វកិច្ច ពី ៨ ភាគរយ ដល់ ១៦ ភាគរយ នៅក្នុងប្រព័ន្ធធនាគារ (៣) ការកំណត់ពិដានឥណទានសម្រាប់វិស័យអចលនទ្រព្យឱ្យនៅត្រឹម ១៥ ភាគរយ (៤) ការកែលម្អប្រព័ន្ធចំណាត់ថ្នាក់ឥណទាននៃវិស័យធនាគារ និង (៥) ការពង្រឹងប្រព័ន្ធចែកចាយព័ត៌មានឥណទាន ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* បានតម្រូវឱ្យធនាគារទាំងឡាយ ធ្វើការអភិវឌ្ឍយន្តការប្រតិបត្តិការមួយ ដែលផ្អែកលើ ប្រព័ន្ធសហគ្រាសទំនើប ដោយធ្វើ ការកែលម្អក្រមប្រតិបត្តិការ ការលើកទឹកចិត្តឱ្យមានអភិបាលកិច្ចសាជីវកម្មល្អ និងការផ្តល់សេចក្តីណែនាំដល់ធនាគារទាំងឡាយ ស្តីពីការគ្រប់គ្រងហានិភ័យ ។

៨៩. នៅក្នុងដំណាក់ឆ្នាំ២០០៦-២០០៨ វឌ្ឍនភាពដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់ ត្រូវបានធ្វើឱ្យកើតមានឡើង ដើម្បីប្រែក្លាយស្ថាប័នហិរញ្ញវត្ថុទាំងឡាយ ឱ្យទៅជា វិស័យមួយ ដែលផ្អែកលើទីផ្សារ និង ដែលគ្រប់គ្រងដោយវិស័យឯកជន ។ វិធានការកំណែទម្រង់ជាច្រើន និង ការកែលម្អហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ បានរួមចំណែកនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍវិស័យហិរញ្ញវត្ថុមួយដ៏រឹងមាំ ។ សូចនាករជាច្រើនដែលមានលក្ខណៈប្រាកដនិយម បានបង្ហាញឱ្យឃើញពីលទ្ធផលវិជ្ជមានជាច្រើន ។ អនុបាតភាពគ្រប់គ្រាន់នៃដើមទុនជាមធ្យម សម្រាប់ធនាគារពាណិជ្ជ មានកម្រិត ២៨ ភាគរយ ក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងកម្រិតគោល ១៥ ភាគរយ ។ ទ្រព្យសកម្មសរុប បានកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ក្នុងប្រព័ន្ធធនាគារ ។ បើគិតតាមគុណភាពទ្រព្យសកម្ម ឥណទានមិនដំណើរការ បានកើនដល់កម្រិត ១៤,៦ ភាគរយ នៅចុងឆ្នាំ២០០២ និង ៩,៩ ភាគរយ នៅចុងឆ្នាំ២០០៦ ប៉ុន្តែ បានថយចុះយ៉ាងច្រើនមកនៅត្រឹម ៣,៧ភាគរយ ក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨ ។ ការផ្គត់ផ្គង់រូបិយវត្ថុ ធៀបនឹង*ផសស* បានកើនឡើងដល់ ២៨,៣ ភាគរយ នៅចុងឆ្នាំ២០០៨ ។ ឥណទានសម្រាប់វិស័យឯកជន បានកើនឡើងដល់ ២៣,៦ ភាគរយ នៃ*ផសស* ហើយប្រាក់បញ្ញើសរុប បានកើនឡើងដល់ ២២,៨ ភាគរយ នៃ *ផសស* ។

៩០. *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* បានផ្តល់ការគាំទ្រយ៉ាងសកម្មដល់ គ្រឹះស្ថានមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ទាំងក្នុងនិងដែលមកពីក្រៅប្រទេស ដើម្បីផ្សារភ្ជាប់សេវាកម្មធនាគារ ទៅតំបន់ជនបទ ។ ដោយសារកំណើនដ៏ឆាប់រហ័ស និងការកើនឡើងនៃភាពស្មុគស្មាញនៃប្រពន្ធធនាគារ *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* បានធ្វើការកែសម្រួលច្បាប់នានា ស្តីពីគ្រឹះស្ថានធនាគារ និងហិរញ្ញវត្ថុ សំដៅធ្វើឱ្យក្របខ័ណ្ឌលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត មានលក្ខណៈបច្ចុប្បន្នកម្ម សមស្របទៅតាមការផ្លាស់ប្តូររបស់ទីផ្សារ ។ *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* បានបង្កើត*អង្គភាពស៊ើបការហិរញ្ញវត្ថុ* ដើម្បីអនុវត្ត *ច្បាប់ស្តីពីការប្រឆាំងការសម្អាតប្រាក់និងហិរញ្ញប្បទានភេរវកម្ម* ដែលត្រូវបានអនុម័ត នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ។

៩១. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានបន្តអនុវត្តយ៉ាងសកម្មនូវ *យុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍វិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ២០០៦-២០១៥* ។ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងជាច្រើន ត្រូវបានធ្វើឡើងរួមគ្នា ក្នុងការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រនេះ ដោយ *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* បាននាំមុខ លើការងារក្នុងវិស័យមិនមែនធនាគារ ហើយ *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* បាននាំមុខលើការងារក្នុងវិស័យធនាគារ ។

៩២. ចំពោះវិស័យមិនមែនធនាគារ *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* ក៏បានខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំង ដើម្បីអភិវឌ្ឍវិស័យនេះឱ្យមានការរីកចម្រើនជឿនលឿន ស្របទៅតាមការអភិវឌ្ឍរបស់ប្រទេសជាតិ ។ វឌ្ឍនភាពក្នុងវិស័យមិនមែនធនាគារ មានដូចខាងក្រោម :

- *វិស័យមូលបត្រ :*
  - ការបង្កើតទីផ្សារមូលបត្រ នឹងនាំឱ្យមាន ការធ្វើពិពិធកម្មឧបករណ៍ហិរញ្ញវត្ថុថ្មីជាច្រើនទៀត និងពង្រីកជម្រើសនៃវិនិយោគ សម្រាប់អ្នកវិនិយោគកម្ពុជានិងបរទេស ។ ទីផ្សារមូលបត្រ គឺជាយន្តការមួយ ដែលអាចកៀរគរមូលធន ដែលស្ថិតនៅជាបំណែកតូចៗរាយប៉ាយ មកពូនឱ្យទៅជាមូលធនប្រមូលផ្តុំធំមួយ សម្រាប់ការវិនិយោគក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ច តាមរយៈការលក់មូលបត្រ ជាពិសេសបណ្ណភាគហ៊ុនសហគ្រិន ។ កន្លងមក *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* បានរៀបចំបង្កើត*ទីផ្សារមូលបត្ររដ្ឋ* ដើម្បីប្រមូលហិរញ្ញប្បទានបន្ថែម សម្រាប់គាំទ្រដល់គម្រោងអភិវឌ្ឍន៍នានារបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* ។ *ច្បាប់ស្តីពីមូលបត្ររដ្ឋ* ត្រូវបានអនុម័តនិងប្រកាសឱ្យប្រើប្រាស់រួចហើយ ។
  - ទន្ទឹមនឹងនេះដែរ *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* ក៏បានប្រឹងប្រែងអភិវឌ្ឍ*ទីផ្សារមូលបត្រមហាជន* ហើយ ច្បាប់គោលជាសារវន្តមួយចំនួន ត្រូវបានអនុម័តនិងដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ សម្រាប់ដំណើរការទីផ្សារនេះ ដែលក្នុងនោះ រួមមាន *ច្បាប់ស្តីពីការបោះផ្សាយនិងការជួញដូរមូលបត្រមហាជន* និង*អនុក្រឹត្យស្តីពីការបោះផ្សាយនិងការជួញដូរមូលបត្រមហាជន* ជាដើម ។ *គណៈកម្មការមូលបត្រកម្ពុជា (គ.ម.ក)* ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដើម្បីធ្វើជាបញ្ញត្តិករនៃទីផ្សារមូលបត្រ ដែលដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ ក្នុងការគ្រប់គ្រង ទីផ្សារមូលបត្រ និង អ្នកពាក់ព័ន្ធក្នុងទីផ្សារ ក្នុងគោលបំណង ធានាឱ្យទីផ្សារអាចដំណើរការបានប្រកបដោយ ប្រសិទ្ធភាព តម្លាភាព និង មានសណ្តាប់ធ្នាប់ល្អ ។ *ក្រុមហ៊ុនផ្សារមូលបត្រកម្ពុជា* ដែលជាប្រតិបត្តិករទីផ្សារមូលបត្រ ក៏ត្រូវបានបង្កើតឡើងផងដែរ ។
  - ជាមួយនេះដែរ ការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស គឺជាការកសាងមូលដ្ឋានគ្រឹះចាំបាច់និងរឹងមាំ សម្រាប់បម្រើឱ្យការបង្កើត និងដំណើរការទីផ្សារមូលបត្រ ប្រកបដោយជោគជ័យ ។ *ទីភ្នាក់ងារសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិកូរ៉េ* បានគាំទ្រដល់ការងារនេះ ដោយបានផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលរយៈពេល២ឆ្នាំ (២០០៧-២០០៩) ដល់មន្ត្រីស្នូលរបស់*ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* មន្ត្រីរបស់ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ មន្ត្រី

ស្ថាប័នតុលាការ និង បុគ្គលិកមកពីស្ថាប័នឯកជននានា ដូចជា ធនាគារ ក្រុមហ៊ុនធានារ៉ាប់រង ក្រុមហ៊ុនច្បាប់ ក្រុមហ៊ុនសវនកម្ម ក្រុមហ៊ុនគណនេយ្យ និងក្រុមហ៊ុនពាណិជ្ជកម្ម ដែលមានសក្តានុពល ក្នុងការបោះផ្សាយ និងលក់ បណ្ណភាគហ៊ុន ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ សិក្ខាសាលាមួយចំនួន ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដើម្បីលើកកម្ពស់ចំណេះដឹងជាសាធារណៈ ពីទីផ្សារមូលបត្រ នៅក្នុងមជ្ឈដ្ឋានសាធារណជនទូទៅ និងនិស្សិត ។

- *វិស័យធានារ៉ាប់រង :*
  - *ច្បាប់ស្តីពីធានារ៉ាប់រង* ត្រូវបានអនុម័ត និងដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ ក្នុងឆ្នាំ២០០០ ។ ដើម្បីអនុវត្តច្បាប់នេះ បទប្បញ្ញត្តិ សំខាន់ៗមួយចំនួន ដូចជា *បទប្បញ្ញត្តិនៃការផ្តល់អាជ្ញាបណ្ណ លក្ខខណ្ឌតម្រូវលើដើមទុន* និង*អភិបាលកិច្ចសាជីវកម្ម* ជាដើម ត្រូវបានអនុម័តជាបន្តបន្ទាប់ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០០១ ដល់ឆ្នាំ២០០៨ ។ បច្ចុប្បន្ន ក្រុមហ៊ុនធានារ៉ាប់រងឯកជន មានចំនួន ៥ និង ក្រុមហ៊ុនធានារ៉ាប់រងបន្តចំនួន ១ ដែលជា ក្រុមហ៊ុនចម្រុះ កំពុងប្រកបអាជីវកម្មធានារ៉ាប់រងនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ដែលភាគលាភដុលប្រចាំ ឆ្នាំ២០០៨ មានប្រមាណជាង ២០លានដុល្លារអាមេរិក ។
- *វិស័យមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ :*
  - មីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ បានដើរតួយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច ជាពិសេស ក្នុងការផ្តល់នូវធនធាន ហិរញ្ញវត្ថុ ដល់សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម ។ *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* បានធ្វើឱ្យមានវឌ្ឍនភាព ជាច្រើន នៅក្នុងវិស័យមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ដោយបានរៀបចំ គោលនយោបាយនិងយុទ្ធសាស្ត្រមួយចំនួន ដើម្បីរួមចំណែកអនុវត្ត *យុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍វិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ឆ្នាំ២០០៦-២០១៥* ។ ព្រមជាមួយ គ្នានេះដែរ ក្រសួង ក៏បានរៀបចំសិក្សាថ្នាក់ជាតិមួយ សម្រាប់ចុះអង្កេត ពីចំនួនប្រាក់កម្ចីសរុបដែល ត្រូវការពិតប្រាកដ ពីចំនួនគ្រឹះស្ថានមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុដែលមិនបានចុះបញ្ជី និង ពីផលប៉ះពាល់នៃមីក្រូ-ហិរញ្ញវត្ថុ ទៅលើសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ។
  - ក្រោមវិសាលភាពនៃ*ច្បាប់ស្តីពីការកែតម្រូវនៃច្បាប់ស្តីពីហិរញ្ញវត្ថុ* សម្រាប់ការគ្រប់គ្រង ឆ្នាំ២០០៩ រាជរដ្ឋាភិបាលបានបង្កើត *មូលនិធិទ្រទ្រង់និងអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម និង កសិ-ឧស្សាហកម្ម* ដើម្បី ជំរុញការអភិវឌ្ឍ វិស័យកសិកម្ម និង កសិ-ឧស្សាហកម្ម នៅកម្ពុជាឱ្យកាន់តែរីកលូតលាស់ បន្ថែម ទៀត ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃមូលនិធិទ្រទ្រង់និងការអភិវឌ្ឍ វិស័យកសិកម្ម* ក៏ត្រូវបានអនុម័តឱ្យប្រើប្រាស់ជាផ្លូវការ រួចហើយដែរ ។ តាមរយៈអនុក្រឹត្យនេះ ក្រសួងរៀបចំប្រកាសចំនួនបី រួមមាន (១) *ការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅ នៃក្រុមប្រឹក្សាគោល-នយោបាយ* (២) *ការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃ គណៈកម្មការឥណទាន* (៣) *នីតិវិធីនៃការស្នើសុំ និងអនុម័ត ផ្តល់ឥណទាន* ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ *សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពី ជំនឿទុកចិត្តលើហិរញ្ញវត្ថុ* កំពុង ត្រូវបានរៀបចំ និងកែសម្រួល ដើម្បីពង្រីកវិសាលភាព ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ។

- *ការគ្រប់គ្រងការជួញដូរអចលនវត្ថុ :*
  - ក្នុងទិសដៅគ្រប់គ្រង ការជួញដូរអចលនវត្ថុប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* បានរៀបចំ : (១) *ប្រកាសស្តីពីការផ្តល់វិញ្ញាបនបត្រវិជ្ជាជីវៈ និង អាជ្ញាបណ្ណផ្នែកសេវាកម្មវាយតម្លៃ និង សេវាកម្មអចលនវត្ថុ* (២) *សារាចរណែនាំអនុវត្តប្រកាសស្តីពី ការផ្តល់វិញ្ញាបនបត្រវិជ្ជាជីវៈ និង អាជ្ញាបណ្ណផ្នែក សេវាកម្មវាយតម្លៃ និង សេវាកម្មអចលនវត្ថុ* (៣) ក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈ សម្រាប់អ្នកកាន់វិញ្ញាបនបត្រវិជ្ជាជីវៈសេវាកម្មវាយតម្លៃ និង សេវាកម្មអចលនវត្ថុ និង (៤) ប្រកាសស្តីពីការគ្រប់គ្រងអាជីវកម្មអភិវឌ្ឍអចលនវត្ថុ ។
  - ទន្ទឹមនឹងនេះ *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* ក៏បានរៀបចំ (១) *សៀវភៅបន្ទុកស្តីពី លក្ខខណ្ឌអនុវត្តអាជ្ញាបណ្ណ សម្រាប់ សេវាកម្មវាយតម្លៃ និង សេវាកម្មអចលនវត្ថុ* (២) *សៀវភៅបន្ទុកស្តីពីលក្ខខណ្ឌអនុវត្តវិញ្ញាបនបត្រវិជ្ជាជីវៈសម្រាប់ សេវាកម្មវាយតម្លៃ និងសេវាកម្មអចលនវត្ថុ* និង (៣) *បង្កើតសមាគម អ្នកវាយតម្លៃអចលនវត្ថុជាតិកម្ពុជា* និងបានបញ្ចូលសមាគមអ្នកវាយតម្លៃអចលនវត្ថុជាតិកម្ពុជា ទៅជាសមាជិកពេញសិទ្ធិរបស់ *សមាគមអ្នកវាយតម្លៃអាស៊ាន* ព្រមទាំងបានបង្កើតក្រុមការងារអន្តរក្រសួង ដើម្បីគ្រប់គ្រងអាជីវកម្មអភិវឌ្ឍអចលនវត្ថុ ។

២.៤ ភាពជាដៃគូនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍ

៩៣. *<u>ភាពជាដៃគូនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍ</u>* : ទិដ្ឋភាពទាំងបីនៃភាពជាដៃគូរវាង*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និងអ្នកមានចំណែកពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត រួមមានទំនាក់ទំនងជាមួយ (១) សង្គមស៊ីវិល (២) ផ្នែកឯកជន និង (៣) ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស ។ ចំពោះភាគីពីរខាងដើម :

- កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដ៏សកម្ម ត្រូវបានធ្វើជាបន្ត ដើម្បីធ្វើឱ្យមានការពាក់ព័ន្ធនិងការផ្សារភ្ជាប់ជាមួយនឹងគ្រប់ផ្នែកទាំងអស់នៃសង្គមស៊ីវិលនៅក្នុងគ្រប់ទិដ្ឋភាពសមស្របទាំងអស់ នៃកិច្ចដំណើរការរៀបចំផែនការនិងធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដើម្បីរុញឱ្យប្រទេសកម្ពុជារីកចម្រើនឡើង ។ សង្គមស៊ីវិលគឺជាដៃគូដ៏សំខាន់មួយ ហើយអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលជាច្រើន ទាំងថ្នាក់ជាតិនិងអន្តរជាតិ បំពេញតួនាទីមួយដ៏សកម្ម និងប្រកបដោយការយកចិត្តទុកដាក់ នៅក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងអភិវឌ្ឍសង្គមនិងសេដ្ឋកិច្ចក៏ដូចជា ក្នុងការជំរុញលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យនិងសិទ្ធិមនុស្ស ។ អង្គការទាំងនេះ មានតំណាង និងរួមចំណែកនៅក្នុងវេទិកាសហប្រតិបត្តិការនិងការពិគ្រោះយោបល់ជាន់ខ្ពស់ជាច្រើន ដូចជា វេទិកាសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា គណៈកម្មាធិការសម្របសម្រួលរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលនិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និងក្រុមការងារបច្ចេកទេស ។ ច្បាប់ស្តីពីអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល នឹងត្រូវអនុម័តបន្ទាប់ពីមានការពិគ្រោះយោបល់យ៉ាងទូលំទូលាយជាមួយអ្នកមានចំណែកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ។
- នៅក្នុងយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍របស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ផ្នែកឯកជនមានតួនាទីចម្បង ជាក្បាលម៉ាស៊ីននិងជាកម្លាំងនាំមុខ សម្រាប់វិនិយោគនិងកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ។ ដើម្បីសម្រួលនិងជួយដល់កិច្ចអភិវឌ្ឍន៍និង

វឌ្ឍនភាពប្រកបដោយសណ្តាប់ធ្នាប់របស់ផ្នែកឯកជន យន្តការមួយចំនួនត្រូវបានបង្កើតឡើង ។ ដូចដែលបានអនុវត្តរួចមកហើយ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងជាច្រើនក្នុងការងារសហប្រតិបត្តិការ ដូចជាតាមរយៈ វេទិកាពិគ្រោះយោបល់រវាងរដ្ឋាភិបាលនិងផ្នែកឯកជន ត្រូវបានវាយតម្លៃខ្ពស់ដោយផ្នែកឯកជន ហើយ ទទួលបានផ្លែផ្កា ដូចដែលស្តែងឡើងតាមរូបភាពកំណើនដ៏មាំមួននៃការវិនិយោគរបស់ផ្នែកឯកជន ។ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងដ៏ពេញលេញ នឹងត្រូវបន្តធ្វើដើម្បីពង្រឹងនិងធ្វើឱ្យកាន់តែស៊ីជម្រៅនូវទំនាក់ទំនងល្អនិង ដែលផ្តល់ផលប្រយោជន៍ទៅវិញទៅមកជាមួយផ្នែកឯកជន ដោយផ្អែកលើការគោរពច្បាប់និងបទប្បញ្ញត្តិទាំងឡាយយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួន និងដោយផ្តោតលើអាទិភាពអភិវឌ្ឍន៍ ។

៩៤. <u>*ទំនាក់ទំនងជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស*</u> : ជំនួយហិរញ្ញវត្ថុនិងបច្ចេកទេសប្រកបដោយសប្បុរសធម៌ ពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ បានជួយប្រទេសកម្ពុជាយ៉ាងច្រើន ក្នុងការធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវវឌ្ឍនភាព ដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់មកដល់ពេលនេះ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* វាយតម្លៃខ្ពស់ចំពោះជំនួយនេះ ។ ទំនាក់ទំនងសហប្រតិបត្តិការរវាងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស និង*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានរីកចម្រើនជាលំដាប់ និង កាន់តែមានភាពស៊ីជម្រៅ ក្នុងបណ្តាឆ្នាំកន្លងមកនេះ ហើយកំពុងតែមានលក្ខណៈរឹងមាំ ដោយផ្អែកលើការយល់ដឹងអំពីតួនាទីនិងតម្រូវការទាំងសងខាង ។ ការរីកចម្រើនជាច្រើននៅក្នុងកិច្ចដំណើរការពិគ្រោះយោបល់ នៅក្នុងរយៈពេលប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះ រួមមាន :

- ដើម្បីណែនាំដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និងធានាឱ្យបានកាន់តែប្រសើរឡើងនូវការសម្របសម្រួលសមស្របនូវជំនួយទាំងអស់ពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស ក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រមួយសម្រាប់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ត្រូវបានរៀបចំឡើងនៅក្នុងឆ្នាំ ២០០៦ ។
- វេទិកាពិភាក្សាពិគ្រោះយោបល់ធំៗប្រចាំឆ្នាំ ត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើង នៅក្រោមភាពជាម្ចាស់ដ៏ពេញលេញរបស់កម្ពុជា ហើយត្រូវបានដូរឈ្មោះទៅជា *វេទិកាសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* ដែលត្រូវបានប្រារព្ធធ្វើជាលើកទី១ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ។
- គណៈកម្មាធិការសម្របសម្រួលរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលនិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ជួបប្រជុំគ្នាក្នុងមួយឆ្នាំបីដង ដើម្បីពិភាក្សាបញ្ហារួម និងពិនិត្យមើលសូចនាករតាមដានរួមគ្នា ដើម្បីតាមដានត្រួតពិនិត្យពីវឌ្ឍនភាពនៃទិដ្ឋភាពផ្សេងៗរបស់ *ផយអជ* ។
- ក្រុមការងារបច្ចេកទេស ដំណើរការងាររបស់ខ្លួន ដើម្បីសម្របសម្រួលនិងតាមដានត្រួតពិនិត្យវឌ្ឍនភាព ឱ្យបានប្រសើរជាងមុន នៅកម្រិតវិស័យ ។ បន្ទាប់ពីការពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវការអនុវត្តតួនាទីដំបូងរបស់ក្រុមការងារបច្ចេកទេស និងដោយមានការពិគ្រោះយោបល់ ជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេសទាំងអស់ គោលការណ៍ណែនាំដ៏ច្បាស់លាស់មួយចំនួន ត្រូវបានប្រកាសចេញ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៦ ។
- នីតិវិធីនិងកិច្ចដំណើរការនៃការប្រមូលទិន្នន័យជំនួយរបស់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ត្រូវបានធ្វើការកែសម្រួលឱ្យរលូន ហើយ មូលដ្ឋានទិន្នន័យនៃជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការ របស់ *គណៈកម្មាធិការទីតិសម្បទានិងអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា/ក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* ត្រូវបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពជាបន្តបន្ទាប់ ។

- ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស កំពុងតែសហការគ្នាច្រើនជាងមុន នៅក្នុងចំណោមពួកគេ ហើយបានលើកជូន *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នូវបញ្ហាបារម្ភមទាំងឡាយរបស់ពួកគេ ។
- *រាជរដ្ឋាភិបាល* ប្តេជ្ញាអនុវត្ត *"ផែនការសកម្មភាពទីក្រុងអាក់ក្រា"* ដើម្បីបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃជំនួយអភិវឌ្ឍន៍[១] ។

៩៥. ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ពីក្រៅប្រទេសសរុបដែលបានផ្តល់មក*កម្ពុជា* មានការកើនឡើង ភាគច្រើនដោយសារការបញ្ចូលនូវជំនួយពីដៃគូ *"មិនមែនប្រពៃណី"* ទាំងឡាយ ដែលមានរហូតមកទល់ពេលនេះ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ជាលក្ខណៈអន្តរជាតិ ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ពីបណ្តាប្រទេសជឿនលឿន មិនបានបង្ហាញឱ្យឃើញពីសញ្ញាណាមួយ នៃការកើនឡើងទៅដល់កម្រិតដែលបានប្រកាន់យកដោយកិច្ចព្រមព្រៀងទីក្រុងម៉ុងតេរ៉េ ឆ្នាំ២០០១ ទេ ពោលគឺ ០,៧ភាគរយ នៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុបក្នុងមួយឆ្នាំ ផ្ទុយទៅវិញត្រូវបានប៉ាន់ស្មានថាបានធ្លាក់ចុះ ៨,៤ភាគរយ ក្នុង ឆ្នាំ២០០៧ បន្ទាប់ពីធ្លាក់ចុះ ៤,៧ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៦[២] ហើយជាមធ្យមជំនួយនេះមានតែ ០,៤៥ភាគរយ នៃ ផលិតផលក្នុងស្រុកសរុបរបស់បណ្តាប្រទេសអភិវឌ្ឍ ។ នៅប្រទេស*កម្ពុជា* កង្វះខាតមួយចំនួនដែលត្រូវដោះស្រាយ និងជំនះឱ្យបានត្រូវបានសង្កេតឃើញ ដូចដែលបានលើកឡើងនៅក្នុងរបាយការណ៍ស្តីពីប្រសិទ្ធភាព ជំនួយឆ្នាំ២០០៧ (*គណៈកម្មាធិការនីតិសម្បទានិងអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា/ក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា*) ។ លើសពីនេះទៀត ការងារដែលត្រូវធ្វើ :

- លើកលែងតែករណីមួយចំនួនតូច ដែលនៅក្នុងនោះ ការអនុវត្តអភិក្រមគ្រប់គ្រងទូទាំងវិស័យ ត្រូវបានអនុវត្ត (*ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ ក្រសួងសុខាភិបាល ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា*) ការតម្រឹមតម្រង់ធនធានរបស់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេសទៅនឹង *ផយអជ* មិនបានដំណើរការល្អទេ ទោះបីជាមានការសន្យាច្បាស់លាស់នៅក្នុងសេចក្តីថ្លែងការណ៍ទីក្រុងប៉ារីសនិងទីក្រុងរ៉ូម និងកិច្ចព្រមព្រៀងកម្រិតប្រទេសដែលធ្វើឡើងដោយស្ថាប័នផ្តល់ជំនួយធំៗក្តី ។
- ក្រុមការងារបច្ចេកទេសជាច្រើន នៅមិនទាន់បានចាប់ផ្តើមពិនិត្យឡើងវិញនូវកម្មវិធីកំពុងដំណើរការទាំងអស់នៅឡើយទេ ដើម្បីតម្រឹមតម្រង់និងកែតម្រូវទិសដៅនៃកម្មវិធីទាំងនេះទៅនឹងអាទិភាពទាំងឡាយរបស់*ផយអជ* ក៏ដូចជា ទៅតាមកម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ ទោះបីជាមានការអំពាវនាវច្បាស់លាស់ពីថ្នាក់ដឹកនាំខ្ពស់បំផុតនៅក្នុង*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា*ក្តី[៣] ។ ក្នុងន័យនេះ ធនធានរបស់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ដែលត្រូវការចាំបាច់នៅតែត្រូវបានបន្តចំណាយតាមរបៀបដែលធ្លាប់បានធ្វើរួចមកហើយ និងដែលត្រូវបានកំណត់ជាមុន ដោយបង្កើតបានតែការសិក្សាស្រាវជ្រាវជាច្រើន និងជំនួយបច្ចេកទេសដែលត្រូវបាន ធ្វើត្រួតគ្នា[៤] និងដោយមិនបានបន្ថែមឱ្យបានច្រើននូវ *"ការផ្ទេរធនធានសុទ្ធ"* ដែលត្រូវការយ៉ាងខ្លាំង សម្រាប់អាទិភាពរបស់ប្រទេសកម្ពុជាឡើយ ។

---

[១] បញ្ហានេះត្រូវបានពិភាក្សានៅក្នុងវេទិកាកម្រិតខ្ពស់ទី៣ ក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ (វេទិកាពីរមុន ត្រូវបានប្រារព្ធធ្វើនៅទីក្រុងប៉ារីស និងទីក្រុងរ៉ូម)

[២] របាយការណ៍របស់អគ្គលេខាធិការអង្គការសហប្រជាជាតិ នៅថ្ងៃទី៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ ។

[៣] **អារម្ភកថារបស់សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា** នៅក្នុង *ផយអជ* និង *របាយការណ៍វឌ្ឍនភាពប្រចាំឆ្នាំ* និង សុន្ទរកថាមួយចំនួននៅក្នុងវេទិកាជាតិនិងអន្តរជាតិ ។

[៤] *គណៈកម្មាធិការនីតិសម្បទានិងអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* បានរៀបចំ *"សេចក្តីណែនាំសម្រាប់ការគ្រប់គ្រងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការបច្ចេកទេសនៅកម្ពុជា"* និងកត់សម្គាល់នៅក្នុងឯកសារគោលជំហរសម្រាប់ការពិគ្រោះយោបល់ (មិថុនា ២០០៨) ថា កិច្ចសហប្រតិបត្តិការបច្ចេកទេសនៅតែជា "បញ្ហា" ហើយស្រូបយករហូតដល់ពាក់កណ្តាលនៃជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការ ព្រមទាំងអាចជាប់គាំងនៅក្នុង "លក្ខខណ្ឌស្ថានក្នុងដំណាក់កាលក្រោយវិបត្តិ" ដែលលែងសមស្របនិងហួសសម័យទៅហើយនោះ ហើយបរិមាណដ៏ច្រើននៃកិច្ចសហប្រតិបត្តិការបច្ចេកទេស គឺត្រូវតែ "ទទួលយក" ដោយការបង្ខំចិត្ត ។

ប្រអប់ទី២

ការកម្រិតតម្រង់ ការប្រើប្រាស់ និងគណនេយ្យភាព នូវធនធានរបស់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស

១. *ផយអជ* បានអំពាវនាវយ៉ាងច្បាស់លាស់ឱ្យមានការកែប្រែធំៗនៅក្នុងអភិក្រមរបស់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ពោលគឺ (១) ងាកចេញពីការសិក្សាកម្រិតខ្ពស់ ដែលត្រូវចំណាយច្រើនទៅកាន់សកម្មភាពជាក់ស្តែង (២) កាត់បន្ថយជំនួយបច្ចេកទេសឱ្យបានដល់កម្រិតតិចបំផុត តាមការចាំបាច់ និង (៣) ធ្វើឱ្យមាន "ការផ្ទេរធនធានសុទ្ធ" ។ គួរឱ្យស្តាយ វឌ្ឍនភាពមកដល់ពេលនេះ នៅលើចំណុចទាំងបីនេះ មិនទាន់ត្រូវបានជំរុញលើកទឹកចិត្តឱ្យបានខ្លាំងក្លានៅឡើយ ។

២. *ផយអជ* បានណែនាំឱ្យក្រុមការងារបច្ចេកទេសចូលរួមជាបន្ទាន់នៅក្នុងការពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវកម្មវិធីនិងគម្រោងកំពុងដំណើរការ ដែលត្រូវបានជួយដោយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ដើម្បីមើលឱ្យឃើញថា តើកម្មវិធីនិងគម្រោងទាំងនេះស្របគ្នាជាមួយនឹងអាទិភាពទាំងឡាយដែលមានលើកឡើងនៅក្នុង *ផយអជ* ដែរឬទេ ។ ក្រុមការងារបច្ចេកទេសទាំងនេះ ក៏ត្រូវបានស្នើសុំឱ្យពិនិត្យមើលឡើងវិញផងដែរនូវជំនួយបច្ចេកទេសកំពុងដំណើរការទាំងអស់ (ឧទាហរណ៍ ជំនាញការនិងការសិក្សា) និងធ្វើកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងប្រកបដោយមនសិការ ដើម្បីជៀសវាង ការងារត្រួតគ្នា និងដើម្បីកាត់បន្ថយការបែងចែកមូលនិធិដែលនឹងអាចត្រូវបានបញ្ចេញ សម្រាប់សកម្មភាពដែលដោះស្រាយបញ្ហាសំខាន់ៗជាងមុន ។ ប៉ុន្តែ រហូតមកទល់នឹងពេលនេះ ស្ទើរតែមិនមានក្រុមការងារបច្ចេកទេសណាមួយ ដែលបានធ្វើកិច្ចការនេះទេ មួយផ្នែកដោយសារ ក្រុមការងារបច្ចេកទេសមិនមានព័ត៌មាន គ្រប់គ្រាន់អំពីកម្រិតនិងប្រភេទនៃជំនួយដែល*ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស*ផ្តល់ឱ្យ ។

៣. គម្រោងជាច្រើននៃមូលដ្ឋានទិន្នន័យស្តីពី*ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការ* របស់*គណៈកម្មាធិការនីតិសម្បទានិងអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* ដែលជាធាតុចូលបានមកតែពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស អាចមិនត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងកម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ ២០០៩-២០១១ ទេ ដោយសារតែក្រសួងនានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងកម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ មិនបានដឹងពីគម្រោងទាំងនោះ ។ ដូចគ្នានេះដែរ ក្រសួងផែនការមិនស្គាល់គម្រោងជាច្រើននៅក្នុងមូលដ្ឋាន ទិន្នន័យស្តីពី*ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការ* ដែលទាក់ទងនឹងក្រុមការងារបច្ចេកទេសផែនការនិងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ ការលុបបំបាត់នូវភាពខុសគ្នាទាំងនេះ គឺជាការងារបន្ទាន់ចំពោះមុខ ។ ការងារនេះ ក៏ជាប្រការចាំបាច់ផងដែរ ដើម្បីធ្វើឱ្យ*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* អាចបំពេញនូវការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួន ចំពោះប្រជាជនកម្ពុជា ដើម្បីបកស្រាយពីការប្រើប្រាស់ជំនួយពីក្រៅប្រទេសដែលត្រូវបានផ្តល់ឱ្យ*កម្ពុជា* និងដើម្បីតាមដានត្រួតពិនិត្យ "ធនធានសរុប" ដែលនឹងត្រូវចំណាយឱ្យស្របទៅតាមអាទិភាពរបស់*ផយអជ* ។

៤. *ផយអជ* បានបញ្ជាក់នៅក្នុងកឋាខ័ណ្ឌ៥.១៧ ថា "ការគាំទ្រថវិកា" អាចជាយន្តការដែលចង់បានជាងគេនៃការគាំទ្រពីបរទេស ។ បន្ថែមលើប្រាក់កម្ចី និងគម្រោងជំនួយបច្ចេកទេសមួយចំនួនរបស់ *មូលនិធិរូបិយវត្ថុអន្តរជាតិ* *ធនាគារពិភពលោក* និង *ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី* ដែលត្រូវបានអនុវត្តដោយ*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* វឌ្ឍនភាពបន្ថែមទៀតនៅក្នុងការប្រើប្រាស់យន្តការនេះ បានចាប់ផ្តើមតាមរយៈ ជំនួយដែលមានឈ្មោះថា *ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រនិងប្រតិបត្តិការកំណើន* ដែលបានគាំទ្រដោយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ជាច្រើនរួមគ្នា ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ភាគច្រើនបំផុតនៃជំនួយពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស នៅតែត្រូវបានគ្រប់គ្រង និងអនុវត្តដោយផ្ទាល់ដោយស្ថាប័នទាំងឡាយដែលពាក់ព័ន្ធដល់ការផ្តល់ជំនួយ ។ ដោយឡែក ក្រសួង-ស្ថាប័ននានារបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* មិនដឹងអំពីការងារជាក់ស្តែងដែលកំពុងត្រូវបានអនុវត្ត និងអំពីចំណាយរបស់ការងារទាំងនោះឡើយ ។

៥. សូចនាករតាមដានត្រួតពិនិត្យរួមគ្នា ត្រូវបានបង្កើតឡើង និងត្រូវបានអនុវត្ត ដើម្បីតាមដានត្រួតពិនិត្យវឌ្ឍនភាពក្នុងដំណើរការឆ្ពោះទៅសម្រេចគោលដៅរួមនានា ។ ការបង្កើតឱ្យមានសូចនាករតាមដានត្រួតពិនិត្យរួមគ្នា សម្រាប់ឱ្យដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេសសម្រេចឱ្យបាននូវ គណនេយ្យភាពការតម្រឹមតម្រង់ និងសុខុដុមនីយកម្ម គឺជាប្រការចាំបាច់ ដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ ដូចគ្នានឹងសូចនាករដទៃទៀត សម្រាប់*រាជរដ្ឋាភិបាល*ដែរ ។

៦. តម្រូវការបន្ទាន់ចំពោះមុខគឺ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងបន្ថែមទៀតពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស ដើម្បីតម្រឹមតម្រង់ធនធានរបស់ពួកគេឱ្យបានល្អប្រសើរជាងមុនទៅនឹងអាទិភាពរបស់*ផយអជ* និងដើម្បីទាញយកប្រយោជន៍ឱ្យបានច្រើនជាងមុនពីកាលានុវត្តភាពក្នុងក្រុមការងារបច្ចេកទេស សំដៅផ្តល់ដំណឹងជូន*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា*អំពីការងាររបស់ពួកគេ និងធ្វើការសម្របសម្រួលឱ្យបានប្រសើរជាមុនក្នុងចំណោមពួកគេ ។

៣. ការលើកស្ទួយវិស័យកសិកម្ម

៩៦. ផ្នែកទាំងបួននៃមុំនេះរបស់យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ គឺ (១) ការលើកកម្ពស់ផលិតភាពនិងពិពិធកម្មវិស័យកសិកម្ម (រួមទាំង ការបង្កាត់ពូជ សន្តិសុខស្បៀងនិងអាហារូបត្ថម្ភ ការអភិវឌ្ឍជនបទ) (២) កំណែទម្រង់ដីធ្លី និងការបោសសម្អាតមីន (៣) កំណែទម្រង់ជលផល និង (៤) កំណែទម្រង់ព្រៃឈើ (ដោយ រាប់បញ្ចូលការថែរក្សាបរិស្ថាននិងអភិរក្ស) ។ ប្រការដែលគួរឱ្យកត់សម្គាល់ នៅក្នុងរយៈពេលជាងពីរឆ្នាំកន្លងទៅនេះ រួមមាន : (ក) កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងជាបន្តរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងការទប់ស្កាត់ការបំផ្លាញធនធានធម្មជាតិ និងបរិស្ថាន (ខ) ការស្តារនិងបង្កើនសក្តានុពលនៃការស្រោចស្រព (គ) លក្ខខណ្ឌអំណោយផលនៃធម្មជាតិ (ឃ) ការធ្វើពិពិធកម្មដំណាំឧស្សាហកម្ម (ង) ការបន្តផ្តល់បណ្ណកម្មសិទ្ធិដីជូនកសិករ និង (ច) ការបន្តលើកកម្ពស់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធជនបទ ។ *យុទ្ធសាស្ត្រជាតិសម្រាប់វិស័យកសិកម្មនិងទឹក ឆ្នាំ២០០៦-២០១០* ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយមាន ការចូលរួមនិងការពិគ្រោះយោបល់យ៉ាងទូលំទូលាយ ជាមួយអ្នកមានចំណែកពាក់ព័ន្ធ ហើយ ត្រូវបានអនុម័ត ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ។

៣.១ ការលើកកម្ពស់ ផលិតភាពនិងពិពិធកម្ម វិស័យកសិកម្ម

៩៧. គោលដៅរួមរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* គឺដើម្បី "ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និងជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ចតាមរយៈ ការលើកកម្ពស់ការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្ម" ។ គោលដៅសំខាន់សម្រាប់អភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្ម គឺដើម្បីធានាបាននូវសន្តិសុខស្បៀង បង្កើនចំណូល បង្កើតឱ្យមានការងារធ្វើ និងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវស្ថានភាពអាហារូបត្ថម្ភសម្រាប់ប្រជាជនទាំងអស់ តាមរយៈ ការបង្កើនផលិតភាពកសិកម្មនិងការធ្វើពិពិធភាវូបនីយកម្ម និង ការធ្វើពាណិជ្ជ-ភាវូបនីយកម្មវិស័យកសិកម្ម ដោយគិតគូរដល់ ការការពារបរិស្ថានប្រកបដោយចីរភាព និង សន្តិសុខស្បៀង ។

៩៨. *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម ២០០៦-២០១០"* ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយ *ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ* នៅខែតុលា ឆ្នាំ២០០៥ គឺសំដៅធ្វើឱ្យ សម្រេចបាននូវគោលដៅយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក៏ដូចជា *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ២០០៦-២០១០* ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ *យុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់វិស័យកសិកម្ម និងទឹក* ដែលរៀបចំឡើងដោយ *ក្រុមការងារបច្ចេកទេសចម្រុះអន្តរស្ថាប័នកសិកម្មនិងទឹក* និងមានការសម្របសម្រួលពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ត្រូវបានអនុម័តនៅខែមីនា ឆ្នាំ២០០៧ ។ ប៉ុន្តែ កម្មវិធីលម្អិតសម្រាប់ទូទាំងវិស័យ ដើម្បីអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រនេះ កំពុងតែស្ថិតនៅក្នុងដំណើរការសុំការអនុម័ត ហើយរំពឹងថា នឹងហើយរួចរាល់នៅក្នុងឆ្នាំ ២០១០ នេះ ។

៩៩. *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម ឆ្នាំ២០០៦-២០១០* បានកំណត់គោលដៅជាយុទ្ធសាស្ត្រ ចំនួនប្រាំពីរ សម្រាប់ វិស័យកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ដែលមានដូចខាងក្រោម :

- សន្តិសុខស្បៀង ផលិតភាព និងពិពិធកម្មភាវូបនីយកម្ម ។
- បង្កើន និងពង្រឹងប្រព័ន្ធស្រាវជ្រាវ និងផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម ។
- លទ្ធភាពចូលដល់ទីផ្សារនៃផលិតផលកសិកម្ម ។
- ក្របខ័ណ្ឌនៃការអភិវឌ្ឍស្ថាប័ន និងបញ្ញត្តិច្បាប់ ។
- កំណែទម្រង់ដីធ្លី- (ការអភិវឌ្ឍទីផ្សារដីធ្លី និងលទ្ធភាពទទួលបានដីធ្លីប្រើប្រាស់របស់អ្នកក្រ) ។
- កំណែទម្រង់វិស័យជលផល- (លទ្ធភាពប្រើប្រាស់ធនធានជលផលប្រកបដោយចីរភាព) ។
- កំណែទម្រង់វិស័យព្រៃឈើ- (ជំរុញការអភិរក្ស និងការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើប្រកបដោយចីរភាព និងធានាឱ្យមានការគ្រប់គ្រងតំបន់ការពារធម្មជាតិប្រសើរជាងមុន) ។

១០០. ដើម្បីសម្រេចបានគោលដៅនៃយុទ្ធសាស្ត្រទាំងប្រាំពីរ *ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ* បានរៀបចំកម្មវិធីសកម្មភាពចំនួនប្រាំ ដូចខាងក្រោម :

កម្មវិធីទី ១ : លើកកម្ពស់ផលិតភាព និងធ្វើពិពិធកម្មកសិកម្ម ។

កម្មវិធីទី ២ : លើកកម្ពស់លទ្ធភាពចូលដល់ទីផ្សារនៃផលិតផលកសិកម្ម។

កម្មវិធីទី ៣ : ពង្រឹងស្ថាប័ន ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ និងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស ។

កម្មវិធីទី ៤ : គ្រប់គ្រងធនធានជលផលប្រកបដោយចីរភាព ។

កម្មវិធីទី ៥ : គ្រប់គ្រងធនធានព្រៃឈើប្រកបដោយចីរភាព ។

១០១. សមិទ្ធផលគួរឱ្យកត់សម្គាល់ដែល *ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ* សម្រេចបាន រួមមាន : ការបង្កើនផ្ទៃដីដាំដុះដំណាំកសិកម្ម ផ្ទៃដីដាំដុះស្រូវ ទិន្នផលក្នុងមួយហិកតា តំបន់ឡូត៍នេសាទ និងតំបន់ឡូត៍ នេសាទសម្រាប់សហគមន៍នេសាទ ត្រីនេសាទបាន (ពីគ្រប់ប្រភព) ផ្ទៃដីគ្របដណ្តប់ដោយព្រៃឈើ និង ភាគរយនៃផ្ទៃដីដែលបានដាំដុះព្រៃឈើឡើងវិញ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ការស្រាវជ្រាវ និងការអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាកសិកម្ម សម្រេចបានសមិទ្ធផលជាច្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ជាពិសេស ការលើកកម្ពស់ចំណេះដឹងបច្ចេកវិទ្យាកសិកម្ម ក្នុងផ្នែកសំខាន់ៗដែលរួមមាន : (១) ការអភិវឌ្ឍពូជដំណាំអតិផលខ្ពស់ និងគុណភាពល្អ (២) វិធីសាស្ត្រក្នុងការរៀបចំដី (៣) ប្រសិទ្ធភាពនៃការប្រើប្រាស់កាកសំណល់ដំណាំគម្រប (៤) ការគ្រប់គ្រងជីជាតិដី និងការប្រើប្រាស់ជីខនិជជីសរីរាង្គ (៥) ការកំណត់ពេលវេលាប្រមូលផល និង វិធីសាស្ត្រហាលសម្ងួតនិងទុកដាក់ផលដំណាំ ។ ពីឆ្នាំ២០០៦ ដល់ឆ្នាំ២០០៩ ដើម្បីជំរុញការអភិវឌ្ឍ នៅក្នុងវិស័យនេះ ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តសំខាន់ៗមួយចំនួន ត្រូវបានរៀបចំបង្កើតឡើង ដែលក្នុងនោះរួមមាន :

- *ច្បាប់ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងពូជដំណាំ និងសិទ្ធិអ្នកបង្កាត់ពូជដំណាំ ។*

- អនុក្រឹត្យស្ដីពី ការត្រួតពិនិត្យភូតតាមអនាម័យ ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី ការបង្កើត និងការគ្រប់គ្រងភ្នាក់ងារសុខភាពសត្វភូមិ ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី ការត្រួតពិនិត្យអនាម័យសត្វ និង ផលិតផលមានដើមកំណើតពីសត្វ ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី ការគ្រប់គ្រងសត្តឃាតដ្ឋាន និងការត្រួតពិនិត្យ អនាម័យសត្វ និងផលិតផលសត្វសាច់ ។
- ច្បាប់ស្ដីពី ជលផល ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី ការគ្រប់គ្រងសហគមន៍នេសាទ ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី ប្រភេទផលិតផលជលផលកំពុងរងគ្រោះថ្នាក់ ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី នីតិវិធីនៃការវិនិយោគ ការដេញថ្លៃជាសាធារណៈ ឬ ការជួលតាមការព្រមព្រៀង និង ការបង់ថ្លៃឈ្នួលនេសាទ ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី ការតែងតាំងសមាសភាពរបស់អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី ការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅរបស់អគ្គលេខាធិការដ្ឋាននៃអាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយទំនាស់ដីធ្លី ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មអន្តរជាតិលើ ប្រភេទសត្វនិងរុក្ខជាតិព្រៃ ដែលកំពុងរងគ្រោះថ្នាក់ ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី យថាប្រភេទនៃ ផលនិងអនុផលព្រៃឈើ ដែលអនុញ្ញាតឱ្យនាំចេញ-នាំចូល ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី ការចាត់ថ្នាក់ព្រៃបម្រុងទុកអចិន្ត្រៃយ៍ ការធ្វើអនុបយោគ ការប្រគល់អាណត្តិកាន់កាប់ នៅ តំបន់ដីរំផុង ឃុំត្រពាំងភ្លាំង ស្រុកឈូក និង ឃុំស្ទឹងកែវ ស្រុកកំពត ខេត្តកំពត ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី ការបង្កើតតំបន់គ្រប់គ្រងនិងអភិរក្ស ដែនបម្រុងសត្វក្រៀលនិងសត្វស្លាបផ្សេងៗទៀត នៅបឹងព្រែកល្ពៅ ស្រុកបូរីជលសា និង ស្រុកកោះអណ្តែត ខេត្តតាកែវ ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី ការកាត់ផ្ទៃដីចេញពីតំបន់ព្រៃការពារ សម្រាប់អភិរក្សធនធានសេនេទិករបស់រុក្ខជាតិនិង សត្វព្រៃ ក្នុងខេត្តមណ្ឌលគិរី ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី វិធាននៃការផ្តល់សិទ្ធិប្រើប្រាស់ដីសម្បទានរបស់រដ្ឋសម្រាប់ដាំឈើ ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី ការកែសម្រួលអគ្គនាយកដ្ឋាននៃក្រសួងទៅជាអគ្គលេខាធិការដ្ឋាន ការដំឡើង រដ្ឋបាលព្រៃឈើ រដ្ឋបាលជលផលឱ្យមានថ្នាក់ស្មើ អគ្គនាយកដ្ឋាន ការតំឡើង នាយកដ្ឋានកសិកម្មត្រសាស្ត្រ និងកែលម្អដីកសិកម្មឱ្យទៅជាអគ្គនាយកដ្ឋានកសិកម្ម និងការកែសម្រួលអគ្គនាយកដ្ឋានចំការកៅស៊ូ ទៅជាអគ្គនាយកដ្ឋានកៅស៊ូ ស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី ការបង្កើតតំបន់ព្រៃការពារសម្រាប់លំហែកម្សាន្ត និងកីឡាប្រមាញ់អូរយ៉ាដាវ ខេត្តរតនគិរី ។
- អនុក្រឹត្យស្ដីពី ការបង្កើតនិងអភិរក្ស តំបន់ព្រៃការពារនិងជីវៈចម្រុះ "សីមា" នៅ ខេត្តមណ្ឌលគិរី និងខេត្តក្រចេះ ។

១០២. ទន្ទឹមនឹងការរួមចំណែកក្នុងការបង្កើនផលិតភាពដំណាំ បច្ចេកវិទ្យាទាំងនេះ ក៏បានរួមចំណែកផងដែរ ក្នុងការធ្វើពិពិធកម្មដំណាំ តាមប្រព័ន្ធកសិកម្ម ដោយបានប្រែក្លាយពី ការធ្វើដំណាំស្រូវតែមួយមុខក្នុងមួយឆ្នាំ មកជាការដាំដំណាំចម្រុះនិងការចិញ្ចឹមសត្វ ដោយធ្វើការកំណត់នូវ ប្រភេទដី ប្រភេទដំណាំ ពេលវេលា និងវិធីសាស្ត្រដាំដុះសមស្រប នៅមុននិងក្រោយពេលដាំដុះស្រូវវស្សា ក៏ដូចជា ការកំណត់នូវប្រភេទដំណាំឆ្លាស់សម្រាប់តំបន់ចម្ការជាដើម ។ លើសពីនេះទៀត *ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ* បានថែរក្សាអភិរក្សពូជស្រូវ ចំនួន ២.៥៩៧ បញ្ជីក និងបានកំណត់នូវ ពូជស្រូវដែលធន់ទ្រាំទៅនឹង ទឹកជំនន់ ការរាំងស្ងួត និងមមាចត្នោត ព្រមទាំង បានចាប់ផ្តើមធ្វើការអភិរក្សពូជដំណាំ ផ្សេងៗទៀត ដូចជា ចេក ដំឡូងមី ម្ទេស និងល្ហុង ជាដើម ដើម្បីធានាការប្រើប្រាស់ប្រកបដោយចិរភាពនូវ ធនធានធម្មជាតិរបស់ប្រទេស*កម្ពុជា* ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ការផ្សព្វផ្សាយនូវចំណេះដឹងបច្ចេកវិទ្យាទាំងនេះ ត្រូវបានលើកកម្ពស់ តាមរយៈ ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការផ្សារភ្ជាប់គ្នារវាង ការស្រាវជ្រាវ និងការផ្សព្វផ្សាយតាមរូបភាព ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពធនធានមនុស្ស ក្នុងនោះរួមមាន ទិវាស្រែកសិករ សិក្ខាសាលាសន្និបាត សន្និសីទ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលរយៈពេលខ្លីនិងមធ្យម ទាំងក្នុងនិងក្រៅប្រទេស ។

១០៣. ក្នុងអំឡុងពេលពី ឆ្នាំ២០០៦ ដល់ ឆ្នាំ២០០៨ ផលិតផលកសិកម្ម មានការកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ដោយស្ថាប័នជំនាញពាក់ព័ន្ធទាំងឡាយ បានខិតខំប្រឹងប្រែង ធ្វើឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរទម្លាប់របស់កសិករ ក្នុងការដាំដុះការថែទាំ និងការប្រមូលផល ដំណាំ និង ធ្វើឱ្យមានការកើនឡើងសមត្ថភាពស្រោចស្រពផលដំណាំ រួមជាមួយនឹងកត្តា អំណោយផលពីធម្មជាតិ ។ ចំណែកនៃវិស័យកសិកម្មក្នុង *ផសស* សរុប មាន ៥,៥ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៦ ៥,០ ភាគរយ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៧ និង ៥,៧ ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០៨ ។ នៅឆ្នាំ២០០៨ ផ្ទៃដីដាំដុះដំណាំស្រូវសរុបមានប្រមាណ ២,៦១ លានហិកតា ដោយទទួលបាន ផលស្រូវប្រមាណ ៧,១៥ លានតោន ដោយមានទិន្នផលស្រូវមធ្យម ២,៧៤ តោន ក្នុងមួយហិកតា ហើយមាន ផលិតផលលើស គិតជាអង្ករ ប្រមាណ ២,០២ លានតោន ។

១០៤. នៅក្នុងអំឡុងពេលពី ឆ្នាំ២០០៤ ដល់ ឆ្នាំ២០០៨ ផលិតកម្មសត្វ មានការកើនបង្គួរ ហើយ ចំនួនសត្វគោ-ក្របី មានការកើនឡើងប្រមាណ ២,៥ ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ចំនួនសត្វជ្រូក មានការថយចុះ ពី ២,៤២ លានក្បាលនៅឆ្នាំ២០០៤ មកនៅត្រឹមតែ ២,២១ លានក្បាល នៅឆ្នាំ២០០៨ ដោយសារ ការកើនឡើងនៃលំហូរចូលនូវផលិតផលសត្វជ្រូក ពីបណ្តាប្រទេសជិតខាង ។ ការរួមចំណែករបស់អនុវិស័យចិញ្ចឹមសត្វក្នុងសេដ្ឋកិច្ចជាតិ មានការកើនឡើងជាលំដាប់ ហើយមានអត្រាប្រមាណ ៤ ភាគរយ ។ អនុវិស័យនេះ ចាំបាច់ត្រូវធ្វើឱ្យមានការកើនឡើងដើម្បីឆ្លើយតបបានទៅនឹង តម្រូវការក្នុងស្រុក សំដៅលើកកម្ពស់ស្ថានភាពអាហារូបត្ថម្ភ និង សំដៅបម្រើដល់ឧស្សាហកម្មទេសចរណ៍ ។ ការងារដែលជាអាទិភាពខ្ពស់របស់*ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ* រួមមាន : (១) ការកសាងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តនិងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស (២) ការកាត់បន្ថយអត្រាសត្វឈឺនិងស្លាប់ (៣) ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសុខភាពសាធារណៈ ជាពិសេស បញ្ហាសុខភាពដែលពាក់ព័ន្ធ

នឹងជំងឺមានប្រភពមកពីសត្វនិងបញ្ហាសុវត្ថិភាពម្ហូបអាហារ (៤) ការជំរុញផលិតកម្មចំណីសត្វ (៥) ការកែលម្អគុណភាពពូជសត្វ (៦) ការជំរុញការកែច្នៃលាមកសត្វដើម្បីការផលិតជីវឧស្ម័ន (៧) ការបង្កើននិងការពង្រឹងការស្រាវជ្រាវនិងការផ្សព្វផ្សាយ អំពីការងារផលិតកម្មសត្វនិងបសុព្យាបាល (៨) ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការផ្តល់ឥណទានដល់ផលិតកម្មសត្វ (៩) ការលើកទឹកចិត្តដល់ការវិនិយោគលើការចិញ្ចឹមសត្វនិងបសុព្យាបាល និង (១០) ការជំរុញលើកទឹកចិត្តដល់ទីផ្សារសត្វនិងផលិតផលដែលមានប្រភពពីសត្វ ។

១០៥. ទោះបីជាមានវឌ្ឍនភាព ដូចបានរៀបរាប់ខាងលើក៏ដោយ ក៏ វិស័យនេះ នៅតែជួបប្រទះនឹងបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម :

- បញ្ហាប្រឈមក្នុងផលិតកម្មកសិកម្ម រួមមាន (១) ការបង្កើនផលិតភាពដំណាំស្រូវនិងដំណាំផ្សេងៗទៀត (២) ការបង្កើននិងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវលទ្ធភាពទទួលបាន សេវាផ្សព្វផ្សាយ ឥណទាន និង កត្តាផលិតកម្ម (៣) ការបង្កើនការស្រោចស្រព (៤) ការធានាឱ្យមានផលប្រយោជន៍ប្រសើរជាងមុនសម្រាប់កសិករ តាមរយៈ ការរកទីផ្សារ និង (៥) កង្វះការយល់ដឹងរបស់កសិករ ក្នុងការប្រើប្រាស់កត្តាផលិតកម្មកសិកម្ម ការគ្រប់គ្រងបច្ចេកទេស និងការកែលម្អដី ។
- ការបង្កើតឧបករណ៍ផ្នែកច្បាប់និងបទប្បញ្ញត្តិសមស្រប និងការលើកកម្ពស់សមត្ថភាពក្នុងការអនុវត្តច្បាប់ សម្រាប់ការតាមដាននិងត្រួតពិនិត្យកត្តាផលិតកម្មកសិកម្ម និង ការគ្រប់គ្រងដីកសិកម្មនិងជីជាតិដី ដូចជា *ច្បាប់ស្តីពីដីកសិកម្ម* ដែលកំណត់នូវតំបន់ដីដែលត្រូវរក្សាទុកសម្រាប់ ផលិតកម្មកសិកម្មនិងការគ្រប់គ្រងជីជាតិដីឱ្យបានល្អ ។
- បញ្ហាប្រឈមនៅក្រោយពេលប្រមូលផល រួមមាន (១) ការកែលម្អការគ្រប់គ្រងក្រោយពេលប្រមូលផល (២) ការជំរុញទីផ្សារក្នុងស្រុក និងទីផ្សារនាំចេញសម្រាប់កសិផល (រួមមាន អង្ករ ផ្លែឈើ និង បន្លែ) (៣) ការជំរុញកសិ-ឧស្សាហកម្ម រួមមាន ការកែច្នៃក្រោយពេលប្រមូលផល ការកែលម្អគុណភាពនៃស្តង់ដារកសិផល ការបង្កើតសមាគមកសិករដើម្បីបង្កើនអំណាចតថ្លៃ (៤) ការប្រើប្រាស់ឱ្យអស់លទ្ធភាពនូវជីធម្មជាតិ និងធនធានផ្សេងៗទៀត និង (៥) ការលើកទឹកចិត្តនិងការបង្កើន នូវការវិនិយោគនិងការចូលរួមរបស់ផ្នែកឯកជន ។
- បញ្ហាប្រឈមក្នុងការផ្តល់ការគាំទ្រដល់កសិករ រួមមាន (១) បង្កើតយន្តការនានានៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន ដែលអាចផ្តល់បច្ចេកទេសនិងសេវាកម្មដល់កសិករផ្ទាល់ (២) ការជំរុញកម្មវិធីផ្សព្វផ្សាយកសិកម្មនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន (៣) ការជំរុញការរៀបចំបង្កើតអង្គការនានា សម្រាប់កសិករ ដើម្បីធ្វើជាដៃគូដ៏មានប្រសិទ្ធភាព ជាមួយផ្នែកឯកជន ។

១០៦. ផលិតកម្មសត្វនៅកម្ពុជា ត្រូវបានទទួលរងផលប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមាន ដែលបណ្តាលមកពី :

- ការគំរាមកំហែងផ្ទួនៗពី ការរាលដាលជាសាកលនៃជំងឺឆ្លងសត្វដ៏កាចសាហាវផ្សេងៗ ជាពិសេស ជំងឺផ្តាសាយបក្សី និងជំងឺផ្តាសាយប្រភេទថ្មី និង ពីគ្រោះមហន្តរាយធម្មជាតិ ដូចជា ខ្យល់ព្យុះ*កេតសាណា* ដែលបានធ្វើឱ្យមានការបាត់បង់នូវធនធាន និង ជីវិតមនុស្ស-សត្វ ជាច្រើន ។
- ធនធាន សម្រាប់ទប់ស្កាត់ការរាលដាលនៃជំងឺឆ្លងសត្វ និងសម្រាប់ការពារនិងថែទាំសុខភាពសត្វ នៅមានកម្រិត នៅឡើយ ។
- ការស្ទាក់ស្ទើររបស់វិនិយោគិនមួយចំនួន ក្នុងការវិនិយោគលើផលិតកម្មសត្វ ក្រោយពេលមានជំងឺផ្តាសាយបក្សី និង ឥទ្ធិពលនៃផលិតផលសត្វ នាំចូលពីក្រៅប្រទេស ។
- ពុំទាន់មានការប្រកួតប្រជែងក្នុងទីផ្សារសត្វ និងចំណីសត្វ ដែលធ្វើឱ្យចំណីសត្វមានតម្លៃខ្ពស់ ។
- ច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ពាក់ព័ន្ធនឹងអនុវិស័យនេះ ពុំទាន់បានរៀបចំឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ និងពេញលេញ សម្រាប់ការអនុវត្ត ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព នៅឡើយ ។

៣.២ កំណែទម្រង់ដីធ្លី និង ការបោសសម្អាតមីន

១០៧. ដី គឺជាប្រភពធនធានដ៏មានតម្លៃរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍ ។ គោលនយោបាយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* គឺធានាថា ដីទាំងអស់ត្រូវបាន គ្រប់គ្រង រៀបចំប្រើប្រាស់ និងបែងចែក ប្រកបដោយសមធម៌ តម្លាភាព ប្រសិទ្ធភាព និង ចីរភាព ដើម្បីរួមចំណែកធ្វើឱ្យសម្រេចបាន ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ការធានាសន្តិសុខស្បៀង ការការពារបរិស្ថាននិងធនធានធម្មជាតិ កិច្ចការពារជាតិ និងការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ចក្នុងបរិបទសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ ។ សេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ស្តីពីគោលនយោបាយដីធ្លី បានលើកឡើងពីបញ្ហាដែលទាក់ទងនឹង *រដ្ឋបាលដីធ្លី* (ដើម្បីបញ្ជាក់ និងកត់ត្រានូវម្ចាស់កម្មសិទ្ធិ និងសិទ្ធិផ្សេងៗទៀត លើដីធ្លី) *ការគ្រប់គ្រងដី* (ដើម្បីធានាថាដីធ្លី និងធនធានធម្មជាតិត្រូវបានគ្រប់គ្រងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព) និង *ការបែងចែកដីធ្លី* (ដើម្បីបែងចែកដីរដ្ឋ សម្រាប់គោលបំណង សាធារណៈ និង ឯកជន តាមរូបភាពមួយ ដែលមានតម្លាភាព សមធម៌ មានលក្ខណៈវិមជ្ឈការ និង មានភាពយុត្តិធម៌) ។

១០៨. នៅក្នុងផ្ទៃដីសរុបប្រមាណ ១៨,១លានហិកតា ផ្ទៃដីដែលគ្រប់គ្រងដោយរដ្ឋមានប្រមាណ ១៤,៥លានហិកតា និងគ្រប់គ្រងដោយឯកជនមានប្រមាណ ៣,៦លានហិកតា (ស្មើនឹង ២០ភាគរយ) ។ *ច្បាប់ភូមិបាល* បានបញ្ជាក់លម្អិតអំពី ម្ចាស់កម្មសិទ្ធិដីធ្លី ការប្រើប្រាស់ដីធ្លី និង ការគ្រប់គ្រងដីធ្លី ។ *ច្បាប់ភូមិបាល* នេះ បានបែងចែកកម្មសិទ្ធិជាបីប្រភេទ គឺ :

- *កម្មសិទ្ធិសាធារណៈ* រួមមាន កម្មសិទ្ធិលើទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈរបស់រដ្ឋ និង កម្មសិទ្ធិលើទ្រព្យឯកជនរបស់រដ្ឋ ។ កម្មសិទ្ធិសាធារណៈ គឺជាទ្រព្យដែលមិនអាចលក់ដូរបានឡើយ ហើយកម្មសិទ្ធិនៃទ្រព្យទាំងនោះ

មិនអាចកំណត់អាជ្ញាយុកាលបានទេ ពោលគឺត្រូវគ្រប់គ្រងនិងប្រើប្រាស់ ក្នុងគោលបំណងសាធារណៈ ដូចជា អគាររបស់រដ្ឋ ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ឬផលប្រយោជន៍បរិស្ថាន (ការអភិរក្ស ព្រៃធម្មជាតិ ស្ទឹង បឹង ទន្លេ ដីឆ្នេរសមុទ្រ និងផ្សេងៗទៀត) ប៉ុន្តែ នៅពេលដែលទ្រព្យនោះបាត់បង់ផលប្រយោជន៍សាធារណៈ អាចត្រូវបញ្ចូលជាទ្រព្យសម្បត្តិឯកជនរបស់រដ្ឋ តាមរយៈ*ច្បាប់អនុបយោគ* ។ រីឯ កម្មសិទ្ធិឯកជនរបស់រដ្ឋ រួមមាន ដីសម្បទានសេដ្ឋកិច្ច (ដីសម្រាប់ ការដាំដុះទ្រង់ទ្រាយធំ ការធ្វើកសិដ្ឋានជាលក្ខណៈ ពាណិជ្ជកម្ម ការធ្វើអាជីវកម្មរ៉ែ) និង ដីសម្បទានសង្គមកិច្ច ។

- *កម្មសិទ្ធិសមូហភាព* រួមមាន កម្មសិទ្ធិលើទ្រព្យទីអារាម និងកម្មសិទ្ធិរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ។
- *កម្មសិទ្ធិឯកជន* រួមមាន កម្មសិទ្ធដែលត្រូវគ្រប់គ្រងដោយបុគ្គលម្នាក់ៗ ជាលក្ខណៈឯកត្តជនឬនីតិបុគ្គល ។

១០៩. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ទទួលស្គាល់ថា កំណែទម្រង់ដីធ្លីមានសារៈសំខាន់ណាស់ សម្រាប់ ការលើកកម្ពស់ស្ថិរភាពសង្គម ការអភិវឌ្ឍទីផ្សារដីធ្លីប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ចីរភាពបរិស្ថាន និងសម្រាប់ការបង្កើន ផលិតកម្មកសិកម្ម តាមរយៈ ការផ្តល់បណ្ណកម្មសិទ្ធិជូនប្រជាពលរដ្ឋ ជាពិសេស ជូនដល់ប្រជាកសិករដែលកំពុងធ្វើការដាំដុះលើដីធ្លី ដែលពួកគាត់កំពុងកាន់កាប់ ។ ការផ្តល់បណ្ណកម្មសិទ្ធិជូនប្រជាពលរដ្ឋ មានសារៈសំខាន់ណាស់ សម្រាប់ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការគ្រប់គ្រងការប្រើប្រាស់ដី ជាពិសេស ការគ្រប់គ្រងដីកម្មសិទ្ធិរដ្ឋ ដើម្បីធានាសុវត្ថិភាពក្នុងការកាន់កាប់ដីធ្លី តាមរូបភាពមួយ ដែលមាន តម្លាភាព និង សមធម៌ ព្រមទាំង ដើម្បីបន្តកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រដោយជួយឱ្យប្រជាពលរដ្ឋអាចមានលទ្ធភាព ប្រើប្រាស់ទីផ្សារហិរញ្ញវត្ថុ ដោយប្រើប្រាស់បណ្ណកម្មសិទ្ធិជាវត្ថុបញ្ចាំក្នុងការខ្ចីបុល ។ តាមការប៉ាន់ស្មាន ក្នុងឆ្នាំ២០០១ ក្បាលដីជាទ្រព្យឯកជន នៅទូទាំងប្រទេស ដែលត្រូវធ្វើការចុះបញ្ជី សរុបមានប្រមាណ ៦ ទៅ ៧លាន ក្បាលដី ។ ផ្អែកលើមូលដ្ឋាននេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានកំណត់រយៈពេល ១៥ឆ្នាំ ដើម្បីជំរុញការចុះបញ្ជីក្បាលដីទាំងនោះ នៅក្រោម *កម្មវិធីកំណែទម្រង់ដីធ្លី* មួយ ដែលប្រមូលផ្តុំលើការពង្រឹងអនុវិស័យចំនួន ៣ គឺ *រដ្ឋបាលដីធ្លី ការរៀបចំដែនដី* និង *ការបែងចែកដីធ្លី* ។ ដើម្បីអនុវត្តកម្មវិធីផែនការ ៥ឆ្នាំ លើកទី១ សម្រាប់ដំណាក់កាលឆ្នាំ ២០០២-២០០៧ ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដើម្បីធ្វើការចុះបញ្ជីដីឱ្យបាន ១លានក្បាលដី ។

១១០. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានផ្តល់អាទិភាពខ្ពស់ដល់កំណែទម្រង់ដីធ្លី សម្រាប់ ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និងការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច ប្រកបដោយចីរភាព ។ អាទិភាពនោះ ផ្តោតលើ ការពង្រឹងសុវត្ថិភាពនៃការកាន់កាប់ដីធ្លី ទាំងដីរដ្ឋ ដីឯកជន និង ដីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច តាមរយៈ ការចុះបញ្ជីដីធ្លីជាប្រព័ន្ធ និងដាច់ដោយដុំ ដើម្បីផ្តល់បណ្ណកម្មសិទ្ធិ ជូន ប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ ស្ថាប័ន និង សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចដែលមានសិទ្ធិកាន់កាប់ ។ ដើម្បីពង្រឹងការគ្រប់គ្រងដីធ្លី ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយ និងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដែលចាំបាច់សម្រាប់ការអនុវត្តប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនូវ *ច្បាប់ភូមិបាល* ត្រូវបានរៀបចំឡើងនិងអនុម័តដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ ជាបន្តបន្ទាប់ ដែលក្នុងនោះ រួមមាន :

- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការគ្រប់គ្រង ដីរដ្ឋ ។*
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី នីតិវិធីនៃការចុះបញ្ជីដីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ។*
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី នីតិធីនៃការធ្វើ ផែនការប្រើប្រាស់ដីនៅក្នុង ឃុំ-សង្កាត់ ។*
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការគ្រប់គ្រងនិងប្រើប្រាស់អគារសហកម្មសិទ្ធិ ។*
- *សារាចរស្តីពី ការកាន់កាប់ដីរដ្ឋដោយខុសច្បាប់ ។*
- *ប្រកាសរួមស្តីពី ការកំណត់អត្តសញ្ញាណកម្ម ការចាត់ថ្នាក់ និង ការគូសផែនទី ដីរដ្ឋ ។*
- *ប្រកាសរួមស្តីពី យន្តការសម្រាប់ការផ្តល់សេវាកម្មផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម ដល់កសិករប្រើប្រាស់ដីសម្បទានសង្គមកិច្ច ។*
- *សេចក្តីណែនាំរួមស្តីពី ការពង្រឹងការងាររបស់គណៈកម្មការសុរិយោដី នៅគ្រប់កម្រិត ។*
- *សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពី ការផ្តល់សិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិដល់ជនបរទេស* (កំពុងសុំការអនុម័តពីស្ថាប័ននីតិប្បញ្ញត្តិ) ។

១១១. សមិទ្ធផលធំៗជាច្រើន ត្រូវបានបង្កើតឡើង នៅក្នុងការផ្តល់បណ្ណកម្មសិទ្ធិដីធ្លី ។ បណ្ណចំនួន ១ ៦៦៤ ២៩៧ ត្រូវបានផ្តល់ជូនប្រជាពលរដ្ឋ ក្នុងនោះមាន ៣/៤ ជាដីនៅតំបន់ជនបទ និង ១/៤ ជាដីតំបន់ទីក្រុង ទីប្រជុំជន ហើយ បណ្ណកម្មសិទ្ធិដីធ្លីចំនួន ១០៧០៦៦៥ ត្រូវបានផ្តល់តាមរយៈ ការចុះបញ្ជីមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ និង៥៩៣៦៤៥ បណ្ណ តាមរយៈការចុះបញ្ជីមានលក្ខណៈដាច់ដោយដុំ ពោលគឺ ប្រមាណ ២៣ភាគរយ ទៅ ២៤ភាគរយ នៃចំនួនក្បាលដីឯកជនសរុបទូទាំងប្រទេសត្រូវបានចុះបញ្ជី ។ ចំណុចដៅដែលកំណត់នៅក្នុង *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* សម្រាប់ឆ្នាំ២០១០ គឺការចុះបញ្ជីដីឱ្យបាន ៣២ភាគរយ ដែលក្នុងនោះមាន ២៤ភាគរយ ជាដីដែលត្រូវកាន់កាប់ដោយប្រជាកសិករ ហើយ ៦៥ភាគរយ ដល់ឆ្នាំ២០១៥ ដែលក្នុងនោះ ៤៨,៧៥ភាគរយ ជាដីដែលត្រូវកាន់កាប់ដោយប្រជាកសិករ ។ ក្នុងចំណោមបណ្ណកម្មសិទ្ធិដីធ្លី ដែលបានផ្តល់ជូនរហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ មាន ៧០ភាគរយជាប្រភេទទ្រព្យរួមប្តីប្រពន្ធ ២០ភាគរយជាទ្រព្យផ្ទាល់របស់ស្ត្រី ៥ភាគរយជាទ្រព្យផ្ទាល់របស់បុរស និង ៥ភាគរយផ្សេងទៀត ជាទ្រព្យផ្ទាល់របស់ទីអារាម ។ ដើម្បីពង្រឹងរដ្ឋបាលដីធ្លីឱ្យដំណើរការប្រកបដោយតម្លាភាព ប្រសិទ្ធភាព និងក្នុងភាពជាដៃគូជាមួយផ្នែកឯកជន ក្នុងការវាស់វែងនិងការវាយតម្លៃថ្លៃដី *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បាននិងកំពុងជំរុញការរៀបចំនូវក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយច្បាប់មួយ ដែលក្នុងនោះរួមមាន : *ច្បាប់ស្តីពីការវាស់វែងនិងផែនទី ច្បាប់ស្តីពីការផ្តល់សិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិដល់ជនបរទេស គោលនយោបាយវាយតម្លៃថ្លៃដីនិងផែនទីថ្លៃដី* ការធ្វើវិសោធនកម្ម *ច្បាប់ភូមិបាល* លើចំណុច *"ការចុះបញ្ជីអចលនវត្ថុ"* ដែលពាក់ព័ន្ធនឹង *ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី* និង *ក្រមរដ្ឋប្បវេណី* ។ល។

១១២. ចំពោះការចុះបញ្ជីដីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ជាកម្មសិទ្ធិសមូហភាពរបស់សហគមន៍ នៅក្នុងតំបន់អនុវត្តសាកល្បងចំនួនបីសហគមន៍ ក្រុមការងារបានបញ្ចប់ដំណាក់កាលនៃការធ្វើអត្តសញ្ញាណកម្មដី និង ការកំណត់

ព្រំប្រទល់ដី ដោយបានធ្វើការពិគ្រោះយោបល់ពីបញ្ហាព្រំប្រទល់ដី ជាមួយអ្នកពាក់ព័ន្ធនានា ។ ការងារក្នុងជំហានបន្ទាប់ គឺ ការឈានទៅបោះបង្គោលទីតាំង និង ការបញ្ចប់ជាស្ថាពរនូវការចុះបញ្ជីតំបន់សាកល្បងទាំង ៣ នេះ នៅដើម ឆ្នាំ២០១០ ក៏ដូចជា ការបន្តអនុវត្ត*អនុក្រឹត្យលេខ ៨៣ អនក្រ.បក ស្តីពីនីតិវិធីនៃការចុះបញ្ជីដីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច* សម្រាប់សហគមន៍ដែលមានការទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការរួចហើយ ក្នុងក្របខណ្ឌទូទាំងប្រទេស ជាពិសេស សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច នៅខេត្តមណ្ឌលគិរី និងខេត្តរតនៈគិរី ។

១១៣. នៅក្នុងការងារដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី ដែលមានចំនួនសរុប ៥១៩៣ ករណី *គណៈកម្មាធិការសុរិយោដី* គ្រប់ថ្នាក់ បានសម្រេចលទ្ធផលការងារ ដូចខាងក្រោម :

- វិវាទចំនួន ១៨១០ ករណី ពាក់ព័ន្ធនឹង ៨៥៦០ គ្រួសារ និង ផ្ទៃដីទំហំ ៣០៥៧,២ ហិកតា ត្រូវបាន ដោះស្រាយ ជាស្ថាពរ ។
- សំណុំរឿងដែលបានដកពាក្យបណ្តឹងវិញ មានចំនួន ២៧២ ករណី ។
- វិវាទចំនួន ១៣៦៩ ករណី មិនត្រូវបានទទួលយកមកដោះស្រាយទេ ដោយសារ មិនមានលក្ខណៈសមស្របទៅតាមយុត្តាធិការរបស់ *គណៈកម្មការសុរិយោដី* ។
- វិវាទចំនួន ១ ៧៤២ ករណី ត្រូវបានព្យួរទុកមិនទាន់ដោះស្រាយ ។

១១៤. ចំនួនករណីវិវាទដែលត្រូវបានបញ្ជូនមក *គណៈកម្មាធិការសុរិយោដី* បានថយចុះ ពីមួយឆ្នាំ ទៅ មួយឆ្នាំ ប្រមាណ ២០ ភាគរយ ហើយ ការដោះស្រាយ មានការកើនឡើងជិត ៥៦ ភាគរយ ។ តាមរយៈនីតិវិធីដោះស្រាយវិវាទចល័ត សំណុំរឿងវិវាទដីធ្លី ដែលកកស្ទះនៅស្រុកចំនួន ១០ (*ស្រុក មេមត់ ពញាក្រែក ជើងព្រៃ កោះសូទិន ស្ទឹងត្រង់ ពាមជ័រ បារាយណ៍ ប៉ោយប៉ែត ល្វេក និង ក្រុងបាត់ដំបង*) ត្រូវបានដោះស្រាយបញ្ចប់ ទាំងស្រុង ។

១១៥. ដើម្បីពង្រឹង*ការរៀបចំដែនដី* ដំណើរការកសាង ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយ និងក្របខ័ណ្ឌលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តដែលពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យនេះ ដូចជា *គោលនយោបាយរៀបចំដែនដី គោលនយោបាយជាតិស្តីពីលំនៅឋាន សារាចរណែនាំស្តីពីនីតិវិធីដោះស្រាយសំណង់បណ្តោះអាសន្នក្នុងទីក្រុងឬទីប្រជុំជន* និង *ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់* កំពុងតែប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃក្រុមការងារអន្តរក្រសួង ។ ដើម្បីជំរុញការអនុវត្តនូវដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍ការប្រើប្រាស់ដីនៅទីក្រុងនិងទីប្រជុំជន *ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់* បាននិងកំពុងផ្តល់ការគាំទ្រផ្នែកបច្ចេកទេស ដល់អាជ្ញាធររដ្ឋបាល រាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ដើម្បីប្រមូល ផ្ទៀងផ្ទាត់ វិភាគ និងពិភាក្សាពិគ្រោះយោបល់លើទិន្នន័យ ពីខេត្តចំនួន ១០ និងពីគ្រប់ភាគីពាក់ពន្ធ័ សម្រាប់ការរៀបចំផែនការប្រើប្រាស់ដីធ្លីនៅទីក្រុងនិងទីប្រជុំជននិងខេត្ត ។ ជាលទ្ធផល ការរៀបចំផែនការប្រើប្រាស់ដីធ្លីសម្រាប់ *ក្រុងស្ទឹងហាវ* និង *ក្រុងបាវិត* ត្រូវបានបញ្ចប់ជាស្ថាពរ ដោយឡែក សម្រាប់ *ក្រុងក្រចេះ ក្រុងអ្នកលឿង*

និង *ក្រុងអន្លង់វែង* កំពុងស្ថិតនៅក្នុងដំណាក់កាលនៃការពិភាក្សាបញ្ចប់ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ការរៀបចំផែនការប្រើប្រាស់ដីធ្លី សម្រាប់ក្រុងផ្សេងៗទៀត កំពុងស្ថិតនៅក្នុងដំណាក់កាល នៃការបន្តប្រមូលទិន្នន័យ ពីស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ។ ជាមួយគ្នានេះ ប្លង់យុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍សម្រាប់ *រាជធានីភ្នំពេញ ខេត្តព្រះសីហនុ ខេត្តកែប ខេត្តកំពង់ចាម* និង ខេត្តមួយចំនួនទៀត ដែលមានសក្តានុពលសេដ្ឋកិច្ច ក៏កំពុងត្រូវបានធ្វើការការសិក្សាបញ្ចប់ និង ត្រូវបានចាត់ចែងជាបន្តទៀតសម្រាប់ការអនុម័ត ។

១១៦. *រាជរដ្ឋាភិបាល* បាននិងកំពុងអនុវត្តគោលនយោបាយបែងចែកដី ដល់ ប្រជាជនក្រីក្រ និងគ្រួសារកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធកំពុងឈរជើងការពារទឹកដីនៅភាគខាងលិចនិងពាយ័ព្យនៃប្រទេស ដែលគ្មានដីនិងខ្វះដី តាមរយៈកម្មវិធីផ្តល់សម្បទានដីសង្គមកិច្ច ដែលផ្តួចផ្តើមដោយថ្នាក់ជាតិ និង ថ្នាក់ក្រោមជាតិ ។ *ផយអជ ២០០៦-២០១០* បានកំណត់ផ្តល់ដី ដល់គ្រួសារប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ ដែលគ្មានដី ចំនួន ១០ ០០០គ្រួសារ នៅក្រោមកម្មវិធីនេះ ។ ដើម្បីសម្រេចបាននូវចំណុចដៅនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានដាក់ចេញនូវ*សារាចរណែនាំស្តីពីផែនការបែងចែកសម្បទានដីសង្គមកិច្ច* ដោយតម្រូវឱ្យរាជធានីនិងខេត្តនីមួយៗរកដី ដើម្បីធ្វើផែនការអនុវត្តឱ្យបានចំនួន ៤១៦ គ្រួសារក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ក្នុងស្មារតីនេះ ខេត្តចំនួន ១២ បានកំណត់រួចហើយ នូវមុខសញ្ញាដី សរុបទំហំ ៣៦ ៩១៧ ហិកតា និងមុខសញ្ញាគ្រួសារប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រគ្មានដី ចំនួន ១៤ ៧៩១ គ្រួសារ ។ នៅក្នុងចំណោមខេត្តទាំងនេះ ខេត្តដែលបានអនុវត្តការបែងចែកដីរួចហើយ រួមមាន :

- *ខេត្តកំពង់ចាម* : ផ្ទៃដីទំហំ ៨៦៣,៦៥ ហិកតា ដល់ ២៤៦ គ្រួសារក្រីក្រ ។
- *ខេត្តក្រចេះ* : ផ្ទៃដីទំហំ ៣៩០៦ ហិកតា ដល់ ២៤៦ គ្រួសារក្រីក្រ និងបន្តពិនិត្យផ្តល់ដល់ ៣៥០ គ្រួសារទៀត ។
- *ខេត្តឧត្តរមានជ័យ* : ផ្ទៃដីដោះមីនរួច ទំហំ ១២៩ ហិកតា ដល់ ៩៥ គ្រួសារក្រីក្រ ។
- *ខេត្តកំពត* : ផ្ទៃដីទំហំ ១ ០១៩ ហិកតា ដល់ ៣១៧ គ្រួសារអតីតយុទ្ធជនពិការក្រីក្រ ។
- *ខេត្តកំពង់ចាម* : ផ្ទៃដីទំហំ ១៥៥ ហិកតា ដល់ ១០០ គ្រួសារក្រីក្រ ។
- *ខេត្តព្រះវិហារ* : ផ្ទៃដីទំហំជាង ១៨០០០ ហិកតា ដល់គ្រួសារកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធនិងប្រជាពលរដ្ឋនៅតំបន់ប្រាសាទព្រះវិហារ តំបន់ភាគខាងលិច និងតំបន់ពាយ័ព្យនៃប្រទេសតាមបណ្តោយព្រំដែន*កម្ពុជា-ថៃ* សរុបចំនួន ១ ៨០២ គ្រួសារ ដោយរៀបចំជាភូមិអភិវឌ្ឍន៍ថ្មី (*ជាកម្មវិធីផ្តួចផ្តើមដោយថ្នាក់ជាតិ*) ។

១១៧. ទោះបីជាមានវឌ្ឍនភាពដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់ក៏ដោយ ក៏នៅមានបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួន ដែលទាមទារឱ្យមាននូវកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរួមគ្នា ដើម្បីបង្កើនទំនុកចិត្តរបស់ប្រជាជន លើការងារគ្រប់គ្រងដីធ្លី :

- ការកសាងវប្បធម៌នៃការចុះបញ្ជី និងការពង្រឹងជំនឿរបស់ប្រជាពលរដ្ឋលើប្រព័ន្ធសុរិយោដី គឺជាប្រការចាំបាច់ដែលត្រូវធ្វើឡើង តាមរយៈ ការពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ននៃ ការផ្តល់សេវាផ្នែក

ស៊ិរិយោដី និងសេវាពាក់ព័ន្ធនឹងការងារសំណង់ ដែលត្រូវអនុវត្តតាមរូបមន្តច្រកចេញ-ចូលតែមួយ ដែលមានតម្លាភាព គណនេយ្យភាព ភាពឆាប់រហ័ស តម្លៃថោក និង ភាពត្រឹមត្រូវយុត្តិធម៌ ក៏ដូចជា ការពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវ អត្រាសម្រាប់វាយតម្លៃពន្ធប្រថាប់ត្រាលើការចុះបញ្ជីបន្ត ដោយបង្កើតឡើងដោយមានការចូលរួម នូវ ប្រព័ន្ធវាយតម្លៃថ្លៃដី ផែនទីថ្លៃដី និងប្រព័ន្ធព័ត៌មានដីធ្លីមួយ ដែលអាចជឿទុកចិត្តបាន និងដឹងឮជាសាធារណៈ និងសមស្របទៅតាមស្ថានភាពជាក់ស្តែងនៃសេដ្ឋកិច្ចនិងសង្គមកិច្ចរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងមូលដ្ឋាននីមួយៗ មុននឹងឈានទៅធ្វើ ការប្រមូលពន្ធលើដីធ្លីនិងផ្ទះសម្បែង ដែលចាប់ពីឆ្នាំ២០១០ និងការប្រមូលពន្ធលើដីធ្លីទាំងឡាយដែលមិនមែនជាដីកសិកម្មជាលក្ខណៈគ្រួសាររបស់ប្រជាកសិករ ។

- ជំរុញល្បឿនដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី ជាពិសេស វិវាទពហុភាគី ដោយបង្កើត*ក្រុមដោះស្រាយវិវាទដីធ្លីចល័ត* នៅក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ទាំងឡាយណា ដែលមានវិវាទកកស្ទះច្រើន និងបង្កើនល្បឿនចុះបញ្ជីដីធ្លី តាមរយៈនីតិវិធីទាំងពីរ នៅក្នុងតំបន់ដែលមានសក្តានុពលសេដ្ឋកិច្ច ជាពិសេស ដីដែលគ្មានទំនាស់ ។
- ជំរុញដំណើរការនៃ ការគ្រប់គ្រង ការប្រើប្រាស់ និងការបែងចែក ដីរដ្ឋ តាមរយៈ នីតិវិធីដែលមាន តម្លាភាព សមធម៌ ប្រសិទ្ធភាព និងចីរភាព ដោយពង្រឹងការគ្រប់គ្រងដីរដ្ឋ របស់គ្រប់ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ដែលមានអាណត្តិកាន់កាប់ដីរដ្ឋនៅរាជធានី និងគ្រប់ខេត្ត ដោយប្រើប្រាស់ឧបករណ៍មួយចំនួន ដូចជា :
  - ➢ *អនុក្រឹត្យ ១១៨ អនក្រ.បក ស្តីពីការគ្រប់គ្រងដីរដ្ឋ* ដើម្បីកំណត់អត្តសញ្ញាណ ធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ ចុះបញ្ជី និង កសាងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ ដីរដ្ឋ ដីព្រៃ ដីតំបន់ការពារ ឱ្យបានច្បាស់លាស់ ។
  - ➢ ការរៀបចំផែនការគ្រប់គ្រងដីធ្លីនៅគ្រប់កម្រិត សម្រាប់ធ្វើជាការតម្រង់ទិសដល់ការអភិវឌ្ឍដី និងការតាមដានត្រួតពិនិត្យការអភិវឌ្ឍដី ។
  - ➢ ការទប់ស្កាត់ការប្រមូលដីបង្កកទុក ដោយមិនប្រើប្រាស់ និងមិនធ្វើផលិតកម្មលើដីទាំងនោះ ។
  - ➢ ការកំណត់ដីសមស្រប សម្រាប់ផ្តល់ដល់គ្រួសារក្រីក្រ គ្រួសារកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធដែលកំពុងការពារបូរណភាពទឹកដី អតីតកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ និងគ្រួសារដែលគ្មានដី ក្នុងគោលដៅសម្បទានដីសង្គមកិច្ច កិច្ចការពារជាតិ និងការតាំងលំនៅថ្មីរបស់ប្រជាជន ដែលរងផលប៉ះពាល់ពីគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍នានា របស់រដ្ឋ ។
  - ➢ ការអនុវត្តវិធានការដកហូតមកវិញនូវដីរដ្ឋ ដែលត្រូវគេកាន់កាប់ដោយខុសច្បាប់ ដែលមិនត្រូវបានប្រើប្រាស់ត្រឹមត្រូវតាមកិច្ចសន្យាផ្តល់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច និង ដែលត្រូវបានកាន់កាប់ក្នុងទំហំមួយលើសពីការកំណត់នៃច្បាប់ភូមិបាលឆ្នាំ២០០១ តាមរយៈ ការពង្រឹងការអនុវត្តលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដែលបានចូលជាធរមាន ដូចជា *សារាចរណែនាំស្តីពីការកាន់កាប់ដីរដ្ឋដោយខុសច្បាប់ អនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងដីរដ្ឋ អនុក្រឹត្យស្តីពីសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច អនុក្រឹត្យស្តីពីនីតិវិធីនៃការចុះបញ្ជីដីរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច* ជាដើម ។

- ការធ្វើប្រតិភូកម្មមុខងារ ដល់ប្រធានគណៈកម្មការសុរិយោដី រាជធានី ខេត្ត នៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចលើការដោះស្រាយករណីវិវាទដីធ្លី ជាពិសេស លើការដោះស្រាយវិវាទពហុភាគី និងការបង្កើត *ក្រុមដោះស្រាយវិវាទដីធ្លីចល័ត* ដើម្បីជំរុញការស៊ើបអង្កេតស្រាវជ្រាវសំណុំរឿងវិវាទដែលនៅកកស្ទះនៅតាម ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ក្រោមរូបភាពជា *ទីភ្នាក់ងារប្រតិបត្តិការពិសេស* ។

១១៨. **ការបោសសម្អាតមីន** : វិបត្តិផ្ទៃក្នុងកាលពីអតីតកាល បានបន្សល់ទុក នូវជនពិការជាច្រើនម៉ឺននាក់ និងផ្ទៃដីដែលត្រូវបានសង្ស័យថាមានគ្រាប់មីននិងកាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាមជាច្រើនម៉ឺនហិកតា ដែល ជាឧបសគ្គដល់ការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច និង បន្តផ្តល់គ្រោះថ្នាក់ដល់ប្រជាជន ជារៀងរាល់ថ្ងៃ ។ ការបោសសម្អាតមីននិងកាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាម គឺជាតម្រូវការចាំបាច់ ដើម្បីកាត់បន្ថយចំនួនអ្នករបួសនិងស្លាប់ និង ដើម្បីដោះស្រាយនូវឧបសគ្គចម្បងមួយ ដែលរារាំងដល់ ការសង់លំនៅឋាន ការងារកសិកម្ម និងការអភិវឌ្ឍ នៅក្នុងតំបន់ដែលមានគ្រាប់មីននិងកាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាម ។ ជាក់ស្តែង ការបោសសម្អាតមីននិងកាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាមត្រូវបានចាប់ផ្តើមអនុវត្ត តាំងពីឆ្នាំ១៩៧៩ មកម្ល៉េះ ប៉ុន្តែពុំមានការកត់ត្រាច្បាស់លាស់ ហើយត្រូវបានអនុវត្តជាបន្តទៀត ដោយមានការគាំទ្រពីសហគមន៍អន្តរជាតិ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩២ មក ដោយបានកាត់បន្ថយយ៉ាងលឿននូវករណីគ្រោះថ្នាក់ដោយសារមីននិងកាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាម និង ធ្វើឱ្យមានការកើនឡើងជាលំដាប់នូវផ្ទៃដីបោសសម្អាតរួច ។ យោងតាមរបាយការណ៍ប្រចាំឆ្នាំ ចំនួនអ្នករងគ្រោះដោយសារមីននិងកាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាមបានថយចុះពី ចំនួន ៤៣២០ ករណី ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៦ មកនៅត្រឹម ២៧១ ករណី នាឆ្នាំ២០០៨ ។ ផ្ទៃដីបោសសម្អាតរួច បានកើនឡើង ពី ៣៣០៣៦ ហិកតា ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ដល់ ៤៧៦៥០ ហិកតា នាឆ្នាំ២០០៨ ។

៣.៣ កំណែទម្រង់ជលផល

១១៩. ត្រី មានតួនាទីសំខាន់ជាប្រភពនៃ ការផ្តល់ជាស្បៀង អាហារូបត្ថម្ភ និងផ្តល់នូវប្រាក់ចំណូលដល់ប្រជាជនកម្ពុជារាប់លាននាក់ ។ ត្រីចូលរួមចំណែក ប្រមាណ ៨០ ភាគរយ នៃប្រូតេអ៊ីនដែលបានមកពីសាច់សត្វ សម្រាប់ប្រជាជនកម្ពុជា ហើយប្រជាជនប្រមាណជាង ៤,៥ លាននាក់ បាននិងកំពុងចូលរួមដោយផ្ទាល់ នៅក្នុងវិស័យជលផល ។ ស្ថិតិផ្លូវការបានបង្ហាញថា ផលត្រីសរុបបានកើនឡើងជាង ៤៧១ ០០០ តោន នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ជាពិសេស កើនឡើងពីផលចាប់តាមវាលស្រែ និង ផ្នែកវារីវប្បកម្ម ។ *ច្បាប់ស្តីពីជលផល* ត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើ កាលពីខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៦ ។ ចាប់តាំងពីមាន កំណែទម្រង់វិស័យជលផលមក ការអភិវឌ្ឍវិស័យជលផល ត្រូវបានបោះជំហានយ៉ាងខ្លាំង ដោយត្រូវផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ ទៅលើប្រជាជនក្រីក្រ ។ លទ្ធផលទាំងអស់នេះ គឺទទួលបានតាមរយៈ ការអភិវឌ្ឍនៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្ររយៈពេល ១០ឆ្នាំ ២០០៩-២០១៨* និង *ផែនការវិកិលរយៈពេល ៣ឆ្នាំ ស្តីពីសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍វិស័យជលផលលើកទី១ ២០០៩-២០១១* ។ ផែនការទាំងនេះ ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដោយផ្អែកលើ *ក្រុមប្រតិបត្តិសម្រាប់ការនេសាទ ប្រកបដោយការទទួលខុសត្រូវសម្រាប់វិស័យជលផលកម្ពុជា "កាំកូដ"* ។ ចាប់តាំងពីមានកំណែទម្រង់ឡូត៍នេសាទមក មានសហគមន៍នេសាទ ចំនួន ៤៦៩

ត្រូវបានរៀបចំឡើង (ទឹកសាប ៤៣៤ និងសមុទ្រ ៣៥) ហើយក្នុងនោះសហគមន៍នេសាទចំនួន ១៧៣ ត្រូវបានចុះបញ្ជីជាផ្លូវការកាលពីខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ កន្លងទៅនេះ ។ ជាមួយនោះដែរ *ស្រះជម្រកត្រីសហគមន៍* ចំនួន ២៣៥ ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដែលភាគច្រើននៅតំបន់ដាច់ស្រយាលឆ្ងាយពីប្រភពទឹក ។ ចំពោះផ្នែកវារីវប្បកម្ម មានស្ថានីយបង្កាត់ភ្ញាស់កូនត្រីរបស់រដ្ឋចំនួន ១៣កន្លែង និងស្ថានីយភ្ញាស់កូនត្រីឯកជន ចំនួន ១៥២កន្លែង បាននិងកំពុងដំណើការ ហើយមានកសិករប្រមាណជាង ១៥ ០០០ គ្រួសារ បាននិងកំពុងចូលរួម ក្នុងសកម្មភាពវារីវប្បកម្មជាលក្ខណៈគ្រួសារ ។ ការគ្រប់គ្រងវិស័យជលផល ត្រូវបានពង្រឹងដោយរាប់បញ្ចូលនូវការបង្កើនចំនួននៃការចុះបញ្ជីសហគមន៍នេសាទ នៅជុំវិញ *បឹងទន្លេសាប* ការបង្កើនសកម្មភាពវារីវប្បកម្ម និង ការបង្កើនការស៊ើបអង្កេតទៅលើការនេសាទខុសច្បាប់ ។ *រដ្ឋបាលជលផល* ក៏បានរឹតបន្តឹង និង បន្តកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការការពារ និងទប់ស្កាត់ការរំលោភកាន់កាប់តំបន់ព្រៃលិចទឹក ។

១២០. ទន្ទឹមនឹងវឌ្ឍនភាពដែលសម្រេចបានគួរឱ្យកត់សម្គាល់ វិស័យជលផលនៅជួបប្រទះបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួន ដែលស្តែងឡើងជាការគំរាមកំហែងយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ មកលើធនធានវិស័យជលផល ដូចជា ការកាប់ទន្រ្ទានព្រៃលិចទឹក ការរំាតយកដីធ្វើជាកម្មសិទ្ធិ និងការលើកទំនប់ក្នុងដែននេសាទ ពីសំណាក់ ជនខិលខូចនិងអ្នកមានអំណាច ។ ជាមួយគ្នានេះ វិស័យជលផលក៏ទទួលរងនូវផលប៉ះពាល់ ដូចជា បម្រែបម្រួលអាកាសធាតុ ការសាងសង់ទំនប់វារីអគ្គិសនីនៅតំបន់មេគង្គលើ និង នៅមានបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួនទៀត ដូចខាងក្រោម :

- ខ្វះខាត ថវិកានិងមធ្យោបាយត្រួតពិនិត្យបទល្មើសនេសាទ (សម្ភារៈ ទូក កាណូត) ប្រេងឥន្ធនៈ ក្នុងការចាត់វិធានការការពារនិងគ្រប់គ្រង ការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ដើម្បីអភិវឌ្ឍនិងអភិរក្សធនធានជលផលឱ្យមានចីរភាព ។
- ខ្វះខាតថវិកា ដើម្បីអភិរក្សតំបន់បឹងទន្លេសាប ជម្រកផ្សោត នៅតំបន់ទន្លេមេគង្គលើ ក្នុងខេត្ត ក្រចេះ ស្ទឹងត្រែង រួមជាមួយ ការអភិរក្សនៅតំបន់សមុទ្រ និង កំណត់ព្រំប្រទល់ព្រៃលិចទឹក និងដើម្បីលុបបំបាត់ការនេសាទខុសច្បាប់ ។
- សមត្ថភាពរបស់សហគមន៍នេសាទនៅមានកម្រិត ដោយសហគមន៍នេសាទភាគច្រើន នៅពុំទាន់មានការគាំទ្រ ពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និង អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ។
- បទល្មើសនេសាទដោយប្រើឧបករណ៍ឆក់ និង ស្បៃមុង ការកាប់បំផ្លាញព្រៃលិចទឹក ក្នុងដែននេសាទ នៅតែបន្តកើតមាន ។

៣.៤ គំរែទម្រង់ព្រៃឈើ

១២១. ការអនុវត្ត *ច្បាប់ស្តីពីព្រៃឈើ* និងបទប្បញ្ញត្តិនានា ដោយមានកិច្ចសហការល្អជាមួយក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ធនធានព្រៃឈើត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយហ្មត់ចត់ ការការពារត្រូវបានបង្កើន និងទប់ស្កាត់បានការទន្ទ្រាន

កាន់កាប់ដីព្រៃដោយខុសច្បាប់ ។ ចាប់ពីឆ្នាំ២០០៨ មក *រដ្ឋបាលព្រៃឈើ* បានធ្វើការរៀបចំតំបន់ព្រៃគុបចំនួន ៩ កន្លែង ដែលស្ថិតនៅក្រៅតំបន់ព្រៃសម្បទាន សម្រាប់ដោះស្រាយ តម្រូវការប្រើប្រាស់អនុផលព្រៃឈើក្នុងស្រុក របស់ប្រជាជន ដែលមានប្រមាណ ២៦១ ២៧០ ម៣ ។ ការដាំដុះដើមឈើស្តារព្រៃឈើឡើងវិញ ការអភិវឌ្ឍ សហគមន៍ព្រៃឈើ ការកំណត់ព្រំប្រទល់ព្រៃឈើ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវអភិរក្សព្រៃឈើ សត្វព្រៃ និងការអភិវឌ្ឍ *កម្មវិធីព្រៃឈើជាតិ* បានដំណើរការសម្រេចតាមផែនការកំណត់ ហើយ*រដ្ឋបាលព្រៃឈើ* ក្នុងនាមជាតំណាង*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានរៀបចំបង្កើត និងកំពុងចាត់ចែងធ្វើពាណិជ្ជកម្ម*ឥណទានកាបូនព្រៃឈើកម្ពុជា* តាមរយៈ ការអនុវត្តគម្រោងគំរូនៃ*ឥណទានកាបូន* សម្រាប់សហគមន៍ព្រៃឈើ នៅក្នុង ខេត្តឧត្តរមានជ័យ ដើម្បីចូលរួមចំណែក ក្នុងការកាត់បន្ថយ ភាពក្រីក្រជនបទ ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និង ការឡើងកំដៅរបស់ភពផែនដី ។ ក៏ប៉ុន្តែ ការកាប់បំផ្លាញព្រៃដើម្បីកាន់កាប់ដីដោយខុសច្បាប់នៅបន្តកើតមាន ។ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* បានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ ក្នុងការណែនាំដល់អាជ្ញាធរមូលដ្ឋានគ្រប់កម្រិត ដើម្បី ពង្រឹងស្ថិតិ ការផ្លាស់ប្តូរទីលំនៅនិងការតាំងទីលំនៅថ្មី និង ហាមមិនឱ្យបែងចែកដីព្រៃ សម្រាប់គោលបំណងណាផ្សេង ។ ការអនុវត្ត*អនុក្រឹត្យស្តីពី វិធាននៃការផ្តល់សិទ្ធិប្រើប្រាស់ដីព្រៃរបស់រដ្ឋសម្រាប់ការដាំឈើ* នឹងរួមចំណែកដើម្បី ឈានទៅសម្រេចបាន *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* ដែលដីគ្របដណ្តប់ដោយព្រៃឈើមានទំហំ ៦០ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០១៥ ។

១២២. ទទ្ទឹមនឹងវឌ្ឍនភាព ដែល*រដ្ឋបាលព្រៃឈើ*សម្រេចបាន នៅមានបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម :

- ខ្វះខាតធនធានមនុស្ស និងការលើកទឹកចិត្តដល់មន្ត្រីបម្រើការនៅតំបន់ដាច់ស្រយាល ។
- ខ្វះខាតនូវថវិកាសម្រាប់ដំណើរការគ្រប់គ្រង និងអភិរក្ស ស្រាវជ្រាវ និងអភិវឌ្ឍធនធានព្រៃឈើ ។
- ខ្វះខាតទីស្នាក់ការ និងមធ្យោបាយសម្រាប់បម្រើការងារ ។
- ទទួលរងការគំរាមកំហែងពីជនល្មើសអ្នកមានអំណាច ។
- ប្រជាជនមូលដ្ឋានដែលរស់នៅក្នុងនិងជិត តំបន់ព្រៃឈើ នៅតែពឹងអាស្រ័យលើព្រៃឈើ ដែលជាសម្ពាធធ្ងន់ធ្ងរ ចំពោះធនធានព្រៃឈើធម្មជាតិ ។
- ការងារបង្រ្កាប បទល្មើស និង ការកាប់រានដីព្រៃឈើយកដីធ្វើជាកម្មសិទ្ធិល្មើសច្បាប់ មានការលំបាក ពីព្រោះជនប្រព្រឹត្តបទល្មើសតែងតែ ផ្លាស់ប្តូរវិធីសាស្ត្រក្នុងការដឹកជញ្ជូន និងបំផ្លាញព្រៃឈើ ក្រោមរូបភាពផ្សេងៗ ។
- ការកំណត់ព្រំប្រទល់ព្រៃ និងការបោះបង្គោល តែងជួបប្រទះការលំបាក និងមានវិវាទជាមួយជនល្មើស ព្រមទាំង មានការលួចវាយបំផ្លាញបង្គោលព្រំដែលបានបោះរួច ។ល ។

កិច្ចការពារ ការអភិរក្ស បរិស្ថាន និង ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ

១២៣. កិច្ចការពារនិងការអភិរក្ស ជីវៈចម្រុះនិងប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី ដែលកម្ពុជាមាន និង ការប្រើប្រាស់ប្រកបដោយចីរភាព នូវធនធានធម្មជាតិ សម្រាប់ជាប្រយោជន៍ដល់ប្រជាជនទាំងអស់ និងការឆ្លើយតបទៅនឹងការប្រែ-

ប្រែប្រួលអាកាសធាតុ គឺជាអាទិភាពចម្បងមួយរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ វឌ្ឍនភាពដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់ ត្រូវបាន ធ្វើឱ្យកើតមានឡើងនៅក្នុងការបង្កើតក្របខ័ណ្ឌ លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដើម្បីគ្រប់គ្រងធនធានទាំងឡាយ និងដើម្បី ពង្រឹងសមត្ថភាព*ក្រសួងបរិស្ថាន* និងស្ថាប័ននានា របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងការគ្រប់គ្រងការអនុវត្តច្បាប់និង លិខិតបទដ្ឋាន ទាំងឡាយ ។ នៅក្នុង ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៦ *គណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងការប្រែប្រួល អាកាសធាតុ* ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយអនុក្រឹត្យមួយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* ហើយ នៅឆ្នាំ២០០៩ **សម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី** បានទទួល ធ្វើជាប្រធានកិត្តិយសរបស់ គណៈកម្មាធិការជាតិនេះ ។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ច្បាប់ចំនួន២ ត្រូវបានអនុម័ត : *ច្បាប់ស្តីពី ជីវសុវត្ថិភាព* និង *ច្បាប់ស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិ* ។

១២៤. *ក្រសួងបរិស្ថាន* កំពុងដំណើរការអនុវត្តកម្មវិធីមួយចំនួន ដូចខាងក្រោមនេះ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានានា ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការគ្រប់គ្រងបរិស្ថាន :

- ការវាយតម្លៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថាន ។
- ការត្រួតពិនិត្យការបំពុលបរិស្ថាន ក្នុងនោះរួមមាន ការគ្រប់គ្រងសំណល់រឹង សារធាតុប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់ ការត្រួតពិនិត្យគុណភាពខ្យល់ និង ការត្រួតពិនិត្យការបំពុលទឹកនិងដី ។
- ការគ្រប់គ្រងតំបន់ការពារធម្មជាតិ និងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ។
- ការអប់រំ និងការផ្សព្វផ្សាយ ព័ត៌មាន ស្តីពីបញ្ហាបរិស្ថាន ។

១២៥. ដោយមានកិច្ចសហការជាមួយបណ្តាក្រសួង និង ភាគីពាក់ព័ន្ធ នៅឆ្នាំ២០០៨ *ក្រសួងបរិស្ថាន* បានពិនិត្យ និងផ្តល់យោបល់លើ របាយការណ៍វាយតម្លៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថាន-សង្គម សម្រាប់គម្រោងសាធារណៈ និងឯកជន ចំនួន ៣៧គម្រោង ប៉ុន្តែ មានតែរបាយការណ៍ សម្រាប់គម្រោងចំនួន ១៥ នៅក្នុងវិស័យ កសិកម្ម ឧស្សាហកម្ម ថាមពល ទេសចរណ៍ និង ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ប៉ុណ្ណោះ ដែលត្រូវបានទទួលការឯកភាព ។ លើសពីនេះ *ក្រសួងបរិស្ថាន* បានចុះហត្ថលេខាជាមួយម្ចាស់គម្រោង លើកិច្ចសន្យា ស្តីពី កិច្ចការពារបរិស្ថាន សម្រាប់គម្រោង ចំនួន ៦១ ។

១២៦. ការបង្កើនការប្រមូលសំណល់រឹងនៅទូទាំងប្រទេស មានការរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់។ ចំនួននៃតំបន់ ប្រមូលសំណល់រឹង បានកើនឡើងពី ៤៣ទីតាំង ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ដល់ ៦៩ទីតាំង ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ ។ បរិមាណ សំណល់រឹង និងសំរាមដែលបានប្រមូល បានកើនឡើងពី ៣៥២៥៤២តោន ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ដល់ ៥៦៣០៣៤ តោន ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ ។ បច្ចុប្បន្ននេះ នៅក្នុងខេត្ត កំពត ពោធិ៍សាត់ បាត់ដំបង សៀមរាប និង ព្រះសីហនុ សំណល់រឹងនិង សំរាមដែលត្រូវបានប្រមូល មានប្រមាណពី ៤៥-៨៥ភាគរយ។ នៅក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ សំរាមនិងសំណល់រឹង ដែលត្រូវបានប្រមូលដោយក្រុមហ៊ុនឯកជន មានប្រមាណពី ៩០-១០០ភាគរយ នៅក្នុងខណ្ឌចំនួន ៤ និង ប្រមាណ ពី ៤៥-៧០ភាគរយ ក្នុងខណ្ឌ ចំនួន៣ ផ្សេងទៀត ។

១២៧. ទីតាំងត្រួតពិនិត្យគុណភាពខ្យល់ ចំនួន៣កន្លែង ត្រូវបានបង្កើតឡើង នៅរាជធានីភ្នំពេញ គឺនៅ រង្វង់មូលក្បាលថ្នល់ រង្វង់មូលពហុកីឡដ្ឋានអូឡាំពិក និង ផ្លូវបំបែកទួលគោក សម្រាប់ធ្វើការតាមដានត្រួតពិនិត្យ លើកម្រិតនៃឧស្ម័ន *កាបូនម៉ូណូអុកស៊ីត អាសូតឌីអុកស៊ីត* និង *ស្ពាន់ធ័រឌីអុកស៊ីត* ។ សារធាតុក្នុងខ្យល់ ដែលអាចបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់សុខភាពនិងបរិស្ថាន កំពុងត្រូវបានពិនិត្យពិចារណា ដើម្បីដាក់បញ្ចូលបន្ថែម ក្នុងការងារតាមដានត្រួតពិនិត្យគុណភាពខ្យល់ នេះ ។

១២៨. ដើម្បីតាមដាន គុណភាពទឹកសាធារណៈ សម្រាប់ការអភិរក្សជីវៈចម្រុះ ជារៀងរាល់ខែ *ក្រសួងបរិស្ថាន* បានចុះយកសំណាក នៅតាម ១៥ចំណុចដៅ រួមមាន : ៤ចំណុចដៅ នៅតាមបណ្តោយដងទន្លេ ក្នុងរាជធានីភ្នំពេញ (កៀនស្វាយ ជ្រោយចង្វា កំពង់ផែភ្នំពេញ និងស្ពានថ្មព្រែកព្នៅ) ២ចំណុចដៅ នៅខេត្តកណ្តាល (ស្ទឹងជ្រៅព្រែកត្នោត និងកំពង់ចម្លងតាខ្មៅ) ១ចំណុចដៅ នៅខេត្តបាត់ដំបង ២ចំណុចដៅ នៅខេត្តពោធិ៍សាត់ ២ចំណុចដៅ នៅខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ១ចំណុចដៅ នៅខេត្តសៀមរាប ២ចំណុចដៅនៅខេត្តកំពង់ធំ និង ១ចំណុចដៅ នៅខេត្តកំពង់ចាម ។ លើសពីនេះ *ក្រសួងបរិស្ថាន* ក៏បានចុះយកសំណាកទឹកសមុទ្រ នៅ៤ចំណុចដៅ ក្នុងខេត្តព្រះសីហនុ នៅ៥ចំណុចដៅក្នុងខេត្តកោះកុង (ក្នុងនោះមានទឹកព្រែកដៃសមុទ្រទាំង៤) នៅ១ចំណុចដៅ ក្នុងខេត្តកែប ហើយគ្រោងចុះយកសំណាកទឹកសមុទ្រ នៅ១ចំណុចដៅ ក្នុងខេត្តកំពត បន្ថែមទៀត ។

១២៩. *ក្រសួងបរិស្ថាន* បានរៀបចំ ផែនការមេស្តីពីតំបន់ការពារធម្មជាតិ ដែលកំណត់ព្រំប្រទល់តំបន់ការពារធម្មជាតិ ហើយបានធ្វើផែនទី តំបន់ការពារធម្មជាតិចំនួន ១៨កន្លែង ។ *ក្រសួងបរិស្ថាន* ក៏បានធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងការប្រមូលទិន្នន័យ ស្តីពី ពពួករុក្ខជាតិ រុក្ខជាតិឱសថ និងសត្វ ផងដែរ ។

១៣០. *ក្រសួងបរិស្ថាន* ក៏បានគាំទ្រ ដល់សហគមន៍មូលដ្ឋាន ដែលរស់នៅក្នុងតំបន់ការពារធម្មជាតិ ព្រមទាំង បានរៀបចំ បង្កើតជាសហគមន៍តំបន់ការពារធម្មជាតិ ។ ចំនួនសហគមន៍តំបន់ការពារធម្មជាតិ បានកើនឡើងពី ៥៩ នៅក្នុង ឆ្នាំ២០០៥ ទៅ ៨២ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។

១៣១. *ក្រសួងបរិស្ថាន* បាននិងកំពុងធ្វើការងារជាច្រើន ក្នុងនាមជា *លេខាធិការដ្ឋាននៃគណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ* ដើម្បីសម្របសម្រួលការងារប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ។ *ក្រសួងបរិស្ថាន* កំពុងរៀបចំ*របាយការណ៍ជាតិលើកទី២* ក្រោម *អនុសញ្ញាក្របខ័ណ្ឌសហប្រជាជាតិ ស្តីពី ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ* ព្រមទាំង *យុទ្ធសាស្ត្រនិងផែនការសកម្មភាពជាតិ ឆ្លើយតបនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ* ។

១៣២. *ក្រសួងបរិស្ថាន* បានចូលរួមក្នុងការផ្តល់ព័ត៌មានស្តីពី ការអប់រំនិងការពិភាក្សា លើបញ្ហាបរិស្ថាន ក៏ដូចជាការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាននេះ ជាសាធារណៈ ។ នៅក្នុងបរិបទនៃការគ្រប់គ្រងសំណល់ប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់ *ក្រសួងបរិស្ថាន* បាននឹងកំពុងយកចិត្តទុកដាក់ ចាត់វិធានការទប់ស្កាត់ កាត់បន្ថយហេតុប៉ះពាល់នៃសំណល់ទាំងនោះ លើបរិស្ថាន និង សុខភាពសាធារណៈ ។

១៣៣. បញ្ហាប្រឈមដ៏ធំចំពោះមុខ គឺ សមត្ថភាពនិងភាពចាំបាច់របស់ប្រទេស ក្នុងការសម្របទៅនឹង ការថយចុះនៃបម្រែបម្រួលកម្រិតទឹកនៅក្នុងទន្លេសំខាន់ៗ នាចន្លោះរដូវវស្សានិងរដូវប្រាំង ក៏ដូចជា ការកើនឡើងនៃការបំពុលទឹក ដែលអាចបណ្តាលមកពីការគ្រប់គ្រងលំហូរទឹកដោយប្រទេស នៅលើដើមខ្សែទឹក ដែលបានដំឡើងរបាំងជាបន្តបន្ទាប់ សម្រាប់ បង្កើតថាមពលអគ្គិសនីនិងយកទឹកមកប្រើប្រាស់ក្នុងការងារស្រោចស្រព និងការបង្ហូរកាកសំណល់ឧស្សាហកម្មទៅក្នុងប្រព័ន្ធទន្លេ ។ បម្រែបម្រួលទាំងនេះ នឹងធ្វើឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរ និងជះឥទ្ធិពលអវិជ្ជមានមកលើប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីទាំងមូលនៅកម្ពុជា ហើយ នឹងមានផលប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើដំណាំនិងការនេសាទ ។ ការឃ្លាំមើលនិងការផ្លាស់ប្តូរយោបល់គ្នាជាប្រចាំ នឹងត្រូវធ្វើឡើង តាមរយៈ*គណៈកម្មការទន្លេមេគង្គ* ។ ក្របខ័ណ្ឌលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដើម្បីគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធអេកូ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព គឺ ស្ថិតនៅក្នុងដំណាក់កាលដំបូង នៅឡើយ ។ កង្វះការសម្របសម្រួលនិងកិច្ចសហការ រវាងរដ្ឋអំណាច រាជធានី និង ខេត្ត ក៏ដូចជា រវាងក្រសួង-ស្ថាប័ននានា នៅតែជាឧបសគ្គចំពោះកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង ក្នុងការគ្រប់គ្រងសកម្មភាពខុសច្បាប់នានា ។

ការគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ

១៣៤. គ្រោះថ្នាក់ធម្មជាតិ ដូចជា ទឹកជំនន់ ការរាំងស្ងួត ខ្យល់ព្យុះ ការរាតត្បាតនៃជំងឺនានា ដែលប្រទេសកម្ពុជាបានជួបប្រទះកន្លងមក បានបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់ជីវិតមនុស្ស ការខូចខាតដល់ផលដំណាំកសិកម្ម និង ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ប្រជាជន និង ប៉ះពាល់ដល់សេដ្ឋកិច្ចជាតិ ផងដែរ ។ ដើម្បីត្រៀមបង្ការទប់ទល់នឹងគ្រោះមហន្តរាយធម្មជាតិទាំងនោះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានបង្កើត *គណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ* នៅឆ្នាំ១៩៩៥ និង មានរចនាសម្ព័ន្ធគ្រប់គ្រង ចាប់ពីថ្នាក់ជាតិ ដល់ថ្នាក់ក្រោមជាតិ នៅឆ្នាំ២០០២ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាល* បានរៀបចំ ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដើម្បីប្រឆាំងទប់ទល់ និងកាត់បន្ថយហានិភ័យនៃគ្រោះមហន្តរាយទាំងនោះ ។ ច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ទាំងនោះ រួមមាន :

- *ព្រះរាជក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ* ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈកម្មការជាតិគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ* (ថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ) ។
- ចូលរួមអនុម័តលើក្របខ័ណ្ឌការងារយូហ្គោ ឆ្នាំ២០០៥-២០១៥ ។
- *ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ* ។
- *គោលនយោបាយជាតិស្តីពីការគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ* ។

១៣៥. *ការរីកចម្រើនក្នុងការបញ្ច្រាបហានិភ័យគ្រោះមហន្តរាយនៅកម្ពុជា : រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដែលជាហត្ថលេខីមួយ ក្នុងចំណោមហត្ថលេខីទាំង ១៦៨ប្រទេស លើ *ក្របខ័ណ្ឌការងារយូហ្គោ ២០០៥-២០១៥* ដែលជា បទដ្ឋានច្បាប់ដ៏រឹងមាំ សម្រាប់ ផ្តល់ចំណេះដឹង និង អនុវត្តលើការគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ នៅជុំវិញពិភពលោក ។ ផ្អែក

តាមស្មារតីនៃ*សន្និសិទនៅទីក្រុងប៉េកាំង* ដែលផ្តោតលើ *សកម្មភាពកាត់បន្ថយហានិភ័យគ្រោះមហន្តរាយ នៅតំបន់អាស៊ី រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានរៀបចំ *"ផែនការសកម្មភាពជាតិនៃយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់ការកាត់បន្ថយហានិភ័យគ្រោះមហន្តរាយ ២០០៨-២០១៣"* ហើយ បានប្តេជ្ញាចិត្តអនុវត្ត និង តាមដានត្រួតពិនិត្យដំណើរការ នៃការអនុវត្តផែនការសកម្មភាពនេះ ផងដែរ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក៏បានបង្កើត *មូលនិធិ អាស៊ានសម្រាប់គ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ* ដែលជាការផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ ការកាត់បន្ថយគ្រោះមហន្តរាយ និង ការត្រៀមលក្ខណៈសម្រាប់ឆ្លើយតបគ្រោះអាសន្ន នៅកម្ពុជា ។

ការអភិវឌ្ឍជនបទ

១៣៦. អភិវឌ្ឍន៍ជនបទ មានសារៈសំខាន់បំផុត សម្រាប់ ការលើកស្ទួយវិស័យកសិកម្ម និង ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ អភិវឌ្ឍន៍ជនបទ គឺជា ការងារអន្តរវិស័យដ៏ធំមួយ ដែលគ្របដណ្តប់លើវិស័យ ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធជនបទ សុខាភិបាល អប់រំ កសិកម្ម ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកនិងអនាម័យ និង វិស័យផ្សេងៗទៀត នៃការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច នៅតំបន់ជនបទ ។ ការងារអន្តរវិស័យនេះ មានសារៈសំខាន់បំផុត សម្រាប់ការកាត់ន្ថយភាពក្រីក្រ នៅជនបទ ដោយហេតុថា អត្រាភាពក្រីក្រ មានកម្រិតខ្ពស់ នៅក្នុងចំណោមប្រជាជន ៨៥ភាគរយ ដែលកំពុងរស់នៅតំបន់ជនបទ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានសម្រេចយកវិធីសាស្ត្រដែលមានមុខព្រួញច្រើន ដើម្បីជំរុញការអភិវឌ្ឍជនបទ និង ការបង្កើនលទ្ធភាពនិងសមត្ថភាព ដល់សហគមន៍មូលដ្ឋាន ជាពិសេស *គណៈកម្មាធិការអភិវឌ្ឍន៍ភូមិ* ក្នុង ការរៀបចំផែនការ និង ការគ្រប់គ្រងលើការអភិវឌ្ឍមូលដ្ឋានផ្ទាល់របស់ខ្លួន ។ ការធ្វើវិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការលើការផ្តល់សេវាកម្មសាធារណៈ ការគាំទ្រដល់កម្មវិធីទាំងឡាយ ដែលមានការចូលរួមជាលក្ខណៈវិមជ្ឈការ និង ដែលផ្តោតទៅតាមវិស័យ និង ការផ្តល់ឥណទានដល់ គ្រួសារនិងអាជីវកម្មធុនតូចៗ គឺជា ឧទាហរណ៍មួយចំនួន ដែលបង្ហាញ ឱ្យឃើញពីកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នៅក្នុងវិស័យនេះ ។

១៣៧. ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០០៦ មក ការអភិវឌ្ឍជនបទ ត្រូវបានជ្រើសរើសជាវិស័យអាទិភាព នៅក្នុងចំណោមវិស័យអាទិភាព៦ផ្សេងទៀត របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នៅក្នុង *កម្មវិធីកំណែទម្រង់ហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ* សម្រាប់ការវិភាជ និង ការបញ្ចេញថវិកា ឱ្យទាន់ពេលវេលា ។

១៣៨. ការពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័ននិងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស នៅក្នុងវិស័យអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ ត្រូវបាន និងកំពុងអនុវត្ត តាមរយៈការរៀបចំឱ្យមាន ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយនិងក្របខ័ណ្ឌលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដែលចាំបាច់សម្រាប់ជំរុញការអនុវត្ត សកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ ក្នុងនោះរួមមាន គោលនយោបាយជាតិ យុទ្ធសាស្ត្រ-ជាតិ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត មួយចំនួន ដូចខាងក្រោម ៖

- គោលនយោបាយជាតិ ស្តីពី ផ្លូវជនបទ ។
- យុទ្ធសាស្ត្រជាតិ ស្តីពី ផ្លូវជនបទ ។

- គោលនយោបាយជាតិ ស្តីពី ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងអនាម័យ ។
- យុទ្ធសាស្ត្រជាតិ ស្តីពី ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងអនាម័យជនបទ ។
- គោលនយោបាយជាតិ ស្តីពី ការអភិវឌ្ឍជនជាតិដើមភាគតិច ។
- គោលនយោបាយជាតិស្តីពី អភិវឌ្ឍន៍ជនបទ ។
- យុទ្ធសាស្ត្រជាតិ ស្តីពី អភិវឌ្ឍន៍ជនបទ ។

១៣៩. *ការធ្វើផែនការមូលដ្ឋានចម្រុះ* គឺជាយន្តការមួយ ដើម្បីធ្វើការកំណត់ឱ្យបានប្រសើរជាងមុន នូវអាទិភាពទាំងឡាយ និង ដើម្បីរៀបចំកសាងសំណើគម្រោងសម្រាប់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ព្រមទាំង ដើម្បីគាំទ្រដល់កម្មវិធីវិនិយោគនៅតំបន់ជនបទ ។ យន្តការនេះ ធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ឱ្យសហគមន៍ទាំងឡាយ ទៅតាមកម្រិតនៃលទ្ធភាពទទួលបាន នូវសេវាកម្មនិងតម្រូវការមូលដ្ឋានអប្បបរមា ដើម្បីឱ្យមានការផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ ជាពិសេស ទៅលើសហគមន៍ទាំងនោះ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍជនបទ ។ *ការធ្វើផែនការមូលដ្ឋានចម្រុះ* ត្រូវបាននិងកំពុងអនុវត្ត នៅក្នុងខេត្តមួយចំនួន ដូចជា ក្រចេះ ស្ទឹងត្រែង សៀមរាប បាត់ដំបង បន្ទាយមានជ័យ និង ឧត្តរមានជ័យ ។

១៤០. សមិទ្ធផលធំៗក្នុងសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ រួមមាន ដូចខាងក្រោម :

- *ការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដឹកជញ្ជូនជនបទ :* ពីឆ្នាំ២០០៦ ដល់ ២០០៨ ការសាងសង់ផ្លូវថ្មី សម្រេចបាន ប្រវែង ១ ៤៤០ គ.ម ។ ការជួសជុលផ្លូវ សម្រេចបានប្រវែង ២ ៩៤៥ គ.ម ហើយ ការថែទាំផ្លូវ សម្រេចបាន ប្រវែង ៥ ៩២៦ គ.ម ។ ការសាងសង់ ស្ពានថ្មី សម្រេចបាន ចំនួន ១៣៤ កន្លែង និង លូថ្មី សម្រេចបានចំនួន ១ ១៤៨ កន្លែង ។ ជារួម គិតមកដល់ឆ្នាំ ២០០៨ *ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ* បានស្តារ និងសាងសង់ផ្លូវជនបទ បានប្រវែង ២៤ ១៤០ គ.ម ។
- *ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកជនបទ :* ពីឆ្នាំ២០០៦ ដល់ ២០០៨ ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកសម្រាប់ *បរិភោគនិងទឹកប្រើប្រាស់* ត្រូវបាន ធ្វើឡើងតាមរូបភាព ដូចខាងក្រោម :
  - ➢ ការផ្តល់អណ្តូងទឹកថ្មីគ្រប់ប្រភេទ សម្រេចបានចំនួន ៥៩៥៦ អណ្តូង ។
  - ➢ ការជួសជុលអណ្តូងទឹក សម្រេចបានចំនួន ២៩៧៧ អណ្តូង ។
  - ➢ ការជីកស្រះទឹក សម្រេចបានចំនួន ១១០ ស្រះ ។
  - ➢ ការកសាងពាងយក្ស សម្រេចបានចំនួន ១៧៩ ពាង ។
  - ➢ ការធ្វើតេស្តអាសេនិចលើទឹកអណ្តូង សម្រេចបានចំនួន ៨៩២១ អណ្តូង ។
  - ➢ ការផ្គត់ផ្គត់ *ទឹកសម្រាប់ស្រោចស្រព* ត្រូវបានធ្វើឡើង តាមរយៈ (១) ការជួសជុលអាងទឹកចំនួន ២៩១កន្លែង (២) ការសាងសង់ទំនប់ថ្មី ប្រវែង ២៦ ៣៩២ ម (៣) ការជួសជុលទំនប់ ប្រវែង ៥៧១៩ ម (៤) ការសាងសង់ប្រឡាយ ប្រវែង ៦៦ ០១៨ ម (៥) ការជួសជុលប្រឡាយ ប្រវែង ១៦៤ ៤៤១ ម និង (៦) ការសាងសង់ទ្វារទឹកថ្មី ចំនួន ៦កន្លែង ។

- *សុខភាពនិងអនាម័យជនបទ :* ការសាងសង់បង្គន់អនាម័យ សម្រេចបានចំនួន ៥១ ៣១៩ ហើយ ចានបង្គន់ចំនួន ៨000 ត្រូវបានផ្តល់ជូន ដល់សហគមន៍ជនបទ ។ ការអប់រំសុខភាពនិងអនាម័យ ត្រូវបានរៀបចំឡើងជូនប្រជាជន បានចំនួន ១៨៥ ៨២៨ នាក់ ។
- *ការអភិវឌ្ឍសហគមន៍ :* ការសាងសង់អគារសិក្សាថ្មី សម្រេចបានចំនួន ៨៥ខ្នង ហើយ ការជួសជុលអគារសិក្សាសម្រេចបាន ចំនួន ៥ខ្នង ។
- *ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជនបទ :* ការបង្កើននូវការផ្តល់ឥណទានជនបទ និង ការបង្កើតឡើងនូវធនាគារស្រូវ ធនាគារគោ/ក្របី បានរួមចំណែកយ៉ាងច្រើន ដល់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច ។
- ទន្ទឹមនឹងសមិទ្ធផលនៃការអភិវឌ្ឍជនបទ ដែលបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ សមិទ្ធផលជាច្រើនផ្សេងទៀត ត្រូវបានបង្កើតឡើង តាមរយៈ វប្បធម៌នៃការចែករំលែក ដែល*រាជរដ្ឋាភិបាល* បានបំផុសមន្ត្រីរាជការ មហាជនឱ្យចូលរួមចំណែក ក្នុងការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ចនៅតំបន់ជនបទ ដូចជា ការកសាងផ្លូវជនបទ ប្រឡាយទឹក ស្រះ អណ្តូងទឹក មណ្ឌលសុខភាព សាលារៀន ។ល។

តារាងទី២ : វឌ្ឍនភាពក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ

សូចនាករ	២០០៦	២០០៧	២០០៨	២០១០ប៉ាន់ស្មាន
ការស្តារផ្លូវជនបទ (គ.ម ក្នុងចំណោមផ្លូវជនបទ សរុបប្រវែង ២៨000 គ.ម)	២២ ៩៦៤	២៣៧២៩	២៤១៤0	២៦៦៥៨
ការទទួលបានទឹកស្អាតនៅជនបទ (%នៃប្រជាជននៅជនបទ)	៤២.៦	៤៥.៥	៤0.៤៩	៤៣.៤៩
ការទទួលបានអនាម័យនៅជនបទ (%នៃប្រជាជននៅជនបទ)	១៦.៥	១៦.៧	២៣.២៤	២៥.0
គណៈកម្មាធិការអភិវឌ្ឍន៍ភូមិ-គ.អ.ភ (គ.អ.ភ ក្នុងចំណោមចំនួនភូមិសរុប ១៤0៧៣ ភូមិ)	៨៩៣៨	៨៩២៦	៨៦៩៧	៩៧២៣

១៤១. ទោះបីជា វិស័យអភិវឌ្ឍន៍ជនបទមានវឌ្ឍនភាពគួរឱ្យកត់សម្គាល់យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏វិស័យនេះ នៅមានការងារមួយចំនួនដែលត្រូវធ្វើបន្ទាន់ចំពោះមុខ ក៏ដូចជា បញ្ហាប្រឈមមួយចំនួន រួមមាន ដូចខាងក្រោម :

- ការបង្កើតឡើងនូវក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដែលមានលក្ខណៈទូលំទូលាយគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ សម្រាប់ ការអនុវត្តសកម្មភាពនានា ក្នុងវិស័យអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ ។
- ការបន្តការគាំទ្រដល់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ដើម្បីរៀបចំផែនការនិងអនុវត្តគម្រោងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធជនបទ ដូចជា ការស្តារនិងសាងសង់ ផ្លូវជនបទនិងសំណង់សិល្បការ្យ អណ្តូងទឹក ប្រព័ន្ធស្រោចស្រពខ្នាតតូច សាលារៀន មណ្ឌលសុខភាព ជាដើម ។
- ការស្តារនិងសាងសង់ផ្លូវជនបទ បច្ចុប្បន្ននេះ កំពុងប្រឈមមនឹងកង្វះខាតគ្រួសក្រហមដែលមានគុណភាពល្អ ដែលទាមទារឱ្យ*ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ* គិតគូរដល់ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការក្រាលផ្លូវ ដោយ ឈានពីការកាលគ្រួសក្រហម ឱ្យទៅជា ការក្រាលកម្រាលប្រសើរជាងនេះ ជាពិសេស ការក្រាលកៅស៊ូ ។

- ថវិកាសម្រាប់ការជួសជុលនិងការថែទាំផ្លូវទូទាំងប្រទេស មានកម្រិត ត្រឹមតែ ១០ភាគរយ នៃតម្រូវការសម្រាប់ផ្លូវជនបទ នៅទូទាំងប្រទេសប៉ុណ្ណោះ ។ ប្រការនេះ គឺជាហេតុធ្វើឱ្យផ្លូវ ដែលខូចការថែទាំ កាន់តែខូចខ្លាំងឡើងៗ ដែលទាមទារនូវថវិកាវិនិយោគច្រើន ដើម្បីជួសជុលឡើងវិញ ។
- ការជំរុញការផ្តល់ ទឹកស្អាតនិងអនាម័យជនបទ ដើម្បីឆ្លើយតបឱ្យបាន នូវចំណុចដៅ របស់*គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* ។
- ការជំរុញឱ្យដំណើរការ *"ភូមិមួយផលិតផលមួយ"* ដើម្បីបង្កើតមុខរបរ និងវិជ្ជាជីវៈមូលដ្ឋានច្បាស់លាស់ជូនប្រជាជននៅតំបន់ជនបទ ។
- ការជំរុញការបង្កើតនិងពង្រឹងឡើងវិញ នូវតួនាទី *គណៈកម្មាធិការអភិវឌ្ឍន៍ភូមិ* ដើម្បីលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការអភិវឌ្ឍដោយមានការចូលរួមពីសហគមន៍នៅមូលដ្ឋាន និងដើម្បីធានាឱ្យមានការអភិវឌ្ឍជនបទប្រកបដោយចីរភាព ។
- ការជំរុញការបង្កើតភូមិគំរូ ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយ នូវបទពិសោធន៍ នៃការងារអភិវឌ្ឍន៍ជនបទចម្រុះ ។
- ការផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលមុខវិជ្ជាជីវៈ ដល់ប្រជាជនជនបទ និង ការជំរុញការប្រើប្រាស់ឥណទានជនបទឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព តាមរយៈ ការពង្រីកកម្មវិធីមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ដោយមានអត្រាការប្រាក់ទាប ។
- ការជំរុញការអភិរក្សនិងការអភិវឌ្ឍ សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ប្រកបដោយចីរភាព ។

៤. ការបន្តស្តារនិងការកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត

១៤២. ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្តមួយដែលមានដំណើរការល្អ គឺជាបុរេលក្ខខណ្ឌមួយ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច កំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ប្រកបដោយចីរភាព ។ ជាក់ស្តែង ភាពរឹងមាំនិងភាពសម្បូរបែបនៃហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ មានឥទ្ធិពលទៅលើរចនាសម្ព័ន្ធនៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ប៉ុន្តែ កង្វះហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ នឹងរារាំងដល់ការទទួលបាននូវសេវាសុខាភិបាលនិងអប់រំ ការបើកទូលាយពាណិជ្ជកម្ម និង ភាពងាយស្រួល ចូលដល់ទីផ្សារ ទាំងនៅក្នុងនិងក្រៅប្រទេស ។ អាទិភាពសំខាន់ៗរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងផ្នែកហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត រួមមានការជួសជុល ការថែទាំ និងការកែលម្អ បណ្តាញផ្លូវថ្នល់ ពីថ្នាក់ជាតិរហូតដល់ជនបទ ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការផ្គត់ផ្គង់ទឹកនិងអនាម័យ ការបង្កើតឡើងនូវវិស័យថាមពលមួយដែលមានប្រសិទ្ធភាព ការធ្វើអគ្គិសនីភាវូបនីយកម្មនៅជនបទ ការធ្វើឱ្យមានបណ្តាញទូរគមនាគមន៍ល្អជាងមុន ។ល។ នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* ចតុកោណនេះ នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ដោះស្រាយបញ្ហាសំខាន់ៗបួន គឺ *(១) ការបន្តស្តារនិងកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគមនាគមន៍ (ផ្លូវគោក ផ្លូវទឹក ផ្លូវដែក កំពង់ផែ ផ្លូវអាកាស និង សេវាកម្មដឹកជញ្ជូនរួមទាំង សេវាភ្នាក់ងារនាវា និងភ័ស្តុភារកម្ម) (២) ការគ្រប់គ្រង ធនធានទឹកនិងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ (៣) ការអភិវឌ្ឍវិស័យថាមពល (រួមមាន ប្រេងកាត និងឧស្ម័នធម្មជាតិ) និងបណ្តាញអគ្គិសនី និង (៤) ការអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានគមនាគមន៍* ។

៤.១ ការបន្តស្តារនិងកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគមនាគមន៍

១៤៣. ការស្តារ និងការកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត ដូចជា បណ្តាញផ្លូវថ្នល់ កំពង់ផែ និងអាកាសយានដ្ឋានសំខាន់ៗ សម្រេចបានលទ្ធផលធំៗគួរឱ្យកត់សម្គាល់ នៅក្នុងការង្កើតឡើងនូវបណ្តាញដឹកជញ្ជូនមួយ ដែលតភ្ជាប់គ្នារវាងតំបន់នានា នៅទូទាំងប្រទេស ក៏ដូចជា ជាមួយបណ្តាប្រទេសជិតខាង ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក៏បានផ្តល់អាទិភាពខ្ពស់ ក្នុងការធានាឱ្យមានការថែទាំយ៉ាងត្រឹមត្រូវនូវប្រព័ន្ធគមនាគមន៍ ហើយ បានជំរុញលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការចូលរួមពីសំណាក់វិស័យឯកជន ក្នុងការដាក់ឱ្យដំណើរការ និងការថែទាំនូវប្រព័ន្ធគមនាគមន៍ ផងដែរ ។ ការស្តារ ការសាងសង់ និងការអភិវឌ្ឍ បណ្តាញផ្លូវដែក ដែលតភ្ជាប់ពីរាជធានីភ្នំពេញ ទៅបណ្តាខេត្ត មួយចំនួន និងតភ្ជាប់ទៅបណ្តាញផ្លូវដែកនៃប្រទេសជិតខាង ដែលជាផ្នែកមួយនៃបណ្តាញផ្លូវដែកអាស៊ី នោះ ក៏ជាអាទិភាពខ្ពស់មួយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ផងដែរ ។ ដើម្បីបង្កើនល្បឿន នៃការអភិវឌ្ឍបណ្តាញផ្លូវដែក *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានសម្រេចផ្តល់សម្បទានដល់វិស័យឯកជន ទាំងការសាងសង់ ដំណើរការ និង ការថែទាំ ។ *ក្រសួងសាធារណការ និងដឹកជញ្ជូន* ជាស្ថាប័នទទួលខុសត្រូវក្នុង ការស្តារ ការសាងសង់ និង ការថែទាំជាប្រចាំ នូវហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដឹកជញ្ជូន ។

១៤៤. **បណ្តាញផ្លូវថ្នល់ :** ការស្តារនិងការសាងសង់នូវ *បណ្តាញផ្លូវជាតិ* មួយលេខ ត្រូវបានបញ្ចប់ស្ទើរតែទាំងស្រុង ។ បច្ចុប្បន្ននេះ *ផ្លូវជាតិសំខាន់ៗ* (ផ្លូវក្រាលកៅស៊ូ) បានតភ្ជាប់ពីរាជធានីភ្នំពេញ ទៅទីរួមខេត្តស្ទើរតែទាំងអស់ ហើយ បានតភ្ជាប់ទៅនឹងច្រកទ្វារព្រំដែនសំខាន់ៗជាមួយប្រទេសជិតខាង ។ វឌ្ឍនភាពគួរឱ្យកត់សម្គាល់ត្រូវបានធ្វើឱ្យកើតមានឡើង នៅក្នុងការកសាងបណ្តាញផ្លូវថ្នល់ ថ្នាក់តំបន់ និងអនុតំបន់ (ដូចជា *តំបន់អាស៊ីប៉ាស៊ីហ្វិក អាស៊ាន មហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ*) ដែលដើរតួនាទីជាផ្លូវរបៀងសេដ្ឋកិច្ច និងជាផ្លូវឆ្លងកាត់អន្តរជាតិ សម្រាប់សម្រួលដល់ការដឹកជញ្ជូន ការផ្គត់ផ្គង់ភស្តុភារ ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម និងទេសចរណ៍ឆ្លងដែនអន្តរជាតិ និងដើម្បីការការពារប្រទេសថែមទៀត ។

១៤៥. នៅចុងឆ្នាំ២០០៨ ប្រទេសកម្ពុជាមានផ្លូវថ្នល់សរុបប្រវែង ៣៩ ៦១៨ គ.ម ក្នុងនោះរួមមាន :

- ផ្លូវជាតិមួយលេខ ប្រវែង ២១១៩ គ.ម ។
- ផ្លូវជាតិពីរលេខ ប្រវែង ៣០៨៦ គ.ម ។
- ផ្លូវខេត្ត ប្រវែង ៦៤១៣ គ.ម (ក្នុងនោះ មាន ១១៣ គ.ម ជាផ្លូវក្រាលកៅស៊ូ) ។
- ផ្លូវជនបទ ប្រវែង ២៨០០០ គ.ម ។

១៤៦. ក្នុងដំណាក់កាលនៃការអនុវត្ត *ផយអជ ២០០៦-២០១០* (២០០៦-២០០៨) ផ្លូវថ្នល់សរុបប្រវែង ២ ៣៤២ គ.ម (ដោយមិនរាប់បញ្ចូលផ្លូវខេត្ត និងផ្លូវទីរួមខេត្តទេ) ត្រូវបានស្តារ និងសាងសង់ឡើងវិញដោយក្រាលកៅស៊ូ ។ ផ្លូវថ្នល់ទាំងនោះ រួមមាន :

- ផ្លូវជាតិ មួយលេខ ប្រវែង ១៧៣១ គ.ម ។
- ផ្លូវជាតិ ពីរលេខ ប្រវែង ៤៩៨ គ.ម ។
- ផ្លូវខេត្ត ប្រវែង ១១៣ គ.ម ។
- ភាគច្រើននៃផ្លូវជាតិពីរលេខ និង ផ្លូវខេត្ត ត្រូវបានក្រាលដោយគ្រួសក្រហម ។
- រហូតមកដល់ឆ្នាំ២០០៩ ផ្លូវក្រាលកៅស៊ូរួច មានប្រវែងសរុប ២ ៦៦១ គ.ម ស្មើនឹង ៥១ ភាគរយ នៃ ផ្លូវជាតិមួយលេខ និងពីរលេខ ដែលមានប្រវែង ៥ ២០៥ គ.ម ។
- *គម្រោងគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិផ្លូវថ្នល់នៅកម្ពុជា* សម្រាប់រយៈពេល ៥ឆ្នាំ ដែលត្រូវបានចាប់ផ្តើមអនុវត្ត កាលពីខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨ បានជួយដល់ *ក្រសួងសាធារណការនិងដឹកជញ្ជូន* ក្នុងការថែទាំប្រព័ន្ធផ្លូវថ្នល់ ដែលរួមមាន ផ្លូវជាតិ និងផ្លូវខេត្ត តាមរយៈ កម្មវិធីការងារថែទាំខួបនិងថែទាំជាប្រចាំ ។ លទ្ធផលរំពឹងទុក បន្ទាប់ពីគម្រោងបានបញ្ចប់ រួមមាន :
  - ➢ ការថែទាំជាប្រចាំលើផ្លូវជាតិប្រវែង ២ ១០០ គ.ម នឹងអាចសម្រេចបាន ១០០ភាគរយ ហើយ ការថែទាំជាប្រចាំលើផ្លូវខេត្តប្រវែង ២ ៧០០ គ.ម នឹងអាចសម្រេចបាន ៣០ភាគរយ ។
  - ➢ ការថែទាំខួបលើផ្លូវជាតិប្រវែង ១០០ គ.ម នឹងអាចសម្រេចបាន ៥ភាគរយ ហើយ ការថែទាំខួប លើផ្លូវខេត្តប្រវែង ៣៨០ គ.ម នឹងអាចសម្រេចបាន ៤ភាគរយ ។
  - ➢ ការទប់ស្កាត់ស្ថានភាពអាក្រក់ ដែលអាចកើតមានមកលើផ្លូវថ្នល់ល្អ នឹងអាចសម្រេចបាន ៦៥ ភាគរយ សម្រាប់ផ្លូវជាតិ និង ៤៥ ភាគរយ សម្រាប់ផ្លូវខេត្ត ។

១៤៧. ដើម្បីការពារទប់ទល់នឹងការប្រើប្រាស់មិនត្រឹមត្រូវ នូវបណ្តាញផ្លូវថ្នល់ និងដើម្បីលើកកម្ពស់សុវត្ថិភាព ការធ្វើដំណើរតាមផ្លូវថ្នល់ *ច្បាប់ស្តីពីចរាចរណ៍ផ្លូវគោក* ត្រូវបានអនុម័ត និងដាក់ឱ្យអនុវត្ត ។ ការបង្កើតឱ្យមាន ប្រព័ន្ធច្បាប់មួយដែលមានប្រសិទ្ធភាពសម្រាប់ វិស័យដឹកជញ្ជូននិងការជំរុញការអនុវត្តច្បាប់ គឺនៅតែបន្តជាអាទិភាព មួយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ *អគ្គលេខាធិការដ្ឋាននៃគណៈកម្មាធិការជាតិសុវត្ថិភាពចរាចរណ៍ផ្លូវគោក (គ.ស.ច.គ)* ត្រូវបានបង្កើត និងមានការទទួលខុសត្រូវ ដូចខាងក្រោម :

- រៀបចំ និងផ្សព្វផ្សាយ ព័ត៌មានស្តីពី *ផែនការជាតិសុវត្ថិភាពចរាចរណ៍* ។
- រៀបចំសិក្ខាសាលា ដើម្បីបង្កើនសុវត្ថិភាពចរាចរណ៍ផ្លូវថ្នល់ ។
- រៀបចំឈុតអប់រំខ្លីៗ ស្តីពី *សុវត្ថិភាពចរាចរណ៍ផ្លូវគោក* សម្រាប់ការផ្សព្វផ្សាយតាមវិទ្យុនិងទូរទស្សន៍ ។
- រៀបចំវគ្គបណ្តុះបណ្តាលការងារសវនកម្ម និងបោះពុម្ពផ្សាយអំពី *សុវត្ថិភាពចរាចរណ៍ផ្លូវគោក* ។
- រៀបចំ*សប្តាហ៍ជាតិសុវត្ថិភាពចរាចរណ៍ផ្លូវគោក* ដែលធ្វើឡើងជារៀងរាល់ឆ្នាំ ចាប់ពីថ្ងៃទី៧ ដល់ថ្ងៃទី១៤ ខែមេសា ។

- រៀបចំជាវគ្គបណ្តុះបណ្តាលច្បាប់ចរាចរណ៍ផ្លូវគោក ជូនដល់ប្រជាពលរដ្ឋ សម្រាប់ *ការប្រឡងយកបណ្ណបើកបរទោចក្រយានយន្ត* នៅតាម មន្ទីរសាធារណការខេត្ត-រាជធានី ។
- រៀបចំជាកម្មវិធី ចុះជួយបង្រៀនច្បាប់ចរាចរណ៍ផ្លូវគោក ជូនដល់ប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ នៅតាមបណ្តាឃុំ ស្រុកឆ្ងាយៗ ដាច់ស្រយាលសម្រាប់ *ការប្រឡងយកបណ្ណបើកបរទោចក្រយានយន្ត* ។
- រៀបចំកម្មវិធីបង្រៀន និង កម្មវិធី *ប្រឡងផ្តល់បណ្ណបើកបរទោចក្រយានយន្ត* ដល់យុវជនគ្រប់អាយុ នៅតាម បណ្តាសាលារៀននានា នៅក្នុងរាជធានី-ខេត្ត ទាំងអស់ ទូទាំងប្រទេស ។
- រៀបចំសិក្ខាសាលា ដើម្បីរៀបចំ *ផែនការសកម្មភាពសុវត្ថិភាពចរាចរណ៍* និង យុទ្ធនាការដើម្បីលើកកម្ពស់ការពាក់មួកសុវត្ថិភាពចរាចរណ៍ ។

១៤៨. តាមរយៈកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ *គណៈកម្មការត្រួតពិនិត្យយានយន្តដឹកជញ្ជូនលើសទម្ងន់កម្រិតកំណត់អតិបរមា* ដោយមានកិច្ចសហការជាមួយ ក្រុមហ៊ុនដឹកជញ្ជូននិងម្ចាស់រថយន្តដឹកជញ្ជូនទាំងឡាយ ការកំណត់ទម្ងន់អតិបរមា នៃយានយន្តដឹកជញ្ជូនតាមបណ្តាផ្លូវជាតិ នៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ត្រូវបានកំណត់ដោយប្រកាសរបស់ *ក្រសួងសាធារណការនិងដឹកជញ្ជូន* នាថ្ងៃទី០២ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៩ ។ បន្ទាប់ពីប្រកាសនេះត្រូវបានធ្វើការផ្សព្វផ្សាយយ៉ាងទូលំទូលាយ ដល់ ក្រុមហ៊ុន និង អ្នកពាក់ព័ន្ធ រួចមក ការដឹកជញ្ជូនលើសទម្ងន់កំណត់តាមផ្លូវជាតិ ត្រូវបានកាត់បន្ថយ ។ ដើម្បីទប់ស្កាត់បទល្មើសទាំងនេះ *ក្រសួងសាធារណការនិងដឹកជញ្ជូន* បានរៀបចំដំឡើង ស្ថានីយថ្លឹងរថយន្តនិងជញ្ជីងចល័ត លើកំណាត់ផ្លូវមួយចំនួន រួមមាន ជញ្ជីងថ្លឹងរថយន្តបង្កប់ ចំនួន ៨កន្លែង និង ជញ្ជីងចល័តចំនួន ១៨ ។ ស្ថានីយថ្លឹងរថយន្តអចិន្ត្រៃយ៍ ចំនួន ៧កន្លែង ត្រូវបានសាងសង់លើកំណាត់ផ្លូវមួយចំនួន និង ជញ្ជីងចល័តចំនួន ២០ ត្រូវបានដាក់ឱ្យដំណើរការនៅក្នុង ឆ្នាំ២០០៩ ។

១៤៩. *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការគ្រប់គ្រងយានដ្ឋានជួសជុល ដំឡើង និងកែច្នៃយានយន្ត* ត្រូវបានអនុម័ត ហើយកំពុងត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយ ដើម្បីទប់ស្កាត់ការកែច្នៃខុសលក្ខណៈបច្ចេកទេស ដែលធ្វើឱ្យយានយន្តមួយចំនួន អាចដឹកជញ្ជូន លើសទម្ងន់កំណត់ ។

១៥០. **ផ្លូវដែក :** បច្ចុប្បន្ន ការដឹកជញ្ជូនអ្នកដំណើរ និងទំនិញនានាតាមផ្លូវដែក នៅមានកម្រិតនៅឡើយ ។ ផែនការមួយចំនួន ត្រូវបាននិងកំពុងរៀបចំឡើង ដើម្បីស្តារនិងពង្រីកមធ្យោបាយដឹកជញ្ជូនផ្លូវដែក និងធ្វើសមា-ហរណកម្ម ផ្លូវដែកនេះ ទៅក្នុងប្រព័ន្ធផ្លូវដែកតំបន់ ។ *គណៈកម្មាធិការកំណែទម្រង់និងការស្តារផ្លូវដែកឡើងវិញ* និង *គណៈកម្មាធិការគ្រប់គ្រងការធ្វើសម្បទានផ្លូវដែក* ត្រូវបានបង្កើតឡើង និងដំណើរការ ។ សមិទ្ធផល និង វឌ្ឍនភាព ក្នុងវិស័យផ្លូវដែកមានដូចខាងក្រោម :

- កិច្ចព្រមព្រៀងសម្បទានរយៈពេល ៣០ឆ្នាំ រវាង *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និង *ក្រុមហ៊ុនឯកជន ថុល រ៉ូយ៉ាល់ ខាំបូឌា របស់អូស្ត្រាលី* ត្រូវបានចុះហត្ថលេខា នាខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ។ កិច្ចព្រមព្រៀងនេះ បានចូលជាធរមាន ហើយដំណាក់កាលអន្តរកាល បានចាប់ផ្តើមពី ចុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៩ ហើយ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានផ្ទេរ ទ្រព្យសម្បត្តិ មន្ត្រី បុគ្គលិក និងកម្មករ របស់អតីត*រាជាយស្ម័យយានកម្ពុជា* ទៅឱ្យក្រុមហ៊ុន *ថុល រ៉ូយ៉ាល់ ខាំបូឌា* និង បានបង្កើតនាយកដ្ឋានផ្លូវដែកថ្មី ។
- គម្រោងនីតិសម្បទាមួយ ដែលមានទឹកប្រាក់សរុបចំនួន ៧៣ លានដុល្លារ ត្រូវបានផ្តល់ហិរញ្ញប្បទានរួមគ្នាដោយ *ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី* OPEC/OFID[1] *ប្រទេសម៉ាឡេស៊ី* រួមជាមួយ ថវិកាបដិភាគរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* កំពុងដំណើរការអនុវត្តបានល្អ ។ តាមរយៈគម្រោងនេះ ផ្នែកមួយចំនួននៃប្រព័ន្ធផ្លូវដែក នឹងត្រូវបានធ្វើការស្តារឡើងវិញ ដែលក្នុងនោះ រួមមាន (១) កំណាត់ផ្លូវដែកដែលបាត់មិនទាន់មាន ដែលតភ្ជាប់ពី*ក្រុងសិរីសោភ័ណ* ទៅ *ប៉ោយប៉ែត* (តភ្ជាប់ទៅនឹង*ផ្លូវដែកថៃ*) ប្រវែង ៤៨ គ.ម *(២)* កំណាត់ផ្លូវដែលតភ្ជាប់ពី *រាជធានីភ្នំពេញ* ទៅ *កំពង់ផែក្រុងព្រះសីហនុ* ប្រវែង ២៦៤ គ.ម និង *(៣)* កំណាត់ផ្លូវដែលតភ្ជាប់ពី *រាជធានីភ្នំពេញ* ទៅ *ក្រុងសិរីសោភ័ណ* ប្រវែង ៣៣៨ គ.ម ។
- ការរៀបចំផ្តល់សហហិរញ្ញប្បទានមួយផ្សេងទៀត ដែលសន្យាផ្តល់ទុន តាមរយៈ ឥណទានកម្ចីពី*ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី* និងជំនួយឥតសំណងពី *ភ្នាក់ងារអភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិអូស្ត្រាលី* (ទឹកប្រាក់សរុបចំនួន ៦៨,៤ លានដុល្លារអាមេរិក) នឹងផ្តល់ហិរញ្ញប្បទាន សម្រាប់ការសាងសង់ឃ្លាំង និងស្ថានីយទំនិញថ្មីមួយនៅ*សំរោង* (ចម្ងាយប្រមាណ ៩ គ.ម ពី *រាជធានីភ្នំពេញ*) និងសម្រាប់ការកែលម្អបន្ថែមនូវបណ្តាញផ្លូវដែកដោយរាប់បញ្ចូលទាំង ផ្លូវបំបែក ទៅឃ្លាំងរបស់ *ត្រីនត្រេត* (ចម្ងាយ ៦ គ.ម ពី*រាជធានីភ្នំពេញ*) និងខ្សែផ្លូវដែកផ្នែកខាងជើង ។ ទិសដៅនៃគម្រោងស្តារឡើងវិញ គឺដើម្បីបំពេញបន្ថែមនិងលើកម្ពស់សមត្ថភាពទ្ររបស់អ័ក្សភ្លៅនៃទូររថភ្លើងឱ្យបានដល់ទម្ងន់ ២០ តោន និងល្បឿន ៥០ គ.ម ក្នុងមួយម៉ោង នៅលើផ្លូវដែកទិសខាងជើង ។ តាមផែនការការងារ ការស្តារផ្លូវដែកទាំងពីរគម្រោងខាងលើនេះ នឹងត្រូវបញ្ចប់នៅចុងឆ្នាំ២០១៣ ។
- *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក៏កំពុងស្វែងរកការវិនិយោគ តាមរយៈ ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និង ផ្នែកឯកជន ដើម្បីសាងសង់*កំណាត់ផ្លូវដែក ដែលមិនទាន់មាន* ប្រវែងសរុប ២៥៥គ.ម *ដើម្បីតភ្ជាប់ពី បាត់ដឹង ទៅ ត្រពាំងស្រែ* (ដែលជាចំណុចតភ្ជាប់រវាងកម្ពុជា ជាមួយព្រំដែនវៀតណាម) ជាផ្នែកមួយនៃគម្រោងផ្លូវដែកអាស៊ី សម្រាប់អាស៊ី-ប៉ាស៊ីហ្វិក និង ផ្លូវដែកតំបន់ (*ផ្លូវដែកតភ្ជាប់សឹង្ហបុរី-គុនមីង*) សម្រាប់អាស៊ាន និង មហាអនុតំបន់មេគង្គ ។

---

១ OPEC: *អង្គការនៃប្រទេសនាំចេញប្រេងកាត* -- OFID: *មូលនិធិសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិរបស់* OPEC

- *ក្រសួងសាធារណការនិងដឹកជញ្ជូន* កំពុងរៀបចំការសិក្សា ពីលទ្ធភាពដែលអាចធ្វើទៅបានផ្នែកវិស្វកម្ម ។ បន្ទាប់ពីការផ្លាស់ប្តូរទំនាក់ទំនងគ្នាតាមលិខិតរវាង *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និង *រដ្ឋាភិបាលនៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតចិន* កាលពី ថ្ងៃទី២៤ កញ្ញា និង ថ្ងៃទី៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៨ មក *រដ្ឋាភិបាលចិន* បានឯកភាពធ្វើការសិក្សាពីផ្នែកផ្លូវដែកដែលមិនទាន់មាន នៃគម្រោងផ្លូវដែកតំបន់ (*ផ្លូវដែកតភ្ជាប់សិង្ហបុរី-គុនមីង*) នៅកម្ពុជា ។ ការសិក្សាដែលត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើង ដោយ*វិទ្យាស្ថានរៀបចំគម្រោងនិងអង្កេត ផ្លូវដែកទី៣* បានចាប់ផ្តើមឡើង កាលពីថ្ងៃទី១៦ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ហើយ នឹងអាចបញ្ចប់ក្នុង ខែតុលា ឆ្នាំ២០១០ ។
- *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក៏បានចុះហត្ថលេខាលើ *អនុស្សរណៈយោគយល់គ្នា* លើការតភ្ជាប់ផ្លូវដែក រវាងកម្ពុជា និង វៀតណាម ត្រង់ចំណុចត្រពាំងស្រែ (កម្ពុជា) និង វ៉ាលី (វៀតណាម) នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។
- សេចក្តីព្រាង*កិច្ចព្រមព្រៀងដឹកជញ្ជូនផ្លូវដែកឆ្លងកាត់ព្រំប្រទល់ប្រទេស រវាង កម្ពុជា និង ថៃ* ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយក្រុមការងាររបស់ប្រទេសទាំងពីរ (*រាជាយស្វ័យយានកម្ពុជា និង ផ្លូវដែករដ្ឋថៃ*) ។ សេចក្តីព្រាងទីមួយនៃកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ ត្រូវបានយកមកបង្ហាញ និងពិភាក្សាក្នុងខែមករា ឆ្នាំ២០០៧ ។ កិច្ចប្រជុំចុងក្រោយរវាងក្រុមការងារទាំងពីរ ត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើងកាលពីខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ ។ ថ្មីៗនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានប្រគល់ភារកិច្ចជូន *ក្រសួងសាធារណការនិងដឹកជញ្ជូន* ដើម្បីបន្តធ្វើការចរចាបញ្ចប់ *កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីការដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់តាមផ្លូវដែក រវាងកម្ពុជា-ថៃ នៅច្រកប៉ោយប៉ែត-អារញ្ញប្រាថេត* ជាមួយភាគីថៃ ។

១៥១. **កំពង់ផែ :** *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បាននិងកំពុងអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រ *"បើកចំហជើងសមុទ្រ"* ។ តាមរយៈយុទ្ធសាស្ត្រនេះ *កំពង់ផែក្រុងព្រះសីហនុ* បានសាងសង់ចំណតផែកុងតឺន័រ បន្ថែមបានប្រវែង ៤០០ម ដែលអាចទទួលបរិមាណនាវាដែលមានជម្រៅទឹក៩ម បាន ១៣៥គ្រឿង ក្នុងមួយខែ ។ ចំណតផែកុងតឺន័រនេះ មានសមត្ថភាពអាចស្តុកកុងតឺន័រ ក្នុងចំនួនអតិបរមាបាន ៧ ៥០០ TEUs[១] ក្នុងមួយពេល ឬ ៣៤០ ០០០ TEUs ក្នុងមួយឆ្នាំ (មានសមត្ថភាពលើកដាក់ទំនិញ ជាមធ្យមបានប្រមាណ ២៥កុងតឺន័រ ក្នុងមួយម៉ោង សម្រាប់ដងយោងមួយ) ។ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៨ បរិមាណទំនិញឆ្លងកាត់សរុបមានប្រមាណ ២ ០៥៧ ៥៦៧តោន និង កុងតឺន័រប្រមាណ ២៥៨ ០០០ TEUs កើនលើសពី បរិមាណទំនិញឆ្លងកាត់សរុប នៅឆ្នាំ២០០៧ ដែលមានតែប្រមាណ ១ ៨១៨ ៨៧៧ តោន និង កុងតឺន័រប្រមាណ ២៥៣ ២៧១ TEUs ។

១៥២. ការងារកែលម្អ*កំពង់ផែស្វយ័តភ្នំពេញ* រួមមាន (១) ការបន្ថែមគ្រឿងចក្រសម្រាប់លើកដាក់កុងតឺន័រមួយគ្រឿង ដែលមានសមត្ថភាពលើកដាក់បាន ៤៥តោន (២) ឧបករណ៍សម្រាប់លើកដាក់សំបកកុងតឺន័រទំហំ ៤០ហ្វីត ក្នុងមួយគ្រឿង (៣) ធ្វើការបោះពោងសញ្ញានាវាចរណ៍ពីព្រំប្រទល់ប្រទេសវៀតណាមមកភ្នំពេញ (៤)

---

[១] Twenty Equivalent Units: កត្តាបម្លែងជាខ្នាត ២០ហ្វីតរបស់កុងតឺន័រ

ការរៀបចំប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាព ដោយប្រើប្រាស់ម៉ាស៊ីនកាមេរ៉ាតាមដាននិងបណ្ណសម្គាល់ខ្លួន (៥) ការបំពាក់ម៉ាស៊ីនកាំរស្មីអ៊ិចស្កែនណឺមួយគ្រឿង (៦) រៀបចំបើកសាលាបណ្តុះបណ្តាលនាវាចរណ៍ សម្រាប់មន្ត្រីមកពីកំពង់ផែអន្តរជាតិទាំងពីរ និង (៧) ការដាក់សម្ភោធឱ្យប្រើប្រាស់នូវអគាររដ្ឋបាល ដែលផ្តល់សេវាច្រកចេញ-ចូលតែមួយ ។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ បរិមាណនាវាសរុបចូលចតនៅកំពុងផែស្វយ័ត ភ្នំពេញមានចំនួន ១ ៥៤៣គ្រឿង លើសពីឆ្នាំ២០០៧ ដែលមានតែប្រមាណ ១ ៣៩៨គ្រឿង ។ បរិមាណទំនិញឆ្លងកាត់កំពុងផែនេះ មានប្រមាណ ១ ២៤០ ៣៣៩តោន កើនឡើង១២ភាគរយ ប្រៀបធៀបនឹងឆ្នាំ២០០៧ ដែលមានត្រឹមតែ ១ ១០៦ ៧០១តោន ។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ បរិមាណកុងតឺន័រឆ្លងកាត់ មានប្រមាណ ៤៧ ៥០៧ TEUs កើនឡើងតិចតួច បើប្រៀបធៀបនឹងឆ្នាំ២០០៧ ដែលមាន ៤៧ ៥០៤ TEUs ។ បរិមាណនាវាដឹកអ្នកដំណើរ ចូលចតនៅកំពង់ផែនេះ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ មានចំនួន ១ ៨៧៨គ្រឿង ថយចុះ ៣ភាគរយ បើប្រៀបធៀបនឹង ឆ្នាំ២០០៧ ដែលមាន ១ ៩៣១ គ្រឿង ។

១៥៣. *សេវាភ្នាក់ងារនាវា-ព័ស្តុភារកម្ម* : ស្របតាមយុទ្ធសាស្ត្រ *"បើកចំហជើងសមុទ្រ"* របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* សេវាភ្នាក់ងារនាវា-ព័ស្តុភារកម្ម បានអនុវត្តភារកិច្ចរបស់ខ្លួនយ៉ាងសកម្ម នៅក្នុងការអភិវឌ្ឍកំពង់ផែអន្តរ-ជាតិ ខេត្តព្រះសីហនុនិងរាជធានីភ្នំពេញ និង បានបម្រើសេវានាវា នៅកំពង់ផែឯកជន (*ឧកញ៉ាម៉ុង ស្រែអំបិល កោះកុង និង កំពត*) ព្រមទាំង បានវិនិយោគលើការបំពាក់មធ្យោបាយ លើកដាក់កុងតឺន័រមួយគ្រឿង នៅកំពង់ផែភ្នំពេញ ។ ទោះបីជា ចំនួននាវាគ្រប់ប្រភេទ ដែលទទួលបានសេវាបម្រើ មានការថយចុះតិចតួច ប្រមាណ ០,៣៨ ភាគរយ ក៏ដោយ ក៏បរិមាណនៃទំនិញលើកដាក់សរុប ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ មានការកើនឡើង ប្រមាណ ២៧,៥៧ ភាគរយ ធៀបនឹង ឆ្នាំ២០០៧ ។

១៥៤. **សេវាកម្មអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល :** *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បាននិងកំពុងអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រ *"បើកចំហជើងមេឃ"* ។ វិស័យអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល មានការរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ដោយបានរួមចំណែកជំរុញឱ្យមានការអភិវឌ្ឍវិស័យទេសចរណ៍ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី វិស័យនេះ បាននិងកំពុងជួបប្រទះនឹងបញ្ហាប្រឈមចម្បងៗ ដែលត្រូវបន្តដោះស្រាយ ក្នុងរយៈពេលមធ្យមនិងវែង ។ សមិទ្ធផល និង បញ្ហាប្រឈម ទាំងនោះ រួមមាន :

- វឌ្ឍនភាពក្នុង *ផ្នែកដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវអាកាស* អាចកត់សម្គាល់ឃើញ តាមរយៈ ការកើនឡើងនៃ ចំនួនក្រុមហ៊ុនអាកាសចរណ៍បរទេស (មានចំនួន ១៧ក្រុមហ៊ុន នៅឆ្នាំ២០០៩) ដែលធ្វើប្រតិបត្តិការហោះហើរទៀតទាត់ មកកាន់ប្រទេសកម្ពុជា និងចំនួនក្រុមហ៊ុនអាកាសចរណ៍ក្នុងស្រុក (មានចំនួន ៣ក្រុមហ៊ុន នៅឆ្នាំ ២០០៩) ដែលកំពុងធ្វើប្រតិបត្តិការហោះហើរ ទៅតំបន់នានា នៅក្នុងប្រទេស ។
- *ផ្នែកហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធអាកាសយានដ្ឋាន* ក៏សម្រេចបាននូវវឌ្ឍនភាពធំៗ ផងដែរ ដូចជា ការពង្រីកអាកាសយានដ្ឋានអន្តរជាតិទាំងបី ការកែលម្អស្ថានីយសម្រាប់អ្នកដំណើរ អគារបច្ចេកទេស ការពង្រីកបន្ថែមចំណតយន្តហោះ ការជួសជុលផ្លូវរត់ ការបំពាក់ឧបករណ៍បរិក្ខារសម្រាប់ត្រួតពិនិត្យសន្តិសុខ លិខិតឆ្លងដែនទិដ្ឋាការ ព្រមទាំង ការពង្រីកសមត្ថភាពផ្នែកសង្គ្រោះ-ពន្លត់អគ្គីភ័យ និង ការកែលម្អសោភ័ណភាពទូទៅ ។

- *ផ្នែកប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យចរាចរណ៍ផ្លូវអាកាស* ត្រូវបានធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង និងត្រូវបានពង្រឹងជាលំដាប់ផងដែរ ។ សុវត្ថិភាពក្នុងការហោះហើរ ត្រូវបានធានាបានល្អ នៅទូទាំងដែនអាកាសកម្ពុជា តាមរយៈ ការពង្រឹងការគ្រប់គ្រងការផ្តល់សេវាត្រួតពិនិត្យចរាចរណ៍និងការនាំផ្លូវអាកាស ការធ្វើទំនើបកម្មឧបករណ៍បរិក្ខារនិងបច្ចេកវិទ្យា និង ការកែសម្រួលជាជំហានទូវផ្លូវអាកាស ក្នុងនោះមាន *ផែនការមេស្តីពី ការអភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យចរាចរណ៍ផ្លូវអាកាសថ្មីតាមផ្កាយរណប* ដែលកំពុងត្រូវបានសិក្សា សម្រាប់តំបន់ឥណ្ឌូចិន (កម្ពុជា-ឡាវ-វៀតណាម) ដើម្បីឱ្យស្របទៅតាម *អនុសាសន៍សម្រាប់ការអនុវត្តរបស់អង្គការអាកាសចរណ៍ស៊ីវិលអន្តរជាតិ* ។
- ការរៀបចំ *ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត* សម្រាប់វិស័យអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល ក៏ សម្រេចបានលទ្ធផលធំៗ ផងដែរ ។ ច្បាប់និងបទប្បញ្ញត្តិ ជាច្រើន ដូចជា *ច្បាប់អាកាសចរណ៍ស៊ីវិល* ដែលត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើប្រាស់ ក្នុងខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ បទប្បញ្ញត្តិនានាទាក់ទងនឹងសុវត្ថិភាព ដែលត្រូវបានកំណត់ដោយ *រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល* ព្រមទាំង សេចក្តីព្រាង *កម្មវិធីសន្តិសុខអាកាសចរណ៍ស៊ីវិលជាតិ* និង *កម្មវិធីសុវត្ថិភាពជាតិ* ដែលកំពុងត្រូវបានបញ្ចប់ដោយ *រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល* ផងដែរ ។
- *ការចូលរួមពីវិស័យឯកជន និងការធ្វើឯកជនភាវូបនីយកម្ម* បានក្លាយជាយុទ្ធសាស្ត្រគ្រឹះ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនិងសេវាកម្មអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល ។ ក្រុមហ៊ុនឯកជន SCA បាននិងកំពុងចូលរួមក្នុងការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធអាកាសយានដ្ឋានអន្តរជាតិភ្នំពេញ សៀមរាប និង ខេត្តព្រះសីហនុ ហើយ *ក្រុមហ៊ុនសេវាចរាចរណ៍ផ្លូវអាកាសកម្ពុជា* បាននិងកំពុងដំណើរការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធសេវានាំផ្លូវអាកាស ។
- ទន្ទឹមនឹងសមិទ្ធផលធំៗទាំងនេះ វិស័យអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល បាននិងកំពុងជួបប្រទះបញ្ហាប្រឈមចម្បងៗ ដូចជា (១) ការធ្លាក់ចុះដ៏គួឱ្យកត់សម្គាល់ នៃចំនួនអ្នកដំណើរនិងបរិមាណទំនិញតាមផ្លូវអាកាសអន្តរជាតិ និងផ្លូវអាកាសក្នុងស្រុក ដោយសារ វិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុពិភពលោកនិងការសាយភាយជំងឺផ្តាសាយថ្មី ដែលកំពុងបន្តកើតមាន និង (២) ភាពចាំបាច់ក្នុងការបន្តកែលម្អហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ សម្រាប់វិស័យអាកាស-ចរណ៍ស៊ីវិលទាំងមូល ជាដើម ។

១៩៥. **កិច្ចព្រមព្រៀងដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់ព្រំដែនមហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ** : កិច្ចព្រមព្រៀងនេះ ដោយរាប់បញ្ចូល ទាំងឧបសម្ព័ន្ធ និងពិធីសារទាំង ២០ នៃកិច្ចព្រមព្រៀងនេះផង បានចូលជាធរមាន នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានផ្តល់សច្ចាប័ន និងតម្កល់ទុកលិខិតូបករណ៍នៃការផ្តល់សច្ចាប័ន លើពិធីសារចំនួន ៣ និងឧបសម្ព័ន្ធ ចំនួន ១៧ ។ ដើម្បីអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានចុះហត្ថលេខាទ្វេភាគីលើ *អនុស្សរណៈយោគយល់គ្នា* ជាមួយ *ប្រទេសថៃ* និង *វៀតណាម* ស្តីពី *ការផ្តួចផ្តើមអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់ព្រំដែនមហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ* ។ វឌ្ឍនភាព ដែលមានមកដល់បច្ចុប្បន្ន រួមមាន :

- *រវាងកម្ពុជា និងថៃ :*
  - ➢ *អនុស្សរណៈយោគយល់គ្នា* ចំនួន២ ត្រូវបានចុះហត្ថលេខា ដើម្បីអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់ព្រំដែន នៅចំណុចត្រួតពិនិត្យ *ប៉ោយប៉ែត-អរញ្ញប្រាថេត* ។
    - *អនុស្សរណៈយោគយល់គ្នាស្តីពីការផ្តួចផ្តើមអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់ព្រំដែនមហាអនុតំបន់ ទន្លេមេគង្គ នៅចំណុចច្រកទ្វារព្រំដែនប៉ោយប៉ែត-អរញ្ញប្រាថេត ។*
    - *អនុស្សរណៈយោគយល់គ្នាស្តីពីការផ្លាស់ប្តូរសិទ្ធិធ្វើចរាចរណ៍ដើម្បីអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់ព្រំដែនមហាអនុតំបន់ ទន្លេមេគង្គ នៅចំណុចច្រកទ្វារព្រំដែនប៉ោយប៉ែត-អរញ្ញប្រាថេត ។*
  - ➢ កូតានៃយានយន្តចំនួន៤០គ្រឿង ធ្វើចរាចរឆ្លងកាត់ព្រំដែន ពីប្រទេសនីមួយៗ ត្រូវបានទទួលការឯកភាពព្រមព្រៀងគ្នា ដោយភាគីទាំងពីរ ។ ការកំណត់ប៉ុស្តិ៍ត្រួតពិនិត្យបន្ថែម កំពុងត្រូវបានពិចារណា និងពិភាក្សាគ្នាជាបន្តបន្ទាប់ ។
  - ➢ ដោយសារ ការកំណត់ និងការសាងសង់ តំបន់ត្រួតពិនិត្យរួមគ្នា ដើម្បីអនុវត្តការត្រួតពិនិត្យរួមគ្នាឈប់តែមួយលើក និងការត្រួតពិនិត្យរួមគ្នានៅបញ្ជរតែមួយ មិនអាចធ្វើទៅបាន ភាគីទាំងពីរបានឯកភាពគ្នា ក្នុងការផ្តាច់ចេញពីគ្នា នូវ *អនុស្សរណៈយោគយល់គ្នា* ទាំងពីរ ដើម្បីឱ្យ *អនុស្សរណៈយោគយល់គ្នាស្តីពីការផ្លាស់ប្តូរសិទ្ធិធ្វើចរាចរណ៍* (កូតា ៤០គ្រឿង) អាចអនុវត្តទៅបាននៅចំណុចត្រួតពិនិត្យច្រកទ្វារ *ប៉ោយប៉ែត- អរញ្ញប្រាថេត* ។

- *រវាងកម្ពុជា និងវៀតណាម:*
  - ➢ *អនុស្សរណៈយោគយល់គ្នា* ចំនួន១ ត្រូវបានចុះហត្ថលេខា : *អនុស្សរណៈយោគយល់ គ្នាស្តីពីការផ្តួចផ្តើមអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់ព្រំដែនមហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ នៅ ចំណុចច្រកទ្វារព្រំដែនបាវិត-ម៉ុកបាយ* ។ ការកំណត់និងការសាងសង់ តំបន់ត្រួតពិនិត្យរួមគ្នា និងការបង្កើតនីតិវិធីគយ សម្រាប់ត្រួតពិនិត្យទំនិញ និងយានយន្តឆ្លងកាត់ ព្រំដែន កំពុងត្រូវបានអនុវត្ត ។
  - ➢ *អាជ្ញាធរគយ* នៃភាគីទាំងពីរ បានឯកភាពនិងចុះហត្ថលេខាលើ *អនុស្សរណៈយោគយល់គ្នាស្តីពី នីតិវិធីគយ* ដើម្បីផ្តួចផ្តើមអនុវត្ត *កិច្ចព្រមព្រៀងដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់មហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ* នៅត្រង់ចំណុចត្រួតពិនិត្យ *បាវិត-ម៉ុកបៃ* ។
  - ➢ នៅក្នុងដំណាក់កាលដំបូង *រដ្ឋាភិបាល* ទាំងពីរ បានឯកភាពគ្នា អនុវត្ត *កិច្ចព្រមព្រៀងទ្វេភាគីដឹកជញ្ជូនផ្លូវគោក* ពីឆ្នាំ២០០៦ មក ។

១៥៦. **កិច្ចព្រមព្រៀងទ្វេភាគី និងត្រីភាគី ដឹកជញ្ជូន** ជាមួយបណ្តាប្រទេសជិតខាង រួមមាន :

- *កិច្ចព្រមព្រៀងទ្វេភាគី ដឹកជញ្ជូនផ្លូវគោក កម្ពុជា-ឡាវ :*

- ➢ *កិច្ចព្រមព្រៀងពិធីសារ និង អនុស្សរណៈយោគយល់គ្នា* ត្រូវបានចុះហត្ថលេខា ជាមួយភាគី *ឡាវ* ។
- ➢ កូតា របស់រថយន្តដឹកទំនិញ មានចំនួន ៤០គ្រឿង ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ក៏ការធ្វើប្រតិបត្តិការ ខាងដឹកទំនិញ មិនទាន់បានអនុវត្តនៅឡើយ ។
- ➢ *កិច្ចព្រមព្រៀងនៃភាពជាដៃគូ* ដាច់ដោយឡែកមួយចំនួន ស្តីពីការដឹកជញ្ជូនអ្នកដំណើរ ត្រូវបានធ្វើឡើងរវាង សមាគមឬក្រុមហ៊ុនក្នុងស្រុកនៃទីក្រុងពីរ ដែលជាគោលដៅកំណត់ ។ កិច្ចព្រមព្រៀង នៃភាពជាដៃគូនេះត្រូវមានការឯកភាពពី *ក្រសួងសាធារណការនិងដឹកជញ្ជូន* នៃប្រទេសទាំងពីរ ផងដែរ ។
- ➢ រហូតដល់ពេលបច្ចុប្បន្ន កិច្ចព្រមព្រៀងនៃភាពជាដៃគូ ចំនួន០២ ត្រូវបានអនុវត្ត នៅលើគន្លងផ្លូវ : *ភ្នំពេញ-ប៉ាក់សេ ស្ទឹងត្រែង-ប៉ាក់សេ* និង *សៀមរាប-ភ្នំពេញ-ប៉ាក់សេ* ។

- *កិច្ចព្រមព្រៀងទ្វេភាគី ដឹកជញ្ជូនផ្លូវគោក និងផ្លូវទឹក រវាង កម្ពុជា-វៀតណាម* :
  - ➢ *កិច្ចព្រមព្រៀង ដឹកជញ្ជូនផ្លូវគោក ត្រូវបានចុះហត្ថលេខា* កាលពីថ្ងៃទី០១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៩៨ ហើយ *ពិធីសារនៃកិច្ចព្រមព្រៀង* នេះ ត្រូវបានចុះហត្ថលេខា នៅថ្ងៃ ទី១០ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៥ ។ កូតារបស់រថយន្តដឹកទំនិញ និងរថយន្តក្រុងដឹកអ្នកដំណើរចំនួន ៤០ គ្រឿង ដែលឆ្លងកាត់ព្រំដែនតាមច្រកទ្វារ *ព្រំដែនបាវិត* ត្រូវបានទទួលការឯកភាពព្រមព្រៀងគ្នា ដោយភាគីទាំងពីរ ។ កិច្ចព្រមព្រៀងគ្នាមួយត្រូវបានធ្វើឡើង ដើម្បីបង្កើនកូតារបស់រថយន្តឆ្លងកាត់ព្រំដែន ពីចំនួន ៤០ គ្រឿង ដល់ ១៥០ គ្រឿង ហើយ ចំណុចត្រួតពិនិត្យតាមច្រកទ្វារព្រំដែន ចំនួន ៤កន្លែង ក្នុងចំណោម ៧កន្លែង ដែលបានឯកភាពគ្នា ត្រូវបានធ្វើពិធីបើកឱ្យដំណើរការ សម្រាប់ការដឹកជញ្ជូន ឆ្លងកាត់ព្រំដែន ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ ។
  - ➢ *កិច្ចព្រមព្រៀងទ្វេភាគី ដឹកជញ្ជូនផ្លូវទឹក រវាងកម្ពុជា និងវៀតណាម* : កិច្ចព្រមព្រៀងទ្វេភាគី ថ្មីមួយ រវាង *កម្ពុជា* និង *វៀតណាម* ស្តីពីការដឹកជញ្ជូនផ្លូវទឹក ត្រូវបានចុះហត្ថលេខា កាលពីថ្ងៃទី ១៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៩ ដើម្បីជំនួសឱ្យកិច្ចព្រមព្រៀង និងសេចក្តីព្រាងពិធីសារ ឆ្នាំ១៩៩៨ ។
- *កិច្ចព្រមព្រៀងត្រីភាគី កម្ពុជា ឡាវ និងវៀតណាម :* ប្រទេសទាំងបីបានឯកភាពគ្នា បង្កើត *ក្រុមការងារមួយ* សម្រាប់រៀបចំកិច្ចព្រមព្រៀងត្រីភាគី *កម្ពុជា-ឡាវ-វៀតណាម ស្តីពី ការដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់ព្រំដែន* ដែលនឹង ចាប់ផ្តើមនៅឆ្នាំ២០១០ ។

១៩៧. **ប្រព័ន្ធលូបង្ហូរទឹកនិងចម្រោះទឹកកខ្វក់ :** *ក្រសួងសាធារណការនិងដឹកជញ្ជូន* ក៏ទទួលខុសត្រូវផងដែរ ក្នុងការស្តារឡើងវិញ សាងសង់ និងថែរក្សា ប្រព័ន្ធលូបង្ហូរនិងចម្រោះទឹកកខ្វក់ ។ បច្ចុប្បន្ននេះ ប្រព័ន្ធលូបង្ហូរទឹក គឺជាបញ្ហាចម្បង នៅរាជធានីភ្នំពេញ ក្រុងព្រះសីហនុ និងទីក្រុងសៀមរាប ។ កង្វះខាតធនធាន គឺជាបញ្ហាប្រឈមចម្បង សម្រាប់ ការបន្តស្តារឡើងវិញនិងការសាងសង់នូវប្រព័ន្ធលូបង្ហូរទឹក និងស្ថានីយចម្រោះទឹកកខ្វក់ នៅទូទាំងប្រទេស ។ នៅក្នុងប៉ុន្មានឆ្នាំចុងក្រោយនេះ ប្រព័ន្ធលូបង្ហូរទឹកនៅរាជធានីភ្នំពេញ ត្រូវបានលើកកម្ពស់កែលម្អ ចំណែកឯនៅក្រុងព្រះសីហនុវិញ ស្ថានីយចម្រោះទឹកកខ្វក់ ក៏ត្រូវបានសាងសង់បញ្ចប់ជាស្ថាពរ ហើយដែរ ។

ការសាងសង់ស្ថានីយចម្រោះទឹកកខ្វក់នៅទីក្រុងសៀមរាប ត្រូវបានបញ្ចប់ក្នុងជំហានទី១ ហើយ *ក្រសួងសាធារណការ និងដឹកជញ្ជូន* ក៏មានគម្រោង ពង្រីកវិសាលភាពការងារប្រព័ន្ធលូបង្ហូរទឹកនិងចម្រោះទឹកកខ្វក់ ដោយរួមបញ្ចូលទាំងការបូមសម្អាតស្ទឹងសៀមរាប ថែមទៀត ។ ជាមួយគ្នានេះដែរ ផែនការជាច្រើន សម្រាប់សាងសង់ស្ថានីយចម្រោះទឹកកខ្វក់ នៅខេត្តកំពត កំពុងត្រូវបានធ្វើការសិក្សា ។

១៥៨. *ក្រសួងសាធារណការ និងដឹកជញ្ជូន* កំពុងជួបប្រទះនឹងបញ្ហាប្រឈម ជាច្រើន ក្នុងនោះ រួមមាន :

- ដំណើរការនៃការពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវផែនការទាំងឡាយ សម្រាប់ការស្តារ និងការសាងសង់នូវ អនុវិស័យមួយចំនួននៃវិស័យដឹកជញ្ជូន ត្រូវការពេលវេលាយូរអង្វែង។
- ច្បាប់ បទប្បញ្ញត្តិ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដែលចាំបាច់សម្រាប់ការដោះស្រាយបានប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនូវបញ្ហាទាំងឡាយ ដែលកំពុងកើតមាន នៅមិនទាន់មានគ្រប់គ្រាន់ នៅឡើយ ។
- ផ្លូវ-ស្ពានទាំងឡាយ មានការខូចខាត លឿនជាងសមត្ថភាពបច្ចុប្បន្នសម្រាប់ ការស្តារ ការកែលម្អ និងការងារថែទាំជាប្រចាំ ឱ្យបានទាន់ពេលវេលា ។
- វិស័យឯកជន មិនមានការចាប់អារម្មណ៍ ក្នុងការចូលរួមថែទាំផ្លូវថ្នល់ ។
- ផ្លូវជាតិទាំងឡាយ កំពុងតែបន្តរងគ្រោះយ៉ាងខ្លាំង ដោយសារចរាចរណ៍នៃការដឹកជញ្ជូនលើសទម្ងន់កំណត់ ។
- បញ្ហាកកស្ទះចរាចរណ៍ និងការបំពុលបរិយាកាសទីក្រុង ព្រមទាំង ការគ្រប់គ្រងចរាចរណ៍ និងការរៀបចំការដឹកជញ្ជូនសាធារណៈក្នុងក្រុង បានក្លាយជាបញ្ហាប្រឈម ដែលត្រូវបន្តយកចិត្តទុកដាក់ដោះស្រាយ ។
- សមត្ថភាពមន្ត្រីនិងស្ថាប័ន ក្នុងការរៀបចំផែនការផ្គត់ផ្គង់ព័ស្តុភារនិងការដឹកជញ្ជូនពហុរូបភាព ការរចនាប្លង់វិស្វកម្ម និង ការគ្រប់គ្រងទឹកកខ្វក់ នៅមានកម្រិតនៅឡើយ ។
- ថវិកាសម្រាប់ការរៀបចំប្រព័ន្ធទឹកកខ្វក់ នៅមានកម្រិតនៅឡើយ ហើយផ្នែកឯកជនមិនមានការចាប់អារម្មណ៍ក្នុងការចូលរួមវិនិយោគលើផ្នែកនេះ ។
- ការយល់ដឹងពីផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានដែលអាចមានដល់ សុខភាពនិងអនាម័យដែលបណ្តាលមកពីទឹកកខ្វក់ នៅមានកម្រិតទាបនៅឡើយ ហើយការបន្តកែលម្អយន្តការគ្រប់គ្រងទឹកកខ្វក់ គឺជាប្រការចាំបាច់ដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់អនុវត្ត។

៤.២ ការគ្រប់គ្រងធនធានទឹកនិងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ

១៥៩. *ក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយម* បានធ្វើឱ្យមានវឌ្ឍនភាពគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ក្នុងអំឡុងពេល ពីឆ្នាំ២០០៦-២០០៨ នៅក្នុងផ្នែកនៃការស្តារឡើងវិញ និងការសាងសង់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធធារាសាស្ត្រ និងផ្តល់ការការពារពីគ្រោះមហន្តរាយធម្មជាតិ (គ្រោះរាំងស្ងួត និងគ្រោះទឹកជំនន់) ដែលក្លាយជាបញ្ហាមិនអាចព្យាករ ជាមុនបានដោយសារការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ។ *ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងធនធានទឹក* ត្រូវបានអនុម័ត កាលពីខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៧ ។

១៦០. *ក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយម* បានអនុវត្តគម្រោងជាច្រើន នៅទូទាំងប្រទេស ។ សកម្មភាពទាំងនេះរួមមាន :

- ជួសជុល-ស្តារឡើងវិញ ថែទាំ និង សាងសង់ ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ចំនួន ១៤១គម្រោង ដែលផ្តល់ទឹកដល់ការស្រោចស្រពលើ ផ្ទៃដីស្រែកសិកម្ម ចំនួន ២៦៧ ២២៤ហិកតា (ក្នុងនោះ ដីស្រែវស្សា ចំនួន ១៩១ ២០២ហិកតា និង ដីស្រែប្រាំង ចំនួន ៧៦ ០២២ហិកតា) ។ នៅចុងឆ្នាំ២០០៨ សមត្ថភាពស្រោចស្រពផ្ទៃដីកសិកម្ម របស់ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ បានកើនឡើងដល់ ៨២៧ ៣៧៣ហិកតា ស្មើនឹង ៣១,៦ភាគរយ នៃផ្ទៃដីដាំដុះទាំងអស់ (២ ៦១៥ ៧៤១ហិកតា) ក្នុងនោះ លទ្ធភាពស្រោចស្រពលើផ្ទៃដីស្រូវវស្សាមាន ៥៨២ ០៨៥ ហិកតា និង ផ្ទៃដីស្រូវប្រាំងមាន ២៤៥ ២៨៨ហិកតា ។
- ជីកអណ្តូងខួង ចំនួន ៣០អណ្តូង ដើម្បីប្រើប្រាស់ទឹកក្រោមដី សម្រាប់ការស្រោចស្រពដំណាំ ។
- កាត់បន្ថយភាពងាយរងគ្រោះដោយសារ គ្រោះទឹកជំនន់ និង គ្រោះរាំងស្ងួត តាមរយៈ :
    - ➢ ការជួសជុល-ស្តារឡើងវិញនូវ ទំនប់ការពារទឹកជំនន់ ចំនួន ៧គម្រោង ដែលមានលទ្ធភាពការពារផ្ទៃដីដាំដុះ បានចំនួន ១៣០ ៧៩៩ហិកតា ។ មកដល់ឆ្នាំ២០០៨ ផ្ទៃដីដែលបានការពារពីទឹកជំនន់ បានកើនឡើងដល់ ២៤៤ ២៩៩ហិកតា ។
    - ➢ ការជួសជុល-ស្តារឡើងវិញនូវ ទំនប់ការពារទឹកប្រៃ ចំនួន ៦គម្រោង ដែលអាចការពារផ្ទៃដីដាំដុះពីទឹកប្រៃ បាន ចំនួន ១៤ ៣២៨ហិកតា ។ រហូតមកដល់ឆ្នាំ២០០៨ ផ្ទៃដីសរុប ដែលបានទទួលការការពារពីទឹកប្រៃ មាន ៣១ ០០៨ហិកតា ។
    - ➢ ដំឡើងស្ថានីយបូមទឹក ចំនួន ១២ស្ថានីយ និងជួសជុលមួយស្ថានីយ ដែលអាចសង្គ្រោះស្រូវ ដែលរងផលប៉ះពាល់ពីភាពរាំងស្ងួត បានចំនួន ៣០៥ ២២៥ហិកតា (ក្នុងនោះ ១៣៧ ១២២ហិកតា ក្នុងរដូវប្រាំង និង ១៦៨ ១០៣ហិកតា ក្នុងរដូវវស្សា ។
- រៀបចំសហគមន៍កសិករប្រើប្រាស់ទឹក បានចំនួន ៣៥០សហគមន៍ ដោយមានការចូលរួមពីកសិករចំនួន ៣០៥ ៥៥០គ្រួសារ ។ ស្ត្រីបានចូលរួមយ៉ាងសកម្ម នៅក្នុងការដឹកនាំគណៈកម្មាធិការ របស់សហគមន៍កសិករប្រើប្រាស់ទឹកនេះ ។
- ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ ផ្នែកជលសាស្ត្រ តាមរយៈ :
    - ➢ ការជួសជុលនិងការដំឡើង ស្ថានីយជលសាស្ត្រ ចំនួន ២០ស្ថានីយ នៅតាមបណ្តោយ *ទន្លេមេគង្គ ទន្លេសាប* និង *ទន្លេបាសាក់* ។
    - ➢ ការដំឡើងក្តារវាស់កម្ពស់ទឹក បានចំនួន ៣៩កន្លែង នៅតាមចំណុចត្រួតពិនិត្យ តាមបណ្តោយទន្លេសំខាន់ៗ ។
    - ➢ ការដំឡើងម៉ាស៊ីនកត់ត្រាកម្ពស់ទឹក ដោយស្វ័យប្រវត្តិ ចំនួន ១៣កន្លែង នៅតាមចំណុចត្រួតពិនិត្យតាមបណ្តោយ ទន្លេនិងស្ទឹង សំខាន់ៗ ។

- ➢ ការដំឡើងឧបករណ៍វាស់ធារទឹក បានចំនួន ៤កន្លែង នៅ *ស្ទឹងសៀមរាបខេត្តសៀមរាប ស្ទឹងសង្កែខេត្តបាត់ដំបង ស្ទឹងពោធិ៍សាត់ខេត្តពោធិ៍សាត់* និង *ស្ទឹងសំបូរខេត្តកំពង់ឆ្នាំង* ។

- ពង្រឹងសមត្ថភាព ក្នុងការផ្តល់ព័ត៌មានអំពី អាកាសធាតុ ឱ្យបានទាន់ពេលវេលា តាមរយៈ :
  - ➢ ការជួសជុលកែលម្អស្ថានីយត្រួតពិនិត្យសង្កេតធាតុអាកាស នៅរាជធានីនិងតាមបណ្តាខេត្ត សរុបបាន ចំនួន ៨កន្លែង ។
  - ➢ ការដំឡើងស្ថានីយពិនិត្យសង្កេតធាតុអាកាស ថ្មី បានចំនួន ៥កន្លែង នៅតាមបណ្តាខេត្ត ។
  - ➢ ការដំឡើងស្ថានីយសម្រាប់ វាស់ទិស-ល្បឿនខ្យល់ក្នុងរយៈកម្ពស់១០-១០០ម៉ែត្រ និងសម្រាប់ពិនិត្យអង្កេត កម្តៅនិងពន្លឺព្រះអាទិត្យ នៅរាជធានីនិងតាមបណ្តាខេត្ត សរុប ចំនួន ៥កន្លែង ។
  - ➢ ការដំឡើងស្ថានីយទទួលព័ត៌មាន តាមរយៈផ្កាយរណប MTSAT ដើម្បីពិនិត្យមើលស្ថានភាពពពកនៅរយៈកម្ពស់ខ្ពស់ បានចំនួន ១កន្លែង ។
  - ➢ ការដំឡើងប្រព័ន្ធទូរគមនាគមន៍ សម្រាប់ទទួលនិងបញ្ជូនទិន្នន័យឧតុនិយម ក្នុងក្របខ័ណ្ឌជាតិ និងក្នុងក្របខ័ណ្ឌ *ប្រព័ន្ធទូរគមនាគមន៍សាកលលោក* (GTS) ចំនួន១កន្លែង ។

- ធ្វើការសិក្សាពី អាងទន្លេ-ស្ទឹង នៅជុំវិញ *បឹងទន្លេសាប*និងស្ទឹងសំខាន់ៗ មួយចំនួនទៀត ដូចជា *អាងស្ទឹងបរិបូរណ៍ អាងស្ទឹងជួនទ្រី អាងស្ទឹងមង្គលបូរី អាងស្ទឹងសង្កែ អាងស្ទឹងស្វាយចេក អាងស្ទឹងព្រែកត្នោត* និង *អាងស្ទឹងក្រាំងពង្លៃ* ដើម្បីធ្វើការ គ្រប់គ្រងអភិរក្សនិងអភិវឌ្ឍវិស័យធនធានទឹក ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព និង ចីរភាព ព្រមទាំង ធ្វើការរៀបចំ *ផែនការមេស្តីពីការគ្រប់គ្រងធនធានទឹក* នៅក្នុង *ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* ផងដែរ ។

១៦១. ទោះបីជាមានវឌ្ឍនភាព ដូចបានលើកឡើងនេះក៏ដោយ ក៏នៅមានបញ្ហាប្រឈមជាច្រើន ដែលទាមទារឱ្យមានការដោះស្រាយ ដូចជា :

- *ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងធនធានទឹក* ត្រូវបានអនុម័តដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់រួចហើយ ប៉ុន្តែ អនុក្រឹត្យមួយចំនួនមិនទាន់ត្រូវបានរៀបចំនៅឡើយ ហើយចាំបាច់ត្រូវតែបង្កើតឡើង ដើម្បីកំណត់យន្តការនិងសមត្ថកិច្ចសម្រាប់អនុវត្តច្បាប់នេះឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ជាពិសេស ការគ្រប់គ្រងអាងទន្លេ អាជ្ញាបណ្ណទឹក សហគមន៍កសិករប្រើប្រាស់ទឹក និងការការពារគុណភាពទឹក ។
- យន្តការសម្របសម្រួលអន្តរក្រសួង មិនទាន់ដំណើរការល្អ ដែលចាំបាច់ត្រូវតែពង្រឹងនិងជំរុញ ។
- មូលដ្ឋានទិន្នន័យព័ត៌មាន ស្តីពី ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ដែលទាក់ទងនឹង ការគ្រប់គ្រងទឹក និង ការកែលម្អការកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ ដោយទឹកជំនន់និងគ្រោះរាំងស្ងួត គឺជាប្រការចាំបាច់ ដែលត្រូវរៀបចំបង្កើតឡើង ។
- ការគ្រប់គ្រង ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធធារាសាស្ត្រ គឺជាប្រការចាំបាច់ ដែលត្រូវពង្រឹង ដើម្បី :

- ជ្រើសរើសតំបន់អាទិភាពសម្រាប់ ការស្តារឡើងវិញនិងការសាងសង់ ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ដែលមានសក្តានុពលខ្ពស់ ដើម្បីបង្កើតចំណូលក្នុងសហគមន៍ជនបទ ។
- បាស្រ័យទាក់ទងជាមួយនឹងក្រុមប្រឹក្សាឃុំ ក្នុងការគ្រប់គ្រងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធធារាសាស្ត្រក្នុងឃុំ ។
- ចាត់វិធានការ ដើម្បីលើកកម្ពស់ការគ្រប់គ្រងធនធានទឹក សំដៅរួមចំណែកក្នុងការបង្កើនជាអតិបរមា នូវផលិតផលកសិកម្ម ។
- បង្កើនការចូលរួមរបស់ កសិករនិងសហគមន៍កសិករ ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហានានា ដែលទាក់ទងនឹង ការប្រើប្រាស់និងការថែទាំ ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ។
- កំណត់តម្លៃនៃធនធានហិរញ្ញវត្ថុ សម្រាប់ថែទាំប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ។

ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតនៅតំបន់ទីប្រជុំជន

១៦២. *ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* មានភារកិច្ចទទួលខុសត្រូវ លើការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត ។ សមត្ថភាពផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត បានកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ នៅក្នុងទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ។ បច្ចុប្បន្ននេះ តំបន់ទីប្រជុំជនចំនួន ១១១ មានលទ្ធភាពទទួលបានទឹកស្អាត ពីប្រព័ន្ធផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត ។ នៅ*រាជធានីភ្នំពេញ* ផលិតកម្មទឹកស្អាតបានកើនឡើង ពី ៧៩ ៤០០ ០៣១ម៣ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ដល់ ៨៥ ៥៣១ ៦៤៩ម៣ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៩ ប្រជាជននៅរាជធានីភ្នំពេញ ប្រមាណ ៩០ភាគរយ មានលទ្ធភាពទទួលបានទឹកស្អាតប្រើប្រាស់ពេញ ២៤ម៉ោង ។ គ្រួសារចំនួន ១៧ ៩៩០ ក្នុងនោះភាគច្រើន ជាគ្រួសារដែលមានស្ត្រីជាមេគ្រួសារ បានទទួលនូវគោលនយោបាយឧបត្ថម្ភលើតម្លៃសិទ្ធិជាវទឹកប្រើប្រាស់តាមស្ថានភាពជាក់ស្តែងនៃកម្រិតជីវភាពរស់នៅ ។

១៦៣. ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ប្រមាណ ៥១ ភាគរយ នៃប្រជាជនដែលរស់នៅ ក្នុងតំបន់ទីប្រជុំជនទូទាំងប្រទេស បានទទួលទឹកស្អាតប្រើប្រាស់ អាស្រ័យដោយរដ្ឋាករទឹក រាជធានី-ខេត្ត-ក្រុង បានបង្កើនសមត្ថភាពផលិតរបស់ខ្លួន ពី ១១ ៩៦៥ ៦៤៩ ម៣ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ បានកើនឡើងដល់ទៅ ១៣ ៧៥៤ ៧៦៩ម៣ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់តាមតម្រូវការរបស់ប្រជាជន ។

១៦៤. ទោះបីជាមានការរីកចម្រើនដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់ក៏ដោយ ក៏បញ្ហាប្រឈមក្នុងការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត នៅតែបន្តមាន លើទិដ្ឋភាពមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម :

- អត្រានៃប្រជាជន ដែលទទួលបានទឹកស្អាតប្រើប្រាស់ នៅតែមានកម្រិតទាបនៅឡើយ ។
- ការទទួលបានទឹកស្អាតប្រើប្រាស់របស់ប្រជាជនក្រីក្រ នៅតែមានកម្រិតនៅឡើយ ។
- ធនធានហិរញ្ញវត្ថុ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍវិស័យផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតបន្តទៀត នៅតែមានកម្រិត នៅឡើយ ។

៤.៣ ការអភិវឌ្ឍវិស័យថាមពលនិងបណ្តាញអគ្គិសនី

១៦៥. វឌ្ឍនភាពគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ត្រូវបានធ្វើឱ្យកើតមានឡើង នៅក្នុងការបង្កើតលទ្ធភាពផ្គត់ផ្គង់អគ្គិសនី និងការពង្រីកបណ្តាញអគ្គិសនី ។ ដើម្បីតម្រែតម្រង់ទិសដៅ នៃការអភិវឌ្ឍក្នុងវិស័យថាមពល *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យថាមពល ២០០៥-២០២៤* ត្រូវបានរៀបចំឡើង ។ *ផែនការមេ អគ្គិសនីកម្មជនបទ* ដែលផ្តោតលើការប្រើប្រាស់ថាមពលកកើតឡើងវិញ ក៏ត្រូវបានរៀបចំឡើងនិងកំពុងត្រូវបានអនុវត្ត នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ។ សមិទ្ធ-ផលចម្បងៗ មានដូចខាងក្រោម :

- ខ្សែបញ្ជូនថាមពលអគ្គិសនី កម្លាំង ១១៥ គីឡូវ៉ុល ដែលតភ្ជាប់ពីព្រំដែនថៃ មកផ្គត់ផ្គង់ នៅក្នុងខេត្ត *បន្ទាយមានជ័យ សៀមរាប និង បាត់ដំបង* ត្រូវបានដំឡើងចប់សព្វគ្រប់ និងត្រូវបានដាក់ឱ្យដំណើរការ ។
- *ស្ថានីយមីក្រូវ៉ារីអគ្គិសនី អូររមិស និងអូរម្លេង* ដែលមាន អានុភាពសរុប ៣៧០គីឡូវ៉ាត់ និង ម៉ាស៊ីនភ្លើងបម្រុង កម្លាំង ៣០០ គីឡូវ៉ាត់ ត្រូវបានដាក់ឱ្យដំណើរការពេញលេញនៅទីរួម *ខេត្តមណ្ឌលគីរី* ។
- ដាក់ឱ្យដំណើរការខ្សែបញ្ជូនថាមពលតង់ស្យុង ២៣០ គីឡូវ៉ុល ពីព្រំដែនកម្ពុជា-វៀតណាម មករាជធានីភ្នំពេញ (១១០ គីឡូម៉ែត្រ) និងអនុស្ថានីយតាកែវ នៅដើមឆមាសទី២ ឆ្នាំ២០០៩ ។
- បន្ថែមខ្សែបញ្ជូន ១១៥ គីឡូវ៉ុល (២៣ គីឡូម៉ែត្រ) នៅរាជធានីភ្នំពេញ និង បង្កើតអនុស្ថានីយភាគខាងលិច រាជធានីភ្នំពេញ នៅឆ្នាំ២០០៩ ។
- ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយ*អគ្គិសនីភាវូបនីយកម្មជនបទ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានបង្កើត *មូលនិធិអគ្គិសនីភាវូបនីយកម្មជនបទ (មអជ)* ដើម្បីជំរុញឱ្យមានសមធមិក្នុងការទទួលសេវាកម្មអគ្គិសនី និងបានលើកទឹកចិត្តផ្នែកឯកជន ឱ្យចូលរួមវិនិយោគក្នុងការផ្គត់ផ្គង់ថាមពលអគ្គិសនីនៅជនបទ ប្រកបដោយចិរភាពជាពិសេស ក្នុងការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាថ្មី និងថាមពលកកើតឡើងវិញ ។
- ដើម្បីលើកកម្ពស់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការក្នុងតំបន់ នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌ*មហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ កម្ពុជា* បានចូលរួមនៅក្នុងការអនុវត្ត *ផែនការពាណិជ្ជកម្មថាមពលក្នុងមហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ* ហើយក្នុងក្របខ័ណ្ឌ *អាស៊ាន* កម្ពុជាបានចូលរួមនៅក្នុងការអនុវត្តផែនការ *ប្រព័ន្ធបញ្ជូនថាមពលអាស៊ាន* ។

១៦៦. ទោះបីជាមានវឌ្ឍនភាពគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ត្រូវបានធ្វើឱ្យកើតមានឡើងក៏ដោយ ក៏វិស័យថាមពលនៅតែជួបប្រទះនឹងបញ្ហាប្រឈមចម្បងៗ ជាច្រើន :

- ការធានាឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពនិងចិរភាព នៅក្នុង ផលិតកម្ម ការផ្គត់ផ្គង់ថាមពល និងការថែទាំយ៉ាងត្រឹមត្រូវនូវហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធថាមពលអគ្គិសនី នៅទូទាំងប្រទេស ។
- ការបញ្ចុះថ្លៃដើមខ្ពស់នៃការផលិតថាមពលអគ្គិសនី នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ដែលមិនត្រឹមតែជួយជំរុញដល់ការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជនប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំង អាចធ្វើឱ្យមានថាមពលអគ្គិសនី ក្នុងតម្លៃមួយ ដែលប្រជាជនក្រីក្រអាចប្រើប្រាស់បាន ។

- ការទាក់ទាញការវិនិយោគ និងការចូលរួម របស់វិស័យឯកជន ដើម្បីពង្រីកហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធថាមពល អគ្គិសនីសំដៅឆ្លើយតបទៅនឹង តម្រូវការដែលកំពុងកើនឡើង ជាពិសេស ការផ្គត់ផ្គង់ទៅសហគមន៍ជនបទ ។ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៨ មានប្រមាណតែ ១០ ភាគរយ នៃគ្រួសារនៅតំបន់ជនបទប៉ុណ្ណោះ ដែលបានទទួលថាមពលអគ្គិសនីសម្រាប់ប្រើប្រាស់ នៅពេលដែលប្រមាណជា ៧៥ ភាគរយ នៃគ្រួសារនៅតំបន់ទីប្រជុំជន បានទទួលថាមពលសម្រាប់ប្រើប្រាស់ ។

១៦៧. *ធនធានប្រេងកាតនិងឧស្ម័ន* កម្ពុជា គឺជាទ្រព្យសម្បត្តិរួមរបស់ប្រជាជនកម្ពុជាទាំងអស់គ្នា ។ រហូតមកដល់ពេលបច្ចុប្បន្ននេះ កម្ពុជាបានខួងអណ្តូងស្វែងរកប្រេងកាតចំនួន ២៨កន្លែង ដែលស្ថិតនៅក្នុងដែនសមុទ្រកម្ពុជា ក្នុងគោលបំណងស្វែងរុករកសក្តានុពលប្រេងកាត និងឧស្ម័ន ។ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៤ កម្ពុជាបានរកឃើញប្រេងកាតនៅក្នុង *ប្លុកអា* នៃដែនសមុទ្រកម្ពុជា ។ ប៉ុន្តែ ការសិក្សាបន្ថែមទៀត ចាំបាច់ត្រូវធ្វើឡើង ដើម្បីធ្វើការវាយតម្លៃឱ្យមានភាពប្រាកដនិយម ទៅលើបរិមាណប្រេងកាត ដែលអាចទាញយកបានពីធនធានប្រេងកាតនៅក្រោមដី មុននឹងឈានទៅដល់ កិច្ចដំណើរការផលិតកម្មនិងអាជីវកម្ម លើធនធានប្រេងទាំងនោះ ។ *អាជ្ញាធរប្រេងកាតជាតិកម្ពុជា* គឺជាស្ថាប័នរដ្ឋ ដែលទទួលខុសត្រូវលើការគ្រប់គ្រងធនធានប្រេងកាត និងឧស្ម័ននៅកម្ពុជា ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* តាមរយៈអាជ្ញាធរនេះ បានចុះហត្ថលេខាជាមួយ ក្រុមហ៊ុនប្រេងកាត មកពីប្រទេសជាច្រើន ដើម្បីស្វែងរុករកប្រេងកាតនិងឧស្ម័ន នៅក្នុងប្លុកដែនសមុទ្រចំនួន ៦ និងក្នុងប្លុកដែនគោកចំនួន ២ ផ្សេងទៀត ។ ការស្វែងរុករកប្រេងកាតនៅកម្ពុជា កំពុងបន្តទៅមុខយ៉ាងសកម្ម តាមការគ្រោងទុកក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងប្រេងកាត ដែលបានចុះហត្ថលេខារួចហើយ ។ នៅពេលដែលធនធានប្រេងកាតនិងឧស្ម័ន ត្រូវបានរកឃើញថា មានបរិមាណគ្រប់គ្រាន់នោះការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ អាចនឹងត្រូវធ្វើឡើង មុននឹងឈានទៅ ដំណើរការផលិតកម្ម និងអាជីវកម្ម ប្រេងកាត ។ ផែនការរយៈពេលវែងមួយ ដែលមានលក្ខណៈទូលំទូលាយ នឹងត្រូវរៀបចំឡើងដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ដើម្បីធានាថាធនធានប្រេងកាតនិងឧស្ម័ន និងការទាញយកផលពីធនធានទាំងនេះ ត្រូវបានគ្រប់គ្រងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព សំដៅធ្វើឱ្យ ផលប្រយោជន៍ដែលបានមកពីធនធានទាំងនេះ មានកម្រិតខ្ពស់សមស្រប សម្រាប់ប្រជាជាតិកម្ពុជាទាំងមូល ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងទាញយកឱ្យបានជាអតិបរមា នូវចំណូលដែលទទួលបានពី ផលិតកម្មប្រេងកាត និងឧស្ម័ន ហើយ ក៏នឹងផ្តល់នូវអត្ថប្រយោជន៍សមហេតុផលផងដែរ ដល់វិនិយោគិន ។ ការងារជាអាទិភាព របស់ *អាជ្ញាធរប្រេងកាតជាតិកម្ពុជា* រួមមាន :

- ខិតខំប្រឹងប្រែងរកចំណូលឱ្យបានជាអតិបរមាជូនដល់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ បន្ទាប់ពីបានសិក្សាលើជម្រើសជាច្រើន *អាជ្ញាធរប្រេងកាតជាតិកម្ពុជា* និង *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* បានធ្វើការពិចារណាយ៉ាងល្អិតល្អន់ទៅលើរបបសារពើពន្ធ និងកិច្ចព្រមព្រៀងប្រេងកាត ដែលមានតុល្យភាព និងយុត្តិធម៌ ដល់ វិនិយោគិនព្រមគ្នានឹងការរក្សានូវផលប្រយោជន៍របស់កម្ពុជា ។

- សិក្សាពីការចូលរួមរបស់ *កម្ពុជា* នៅក្នុង *ការផ្តួចផ្តើមគំនិតនៃតម្លាភាពក្នុងឧស្សាហកម្មទាញយកផល* ដែលជាមូលដ្ឋានមួយសម្រាប់អភិបាលកិច្ចល្អនៅក្នុងការប្រើប្រាស់ធនធានទាំងនេះ ។
- បង្កើតក្រុមការងារបច្ចេកទេសអន្តរក្រសួង សម្រាប់រៀបចំផែនការសកម្មភាព និងតាមដានការអនុវត្ត ការងារកៀរគរ និងគ្រប់គ្រងចំណូលពីប្រេងកាត ឧស្ម័ន និងធនធានរ៉ែដទៃទៀត ។

៤.៤ ការអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននិងទូរគមនាគមន៍

១៦៨. បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាននិងទូរគមនាគមន៍ រួមបញ្ចូលនូវ ទូរស័ព្ទ និងប្រព័ន្ធទូរគមនាគមន៍ផ្សេងៗទៀត ព្រមទាំងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន ។ ដោយមានការកើនឡើងនៃការប្រកួតប្រជែង ដែលភាគច្រើនដឹកនាំដោយវិស័យឯកជន *កម្ពុជា* បានបោះជំហានទៅមុខយ៉ាងលឿន ក្នុងការប្រើប្រាស់ទូរស័ព្ទចល័ត ។ សមិទ្ធផលសំខាន់ៗ និងបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួន រួមមានដូចខាងក្រោម :

- បន្ទាប់ពីការបើកទូលាយវិស័យទូរគមនាគមន៍ ក្នុងខែមករា ឆ្នាំ២០០៦ មក វិនិយោគិនឯកជនកាន់តែច្រើនឡើង បានចូលរួមយ៉ាងសកម្ម ក្នុងការអភិវឌ្ឍវិស័យនេះ ។ *ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍* បាននិងកំពុងគ្រប់គ្រង គម្រោងការងារធំៗជាច្រើន ដែលមានទឹកប្រាក់ប្រមាណ ២៣៥,៨លានដុល្លារអាមេរិក ដើម្បីពង្រីកហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធបណ្តាញខ្សែកាបអុបទិក សំដៅពង្រីកសេវាកម្មទូរគមនាគមន៍ នៅទូទាំងប្រទេស ។
- មកទល់ថ្ងៃទី៣១ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨ ចំនួនទូរស័ព្ទសរុប ដែលកំពុងត្រូវបានប្រើប្រាស់ បានកើនឡើងដល់ ៤ ១៤៣ ៤១៧គ្រឿង (ដែលក្នុងនោះ ទូរស័ព្ទចល័តមានចំនួន ៤ ១០០ ០០០គ្រឿង និងទូរស័ព្ទអចល័ត មានចំនួន ៤៣ ៤១៧ គ្រឿង) ។ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ទូរស័ព្ទអចល័ត និងចល័ត មានចំនួន ៨៨២ ០២០ គ្រឿង ។ កំណើនយ៉ាងលឿននៃចំនួនទូរស័ព្ទប្រើប្រាស់នេះ បានកើតមានឡើង ជាពិសេស នៅតំបន់ជនបទ ស្របពេលដែល អ៊ីម៉ែលនិងអ៊ិនធឺណែត ត្រូវបានប្រើប្រាស់កាន់តែច្រើនជាងមុន នៅទូទាំង២៤ រាជធានី-ខេត្ត និងក្រុង ។
- ចំនួនអ្នកចុះឈ្មោះប្រើប្រាស់អ៊ិនធឺណែត មាន ២០ ១០០នាក់ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ បើប្រៀបធៀបនឹងចំនួន នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ដែលមានតែ ៨ ៦៣០នាក់ ប៉ុណ្ណោះ ។
- ចំនួនទូរស័ព្ទអចល័តសាធារណៈ បានកើនឡើងពី ៤៣៩គ្រឿង ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ដល់ ៤៥៦គ្រឿង ក្នុងឆ្នាំ ២០០៨ ។
- ការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាកុំព្យូទ័រ និងអ៊ិនធឺណែត ក៏បានរីកសាយយ៉ាងលឿន ជាមួយនឹងការកើនឡើង យ៉ាងឆាប់រហ័សនៃចំណេះដឹងជំនាញក្នុងវិស័យនេះ នៅក្នុងចំណោមស្រទាប់យុវជន ផងដែរ ។
- ពីឆ្នាំ២០០៦ រហូតមកដល់ពេលបច្ចុប្បន្ននេះ សេវាកម្មវិស័យប្រៃសណីយ៍ ត្រូវបានធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង ដូចជា (១) ការកាត់បន្ថយរយៈពេលចែកបញ្ញើ (២) ការដាក់ឱ្យដំណើរការនូវសេវាបញ្ញើឆាប់រហ័សនៅ

រាជធានី-ខេត្ត ទាំងអស់ (៣) ការពង្រីកសេវាកម្មប្រៃសណីយ៍ទៅដល់តំបន់ទីប្រជុំជនសំខាន់ៗ (៤) ការបង្កើតប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រង-តាមដានត្រួតពិនិត្យបញ្ញើ ដោយប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធ អាយភីអេស (IPS) ចំពោះបញ្ញើប្រៃសណីយ៍ឆាប់រហ័ស ប្រៃសណីយភ័ណ្ឌ និងបញ្ញើអនុសិដ្ឋ ជាដើម ។

- *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តអនុវត្ត *ប្រព័ន្ធព័ត៌មានរដ្ឋបាលរបស់រដ្ឋាភិបាល* និង *រដ្ឋាភិបាល-អេឡិចត្រូនិក* ។
- *ក្រសួងព័ត៌មាន* បានធ្វើឱ្យមានវឌ្ឍនភាពគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ក្នុងការលើកកម្ពស់និងពង្រីកការគ្របដណ្ដប់ ប្រសិទ្ធភាព និងគុណភាព របស់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន (វិទ្យុ ទូរទស្សន៍ និងភ្នាក់ងារសារព័ត៌មាន) ។ នៅពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ប្រមាណ ៨០ភាគរយនៃប្រជាជនកម្ពុជា អាចទទួលបាននូវព័ត៌មាន ការអប់រំ និងការកម្សាន្ត តាមរយៈ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានដែលមានស្រាប់ ទាំងរបស់រដ្ឋនិងឯកជន ដែលតាមរយៈនេះ អាចជួយលើកតម្កើងអត្តសញ្ញាណជាតិ និងសាមគ្គីភាពជាតិ ។
- បញ្ហាប្រឈមចម្បងនៅក្នុងវិស័យនេះ រួមមាន : (១) ប្រសិទ្ធភាពនៃការគ្រប់គ្រងវិស័យទូរគមនាគមន៍ នៅមានកម្រិត ដោយសារ *ច្បាប់ស្ដីពីទូរគមនាគមន៍* ពុំទាន់បានអនុម័តពីរដ្ឋសភានៅឡើយ (២) សេវាមាត់ច្រកទូរគមនាគមន៍អន្តរជាតិខុសច្បាប់ នៅតែបន្តកើតមាន ទោះបីជា មានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងលុបបំបាត់ពី *ក្រសួងប្រៃសណីយ៍និងទូរគមនាគមន៍* ក៏ដោយ ដែលជាហេតុនាំឱ្យមានផលប៉ះពាល់ដល់សេវាកម្មមាត់ច្រកអន្តរជាតិ និងចំណូលរដ្ឋ (៣) កិច្ចសហការរវាង *ក្រសួងប្រៃសណីយ៍និងទូរគមនាគមន៍* និងប្រតិបត្តិករ-ភ្នាក់ងារអភិវឌ្ឍន៍ នៅពុំទាន់មានភាពល្អប្រសើរនៅឡើយ (៤) តម្លៃប្រើប្រាស់សេវាអ៊ិនធឺណែត នៅតែមានតម្លៃខ្ពស់នៅឡើយ (៥) សេវាប្រៃសណីយ៍ របស់ក្រុមហ៊ុនឯកជន មានលក្ខណៈប្រកួតប្រជែងខ្លាំងជាងសេវាប្រៃសណីយ៍របស់រដ្ឋ ហើយ សមត្ថភាពធនធានមនុស្សក្នុងវិស័យប្រៃសណីយ៍ នៅមានកម្រិតនៅឡើយ ។

៥. ការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជននិងការងារ

១៦៩. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានទទួលស្គាល់និងឯកភាពលើចំណុចមួយដ៏សំខាន់ដែលថា ផ្នែកឯកជនជាកម្លាំងដ៏សំខាន់ សម្រាប់ការវិនិយោគនិងកំណើនក្នុងប្រទេស ។ តួនាទីរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* គឺជាអ្នកជំរុញ អ្នកលើកទឹកចិត្ត អ្នកជួយបង្កលក្ខណៈ អ្នកជួយសម្របសម្រួល និងជានិយ័តករ ។ កម្រិតដ៏ធំនៃការវិនិយោគ គឺជាតម្រូវការចាំបាច់ ក្នុងពីរ-បីឆ្នាំខាងមុខ ដើម្បីថែរក្សា និងបង្កើនល្បឿនសន្ទុះនៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ដែលត្រូវផ្អែកលើមូលដ្ឋានច្រើន ។ ផ្នែកឯកជនដែលមានកំណើនដ៏រឹងមាំ បំពេញបន្ថែមវិនិយោគសាធារណៈក្នុងវិស័យសង្គមកិច្ច ស្រូបយកអ្នកចូលរួមក្នុងកម្លាំងពលកម្មដែលចេះតែកើនឡើង និងបង្កើតជំនាញផ្សេងៗ ជាច្រើន ។ មុំទាំង៤ នៃចតុកោណនេះគឺ *(១) ការពង្រឹងវិស័យឯកជននិងការទាក់ទាញការវិនិយោគ (រួមមាន វិស័យកាត់ដេរសម្លៀកបំពាក់ និងទេសចរណ៍) (២) ការបង្កើតការងារនិងការធានាលក្ខខណ្ឌការងារល្អប្រសើរ ជូនដល់កម្មករនិងនិយោជិត (៣) ការលើកស្ទួយសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម និង (៤) ការរៀបចំប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម សម្រាប់មន្ត្រីបុគ្គលិក*

កម្មករ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានកាត់បន្ថយចំណាយក្នុងការធ្វើធុរកិច្ច បានពង្រីកលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ទីផ្សារ បានកាត់បន្ថយចំណាយក្នុងការដឹកជញ្ជូនក្នុងស្រុក ហើយបានលើកកម្ពស់សុវត្ថិភាព តាមរយៈការកែលម្អហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធជាមូលដ្ឋាន ដែលជំរុញឱ្យមានផងដែរ នូវការបញ្ចូលគ្នារវាងសេដ្ឋកិច្ចទីប្រជុំជននិងសេដ្ឋកិច្ចជនបទ ។ វឌ្ឍនភាពដែលធ្វើឱ្យកើតមានឡើងមកទល់ពេលនេះ ដើម្បីឈានទៅសម្រេចបានអាទិភាពទាំងនេះ បានចូលរួមចំណែកយ៉ាងធំធេង ចំពោះការអភិវឌ្ឍថ្មីៗក្នុងវិស័យជាច្រើនផ្សេងទៀត និងចំពោះការពង្រឹងស្ថានភាព សេដ្ឋកិច្ចសង្គមកិច្ច របស់ប្រជាជនជនបទ ជាពិសេស អ្នកក្រីក្រ ។

៥.១ ការពង្រឹងវិស័យឯកជន និង ការទាក់ទាញការវិនិយោគ

១៧០. ការវិនិយោគក្នុង*វិស័យឯកជន* បាននិងកំពុង មានការកើនឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័ស ដែលអាចពិនិត្យឃើញនៅក្នុងសូចនាករម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចនិងរូបិយវត្ថុ ដោយតាមរយៈនេះ បានបង្កើនការជឿជាក់ និងភាពកក់ក្ដៅ ក្នុងចំណោមអ្នកវិនិយោគឯកជនជាតិ និងអន្តរជាតិ នានា ក្នុងសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ។ ប្រការនេះ គឺជា ភស្តុតាងដ៏ធំនៃជោគជ័យរបស់គោលនយោបាយ ដែលជួយជំរុញឱ្យមានលទ្ធផលវិជ្ជមាន និងដែលមានលក្ខណៈជឿនលឿនរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* (ការធានាឱ្យមានសន្តិភាព ស្ថិរភាពគោលនយោបាយ ច្បាប់និងសណ្ដាប់ធ្នាប់ ការគ្រប់គ្រងដោយច្បាប់ កំណើនម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច និងគោលនយោបាយរូបិយវត្ថុ និងការបង្កើតនូវបរិយាកាសអំណោយផលមួយសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានជំរុញយុទ្ធសាស្ត្រកំណើន ដែលនាំមុខដោយការនាំចេញ និង ដែលសម្រាប់គាំទ្រប្រជាជនក្រីក្រ ដោយផ្ដោតលើ ការធ្វើពិពិធកម្ម និងការពង្រីកឱ្យបានទូលំទូលាយនូវមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច ហើយ បានលើកទឹកចិត្ត ជួយសម្រួល និងផ្ដល់ការគាំទ្រដល់ ការវិនិយោគរបស់វិស័យឯកជនក្នុងវិស័យអាទិភាពមួយចំនួន ។

១៧១. វេទិកាពិភាក្សា រវាងផ្នែកឯកជន និង*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ហៅថា *វេទិការាជរដ្ឋាភិបាល-វិស័យឯកជន* ដឹកនាំដោយ **សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា** ដែលប្រារព្ធធ្វើឡើង ជារៀងរាល់ ៦ខែម្ដង និងការងាររបស់*គណៈកម្មាធិការ ពិគ្រោះយោបល់* និងគណៈកម្មាធិការផ្សេងៗទៀត បានផ្ដល់នូវយុត្តាធិការយ៉ាងសំខាន់ សម្រាប់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការដ៏មានអត្ថន័យ និង ការយល់ដឹងគ្នាទៅវិញទៅមក រវាង *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និងវិស័យឯកជន ។ ក្រុមការងារមួយផ្សេងទៀត សម្រាប់ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ ទំនាក់ទំនងរវាង និយោជិត និងនិយោជក ត្រូវបានរៀបចំឡើង ។ ការគ្រប់គ្រងនិងការធ្វើអាជីវកម្មធនធានរ៉ែ និង ការពង្រឹងនិងការលើកកម្ពស់សកម្មភាពពាណិជ្ជកម្ម ត្រូវបានបញ្ចូលក្នុងវិស័យអាទិភាពសម្រាប់ពិចារណាផងដែរ ។

១៧២. ដើម្បីកាត់បន្ថយនូវរបាំង ក្នុងការស្វែងរកសេចក្ដីអនុម័តនានា ពីបណ្ដាក្រសួង និងភ្នាក់ងារពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានបង្កើតនូវយន្តការ *ច្រកចេញ-ចូលតែមួយ* ដែលអនុញ្ញាតឱ្យបណ្ដាអ្នកវិនិយោគ អាចទទួល

បានការអនុម័តជាកញ្ចប់ ក្នុងការស្នើសុំការវិនិយោគ ។ *គណៈកម្មការវិនិយោគកម្ពុជានៃក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* ជាអ្នកគ្រប់គ្រងលើ ការអនុវត្តយន្តការ *ច្រកចេញ-ចូលតែមួយ* នេះ ។ ក្នុងស្មារតីកាត់បន្ថយពេលវេលាសម្រាប់ការអនុម័តលើការស្នើសុំការវិនិយោគ និង បង្កលក្ខណៈឱ្យកាន់តែងាយស្រួលថែមទៀត ដល់អ្នកវិនិយោគ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានសម្រេចផ្តល់សិទ្ធិជូន អនុគណៈកម្មការ រាជធានី-ខេត្ត ពិនិត្យសម្រេច លើគម្រោងវិនិយោគនានា ដែលមានទុនវិនិយោគ តិចជាង ២លានដុល្លារអាមេរិក ។

១៧៣. *គណៈកម្មការវិនិយោគកម្ពុជា នៃក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* បានបង្កើតនូវយន្តការ *"ការយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះវិនិយោគិន"* និង *"ប្រព័ន្ធតាមដាននិងត្រួតពិនិត្យការវិនិយោគ"* ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមនានា របស់វិនិយោគិន និង ដើម្បីតាមដានពិនិត្យវឌ្ឍនភាពនៃការអនុវត្តគម្រោងវិនិយោគនានា ដែលទទួលបានការអនុម័តរួចហើយ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ប្តេជ្ញាធានានូវ តម្លាភាព គណនេយ្យភាព និង ប្រសិទ្ធភាព ក្នុងការផ្តល់នូវសេវាកម្មទាំងឡាយ ដល់វិនិយោគិន ។ ទន្ទឹមនេះដែរ អាទិភាពចម្បងមួយ របស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* គឺ បន្តធ្វើឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព និង ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង ក្នុងការផ្តល់សេវាកម្មដល់វិនិយោគិន តាមរយៈ ការពង្រឹងសមត្ថភាពបច្ចេកទេសរបស់មន្ត្រី ជាពិសេស មន្ត្រីថ្នាក់មធ្យម នៅថ្នាក់ជាតិ និង ថ្នាក់ក្រោមជាតិ ។

១៧៤. *រាជរដ្ឋាភិបាល* បានចុះហត្ថលេខាទ្វេភាគី លើកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពី ការជំរុញនិងការការពារ ការវិនិយោគចំនួន ២៤ និង កំពុងបន្តការចរចាជាបន្តបន្ទាប់ទៀត ជាមួយបណ្តាប្រទេសផ្សេងៗ ក្នុងក្របខ័ណ្ឌ *អាស៊ាន អេប៊ិក សហរដ្ឋអាមេរិក អ៊ឺរ៉ុប និង តំបន់មជ្ឈឹមបូពា៌* ដើម្បីជំរុញការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន ឱ្យបានទូលំទូលាយជាងមុន និងកិច្ចព្រមព្រៀង ចំនួន ១៧ផ្សេងទៀត ជាមួយ បណ្តាប្រទេសក្នុង*តំបន់មជ្ឈឹមបូពា៌ អាស៊ីខាងកើត និងអ៊ឺរ៉ុប* ។

១៧៥. *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* កំពុងបន្តធ្វើការងារលើ ការធ្វើឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពនូវដំណាក់កាលសម្រាប់ ការចុះបញ្ជីពាណិជ្ជកម្ម ការផ្តល់ព័ត៌មានទីផ្សារ ការរៀបចំសហគមន៍ផលិតផល ការអនុវត្តកម្មវិធីរោងចក្រល្អប្រសើរ ការសម្របសម្រួលនិងជំរុញពាណិជ្ជកម្ម និង ការពង្រឹងឡើងវិញនូវ*ច្បាប់កម្មសិទ្ធិបញ្ញា* ទាំងឡាយ ។ ដូច្នេះ ដើម្បីសម្រួលដល់ការចុះបញ្ជីពាណិជ្ជកម្ម នៅក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៧ *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* បានបង្កើតការិយាល័យចុះបញ្ជីពាណិជ្ជកម្ម នៅតាមសាខាថ្នាក់ខេត្ត ដូចជា សាខា*ខេត្តបាត់ដំបង* ជាដើម សម្រាប់សម្រួលដល់កិច្ចការពាណិជ្ជកម្មដល់ *ខេត្តបាត់ដំបង* ផ្ទាល់ *ខេត្តពោធិ៍សាត់ ខេត្តប៉ៃលិន* និង *ខេត្តបន្ទាយមានជ័យ* ។ ទន្ទឹមនេះ ក្រសួងពាណិជ្ជកម្មនៅមានផែនការក្នុងការបើកការិយាល័យចុះបញ្ជីពាណិជ្ជកម្មបន្ថែមទៀត នៅក្នុងខេត្តមួយចំនួនទៀត ដូចជា :

- ក្នុងឆ្នាំ២០១០ ការិយាល័យចុះបញ្ជីពាណិជ្ជកម្មមួយ នឹងត្រូវបង្កើតក្នុងសាខាខេត្តព្រះសីហនុ សម្រាប់សម្រួលដល់កិច្ចការពាណិជ្ជកម្ម ក្នុង *ខេត្តព្រះសីហនុ* ផ្ទាល់ *ខេត្តតាកែវ ខេត្តកំពត* និង *ខេត្តកោះកុង* ។
- ក្នុងឆ្នាំដដែលនេះដែរ ការិយាល័យចុះបញ្ជីពាណិជ្ជកម្មមួយ នឹងត្រូវបង្កើតក្នុងសាខា*ខេត្តក្រចេះ* សម្រាប់សម្រួលដល់កិច្ចការពាណិជ្ជកម្ម *ខេត្តក្រចេះ* ផ្ទាល់ *ខេត្តស្ទឹងត្រែង ខេត្តមណ្ឌលគីរី* និង *ខេត្តរតនគីរី* ។

- នៅក្នុងឆ្នាំ២០១២ ការិយាល័យចុះបញ្ជីពាណិជ្ជកម្មមួយ នឹងត្រូវបង្កើតក្នុងសាខា*ខេត្តសៀមរាប* សម្រាប់សម្រួលដល់កិច្ចការពាណិជ្ជកម្មដល់ *ខេត្តសៀមរាប* ផ្ទាល់ និង *ឧត្តរមានជ័យ* ។
- ដោយឡែក សម្រាប់ឆ្នាំ២០១៣ *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* នឹងរៀបចំប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិក សម្រាប់ផ្តល់ការងាយស្រួលក្នុងការចុះបញ្ជីពាណិជ្ជកម្ម ។

១៧៦. រហូតមកដល់ពេលបច្ចុប្បន្ន *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* បានផ្តល់ព័ត៌មានទីផ្សារពាណិជ្ជកម្ម តាមរយៈ ព្រឹត្តិបត្រ និងទូរទស្សន៍ តែប៉ុណ្ណោះ ។ ដូច្នេះ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ដើម្បីជំរុញការលើកកម្ពស់ព័ត៌មានទីផ្សារពាណិជ្ជកម្ម *ក្រសួង* បានរៀបចំ *ប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងទីផ្សារអេឡិចត្រូនិក* ដែលនឹងសង្ឃឹមថា អាចផ្តល់នូវព័ត៌មានលឿន និងប្រសើរជាងមុន ។ គ្រប់ព័ត៌មានដែលមានក្នុង*ប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងទីផ្សារអេឡិចត្រូនិក* អាចទទួលបាន តាមរយៈ ការប្រើប្រាស់ជាមួយនឹងទូរស័ព្ទចល័ត ដូចជា ព័ត៌មានអំពីតម្លៃកសិផល ផលិតផលម្ហូបអាហារ អត្រាប្តូរប្រាក់ និងតម្រូវការផ្សេងៗរបស់ទីផ្សារ ។

១៧៧. *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* ក៏បានផ្តល់ជំនួយផងដែរ ក្នុងការរៀបចំសមាគមអាជីវកម្ម ដើម្បីលើកកម្ពស់សមត្ថភាពផលិតកម្ម និងដើម្បីធ្វើសមាហរណកម្មផលិតផលទំនិញ ចូលទៅក្នុង ទីផ្សារក្នុងស្រុក ទីផ្សារផលិតផលពិសេស និង ទីផ្សារពិភពលោក ។ ជាក់ស្តែង រវាងឆ្នាំ២០០៧-២០០៩ *ក្រសួង* បានជួយរៀបចំសមាគមអាជីវកម្មក្នុងនោះរួមមាន *សមាគមអភិវឌ្ឍន៍ម្រេច សមាគមអភិវឌ្ឍន៍ស្ករត្នោត សមាគមអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្មតំបន់ពាយ័ព្យ និងសមាគមអភិវឌ្ឍន៍ប្រហុកអប់នៅកំពង់ឃ្លាំង* ។ បច្ចុប្បន្ននេះ *ក្រសួង* កំពុងជួយរៀបចំ *សមាគមអាជីវកម្មស្វាយចន្ទី* នៅ *ខេត្តកំពង់ចាម និង ខេត្តកំពង់ធំ* ថែមទៀតផង ។ ដូច្នេះ ការរៀបចំសមាគមអាជីវកម្ម អាចជួយប្រែក្លាយពី ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មគ្រួសារ ឱ្យទៅជា ការធ្វើពាណិជ្ជកម្មដោយមានយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់ទីផ្សារដែលមានចីរភាព និងមានសមត្ថភាពប្រកួតប្រជែងខ្ពស់ ក្នុងទីផ្សារពិភពលោក ។

១៧៨. ដើម្បីសម្រួលដល់ការជំរុញពាណិជ្ជកម្ម *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* បានអនុវត្តយ៉ាងសកម្ម នូវ*អនុក្រឹត្យស្តីពីកិច្ចសម្រួលពាណិជ្ជកម្ម តាមរយៈ ការគ្រប់គ្រងហានិភ័យ* ដែលត្រូវបានអនុម័ត ក្នុងខែមីនា ឆ្នាំ២០០៦ និងអនុវត្ត*មូលនិធិបើកច្រកទីផ្សារនាំចេញ* ដែលគាំទ្រដោយ *ធនាគារពិភពលោក* ។ ដោយឡែក *ក្រសួង* បានរៀបចំ "*ពិពណ៌ពាណិជ្ជកម្ម*" និងបានរៀបចំកិច្ចប្រជុំជំនួញពាណិជ្ជកម្ម ជាច្រើនលើកច្រើនសារ ជាមួយដៃគូបរទេស ដើម្បីជំរុញឱ្យអាជីវកម្មក្នុងស្រុក ដាក់តាំងបង្ហាញនូវផលិតផលរបស់ខ្លួន ក្នុងន័យរកដំណោះស្រាយនូវការរាំងស្ទះផលិតផល និងសម្រួលដល់លំហូរទំនិញ ទៅកាន់ទីផ្សារបរទេស ។

១៧៩. ដើម្បីពង្រឹងវិស័យឯកជន សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍពាណិជ្ជកម្មនិងសេដ្ឋកិច្ច និង ការជំរុញសកម្មភាពពាណិជ្ជកម្មក្នុងស្រុក *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* បានរៀបចំបង្កើត*សភាពាណិជ្ជកម្មខេត្ត* បានចំនួន ១១ ចាប់ពីឆ្នាំ២០០៦ ដល់ ឆ្នាំ

២០០៧ ដែលមានទីតាំង នៅក្នុងខេត្ត *បាត់ដំបង សៀមរាប ពោធិសាត់ បន្ទាយមានជ័យ កណ្ដាល តាកែវ កំពត ព្រះសីហនុ កោះកុង កំពង់ស្ពឺ* និង *កំពង់ចាម* ។ នៅឆ្នាំ២០០៨ *សភាពាណិជ្ជកម្មកម្ពុជា* មានតួនាទី ធ្វើជាតំណាងឱ្យវិស័យឯកជនកម្ពុជាក្នុង ការចរចាអំពីការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម និងការទាក់ទាញការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេសមកកម្ពុជា ។ ដោយឡែក *សភាពាណិជ្ជកម្មរាជធានីភ្នំពេញ* ដែលបានបង្កើតឡើងចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩៥ មក កំពុងមានតួនាទីដ៏សំខាន់ ជួយដល់ការបណ្ដុះបណ្ដាល និងការជួយជ្រោមជ្រែង ដល់ *សភាពាណិជ្ជកម្មខេត្ត* ផ្សេងៗទៀត ឱ្យដំណើរការបានល្អប្រសើរ ។

១៨០. *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* ក៏បានខិតខំផងដែរ ក្នុងការពង្រឹងការអនុវត្ត*ច្បាប់កម្មសិទ្ធិបញ្ញា* ដើម្បីទប់ស្កាត់ ការផលិត ការនាំចូល និងការចែកចាយ ផលិតផលក្លែងក្លាយ ។ មន្ត្រី*កាំកុងត្រូល* បានធ្វើការត្រួតពិនិត្យជាប្រចាំ តាមច្រកចេញ-ចូល ដើម្បីទប់ស្កាត់ឱ្យបានទាន់ពេលវេលា រាល់ចរាចរណ៍ ទិញ-លក់ ទំនិញខូចគុណភាព ដែលអាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សុខភាពរបស់អ្នកប្រើប្រាស់ ។

១៨១. ដើម្បីរក្សាការប្រកួតប្រជែងវិស័យកាត់ដេរសម្លៀកបំពាក់ ក្នុងទីផ្សារអន្តរជាតិ *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* ដោយមានកិច្ចសហការជាមួយ *ក្រសួងការងារនិងបណ្ដុះបណ្ដាលវិជ្ជាជីវៈ* បាននិងកំពុងអនុវត្តកម្មវិធី *"រោងចក្រល្អប្រសើរជាងមុន"* ដើម្បីធានាលក្ខខណ្ឌការងារឱ្យកាន់តែល្អប្រសើរជាងមុន ស្របតាមស្តង់ដារអន្តរជាតិ ក៏ដូចជាផ្ដល់ការអប់រំបណ្ដុះបណ្ដាលកម្មករនិងសហជីព អំពី *ច្បាប់ស្ដីពីការងារ* ដោយផ្សារភ្ជាប់នឹងលក្ខខណ្ឌពាណិជ្ជកម្ម ហើយ លើកទឹកចិត្តឱ្យមានការកែច្នៃម៉ូត ដើម្បីជំរុញការផលិតទំនិញកែច្នៃនៅប្រទេស*កម្ពុជា* ។

១៨២. ដើម្បីជំរុញការធ្វើសមាហរណកម្មក្នុងតំបន់ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ *គណៈកម្មការគ្រប់គ្រងផ្សារតំរូព្រំដែន កម្ពុជា-វៀតណាម* បានរៀបចំអភិវឌ្ឍន៍ប្លង់មេ សាងសង់ផ្សារតាមព្រំដែន*កម្ពុជា-វៀតណាម* នៅ*មេមត់* និង រៀបចំចុះកិច្ចព្រមព្រៀងអនុគ្រោះពន្ធគយ លើ ការនាំចេញផលិតផលកសិផលរបស់ *កម្ពុជា* ទៅលើទីផ្សារ *វៀតណាម* ។

១៨៣. *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* បានកត់សម្គាល់នូវបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួន លើការនាំចេញកសិផលរបស់កម្ពុជា ទៅកាន់ទីផ្សារអន្តរជាតិ ។ បញ្ហាទាំងនោះ មានដូចជា :

- ទំនិញភាគច្រើនមិនអាចឆ្លើយតបបានតាមស្តង់ដាររបស់អ្នកបញ្ជាទិញ ដោយហេតុថា ម៉ាស៊ីនកែច្នៃជាពិសេស ម៉ាស៊ីនកិនអង្ករភាគច្រើន ជាម៉ាស៊ីនចាស់ៗ មិនត្រឹមត្រូវតាមលក្ខណៈបច្ចេកទេស ។ នាពេលបច្ចុប្បន្ន មានម៉ាស៊ីនកែច្នៃអង្ករតាមស្តង់ដារចំនួន ២ ប៉ុណ្ណោះ ដែលមានសមត្ថភាពអាចកែច្នៃបានពី ១២ ០០០ តោន ទៅ ១៥ ០០០ តោន ក្នុងមួយឆ្នាំ ។

- ថ្លៃដើមរបស់ទំនិញខ្ពស់ ដោយបណ្តាលមកពី ការចំណាយផ្លូវការនិងក្រៅផ្លូវការខ្ពស់ រួមមាន តម្លៃនៃការដឹកជញ្ជូនខ្ពស់ ដែលមកពីតម្លៃខ្ពស់របស់ប្រេងនិងថាមពល និងការចំណាយក្រៅផ្លូវការជាច្រើនដំណាក់ ។
- ផលិតផល និងទំនិញភាគច្រើន មិនស្របតាមស្តង់ដារ អនាម័យ និងភូតគាម ដែលផ្តល់ជាលក្ខខណ្ឌដំបូង សម្រាប់ការនាំទំនិញពីប្រទេសកម្ពុជា ទៅកាន់បណ្តាប្រទេសផ្សេងៗ ។

១៨៤. *ច្បាប់ពាណិជ្ជកម្ម* ដូចដែលមានរៀបរាប់ខាងក្រោម ត្រូវបានបង្កើតឡើង និងកំពុងត្រូវបានអនុវត្តដោយ *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* ដើម្បីទទួលបាននូវទំនុកចិត្តពីអ្នកវិនិយោគ និងសហគមន៍ពាណិជ្ជកម្ម :

- *ច្បាប់ស្តីពី វិធានពាណិជ្ជកម្ម និង បញ្ជីពាណិជ្ជកម្ម* ។
- *ច្បាប់ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងគុណភាព សុវត្ថិភាព លើផលិតផលទំនិញ និងសេវា* ។
- *ច្បាប់ស្តីពី ម៉ាកពាណិជ្ជនាម និងអំពើនៃការប្រកួតប្រជែងមិនស្មោះត្រង់* ។
- *ច្បាប់ស្តីពី សហគ្រាសពាណិជ្ជកម្ម* ។
- *ច្បាប់ស្តីពី មជ្ឈត្តការផ្នែកពាណិជ្ជកម្ម* ។
- *ច្បាប់ស្តីពី ប្រតិបត្តិការដែលមានកិច្ចធានា* ។
- *ច្បាប់ ស្តីពីក្ស័យធន* ។

១៨៥. ការវិនិយោគវិស័យឯកជន ដែលមានប្រភពមកពីបរទេសនិងក្នុងស្រុក បានក្លាយទៅជាយានដ៏សំខាន់មួយនៃនិរន្តរភាពអត្រាខ្ពស់នៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ដែលសម្រេចបាននាចុងទសវត្សរ៍នេះ ។ វិស័យសេដ្ឋកិច្ច ដែលភាគច្រើន ទទួលបានមកពីការវិនិយោគឯកជនទាំងអស់នេះ រួមមាន : វិស័យទេសចរណ៍ វិស័យកាត់ដេរ វិស័យសំណង់ និងការរុករកប្រេង ឧស្ម័ន និងធនធានរ៉ែ នាពេលប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗនេះ ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត វិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុសាកលលោក និងការធ្លាក់ចុះនៃសេដ្ឋកិច្ច ដែលបានចាប់ផ្តើមឡើង នៅចុងឆ្នាំ២០០៧ បានបង្កឱ្យមានផលប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមានយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ មិនត្រឹមតែលំហូរនៃការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេសប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងការវិនិយោគវិស័យឯកជនក្នុងស្រុក ផងដែរ ។ រាជរដ្ឋាភិបាល កំពុងអនុវត្ត កញ្ចប់ជំរុញសារពើពន្ធមួយ ដើម្បីគាំទ្រដល់កំណើនសេដ្ឋកិច្ចពិត ក៏ដូចជា ការចាត់វិធានការ ដើម្បីជួយសម្រាលនូវផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាន នៃវិបត្តិទាំងឡាយនេះ មកលើប្រជាជនក្រីក្រ និង ជនងាយរងគ្រោះ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បន្តបង្កើត នូវបរិយាកាសមួយដែលជួយជំរុញនិងលើកទឹកចិត្តដល់ ការវិនិយោគក្នុងស្រុកនិងការវិនិយោគបរទេស នៅក្នុង គ្រប់វិស័យអាទិភាពដើម្បីពង្រីកនិងធ្វើពិពិធកម្មមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច ។ ការរំលេចឡើងនូវការងារ និងបញ្ហាប្រឈមទាំងឡាយ ដែលបានកើតមាននៅក្នុង វិស័យអាទិភាពនានាដែលបានទាក់ទាញការវិនិយោគក្នុងស្រុកនិងបរទេសក្នុងពេលប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗនេះ ត្រូវបានសង្ខេប ដូចខាងក្រោម ។

១៨៦. **វិស័យទេសចរណ៍ :** ទេសចរណ៍ គឺជាវិស័យអាទិភាពមួយ ក្នុងចំណោមវិស័យអាទិភាពទាំងឡាយរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដែលបានរួមចំណែកក្នុង ការកសាងសេដ្ឋកិច្ចនិងសង្គមកិច្ច ការបង្កើតឱកាសការងារនិងប្រាក់ចំណូល ការលើកកម្ពស់ជីវភាពរស់នៅ និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ របស់ប្រជាពលរដ្ឋ ជាពិសេស រួមចំណែកក្នុង ការកាត់បន្ថយការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និង ការជំរុញការអភិវឌ្ឍ *សេដ្ឋកិច្ចបៃតង* ។ ទេសចរណ៍នៅកម្ពុជា ជាទេសចរណ៍ "*វប្បធម៌និងធម្មជាតិ* " ដែលបានរួមចំណែកយ៉ាងសកម្ម ក្នុង ការអភិវឌ្ឍ ការថែរក្សាការពារ និង ការអភិរក្សសម្បត្តិវប្បធម៌-ប្រវត្តិសាស្ត្រ និង ធនធានធម្មជាតិ ក៏ដូចជា ការប្រើប្រាស់សក្តានុពលនៃធនធានទាំងនេះ ប្រកបដោយនិរន្តរភាព។ សមិទ្ធផលសំខាន់ៗ មួយចំនួន ដែលបានគាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍវិស័យទេសចរណ៍ រួមមាន :

- គោលនយោបាយបើកចំហជើងមេឃរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដើម្បីបង្កលក្ខណៈងាយស្រួល និងជំរុញលើកទឹកចិត្តភ្ញៀវទេសចរឱ្យធ្វើដំណើរតាមផ្លូវអាកាស បានជួយជំរុញឱ្យមានការកែលម្អអាកាសយានដ្ឋានឱ្យកាន់តែមានភាពប្រសើរឡើង ហើយ បច្ចុប្បន្ននេះ អាកាសយានដ្ឋានខេត្តព្រះសីហនុត្រូវបានដាក់ឱ្យដំណើរការហោះហើរ ។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ ក្រុមហ៊ុនអាកាសចរណ៍ជាតិមួយ ត្រូវបានបង្កើតឡើង ហើយបាន ចាប់ផ្តើមដំណើរការជើងហោះហើររបស់ខ្លួន រវាងទីក្រុងភ្នំពេញ និង ខេត្តសៀមរាប ។
- ការផ្តល់ទិដ្ឋាការ ត្រូវបានបង្កឱ្យមានលក្ខណៈងាយស្រួល នៅគ្រប់ច្រកទ្វារអន្តរជាតិទាំងអស់ ។ ទិដ្ឋាការត្រូវបានផ្តល់ជូនភ្ញៀវទេសចរ នៅពេលមកដល់ ជាពិសេស ទិដ្ឋាការអេឡិចត្រូនិក ក៏ត្រូវបានដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ផងដែរ ។ នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌ *អាស៊ាន រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានចុះកិច្ចព្រមព្រៀងជាមួយ *ប្រទេសសិង្ហបុរី ម៉ាឡេស៊ី ហ្វីលីពីន ឡាវ និង ប្រទេសវៀតណាម* ក្នុងការលើកលែងទិដ្ឋាការចំពោះប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា និងប្រជាពលរដ្ឋប្រទេសទាំង៥ នេះ។ ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃយុទ្ធសាស្ត្រសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ច *អាយ៉េយ៉ាវ៉ាឌី-ចាវប្រាយ៉ា-មេគង្គ* កិច្ចព្រមព្រៀងមួយ ត្រូវបានចុះហត្ថលេខា សម្រាប់ការប្រើប្រាស់ទិដ្ឋាការទោល សម្រាប់ពលរដ្ឋនៃប្រទេសទី៣ ដែលធ្វើដំណើរ មកប្រទេសកម្ពុជា និង ទៅប្រទេសថៃ ។ បញ្ជរព័ត៌មានទេសចរណ៍ ត្រូវបានរៀបចំបង្កើតឡើង នៅរាជធានីនិងខេត្តចំនួន១៣ ជាពិសេស ខេត្តដែលមានច្រកទ្វារព្រំដែនអន្តរជាតិ ដើម្បីផ្តល់ព័ត៌មានជូនភ្ញៀវទេសចរ ក៏ដូចជា ការផ្សព្វផ្សាយអំពីគោលដៅទេសចរណ៍នៅកម្ពុជា ។ *ក្រសួងទេសចរណ៍* បានចុះហត្ថលេខា លើអនុស្សរណៈយោគយល់គ្នាស្តីពីកិច្ចសហប្រតិបត្តិការទេសចរណ៍ ជាមួយ *រដ្ឋគូវ៉ែត* ដើម្បីទាក់ទាញ ភ្ញៀវទេសចរ និងអ្នកវិនិយោគរបស់ *រដ្ឋគូវ៉ែត* ។
- សកម្មភាពប្រឆាំងនឹងទេសចរណ៍ផ្លូវភេទកុមារ កំពុងត្រូវបានតាមដានត្រួតពិនិត្យ ហើយវិធានការជាច្រើនកំពុងត្រូវបានអនុវត្តប្រឆាំងនឹងជនល្មើស ដោយ *គណៈកម្មាធិការសុវត្ថិភាពកុមារក្នុងវិស័យទេសចរណ៍* របស់ *ក្រសួងទេសចរណ៍* ដោយមានកិច្ចសហការល្អជាមួយ ក្រសួង-ស្ថាប័ន អង្គការជាតិ និង អង្គការអន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធនានា ។ បច្ចុប្បន្ននេះ សម្ភារៈផ្សព្វផ្សាយអំពីទេសចរណ៍ជាច្រើន ត្រូវបានផលិត ដូចជា

វីដេអូខ្លីៗ កម្មវិធីអប់រំតាមវិទ្យុ រូបភាពបិទផ្សព្វផ្សាយ បណ្ណផ្ទត់ ផ្ទាំងរូបភាពតូច-ធំ សារព័ត៌មាន និង ទស្សនាវដ្ដី ក្នុងគោលបំណង អប់រំផ្សព្វផ្សាយលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីសុវត្ថិភាពកុមារក្នុងវិស័យ ទេសចរណ៍ និង ធានាឱ្យមានសុវត្ថិភាពកុមារក្នុងវិស័យទេសចរណ៍។

- វិស័យទេសចរណ៍នៅកម្ពុជា ធ្លាប់មានកំណើនខ្ពស់លើសពី ២០ ភាគរយ នៅចន្លោះពី ឆ្នាំ២០០០-២០០៧ និង មានការកើនឡើង ៥,៥ ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០៨ ។

១៨៧. ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ការអភិវឌ្ឍវិស័យទេសចរណ៍ នៅកម្ពុជា ជួបបញ្ហាប្រឈមជាច្រើន ដូចជាៈ

- កញ្ចប់ទស្សនកិច្ចនៅកម្ពុជា មានថ្លៃខ្ពស់ ។
- ការប្រកួតប្រជែងក្នុងទីផ្សារសេវាទេសចរណ៍ នៅពុំទាន់មានគ្រប់គ្រាន់នៅឡើយ (ឧ. សេវាស្នាក់នៅ មធ្យោបាយធ្វើដំណើរ ការឃោសនាផ្សព្វផ្សាយទេសចរណ៍ ជាដើម) ។
- គុណភាពរបស់ រមណីយដ្ឋាន សម្បទា និងសេវាកម្មទេសចរណ៍ មួយចំនួន ពុំទាន់មានលក្ខណៈស្តង់ដារ សមស្របតាមតម្រូវការ នៅឡើយ ដែលទាមទារឱ្យមានការកែលម្អ។
- ការអភិវឌ្ឍទេសចរណ៍ ត្រូវបានផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ តែនៅតំបន់ទីប្រជុំជន ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យ ប្រជាជនក្រីក្រ ដែលរស់នៅតំបន់ដាច់ស្រយាល ពុំបានទទួលផលប្រយោជន៍ ពីការអភិវឌ្ឍនេះ។
- ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត (ជាពិសេស ផ្លូវថ្នល់ ការផ្គត់ផ្គង់ អគ្គិសនីនិងទឹកស្អាត និង ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងកាក សំណល់រឹងនិងរាវ) ដែលចាំបាច់សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍវិស័យទេសចរណ៍ ពុំទាន់មានលក្ខណៈសមស្រប នៅឡើយ ដែលទាមទារឱ្យមានការកែលម្អ បន្ថែមទៀត។
- ចំណូលដែលទទួលបានពីវិស័យទេសចរណ៍ ពុំបានរួមចំណែកឱ្យបានខ្លាំងក្លា ក្នុងការជំរុញឱ្យផលិតកម្មនិង ការប្រើប្រាស់ផលិតផលក្នុងស្រុក ដោយហេតុថា ចំណូលមួយភាគធំ ត្រូវបានចំណាយសម្រាប់ការនាំចូល នូវទំនិញនិងសេវាកម្មពីបរទេស ។
- ការអនុវត្តគម្រោងអភិវឌ្ឍវិស័យទេសចរណ៍ របស់ក្រុមហ៊ុនវិនិយោគឯកជនមួយចំនួន ដែលទទួលបាន ការអនុញ្ញាតពី*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* រួចហើយ មានភាពយឺតយ៉ាវ ហើយ គម្រោងមួយចំនួនទៀត គ្មាន សកម្មភាព ។
- កលិយុគហិរញ្ញវត្ថុនិងវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចសកល វិបត្តិនយោបាយនៅប្រទេសថៃ និង ការរីករាលដាលនៃ ជំងឺគ្រុនផ្តាសាយថ្មី បានជះឥទ្ធិពលអវិជ្ជមាន មកលើវិស័យទេសចរណ៍ នៅកម្ពុជា ។
- គុណភាពធនធានមនុស្សដែលបម្រើការងារ នៅក្នុងវិស័យទេសចរណ៍ ទាំងផ្នែកឯកជន និងផ្នែកសាធារណៈ នៅមានកម្រិតទាប នៅឡើយ ។

១៨៨. ការអភិរក្ស និងការជំរុញលើកកម្ពស់ នូវមតិកវប្បធម៌ *ខ្មែរ* ដ៏រុងរឿង និងទំនៀមទម្លាប់ប្រពៃណី គឺជាអាទិភាពខ្ពស់មួយរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ។ ប្រាសាទបុរាណ សារមន្ទីរ និងស្នាដៃដ៏ប៉ិនប្រសប់ផ្សេងៗទៀត រួមមាន ការបង្ហាញនូវរបាំប្រពៃណីខ្មែរ ចម្រៀង និងគំនូរ បានរួមចំណែកនិងគាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍវិស័យទេសចរណ៍ ។ *ក្រសួងវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ* បានចូលរួមចំណែកយ៉ាងសកម្ម ក្នុងការធានាឱ្យបាននូវ ការការពារតំបន់មតិកវប្បធម៌ និង ការជំរុញ នូវគ្រប់សកម្មភាព ដែលគ្របដណ្តប់លើទិដ្ឋភាពខុសៗគ្នានៃ *វិចិត្រសិល្បៈ* ។

១៨៩. **វិស័យកាត់ដេរ** ៖ ជាកត្តាសំខាន់មួយ ដែលរួមចំណែកក្នុងកំណើនសេដ្ឋកិច្ចនិងភាពមានការងារធ្វើ កំពុងបង្ហាញជាសញ្ញានៃការបាត់បង់ភាពប្រកួតប្រជែងរបស់ខ្លួន ដោយសារតែ ប្រាក់ឈ្នួលកម្មករមានកម្រិតខ្ពស់ (ត្រូវបានធ្វើឱ្យមានបញ្ហាកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរ ដោយសារវិបត្តិអតិផរណាក្នុងពេលកន្លងមកថ្មីៗនេះ) ធៀបជាមួយនឹង ប្រាក់ឈ្នួលកម្មករ ក្នុងបណ្តាប្រទេសដែលផលិត ផលិតផលដូចគ្នា ហើយ ថ្លៃដឹកជញ្ជូនខ្ពស់ និង ការកើនឡើងនៃភាពប្រកួតប្រជែង នៅខណៈពេលដែលតម្រូវការក្នុងទីផ្សារពិភពលោក កំពុងធ្លាក់ចុះ ។ ម្យ៉ាងទៀត នៅមានកត្តាជាច្រើន ដែលមានឥទ្ធិពលទៅលើកំណើនជាបន្តទៀតក្នុងវិស័យនេះ ជាឧទាហរណ៍ ៖ ភាពមានកម្រិត ក្នុងការចូលរួមនៃវិស័យដទៃទៀត ទៅក្នុងការប្រែប្រួលអនុក្រមតម្លៃនៃវិស័យកាត់ដេរ និង ការកើនឡើងនៃ ចំនួនសហជីពកម្មករក្នុងរោងចក្រ ដោយសារភាពមិនច្បាស់លាស់នៅក្នុង*ច្បាប់ស្តីពីការងារ* ។ ដើម្បីបន្ធូរបន្ថយដល់វិស័យនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានផ្តល់ការលើកលែងពន្ធ និងបានចាប់ផ្តើមផ្តល់ ប្រាក់ឧបត្ថម្ភធនបន្ថែមពីលើប្រាក់ខែរបស់កម្មករ ចំនួន ៦ដុល្លារអាមេរិក ក្នុងមួយខែ ចាប់ពីចុងខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ មក ។

១៩០. **វិស័យសំណង់** ៖ ដែលជាកត្តាសំខាន់មួយផ្សេងទៀតដែលជួយជំរុញដល់កំណើនសេដ្ឋកិច្ច ក៏ត្រូវបានទទួលរងនូវផលប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមាន ដោយសារ វិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុពិភពលោក ក៏ដូចជា ការប្រែប្រួលខ្លាំងនៃតម្លៃសម្ភារសំណង់នាំចូលដែរ ដូចជា ស៊ីម៉ងត៍ និងដែក ជាដើម ។ ដើម្បីទប់ទល់នឹងបញ្ហាប្រឈម និងឥទ្ធិពលនៃវិបត្តិទាំងនេះ ក៏ដូចជា ដើម្បីទាក់ទាញការវិនិយោគ លើទីផ្សារសំណង់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បាននិងកំពុងជំរុញរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់ថ្មី រួមមាន *ច្បាប់ស្តីពីការផ្តល់សិទ្ធិកម្មសិទ្ធិលើចំណែកឯកជននៃអគារសហកម្មសិទ្ធិដល់ជនបរទេស* *ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំដែនដីនគរូបនីយកម្មនិងសំណង់* និង ពង្រឹងការរៀបចំច្រកចេញចូលតែមួយ លើការងារផ្តល់សេវាសុំការអនុញ្ញាតសាងសង់ ។

១៩១. **ការរុករក ប្រេង ឧស្ម័ន និង រ៉ែ** ៖ នៅក្នុងប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗនេះ ការរុករកប្រេងកាត ឧស្ម័នធម្មជាតិ និង រ៉ែ បានទាក់ទាញចំណាប់អារម្មណ៍អ្នកវិនិយោគបរទេសជាច្រើន ។ បច្ចុប្បន្ន ការងាររុករកប្រេងនិងឧស្ម័នបម្រុង មានដំណើរការវិវត្តបានយ៉ាងល្អ ហើយការងារនេះក៏ត្រូវបានរំពឹងទុកថា នឹងឈានទៅដល់ដំណាក់កាលនៃការផលិតមួយ ដែលនឹងបង្កើតជាចំណូលថ្មីសម្រាប់រដ្ឋ នាពេលអនាគត ។ ការស្វែងរុករករ៉ែ ដែក មាស បុកស៊ីត ត្បូងថ្ម ត្បូងថ្មមានតម្លៃ ។ល។ ដែលនឹងអាចក្លាយជាសក្តានុពលរ៉ែដ៏សំខាន់មួយសម្រាប់អភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសជាតិ កំពុងតែ

ដំណើរការ នៅតាមតំបន់សម្បទានរ៉ែនានា នៅតាមបណ្តាខេត្តដែលស្ថិតនៅក្នុង ភាគឧត្តរនិងភាគឦសាន ។ ទន្ទឹម នឹងនេះ ការធ្វើអាជីវកម្មរ៉ែថ្មកំបោរ សម្រាប់ប្រើប្រាស់ជាវត្ថុធាតុដើម ក្នុងការផលិតស៊ីម៉ង់ត៍នៅកម្ពុជា កំពុងតែ ដំណើរការ និង បានចូលរួមយ៉ាងសកម្ម ក្នុងការកាត់បន្ថយការនាំចូលផលិតផលស៊ីម៉ង់ត៍ពីក្រៅប្រទេស ។ បទប្បញ្ញត្តិ និងនីតិវិធីនានា ត្រូវរៀបចំឡើងដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ដើម្បីធានាឱ្យមាន ចីរភាពបរិស្ថាន ការកែច្នៃនៅក្នុងស្រុកដែល បង្កើតឡើងនូវតម្លៃបន្ថែម និង ការបង្កើនជាអតិបរមានូវចំណូលរដ្ឋ ។

១៩២. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញយ៉ាងសកម្មលើការវិនិយោគវិស័យឯកជន សម្រាប់ការពង្រីក និងការ ធ្វើពិពិធកម្មនៃកម្មន្តសាល និងផលិតកម្មឧស្សាហកម្ម ដើម្បីទាញយកប្រយោជន៍ពីធនធានធម្មជាតិក្នុងប្រទេស ។ ឧស្សាហកម្មដែលផ្អែកលើធនធានធម្មជាតិជាមូលដ្ឋាន ជាពិសេស ឧស្សាហកម្មដែលប្រើប្រាស់វត្ថុធាតុដើមពីរ៉ែ អលោហៈ ត្រូវបានពង្រីកនិងអភិវឌ្ឍ ដើម្បីផលិតនូវមុខទំនិញឧស្សាហកម្មថ្មីៗ ហើយ ឧស្សាហកម្មដែលមាន ប្រភពធនធានពីកសិកម្ម គឺជាឧស្សាហកម្មដែលមានសក្តានុភាពខ្ពស់ក្នុងការអភិវឌ្ឍ ដោយជំនួសឱ្យវិស័យឧស្សាហកម្ម ផ្សេងទៀតដែលងាយទទួលរងផលប៉ះពាល់ ។

៥.២ ការបង្កើតការងារ និង ការធានាលក្ខខណ្ឌការងារល្អប្រសើរ ជូនកម្មករនិងនិយោជិត

១៩៣. ការបង្កើតការងារ និង ការធានាកែលម្អលក្ខខណ្ឌការងារ គឺជាគោលដៅបន្តរយៈពេលវែងរបស់ *រាជរដ្ឋា-ភិបាលកម្ពុជា* ក្នុង ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជន ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និង ការពន្លឿន កំណើនសេដ្ឋកិច្ច ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ការបង្កើតឱកាសការងារថ្មី ក៏អាស្រ័យលើកម្រិតនៃការវិនិយោគរបស់ផ្នែក ឯកជន ក្នុងវិស័យ ផ្លូវការ និង ក្រៅផ្លូវការ នៅតំបន់ទីប្រជុំជន និង តំបន់ជនបទ ផងដែរ ។ ការធានាឱ្យអ្នកចូល បម្រើការងារថ្មី មានជំនាញសមស្របទៅនឹងតម្រូវការរបស់ការងារថ្មី គឺជាបញ្ហាប្រឈមមួយ ដែលទាមទារឱ្យ មានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងជាច្រើនថែមទៀត ដែលផ្តោតលើការពង្រីក ការអប់រំបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស និង វិជ្ជាជីវៈ ។ ការធ្វើឱ្យសម្រេចបាន នូវការបង្កើតការងារឱ្យបានច្រើនជាងមុនថែមទៀត និង ការធ្វើឱ្យប្រសើឡើង នូវ ផលិតភាពនិងពិពិធកម្មក្នុងវិស័យកសិកម្ម គឺ អាស្រ័យទៅនឹង ពលកម្មជំនាញ និង មីក្រូឥណទាន ដែលអាចត្រូវ បានបង្កើតឱ្យមានឡើង តាមរយៈ ការអប់រំបណ្តុះបណ្តាល វិជ្ជាជីវៈ បច្ចេកទេស និង ការអភិវឌ្ឍមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ។

១៩៤. *ក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ* បានផ្តល់សេវាកម្មរកការងារឱ្យធ្វើ ដើម្បីជួយដល់អ្នកស្វែងរក ការងារធ្វើ នៅក្នុងវិស័យឯកជន ទាំងក្នុងនិងក្រៅប្រទេស ។

១៩៥. ក្នុងឆ្នាំ២០០៧-២០០៨ *ក្រសួងការងារនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ* ក៏បានផ្តល់កម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស និងវិជ្ជាជីវៈ តាមរយៈ គ្រឹះស្ថានបណ្តុះបណ្តាលកម្រិត បឋម មធ្យម និង ឧត្តម ចំនួន ២៩៤ (គ្រឹះស្ថានក្រោម ឱវាទក្រសួង ចំនួន ៥៨) ដល់សិស្ស-និស្សិតចំនួនប្រមាណ ១១៣ ៦៤៨ នាក់ (ស្រីចំនួន ៥៣ ៩០៣ នាក់) ។

ដោយឡែកនៅចុងឆ្នាំ២០០៨ ក្រសួង បានប្រើប្រាស់ *មូលនិធិពិសេសរបស់សម្តេចតេជោនាយករដ្ឋមន្ត្រី* ដែលមានថវិកាសរុបចំនួន ៣១,២០ ពាន់លានរៀល ដើម្បីបើកវគ្គបណ្តុះបណ្តាលជំនាញវិជ្ជាជីវៈរយៈពេលខ្លី ជូនដល់ កម្មករ កម្មការិនី និង យុវជន យុវនារី ដែលបាត់បង់និងគ្មានការងារធ្វើ សរុបចំនួន ៤០ ១៤០នាក់ (ស្រីចំនួន ២២ ៥៨៦ នាក់) នៅ រាជធានី និង ២៣ខេត្ត លើមុខជំនាញសំខាន់ៗពីរ គឺ (១) ជំនាញផ្នែកកសិកម្ម និង (២) ជំនាញផ្នែកឧស្សាហកម្ម បច្ចេកទេសសិប្បកម្ម និង បច្ចេកទេសសេវាកម្ម ។ ទន្ទឹមនេះ ក្រសួង ក៏បានហ្វឹកហ្វឺនកូនជាងនិងកម្មករចំនួន ៤ ៥០១ នាក់ (ស្រី ៤ ០៨២ នាក់) នៅតាមសហគ្រាស ចំនួន ៦៩ ហើយ បានបង្កើត *ភ្នាក់ងារជាតិមុខរបរ* ដើម្បីជួយដល់សិក្ខាកាមរកការងារធ្វើ បន្ទាប់ពីបញ្ចប់ការបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេសនិងវិជ្ជាជីវៈ ដែលជាស្ពានតភ្ជាប់ទៅរកទីផ្សារការងារ និង ជាស្ពានភ្ជាប់រវាង កម្លាំងពលកម្មនិងគ្រឹះស្ថានបណ្តុះបណ្តាល ។

១៩៦. ដើម្បីធានាលក្ខខណ្ឌការងារឱ្យបានប្រសើរឡើង ក្រសួងបានបន្តផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ ការពង្រឹងការអនុវត្ត*ច្បាប់ស្តីពីការងារ និងបទដ្ឋានគតិយុត្តនានា* ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការងារ ការអប់រំផ្សព្វផ្សាយ ការធ្វើ អធិការកិច្ចការងារ អធិការកិច្ចលើសុខភាពនិងសុវត្ថិភាពការងារ អធិការកិច្ចការងារកុមារ និង ការគ្រប់គ្រងជនបរទេសនៅតាមសហគ្រាសគ្រឹះស្ថាន ។ ការងារនេះបានជួយសម្រួលដោះស្រាយវិវាទការងារ និង ការពារសេរីភាពសមាគមអង្គការវិជ្ជាជីវៈ ស្របតាម*បទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ស្តីពីការងារ* និងបទដ្ឋានអន្តរជាតិ ស្តីពីការងារ ។ បច្ចុប្បន្ន ក្រសួងបាន និងកំពុងរៀបចំ *សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីសហជីព* តាមយន្តការត្រីភាគី ដែលរួមមាន តំណាងមកពី*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* តំណាងមកពីអង្គការកម្មករនិយោជិត និងតំណាងអង្គការនិយោជក ។ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ចំនួនវិវាទការងារនិងអំពើហិង្សា ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងលក្ខខណ្ឌការងារ មានការថយចុះច្រើន ។ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៨ វិវាទការងារចំនួន ៩០ ករណី ក្នុងចំណោម ១៧៤ ករណី នៅក្នុងសហគ្រាសគ្រឹះស្ថានចំនួន ១៧១ ត្រូវបានដោះស្រាយ ។

១៩៧. *ក្រសួងការងារនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ* បានអនុវត្ត ការចុះធ្វើអធិការកិច្ចចំនួន ៣ ១៣៣ លើក ក្នុងនោះបានដាក់កម្រិតដល់សហគ្រាសគ្រឹះស្ថានល្មើសច្បាប់ ចំនួន ៩២៧ និងបានផាកពិន័យសហគ្រាសគ្រឹះស្ថាន ចំនួន ១២ ។ ជាមួយនេះដែរ ក្រសួងក៏បានធ្វើអធិការកិច្ចលើ សុខភាពនិងសុវត្ថិភាពការងារ បានចំនួន ១ ៣៣៨ លើក នៅក្នុង ៥៨៦ សហគ្រាសគ្រឹះស្ថាន ផងដែរ ។ ក្រសួងបានដកហូតកុមារចំនួន ៨ ២២១ នាក់ ដែលបានចូលបម្រើការងារប្រភេទគ្រោះថ្នាក់ និងបានបង្ការទប់ស្កាត់កុមារចំនួន ១០ ០៩៥ នាក់ ពីការងារប្រភេទគ្រោះថ្នាក់ទាំងនេះ ។

១៩៨. ទន្ទឹមនឹងសមិទ្ធផលធំៗខាងលើនេះ យើងនៅមានបញ្ហាប្រឈមជាច្រើន ដែលត្រូវដោះស្រាយ តាមរយៈកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរួមគ្នា ដើម្បីទាក់ទាញឱ្យមានការវិនិយោគថ្មីៗពីផ្នែកឯកជន ។ បញ្ហាប្រឈមទាំងនោះ រួមមាន :

- វិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក បាននិងកំពុងធ្វើឱ្យប៉ះពាល់មកលើវិស័យកាត់ដេរ ទេសចរណ៍ និងសំណង់ ព្រមទាំង វិស័យផ្សេងៗទៀត ដែលធ្វើឱ្យកម្មករ កម្មការិនីបាត់បង់ការងារ ។

- កំណើនច្រើនហួសហេតុ នៃអង្គការវិជ្ជាជីវៈរបស់កម្មករនិយោជិត បានបង្កឱកាសឱ្យជនមួយចំនួន ប្រើប្រាស់អង្គការទាំងនេះ ដើម្បីទាញយកផលប្រយោជន៍សម្រាប់ផ្ទាល់ខ្លួន ហើយ បានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ស្ថិរភាពទំនាក់ទំនងវិជ្ជាជីវៈ ។
- ប្រព័ន្ធព័ត៌មានទីផ្សារការងារនៅមានកម្រិត ដែលទាមទារឱ្យមានការពង្រីក ។
- កម្មវិធីអប់រំបណ្តុះបណ្តាល បច្ចេកទេសនិងវិជ្ជាជីវៈ មិនទាន់ឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការ ទីផ្សារការងារនៅឡើយ ។
- ការគ្រប់គ្រងទិន្នន័យកម្មករ និយោជិត ទាំងនៅក្នុងប្រទេសនិងក្រៅប្រទេស ពុំទាន់សមស្របតាមស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចបច្ចុប្បន្ន ។
- សហគ្រាសគ្រឹះស្ថានមួយចំនួនតូច នៅមានការយឺតយ៉ាវក្នុងការមកបង់ *វិភាគទានចូលបេឡាជាតិរបបសន្តិសុខសង្គម* ដោយសារវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនៅលើពិភពលោក និងមួយចំនួនទៀតដោយសារ ការងារនេះជាការងារថ្មី ដែលជាហេតុធ្វើឱ្យការអនុវត្ត *របបសន្តិសុខសង្គម* នៅមិនទាន់មានលក្ខណៈពេញលេញ និងទូលំទូលាយនៅទូទាំងប្រទេសនៅឡើយ ។

៥.៣ ការលើកស្ទួយសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម

១៩៩. ការអភិវឌ្ឍដ៏វែងឆ្ងាយក្នុងវិស័យនេះ បានផ្តល់នូវអត្ថប្រយោជន៍ដល់សហគមន៍ជនបទទាំងឡាយ ក្នុងដំណើរការកែច្នៃ ព្រមទាំងការបង្កើតការងារ ហើយក៏បានបង្កើតនូវទំនាក់ទំនងដ៏ល្អប្រសើរ ជាមួយនឹង វិស័យពាណិជ្ជកម្ម ក៏ដូចជា ជាមួយសហគ្រាសខ្នាតធំដទៃទៀត ។ ការងារដែលបានគ្រោងទុក សម្រាប់ពេលខាងមុខ នឹងផ្តោតលើ ទិដ្ឋភាពដ៏សំខាន់បី ដូចជា : (១) ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ និងការកែសម្រួលឱ្យប្រសើរឡើង ពោលគឺ ការកំណត់នីតិវិធីនៃ អធិការកិច្ចនិងការបង្ហាញភស្តុតាង ផលិតផលសម្រាប់ការនាំចូលនិងនាំចេញ ដោយគ្មានការបង្ហាញនូវស្ថានភាពនៃ គុណភាពជាសារវន្ត ។ ការរៀបចំនិងអនុម័តអនុក្រឹត្យស្តីពី *ការសម្របសម្រួលធុរកិច្ច* តាមរយៈការគ្រប់គ្រងហានិភ័យ និងការបើកទូលាយនៃការ ចុះបញ្ជីពាណិជ្ជកម្មតាមអ៊ិនធឺណែតឬប្រព័ន្ធព័ត៌មានវិទ្យា (២) ការផ្តល់ហិរញ្ញប្បទាន ការបង្កើតក្រុមហ៊ុនធ្វើភតិសន្យា ការចំណាត់ថ្នាក់ក្រុមហ៊ុនដោយពិន្ទុផ្តល់កិត្តិយស និងការពង្រឹងអភិបាលកិច្ចនិងរបាយការណ៍ហិរញ្ញវត្ថុ (៣) សកម្មភាពគាំទ្រ*សម្រាប់សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម* ទាំងអស់ ពោលគឺ ការបង្កើតសេវាកម្មអភិវឌ្ឍន៍ពាណិជ្ជកម្មថ្មីមួយ ការបង្ការគ្រប់រូបភាពនៃ ការគេចពន្ធលួចលាក់ទំនិញនាំចូល ការទំនុកបម្រុង ដោយការធ្វើឧបត្ថម្ភធន សម្រាប់*សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម*ទាំងអស់ ក្នុងការនាំចេញ និង ការបញ្ចូលសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមទៅក្នុងខ្សែច្រវ៉ាក់តម្លៃសកលមួយ ។ ការទទួលយកមកអនុវត្ត និងការពន្លឿន *"ចលនាភូមិមួយ ផលិតផលមួយ"* គឺជាវិធានការមួយដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ ។

២០០. *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* បានយកចិត្តទុកដាក់អនុវត្តកំណែទម្រង់នីតិវិធីនានានៃ *ការចុះបញ្ជីពាណិជ្ជកម្ម* សម្រាប់*សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម* ទាំងអស់ ។ រយៈពេលកំណត់ដែលទាមទារសម្រាប់ *ការចុះបញ្ជីពាណិជ្ជកម្ម* ត្រូវបានកាត់

បន្ថយ ពី ២-៣សប្តាហ៍ ទៅ ១សប្តាហ៍វិញ ។ ដំណើរការបំពេញឯកសារក្នុងការចុះបញ្ជី*សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម* មួយ ត្រូវបានកាត់បន្ថយ ។ ការតម្រូវឱ្យមានរបាយការណ៍ស្តីពីការផ្តន្ទាទោសបទល្មើសឧក្រិដ្ឋ និងដំណោះស្រាយ បញ្ជាក់ការយល់ព្រម មិនចាំបាច់ប្រើពេលវេលាយូរ ។ តម្រូវការទុនទាំងអស់ក្នុងទម្រង់នៃ*បញ្ជីធនាគារ* សម្រាប់ *ការចុះបញ្ជីពាណិជ្ជកម្ម* ត្រូវបានកាត់បន្ថយពី ២០ លានរៀល ទៅ ៤ លានរៀល ។ ថ្លៃរដ្ឋបាលសម្រាប់ការចុះបញ្ជី ត្រូវបានកាត់បន្ថយទៅដល់ ១៧៧ ដុល្លារអាមេរិក ។ បន្ទាប់ពីកំណែទម្រង់ក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ចំនួនក្រុមហ៊ុន ដែលត្រូវ បានចុះបញ្ជី បានកើនឡើងរៀងរាល់ឆ្នាំ ហើយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ បានកើនឡើងពីរដងនៃឆ្នាំ២០០៥ ។

៥.៤ ការរៀបចំប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម

២០១. *ក្រសួងការងារនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ* មានភារកិច្ច រៀបចំដំណើរការការងារ និង គ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធ សន្តិសុខសង្គម សម្រាប់ជនទាំងឡាយណាដែលស្ថិតក្រោមបទប្បញ្ញត្តិនៃ*ច្បាប់ស្តីពីការងារ* ។ កន្លងមក ក្រសួង បានដាក់ឱ្យដំណើរការ ការធានារ៉ាប់រងហានិភ័យការងារ ដែលកំពុងធានារ៉ាប់រងកម្មករនិយោជិត ប្រមាណ ៤០ ម៉ឺននាក់ ដែលធ្វើការងារនៅតាមសហគ្រាសគ្រឹះស្ថាន គ្រប់ប្រភេទ ហើយនឹងបន្តពង្រីកវិសាលភាពរបបនេះ ឱ្យបានទូទាំងប្រទេស ។ ការអនុវត្តប្រព័ន្ធសន្តិសុខសង្គម សម្រាប់កម្មករនិយោជិត ក្នុងផ្នែកឯកជន គឺជារបត់ថ្មី នៃប្រវត្តិសាស្ត្រសន្តិសុខសង្គមនៅកម្ពុជា ដែលបង្ហាញឱ្យឃើញកាន់តែច្បាស់ ពីការយកចិត្តទុកដាក់របស់ *រាជរដ្ឋា-ភិបាលកម្ពុជា* មកលើកម្មករ និយោជិត ក្នុងផ្នែកឯកជន ។

២០២. *ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា* មានតួនាទីអភិវឌ្ឍន៍ និងរៀបចំគ្រប់គ្រងរបប សន្តិសុខសង្គម និងបេឡាជាតិសន្តិសុខសង្គម ដែលត្រូវបង្កើតឡើង និងដាក់ឱ្យដំណើរការនាពេលខាងមុខ សម្រាប់ មន្ត្រីរាជការស៊ីវិល ។ ដូច្នេះ នៅពេលដែលប្រព័ន្ធសន្តិសុខសង្គមទាំងពីរនេះ ត្រូវបានអនុវត្តពេញលេញ នោះប្រព័ន្ធនេះ នឹងផ្តល់មកនូវអត្ថប្រយោជន៍ជាច្រើនដល់ មន្ត្រីចូលនិវត្តន៍ មន្ត្រីបាត់បង់សម្បទាវិជ្ជាជីវៈ មន្ត្រីសម្រាកមាតុភាព មន្ត្រីគ្រោះថ្នាក់ដោយការងារ មន្ត្រីមរណៈ និង អ្នកនៅក្នុងបន្ទុក ។ ប្រាក់សោធននិវត្តន៍របស់មន្ត្រីចូលនិវត្តន៍ និង ប្រាក់សោធនបាត់បង់សម្បទាវិជ្ជាជីវៈ ត្រូវបានកែសម្រួល ជាបន្តបន្ទាប់ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹង ការរីកចម្រើននៃ សេដ្ឋកិច្ចជាតិ ។ ទន្ទឹមនេះ *សមាគមមនុស្សចាស់ជរា* ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដើម្បីឱ្យជនចាស់ជរា អាចជួយសម្រាល ទុក្ខលំបាកគ្នា ទៅវិញទៅមក ។

២០៣. *ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា* ក៏មានតួនាទីផងដែរ ដើម្បីធានាដល់សុខុមាលភាព របស់ជនពិការ និង អតីតយុទ្ធជន ដែលរួមមាន គ្រួសារ ជនពលី ជនពិការ និវត្តជន ជនបាត់បង់សមត្ថភាពការងារ និងមន្ត្រីមរណៈ ។ គ្រួសារដែលទទួលបានរបបគោលនយោបាយទៀងទាត់ ពី *រាជរដ្ឋាភិបាល* មានចំនួនសរុប ៨៧ ៨៧៥ គ្រួសារ ។ របបឧបត្ថម្ភសម្រាប់អតីតយុទ្ធជន ត្រូវបានកែសម្រួលជាបន្តបន្ទាប់ ស្របតាមការដំឡើង បៀវត្សរ៍របស់មន្ត្រីរាជការ និង កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ។ សមាគមអតីតយុទ្ធជនកម្ពុជា ត្រូវបានបង្កើតឡើង

ដើម្បីជួយលើកស្ទួយផលប្រយោជន៍អតីតយុទ្ធជននិងគ្រួសាររបស់ពួកគាត់ ការពារសិទ្ធិ លើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពរស់នៅ និង បង្កើតស្មារតីសាមគ្គីជួយគ្នាទៅវិញទៅមក ។ កំណែទម្រង់វិស័យអតីតយុទ្ធជន បានជួយលើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពរស់នៅ របស់អតីតយុទ្ធជន ។

២០៤. *ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា* ក៏បាន ផ្តល់នូវសេវាកម្មសង្គមដល់ជនគ្មានទីជម្រក និងជនអនាថា និង ផ្តល់នូវកម្មវិធីជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់ដល់ ប្រជាជនដែលបានទទួលផលប៉ះពាល់ពីគ្រោះធម្មជាតិ និង ជនរងគ្រោះដោយសារការជួញដូរផ្លូវភេទនិងការជួញដូរមនុស្សឆ្លងដែន ព្រមទាំង អនុវត្តកម្មវិធីផ្សេងៗទៀត ដើម្បី ការពារសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានទាំង ៤ របស់កុមារ លើកតម្កើងតម្លៃគ្រួសារ និង ថែទាំ ទារកនិងកុមារកំព្រា កុមារពិការ និង កុមារផ្ទុកមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ ។

២០៥. គណៈកម្មាធិការជាតិមួយ សម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាជនអនាថានៅថ្នាក់ជាតិ និង អនុគណៈកម្មាធិការមួយ សម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាជនអនាថានៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ ត្រូវបានបង្កើតឡើង ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ យុទ្ធសាស្ត្រ ៦ ចំណុច កំពុងត្រូវដាក់ឱ្យអនុវត្ត ដើម្បីផ្តល់ ជម្រកស្នាក់នៅបណ្តោះអាសន្នក្នុងមណ្ឌលសង្គមកិច្ច សេវាអប់រំផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ សេវាថែទាំសុខភាព សេវាបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈរយៈពេលខ្លី និង ដើម្បីធ្វើសមាហរណកម្មក្រុមជនងាយរងគ្រោះ ទៅរួមរស់ក្នុងសហគមន៍វិញ ដោយ មានការគាំទ្រឧបត្ថម្ភធនជាជំហានដំបូង និង មានការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ពីមន្ត្រីមូលដ្ឋានរបស់ *ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និង យុវនីតិសម្បទា* ។

២០៦. ការងារសង្គ្រោះសង្គម បានជួយសម្រាលស្ថានភាពលំបាករបស់ប្រជាជន បានប្រមាណជាង ១០ ០០០ គ្រួសារក្នុងមួយឆ្នាំ តាមរយៈ កម្មវិធីជំនួយសង្គ្រោះ ក្នុងទ្រង់ទ្រាយតូចនិងមធ្យម ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ជនរងគ្រោះដោយសារការជួញដូរផ្លូវភេទនិងការជួញដូរមនុស្សឆ្លងដែន ជាង ១ ០០០ នាក់ ត្រូវបានទទួលការជួយសង្គ្រោះ ក្នុងមួយឆ្នាំៗ តាមរយៈ ការប្រឆាំងនិងទប់ស្កាត់ការជួញដូរមនុស្ស និង ធ្វើសមាហរណកម្មជនរងគ្រោះ ទាំងនោះ ទៅរួមរស់ក្នុងសហគមន៍វិញ ។

២០៧. សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានទាំង ៤ របស់កុមារ ត្រូវបានបញ្ជ្រាបទៅក្នុងកម្មវិធីជាច្រើន របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* និង អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល នានា ។ *ផែនការជាតិ ៥ឆ្នាំ ប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងការជួញដូរ កេងប្រវ័ញ្ចផ្លូវភេទលើកុមារ* ត្រូវបានដាក់ឱ្យអនុវត្តប្រកបដោយលទ្ធផលគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ។ *គោលនយោបាយថែទាំជំនួសចំពោះកុមារ និង បទដ្ឋានអប្បបរមា* ត្រូវបាននិងកំពុងអនុវត្ត ។ *ក្រុមប្រឹក្សាជាតិកម្ពុជាដើម្បីកុមារ* បានបន្តពង្រឹងសកម្មភាព ក្នុងនាមជាស្ថាប័នសម្របសម្រួល ដើម្បីជំរុញការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង នូវកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ នៅក្នុងចំណោមស្ថាប័ននានា ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍របស់កុមារ ។ ជាលទ្ធផល ទារកនិងកុមារកំព្រាចំនួន ១០ ៩១៣ នាក់ ត្រូវបានចិញ្ចឹមបីបាច់ថែរក្សា នៅតាមមណ្ឌលទាំង ២២៣ កន្លែង ដែលក្នុងនោះ មណ្ឌលរដ្ឋ ២០ កន្លែង បានទទួល ទារកកំព្រា កុមារកំព្រា កុមារពិការ កុមារផ្ទុកមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ សរុបចំនួន ២ ១៥៤ នាក់ ។ កម្មវិធីបណ្តុះការការពារកុមារ នៅតាមសហគមន៍ ត្រូវបានពង្រីក ហើយ សកម្មភាពរបស់កម្មវិធីនេះ ក៏ត្រូវបានបង្កើនផងដែរ ។

២០៨. *ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា* បានផ្តល់នូវកម្មវិធីអប់រំ ទៅលើការប្រព្រឹត្តបទល្មើស និងផលប៉ះពាល់នៃការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន ចំពោះកុមារ និងក្មេងជំទង់ បានអនុវត្តជាបន្តបន្ទាប់ ។ កុមារនិងក្មេងជំទង់ ដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស និងប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន ត្រូវបានទទួលឱ្យចូលក្នុងមណ្ឌលដែលផ្តល់ សេវាសុខភាព ការអប់រំផ្នែកសីលធម៌ ចំណេះដឹងទូទៅ និង ការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ ដើម្បីឱ្យពួកគាត់ អាចធ្វើសមាហរណកម្មខ្លួនឯង ទៅក្នុងសហគមន៍វិញ ។ កិច្ចការពារកុមារនៅតាមពន្ធនាគារ ត្រូវបានយកចិត្តទុកដាក់អនុវត្ត ។ គោលនយោបាយសម្រាប់ជនពិការ ត្រូវបានអនុវត្ត ប្រកបដោយជោគជ័យ ។ សេវាស្តារលទ្ធភាពពលកម្មជនពិការ ត្រូវបានពង្រឹងនិងពង្រីកជាបន្តបន្ទាប់ ។ ការរើសអើងចំពោះជនពិការ ត្រូវបានកាត់បន្ថយជាលំដាប់ ។ ប្រទេសកម្ពុជា បានចូលរួមក្នុង *អនុសញ្ញានៃអង្គការសហប្រជាជាតិស្តីពីសិទ្ធិជនពិការ* ។ *ច្បាប់ស្តីពី កិច្ចការពារនិងការលើកកម្ពស់សិទ្ធិជនពិការ* ត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើប្រាស់ កាលពី ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ដើម្បីការពារសិទ្ធិ និងផលប្រយោជន៍របស់ជនពិការទូទៅ ។ ជនពិការជាច្រើន បានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ នៅក្នុងមជ្ឈមណ្ឌលជាច្រើន ហើយ កំពុងប្រកបមុខរបរចិញ្ចឹមជីវិត ។ ការជំរុញចលនា កីឡា សិល្បៈ វប្បធម៌ ជនពិការ កំពុងតែមានការរីកចម្រើន ។

២០៩. ទោះបីជា ការឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការ របស់ក្រុមជនងាយរងគ្រោះ មានការរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ក៏ដោយ ក៏ ការរៀបចំឱ្យមានប្រព័ន្ធគាំពារសង្គមនិងប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គមមួយ ដែលមានលក្ខណៈទូលំទូលាយ គឺជាការងារដែលត្រូវបន្តគិតគូរដោះស្រាយ នៅពេលខាងមុខ ។ លទ្ធភាពផ្នែកធនធាន សម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាដ៏ច្រើនដែលកំពុងបន្តកើតមាន នៅតែជាកង្វល់ចម្បង មួយ ។ ប្រហែល ៣០ភាគរយ នៃចំនួនប្រជាជនសរុប កំពុងរស់នៅក្រោមខ្សែបន្ទាត់ក្រីក្រ ។ ប្រជាជនក្រីក្រភាគច្រើន ដែលកំពុងរស់នៅក្នុងតំបន់ជនបទ ដោយប្រកបរបរធ្វើស្រែចំការសម្រាប់ការចិញ្ចឹមជីវិត អាចប្រឈមមុខនឹងគ្រោះមហន្តរាយធម្មជាតិ ដែលអាចកើតមានឡើងដោយមិនអាចដឹងមុនបាន ស្ទើរតែរៀងរាល់ឆ្នាំ ហើយ អាចជួបការលំបាកក្នុងការរើខ្លួនឱ្យរួចផុតពីភាពក្រីក្រ ។ ប្រជាជនក្រីក្រ ខ្លះទៀតត្រូវបង្ខំចិត្ត ផ្លាស់ទីលំនៅទៅទីក្រុងនិងតំបន់ទីប្រជុំជនធំៗ ដើម្បីស្វែងរកការងារធ្វើ ដែលបណ្តាល ឱ្យកើតមានកង្វល់ ជាច្រើន សម្រាប់តំបន់ទីក្រុងនិងតំបន់ទីប្រជុំជនទាំងនោះ ។ ក្មេងកំព្រា និង ក្មេងដែលគេ បោះបង់ចោលនៅបន្តជាបន្ទុកមួយរបស់សង្គមជាតិទាំងមូល ។ អំពើហិង្សានិងអំពើអនាចារ ដែលត្រូវបានប្រព្រឹត្តទៅលើកុមារព្រមទាំង ការប្រព្រឹត្តបទល្មើសនិងការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន របស់ក្មេងជំទង់ ដែលមានការកើនឡើងដ៏គួរឱ្យចាប់អារម្មណ៍ បានក្លាយជាកង្វល់ចម្បងមួយរបស់សង្គម ដែលត្រូវតែមាន វិធានការដោះស្រាយ ។ ក្នុងរយៈពេលពីរ-បីឆ្នាំចុងក្រោយនេះ ជំនួយឧបត្ថម្ភពីអន្តរជាតិសម្រាប់វិស័យនេះ មានការថយចុះគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ដែលបណ្តាលឱ្យមានការលំបាក ក្នុងការផ្តល់សេវាកម្មស្តារលទ្ធភាពពលកម្ម ដែលជាតម្រូវការចាំបាច់ចំពោះមុខ ។

៦. ការកសាងសមត្ថភាព និង ការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស

២១០. ចតុកោណចុងក្រោយនៃយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលផ្តោតលើវិស័យសង្គមកិច្ច មានដូចជា ១) ការពង្រឹងគុណភាពសេវាអប់រំ ២) ការលើកកម្ពស់សេវាសុខាភិបាល ៣) ការអនុវត្តគោលនយោបាយ យេនឌ័រ និង ៤) ការអនុវត្តគោលនយោបាយប្រជាជន ។ វឌ្ឍនភាពគួរកត់សម្គាល់បានសម្តែងឱ្យឃើញលើ វិស័យអប់រំ និងសុខាភិបាល ដែលក្នុងនោះកិច្ចសហការ និងសម្របសម្រួលរវាងអ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងឡាយបាន ចាប់ផ្តើមតាំងពីមុនពេលនៃការបង្កើតក្រុមការងារនានាឆ្នាំ២០០៣ មកម្ល៉េះ ។ យុទ្ធសាស្ត្ររបស់វិស័យទាំងពីរ នេះបានអភិវឌ្ឍជាថ្មី និងកំពុងអនុវត្ត ដោយមានការត្រួតពិនិត្យជាប្រចាំ និងជារៀងរាល់ឆ្នាំពីវឌ្ឍនភាព ។

៦.១ ការពង្រឹងគុណភាពវិស័យអប់រំ

២១១. ការពង្រឹងគុណភាពសេវាអប់រំ គឺជាអាទិភាពចម្បងមួយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ ការងារនេះមានសារៈសំខាន់ និងជាគន្លឹះចាំបាច់ក្នុងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស និងកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ ដើម្បីប្រឈមមុខនឹងបញ្ហាទាំងឡាយនៅក្នុងវិស័យអប់រំ រាជរដ្ឋាភិបាលបានជំរុញឱ្យអនុវត្តនូវ *អភិក្រមគ្រប់គ្រងទូទាំងវិស័យ* តាមរយៈការ បង្កើតភាពជាដៃគូក្នុងការកសាងផែនការនិងកម្មវិធីសម្រាប់វិស័យអប់រំ ។ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រវិស័យអប់រំ ឆ្នាំ ២០០១-២០០៥* និង*កម្មវិធីគាំទ្រវិស័យអប់រំ ឆ្នាំ២០០១-២០០៥* ត្រូវបានរៀបចំឡើងក្នុងឆ្នាំ២០០១ និងបានធ្វើការពិនិត្យឡើងវិញ និងវាយតម្លៃរួមគ្នាក្នុងខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០១ ។ ក្នុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៤ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រវិស័យអប់រំ និងកម្មវិធីគាំទ្រវិស័យអប់រំឆ្នាំ២០០៤-២០០៨* ត្រូវបានកែលម្អឡើងវិញ ដោយមានការឯកភាពជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់ ។ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រវិស័យអប់រំ និងកម្មវិធីគាំទ្រវិស័យអប់រំ ឆ្នាំ២០០៦-២០១០* ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដើម្បីឆ្លើយតបនឹង *ផយអជ ២០០៦-២០១០ គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហសវត្សរ៍កម្ពុជា* និងដើម្បីរួមចំណែកសម្រេចបាន ចំណុចដៅដែលបានកំណត់នៅក្នុង *ផែនការជាតិអប់រំសម្រាប់ទាំងអស់គ្នា ឆ្នាំ ២០០៣-២០១៥* ។ ការអនុវត្ត*ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រវិស័យអប់រំ ឆ្នាំ២០០៦-២០១០* បានរួមចំណែកបង្កើនសមធម៌នៃការចូលរៀនរបស់កុមារកម្ពុជា ដើម្បីជួយពួកគេឱ្យក្លាយជា សិស្សល្អ កូនល្អ និង ពលរដ្ឋល្អ ដែលនឹងក្លាយទៅជាកម្លាំងស្នូលដ៏សំខាន់ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជានាពេលអនាគត ។

២១២. *អភិក្រមគ្រប់គ្រងទូទាំងវិស័យអប់រំ* បានរួមចំណែកលើកកត្តាសំខាន់ពីរគឺ ទី១ ផ្តល់ដល់ក្រសួងអប់រំ នូវយន្តការមួយ សម្រាប់ធ្វើការតម្រឹមជំនួយសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ឱ្យស្របទៅតាមតម្រូវការរបស់ក្រសួង ទី២ កាត់បន្ថយចំណាយប្រតិបត្តិការ ក្នុងការសម្របសម្រួលជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ នានា ។ ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍មួយចំនួនធំ

កំពុងចូលរួមក្នុងការកសាងផែនការ ការពិនិត្យឡើងវិញ និងធ្វើហិរញ្ញប្បទានរួមគ្នា ក្រោមរូបភាព*អភិក្រមគ្រប់គ្រងទូទាំងវិស័យអប់រំ* ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ការផ្តល់ហិរញ្ញប្បទានក្នុងវិស័យអប់រំ តាមលក្ខណៈ ឬតាមគំរូថវិកាគាំទ្រដោយផ្ទាល់ នៅមានកម្រិតទាបនៅឡើយ ។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ការផ្តល់ហិរញ្ញប្បទាន តាមលក្ខណៈថវិកាគាំទ្រ មានចំនួនតែ ៣,៥ភាគរយនៃជំនួយសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យអប់រំប៉ុណ្ណោះ ។ វិស័យអប់រំគឺជាវិស័យអាទិភាពមួយ ក្នុងចំណោមវិស័យអាទិភាពទាំងអស់របស់ *កម្មវិធីកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ* របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នៅតែបន្តប្តេជ្ញាលើកកម្ពស់គុណភាពសេវាអប់រំ និងបន្តបង្កើនការបែងចែកថវិកាចរន្តរបស់ថវិកាជាតិទៅឱ្យវិស័យអប់រំ ព្រមទាំងធានាឱ្យមានការបញ្ចេញសាច់ប្រាក់បានទាន់ពេលវេលា ។ ជាក់ស្តែង ថវិកាចរន្តរបស់វិស័យអប់រំ ត្រូវបានបង្កើនពី ១៨៣,២ពាន់លានរៀល ក្នុងឆ្នាំ ២០០០ ទៅដល់ ៧៤២,៥ពាន់លានរៀល ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ ។

២១៣. គោលនយោបាយជាអាទិភាពនៅក្នុង*ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រវិស័យអប់រំឆ្នាំ២០០៦-២០១០* បានផ្តោតជាសំខាន់លើ *ទី១* ការធានាសមធម៌នៃការចូលរៀន *ទី២* ការកែលម្អគុណភាពនិងប្រសិទ្ធភាពនៃសេវាអប់រំ និង *ទី៣* ការពង្រឹងស្ថាប័ន និងការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាព ដើម្បីអនុវត្តវិមជ្ឈការ ។ វឌ្ឍនភាពសំខាន់ៗនៃការអនុវត្ត*ផែនការយុទ្ធ-សាស្ត្រវិស័យអប់រំឆ្នាំ២០០៦-២០១០* បានបង្ហាញឱ្យឃើញជាក់ស្តែងតាមរយៈ ការធានាកុមារអាយុ ៦ឆ្នាំ បានចូលរៀននៅសាលាបឋមសិក្សា និងការកាត់បន្ថយឧបសគ្គចំណាយរបស់មាតាបិតាសិស្សនៅគ្រប់សាលារៀន និងគ្រប់កម្រិតទូទាំងប្រទេស ។ ការអនុវត្តកម្មវិធីសាលាកុមារមេត្រី ការអភិវឌ្ឍកម្មវិធីសិក្សា និងការវាយតម្លៃស្តង់ដារនៃការសិក្សា បានរួមចំណែកយ៉ាងច្រើន ក្នុងការលើកកម្ពស់គុណភាពនិងប្រសិទ្ធភាព នៃសេវាអប់រំ ជាក់ស្តែង គឺមានការកើនឡើងនៃចំនួនសាលាបឋមសិក្សានិងសាលាមធ្យមសិក្សាបឋមភូមិ ការកើនឡើងនៃចំនួនសិស្សនៅសាលាមធ្យមសិក្សា និងកំណើនអត្រាអក្ខរជន (អាយុ ១៥-២៤) ជាដើម ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ក៏នៅមានគម្លាតមួយចំនួន ដែលតម្រូវឱ្យមានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងបន្ថែមទៀត ក្នុងការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រនានាឱ្យបានជោគជ័យ ជាពិសេស ការអប់រំកុមារតូច ការកាត់បន្ថយអត្រាត្រួតថ្នាក់ និងអត្រាបោះបង់ការសិក្សា ការអភិវឌ្ឍសម្ភាររូបវន្ត និងការអប់រំនៅឧត្តមសិក្សា សម្រាប់សិស្ស-និស្សិតមកពីគ្រួសារក្រីក្រ និងតំបន់ដាច់ស្រយាល ។ តារាងទី៣ បង្ហាញពីទិន្នន័យបច្ចុប្បន្នភាព ក្នុងវិស័យអប់រំ ។

តារាងទី៣ : ការអភិវឌ្ឍក្នុងវិស័យអប់រំ ២០០៥/០៦-២០០៨/០៩

	សូចនាករសំខាន់ៗក្នុងវិស័យអប់រំ	ឯកតា	២០០៥-០៦	២០០៦-០៧	២០០៧-០៨	២០០៨-០៩
១	សាលាបឋមសិក្សា (១-៦)	ចំនួន	៦ ២៧៧	៦ ៣៦៥	៦ ៤៧៦	៦ ៥៦៥
២	អត្រាពិតនៃការសិក្សា : សរុប	%	៩១,៣	៩២,១	៩៣,៣	៩៤,៤
៣	ប្រុស	%	៩៣,០	៩៣,២	៩៣,២	៩៤,៨
៤	ស្រី	%	៨៩,៧	៩១,០	៩៣,៣	៩៤,០
៥	អត្រាពិតនៃការសិក្សា : ទីប្រជុំជន	%	៩១,២	៩៣,២	៩២,៧	៩៤,០
៦	ជនបទ	%	៩១,៧	៩២,២	៩៣,៦	៩៤,៧
៧	តំបន់ដាច់ស្រយាល	%	៨៣,៧	៨៦,០	៨៨,៤	៩០,៣
៨	អត្រាបញ្ចប់ការសិក្សានៅបឋមសិក្សា : សរុប	%	៩០,៣	៩០,១	៨៦,២	៨៥,៦
៩	ប្រុស	%	៩១,៨	៩០,៤	៨៤,៧	៨៥,៤
១០	ស្រី	%	៨៨,៧	៨៩,៨	៨៨,០	៨៥,៧
១១	ចំនួនសាលាមធ្យមសិក្សាបឋមភូមិ	ចំនួន	៩១១	១ ១១២	១ ៣០៣	១ ៤៥១
១២	អត្រាពិតនៃការសិក្សា : សរុប	%	៣១,៣	៣៣,៧	៣៤,៨	៣៣,៩
១៣	ប្រុស	%	៣២,១	៣៤,៣	៣៣,៧	៣២,៩
១៤	ស្រី	%	៣០,៤	៣៣,១	៣៥,៩	៣៥,០
១៥	អត្រាពិតនៃការសិក្សា : ទីប្រជុំជន	%	៥០,១	៥៣,៥	៥៥,៩	៥៤,០
១៦	ជនបទ	%	២៨,៦	៣០,៧	៣១,៥	៣០,៩
១៧	តំបន់ដាច់ស្រយាល	%	៦,០	៩,០	១១,១	១១,៣
១៨	អត្រាបញ្ចប់ការសិក្សាមធ្យមសិក្សាបឋមភូមិ : សរុប	%	៣៥,៨	៤១,៩	៤៨,៧	៤៩,១
១៩	ប្រុស	%	៤០,៨	៤៨,៨	៥២,៩	៥២,២
២០	ស្រី	%	៣០,៨	៣៥,២	៤៤,២	៤៥,៩
២១	អត្រាអក្ខរជនអាយុ ១៥-២៤ឆ្នាំ	%	៨៤,៧	៨៤,៧	៨៧,៨	៨៧,៥

ប្រភព : *EMIS ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា*

២១៤. សកម្មភាពសំខាន់ៗដែលក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡាអនុវត្ត ដើម្បីទទួលបានផលសម្រេចនៅក្នុងគោលនយោបាយជាយុទ្ធសាស្ត្រទាំងបីរបស់ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រវិស័យអប់រំ* រួមមាន :

- នៅក្នុងគោលនយោបាយជាយុទ្ធសាស្ត្រទី១ របស់ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រវិស័យអប់រំ ឆ្នាំ២០០៦-២០១០* មានគោលដៅធានាសមធម៌នៃការចូលរៀន ។ សកម្មភាពដែលបានអនុវត្ត និងលទ្ធផលសំខាន់ៗរួមមាន :
  - ➢ *ចំនួនសាលារៀន :* ក្រសួងបានបង្កើនចំនួនសាលារៀនបឋមសិក្សា អនុវិទ្យាល័យ និងវិទ្យាល័យពី ៨ ៦២៨ ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៥-២០០៦ ដល់ចំនួន ៩ ៨៣៤សាលា ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៨-២០០៩ ។

ក្នុងនោះសាលាបឋមសិក្សា បានកើនឡើង ពី ៦ ២៧៧ ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៥-២០០៦ ដល់ចំនួន ៦ ៥៦៥សាលា ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៨-២០០៩ ។ ចំនួនសាលាមធ្យមសិក្សាបឋមភូមិ បានកើនឡើងពី ៩១១ ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៥-២០០៦ ដល់ចំនួន ១ ១២២សាលា ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៨-២០០៩ ។ ចំនួនសាលាមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិកើនឡើងពី ២៥២ ក្នុង ឆ្នាំសិក្សា២០០៥-២០០៦ ដល់ចំនួន ៣៤៩សាលា ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៨-២០០៩ ។ ដើម្បីកាត់បន្ថយគម្លាតនៃការទទួលបានសេវាអប់រំ របស់កុមារមកពីគ្រួសារក្រីក្របំផុត និងគ្រួសារនៅតំបន់ដាច់ស្រយាល សាលាបឋមសិក្សាត្រូវបាន សាងសង់កាន់តែច្រើនឡើងនៅតំបន់ទាំងនោះ ។ ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៨-២០០៩ មានសាលាបឋម សិក្សាចំនួន ៥៤៧ នៅតាមតំបន់ដាច់ស្រយាល ។

- *ចំនួនបុគ្គលិកបង្រៀន :* ឆ្លើយតបនឹងការកើនឡើងនៃចំនួនសាលារៀន ក្រសួងបានបង្កើនចំនួន បុគ្គលិកបង្រៀនសរុប ពី ៧៨ ៦០៦នាក់ ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៥-២០០៦ ទៅដល់ ៨១ ៣៥០នាក់ ក្នុង ឆ្នាំសិក្សា២០០៨-២០០៩ ជាពិសេស នៅកម្រិតមធ្យមសិក្សា ក្នុងនោះ គ្រូបង្រៀននៅមត្តេយ្យ សិក្សាកើនឡើងពី ២ ៧០៨នាក់ ដល់ ៣ ០៩២នាក់ នៅបឋមសិក្សាបានថយចុះពី ៥០ ៣៧៨នាក់ មកត្រឹម ៤៥ ៥១១នាក់ (ការថយចុះនេះ ដោយសារការថយចុះនៃចំនួនសិស្សចូលរៀន) នៅមធ្យម សិក្សាបឋមភូមិកើនឡើងពី ១៨ ៥៧៩នាក់ ដល់ ២៣ ៥៧៦នាក់ (គ្រូបង្រៀនមួយភាគធំបានប្តូរ មកពីកម្រិតបឋមសិក្សា) និងនៅមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ បានកើនឡើងពី ៦ ៩៤១នាក់ ទៅដល់ ៩ ១៧១នាក់ ។ អត្រាគ្រូបង្រៀនជាស្ត្រីនៅបឋមសិក្សាបានកើនឡើងដល់ ៤៤,៨ភាគរយ នៃចំនួនគ្រូ បង្រៀនសរុប ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៨-២០០៩ ។ គ្រូបង្រៀនថ្មីប្រមាណ ៥ ០០០នាក់ ត្រូវបានជ្រើសរើស ជារៀងរាល់ឆ្នាំ ។ គ្រូបង្រៀនចេញថ្មីប្រមាណ ៥៩ភាគរយ ត្រូវបានពង្រាយទៅកាន់តំបន់ដាច់ ស្រយាល និងតំបន់ជួបការលំបាក (ធៀបនឹងចំណុចដៅ ៣០ភាគរយ) ។
- *ការពង្រីកសម្ភាររូបវន្តអប់រំ :* ក្រសួងបានពង្រីកសម្ភាររូបវន្តអប់រំ ដូចជា ចំនួនថ្នាក់រៀនបានកើន ឡើងប្រមាណ ៨,០ភាគរយ ពីចំនួន ៥៤ ៣២២ថ្នាក់ ដល់ ៥៨ ៨៧២ថ្នាក់ ។ ជាលទ្ធផល ផលធៀប សិស្ស-ថ្នាក់រៀន ត្រូវបានកែលម្អ ពី ៦៣,១ មកត្រឹម ៥៥,២ ។ ក្រសួងក៏បានសាងសង់អន្តេវាសិក-ដ្ឋាននៅតាមមជ្ឈមណ្ឌល បណ្តុះបណ្តាលគ្រូ ដែលអាចទទួលគរុសិស្សឱ្យស្នាក់នៅបានចំនួន ៣ ៧០០ នាក់ ។ ក្រសួងក៏បានសាងសង់ អន្តេវាសិកដ្ឋានសម្រាប់សិស្សស្រីនៅសាលាមធ្យមសិក្សា (ចំណេះ ទូទៅ) ក្នុងខេត្តសៀមរាប កំពង់ធំ ក្រចេះ រតនគិរី និងមណ្ឌលគិរី ដែលអាចទទួលសិស្សស្នាក់នៅបាន ៣៥៦ នាក់ និង អន្តេវាសិកដ្ឋាននៅរាជធានីភ្នំពេញ សម្រាប់និស្សិតស្រីនៅឧត្តមសិក្សា ស្នាក់នៅ ប្រមាណ ៥០០ នាក់ ។ ការពង្រីកសេវាអប់រំ បានបញ្ចូលនូវសម្ភាររូបវន្តសម្រាប់កុមារពិការ ដូចជា ការបង្កើតផ្លូវជម្រាល បង្គន់អនាម័យ ជាដើម ។

- *ចំនួនសិស្ស :* ចំនួនសិស្សនៅកម្រិត បឋមសិក្សានិងមធ្យមសិក្សា បានថយចុះពីចំនួន ៣ ៤២៧ ៣៩៤ នាក់ ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៥-២០០៦ មកត្រឹម ៣ ២៥១ ០០០ នាក់ ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៨-២០០៩ ។ មូលហេតុនៃការថយចុះនេះ ដោយសារ ចំនួនសិស្សនៅកម្រិតបឋមសិក្សាបានថយចុះ ពី ២ ៥៥៨ ៤៦៧ នាក់ មកត្រឹម ២ ២៦២ ៨៣៤ នាក់ ជាពិសេស ការថយចុះនៃចំនួនកុមារក្នុងវ័យសិក្សា ។ ចំនួនសិស្សនៅមធ្យមសិក្សាបឋមភូមិ បានកើនឡើងពី ៥៨៨ ៣៣៣នាក់ ដល់ ៦០៥ ៧០៧នាក់ ។ ចំនួនសិស្សនៅមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិបានកើនឡើង ពី ២០៤ ៩២៥ នាក់ ដល់ ២៩២ ៤២៣ នាក់ ។ អត្រាចូលរៀនរបស់សិស្សស្រី និងសិស្សប្រុស មានការកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ។ នៅកម្រិតបឋមសិក្សា អត្រាពិតនៃការសិក្សា បានកើនឡើងពី ៩១,៣ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៥-២០០៦ ទៅដល់ ៩៤,៤ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៨-២០០៩ ។ នៅកម្រិតមធ្យមសិក្សាបឋមភូមិ អត្រាពិតនៃការសិក្សា បានកើនឡើងពី ៣១,៣ ភាគរយ ទៅដល់ ៣៤,០ ភាគរយ ។ នៅកម្រិតមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ អត្រាពិតនៃការសិក្សា បានកើនឡើង ពី ១១,៣ ភាគរយ ទៅដល់ ១៦,៤ភាគរយ ។
- ដើម្បីកាត់បន្ថយឧបសគ្គចំណាយរបស់មាតាបិតាសិស្ស និងរក្សាសិស្សឱ្យនៅក្នុងសាលារៀន កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងមួយចំនួនត្រូវបានធ្វើឡើង ដូចជា ការបង្កើនថវិកាដំណើរការសាលារៀន ការលុបបំបាត់ចំណាយក្រៅផ្លូវការ និងការផ្តល់អាហារូបករណ៍ដល់សិស្សមកពីគ្រួសារក្រីក្រ ជាពិសេស ដល់សិស្សស្រីនៅថ្នាក់ទី៧-៩ បានចំនួន ១៧ ៦៦៧នាក់ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។
- ដើម្បីបន្តអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្ររយៈពេលវែង ការវិនិយោគ និងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងបន្តត្រូវបានយកចិត្តទុកដាក់នៅកម្រិតឧត្តមសិក្សា រួមទាំងការកសាងអន្តេវាសិកដ្ឋាន ជាដើម ។ ឱកាសនៃការទទួលបានសេវាអប់រំនៅឧត្តមសិក្សា ត្រូវបានកែលម្អ តាមរយៈ ការផ្តល់អាហារូបករណ៍ សម្រាប់ និស្សិតពូកែ និស្សិតក្រីក្រ និស្សិតមកពីតំបន់ដាច់ស្រយាល និងនិស្សិតស្រី ។ នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ គ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សាចំនួន ៧៧ កំពុងដំណើរការ ដែលក្នុងនោះ គ្រឹះស្ថានរបស់រដ្ឋចំនួន ៣៣ និងគ្រឹះស្ថានឯកជនចំនួន ៤៤ ។

• នៅក្នុងគោលនយោបាយជាយុទ្ធសាស្ត្រទី២ ស្តីពី ការកែលម្អគុណភាពនិងប្រសិទ្ធភាពសេវាអប់រំ ថ្វីបើវឌ្ឍនភាពសំខាន់ៗក្នុងកម្មវិធីមួយចំនួន ដូចជា កម្មវិធីសាលាកុមារមេត្រី កម្មវិធីសិក្សានិងការវាយតម្លៃស្តង់ដារ ត្រូវបានធ្វើឱ្យកើតមានឡើងក៏ដោយ ក៏ត្រូវមានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងបន្ថែមទៀត ជាពិសេស លើការអភិវឌ្ឍកុមារតូច ការកាត់បន្ថយអត្រាបោះបង់ការសិក្សានិងអត្រាត្រួតថ្នាក់ ការអភិវឌ្ឍសម្ភាររូបវន្ត និងឧត្តមសិក្សា ។ សកម្មភាព ដែលបានអនុវត្ត និង លទ្ធផលសំខាន់ៗ រួមមាន :

- អត្រាឡើងថ្នាក់នៅគ្រប់កម្រិតត្រូវបានកែលម្អ ជាពិសេស នៅបឋមសិក្សាបានកើនឡើងពី ៧៦,៤ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៤-២០០៥ ទៅដល់ ៨១,១ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំសិក្សា២០០៧-២០០៨ ។

ដើម្បីបង្កើនល្បឿន នៃនិន្នាការនេះ ក្រសួងបានកែលម្អបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុង សម្រាប់សាលាបឋមសិក្សា ដើម្បីកែលម្អអត្រាឡើងថ្នាក់ របស់សិស្ស នៅគ្រប់កម្រិត ។

- ➢ ក្រសួងបានពង្រីកវិសាលភាពនៃកម្មវិធីសាលាកុមារមេត្រី ដើម្បីបង្កើនគុណភាពអប់រំ ។ ក្រសួងបាន អនុម័ត *គោលនយោបាយស្តីពី សាលាកុមារមេត្រី* និង *ផែនការមេសម្រាប់អនុវត្តកម្មវិធីសាលាកុមារមេត្រី* ។ ក្រសួងក៏បានអនុម័ត *គោលនយោបាយស្តីពី ការអប់រំកុមារពិការ ការអនុវត្តថ្នាក់ពន្លឿនការសិក្សា* និង *ផែនការសកម្មភាពសម្រាប់សាកល្បងកម្មវិធីសាលាកុមារមេត្រី* នៅសាលាមធ្យមសិក្សាបឋមភូមិ ។
- ➢ ក្រសួងបានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពកម្មវិធីសិក្សា ដោយបានចេញសេចក្តីណែនាំស្តីពី ការអនុវត្តកម្មវិធីសិក្សាថ្មី សម្រាប់ការអប់រំមូលដ្ឋាន រួមទាំងស្តង់ដារកម្មវិធីសិក្សា និងផែនការសកម្មភាពសម្រាប់ណែនាំគ្រូបង្រៀន ស្តីពី គោលនយោបាយកម្មវិធីសិក្សាថ្មី ព្រមទាំងសេចក្តីណែនាំស្តីពីការរៀបចំមុខវិជ្ជា និងការណែនាំសម្រាប់សិស្សានុសិស្ស ជ្រើសរើសមុខវិជ្ជានៅសាលាមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ ។ ក្រសួងកំពុងរៀបចំកែលំអក្របខ័ណ្ឌអភិវឌ្ឍ និងផ្គត់ផ្គង់ សៀវភៅសិក្សាគោល ។
- ➢ គ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សា សាធារណៈនិងឯកជន មួយចំនួន ត្រូវបានធ្វើការវាយតម្លៃ និងប្រកាសទទួលស្គាល់ សម្រាប់ថ្នាក់ឆ្នាំសិក្សាមូលដ្ឋាន ។
- ➢ ក្រសួងបានអភិវឌ្ឍកម្មវិធីចូលរៀនឡើងវិញ គោលនយោបាយស្តីពីកម្មវិធីសមមូលអប់រំក្រៅប្រព័ន្ធ និង កម្មវិធីសមមូលសម្រាប់អប់រំក្រៅប្រព័ន្ធ។
- ➢ អភិវឌ្ឍមជ្ឈមណ្ឌលសិក្សាសហគមន៍ឱ្យឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការរបស់សហគមន៍។
- ➢ ធ្វើតេសសមត្ថភាពសិស្សថ្នាក់ទី៣ ទី៦ និងទី ៩ លើមុខវិជ្ជាគណិតវិទ្យា និងភាសាខ្មែរ។

- នៅក្នុងគោលនយោបាយជាយុទ្ធសាស្ត្រទី៣ ស្តីពីការអភិវឌ្ឍស្ថាប័ននិងសមត្ថភាពដើម្បីអនុវត្តវិមជ្ឈការ *ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា* បានផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើការបញ្ចប់ និងអនុវត្ត*ច្បាប់អប់រំ*និង កិច្ចដំណើរការ*គណៈកម្មការគ្រប់គ្រងថវិកា* ។ *ច្បាប់ស្តីពីការអប់រំ* ត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើប្រាស់ដោយ*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* កាលពីថ្ងៃទី០៨ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧។ ក្រសួងកំពុងរៀបចំផែនការសកម្មភាព ដើម្បីកែលម្អលិខិតបទដ្ឋានដទៃទៀត។ សកម្មភាពដែលបានអនុវត្ត និង លទ្ធផលសំខាន់ៗរួមមាន :
    - ➢ ក្រសួងបានកសាង*ផែនការយុទ្ធសាស្ត្របញ្ជ្រាបយេនឌ័រ ២០០៦-២០១០* និង បំប៉នសមត្ថភាពស្តីពីចំណេះដឹងយេនឌ័រ និងការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ ដល់មន្ត្រីអប់រំគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ ។
    - ➢ ក្រសួងបានចេញ*សេចក្តីណែនាំលេខ ៤៨០ អយក.សជណ* ចុះថ្ងៃទី០៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៨ របស់*ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា* ស្តីពីមុខងារភារកិច្ចនិងការរៀបចំឯកសារលិខិតយុត្តិការរបស់អង្គភាព

ដែលគ្រប់គ្រងនិងប្រើប្រាស់ថវិកា តាមកម្មវិធីនៅរដ្ឋបាលកណ្តាល និងមន្ទីរអប់រំ យុវជន និងកីឡា រាជធានី-ខេត្ត ។

- *អនុក្រឹត្យលេខ ១២៦ អនក្រ.បក* ចុះថ្ងៃទី០៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៨ ស្តីពី ក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈគ្រូបង្រៀន ។
- *អនុក្រឹត្យលេខ ៨៤ អនក្រ.បក* ចុះថ្ងៃទី០៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ស្តីពី ការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅរបស់ *ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា*។
- ក្រសួងបានរៀបចំសេចក្តីព្រាង *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់វិមជ្ឈការការងារអប់រំ*។
- ក្រសួងកំពុងខិតខំប្រឹងប្រែងថែមទៀត ជាពិសេស ការពង្រឹងប្រព័ន្ធពិនិត្យតាមដាន ។

២១៥. ថ្វីបើវឌ្ឍនភាពគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ត្រូវបានធ្វើឱ្យកើតមានដូចនេះក្តី ក៏ផែនការសកម្មភាពចាំបាច់មួយចំនួនទៀត ចាំបាច់ត្រូវរៀបចំឡើង ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមចំពោះមុខ ។ បញ្ហាប្រឈមទាំងនោះ ទាក់ទងនឹងការសម្រេចឱ្យបាន គោលនយោបាយជាអាទិភាពក្នុងគោលដៅជំរុញការទទួលបានសេវាអប់រំ ។ នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ លទ្ធភាពទទួលបានសេវាអប់រំនៅកម្រិតបឋមសិក្សា និងមធ្យមសិក្សាបឋមភូមិ មិនទាន់ធានាបានសមធម៌ពេញលេញនៅឡើយ ជាពិសេស សម្រាប់កុមារនៅក្នុងក្រុមផ្សេងៗគ្នា ។ កុមារភាគច្រើនក្នុងចំណោមកុមារដែលពុំទាន់បានទទួលសេវាអប់រំ រួមមានដូចជា កុមារជួបការលំបាកផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចគ្រួសារ ជនជាតិភាគតិច និងប្រជា-ពលរដ្ឋនៅតំបន់ដាច់ស្រយាល ។ កត្តាផ្សេងៗទៀត ដែលរាំងមិនឱ្យទទួលបានការអប់រំ រួមមាន :

- ចំណាយសម្រាប់ការសិក្សា ដូចជា ការធ្វើដំណើរ សម្ភារសិក្សា ឯកសណ្ឋាន អាហារ ។ល។
- ពលកម្មកុមារចំណាកស្រុក (ស្ត្រីធ្វើការក្នុងរោងចក្រ) ដែលភាគច្រើនប៉ះពាល់ដល់សិស្សនៅមធ្យមសិក្សាបឋមភូមិ ។
- បញ្ហាសង្គម ពិការភាព និងភាពក្រីក្រ ។
- សុខភាពកុមារ និងអាហារូបត្ថម្ភ ។

២១៦. បញ្ហាប្រឈមផ្សេងៗទៀតដែលត្រូវដោះស្រាយរួមមាន :

- ប្រព័ន្ធអប់រំត្រូវធ្វើវិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ ឱ្យស្របទៅនឹងច្បាប់អង្គការ និងកម្មវិធីថ្នាក់ជាតិ ដើម្បីលើកកម្ពស់ការអភិវឌ្ឍបែបប្រជាធិបតេយ្យ ។
- សាលារៀនមិនគ្រប់កម្រិតថ្នាក់នៅមានប្រមាណ ១៨ភាគរយ ទៀតដែលត្រូវធ្វើការកាត់បន្ថយ ។
- ការពង្រីកអនុវិទ្យាល័យពុំទាន់បានគ្រប់ឃុំ-សង្កាត់នៅឡើយ (នៅខ្វះប្រមាណ ៤០០សាលាទៀត បន្ទាប់ពីគម្រោង *ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី* និង *ធនាគារពិភពលោក* ត្រូវបានបញ្ចប់) ។

- កង្វះគ្រូ និងផ្ទះស្នាក់នៅសម្រាប់គ្រូបង្រៀននៅតំបន់ជនបទដាច់ស្រយាល ជាពិសេស គ្រូបង្រៀន កម្រិតឧត្តមសិក្សា ។
- ការផ្គត់ផ្គង់សៀវភៅសិក្សាគោលដល់សិស្សានុសិស្សពុំទាន់ពេលវេលា និងមិនទាន់គ្រប់គ្រាន់តាមតម្រូវការរបស់សាលារៀន។
- ការអនុវត្តកម្មវិធីសិក្សាថ្មីសម្រាប់មធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ ពុំទាន់ឆ្លើយតបទៅនឹងផែនការគោល។
- អត្រាត្រួតថ្នាក់និងបោះបង់ការសិក្សា នៅមានកម្រិតខ្ពស់ ដែលត្រូវខិតខំកាត់បន្ថយ ។
- ការបាត់ម៉ោងបង្រៀននិងរៀន ដោយសារគ្រឹះស្ថានសិក្សាខ្លះខ្វះបន្ទប់រៀន និងការមិនយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះបុគ្គលិកអប់រំមួយចំនួន។
- ការគ្រប់គ្រងតាមបែបទម្លាប់ ពុំទាន់ឆ្លើយតបទៅនឹងការរីកចម្រើននៃប្រព័ន្ធព័ត៌មានបច្ចេកវិទ្យា ។
- នាយកសាលាពុំទាន់មានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីអនុវត្តវិមជ្ឈការ ដូចជាការគ្រប់គ្រងសាលារៀនតាមបែបការគ្រប់គ្រងផ្តោតលើលទ្ធផល ការគ្រប់គ្រងថ្នាក់រៀន ការរៀននិងបង្រៀន ការវាយតម្លៃលទ្ធផលសិក្សារបស់សិស្ស និងការប្រើប្រាស់ថវិកា ។
- ថ្នាក់រៀនសម្រាប់សិស្សពិការនៅមានតិចតួច ។
- កែលម្អតេស្តស្តង់ដារ ដើម្បីវាស់វែងពីលទ្ធផលនៃការសិក្សារបស់សិស្សនៅថ្នាក់ទី៣ ទី៦ ទី៩ និង ទី១២។
- កែលម្អភាពទាក់ទងរបស់កម្មវិធីសិក្សា ដែលជាផ្នែកមានសារៈសំខាន់មួយក្នុងការកាត់បន្ថយការបោះបង់ការសិក្សា។
- កង្វះឱកាសការងារសម្រាប់គ្រូបង្រៀន រួមបញ្ចូលទាំង ស្តង់ដារក្នុងការជ្រើសរើស ដំឡើងឋានៈ ដំឡើងបៀវត្សរ៍ និង ការអភិវឌ្ឍវិជ្ជាជីវៈទូទៅ ដែលនឹងត្រូវដោះស្រាយ ក្នុងពេលឆាប់ៗនេះ។
- ការឧបត្ថម្ភរបស់រដ្ឋាភិបាលក្នុងការចូលរៀននៅឧត្តមសិក្សា ជាបរិមាណនៅមានសភាពទ្រើង ថ្វីបើចំនួននិស្សិតចូលរៀនមានការកើនឡើង ក្នុងប៉ុន្មានឆ្នាំថ្មីៗនេះ ក៏ដោយ។

៦.២ ការលើកកម្ពស់សេវាសុខាភិបាល

២១៧. វឌ្ឍនភាពក្នុងការលើកកម្ពស់ការផ្តល់សេវាសុខភាព មានសភាពធំធេង គួរឱ្យកោតសរសើរ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានប្រកាន់យកនូវ *អភិក្រមគ្រប់គ្រងទូទាំងវិស័យ* ដើម្បីតម្រង់ទិសដល់ការអភិវឌ្ឍនៃវិស័យ ។ ដំណើរការនៃការពិភាក្សាជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ បានចាប់ផ្តើម ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៩ ហើយ *ការពិនិត្យរួមគ្នាលើវិស័យសុខាភិបាល* បានចាប់ផ្តើម នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០០ ។ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសុខាភិបាល ឆ្នាំ២០០៣-២០០៧* ត្រូវបានរៀបចំឡើងដោយផ្តល់នូវក្របខ័ណ្ឌមួយ សម្រាប់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍បី -- *ធនាគារអភិវឌ្ឍន៍អាស៊ី ទីភ្នាក់ងារអភិវឌ្ឍន៍អន្តរជាតិចក្រភពអង់គ្លេស ធនាគារពិភពលោក* -- ដើម្បីធ្វើការសម្របសម្រួលជំនួយហិរញ្ញវត្ថុរបស់ពួកគេ ដល់វិស័យសុខា-

ភិបាល តាមរយៈ *គម្រោងទ្រទ្រង់វិស័យសុខាភិបាល (២០០៣-២០០៧)* ។ ការពិនិត្យវាយតម្លៃគ្រប់ជ្រុងជ្រោយនៃ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសុខាភិបាល ២០០៣-២០០៧* ត្រូវបានធ្វើឡើង ហើយ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសុខាភិបាល ២០០៨-២០១៥ (ផ.យ.ស.២)* ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដោយផ្អែកលើរបកគំហើញនៃការពិនិត្យវាយតម្លៃ។ ការអនុវត្ត *ផ.យ.ស.២* បានចាប់ផ្តើម ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ ការពិនិត្យរួមគ្នាលើសមិទ្ធផលប្រចាំឆ្នាំ ត្រូវបានរៀបចំយ៉ាងទៀងទាត់ រៀងរាល់ឆ្នាំ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ២០០២ ដើម្បីត្រួតពិនិត្យតាមដានការអនុវត្ត*ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ* ។

២១៨. ក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសុខាភិបាល ២០០៣-២០០៧* រួមមាន កម្មវិធីចម្បងបីរបស់*ក្រសួងសុខាភិបាល* :

- *សុខភាពបន្តពូជ មាតា-ទារកនិងកុមារ* ។
- *ជំងឺឆ្លង* ។
- *ជំងឺឆ្លងមិនឆ្លង និងបញ្ហាសុខភាពសាធារណៈដទៃទៀត* ។

២១៩. សមិទ្ធផលនិងបញ្ហាប្រឈមចម្បងៗ នៅក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពនៃ *ផយអជ ២០០៦-២០១០* នៅតាមផ្នែកនៃកម្មវិធីទាំងបី ត្រូវបានធ្វើការសង្ខេប ដូចខាងក្រោមនេះ :

កម្មវិធីទី១ : សុខភាពបន្តពូជ មាតា-ទារកនិងកុមារ

២២០. វឌ្ឍនភាពគួរឱ្យកត់សម្គាល់កំពុងកើតមាន លើការពង្រីកការផ្តល់សេវានៅក្រោម កម្មវិធីសុខភាពបន្តពូជ មាតា-ទារក និងកុមារ ដែលបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីភាពប្រសើរឡើងនៃសូចនាករស្នូល នៃកម្មវិធីសុខភាពបន្តពូជ មាតា-ទារកនិងកុមារ ក្នុងអំឡុងពេលពី ឆ្នាំ២០០៦-២០០៨ (តារាងទី១) ។ សមិទ្ធផលដ៏គួរឱ្យកត់សម្គាល់ រួមមាន :

- សមាមាត្រនៃស្ត្រីបានសម្រាលកូន ដោយបុគ្គលិកសុខាភិបាលមានការបណ្តុះបណ្តាលបានកើនឡើងពី ៣៩ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៦ ដល់ ៥៨ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៨ ។
- សមាមាត្រនៃស្ត្រីបានសម្រាលកូននៅមូលដ្ឋានសុខាភិបាល បានកើនឡើងពី ១៩.៣ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៦ ដល់ ៣៩ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។
- ការកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់នៃការសម្រាលកូននៅមណ្ឌលសុខភាព ។
- ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ៨១ ភាគរយ នៃស្ត្រី បានទទួលការពិនិត្យផ្ទៃពោះមុនសម្រាល ២ដង ឬ ច្រើនដង ដោយបុគ្គលិកសុខាភិបាល ក្នុងអំឡុងពេលមានគភ៌ ប្រៀបធៀបនឹងឆ្នាំ ២០០៦ ដែលមានតែ ៦០ ភាគរយ ។
- ការកើនឡើង នៃសមាមាត្រមាតាដែលសម្រាលកូន ដោយធ្វើការវះកាត់ ។ អត្រានៃការវះកាត់នេះគឺជាសូចនាករតំណាង សម្រាប់ការចូលមកទទួលយក *សេវាសង្គ្រោះផ្ទៃទាំសម្ភពបន្ទាន់និងផ្ទៃទាំទារក* ហើយ កំណើននេះក៏បញ្ជាក់ផងដែរថា ចំនួនស្ត្រីកាន់ច្រើនឡើង ត្រូវបានបញ្ជូនមកកាន់មន្ទីរពេទ្យបង្អែក

ដែលនៅទីនោះ មានសេវាសង្គ្រោះជីវិត ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ក៏ការពង្រាយមិនទាន់សព្វ នៅទូទាំងប្រទេស នៃ សេវាវះកាត់និងសេវាសង្គ្រោះថែទាំសម្ភពបន្ទាន់និងថែទាំទារក នេះ គឺជាបញ្ហាប្រឈមមួយ ហើយការត្រួតពិនិត្យតាមដានអត្រាវះកាត់យកទារក នៅតាមស្រុកប្រតិបត្ត គឺជា ការងារសំខាន់ ដែលត្រូវដោះស្រាយ នៅពេលអនាគត ។

- សុខភាពកុមារ ត្រូវបានលើកកម្ពស់យ៉ាងច្រើន ក្នុងរយៈពេល ពីឆ្នាំ២000 ដល់ ២០០៥ ។ អត្រាស្លាប់របស់កុមារអាយុក្រោម១ឆ្នាំ និងក្រោម៥ឆ្នាំ បានថយចុះប្រមាណ ៣0ភាគរយ ។ កំណើនជាបន្តបន្ទាប់នៃការគ្របដណ្តប់ការផ្តល់ថ្នាំបង្ការ បានធ្វើឱ្យ ការគ្របដណ្តប់នៃការផ្តល់ថ្នាំបង្ការជំងឺកញ្ជ្រឹល កើនឡើងលើសពី ៨0 ភាគរយ ។ ការសម្រេចចិត្តក្នុង ការប្រើប្រាស់វ៉ាក់សាំង Hib ក្នុងឆ្នាំ២០១០ និង ការបន្ថែមវ៉ាក់សាំងការពារជំងឺរលាកស្រោមខួរក្បាល នឹងត្រូវធ្វើឡើង ក្នុងពេលអនាគតដ៏ខ្លីខាងមុខ ។ ការផ្តល់វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់ពីការលុបបំបាត់ជំងឺតេតាណុស នឹងអាចធ្វើឡើងនៅឆ្នាំក្រោយ ។
- ការគ្របដណ្តប់នៃមណ្ឌលសុខភាព ដែលអនុវត្ត *យុទ្ធសាស្ត្រសមាហរណកម្មគ្រប់គ្រងជំងឺកុមារ* ត្រូវបានបង្កើន ។ ចំនួនសរុបនៃបុគ្គលិកសុខាភិបាល ដែលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលអំពី *យុទ្ធសាស្ត្រសមាហរណកម្មគ្រប់គ្រងជំងឺកុមារ* បានកើនឡើងជាលំដាប់ ហើយការគ្របដណ្តប់ សម្រេចបាន៦៥ភាគរយ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ទៅតាមចំណុចដៅដែលបានគ្រោងទុក ។ ទោះបីជា ចំនួនមណ្ឌលសុខភាពដែលមានបុគ្គលិក២នាក់ ឬ ច្រើននាក់ ដែលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាល អំពី *យុទ្ធសាស្ត្រសមាហរណកម្មគ្រប់គ្រងជំងឺកុមារ* បានកើនឡើងពី ៥៨ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ដល់ ៦៩ ភាគរយ ក៏ដោយ ក៏ការរក្សានូវគុណភាពសេវាកម្មរបស់ *យុទ្ធសាស្ត្រសមាហរណកម្មគ្រប់គ្រងជំងឺកុមារ* គឺជាប្រការចាំបាច់ ។

តារាងទី៤ : សូចនាករស្តែលនៃកម្មវិធីសុខភាពបន្តពូជ មាតា-ទារក និងកុមារ

សូចនាករ	២០០៦	២០០៧	២០០៨
%នៃការសម្រាលកូននៅមូលដ្ឋានសុខាភិបាល	១៩.៣	២៥.៥	៣៩
%នៃការសម្រាលកូនដោយបុគ្គលិកសុខាភិបាលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាល	៣៩	៤៦	៥៨
ពិនិត្យផ្ទៃពោះមុនសម្រាល ២ដង ឬ ច្រើនដងដោយបុគ្គលិក សុខាភិបាល(%)	៦0	៦៨	៨១
% នៃការសម្រាលកូនដោយវះកាត់	-	១.១៣	២
អត្រាប្រើប្រាស់វិធីពន្យារកំណើតទំនើប %	២៣	២៤	២៦
% សមាមាត្រនៃកុមារអាយុក្រោមមួយឆ្នាំដែលបានទទួលថ្នាំបង្ការ DPT3-HepB	៨១	៨២	៩២
% សមាមាត្រនៃកុមារអាយុក្រោមមួយឆ្នាំដែលបានទទួលថ្នាំបង្ការជំងឺខាន់ស្លាក់ ក្អកមាន់ តេតាណុស និងរលាកថ្លើមប្រភេទបេ លើកទី៣	៧៨	៩0	៩១
ការពិគ្រោះជំងឺ (ករណីថ្មី) លើ កុមារក្រោម៥ ឆ្នាំ ម្នាក់ ក្នុងមួយឆ្នាំ	១	១	១.១
ចំនួនមណ្ឌលសុខភាពអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រសមាហរណកម្មគ្រប់គ្រងជំងឺកុមារ	៤៥៦	៥៥៦	៦៦0

ប្រភព: របាយការណ៍ស្ថិតិសុខាភិបាលប្រចាំឆ្នាំ ២០០៨ - ក្រសួងសុខាភិបាល

២២១. បញ្ហាប្រឈមចម្បងៗ ក្នុងការអនុវត្ត *កម្មវិធីសុខភាពបន្តពូជ មាតា-ទារក និងកុមារ* រួមមាន ៖

- ស្ថានភាពសុខភាព និងអត្រាប្រើប្រាស់សេវាសុខភាព នៅក្នុងក្រុមប្រជាជន ដែលមានស្ថានភាពសង្គម-សេដ្ឋកិច្ចខុសៗគ្នា បង្ហាញឱ្យឃើញអំពីបញ្ហាសមធម៌ ដែលចាំបាច់ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ថែមទៀត ។
- ការពង្រាយមិនទាន់សព្វ នៅទូទាំងប្រទេស នៃ*សេវាសង្គ្រោះថែទាំសម្ភពបន្ទាន់និងថែទាំទារក* និងភាពចាំបាច់ក្នុងការបង្កើនគុណភាពនៃសេវាថែទាំបន្តសម្រាប់ *កម្មវិធីសុខភាពបន្តពូជ មាតា-ទារក និងកុមារ* ។
- អត្រាស្លាប់របស់មាតា នៅតែខ្ពស់មិនទាន់អាចទទួលយកបាន ហើយ ត្រូវការចាំបាច់នូវការវិនិយោគជាបន្តបន្ទាប់ថែមទៀតក្នុងការផ្តល់សេវា និងក្នុងអន្តរាគមន៍បន្ទាន់ ។ ទោះជាដូច្នេះក្តី ក៏មានការទទួលស្គាល់ថា ការស្លាប់របស់មាតា គឺជាបញ្ហាអន្តរវិស័យដែលរងឥទ្ធិពលពី ការអប់រំនិងអក្ខរកម្មរបស់ស្ត្រី ការអភិវឌ្ឍ-ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និង កម្រិតនៃការចូលរួមរបស់ស្ត្រី ព្រមទាំង បញ្ហាសមធម៌ផ្នែកយេនឌ័រ ។
- អន្តរាគមន៍ដែលចេញពីផ្នែកតម្រូវការ មានសារៈសំខាន់ ក្នុងការបង្កើនការប្រើប្រាស់សេវានានា ដែលបានកែលម្អរួចហើយ តាមរយៈ ការផ្តល់សេវាថែទាំបន្តដែលបានកំណត់ច្បាស់លាស់ ។
- ភាពខុសប្លែកគ្នាយ៉ាងខ្លាំងនៃស្ថានភាពសុខភាពរបស់មាតានិងកុមារ ព្រមទាំង វិសមធម៌ ក្នុងការប្រើប្រាស់សេវា និងលទ្ធភាពចូលមកទទួលយកសេវា រវាងក្រុមប្រជាជនអ្នកមានធូរធាបំផុត និងក្រុមប្រជាជនអ្នកក្រីក្របំផុត ។

កម្មវិធីទី២ : ជំងឺឆ្លង

២២២. ប្រទេសកម្ពុជាបានឆ្លងកាត់ការអនុវត្តកម្មវិធីប្រយុទ្ធនឹងជំងឺឆ្លង ដែលបានបង្ហាញថា សមិទ្ធផលដ៏ធំធេងអាចសម្រេចបាន នៅពេលដែលមានធនធានគ្រប់គ្រាន់ ។ វឌ្ឍនភាពបច្ចុប្បន្ន កំពុងស្ថិតនៅលើផ្លូវត្រូវ ឆ្ពោះទៅសម្រេចបាននូវ *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហសវត្សរ៍កម្ពុជា* ផ្នែកជំងឺឆ្លង ។ នៅខណៈពេលដែលសារៈសំខាន់នៃជំងឺឆ្លងនៅក្នុងក្រខណ្ឌ័ទូលំទូលាយនៃជំងឺ បានថយចុះក៏ដោយ ក៏ការប្រុងប្រយ័ត្ន នៅតែជាប្រការ ដែលត្រូវបន្តយកចិត្តទុកដាក់ជាប្រចាំ ។ ការត្រៀមលក្ខណៈក្នុងកម្រិតខ្ពស់ ត្រូវតែបន្តយកចិត្តទុកអនុវត្ត ដើម្បីកាត់បន្ថយជាអប្បបរមានូវហានិភ័យពីការលេចឡើងនៃជំងឺថ្មីៗ និងការលេចឡើងសារជាថ្មីនៃជំងឺចាស់ដែល បានកើតមានរួចមកហើយ ។

២២៣. ប្រទេសកម្ពុជាមានអាំងស៊ីដង់នៃជំងឺរបេងខ្ពស់ ក្នុងតំបន់ប៉ាស៊ីហ្វិកខាងលិច គឺ ៤៩៥ ករណី លើប្រជាជន ១០០ ០០០នាក់ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ការគ្របដណ្តប់នៃ *វិធីសាស្ត្រព្យាបាលដោយត្រួតពិនិត្យផ្ទាល់ពីមូលដ្ឋាន* នៃជំងឺរបេង (Basic Directly Observed Treatments- DOTS) បានឈានដល់ ១០០ភាគរយ នៃមណ្ឌលសុខភាព រីឯ DOTS តាមសហគមន៍ត្រូវបានពង្រីក ដល់មណ្ឌលសុខភាពចំនួន ៥០៦ ។ ភាពជាដៃគូរវាងផ្នែកសាធារណៈនិងឯកជន ក្នុងវិធីសាស្ត្រ DOTS កំពុងត្រូវបានពង្រីក ដល់ ១១ខេត្ត ហើយសកម្មភាពសហការលើផ្នែកជំងឺរបេង

មានផ្ទុកកមេរោគអេដស៍ មាននៅ ៥៧ស្រុកប្រតិបត្តិ ។ អត្រាព្យាបាលជាសះស្បើយនៃជំងឺរបេង ត្រូវបានរក្សាបានខ្ពស់ជាង ៨៥ភាគរយ ក្នុងរយៈពេល ១២ឆ្នាំ ជាប់ៗគ្នា ។ អត្រានៃការស្រាវជ្រាវករណីរបេងបានកើនឡើងពី ៦៥.៤ភាគរយ ទៅ ៦៩ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ គម្រោងសម្រាប់ជំងឺរបេងស៊ាំនឹងឱសថ កំពុងត្រូវបានអនុវត្តសាកល្បង ។

២២៤. ការគ្របដណ្តប់នៃយុទ្ធសាស្ត្រមុងជ្រលក់ថ្នាំ បច្ចុប្បន្ន គ្របដណ្តប់ ៧៥.៦ភាគរយ នៃប្រជាជនរស់នៅក្នុងតំបន់ជំងឺគ្រុនចាញ់ ខ្ពស់មានលំនៅឋានស្ថិតនៅ ២គ.ម ពីព្រៃ ។ ចំនួនអ្នកស្ម័គ្រចិត្តភូមិ បានកើនឡើងពី ១ ៧៣៤ នាក់ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ដល់ ២ ០០០នាក់ នៅឆ្នាំ២០០៨ ហើយអ្នកស្ម័គ្រចិត្តភូមិធ្វើការងារគ្រុនចាញ់ បានកើនពី ៣៨០នាក់ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ ដល់ ៨០០នាក់ នៅឆ្នាំ២០០៨ ។ ករណីថ្មីនៃជំងឺគ្រុនចាញ់ បានថយចុះពី ៧.៥ ក្នុងប្រជាជន ១០០០នាក់ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ មក ៤.១ ក្នុងប្រជាជន ១ ០០០នាក់ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ ប្រេវ៉ាឡង់នៃជំងឺគ្រុនចាញ់បានថយចុះពី ៤.២ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ មក ២.៩ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ។ អត្រាស្លាប់នៃជំងឺគ្រុនចាញ់ ក៏បានថយចុះពី ២.៨ ក្នុងប្រជាជន ១០០ ០០០នាក់ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ មក ១.៤៦ ក្នុងប្រជាជន ១០០ ០០០ នាក់ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។

២២៥. ការគ្របដណ្តប់ នៃការប្រយុទ្ធជំងឺគ្រុនឈាមនៅតាមសាលារៀន ដោយសហការជាមួយក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា បានកើនឡើងពី ១០៧សាលាបឋមសិក្សា ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ ដល់ ១៥៩សាលា ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ ករណីថ្មីនៃជំងឺគ្រុនឈាមបានថយចុះពី ៩៩៨៣ករណី (៧៨.២/១០០ ០០០នាក់) ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ មក ៩៥៤២ករណី (៦៥/១០០ ០០០) ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ រីឯ អត្រាស្លាប់ដោយជំងឺគ្រុនឈាម ក៏បានថយចុះពី ៩០ករណី (០.៩០ ភាគរយ) ក្នុង ឆ្នាំ២០០៤ មក ៦៥ករណី (០.៦៨ ភាគរយ) ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។

២២៦. ក្រុមឆ្លើយតបរហ័ស ត្រូវបានបង្កើតឡើងចាប់តាំងពីថ្នាក់ជាតិរហូតដល់ថ្នាក់មណ្ឌលសុខភាព ។ មុខងាររបស់ក្រុមការងារនេះគឺ : ការស្រាវជ្រាវទាន់ពេលវេលាចំពោះករណីផ្ទុះជំងឺរាតត្បាត តាមរយៈយន្តការដែលផ្អែកលើប្រព័ន្ធតាមដានជំងឺ និងការឆ្លើយតបទៅនឹងការផ្ទុះជំងឺរាតត្បាត ដោយក្រុមការងារនៅតាមមូលដ្ឋានពេញ ២៤ម៉ោង -- ការផ្គត់ផ្គង់បរិក្ខារមន្ទីរពិសោធន៍សម្រាប់ការវិភាគសំណាកគំរូ និងសំភារៈការពារខ្លួនបុគ្គលិកដើម្បីការពារក្រុមការងារដែលជាផ្នែកមួយនៃការត្រៀមរៀបចំទុកជាមុន -- ការបណ្តុះបណ្តាលបុគ្គលិកស្តីពីការឆ្លើយតបដោយរាប់បញ្ចូលទាំង ការគ្រប់គ្រងករណីសង្ស័យ នៃជំងឺផ្តាសាយលើមនុស្ស ។ បន្ថែមពីលើការស្រាវជ្រាវករណីផ្ទុះជំងឺរាតត្បាត ក្រុមឆ្លើយតបរហ័ស នៅមានភារៈកិច្ចប្រមូលទិន្នន័យព័ត៌មានអំពីជំងឺឆ្លងជាប្រចាំ និងរាយការណ៍ទៅថ្នាក់លើបន្ទាប់ ។ សូចនាករនៃប្រព័ន្ធប្រកាសអាសន្នដំបូងនិងការឆ្លើយតប ដោយផ្អែកលើប្រព័ន្ធរបាយការណ៍សូន្យ កំពុងគ្របដណ្តប់ ១២ ជំងឺ និងរោគសញ្ញា ។ ការផ្តល់ទិន្នន័យព័ត៌មាន ប្រព្រឹត្តទៅតាមប្រព័ន្ធផ្ញើសារ ទៅថ្នាក់ខេត្ត និងថ្នាក់ជាតិ ដែលនៅទីនោះ ការវិភាគទិន្នន័យ និងរបាយការណ៍ នឹងត្រូវបានធ្វើឡើងជាស្វ័យប្រវត្តិ ដោយប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រ ។

២២៧. មេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ លទ្ធផលនៃការពង្រីកដ៏ទូលំទូលាយនៃសេវាបង្ការ ថែទាំ និងព្យាបាល ធ្វើឱ្យករណីថ្មីនៃការចម្លងមេរោគអេដស៍ បានថយចុះយ៉ាងខ្លាំងចាប់ពី ឆ្នាំ២០០០ មក ហើយ ឥឡូវនេះ មានអត្រាតែ ០,៩ ភាគរយ ប៉ុណ្ណោះ[១] គឺតិចជាងពាក់កណ្ដាលនៃអត្រា ១,៩ ភាគរយ ដែលបានប្រមាណទុកនៅដើមឆ្នាំ២០០៥ ។ កម្មវិធីប្រើប្រាស់ស្រោមអនាម័យ ១០០ ភាគរយ សម្រាប់បង្ការជំងឺអេដស៍គ្របដណ្ដប់រាជធានី និង ២៣ ខេត្ត ហើយ កម្មវិធីចុះតាមមូលដ្ឋាននិងអប់រំក្នុងចំណោមក្រុមជនដែលស្ថានភាពសង្គមដូចគ្នា បានសម្រេចរហូតជាង ៩០ ភាគរយ នៃអ្នកបម្រើការនៅតាមកន្លែងកម្សាន្តនានា ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ ការគ្រប់គ្រងករណីជំងឺកាមរោគ បាន និងកំពុងផ្ដល់នៅតាមគ្លីនិកឯកទេសចំនួន ៣២ ក្នុង ២៣ ខេត្ត សម្រាប់ប្រជាជនដែលប្រឈមមុខនឹងគ្រោះថ្នាក់ខ្ពស់ ហើយវិធីសាស្ត្រព្យាបាលតាមរោគសញ្ញានៃជំងឺកាមរោគ ត្រូវបានដាក់បញ្ចូល នៅមណ្ឌលសុខភាពចំនួន ២២២ សម្រាប់ ប្រជាជនទូទៅ ។ សេវាផ្ដល់ការប្រឹក្សានិងធ្វើតេស្តឈាមដោយសម្ងាត់និងស្ម័គ្រចិត្ត ត្រូវបានពង្រីករហូតដល់ ២១២ កន្លែង នៅទូទាំងប្រទេស ។ នៅឆ្នាំ២០០៨ មានប្រជាជន ៣៩២ ៣១៥ នាក់ ត្រូវបានធ្វើតេស្តឈាមដើម្បីរកមើលមេរោគអេដស៍ ។

២២៨. ការថែទាំអ្នកផ្ទុកមេរោគអេដស៍តាមផ្ទះនិងតាមសហគមន៍ ត្រូវបានពង្រីកដល់ ៦៥៧ មណ្ឌលសុខភាពក្នុង ២០ ខេត្ត ។ សេវាព្យាបាលជំងឺឱកាសនិយម/ការព្យាបាលដោយប្រើប្រាស់ឱសថប្រឆាំងមេរោគអេដស៍ ត្រូវបានពង្រីក ដល់ ៥១ កន្លែង នៅតាមមន្ទីរពេទ្យបង្អែក/ស្រុកប្រតិបត្តិ ៣៩ ក្នុង ២០ខេត្ត ។ អ្នកជំងឺដែលស្ថិតក្នុងដំណាក់កាលខ្ពស់នៃជំងឺអេដស៍ សរុប ៣១ ៩៩៩ នាក់ (លើសពី ៩០ភាគរយ នៃអ្នកទាំងនេះត្រូវការឱសថប្រឆាំងមេរោគអេដស៍) បច្ចុប្បន្នកំពុងប្រើប្រាស់ឱសថប្រឆាំងមេរោគអេដស៍ ក្នុងនោះមានកុមារ ៣ ០៦៧ នាក់។ លើសពីនេះទៀត អ្នកជំងឺ ១២ ៨០៥ នាក់ កំពុងទទួលការព្យាបាលបង្ការជំងឺឱកាសនិយម ។ អត្រារស់រានមានជីវិតនៃអ្នកជំងឺអេដស៍ ក្រោយរយៈពេល ១២ខែ នៃការព្យាបាល ដោយឱសថប្រឆាំងមេរោគអេដស៍ មានកម្រិតខ្ពស់ លើសពី ៨៥ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។

២២៩. *អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធនឹងជំងឺអេដស៍* គឺជាស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាលដែលទទួលខុសត្រូវលើការងារសម្របសម្រួល និង ត្រួតពិនិត្យតាមដានការឆ្លើយតបយ៉ាងទូលំទូលាយទៅនឹងមេរោគអេដស៍និងជំងឺអេដស៍ កម្រិតជាតិ និងកម្រិតពហុវិស័យ ។ ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រជាតិដ៏ទូលំទូលាយនិងមានលក្ខណៈពហុវិស័យ លើកទី២ ឆ្នាំ ២០០៦-២០១០ ដែលបានរៀបចំឡើងដោយមានការចូលរួម ពីស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលជាតិនិងអន្តរជាតិ អង្គការសង្គមស៊ីវិល វិស័យឯកជន និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់ កំពុងតែអនុវត្តប្រកបដោយជោគជ័យ ក្នុងការកាត់បន្ថយការរាលដាលនៃមេរោគអេដស៍និងជំងឺអេដស៍នៅកម្ពុជា ។ សមិទ្ធផលចម្បងៗ ដែលសម្រេចបាននៅក្នុងផែនការនេះគឺ :

---

[១] អង្កេតប្រជាសាស្ត្រនិងសុខភាពកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៥ បានកំណត់តួលេខនេះស្មើនឹង ០,៦ ភាគរយ ប៉ុន្តែការឯកភាពគ្នាក្នុងពេលក្រោយមកទៀត ក្នុងចំណោមអ្នកមានចំណែកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ បានកែសម្រួលតួលេខនេះទៅជា ០,៩ ភាគរយ វិញ ។

- ពិនិត្យជារួម អត្រាផ្ទុក អត្រាឆ្លង និងអត្រាស្លាប់ដោយសារជំងឺអេដស៍ ត្រូវបានកាត់បន្ថយជាបន្តបន្ទាប់ដោយជោគជ័យ ។
- តាមរយៈការប្រើប្រាស់ទិន្នន័យអង្កេតអត្រាផ្ទុក(ប្រេវ៉ាឡង់)មេរោគអេដស៍ឆ្នាំ ២០០៦ និងយោងតាមការទស្សទាយ ដោយប្រើប្រាស់ម៉ូដែលអេពីដេមីសាស្ត្រនៅអាស៊ី គេបានរកឃើញថា អត្រាផ្ទុក (ប្រេវ៉ាឡង់) មេរោគអេដស៍ក្នុងចំណោមប្រជាជនទូទៅ មានស្ថានភាពថេរក្នុងអត្រាត្រឹមតែ ០,៧ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ គឺដូចគ្នានឹង ឆ្នាំ២០០៨ ដែរ ។ ប្រការសំខាន់ដែលយើងត្រូវកត់សម្គាល់នោះ គឺថា អត្រានេះបានថយចុះជាបន្តបន្ទាប់ ពីចំណុចកំពូល ២ ភាគរយ ក្នុង ឆ្នាំ១៩៩៨ មកនៅត្រឹម ០,៧ ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០៩ ។ ប្រសិនបើលទ្ធផលនៃការឆ្លើយតបកម្រិត បច្ចុប្បន្ន មានចិរភាព នោះគេរំពឹងថា អត្រាផ្ទុកមេរោគអេដស៍នឹងបន្តថយចុះរហូតដល់ ០,៦ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ ២០១២ ។
- មនុស្សពេញវ័យ ក្នុងអាយុ ពី១៥-៤៩ឆ្នាំ ដែលកំពុងតែផ្ទុកមេរោគអេដស៍ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៩ មានចំនួនសរុបប្រមាណ ៥៧ ៩០០ នាក់ ក្នុងនោះ ស្ត្រីមានចំនួន ៣០ ៣០០ នាក់ និង បុរសមានចំនួន ២៧ ៦០០ នាក់ គឺមានចំនួនទាបជាង ឆ្នាំ២០០៨ បន្តិច (៥៨ ៧០០ នាក់) ។
- ករណីឆ្លងថ្មីនៃមេរោគអេដស៍ ក្នុងចំណោមមនុស្សពេញវ័យដែលមានអាយុពី១៥-៤៩ឆ្នាំ បានបន្តធ្លាក់ចុះហើយមានចំនួនសរុបប្រមាណ ៧៤០ នាក់ ក្នុងនោះ បុរសមានចំនួនប្រមាណ ៤១០ នាក់ និង ស្ត្រីមានចំនួនប្រមាណ ៣៣០នាក់ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៩ គឺមានកម្រិតទាបជាង ឆ្នាំ២០០៨ ។
- ចំនួនអ្នកស្លាប់ដោយសារជំងឺអេដស៍ បានបន្តធ្លាក់ចុះពី ៣ ៥៩០ នាក់ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ទៅ ១ ២១០ នាក់ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៩ អាស្រ័យដោយហេតុថា លទ្ធភាពក្នុងការផ្តល់ឱសថប្រឆាំងមេរោគអេដស៍ មានកម្រិតខ្ពស់ជាងមុន ។
- អត្រាផ្ទុកមេរោគអេដស៍ក្នុងចំណោមស្ត្រីរកស៊ីផ្លូវភេទតាមផ្ទះបន បានថយចុះមកនៅត្រឹម ១៤ ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៦ ដោយបានធ្លាក់ចុះយ៉ាងលឿនពី កម្រិតខ្ពស់បំផុត ៤៥,៨ ភាគរយ នៅក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៨ ។
- នៅដំណាច់ឆ្នាំ២០០៩ ៩៧ ភាគរយ នៃមនុស្សពេញវ័យដែលផ្ទុកមេរោគអេដស៍ ដែលកំពុងស្វែងរកសេវាផ្តល់ឱសថប្រឆាំងមេរោគអេដស៍ បានទទួលឱសថប្រឆាំងមេរោគអេដស៍ ទៅតាមសេចក្តីត្រូវការ ។
- *ការអង្កេតការប្រព្រឹត្តផ្លូវភេទជាប្រចាំ* ឆ្នាំ២០០៧ បានបង្ហាញថា ៩៤ ភាគរយ ស្ត្រីរកស៊ីផ្លូវភេទតាមផ្ទះបន បានប្រើប្រាស់ស្រោមអនាម័យ ជាប់ជានិច្ចជាមួយអតិថិជនរបស់ខ្លួន ដែលជាការរួមចំណែកដ៏សំខាន់ក្នុងការធានាបាននូវជោគជ័យ ក្នុងការកាត់បន្ថយ ការរីករាលដាលមេរោគអេដស៍ ។ អត្រានៃការប្រើប្រាស់ស្រោមអនាម័យ ក្នុងចំណោមស្ត្រីរកស៊ីផ្លូវភេទដោយប្រយោល បានកើនដល់ ៨៣ ភាគរយ ។ ដោយឡែក អត្រាប្រើប្រាស់ស្រោមអនាម័យដោយប្រយោល នៅក្នុងចំណោមបុរសរួមភេទជាមួយបុរសដូចគ្នា មានកម្រិតត្រឹមតែ ៧៩ ភាគរយ ប៉ុណ្ណោះ ។

- *ការអង្កេតការប្រព្រឹត្តផ្លូវភេទជាប្រចាំ* ឆ្នាំ២០០៧ បានបង្ហាញថា ៩៤ ភាគរយ នៃស្ត្រីរកស៊ីផ្លូវភេទតាមផ្ទះបន ៩១ ភាគរយ នៃស្ត្រីរកស៊ីផ្លូវភេទដោយប្រយោល និង ៩៦ ភាគរយ នៃបុរសរួមភេទជាមួយបុរសដូចគ្នា ត្រូវបានទទួលការអប់រំ ស្តីពីមេរោគអេដស៍និងជំងឺអេដស៍ ។
- ក្នុងឆ្នាំសិក្សា ២០០៨-២០០៩ ប្រមាណ ៣៤,០៧ ភាគរយ នៃសាលារៀនទូទាំងប្រទេស បានចូលរួមក្នុងសកម្មភាព ដែលមាន គោលបំណងផ្តល់ការអប់រំបំណិនជីវិតស្តីអំពី មេរោគអេដស៍និងជំងឺអេដស៍ ។

២៣០. សមិទ្ធផលចម្បងដទៃទៀត រួមមាន ៖

- ការពិនិត្យឡើងវិញនូវផែនការយុទ្ធសាស្ត្រជាតិ សម្រាប់ការឆ្លើយតបដ៏ទូលំទូលាយ និងមានលក្ខណៈពហុវិស័យទៅនឹងការរាលដាលនៃមេរោគអេដស៍និងជំងឺអេដស៍ តាមរយៈ ការវិភាគអំពីស្ថានភាព និងការឆ្លើយតបទៅនឹងមេរោគអេដស៍និងជំងឺអេដស៍ និងការកំណត់តម្លៃនៃចំណាយលម្អិត ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ សម្រាប់ការអនុវត្តផែនការយុទ្ធសាស្ត្រជាតិ ដើម្បីឱ្យបានសមស្របទៅនឹងស្ថានភាពថ្មី នៃការរាលដាលមេរោគអេដស៍ និងការផ្លាស់ប្តូរនូវបទដ្ឋាននៃការប្រឈមមុខនឹងការចម្លងមេរោគអេដស៍ ។
- ផែនការសកម្មភាពនិងផែនការចំណាយជាយុទ្ធសាស្ត្រ ត្រូវបានរៀបចំឡើងនិងពិនិត្យមើលឡើងវិញ សម្រាប់សាមីក្រសួងមួយចំនួន ដោយរាប់បញ្ចូលទាំង *ក្រសួងសុខាភិបាល (មជ្ឈមណ្ឌលជាតិប្រយុទ្ធនឹងជំងឺអេដស៍ សើស្បែក និងកាមរោគ) ក្រសួងកិច្ចការនារី ក្រសួងការពារជាតិ ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា ក្រសួងការងារនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ* និង សម្រាប់ក្រុមប្រជាជនប្រឈមមុខគ្រោះថ្នាក់ខ្ពស់ ដូចជាអ្នកប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន អ្នកចាក់គ្រឿងញៀន ក្រុមបុរសរួមភេទជាមួយបុរស បុគ្គលិកគ្រឹះស្ថានកំសាន្តសប្បាយ (តាមផ្ទះបន និង ចល័ត) ។
- ប្រការសំខាន់បំផុតដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់នោះ គឺការធ្វើសមាហរណកម្មនៃ ជំងឺអេដស៍ សុខភាពបន្តពូជ ជំងឺរបេង និងការពិនិត្យផ្ទៃពោះមុនពេលសម្រាល ទៅក្នុង "ការឆ្លើយតបជាប្រព័ន្ធ" ត្រូវបានជំរុញអនុវត្តយ៉ាងសកម្ម ។
- ការឆ្លើយតបកម្រិតជាតិ បានផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ច្រើនជាងមុន ទៅលើអាទិភាពគន្លឹះនានា ដែលត្រូវបានណែនាំ ដោយបែបបទនៃការកំណត់គោលដៅ សម្រាប់លទ្ធភាពទទួលបានសេវាជាសកល ដោយមានការចូលរួមពីវិស័យពាក់ព័ន្ធនិងភាគីដទៃទៀត ។
- ទោះបីជា ភាគច្រើននៃចំណុចដៅសម្រាប់លទ្ធភាពទទួលបានសេវាជាសកល ដែលបានកំណត់សម្រាប់ ឆ្នាំ ២០០៨ ត្រូវបានធ្វើឱ្យសម្រេច តាមការកំណត់ ឬលើសពីការកំណត់ ក៏ដោយ ក៏ស្ថានភាពនៃសូចនាករមួយចំនួន បានឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញថា *រាជរដ្ឋាភិបាល* ត្រូវបន្តកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងបន្ថែមទៀត ក្នុងការពង្រីកសេវានានា ជាពិសេស សេវាបង្ការការចម្លងមេរោគអេដស៍ សម្រាប់ក្រុមជនដែលប្រឈមមុខខ្ពស់នឹងការឆ្លងមេរោគអេដស៍ (ដែលរួមមាន បុរសស្រឡាញ់បុរសដូចគ្នា អ្នកចាក់គ្រឿងញៀន និងបង្ការការចម្លងមេរោគអេដស៍ ពីម្តាយទៅកូន) និង ក្នុងការកាត់បន្ថយឱ្យនៅម្រិតទាបបំផុត នៃផលប៉ះពាល់នៃជំងឺអេដស៍ទៅលើកុមារកំព្រា និងកុមារងាយរងគ្រោះ ។

- កិច្ចសហប្រតិបត្តិការរវាង ស្ថាប័នរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល អង្គការតាមសហគមន៍ អង្គការសាសនា បណ្តាញអ្នករស់នៅជាមួយមេរោគអេដស៍ និង ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ត្រូវបានពង្រឹងជាលំដាប់ ហើយមានសារៈសំខាន់ណាស់ ក្នុងការបង្កើតនិងការអនុវត្តនូវ សេវា បង្ការ ព្យាបាល និង ថែទាំ ប្រកបដោយចីរភាព និងប្រសិទ្ធភាព ។
- ការដឹកនាំ និងការសម្របសម្រួល ដោយ *អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធនឹងជំងឺអេដស៍* ដែលឈរលើ *គោលការណ៍ ៣-១* មានការរីកចម្រើន ហើយ បានផ្តល់នូវបរិយាកាសអំណោយផលដ៏ប្រសើរមួយ ដែលសម្រួលដល់ការរៀបចំគោលនយោបាយ និងការធ្វើផែនការ សម្រាប់ការឆ្លើយតបជាលក្ខណៈពហុវិស័យ ទៅនឹងមេរោគអេដស៍ និងជំងឺអេដស៍ ។
- អង្គការសង្គមស៊ីវិល បានបន្តចូលរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់ ក្នុងការឆ្លើយតបកម្រិតជាតិ នៅក្នុងការងារជាច្រើន ក្នុងនោះរួមមាន ការបង្ការ ការកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ ការថែទាំ ការគាំទ្រ និង ការព្យាបាល ជាពិសេស ដល់ក្រុមជនដែលប្រឈមនឹងហានិភ័យខ្ពស់ និងក្រុមជនងាយរងគ្រោះ នៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន ។
- ប្រព័ន្ធតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃ មេរោគអេដស៍និងជំងឺអេដស៍ ត្រូវបានពង្រឹង តាមរយៈ ការណែនាំស្តីពី*ប្រព័ន្ធតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃពហុវិស័យនៃមេរោគអេដស៍និងជំងឺអេដស៍ថ្នាក់ជាតិ* ។ សមត្ថភាពនៃប្រព័ន្ធតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃ ត្រូវបានលើកកម្ពស់ នៅក្នុង*អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធនឹងជំងឺអេដស៍* នៅតាមក្រសួង-ស្ថាប័ន និង អង្គការសង្គមស៊ីវិល នានា ។
- *ការវាយតម្លៃពីការចំណាយលើការប្រយុទ្ធនឹងជំងឺអេដស៍* ត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើង សម្រាប់ឆ្នាំសារពើពន្ធ ២០០៦ ២០០៧ និង ២០០៨ ។

២៣១. បញ្ហាប្រឈមចម្បង ក្នុងការអនុវត្តកម្មវិធីប្រយុទ្ធនឹងជំងឺរបេង រួមមាន :

- ការបន្តគំរាមកំហែងដោយជំងឺដែលបានកើតមានរួចមកហើយ រាប់ទាំងជំងឺដែលបានលុបបំបាត់រួចហើយនៅកម្ពុជា ក៏ដូចជាការគំរាមកំហែងដែលកំពុងកើតមាននៃបរិវុបទី (ការផ្លាស់ប្តូរបម្លែងរូប) នៃវីរុស ។
- ការចម្លងជំងឺឆ្លងកាត់ព្រំដែន ការគំរាមកំហែងនៃជំងឺឆ្លងក្នុងតំបន់ និងពិភពលោក ដូចជា លទ្ធភាពនៃការចម្លងជំងឺគ្រុនផ្តាសាយបក្សី ។
- បន្តការទប់ទល់ដោយប្រុងប្រយ័ត្នមិនធ្វេសប្រហែស មិនឱ្យការីករាលដាលនៃជំងឺឆ្លង ដែលបច្ចុប្បន្ននេះកំពុងថយចុះ មានការកើនឡើងជាថ្មីម្តងទៀត ជាពិសេស ការចម្លងមេរោគអេដស៍ជាថ្មីឡើងវិញ ដែលមានភស្តុតាងបង្ហាញជាអន្តរជាតិ ។
- ថ្លៃចំណាយដ៏ខ្ពស់លើការព្យាបាលផលវិបាកនៃជំងឺឆ្លងរ៉ាំរ៉ៃ ។

២៣២. *អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធនឹងជំងឺអេដស៍* បានកំណត់នូវបញ្ហាប្រឈមមួយចំនួន ក្នុងការអនុវត្ត ផែនការយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ខ្លួន ដូចខាងក្រោម :

- ហានិភ័យចម្បងនៃការរីករាលដាលមេរោគអេដស៍ អាចលេចចេញពី ការផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថ ក្នុងទំនាក់ទំនងផ្លូវភេទ ក្នុងចំណោមក្រុមស្ត្រីរកស៊ីផ្លូវភេទ អតិថិជន និងគូសង្សាររបស់ពួកគេ ក្រុមបុរសរួមភេទជាមួយបុរស និងក្រុមអ្នកប្រើថ្នាំញៀន ។ អាត្រាផ្ទុកមេរោគអេដស៍ នៅក្នុងចំណោមក្រុមមនុស្ស ដែលមានហានិភ័យខ្ពស់ទាំងនេះ នៅតែមានកម្រិតខ្ពស់នៅឡើយ បើប្រៀបធៀបទៅនឹងបណ្តាប្រទេសនានាក្នុងតំបន់។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ការរួមភេទក្រៅពីដៃគូមួយទៅដៃគូមួយផ្សេងទៀត កើតមានកាន់តែច្រើនឡើងនៅក្រៅផ្ទះបន ជាពិសេស ការស្វែង រកការរួមភេទជាមួយគូសង្សារ។ នៅក្នុងទំនាក់ទំនងរបៀបនេះ ការប្រើប្រាស់ស្រោម អនាម័យយ៉ាងទៀងទាត់ មានកម្រិតទាប គួរឱ្យព្រួយបារម្ភ។
- ការផ្លាស់ប្តូរនៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធនៃ ឧស្សាហកម្មអាជីវកម្មផ្លូវភេទ និង ការលំបាកក្នុងការធ្វើឱ្យ*កម្មវិធីប្រើប្រាស់ស្រោមអនាម័យ១០០ភាគរយ* មានចីរភាព ដោយយោងតាម ការបិទផ្ទះបនទាំងឡាយ ទៅតាមច្បាប់ជាធរមាន បានជំរុញឱ្យមានការខិតខំប្រឹងប្រែងថែមទៀត ដើម្បីស្វែងរកមធ្យោបាយ សម្រាប់លើកកម្ពស់ការប្រើប្រាស់ស្រោមអនាម័យជាប្រចាំ ក្នុងចំណោមបុគ្គលិកគ្រឹះស្ថានកម្សាន្តនានា ដូចជា រង្គសាល ក្លឹបការ៉ាអូខេ ក្លឹបម៉ាស្សា និងភោជនីយដ្ឋានបៀហ្គាដិន ដែលជាកន្លែងរកប្រាក់ចំណូលខ្ពស់របស់អ្នកប្រកបរបរផ្លូវភេទ ។ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានេះ *វិធានការប្រតិបត្តិការស្តង់ដារ* ថ្មីមួយ ត្រូវបានរៀបចំបង្កើតឡើង ដោយកំណត់មុខសញ្ញានៃការការពារមេរោគអេដស៍ ជាពិសេស នៅក្នុងក្រុមដែលមានហានិភ័យខ្ពស់ ។
- ហានិភ័យនៃការឆ្លងមេរោគអេដស៍ដែលកំពុងកើនឡើង នៅតែមានកម្រិតខ្ពស់ នៅក្នុងចំណោម បុរសរួមភេទជាមួយបុរសដូចគ្នា ជាពិសេស នៅក្នុងចំណោម អ្នកចាក់គ្រឿងញៀន ដែលអាចមានអត្រាផ្ទុកមេរោគអេដស៍ ២៤ ភាគរយ ។ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៥ ប្រេវ៉ាឡង់មេរោគអេដស៍ នៅក្នុងចំណោមបុរសរួមភេទជាមួយបុរស មានប្រមាណ ៩ ភាគរយ សម្រាប់ប្រជាជនដែលរស់នៅតំបន់ជនបទ និងមានប្រមាណ ១៧ ភាគរយ សម្រាប់ប្រជាជនដែលរស់នៅរាជធានីភ្នំពេញ ។
- ប្រជាជនដែលប្រឈមនឹងហានិភ័យដោយឡែកក្នុងការឆ្លងមេរោគអេដស៍ រួមបញ្ចូលផងដែរនូវ ក្រុមស្ត្រីដែលមានដៃគូបុរសមានហានិភ័យខ្ពស់ក្នុងការផ្ទុកមេរោគអេដស៍ ជនអន្តោប្រវេសន៍ និងយុវជនដែលបោះបង់ចោលការសិក្សានៅសាលា ។ អន្តរាគមន៍នានាដែលមានលក្ខណៈយុទ្ធសាស្ត្រ និងមានប្រសិទ្ធភាពក្នុងការចំណាយជាងមុន ចាំបាច់ត្រូវតែរៀបចំដាក់ឱ្យដំណើរការ ឱ្យបានដល់ក្រុមជនទាំងនោះ ។
- *កម្មវិធីបង្ការការឆ្លងមេរោគអេដស៍ពីម្តាយទៅកូន* ត្រូវបានពង្រឹង ជាពិសេស តាមរយៈ*ការឆ្លើយតបរួមគ្នា* ប៉ុន្តែ ការធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវ *គោលដៅលទ្ធភាពទទួលបានសេវាជាសាកល ឆ្នាំ២០១០* គឺជាអាទិភាពមួយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដែលត្រូវបន្តដោះស្រាយ ។

- នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៩ *គោលដៅសូចនាករលទ្ធភាពទទួលបានសេវាជាសាកល* ទាក់ទងនឹងអត្រាស្ត្រីមានផ្ទៃពោះដែលបានមកពិនិត្យផ្ទៃពោះ នៅកន្លែងដែលមានសេវាបង្ការការចម្លងមេរោគអេដស៍ពីម្តាយទៅកូន មិនទាន់អាចសម្រេចបាន នៅឡើយ (៨០ ភាគរយ) ។
- កិច្ចប្រតិបត្តិការរបស់*អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធនឹងជំងឺអេដស៍* មិនទាន់ត្រូវបានធ្វើវិមជ្ឈការ ឱ្យបានសមស្របនៅឡើយ ដើម្បីធានាឱ្យមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការច្រើនវិស័យ ក្នុងការធ្វើអន្តរាគមន៍ទប់ទល់នឹងមេរោគអេដស៍នៅកម្រិតថ្នាក់ក្រោមជាតិ ជាពិសេស ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ និង ថ្នាក់ខេត្ត ។
- ប្រព័ន្ធតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃថ្នាក់ជាតិ ត្រូវការជាចាំបាច់ នូវការបន្តពង្រឹងបន្ថែមទៀត ដើម្បីធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវវឌ្ឍនភាព និងលទ្ធផលប្រសើរជាងមុន តាមរយៈ ការឆ្លើយតបរបស់ជាតិ ។ ការយកចិត្តទុកដាក់ ត្រូវតែបានផ្តោតជាពិសេសទៅលើ ការធ្វើសុខដុមនីយកម្មនិយមន័យនៃសូចនាករលទ្ធផល និងឧបករណ៍តាមដានត្រួតពិនិត្យនានា ក៏ដូចជា ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ ការប្រមូល ការវិភាគ ការបកស្រាយ និងការប្រើប្រាស់ទិន្នន័យ ។
- ប្រមាណ ៩០ ភាគរយ នៃមូលនិធិ ដែលត្រូវបានចំណាយលើ អន្តរាគមន៍នានា ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងជំងឺអេដស៍ក្នុងឆ្នាំ២០០៦ ២០០៧ និង ២០០៨ បានមកពីប្រភពធនធានក្រៅប្រទេស ដែលធ្វើឱ្យការឆ្លើយតបរបស់ជាតិ មានភាពពឹងផ្អែកយ៉ាងខ្លាំង ទៅលើជំនួយក្រៅប្រទេស ។ ការចំណាយលើជំងឺអេដស៍ បានកើនឡើងពីឆ្នាំ២០០៦ ដល់ឆ្នាំ២០០៧ ហើយបានធ្លាក់ចុះនៅឆ្នាំ២០០៨ ។ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងខ្លាំងក្លាជាងមុនចាំបាច់ត្រូវធ្វើឡើង ក្នុងការកៀរគរធនធាន ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងជំងឺអេដស៍ ជាពិសេស ធនធានពីថវិកាជាតិជាមួយគ្នានឹង ការកែលម្អវិភាជន៍ថវិកា ទៅតាម អាទិភាពជាយុទ្ធសាស្ត្រ និង អន្តរាគមន៍សំខាន់ៗ ។
- កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង ក្នុងការកាត់បន្ថយឥទ្ធិពល មេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ នៅមិនទាន់ត្រូវបានធ្វើឡើងឱ្យបានសមស្របនៅឡើយ ។ ការងារជាច្រើនថែមទៀត ចាំបាច់ត្រូវធ្វើឡើង ដើម្បីគាំទ្រកុមារកំព្រា និងកុមារងាយរងគ្រោះ ព្រមទាំង គ្រួសារនិងសហគមន៍ ដែលបានឆ្លងមេរោគអេដស៍និងជំងឺអេដស៍ ។

តារាងទី៩ : សូចនាករសំខាន់ៗ នៃកម្មវិធីជំងឺឆ្លង

សូចនាករសួល	២០០៦	២០០៧	២០០៨
ប្រេវ៉ាឡង់មេរោគអេដស៍លើមនុស្សអាយុ១៥-៤៩ឆ្នាំ (%)	-	០,៦/<០,៩*	០,៧
អ្នកផ្ទុកមេរោគអេដស៍ប្រើប្រាស់ឱសថពន្យារជីវិត (នាក់)	២០ ១៣១	២៦ ៦៦៤	៣១ ៩៩៩
អត្រាជាសះស្បើយនៃការព្យាបាលជំងឺរបេង (%)	>៨៥	>៨៥	>៨៥
អត្រាស្រាវជ្រាវករណីរបេង បេកា វិជ្ជមាន (%)	៦០	៦៥,៤	៦៩
ករណីស្លាប់ដោយគ្រុនឈាមនៅមូលដ្ឋានសុខាភិបាលសាធារណៈ(%)	<០,៩%	១%	០,៦៨%
អត្រាស្លាប់ដោយជំងឺគ្រុនចាញ់ ក្នុងចំណោមប្រជាជន ១០០ ០០០នាក់	-	-	២.១០

ប្រភព: របាយការណ៍ស្ថិតិសុខាភិបាលប្រចាំឆ្នាំ ២០០៨- ក្រសួងសុខាភិបាល

* ០,៦ ភាគរយ *អង្កេតប្រជាសាស្ត្រនិងសុខភាពឆ្នាំ២០០៥* / ការឯកភាពក្នុងកិច្ចប្រជុំជំនាញការ ឆ្នាំ២០០៧ NCHAD

គម្រោងទីបី : ជំងឺមិនឆ្លងនិងបញ្ហាសុខភាពសាធារណៈដទៃទៀត

២៣៣. សេវាសុខភាពផ្លូវចិត្ត ត្រូវបានពង្រីកជាបន្តបន្ទាប់។ បច្ចុប្បន្នសេវាឯកទេសជំងឺសុខភាពផ្លូវចិត្តមាននៅមន្ទីរពេទ្យចំនួន ១០ ។ រីឯសេវាឯកទេសសម្រាប់ការសម្រាកព្យាបាល មាននៅមន្ទីរពេទ្យថ្នាក់ជាតិចំនួន២ ដោយឡែកសេវាសុខភាពផ្លូវចិត្តបឋម មាននៅ ៤០ មន្ទីរពេទ្យបង្អែក និង ១៨ មណ្ឌលសុខភាព។

២៣៤. កម្មវិធីបង្ការជំងឺមហារីកបាននឹងកំពុងផ្តួចផ្តើម តាមរយៈផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលឆ្មបនៅតាមមណ្ឌលសុខភាព និងគ្រូពេទ្យព្យាបាលនៅតាម មន្ទីរពេទ្យបង្អែកស្តីអំពីការពិនិត្យដោះដោយខ្លួនឯង និងវគ្គបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្គោលដល់គ្រូពេទ្យបម្រើការនៅមន្ទីរពេទ្យថ្នាក់ជាតិនៅភ្នំពេញស្តីពី ការស្រាវជ្រាវជំងឺមហារីកមាត់ស្បូន ។ គ្លីនិកជំងឺទឹកនោមផ្អែមចំនួន ១១ ត្រូវបានបង្កើតឡើង ។

២៣៥. ការអភិវឌ្ឍ និងការផ្លាស់ប្តូរផ្នែកប្រជាសាស្ត្រយ៉ាងឆាប់រហ័ស ត្រូវបានរំពឹងទុកថា នឹងនាំមកនូវការវិវឌ្ឍនៅក្នុងស្ថានភាពនៃជំងឺចេញពីជំងឺឆ្លង ឆ្ពោះទៅកាន់ការកើនឡើងនៃប្រេវ៉ាឡង់នៃជំងឺមិនឆ្លង ។ មានសេចក្តីបារម្ភយ៉ាងខ្លាំងពីបន្ទុកនៃជំងឺដែលទាក់ទងទៅនឹង ជំងឺលើសឈាម ជំងឺទឹកនោមផ្អែម របួសដោយសារគ្រោះថ្នាក់ចរាចរ ភាពបំពុលបរិស្ថាន អនាម័យខ្សត់ខ្សោយ និងកង្វះទឹកស្អាតប្រើប្រាស់ ។ ការលេចឡើងនូវការរាតត្បាតនៃការប្រើប្រាស់គ្រឿង ញៀនបានក្លាយទៅជាបញ្ហាប្រឈមមុខចម្បងមួយទៀត ដោយសារផលប៉ះពាល់របស់វាទៅលើសុខភាពផ្លូវចិត្ត ការឆ្លងមេរោគអេដស៍ និងបញ្ហាសង្គមដទៃទៀត ។ ដូច្នេះ ផលវិបាកចំពោះមុខ គឺការលេចឡើងបញ្ហាសុខភាព ទាំងក្នុងផ្នែកបង្ការ ការព្យាបាលបន្ទាន់ និងការស្តារនិតិសម្បទា ដែលនឹងទាមទារឱ្យមានការវិភាជធនធានបន្ថែម សម្រាប់ការធ្វើអន្តរាគមន៍ប្រកបប្រសិទ្ធភាព ។

២៣៦. បញ្ហាប្រឈមចម្បងចំពោះមុខ ក្នុងការអនុវត្តកម្មវិធីជំងឺមិនឆ្លង និងបញ្ហាសុខភាពសាធារណៈដទៃទៀតរួមមាន :

- កត្តានៃការផ្លាស់ប្តូររបៀបរស់នៅដូចជា ការជក់បារី ការផ្លាស់ប្តូរទម្លាប់នៃការហូបចុក ការផឹកគ្រឿងស្រវឹង ការប្រើថ្នាំញៀន បន្តិចម្តងៗ នឹងនាំឱ្យកើនជាលំដាប់នូវអត្រាអាំងស៊ីដង់និងប្រេវ៉ាឡង់នៃជំងឺបេះដូងសរសៃឈាម រួមមានជំងឺលើសឈាម ជំងឺមហារីក ជំងឺទឹកនោមផ្អែម និងជំងឺដាច់សរសៃឈាមក្នុងខួរក្បាល។
- គ្រោះថ្នាក់ចរាចរនឹងកើនឡើង ព្រមគ្នាជាមួយនឹងនគរូបនីយកម្ម និងការពង្រីកហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ផ្លូវថ្នល់ក៏ដូចជាការកើនឡើងនៃជំងឺដែលបណ្តាលមកពីបំពុលបរិស្ថាន ។ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចឆាប់រហ័ស និងឧស្សាហភាវូបណីយកម្ម ធ្វើឱ្យមានការកើនឡើងនៃការគំរាមកំហែងដល់សុខភាព បរិស្ថាន។

- នៅពេលដែលប្រជាជនវ័យចំណាស់កាន់តែច្រើន មានការរំពឹងទុកថា ជំងឺទាក់ទងនឹងសរសៃប្រសាទនឹងកាន់តែកើនឡើងខ្ពស់ ។ ពិការភាពដែលបណ្តាលមកពីជំងឺភ្នែក និងការរលាកសន្លាក់ ក៏នឹងកើនឡើងដែរ ហើយនឹងក្លាយជាបន្ទុកចម្បងមួយដល់បុគ្គល និងដល់សេវាសុខភាព ។
- ជំងឺមិនឆ្លងជាច្រើនចាំបាច់អាចទប់ស្កាត់បានដោយប្រើវិធានការការពារ និងទាមទារកិច្ចសហការកម្រិតខ្ពស់មួយ និងត្រួតពិនិត្យតាមដានវិធានការបង្ការនោះ ពីគ្រប់វិស័យទាំងអស់ ។
- ផលប៉ះពាល់នៃកំណើនបន្ទុកនៃជំងឺមិនឆ្លង នឹងតម្រូវឱ្យមានការវិនិយោគក្នុងផ្នែកបច្ចេកវិទ្យាវេជ្ជ សាស្ត្រ ការរៀបចំមគ្គុទេសក៍គ្លីនិក និងការបណ្តុះបណ្តាលឡើងវិញ ។

បន្តពង្រឹងប្រព័ន្ធសុខាភិបាល

លើកកម្ពស់ការផ្តល់សេវាសុខាភិបាល

២៣៧. ការពង្រីកមូលដ្ឋានសុខាភិបាលសាធារណៈ សេវាសុខភាពដែលត្រូវផ្តល់ និងរចនាសម្ព័ន្ធទ្រទ្រង់ដទៃទៀត នឹងត្រូវតម្រង់គោលដៅឱ្យកាន់តែជិតថែមទៀត ទៅរកតម្រូវការផ្នែកសុខភាពរបស់ប្រជាជន ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃ *ផែនការគ្របដណ្តប់សុខាភិបាល* របស់ *អភិក្រមប្រព័ន្ធសុខាភិបាលស្រុកប្រតិបត្តិ* ។ *ផែនការគ្របដណ្តប់សុខាភិបាល* គឺជាឧបករណ៍ផែនការ សម្រាប់តម្រង់ទិសដល់ ការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធសុខាភិបាល ដោយអនុលោមទៅតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យនៃ ចំនួនប្រជាជន និងភូមិសាស្ត្រ ។

២៣៨. មណ្ឌលសុខភាពនិងប៉ុស្តិ៍សុខភាព គឺជាមូលដ្ឋានសុខាភិបាលជួរមុខ ដែលផ្តល់*សំណុំសកម្មភាពអប្បបរមា* ហើយមន្ទីរពេទ្យបង្អែក គឺជាមូលដ្ឋានសុខាភិបាលថ្នាក់ទីពីរ ដែលផ្តល់សំណុំសកម្មភាពបង្គ្រប់ ។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ចំនួនមណ្ឌលសុខភាព បានកើនដល់ ៩៦៧ ហើយ ប៉ុស្តិ៍សុខភាព បានកើនដល់ ១០៨ ដោយមានទីតាំងក្នុងតំបន់ជនបទដាច់ស្រយាល ។ ចំនួនមន្ទីរពេទ្យបង្អែកសរុបមាន ៨៤ ក្នុងនោះរួមមាន មន្ទីរពេទ្យថ្នាក់ជាតិ ៨ នៅរាជធានីភ្នំពេញ *មន្ទីរពេទ្យបង្អែកសំណុំសកម្មភាពបង្គ្រប់កម្រិត៣* ចំនួន ១៨ *មន្ទីរពេទ្យបង្អែកសំណុំសកម្មភាពបង្គ្រប់កម្រិត២* ចំនួន ២៨ និង *មន្ទីរពេទ្យបង្អែកសំណុំសកម្មភាពបង្គ្រប់កម្រិត១* ចំនួន ៣០ ។

២៣៩. ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធមូលដ្ឋានសុខាភិបាល ត្រូវបានពង្រីកយ៉ាងច្រើន នៅទូទាំងប្រទេស ដោយមានទាំងការវិនិយោគសមស្របនូវឧបករណ៍ពេទ្យទំនើប ដូចជា Scanner Multibarette 64, MRI Angiographie, Radiocobalt, Mamography, MRI 3 Tesla ដល់មន្ទីរពេទ្យឯកទេសមួយចំនួន និងឧបករណ៍ពេទ្យជាមូលដ្ឋានសម្រាប់មូលដ្ឋានសុខាភិបាលដទៃទៀត ដើម្បីលើកកម្ពស់សមត្ថភាពគ្លីនិក និងគុណភាពនៃការថែទាំ ។ ទិន្នន័យក្នុង *តារាងទី៦* បង្ហាញពីការសាងសង់/ជួសជុល ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ មន្ទីរពេទ្យបង្អែក មណ្ឌលសុខភាព និងប៉ុស្តិ៍សុខភាព ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩៥ មក ។

តារាងទី៦ : ការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធវិស័យសុខាភិបាល

	១៩៩៥_២០០៣	២០០៣_២០០៧	២០០៨
ចំនួនមណ្ឌលសុខភាពសង់ថ្មី	៦៩៤	១៣៤	៣៧
ចំនួនមន្ទីរពេទ្យបង្អែកសង់ថ្មី	-	៣	៣
ចំនួនអគារមន្ទីរពេទ្យបង្អែកដែលបានសង់ថ្មី	៣៤	៣	៣៩

២៤០. កិច្ចសន្យាផ្តល់សេវាត្រូវបានពង្រីក និងធ្វើស្ថាបនីយកម្ម ទៅតាមបរិការណ៍ស្ថាប័ននៃវិសយ័សាធារណៈនៅកម្ពុជា ដោយមានការផ្តោតកាន់តែខ្លាំងទៅលើកិច្ចសន្យាផ្ទៃក្នុង និងស្វយ័តភាពលើការងារគ្រប់គ្រង តាមរយៈ *ទីភ្នាក់ងារប្រតិបត្តិការពិសេស* ដោយអនុលោមទៅតាមគោលនយោបាយស្តីពីការផ្តល់សេវាសាធារណៈរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ ស្រុកប្រតិបត្តិចំនួន ៣០ ដោយរាប់បញ្ចូលទាំង មន្ទីរពេទ្យបង្អែកខេត្ត ត្រូវបានបង្កើតទៅជា *ទីភ្នាក់ងារប្រតិបត្តិការពិសេស* នៅឆ្នាំ២០០៩ ។

២៤១. ការផ្តល់សេវាសុខភាព រួមមាន វិធានការសុខភាពសាធារណៈដើម្បីប្រយុទ្ធនឹងជំងឺ ព្រមទាំង ការពង្រឹងជាទូទៅនូវការផ្តល់សេវាថែទាំសុខភាព តាមរយៈ គោលនយោបាយនិងផែនការដែលមានលក្ខណៈទូទៅនិងដែលផ្តោតលើជំងឺពិសេសណាមួយ ។ ការបង្កើនតម្រូវការផ្នែកសុខភាពនិងការលើកស្ទួយសិទ្ធិរបស់អ្នកជំងឺ គឺជាមធ្យោបាយចំពោះមុខដ៏សំខាន់ សម្រាប់ការបង្កើនគុណភាពនិងការទទួលខុសត្រូវ ក្នុងការផ្តល់សេវាសុខភាព ។

លើកតម្កល់ហិរញ្ញប្បទានវិស័យសុខាភិបាល

២៤២. ការវិភាជថវិកាចរន្តរបស់ *ក្រសួងសុខាភិបាល* ដោយ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានកើនឡើងច្រើនជាងការគ្រោងទុក នៅក្នុង *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ២០០៦-២០១០* ។ ក្នុងអំឡុងពេល ២០ឆ្នាំកន្លងមកនេះ ការវិភាជថវិកាសម្រាប់វិស័យសុខាភិបាល ពីរាជរដ្ឋាភិបាលនិងពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ មានការកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំង ។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ការរួមចំណែកពីរាជរដ្ឋាភិបាលនិងពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ សម្រាប់វិសយ័សុខាភិបាល គឺប្រហាក់ប្រហែលគ្នា គឺប្រមាណ ៨ ដុល្លារអាមេរិក ក្នុងប្រជាជនម្នាក់ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ការទូទាត់សាច់ប្រាក់ជាទូទៅ និងការទូទាត់សាច់ប្រាក់ដល់ថ្នាក់ក្រោមៗ មានការរីកចម្រើន ដោយបាន រួមចំណែកធ្វើឱ្យការគ្រប់គ្រងការចំណាយសាធារណៈកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាពជាងមុន ។

តារាងទី៧ : សូចនាករស្នូលសម្រាប់ហិរញ្ញប្បទានវិស័យសុខាភិបាល (គិតត្រឹម ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨)

ចំណាយថវិកាជាតិសម្រាប់សុខាភិបាល សម្រាប់ប្រជាជនម្នាក់ ក្នុងមួយឆ្នាំ (ដុល្លារ)	៧,៩៥
ថវិកាជាតិសម្រាប់វិស័យសុខាភិបាល គិតជា % នៃផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប (%)	១,០៥
ថវិកាជាតិសម្រាប់វិស័យសុខាភិបាលគិតជា % នៃចំណាយចរន្តនៃថវិកាជាតិ (%)	១២,៥៤
ថវិកាជំនួយសម្រាប់ប្រជាជនម្នាក់ ក្នុងមួយឆ្នាំ (ដុល្លារ)	៨,២៧

២៤៣. ប្រព័ន្ធហិរញ្ញប្បទានល្អ គឺជាមធ្យោបាយដ៏សំខាន់តែមួយគត់ ដើម្បីធានាគុណភាពសេវា សម្រាប់ប្រជារាស្ត្រកម្ពុជាទាំងអស់ ។ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាចាប់អារម្មណ៍លើការចំណាយប្រាក់ហោប៉ៅ ដើម្បីទទួលយកសេវាសុខភាព ដែលនេះជាបញ្ហាចម្បងមួយសម្រាប់គ្រួសារដែលមានប្រាក់ចំណូលទាប និងប្រជារាស្ត្រក្រីក្រ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បាននិងកំពុងបន្តពង្រីកវិធានការគាំពារសង្គម និងប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គមដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានេះ ។ បច្ចុប្បន្ន ការគាំពារនេះ បាននឹងកំពុងផ្តល់តាមរយៈប្រពន្ធ័នានា សំខាន់នោះគឺ ការលើកលែងការបង់ថ្លៃសេវា មូលនិធិសមធម៌ និងការបង់ថ្លៃជំនួស ។ បច្ចុប្បន្ននេះ មូលនិធិសមធម៌ និងគម្រោងបង់ថ្លៃជួស កំពុងត្រូវបានអនុវត្ត នៅក្នុង ៥០ ស្រុកប្រតិបត្តិ (គ្របដណ្តប់ ៥១ មន្ទីរពេទ្យបង្អែក និង ១២០ មណ្ឌលសុខភាព) ។ មន្ទីរពេទ្យជាតិ ៦ និងមន្ទីរពេទ្យបង្អែក ៩ ត្រូវបានទ្រទ្រង់ដោយថវិកាជាតិ តាម*ប្រកាសលេខ ៨០៩ ឆ្នាំ២០០៨* ក្រៅពីនេះ គាំទ្រដោយថវិការបស់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ។ ៦៨ភាគរយ នៃប្រជាជនក្រីក្រ ត្រូវបានការពារដោយមូលនិធិសមធម៌ និងគម្រោងបង់ថ្លៃជួស គឺមានចំនួន ២ ៨៣២ ៨៤៤នាក់ នៃចំនួនប្រជាជនក្រីក្រដែលរស់នៅក្រោមបន្ទាត់នៃភាពក្រីក្រ ។ លទ្ធផលជំហានដំបូងនៃ*ការអង្កេតសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ចនៅកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧* បានបង្ហាញលទ្ធផលគួរឱ្យកត់សម្គាល់ គឺការថយចុះនៃបំណុលលើការថែទាំសុខភាព ក្នុងគ្រួសារដែលទទួលបានផលប្រយោជន៍ពីមូលនិធិសមធម៌ ។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ ប្រមាណ ៥,១៧ភាគរយ នៃគ្រួសារដែលត្រូវធ្វើបានអង្កេត បានរាយការណ៍ពីការជាប់បំណុលដោយសារការថែទាំសុខភាព រីឯ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ បានថយចុះយ៉ាងច្រើនមកនៅត្រឹម ៣,៤៣ភាគរយ ។

២៤៤. គម្រោងធានារ៉ាប់រងសុខភាពសហគមន៍មួយចំនួន ត្រូវបានដាក់ឱ្យដំណើរការនៅតាមតំបន់ខ្លះនៃប្រទេសកម្ពុជា ដោយអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលអន្តរជាតិនិងក្នុងស្រុក ។ គម្រោងធានារ៉ាប់រងសុខភាពសហគមន៍ គឺឈរលើមូលដ្ឋាននៃគោលការណ៍ប្រមូលផ្តុំហានិភ័យ និងបង់ថ្លៃមុនសម្រាប់ការថែទាំសុខភាព ។ គម្រោងទាំងអស់នោះជាយន្តការស្ម័គ្រចិត្ត និងមិនស្វែងរកផលកម្រៃ ដែលផ្តល់ឱ្យអ្នកទិញធានារ៉ាប់រងសុខភាព និង គ្រួសាររបស់គេទទួលនូវការគ្របដណ្តប់នៃសេវាសុខភាព ទៅតាមបញ្ជីនៃតាវកាលិកវេជ្ជសាស្ត្រ ដែលបានកំណត់តាមកិច្ចសន្យាជាមួយមូលដ្ឋានសុខាភិបាលសាធារណៈ (ជាទូទៅជាមួយមណ្ឌលសុខភាព និងមន្ទីរពេទ្យបង្អែក) ។ បច្ចុប្បន្នមានគម្រោងធានារ៉ាប់រងសុខភាព សហគមន៍ចំនួន ១២ ដែលបាននិងកំពុងអនុវត្តក្នុងស្រុកប្រតិបត្តិចំនួន ១១ ក្នុងខេត្ត ៧ និងរាជធានីភ្នំពេញ ដោយគ្របដណ្តប់លើមណ្ឌលសុខភាព ៨១ និង មន្ទីរពេទ្យបង្អែក ១១ និងមានអ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ចំនួន ៧៣ ៨២៨ នាក់ ។

ធនធានមនុស្សសម្រាប់សុខាភិបាល

២៤៥. គិតត្រឹមខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨ វិស័យសុខាភិបាលសាធារណៈទូទាំងប្រទេស មានបុគ្គលិក សរុប ១៨ ០៩៦ នាក់ ក្នុងនេះមាន វេជ្ជបណ្ឌិត ២ ១៧៣នាក់ គ្រូពេទ្យមធ្យម ១ ២២០នាក់ ទន្តបណ្ឌិត ១៧២នាក់ ឱសថការី ៤២៧នាក់ គិលានុប្បដ្ឋាកយិកាមធ្យម ៥ ០៨៤នាក់ គិលានុប្បដ្ឋាកយិកាបឋម ៣ ៤០៧នាក់ ឆ្មបមធ្យម ១ ៨០៦ នាក់ ឆ្មបបឋម ១ ៤៣៩នាក់ និងឯកទេសមន្ទីរពិសោធន៍មធ្យម ៤២៨នាក់ ។ ការជ្រើសរើសបញ្ចូលក្របខ័ណ្ឌ

និងការបែងចែកបុគ្គលិកត្រូវបានកែលម្អ ។ គិតត្រឹមខែមករាឆ្នាំ២០០៩ ៧៣,៧៨ភាគរយ នៃបុគ្គលិកសរុបបានដាក់ឱ្យបម្រើការងារនៅថ្នាក់ខេត្ត (ដោយរាប់បញ្ចូលទាំងមណ្ឌលសុខភាពនិងប៉ុស្តិ៍សុខភាព) ហើយ ២៦,២២ភាគរយទៀត នៅថ្នាក់កណ្តាលនិងរាជធានីភ្នំពេញ ។ ចំនួនមណ្ឌលសុខភាពដែលមិនទាន់មានឆ្មប បានថយពី ២២៩ មណ្ឌលសុខភាព ក្នុង ឆ្នាំ២០០៤ មកនៅត្រឹម ៧៩ មណ្ឌលសុខភាពនៅចុងឆ្នាំ២០០៨ ។ ហើយនៅខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ មណ្ឌលសុខភាព ទាំងអស់ទូទាំងប្រទេស (៩៦៧) មានយ៉ាងហោចណាស់បុគ្គលិកឆ្មបមួយនាក់ ។

២៤៦. ការអនុវត្តកម្មវិធីកន្សោមអាទិភាពរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល បានចាប់ផ្តើមអនុវត្តនៅឆ្នាំ២០០៦ ហើយបានដំណើរការនៅក្នុងខេត្ត ៧ (*កំពត តាកែវ ឧត្តរមានជ័យ សៀមរាប បន្ទាយមានជ័យ ប៉ៃលិន និង បាត់ដំបង*) ដែលគ្របដណ្តប់លើ មណ្ឌលសុខភាពចំនួន ៦៥ ដោយមានបុគ្គលិកសរុប ៣៨០នាក់ ។ ប្រព័ន្ធប្រាក់លាភការបន្ថែម បានអនុវត្តក្នុងឆ្នាំ២០០៩ នៅក្នុងខេត្តចំនួន ៧ (មន្ទីរសុខាភិបាលខេត្ត *កោះកុង តាកែវ ព្រៃវែង កំពង់ចាម ព្រះវិហារ មណ្ឌលគិរី និងរតនគិរី*) និងអង្គភាពថ្នាក់កណ្តាលចំនួន ២ (*មជ្ឈមណ្ឌលជាតិគាំពារមាតានិងទារក* និងទីស្តី ការក្រសួងសុខាភិបាល) សរុប ១៩០ តំណែង ។ ការផ្តល់ប្រាក់ឧបត្ថម្ភលើកចិត្តឆ្មប សម្រាប់ការសម្រាលកូនមាន សុវត្ថិភាពនៅមូលដ្ឋានសុខាភិបាលសាធារណៈ បានធ្វើឱ្យការសម្រាលកូន នៅមណ្ឌលសុខភាព និងមន្ទីរពេទ្យ កើនឡើង ពី ៣៩ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៦ ដល់ ៥៨ភាគរយ នៅដំណាច់ឆ្នាំ២០០៨ ។

២៤៧. បើទុកណាជាសកម្មភាពមួយចំនួនត្រូវបានប្រកាន់យក ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានានាជុំវិញការជ្រើសរើសបញ្ចូលក្របខ័ណ្ឌ និង ការរក្សាទុកឆ្មប ការពង្រាយបុគ្គលិករវាងទីប្រជុំជន និងតំបន់ជនបទនៅតែចោទជាបញ្ហា ។ អាទិភាពរបស់ក្រសួងសុខាភិបាលគឺបង្កើនការជ្រើសរើស និងសមត្ថភាពនៃការបណ្តុះបណ្តាលក្នុងរយៈប្រាំឆ្នាំខាងមុខនេះ ក៏ដូចជា ការកែលម្អគុណភាពនៃការបណ្តុះបណ្តាល ។

២៤៨. ទំនាក់ទំនងរវាងការផ្តល់សេវាក្នុងវិស័យសាធារណៈនិងឯកជន ចាំបាច់ត្រូវតែបន្តដោះស្រាយ ជាពិសេសបញ្ហាអតុល្យភាពនៃប្រព័ន្ធលាភការរវាងវិស័យសាធារណៈនិងឯកជន ។ ក្រសួងសុខាភិបាលកំពុងពិនិត្យមើលជម្រើសនានាដើម្បីអនុវត្តប្រព័ន្ធលាភការផ្អែកលើស្នាដៃការងារ ដើម្បីលើកកម្ពស់ការងារគ្រប់គ្រង និងការផ្តល់សេវាថែទាំសុខភាព ក៏ដូចជា ការផ្តល់ប្រាក់ឧបត្ថម្ភលើកទឹកចិត្ត សម្រាប់បុគ្គលិកសុខាភិបាលដែលបម្រើការងារនៅតំបន់ដែលចូលទៅដល់ ទន្ទឹមគ្នានឹង ការកែលម្អការធ្វើផែនការធនធានមនុស្សថ្នាក់ជាតិ និងប្រព័ន្ធបណ្តុះបណ្តាលក្នុងពេលបម្រើការងារមានប្រសិទ្ធភាព ។ ជាជំហានដំបូង អន្តរាគមន៍បន្ទាន់ដើម្បីលើកម្ពស់លទ្ធភាព និងគុណភាពនៃសេវាសុខភាពបន្តពូជ មាតា ទារក និងកុមារ បាននិងកំពុងអនុវត្ត ។

ប្រព័ន្ធព័ត៌មានសុខាភិបាល

២៤៩. ប្រព័ន្ធព័តិមានសុខាភិបាលត្រូវបានអភិវឌ្ឍក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ ដើម្បីបម្រើសេចក្តីត្រូវការរបស់ប្រទេស ហើយបានអនុវត្តជាជំហានៗ ។ ការគ្របដណ្តប់ទូទាំងប្រទេសនៃប្រព័ន្ធព័តិមានត្រូវបានសម្រេច នៅខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៩៥ ។

ការប្រមូលទិន្នន័យប្រព័ន្ធព័ត៌មានសុខាភិបាលស្ដីអំពីសកម្មភាពសេវាសុខភាពជាប្រចាំ និងអំពីបញ្ហាសុខភាព ត្រូវបានរាយការណ៍ពីគ្រប់ថ្នាក់ទាំងអស់នៃមូលដ្ឋានសុខាភិបាល នៅក្នុងប្រព័ន្ធសុខាភិបាល ។ ទិន្នន័យព័ត៌មានត្រូវបានបំបែកទៅតាម អាយុ ក្រុមប្រជាជន ទីតាំងភូមិសាស្ត្រ និងភេទ ។ គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍នៃប្រព័ន្ធព័ត៌មានសុខាភិបាល គឺផ្ដល់ឱ្យក្រសួងសុខាភិបាល និងគ្រប់ថ្នាក់ទាំងអស់នៃប្រព័ន្ធ នូវព័ត៌មានត្រឹមត្រូវ ទាន់ពេលវេលាស្ដីពីបញ្ហាសុខភាព និងសកម្មភាពសេវាសម្រាប់ ការធ្វើផែនការនិងការងារគ្រប់គ្រងសេវា និង ការធ្វើការសម្រេចចិត្តបានល្អប្រសើរ ។

២៥០. ចាប់តាំងពីពេលបង្កើតរួចមក ប្រព័ន្ធព័ត៌មានសុខាភិបាល ត្រូវបានឆ្លងកាត់ការពិនិត្យកែសម្រួល ជាបន្តបន្ទាប់ (នៅឆ្នាំ១៩៩៦ ឆ្នាំ១៩៩៩ និង ចុងឆ្នាំ២០០៣) ហើយ ការពិនិត្យវាយតម្លៃគ្រប់ជ្រុងជ្រោយមួយ នៃប្រព័ន្ធព័ត៌មានសុខាភិបាល បានប្រព្រឹត្តទៅក្នុងឆ្នាំ២០០៦ ដើម្បីកំណត់នូវ ចំណុចខ្លាំងនិងចំណុចខ្សោយ ។ ចំណុចខ្លាំងនៃប្រព័ន្ធព័ត៌មានសុខាភិបាល គឺ ការធ្វើសមាហរណកម្ម ប្រពន្ធ័រាយការណ៍និងកត់ត្រាជាង ២០ ដោយឡែកពីគ្នា ទៅក្នុងប្រព័ន្ធតែមួយ ដើម្បីចៀសវាងការត្រួតជាន់គ្នា និងបន្ថយបន្ទុកការងាររបស់បុគ្គលិក កំណត់ស្ដង់ដារគំរូកត់ត្រា និងរបាយការណ៍ និងប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធទិន្នន័យមូលដ្ឋានព័ត៌មានសុខាភិបាល ដែលបច្ចុប្បន្ននេះ គ្របដណ្ដប់នៅគ្រប់ខេត្ត និង ស្រុកប្រតិបត្តិ ទាំងអស់ ។

២៥១. ខណៈពេលដែល*ក្រសួងសុខាភិបាល* មានប្រព័ន្ធពត៌មានសុខាភិបាល ដែលកំពុងដំណើរកាជាប្រចាំ ដោយគ្របដណ្ដប់ពី មូលដ្ឋានសុខាភិបាលថ្នាក់ក្រោមបំផុត ទៅដល់ស្រុកប្រតិបត្តិ និង ពីថ្នាក់រាជធានី-ខេត្ត ទៅដល់ថ្នាក់កណ្ដាល នោះព័ត៌មានពីវិស័យឯកជន មិនត្រូវបានរាប់បញ្ចូល ។ កង្វះព័ត៌មានពី ផ្នែកឯកជននិងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល គឺជាបញ្ហាសំខាន់មួយដែលត្រូវដោះស្រាយ ដើម្បីធានាថា ការពង្រីកប្រព័ន្ធការផ្ដល់សេវាសុខភាព ក្នុងពេលអនាគត ក្នុងទូទាំងប្រទេស អាចប្រព្រឹត្តទៅបាន ដោយមិនមានការត្រួតជាន់គ្នានៃសេវា ដែលផ្ដល់ដោយផ្នែកសាធារណៈ ផ្នែកឯកជន និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ។ ដូច្នេះ ប្រព័ន្ធទិន្នន័យមូលដ្ឋានពត៌មានសុខាភិបាល មិនអាចត្រួតពិនិត្យតាមដានស្ថានភាពសុខភាព នៅទូទាំងប្រទេសបានទេ ទោះបីជាមានការកើនឡើងនៃការប្រើប្រាស់ទិន្នន័យ នៅក្នុងការងារផែនការនិងការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ក៏ដោយ ។ ខណៈពេលដែលប្រព័ន្ធតាមដានជំងឺកំពុងដំណើរការដោយមានប្រសិទ្ធភាព នោះ ករណីរាយការណ៍ និង ការពិនិត្យតាមដានជំងឺមិនឆ្លងសំខាន់ៗ នៅទន់ខ្សោយនៅឡើយ ។ ការបន្តលើកកម្ពស់ ក្នុងការសម្របសម្រួលនិងកិច្ចសហការក្នុងចំណោម ដៃគូប្រព័ន្ធព័ត៌មានសុខាភិបាល ទាំងនៅក្នុងប្រព័ន្ធ និងក្រៅប្រព័ន្ធសុខាភិបាល គឺជា តម្រូវការបន្ទាន់ចំពោះមុខ ។

២៥២. ផ្នែកសំខាន់សម្រាប់ពង្រឹងប្រព័ន្ធព័ត៌មានសុខាភិបាល គឺការផ្ដល់ ទិន្នន័យព័ត៌មាន មានគុណភាពខ្ពស់ និងទាន់ពេលវេលា ដើម្បីជាមូលដ្ឋានដល់ការតាក់តែងគោលនយោបាយផ្អែកលើភស្តុតាង ការអនុវត្តន៍កម្មវិធី ការ

តាមដានត្រួតពិនិត្យ ស្មាដៃការងារ និងការវាយតម្លៃ ដោយប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យា និងការប្រាស្រយ័ទាក់ទងសមស្រប ។ ប្រការនេះ នឹងធ្វើឱ្យព័ត៌មានមានគុណភាពស្តីពី ប្រជាសាស្ត្រ-សង្គម សេដ្ឋកិច្ច ឈឺ មរណៈភាព និងកត្តាគ្រោះថ្នាក់ ទិន្នន័យតាមដានជំងឺ នឹងកាន់តែពេញលេញនិងទាន់ពេលវេលា ដើម្បីឆ្លើយតបឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ទៅនឹងការផ្ទុះឡើងនៃជំងឺ និងត្រួតត្រាជំងឺ ។ ការគ្របដណ្តប់គ្រប់ជ្រុងជ្រោយនឹងអាចសម្រេចបានជាមួយនឹង ការកែលម្អការគ្រប់គ្រងតាម ពត៌មានវិទ្យាលើហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ធនធានមនុស្សនិងភស្តុភារ ។

អភិបាលកិច្ចប្រព័ន្ធសុខាភិបាល ទីផ្សារ និងទីសហផ្សារ

២៥៣. ដើម្បីលើកកម្ពស់អភិបាលកិច្ចនៃប្រព័ន្ធសុខាភិបាល អនុក្រឹត្យមួយចំនួនដែលគ្របដណ្តប់លើទិដ្ឋភាពនានានៃវិស័យសុខាភិបាល បាននឹងកំពុងអនុវត្តដោយក្រសួងសុខាភិបាល ក្នុងនោះរួមមាន :

- *អនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងសាលាមធ្យមសិក្សាសុខាភិបាលភូមិភាគ* ដែលត្រូវបានអនុវត្តដោយ *ប្រកាសស្តីពី ការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅរបស់សាលាមធ្យមសិក្សាសុខាភិបាលភូមិភាគ* ចុះថ្ងៃទី២៧ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៣ ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ក្រមសីលធម៌គ្រូពេទ្យ* ចុះថ្ងៃទី២៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៣ ។
- *ព្រះរាជក្រឹត្យស្តីពី រូបសញ្ញាបច្ចេកទេស សញ្ញាសក្តិ និងឯកសណ្ឋានមន្ត្រី នៃក្របខ័ណ្ឌមន្ត្រីបច្ចេកទេសជាន់ខ្ពស់ និងក្របខ័ណ្ឌមន្ត្រីបច្ចេកទេសមធ្យម* ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៥ ។
- *ប្រកាសស្តីពី ការដាក់ឱ្យអនុវត្តនូវកម្មវិធីសិក្សាគិលានុបដ្ឋាក ឆ្មបបឋម* ចុះថ្ងៃទី០៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៥ ។
- *ប្រកាសអន្តរក្រសួងស្តីពី ការអនុញ្ញាតឱ្យសេវាសុខាភិបាលអនុវត្តការពិនិត្យនិងព្យាបាលជំងឺ ដោយយកកម្រៃពីអ្នកជំងឺ* ចុះថ្ងៃទី១១ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៥ ។
- *ប្រកាសស្តីពី ការកំណត់តំបន់ជួបការលំបាករបស់ក្រសួងសុខាភិបាល* ចុះថ្ងៃទី០៧ ខែធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៥ ។
- *ប្រកាសរួមក្រសួងសុខាភិបាលនិងក្រសួងពត៌មានស្តីពី លក្ខណ្ឌក្នុងការផ្សព្វផ្សាយពាណិជ្ជកម្មឱសថសម័យ ឱសថបូរាណ គ្រឿងសម្អាង ផលិតផលសម្រាប់ចិញ្ចឹមទារក ថ្នាំជក់ និងសេវាឯកជន ក្នុងវិស័យវេជ្ជសាស្ត្រ អមវេជ្ជសាស្ត្រ និងវេជ្ជសាស្ត្រជំនួយ* ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៦ ។
- អនុក្រឹត្យស្តីពី *ការបង្កើតនាយកដ្ឋានសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិនៃក្រសួងសុខាភិបាល* ចុះថ្ងៃទី០៦ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៦ ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការបង្កើតនាយកដ្ឋានសវនកម្មផ្ទៃក្នុងនៃក្រសួងសុខាភិបាល* ចុះថ្ងៃទី០៦ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៦ ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ទិវាឆ្មបជាតិ* ចុះថ្ងៃទី០៥ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៨ ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការប្រែក្លាយវិទ្យាស្ថានជាតិសុខភាពសាធារណៈ ជាវិទ្យាស្ថានសាធារណៈរដ្ឋបាល* ចុះថ្ងៃទី០៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៦ ។

- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការប្រែក្លាយមន្ទីរពេទ្យព្រះកុសុមជាគ្រឹះស្ថានសាធារណៈ* ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការប្រែក្លាយមន្ទីរពេទ្យមិត្តភាពខ្មែរ-សូវៀត ជាគ្រឹះស្ថានសាធារណៈ* ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការប្រែក្លាយមជ្ឈមណ្ឌលជាតិពិសោធន៍សុខាភិបាល ជាគ្រឹះស្ថានសាធារណៈ* ថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ ។

២៥៤. *ក្រសួងសុខាភិបាល* ទទួលស្គាល់ នូវសារៈសំខាន់នៃការពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយនឹងដៃគូទាំងអស់ ដែលឆ្លុះបញ្ចាំង ពីភាពជោគជ័យនៃក្រុមការងារបច្ចេកទេសសុខាភិបាល ដែលជាអង្គពិគ្រោះយោបល់សម្រាប វិស័យសុខាភិបាល និងការពង្រឹងនិងពង្រីកអភិក្រមគ្រប់គ្រងទូទាំងវិស័យ តាមរយៈ កម្មវិធីទ្រទ្រង់វិស័យសុខាភិបាល ជំហានទី២ និងការចុះកិច្ចព្រមព្រៀងក្នុងភាពជាដៃគូរួមគ្នា ដើម្បីតំរៀបតម្រង់ការវិនិយោគរបស់ដៃគូ ទៅតាមផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ និងផែនការប្រតិបត្តិ ។

២៥៥. ការអនុវត្តកម្មវិធីកំណែទម្រង់ទូលំទូលាយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ជាកាលានុវត្តភាពដ៏ចម្បង សម្រាប់ លើកកម្ពស់ អភិបាលកិច្ចប្រព័ន្ធសុខាភិបាល និងការផ្តល់សេវាថែទាំសុខភាព ។ ស្រុកប្រតិបត្តិ និងមន្ទីរពេទ្យបង្អែកខេត្ត ត្រូវបានបង្កើតឱ្យទៅជាទីភ្នាក់ងារប្រតិបត្តិការពិសេស ដែលធ្វើសមាហរណកម្មស្រុកកិច្ចសន្យាសេវាកម្មកាលពីពេលមុន ទៅក្នុងប្រព័ន្ធសុខាភិបាលសាធារណៈ និងការទទួលខុសត្រូវនៃប្រព័ន្ធទាំងមូល។ កម្មវិធីវិមជ្ឈការ និង វិសហមជ្ឈការដែល កំពុងប្រព្រឹត្តទៅនឹងជួយពង្រឹងថែមទៀតនូវការទទួលខុសត្រូវខាងលើនេះ ។ ទោះជាដូច្នេះក្តី ប្រការដ៏សំខាន់គឺ ត្រូវធានាថា ការផ្លាស់ប្តូរដែលនឹងកើតមាន ត្រូវតែមានសង្គតិភាពជាមួយ *ផែនការគ្របដណ្តប់សុខាភិបាល* ដោយឈរលើមូលដ្ឋានភស្តុតាងជាក់ស្តែងនៃសុខភាពសាធារណៈ ។

២៥៦. *ក្រសួងសុខាភិបាល* ទទួលស្គាល់ពីតម្រូវការនៃការផ្តល់សេវាសុខភាពមានគុណភាពខ្ពស់ នៅចំពោះមុខឧបស័គ្គផ្នែក ថវិកា ការគ្រប់គ្រង និងសមត្ថភាពគ្លីនិក ដូចនេះ ចាំបាច់ត្រូវមានការកែលម្អច្រើនបន្ថែមទៀត នៅក្នុងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រង ថវិកានិងបុគ្គលិក ។ មានការយល់ស្របគ្នាថា បើគ្មានការរៀបចំចាត់ចែងការឧបត្ថម្ភ លើកទឹកចិត្តត្រឹមត្រូវទេ ការអនុវត្តការផ្លាស់ប្តូរស្ថាប័ន ដែលតម្រូវដោយកំណែទម្រង់វិមជ្ឈមការនិងវិសហមជ្ឈការ នឹងជួបការលំបាក ។

៦.៣ ការអនុវត្តគោលនយោបាយសមភាពយេនឌ័រ

២៥៧. នៅក្នុងរយៈពេលកន្លងមក កម្ពុជាទទួលបានជោគជ័យ និងសម្រេចបានសមិទ្ធផល គួរឱ្យកត់សម្គាល់ជាច្រើន ក្នុងការលើកកម្ពស់សមភាពយេនឌ័រ តាមរយៈ ការអនុវត្ត *ផែនការនារីរតនៈទី២ (២០០៤-២០០៨)* របស់ *ក្រសួងកិច្ចការនារី* ។ លទ្ធផលនេះ អាចទទួលបាន ដោយមានកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំងក្លា ពី *រាជរដ្ឋាភិបាល*

កម្ពុជា និងមានកិច្ចសហការយ៉ាងជិតស្និតជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ជាតិនិងអន្តរជាតិ ក្នុងការអនុវត្ត *ផែនការនារីរតនៈទី២* នេះ ។ *ផែនការនារីរតនៈទី២* ផ្តោតជាសំខាន់ទៅលើវិស័យអាទិភាព ចំនួន ៥ គឺៈ

១. ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចស្ត្រី ។
២. ការបង្កើនការអប់រំដល់ស្ត្រី និងក្មេងស្រី
៣. ការការពារផ្លូវច្បាប់ដល់ស្ត្រី និងក្មេងស្រី
៤. ការលើកកម្ពស់សុខភាពស្ត្រី និងក្មេងស្រី
៥. ការបង្កើនចំនួនស្ត្រីក្នុងតួនាទីធ្វើសេចក្តីសម្រេច
៦. ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រក្នុងគោលនយោបាយ និងកម្មវិធីជាតិ ។

ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចដល់ស្ត្រី

២៥៨. ជាមួយនឹងការកើនឡើងនូវកំណើនសេដ្ឋកិច្ចក្នុងវិស័យឧស្សាហកម្ម និងកាលានុវត្តភាពថ្មីៗ ក្នុងវិស័យទេសចរណ៍ ការងារដែលមានប្រាក់ឈ្នួលសម្រាប់ស្ត្រី មានការកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ក្នុងរយៈពេលមួយទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ការទទួលបានការអប់រំតិចតួចក្នុងចំណោមស្ត្រី និងផ្នត់គំនិតយេនឌ័រក្នុងសង្គម (ចំពោះការងារដែលសមស្របចំពោះស្ត្រី) ជាពិសេស ក្នុងវ័យកំលាំងពលកម្ម ក៏ជាមូលហេតុមួយដែលនាំឱ្យស្ត្រីមានជម្រើសតិចតួចក្នុងការប្រកបរបរចិញ្ចឹមជីវិត និងចាប់យកឱកាសការងារថ្មីៗ ដែលមានចំណូលច្រើន ។

២៥៩. បច្ចុប្បន្ននេះ វិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក កំពុងផ្តល់ផលប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំង ទៅលើវិស័យសំលៀកបំពាក់និងវាយនភណ្ឌ និងវិស័យទេសចរណ៍ នៅកម្ពុជា ។ វិស័យទាំងពីរនេះគឺជាប្រភពការងារ ដែលមានប្រាក់ចំណូលចម្បងសម្រាប់ស្ត្រី ។ ការបាត់បង់ការងារដែលទទួលប្រាក់ឈ្នួល របស់ស្ត្រី និងសក្តានុពលនៃផលប៉ះពាល់ជាអវិជ្ជមានទៅលើសហគមន៍ជនបទ ហើយនិង ហានិភ័យដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាថា ស្ត្រីទាំងនោះនឹងត្រូវបានអូសទាញឱ្យចូលទៅក្នុងមុខរបរមួយ ដែលកាន់តែមានហានិភ័យខ្ពស់ជាងមុន គឺជាកង្វល់ដ៏ធំមួយនៅកម្ពុជា ។ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហានេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានដាក់ចេញនូវវិធានការជាច្រើន ដើម្បីកាត់បន្ថយនូវផលប៉ះពាល់ពីខាងក្រៅនេះ ទៅលើប្រជាជនដែលងាយរងគ្រោះ ។

ការបង្កើនការអប់រំដល់ស្ត្រីនិងក្មេងស្រី

២៦០. ការស្រាវជ្រាវនាពេលថ្មីៗនេះ បានបង្ហាញពីភាពរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ លើការកាត់បន្ថយគម្លាតយេនឌ័រក្នុងការទទួលបានការអប់រំ ជាពិសេស នៅកម្រិតបឋមសិក្សា និងមានភាពប្រសើរឡើងមួយចំនួន នៅកម្រិតឧត្តមសិក្សា ។ ទន្ទឹមនឹងនោះ អត្រាអក្ខរកម្មរបស់ប្រជាជនដែលមានអាយុក្រោម ២០ឆ្នាំ បានទទួលជោគជ័យទៅតាមគោលដៅដែលបានកំណត់ ដែលឆ្លុះបញ្ចាំងពីភាពរីកចម្រើនក្នុងការទទួលបានការអប់រំនៅកម្រិតបឋមសិក្សា ។

ស្ថាប័នដែលទទួលបន្ទុកក្នុងការផ្តល់ការអប់រំ បានបន្តពិចារណា និងបញ្ចូលបញ្ហាយេនឌ័រក្នុង គោលនយោបាយជាតិវិស័យអប់រំ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ក្មេងស្រីនៅមានចំនួនតិចជាងក្មេងប្រុសនៅគ្រប់កម្រិតសិក្សាទាំងអស់ ជាពិសេសនៅកម្រិតឧត្តមសិក្សា ។ លើសពីនេះទៀត ចំនួនដ៏ច្រើននៃស្ត្រីដែលមានអាយុពី ២៥-៤៤ឆ្នាំ និងស្ត្រី ដែលមានអាយុពី ១៥-២៤ឆ្នាំ មានការសិក្សាអប់រំទាបជាងកម្រិតបឋមសិក្សា ។ បន្ថែមលើនេះទៀត ការដោះស្រាយកម្រិតអក្ខរកម្មទាប និងការសិក្សាអប់រំក្នុងចំណោមស្ត្រី ដែលស្ថិតក្នុងកម្លាំងពលកម្មនិងក្នុងវ័យបន្តពូជ និងអត្រាបោះបង់ចោលការសិក្សាមានកម្រិតខ្ពស់របស់ក្មេងស្រី នៅតែជាបញ្ហាអាទិភាពមួយនៅកម្ពុជា ។

កិច្ចការពារផ្លូវច្បាប់ដល់ស្ត្រី និងក្មេងស្រី

២៦១. ការជំរុញកិច្ចការពារផ្លូវច្បាប់ដល់ស្ត្រី និងក្មេងស្រី ត្រូវបានបង្ហាញឱ្យឃើញពីភាពរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ជាច្រើន តាមរយៈ លើកយកបញ្ហាយេនឌ័រ និងសិទ្ធិស្ត្រី មកពិចារណានៅក្នុងការរៀបចំ និងការអនុវត្ត ច្បាប់នានា ព្រមទាំងនៅក្នុងការបណ្តុះបណ្តាល និងផ្សព្វផ្សាយច្បាប់ជូនដល់សាធារណៈជន និងសម្រាប់ស្ថាប័នពាក់ពន្ធ័ ផងដែរ ។ នៅឆ្នាំ២០០៥ *ច្បាប់ស្តីពី ការទប់ស្កាត់អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ និងកិច្ចការពារជនរងគ្រោះ* បានទទួល ការអនុម័តដោយរដ្ឋសភាជាតិ ហើយក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ននេះ *ផែនការសកម្មភាពជាតិទប់ស្កាត់អំពើហិង្សាលើស្ត្រី* ត្រូវបានអនុម័តដោយគណៈរដ្ឋមន្ត្រីរួចហើយ និងកំពុងតែត្រូវបានអនុវត្ត ។ ចំណែកឯ*ច្បាប់ស្តីពីការបង្ក្រាបការជួញដូរមនុស្ស និងការធ្វើអាជីវកម្មផ្លូវភេទ* ក៏ត្រូវបានទទួលការអនុម័តពីសភាជាតិ កាលពីដើមឆ្នាំ២០០៨ និង កំពុងរៀបចំ*ផែនការសកម្មភាពស្តីពីការប្រយុទ្ធប្រឆាំងការជួញដូរមនុស្ស និងការកេងប្រវ័ញ្ចផ្លូវភេទ* ។ ដើម្បីសម្រួលដល់កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងទប់ស្កាត់ការជួញដូរមនុស្ស គណៈកម្មាធិការជាតិអន្តរក្រសួង ដែលដឹកនាំដោយក្រសួងមហាផ្ទៃ ត្រូវបានបង្កើតឡើង ។ ប៉ុន្តែ អំពើហិង្សាលើស្ត្រីនៅតែកើតមានច្រើនក្នុងប្រទេសកម្ពុជា ជាពិសេស ការកើនឡើងនូវ ករណីអំពើហិង្សា ដែលទាក់ទងនឹងយេនឌ័រ ហើយពុំទាន់មានការដោះស្រាយឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពលើការផ្លាស់ប្តូរ និងអាកប្បកិរិយា ដែលនាំឱ្យមានការប្រព្រឹត្តអំពើហិង្សាទាក់ទងនឹងយេនឌ័រ និងការកេងប្រវ័ញ្ចផ្លូវភេទ ព្រមទាំង ការរើសអើងលើ ជនរងគ្រោះដោយអំពើហិង្សានៅឡើយ ។

ការលើកកម្ពស់សុខភាពស្ត្រីនិងក្មេងស្រី

២៦២. ចំពោះវិស័យសុខាភិបាល មានភាពរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ត្រូវបានធ្វើឱ្យកើតមានឡើង ក្នុងការលើកកម្ពស់ស្ថានភាពសុខភាពរបស់ស្ត្រី និងក្មេងស្រី ដោយ ស្ត្រីនិងក្មេងស្រី ភាគច្រើនបានយល់ដឹង និងបានប្រើប្រាស់សិទ្ធិរបស់ខ្លួនក្នុងការទទួលបានពត៌មានស្តីពី ការថែទាំសុខភាពបឋម និងការប្រើប្រាស់សេវា បង្ការ និងទប់ស្កាត់មេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ ជំងឺកាមរោគ និងជំងឺគ្រុនចាញ់ ។ ជាងនេះទៅទៀត អត្រាប្រេវ៉ាឡង់ក្នុងចំណោមស្ត្រីផ្ទុកមេរោគអេដស៍ដែលបានពិនិត្យផ្ទៃពោះ បានថយចុះ ហើយការផ្ទុកមេរោគអេដស៍ក្នុងចំណោមស្ត្រីរកស៊ីផ្លូវភេទ

ទាំងក្នុងចំណោមស្ត្រីប្រកបរបរ ផ្លូវភេទដោយផ្ទាល់ និងដោយប្រយោល ក៏មានការថយចុះផងដែរ ។ ប៉ុន្តែ ការឆ្លងមេរោគអេដស៍រវាង ប្តី-ប្រពន្ធ/ដៃគូរួមភេទ និង ពីម្តាយទៅទារក កំពុងតែរីករាលដាល និងក្លាយជារូបភាពចម្បងនៃការចម្លងមេរោគអេដស៍ នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ។ លើសពីនេះទៀត អត្រាមរណៈភាពមាតា នៅតែមានកម្រិតខ្ពស់នៅឡើយ ដែលជាកង្វល់ដ៏ធំមួយ ។

ការបង្កើនចំនួនស្ត្រីក្នុងតួនាទីធ្វើសេចក្តីសម្រេច

២៦៣. កន្លងមក ភាពរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ត្រូវបានធ្វើឱ្យកើតមានឡើងច្រើន ក្នុងការបង្កើនការចូលរួមរបស់ស្ត្រី ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តនៅគ្រប់កម្រិតនៃអភិបាលកិច្ច ។ ជាក់ស្តែង សមាមាត្រស្ត្រីជាសមាជិកព្រឹទ្ធសភា បានកើនឡើងពី ១៣ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៣ ដល់ ១៤,៨ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ។ ហើយសមាមាត្រស្ត្រី ដែលបានជាប់ឆ្នោតជាសមាជិការដ្ឋសភា បានកើនឡើងពី ៥ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ ដល់ ១១ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ និង១៩ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៣ និងបានកើនឡើងដល់ ២២ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ ចំណែក ឯសមាមាត្រ ស្ត្រីជារដ្ឋលេខាធិការ និងអនុរដ្ឋលេខាធិការ បានកើនឡើងពី ៧ភាគរយ និង ៩,៦ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៣ ដល់ ៧,៧ភាគរយ និង ១៤,៦ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ សមាមាត្រស្ត្រីដែលជាប់ឆ្នោតជាសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ បានកើនឡើងពី ៨ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០២ ដល់ ១៤,៦ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ដែល ក្នុងនោះស្ត្រីមានចំនួន ៣០ភាគរយ ក្នុងចំណោមអ្នកដឹកនាំភូមិ ។ ទន្ទឹមនឹងនោះ តាមរយៈការបោះឆ្នោតអសកល ដើម្បីជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សារាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ កាលពីថ្ងៃទី១៧ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៩ ស្ត្រីជាក្រុមប្រឹក្សារាជធានី ខេត្តមានចំនួន ១០,១ភាគរយ និងស្ត្រីជាក្រុមប្រឹក្សាក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ មានចំនួន ១២,៦៥ភាគរយ ។

២៦៤. បន្ថែមលើនេះទៀត ចំនួនស្ត្រីជាមន្ត្រីរាជការ និងថ្នាក់ដឹកនាំនៅរដ្ឋបាលមូលដ្ឋាន ក៏មានការកើនឡើងដែរ ។ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* បានរៀបចំតែងតាំងស្ត្រីជាអភិបាលរង រាជធានី ខេត្ត បាន ចំនួន ២៤នាក់ និង អភិបាលរង ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ បានចំនួន ១៩៧នាក់ នៅទូទាំងប្រទេស ។ ទន្ទឹមនឹងនេះដែរ *រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានមុខងារ សាធារណៈ* បានចេញសេចក្តីណែនាំស្តីពី ការកំណត់កម្រិតពី ២០ ទៅ ៥០ភាគរយ សម្រាប់ស្ត្រី ក្នុងការជ្រើសរើសមន្ត្រីរាជការឱ្យចូលបម្រើការងារ នៅក្នុងស្ថាប័នសាធារណៈ នានា ។ ជាក់ស្តែង យើងសង្កេតឃើញថាចំនួនមន្ត្រី រាជការជាស្ត្រីបានកើនឡើងពី ៣២ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ដល់ ៣៤ភាគរយ ក្នុងពាក់កណ្តាលឆ្នាំ២០០៩ ។ ទោះជាដូចនេះក្តីក៏តំណាងស្ត្រីក្នុងអង្គនីតិប្រតិបត្តិនៅគ្រប់កម្រិត នៃរាជរដ្ឋាភិបាល នៅតែមានកម្រិតទាបនៅឡើយ ជាពិសេសក្នុងតួនាទីធ្វើសេចក្តីសម្រេចជាន់ខ្ពស់ ទាំងនៅថ្នាក់ជាតិ ថ្នាក់ខេត្ត និងរដ្ឋបាលថ្នាក់ស្រុក ។ លើសពីនេះទៀត ចំនួនស្ត្រីនៅក្នុងអង្គតុលាការ ដូចជាចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា ក៏មានកម្រិតតិចតួចបំផុត បើប្រៀបធៀបនឹងបុរស ។

ការបញ្រ្ជាបយេនឌ័រ ក្នុងគោលនយោបាយនិងកម្មវិធីជាតិ

២៦៥. ដោយមានកិច្ចសហការពីស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ជាតិ និងអន្តរជាតិ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាបានទទួលជោគជ័យគួរជាទីមោទនៈ ក្នុងការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ និងបញ្ចូលសិទ្ធិស្ត្រីទៅក្នុងគោលនយោបាយជាតិសំខាន់ៗ ដែលរួមមានដូចជា *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា (គអសក) ផយអជ ២០០៦-២០១០ ផែនការសកម្មភាពអភិបាលកិច្ចលើកទីពីរ* និង*សូចនាករតាមដានរួមគ្នា របស់រាជរដ្ឋាភិបាលនិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍* ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ បញ្ហានិងយុទ្ធសាស្ត្រយេនឌ័រ ក៏ត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងកម្មវិធីកំណែទម្រង់សំខាន់ៗរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដែរ ដូចជា *កម្មវិធីកំណែទម្រង់ហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈដំណាក់កាលទីពីរ កម្មវិធីកំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ* និង *ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ* ព្រមទាំង *កម្មវិធីជាតិសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍ តាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ* រយៈពេល ១០ឆ្នាំ ជាដើម ។ល ។

២៦៦. សមិទ្ធផលមួយដែលគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ផងដែរ គឺ ការបង្កើតនិងការពង្រឹងយន្តការជាតិ សម្រាប់គាំទ្រការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រនៅ*កម្ពុជា* ដែលក្នុងនោះរួមមាន ការបង្កើត*ក្រុមការងារបច្ចេកទេសយេនឌ័រ* ដែលជាផ្នែកមួយរបស់*គណៈកម្មាធិការសម្របសម្រួលរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលនិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍* និងការបង្កើត*ក្រុមការងារបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ*នៅស្ទើរគ្រប់ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ពន្ធ័ទាំងអស់របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ហើយក្នុងចំណោមនោះ ក្រសួង-ស្ថាប័នចំនួន ១៥ បានរៀបចំបង្កើតផែនការ *យុទ្ធសាស្ត្របញ្ជ្រាបយេនឌ័រ* សម្រាប់វិស័យខ្លួនរួចហើយដែរ (រួមមាន *ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា ក្រសួងសុខាភិបាល ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ ក្រសួងព័ត៌មាន ក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយម ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានមុខងារសាធារណៈ ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ ក្រសួងទេសចរណ៍ អគ្គនាយកដ្ឋានរដ្ឋបាលមូលដ្ឋាននៃក្រសួងមហាផ្ទៃ ក្រសួងការងារនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ ក្រសួងផែនការ ក្រសួងយុត្តិធម៌ និង ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ*)។ ចំណែកឯក្រសួង-ស្ថាប័នចំនួន បួនទៀត ដូចជា *ក្រសួងបរិស្ថាន ក្រសួងសាធារណៈការនិងដឹកជញ្ជូន និងក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា និង ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍* កំពុងដំណើរការរៀបចំផែនការនេះ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ក្រសួងចំនួន ១៦ បានទទួលកញ្ចប់ថវិកាជាតិ ឬទទួលជំនួយពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍នានា សម្រាប់អនុវត្តផែនការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រតាមវិស័យ ។ ក្រសួងទាំងនោះ រួមមាន *ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ ក្រសួងទេសចរណ៍ ក្រសួងការងារនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា ក្រសួងសុខាភិបាល នាយកដ្ឋានរដ្ឋបាលមូលដ្ឋាននៃក្រសួងមហាផ្ទៃ ក្រសួងផែនការ ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល ក្រសួងយុត្តិធម៌ ក្រសួងការបរទេស ក្រសួងទំនាក់ទំនងរដ្ឋសភា ព្រឹទ្ធសភា និងអធិការកិច្ច ក្រសួងប្រៃសណីយនិងទូរគមនាគមន៍ ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* និង *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* ។

២៦៧. ទោះជាដូចនេះក្តី ក៏ការជំរុញឱ្យមានការកែប្រែ ផ្នត់គំនិតនិងឥរិយាបថរបស់សង្គម ចំពោះទស្សនៈសមភាពយេនឌ័រ និងសិទ្ធិស្ត្រី ត្រូវចំណាយពេលវេលាយូរ និងតម្រូវឱ្យមានការប្តេជ្ញាចិត្តខ្ពស់ ពីគ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងអស់។ លើសពីនេះទៀត សមត្ថភាពជាតិក្នុងការវិភាគ ការស្រាវជ្រាវ និងការស្វែងរកការគាំទ្រមតិ ផ្នែកយេនឌ័រ ដែលផ្អែកលើព័ត៌មាននិងទិន្នន័យជាក់លាក់ ទាមទារឱ្យមានការពង្រឹងបន្ថែមទៀត ។ ការធ្វើឱ្យមានសុខដុមនីយកម្ម រវាងផែនការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រតាមវិស័យ និងយន្តការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ព្រមទាំង ការកៀរគរធនធានសមស្រប ដើម្បីអនុវត្តផែនការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រតាមវិស័យប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព នៅតែជាបញ្ហាប្រឈមដ៏ចម្បងសម្រាប់*កម្ពុជា* ដែលទាមទារការយកចិត្តទុកដាក់ពីគ្រប់ក្រសួង-ស្ថាបន័ទាំងអស់របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងការបញ្ចូលបញ្ហានេះ ទៅក្នុងផែនការនិងក្របខណ្ឌតាមដាននានាតាមវិស័យ ។

៦.៤ ការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិប្រជាជន

២៦៨. *គោលនយោបាយជាតិប្រជាជន* ដែលមានលក្ខណៈគ្របដណ្តប់ទូលំទូលាយគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ពាក់ព័ន្ធនឹងសកម្មភាព នានា នៅក្នុងវិស័យជាច្រើន ដូចជា សុខាភិបាល អប់រំ បរិស្ថាន ម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច យេនឌ័រ បម្លាស់ទីលំនៅ យុវជន ជនចាស់ជរា និង ផ្នែកផ្សេងៗទៀត ។ *គណៈកម្មាធិការជាតិដើម្បីប្រជាជននិងការអភិវឌ្ឍ* និង ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត បាននិងកំពុងបន្ត ពង្រឹងសមត្ថភាពធនធានមនុស្ស សម្រាប់ការដាក់បញ្ចូលនូវបញ្ហាប្រជាជនទាំងឡាយ ទៅក្នុងដំណើរការ នៃការធ្វើផែនការអភិវឌ្ឍន៍នៅគ្រប់កម្រិត សម្រាប់អ្នករៀបចំផែនការ និងអ្នករៀបចំគោលនយោបាយ ។ គណៈកម្មាធិការជាតិនេះ បានរៀបចំឯកសារយោងផ្នែកប្រជាសាស្ត្រជាច្រើន ស្តីពី *គោលនយោបាយជាតិប្រជាជន* តារាងទិន្នន័យប្រជាជន នគរូបនីយកម្ម បម្លាស់ទីលំនៅ យុវជន ចាស់ជរា និង សូចនាករសម្រាប់គោលនយោបាយជាតិប្រជាជន ។ ឯកសារយោងទាំងនេះ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីផ្សព្វផ្សាយពី *គោលនយោបាយជាតិប្រជាជន* និង ពីទំនាក់ទំនងរវាងប្រជាជននិងការអភិវឌ្ឍ ទៅដល់ស្ថាប័ននីតិប្បញ្ញត្តិ ស្ថាប័ននីតិប្រតិបត្តិ នៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ និងរដ្ឋបាលមូលដ្ឋាន នៅគ្រប់ ២៣ខេត្ត និង រាជធានីភ្នំពេញ ។ ការផ្សព្វផ្សាយ*គោលនយោបាយជាតិប្រជាជន* ក៏បានធ្វើផងដែរ នៅ*សាលាភូមិន្ទរដ្ឋបាល និង រដ្ឋសភា* ។

២៦៩. ទោះបីជាសម្រេចបានសមិទ្ធផលជាច្រើនដូចនេះ ក៏ដោយ ក៏*គណៈកម្មាធិការជាតិដើម្បីប្រជាជននិងការអភិវឌ្ឍ* និងដៃគូផ្សេងទៀត នៅមានបញ្ហាប្រឈមជាច្រើនទៀត ដែលត្រូវបន្តដោះស្រាយ ដូចជា :

- សមត្ថភាព និងចំណេះដឹង របស់អ្នកចូលរួម ស្តីពី បញ្ហាប្រជាជន នៅមានកម្រិត ។
- ខ្វះខាតទិន្នន័យថ្មីៗ សម្រាប់ធ្វើបច្ចុប្បន្នភាពសូចនាករប្រជាជន និងឯកសារយោងទាក់ទងនឹងប្រជាជន ។
- ខ្វះខាតការវិភាគស៊ីជម្រៅនូវបញ្ហានានាដែលទាក់ទងនឹងប្រជាជន ដែលចាំបាច់សម្រាប់ការស្វែងយល់ពីឫសគល់នៃបញ្ហា និងការដោះស្រាយ ។ ការយល់ដឹងផ្អែកលើភស្តុតាងនេះ មានសារៈសំខាន់ណាស់ដល់ប្រសិទ្ធភាពនៃផែនការសកម្មភាព ។

- ខ្វះខាតការត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃ និងសកម្មភាពតាមដាន ។
- បញ្ហាប្រជាជន ត្រូវយកចិត្តទុកដាក់គិតគូរឱ្យបានសមស្រប នៅក្នុងការរៀបចំផែនការតាមវិស័យ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ ក៏ដូចជា នៅក្នុងការតាមដានត្រួតពិនិត្យការអនុវត្តផែនការទាំងនោះ ។
- សមត្ថភាពសម្រាប់ ប្រមូលនិងវិភាគ ទិន្នន័យស្តីពីបញ្ហាប្រជាជន នៅមានកម្រិតនៅឡើយ ។
- បញ្ហាប្រជាជននានាដែលបាននិងកំពុងលេចឡើង ត្រូវធ្វើការដោះស្រាយឱ្យបានល្អប្រសើរជាងមុន ។
- សមត្ថភាព និងឧបករណ៍នានា សម្រាប់ការប្រមូលទិន្នន័យ ការវិភាគគោលនយោបាយ និងការរៀបចំផែនការ ទាក់ទងនឹងប្រជាជន នៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ នៅមានកម្រិតនៅឡើយ ។
- សមត្ថភាពសម្រាប់ការវិភាគ និងការបកស្រាយ ទិន្នន័យប្រជាជន ចាំបាច់ត្រូវតែធ្វើការពង្រឹង នៅគ្រប់កម្រិតទាំងអស់ ដើម្បីជំរុញឱ្យមានការប្រើប្រាស់បានកាន់តែល្អប្រសើរជាងមុន នូវទិន្នន័យដែលមាន និង ទិន្នន័យដែលប្រមូលបាន ។

២៧០. *ការធ្វើជំរឿនប្រជាជន* ដប់ឆ្នាំម្តង ត្រូវបានធ្វើឡើងនៅខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ បន្ទាប់ពីការរៀបចំ ដោយប្រុងប្រយ័ត្ននិងដោយល្អិតល្អន់ ។ ការងារនេះត្រូវបានធ្វើឡើងដោយបុគ្គលិកកម្ពុជាទាំងស្រុង ដែលចង្អុលបង្ហាញពីសមត្ថភាពដែលត្រូវបានកសាងឡើង សម្រាប់ការរាប់និងការងារវិភាគដ៏ធំបែបនេះ ។ ដោយបានប្រើប្រាស់នូវអ្នកសម្ភាសន៍ ប្រមាណ ៣៥ ០០០នាក់ និងបានគ្របដណ្តប់លើគ្រួសារទាំងអស់ (២,៨លាន) និងលើប្រជាជនបណ្តោះអាសន្ន ការធ្វើជំរឿននេះ គឺជាការងារមួយដ៏ធំ ដែលត្រូវបានធ្វើឡើងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនិងដោយជោគជ័យ ។ លទ្ធផលចុងក្រោយនៃជំរឿនឆ្នាំ២០០៨ បង្ហាញថា :

- នៅ ឆ្នាំ២០០៨ ប្រជាជនសរុបមានចំនួន ១៣,៤លាននាក់ តិចជាងការប៉ាន់ស្មានពីមុន ដែលមាន ប្រមាណ ១៣,៨លាននាក់ ដោយមានសមាមាត្រប្រមាណ ២,៣ភាគរយ នៃប្រជាជននៅអាស៊ីអគ្នេយ៍ ទាំងមូល នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។
- អត្រាកំណើនប្រជាជនជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំ ត្រូវបានរកឃើញថា បានថយចុះជាប្រចាំ ពី ២,៥ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ (ជំរឿនទូទៅនូវប្រជារាស្ត្ររបស់ប្រទេសកម្ពុជាឆ្នាំ១៩៩៨) មកត្រឹម ១,៥ ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ សម្រាប់ ពីឆ្នាំ១៩៩៨ ដល់ ២០០៨ ។ កំណើនមធ្យមនេះ មានកម្រិតតិចជាងការប៉ាន់ស្មាន ពីមុន ដែលមាន ១,៨ភាគរយ ប៉ុន្តែនៅតែខ្ពស់ជាងកម្រិតមធ្យមសម្រាប់កម្រិតតំបន់បន្តិចនៅឡើយ (១,៣ភាគរយ) ។
- អត្រាកំណើនប្រជាជនជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំ នៅតំបន់ទីប្រជុំជនក្នុងឆ្នាំ២០០៨ មានកម្រិត ២,៦ភាគរយ ខ្ពស់ជាងនៅតំបន់ជនបទ ដែលមានកម្រិត ១,៣ភាគរយ ។
- សមាមាត្រភេទ គឺ បុរសមាន ៩៤,២ភាគរយ ធៀបនឹងស្ត្រី ១០០នាក់ ដោយកើនឡើងពី ៩៣ភាគរយ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ ។

- ទំហំមធ្យមរបស់គ្រួសារ បានថយចុះប្រហែល ០,៥ នៅក្នុងគ្រប់តំបន់ទាំងអស់ ពីឆ្នាំ១៩៩៨ ដល់ឆ្នាំ ២០០៨ (នៅទូទាំងប្រទេស បានថយចុះពី ៥,២ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ មកត្រឹម ៤,៧ ឆ្នាំ២០០៨ នៅតំបន់ទីប្រជុំជន បានថយចុះពី ៥,៥ នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ មកនៅត្រឹម ៥,០ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៨ និង នៅតំបន់ជនបទ បានថយចុះពី ៥,១ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ មកត្រឹម ៤,៦ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ក៏ការប្រែប្រួលនៃទំហំគ្រួសារមធ្យមនេះ គឺបណ្តាលមកពីការកើនឡើងនៃគ្រួសារថ្មី (ចំនួនគ្រួសារធម្មតា បានកើនឡើងពី ២,២លាន ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ ដល់ ២,៨លាន ក្នុងឆ្នាំ២០០៨) ។
- ទោះបីជារចនាសម្ព័ន្ធអាយុ បង្ហាញថាប្រជាជនកម្ពុជាជាប្រជាជនក្មេង ក៏សមមាត្រប្រជាជនអាយុ ក្រោម ១៥ឆ្នាំ បានថយចុះពី ៤២,៨ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ មកត្រឹម ៣៩ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ និង មកត្រឹម ៣៣,៧ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។
- ជាមួយគ្នានេះដែរ សមាមាត្រប្រជាជនវ័យចាស់ មានការកើនឡើង ហើយអាយុកាលសង្ឃឹមរស់ពីកំណើត បានកើនឡើងពី ៥៤ឆ្នាំ ក្នុងឆ្នាំ២០០០ ដល់ ៦០ឆ្នាំ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ សម្រាប់បុរស និងពី ៥៨ឆ្នាំ ក្នុងឆ្នាំ ២០០០ ដល់ ៦៤,៣ឆ្នាំ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ សម្រាប់ស្ត្រី ។ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ អត្រាប្រជាជន អាយុពី ៦៥ឆ្នាំ ឡើងទៅ មាន ៣,៥ភាគរយ (៣ភាគរយ សម្រាប់បុរស និង ៣,៩ភាគរយ សម្រាប់ស្ត្រី) ។ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៨ តួលេខនេះបានកើនឡើងដល់ ៤,៣ភាគរយ (៣,៥ភាគរយ ក្នុងចំណោមបុរស និង ៥ភាគរយ ក្នុងចំណោមស្ត្រី) ។
- ការថយចុះនៃចំនួនកុមារអាយុក្រោម ១៥ឆ្នាំ មានកម្រិតខ្ពស់ជាង ការកើនឡើងនៃចំនួន ប្រជាជនវ័យចាស់ ដែលនាំឱ្យមានការថយចុះអត្រាប្រជាជនស្ថិតនៅក្រោមបន្ទុក ពី ៨៦,១ភាគរយ (៦០ភាគរយ ក្នុងតំបន់ទីប្រជុំជន និង ៨៩,៧ភាគរយ ក្នុងតំបន់ជនបទ) ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ មកត្រឹម ៧៤ ភាគរយ (៥៩,៧ ភាគរយ នៅតំបន់ទីប្រជុំជន និង ៧៦,៨ភាគរយ ក្នុងតំបន់ជនបទ) ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ និង មកត្រឹម ៦១,២ភាគរយ (៤០,៨ភាគរយ ក្នុងតំបន់ទីប្រជុំជន និង ៦៧,១ភាគរយ នៅក្នុងតំបន់ជនបទ) ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។
- ប្រជាជននៅតំបន់ទីប្រជុំជន មាន ១៩,៥ភាគរយ កើនឡើងពី ១៧,៤ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ ចំណែកឯប្រជាជននៅតំបន់ជនបទ មាន ៨០,៥ភាគរយ ថយចុះពី ៨២,៤ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ ។
- *តួលេខជំរឿនប្រជាជន*ឆ្នាំ២០០៨ បានរំលេចយ៉ាងច្បាស់ ពីភាពជោគជ័យក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិប្រជាជន របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។

ជំពូកទី៣

គ្របខ័ណ្ឌម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចសម្រាប់ ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣

១. ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ច នាពេលចាប់ផ្តើម ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣

២៧១. កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងការថែរក្សា ស្ថិរភាពនយោបាយនិងសង្គម សន្តិភាពនិងសន្តិសុខផ្ទៃក្នុង និងការគ្រប់គ្រងសេដ្ឋកិច្ចដោយភាពម៉ឺងម៉ាត់ បានធ្វើឱ្យកម្ពុជាសម្រេចបាននូវ អត្រាកំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ កម្រិតខ្ពស់ ក្នុងទស្សវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ។ ទោះជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ ការអនុវត្ត *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* នឹងចាប់ផ្តើម ខណៈពេលដែលស្ថានភាពសកលលោក កំពុងស្ថិតក្នុងភាពមិនច្បាស់លាស់ ដោយសារតែបណ្តាប្រទេសអភិវឌ្ឍនិងកំពុងអភិវឌ្ឍ កំពុងតែមមាញឹក ក្នុងការកាត់បន្ថយឱ្យបានជាអតិបរមានូវផលប៉ះពាល់នៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុសកលលោក ដែលបានកើតឡើង នាចុងឆ្នាំ២០០៧ ដោយបណ្តាលឱ្យមានការធ្លាក់ចុះយ៉ាងខ្លាំង នៅបណ្តាសេដ្ឋកិច្ចជឿនលឿននានា ។ សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា បានចាប់ផ្តើមរងឥទ្ធិពលអវិជ្ជមានពីវិបត្តិនេះ នៅឆ្នាំ២០០៨ ដោយកំណើន*ផសស* សម្រេចបានតែ ៦,៧ភាគរយ ប៉ុណ្ណោះ បើធៀបនឹង ១០,២ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ។ ការបន្តធ្លាក់ចុះនៃសេដ្ឋកិច្ច នៅបណ្តាប្រទេសអភិវឌ្ឍ (គិតមកដល់ពាក់កណ្តាលឆ្នាំ២០០៩) នឹងមានផលប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងមកលើសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ក្នុងរយៈពេលខ្លី គឺ ឆ្នាំ២០០៩ និង ២០១០ ។

២៧២. *រាជរដ្ឋាភិបាល* ត្រូវប្រឈមនឹងការងារដ៏ធំមួយ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងការវិវត្តខាងក្រៅប្រទេស និងដើម្បីរក្សាកំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ដែលសម្រេចបានក្នុងទស្សវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ។ ទោះបីជាមានការធ្លាក់ចុះសេដ្ឋកិច្ច ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ និង ២០១០ ក៏ដោយ ក៏*រាជរដ្ឋាភិបាល* បានប្តេជ្ញាថែរក្សាសមិទ្ធផលដែលសម្រេចបានក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ក្នុងទស្សវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងប្រើប្រាស់គ្រប់វិធានការចាំបាច់ទាំងអស់ ដើម្បីកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់នៃការវិវត្តខាងក្រៅប្រទេស មកលើជនងាយរងគ្រោះ និងប្រជាជនជនក្រីក្រ ជាពិសេស ប្រជាជននៅតាមតំបន់ជនបទ ។ ចាប់តាំងពីការបោះឆ្នោតជាសាកលលើកទី១ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ មក *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានប្រឈមនឹង ព្រមទាំង បានជំនះលើ ឧបសគ្គធំៗជាច្រើន ហើយក៏មានទំនុកចិត្តថា នឹងអាចដោះស្រាយបញ្ហាលំបាកទាំងឡាយដែលមាននាបច្ចុប្បន្ននេះ ដោយមានកិច្ចសហការ ពីប្រជាជនកម្ពុជាគ្រប់ស្រទាប់វណ្ណៈ និង ពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ថ្មីនិងចាស់ ។ បើពិនិត្យមើលជាលក្ខណៈប្រវត្តិសាស្ត្រ ចាប់តាំងពីការបង្កើត*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី១ នៃរដ្ឋសភា* ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា អាចបែងចែកជា ៣ ដំណាក់កាលសំខាន់ៗ គឺ :

- *ដំណាក់កាលស្តារ ១៩៩៣ - ១៩៩៨*
- *ដំណាក់កាលកសាងឡើងវិញ ១៩៩៩ - ២០០៣*
- *ដំណាក់កាលងើបឡើង ២០០៤ - ២០០៨*

២៧៣. ***ដំណាក់កាលស្តារ ឆ្នាំ១៩៩៣-១៩៩៨ :*** នៅពាក់កណ្តាលទសវត្សរ៍ ឆ្នាំ១៩៨០ ប្រទេសកម្ពុជា បានអនុវត្តកម្មវិធីកំណែទម្រង់ជាច្រើន ដើម្បីប្តូរពីប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចផែនការ ទៅជា ប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ ។ សមាសធាតុដំបូងចាំបាច់នានា នៃសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដូចជា ការអនុញ្ញាតឱ្យមានកម្មសិទ្ធិឯកជន ដំណើរការឯកជនភាវូបនីយកម្មសហគ្រាសរដ្ឋ និង វិសមូហភាវូបនីយកម្មក្នុងវិស័យកសិកម្ម ដែលកត្តាទាំងនេះ បានបើកផ្លូវឱ្យមាន ការបង្រួបបង្រួមជាតិ និង *ការបោះឆ្នោតជាសកល* លើកទីមួយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ក៏កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី១* ក្នុងការកែទម្រង់ទីផ្សារ បានរងសម្ពាធ ពីអតុល្យភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ដែលបណ្តាលមកពីកត្តាជាច្រើន ដូចជា :

- សេរីភាវូបនីយកម្មសេដ្ឋកិច្ច ដែលបានចាប់ផ្តើមនាចុងទសវត្សរ៍ ឆ្នាំ១៩៨០ បានបង្កជាឧបសគ្គ ដល់ការកៀរគរចំណូលរដ្ឋ ។ *ឯកជនភាវូបនីយកម្មនៃសហគ្រាសរដ្ឋ* និង កំណែទម្រង់សហគ្រាស រួមផ្សំជាមួយសេរីភាវូបនីយកម្មនៃការកំណត់ថ្លៃ និងសេរីភាវូបនីយកម្មពាណិជ្ជកម្ម បានកាត់បន្ថយឧបត្ថម្ភធន ដែលសហគ្រាសសាធារណៈធ្លាប់បានទទួលពីពេលមុន ។ ការបាត់បង់ចំណូលនេះ មិនអាចត្រូវជំនួសបានភ្លាមៗ ដោយចំណូលពីវិស័យឯកជន ដែលកំពុងតែងើបឡើងនោះទេ ។
- ក្នុងផ្នែកចំណាយវិញ ការបញ្ចប់ការគ្រប់គ្រងថ្លៃ បានបណ្តាលឱ្យ ថ្លៃដើមឯកតានៃទំនិញនិងសេវាកម្មដែលត្រូវផ្គត់ផ្គង់ សម្រាប់ប្រតិបត្តិការនិងការវិនិយោគ កើនឡើងយ៉ាងខ្លាំង ។ គោលនយោបាយរបស់ *រាជ-រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងការរក្សា ចំណាយលើប្រាក់បៀវត្សរ៍របស់បុគ្គលិករដ្ឋ និងចំណាយលើការការពារជាតិ បានកាត់បន្ថយវិនិយោគសាធារណៈ និង ចំណាយលើប្រតិបត្តិការនិងការថែទាំ។
- កម្ចីក្រោមកិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពីពាណិជ្ជកម្មនិងការទូទាត់ ឆ្នាំ១៩៨៦-១៩៩០ ជាមួយ *សហភាពសូវៀត* ត្រូវបានបញ្ឈប់ ។ ជំនួយជាទំនិញដែលទទួលបានក្រោមកិច្ចព្រមព្រៀងនេះ បានរួមចំណែក ១៥ ភាគរយ នៃចំណាយថវិកាសរុប ក្នុងឆ្នាំ១៩៨៩ ។ ជំនួយមនុស្សធម៌ ដែលទទួលបាន មានប្រមាណតែពី ២០-៣០ លានដុល្លារអាមេរិក ប៉ុណ្ណោះ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩១-១៩៩២ ។
- នៅក្នុងស្ថានភាពទាំងនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ត្រូវដោះស្រាយបញ្ហាឱនភាពថវិកា ដោយការបោះពុម្ពក្រដាសប្រាក់បន្ថែម ។ ការធ្វើហិរញ្ញប្បទាន ដោយការបោះពុម្ពក្រដាសប្រាក់បន្ថែម បានគ្របដណ្តប់ជាងពាក់កណ្តាលនៃកង្វះថវិការដ្ឋ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩១ ហើយ ចំណាយ ២០ភាគរយ ត្រូវបានជំពាក់ ។ ការបើកប្រាក់បៀវត្សរ៍មិនសូវទៀងទាត់ ។ ការធ្វើហិរញ្ញប្បទានដល់ឱនភាពថវិកា ដោយការបោះពុម្ពក្រដាសប្រាក់បន្ថែម បានធ្វើឱ្យកម្រិតអតិផរណាឡើងខ្ពស់ ។ កត្តានេះ បានបណ្តាលឱ្យ សាធារណជនគ្មានជំនឿទុកចិត្តលើរូបិយវត្ថុជាតិ ហើយ បានធ្វើឱ្យដុល្លារូបនីយកម្ម មានកម្រិតខ្ពស់ ។

២៧៤. ការបង្កើតឡើងនូវ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នាឆ្នាំ១៩៩៣ បាននាំដល់ការបញ្ចប់ហ៊ុំព័ទ្ធសេដ្ឋកិច្ចលើកម្ពុជា ដែលអនុវត្តតាំងពីឆ្នាំ១៩៧៩ មក ហើយនាំមកនូវលំហូរនៃ ការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេស និង ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការ សម្រាប់ការស្តារសេដ្ឋកិច្ចឡើងវិញ ។ ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៩៣-១៩៩៨ ប្រទេសកម្ពុជា មានទាំង សន្តិភាពនិងសង្គ្រាម ។

រាជរដ្ឋាភិបាល សម្រាប់នីតិកាលទី១ មិនអាចផ្តល់អាទិភាពពេញលេញលើការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចនិងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្របានឡើយ ដោយត្រូវប្រយុទ្ធជាមួយ *ខ្មែរក្រហម* នៅតំបន់ជាច្រើននៃផ្ទៃប្រទេស ។ ចំណាយលើវិស័យការពារជាតិនិងសន្តិសុខ មានប្រមាណ ៦,៣ភាគរយ នៅពេលដែល ចំណាយសង្គមកិច្ចមានប្រមាណតែ ២,១ភាគរយ ប៉ុណ្ណោះ នៃ*ផសស* ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៤ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ក៏*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានចាប់ផ្តើមធ្វើកំណែទម្រង់ដំណាក់កាលទីមួយ ។ អត្រាអតិផរណាធ្លាក់ពី ១២១ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩១ មក -០,៧ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ ។ ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងថវិកា បែបប្រទេសបារាំង ត្រូវបានយកមកអនុវត្ត ហើយក្របខ័ណ្ឌលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ត្រូវបានបង្កើតឡើងសម្រាប់សហគ្រាសសាធារណៈ ។ ជាមួយនឹងការអនុវត្តនូវ ***យុទ្ធសាស្ត្រ ឈ្នះ-ឈ្នះ*** របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* រចនាសម្ព័ន្ធយោធានិងនយោបាយរបស់ខ្មែរក្រហម ត្រូវបានបញ្ចប់ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៨ ហើយមូលដ្ឋានគ្រឹះសម្រាប់សន្តិភាព សន្តិសុខ និងកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ក៏ត្រូវបានធានាឱ្យមាន ។ ទោះជាមានឧបសគ្គជាច្រើនក៏ដោយ ក៏កំណើនសេដ្ឋកិច្ចមធ្យម ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៩៣-១៩៩៧ មាន ៦,៦ភាគរយ ។ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចនាពេលនោះ គឺ សម្រេចបានដោយសារ ការប្រើប្រាស់យ៉ាងច្រើនលើសលប់នូវធនធានធម្មជាតិ ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការ និងលំហូរចូលនៃវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេស មកក្នុងវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ។ ពីឆ្នាំ១៩៩៤-១៩៩៨ ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការមួយភាគធំ ត្រូវបានប្រើប្រាស់ដើម្បីស្តារ សមត្ថភាពផលិតថាមពលនិងការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតឡើងវិញ ។ អនុវិស័យ អគ្គិសនី ឧស្ម័ន និងទឹក នៃវិស័យឧស្សាហកម្ម បានកើនជាមធ្យមប្រមាណ ១៤,៩ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។ រដ្ឋបាលសាធារណៈ បានកើន ២០,៨ភាគរយ ហើយ វិស័យហិរញ្ញវត្ថុ បានកើនឡើងជាមធ្យម ៣៨,៩ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។

២៧៥. ***ដំណាក់កាលកសាងឡើងវិញ ១៩៩៩-២០០៣*** : ក្នុង*នីតិកាលទី២* (១៩៩៨-២០០៣) *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានអនុវត្ត *យុទ្ធសាស្ត្រត្រីកោណ* របស់ខ្លួនយ៉ាងខ្លាំងក្លា ដោយផ្តោតសំខាន់លើ *(១) រក្សាសន្តិភាពនិងសន្តិសុខ (២) ធ្វើសមាហរណកម្មកម្ពុជាទៅក្នុងតំបន់និងក្នុងពិភពលោក* និង *(៣) ជំរុញការអភិវឌ្ឍសង្គមនិងសេដ្ឋកិច្ច* ។ ការអនុវត្តដោយជោគជ័យនៃយុទ្ធសាស្ត្រនេះ អនុញ្ញាតឱ្យ*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* រក្សាបាននូវ សន្តិភាព សន្តិសុខ ស្ថិរភាពនយោបាយ និងចាប់ផ្តើមកសាងស្ថាប័នប្រជាធិបតេយ្យឡើងវិញ ។ *កម្ពុជា* ត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិឡើងវិញ បន្ទាប់ពីការផ្ទុះអាវុធ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៧ ។ *កម្ពុជា* ត្រូវបានផ្តល់អាសនៈនៅ*អង្គការសហប្រជាជាតិ* ក្នុងខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៨ និងក្លាយជាសមាជិកនៃ*សមាគមន៍ប្រជាជាតិអាស៊ីអាគ្នេយ៍* ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៩ ។ លក្ខខណ្ឌទាំងនេះបានអនុញ្ញាតឱ្យ*រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ធ្វើឱ្យកាន់តែស៊ីជម្រៅនិងពង្រីកបន្ថែមទៀតនូវ កម្មវិធីកំណែទម្រង់ផ្សេងៗរបស់ខ្លួន ។ របៀបវារៈនៃកំណែទម្រង់បានផ្តោតទៅលើ *ការរក្សានិរន្តរភាពកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ការជំរុញដំណើរការស្តារនាសេដ្ឋកិច្ចឡើងវិញ ការរក្សាស្ថិរភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ការពង្រឹងគ្រឹះស្ថានធនាគារនិងហិរញ្ញវត្ថុ ការអនុវត្តនូវវិធានការបន្ថែមក្នុងកំណែទម្រង់សារពើពន្ធ ការធានាឱ្យមាននូវការគ្រប់គ្រងល្អលើទ្រព្យសម្បត្តិសាធារណៈ* និង *ការបង្កើនវិនិយោគសាធារណៈ លើហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្តនិងសង្គម និងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស* ។

២៧៦. ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៩៩-២០០៣ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចជាមធ្យម សម្រេចបានប្រមាណ ៨,៨ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ទោះបីជាជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការ បានបន្តធ្វើហិរញ្ញប្បទានដល់កំណើនសេដ្ឋកិច្ចក៏ដោយ ក៏ការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេស ជាពិសេស លើរោងចក្រកាត់ដេរនិងទេសចរណ៍ គឺនៅតែជាកត្តាគន្លឹះសម្រាប់ជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ក្នុងអំឡុងពេលនោះដែរ ។ អនុវិស័យសម្លៀកបំពាក់ បានកើនឡើងដល់ ៣៥,១ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។ អនុវិស័យសំណង់ បានក្លាយជាសសរទ្រូងមួយនៃកំណើន ដោយមានកំណើនជាមធ្យម ២០,១ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។ សន្តិភាពដែលទើបទទួលថ្មីៗ បានធ្វើឱ្យវិស័យទេសចរណ៍ មានការរីកចម្រើនយ៉ាងលឿន ដោយមានអត្រាកំណើនជាមធ្យម ១៣,៦ ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ការបន្តស្តារឡើងវិញលើបញ្ហាថាមពលនិងទឹក បានធ្វើឱ្យមានការរីកចម្រើនក្នុង អនុវិស័យអគ្គិសនី ឧស្ម័ន និងទឹក ដោយមានអត្រាកំណើនជាមធ្យម ១០,២ភាគរយ ។ ទោះបីជាការរួមចំណែករបស់វិស័យកសិកម្មក្នុង *ផសស សរុប* បានថយចុះបន្តិច ខណៈពេលដែលវិស័យផ្សេងៗ បានកើនឡើងក៏ដោយ ក៏វិស័យនេះបានរួមចំណែក ៣២,០ភាគរយ នៃ *ផសស សរុប* នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៣ ដែរ ។

តារាងទី៨ : សូចនាករម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ឆ្នាំ១៩៩៨ ឆ្នាំ១៩៩៩ ឆ្នាំ២០០១-២០០៨

	១៩៩៨	១៩៩៩	២០០០	២០០១	២០០២	២០០៣	២០០៤	២០០៥	២០០៦	២០០៧	២០០៨
អត្រាកំណើន *ផសស ពិត* (%)	៩,១	១១,៩	៨,៨	៨,១	៦,៦	៨,៥	១០,៣	១៣,៣	១០,៨	១០,២	៦,៧
-កសិកម្ម (%)	៩,៧	២,២	-០,៤	៣,៦	-២,៥	១០,៥	-០,៩	១៥,៧	៥,៥	៥,០	៥,៧
-ឧស្សាហកម្ម (%)	១៤,២	២១,២	៣១,២	១១,២	១៧,១	១២,០	១៦,៦	១២,៧	១៨,៣	៨,៤	៤,០
-សេវាកម្ម (%)	០,៦	១៤,៦	៨,៩	១១,១	៧,៧	៥,៩	១៣,២	១៣,១	១០,១	១០,១	៩,០
ផសស សម្រាប់ម្នាក់ៗ (ដុល្លារ)	២៤៨	២៨១	២៨៨	៣១២	៣៣១	៣៥៦	៤០២	៤៦៨	៥៣៤	៦២៣	៧៣៨
សញ្ជ័យជាតិ (% នៃ*ផសស*)	១៩,៤	១៦,៥	១៧,៦	២០,២	២១,៥	១៦,៣	១៦,៤	១៧,៣	២១,១	២៣,៨	១៦,៩
សញ្ជ័យរបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់កណ្តាល (% នៃ*ផសស*)	-១,០	១,៦	១,៣	០,៩	០,៩	០,៨	១,៦	១,៧	១,០	៣,១	៣,០
សញ្ជ័យឯកជន (% នៃ*ផសស*)	២០,៤	១៤,៩	១៦,២	១៩,៣	២០,៦	១៥,៦	១៤,៨	១៥,៦	២២,១	២០,៧	១៣,៩
វិនិយោគក្នុងស្រុក (% នៃ*ផសស*)	១២,១	១១,៨	១២,១	១២,១	១១,៩	១២,២	១១,៨	១១,១	១១,២	១១,១	១១,៣
វិនិយោគសាធារណៈ (% នៃ*ផសស*)	៤,៧	៥,៤	៥,៩	៧,១	៨,៤	៦,៥	៥,៨	៥,៣	៥,៩	៦,២	៦,៥
វិនិយោគឯកជន (% នៃ*ផសស*)	១៨,៧	១៦,៥	១៤,៧	១៤,២	១៤,២	១២,៨	១២,៩	១៦,៣	១៦,៩	២០,៤	១៨,០

ប្រភព : វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា និង ស្ថាប័នហិរញ្ញវត្ថុអន្តរជាតិ

២៧៧. **ដំណាក់កាលសេដ្ឋកិច្ចងើបឡើង ឆ្នាំ២០០៤-២០០៨ :** ក្នុងដំណាក់កាលនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានពន្លឿនការអនុវត្តកំណែទម្រង់ជំហានទី២ ជាពិសេស ការអនុវត្ត*កម្មវិធីកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ* ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ការវិនិយោគលើវិស័យសង្គមកិច្ច និងការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ដើម្បីកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ក៏ត្រូវបានបង្កើនផងដែរ ជាពិសេស នៅតាមទីជនបទ ។ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង ត្រូវបានផ្តោតលើ ការស្តារនិងកសាងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រជនបទឡើងវិញ និងបណ្តាញផ្លូវថ្នល់ តាមខេត្តនិងជនបទ ។ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចក្នុងអំឡុងពេលនេះ

សម្រេចបានជាមធ្យម ១០,៣ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ដែលក្នុងនោះ កំណើនខ្ពស់បំផុត គឺ ១៣,៣ភាគរយ នៅក្នុងឆ្នាំ ២០០៥ ។ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជានៅតែមានកំណើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ក្នុងអត្រាប្រចាំឆ្នាំ ៦,៧ភាគរយ ទោះបីជាបានថយចុះ ធៀបនឹងឆ្នាំ២០០៤-២០០៧ ដោយបណ្តាលមកពីវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងឱនភាពសេដ្ឋកិច្ចសកលលោក ដែលបានចាប់ផ្តើម ពីចុងឆ្នាំ២០០៧មក ក៏ដោយ ។

រូបទី១ : អត្រាកំណើនសេដ្ឋកិច្ចប្រចាំឆ្នាំ ១៩៩៤-២០០៨

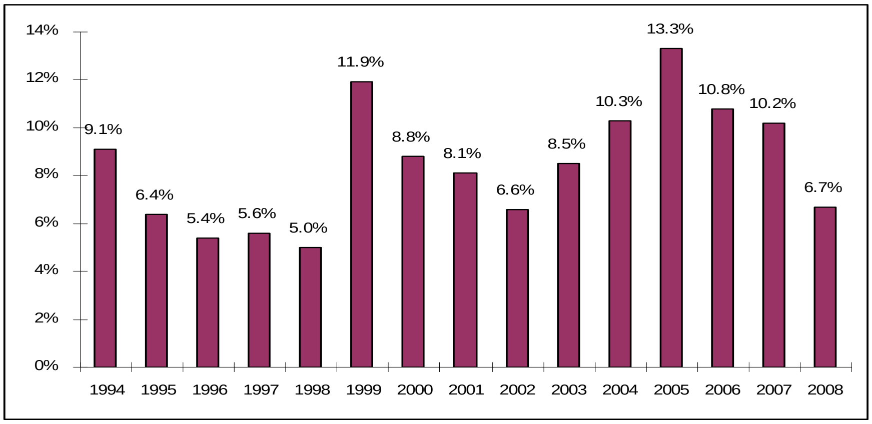

២៧៨. ចាប់តាំងពីឆ្នាំ១៩៩៣មក សមាសភាពតាមវិស័យនៃសេដ្ឋកិច្ច បានផ្លាស់ប្តូរយ៉ាងខ្លាំង ។ ពីឆ្នាំ១៩៩៣-២០០៨ ការរួមចំណែករបស់វិស័យនីមួយៗ (គិតតាមថ្ងៃបច្ចុប្បន្ន) មានការប្រែប្រួល ដូចខាងក្រោម :

- វិស័យកសិកម្មថយចុះពី ៤៥,៣ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ មក ៣២,៤ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។
- វិស័យឧស្សាហកម្មកើនពី ១២,៦ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ ទៅ ២២,៤ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ ក្នុងវិស័យឧស្សាហកម្ម :
    - ➢ អនុវិស័យសម្លៀកបំពាក់ និងកម្មន្តសាលកាត់ដេរ បានកើនពី ១,០ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ ទៅ ១០,៣ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។
    - ➢ អនុវិស័យរ៉ែ បានកើនឡើងពី ០,២ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៣ ទៅ ០,៤ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។
    - ➢ អនុវិស័យសំណង់ឡើងពី ៣,៥ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ ១៩៩៣ ទៅ ៦,១ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។
- វិស័យសេវាកម្មមានការធ្លាក់ចុះបន្តិចពី ៣៩,៤ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ មក ៣៨,៨ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ដោយសារ វិស័យឧស្សាហកម្មមានកំណើនខ្ពស់ ។ ក្នុងវិស័យសេវាកម្ម :
    - ➢ អនុវិស័យទេសចរណ៍និងសណ្ឋាគារ បានកើនពី ២,៣ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ ទៅ ៤,៥ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។
    - ➢ អនុវិស័យដឹកជញ្ជូននិងទូរគមនាគមន៍ បានកើនពី ៥,៥ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ ទៅ ៧,៤ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។

- អនុវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ បានកើនពី ០,៣ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ ដល់ ១,៣ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៨ ។
- អនុវិស័យអចលនទ្រព្យ បានធ្លាក់ចុះពី ៩,១ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣ មក ៦,៤ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។

២៧៩. ចាប់តាំងពីការបោះឆ្នោតជាសកលលើកទី១ ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៣មក *ផសស សរុប* បានកើនពី ២,៤៨ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៤ ទៅ ១០,៣៤ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ហើយ *ផសស* សម្រាប់មនុស្សម្នាក់ បានកើនពី ២៤៨ដុល្លារអាមេរិក ក្នុងឆ្នាំ១៩៩៤ ទៅ ៧៣៩ដុល្លារអាមេរិក ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ ក្នុងអំឡុងពេលប្រាំឆ្នាំចុងក្រោយ ២០០៣-២០០៨ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចដែលមានសន្ទុះខ្លាំង បានធ្វើឱ្យ*ផសស*សម្រាប់មនុស្សម្នាក់ បានកើនឡើងទ្វេដង ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ទំហំនៃ*ផសស សរុប* នៅតែស្ថិតក្នុងកម្រិតមធ្យមនៅឡើយ ពោលគឺ ១០,៣ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក ។ *ផសស* នៃមនុស្សម្នាក់ៗ នឹងអាចកើនឡើងដល់ ១ 000 ដុល្លារអាមេរិក នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៥ ឬ អាចឆាប់ជាងនេះទៀត នៅពេលដែលមានចង្វាក់ផលិតកម្មប្រេងនិងឧស្ម័នចាប់ដំណើរការ ។

២៨០. យោងលើការសិក្សាមួយរបស់*ធនាគារពិភពលោក* កម្ពុជាស្ថិតក្នុងចំណោមប្រទេសចំនួន១៥ ដែលមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ជាងគេ នៅក្នុងចន្លោះឆ្នាំ១៩៩៨-២០០៧ ដែល ខ្ពស់ជាងប្រទេសចិនបន្តិច និង ខ្ពស់ជាងកំណើនមធ្យម ៨,៤ភាគរយ ក្នុងតំបន់អាស៊ី-ប៉ាស៊ីហ្វិកទាំងមូល ។

រូបទី២ : បណ្ដាប្រទេសដែលសន្ទុះសេដ្ឋកិច្ចខ្លាំងគ្នា ចន្លោះឆ្នាំ ១៩៩៨-២០០៧

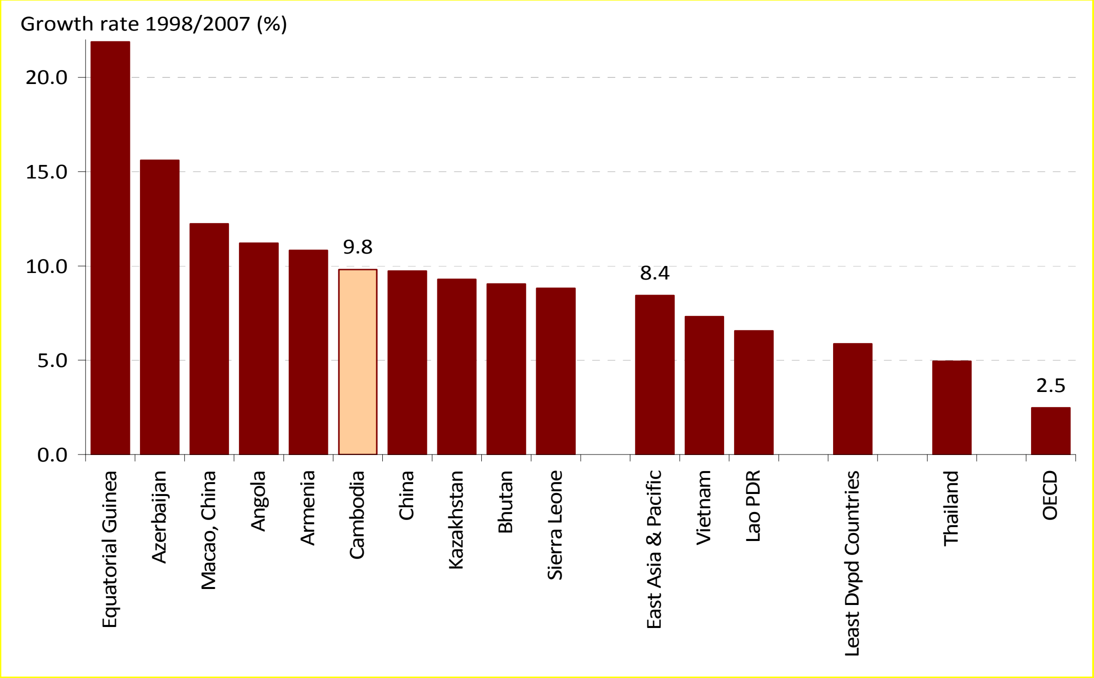

ប្រភព : ធនាគារពិភពលោក

២៨១. ដូចបានគូសបញ្ជាក់ពីខាងដើម ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ជាពិសេស នៅតាមតំបន់ជនបទ នឹងនៅតែជាអាទិភាពចម្បងមួយ ក្នុងចំណោមអាទិភាពនានារបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ក្នុងទសវត្សរ៍ក្រោយនេះ ដែលសម្រេចបានជាមធ្យម ប្រមាណ ១០ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ បានលើកតម្កើងជីវភាពរស់នៅ និងកាត់បន្ថយចំនួនអ្នកក្រីក្រ នៅទូទាំងប្រទេស ។ លទ្ធផលនៃ*ការអង្កេតសង្គមនិងសេដ្ឋកិច្ចឆ្នាំ២០០៧* បានបង្ហាញថា ចំនួនប្រជាជនស្ថិតក្រោមបន្ទាត់ភាពក្រីក្រនៅទូទាំងប្រទេស បានថយចុះពី ៣៤,៨ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ មកនៅត្រឹម ៣០,១ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០៧ គឺធ្លាក់ចុះ ៤,៧ភាគរយ ដែលជាមធ្យមបានធ្លាក់ចុះជាង ១ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ទិន្នន័យនេះបង្ហាញថា *"រូបភាពនៃការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនៃសុខុមាលភាព ក្នុងក្រុមបញ្ចភាគដែលក្រីក្របំផុត និង ក្រុមបញ្ចភាគដែលក្រីក្របំផុតបន្ទាប់ ត្រូវបានពង្រឹង តាមរយៈ ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនៃកត្តាជាច្រើន ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹង ការផ្តល់សេវាកម្ម និង លទ្ធផលនានានៃការអភិវឌ្ឍមនុស្ស ។ សមិទ្ធផលជាច្រើន ត្រូវបានគេសង្កេតឃើញមាន នៅក្នុងវិស័យ អប់រំ សុខាភិបាល ផលិតកម្មកសិកម្ម និងអាហារូបត្ថម្ភ ។ លទ្ធភាពទទួលបានជារូបវន្ត នូវសេវាកម្មសាធារណៈផ្សេងៗ ត្រូវបានធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង ដោយគិតជា ចម្ងាយមធ្យមទៅកាន់មណ្ឌលសុខភាពឬសាលារៀន ដែលនៅជិតបំផុត ។ ប្រការទាំងនេះ ដោយរួមផ្សំជាមួយនឹង ការលើកកម្ពស់ទាំងបរិមាណនិងគុណភាពនៃបណ្តាញផ្លូវថ្នល់ និង ការកើនឡើងនៃប្រាក់ចំណូលពិត បង្ហាញឱ្យឃើញពីមូលហេតុនៃការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ អត្រានៃការសិក្សា ឬ ឥរិយាបថ នៃការគិតគូរដល់សុខភាព ។ ជាមួយគ្នានេះ លទ្ធផលការងារជាច្រើន ត្រូវបានបន្តធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង ដូចជា កម្រិតមធ្យមនៃការទទួលបានការអប់រំ និងស្ថានភាពសុខភាពដែលត្រូវបានរាយការណ៍ ដោយសាមីខ្លួនផ្ទាល់"*[១] ។

២៨២. ការធានាឱ្យបាននូវជោគជ័យ ក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រនាពេលអនាគត បានជួបប្រទះនឹងបញ្ហាប្រឈមជាច្រើនថែមទៀត ដែលបណ្តាលមកពីភាពចាំបាច់ក្នុងការការពារ សមិទ្ធផលដែលយើងសម្រេចបានដោយលំបាក ដែលបច្ចុប្បន្ននេះ កំពុងត្រូវបានយាយី ដោយវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុពិភពលោក ។ ជាការពិតណាស់ ប្រសិនបើស្ថានភាពបច្ចុប្បន្ន នៅតែបន្តអូសបន្លាយសម្រាប់រយៈពេលមួយវែង នោះប្រជាជនទាំងឡាយដែលទើបនឹងបានរស់នៅក្នុងជីវភាពមួយ ស្ថិតនៅលើខ្សែបន្ទាត់ភាពក្រីក្រ នាពេលបច្ចុប្បន្ន អាចនឹងធ្លាក់មកនៅក្រោមខ្សែបន្ទាត់ភាពក្រីក្រវិញ ។ ក្នុងន័យនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បាននិងកំពុងចាត់វិធានការបន្ទាន់ ដើម្បីពង្រីកប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម តាមរយៈការឧបត្ថម្ភធនផ្សេងៗនិងការបង្កើតការងារអតិពលកម្ម ដូចជា កម្មវិធីស្បៀងនិងប្រាក់ពលកម្ម ជាដើម ដើម្បីការពារក្រុមជនងាយរងគ្រោះបំផុត និងប្រជាជនក្រីក្រ មិនឱ្យរងផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាន នៃការវិវត្តខាងក្រៅប្រទេស ។

---

[១] *ធនាគារពិភពលោក "ស្ថានភាពភាពក្រីក្រនិងនិន្នាការនៅកម្ពុជា : ការរកឃើញពី អង្កេតសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមនៅកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧" របាយការណ៍លេខ. ៤៨៦១៨-KH ទំព័រ viii ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៩ ។*

២. ការគ្រប់គ្រងម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ឆ្នាំ២០០៩-២០១៣

២៨៣. ទោះប្រឈមជាមួយនឹងភាពមិនច្បាស់លាស់ ដែលបណ្តាលមកពីវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងសេដ្ឋកិច្ចសាកលលោកក៏ដោយ ក៏*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បន្តប្តេជ្ញារក្សាស្ថិរភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ដោយអនុវត្តវិធានការនានា ដើម្បីកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់នៃវិបត្តិនេះមកលើជនងាយរងគ្រោះនិងអ្នកក្រ ជាពិសេស ប្រជាជននៅតាមតំបន់ជនបទ ដើម្បីការពារលទ្ធផលដែលសម្រេចបាន ក្នុងការងារកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រប៉ុន្មានឆ្នាំកន្លងមកនេះ ។ គោលដៅរយៈមធ្យមនៃក្របខ័ណ្ឌម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* គឺបន្តខិតខំដើម្បី *(១)* សម្រេចបាននូវអត្រាកំណើនជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំពី ៦-៧ ភាគរយ ក្នុងរយៈមធ្យមខាងមុខ *(២)* រក្សាអត្រាអតិផរណាឱ្យនៅក្រោម ៥ ភាគរយ *(៣)* កំណត់បំណុលបរទេសឱ្យមានកម្រិតប្រហាក់ប្រហែលនឹង លំហូរនៃហិរញ្ញប្បទានសម្បទាននិងការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេស និង *(៤)* រក្សាទុនបម្រុងបរទេស ស្មើនឹងការនាំចូលបីខែ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងបន្តអនុវត្តគោលនយោបាយសារពើពន្ធ និងគោលនយោបាយរូបិយវត្ថុ ដោយប្រយ័ត្នប្រយែង ដោយមានការផ្តោតទៅលើការពង្រីកមូលដ្ឋានសារពើពន្ធ សម្រាប់បង្កើនចំណូល ដើម្បីពង្រឹងស្ថិរភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ ។

២៨៤. ដើម្បីកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់នៃវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុសកលលោក *រាជរដ្ឋាភិបាល* បានដាក់ចេញនូវវិធានការបន្ទាន់ជាច្រើន រួមមាន កញ្ចប់សារពើពន្ធជំរុញកំណើន និង ពង្រឹងការយកចិត្តទុកដាក់លើការគាំទ្រដល់កម្មវិធីសំណាញ់សុវត្ថិភាពសង្គម ដែលអនុវត្តដោយស្ថាប័នរដ្ឋនិងភ្នាក់ងារផ្សេងៗ ដើម្បីជួយក្រុមជនងាយរងគ្រោះនិងប្រជាជនក្រីក្រ ។ នៅក្នុងការគ្រប់គ្រងគោលនយោបាយរូបិយវត្ថុ *ធនាគារជាតិកម្ពុជា* បានឆ្លើយតបយ៉ាងឆាប់រហ័ស ដែលរួមមាន ការសម្រួលដល់ការអនុវត្តគោលនយោបាយរូបិយវត្ថុមួយដែលជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងការដាក់ចេញនូវវិធានការជាច្រើនទៀត ដើម្បីគាំទ្រនិងពង្រឹង ប្រព័ន្ធធនាគារនិងហិរញ្ញវត្ថុ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* មានជំនឿថា តាមរយៈការអនុវត្តយ៉ាងស្វាហាប់នូវរបៀបវារៈគោលនយោបាយសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច ក្នុងនីតិកាលទី៤នៃ*រដ្ឋសភា* ដែលបានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ក្នុង *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* ជាពិសេស គឺការអនុវត្តគោលនយោបាយដើម្បីធ្វើពិពិធកម្មនិងពង្រីកមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច និង ដើម្បីបង្កើនឧត្តមភាពប្រកួតប្រជែងក្នុងទីផ្សារតំបន់និងពិភពលោក នឹងធ្វើឱ្យសេដ្ឋកិច្ចមានកំណើនឡើងវិញ ក្នុងរយៈមធ្យមខាងមុខ ដូចដែលធ្លាប់សម្រេចបានជាប្រវត្តិសាស្ត្រ នាពេលកន្លងមក ។

២៨៥. ក្នុងរយៈពេលខ្លីទៅមធ្យម *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងបន្តអនុវត្តវិធានការ ដើម្បី :

- ពង្រឹងវិស័យហិរញ្ញវត្ថុដើម្បី កសាងទំនុកចិត្តក្នុងទីផ្សារឡើងវិញ និងទាក់ទាញមូលធនឯកជនបន្ថែមទៀត ។ ដើម្បីបង្កើតមូលដ្ឋានគ្រឹះ សម្រាប់កំណើនឥណទានធនាគារឡើងវិញ គោលនយោបាយក្នុងរយៈពេលខ្លីខាងមុខនឹងផ្តោតលើ ការកែប្រែរចនាសម្ព័ន្ធនៃស្ថាប័នហិរញ្ញវត្ថុទន់ខ្សោយ ដោយធ្វើការលាងសម្អាតទ្រព្យសកម្មដែលខូចឬបាត់បង់តម្លៃពីតារាងតុល្យការ ការវាយតម្លៃពីភាពជោគជ័យរបស់ធនាគារ និងការធានាឱ្យមានការបំពេញទុនបន្ថែមដល់ធនាគារ ប្រសិនបើចាំបាច់ ។

- បន្តអនុវត្តគោលនយោបាយម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចនានា ដើម្បីជំរុញតម្រូវការ ។
- រក្សាតុល្យភាពរវាង ការប្រឹងប្រែងជំរុញតម្រូវការ និងហានិភ័យនៃការធ្វើឱ្យមានលំហូរចេញនូវមូលធន កាន់តែច្រើនឡើង ឬ ការធ្វើឱ្យធ្លាក់ចុះនូវគុណភាពនៃឥណទាន តាមរយៈ គោលនយោបាយរូបិយវត្ថុ។
- ក្នុងផ្នែកសារពើពន្ធ កាត់បន្ថយបន្តិចម្តងៗនូវឱនភាពថវិកា ក្នុងរយៈពេលមធ្យម ដើម្បីធ្វើឱ្យហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈមាននិរន្តរភាពឡើងវិញ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី សម្រាប់រយៈខ្លី ក៏គោលនយោបាយសារពើពន្ធ នឹងនៅតែបន្តផ្តោតលើចំណាយដើម្បីគាំទ្រកំណើន យ៉ាងហោចណាស់ក៏សម្រាប់ឆ្នាំ២០១០ ទាំងមូលផងដែរ ។ ឱនភាពថវិកា ត្រូវបានរំពឹងថា នឹងកើនឡើងខ្ពស់ ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ (ប្រហែល ៦,៧៥ភាគរយ នៃ*ផសស*) និងឆ្នាំ២០១០ ដើម្បីផ្តល់ការគាំទ្រផ្នែកសារពើពន្ធចាំបាច់នានា ដើម្បីជំរុញសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ច ។ យុទ្ធ-សាស្ត្រដកថយពី សកម្មភាពដើម្បីអនុវត្តកញ្ចប់គោលនយោបាយសម្រាប់ការជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ច អាស្រ័យទៅនឹងពេលវេលានៃការងើបឡើងវិញនៃសេដ្ឋកិច្ច ។ ពេលដែលកំណើនសេដ្ឋកិច្ចចាប់ផ្តើមងើបឡើងវិញដល់កម្រិតសមស្រប នោះសកម្មភាពសារពើពន្ធដើម្បីជំរុញកំណើន នឹងត្រូវបញ្ចប់ នាពេលនោះដែរ ។ យើងរំពឹងថា នៅចន្លោះឆ្នាំ២០១១-២០១៣ កម្រិតឱនភាពសារពើពន្ធ នឹងធ្លាក់ចុះមកត្រឹម កម្រិតមុនវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចកើតឡើង គឺប្រហែល ២ភាគរយ - ២,៨ភាគរយ នៃ*ផសស* ។

គោលនយោបាយសារពើពន្ធ

២៨៦. *រាជរដ្ឋាភិបាល នីតិកាលទី ៤* នៃ *រដ្ឋសភា* នឹងបន្តផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់លើ :

- *ការប្រមូលចំណូលក្នុងស្រុក ការធានាបែងចែកប្រភពធនធានទៅលើទិសដៅអាទិភាពប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងការកែលម្អប្រតិបត្តិការនៃហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈទូទៅ* : ការធ្វើហិរញ្ញប្បទានលើចំណាយសាធារណៈដែលកើនឡើង ទាមទារឱ្យមានកិច្ចប្រឹងប្រែងបន្តទៀត ដើម្បីបង្កើនចំណូល ដែលបច្ចុប្បន្នប្រមូលបានប្រហែល ១២ ភាគរយ នៃ*ផសស* ។ គោលនយោបាយប្រមូលចំណូល នឹងអនុវត្តក្នុងក្របខ័ណ្ឌ *កម្មវិធីកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ* ។
- *ការកាត់បន្ថយអស្ថិរភាពអត្រាប្តូរប្រាក់ឱ្យបានអតិបរមា :* ក្នុងសេដ្ឋកិច្ចតូចនិងបើកចំហដូចកម្ពុជា បម្រែបម្រួលអត្រាប្តូរប្រាក់ អាចកាត់បន្ថយបាន តាមរយៈ ការធានាបាននូវការបញ្ចេញថវិកាដោយរៀបរយដោយមិនបង្កើនបរិមាណប្រាក់រៀលច្រើនជ្រុលក្នុងសេដ្ឋកិច្ចនៅពេលណាមួយ ។ ឧបករណ៍គោលនយោបាយសារពើពន្ធនេះ ត្រូវបានអនុវត្តស្របជាមួយនឹងឧបករណ៍គោលនយោបាយរូបិយវត្ថុ ដូចជា ប្រតិបត្តិការទិញលក់រូបិយវត្ថុបរទេស ដើម្បីរក្សាលំនឹងអត្រាប្តូរប្រាក់ ។
- *ការទប់ទល់នឹងសម្ពាធអតិផរណា :* បន្ថែមលើការរក្សាលំនឹងអត្រាប្តូរប្រាក់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងបន្តតាមដានកត្តាទីផ្សារក្នុងស្រុក ដែលអាចបណ្តាលឱ្យមានសម្ពាធអតិផរណា ជាពិសេស ផលិតផលកសិកម្ម ។ វិធានការ

សារពើពន្ធនេះ បូករួមជាមួយនឹងការអនុវត្តឧបករណ៍គោលនយោបាយផ្សេងៗទៀត ដូចជា ការបង្កើនវិនិយោគលើខ្សែចង្វាក់តៃម្លៃ និងធានាការប្រកួតប្រជែងក្នុងចំណោមឈ្មួញនិងឈ្មួញកណ្ដាល ដោយយុត្តិធម៌ ដោយការកែលម្អស្ថានភាពផ្លូវដឹកជញ្ជូន និងការសម្រួលពាណិជ្ជកម្ម នឹងជួយធ្វើឱ្យមានស្ថិរភាពថ្លៃផលិតផលកសិកម្ម ។

- *ការគ្រប់គ្រងបំណុលដោយសមស្រប* : ផ្នែកខាងដើមនៃឯកសារនេះ បានរៀបរាប់រួចហើយ ពីឥទ្ធិពលនៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុ និងវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចសកលលោក ដែលមានមកលើ សេដ្ឋកិច្ច ក្រុមជនងាយរងគ្រោះ និងប្រជាជនក្រីក្រ ។ ការធ្វើហិរញ្ញប្បទានលើវិធានការនានាដើម្បីកាត់បន្ថយឥទ្ធិពលពីខាងក្រៅ តម្រូវឱ្យ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ចំណាយលើសកម្មភាពជាច្រើន ដែលនាំឱ្យជាការកើនឡើងខ្លាំងនៃឱនភាពថវិកា ក្នុងរយៈពេលខ្លី ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* បាននិងកំពុងអនុវត្ត គោលនយោបាយប្រកប ដោយភាពប្រយ័ត្នប្រយែង ដើម្បីធានាភាពរឹងមាំផ្នែកម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច និងការគ្រប់គ្រងសារពើពន្ធ ។
- *ការគាំទ្រក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្ររបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ក្នុងដំណើរការវិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ* : *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងអនុវត្តវិធានការ ដើម្បីគាំទ្រការអនុវត្តគំនិតផ្ដួចផ្ដើមក្នុងការធ្វើវិមជ្ឈការ ដើម្បីផ្ទេរការទទួលខុសត្រូវមួយចំនួន នៅលើចំណូលនិងចំណាយ ទៅថ្នាក់ រាជធានី-ខេត្ត ក្រុង-ស្រុក-ខ័ណ្ឌ និង ឃុំ-សង្កាត់ ។

២៨៧. *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងអនុវត្តគោលនយោបាយសារពើពន្ធដោយប្រយ័ត្នប្រយែង ហើយធានាថាឱនភាពថវិកានឹងថយចុះ នៅពេលសេដ្ឋកិច្ចងើបឡើងវិញ ដោយក្នុងពេលជាមួយគ្នានោះ ដាក់ចេញនូវវិធានការជាច្រើន ដើម្បីពង្រឹងដំណើរការនៃការធ្វើឱ្យសេដ្ឋកិច្ចងើបឡើងវិញ ។ ដូចនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងដាក់ចេញវិធានការផ្នែកសារពើពន្ធ និងវិធានការកែតម្រូវ មួយចំនួន ដើម្បីរក្សានូវ វិន័យនិងស្ថិរភាពផ្នែកសារពើពន្ធ ដែលរួមមាន :

- ការធ្វើសនិទានកម្មលើចំណាយដែលមានផលិតភាពទាប និងការពារការបែងចែកថវិកាទៅឱ្យវិស័យអាទិភាព ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងត្រួតពិនិត្យមើលការបើកប្រាក់បៀវត្សរ៍ ដើម្បីអាចដំឡើងប្រាក់បៀវត្សរ៍គោលបន្តិចម្ដងៗ (យោលទៅលើគោលនយោបាយកំណែទម្រង់ស្ដីពីការដំឡើងប្រាក់ខែជូនមន្ត្រីរាជការ) ហើយផ្អាកការបង្កើនប្រាក់ឧបត្ថម្ភមុខងារជាបណ្ដោះអាសន្ន ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* មានទិសដៅបន្ថយកំណើនចំណាយ ក្នុងថវិកាឆ្នាំ២០១០-២០១១ ខណៈពេលដែលសេដ្ឋកិច្ច កំពុងស្ថិតលើផ្លូវនៃការងើបឡើងវិញ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងតាមដានត្រួតពិនិត្យទំហំនិងសមាសធាតុនៃចំណាយចរន្ត ដែលបានកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំង ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ ហើយប្រកាន់ភ្ជាប់នូវការប្រយ័ត្នប្រយែង ដោយបង្ការមិនឱ្យមានការកើនឡើងខ្ពស់នៃចំណាយចរន្តណាមួយ ដែលមិនអាចបន្ថយវិញបាន ដូចជា ប្រាក់បៀវត្សរ៍ជាដើម ដោយសារវាអាចបណ្ដាលឱ្យមានហានិភ័យ ក្នុងការធ្វើឱ្យចំណាយទៅលើវិស័យអាទិភាពថយចុះ ដូចជា សុខាភិបាល អប់រំ និងប្រតិបត្តិការនិងការថែទាំ និងក្នុងការធ្វើកើនឡើងនៃតម្រូវការហិរញ្ញប្បទានក្នុងស្រុក បើសិនជាកំណើននៃចំណូលមិនអាចទប់ទល់បាននោះ ។

- ការបង្កើនចំណូល តាមរយៈការ ពង្រីកមូលដ្ឋានយកពន្ធ និងពង្រឹងការគោរពបែបបទរដ្ឋបាល ។ វិធានការប្រមូលចំណូល រួមមាន ដូចជា (១) ពង្រីកមូលដ្ឋានយកពន្ធ និងបង្កើនអត្រាពន្ធ (២) ពង្រឹងការយកពន្ធលើអចលនទ្រព្យ និងពន្ធលើដីមិនប្រើប្រាស់ ដោយរួមទាំង ការយកពន្ធលើចំណេញមូលធន (៣) យកពន្ធលើតម្លៃបន្ថែមសម្រាប់ការប្រើប្រាស់ ទឹកនិងអគ្គិសនី និង (៤) ជំនួសការលើកទឹកចិត្តផ្នែកពន្ធដែលកំពុងត្រូវបានអនុវត្តសព្វថ្ងៃ ដោយ ការឧបត្ថម្ភធនលើវិនិយោគ ឥណទានពន្ធ និងការពន្លឿនការកាត់រំលោះ ។
- *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* នឹងពិនិត្យមើលឡើងវិញលើ ថវិកាចរន្ត ដោយធ្វើសនិទានកម្មលើ ចំណាយចរន្ត (ចំណាយកាតព្វកិច្ច ធៀបនឹង ចំណាយមិនមែនកាតព្វកិច្ច) និង ការបែងចែកចំណាយទាំងនោះឡើងវិញសម្រាប់ ការគាំទ្រដោយផ្ទាល់ដល់ការជំរុញកំណើន ឬ ចំណាយលើប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម ក៏ដូចជាចំណាយចាំបាច់សម្រាប់ទប់ទល់នឹងឥទ្ធិពលដែលមិនអាចដឹងមុនបាន ដែលបណ្តាលមកពីវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចនិងវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុសកលលោក ។
- ដាក់ចេញនូវគោលនយោបាយ ដើម្បីបង្កើនវិនិយោគលើ វិស័យប្រេងនិងធនធានថាមពល និងដើម្បីធានាថា ការវិនិយោគអាចមានលំនឹង និងអាចទាយទុកជាមុនបាន ក៏ដូចជា បង្កើនកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ និងភាពបំពេញឱ្យគ្នាទៅវិញទៅមក រវាងស្ថាប័នជាតិនិងស្ថាប័នអន្តរជាតិដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធ តាមរយៈភាពជាដៃគូល្អប្រសើរ ។
- គោលនយោបាយត្រៀមជាមុន ដើម្បីកៀរគរ និងបង្កើនការបញ្ចេញសាច់ប្រាក់ពី ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការសម្រាប់ចំណាយមូលធន ឬចំណាយលើការអភិវឌ្ឍ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងប្រឹងឱ្យអស់លទ្ធភាពដើម្បីកៀរគរ និងប្រើប្រាស់ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការ ប្រកបដោយភាពស័ក្តិសិទ្ធិនិងប្រសិទ្ធភាព និងចំទិសដៅ ។ *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* នឹងដឹកនាំនិងសម្របសម្រួល ជាមួយក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនានា ដើម្បីពន្លឿនការអនុវត្តវិធានការកែទម្រង់ចាំបាច់នានា ដែលជាលក្ខខណ្ឌចាំបាច់សម្រាប់ផ្តល់ការគាំទ្រជាថវិកា ដើម្បីកៀរគរនិងបែកចែកធនធាន បានលឿននិងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព សំដៅឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការក្នុងការអភិវឌ្ឍ ។

២៨៨. *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* កំពុងអនុវត្ត ជំហានទី២នៃ*កម្មវិធីកំណែទម្រង់ហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ* ដែលផ្តោតលើ "*ការឈានទៅរកគណនេយ្យភាពហិរញ្ញវត្ថុ ដោយផ្អែកលើភាពជឿទុកចិត្តបាននៃថវិកា*" ។ របៀបវារៈក្នុងជំហានទី២នេះ គឺ បង្កើនភាពជឿទុកចិត្តបានក្នុងចំណោមមន្ត្រីទទួលខុសត្រូវ ដើម្បីសម្រេចបានការចាត់ចែងធនធានសាធារណៈប្រកបដោយ សុវត្ថិភាព ប្រសិទ្ធភាព និងភាពស័ក្តិសិទ្ធិ ។ ជំហានទី១ ត្រូវបានអនុវត្ត ដើម្បីកែលម្អក្របខ័ណ្ឌនៃការគ្រប់គ្រងធនធាន និង ដោះស្រាយបញ្ហានានា ក្នុងប្រព័ន្ធទាំងមូល ។ ជំហានទី២ ទាមទារឱ្យស្ថាប័នដែលទទួលថវិកា និងអ្នកគ្រប់គ្រងថវិកាទាំងអស់ ធ្វើការកែលម្អការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុផ្ទៃក្នុងរបស់ខ្លួន ។

ផែនការសកម្មភាពដែលបង្កើតឡើង មានគោលបំណងសម្រេចឱ្យបានជំហានទី២នេះ តាមរយៈ ការរួមបញ្ចូលគ្នានូវដំណើរការផែ្នកច្បាប់ និងគំនិតផ្តួចផ្តើមកសាងសមត្ថភាព ដោយធ្វើឱ្យមានតុល្យភាពនិងការលើកទឹកចិត្តសម្រាប់ការអនុវត្តកម្មវិធីកំណែទម្រង់ហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈបានល្អ ឬការដាក់ទណ្ឌកម្ម សម្រាប់ការអនុវត្តមិនបានល្អ ។

២៨៩. ការងារក្នុងជំហានទី២ មានទិសដៅផ្តល់អំណាចច្រើនជាងមុន ទៅឱ្យស្ថាប័នដែលទទួលថវិកា និងអ្នកគ្រប់គ្រងថវិកាក្នុងស្ថាប័នទាំងនោះ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ក៏ដំណើរការនេះនឹងត្រូវតាមដានត្រួតពិនិត្យយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ ហើយត្រូវដាក់ឱ្យអនុវត្ត នៅពេលដែលយើងមានបទពិសោធន៍ និងការទុកចិត្តត្រូវបានពង្រឹង ដោយសារប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុ ដែលកម្មវិធីកំណែទម្រង់ចាប់កំណើតឡើង នៅមានទន់ខ្សោយនៅឡើយ ។

២៩០. ការបង្កើនគណនេយ្យភាពនិងការផ្តល់អំណាច នឹងត្រូវគាំទ្រដោយវិធានការជាច្រើន ដើម្បីកែលម្អប្រព័ន្ធព័ត៌មានវិទ្យានិងតម្លាភាព ស្តីពីអនុវត្តកាតព្វកិច្ចនៃការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុរបស់ ស្ថាប័នទទួលថវិកានិងមន្ត្រីគ្រប់គ្រងថវិកា ។ ការអនុវត្តជំហានទី២ ក្នុងឆ្នាំ ២០០៩ បានផ្តោតលើ :

- ការបង្កើតសំណើ សម្រាប់ការអនុវត្តលម្អិតនូវការងារកែសម្រួលបច្ចេកទេសមួយចំនួនដែលបានដាក់ចេញក្នុងជំហានទី២ ដូចជា របៀបដែលថវិកាធ្លាក់ដល់ដៃអ្នកផ្តល់សេវាកម្មនិងរបៀបប្រើប្រាស់ថវិកា ការអនុវត្តប្រព័ន្ធព័ត៌មានវិទ្យាដែលប្រសើរជាងមុន និងវិធីសាស្ត្រ ដើម្បីឱ្យភ្នាក់ងារអនុវត្តមានការទទួលខុសត្រូវជាងមុន (សម្រាប់ *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ*) ។
- ការបញ្ចូលក្រសួង-ស្ថាប័ន និងភ្នាក់ងារអនុវត្តថវិកាដទៃទៀត ទៅក្នុងការងារជំហានទី២ ។
- ការបង្កើតកម្មវិធីកសាងសមត្ថភាពដែលចាំបាច់ សម្រាប់ជោគជ័យនៃជំហានទី ២ ។

២៩១. យើងសម្រេចបានលទ្ធផលគួរឱ្យកត់សម្គាល់ក្នុងការងារខាងលើ ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ ប៉ុន្តែយើងនឹងបន្តការងារទាំងនេះ ក៏ដូចជា ការងារលម្អិតដទៃទៀត ក្នុងឆ្នាំ២០១០ បន្តទៀត ។ ជាពិសេស ការងាររៀបចំប្រព័ន្ធកុំព្យូទ័រដែលនឹងក្លាយជាស្នូលនៃប្រព័ន្ធព័ត៌មានហិរញ្ញវត្ថុ កំពុងតែដំណើរការយ៉ាងល្អ ។ ការរៀបចំអភិក្រមក្នុងការគ្រប់គ្រងធនធានដែលមានលក្ខណៈជាយុទ្ធសាស្ត្រជាងមុន កំពុងតែដំណើរការយ៉ាងល្អ ។ ក្របខ័ណ្ឌសម្រាប់សវនកម្មផ្ទៃក្នុង កំពុងត្រូវបានរៀបចំឡើង ហើយក្រសួងពាក់ព័ន្ធ បានចូលរួមក្នុង សិក្ខាសាលាផ្សព្វផ្សាយ និង ការរៀបចំកម្មវិធីកសាងសមត្ថភាព ។ ក្រសួងទាំងនោះ បានបង្កើតកម្មវិធីកំណែទម្រង់សម្រាប់ស្ថាប័នរៀងខ្លួន ហើយ ក្រសួងពាក់ព័ន្ធមួយភាគធំ បានរៀបចំផែនការ ដើម្បីចូលរួមក្នុងកម្មវិធីកំណែទម្រង់ទាំងមូល ។

២៩២. ការអនុវត្តជំហានទី២ តាមផែនការនឹងជួយបង្កើតឱ្យមានបរិស្ថានទទួលខុសត្រូវ ក្នុងការងារចាត់ចែងធនធានសាធារណៈនៅគ្រប់កម្រិតទាំងអស់នៃរដ្ឋបាល ។ យើងនឹងទទួលស្គាល់ និងញែកឱ្យដាច់ចេញពីគ្នានូវ ចំណុចខ្លាំង និងចំណុចខ្សោយ ក្នុងការគ្រប់គ្រងធនធានសាធារណៈ ។ បើយើងអនុវត្តការផ្លាស់ប្តូរនេះបានសម្រេច នោះយើងនឹងបង្កើតបានមូលដ្ឋានគ្រឹះដ៏រឹងមាំមួយ សម្រាប់ការអនុវត្តជំហានក្រោយទៀត ពោលគឺ :

- ប្រើប្រាស់អ្វីដែលសម្រេចបានក្នុងជំហានដំបូងៗ ដើម្បីឈានទៅផ្តល់អំណាចច្រើនជាងមុន ទៅឱ្យថ្នាក់ដឹកនាំនៃស្ថាប័នចំណាយ ដើម្បីសម្រេចបានលទ្ធផលប្រសើរជាងមុន ដោយសារ ក្របខ័ណ្ឌនៃការត្រួតពិនិត្យក្នុងការផ្តល់អំណាចនឹងត្រូវបានកែលម្អ ហើយយើងនឹងមានបទពិសោធន៍ជាបណ្តើរៗ ។
- បង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃចំណាយ និងភាពសមស្របនៃចំណាយដែលកំពុងអនុវត្ត ដោយសារការចូលរួមពីសំណាក់ស្ថាប័នចំណាយ និងអ្នកចាត់ចែងក្នុងដំណើរតាមដានត្រួតពិនិត្យគោលបំណងខាងលើ នឹងកាន់តែសកម្មជាងមុន ដោយសារមាន ព័ត៌មានកាន់តែច្រើន និងការយល់ដឹងច្រើនជាងមុន អំពីអ្វីដែលកំពុងកើតមានឡើងក្នុងការចាត់ចែងធនធាន ។
- ចាប់ផ្តើមកំណត់ការងារកាត់តម្រឹម រវាងការអនុវត្តគោលនយោបាយ និងការកែលម្អសេវាកម្មដោយប្រើប្រាស់ធនធានចាំបាច់ ដើម្បីសម្រេចការងារកែលម្អនេះ ដោយសារយើងមានមូលដ្ឋានព័ត៌មាន និងការវិភាគគ្រប់គ្រាន់អំពីការប្រើប្រាស់ធនធាន ។
- ឈានទៅរកគណនេយ្យភាព ក្នុងការចាត់ចែងផលដែលសម្រេចបាន ដោយពឹងផ្អែកលើការបង្កើនគណនេយ្យភាព ក្នុងការចាត់ចែងធនធាន ។

២៩៣. ការអនុវត្តជំហានទី២ ជាការងារលំបាកមួយ ដែលទាមទារឱ្យមាន ការផ្តួចផ្តើមសកម្មភាពចាំបាច់នានា និងការចូលរួមរបស់ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធក្នុងសកម្មភាពទាំងនោះ ឧទាហរណ៍ ដូចជា :

- ការអនុវត្តកម្មវិធីដំណាក់កាលនេះ ទាមទារឱ្យស្ថាប័នផ្តល់សេវាសាធារណៈកាន់តែច្រើន ចូលរួមអនុវត្ត ហើយមានការសម្របសម្រួល និងតាមដានត្រួតពិនិត្យយ៉ាងប្រយ័ត្នប្រយែង ។ យើងបានបង្កើតយន្តការដឹកនាំថ្មីដែលស្ថិតក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់**សម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី** ហើយការអនុវត្តនូវយន្តការទាំងនោះ ត្រូវដឹកនាំដោយឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី ។
- នៅពេលដែលដំណើរការអនុវត្តការងារកំពុងឈានទៅមុខ ទំនាក់ទំនងរវាងកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ និងកំណែទម្រង់សេវាកម្មសាធារណៈ កាន់តែមានភាពខ្លាំងនិងសារៈសំខាន់ ជាងមុន សម្រាប់ការគ្រប់គ្រង ។ ជាក់ស្តែង យើងចាំបាច់ត្រូវបន្សុីកម្មវិធីកំណែទម្រង់ហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ ជាមួយនឹងកម្មវិធីកំណែទម្រង់ផ្សេងៗទៀត ការគ្រប់គ្រងសេវាកម្មស៊ីវិល និង កំណែទម្រង់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ ។ កិច្ចពិភាក្សាជាមួយមន្ត្រីគន្លឹះ ដែលទទួលខុសត្រូវក្នុងការអនុវត្តកម្មវិធីកំណែទម្រង់ដទៃទៀត បានចាប់ផ្តើមក្នុងឆ្នាំ២០០៩ ។
- ការចូលរួមយ៉ាងសកម្មពីក្រសួងពាក់ព័ន្ធ និងភ្នាក់ងារអនុវត្តថវិកាដទៃទៀត ជាការចាំបាច់ សម្រាប់ជោគជ័យនៃកម្មវិធីនេះ ។ ដូចគ្នានឹងការកែលម្អយន្តការដឹកនាំ ផងដែរ ការបង្កើតកម្មវិធីកំណែទម្រង់ផ្ទាល់ខ្លួន និង ការចូលរួមក្នុងការបង្កើតគម្រោងសកម្មភាព នៃក្រសួងពាក់ព័ន្ធនីមួយៗ គឺជាកត្តាគន្លឹះ ។

- ភាពចាំបាច់ក្នុងការពិនិត្យមើលឡើងវិញនូវ រចនាសម្ព័ន្ធស្ថាប័នដែលទទួលខុសត្រូវ ក្នុងការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុ (ទាំង *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* និងក្រសួង-ស្ថាប័នដទៃទៀត) ដើម្បីធានាថា យន្តការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុដែលកំពុងត្រូវបានអនុវត្តនៅតាមក្រសួង-ស្ថាប័ននានាសព្វថ្ងៃ មានសង្គតិភាព ។ យើងនឹងធ្វើការពិនិត្យមុខងារ និងកែសម្រួលលរចនាសម្ព័ន្ធឡើងវិញ បើសិនជាចាំបាច់ ។ ឧទាហរណ៍ ការដាក់ឱ្យអនុវត្តការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុ តាមប្រព័ន្ធព័ត៌មានវិទ្យា នឹងមានផលប៉ះពាល់ទៅលើ ការចាត់ចែងរៀបចំនិងដំណើរការនៃអនុវត្តការងារដែលយើងត្រូវទទួលយក បើសិនប្រព័ន្ធទាំងនេះ នឹងត្រូវរក្សាឱ្យមានចីរភាព ។

គោលនយោបាយរូបិយវត្ថុ

២៩៤. *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* នឹងបន្តអនុវត្តយ៉ាងសកម្ម នូវ*យុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍វិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ២០០៦-២០១៥* ដើម្បី : (១) រក្សាស្ថិរភាពថ្លៃ ដោយកំណត់គោលដៅអតិផរណា ឱ្យនៅក្រោម ៥ភាគរយ (២) ធានាឱ្យមានភាពរឹងមាំ នៅក្នុងវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ដោយធ្វើការឆ្លើយតប តាមរបៀបមួយត្រៀមលក្ខណៈទប់ស្កាត់ជាមុន ចំពោះការវិវឌ្ឍប្រែប្រួលនៃកត្តាខាងក្រៅប្រទេស ដែលកំពុងកើតមាន (៣) បន្តគ្រប់គ្រងអត្រាប្តូរប្រាក់ទីផ្សារ ដោយរក្សាឱ្យស្ថិតនៅក្នុងរង្វង់ ប្រមាណ ៤ ១០០រៀល ក្នុង១ដុល្លារអាមេរិក និង (៤) រក្សាទុនបម្រុងអន្តរជាតិឱ្យស្ថិតនៅក្នុងកម្រិតដែលអាចធ្វើការនាំចូលបានយ៉ាងតិចរយៈពេល ៣ខែ ។ *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* នឹងបន្តអនុវត្តយ៉ាងខ្លាំងក្លានូវគោលនយោបាយចាំបាច់ទាំងឡាយ ដើម្បីសម្រាលឥទ្ធិពលអវិជ្ជមាននៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងឱនភាពសេដ្ឋកិច្ចសកលលោកដែលអាចមានមកលើ សេដ្ឋកិច្ចនិងវិស័យហិរញ្ញវត្ថុកម្ពុជា និងក្រុមជនងាយរងគ្រោះនិងប្រជាជនក្រីក្រ ។

២៩៥. *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* នឹងបន្តពង្រឹងឧបករណ៍រូបិយវត្ថុ និង បន្តអនុវត្តក្របខ័ណ្ឌទីផ្សាររូបិយវត្ថុ :

- បន្តចូលរួមកែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ ដើម្បីលើកកម្ពស់ទំនុកចិត្តសាធារណៈ លើការប្រើប្រាស់ ប្រាក់រៀល ។
- បង្កើតឱ្យមានការទូទាត់ក្នុងស្រុក ប្រព័ន្ធទូទាត់រូបិយវត្ថុនិងទីផ្សារអន្តរធនាគារ ដែលរួមមានសញ្ញាបណ្ណរយៈពេលខ្លីរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលផងដែរ ។
- អនុវត្តក្របខ័ណ្ឌប្រាក់លើកទឹកចិត្តសារពើពន្ធដែលរួមមានបញ្ជីបើកប្រាក់បៀវត្សរ៍*រដ្ឋាភិបាល* និងចំណាយប្រាក់រៀលផ្សេងៗ តាមរយៈគណនីធនាគារនិងប្រព័ន្ធទូទាត់ ។ ត្រួតពិនិត្យផងដែរ ជម្រើសផ្សេងៗក្នុងការបញ្ជូនព័ត៌មានបំណុលរបស់អន្តរធនាគារទៅដល់វិស័យឯកជន ។
- ពង្រីកការទូទាត់និងប្រព័ន្ធព័ត៌មានបំណុលដែលរួមទាំងគ្រឹះស្ថានហិរញ្ញវត្ថុទាំងឡាយ ដែលមានអាជ្ញាបណ្ណ ។
- ផ្តល់ការដាក់ទ្រព្យបញ្ចាំ ដើម្បីទប់ទល់ហានិភ័យក្នុងប្រព័ន្ធទូទាត់ ដោយការប្រើប្រាស់សញ្ញាបណ្ណ ដែលមានរយៈពេលខ្លីរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* ។

- លើកទឹកចិត្តចំពោះការផ្គត់ផ្គង់សាច់ប្រាក់និងយន្តការត្រួតពិនិត្យសាច់ប្រាក់ រឹតបន្តឹងប្រព័ន្ធទុនបម្រុងតម្រូវការរៀបចំឱ្យមានការចេញ(សញ្ញាបណ្ណ) ធនាគារកណ្តាល និងដំឡើងយន្តការកៀរគរធនធានចុងក្រោយរបស់ឥណទាយក ។

២៩៦. នៅក្នុងវិស័យធនាគារ *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* នឹងបន្តយកចិត្តទុកដាក់លើកត្តាបួនយ៉ាងសំខាន់ៗ :

- ពង្រឹងមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ។
- កែលម្អវិស័យធនាគារនិងគ្រឹះស្ថានហិរញ្ញវត្ថុ ។
- លើកទឹកចិត្តដល់គ្រឹះស្ថានហិរញ្ញវត្ថុមិនមែនធនាគារនានា ។
- ស្វែងរកវិធីនានា ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាទាំងឡាយដែលទាក់ទិនដល់វិស័យផ្សេងៗទៀត ។

២៩៧. ចំពោះសកម្មភាពជាក់លាក់មួយចំនួន *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* នឹងអនុវត្តវិធានការនានា ដើម្បី :

- *ពង្រឹងរចនាសម្ព័ន្ធច្បាប់* : បន្តកែលម្អក្របខ័ណ្ឌច្បាប់បទប្បញ្ញត្តិ និង ការត្រួតពិនិត្យវិស័យធនាគារ ជាពិសេស គឺការរៀបចំពង្រឹង ដើម្បីធ្វើវិសោធនកម្មលើច្បាប់ ស្តីពីគ្រឹះស្ថានធនាគារនិងហិរញ្ញវត្ថុ ដើម្បីគ្រប់គ្រងឱ្យមានស្ថិរភាពនៃវិស័យសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ ។
- *អភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស* : បន្តកែលម្អការអនុវត្តច្បាប់និងបទប្បញ្ញត្តិនានា និងពង្រឹងសមត្ថភាពត្រួតពិនិត្យវិស័យធនាគារ និងត្រួតពិនិត្យផ្ទៃក្នុង *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* ។
- *លើកកម្ពស់ការប្រកួតប្រជែងដោយសេរី* : តាមរយៈ ការពង្រឹងបទប្បញ្ញត្តិនៃការផ្តល់អាជ្ញាបណ្ណ និងការដាក់ឱ្យដំណើរការនូវហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ដែលចាំបាច់សម្រាប់ ការគាំទ្ររបកគំហើញនិងផលិតផលថ្មីៗនៅក្នុងវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ និង ពិពិធភាវូបនីយកម្មវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ។
- *កែលម្អនូវគុណភាពតម្លៃនិងភាពជំនឿទុកចិត្ត* : លើប្រព័ន្ធទូទាត់និងមិនអាចទូទាត់សងបាន នៃធនាគារទាំងឡាយ ដើម្បីបង្កើតនិងអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រចាកចេញ ឱ្យមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ ក្នុងការដកចេញ នូវវិធានការពិសេសនានាដែលបានដាក់ចេញ ដើម្បីដោះស្រាយនូវផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាននៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងការធ្លាក់ចុះនៃសេដ្ឋកិច្ចសកលលោក ។

២៩៨. *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* នឹងចាត់វិធានការចាំបាច់ ដើម្បីពង្រីកវិសាលភាពនៃសេវាកម្មមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ដែលជាតម្រូវការចាំបាច់ របស់អាជីវកម្មធុនតូច និងសហគមន៍នៅតាមជនបទ ជាពិសេស ចំពោះកសិករទាំងឡាយដែលមានដីស្រែតិចតួច ។ គោលបំណងសំខាន់ គឺដាក់ចេញ ប្រព័ន្ធមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុទូលំទូលាយ និងមានប្រសិទ្ធភាពដែលគ្រប ដណ្តប់លើផ្ទៃប្រទេសទាំងមូល ។ *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* នឹងដាក់ចេញវិធានការ ដើម្បី :

- *ពង្រឹងក្របខ័ណ្ឌបទប្បញ្ញត្តិ* : តាមរយៈ ការបន្តលើកកម្ពស់សមត្ថភាពរបស់ *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* ដើម្បីពង្រឹងក្របខ័ណ្ឌបទប្បញ្ញត្តិ និងប្រសិទ្ធភាពនៃការត្រួតពិនិត្យប្រព័ន្ធហិរញ្ញវត្ថុ ដែលរួមមាន ការរឹតបន្តឹងវិធានការប្រុងប្រយ័ត្ន ដើម្បីកសាងទំនុកចិត្តសាធារណៈ លើការប្រើប្រាស់សេវាកម្មមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុនិងធនាគារពាណិជ្ជនានា ។
- *ពង្រឹងគ្រឹះស្ថានមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ* : តាមរយៈ ការលើកទឹកចិត្ត អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលដែលមិនទាន់បានចុះបញ្ជីឱ្យក្លាយជាគ្រឹះស្ថានមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុដែលមានអាជ្ញាបណ្ណ ដើម្បីមានសិទ្ធិស្របច្បាប់ក្នុងការប្រមូលប្រាក់បញ្ញើ ។
- *ពង្រីកបណ្តាញមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ* : តាមរយៈ ការជំរុញកំណើន ដោយផ្តល់អាជ្ញាបណ្ណទៅដល់គ្រឹះស្ថានមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ សម្រាប់ បង្កើតរចនាសម្ព័ន្ធគ្រប់គ្រង ពង្រីកបណ្តាញប្រតិបត្តិការ បង្កើនសមត្ថភាព និង ប្រសិទ្ធភាព និងបង្កើតប្រាក់ចំណេញឱ្យបានច្រើន ដើម្បីផ្តល់ជូនតាមតម្រូវការខ្ចីរបស់ប្រជាជន នៅក្នុង តំបន់ទាំងនោះ ។
- *កសាងសមត្ថភាព* : តាមរយៈ ការផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលជាមូលដ្ឋានដល់ប្រជាជន ជាពិសេស ជនក្រីក្រ ដើម្បីឱ្យបានយល់ពីសេវាកម្មមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ដូចជា សេវាសន្សំប្រាក់ និង ការប្រើប្រាស់ប្រាក់កម្ចី សម្រាប់បង្កើតចំណូល និង កម្រិតជីវភាពរបស់ពួកគេប្រសើរឡើង ។
- *ពង្រឹងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធព័ត៌មាន* : តាមរយៈ ការពង្រឹងនិងការពង្រីកប្រព័ន្ធព័ត៌មានឥណទាន សម្រាប់គ្រឹះស្ថានមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ និងការបង្កើនទំនាក់ទំនងហិរញ្ញវត្ថុ រវាង គ្រឹះស្ថានមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ និងធនាគារពាណិជ្ជ ។

២៩៩. *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* នឹងបន្តអភិវឌ្ឍ គ្រឹះស្ថានហិរញ្ញវត្ថុមិនមែនធនាគារ ដើម្បីធ្វើឱ្យកាន់តែស៊ីជម្រៅលើវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ តាមរយៈ :

- *ការពិនិត្យឡើងវិញនូវច្បាប់និងបទប្បញ្ញត្តិដែលគ្រប់គ្រងវិស័យហិរញ្ញវត្ថុមិនមែនធនាគារ* : *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* នឹងត្រួតពិនិត្យជម្រើសទាំងឡាយ ដើម្បីធ្វើប្រតិភូកម្មការទទួលខុសត្រូវចំពោះអាជ្ញាធរផ្សេងៗទៀត ដើម្បី ត្រួតពិនិត្យវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ មិនមែនធនាគារ ។
- *ការជំរុញការអភិវឌ្ឍអាជីវកម្មភតិសន្យាផ្សេងៗ* : តាមរយៈ ការលើកទឹកចិត្តដល់ សកម្មភាពផ្តល់ឥណទានដល់អាជីវកម្មភតិសន្យា ដែលជាប្រភពធនធានមួយទៀត សម្រាប់អាជីវកម្មធុនតូចនិងមធ្យម តាមរយៈការបង្កើត *ច្បាប់ភតិសន្យាហិរញ្ញវត្ថុ* ដែលផ្តោតជាសំខាន់លើសិទ្ធិនិងកាតព្វកិច្ច នៃភាគីជាប់កិច្ចសន្យា ។
- *ការអភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធចែករំលែកព័ត៌មានឥណទាន* : ដើម្បីកែលម្អប្រព័ន្ធចែករំលែកព័ត៌មានឥណទាន និងដើម្បីបង្កើតឱ្យមានក្របខណ្ឌសម្រាប់ប្រព័ន្ធព័ត៌មានឥណទានដែលមានទ្រង់ទ្រាយធំ ។
- *ពង្រឹងការតាមដានទីផ្សារប្តូរប្រាក់* : តាមរយៈ ការកែលម្អនិងការធ្វើបញ្ញត្តិកម្មទីផ្សារអាជីវកម្មប្តូរប្រាក់បរទេស ។
- *បង្កើតប្រព័ន្ធទូទាត់ជាតិ* : តាមរយៈ ការបន្តលើកកម្ពស់ សុវត្ថិភាព ប្រសិទ្ធភាព និងសមត្ថភាព របស់ប្រព័ន្ធនេះ ដោយ ការធ្វើស្វ័យប្រវត្តិកម្មប្រព័ន្ធទូទាត់មូលប្បទានបត្រធនាគារ និងការអភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធទូទាត់អេឡិចត្រូនិច នៅថ្នាក់ជាតិ ដើម្បីគាំទ្រទីផ្សារអន្តរធនាគារ ។

៣០០. *ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា* នឹងបង្កើតនិងអនុវត្ត ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ដែលជាតម្រូវការចាំបាច់ សម្រាប់ធានានូវមុខងារសំខាន់ៗ និងបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនិងផលិតភាព របស់បុគ្គលិក ។

៣០១. នៅក្នុងវិស័យមិនមែនធនាគារ *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* នឹងបន្តអនុវត្តយ៉ាងសកម្ម និង ដាក់ចេញនូវផែនការដូចខាងក្រោម ដើម្បីអភិវឌ្ឍវិស័យនេះ :

- **វិស័យមូលបត្រ** : *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* ក៏ដូចជា *គណៈកម្មការមូលបត្រកម្ពុជា* នឹងបន្តអនុវត្តការងារ ឆ្ពោះទៅបង្កើតនិងដាក់ឱ្យដំណើរការទីផ្សារមូលបត្រ ប្រកបដោយជោគជ័យ សំដៅធានាបាន នូវទីផ្សារមួយ ដែលមាន ប្រតិបត្តិការប្រកបដោយ យុត្តិធម៌ សមភាព តម្លាភាព និងរឹងមាំ ដែលអាចទាក់ទាញបាននូវទំនុកចិត្តខ្ពស់របស់សាធារណជន ។ ដើម្បីសម្រេចបានតាមទិសដៅនេះ *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* និង *គណៈកម្មការមូលបត្រកម្ពុជា* នឹងផ្តោតលើសកម្មភាពអាទិភាព ដូចខាងក្រោម :

ក. ការអភិវឌ្ឍទីផ្សារមូលបត្ររដ្ឋ :

- រៀបចំក្របខ័ណ្ឌបទប្បញ្ញត្តិ សម្រាប់អនុវត្ត *ច្បាប់ស្តីពីមូលបត្ររដ្ឋ* ។
- បន្តអភិវឌ្ឍ និង ពង្រឹងសមត្ថភាពធនធានមនុស្សនិងសមត្ថភាពស្ថាប័ន សម្រាប់គ្រប់គ្រងការបោះផ្សាយមូលបត្ររដ្ឋ ប្រកបដោយ ប្រសិទ្ធភាពនិងនិរន្តរភាព ។

ខ. ការអភិវឌ្ឍទីផ្សារមូលបត្រមហាជន :

- *គណៈកម្មការមូលបត្រកម្ពុជា* នឹងបន្តរៀបចំបទដ្ឋានគតិយុត្តចាំបាច់ សម្រាប់ផ្តល់ការអនុញ្ញាត ឬអាជ្ញាបណ្ណ ចំពោះអាជីវកម្ម ឬសកម្មភាពប្រតិបត្តិការនានា នៅក្នុងទីផ្សារមូលបត្រ ដើម្បីធានាឱ្យការចេញដំណើរ នៃទីផ្សារមូលបត្រ អាចប្រព្រឹត្តទៅដោយរលូន មានប្រសិទ្ធភាព និង សណ្តាប់ធ្នាប់ ។
- *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* និង *គណៈកម្មការមូលបត្រកម្ពុជា* នឹងរៀបចំក្របខ័ណ្ឌបទប្បញ្ញត្តិពាក់ព័ន្ធ នឹងគោលនយោបាយនៃការលើកទឹកចិត្តចំពោះវិស័យមូលបត្រ ដើម្បីគាំទ្រនិងជំរុញ ការអភិវឌ្ឍទីផ្សារមូលបត្រ ពេលចាប់ផ្តើមដំបូង ។
- បន្តពង្រឹងសមត្ថភាពមន្ត្រីជំនាញ នៃ *គណៈកម្មការមូលបត្រកម្ពុជា* និង *ក្រុមហ៊ុនផ្សារមូលបត្រកម្ពុជា* ដើម្បីឱ្យការគ្រប់គ្រងនិងការត្រួតពិនិត្យទីផ្សារ អាចប្រព្រឹត្តទៅដោយរលូននិងមានប្រសិទ្ធភាព ។
- បន្តលើកកម្ពស់ចំណេះដឹងសាធារណៈ ពីវិស័យមូលបត្រ ដើម្បីឱ្យមានការចូលរួមទូលំទូលាយ នៅក្នុងទីផ្សារមូលបត្រកម្ពុជា ដែលទើបនឹងបង្កើតជាលើកដំបូង ។

គ. ការបង្កើតមជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍ហិរញ្ញវត្ថុ :

- រៀបចំក្របខ័ណ្ឌបទប្បញ្ញត្តិ សម្រាប់បង្កើតនិងដាក់ឱ្យដំណើរការ យន្តការ គ្រប់គ្រងនិងត្រួតពិនិត្យការអភិវឌ្ឍមជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍ហិរញ្ញវត្ថុ និងការអនុវត្តគោលនយោបាយលើកទឹកចិត្ត នៅក្នុងមជ្ឈមណ្ឌល អភិវឌ្ឍន៍ហិរញ្ញវត្ថុ នេះ ។
- បង្កើតនិងដាក់ឱ្យដំណើរការ *ក្រុមហ៊ុនគ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍមជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍ហិរញ្ញវត្ថុ* ។

- **វិស័យធានារ៉ាប់រង :**
  - *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* នឹងបន្តពង្រឹង ការអភិវឌ្ឍបទប្បញ្ញត្តិធានារ៉ាប់រង ដើម្បីធានាឱ្យអាជីវកម្មធានារ៉ាប់រង ដំណើរការប្រកបដោយ ប្រសិទ្ធភាព តម្លាភាព និង ភាពត្រឹមត្រូវ ។
  - គោលបំណងនានាពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យធានារ៉ាប់រង គឺត្រូវបង្កើតឱ្យមាន ធានារ៉ាប់រងទូទៅ ធានារ៉ាប់រងជីវិត ធានារ៉ាប់រងខ្នាតតូច និង ប្រព័ន្ធសោធននិវត្តន៍ ក្រសួងនឹងផ្តល់នូវមូលធន សម្រាប់ការវិនិយោគរយៈពេលវែង ។ ក្នុងកិច្ចដំណើរការគាំទ្រគោលបំណង នេះ កម្ពុជានឹងអនុវត្តតាមស្តង់ដារ និងបទពិសោធន៍ពីប្រទេសនានា ជាពិសេស ប្រទេសនៅក្នុងតំបន់ រួមទាំង គោលការណ៍គ្រឹះធានារ៉ាប់រងរបស់*សមាគមនិយ័តករធានារ៉ាប់រងអន្តរជាតិ* ។

- **វិស័យមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ :** ដើម្បីសម្រេចបាននូវ ការផ្តល់សេវាមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុដល់ គ្រួសារដែលមានប្រាក់ចំណូលទាប និង មីក្រូសហគ្រាស ទទួលបានកាន់តែប្រសើរឡើង *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងដាក់ចេញនូវយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍវិស័យមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ដែលរួមមាន ដូចខាងក្រោម :
  - រៀបចំយន្តការ សម្រាប់គ្រប់គ្រងធនធានហិរញ្ញវត្ថុ ដែលបាននិងកំពុង ប្រើប្រាស់ដោយប្រតិបត្តិករឥណទាន និងគ្រឹះស្ថានមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុឬធនាគារនានា ដែលបានទទួលមូលនិធិហិរញ្ញប្បទាន តាមរយៈដៃគូអភិវឌ្ឍន៍នានា ដើម្បីជំរុញឱ្យមានតម្លាភាពនិងមានអភិបាលកិច្ចល្អ ដើម្បីធ្វើឱ្យមានសមភាពក្នុងចំណោមអ្នកផ្គត់ផ្គង់សេវាមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ នៅលើទីផ្សារ ។
  - រៀបចំបទប្បញ្ញត្តិ ដើម្បីផ្តល់អាជ្ញាបណ្ណដល់ ប្រតិបត្តិករផ្តល់សេវាធានារ៉ាប់រងខ្នាតតូច ។
  - លើកទឹកចិត្តឱ្យមានការទាក់ទាញវិនិយោគទុន ក្នុងនិងក្រៅប្រទេស ក្នុងវិស័យមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ហើយគ្រឹះស្ថានមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ក៏អាច មានសិទ្ធិខ្ចីប្រាក់ដោយផ្ទាល់ ពីស្ថាប័នហិរញ្ញវត្ថុក្រៅប្រទេស ផងដែរ ។
  - ជំរុញការពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់ប្រតិបត្តិករមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ឱ្យកាន់តែមានជំនាញនិងវិជ្ជាជីវៈត្រឹមត្រូវ ។
  - ជំរុញឱ្យរដ្ឋអំណាចមូលដ្ឋាន ដើរតួនាទីជាអ្នកជួយសម្របសម្រួល នូវរាល់កិច្ចការទាំងឡាយណា ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងកិច្ចដំណើរការសកម្មភាពមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ដើម្បីចូលរួមចំណែកអភិវឌ្ឍវិស័យមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ ។
  - បន្តនិងជំរុញ ការគាំទ្រដល់កម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍នៅតាមសហគមន៍/សហករណ៍ ឬ សមាគមផ្សេងៗ នៅតាមមូលដ្ឋាន តាមរយៈ ការធ្វើអន្តរាគមន៍ជាអាទិភាពនូវមូលនិធិរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* ឬ ពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍នានា ។

- **ការគ្រប់គ្រងការជួញដូរអចលនវត្ថុ :**
  - ➢ បង្កើតក្របខ័ណ្ឌបទប្បញ្ញត្តិសមស្រប ដើម្បីទ្រទ្រង់ដល់សេវាកម្មវាយតម្លៃ និង សេវាប្រតិបត្តិការអចលនវត្ថុ ។
  - ➢ ពង្រឹងការកសាងសមត្ថភាព ដល់អ្នកវាយតម្លៃនិងបញ្ញត្តិករអចលនវត្ថុ ។

៣. ទស្សនៈវិស័យសេដ្ឋកិច្ច ឆ្នាំ ២០០៩-២០១៣

៣០២. នាពាក់កណ្តាលឆ្នាំ២០០៩ ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា បានប្រឈមមុខនឹងហានិភ័យចម្បងពីរ ដែលអាចធ្វើឱ្យកំណើនមានការធ្លាក់ចុះ ។ ***ទី១*** : ភាពមិនច្បាស់លាស់អំពី កម្រិតនិងរយៈពេល នៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុ និងឱនភាពសេដ្ឋកិច្ចសកលលោក ដែលកំពុងបន្តកើតមាន នៅប្រទេសអភិវឌ្ឍ ក៏ដូចជា ផលប៉ះពាល់ពីជំងឺផ្តាសាយថ្មី ទៅ លើ វិស័យទេសចរណ៍ ។ ***ទី២*** : សេដ្ឋកិច្ចនៅបណ្តាប្រទេសអភិវឌ្ឍ បានងើបឡើងវិញយឺតៗ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល កម្ពុជា* បានធ្វើការឆ្លើយតបយ៉ាងទាន់ពេលវេលា ក្នុងការកាត់បន្ថយឱ្យបានច្រើនបំផុត នូវហានិភ័យនានា ដែលអាចធ្វើឱ្យកំណើនសេដ្ឋកិច្ចមានការធ្លាក់ចុះ ក៏ដូចជា ផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាននៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុសកលលោក និងឱនភាពសេដ្ឋកិច្ចក្នុងសកលលោកនិងក្នុងតំបន់ មកលើ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចរបស់កម្ពុជា និងសុខុមាលភាពរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ជាពិសេស ប្រជាជនក្រីក្រ និងក្រុមជនងាយរងគ្រោះ ។ ពិនិត្យជារួម ជំងឺផ្តាសាយថ្មី ពុំបានរីករាលដាលនៅក្នុងកម្រិតមួយ ដូចដែលយើងបានគិតស្មានទុកជាមុននោះទេ ។ កម្រិតនៃការព្រួយបារម្ភអំពីល្បឿននៃការស្ទុះងើបឡើងវិញរបស់សេដ្ឋកិច្ច ហាក់ដូចជាមានការធ្លាក់ចុះចាប់តាំងពីពាក់កណ្តាលឆ្នាំ២០០៩ មក ដោយសារតែសេដ្ឋកិច្ចសកលលោកបានចាប់ផ្តើមងើបឡើងវិញជាបណ្តើរៗ ។ បច្ចុប្បន្ននេះ កម្ពុជាកំពុងជួបប្រទះនឹងបញ្ហាប្រឈម ក្នុងការរកទីផ្សារថ្មីៗទៀត ក្រៅពីទីផ្សារសហរដ្ឋអាមេរិកនិងទីផ្សារអឺរ៉ុប ដើម្បីជំរុញឱ្យកំណើនសេដ្ឋកិច្ចមានអត្រាខ្ពស់ឡើងវិញ ដោយមានការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រក្នុងល្បឿនមួយ ដែលយើងធ្លាប់បានសម្រេចនៅក្នុងទសវត្សរ៍កន្លងទៅ ។

៣០៣. ទិន្នន័យដំបូង ស្តីពីស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចក្នុងឆ្នាំ២០០៩ បានបង្ហាញពីផលប៉ះពាល់នៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុសកលលោក មកលើវិស័យសេដ្ឋកិច្ចសំខាន់ៗ របស់កម្ពុជា ។ ដោយផ្អែកលើការប៉ាន់ស្មានដំបូង កំណើនផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប បានកើនឡើង ០,១ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ ធៀបនឹង ៦,៧ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ កំណើនជាទូទៅដែលមានលក្ខណៈវិជ្ជមាននេះ ត្រូវបានធ្វើឱ្យកើតមានឡើង តាមរយៈ ការសម្រេចបានលទ្ធផលល្អនៅក្នុងវិស័យកសិកម្ម ដែលមានកំណើន ៥,៤ភាគរយ និងក្នុងវិស័យសេវាកម្ម ដែលមានកំណើន ២,៣ភាគរយ ដោយបានជួយបំពេញ ឱ្យវិស័យឧស្សាហកម្ម ដែលបានធ្លាក់ចុះ ៩,៥ភាគរយ ជាពិសេស អនុវិស័យកាត់ដេរ ដែលមានការធ្លាក់ចុះ ៩,០ភាគរយ ។ អនុវិស័យទាំងអស់ នៃវិស័យសេវាកម្ម បានកើនឡើង លើកលែងតែ អនុវិស័យអចលនទ្រព្យ ដែលមានការធ្លាក់ចុះ ២,៥ភាគរយ ។ វិស័យទេសចរណ៍ បានទទួលរងផលប៉ះពាល់ខ្លាំង ពីវិបត្តិសកលលោកនេះ បានថយចុះ ១,៨ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ ធៀបនឹង កំណើនពីរខ្ទង់ នៅក្នុងបណ្តាឆ្នាំមុនៗ ។ លំហូរនៃការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេស ក៏បានធ្លាក់ចុះយ៉ាងច្រើន នៅក្នុងទំហំប្រមាណ ៥០០លានដុល្លារអាមេរិក ផងដែរ ។

៣០៤. ដូចដែលបានគូសបញ្ជាក់ពីខាងលើ សេដ្ឋកិច្ចសកលលោកនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ បានងើបឡើងវិញ - ជំនឿរបស់វិនិយោគិនអន្តរជាតិក៏មានឡើងវិញបន្តិចម្តងៗ - សូចនាករនៃផលិតកម្មនិងតម្រូវការនាពេលខាងមុខ ក៏មានលក្ខណៈរឹងមាំ - ជំនឿរបស់អ្នកប្រើប្រាស់កំពុងតែកើនឡើង - កម្មន្តសាល និងការងារធ្វើដែលបានធ្លាក់ចុះ បានចាប់ផ្តើមងើបឡើងវិញ - ហើយ ការផ្តល់ឥណទានដល់វិស័យឯកជន កំពុងស្ថិតក្នុងសន្ទុះវិជ្ជមាន ផងដែរ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ក៏មូលដ្ឋានតូចចង្អៀតនៃផលិតកម្ម ការពឹងផ្អែកនៃវិស័យកាត់ដេរទៅលើសហរដ្ឋអាមេរិក និងភាពពឹងផ្អែកនៃសេដ្ឋកិច្ចទៅលើលំហូរទុនបរទេស នឹងបន្តធ្វើឱ្យកម្ពុជានៅតែទទួលរងនូវភាពងាយរងគ្រោះ ចំពោះការប្រែប្រួលនៃទីផ្សារសកលលោក ។ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសចិនថ្មីៗនេះ និងស្ថានភាពរឹងមាំនៃអត្រាកំណើននៃសេដ្ឋកិច្ចនេះ នាពេលអនាគត អាចនឹងមានផលប៉ះពាល់ជាវិជ្ជមាន មកលើសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ។

៣០៥. ទោះបីជា *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានត្រៀមខ្លួនយ៉ាងល្អទប់ទល់នឹងវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចនេះ តាមរយៈ ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយដ៏រឹងមាំ ដែលមានតាំងពីទសវត្សរ៍មុនមក និងការអនុវត្តវិធានការគោលនយោបាយយ៉ាងឆាប់រហ័សទាន់ពេល យ៉ាងណាក្តី ក៏ការមិនសម្រេចបាននូវលទ្ធផលនានា និងអត្រានៃភាពមានការងារធ្វើ ទំនងជានឹងកើនឡើង នៅក្នុងរយៈពេលដ៏ខ្លីខាងមុខនេះ ។ បើផ្អែកលើស្ថានភាពប្រែប្រួលទាំងនេះ កម្រិតនៃសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចត្រូវបានប៉ាន់ស្មានទុកជាមុនថា នឹងកើនឡើងយឺតៗ នៅក្នុងឆ្នាំ២០១០ ហើយអត្រាកំណើនសេដ្ឋកិច្ច នឹងកើនឡើងជាមធ្យម ប្រមាណ ៥ ភាគរយ បើធៀបនឹងអត្រាកំណើន ដែលមាននៅក្នុងទសវត្សរ៍មុន។

៣០៦. *រាជរដ្ឋាភិបាល* យល់ថា កំណើនចំណាយរបស់អ្នកប្រើប្រាស់ នៅក្នុងប្រទេសសេដ្ឋកិច្ចធំៗ ជាពិសេសសេដ្ឋកិច្ចនៃសហរដ្ឋអាមេរិកនិងអឺរ៉ុប នឹងមិនជួយទ្រទ្រង់កំណើនសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ដូចកាលពីអតីតកាលទេ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* មានជំនឿថា តាមរយៈ ការអនុវត្តយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់នូវគោលនយោបាយក្នុងការធ្វើពិពិធកម្មនិងការពង្រីកមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច ការបង្កើនភាពប្រកួតប្រជែងនៅក្នុងទីផ្សារអន្តរជាតិនិងតំបន់ កំណើនសេដ្ឋកិច្ច នឹងមានទំនោរទៅរកនិន្នាការកំណើនដូចធ្លាប់មានពីមុន សម្រាប់ដំណាក់ឆ្នាំ ២០១១-២០១៣ ។

៣០៧. ការប៉ាន់ស្មានដំបូងអំពី *ផសស ពិតសរុប* តាមសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ច សម្រាប់ឆ្នាំ២០០៩ និងការព្យាករណ៍សម្រាប់ដំណាក់កាលឆ្នាំ ២០០៩-២០១៣ ត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុង *តារាងទី៩* ។

តារាងទី៩ : ការព្យាករណ៍សូចនាករសំខាន់ៗនៃម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចសម្រាប់ឆ្នាំ ២០០៨-២០១៣

សូចនាករសេដ្ឋកិច្ច	២០០៨	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣
ផសស (ថ្លៃថេរឆ្នាំ២០០០-គិតជា ពាន់លានរៀល)	២៨ ៦៦៨	២៨ ៦៩២	៣០ ១២៦	៣១ ៩៤១	៣៤ ០២៩	៣៦ ២៣៥
ផសស (ថ្លៃថេរឆ្នាំ២០០០-គិតជា លានដុល្លារ)	៧ ០៦១	៦ ៩១៧	៧ ២៦៨	៧ ៧២៥	៨ ១៨៤	៨ ៧០៤
ផសស សម្រាប់ប្រជាជនម្នាក់ៗ (ដុល្លារ)	៧៣៨	៧៣១	៧៩២	៨៥៣	៩១៥	៩៨១
ផសស សម្រាប់ប្រជាជនម្នាក់ៗ (ពាន់រៀល)	២ ៩៩៨	៣ ០៣០	៣ ២៣៤	៣ ៥២៨	៣ ៧៩៩	៤ ០៨៤

សូចនាករសេដ្ឋកិច្ច	២០០៨	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣
អត្រាកំណើន *ផសស ពិត* (%)	**៦,៧**	**០,១**	**៥,០**	**៦,០**	**៦,៥**	**៦,៥**
សន្ទស្សន៍*ផសស - ផសស ឌីផ្លេតទ័រ* (ការប្រែប្រួលប្រចាំឆ្នាំ - %)	១២,៣	២,៦	៤,៨	២,៩	២,៦	២,៥
អតិផរណា (ការប្រែប្រួលមធ្យមប្រចាំឆ្នាំ - %)	១៩,៧	-០,៦	៦,០	៤,៥	៣,៥	៣,០
អតិផរណា (ការប្រែប្រួលក្នុងត្រីមាសទី៤ - %)	១៥,៨	៦,០	៦,០	៣,៥	៣,៥	៣,០
អតិផរណា (ការប្រែប្រួលពីមួយឆ្នាំទៅមួយឆ្នាំ-%)	**១២,៥**	**៥,៣**	**៦,២**	**៥,០**	**៣,៥**	**៣,០**
ប្រាក់រៀល ធៀបនឹង ដុល្លារ (មធ្យមប្រចាំឆ្នាំ)	៤ ០៦០	៤ ១៤៨	៤ ១៤៥	៤ ១៣៥	៤ ១៥៣	៤ ១៦៣
ប្រាក់រៀល ធៀបនឹង ដុល្លារ (ចុងឆ្នាំ)	៤ ០៨០	៤ ១៨០	៤ ១១០	៤ ១៤០	៤ ១៦០	៤ ១៧០
ការវិនិយោគសរុប (% *ផសស*)	**២៤,៥**	**២៣,៣**	**២៤,១**	**២៤,២**	**២៤,៣**	**២៤,៤**
ការវិនិយោគសាធារណៈ (% *ផសស*)	៦,៥	៦,៩	៧,០	៦,៧	៦,៨	៦,៨
ការវិនិយោគឯកជន (% *ផសស*)	១៨,០	១៦,៤	១៧,១	១៧,៤	១៧,៥	១៧,៦
សញ្ជ័យជាតិ (% *ផសស*)	១៦,៩	១៨,៦	១៩,២	១៩,៤	២០,២	២១,២
សញ្ជ័យក្រៅប្រទេស (% *ផសស*)	៧,៦	៤,៧	៤,៩	៤,៨	៤,១	៣,៣
ចំណូលថវិកាសរុប (% *ផសស*)	**១៣,៣**	**១១,៨**	**១២,៦**	**១៣,២**	**១៣,៧**	**១៤,២**
ចំណាយថវិកាសរុប (% *ផសស*)	**១៥,៩**	**១៧,៥**	**១៧,៩**	**១៧,៨%**	**១៧,៨**	**១៧,៧**
ឱនភាព/អតិរេក ថវិកាចរន្ត (% *ផសស*)	៣,០	០,១	១,៣	១,៧	២,២	២,៨
ឱនភាព/អតិរេក ថវិកាទូទៅ (% *ផសស*)	-២,៩	-៦,៣	-៥,៣	-៤,៦	-៤,០	-៣,៥
ការនាំចេញនៃទំនិញ (% *ផសស*)	**៤៥,៥**	**៣៧,៦**	**៣៧,៤**	**៣៨,៨**	**៤១,០**	**៤៣,៤**
ការនាំចូលនៃទំនិញ (% *ផសស*)	**៦៣,០**	**៥២,៥**	**៥២,៥**	**៥៣,៧**	**៥៥,១**	**៥៦,៦**
តុល្យភាពពាណិជ្ជកម្ម (% *ផសស*)	-១៧,៤	-១៤,៨	-១៥,១	-១៤,៩	-១៤,១	-១៣,១
តុល្យភាពគណនីចរន្ត (% *ផសស*)	-១២,២	-១០,១	-១០,១	-៩,៧	-៨,៩	-៧,៨
សាច់ប្រាក់ងាយស្រួលសរុប (ពាន់លានរៀល)	១១ ៨៥៨	១៦ ២២៨	១៩ ១៣៧	២៣ ០៦៩	២៨ ០០១	៣៤ ០៣០
សាច់ប្រាក់ងាយស្រួលសរុប (ការប្រែប្រួលជា %)	៤,៨	៣៦,៩	១៧,៩	២០,៥	២១,៤	២១,៥
សាច់ប្រាក់ងាយស្រួលសរុប (% *ផសស*)	២៨,៣	៣៧,៧	៤០,៤	៤៤,៦	៤៩,៥	៥៥,១
ទុនបម្រុងបរទេសដុល (លានដុល្លារ)	**២ ១៦៤**	**២ ៣៦៧**	**១ ៩៣៥**	**២ ១៤២**	**២ ៣៦១**	**២ ៦០០**
ទុនបម្រុងបរទេសដុល (ខែនៃការនាំចូល ទំនិញ និងសេវាកម្ម)	៣,៥	៤,៦	៣,៥	៣,៥	៣,៥	៣,៥
ចំនួនប្រជាជន (តួលេខកែសម្រួល-លាននាក់)	**១៤,០**	**១៤,២**	**១៤,៤**	**១៤,៧**	**១៤,៩**	**១៥,១**

***ប្រភព** : ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ និង វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិនៃក្រសួងផែនការ*

៣០៨. ក្នុងរយៈពេល៥ឆ្នាំចុងក្រោយ កិច្ចខិតខំរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ក្នុងការពង្រឹងវិន័យសារពើពន្ធ ការដាក់ឱ្យមានក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយរូបិយវត្ថុ ដែលកាន់តែទទួលបានជំនឿទុកចិត្ត និងការអនុវត្តកំណែទម្រង់រចនាសម្ព័ន្ធបានជួយឱ្យកម្ពុជា សម្រេចបាននូវការអនុវត្តសេដ្ឋកិច្ចមួយដ៏ល្អបំផុត នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រថ្មីចាប់តាំងពីឆ្នាំ ១៩៩៣ ។ កំណែទម្រង់រចនាសម្ព័ន្ធបានជួយឱ្យដំណើរការសេដ្ឋកិច្ចប្រព្រឹត្តទៅបានយ៉ាងល្អ នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រទំនើបរបស់កម្ពុជាចាប់តាំងពីឆ្នាំ ២០០៣ មក ។ ក្នុងអំឡុងពេលនៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុ សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជានៅតែបង្ហាញនូវ ភាពមិនទ្រុឌទ្រោម និងបត់បែនបាន ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* មានជំនឿជឿជាក់ថា ការបន្តអនុវត្តដ៏ខ្លាំងក្លានូវនយោបាយរបស់ខ្លួន នឹងអាចទាញយកប្រយោជន៍ពីសក្តានុពលសេដ្ឋកិច្ចនេះ ។

តារាងទី១០ : ផលិតផលក្នុងស្រុកពិតសរុប – *ផសស ពិតសរុប* (ថ្លៃថេរឆ្នាំ២០០០)
អត្រាកំណើននៃសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចឆ្នាំ : ២០០៩-២០១៣
(គិតជា%)

	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣
កសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និង នេសាទ	**៥,៤**	**៤,០**	**៣,២**	**៣,៤**	**៣,២**
ដំណាំ	៥,៨	៤,៤	៣,៥	៣,៧	៣,៤
បសុសត្វ និង បសុបក្សី	៥,០	៥,៦	៤,៤	៤,៦	៤,៩
ជលផល	៦,០%	២,៩	២,៥	២,៥	២,៥
ផលព្រៃឈើ	១,១%	១,១	១,១	១,១	១,១
ឧស្សាហកម្ម	**-៩,៥**	**១០,៥**	**៧,៩**	**៨,៤**	**៨,២**
រ៉ែ	២០,០	៥,៦	៧,៣	៧,៧	៦,២
កម្មន្តសាល	-១៥,៥	១៤,២	៩,០	៩,២	៩,២
អាហារ ភេសជ្ជៈ និង ថ្នាំជក់	៦,០	២,៦	៦,៧	៧,៨	៧,៨
វាយនភ័ណ្ឌ សម្លៀកបំពាក់ និង គ្រឿងសម្រាប់ពាក់នៅជើង	-៩,០	១,៥	១០,០	១០,០	១០,០
ឈើ ក្រដាស និង បោះពុម្ព	៥,០	២,៥	៥,៧	៦,២	៦,១
កម្មន្តសាលកៅស៊ូ	៩,៥	៣,១	៥,៧	៦,០	៦,០
កម្មន្តសាលផ្សេងៗទៀត	៧,៨	៣,១	៥,៦	៦,៨	៦,៨
អគ្គិសនី ឧស្ម័ន និងទឹក	៨,៥	៤,៦	៨,២	៨,៦	៨,៦
សំណង់	៥,០	២,៦	៤,៩	៦,០	៥,១
សេវា	**២,៣**	**៣,៣**	**៧,៣**	**៧,៤**	**៧,៤**

	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣
ពាណិជ្ជកម្ម	៤.២	៣.៣	៥.៦	៥.៦	៥.៦
សណ្ឋាគារ និង ភោជនីយដ្ឋាន	១.៨	៤.២	៩.៤	៩.៥	៩.៥
ដឹកជញ្ជូន និង ទូរគមនាគមន៍	៣.៩	៣.៤	៧.៣	៧.៥	៧.៥
ហិរញ្ញវត្ថុ	៨.០	៣.៣	៨.០	៧.៧	៧.៧
រដ្ឋបាលសាធារណៈ	១.០	៣.២	៨.៧	៨.២	៨.២
អចលនវត្ថុ និង ធុរកិច្ច	-២.៥	៣.៤	៧.៦	៧.៧	៧.៧
សេវាផ្សេងៗ	២.៩	២.៧	៧.៥	៧.៥	៧.៥
ពន្ធលើផលិតផល ដក ឧបត្ថម្ភធន	៦.១	០.១	៣.៨	៧.០	៧.០
ដក ឧបត្ថម្ភធន	១.៩	៣៥.៥	៣.៨	៧.០	៧.០
ដក បន្ទុកលើសេវាហិរញ្ញវត្ថុ	១២.០	៥.៨	៨.០	៧.៧	៧.៧
ផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប (*ផសស សរុប*	**០.១**	**៥.០**	**៦.០**	**៦.៥**	**៦.៥**

ប្រភព : ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ និង វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិនៃក្រសួងផែនការ

៤. ការវិនិយោគដែលចាំបាច់ ដើម្បីសម្រេចបាននូវកំណើន *ផសស* ដែលបានគ្រោងទុក

៣០៩. គំរូនៃសេដ្ឋកិច្ចវិទ្យាធ្លាប់ប្រើ ដើម្បីធ្វើការព្យាករណ៍សេដ្ឋកិច្ច សម្រាប់រយៈពេល ៥ឆ្នាំ ពី ឆ្នាំ២០០៩ ដល់ ២០១៣ ក៏អាចត្រូវបានប្រើប្រាស់ ដើម្បីធ្វើការព្យាករណ៍ការវិនិយោគសរុប ដែលចាំបាច់ក្នុងការធ្វើសម្រេចបាននូវកំណើន *ផសស សរុប* ដូចដែលបានគ្រោង និង ការបែងចែកនៃការវិនិយោគសរុប ទៅតាមវិស័យសេដ្ឋកិច្ច ។ ថ្វីបើភាពមានកម្រិតខ្លះពីគំរូនៃសេដ្ឋកិច្ចវិទ្យាក៏ដោយ ក៏លទ្ធផលនៃការវិភាគបង្ហាញថា ទឹកប្រាក់នៃការវិនិយោគសរុបចំនួន ៦២ ០២០,៧ពាន់លានរៀល (១៥,១២៧ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) គឺជាតម្រូវការ ដើម្បីសម្រេចបាននូវកំណើន *ផសស សរុប* ដែលបានគ្រោងទុក សម្រាប់ដំណាក់កាលនៃ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ឆ្នាំ ២០០៩-២០១៣* ។ ចំពោះប្រភពនៃវិនិយោគមូលធនសរុប ការវិនិយោគរបស់វិស័យឯកជនបានចូលរួមចំណែកចំនួន ៤៤ ៤៨០,១ពាន់លានរៀល (១០,៨ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) ដែលស្មើនឹងប្រមាណ ៧១,៧ភាគរយ នៃការវិនិយោគសរុប ។ ការវិនិយោគសាធារណៈមានចំនួន ១៧ ៥៤០,៦ពាន់លានរៀល (៤,២ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) ។ ចំពោះធនធានក្នុងស្រុកនិងពីបរទេសសម្រាប់ការធ្វើហិរញ្ញប្បទានដល់ការវិនិយោគមូលធនសរុប ៥៦,២ភាគរយ នៃវិនិយោគសរុប ត្រូវបានគ្រោងទុកថា ទទួលបានការធ្វើហិរញ្ញប្បទានពីធនធានក្នុងស្រុក ដែលស្មើនឹងប្រមាណ ៣៤ ៨៤៩,០ពាន់លានរៀល (៨,៤ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) ។ ហិរញ្ញប្បទានពីប្រភពក្រៅប្រទេស អាចមានចំនួនប្រមាណ ២៧ ១៧១,៧ពាន់លានរៀល (៦,៦ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) ដែលស្មើនឹងប្រមាណ ៤៣,៨ភាគរយ នៃវិនិយោគមូលធនសរុប ។

តារាងទី១១ : ការវិនិយោគមូលធនចាំបាច់ ដើម្បីសម្រេចបានកំណើនផលិតផលសរុបក្នុងស្រុកដែលបានគ្រោងទុក និង ធនធានដែលអាចមាន សម្រាប់ធ្វើហិរញ្ញប្បទានដល់ការវិនិយោគចាំបាច់ ឆ្នាំ ២០០៩-២០១៣

(គិតជា ពាន់លានរៀល)*

ប្រភពហិរញ្ញប្បទាន	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣	សរុប ២០០៩-២០១៣
វិនិយោគមូលធនសរុប	**៩ ៩១៤,៦**	**១១ ៣០៧,៥**	**១២ ៣៩៤,៩**	**១៣ ៥៦៤,៤**	**១៤ ៨៣៩,២**	**៦២ ០២០,៧**
• **វិនិយោគមូលធនរបស់វិស័យសាធារណៈ**	**២ ៩១៧,១**	**៣ ២៩០,៨**	**៣ ៤៤៨,២**	**៣ ៧៧០,៦**	**៣ ១១៣,៩**	**១៧ ៥៤០,៦**
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្នុងស្រុក	៧៣៧,៧	៧៦២,៦	៧៩៩,១	៨៧៣,៨	៩៥៣,៤	៤ ១២៦,៧
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្រៅប្រទេស**	២ ១៧៩,៤	២ ៥២៨,១	២ ៦៤៩,១	២ ៨៩៦,៧	៣ ១៦០,៥	១៣ ៤១៣,៩
• **វិនិយោគមូលធនរបស់វិស័យឯកជន**	**៦ ៩៩៧,៥**	**៨ ០១៦,៨**	**៨ ៩៤៦,៧**	**៩ ៧៩៣,៩**	**១០ ៧២៥,៣**	**៤៤ ៤៨០,១**
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្នុងស្រុក	៤ ៨៨៧,២	៥ ៥៥៩,៦	៦ ១៧៣,៦	៦ ៧៤១,១	៧ ៣៦០,៧	៣០ ៧២២,៣
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្រៅប្រទេស**	២ ១១០,៣	២ ៤៥៧,១	២ ៧៧៣,១	៣ ០៥២,៧	៣ ៣៦៤,៦	១៣ ៧៥៧,៨
វិនិយោគមូលធនសរុប	**៩ ៩១៤,៨**	**១១ ៣០៧,៥**	**១២ ៣៩៤,៩**	**១៣ ៥៦៤,៤**	**១៤ ៨៣៩,២**	**៦០ ២០០,៧**
• វិនិយោគមូលធនរបស់វិស័យសាធារណៈ	២ ៩១៧,១	៣ ២៩០,៨	៣ ៤៤៨,២	៣ ៧៧០,៦	៤ ១១៣,៩	១៧ ៥៤០,៦
• វិនិយោគមូលធនរបស់វិស័យឯកជន	៦ ៩៩៧,៥	៨ ០១៦,៨	៨ ៩៤៦,៧	៩ ៧៩៣,៨	១០ ៧២៥,៣	៤៤ ៤៨០,១
វិនិយោគមូលធនសរុប	**៩ ៩១៤,៦**	**១១ ៣០៧,៥**	**១២ ៣៩៤,៩**	**១៣ ៥៦៤,៤**	**១៤ ៨៣៩,២**	**៦២ ០២០,៧**
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្នុងស្រុក	៥ ៦២៥,០	៦ ៣២២,៣	៦ ៩៧២,៧	៧ ៦១៤,៩	៨ ៣១៤,១	៣៤ ៨៤៩,០
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្រៅប្រទេស**	៤ ២៨៩,៦	៤ ៩៨៥,២	៥ ៤២២,២	៥ ៩៤៩,៥	៦ ៥២៥,១	២៧ ១៧១,៧
វិនិយោគមូលធនរបស់វិស័យសាធារណៈ	**២ ៩១៧,១**	**៣ ២៩០,៨**	**៣ ៤៤៨,២**	**៣ ៧៧០,៦**	**៤ ១១៣,៩**	**១៧ ៥៤០,៦**
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្នុងស្រុក	៧៣៧,៧	៧៦២,៦	៧៩៩,១	៨៧៣,៨	៩៥៣,៤	៤ ១២៦,៧
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្រៅប្រទេស**	២ ១៧៩,៤	២ ៥២៨,១	២ ៦៤៩,១	២ ៨៩៦,៧	៣ ១៦០,៥	១៣ ៤១៣,៩

__ប្រភព__ : ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ

* តួលេខជាប្រាក់រៀលនៅក្នុងតារាងនេះ ត្រូវបានគណនាចេញពីការព្យាករជាប្រាក់ដុល្លារអាមេរិក ដោយប្រើប្រាស់អត្រាប្តូរប្រាក់មធ្យម ៤ ១០០រៀល/១ដុល្លារអាមេរិក

** គិតតែវិនិយោគមូលធនប៉ុណ្ណោះ ដោយមិនគិតបញ្ចូលនូវ ជំនួយបច្ចេកទេស

៣១០. ការបែងចែកលម្អិតនៃការវិនិយោគចាំបាច់ ដើម្បីសម្រេចបានកំណើន *ផសស សរុប* ដែលបានគ្រោងទុកតាមរយៈ វិស័យសេដ្ឋកិច្ច ត្រូវបានបង្ហាញក្នុង *តារាងទី១២* ។ ដើម្បីសម្រេចបានអត្រាកំណើន*ផសស សរុប* ដែលបានគ្រោងទុកតាមវិស័យ ការវិនិយោគក្នុងក្រុមវិស័យសំខាន់ៗ រួមមាន ដូចខាងក្រោម :

- *វិស័យកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ* នឹងត្រូវការ ទុនវិនិយោគចំនួន ១១ ៨២៥,១ ពាន់លានរៀល (២,៨៨៤ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) សម្រាប់រយៈពេល ៥ឆ្នាំ (២០០៩-២០១៣) ។
- *វិស័យឧស្សាហកម្មទូទៅ* រួមមាន (*រុករករ៉ែ - កម្មន្តសាល - អគ្គិសនី ឧស្ម័ន និងទឹក* - និង*សំណង់*) នឹងត្រូវការទុនវិនិយោគចំនួន ២៨ ៦០១,៨ ពាន់លានរៀល (៦,៩៧៦ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) សម្រាប់

រយៈពេល៥ឆ្នាំ (២០០៩-២០១៣) ។ នៅក្នុងក្រុមនេះ *អនុវិស័យកម្មន្តសាល (វាយនភ័ណ្ឌ សម្លៀកបំពាក់ និងគ្រឿងពាក់នៅជើង)* នឹងត្រូវការចំណែកធំជាងគេនៃការវិនិយោគ គឺមានចំនួនប្រមាណ ១៣ ០០៤.០ ពាន់លានរៀល (៣.១៧១ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) ។ បន្ទាប់ពី*អនុវិស័យកម្មន្តសាល អនុវិស័យសំណង់* ត្រូវការចំណែកធំបន្ទាប់នៃការវិនិយោគ គឺមានចំនួន ៩ ៨២៤.៧ពាន់លានរៀល (២.៣៩៦ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) ហើយ *អនុវិស័យអគ្គិសនី ឧស្ម័ន និងទឹក* ត្រូវការទុនវិនិយោគចំនួនប្រមាណ ៤ ១៩៣.៣ ពាន់លានរៀល (១.០០២ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) ។

- *វិស័យសេវាកម្ម* (ដែលរួមមាន *ពាណិជ្ជកម្ម សណ្ឋាគារ និង ភោជនីយដ្ឋាន (ទេសចរណ៍) ដឹកជញ្ជូន និងទូរគមនាគមន៍ ហិរញ្ញវត្ថុ រដ្ឋបាលសាធារណៈ និងអចលនទ្រព្យ)* ត្រូវការនូវទុនវិនិយោគ ២១ ៥៩៣.៨ ពាន់លានរៀល (៥.២៦៦ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) ។

តារាងទី១២ : វិនិយោគមូលធនដែលត្រូវការតាមវិស័យនីមួយៗ ដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលដៅនៃកំណើន ផសស

(គិតជា ពាន់លានរៀល)

	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣	សរុប
កសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់និង នេសាទ	**១ ៩៦០.២**	**២ ៣១៤.៧**	**២ ៤៨៣.៧**	**២ ៦៩០១**	**២ ៨១៦.៤**	**១១ ៨២៥.១**
ដំណាំ	១ ២៨១.១	១ ៨៩២.៩	២ ០៣៣.៨	២ ១៧៣.៨	២ ៣១២.១	៩.៦៩៣.៧
ចិញ្ចឹមសត្វ	៨១.៩	១៥១.៣	១៦៣.៨	១៧៦.២	១៨៩.៩	៧៦៣.០
នេសាទ	១០៤.៥	១៧៧.៩	១៨៨.៩	១៩៩.១	២០៩.៦	៨៨០.០
ព្រៃឈើ	៩២.៦	៩២.៧	៩៧.១	១០១.០	១០៤.៨	៤៨៨.៣
ឧស្សាហកម្ម	**៤ ៦១៤.១**	**៥ ០៧០.២**	**៥ ៧១៧.៥**	**៦ ២៨៨.៣**	**៦ ៩១១.៦**	**២៨ ៦០១.៨**
រ៉ែ	២៥៣.៣	២៨២.៤	៣១៣.៩	៣៤៦.៧	៣៨៣៥	១.៥៧៩.៧
ផលិតកម្ម	១ ៩២០.២	២ ២៧៥.៩	២ ៦៤៧.៦	២ ៩២៣.៣	៣ ២៣៦.៩	១៣ ០០៤.០
អាហារ ភេសជ្ជៈ និងថ្នាំជក់	១៩៩.៧	២៥៣.៤	២៨០.១	៣០៩.៦	៣៤២.៨	១.៣៨១.៦
វាយនភ័ណ្ឌ	៨២៨.៤	៨២៦.១	១ ០៥៨.៩	១ ១៨១.៣	១ ៣២៣.២	៥ ២១៧.៨
ឈើ ក្រដាស និងផ្នែកបោះពុម្ព	៥៨.៤	៥៥.១	៦០.៤	៦៥.៧	៧១.៧	៣១១.៣
ផលិតកម្មកៅស៊ូ	៦៧.៨	៦៣.១	៦៩.១	៧៥.១	៨១.៨	៣៥៦.៩
ផលិតកម្មដទៃ	៧៧០.០	១ ០៧៨.២	១ ១៧៩.២	១ ២៩១.៧	១ ៤១៧.៤	៥ ៧៣៦.៥
អគ្គិសនី ឧស្ម័ន និង ទឹកស្អាត	៦៧២.០	៧៣៩.៧	៨២៩.១	៩២៣.០	១ ០២៩.៥	៤ ១៩៣.៣
សំណង់	១ ៧៦៨.៦	១ ៧៧២.៣	១ ៩២៦.៩	២ ០៩៥.៣	២ ២៦១.៧	៩ ៨២៤.៧
សេវាកម្ម	**៣ ៧៤០.៣**	**៣ ៩២២.៦**	**៤ ១៩៣.៧**	**៤ ៦២៥.៩**	**៥ ១១១.២**	**២១ ៥៩៣.៨**
ពាណិជ្ជកម្ម	៦៩១.២	៦៩៧.៨	៧៦២.៩	៨២៦.៥	៨៩៦.៩	៣ ៨៧៥.២
សណ្ឋាគារ និងភោជនីយដ្ឋាន	៤៩៦.០	៥៤៤.២	៦០៩.២	៦៨១.៤	៧៦២.១	៣ ០៩៣.០

	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣	សរុប
ដឹកជញ្ជូន និងទូរគមនាគមន៍	៦៣៩,៨	៦៧៦,៨	៧៥២,១	៨២៨,៩	៩១៥,១	៣ ៨១២,៧
ហិរញ្ញវត្ថុ	១១០,៨	១០៥,១	១១៧,៦	១២៩,៩	១៤៣,៨	៦០៧,១
រដ្ឋបាលសាធារណៈ	៨១៦,៨	៨៩៩,៥	៨៣៨,៥	៩៣០,៦	១ ០៣៤,៨	៤ ៥២០,២
អចលនទ្រព្យ និងធុរកិច្ច	៦០៥,៤	៦២២,៥	៦៩៣,៩	៧៦៦,៥	៨៤៨,៣	៣ ៥៣៦,៧
សេវាកម្មដ៏ទៃទៀត	៣៨០,៤	៣៧៦,៧	៤១៩,៤	៤៦២,២	៥១០,៣	២ ១៤៨,៩
សរុប	**៩ ៩១៤,៦**	**១១ ៣០៧,៦**	**១២ ៣៩៤,៩**	**១៣ ៥៦៤,៤**	**១៤ ៨៣៩,២**	**៦២ ០២០,៧**

***ប្រភព** : ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ*

៥. ចំណូលនិងចំណាយថវិកា : ២០០៩-២០១៣

៣១១. ដោយសារវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងសេដ្ឋកិច្ចសកលលោក ដែលបាននិងកំពុងកើតឡើងក្នុងប្រទេសអភិវឌ្ឍ បានជះឥទ្ធិពលអវិជ្ជមានមកលើសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ចំណូលថវិកាបានធ្លាក់ចុះពី ១៣,៣ភាគរយនៃ *ផសស សរុប* ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ មក ១១,៨ភាគរយនៃ *ផសស សរុប* ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ *(សូមមើលតារាងទី៩)* ។ ចំណូលថវិកា ត្រូវបានព្យាករណ៍ថា នឹងកើនឡើងវិញជាបន្តបន្ទាប់ ហើយនឹងកើនលើសកម្រិតក្នុងឆ្នាំ២០០៨ នៅឆ្នាំ២០១២ ហើយត្រូវបានព្យាករណ៍ថា នឹងកើនដល់ ១៤,២ភាគរយ នៃ *ផសស សរុប* ក្នុងឆ្នាំ២០១៣ ។ ការអនុវត្តនូវវិធានការនានារបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ដែលផ្តោតលើការការពារ ក្រុមជនងាយរងគ្រោះនិងប្រជាជនក្រីក្រ ពីផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាននៃឱនភាពសេដ្ឋកិច្ច ក៏ដូចជា ការអនុវត្តវិធានការសម្រាប់ជំរុញតម្រូវការ តាមរយៈ កញ្ចប់គោលនយោបាយសម្រាប់ជំរុញកំណើន បានធ្វើឱ្យចំណាយថវិកាជាសមាមាត្រនៃ*ផសស សរុប* បានកើនឡើងពី ១៥,៩ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ដល់ ១៧,៥ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៩ ។

៣១២. ជាផ្នែកមួយនៃកម្មវិធីកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* បានអនុវត្តដំណើរការចំនួនពីរ ដើម្បីផ្តល់ជាធាតុចូលក្នុងការរៀបចំគម្រោងថវិកាជាតិប្រចាំឆ្នាំ ។ ***ទីមួយ*** គឺ ក្របខ័ណ្ឌចំណាយសម្រាប់រយៈមធ្យម ដែលព្យាករណ៍តួលេខចំណាយចរន្តសម្រាប់រយៈពេលបីឆ្នាំខាងមុខ ។ ការព្យាករណ៍នេះនឹងត្រូវធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្មរៀងរាល់ឆ្នាំ ។ ការព្យាករណ៍ផ្អែកលើការវិភាគម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចពីលើចុះក្រោម ដោយមើលលើការអនុវត្តនៃសេដ្ឋកិច្ច គោលនយោបាយអាទិភាព ក៏ដូចជាព័ត៌មានបានពីស្ថាប័ននានារបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ។ នាយកដ្ឋានគោលនយោបាយសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ នៃ*ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* ទទួលបន្ទុកធ្វើការវិភាគនេះ ។ ***ទីពីរ*** គឺក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រនៃថវិកាសម្រាប់រយៈពេលបីឆ្នាំ ដែលអនុវត្តតាមអភិក្រមពីក្រោមទៅលើ និងរៀបចំដោយនាយកដ្ឋានថវិកានៃ *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* ។ ធាតុចូលដែលសម្រាប់យកមកប្រើប្រាស់ក្នុងការវិភាគនេះ គឺផ្អែកទៅលើព័ត៌មានដែលប្រមូលបានពីការផ្លាស់ប្តូរយោបល់រវាង *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ*

ជាមួយស្ថាប័ននានារបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* និងព័ត៌មានស្តីពី ចំណាយនិងតម្រូវការរយៈពេលពីរឆ្នាំទៅមុខ នៃស្ថាប័នទាំងនោះ ។ ក្នុងការអនុវត្ត *កំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* នឹងបន្តពង្រឹងភាពផ្សារភ្ជាប់គ្នានៃដំណើរការ ទាំងពីរ ដើម្បីកែលម្អការរៀបចំថវិកាប្រចាំឆ្នាំ ។

៣១៣. ក្នុងដំណាក់កាលនៃការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ចនៅកម្ពុជាសព្វថ្ងៃ យើងនៅមានការងារយ៉ាងធំចំពោះមុខ ក្នុងការស្តារនិងកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្តដែលចាំបាច់ ដើម្បីសម្រេចបានគោលដៅម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចគឺ កំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ ដើម្បីឈានទៅកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ ទោះបីជាប្រហែល ៤០ភាគរយនៃចំណាយសាធារណៈសរុប ត្រូវបានប្រើប្រាស់ទៅលើចំណាយមូលធនក៏ដោយ ក៏ចំនួននេះនៅតិចតួចនៅឡើយសម្រាប់ការស្តារនិងការកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្តដែលយើងកំពុងត្រូវការចាំបាច់ ដើម្បីកាត់បន្ថយភាពក្រីក្របន្ថែមទៀត ។ ការពឹងផ្អែកលើហិរញ្ញប្បទានពីខាងក្រៅ ប៉ះពាល់ដល់ជម្រើសរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ក្នុងការបំពេញតម្រូវការជាក់ស្តែងរបស់ខ្លួន ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* បានប្រើប្រាស់ចំណាយមូលធន ដែលជាផ្នែកនៃថវិកាជាតិ ដើម្បីទាក់ទាញហិរញ្ញប្បទានពីខាងក្រៅប្រទេស សម្រាប់បំពេញតម្រូវការនៃចំណាយមូលធនជាអាទិភាពរបស់ខ្លួន ។

តារាងទី១៣ : ចំណាយមូលធន និងចំណាយចរន្តសម្រាប់ឆ្នាំ ២០០៩ - ២០១៣

	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣
ចំណាយសរុប (គិតជាពាន់លានរៀល)	**៧ ៥៤៨,៦**	**៨ ៤៥៥,៨**	**៩ ១៩៦,៨**	**១០ ០៣៩,៣**	**១០ ៩៣១,៦**
ចំណាយមូលធន (គិតជាពាន់លានរៀល)	២ ៩៥១,៦	៣ ៣២៦៩	៣ ៥៣៤,៣	៣ ៨៧៦,៣	៤ ២៣៤,៩
ចំណាយចរន្ត (គិតជាពាន់លានរៀល)	៤ ៥៩៧,១	៥ ១៧២,៩	៥ ៦៦២,៥	៦ ១៦៣,០	៦ ៦៩៦,៨

ប្រភព : ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ

៣១៤. ក្នុងការអនុវត្តកម្មវិធីកំណែទម្រង់ហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ *រាជរដ្ឋាភិបាល* កំពុងពង្រឹងភាពផ្សារភ្ជាប់គ្នា រវាងកម្មវិធីនានាដែល ***ទីមួយ*** - កំណត់ការវិនិយោគសាធារណៈអាទិភាព ដែលរួមមាន *ផយអជ* សម្រាប់រយៈពេល៥ឆ្នាំ និង*កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ* សម្រាប់រយៈពេល៣ឆ្នាំ ***ទីពីរ*** - កៀរគរធនធានពីខាងក្រៅ ទាំងពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ចាស់និងថ្មី និង ***ទីបី*** - រៀបចំក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រនៃថវិកា ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ដឹងច្បាស់ពីតម្រូវនៃការកែលម្អ *កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ*សម្រាប់រយៈ៣ឆ្នាំ ដើម្បីធានាថា (១) តម្រូវការចំណាយចរន្តដែលពាក់ព័ន្ធដល់ការរៀបចំថវិកាប្រចាំឆ្នាំ គឺជា ផ្នែកមួយដែលមិនអាចខ្វះបាននៃព័ត៌មានដែលប្រមូលបាន នៅក្នុងការរៀបចំ*កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ* (២) គម្រោងនានានៃ*កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ* ត្រូវបានចាត់ថ្នាក់តាមលំដាប់អាទិភាព ។ ការងារនេះទាមទារឱ្យស្ថាប័នរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ធ្វើចំណាត់ថ្នាក់គម្រោងដែលស្នើសុំ ទៅតាមលំដាប់អាទិភាព សម្រាប់ការអនុវត្តក្នុងរយៈបីឆ្នាំទៅមុខ ដោយផ្អែកលើ ស្ថានភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចទូទៅ និង ការយល់ដឹងពីលទ្ធភាពនៃការកៀរគរធនធានពីប្រភពក្រៅប្រទេស ។

៣១៥. ការពង្រឹងដំណើរការនៃការរៀបចំ*កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ* គឺជាអាទិភាពមួយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ នៅពេលដែលគុណភាពនៃព័ត៌មានរបស់ *កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ* ល្អជាងមុននោះ *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* នឹងធានាថា មានតែកម្មវិធីឬគម្រោងដែលស្ថិតនៅក្នុង*កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ* ប៉ុណ្ណោះ ដែលនឹងត្រូវដាក់បញ្ចូលសម្រាប់ការពិចារណាក្នុងការផ្តល់ហិរញ្ញប្បទាន នៅក្នុងអំឡុងពេលនៃការរៀបចំ*ក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រនៃថវិកា* ។ *គណៈកម្មាធិការទីតិសម្បទានិងអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជានៃក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* នឹងធានាថា នឹងជំរុញការធ្វើហិរញ្ញប្បទានដល់គម្រោងនានា ដែលជាផ្នែកនៃ*កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ* នៅក្នុងការងារកៀរគរធនធានរបស់ខ្លួន និងរៀបចំដោយទៀងទាត់នូវរបាយការណ៍អំពី គម្រោងក្នុង*កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ* ក៏ដូចជា គម្រោងក្រៅ*កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ* ដែលគាំទ្រដោយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ខាងក្រៅ ។

៣១៦. ជាកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងមួយដើម្បីជំរុញតម្លាភាពនៃដំណើរការរៀបចំថវិកា *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* បានរៀបចំនូវការព្យាករណ៍ដំបូងមួយអំពីការវិភាជចំណាយចរន្ត សម្រាប់ក្រសួង-ស្ថាប័នរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* សម្រាប់ដំណាក់កាលរបស់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ។ ការព្យាករណ៍នោះ មាននៅក្នុង *តារាងទី១៤* ។

តារាងទី១៤ : ចំណាយថវិកាចរន្តដែលបានស្នើឡើងសម្រាប់ ក្រសួង-ស្ថាប័ននីមួយៗ ២០០៩-២០១៣

(គិតជា ពាន់លានរៀល)

ក្រសួង/ស្ថាប័ន	២០០៩ ប៉ាន់ស្មាន	២០១០ ព្យាករណ៍	២០១១ ព្យាករណ៍	២០១២ ព្យាករណ៍	២០១៣ ព្យាករណ៍
I. រដ្ឋបាលទូទៅ	**១ ៣៣២,៩៨៩**	**៧៩៣,០៩៨**	**៨០៦,៩៥៤**	**៨៩៥,០០៥**	**៩០២,៩៨០**
០៥.១ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី	៣៣១,០៣៧	១៩០,៥៧១	២០៣,៦១៦	២១៤,៩២៣	២២៥,៩២៩
០៥.២ រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានមុខងារសាធារណៈ	២,៧៣៧	២,៧៥១	២,៩៣៩	៣,១០២	៣,២៦១
០៥.៤ ក.អ.ក	៤,៧៤៣	៥,៣៥៤	៥,៧២០	៦,០៣៨	៦,៣៤៧
០៧.២ មហាផ្ទៃ-រដ្ឋបាល	៤៧,០៤៤	៥១,៤៣០	៥៤,៩៥០	៥៨,០០២	៦០,៩៧២
០៨. ទំនាក់ទំនងការប្រជុំនិងត្រួតពិនិត្យ	១០,៣៣៦	១៤,៩៩៧	១៦,០២៣	១៦,៩១៣	១៧,៧៧៩
០៩. ការបរទេសនិងសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ	៧១,៩៣១	៦៩,៧៧៤	៧៤,៥៥០	៧៨,៦៩០	៨២,៧១៩
១០. សេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ	៥៥៦,៦៦៥	៨៣,៦៥៣	៨៩,៣៧៩	៩៤,៣៤៣	៩៩,១៧៤
១៤. ផែនការ	១៤,៨២៩	២២,៧៩៤	២៤,៣៥៤	២៥,៧០៧	២៧,០២៣
២៦. យុត្តិធម៌	២២,៨២៦	៣៤,៩៧៨	៣៩,៦៧៩	៤៥,១១៩	៥១,២២៣
៣០. គណៈកម្មាធិការជាតិរៀបចំការបោះឆ្នោត	១០,៥៧២	៨,៧០៧	៩,៣០៣	៩,៨២០	១០,៣២៣
៣១. អជ្ញាធរ សវនកម្មជាតិ	៥,៥០៣	៦,៣៩២	៦,៨២៩	៧,២០៩	៧,៥៧៨
៣២. បណ្ឌុះបណ្ដាលវិជ្ជាជីវៈ	៧៣,៣១២	៥៨,៧៤៦	៦២,៧៦៧	៦៦,២៥៣	៦៩,៦៤៥
II. ការពារ និងសន្តិសុខ	**១ ២៥៤,០៤១**	**១ ១៥០,៥២២**	**១ ២២៩,២៧៦**	**១ ២៩៧,៥៤៣**	**១ ៣៦៣,៩៨៤**

ក្រសួង/ស្ថាប័ន	២០០៩ ប៉ាន់ស្មាន	២០១០ ព្យាករណ៍	២០១១ ព្យាករណ៍	២០១២ ព្យាករណ៍	២០១៣ ព្យាករណ៍
០៦. ការពារជាតិ	៨៣៧,០៤៥	៧០២,៤៧២	៧៥០,៥៥៧	៧៩២,២៣៨	៨៣២,៨០៥
០៧.១ មហាផ្ទៃ-សន្តិសុខ	៤១៦,៩៩៦	៤៤៨,០៥០	៤៧៨,៧១៩	៥០៥,៣០៤	៥៣១,១៧៩
III. រដ្ឋបាលសង្គម	**១ ៥០៥,៨៤៥**	**១ ៧៧០,៦១៩**	**១ ៩៨៧,៦២៣**	**២ ២៣២,៤៥៤**	**២ ៥០៤,៣៤២**
១១. ពតិមាន	៣៩,៣២៦	៤០,៩១២	៤៣,៧១២	៤៦,១៤០	៤៨,៥០៣
១២. សុខភាពសាធារណៈ	៥០៥,២០៥	៦០០,០៥៦	៦៨០,៦៩៩	៧៧៤,០៣២	៨៧៨,៧៤៩
១៦. អប់រំ យុវជន និងកីឡា	៦៨៩,៧២៣	៨២៤,៨៧៩	៩៣៥,៧៣៧	១ ០៦៤,០៣៩	១ ២០៧,៩៨៩
១៨. វប្បធម៌ និងសិល្បៈ	២៣,៦២២	២៦,៤៣៦	២៨,២៤៦	២៩,៨១៥	៣១,៣៤១
១៩. បរិស្ថាន	១៧,០៥៤	១៩,៥៦២	២០,៩០១	២២,០៦២	២៣,១៩១
២១. សង្គមកិច្ច ការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ	១៩៥,៨៨២	២១៥,៦៧១	២៣០,៤៣៤	២៤៣,២៣១	២៥៥,៦៨៥
២៣. កិច្ចការ សាធារណៈ និងសាសនា	១១,៦៨៦	១៥,១៩៤	១៦,២៣៤	១៧,១៣៦	១៨,០១៣
២៤. កិច្ចការនារី និងអតីតយុទ្ធជន	២៣,៣៤៧	២៧,៩០៨	៣១,៦៥៩	៣៦,០០០	៤០,៨៧០
IV. រដ្ឋបាលសេដ្ឋកិច្ច	**៣៣២,៦៦៣**	**៤១៩,១១២**	**៤៦០,៨២៥**	**៥០៤,៦៩៦**	**៥៥១,៩៦១**
០៥.៣ រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល	១១,១០៩	១២,២២៩	១៣,០៦៦	១៣,៧៩២	១៤,៤៩៨
១៣. ឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល	១៤,១៧១	១៧,៤១៣	១៨,៦០៥	១៩,៦៣៩	២០,៦៤៤
១៥. ពាណិជ្ជកម្ម	៣៣,៩៨៩	៥២,៨៦៧	៥៦,៤៨៦	៥៩,៦២៣	៦២,៦៧៦
១៧. កសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ	៧៨,១៩២	៨៧,៤៨៥	៩៩,២៤២	១១២,៨៥០	១២៨,១១៧
២០. អភិវឌ្ឍន៍ជនបទ	៥៤,៩៩៦	៨៣,១៥៦	៩៤,៣៣២	១០៧,២៦៦	១២១,៧៧៧
២២. ប្រៃសណីយ៍-ទូរគមនាគមន៍	៣៦,៥៦៩	៣៩,៨២១	៤២,៥៤៧	៤៤,៩១០	៤៧,២១០
២៥. សាធារណៈការ និងដឹកជញ្ជូន	២៩,២២៧	៣២,១៣៩	៣៤,៣៣៩	៣៦,២៤៦	៣៨,១០២
២៧. ទេសចរណ៍	២៧,២២៦	៣០,៣៣០	៣២,៤០៦	៣៤,២០៦	៣៥,៩៥៧
២៨. នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់	២១,៥៥៥	២៦,៨៧៦	៣០,៤៨៨	៣៤,៦៦៨	៣៩,៣៥៨
២៩. ធនធានទឹក និងឧតុនិយម	២៦,០២៩	៣៦,៧៩៥	៣៩,៣១៤	៤១,៤៩៧	៤៣,៦២២
V. ចំណាយសម្រាប់រាជធានី ខេត្ត ក្រុង និងផ្សេងៗ	**១៧១,៩២៧**	**១ ០៧៩,៥២៣**	**១ ១៧៧,៨០៣**	**១ ២៧៣,២៦៦**	**១ ៣៧៣,៨៩៧**
សរុប	**៤ ៩៩៧,០៦៥**	**៥ ១៧២,៩០៤**	**៥ ៦៦២,៤៨៣**	**៦ ១៦២,៩៦៤**	**៦ ៦៩៦,៧៦៤**

ប្រភព : *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ*

ជំពូកទី៤

គោលនយោបាយ និងសកម្មភាព អាទិភាព : ២០០៩-២០១៣

៣១៧. ទិសដៅរួមរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* គឺកសាងជាជំហានៗ នូវសង្គមកម្ពុជាមួយ ដែលរឹងមាំ មានសន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ សន្តិសុខ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម មានការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាព និងសមធម៌ ជាមួយនឹងការប្រកាន់ខ្ជាប់យ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ នូវគោលការណ៍លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស ការគោរពសិទ្ធិនិងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស ជាសង្គមមួយដែលមានកោសិកាផ្សារភ្ជាប់គ្នា នឹងត្រូវបានពង្រឹងដើម្បីធានាថា ប្រជាជនកម្ពុជា មានចំណេះដឹងខ្ពស់ និងមានវប្បធម៌ជ្រៅជ្រះ មានជីវភាពសមរម្យ និង មានការរស់នៅប្រកបដោយសុខដុមរមនា ទាំងក្នុងរង្វង់គ្រួសារ និងក្នុងសង្គមជាតិ ។

៣១៨. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានប្តេជ្ញាចិត្ត ដើម្បីសម្រេចឱ្យបាន នូវបណ្តាគោលដៅអាទិភាពរបស់ខ្លួន នៅក្នុងនីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា ដោយធានានូវ :

- ចីរភាព សន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ សន្តិសុខ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ដើម្បីលើកកម្ពស់វិធានការណ៍ច្បាប់ ការពារសិទ្ធិនិងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស និង លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស ។
- ចីរភាពកំណើនសេដ្ឋកិច្ចរយៈពេលវែង ក្នុងអត្រា ៧ ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានទូលំទូលាយជាងមុន និងមានសមត្ថភាពប្រកួតប្រជែងជាងមុន ក្នុងបរិការណ៍អតិផរណាទាប ក្នុងកម្រិតតួលេខមួយខ្ទង់ ។
- ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រឱ្យបានលើសពី ១ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ និងការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ សូចនាករសង្គមកិច្ចសំខាន់ៗ ជាពិសេស ក្នុងវិស័យអប់រំ សុខាភិបាល និងសមភាពយេនឌ័រ ។
- បង្កើន ប្រសិទ្ធភាព គុណភាព ភាពជឿជាក់ចំពោះ ការផ្តល់សេវាកម្មសាធារណៈនានា ។

៣១៩. បញ្ហាប្រឈមដ៏ចម្បងរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* គឺ ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និង ការលើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពរស់នៅនិងគុណភាពជីវិត របស់ប្រជាជន ដែលមានកំណើនយ៉ាងឆាប់រហ័ស ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ចាត់ទុកថា ភាពក្រីក្រគឺជាការខ្វះខាតនៃតម្លៃធនធានសេដ្ឋកិច្ច ដែលមិនត្រឹមតែមិនអាចទទួលយកបានខាងផ្នែកផ្លូវចិត្តប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ អាចបណ្តាលឱ្យមានការបែកខ្ញែក និងអស្ថិរភាព នៅក្នុងសង្គម ។ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ សម្រេចបានលទ្ធផល គួរឱ្យកត់សម្គាល់ ចាប់តាំងពីខែមីនា ឆ្នាំ២០០៣ មក នៅពេលដែល*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានផ្សព្វផ្សាយ *យុទ្ធសាស្ត្រជាតិកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ* ។ ដូចបានពណ៌នារួចមកហើយ នៅក្នុងជំពូកទី២ លទ្ធផលថ្មីៗនៃ*អង្កេតសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ចកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧* បង្ហាញថា អត្រានៃភាពក្រីក្រនៅទូទាំង

ប្រទេសបានថយចុះពី ៣៤,៧ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ មកត្រឹម ៣០,១ភាគរយ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៧ (គួរកត់សម្គាល់ថា ការថយចុះ ៤,៧ភាគរយនេះ បង្ហាញពីការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ បានជាង ១ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ) ។ លទ្ធផលនៃការអង្កេត ក៏បានបង្ហាញ ផងដែរថា កម្រិតនៃភាពក្រីក្របានធ្លាក់ចុះនៅគ្រប់កម្រិតនៃថ្នាក់ក្រោមជាតិទាំងអស់ : នៅភ្នំពេញ បានធ្លាក់ចុះពី ៤,៦ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ មកនៅត្រឹម ០,៨ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០៧ នៅតំបន់ទីប្រជុំជន កម្រិតភាពក្រីក្រ បាន ធ្លាក់ចុះពី ២៥,៨ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០៤ មកត្រឹម ២១,៩ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០៧ ហើយ នៅតំបន់ជនបទ កម្រិតនៃភាពក្រីក្របានធ្លាក់ចុះពី ៣៩,១ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០៤ មកត្រឹម ៣៤,៧ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០៧ ។ ការធ្លាក់ចុះនៃ ភាពក្រីក្រ ក្នុងអំឡុងពេលពី ឆ្នាំ២០០៤ ដល់ ឆ្នាំ២០០៧ បានឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញ ពីកំណើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ផ្នែកស្ថិតិ នៃការប្រើប្រាស់របស់គ្រួសារនីមួយៗ (ការវាស់វែងពីកម្រិតជីវភាពរស់នៅដែលគេនិយមប្រើប្រាស់) ។ ការកើនឡើងនៃការប្រើប្រាស់នេះ ត្រូវបានរកឃើញថា បានកើតមានឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ទាំងក្នុងភាពជាក់ស្តែង ទាំងតាមតួលេខស្ថិតិ នៅក្នុងចំណោមប្រជាជន ក្នុងបញ្ចភាគពីរដែលក្រីក្រជាងគេ ។ តាមភាពជាក់ស្តែង ក្នុងចំណោមប្រជាជនដែលស្ថិតនៅក្នុងបញ្ចភាគក្រីក្រជាងគេ ការប្រើប្រាស់បានកើនឡើង ១០,៧ភាគរយ ហើយ ការប្រើប្រាស់នៅក្នុងបញ្ចភាគ បន្ទាប់ពីបញ្ចភាគក្រីក្រជាងគេ បានកើនឡើង ១១,៥ភាគរយ ។

៣២០. បច្ចុប្បន្ននេះ ការថែរក្សានូវសមិទ្ធផលដែលសម្រេចបានដោយលំបាកកន្លងមក និងការធ្វើឱ្យស្ថិតនៅក្នុងគន្លងផ្លូវ ដើម្បីធានាឱ្យទទួលបាននូវលទ្ធផលពីការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រនៅពេលអនាគត កំពុងជួបប្រទះនូវបញ្ហាបន្ថែមទៀត ដោយសារវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុសាកលលោក និងវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចនានា ដែលកំពុងកើតមាននៅក្នុងប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចជឿនលឿន ។ ទោះបីជា មិនបានដឹងជាមុន នូវវិបត្តិដែលកើតឡើងភ្លាមៗ តាមរយៈ ការអភិវឌ្ឍយ៉ាងឆាប់រហ័សនៅក្រៅប្រទេសក៏ដោយ ក៏*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានឆ្លើយតបយ៉ាងឆាប់រហ័ស នូវយន្តការឆ្លើយតបមួយ ។ យន្តការឆ្លើយតបនេះ បានអនុម័តនូវវិធីសាស្ត្រមុខពីរ ដែលផ្តោតលើ សកម្មភាពរយៈពេលវែង និងខ្លី ។ សកម្មភាពរយៈពេលខ្លី ផ្តោតលើការអនុវត្តវិធានការសារពើពន្ធ សម្រាប់លើកទឹកចិត្តដល់ផលិតករនិងអ្នកប្រើប្រាស់នានា ដើម្បីធ្វើឱ្យសេដ្ឋកិច្ចដែលមិនសូវមានសកម្មភាព រស់រានឡើងវិញ និងដើម្បីអនុវត្តទៅតាមគោលនយោបាយហិរញ្ញវត្ថុដែលបានឆ្លើយតបជាបន្ទាន់ទៅនឹងលក្ខខណ្ឌនានាដែលផ្លាស់ប្តូរ ។ ចំពោះវិធានការរយៈពេលវែង អាទិភាពរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* គឺការបន្តដោះស្រាយបញ្ហារយៈពេលវែង តាមរយៈ ការប្រកួតប្រជែងដែលបានធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង ។ ដើម្បីកសាងនូវមូលដ្ឋានមួយ សម្រាប់ទប់ទល់នឹងវិបត្តិនានា ដែលកំពុងកើតមាននៅក្នុងប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចជឿនលឿន និងធ្វើឱ្យមានស្ថិរភាពកំណើនសេដ្ឋកិច្ច *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បាននិងកំពុងរិះរកវិធីសាស្ត្រ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវភាពប្រកួតប្រជែង ក្នុងវេទិកាតំបន់និងអន្តរជាតិ និងសកម្មភាពសម្រាប់ស្វែងរកឱកាស ដើម្បីពង្រីកនិងធ្វើឱ្យមានភាពឆ្លាស់គ្នានៃមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច ។

ប្រអប់ទី៧

គោលនយោបាយអាទិភាពខ្ពស់បំផុត របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* គឺការបន្តកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ អាទិភាពសម្រាប់ ការកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាននៃ វិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងការធ្លាក់ចុះសេដ្ឋកិច្ចសកលលោក មកលើកម្ពុជា

១. ដើម្បីកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ នៃវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុសកលលោក *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* កំពុងអនុវត្តកញ្ចប់បង្កើនសារពើពន្ធ ឱ្យបានទូលំទូលាយ និងការផ្តោតដោយប្រុងប្រយ័ត្នជាងមុន លើការគាំទ្រកម្ម វិធីប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម ដែលត្រូវបានផ្តល់ដោយក្រសួង-ស្ថាប័ន សំដៅជួយបន្ថយនូវផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានណាមួយនៃវិបត្តិនេះ មកលើក្រុមជនងាយរងគ្រោះ និងប្រជាជនក្រីក្រ ។ ចំពោះគោលនយោបាយ រូបិយវត្ថុវិញ ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា បានឆ្លើយតបនឹងវិបត្តិយ៉ាងឆាប់រហ័ស តាមរយៈ ការអនុម័តនូវការបន្ធូរបន្ថយ និងសម្របសម្រួលគោលនយោបាយរូបិយវត្ថុ និងតាមរយៈ ការអនុវត្តវិធានការ ដែលគ្របដណ្តប់លើការគាំទ្រ និងពង្រឹងប្រព័ន្ធស្ថាប័ន ធនាគារ និង ប្រព័ន្ធហិរញ្ញវត្ថុ ។

២. *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងបន្តពង្រឹងកិច្ចសម្របសម្រួល និងពង្រីកវិសាលភាពនៃកម្មវិធីប្រព័ន្ធគាំពារសង្គម និងប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម រួមមាន ការការពារឱ្យបាននូវសមិទ្ធផល ដែលរាជរដ្ឋាភិបាលពុះពារសម្រេចបានក្នុងរយៈពេលកន្លងមក ការឈរលើមាគ៌ាមួយ ដើម្បីធានាបានសមិទ្ធផល សម្រាប់ពេលអនាគតក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្ររបស់ប្រជាជនទាំងមូល និងការលើកកម្ពស់សមធម៌ និងកំណើនសេដ្ឋកិច្ចដោយចីរភាព ដែលជាអាទិភាពខ្ពស់របស់រាជរដ្ឋាភិបាល ។ ក្រុមប្រឹក្សាស្តារអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនិងជនបទ ត្រូវបានផ្តល់ភារកិច្ច ដើម្បីរៀបចំបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រ ប្រព័ន្ធគាំពារសង្គមសម្រាប់ជនក្រីក្រ និងងាយរងគ្រោះ ឱ្យកាន់តែមានលក្ខណៈចម្រុះនិងស៊ីជម្រៅ ដោយសង្កត់ធ្ងន់លើប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម និងដើម្បីធានាឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ក្នុងយន្តការសម្របសម្រួលអន្តរក្រសួង ដោយមានការចូលរួមពី ក្រសួង-ស្ថាប័នរាជរដ្ឋាភិបាលពាក់ព័ន្ធ ដែលមានភារកិច្ចអនុវត្ត កម្មវិធីប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម សម្រាប់ជួយដល់ជនក្រីក្រ និងងាយរងគ្រោះ ។ ក្រុមប្រឹក្សាស្តារអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម និងជនបទ ក៏មានភារកិច្ចដើម្បីរៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រនានា ដែលឈរលើលក្ខណៈទូលំទូលាយ ដោយមានការគ្របដណ្តប់លើវិស័យទាំងអស់ ប្រជាជននៅតំបន់ជនបទ គឺជាប្រពៃណីមួយដ៏យូរលង់ នៅកម្ពុជា ។ ពេលនេះ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងជាលក្ខណៈឯកជនបែបនេះ គួរតែត្រូវបានពង្រីកបន្ថែមទៀត ឱ្យដល់តំបន់ដាច់ស្រយាលដែលមិនទាន់មានការជួយឧបត្ថម្ភគាំទ្រ ហើយ មានភាពក្រីក្រខ្ពស់ ។

៤. ដើម្បីធ្វើឱ្យមានការងើបឡើងវិញ ទប់ទល់នឹងវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចនៅក្នុងបណ្តាប្រទេសជឿនលឿន និង ដើម្បីធ្វើឱ្យមានស្ថិរភាពកំណើនសេដ្ឋកិច្ច *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងស្វែងរកវិធីសាស្ត្រនានា ដើម្បីបង្កើនសមត្ថភាពប្រកួតប្រជែង នៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចតំបន់និងអន្តរជាតិ ក៏ដូចជា ស្វែងរកកាលានុវត្តភាព ក្នុងការធ្វើពិពិធភាវូបនីយកម្ម និងការពង្រីកមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច ។

៥. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តពង្រឹងការធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ទៅក្នុងទីផ្សារក្នុងតំបន់ ដែលមានការប្រែប្រួលជាប់ជានិច្ច ។

៦. ដើម្បីពង្រឹងការងារ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍដំណាក់កាលបន្ទាប់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងអនុវត្តគោលនយោបាយធនធានមនុស្សមួយ ដែលលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការចូលរួមពីផ្នែកឯកជន ក្នុងការពង្រីកសេវាកម្មអប់រំដែលត្រូវការចាំបាច់ ហើយនឹងធានាថា សិស្ស-និស្សិតទាំងឡាយ ដែលសិក្សានៅសាលាមធ្យមសិក្សា និងសាកលវិទ្យាល័យ នឹងត្រូវបានបណ្តុះបណ្តាល ដើម្បីបំពេញតម្រូវការរបស់សេដ្ឋកិច្ច ដែលមានការប្រែប្រួល ។

៧. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងអនុវត្តយ៉ាងខ្លាំងក្លានូវ យុទ្ធសាស្ត្រមួយដើម្បីធានានូវ ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជនបទ ដែលមានមូលដ្ឋានទូលំទូលាយ សំដៅ បង្កើតការងារថ្មីៗ និងបង្កើនចំណូល ដើម្បីលើកកម្ពស់ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចរបស់សហគមន៍ជនបទ និង ដើម្បីឱ្យពួកគាត់អាចរួម ចំណែកច្រើនថែមទៀត នៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ។

៨. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងធ្វើការងារជាមួយដៃគូសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ដើម្បីធានាថា ធនធានជំនួយសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ដែលផ្តោតលើការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ត្រូវបានផ្ទេរច្រើនជាងមុន

នៃការអភិវឌ្ឍសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចជនបទ និងដើម្បីសម្របសម្រួល តាមដាននិងវាយតម្លៃការអនុវត្តនូវយុទ្ធសាស្ត្រខាងលើនេះ ក្នុងន័យកិច្ចការសម្របសម្រួល និងពេលវេលាច្បាស់លាស់ លើការអនុវត្តនៃស្ថាប័នរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល សំដៅសម្រេចបានការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជនបទប្រកបដោយ ចីរភាព ។

៣. ក្នុងរយៈពេលខ្លី *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* លើកទឹកចិត្តដល់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់ រួមមាន វិស័យឯកជន ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ ដែលអាចជួយគាំទ្រផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុដល់សហគមន៍នានា ដែលរងផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមានពីវិបត្តិនាពេលបច្ចុប្បន្ន ។ ការចូលរួមចំណែករបស់ឥស្សរជនក្នុងផ្នែកសាធារណៈនិងឯកជន ក្នុងការលើកកម្ពស់ជីវភាពរស់នៅរបស់ទៅដល់ ប្រជាជនក្រីក្រនិងក្រុមជនងាយរងគ្រោះ នៅសហគមន៍ជនបទ ជាពិសេស សហគមន៍ជនបទដាច់ស្រយាល ។ ពិសេសជាងនេះទៀត ការកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់នៃសមាមាត្រជំនួយសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ដែលត្រូវបាន ធ្វើវិភាជន៍ និងផ្តល់ដល់ប្រជាជនក្រីក្រនិងក្រុមជនងាយរងគ្រោះ តាមរយៈ វិធីសាស្ត្រនៃការកម្មវិធីផ្តល់នានា ដែលផ្តោតលើ ការចូលរួមយ៉ាងសកម្មរបស់ប្រជាជនក្រីក្រ ក្នុងការប្រើប្រាស់ធនធានទាំងនោះ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវកម្រិតជីវភាពរស់នៅ និងការចូលរួមរបស់ពួកគាត់នៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ។

៣២១. ក្នុងរយៈពេលជាងមួយទសវត្សរ៍កន្លងមកនេះ លក្ខខណ្ឌសំខាន់ៗមួយចំនួន សម្រាប់រក្សាកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ប្រកបដោយចីរភាព ត្រូវបានធ្វើឱ្យសម្រេច ។ ផលប្រយោជន៍ ដែលទទួលបានពីការរក្សាស្ថិរភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចត្រូវបានបង្ហាញឱ្យឃើញ ។ កំណើនក្នុងវិស័យកាត់ដេរ បង្ហាញថា ការលើកកម្ពស់ការរៀបចំអភិបាលកិច្ច អាចបណ្តាលឱ្យមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ។ សារសំខាន់នៃភាគីទី៣ ដែលដើរតួជាអ្នកតាមដានត្រួតពិនិត្យឯករាជ្យ ក្នុងករណីនៃវិស័យកាត់នេះ ក៏ត្រូវបានបង្ហាញ ផងដែរ ។ ប្រសិទ្ធភាពនៃភាពជាដៃគូ រវាង *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និងវិស័យឯកជន *(វេទិការាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានិងវិស័យឯកជន)* ត្រូវបានសិក្សាពិនិត្យមើល ហើយផលប្រយោជន៍នៃការអនុវត្ត *គោលនយោបាយឧស្សាហកម្ម* ក៏ត្រូវបានបង្ហាញ ផងដែរ ។

៣២២. ក្នុងរយៈពេល ២ឆ្នាំចុងក្រោយនេះ *ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ* បានធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវ មួយចំនួន ដើម្បីពិនិត្យមើលលើ (១) ផលប៉ះពាល់នៃវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុសកលលោក មកលើសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា (២) ការរិះរកវិធីសាស្ត្រដើម្បីជំរុញការប្រកួតប្រជែង នៃការនាំចេញផលិតផលកម្ពុជា ទៅក្នុងទីផ្សារក្នុងតំបន់ និងទីផ្សារអន្តរជាតិ (៣) ការពិនិត្យមើលពីមធ្យោបាយនានា ដើម្បីពង្រីកឱ្យបានទូលំទូលាយ និងពិពិធកម្មមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ដើម្បីធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវចីរភាពកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ និងវឌ្ឍនភាពនៃការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ក្នុងទសវត្សរ៍ចុងក្រោយនេះ ។ លទ្ធផលនៃការសិក្សានេះ គូសបញ្ជាក់ពី ជម្រើសមួយចំនួន ដែលតម្រូវឱ្យមានសកម្មភាពសម្របសម្រួលច្បាស់លាស់ ហើយដែលត្រូវអនុវត្តដោយស្ថាប័ននានារបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ ជាមួយនឹងក្របខ័ណ្ឌអាទិភាពនានារបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* ដែលបានបង្ហាញក្នុង*យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* ស្ថាប័នរាជរដ្ឋាភិបាលនឹងផ្តល់អាទិភាពខ្ពស់ ដល់ការរៀបចំ និងការអនុវត្ត កម្មវិធី និងសកម្មភាពនានា ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាដែលបានកំណត់ ។

៣២៣. ការរក្សាឱ្យបានអត្រាកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ និងការធានានូវការទទួលបានកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ នៅពេលអនាគត គឺជាអាទិភាពខ្ពស់ សម្រាប់គ្រប់ស្ថាប័នរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ ដើម្បីបន្តធ្វើឱ្យមានវឌ្ឍនភាព នៅក្នុងស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចរបស់ពិភពលោកនាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ទាមទារឱ្យមានសកម្មភាពសម្របសម្រួលនានា ដែលធ្វើឡើងដោយក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធទាំងអស់របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដូចបានបញ្ជាក់*ដោយសម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* នៅក្នុងពិធីបើកសន្និសីទស្តីពី ទស្សនវិស័យសម្រាប់កម្ពុជា លើប្រធានបទស្តីពី *"កម្ពុជា និងវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក : ផលប៉ះពាល់ គោលនយោបាយ ឆ្លើយតប និងវិធានការ"* ។ **សម្តេចនាយករដ្ឋមន្ត្រី**បានគូសបញ្ជាក់ថា *"បញ្ហាប្រឈមទាំងនេះ តម្រូវឱ្យមាន មិនត្រឹមតែកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ និងជវភាពថែមទៀត រវាងរាជរដ្ឋាបាលកម្ពុជា ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និងវិស័យឯកជន ប៉ុណ្ណោះទេ លើសពីនេះទៀត ថែមទាំង តម្រូវឱ្យមានការសម្របសម្រួលសហការនៅក្នុងចង្កោមស្ថាប័ន ក្រសួង មន្ទីរ របស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងសហគមន៍អភិវឌ្ឍន៍ ។ នៅក្នុងវិស័យសំខាន់ៗ ដូចជា កសិកម្ម និងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ និងការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធពាក់ព័ន្ធនឹងធារាសាស្ត្រ និង ការគ្រប់គ្រងធនធានទឹក ព្រមទាំង ការសម្រួលពាណិជ្ជកម្ម ។ ខ្ញុំសូមឱ្យក្រសួងមន្ទីរ ពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ជាពិសេស ថ្នាក់ដឹកនាំក្រសួង ត្រូវធ្វើការជាមួយគ្នា និងសហការគ្នាឱ្យកាន់តែជិតស្និទ្ធថែមទៀត ដើម្បីធានាថា កម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ ត្រូវបានរៀបចំឡើងនិងអនុវត្ត ដោយឆាប់រហ័ស និងមានប្រសិទ្ធភាព ។ ការធ្វើបែបនេះ ធនធានហិរញ្ញប្បទានដែលគាំទ្រដោយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍របស់យើង នឹងត្រូវបានផ្តល់ឱ្យកាន់តែលឿន សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍគម្រោងការរបស់ខ្លួន ។ ការងារទាំងនេះ មិនមែនងាយស្រួលអនុវត្តទេ ប៉ុន្តែដោយសារវិបត្តិនេះ តម្រូវឱ្យយើងទាំងអស់គ្នាត្រូវធ្វើការរួមគ្នាកាន់តែច្រើនថែមទៀត ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈម ។*

៣២៤. ការអនុវត្តប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនូវយុទ្ធសាស្ត្រមួយ ដើម្បីធានាថា ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចនៅជនបទមានមូលដ្ឋានទូលំទូលាយសម្រាប់ បង្កើតការងារថ្មីនិងបង្កើនប្រាក់ចំណូល សំដៅលើកកម្ពស់ស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ចនៅសហគមន៍ជនបទ និងធ្វើឱ្យពួកគេអាចចូលរួមចំណែកកាន់តែច្រើនថែមទៀតក្នុងសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ទាមទារឱ្យមានការសម្របសម្រួលនៅក្នុងការរៀបចំផែនការ និងការអនុវត្តកម្មវិធីដោយស្ថាប័នមួយចំនួនរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ ការអភិវឌ្ឍដែលមានមូលដ្ឋានទូលំទូលាយនេះ នឹងផ្តោតលើ ការបង្កើនផលិតភាពនិងពិពិធកម្មវិស័យកសិកម្ម ការអភិវឌ្ឍកសិ-ឧស្សាហកម្ម ការស្តារឡើងវិញនិងការកសាងបណ្តាញផ្លូវជនបទ ដើម្បីធានាថា ផលិតផលរបស់សហគមន៍ជនបទ មានលទ្ធភាពចូលដល់ទៅដល់ទីផ្សារក្នុងស្រុកនិងក្នុងតំបន់ ព្រមទាំង ផ្តោតលើការពង្រីកការអប់រំ ការបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេសនិងមុខវិជ្ជាជីវៈ និងសេវាសុខភាពនៅក្នុងតំបន់ជនបទ ។ *ក្រុមប្រឹក្សាស្តារអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម និងជនបទ* បានទទួលភារកិច្ច ពី*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងការរៀបចំគោលនយោបាយនិងយុទ្ធសាស្ត្រ ដើម្បីអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចនៅជនបទ ហើយដើម្បី សម្របសម្រួល តាមដានត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃ ការអនុវត្តផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ

និងគោលនយោបាយនានា ដោយក្រសួង-ស្ថាប័នរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ អាទិភាពខ្ពស់របស់ *ក្រុមប្រឹក្សាស្តារអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនិងជនបទ* គឺ ការដាក់ឱ្យអនុវត្តនូវ យន្តការសម្របសម្រួលអន្តរក្រសួងនានាដែលមានប្រសិទ្ធភាព ដោយធានាថា កម្មវិធីនិងគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍នានា ត្រូវបានអនុវត្តដោយក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងឡាយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃការងារសម្របសម្រួល និងតាមបែបផែនមួយដែលមានលក្ខណៈលំដាប់លំដោយជាយុទ្ធសាស្ត្រ ដើម្បីសម្រេចបាននូវការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជនបទប្រកបដោយចីរភាព ។ ដើម្បីកែលម្អសន្តិសុខស្បៀងនិងអាហារូបត្ថម្ភសម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ នៅក្នុងបរិការណ៍នៃវិបត្តិបច្ចុប្បន្ន *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងប្រឹងប្រែងឱ្យខ្លាំងក្លាបន្ថែមទៀត ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រ មានលទ្ធភាពកាន់តែប្រសើរឡើងទាំងផ្នែករូបវន្ត និងសេដ្ឋកិច្ច ក្នុងការទទួលបានស្បៀងអាហារ ដែលមានសុវត្ថិភាពនិងមានសារជាតិចិញ្ចឹមគ្រប់គ្រាន់ តាមរយៈការធ្វើវិនិយោគចម្រុះវិស័យនិងចំគោលដៅ ដូចមានចែងនៅក្នុង *ក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រសន្តិសុខស្បៀងនិងអាហារូបត្ថម្ភឆ្នាំ២០០៨-២០១២* ដែលរៀបចំដោយ *ក្រុមប្រឹក្សាស្តារអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនិងជនបទ* ។

៣២៥. ការបន្តពង្រឹងនូវការសម្រួលពាណិជ្ជកម្ម និងការធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ទៅក្នុងទីផ្សារតំបន់ជាពិសេស នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ *អាស៊ាន មហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ* និង *តំបន់អភិវឌ្ឍន៍ត្រីកោណកម្ពុជា-ឡាវ-វៀតណាម* តម្រូវឱ្យស្ថាប័នរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* សម្របសម្រួលឱ្យកាន់តែជិតស្និទ្ធថែមទៀតនូវយុទ្ធសាស្ត្រនិងកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍នានារបស់ខ្លួន សម្រាប់វិស័យមួយចំនួន ដូចជា ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគមនាគមន៍ (ផ្លូវថ្នល់ ផ្លូវ រថភ្លើង កំពង់ផែ និងព្រលានយន្តហោះ) ការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន (ជាពិសេស ការរៀបចំផែនការនិងការអភិវឌ្ឍតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស) ការសម្រួលដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម និងការអភិវឌ្ឍវិស័យឧស្សាហកម្ម (ជាពិសេស ការបង្កើតលក្ខខណ្ឌចាំបាច់នានា ដើម្បីធ្វើសមាហរណកម្មសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យមក្នុងវិស័យមិនរៀបរយ ទៅក្នុង សេដ្ឋកិច្ចរៀបរយ) ។

៣២៦. ការពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់ស្ថាប័នរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដើម្បីផ្តល់សេវាកម្មរបស់ខ្លួនឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព និងដើម្បីជំរុញ វប្បធម៌មិតម្ករភាព និងគណនេយ្យភាព គឺជា ការងារបន្ទាន់ចំពោះមុខ ។ អាទិភាពខ្ពស់របស់ *ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ* គឺ ការរៀបចំនិងអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាពយ៉ាងទូលំទូលាយមួយ ដែលគ្របដណ្តប់លើគ្រប់ស្ថាប័នសាធារណៈទាំងអស់ ដោយមានកិច្ចសហការជាមួយស្ថាប័នសាធារណៈទាំងនោះ ។ ដើម្បីដោះស្រាយនឹងសំនួរដែលសួរថា *"តើយើងកសាងសមត្ថភាពដើម្បីអ្វី?"* នោះ *ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ* នឹងត្រួតពិនិត្យបញ្ហានានាដែលទាក់ទងនឹង : (១) មុខងាររបស់ស្ថាប័ននីមួយៗ និងការកំណត់អំពីការត្រួតស៊ីគ្នាដែលអាចមានរវាងមុខងាររបស់ស្ថាប័នទាំងឡាយ និង (២) ការរៀបចំមុខងាររបស់ស្ថាប័ននីមួយៗក្នុងការអនុវត្តតួនាទីភារកិច្ច និង ការកម្រិតចំនួនបុគ្គលិកនិងជំនាញអប្បបរមា ដែលត្រូវចាំបាច់ក្នុងការអនុវត្តតួនាទីភារកិច្ច ។

៣២៧. ការពង្រឹងសមត្ថភាព*រាជរដ្ឋាភិបាល* ដើម្បីកំណត់ពីទំនាក់ទំនងនៃបម្រែបម្រួលអាកាសធាតុ ការបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រ ដើម្បីដោះស្រាយជាមួយនឹងឥទ្ធិពលនៃបម្រែបម្រួលអាកាសធាតុដែលបានស្មានទុក និងការពង្រឹងសមត្ថភាពគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ ។

៣២៨. ទន្ទឹមនឹងនេះ ការងារដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ដោះស្រាយចំពោះមុខ ផងដែរនោះ រួមមាន :

- ការធានាឱ្យមានការផ្ទេរសុទ្ធសាធកាន់តែច្រើនឡើង នូវធានធានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ដែលផ្តោតលើក្រុមជនងាយរងគ្រោះនិងប្រជាជនក្រីក្រនៅសហគមន៍ជនបទ ជាពិសេស សហគមន៍ជនបទដាច់ស្រយាល ។
- ការបង្កើនឱ្យបានច្រើន នូវសមាមាត្រនៃធនធានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ដែលបានធ្វើវិភាជ និងផ្តល់ដល់ក្រុមជនងាយរងគ្រោះនិងប្រជាជនក្រីក្រ តាមរយៈ វិធីសាស្ត្រនៃការផ្តល់កម្មវិធី ដែលផ្អែកលើ ការចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៃប្រជាជនក្រីក្រក្នុងការប្រើប្រាស់នូវធនធានទាំងនេះ ដើម្បី លើកកម្ពស់ជីវភាពរស់នៅ និងបង្កើនប្រាក់ចំណូល របស់ប្រជាជន និង ការរួមចំណែករបស់ពួកគាត់ទៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ។
- ការពង្រឹងការសម្របសម្រួល រវាង ស្ថាប័នកណ្តាល ៤ គឺ *ក្រសួងផែនការ ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ គណៈកម្មាធិការនីតិសម្បទានិងអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជានៃក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* និង *ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ* ក្នុង ការរៀបចំផែនការ ការរៀបចំផែនការថវិកា និង ការវិភាជធនធាន ដែលមានពីគ្រប់ប្រភពទាំងអស់សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍ ។

៣២៩. *"យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២"* គឺជារបៀបវារៈគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* ដែល រក្សានូវរចនាសម្ព័ន្ធនៃ*"យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ"* ផ្តល់នូវការកែលម្អបន្តិចបន្តួច និងផ្តល់នូវគោលនយោបាយអាទិភាពដែលមានភាពច្បាស់លាស់ ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងលក្ខខណ្ឌនាពេលបច្ចុប្បន្ន ។ ដើម្បីសម្រេចគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ចនានារបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា "យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ"* បានដាក់ចេញនូវគោលដៅ ៤យ៉ាង ដែលស្តែងចេញតាមរយៈបាវចនា *កំណើន ការងារ សមធម៌ និង ប្រសិទ្ធភាព* ។ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* នេះ គឺជាយុទ្ធសាស្ត្ររយៈពេលវែងរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដែលផ្អែកលើគោលនយោបាយជាមូលដ្ឋានគ្រឹះ ដូចខាងក្រោម :

ទី១. ការធានានូវចីរភាពនៃសន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ សន្តិសុខ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម តាមរយៈវិធានការជាក់លាក់នានា សំដៅលើកស្ទួយនីតិរដ្ឋ ការគោរពសិទ្ធិ និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស និងលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យសេរីពហុបក្ស ដើម្បីបង្កើតឡើងនូវបរិស្ថាននយោបាយ និងសន្តិសុខ ដែលអនុគ្រោះសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាពក្នុងរយៈពេលវែង ។

ទី២. ការធានាឱ្យបាននូវចីរភាពកំណើនសេដ្ឋកិច្ចរយៈពេលវែង ក្នុងអត្រាប្រមាណ ៧ភាគរយក្នុងមួយឆ្នាំ លើមូលដ្ឋានទូលំទូលាយជាងមុន និងមានមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ចប្រកួតប្រជែងជាងមុន ក្នុងបរិការណ៍អតិផរណាទាបក្នុងកម្រិតតួលេខមួយខ្ទង់ អត្រាប្តូរប្រាក់មានស្ថិរភាព និងមានកំណើនទុនបម្រុងបរទេសជាប្រចាំ ។

ទី៣. ការធានាបែងចែកប្រកបដោយសមធម៌ នូវកាលានុវត្តភាព និងផ្លែផ្កានៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ។

ទី៤. ការធានាចីរភាពនៃបរិស្ថាន ជាពិសេស តាមរយៈការគ្រប់គ្រង និងប្រើប្រាស់ប្រកបដោយចីរភាព នូវធនធានធម្មជាតិ ។

៣៣០. បន្ថែមពីលើនេះ នៅមានកត្តាជាក់ស្តែងមួយចំនួនទៀត ដែលកំណត់ពីភាពចាំបាច់ក្នុងការបន្តអនុវត្ត *"យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ"* ដូចជា :

ទី១. ភាពចាំបាច់ក្នុងការបន្តពង្រីក និងពង្រឹងសមិទ្ធផលនានា ដែលរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាសម្រេចបាន តាមរយៈការអនុវត្ត *"យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ"* ក្នុងនីតិកាលទី៣ នៃរដ្ឋសភា កន្លងមក ។

ទី២. ដូចបានរំលេចខាងលើការអនុវត្ត *"យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ"* ក្នុងនីតិកាលទី៣ នៃរដ្ឋសភាកន្លងមក បានបង្ហាញឱ្យឃើញនូវបញ្ហាប្រឈមចម្បងៗមួយចំនួន ដែលទាមទារឱ្យរាជរដ្ឋាភិបាលបន្តសម្រិតសម្រាំងកែលម្អ និងពង្រឹងអាទិភាពគោលនយោបាយរបស់ខ្លួន ហើយជំរុញការអនុវត្តនូវរបៀបវារៈគោល-នយោបាយនេះ នៅក្នុងដំណាក់កាលបន្ទាប់ទៀត ។

ទី៣. ការបន្តអនុវត្ត *"យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២"* គឺជាជំហាននាំឆ្ពោះទៅសម្រេចឱ្យបាន *"គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា"* ។

ទី៤. ឆន្ទៈ និងបំណងប្រាថ្នារបស់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជា រួមផ្សំនឹងការប្រែប្រួលសភាពការណ៍ពិភពលោក និងក្នុងប្រទេស គឺជាកត្តាកំណត់ថ្មីបន្ថែមទៀត ដែលទាមទារឱ្យមានការកែលម្អ សម្រិតសម្រាំងបន្ថែម នូវ *"យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ"* និងជំរុញអនុវត្តនៅក្នុងដំណាក់កាលទី២ ។

៣៣១. *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* បង្ហាញដោយសង្ខេប ពី បណ្តាសកម្ម-ភាព កម្មវិធី និងគម្រោងនានា ដែលក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនានាត្រូវទទួលយក ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយជាអាទិភាពសំខាន់ៗ របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នៅក្នុងនីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា (២០០៨-២០១៣)* ដែលបានគូសបញ្ជាក់នៅក្នុង *"យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២"* ។ ព័ត៌មានដែលបានបង្ហាញខាងក្រោមនេះ គឺរៀបចំទៅតាមទម្រង់របស់ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* ។ ចំពោះ សមាសភាគ និងសមាសភាគរងនីមួយៗរបស់ *យុទ្ធសាស្ត្រ-ចតុកោណ* នេះ ត្រូវបានរៀបចំ តាមរយៈ ការដាក់ចេញនូវ : ទី១ គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗសម្រាប់វិស័យជាក់លាក់នីមួយៗ និង ទី២ សកម្មភាព កម្មវិធី និងគម្រោង នានា ដែលបណ្តាក្រសួង និងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ត្រូវទទួលយក ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពទាំងអស់នេះ ។

១. អភិបាលកិច្ចល្អ : ស្នូលនៃយុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ

៣៣២. សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា ការបន្តធ្វើកំណែទម្រង់អភិបាលកិច្ច *របស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងផ្ដោតជាសំខាន់ លើការបង្កើនប្រសិទ្ធភាព ក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយ និង ក្នុងការផ្ដល់និងការគ្រប់គ្រងទំនិញសាធារណៈ ជាពិសេស ការផ្ដល់សេវាសាធារណៈឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើង ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងបំណងប្រាថ្នារបស់ប្រជាជន ។ កំណែទម្រង់ ឬសមាសភាគរង ៤ យ៉ាង នៃសមាសភាគរបស់ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* ផ្សារភ្ជាប់ជាមួយ (១) ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ (២) កំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ (៣) កំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ (៤) កំណែទម្រង់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ។

១.១ ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៣៣៣. ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ នៅតែជារបៀបវារៈអាទិភាពខ្ពស់ នៃបញ្ជីរបៀបវារៈរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* ។ ក្នុងស្មារតីនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នៅតែប្ដេជ្ញាចិត្តយ៉ាងមោះមុតឥតរាថយ ដើម្បីរៀបចំនិងជំរុញអនុម័តច្បាប់នេះ ដែលមានសង្គតិភាពជាមួយនឹងច្បាប់គោលដទៃទៀតជាមូលដ្ឋានសំដៅធានាបាន នូវភាពរលូន និងសង្គតិភាព ក្នុងចំណោមច្បាប់ផ្សេងៗ និងការអនុវត្តប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពដោយបន្តកិច្ចសហការពិគ្រោះយោបល់យ៉ាងជិតស្និទ្ធ ជាមួយនឹងគ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធ ។ ការរៀបចំ និងជំរុញអនុម័តច្បាប់គោលដទៃទៀតជាមូលដ្ឋាន នឹងនៅតែជាអាទិភាពខ្ពស់របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។

៣៣៤. នៅពេលដែលការរៀបចំច្បាប់ទាំងនេះកំពុងដំណើរការ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តអនុវត្តវិធានការម៉ឺងម៉ាត់ជាយុទ្ធសាស្ត្រនានា ដើម្បីលុបបំបាត់ឫសគល់នៃអំពើពុករលួយ តាមរយៈ សកម្មភាពដែលមានទំនាក់ទំនងទៅវិញទៅមក ដូចខាងក្រោម :

- *ការបង្ការទប់ស្កាត់ជាមុន* : *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញសកម្មភាពលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង រាល់ទិដ្ឋភាពនៃអំពើពុករលួយ ដែលរួមមាន មូលហេតុ ឥទ្ធិពល និងផលវិបាក ដ៏គ្រោះថ្នាក់នៃអំពើពុករលួយ ដើម្បី បន្តលើកទឹកចិត្តសាធារណជន ឱ្យចូលរួមក្នុងការទប់ស្កាត់ និង ប្រយុទ្ធប្រឆាំង នឹងអំពើពុករលួយ ។ បន្តចាត់វិធានការជាក់ស្ដែង ដើម្បីលើកទឹកចិត្តមន្ត្រីរាជការគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ ឱ្យប្រកាន់ខ្ជាប់នូវសេចក្ដីថ្លៃថ្នូរសីលធម៌ស្អាតស្អំ និងអនុវត្តការងារប្រកបដោយមនសិការមុខវិជ្ជាជីវៈ និងស្មារតីទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ ។
- *ការពង្រឹងគណនេយ្យភាពនិងសមត្ថភាពស្ថាប័ន* : *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងផ្ដោតការយកចិត្តទុកដាក់លើការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង នូវប្រសិទ្ធភាពក្នុងការបញ្ចៀសជម្លោះ រវាងផលប្រយោជន៍ឯកជន និងសាធារណៈ

ដោយប្រកាន់ខ្ជាប់នូវគោលការណ៍សម្របសម្រួលរវាងតួនាទីនានា ជាពិសេស ការសម្របសម្រួល រវាងតួនាទីនយោបាយនិងមុខងារសាធារណៈ និងរវាង តួនាទីនយោបាយឬមុខងារសាធារណៈនិងសកម្មភាពឯកជន ។ ជាមួយគ្នានេះដែរ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងកាត់បន្ថយនិងលុបបំបាត់ ការប្រើប្រាស់តួនាទីសាធារណៈ ការធ្វើអន្តរាគមន៍ និងអំណាច ដើម្បីបិទបាំងអំពើអាក្រក់នានា និងធ្វើឱ្យដំណើរការនៃការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត មានភាពលម្អៀង ។

- *ការគាំទ្រនិងការចូលរួមពីសាធារណៈជន* ៖ ការគាំទ្រ និងការចូលរួមពីសាធារណៈជន គឺជាលក្ខខណ្ឌចាំបាច់សម្រាប់ ការការពារ ការកាត់បន្ថយ និងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ។ ដើម្បីសម្រេចបានគោលបំណងនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញ និងការពារសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការស្វែងរក ការទទួលបាន និង ការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន ស្តីពី ករណីអំពើពុករលួយក្នុង ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ការងារនេះត្រូវបានធ្វើឡើងក្នុងរបៀបមួយ ដែលមានការទទួលខុសត្រូវ និងមានទំនុកចិត្ត ដោយគោរពនូវ សិទ្ធិសេរីភាព ភាពស្មោះត្រង់ និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូរបស់ ប្រជាជន ទាក់ទងនឹង ការការពារសន្តិសុខជាតិ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ។
- *ការចូលរួមពីវិស័យឯកជន* ៖ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តរៀបចំនិងជំរុញ អនុវត្តគោលនយោបាយបទដ្ឋានគតិយុត្ត និងនីតិវិធី សម្រាប់ការពារភាពសុចរិតនៃវិស័យឯកជន ដើម្បីបញ្ចៀសការឃុបឃិត និងធានាឱ្យបាននូវការប្រកួតប្រជែងដោយស្មោះត្រង់ រវាងក្រុមហ៊ុន និងសហគ្រាសឯកជន ដោយធានាឱ្យបាននូវ ការប្រព្រឹត្តល្អត្រឹមត្រូវ ប្រកបដោយកិត្តិយស សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ ក្នុងសកម្មភាពធុរកិច្ច ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងធានាតុល្យភាពរវាងសិទ្ធិ និងផលប្រយោជន៍ទាំងឡាយ ដែលមានចែងក្នុងកិច្ចសន្យារវាង ភាគីរដ្ឋនិងវិស័យឯកជន ។
- *ការពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់* ៖ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងចាត់វិធានការច្បាប់យ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ ចំពោះជនល្មើសប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយ កាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ បំបាត់អំពើពុករលួយ និងបង្កើនជំនឿទុកចិត្ត ពីសំណាក់សាធារណជន ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោង ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៣៣៩. ដើម្បីអនុវត្តបណ្តាគោលនយោបាយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ទិសដៅរបស់ *អង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយ* ដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ រួមមាន ៖

- ពង្រឹងនិងបង្កើនល្បឿន ការងារអប់រំ និង ការងារផ្សព្វផ្សាយ ពីលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តនានា ដែលទាក់ទងនឹងអំពើពុករលួយ ។
- ជំរុញលើកទឹកចិត្តមហាជនឱ្យចូលរួមក្នុងការប្រយុទ្ធប្រឆាំងអំពើពុករលួយ ។
- ជំរុញការអនុវត្តច្បាប់ប្រឆាំងនឹងជនប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយ ។

៣៣៦. ដើម្បីសម្រេចបានទិសដៅខាងលើ នៅក្នុង នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា *អង្គភាពប្រឆាំងអំពើពុករលួយ* នឹងអនុវត្តនូវបណ្តាយុទ្ធសាស្ត្ររួមគ្នា ដូចខាងក្រោម :

- *ការបង្ការទប់ស្កាត់ជាមុន :*
  - បន្តជំរុញសកម្មភាពលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពី វាល់ទិដ្ឋភាពនៃអំពើពុករលួយ រួមមាន មូលហេតុ ឥទ្ធិពល និង ផលវិបាកដ៏គ្រោះថ្នាក់ នៃអំពើពុករលួយ ដើម្បីបន្តលើកទឹកចិត្តសាធារណជន ឱ្យចូលរួមក្នុងការទប់ស្កាត់ និង ប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹង អំពើពុករលួយ ។
  - បន្តចាត់វិធានការជាក់ស្តែង ដើម្បីលើកទឹកចិត្ត ដល់មន្ត្រីរាជការ គ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ ឱ្យប្រកាន់ខ្ជាប់នូវសេចក្តីថ្លៃថ្នូរ សីលធមិស្អាតស្អំ និង អនុវត្តការងារ ប្រកបដោយមនសិការមុខវិជ្ជាជីវៈ និង មានស្មារតីទទួលខុសត្រូវខ្ពស់ ។
- *ការពង្រឹង គណនេយ្យភាព និង សមត្ថភាពស្ថាប័ន :*
  - ពង្រឹងការអនុវត្តឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព នូវគោលការណ៍បញ្ចៀសទំនាស់ផលប្រយោជន៍ រវាង ឯកជន និង សាធារណៈ ។
  - បន្តកសាងនិងពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័ន រួមទាំង ការងារអធិការកិច្ច ដើម្បី គ្រប់គ្រងនិងជំរុញការអនុវត្ត *ច្បាប់ស្តីពីការប្រឆាំងអំពើពុករលួយ* ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព។
- *ការគាំទ្រ និង ការចូលរួម ពីសាធារណជន :*
  - បន្តជំរុញលើកកម្ពស់ថែមទៀត និងការការពារសិទ្ធិសេរីភាពនៃការស្វែងរក ការទទួលបាន និង ការផ្សព្វផ្សាយ ក្នុងបណ្តាញព័ត៌មាន នូវករណីពាក់ព័ន្ធនឹងអំពើពុករលួយ ។
  - បន្ត និងពង្រីកការរៀបចំសិក្ខាសាលា ថ្នាក់ជាតិនិងអន្តរជាតិ ស្តីពី ការងារប្រឆាំងអំពើពុករលួយ ។
  - បន្តកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ ជាលក្ខណៈអន្តរជាតិ ក្នុងភាពជាដៃគូ សំដៅទប់ស្កាត់ និង ប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ ។
- *ការចូលរួមពីវិស័យឯកជន :*
  - បន្តរៀបចំនិងជំរុញ ការអនុវត្តគោលនយោបាយ លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត និងនីតិវិធីសម្រាប់ការពារភាពសុចរិតនៃវិស័យឯកជន ដើម្បី បញ្ចៀសការឃុបឃិត និង ធានាឱ្យបាននូវការប្រកួតប្រជែងដោយស្មើភាព រវាងក្រុមហ៊ុនសហគ្រាសឯកជននានា ដោយធានាឱ្យបាននូវការប្រព្រឹត្តល្អត្រឹមត្រូវប្រកបដោយកិត្តិយស សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ ក្នុងសកម្មភាពធុរកិច្ច ។
  - ធានាតុល្យភាពរវាងសិទ្ធិ និង ផលប្រយោជន៍ទាំងឡាយ ដែលមានចែងក្នុងកិច្ចសន្យា រវាងភាគីរដ្ឋ និង វិស័យឯកជន ។
- *ការពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ :*
  - បន្តចាត់វិធានការច្បាប់យ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់និងតឹងរ៉ឹង ចំពោះជនល្មើសប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយ ដើម្បីកាត់បន្ថយអំពើពុករលួយ និង បង្កើនជំនឿទុកចិត្ត ពីសំណាក់សាធារណជន ។

៣៣៧. *ក្រសួងទំនាក់ទំនង ជាមួយរដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា និង អធិការកិច្ច* នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងអំពើពុករលួយ តាមរយៈ កម្មវិធីអាទិភាពគន្លឹះចំនួន៥ គឺ *(១) ការងារផ្សព្វផ្សាយច្បាប់ (២) ការងារអធិការកិច្ច (៣) ការងារតាមដានត្រួតពិនិត្យការអនុវត្តច្បាប់ (៤) ការងារទទួលនិងដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹង និង (៥) ការអភិវឌ្ឍស្ថាប័ន ការកសាងសមត្ថភាពមន្ត្រីរាជការ រួមទាំង ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រក្នុងកម្មវិធីអាទិភាពគន្លឹះសំខាន់ៗ ទាំង ៥* ។

៣៣៨. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក្រសួងទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា និង អធិការកិច្ច* នឹងផ្តោតលើសកម្មភាព ដូចខាងក្រោម ៖

- *ការពង្រឹងការងារផ្សព្វផ្សាយច្បាប់* ដើម្បីបង្កើនការយល់ដឹងពី ច្បាប់ សិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ចនានា ដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ ក្នុងគោលបំណងរក្សាឱ្យបាននូវ ស្ថិរភាព សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម និងនីតិរដ្ឋ ឆ្ពោះទៅរកគោលដៅកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រជូនប្រជាពលរដ្ឋ និងបទល្មើសក្នុងសង្គម ។ *ក្រសួងទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា និង អធិការកិច្ច* បានជ្រើសរើសច្បាប់អាទិភាពចំនួន៩ គឺ *ច្បាប់ភូមិបាល ច្បាប់ព្រៃឈើ ច្បាប់ស្តីពីជលផល ច្បាប់ស្តីពីអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារនិងកិច្ចការពារជនរងគ្រោះ ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងលើការប្រកបមុខរបរវិជ្ជាជីវៈឯកជនក្នុងវិស័យវេជ្ជសាស្ត្រ អមវេជ្ជសាស្ត្រ និង ជំនួយវេជ្ជសាស្ត្រ ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងឱសថ ច្បាប់ស្តីពីចរាចរណ៍ផ្លូវគោក ច្បាប់ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យគ្រឿងញៀន និង ច្បាប់ស្តីពីការទប់ស្កាត់ការរីករាលដាលមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍* សម្រាប់ធ្វើការផ្សព្វផ្សាយដល់ប្រជាពលរដ្ឋនៅក្នុង រាជធានី និង ខេត្តទាំង២៣ ។
- *ការពង្រឹង ការងារអធិការកិច្ចនិងទទួលនិងដោះស្រាយបណ្តឹង ដើម្បីប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹង អំពើពុករលួយ ការរំលោភបំពានដោយអំណាច និង សកម្មភាពអសកម្មនានា* សំដៅធានាឱ្យមាន ការអនុវត្តច្បាប់ និង ការកាត់បន្ថយអំពើពុករលួយ ការរំលោភបំពានដោយអំណាច និង បាតុភាពអសកម្មនានា ។ ការងារនេះបាននិងកំពុងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ កម្មវិធីអាទិភាពជាគន្លឹះចំនួន៣ របស់ *ក្រសួងទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា និង អធិការកិច្ច* ក្នុងនោះរួមមាន *ការងារអធិការកិច្ច ការតាមដានត្រួតពិនិត្យការអនុវត្តច្បាប់* និង *ការងារទទួលនិងដោះស្រាយបណ្តឹង* ។ ការងារនេះ ពុំត្រឹមតែជាយន្តការមួយ ដើម្បីបង្ការទប់ស្កាត់និងបង្ក្រាប អំពើពុករលួយ ការរំលោភបំពានដោយអំណាច និង បាតុភាពអសកម្មនានា ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ វាក៏ជាយន្តការមួយ ដែលបានចូលរួមពង្រឹងអភិបាលកិច្ចល្អ ដែលជាស្នូលនៃ*យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ទៀតផង ។ *ក្រសួងទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា និង អធិការកិច្ច* បានកំណត់យកសកម្មភាពអាទិភាពចំនួន៣ សម្រាប់កម្មវិធីអធិការកិច្ច គឺ (១) *ការធ្វើអធិការកិច្ចលើ ការគ្រប់គ្រងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ ចំណូល-ចំណាយថវិការដ្ឋនិង*

ជំនួយអន្តរជាតិ និង ការងារដឹកនាំគ្រប់គ្រង នៅតាមក្រសួង-ស្ថាប័ន និង គ្រឹះស្ថានសាធារណៈនានា (២) *ការតាមដានត្រួតពិនិត្យការអនុវត្ត ច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តនានា ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យកសិកម្ម សាធារណការ អប់រំ ថែទាំសុខភាព រៀបចំដែនដីនគរូបនីយកម្មនិងសំណង់ ពាណិជ្ជកម្ម ឧស្សាហកម្ម និង សង្គមកិច្ច និង* (៣) *ការងារទទួលនិងដោះស្រាយពាក្យបណ្តឹង របស់ប្រជាពលរដ្ឋ ។*

- *ការពង្រឹងស្ថាប័ន និង ការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស* ដើម្បីបង្កើនសមត្ថភាពស្ថាប័ននៅ ថ្នាក់ជាតិ និង ថ្នាក់ក្រោមជាតិ តាមរយៈ : (១) ការបន្តរៀបចំ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ នីតិវិធី និង គោលនយោបាយ ស្តីពីអធិការកិច្ច (២) ការរៀបចំវគ្គបណ្តុះបណ្តាលលើមុខជំនាញជាច្រើន ដូចជា ជំនាញគ្រូបង្គោលសម្រាប់ការផ្សព្វផ្សាយច្បាប់ ជំនាញស៊ើបអង្កេតស្រាវជ្រាវ ជំនាញធ្វើកោសល្យវិច័យគណនេយ្យ ជំនាញគ្រប់គ្រងធនធានមនុស្ស ជំនាញរដ្ឋបាលទូទៅ និង ជំនាញរៀបចំផែនការ (៣) បង្កើតគម្រោងកន្សោមអាទិភាព និង (៤) សាងសង់ *មន្ទីរទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា និង អធិការកិច្ច* នៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ ។

១.២ កំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៣៣៩. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានកែលម្អច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ដោយផ្តោតជាសំខាន់លើការរៀបចំក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ឱ្យបានរឹងមាំ និងការធ្វើទំនើបនីយកម្មច្បាប់ ព្រមទាំងដាក់ចេញនូវយុទ្ធសាស្ត្រ និងវិធានការចាំបាច់នានា ក្នុងគោលដៅពង្រឹងសមត្ថភាព ឯករាជភាព និងអព្យាក្រឹតភាព នៃស្ថាប័នតុលាការ ដែលជាកត្តាសំខាន់ ក្នុងដំណើរការពង្រឹងនីតិរដ្ឋ ។ ក្នុងនីតិកាលទី៣ នៃរដ្ឋសភា កន្លងទៅនេះ ច្បាប់ចំនួន ១៤០ ត្រូវបានអនុម័ត ក្នុងនោះមានក្រមធំៗចំនួន ៣ គឺ *ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី និង ក្រមរដ្ឋប្បវេណី* ។ *ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ* ត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើកាលពី ថ្ងៃទី៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៩ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តអនុវត្ត*យុទ្ធសាស្ត្រកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌* ដើម្បី ឈានទៅសម្រេចឱ្យបាននូវ ទិសដៅជាយុទ្ធសាស្ត្រទាំង ៧ របស់ខ្លួន ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ថែមទៀត ក្នុងការបន្ត និងជំរុញការអនុម័តច្បាប់គោលសំខាន់ៗ ដូចជា *ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងប្រព្រឹត្តទៅនៃអង្គការតុលាការ និង ច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្មច្បាប់ស្តីពីឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម* ។ ជាមួយគ្នានេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តរៀបចំកម្មវិធីផ្សព្វផ្សាយច្បាប់ ដល់ប្រជាពលរដ្ឋ និងបណ្តុះបណ្តាលច្បាប់ដល់មន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ ក្នុងគោលដៅ បង្កើនការយល់ដឹង និង ការអនុវត្តឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ។

៣៤០. ក្នុងនីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភានេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តផ្តល់នូវអាទិភាពបន្ថែមទៀត លើ *(១) ការពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា* តាមរយៈ ការបណ្តុះបណ្តាលបន្ត និងការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ

ដំបូង ប្រកបដោយគុណភាពខ្ពស់ និងការពង្រឹងការទទួលខុសត្រូវរបស់*ចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា* តាមរយៈការបង្កើតឱ្យមានលក្ខន្តិកៈសម្រាប់*ចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា* និងតាមរយៈ ការពង្រឹងវិន័យ ដោយសហការជាមួយ*ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម (២) ការកសាងនូវយន្តការផ្សេងៗ ដែលចូលរួមបម្រើឱ្យវិស័យយុត្តិធម៌* រួមមានការបង្កើតឱ្យមាន*លក្ខន្តិកៈក្រឡាបញ្ជី លក្ខន្តិកៈសារការី* និង *លក្ខន្តិកៈអាជ្ញាសាលា* ព្រមទាំង ការបង្កើតឱ្យមានសាលាបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈមន្ត្រីជំនួយឱ្យវិស័យយុត្តិធម៌ទាំងនេះ ដើម្បីធានាឱ្យបាន នូវគុណភាព និងសមត្ថ-ភាពវិជ្ជាជីវៈខ្ពស់ *(៣) ការផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់* ជាពិសេស តាមរយៈការផ្តល់ជំនួយមេធាវីដល់ជនក្រីក្រ ដើម្បីការពារសិទ្ធិ និងប្រយោជន៍តាមផ្លូវតុលាការ *(៤) ការបន្តជំរុញលើកកម្ពស់យន្តការ នៃការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ* ជូនប្រជាពលរដ្ឋ ដើម្បីលើកស្ទួយ និងពង្រឹងវប្បធម៌នៃការរួមរស់ជាមួយគ្នាដោយ សន្តិភាព សាមគ្គីភាព និង សុខដុមរមនា ក្នុងសង្គម ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៣៤១. *ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌* បានរៀបចំផែនការសកម្មភាព ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* ដែលមានសកម្មភាព ដូចខាងក្រោម :

១. កំណែទម្រង់ច្បាប់ :

- បន្តជំរុញការអនុម័តច្បាប់គោលសំខាន់ៗ រួមមាន *ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃតុលាការ ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈចៅក្រមនិងព្រះរាជអាជ្ញា ច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្ម ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំ និងការប្រព្រឹត្តទៅនៃឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម* ។
- ការបណ្តុះបណ្តាល និងការផ្សព្វផ្សាយច្បាប់
  - ➢ *ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ក្រសួងយុត្តិធម៌ រាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ មជ្ឈមណ្ឌលបណ្តុះបណ្តាលមេធាវី បណ្ឌិតសភានគរបាលជាតិ វិទ្យាស្ថានឯកទេស និង ក្រសួងស្ថាប័នជំនាញផ្សេងៗ* ទៀត នឹងចូលរួមយ៉ាងសកម្ម ក្នុងការបណ្តុះបណ្តាល ជូនប្រជាពលរដ្ឋ និងអ្នកអនុវត្តច្បាប់ អំពីប្រធានបទពាក់ព័ន្ធនឹងច្បាប់និងការអនុវត្តច្បាប់ និង ផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានយ៉ាងទូលំទូលាយ អំពីប្រធានបទ ទាំងនេះ ។
  - ➢ បង្កើតសេវាព័ត៌មានច្បាប់និងតុលាការ សម្រាប់ប្រជាជន នៅសាលាដំបូង រាជធានី និង ខេត្ត ។

២. កំណែទម្រង់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ :

- ពង្រឹងសមត្ថភាពចៅក្រម ព្រះរាជអាជ្ញា ក្រឡាបញ្ជី និងមន្ត្រីអនុវត្តច្បាប់ តាមរយៈ :
  - ➢ ការបណ្តុះបណ្តាលបឋម និងការបណ្តុះបណ្តាលបន្ត ។
  - ➢ ការពង្រឹងក្រុមប្រឹក្សាវិន័យរបស់ *ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សានៃអង្គចៅក្រម* ។

➢ ការអនុវត្តតុលាការគំរូ តាមរយៈ ការពង្រឹងរដ្ឋបាលតុលាការនិងការគ្រប់គ្រងតុលាការ ការពង្រីកតុលាការគំរូទៅតុលាការផ្សេងទៀត និង ការបង្កើនហិរញ្ញប្បទានគាំទ្រសម្រាប់កំណែទម្រង់តុលាការ ។

➢ ការប្រមូល ចងក្រង វិភាគ និង បោះពុម្ពផ្សាយ សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ ។

- បង្កើតយន្តការ សម្រាប់ជាជំនួយដល់វិស័យតុលាការ :

➢ អនុម័ត និងអនុវត្តលក្ខន្តិកៈសម្រាប់ ក្រឡាបញ្ជី សារការី អាជ្ញាសាលា នគរបាល និង មន្ត្រីពន្ធនាគារ ។

➢ ពង្រឹងសាលាបណ្តុះបណ្តាលសម្រាប់ ក្រឡាបញ្ជី សារការី និងអាជ្ញាសាលា ។

- ការផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ :

➢ រៀបចំផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់អនុវត្តអនុសាសន៍សំខាន់ៗ នៃ *"ការស្ទង់មតិថ្នាក់ជាតិស្តីពីជំនួយផ្នែកច្បាប់នៅកម្ពុជា"* ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៦ ។

➢ អនុវត្តផែនការសកម្មភាព សម្រាប់ការផ្តល់ជំនួយផ្នែកច្បាប់ ។

- បន្តជំរុញយន្តការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ :

➢ ពង្រឹងគម្រោង *មណ្ឌលសេវាកម្មយុត្តិធម៌* ។

➢ ពង្រីកយន្តការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ តាមរយៈ ការពង្រឹងមជ្ឈមណ្ឌលសេវាយុត្តិធម៌ដែលមានស្រាប់នៅក្នុងស្រុកចំនួន ២០ និងការពង្រីកសេវាកម្មនេះ ទៅដល់ស្រុក-ក្រុងផ្សេងៗទៀតទូទាំងប្រទេស ដើម្បីសម្រួលឱ្យបានឆាប់រហ័សនូវការដោះស្រាយវិវាទ ដោយចំណាយថវិកាតិច ជូនប្រជាពលរដ្ឋ ជាពិសេស ប្រជាជនក្រីក្រ ព្រមទាំង ដើម្បីកាត់បន្ថយការកកស្ទះសំណុំរឿង នៅសាលាដំបូង រាជធានី-ខេត្ត ។

➢ សិក្សានិងរៀបចំក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ សម្រាប់ធ្វើស្ថាបនូបនីយកម្ម ការដោះស្រាយវិវាទក្រៅប្រព័ន្ធ តុលាការ ។

- ពង្រីកសេវាកម្មយុត្តិធម៌ ដោយបង្កើត :

➢ សភា តុលាការពិសេស តាមតម្រូវការ ទាក់ទងនឹងផ្នែក *ពាណិជ្ជកម្ម ការងារ អនីតិជន* និង *រដ្ឋបាល* ។

➢ សាលាឧទ្ធរណ៍តាមតំបន់ ដើម្បីសម្រួលដល់ប្រជាពលរដ្ឋ ឱ្យទទួលបានសេវាប្រព័ន្ធតុលាការ ជាពិសេសប្រជាពលរដ្ឋដែលរស់នៅខេត្តឆ្ងាយៗ ព្រមទាំង ដើម្បីកាត់បន្ថយនូវការកកស្ទះសំណុំរឿងនៅសាលាឧទ្ធរណ៍ រាជធានីភ្នំពេញ ។

➢ សាលាដំបូងនៅខេត្តប៉ៃលិន ឧត្តរមានជ័យ និងកែប ។

➢ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិក្នុងវិស័យច្បាប់ និងយុត្តិធម៌ ជាពិសេស ការជួយគ្នាទៅវិញទៅមកតាមផ្លូវតុលាការ ក្នុងបណ្តាប្រទេសជាសមាជិកអាស៊ាន ។

៣. ការជំរុញកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ តាមរយៈ :

- ការបន្តបណ្តុះបណ្តាលជំនាញពាក់ព័ន្ធ ដល់មន្ត្រីដែលចូលរួមក្នុងការងារកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ។

- ការបន្តបណ្តុះបណ្តាល ពី មគ្គុទ្ទេសក៍ នៃការធ្វើផែនការសម្រាប់ស្ថាប័នវិស័យយុត្តិធម៌ និងរៀបចំយន្តការចាំបាច់ សម្រាប់ពង្រឹង និងអនុវត្តវិធានការនានា របស់កំណែទម្រង់ ។
- ការរៀបចំសូចនាករ និង ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ការអនុវត្តកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ។
- ការបន្តផ្សព្វផ្សាយដល់តុលាការ និងអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន ពីកម្មវិធីកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ។

១.៣ កំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៣៤២. ដោយផ្អែកទៅលើសមិទ្ធផលនានា ដែលសម្រេចបានរហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ *ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់រដ្ឋបាល* បាននិងកំពុងអនុវត្តឱ្យកាន់តែស៊ីជម្រៅ និងទូលំទូលាយថែមទៀតលើការងារកំណែទម្រង់ ដោយយកចិត្តទុកដាក់ជាសំខាន់ទៅលើ ការកែលម្អគុណភាព និងការផ្តល់សេវាសាធារណៈ ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពមនុស្សនិងស្ថាប័ន សំដៅអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និងទទួលបានលទ្ធផលប្រកបដោយចីរភាព ។ *កម្មវិធីជាតិកំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ* សម្រាប់នីតិកាលទី ៤ នេះ *រាជរដ្ឋាភិបាល* បានផ្តោតលើ ការគ្រប់គ្រងប្រសិទ្ធភាពការងារ និងគណនេយ្យភាពដែលជាកត្តាគន្លឹះពីរក្នុងការប្រែក្លាយរដ្ឋបាលសាធារណៈ ឱ្យក្លាយទៅជាអ្នកផ្តល់សេវាសាធារណៈប្រកបដោយភាពស័ក្តិសិទ្ធិ ។ កិច្ចការទាំងនេះ ទាមទារឱ្យមានការផ្លាស់ប្តូរឱ្យបានទូលំទូលាយនូវអាកប្បកិរិយា និងឥរិយាបថរបស់មន្ត្រីរាជការ តាមរយៈ ការពង្រឹងការជ្រើសរើសក្របខ័ណ្ឌថ្មី ការពង្រាយមន្ត្រីរាជការ និងការដាក់មន្ត្រីឱ្យចូលនិវត្តន៍ ។ រាល់គំនិតផ្តួចផ្តើមនៃកម្មវិធីជាតិកំណែទម្រង់រដ្ឋបាល បានចូលរួមចំណែកក្នុងការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពរដ្ឋបាលសាធារណៈ ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយ និងអាទិភាពនានារបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។

៣៤៣. នៅក្នុងនីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា *កម្មវិធីជាតិកំណែទម្រង់រដ្ឋបាល ២០០៩-២០១៣* នឹងត្រូវអនុវត្តក្នុងក្របខ័ណ្ឌដូចខាងក្រោម :

- ***គោលបំណង*** : បម្រើប្រជាពលរដ្ឋឱ្យបានកាន់តែល្អប្រសើរឡើង ដើម្បីសុខុមាលភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និង វិបុលភាពប្រទេសជាតិ ។
- ***គោលដៅ*** : ប្រែក្លាយរដ្ឋបាលសាធារណៈ ទៅជាអ្នកផ្តល់សេវាដ៏ស័ក្តិសិទ្ធិ តាមរយៈ ការធ្វើឱ្យរដ្ឋបាលសាធារណៈកាន់តែមាន តម្លាភាព ភាពឆ្លើយតប ប្រសិទ្ធភាព និងការលើកកម្ពស់ ឆន្ទៈម្ចាស់ការ ភក្តីភាព មនសិការវិជ្ជាជីវៈ និងវប្បធម៌សេវាសាធារណៈ ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោង ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៣៤៤. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានប្តេជ្ញាចិត្តបន្តអនុវត្តឱ្យបានខ្លាំងក្លានូវ *កម្មវិធីជាតិកំណែទម្រង់រដ្ឋបាល* សំដៅប្រែក្លាយរដ្ឋបាលសាធារណៈ ឱ្យទៅជាអ្នកផ្តល់សេវាសាធារណៈប្រកបដោយភាពស័ក្តិសិទ្ធិ ។ ការងារអាទិភាពនានា ដើម្បីសម្រេចបានគោលនយោបាយអាទិភាពខាងលើ រួមមាន :

១. ការធ្វើឱ្យរដ្ឋបាលសាធារណៈកាន់តែមាន តម្លាភាព ភាពឆ្លើយតប និងប្រសិទ្ធភាព :

- បន្តផ្សព្វផ្សាយគោលនយោបាយស្តីពីការផ្តល់សេវាសាធារណៈ ។
- ត្រួតពិនិត្យឡើងវិញ ចងក្រងបញ្ចប់ និងផ្សព្វផ្សាយ កម្រងព័ត៌មានសេវាសាធារណៈ ។
- សម្រួលការទទួលយកព័ត៌មាន នីតិវិធីសាមញ្ញ កាត់បន្ថយការិយាធិបតេយ្យ ។
- ចងក្រងបញ្ចប់ និងផ្សព្វផ្សាយ *ផែនការអភិបាលកិច្ចទី៣* ។
- បន្តដាក់ឱ្យអនុវត្ត ទីភ្នាក់ងារប្រតិបត្តិការពិសេស ។
- ជំរុញការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានវិទ្យា (E-Government) ។
- រៀបចំ និងបង្កើតឱ្យមានយន្តការផ្តល់ព័ត៌មានត្រឡប់របស់អ្នកប្រើប្រាស់សេវា និងយន្តការបណ្តឹង ។
- កំណត់តួនាទី និងភារកិច្ចឱ្យបានច្បាស់លាស់ និងសម្រួលនីតិវិធីផ្ទៃក្នុង (សេវាទ្រទ្រង់) ដែលគាំទ្រដល់ការផ្តល់សេវា ។
- បញ្ចប់ការចងក្រង និងដាក់ឱ្យអនុវត្ត គោលនយោបាយពង្រាយមន្ត្រីរាជការ និង ឯកសារណែនាំសម្រាប់អនុវត្ត ។
- ដាក់ឱ្យអនុវត្តគម្រោង *ចំណាយប្រតិបត្តិការអាទិភាព* (POC) ។
- បង្កើតឱ្យមាន មូលដ្ឋានទិន្នន័យច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការគ្រប់គ្រងមុខងារសាធារណៈ ។

២. លើកកម្ពស់ ឆន្ទៈម្ចាស់ការ ភក្តីភាព មនសិការវិជ្ជាជីវៈ និងវប្បធម៌សេវាសាធារណៈ

- ប្រតិបត្តិការជំរឿន និងរាប់មន្ត្រីរាជការ មន្ត្រីជាប់កិច្ចសន្យា និងដាក់ឱ្យអនុវត្តប្រព័ន្ធ *ស្មាតខាត* (Smart Card) និង គ្រប់គ្រងវត្តមានតាម *អេឡិចត្រូនិក* ។
- បញ្ចប់ការចងក្រងនិងផ្សព្វផ្សាយសៀវភៅស្តីពី គុណសម្បត្តិ៤យ៉ាងនៃឥរិយាបថមន្ត្រីរាជការកាតព្វកិច្ចមន្ត្រីរាជការស៊ីវិល និងការគ្រប់គ្រងមន្ត្រីរាជការ (Handbook on Civil Service) ។
- រៀបចំនិងអនុវត្តបទដ្ឋាននៃការផ្តល់សេវាសាធារណៈ (Code of Service) (ស្តង់ដារនៃគុណភាពសេវាសាធារណៈ) ។
- ជំរុញការទទួលស្គាល់ និងផ្តល់តម្លៃដល់បែបបទការងារដែលល្អជាងគេ (Best Practices) ឧទាហរណ៍ រង្វាន់ ឬ វិញ្ញាបនបត្រសរសើរ ។
- ដាក់ឱ្យអនុវត្តឧបករណ៍គ្រប់គ្រងប្រសិទ្ធភាពការងារ និងពង្រឹងគណនេយ្យភាព (លក្ខខណ្ឌយោង ការពិពណ៌នាមុខដំណែង កិច្ចសន្យាការងារ ការវាយតម្លៃការងារជាលក្ខណៈបុគ្គល និងដំណើរការ) ។
- ពង្រឹងអភិក្រមនៃការគ្រប់គ្រងធនធានមនុស្ស ដូចជា ការធ្វើផែនការ ការជ្រើសរើស ការវិវឌ្ឍអាជីព ការចូលនិវត្តន៍ ជាដើម ។
- ពង្រឹងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស (ការវាយតម្លៃលើតម្រូវការប្រតិបត្តិ ការបង្កើនការប្រើប្រាស់ជំនាញដែលមានស្រាប់កម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាល ការជំរុញឱ្យមានការបណ្តុះបណ្តាលបន្ត (Continuous training) និងការ បង្កើតមូលដ្ឋានទិន្នន័យជំនាញ (Skill database) ។

- រៀបចំនិងអនុវត្តកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាល និងការផ្ទេរចំណេះដឹងដែលផ្អែកលើតម្រូវការជាក់ស្តែង និងកម្ពុជានីយកម្ម ព្រមទាំង កម្មវិធីដឹកនាំបង្ហាត់ (Mentoring Programmes) ដល់អ្នកគ្រប់គ្រង គ្រូឧទ្ទេស និងអ្នកជំនាញ ។
- អភិវឌ្ឍសមត្ថភាពអង្គភាពគ្រប់គ្រងធនធានមនុស្ស នៅក្នុងក្រសួង-ស្ថាប័ននានាអំពីការរៀបចំការគ្រប់គ្រង និងការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ការងារបណ្តុះបណ្តាល ។
- រៀបចំនិងអនុវត្តកម្មវិធីកំណែទម្រង់បៀវត្សរ៍ ដោយគោរពនូវគោលការណ៍ ស្ថិរភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ប្រសិទ្ធភាព នៃសេវាសាធារណៈ និងសមធម៌ ។
- រៀបចំនិងអនុវត្តយន្តការដែលទាក់ទាញ និងថែរក្សាបុគ្គលិកដែលមានជំនាញខ្ពស់ ។

៣៤៥. ដោយមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការយ៉ាងជិតស្និទ្ធ ជាមួយក្រសួង ស្ថាប័ននានា *ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់រដ្ឋបាល* បានធ្វើបច្ចុប្បន្នភាព*ផែនការសកម្មភាពអភិបាលកិច្ច* ។ *ផែនការសកម្មភាពអភិបាលកិច្ច* នាពេលកន្លងមក បានផ្តោតជាសំខាន់ទៅលើការបង្កើនល្បឿនកំណែទម្រង់រដ្ឋ តាមរយៈ ការពង្រឹងអភិបាលកិច្ច និងកែលម្អការផ្តល់សេវាសាធារណៈ ។ ដោយឡែក *ផែនការសកម្មភាពអភិបាលកិច្ចទី៣* នឹងសំដៅទៅដល់ការកែលម្អគុណភាព និងការផ្តល់សេវាសាធារណៈ និងផ្តោតលើការសម្របសម្រួលជាមួយកំណែទម្រង់នានា ។ សេវាសាធារណៈ ដែលបានជ្រើសរើសជាអាទិភាព នឹងត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការកែលម្អឱ្យមានតម្លាភាព មានការឆ្លើយតប មានគណនេយ្យភាព និងប្រសិទ្ធភាព ។ យន្តការផ្សេងៗ ដូចជា ក្រុមការងារអន្តរក្រសួងនឹងត្រូវដាក់ឱ្យដំណើរការ ដើម្បីសម្រួលដល់ការអនុវត្ត និងការតាមដានត្រួតពិនិត្យអំពីវឌ្ឍនភាព ។

៣៤៦. *ផែនការសកម្មភាពអភិបាលកិច្ចទី៣* នឹងបង្ហាញដល់ក្រសួង-ស្ថាប័ន អំពីវិធីសាស្ត្រក្នុងការអនុវត្តការងារកំណែទម្រង់របស់ខ្លួន ដើម្បីកែលម្អគុណភាព និងការផ្តល់សេវាសាធារណៈ ។ កម្មវិធីជាតិផ្សេងៗ ដូចជា *កម្មវិធីជាតិកំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ* រួមទាំងកម្មវិធី និងយុទ្ធសាស្ត្រតាមវិស័យ ក៏នឹងផ្តល់នូវវិធីសាស្ត្រ និងការណែនាំអនុវត្តលើការងារកំណែទម្រង់ផងដែរ ។ *ផែនការសកម្មភាពអភិបាលកិច្ច* នឹងផ្តោតលើវិធីសាស្ត្រ ដែលក្រសួងស្ថាប័ន ត្រូវធ្វើការកែលម្អអភិបាលកិច្ចរបស់ខ្លួនចំពោះកិច្ចការដែលទាក់ទងទៅនឹងសេវាសាធាណៈ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ *ផែនការសកម្មភាពអភិបាលកិច្ចទី៣* ក៏នឹងចង្អុលបង្ហាញអំពីវិធីសាស្ត្រដែលក្រសួង-ស្ថាប័ន ត្រូវដំណើរការអនុវត្តការងារកំណែទម្រង់ (ដូចជា ការរៀបចំផែនការ ការចាត់ចែងអនុវត្ត ការគ្រប់គ្រង និង ការតាមដានត្រួតពិនិត្យវាយតម្លៃ) ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងប្រសិទ្ធភាពនៃការផ្តល់សេវាដែលបានរំពឹងទុក ។

កំណែទម្រង់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ

៣៤៧. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញការអនុវត្ត គោលនយោបាយវិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ តាមរយៈការរៀបចំលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត និងការដាក់ចេញនូវវិធានការថ្មីៗថែមទៀត ដើម្បីអនុវត្តឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពនូវ

"ច្បាប់ស្តីពី ការគ្រប់គ្រង រដ្ឋបាល រាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ" ជាពិសេស ការរៀបចំនិងអនុវត្ត លិខិតបទដ្ឋាន ដែលពាក់ព័ន្ធ នឹងការផ្ទេរអំណាចពីរដ្ឋបាលថ្នាក់ជាតិមករដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ ដោយកំណត់ឱ្យបានច្បាស់លាស់នូវ តួនាទី សិទ្ធិ អំណាច និងការធានាគណនេយ្យភាពក្នុងការបំពេញការងារ ព្រមទាំង ការកសាងសមត្ថភាពគ្រប់គ្រង និងការបែងចែកធនធានហិរញ្ញវត្ថុសមស្រប ដល់ថ្នាក់មូលដ្ឋាន ។ ច្បាប់នេះ នឹងត្រូវបានអនុវត្តជា ជំហានៗ ដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ដោយក្រសួង-ស្ថាប័ននីមួយៗ ដោយត្រូវរៀបចំផែនការជាក់ស្តែងស្តីពី ការផ្ទេរប្រតិភូកម្មអំណាច និងមុខងារ ដល់ថ្នាក់ក្រោមជាតិ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុតាមបែបវិសហមជ្ឈការ នឹងត្រូវបានអនុវត្តដោយភាពទន់ភ្លន់ និងតាមដំណាក់ៗ ក្នុងរយៈពេលមធ្យម ដើម្បីមានពេលគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការកសាងសមត្ថភាពថ្នាក់ក្រោមជាតិ ក្នុងការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ ។ *គណៈកម្មាធិការជាតិសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ* នឹងរៀបចំកម្មវិធីជាតិ សម្រាប់អនុវត្ត ក្នុងរយៈពេល ១០ឆ្នាំ ។

៣៤៨. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ និង ដើម្បីជំរុញការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ បច្ចុប្បន្ននេះ *គណៈកម្មាធិការជាតិសម្រាប់កាអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ (គ.ជ.អ.ប)* កំពុងរៀបចំកម្មវិធី សម្រាប់ការអនុវត្ត រយៈពេល១០ឆ្នាំ មានឈ្មោះថា*កម្មវិធីសម្រាប់អភិវឌ្ឍន៍ប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ* ។ កម្មវិធីនេះ រួមមាន ៣ ដំណាក់កាល :

- *ដំណាក់កាលទី១ ដែលមានរយៈពេល៣ឆ្នាំ (២០១០-២០១២)* នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ ការបង្កើត និង ការរៀបចំ រចនាសម្ព័ន្ធនិងក្របខ័ណ្ឌ អភិបាលកិច្ចល្អ នៅថ្នាក់ជាតិ និង ថ្នាក់ក្រោមជាតិ ។
- *ដំណាក់កាលទី២ ដែលមានរយៈពេល៣ឆ្នាំ (២០០១៣-ឆ្នាំ២០១៥)* នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ ការរួមបញ្ចូលគ្នានិងការកែលម្អ រចនាសម្ព័ន្ធនិងក្របខ័ណ្ឌរដ្ឋបាល ដើម្បីធានាថា រដ្ឋបាលនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិមានលទ្ធភាព បង្កើតនិងអនុវត្តគោលនយោបាយ សម្រាប់មូលដ្ឋានផ្ទាល់របស់ខ្លួន សំដៅធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការផ្តល់សេវាកម្មសាធារណៈ ។
- *ដំណាក់កាលទី៣ ដែលមានរយៈពេល ៤ឆ្នាំ (២០១៦-២០១៩)* នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ ការផ្លាស់ប្តូរ សមាសធាតុនិងសកម្មភាពរបស់កម្មវិធី ដើម្បីធានាឱ្យសម្រេចបានសមិទ្ធផលធំជាងមុន និងការលើកកម្ពស់ការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យបានល្អប្រសើរជាងមុន តាមរយៈ មេរៀន និង បទពិសោធន៍ ដែលដកស្រង់បាននៅក្នុងការអនុវត្ត នៅក្នុង ដំណាក់កាលទី១ និង ទី២ ។

១.៤ កំណែទម្រង់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ

៣៤៩. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានអនុវត្តតាមផែនការនៃកម្មវិធីកំណែទម្រង់ និងបានពង្រីកសមត្ថភាពនៃកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធកម្ពុជា ។ នៅក្នុង *នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* នេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តអនុវត្តនូវកម្មវិធី

កំណែទម្រង់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ដើម្បីធានាបាននូវកិច្ចការពារប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ នូវអធិបតេយ្យ និងបូរណភាពទឹកដីនៃ *ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* ព្រមទាំង សន្តិសុខនិងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គមនៅក្នុង *ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* ។ ដោយផ្អែកលើធនធាន ការវិវត្តនៃសភាពការណ៍សន្តិសុខអន្តរជាតិ និង ស្ថានការណ៍ជាក់ស្តែងរបស់ *កម្ពុជា* កំណែទម្រង់កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ក្នុង *នីតិកាលទី ៤ នៃរដ្ឋសភា* នេះ នឹងផ្តោតលើ :

- ការបន្តពង្រឹងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ឱ្យក្លាយទៅជាកងកម្លាំងមានវិជ្ជាជីវៈជំនាញ មានសមត្ថភាពក្នុងការបន្តវេន មានបច្ចេកវិទ្យា និង សម្ភារៈសមស្រប គោរពប្រតិបត្តិច្បាប់មុឺងម៉ាត់ គោរពសិទ្ធិមនុស្ស មានទឹកចិត្តស្មោះត្រង់ចំពោះ *ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ* ហ៊ានធ្វើពលិកម្មគ្រប់បែបយ៉ាង ដើម្បីបូរណភាពទឹកដី និង ឧត្តមប្រយោជន៍ជាតិនិងប្រជាជន ព្រមទាំង ខិតខំពង្រឹងសីលធម៌សង្គម និង សីលធម៌វិជ្ជាជីវៈ ដើម្បីបង្កើនជំនឿថែមទៀត មកលើកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធ ។
- *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញឱ្យបានកាន់តែប្រសើរថែមទៀត នូវកិច្ចសហប្រតិបត្តិការក្នុងចំណោមកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធគ្រប់ប្រភេទ និង រវាងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធគ្រប់ប្រភេទ ជាមួយស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗទៀត ដើម្បីបុព្វហេតុ សន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ សន្តិសុខ និងឯកភាពជាតិ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញលើកកម្ពស់ប្រពៃណី នៃការផ្សារភ្ជាប់គ្នារវាងកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធគ្រប់ប្រភេទ ជាមួយប្រជាជន តាមរយៈ ការពង្រឹងសមត្ថភាពចូលរួមប្រតិបត្តិការសង្គ្រោះពេលមានគ្រោះមហន្តរាយ និង កិច្ចប្រតិបត្តិការមនុស្សធម៌ផ្សេងៗ រួមទាំង ការជួយប្រជាជនក្នុងការងារបង្កបង្កើនផលផងដែរ ។ ព្រមជាមួយគ្នានេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ ជាមួយសហគមន៍អន្តរជាតិ ដើម្បីរួមចំណែកការពារនិងថែរក្សា សន្តិភាពនិងសន្តិសុខជាអន្តរជាតិ ជាពិសេស ដើម្បីបង្ការទប់ស្កាត់និងបង្ក្រាបអំពើភេរវកម្ម និង ឧក្រិដ្ឋកម្មឆ្លងដែនគ្រប់ប្រភេទ មានជាអាទិ៍ ការជួញដូរគ្រឿងញៀន ការជួញដូរមនុស្ស និង បទល្មើសផ្សេងទៀត ។
- ការជំរុញការកសាងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ សម្រាប់កងកម្លាំងនគរបាលជាតិ សំដៅពង្រឹងប្រសិទ្ធភាពដឹកនាំបញ្ជាមានទិសដៅច្បាស់លាស់ ដោយធានាភាពសកម្មគ្រប់គ្រង ក្នុងការបំពេញមុខងារ ព្រមទាំង ពង្រឹងប្រសិទ្ធភាព ក្នុងការគ្រប់គ្រងនិងប្រើប្រាស់ ធនធានមនុស្ស ធនធានហិរញ្ញវត្ថុ និង ធនធានផ្សេងទៀត ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងជំរុញការកសាង *ច្បាប់ស្តីពីនគរបាលជាតិ* ដែលជាច្បាប់គោលមួយកំណត់ពី សិទ្ធិ កាតព្វកិច្ច ករណីយកិច្ច និង ការទទួលខុសត្រូវ របស់នគរបាលជាតិទាំងមូល ។

២. បរិស្ថានគ្របដណ្តប់សម្រាប់ការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រទាំងមូល

៣៥០. បរិស្ថានគ្របដណ្តប់ សម្រាប់ការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រទាំងមូល រួមមាន ៤ផ្នែក គឺ : *(១) សន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ សន្តិសុខ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម (២) សមាហរណកម្មប្រទេសកម្ពុជាក្នុងតំបន់និងពិភពលោក (៣) ភាពជាដៃគូនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍ* និង *(៤) បរិស្ថានម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុដែលមានលក្ខណៈអនុគ្រោះ*។

២.១ សន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ សន្តិសុខ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៣៥១. នៅក្នុង*នីតិកាលទី៣ នៃរដ្ឋសភា* កន្លងទៅនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានពង្រឹងនូវ សន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ សន្តិសុខ និង សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ដើម្បីសម្រេចបាននូវ ស្ថិរភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ការអភិវឌ្ឍ និង ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ ជាលទ្ធផល *ប្រទេសកម្ពុជា* បានបង្កើនជំនឿទុកចិត្តពី សំណាក់វិនិយោគិន និង ទេសចរ ដែលត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំងឡើង តាមរយៈ ការកើនឡើងនៃការដាក់ទុនវិនិយោគ និង ការកើនឡើងនៃចំនួនភ្ញៀវទេសចរ ដែលចូលមកទស្សនាប្រទេសកម្ពុជា ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ *ប្រជាជនកម្ពុជា* អាចរស់នៅប្រកបរបរអាជីវកម្មតាមធម្មតា និង ចូលរួមចំណែកក្នុងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចយ៉ាងសកម្ម តាមសមត្ថភាពរៀងៗខ្លួន ។ ការអភិវឌ្ឍនេះបានក្លាយទៅជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃការពង្រឹង សុខសន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ សន្តិសុខ និង សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម សម្រាប់រយៈពេលដ៏យូរអង្វែង ។

៣៥២. នៅក្នុង *នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* នេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួន ក្នុងគោលដៅបន្តពង្រឹងថែមទៀតនូវ សុខសន្តិភាព ស្ថិរភាព នយោបាយ សន្តិសុខ និង សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ជូនដល់ប្រជាពលរដ្ឋ ដើម្បីធានាពង្រឹងលក្ខខណ្ឌគ្រឹះនៃការកសាង និងកែទម្រង់រដ្ឋ សម្រាប់ការបោះជំហានរបស់កម្ពុជា ឆ្ពោះទៅរកការអភិវឌ្ឍ និងភាពកាន់តែចម្រើនរុងរឿងខាងមុខ ។ ក្នុងន័យនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងប្រើប្រាស់គ្រប់មធ្យោបាយទាំងអស់ ដើម្បីពង្រឹងសន្តិសុខ និង កាត់បន្ថយឱ្យបានច្រើននូវ ឧក្រិដ្ឋកម្ម និងបទល្មើសផ្សេងៗ ពង្រឹង *"នីតិរដ្ឋ"* ពង្រឹងការគោរពសិទ្ធិនិងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស ក្នុងគ្រប់ទិដ្ឋភាពទាំងអស់ ដែលផ្តល់នូវកាលានុវត្តភាព ប្រកបដោយសមធម៌ ជូនប្រជាជនគ្រប់រូប ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោង ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៣៥៣. នៅក្នុងការបំពេញការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួន លើការងារ ស៊ីវិល និង ការងារនគរបាល *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* បានដើរតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ ក្នុងការធានាឱ្យមាននូវស្ថានភាពមួយ ដែលមាន សន្តិភាព ស្ថិរភាពនយោបាយ សន្តិសុខ និង សណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ។ ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព ទាំងឡាយរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក្រសួងមហាផ្ទៃ* នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ ការពង្រីកសមត្ថភាពស្ថាប័ន នៅ ថ្នាក់ជាតិ និង ថ្នាក់ក្រោមជាតិ ដើម្បីដោះស្រាយ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព នូវបញ្ហាដែលកំពុងលេចឡើង និង ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង នូវ ការទទួលបានសេវាកម្ម សាធារណៈ ដែលស្ថិតនៅក្រោមការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួន លើការងារស៊ីវិល និង ការងារនគរបាល ។ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* នឹងរៀបចំ*អនុក្រឹត្យថ្មីមួយ ស្តីពីការរៀបចំ និង ការប្រព្រឹត្តទៅរបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ* និង កែសម្រួលបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុង ដើម្បីធានាថា មន្ត្រី ស៊ីវិលនិងប៉ូលីស របស់ខ្លួន បំពេញតួនាទីភារកិច្ច ដោយប្រកាន់ខ្ជាប់នូវ វិន័យ អព្យាក្រឹត្យភាព ក្រមសីលធម៌ និង ការគោរពតាមបទបញ្ជា ។

៣៩៤. ដើម្បីលើកកម្ពស់អភិបាលកិច្ចល្អ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* បាននឹងកំពុងអនុវត្ត កម្មវិធីសាកល្បង *"សេវាកម្មច្រកចេញចូលតែមួយ"* នៅថ្នាក់ស្រុក នៅក្នុង ខេត្ត ២ សៀមរាប និង បាត់ដំបង ។ នៅក្នុងកម្មវិធីនេះ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* បានកំណត់ *"តំណាងស្រុក"* ដែលមានភារកិច្ច ទទួលលិខិតទិទៀនពី ប្រជាជន សហគមន៍ អង្គការសង្គមស៊ីវិល និង មន្ត្រីស្រុក ។ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* នឹងពង្រីកជាបន្តបន្ទាប់ នូវការគ្របដណ្តប់របស់កម្មវិធីនេះ ឱ្យបានគ្រប់ខេត្តទាំង ២៣ និង រាជធានី ។

៣៩៥. *ក្រសួងមហាផ្ទៃ*នឹងបន្តអនុវត្ត*គម្រោងសិទ្ធិទទួលបានយុត្តិធម៌*រវាង *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* និង *ក្រសួងយុត្តិធម៌* ។ នៅក្នុងគម្រោងនេះ *មជ្ឈមណ្ឌលសេវាកម្មយុត្តិធម៌* ចំនួន ២០ នៅថ្នាក់ស្រុក ត្រូវបានបង្កើតឡើង នៅក្នុងស្រុក *គងពិសី ភ្នំស្រួច បាសិទ្ធ៍ និង ឧត្តុង្គ នៃខេត្តកំពង់ស្ពឺ - ស្រុកទឹកផុស កំពុងលែង បរិបូរ និង កំពង់ត្រឡាច នៃខេត្តកំពង់ឆ្នាំង - ស្រុក សៀមរាប សូត្រនិគម បន្ទាយស្រី ពួក ប្រាសាទបាគង្គ និង ស្វាយលើ នៃខេត្តសៀមរាប ស្រុក សែនមនោរម្យ និង កោះញែក នៃខេត្តមណ្ឌលគិរី* និង *ស្រុក បានលុង និង អូរយ៉ាដាវ នៃខេត្តរតនគិរី* ។

៣៩៦. *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* នឹងបន្ត កែលម្អពន្ធនាគារឱ្យបានសមស្របទៅតាមស្តង់ដារអន្តរជាតិ ដោយធ្វើការជួសជុលអគារទ្រុឌទ្រោម និងធ្វើការបំពាក់សំភារៈបរិក្ខា ឱ្យមានសមាមាត្រទៅនឹង ការកើនឡើងនៃចំនួនអ្នកទោស និង ដំណើរការសាងសង់ពន្ធធាគារថ្មី នៅខេត្ត ក្រចេះ កំពង់ចាម បាត់ដំបង ពោធិសាត់ មណ្ឌលគិរី ស្ទឹងត្រែង កំពង់ធំ ព្រៃវែង និង រតនគិរី ព្រមទាំង សាងសង់*មជ្ឈមណ្ឌលអប់រំកែប្រែទី៤* ដែលជាប្រភេទ*ពន្ធនាគារកសិកម្ម* នៅក្នុងខេត្តពោធិ៍សាត់ ។ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* នឹងផ្តោត ការយកចិត្តទុកដាក់លើ ការអប់រំកែប្រែ និង ការស្តារនីតិសម្បទាពិរុទ្ធជន-ទណ្ឌិត តាមរយៈ ការលើកកម្ពស់ សុខភាព ជីវភាព ដោយអនុវត្តតាម ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយកំណែទម្រង់ពន្ធនាគារ របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និង នីតិវិធីនៃការគ្រប់គ្រងពន្ធនាគារ ឧស្សាហកម្មនិងកសិកម្ម រួមទាំងការយកចិត្តទុកដាក់លើ ការអប់រំផ្នែក ស្មារតី គុណធម៌ សមធម៌ ដើម្បីប្រែក្លាយពួកគេ ឱ្យទៅជាពលរដ្ឋល្អ ដែលមានជំនាញអាជីព នៅពេលត្រឡប់ទៅរស់នៅក្នុងសហគមន៍វិញ បន្ទាប់ពីពេលផុតទោស ។ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* នឹងរៀបចំ*ព្រះរាជក្រឹត្យស្តីពីលក្ខន្តិកៈនៃមន្ត្រីអនុរក្សពន្ធនាគារ* និង បន្តសហការល្អជាមួយអាជ្ញាធរ រាជធានី-ខេត្តដែលពាក់ព័ន្ធ រួមទាំង អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល សំដៅពង្រឹង ការអនុវត្តច្បាប់ និង ការគោរពសិទ្ធិមនុស្ស នៅពន្ធនាគារ ។

៣៩៧. *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* នឹងបន្តពង្រឹងកងកម្លាំងនគរបាលជាតិ ឱ្យទៅជា កងកម្លាំងមួយដែល មានវិជ្ជាជីវៈជំនាញពិតប្រាកដបំពាក់ដោយបច្ចេកវិទ្យាទំនើប មានអត្តចរិកសុភាពរាបសារ មានសមត្ថភាពបំពេញភារកិច្ច មានស្មារតីទទួលខុសត្រូវ គោរពប្រតិបត្តិច្បាប់ និង មានគោលជំហរ គោរពសិទ្ធិមនុស្ស រក្សាសន្តិសុខនិងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម ការពារអាយុជីវិតទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ប្រជាជន និង បម្រើសេវាជូនប្រជាពលរដ្ឋដោយស្មោះត្រង់ ។ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* នឹងបន្តពង្រឹង នគរបាលនៅតាមប៉ុស្តិ៍រដ្ឋបាល ក្រោមប្រធានបទ *"នគរបាលនិងសហមន៍"* ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* អនុញ្ញាតឱ្យ សិស្ស-និស្សិត ចូលមកសិក្សានៅ *បណ្ឌិតសភានគរបាលកម្ពុជា* ដើម្បីធ្វើការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈជំនាញនគរបាល ហើយ អនុញ្ញាតឱ្យពួកគេ ប្រឡងចូលក្របខ័ណ្ឌមន្ត្រីនគរបាល ទៅតាមតម្រូវការ

ប្រចាំឆ្នាំនីមួយៗរបស់ក្រសួង ។ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* ក៏បានប្រគល់ភារកិច្ចជូន *បណ្ឌិតសភានគរបាលជាតិកម្ពុជា* ក្នុងការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈដល់ អនុរក្សពន្ធនាគារ និង ឆ្មាំក្រឹតការ សុក្រឹតការ ដល់ មន្ត្រីនិងថ្នាក់ដឹកនាំពន្ធនាគារគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ ។

ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងនឹងគ្រឿងញៀន

៣៥៨. *អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធប្រឆាំងគ្រឿងញៀន* នឹងបន្តដឹកនាំការអនុវត្តឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពនូវ យុទ្ធសាស្ត្រទាំង៥ របស់ *ផែនការជាតិ៥ឆ្នាំ ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យគ្រឿងញៀន* ដែលរួមមាន : (១) ការកាត់បន្ថយតម្រូវការ (២) ការកាត់បន្ថយការផ្គត់ផ្គង់ (៣) ការព្យាបាល ស្តារនីតិសម្បទា និងធ្វើសមាហរណកម្ម (៤) ការពង្រឹងសមត្ថភាពអនុវត្តច្បាប់ និង (៥) កិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ ។ ការអនុវត្ត យុទ្ធសាស្ត្រទាំង៥ នេះ នឹងផ្តោតលើ :

- ការបង្កើនការយល់ដឹងជាសារធារណៈ អំពីគ្រោះថ្នាក់នៃគ្រឿងញៀន ជាពិសេស នៅតាម ចំណុចគោលដៅដែលមានការប្រឈមខ្ពស់ និងមុខសញ្ញាងាយរងគ្រោះ ដោយប្រើប្រាស់វិធានការផ្សព្វផ្សាយអប់រំតាមគ្រប់រូបភាពជាប្រចាំនិងចំគោលដៅ និងដោយមានការចូលរួមពីគ្រប់មជ្ឈដ្ឋានជាតិនិងអន្តរជាតិ ក្នុងនោះដូចជា បណ្តាអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល អង្គការសាសនា សប្បុរសជននានា សំដៅកាត់បន្ថយតម្រូវការគ្រឿងញៀន ។
- ការលើកកម្ពស់សមត្ថភាពរបស់អង្គភាពអនុវត្តច្បាប់ ដើម្បីបំផ្លាញអង្គការចាត់តាំងពួកឧក្រិដ្ឋជនជួញដូរគ្រឿងញៀនឆ្លងដែន ដោយសហការយ៉ាងជិតស្និទជាមួយ ដៃគូពាក់ព័ន្ធ ព្រមទាំងចាត់វិធានការគ្រប់បែបយ៉ាង តាមផ្លូវច្បាប់ ដើម្បីប្រឆាំង ការដាំដុះ ការផលិត ការកែច្នៃ ការចរាចរ ការជួញដូរ ការចែកចាយ ការស្តុកទុក និងការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន តាមគ្រប់រូបភាព ព្រមទាំង ពង្រឹងការយល់ដឹង សមត្ថភាព ឆន្ទៈ គុណធម៌វិជ្ជាជីវៈ និងការទទួលខុសត្រូវនៃស្ថាប័នអនុវត្តច្បាប់ ឱ្យកាន់តែមានគុណភាព ដើម្បីកាត់បន្ថយនូវភាពអសកម្មនានា ក្នុងការអនុវត្ត *ច្បាប់ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យគ្រឿងញៀន* ។
- ការជំរុញការរៀបចំបង្កើត *មជ្ឈមណ្ឌលជាតិព្យាបាលនិងស្តារនីតិសម្បទាអ្នកញៀនគ្រឿងញៀន* ដែលមានតួនាទីភារកិច្ចក្នុង ការព្យាបាល ស្តារនីតិសម្បទា ការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ ព្រមទាំង ការធ្វើសមាហរណកម្មអ្នកជាសះស្បើយពីគ្រឿងញៀន ទៅក្នុងគ្រួសារនិងសហគមន៍វិញ ដោយរៀបចំឱ្យមានឯកសារគោល-នយោបាយជាតិស្តីពី *ការព្យាបាលនិងស្តារនីតិសម្បទាអ្នកញៀនគ្រឿងញៀន តម្រូវការអប្បបរមាសម្រាប់ការព្យាបាលនិងស្តារនីតិសម្បទាអ្នកញៀនគ្រឿងញៀន* និង *បទដ្ឋានវេជ្ជសាស្ត្រសម្រាប់ការព្យាបាលនិងស្តារនីតិសម្បទាអ្នកញៀនគ្រឿងញៀន* ដើម្បីធានានិរន្តរភាពរបស់មជ្ឈមណ្ឌលជាតិ ។

- ការពង្រឹងសេវាសុខភាពនៅតាមមណ្ឌលបណ្ដោះអាសន្ន ដែលមាននាពេលបច្ចុប្បន្ន ដោយរដ្ឋនឹងផ្ដល់ការគាំទ្រសម្រាប់ចំណាយចរន្តនៅក្នុងមណ្ឌល ។
- ការកំណត់គោលដៅអាទិភាពមួយចំនួន សម្រាប់ធ្វើសកម្មភាពឱ្យបានខ្លាំងក្លា ដើម្បីធ្វើឱ្យមានសាលារៀនគំរូ សហគមន៍គំរូ នៅតាម បណ្ដា ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ នីមួយៗ និង ភូមិគំរូនៅតាមព្រំដែន ដែលគ្មានគ្រឿងញៀន ។
- ការពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ នានា ទាំងថ្នាក់ជាតិនិងថ្នាក់ក្រោមជាតិ និងធ្វើការណែនាំដល់ស្ថាប័នត្រួតពិនិត្យគ្រឿងញៀនថ្នាក់ក្រោមជាតិ ឱ្យរៀបចំបង្កើតក្រុមពិគ្រោះយោបល់ នៅតាមឃុំ/សង្កាត់ សម្រាប់ប្រឹក្សាផ្ដល់យោបល់ និងធ្វើទំនាក់ទំនាក់ទំនងសហការជាមួយស្ថាប័នរដ្ឋ មណ្ឌលសុខភាព មន្ទីរពេទ្យបង្អែក វត្តអារាម អង្គការសង្គមស៊ីវិល និង សប្បុរសជននានា ដើម្បីជួយសម្រួលនិងដោះស្រាយបញ្ហាគ្រឿងញៀន នៅក្នុងសហគមន៍មូលដ្ឋាន នៅតាមបណ្ដាឃុំ-សង្កាត់គោលដៅនានា ។
- ការជំរុញការរៀបចំសេចក្ដីព្រាងច្បាប់ថ្មីស្ដីពី ការត្រួតពិនិត្យគ្រឿងញៀន ដើម្បី ទទួលបានការអនុម័តពីស្ថាប័ននីតិប្បញ្ញត្តិ នៅក្នុងឆ្នាំ២០១០ ។

៣៥៩. ដើម្បីពង្រឹងតម្លៃរបស់គ្រួសារនិងសាសនា ដែលជាមូលដ្ឋានគ្រឹះនៃការរៀបចំសង្គមកម្ពុជា *ក្រសួងធម្មការនិងសាសនា* នឹងបន្តជំរុញលើកកម្ពស់យ៉ាងសកម្មនូវ តួនាទីរបស់គ្រួសារ និងការផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងតម្លៃជាប្រពៃណីនៃសាសនា របស់ *ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* ។ ដើម្បីអនុវត្តតាមគំនិតផ្ដួចផ្ដើម របស់ **សម្ដេចអគ្គមហាសេនាបតី តេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា** *ក្រសួងធម្មការនិងសាសនា* បានបង្កើតកម្មវិធី *"នាទីព្រះពុទ្ធ-សាសនា ផ្សារភ្ជាប់នឹងសង្គម"* សំដៅបញ្ជ្រាបការអប់រំផ្នែកព្រះពុទ្ធសាសនា ទៅក្នុងស្រទាប់មហាជនទូទៅ ដើម្បីបង្កើនការយល់ដឹងពីតម្លៃសីលធមិរស់នៅល្អក្នុងសង្គម និង ដើម្បីចៀសផុតពី ការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ អំពើអនាចារ ការកេងប្រវ័ញ្ចផ្លូវភេទ និង ក្មេងទំនើងក្នុងស្រទាប់យុវវ័យ ។ ក្រសួង បានរៀបចំកម្មវិធីនេះចំនួន ៤លើក ដែលត្រូវបានផលិតជា វីស៊ីឌី និង ឌីវីឌី ហើយត្រូវបានចាក់ផ្សាយតាមវិទ្យុនិងទូរទស្សន៍ ជារៀងរាល់ថ្ងៃផងដែរ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ *ក្រសួងធម្មការនិងសាសនា* ក៏បានជំរុញលើកទឹកចិត្តឱ្យសាសនាដ៏ទៃទៀត បានចូលរួមចំណែកយ៉ាងសកម្ម នៅក្នុងការពង្រឹងនិងលើកកម្ពស់សីលធមិរស់នៅល្អ ក្នុងសង្គម ផងដែរ ។

៣៦០. ជាមួយគ្នានេះដែរ នៅក្នុងនីតិកាលទី៤ នៃ *រដ្ឋសភា* នេះ *ក្រសួងធម្មការនិងសាសនា* នឹងពង្រឹងគុណភាពអប់រំពុទ្ធិកសិក្សា តាំងពីកម្រិតបឋមសិក្សា រហូតដល់ឧត្ដមសិក្សា តាមរយៈ ការបណ្ដុះបណ្ដាលសមណសិស្សនិងនិស្សិតនៅតាមគ្រឹះស្ថានពុទ្ធិកសិក្សានានា ដែលមាន ក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ននេះ តាំងពី កម្រិតបឋមសិក្សា រហូតដល់ ឧត្ដមសិក្សា មានចំនួនសរុប ៥១៥ ក្នុងនោះរួមមាន (១) សាលាពុទ្ធិកបឋមសិក្សា មានចំនួន ៤៧០ (២) ពុទ្ធិកអនុវិទ្យាល័យ

មានចំនួន ២៩ និង ពុទ្ធិកវិទ្យាល័យ មានចំនួន ១៤ និង (៣) ពុទ្ធិកសាកលវិទ្យាល័យ ចំនួន ២ ដែលមានពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យសរុបចំនួន ១២ នៅភ្នំពេញ និងនៅខេត្តចំនួនបី ។ សមណសិស្សនិងនិស្សិត ដែលកំពុងសិក្សានៅតាមគ្រឹះស្ថានពុទ្ធិកសិក្សាទាំងនេះ មានចំនួនសរុប ១៨ ៧៧១ អង្គ ។ ពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យ នៅខេត្តបាត់ដំបងនិង ខេត្តកំពង់ចាម នឹងត្រូវបង្កើតទៅជាពុទ្ធិកសកលវិទ្យាល័យ នៅឆ្នាំ២០១០ ហើយពុទ្ធិកមហាវិទ្យាល័យនៅខេត្តកំពង់ឆ្នាំង នឹងត្រូវបង្កើតទៅជាពុទ្ធិកសកលវិទ្យាល័យ នៅឆ្នាំ២០១១ ឬ ២០១២ ។

២.២ សមាហរណកម្មកម្ពុជានៅក្នុងតំបន់និងពិភពលោក

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៣៦១. នៅក្នុង*នីតិកាលទី៣ នៃរដ្ឋសភា* កន្លងមក *កម្ពុជា* បានចូលរួមដោយស្មើភាព និង ស្មើសិទ្ធិ ជាសមាជិកនៅក្នុង*អាស៊ាន អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក* ព្រមទាំង បានចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ និងគំនិតផ្តួចផ្តើមនានា ក្នុងកម្រិតអនុតំបន់ តំបន់ អន្តរតំបន់ និងពិភពលោក ជាពិសេស *កិច្ចសហប្រតិបត្តិការមហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ចអាយេយ៉ាវ៉ាឌី-ចាវប្រាយ៉ា-មេគង្គ (អ៊ិកម៉ិក) កិច្ចសហប្រតិបត្តិការត្រីកោណ ក្នុងកម្រិតអនុតំបន់ដទៃទៀត និង កិច្ចប្រជុំ អាស៊ី-អឺរ៉ុប (អាសិម)* ជាដើម ។ ដំណើរការសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ច*កម្ពុជា* នៅក្នុងតំបន់ និងពិភពលោក និង ការអនុវត្តគោលនយោបាយផ្សារភ្ជាប់ពាណិជ្ជកម្មទៅនឹងលក្ខខណ្ឌការងារ បានបង្កើតបរិស្ថានអំណោយផល សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍវិស័យ កសិកម្ម ទេសចរណ៍ និងឧស្សាហកម្ម ជាពិសេស ឧស្សាហកម្មកាត់ដេរសម្លៀកបំពាក់ និង បានបង្កលក្ខណៈសម្បត្តិឱ្យកសិករកម្ពុជា អាចនាំចេញផលិតផលរបស់ខ្លួន ទៅលក់នៅលើទីផ្សារ តំបន់ និងអន្តរជាតិ ។ ទន្ទឹមនេះ សមាជិកភាពរបស់កម្ពុជានៅក្នុង *អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក* បាននាំមកនូវឱកាសសមស្រប ឱ្យកម្ពុជារៀបចំកំណែទម្រង់ផ្ទៃក្នុង ហើយបានទាក់ទាញការវិនិយោគទុន ក្នុងស្រុក និងពីបរទេស និង បានពង្រឹងមូលដ្ឋានគ្រឹះ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច នៅ*កម្ពុជា* ។

៣៦២. ដោយពាណិជ្ជកម្ម គឺជាប្រភពសំខាន់ នៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ច និងសម្រាប់ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តដំណើរទៅមុខយ៉ាងស្វាហាប់ នៅលើមាគ៌ានៃសេរីភាវូបនីយកម្មពាណិជ្ជកម្ម សំដៅធានាឱ្យទំនិញនិងសេវាគ្រប់ប្រភេទ អាចចរាចរបានដោយសេរីនៅក្នុងទូទាំងប្រទេស និង រវាងប្រទេសកម្ពុជា និងប្រទេសជាដៃគូសំខាន់ៗ នៅក្នុងតំបន់ និងសកលលោក ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តបើកច្រកឱ្យផលិតផលកម្ពុជា ឱ្យអាចឈានចូលដោយគ្មានរបាំង និងឧបសគ្គនានា ទៅកាន់ទីផ្សារធំៗ នៅក្នុងតំបន់ និងក្នុងពិភពលោក ដែលនឹងផ្តល់ឱ្យកម្ពុជា នូវកាលានុវត្តភាពនៃ *"វិមាត្រសេដ្ឋកិច្ច"* ដ៏ធំធេង និងផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ជា

កំណើននៃការវិនិយោគ កំណើននៃការងារ កំណើននៃប្រាក់ចំណូល និង កំណើននៃសេដ្ឋកិច្ចជាតិទាំងមូល ដែលសុទ្ធតែជាកត្តាដ៏សំខាន់ សម្រាប់ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្ររបស់ប្រជាជន ។

៣៦៣. ក្នុងស្មារតីនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* នឹងផ្តល់អាទិភាពលើការបន្តធ្វើសមាហរណកម្មកម្ពុជា ទៅក្នុងតំបន់ និងសហគមន៍អន្តរជាតិ តាមរយៈ ការជំរុញការងារចូលជាសមាជិក នៃ *អង្គការសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ចអាស៊ី-ប៉ាស៊ីហ្វិក (អេប៉ិក)* និងការចូលរួមកសាង*សហគមន៍អាស៊ាន* ។ ក្នុងន័យនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងជំរុញគ្រប់ក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងអស់ ឱ្យយកចិត្តទុកដាក់ ក្នុងការបំពេញកាតព្វកិច្ចនៃសមាជិកភាពរបស់កម្ពុជា ក្នុង*អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក* តាមរយៈ ការរៀបចំអនុម័ត និងការអនុវត្តច្បាប់ និងបទប្បញ្ញត្តិ ទាំងឡាយ ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោង ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៣៦៤. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពសម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹង បន្តពង្រឹងការសម្របសម្រួលអន្តរក្រសួង អនុម័តច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានចាំបាច់នានា ដើម្បីបំពេញនូវកាតព្វកិច្ចជាសមាជិកនៃអង្គការអន្តរជាតិនិងក្នុងតំបន់ ថែមទាំង ការពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនានា របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដើម្បីគ្រប់គ្រង និងជំរុញការអនុវត្តច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋាននានា ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ។

៣៦៥. ដើម្បីជំរុញការធ្វើសមាហរណកម្មកម្ពុជា ទៅក្នុងតំបន់ឱ្យទទួលបានទីផ្សារក្នុងតំបន់ និងជំរុញការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹង :

- ចូលរួមក្នុងកិច្ចពិភាក្សា/ចរចារ ដើម្បីបានក្លាយជាសមាជិក *វេទិកាកិច្ចសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ចអាស៊ី-ប៉ាស៊ីហ្វិក* និងបន្តចូលរួមក្នុងការកសាងសមាគម *អាស៊ាន* និង *បណ្តាញអាស៊ីអាគ្នេយ៍* ។
- ជំរុញយ៉ាងសកម្មក្នុងការបង្កើត *អាស៊ានបូកចិន អាស៊ានបូកកូរ៉េ អាស៊ានបូកអូស្ត្រាលី ញូស្ហេឡង់* ព្រមទាំងការបង្កើត *មជ្ឈមណ្ឌល អាស៊ានបូកចិន និង បូកកូរ៉េ* ។
- ចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងការអនុវត្ត *យុទ្ធសាស្ត្រមហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ យុទ្ធសាស្ត្រសហប្រតិបត្តិការ អាយ៉េយ៉ាវ៉ាដាវ៉-ចាវប្រ៉ាយ៉ា* ដែលផ្តោតលើ ការអភិវឌ្ឍការវិនិយោគឆ្លងកាត់ព្រំដែន ការដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់ព្រំដែន និងការវិនិយោគនៅតាមបណ្តោយព្រំដែន ។
- ចូលរួមយ៉ាងសកម្ម ក្នុងការអភិវឌ្ឍគន្លងសេដ្ឋកិច្ច តាមរយៈ *វេទិកាគន្លងសេដ្ឋកិច្ចរបស់មហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ* ជានឹងការចូលរួមយ៉ាងសកម្មនៃវេទិកាអភិបាលខេត្ត និងធានាការស្តារ និងសាងសង់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដឹកជញ្ជូន ដែលត្រូវការសម្រាប់គាំទ្រដល់ ការអភិវឌ្ឍគន្លងសេដ្ឋកិច្ចមហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ ដើម្បីជំរុញការអភិវឌ្ឍតំបន់ដាច់ស្រយាល ។

២.៣ បរិស្ថានម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុដែលមានលក្ខណៈអនុគ្រោះ

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៣៦៦. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានទទួលជោគជ័យក្នុងការថែរក្សាស្ថិរភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ដែលមានកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ជាមធ្យម ១១,១ភាគរយ ពីអំឡុងឆ្នាំ២០០៤ ដល់ ឆ្នាំ២០០៧ ខ្ពស់ជាងចំណុចដៅដែលបានគ្រោងទុក ៦ ទៅ ៧ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។ ប្រការនេះ បានធ្វើឱ្យចំណូលជាមធ្យមសម្រាប់មនុស្សម្នាក់ៗ បានកើនឡើងពី ៤០២ ដុល្លារ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ ដល់ ៦២៣ដុល្លារ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ។ ទុនបម្រុងបរទេស ក៏មានការកើនឡើងជិតទ្វេដង ដល់ ២,១៦៤ពាន់លានដុល្លារ នៅពាក់កណ្តាលឆ្នាំ២០០៨ ។ ព្រមជាមួយគ្នានេះ អតិផរណាត្រូវបានរក្សាឱ្យនៅក្នុងកម្រិតអាចគ្រប់គ្រងបាននៅក្រោមកម្រិត ៦ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ហើយអត្រាប្តូរប្រាក់ ជាទូទៅ មានស្ថិរភាពល្អ ។ ការហូរចូលការវិនិយោគផ្ទាល់ពីបរទេសបានកើនឡើងជាង ៦ ដង ពោលគឺ ពី ១៣១លានដុល្លារ ក្នុងឆ្នាំ២០០៤ ដល់ ៨៦៧លានដុល្លារ ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ។ បន្ទាប់ពីការដាក់ឱ្យអនុវត្ត*កម្មវិធីកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ* ចំណូលថវិកាបានកើនឡើងជាមធ្យម ២៦ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានកែប្រែស្ថានភាពនៃការអនុវត្តថវិកា ពី*ភាពរ៉ាំរ៉ៃនៃឱនភាពសាច់ប្រាក់* មកជាមាន *អតិរេកសាច់ប្រាក់* ដោយធ្វើឱ្យថវិកាកាន់តែអាចជឿទុកចិត្តបាន ។ ទន្ទឹមនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានអនុវត្តដោយជោគជ័យនូវផែនការសកម្មភាព ដែលបានដាក់ចេញនៅក្នុង "*ទស្សនវិស័យនិងផែនការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ២០០១-២០១០*" ដែលក្រោយមក ត្រូវបានធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្មទៅជា "*យុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍វិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ២០០៦-២០១៥*" ។

៣៦៧. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តព្យាយាម ដើម្បីសម្រេចឱ្យបាន នូវគោលដៅនៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ ក្នុងរង្វង់ ៧ភាគរយ ក្នុងមួយឆ្នាំ នៅលើមូលដ្ឋានទូលាយជាងមុន និងមានសមត្ថភាពប្រកួតប្រជែងជាងមុន ក្នុងបរិការណ៍នៃអត្រាអតិផរណាទាបក្នុងកម្រិតតួលេខតែមួយខ្ទង់ អត្រាប្តូរប្រាក់មានស្ថិរភាព និងមានកំណើនទុនបម្រុងជាប្រចាំ ។ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា នឹងបន្តអនុវត្តនូវគោលនយោបាយរូបិយវត្ថុ និងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ ដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ដើម្បីពង្រឹងស្ថិរភាពម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ ដោយផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស លើ វិធានការរួមជាកញ្ចប់ ដើម្បីពិនិត្យមើលអតិផរណា និងផលប៉ះពាល់របស់វាលើថ្លៃទំនិញប្រើប្រាស់ជាមូលដ្ឋានសំខាន់ៗ ដូចជា ម្ហូបអាហារ និង ប្រេងឥន្ធនៈ ជាដើម ដោយការអនុវត្តវិធានការសន្សំសំចៃនិងសនិទានកម្មនៃការប្រើប្រាស់ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តវិនិយោគលើហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ដូចជា ផ្លូវថ្នល់ ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ និងបណ្តាញចែកចាយថាមពល ដែលអាចកាត់បន្ថយថ្លៃដើម និងលើកកម្ពស់ ផលិតភាពនិងប្រសិទ្ធភាពសេដ្ឋកិច្ច ព្រមទាំងបង្កើនការវិនិយោគដើម្បីជំរុញផលិតភាពកសិកម្ម ក្នុងគោលដៅឆ្លើយតប ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ទៅនឹងការកើនឡើងនៃថ្លៃម្ហូបអាហារ និងក្នុងគោលដៅឆក់យកឱកាសនៃការកើនឡើង នូវសេចក្តីត្រូវការស្បៀងនៅក្នុងពិភពលោក ដើម្បីជំរុញការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្មនៅកម្ពុជា ។

៣៦៨. ដើម្បីធានាស្ថិរភាពកំណើនសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ ដែលជាបុរេលក្ខខណ្ឌនៃការបង្កើតការងារ និងបង្កើនចំណូលរបស់ប្រជាជន *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញអនុវត្តវិធានការធ្វើពិពិធភាវូបនីយកម្មសេដ្ឋកិច្ច និងពង្រឹងសមត្ថភាពប្រកួតប្រជែងរបស់សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា តាមរយៈ ការបង្កើតបរិស្ថានអនុគ្រោះដល់ការវិនិយោគ ទាំងវិស័យសាធារណៈ ទាំងវិស័យឯកជន (ទាំងក្នុងស្រុក និងទាំងបរទេស) សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍវិស័យសំខាន់ៗ ដូចជា (១) កសិកម្ម (២) ទឹកនិងប្រព័ន្ធស្រោចស្រព (៣) ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដឹកជញ្ជូន (៤) អគ្គិសនី (៥) ការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស (៦) ឧស្សាហកម្ម អតិពលកម្ម និងឧស្សាហកម្មផលិតទំនិញនាំចេញ (៧) ទេសចរណ៍ (៨) អាជីវកម្មប្រេងកាតឧស្ម័នធម្មជាតិ និងរ៉ែ ដទៃទៀត (៩) បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានវិទ្យា និងទូរគមនាគមន៍ (១០) ពាណិជ្ជកម្ម ។

៣៦៩. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងពង្រឹងវិស័យហិរញ្ញវត្ថុបន្ថែមទៀត តាមរយៈ ការជំរុញការអនុវត្តប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព នូវ *"យុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍វិស័យហិរញ្ញវត្ថុឆ្នាំ២០០៦-២០១៥"* ដោយផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស លើ វិស័យធនាគារ ឥណទានជនបទ និងមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ធានារ៉ាប់រង និងទីផ្សារមូលបត្រ រួមទាំងការជំរុញការបង្កើតមជ្ឈមណ្ឌលហិរញ្ញវត្ថុពិសេស ដើម្បីកៀរគរធនធានប្រភពហិរញ្ញប្បទានឱ្យបានទូលំទូលាយ ។

៣៧០. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តអនុវត្តឱ្យកាន់តែស៊ីជម្រៅថែមទៀតនូវ *"កម្មវិធីកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ"* ជាពិសេស ដំណាក់កាលទី២ នៃកម្មវិធីនេះ ដើម្បីពង្រឹងប្រសិទ្ធភាពថវិកាជាតិ ដែលជាឧបករណ៍គន្លឹះ ក្នុងការអនុវត្តនូវគោលនយោបាយអភិវឌ្ឍន៍របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ ការអនុវត្តដំណាក់កាលទី២ ដែលបានគ្រោងឡើង នឹងជួយបង្កើតនូវបរិយាកាសទទួលខុសត្រូវ លើការគ្រប់គ្រងធនធានសាធារណៈគ្រប់កម្រិតក្នុងផ្នែករដ្ឋបាល ។ ចំណុចខ្លាំងនិងខ្សោយ នៃការគ្រប់គ្រងធនធានទាំងនោះ នឹងត្រូវបានទទួលស្គាល់ និងធ្វើឱ្យឃើញពីភាពខុសគ្នា ។ លទ្ធផលនៃការផ្លាស់ប្តូរក្នុងដំណាក់កាលនេះ គឺ ជាមូលដ្ឋានមួយដែលត្រូវបានរៀបចំឡើងសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍនៅជំហានបន្ទាប់ តាមរយៈ (ក) ប្រើប្រាស់អ្វីដែលសម្រេចបានក្នុងជំហានដំបូងៗ ដើម្បីឈានទៅផ្តល់អំណាចច្រើនជាងមុន ទៅឱ្យថ្នាក់ ដឹកនាំនៃស្ថាប័នចំណាយ ដើម្បីសម្រេចបានលទ្ធផលប្រសើរជាងមុន ដោយសារ ក្របខ័ណ្ឌនៃការត្រួតពិនិត្យ ក្នុងការផ្តល់អំណាចនឹងត្រូវបានកែលម្អ ហើយយើងនឹងមានបទពិសោធន៍ជាបណ្តើរៗ (ខ) ចាប់ផ្តើមកំណត់ការងារកាត់តម្រឹម រវាងការអនុវត្តគោលនយោបាយ និងការកែលម្អសេវាកម្មដោយប្រើប្រាស់ធនធានចាំបាច់ ដើម្បីសម្រេចការងារកែលម្អនេះ ដោយសារយើងមានមូលដ្ឋានព័ត៌មាន និងការវិភាគគ្រប់គ្រាន់អំពីការប្រើប្រាស់ធនធាន និង (គ) ឈានទៅរកគណនេយ្យភាព ក្នុងការចាត់ចែងផលដែលសម្រេចបាន ដោយពឹងផ្អែកលើការបង្កើនគណនេយ្យភាព ក្នុងការចាត់ចែងធនធាន ។ ដំណាក់កាលទី២ នេះ ផ្តោតជាពិសេស លើ :

- ការកែលម្អ និង ការធ្វើឱ្យមានភាពជឿជាក់កាន់តែខ្លាំងឡើងនៃថវិកា តាមរយៈ ការកែលម្អគោលនយោបាយ និងការគ្រប់គ្រងចំណូល ការគ្រប់គ្រងបំណុល ការគ្រប់គ្រងគណនីធនាគារនិងសាច់ប្រាក់ និងការគ្រប់គ្រងលទ្ធកម្មសាធារណៈ ។
- ការកែលម្អភាពជឿជាក់នៃថវិកា ឱ្យឈានទៅដល់ ការសម្រេចបាននូវគណនេយ្យភាពហិរញ្ញវត្ថុ ដែលអាចធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង តាមរយៈ ការកែលម្អបន្ទាត់គណនេយ្យភាព ដែលជាឧបករណ៍សម្រាប់ជំរុញឱ្យមានការទទួលខុសត្រូវចំពោះ ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុ ការពង្រឹងគណនេយ្យភាព ការអនុវត្តមាតិកាថវិកាថ្មី និងប្លង់គណនេយ្យថ្មី ដំណើរការនិងប្រតិបត្តិការអនុវត្ត ថវិកា ប្រព័ន្ធគណនេយ្យ និងរបាយការណ៍ហិរញ្ញវត្ថុ ដើម្បីធានាឱ្យមាន តម្លាភាពនៃសវនកម្មផ្ទៃក្នុងនិងអធិការកិច្ច ការអនុវត្តគោលនយោបាយនិងយុទ្ធសាស្ត្រវិមជ្ឈការហិរញ្ញវត្ថុ និង ការកសាងសមត្ថភាពដល់ស្ថាប័ននិងវិធានការលើកទឹកចិត្ត ។
- ការត្រៀមរៀបចំការងារជាមូលដ្ឋាន សម្រាប់ជំហានបន្តទៀត តាមរយៈ ការពង្រឹងនិងពង្រីកនូវការអនុវត្តថវិកាកម្មវិធី និង ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវភាពគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និងសមាហរណកម្មនៃថវិកា ។

៣៧១. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ប្តេជ្ញាគ្រប់គ្រងប្រកបដោយ ប្រសិទ្ធភាព តម្លាភាព និងមានគណនេយ្យភាព នូវចំណូលដែលទទួលបាន មកពីការធ្វើអាជីវកម្មលើធនធានរ៉ែ និង ប្រេងកាតនិងឧស្ម័ន ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោង ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៣៧២. ក្របខ័ណ្ឌម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចសម្រាប់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* (មានបង្ហាញជូនក្នុងជំពូកទី៣) គូសបញ្ជាក់ពីសកម្មភាព ដែល *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ* នឹងអនុវត្តនូវគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* ។

២.៤ ភាពជាដៃគូក្នុងការអភិវឌ្ឍ

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៣៧៣. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានសម្រេចលទ្ធផលជាច្រើន ក្នុងការពង្រឹងភាពជាដៃគូជាមួយតួអង្គអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់ដែលក្នុងនោះ រួមមាន សហគមន៍ដៃគូសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ វិស័យឯកជន និងសង្គមស៊ីវិលដោយឈរលើគោលការណ៍ជាមូលដ្ឋាន និងការប្តេជ្ញា ដែលមានចរិតសាកលនានា ដែលធានាឱ្យមានភាពជាម្ចាស់របស់រាជរដ្ឋាភិបាលក្នុងការដឹកនាំកិច្ចអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិ ។

៣៧៤. *កម្ពុជា* បានទទួលជោគជ័យដ៏ត្រចះត្រចង់ ក្នុងការរៀបចំ និងដំណើរការជាបន្តបន្ទាប់ នូវកិច្ចប្រជុំពិគ្រោះយោបល់ និងការផ្ទេរកិច្ចដំណើរការនៃកិច្ចប្រជុំពិគ្រោះយោបល់ឱ្យមកជា *"វេទិកានៃកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍*

កម្ពុជា" ។ *វេទិកានៃកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា ទី១* បានប្រព្រឹត្តទៅនៅរាជធានីភ្នំពេញ នាថ្ងៃទី១៩ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៧ ហើយ *វេទិកានៃកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជាទី២* បានប្រព្រឹត្តទៅនៅរាជធានីភ្នំពេញ នាថ្ងៃទី៤-៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨ នៅក្រោមភាពជាម្ចាស់របស់រាជរដ្ឋាភិបាល ។ ជាមួយគ្នានេះ វឌ្ឍនភាពនៃការអនុវត្តការដ្ឋានកំណែទម្រង់ ជាពិសេស លទ្ធផលជាផ្លែផ្កាគួរជាទីមោទនៈនៃការអនុវត្ត *កម្មវិធីកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ* ក្នុងដំណាក់កាលទី១ក៏បានឆ្លុះបញ្ចាំងផងដែរ នូវការអនុវត្តដោយជោគជ័យនូវភាពជាដៃគូក្នុងការអភិវឌ្ឍរវាង *រាជរដ្ឋាភិបាល* និងសហគមន៍ដៃគូសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ព្រមទាំង វិស័យឯកជន និង សង្គមស៊ីវិល ។

៣៧៥. *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងបន្តពង្រឹងនូវយន្តការ *"វេទិកានៃកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា"* និង *"វេទិការាជរដ្ឋាភិបាលនិងវិស័យឯកជន"* ដោយពិចារណាអំពីលទ្ធភាពក្នុងការប្រែក្លាយវេទិកានេះ ឱ្យទៅជា *"វេទិកាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា"* ដែលនេះជាយន្តការសម្រាប់រាជរដ្ឋាភិបាល និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់ រួមទាំងដៃគូសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ វិស័យឯកជន និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ក៏ដូចជា បណ្តាភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងឡាយចូលរួមពិភាក្សារាល់បញ្ហានានា ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការ អភិវឌ្ឍ ទាំងវិស័យសាធារណៈ និងទាំងវិស័យឯកជន ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ យន្តការសម្របសម្រួលនៃគណៈកម្មាធិការសម្របសម្រួល រវាងរាជរដ្ឋាភិបាល និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និងក្រុមការងារបច្ចេកទេស នឹងត្រូវបានពិនិត្យ និងពង្រឹងបន្ថែមទៀត ដើម្បីបង្កើនប្រសិទ្ធភាពការងាររបស់យន្តការ ជាពិសេស កិច្ចសហប្រតិបត្តិការបច្ចេកទេស សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស និង ស្ថាប័ន និងសម្រាប់ពង្រឹងភាពជាដៃគូរវាងភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ។ រាជរដ្ឋាភិបាលបន្តលើកទឹកចិត្តដល់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល និងសមាគមនានា ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយស្របច្បាប់ ហើយប្រតិបត្តិការដោយឈរលើគោលការណ៍ អភិបាលកិច្ចល្អឱ្យចូលរួមក្នុងកិច្ចដំណើរការស្តារនិងអភិវឌ្ឍន៍សង្គម-សេដ្ឋកិច្ច និង ការលើកស្ទួយការអនុវត្តលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ការគោរពសិទ្ធិនិងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស ព្រមទាំងចូលរួមជាមួយនឹងរាជរដ្ឋាភិបាល ក្នុងការតាមដានការអនុវត្តគោលនយោបាយ និងយុទ្ធសាស្ត្រ នានា ផងដែរ ។ រាជរដ្ឋាភិបាល នឹងបន្តជំរុញការបង្កើតនិងអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីអង្គការមិនមែន រដ្ឋាភិបាល និងសមាគម ដោយមានការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយនឹងស្ថាប័ន និងអង្គការពាក់ព័ន្ធ ។

៣៧៦. រាជរដ្ឋាភិបាល ប្តេជ្ញាអនុវត្ត *"ផែនការសកម្មភាពទីក្រុងអាក្រា"* ដែលជាលទ្ធផលនៃការសម្រេចចិត្តរបស់វេទិកាកម្រិតខ្ពស់លើកទី៣ ស្តីពីការបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍដើម្បីពង្រឹងភាពជាម្ចាស់ ភាពជាអ្នកដឹកនាំ ភាពជាដៃគូ និងតម្លាភាព ជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់ ព្រមទាំងពង្រឹងការគ្រប់គ្រងដោយផ្តោតលើលទ្ធផល ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោង ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

ដំណើរឆ្ពោះទៅកាន់វេទិកាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជាដ៏ទូលំទូលាយ

៣៧៧. ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច-សង្គម មានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធ ជាមួយទៅនឹងការបង្កើនសមត្ថភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដើម្បីពង្រឹងភាពជាម្ចាស់និងភាពជាអ្នកដឹកនាំ ក្នុងកិច្ចដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍ ដែលមានការចូលរួមពីគ្រប់ភាគីដែលមានចំណែកពាក់ព័ន្ធ ទាំងក្នុងនិងក្រៅប្រទេស ហើយដែលនៅក្នុងពេលនោះ បញ្ហាជាតិសំខាន់ៗ ត្រូវបានលើកមកពិភាក្សា ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះ សកម្មភាពទាំងអស់ ក៏ត្រូវមានការព្រមព្រៀងគ្នាក្នុងលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ តាមរយៈ ការធ្វើសមាហរណកម្មយ៉ាងទូលំទូលាយ ជាមួយនឹង ភាគីដែលមានចំណែកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* រំពឹងថា *វេទិកាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* យ៉ាងទូលំទូលាយមួយ ដែលមិនត្រឹមតែធានាឱ្យមាន ការចូលរួមពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់ រួមមាន សហគមន៍ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ផ្នែកឯកជន អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងភាគីដែលមានចំណែកពាក់ព័ន្ធដទៃទៀត ដែលត្រូវបានអញ្ជើញមកចូលរួមពិគ្រោះយោបល់លើបញ្ហាដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធជាមួយការវិនិយោគក្នុងវិស័យសាធារណៈនិងផ្នែកឯកជន ប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ វេទិកានេះថែមទាំង ធ្វើឱ្យមានទំនាក់ទំនងកាន់តែជិតស្និទ្ធថែមទៀត រវាង ការវិនិយោគក្នុងវិស័យសាធារណៈ និងវិស័យឯកជន ។ សំខាន់ជាងនេះទៀត ការវិនិយោគក្នុងវិស័យសាធារណៈនិងវិស័យឯកជន គឺជាកត្តាដ៏យ៉ាងសំខាន់ សម្រាប់ជំរុញនិងរួមចំណែកធ្វើឱ្យសម្រេចបានគោលដៅរយៈពេលវែង នៃការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច-សង្គម កម្ពុជា ។

យន្តការពិគ្រោះយោបល់ដែលមានលក្ខណៈទូលំទូលាយ និងមានការចូលរួមពីភាគីដែលមានចំណែកពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗគ្នា

៣៧៨. ទម្រង់នៃកិច្ចពិគ្រោះយោបល់ដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយ ដែលរំពឹងទុកដោយ *វេទិកាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* នឹងតម្រូវឱ្យមានការសម្របសម្រួលយ៉ាងសមស្រប ពីការពាក់ព័ន្ធនៃការចូលរួម របស់ភាគីដែលមានចំណែកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ តាមរបៀបមួយ ដែលមានការធ្វើសមាហរណកម្ម និងរួមគ្នាគាំទ្រ ។ កន្លងមក *វេទិកាសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* តំណាងឱ្យភាពជាដៃគូក្នុងការចូលរួមពិគ្រោះយោបល់កម្រិតខ្ពស់ រវាង *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និងសហគមន៍ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ រួមទាំងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ដែលកិច្ចពិភាក្សាស្តីពី គោលនយោបាយយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច-សង្គម (បានគូសបញ្ជាក់ដោយ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ*) ត្រូវបានរៀបចំនិងអនុវត្ត ដោយឈរលើទស្សនទាននៃការត្រួតពិនិត្យរួមគ្នា ព្រមទាំង មានទំនាក់ទំនងជាមួយ គម្រោងហិរញ្ញប្បទាន ដែលធានាពីលទ្ធផលការអភិវឌ្ឍ និងគណនេយ្យភាព ទៅវិញទៅមក ។ *វេទិការាជរដ្ឋាភិបាលនិងវិស័យឯកជន* នឹងកំណត់ នូវកិច្ចប្រជុំជាប្រចាំមួយ សម្រាប់ឱ្យ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដោះស្រាយបញ្ហាស្តីពី ការជំរុញការវិនិយោគបរទេស និងការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង បរិយាកាសធុរកិច្ច និងពាណិជ្ជកម្ម ។ អ្នកចូលរួមចម្រុះ គួបផ្សំនឹងក្របខ័ណ្ឌនៃទំនាក់ទំនង

ខុសៗគ្នា នៃការពិគ្រោះយោបល់និងការចូលរួមដែលត្រូវបានបង្កើតឡើង នឹងត្រូវបានពិនិត្យមើល និងពិចារណាឡើងវិញយ៉ាងល្អិតល្អន់ ដោយ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដោយរៀបចំស្ថាបនាឆ្ពោះទៅរក *វេទិកាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* និងដើម្បីធានាថា រចនាសម្ព័ន្ធនិងទម្រង់នៃ *វេទិកាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* នឹងឆ្លុះបញ្ចាំងឱ្យឃើញពី ភាពសុច្ឆ័រិតភាពរបស់អ្នកចូលរួមចម្រុះ ការសម្របសម្រួល និង ប្រសិទ្ធភាពនិងភាពស័ក្តិសិទ្ធិ នៃវេទិកានោះ ។

ទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធ រវាង ផែនការ ការវិនិយោគសាធារណៈ និងហិរញ្ញប្បទានជំនួយអភិវឌ្ឍន៍

៣៧៩. ដើម្បីធានាប្រសិទ្ធភាព និងការទទួលបានផលប្រយោជន៍ ពីការប្រើប្រាស់ធនធានសាធារណៈ និងធនធានដែលកៀរគរបានពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ សម្រាប់គាំទ្រដល់ការអនុវត្តអាទិភាពនៃការអភិវឌ្ឍជាតិ ចាំបាច់ត្រូវតែភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងឱ្យបានជិតស្និទ្ធ រវាងហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ថវិកាវិនិយោគសាធារណៈរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និងអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដែលបានកំណត់នៅក្នុង *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ* ។ ការភ្ជាប់ទំនាក់ទំនងនេះ នឹងធានាថា ការអនុវត្តនូវអាទិភាពជាតិ នឹងត្រូវបានគ្រប់គ្រងឱ្យស្របទៅតាមធនធានដែលមាន ទាំងពី ថវិកាជាតិ និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស ក្នុងគោលបំណងឈានទៅសម្រេចបាននូវ ចំណុចដៅនានាដែលចង់បាន ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងផ្តល់ផលប្រយោជន៍ជាអតិបរមា ដែលនេះ គឺជាការប្រើប្រាស់ធនធានដោយមានគណនេយ្យភាព និងសម្រេចបានលទ្ធផល តាមការរំពឹងទុក ។

ការលើកកម្ពស់ការចូលរួមរបស់វិស័យឯកជន ក្នុងដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ

៣៨០. ផ្នែកឯកជន គឺជាក្បាលម៉ាស៊ីនសម្រាប់កំណើនសេដ្ឋកិច្ច ក្នុងរយៈពេលជាងមួយទសវត្សរ៍កន្លងទៅនេះ ។ ការព្យាករណ៍សម្រាប់រយៈពេល ៥ឆ្នាំ ២០០៩-២០១៣ ខាងមុខ បង្ហាញថា ផ្នែកឯកជននឹងក្លាយជាប្រភពដ៏សំខាន់មួយ នៃការវិនិយោគសរុបសម្រាប់ប្រទេស ។ កំណែទម្រង់ ដែល *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បាននិងកំពុងអនុវត្ត (ផ្នែក រចនាសម្ព័ន្ធ អភិបាលកិច្ច និងសម្ភារបរិក្ខារពាណិជ្ជកម្ម ក្នុងចំណោមកំណែទម្រង់ផ្សេងទៀត) បានផ្តល់នូវមូលដ្ឋានស្ថិរភាពមួយ សម្រាប់ឱ្យវិស័យឯកជនដំណើរការល្អប្រសើរ និងមានការកើនឡើង ។ ដើម្បីធានានូវភាពចាំបាច់នៃយុទ្ធសាស្ត្រ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន ក្នុងការសម្រេចឱ្យបានការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ច *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានទទួលស្គាល់ពីសារៈសំខាន់នៃការបន្តផ្តល់ ការដឹកនាំដល់វិស័យឯកជន ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងដំណើរការនៃការអភិវឌ្ឍជាតិ ។ ផ្អែកលើសមិទ្ធផល កន្លងមក យន្តការពិគ្រោះយោបល់រវាង *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និងវិស័យឯកជន នៅក្នុង *វេទិការាជរដ្ឋាភិបាលនិងវិស័យឯកជន* *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងខិតខំប្រឹងប្រែងបន្តទៀត ដើម្បីពង្រឹងការចូលរួមរបស់វិស័យឯកជននៅក្នុងការពិភាក្សា ដើម្បីធានាថា យុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន មិនមែនអនុវត្តតែក្នុងវិស័យរបស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែថែមទាំង មានសារៈសំខាន់ និងរួមចំណែកយ៉ាងទូលំទូលាយផងដែរ ក្នុងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ច នៅទូទាំងប្រទេស ។

ឆ្ពោះទៅរកការពង្រឹងយន្តការ គណៈកម្មាធិការសម្របសម្រួលរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍-ក្រុមការងារបច្ចេកទេស

៣៨១. យន្តការ *គណៈកម្មាធិការសម្របសម្រួលរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជានិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និង ក្រុមការងារបច្ចេកទេស* នឹងបន្តផ្តល់នូវ គោលការណ៍មូលដ្ឋាននៃការពិគ្រោះយោបល់ រវាង *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ។ រចនាសម្ព័ន្ធ និងការអនុវត្តនៃយន្តការនេះ នឹងត្រូវបានតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងពិនិត្យមើលឡើងវិញ ដើម្បីធានានូវថា ភាពជាដៃគូរវាង *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ គឺផ្អែកលើ ភាពជាម្ចាស់របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដែលបានពង្រឹង និងមានគណនេយ្យភាព សម្រាប់លទ្ធផលនៃការអភិវឌ្ឍ ។

៣៨២. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ជឿជាក់ថា ប្រសិទ្ធភាព និងភាពស័ក្តិសិទ្ធ នៃយន្តការភាពជាដៃគូ ត្រូវបានគូសបញ្ជាក់ដោយ និងមានសង្គតិភាពជាមួយ ការប្តេជ្ញាចិត្តបន្ទរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ទៅនឹង *សេចក្តីប្រកាសនាទីក្រុងប៉ារីសស្តីពី ប្រសិទ្ធភាពជំនួយ (ឆ្នាំ២០០៥)* និងការអនុវត្តការប្តេជ្ញាចិត្ត ដែលបានដាក់បញ្ចូលក្នុង *ផែនការសកម្មភាពទីក្រុងអាក្រា (ឆ្នាំ២០០៨)* ។

ភាពជាអ្នកដឹកនាំគឺជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ភាពជាដៃគូ

៣៨៣. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ទទួលស្គាល់ពីភាពចាំបាច់នៃការពង្រឹងភាពជាអ្នកដឹកនាំ ដែលជាមូលដ្ឋានសម្រាប់អនុវត្តតួនាទីដ៏មានប្រសិទ្ធភាព នៅក្នុងយន្តការភាពជាដៃគូ ។ ក្រុមការងារបច្ចេកទេស អាចនឹងគាំទ្រដល់លទ្ធភាពធ្វើជាអ្នកដឹកនាំ ក្នុងការពិគ្រោះយោបល់ ជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ លើគោលនយោបាយ និងយុទ្ធសាស្ត្រសំខាន់នៅក្នុងវិស័យ និងផ្នែកកំណែទម្រង់របស់ខ្លួន ។

ភាពជាដៃគូគឺជាគណនេយ្យភាពសម្រាប់លទ្ធផលនៃការអភិវឌ្ឍ

៣៨៤. *ភាពជាដៃគូ* មានសារប្រយោជន៍ណាស់ ដែលយន្តការក្រុមការងារបច្ចេកទេស មិនមែនត្រឹមតែជាវេទិកាសម្រាប់ពិភាក្សាពីបញ្ហាប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ ជាវិធានការនានាសម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាទាំងនោះ ដែលត្រូវបានឯកភាព និងអនុវត្តការតាមដានត្រួតពិនិត្យរួមគ្នា ដោយ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ។ យន្តការក្រុមការងារបច្ចេកទេស នឹងត្រូវបានពង្រឹង ដើម្បីគាំទ្រដល់ ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ការអនុវត្តសកម្មភាពសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ នៅក្នុងវិស័យ ឬតំបន់ដែលគេគាំទ្រ ។

ព័ត៌មានគឺជាឧបករណ៍សម្រាប់ណែនាំភាពជាដៃគូ

៣៨៥. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* កំពុងពិចារណាលើព័ត៌មានស្តីពី សកម្មភាពសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ដែលត្រូវបានថែរក្សាទុក ហើយដែលជាឧបករណ៍យ៉ាងសំខាន់សម្រាប់បង្ហាញផ្លូវដល់ការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ។ *មូលដ្ឋានទិន្នន័យស្តីពីជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការរបស់កម្ពុជា* ដែលជាព័ត៌មានកម្មវិធីគោលនយោបាយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល*

កម្ពុជា ស្តីពី សកម្មភាពសហប្រតិបត្តការអភិវឌ្ឍន៍ នឹងត្រូវបានកំណត់ដើម្បីគាំទ្រដល់ការងាររៀបចំផែនការ និង ផែនការថវិកា ។ ដើម្បីឱ្យមានសង្គតិភាពទៅនឹង ការប្តេជ្ញាចិត្តសេចក្តី *ប្រកាសទីក្រុងប៉ារីស* និង *ផែនការសកម្មភាពទីក្រុងអាក្រា* *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តធ្វើការងារជាមួយ ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ដើម្បីធានាការផ្តល់ព័ត៌មានស្តីពី *ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការ* ដោយពេញលេញ មានភាពត្រឹមត្រូវ និងទាន់ពេល និងដើម្បីគាំទ្រដល់ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ និងក្រុមការងារបច្ចេកទេស ក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួន ដើម្បីប្រើប្រាស់ព័ត៌មានទាំងនេះ ក្នុងការពង្រឹងដំណើរការរៀបចំផែនការ និងការសម្របសម្រួលរបស់ខ្លួន ក៏ដូចជា បំពេញភារកិច្ចក្នុងការរៀបចំរបាយការណ៍ទៅដល់ថ្នាក់ជាតិ ។

៣៨៦. *ក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់ការគ្រប់គ្រងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ (២០០៦-២០១០)* បានរៀបចំការគ្រប់គ្រងស្ថាប័នរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ដែលទាក់ទងនឹង ការគ្រប់គ្រងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ រួមទាំងការកៀរគរ និងការបែងចែកធនធាន ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តការងារជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ក្នុងការអនុវត្តក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រ ដើម្បីធានាថា ព័ត៌មានពេញលេញនិងជាក់លាក់ ស្តីពីជំនួយបរទេស នឹងអាចរកបាន និងត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងដំណើរការរៀបចំ ផែនការជាតិ និងថវិកា ។

ផ្តោះទៅរក ការលើកកម្ពស់បន្ថែមទៀតនិងការចូលរួមដោយមានការទទួលខុសត្រូវ របស់សង្គមស៊ីវិលក្នុងដំណើរការអភិវឌ្ឍជាតិ

៣៨៧. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* យល់ថា អង្គការសង្គមស៊ីវិល គឺជាដៃគូអភិវឌ្ឍយ៉ាងសំខាន់ ក្នុងដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញលើកទឹកចិត្ត ដល់អង្គការសង្គមស៊ីវិល ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយស្របច្បាប់ និងដំណើរការដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋានអភិបាលកិច្ចល្អ ក្នុងការធ្វើឱ្យមានចំណែកពាក់ព័ន្ធ ទៅក្នុងដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ចរបស់ប្រទេសជាតិ និង ក្នុងការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងប្រជាធិបតេយ្យ និងសិទ្ធិមនុស្ស និងលើកទឹកចិត្តដល់ ការចូលរួមទទួលខុសត្រូវ ក្នុងការ តាមដានត្រួតពិនិត្យការអនុវត្តគោលនយោបាយនិងយុទ្ធ-សាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ។

ការពង្រឹងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់សម្រាប់អង្គការសង្គមស៊ីវិល

៣៨៨. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ទទួលស្គាល់ពីភាពចាំបាច់នៃ *ច្បាប់ស្តីពី អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល និងសមាគម* ដែលជាក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ សម្រាប់អនុវត្តតួនាទីរបស់ អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល និងសមាគម ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តស្វែងរកការអនុម័តនិងអនុវត្តច្បាប់ ដោយការពិគ្រោះយោបល់យ៉ាងជិតស្និទ្ធ ជាមួយនឹងក្រសួង-ស្ថាប័ន និងអង្គការពាក់ព័ន្ធ ។

ការពង្រឹងយន្តការសម្រាប់ ការចូលរួមដោយមានការទទួលខុសត្រូវរបស់អង្គការសង្គមស៊ីវិលក្នុងដំណើរការពិគ្រោះពិភាក្សា

៣៨៩. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* កោតសរសើរ ចំពោះការចូលរួមយ៉ាងសកម្ម របស់អង្គការសង្គមស៊ីវិល ក្នុងដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ តាមរយៈ ការរួមចំណែកដោយស្ម័គ្រស្មោះ និងដោយសុទ្ធចិត្ត ទាំងធនធានហិរញ្ញវត្ថុ និងប្រតិបត្តិការ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* យល់ថា ធនធាន និងជំនាញការ ដែលបានផ្តល់ដោយអង្គការសង្គមស៊ីវិល គឺជាធាតុចូលយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងដំណើរការគោលនយោបាយ ដើម្បីឈានទៅសម្រេចលទ្ធផលអភិវឌ្ឍន៍ ដែលចង់បាន ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តធានា នូវការចូលរួមយ៉ាងសកម្ម របស់អង្គការសង្គមស៊ីវិល នៅក្នុងយន្តការពិគ្រោះយោបល់ ។

ឆ្ពោះទៅរកការប្រើប្រាស់ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពជាងមុន នូវធនធានសម្រាប់អភិវឌ្ឍ

៣៩០. កិច្ចព្រមព្រៀងសកលលោកស្តីពី *ការប្រើប្រាស់ធនធានអភិវឌ្ឍន៍ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពជាងមុន* ដែលបានបង្ហាញនៅក្នុង *ផែនការសកម្មភាពទីក្រុងអាក្រា* នឹងនៅបន្តជាឯកសារយោង សម្រាប់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួន ដើម្បី កំណត់និងអនុវត្ត សកម្មភាពពាក់ព័ន្ធនានា ដែលនឹងពង្រឹងនូវប្រសិទ្ធភាពនៃជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ ដើម្បីធ្វើឱ្យសម្រេចបានគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ។ ការប្តេជ្ញាចិត្តរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងការអនុម័ត និងការអនុវត្តការប្តេជ្ញាចិត្ត *ផែនការសកម្មភាពទីក្រុងអាក្រា* និងការប្តេជ្ញាចិត្តជាសកល ដែលនឹងត្រូវបានបង្ហាញឱ្យឃើញ នៅក្នុង *វេទិកាកម្រិតខ្ពស់ បន្ទាប់* នៅទីក្រុងសេអ៊ូល ក្នុងឆ្នាំ២០១១ នឹងមានគោលដៅដើម្បីធានា ការពង្រឹងភាពជាម្ចាស់និងភាពជាអ្នកដឹកនាំរបស់ជាតិ ការពង្រឹងគណនេយ្យភាពនៃភាពជាដៃគូថែមទៀតជាមួយនឹងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់ និង ការលើកកម្ពស់លទ្ធផលនៃការអភិវឌ្ឍ ។

ការកំណត់និងការអនុវត្ត សកម្មភាពដែលពាក់ព័ន្ធនិងអាទិភាព នៅកម្រិតវិស័យ

៣៩១. បទពិសោធន៍នៃការអនុវត្ត *ផែនការសកម្មភាពសុខដុមនីយកម្ម បន្សុី និងលទ្ធផល* បានផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ តម្រូវការសម្រាប់ភាពជាអ្នកដឹកនាំ នៅក្នុងការលើកកម្ពស់ប្រសិទ្ធភាពនៃធនធានអភិវឌ្ឍន៍ នៅតាមកម្រិតវិស័យ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តពង្រឹងដំណើរការរួមគ្នា ក្នុងការកំណត់ការឯកភាព និងការតាមដានត្រួតពិនិត្យរួមគ្នាជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ នូវការអនុវត្តអាទិភាពនៃប្រសិទ្ធភាពជំនួយ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងបញ្ហាប្រឈមតាមវិស័យ និងផ្តោតលើលទ្ធផលដែលសម្រេចបាន ។ វិធីសាស្ត្រជាអាទិភាពនិងនៃបរិការណ៍ នេះ នឹងបន្តធ្វើការណែនាំដល់បណ្តាគោលនយោបាយប្រសិទ្ធភាពនៃជំនួយ ។

បង្កើនការផ្ទេរសុទ្ធសាធនៃធនធានសម្រាប់អភិវឌ្ឍ

៣៩២. លទ្ធផលដ៏សំខាន់ (ដែលជាអាទិភាពខ្ពស់របស់រាជរដ្ឋាភិបាល) គឺ សម្រេចឱ្យបានការកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ នូវការផ្ទេរធនសុទ្ធសាធ ក្នុងការអនុវត្តកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ក្នុងរយៈពេល ៥ឆ្នាំខាងមុខ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងធ្វើការងារ ដើម្បី សម្រេចឱ្យបាននូវការផ្ទេរទុនសុទ្ធសាធនេះ នៅក្នុងបរិការណ៍នៃបរិស្ថានផ្តល់ជំនួយមានចំណែកតិចតួច និង បង្កើនការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* ក្នុងការអនុវត្តសកម្មភាពសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ។

ផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាព ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព

៣៩៣. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ទទួលស្គាល់ពីសារសំខាន់ នៃការពង្រឹងសមត្ថភាពមនុស្សនិងស្ថាប័ន ដើម្បីអនុវត្តភាពជាម្ចាស់និងភាពជាអ្នកដឹកនាំ នៅក្នុងដំណើរការអភិវឌ្ឍន៍ ។ ភាពជាដៃគូជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ត្រូវតែមានការគ្រប់គ្រងគោលដៅដែលត្រូវទៅដល់ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងធានាថា គ្រប់ការគាំទ្រដល់កិច្ចសហប្រតិ-បត្តិការបច្ចេកទេសពីបរទេស នឹងត្រូវបានតម្រង់ទិសជាមុន ទៅដល់ការអភិវឌ្ឍ ប្រព័ន្ធជាតិ និង សមត្ថភាពមនុស្សនិងស្ថាប័នជាតិ តាមរបៀបមួយដែល ស៊ីសង្វាក់គ្នាជាមួយ គោលនយោបាយនិងយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្ស របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និងជាមួយ *កំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈជាតិ (២០០៩-២០១៣)* ។ *សេចក្តីណែនាំស្តីពី សហប្រតិបត្តិការបច្ចេកទេស* នឹងត្រូវបានអនុវត្ត និងប្រើប្រាស់ ដើម្បីគ្រប់គ្រងធនធានទាំងនេះ នៅតាមវិស័យ និងដើម្បីណែនាំការគាំទ្រ ដល់ការអនុវត្តកម្មវិធីកំណែទម្រង់ស្នូល របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។

ការបង្កើនការប្រើប្រាស់ អភិក្រមគ្រប់គ្រងទូទាំងកម្មវិធី

៣៩៤. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ទទួលស្គាល់ពីភាពចាំបាច់ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមនានា ដែលកើតមានឡើង ដោយសារបរិយាកាសនៃជំនួយជាផ្នែក ផ្តល់មកកម្ពុជា និងការប្រើប្រាស់នៅមានកម្រិត នូវប្រព័ន្ធនិងនីតិវិធីរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នៅក្នុងការអនុវត្តសកម្មភាពសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* លើកទឹកចិត្តឱ្យប្រើប្រាស់ *វិធីសាស្ត្រផ្អែកលើកម្មវិធី* ដើម្បីដំណើរការ ភាពជាម្ចាស់ និងភាពជាអ្នកដឹកនាំ ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ក្នុងការអនុវត្ត គោលនយោបាយអាទិភាពជាតិ ដែលគាំទ្រដោយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ជំរុញភាពជាដៃគូឱ្យកាន់តែមានភាពរឹងមាំជាងមុន និងធានាលទ្ធផលនៃការអភិវឌ្ឍ និងគណនេយ្យភាព ។ នៅក្នុងការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រផ្អែកលើកម្មវិធីនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងធានាថា នឹងគាំទ្រដល់ការរៀបចំផែនការនិងថវិកាដែលមានលក្ខណៈទូលំទូលាយ ផ្សារភ្ជាប់ជាមួយនឹងអាទិភាពជាតិ ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពសម្របសម្រួល ដើម្បីពង្រឹងប្រព័ន្ធជាតិនិងធនធានមនុស្ស កាត់បន្ថយឱ្យនៅកម្រិតទាបបំផុត នូវផលប៉ះពាល់មិនល្អ ពីប្រភពហិរញ្ញប្បទានដោយឡែកៗនិងមិនល្អ ពង្រឹងប្រព័ន្ធតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃ និង ផ្តល់យន្តការសម្រាប់លើកម្ពស់គណនេយ្យភាពរួមគ្នា នៃភាគីដែលមានចំណែកពាក់ព័ន្ធ ក្នុងការអភិវឌ្ឍន៍ ក្នុងនិងក្រៅប្រទេស ។

ការវិនិយោគលើភាពជាដៃគូ

៣៩៥. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ចាត់ទុកថា ភាពជាដៃគូជាមួយគ្រប់ភាគីអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់ គឺជាគោលនយោបាយអាទិភាពដ៏សំខាន់ សម្រាប់ភាពជោគជ័យនៃការអនុវត្ត*យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ហើយត្រូវបានប្តេជ្ញាបញ្ចូលទៅក្នុងកិច្ចព្រមព្រៀងយោបល់មួយ ដែលមានភាពហ្មត់ចត់ និងផ្តោតលើលទ្ធផល ។ នៅក្នុងការអនុវត្តនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងធានាថា ភាពជាដៃគូជាមួយគ្រប់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់ ត្រូវបានពិនិត្យឃើញនៅក្នុងផ្នែកនៃ ភាពជាម្ចាស់និងភាពជាអ្នកដឹកនាំ ការគោរពគ្នាទៅវិញទៅមក និងគណនេយ្យភាព ដែលមានគោលបំណងគាំទ្រដល់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងការសម្រេចគោលដៅជាតិរបស់ខ្លួន ។ ការវិនិយោគជាបន្តទៀត នឹងត្រូវបានធ្វើឡើង ដើម្បីពង្រឹងយន្តការភាពជាដៃគូ រួមមាន ការធ្វើការងារជាមួយគ្រប់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់ ដើម្បីធានាថា ធនធានសមស្របនិងគ្រប់គ្រាន់ ត្រូវបានផ្តល់ឱ្យ ដើម្បីធ្វើឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពក្នុងការប្រើប្រាស់កាលានុវត្តភាព ដើម្បី ពិនិត្យមើលពីវឌ្ឍនភាព កំណត់ពីភាពប្រែប្រួល និងឆ្លើយតបក្នុងរបៀបមួយ ផ្អែកលើភាពជាដៃគូ និងផ្តោតលើលទ្ធផល ។

៣. ការលើកស្ទួយវិស័យកសិកម្ម

៣៩៦. កំណើនសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជានៅមានមូលដ្ឋានតូចចង្អៀត ដែលក្នុងនោះ វិស័យកសិកម្មដើរតួយ៉ាងសំខាន់ក្នុងកំណើននេះ ។ កសិកម្ម គឺជាវិស័យមួយ ដែលផ្តល់ប្រភពការងារ និងជាស្នូលនៃសេដ្ឋកិច្ចជនបទ ។ ការលើកកម្ពស់វិស័យកសិកម្ម គឺជាការចាំបាច់ណាស់ ដើម្បី (១) ពង្រីកមូលដ្ឋាន និងជួយរក្សាស្ថិរភាពកំណើនសេដ្ឋកិច្ច និង (២) ជំរុញការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ ក្នុងន័យនេះ គោលដៅចម្បងនៃគោលនយោបាយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* គឺការលើកកម្ពស់ផលិតភាព និងពិពិធភាវូបនីយកម្ម វិស័យកសិកម្ម ព្រមទាំង លើកកម្ពស់កំណែទម្រង់ ដីធ្លី ជលផល និងព្រៃឈើ ដោយធ្វើការដោះស្រាយជាកញ្ចប់នូវបញ្ហាបច្ចេកទេសកសិកម្ម ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធជនបទ ដូចជា ផ្លូវថ្នល់ ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ និងអគ្គិសនី ព្រមទាំង ឥណទាន ទីផ្សារ និងការកែច្នៃកសិផល ជាពិសេសការកែច្នៃសម្រាប់ការនាំចេញ ។ ការងារនេះ តម្រូវឱ្យមានយន្តការស្ថាប័ន និងការសម្របសម្រួលប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ ដើម្បី ឱ្យមានវឌ្ឍនភាព និងការប្រែប្រួលគុណភាព ក្នុងវិស័យទាំងមូល ។

៣៩៧. *ចតុកោណ* នៃ*ការលើកកម្ពស់វិស័យកសិកម្ម* មានសមាសធាតុ ៤ ដែលរួមមាន : *(១) ការលើកកម្ពស់ផលិតភាព និងពិពិធភាវូបនីយកម្មកសិកម្ម (២) កំណែទម្រង់ដីធ្លី និងការបោសសម្អាតមីន (៣) កំណែទម្រង់ជលផល និង (៤) កំណែទម្រង់ព្រៃឈើ* ។

៣.១ ការលើកកម្ពស់ផលិតភាពនិងពិពិធកម្មវូបនីយកម្មកសិកម្ម

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៣៩៨. តម្លៃបន្ថែមក្នុងវិស័យកសិកម្ម បានកើនឡើងជាមធ្យមប្រមាណ ៧,២ភាគរយក្នុងមួយឆ្នាំ ក្នុងអំឡុងពេលឆ្នាំ២០០៣-២០០៧ ធៀបទៅនឹងប្រមាណ ១,៦ភាគរយ ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៩៨-២០០២ និងប្រមាណ ៤,៩ភាគរយក្នុងអំឡុងឆ្នាំ១៩៩៣-១៩៩៧ ។ កម្ពុជាសម្រេចបាននូវទិន្នផលស្រូវក្នុងរង្វង់ ២,៥តោន ក្នុងមួយហិកតា ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ២០០៤-២០០៨ ដែលជាទិន្នផលខ្ពស់បំផុតនៅក្នុងប្រវត្តិសាស្រ្តរបស់កម្ពុជា ដោយសារ ការបង្កើនការយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការស្រាវជ្រាវនិងផ្សព្វផ្សាយបច្ចេកទេសកសិកម្ម ដែលបានលើកកម្ពស់ចំណេះដឹងនិងចំណេះធ្វើរបស់កសិករក្នុងការងារដាំដុះ ការកើនឡើងនៃការវិនិយោគលើបណ្តាញធារាសាស្រ្ត ការកែលម្អការគ្រប់គ្រងទឹក ការកើនឡើងនៃឥណទានពីធនាគារពាណិជ្ជ និងស្ថាប័នមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ។ ការផ្លាស់ប្តូរទៅរកប្រពលវប្បកម្មកសិកម្ម ដែលកំពុងចាក់ឫសបន្តិចម្តងៗ និងការកើនឡើងនៃតម្លៃ ស្រូវ អង្ករ ពោត សណ្តែក ដំឡូង និងកៅស៊ូ នឹងផ្តល់នូវការលើកទឹកចិត្តបន្ថែមទៀត ដល់ការអនុវត្តគោលនយោបាយពិពិធភាវូបនីយកម្មកសិកម្មនេះ ។

៣៩៩. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាសម្រាប់ នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* នឹងបន្តផ្តល់អាទិភាពខ្ពស់ ទៅលើការលើកកម្ពស់ផលិតភាពកសិកម្ម និងការធ្វើពិពិធភាវូបនីយកម្មវិស័យកសិកម្ម ព្រមទាំង ការបន្តជំរុញកសិ-ឧស្សាហកម្ម ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តការយកចិត្តទុកដាក់លើការបង្កើនសមត្ថភាពផលិតលើផ្ទៃដីដែលមានស្រាប់ តាមរយៈការបង្វែរទិសពីការអភិវឌ្ឍតាមបែប *"បើកទូលាយ"* ឬ តាមបែប *"វិបុលកម្ម"* ទៅកាន់ការអភិវឌ្ឍតាមបែប *"ស៊ីជម្រៅ"* ឬ តាមបែប *"ប្រពលវប្បកម្ម"* ក្នុងគោលដៅ បង្កើនផលិតកម្ម បង្កើតការងារ បង្កើនប្រាក់ចំណូលនៅជនបទនិងធានានូវសន្តិសុខស្បៀង និង បង្កើនការនាំចេញកសិផល ជាពិសេស កសិផលសម្រេច ដូចជាអង្ករ ជាដើម ។ ដើម្បីសម្រេចបានគោលដៅទាំងអស់នេះ ចាំបាច់ត្រូវផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើអន្តរាគមន៍ប្រទាក់ក្រឡាគ្នា ក្នុងវិស័យពាក់ព័ន្ធ ដូចជា ការប្រើប្រាស់ផលិតកម្មកសិកម្មតាមបច្ចេកទេស ការស្រាវជ្រាវពីការអភិវឌ្ឍនិងផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម ការសាងសង់និងថែទាំហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធជនបទ ជាពិសេស ប្រព័ន្ធធារាសាស្រ្ត ការពង្រីកការផ្តល់ឥណទានជនបទនិងមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ ការពង្រីកទីផ្សារកសិកម្ម ការរៀបចំសហគមន៍កសិករ និងការគ្រប់គ្រងដីធ្លីកសិកម្ម ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង ពង្រឹងនិងពង្រីកប្រព័ន្ធសេវាបច្ចេកទេស និងព័ត៌មានកសិកម្ម ដោយជំរុញការផ្តល់សេវានេះ ឱ្យទៅដល់ថ្នាក់ស្រុក ដោយផ្សារភ្ជាប់ជាមួយនឹង បណ្តាញអ្នកស្ម័គ្រចិត្តថ្នាក់ឃុំ ព្រមទាំងកិច្ចខិតខំធានាស្ថិរភាពនៃប្រព័ន្ធសេវាបច្ចេកទេសកសិកម្ម ដែលបាននឹងកំពុងអនុវត្តក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍នានា ។ ជាមួយគ្នានោះដែរ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញឱ្យមានភាពជាដៃគូ រវាងកសិករម្ចាស់ដីតូចតាចនិងកសិដ្ឋានខ្នាតធំឬសាជីវកម្មកសិកម្ម និង រវាង សម្បទានិកដីសេដ្ឋកិច្ចជាមួយនិងសម្បទានិក

ដីសង្គមកិច្ច ជាពិសេស សម្រាប់ដំណាំកសិ-ឧស្សាហកម្ម ដូចជា ដំណាំកៅស៊ូ ជាដើម ឱ្យស្របតាម *ផែនការយុទ្ធ-សាស្ត្រសម្រាប់អភិវឌ្ឍន៍ដំណាំ កៅស៊ូ ស្វាយចន្ទី និង អំពៅ* ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និងលើកទឹកចិត្តចំពោះការអភិវឌ្ឍកសិដ្ឋានពហុបំណង ក្នុងគោលដៅ លើកកម្ពស់ផលិតភាពនៃការចិញ្ចឹមសត្វ ការដាំដំណាំចម្រុះគួបផ្សំជាមួយការចិញ្ចឹមសត្វ ។

៤០០. ជាងនេះទៀត *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងជំរុញបង្កើតបរិយាកាសអនុគ្រោះកាន់តែប្រសើរឡើងថែមទៀត សម្រាប់ទាក់ទាញវិនិយោគទុនឯកជន ទាំងក្នុងនិងក្រៅប្រទេស និងស្វាគមន៍ផងដែរ ចំពោះការចូលរួមរបស់អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ដើម្បីធានាឱ្យបាននូវការផ្ទេរចំណេះដឹង និងបច្ចេកវិទ្យាថ្មីៗដល់កសិករ ក្នុងការដាំដុះ និងចិញ្ចឹមសត្វ និងផ្សារភ្ជាប់កសិករទៅនឹងសង្វាក់ផ្គត់ផ្គង់កសិផល ក្នុងតំបន់និងពិភពលោក តាមរយៈ ការបង្កើតយន្តការស្ថាប័ន ចាំបាច់ និងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងលើកកម្ពស់ គុណភាពកសិផល ឱ្យស្របតាមស្តង់ដារអន្តរជាតិ ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោង ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៤០១. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយជាអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ* នឹងបន្តការងាររបស់ខ្លួនដើម្បីធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្ម*យុទ្ធសាស្ត្រវិស័យកសិកម្ម* និងខិតខំស្វែងរកការគាំទ្រសម្រាប់ការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្ររបស់ខ្លួន តាមរយៈ *កម្មវិធីទូទាំងវិស័យ* ។ សកម្មភាពសំខាន់ៗ រួមមាន :

- កែលម្អដីជាតិដី ធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ដីសម្រាប់កំណត់តំបន់ដាំដុះ និង រៀបចំផែនការប្រើប្រាស់ដីធ្លី ។
- អនុវត្ត*កម្មវិធីសកម្មភាពជាតិ* ដើម្បីទប់ទល់នឹង ការថយចុះគុណភាពដីធ្លី និងភាពរហោស្ថាន នៅកម្ពុជា ។
- ពង្រឹងការស្រាវជ្រាវនិងការអភិវឌ្ឍ ពូជដំណាំ និង បច្ចេកទេសផលិតកម្មដំណាំ ។
- បញ្ជ្រាបការប្រើប្រាស់ពូជដំណាំ ដែលមានគុណភាពនិងទិន្នផលខ្ពស់ ។
- ជំរុញការធ្វើ ប្រពលវប្បកម្ម និង ពិពិធកម្មកសិកម្ម ។
- ពង្រឹងការយល់ដឹង ពីការការពារដំណាំ ។
- កែលម្អគុណភាពផលិតផលកសិកម្ម ។
- ពង្រឹងសមត្ថភាព និងសេវាកម្មត្រួតពិនិត្យ គុណភាព និងសុវត្ថិភាព ផលិតផលកសិកម្ម ។
- ពង្រឹងនិងពង្រីក រចនាសម្ព័ន្ធនិងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម តាមរយៈ ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងការវាយតម្លៃ ប្រសិទ្ធភាពនៃការងារផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម ។
- បង្កើនសមត្ថភាពរបស់ មន្ត្រីផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម និង ភ្នាក់ងារផ្សព្វផ្សាយកសិកម្មភូមិ តាមរយៈ ការអប់រំ ការបណ្តុះបណ្តាល អំពីវិធីសាស្ត្រផ្សព្វផ្សាយ ។

- ជំរុញការពង្រឹងនិងការអភិវឌ្ឍ អង្គការកសិករ ជាពិសេស សហគមន៍កសិកម្ម ។
- អភិវឌ្ឍនិងពង្រឹងនូវ ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងកសិកម្ម និង បទដ្ឋានសម្រាប់ការអនុវត្តបច្ចេកវិទ្យា ដើម្បីចូលរួមចំណែកក្នុងការកសាង ផែនការអភិវឌ្ឍន៍មូលដ្ឋាន ។
- ពង្រឹង សមត្ថភាពជំនាញនិងទេពកោសល្យ របស់មន្ត្រីកសិកម្មពាក់ព័ន្ធ នៅគ្រប់កម្រិត ។
- កែលម្អរចនាសម្ព័ន្ធ តួនាទីភារៈកិច្ច របស់ក្រសួង ដើម្បីឱ្យមានចីរភាពក្នុងការងារផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម ។
- ពង្រឹងប្រសិទ្ធភាពនៃការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាននិងបច្ចេកវិទ្យាកសិកម្ម តាមរយៈ ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានសាធារណៈ ។
- បង្កើនផលិតកម្មស្បៀងនិងប្រាក់ចំណូលរបស់គ្រួសារកសិករ តាមរយៈ ការអនុវត្តបច្ចេកទេសផ្សព្វផ្សាយកសិកម្ម នៅជនបទ ។
- ជំរុញការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានអំពី តម្រូវការនិងលក្ខខណ្ឌរបស់ ទីផ្សារក្នុងស្រុកនិងក្រៅស្រុក នៅក្រោមរបបពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក ដល់អ្នកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់។
- ពង្រឹងការស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍ បច្ចេកទេសគ្រឿងយន្តកសិកម្ម និង ឧបករណ៍កសិកម្ម ។
- ពង្រីកការអភិវឌ្ឍនិងការប្រើប្រាស់ គ្រឿងយន្តកសិកម្ម និង ឧបករណ៍កសិកម្ម ។
- កែលម្អបច្ចេកទេសថែរក្សាផលដំណាំ ក្រោយពេលប្រមូលផល ។
- ពង្រឹងនិងពង្រីកហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត ដែលចាំបាច់សម្រាប់ ការស្រាវជ្រាវ ការអភិវឌ្ឍ និងការផ្ទេរបច្ចេកវិទ្យា កសិកម្ម។
- បន្តជំរុញការអនុវត្ត *កម្មវិធីសកម្មភាពជាតិ* នៅលើ ការងារបញ្ជ្រាប និង ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាយេនឌ័រ នៅក្នុងវិស័យកសិកម្ម ។
- ជំរុញការឱ្យមានការអនុវត្ត ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនូវ ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានដែលពាក់ព័ន្ធ ។
- ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ លក្ខណៈសម្បត្តិរបស់ពូជស្រូវទាំងឡាយ ដែលបានបញ្ចេញរួចហើយ និងដែលកំពុងពេញនិយម ដើម្បីឱ្យប្រភេទស្រូវទាំងនេះ អាចធន់ទ្រាំទៅនឹង ទឹកជំនន់ ភាពរាំងស្ងួត និងសត្វល្អិត ។
- ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ ទិន្នផលនិងគុណភាព ដំណាំស្រូវ ដំណាំធញ្ញជាតិ ដំណាំផ្តល់ផ្លែ ផ្តល់មើម ដំណាំវាយនភ័ណ្ឌ ដំណាំបន្លែ រុក្ខជាតិលម្អ ។ល។
- ពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់មន្ទីរពិសោធន៍ សម្រាប់ការវិភាគ ដី ទឹក សត្វល្អិតចង្រៃ និងជំងឺ ព្រមទាំង ជាលិកាវប្បកម្ម ។
- ធ្វើការប្រមែប្រមូល អភិរក្ស និង ប្រើប្រាស់ ពូជដំណាំ ផ្សេងៗ។
- អភិវឌ្ឍវិធីសាស្ត្ររៀបចំដី ប្រកបដោយចីរភាព សម្រាប់ផលិតកម្មដំណាំស្រូវប្រដេញទឹក ។

- អភិវឌ្ឍឧបករណ៍កសិកម្ម ដែលរួមមាន ម៉ាស៊ីនដាំគ្រាប់ធញ្ញជាតិ ឧបករណ៍ជម្រះស្មៅ និងឧបករណ៍ប្រឡោះសណ្តែកដី ។
- អភិវឌ្ឍ បរិក្ខារសម្រាប់រក្សាទុក ឬ សម្រាប់វេចខ្ចប់ផលិតផលកសិកម្ម ។
- អភិវឌ្ឍបង្កំបច្ចេកវិទ្យាសម្រាប់ប្រព័ន្ធដាំដុះដំណាំកសិកម្ម ដើម្បីបង្កើនទិន្នផលស្រូវ តាមរយៈ ការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យារបស់ *វិទ្យាស្ថានស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍កសិកម្មនៅកម្ពុជា* ដោយកសិករ ដែលរស់នៅតំបន់ក្រីក្រ និងតំបន់ងាយរងគ្រោះ ព្រមទាំង ជំរុញនិងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ ប្រព័ន្ធកសិកម្មគំរូ ។
- សិក្សាអំពីនិន្នាការរយៈពេលវែងនៃជីជាតិដី សម្រាប់ផលិកម្មដំណាំស្រូវ ដោយប្រើជីខនិជ ឬជីសរីរាង្គ ក្នុងលក្ខខណ្ឌដីខ្សាច់នៃតំបន់ទំនាប ។
- គ្រប់គ្រង ថែទាំ និង អភិវឌ្ឍ មន្ទីរពិសោធន៍ សម្រាប់ការវិភាគ ដី រុក្ខជាតិ និងទឹក ។
- សិក្សាអំពីបម្រែបម្រួលតាមរដូវនៃគុណភាពទឹក ដែលអាចប៉ះពាល់ដល់ផលិតកម្មដំណាំកសិកម្ម ។
- បង្កើនផលិតភាពដីនៃតំបន់ទំនាប សម្រាប់ផលិតកម្មដំណាំស្រូវ ប្រកបដោយចីរភាពសេដ្ឋកិច្ចនិងបរិស្ថាន ។
- ធ្វើពិពិធកម្មដំណាំនៅតំបន់ទំនាប ដោយដំណាំសណ្តែក ក្រោយពេលប្រមូលផលដំណាំស្រូវវស្សា ។
- បង្កើនផលិតភាពដីនៃតំបន់ខ្ពង់រាប សម្រាប់ផលិតកម្មដំណាំចម្ការនិងបន្លែ ប្រកបដោយចីរភាពសេដ្ឋកិច្ចនិងបរិស្ថាន ។
- ប្រមែប្រមូលរក្សាទុក នៅក្នុងមន្ទីរពិសោធន៍តាមវិទ្យាស្ថាននិងតាមបណ្តាខេត្ត នូវសត្វល្អិតចង្រៃនិងជំងឺដែល បំផ្លាញដល់ដំណាំបន្លែនិងធញ្ញជាតិ ។
- ធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ដើម្បីអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យា សម្រាប់បង្កើនវប្បកម្មនិងផលិតកម្មដំណាំផ្សិត ។
- ធានាថា ថ្នាំកសិកម្មសរីរាង្គនិងអសរីរាង្គ ដែលកំពុងត្រូវបានប្រើប្រាស់ មានបទដ្ឋានត្រឹមត្រូវ និង មានប្រសិទ្ធភាព ក្នុងផលិតកម្មដំណាំស្រូវ និង បន្លែមួយចំនួន ។
- ជំរុញការងារបណ្តុះបណ្តាល និងការផ្សព្វផ្សាយបច្ចេកវិទ្យាកសិកម្ម តាមរយៈ វគ្គបណ្តុះបណ្តាលសិក្ខាសាលា សន្និបាត ការបោះពុម្ពផ្សាយ និង គេហទំព័រ របស់វិទ្យាស្ថាន ។
- កសាងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត និង ការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស ។
- ការកាត់បន្ថយអត្រាសត្វឈឺ និង ស្លាប់ ។
- ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវសុខភាពសាធារណៈ ជាពិសេស បញ្ហាសុខភាពដែលពាក់ព័ន្ធនឹងជំងឺ មានប្រភពមកពីសត្វនិងបញ្ហាសុវត្ថិភាពម្ហូបអាហារ ។
- ជំរុញ ផលិតកម្មចំណីសត្វ និង ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវគុណភាពពូជសត្វ ។
- ជំរុញការប្រើប្រាស់លាមកសត្វ ដើម្បីផលិតជីវឧស្ម័ន ។
- បង្កើននិងពង្រីង ការស្រាវជ្រាវនិងការផ្សព្វផ្សាយ អំពីការងារផលិតកម្មសត្វនិងបសុព្យាបាល ។
- ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការផ្តល់ឥណទាន ដល់ផលិតកម្មសត្វ ។

- លើកទឹកចិត្តដល់ការវិនិយោគលើការចិញ្ចឹមសត្វនិងបសុព្យាបាល និង ជំរុញលើកទឹកចិត្តដល់ទីផ្សារសត្វនិងទីផ្សារផលិតផលដែលមានប្រភពពីសត្វ ។
- ជំរុញ ការអភិវឌ្ឍនិងការវិនិយោគលើ ដំណាំកៅស៊ូ (គ្រួសារ/ឯកជន) និងរៀបចំបង្កើតប្រព័ន្ធព័ត៌មានអំពីកៅស៊ូ ។
- លើកកម្ពស់និងពង្រឹង ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត និង អភិបាលកិច្ចល្អ ក្នុងវិស័យកៅស៊ូ ។

៤០២. ដើម្បីជំរុញកំណើនផលិតកម្មកសិកម្ម សម្រាប់អំឡុងឆ្នាំ២០០៩-២០១៣ *ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ* បានរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់និងបទប្បញ្ញត្តិ នានា រួមមាន :

- *ច្បាប់ស្តីពី ថ្នាំកសិកម្មនិងសម្ភារកសិកម្ម* ។
- *ច្បាប់ស្តីពី សហគមន៍កសិកម្ម* ។
- *ច្បាប់ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងនិងការផ្ទេរបច្ចេកវិទ្យាកសិកម្ម* ។
- *ច្បាប់ស្តីពី ផលិតកម្មសត្វ និង បសុព្យាបាល* ។
- *ច្បាប់ស្តីពី កៅស៊ូ* ។
- *ច្បាប់ស្តីពី ការការពារដំណាំ* ។
- *ច្បាប់ស្តីពី គុណភាព សុវត្ថិភាព ផលិតផលកសិកម្ម* ។
- *ច្បាប់ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងដីកសិកម្ម* ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ផលិតកម្មកសិកម្មតាមកិច្ចសន្យា* ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការគ្រប់គ្រងគ្រឿងយន្តនិងឧបករណ៍កសិកម្ម* ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការបង្កើតមូលនិធិអភិវឌ្ឍន៍ព្រៃឈើជាតិ និង ការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅ របស់គណៈកម្មាធិការអភិវឌ្ឍន៍ព្រៃឈើជាតិ* ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី វិញ្ញាបនបត្រ បញ្ជាក់ គុណភាពនិងសុវត្ថិភាព នៃផលិតផលកសិកម្ម* ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី នីតិវិធីនៃការបង្កើតឬរំសាយ តំបន់គ្រប់គ្រងជលផល* ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ព្រំប្រទល់ដែននេសាទ* ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី នីតិវិធីនៃការវិនិយោគ ការដេញថ្លៃជាសាធារណៈ ឬការជួលតាមការព្រមព្រៀង និងការបង់ថ្លៃឈ្នួលនេសាទ* ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី សម្លៀកបំពាក់ ឯកសណ្ឋាន សញ្ញាសម្គាល់ និង ឋានន្តរសក្តិ របស់មន្ត្រីរដ្ឋបាលព្រៃឈើ* ។
- *គោលនយោបាយជាតិ ស្តីពីវិស័យកៅស៊ូ* ។

៤០៣. សូចនាករសំខាន់ៗ ដែលបង្ហាញពីវឌ្ឍនភាពក្នុងការអនុវត្តកម្មវិធី របស់ *ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ* មានបង្ហាញនៅក្នុងតារាងទី១៥ ខាងក្រោម ។

តារាងទី១៩ : សូចនាករសំខាន់ៗ របស់វិស័យកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ

សូចនាករសំខាន់ៗ	ឯកតា	២០០៨ ជាក់ស្តែង	២០០៩ ប៉ាន់ស្មាន	២០១០ ព្យាករណ៍	២០១១ ព្យាករណ៍	២០១២ ព្យាករណ៍	២០១៣ ព្យាករណ៍
ផ្ទៃដីដាំដុះដំណាំ (ដំណាំរួមផ្សំ និងដំណាំឧស្សាហកម្ម)	ពាន់ហ.ត	៥៩៦	៦៤៥	៧៧៤	៩៣០	១ ០០០	១ ០០០
ផ្ទៃដីដាំដុះដំណាំស្រូវ	លានហ.ត	២,៦១	២,៦៣	២,៦៥	២,៦៥	២,៦៥	២,៦៥
ទិន្នផលស្រូវ ក្នុងមួយហិកតា	តោន	២,៧៤	២,៧៧	២,៨០	២,៨៣	២,៨៧	៣,០០
ផលិតកម្មដំណាំស្រូវ	លានតោន	៧,១៧	៧,២៨	៧,៤២	៧,៥០	៧,៦០	៧,៩៥
ផ្ទៃដីស្រោចស្រព	ពាន់ហត	១ ១២០	១ ១៤៥	១ ១៧០	១ ១៩៥	១ ២២០	១ ២៤៥
កាត់បន្ថយអាត្រាសត្វស្លាប់	ភាគរយ	៦,០	៥,៥	៥,០	៤,៥	៤,០	៣,៥
ការចិញ្ចឹមសត្វគោ-ក្របី	លានក្បាល	៤,២០	៤,២៩	៤,៣២	៤,៣៨	៤,៤៤	៤,៥០
ផ្ទៃដីដាំដុះដំណាំកៅស៊ូ	ពាន់ហ.ត	១១១,៤	១២៨,៤	១៤៣,៤	១៥៨,៤	១៧៣,៤	១៨៨,៤
ទិន្នផលជ័រ/ហិកតា	តោន	០,៩៥	១,១០	១,១០	១,១៥	១,២០	១,៣០
ផលិតកម្មជ័រស្ងួត	ពាន់តោន	២៦,៦	៣៨,៥	៤៩,៥	៦៣,៣	៧៨,០	៩៧,៥
ឡូត៍នេសាទ	គម^2	៤១៩	៤១៩	៤១៩	៤១៩	៤១៩	៤១៩
ឡូត៍នេសាទ ដែលបានផ្តល់ជូនសហគមន៍នេសាទ	%	៥៦,៤	៥៦,៤	៥៦,៤	៥៦,៤	៥៦,៤	៥៦,៤
ផលិតកម្មនេសាទ (ទឹកសាប សមុទ្រ និងវារីវប្បកម្ម)	ពាន់តោន	៤៧១	៥១៥	៦១៧	៦៦៨	៧២៦	៧៨៨
ផ្ទៃដីគ្របដណ្តប់ដោយព្រៃឈើ	%នៃផ្ទៃដី	៥៩,០០	៥៧,៥៩	៥៧,៩៩	៥៨,៣៩	៥៨,៧៩	៥៩,១៩
ការដាំដុះឈើឡើងវិញ	ពាន់ហ.ត	១០,៨១	១៨,៩២	៧៣	៧៣	៧៣	៧៣
គ្រួសារប្រើប្រាស់អុស-ធ្យូង សម្រាប់ដុត	%គ្រួសារសរុប	៧៣	៦៧	៦១	៥៩	៥៦	៥៤
ការបោះបង្គោលព្រំព្រៃឈើ	គម	៣២១	២២៨	៤១៣	៥០០	៥០០	៥០០
សហគមន៍ព្រៃឈើ	សហគមន៍	១២៤	២១០	៣០០	៣៥០	៤០០	៤៥០

៣.២ កំណែទម្រង់ដីធ្លី និងការបោសសម្អាតមីន

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៤០៤. កំណែទម្រង់ដីធ្លីរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* បានផ្តោតជាសំខាន់លើ វិធានការពង្រឹងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រង បែងចែក និងប្រើប្រាស់ដីធ្លី ការធានាសុវត្ថិភាពនៃកម្មសិទ្ធិដី ការលុបបំបាត់ភាពអនាធិបតេយ្យក្នុងការកាន់កាប់ដីដោយខុសច្បាប់ ការដាក់ចេញនូវវិធានការសមស្រប ដើម្បីទប់ស្កាត់ការប្រមូលដីទុក ដោយមិនបានប្រើប្រាស់និងមិនផលិត ។ ការងារកែទម្រង់ដីធ្លី ក៏មានសារៈសំខាន់ផងដែរ ក្នុងការពង្រីកនិងបែងចែកដីធ្លីកសិកម្មក្នុងក្របខ័ណ្ឌដីសម្បទានសង្គមកិច្ច ជាមូលដ្ឋានសម្រាប់កសិករ សំដៅលើកកម្ពស់បង្កើនផលិតភាព និង ពិពិធភាវូបនីយកម្មកសិកម្ម ។ ការចុះបញ្ជីដីធ្លី សម្រេចបាន លទ្ធផលសមស្រប ដោយបញ្ចប់ការចុះបញ្ជីមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ បានចំនួន ១៧៥ ឃុំ-សង្កាត់ ក្នុងទូទាំង ១១ ខេត្ត-រាជធានី ។ ដីជាង ១ លានក្បាលដី ត្រូវបានផ្តល់បណ្ណកម្មសិទ្ធិ រួចហើយ ។

៤០៥. ក្នុងនីតិកាលទី៤ នេះ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងបន្តធ្វើកំណែទម្រង់ដីធ្លី ក្នុងក្របខ័ណ្ឌ*ច្បាប់ភូមិបាល* និង គោល-នយោបាយដីធ្លីដែលមានស្រាប់ និង តាមរយៈការរៀបចំក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្តិបន្ថែមទៀត ដូចជា ***ច្បាប់អស្សាមិករណ៍ ច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិបុព្វកែ្រ ក្រមសំណង់និងនគរូបនីយកម្ម*** និង ***ស្តង់ដារជាតិខាងសំណង់*** ។

៤០៦. *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងបន្ត ពិនិត្យឡើងវិញ និង ដាក់ចេញវិធានការចាំបាច់ ដើម្បីបង្កើនប្រសិទ្ធភាព ក្នុងការគ្រប់គ្រងនិងប្រើប្រាស់ដីទំនេររបស់រដ្ឋ និង ក្នុងការដោះស្រាយតាមបទប្បញ្ញត្តិច្បាប់នូវករណីឯកជនកាន់កាប់ដីរដ្ឋដោយមិនស្របតាមលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តិ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងបន្តជំរុញការធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌអចលនទ្រព្យរបស់រដ្ឋ ព្រមទាំង ការចុះបញ្ជីជាប្រព័ន្ធ ឱ្យបានទូលំទូលាយនិងកាន់តែលឿនថែមទៀត ដោយអនុវត្ត "*ច្រកចេញ-ចូលតែមួយ*" លើការផ្តល់សេវាចុះបញ្ជីឱ្យមានតម្លាភាព និង ដោយផ្តល់អាទិភាពចំពោះ តំបន់ដែលគ្មានទំនាស់និងតំបន់នៃសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ដើម្បី កាត់បន្ថយទំនាស់ដីធ្លី ធានាសុវត្ថិភាពកម្មសិទ្ធិ និង លុបបំបាត់ភាពអនាធិបតេយ្យក្នុងការកាន់កាប់ដី ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* បន្តដោះស្រាយជម្លោះដីធ្លី ដោយប្រើប្រាស់យន្តការច្បាប់ដើម្បីធានាយុត្តិធម៌ ដោយគួបផ្សំ ជាមួយនឹងយន្តការដោះស្រាយ វិវាទដីធ្លីក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ ដែលក្នុងនោះ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ផ្តល់អាទិភាពសមស្រប ចំពោះសិទ្ធិកាន់កាប់ដីធ្លី សម្រាប់សង់លំនៅឋាន សម្រាប់កសិកម្ម និងសម្រាប់អាជីវកម្មខ្នាតតូច របស់គ្រួសារក្រីក្រនិងក្រុមជនងាយរងគ្រោះ ។

៤០៧. ដើម្បីធានាប្រសិទ្ធភាពក្នុងការប្រើប្រាស់ដី *រាជរដ្ឋាភិបាល* ជំរុញការរៀបចំផែនការប្រើប្រាស់ដី ដើម្បីបែងចែកដីសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍ កសិកម្ម ឧស្សាហកម្ម ទេសចរណ៍ តំបន់ទីក្រុង តំបន់ជនបទ តំបន់លំនៅឋាន តំបន់បម្រុងទុក និង តំបន់អភិរក្ស ចៀសវាង ការប្រើប្រាស់ដី និង ការបំប្លែងការប្រើប្រាស់ដី មិនចំសក្តានុពល ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងពិនិត្យឡើងវិញ និង តាមដានជាប្រចាំនូវ ការអនុវត្តក្នុងក្របខ័ណ្ឌដីសម្បទានសេដ្ឋកិច្ច ដើម្បីឱ្យស្របតាមអាទិភាពរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* ដែលបានកំណត់និងធានាថា ដីសម្បទានសេដ្ឋកិច្ចមានសកម្មភាព ចៀសវាងការទុកចោលមិនមានការផលិត ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* បន្តអនុវត្តគោលនយោបាយមិនយកពន្ធលើដីធ្លីកសិកម្មរបស់កសិករដែលបង្កបង្កើនផលជាលក្ខណៈគ្រួសារ ។

៤០៨. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានដាក់ចេញនូវគោលនយោបាយជាតិ ពីរ គឺ ទី១ ស្តីពី **ការអភិវឌ្ឍជនជាតិដើមភាគតិច** និងទី២ ស្តីពី **ការចុះបញ្ជី និងសិទ្ធិប្រើប្រាស់ដីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចនៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា** ក្នុងគោលបំណង : (១) ធានាការគ្រប់គ្រងដីរដ្ឋ និងពង្រីកការអភិរក្សសម្បត្តិសាធារណៈរបស់រដ្ឋ រួមមាន ព្រៃឈើ ធនធានធម្មជាតិ និងបរិស្ថានទីតាំងនៃតំបន់មានធនធានរ៉ែធម្មជាតិ ដែលកំពុងគ្រប់គ្រងដោយអាជ្ញាធរមានអាណត្តិកាន់កាប់ដីរដ្ឋ (២) ពង្រីក និងពង្រឹងឿនសេដ្ឋកិច្ចជាតិ តាមរយៈ ការជំរុញការវិនិយោគជាមួយផ្នែកឯកជន លើវិស័យកសិ-ឧស្សាហកម្ម (ដូចជា ដំណាំកៅស៊ូ) លើវិស័យធនធានរ៉ែធម្មជាតិ និងលើវិស័យផ្សេងៗទៀត និង (៣)

បញ្ចៀសបាននូវទំនាស់ដីរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ជាមួយការធ្វើសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច ក្នុងគោលដៅការពារ ឧត្តមប្រយោជន៍ជាតិ និងជំរុញការអភិវឌ្ឍខឿនសេដ្ឋកិច្ច ដោយមានការចូលរួមពីសហគមន៍ ។ ដើម្បីរួមចំណែក ក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយនេះ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* នឹងបន្តខិតខំរៀបចំលិខិតបទដ្ឋាន ដោយមានកិច្ចសហការ ជាមួយ ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ និងដោយមានការស្នើសុំពីរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិតាមលំដាប់ថ្នាក់ ដើម្បីមាន មូលដ្ឋានគតិយុត្តគ្រប់គ្រាន់ សម្រាប់ជំរុញការចុះបញ្ជីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ជានីតិបុគ្គលស្របច្បាប់ ។ បច្ចុប្បន្ននេះ *រាជរដ្ឋាភិបាល* កំពុងធ្វើការស្រាវជ្រាវកំណត់តំបន់ជនជាតិដើមភាគតិច និងកំពុងធ្វើការចងក្រងបង្កើតជាសហគមន៍ ជនជាតិដើមភាគតិច តាមរយៈដំណើរការមួយដែលមានការចូលរួម ។ មកដល់ពេលនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ចុះបញ្ជី សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច បានចំនួន ៤ សហគមន៍ ហើយ កំពុងបន្តអនុវត្តការរៀបចំចុះបញ្ជីបន្ថែមទៀត នូវ សហគមន៍ទាំងឡាយណា ដែលត្រូវបានកំណត់រួចហើយ ។

៤០៩. វឌ្ឍនភាពក្នុងការបោសសម្អាតមីន ត្រូវបានឆ្លុះបញ្ចាំង តាមរយៈ ការថយចុះយ៉ាងខ្លាំងនៃអត្រាគ្រោះថ្នាក់ ដោយសារ មីននិងកាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាម ដែលនៅឆ្នាំ ២០០៣ មាន ៨០០ករណី មកត្រឹម ២៤៣ករណី នៅឆ្នាំ២០០៩ ការបង្កើនបណ្តាញផ្លូវថ្នល់ ការពង្រីកផ្ទៃដីកសិកម្ម និង លទ្ធភាពធ្វើដំណើរទូទាំងប្រទេសសឹងតែគ្រប់ ច្រកល្ហក ។ ក្នុង*នីតិកាលទី៤* នេះ ការបោសសម្អាតមីននិង កាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាម នៅតែជាអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ពិសេស នៅតំបន់ដាច់ស្រយាល តំបន់ដែលកសិករខ្វះដី និង តំបន់មានសក្តានុពលខ្ពស់ក្នុងការអភិវឌ្ឍ កសិកម្មនិងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ សកម្មភាពដោះមីននិងកាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាម ត្រូវផ្សារភ្ជាប់ នឹងគោលការណ៍បែងចែកដី សម្អាតរួចហើយនេះ ឱ្យប្រជាកសិករដែលខ្វះដីពិតប្រាកដ ប្រកបដោយសមធម៌ ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៤១០. ដើម្បីអនុវត្ត គោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់* មានផែនការសកម្មភាព ដូចខាងក្រោម :

- រៀបចំការអនុវត្តកម្មវិធីកំណែទម្រង់ដីធ្លី តាមរូបភាពនៃអភិក្រមគ្រប់គ្រងទូទាំងវិស័យដីធ្លី (រដ្ឋបាលដីធ្លី ការរៀបចំដែនដី និងការបែងចែកដីធ្លី) ដោយមានយន្តការច្បាស់លាស់សម្រាប់ ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ការវាយតម្លៃ និងការកៀរគរការគាំទ្រពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ដើម្បីជំរុញនិងតម្រង់ទិស ការអនុវត្តក្របខ័ណ្ឌ គោលនយោបាយ ច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដែលមានស្រាប់ ឱ្យចំគោលដៅនៃការកែទម្រង់ដីធ្លី ដូចដែល បានកំណត់ ក្នុងសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ស្តីពីគោលនយោបាយដីធ្លី ។
- បន្តជំរុញការចុះបញ្ជីដីធ្លីឱ្យបានច្បាស់លាស់ ដើម្បីផ្តល់កម្មសិទ្ធិនិងសិទ្ធិផ្សេងៗទៀតលើអចលនវត្ថុទាំងអស់ (រដ្ឋនិងឯកជន) ដើម្បីធ្វើការផ្ទេរសិទ្ធិកាន់កាប់លើទ្រព្យទាំងនោះជាផ្លូវការ ព្រមទាំង ដើម្បីទប់ស្កាត់និង

ដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី សំដៅ ពង្រឹងសុវត្ថិភាពនៃការកាន់កាប់ដីធ្លី និងធានាឱ្យបាននូវ ប្រសិទ្ធភាពនិង ទំនុកចិត្តលើ ទីផ្សារដី ព្រមគ្នានឹង បន្តជំរុញការរៀបចំក្របខ័ណ្ឌ គោលនយោបាយ ច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋាន គតិយុត្ត សម្រាប់គាំទ្រដល់ ការអនុវត្តរបស់ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ។

- បង្កើនល្បឿននៃ ការរៀបចំផែនការរៀបចំដែនដី នៅគ្រប់កម្រិត និង ការធ្វើផែនទីដីរដ្ឋ សម្រាប់គ្រប់ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ឱ្យបានស្របតាមគោលការណ៍ដែល មានតម្លាភាព មានការចូលរួម មានការព្រមព្រៀង និង ដោយមានការគោរពតាម ឋានានុក្រម បទបញ្ញា និងនីតិវិធីពាក់ព័ន្ធដែលមាន តម្លាភាព សមធម៌ ចីរភាព និងប្រសិទ្ធភាព ក្នុងដំណើរការនៃការរៀបចំផែនការ ទាំងនៅ តំបន់ទីប្រជុំជន និង តំបន់ជនបទ ព្រមទាំង ទប់ស្កាត់វិវាទលើការប្រើប្រាស់ដី ដោយដាក់បញ្ញត្តិលើ ការអភិវឌ្ឍដី ការប្តូររូបភាពនៃការប្រើប្រាស់ដី ការកែសម្រួលក្បាលដី និង ការសាងសង់ ។
- ផ្តល់ការគាំទ្របច្ចេកទេស ក្នុងក្របខណ្ឌនៃ *គណៈកម្មាធិការសម្បទានដីសង្គមកិច្ចថ្នាក់ជាតិ* ដើម្បីជំរុញការអនុវត្តនូវ ការបែងចែកនិងប្រើប្រាស់ដីរដ្ឋ ប្រកបដោយតម្លាភាពនិងសមធម៌ និង ដោយផ្អែកលើប្រភេទនិងគុណភាពអំណោយផលពីធម្មជាតិនៃដី សំដៅ (១) បម្រើ គោលបំណងឯកជននិងសាធារណៈ (២) ធានាឱ្យមាន ស្ថិរភាពសង្គម សន្តិសុខស្បៀង និងការសម្រួល ដល់ការវិនិយោគ (៣) ឆ្លើយតបទៅនឹងផលប្រយោជន៍សាធារណៈ ការការពារបូរភាពទឹកដី និងតម្រូវការជីវភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ជាពិសេស ប្រជា-ពលរដ្ឋក្រីក្រ ក្រុមជនងាយរងគ្រោះ អតីតកងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធនិងក្រុមគ្រួសារ គ្រួសារក្រីក្រដែលមានស្ត្រីជាមេគ្រួសារ គ្រួសារគ្មានដី គ្មានលំនៅឋាន និងសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច តាមរយៈ (១) ការអនុវត្ត *កម្មវិធីសម្បទានដីសង្គមកិច្ច អនុក្រឹត្យស្តីពីសម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច អនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងដីរដ្ឋ* និង *សារាចរលេខ ០២ សណន ស្តីពីការកាន់កាប់ដីរដ្ឋដោយខុសច្បាប់* និង (២) ការជំរុញការចុះបញ្ជីដីជាកម្មសិទ្ធិសមូហភាព របស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច នៅក្នុងខេត្ត ដែលមានសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងជាផ្លូវការ រួចហើយ ។
- សហការជាមួយអាជ្ញាធរផ្តល់សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច ក្នុងការជំរុញភាពជាដៃគូ រវាងម្ចាស់ចម្ការខ្នាតតូច និងកសិដ្ឋានដាំដុះនិងសាជីវកម្មនៅក្នុងផលិតកម្មកសិកម្ម ក៏ដូចជា រវាង សម្បទានដីសេដ្ឋកិច្ច និងសម្បទានដីសង្គមកិច្ច សំដៅជំរុញនិងលើកទឹកចិត្តដល់គ្រួសារក្រីក្រ នៅក្នុងផលិតកម្មកសិកម្ម និងដល់ការបង្កើតការងារធ្វើនិងទីផ្សារ សម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋរស់នៅក្នុងមូលដ្ឋាន ទាំងនោះ ។

៤១១. ផែនការសកម្មភាពជាក់ស្តែងរបស់ *ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់* មានដូចខាងក្រោម ៖

- បន្តជំរុញបង្កើត ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយនិងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដែលទាក់ទងទៅនឹងការពង្រឹងការអនុវត្ត *ច្បាប់ភូមិបាល* និង ច្បាប់ពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗទៀត ដោយមានតម្លាភាព និងមានការចូលរួមពីគ្រប់

ភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងក្នុងនិងក្រៅ*រាជរដ្ឋាភិបាល* និង ដោយធានាថា សិទ្ធិនិងផលប្រយោជន៍ របស់ស្ត្រីនិងជនពិការ ត្រូវបានគាំពារ ប្រកបដោយសមធម៌និងយុត្តិធម៌ ដើម្បីគាំទ្រដល់ ការពង្រឹងរដ្ឋបាលដីធ្លី ការងាររៀបចំដែនដីនិងសំណង់ និងការងារបែងចែកដីធ្លី ដែលជាអនុវិស័យគន្លឹះ ទាំង៣ នៃកម្មវិធីកំណែទម្រង់ដីធ្លីរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ សកម្មភាពអាទិភាព ចំពោះមុខ ដែលត្រូវយកចិត្តទុកដាក់ រួមមាន :

- រៀបចំ*ឯកសារបឋមស្តីពីក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រនៃគោលនយោបាយដីធ្លី* ទៅជា *គោលនយោបាយដីធ្លីទូលំទូលាយ* (*សៀវភៅស*) ។
- បន្តរៀបចំ និង ដាក់ឱ្យអនុវត្តនូវ ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយនិងច្បាប់ ដែលចាំបាច់សម្រាប់កំណែទម្រង់ដីធ្លី ក្នុងនោះរួមមាន : *គោលនយោបាយរៀបចំដែនដី គោលនយោបាយជាតិលំនៅឋាន ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយនិងច្បាប់សម្រាប់ការវាយតម្លៃថ្លៃដី ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់ ច្បាប់ស្តីពីការវាស់វែងនិងផែនទី ច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិបុព្វកៃ ច្បាប់វិសោធនកម្មច្បាប់ភូមិបាលដើម្បីបន្ស៊ីជាមួយក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីនិងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ក្រមសំណង់ ស្តង់ដារជាតិខាងសំណង់ សារាចរណែនាំស្តីពីការដោះស្រាយសំណង់បណ្តោះអាសន្នលើដីដែលកាន់កាប់ខុសច្បាប់ ក្នុងទីក្រុងនិងទីប្រជុំជន* គោលការណ៍ណែនាំដែលទាក់ទងនឹងការរៀបចំច្រកចេញចូលតែមួយ សម្រាប់ការងារផ្តល់សេវាសុរិយោដី ការបង្រួមក្បាលដី ការបំបែកក្បាលដី ការវាយតម្លៃថ្លៃដីនិងទីផ្សារដី និង ការគ្រប់គ្រងការអភិវឌ្ឍដីនៅតំបន់ជនបទនិងតំបន់ទីប្រជុំជន សម្រាប់បម្រើឱ្យផលិតកម្មកសិកម្ម ការសាងសង់ និងការកំណត់ឱ្យបានត្រឹមត្រូវនូវកម្ពស់អគារ ក្នុងទីក្រុងនិងប្រជុំជន ជាពិសេស នៅ*រាជធានីភ្នំពេញ* ។ល។
- ផ្តល់ការគាំទ្របច្ចេកទេស នៅក្នុងការរៀបចំក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងនីតិវិធី សម្រាប់អនុវត្តការយកពន្ធប្រចាំឆ្នាំលើ អចលនវត្ថុ ផ្ទះសំបែង និង ដីដែលមិនមែនជាដីកសិកម្មសម្រាប់ការបង្កបង្កើនផលជាលក្ខណៈគ្រួសារ ។

• បង្កើនល្បឿននៃ ការកសាងបទប្បញ្ញត្តិនិងបទដ្ឋានបច្ចេកទេស សម្រាប់វិស័យសំណង់ដែលកំពុងមានការរីកចម្រើន ជាពិសេស សម្រាប់ការសាងសង់អគារខ្ពស់ៗ ដោយប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាទំនើប ក៏ដូចជាដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹង លក្ខខណ្ឌតម្រូវរបស់សហគមន៍អន្តរជាតិនិងតំបន់ និង លក្ខខណ្ឌនៃការបង្កឱ្យមានភាពងាយស្រួលដល់ជនពិការ ដោយធ្វើការបំពាក់មធ្យោបាយសមរម្យដល់ មន្ត្រីជំនាញរបស់ក្រសួងសម្រាប់ការងារស្រាវជ្រាវ អំពីការរីកចម្រើននៃបច្ចេកវិទ្យា និងសម្រាប់ការគ្រប់គ្រងត្រួតពិនិត្យផ្នែកបច្ចេកទេស ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ។

- លើកកម្ពស់ប្រសិទ្ធភាពនៃការអនុវត្ត*អនុក្រឹត្យលេខ ១១៨ អនក្រ.បក ស្តីពីការគ្រប់គ្រងដីរដ្ឋនៅរាជធានីខេត្ត* និង បង្កើតឡើងជាជំហានៗនូវ បញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌអចលនវត្ថុរបស់រដ្ឋ (ដីនិងអគារ) នៅក្នុងប្រព័ន្ធទិន្នន័យឯកភាពមួយ ដើម្បីពង្រឹង ការគ្រប់គ្រង ការប្រើប្រាស់ និងការបែងចែក ដីរដ្ឋ របស់រដ្ឋបាលគ្រប់ថ្នាក់ ជាពិសេស រដ្ឋបាលវិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ ឱ្យប្រព្រឹត្តទៅ បានចំសក្តានុពលនៃដី និងប្រកបដោយ តម្លាភាព គណនេយ្យភាព សមធមិ ចីរភាព និងប្រសិទ្ធភាព ។
- បង្កើនល្បឿនចុះបញ្ជី ដីរដ្ឋ (ដីសាធារណៈ និង ដីឯកជនរបស់រដ្ឋ) និង ដីឯកជន (ដីឯកជនរបស់បុគ្គលឯកជនរបស់សម្ហូហភាព និង អគារសហកម្មសិទ្ធិ) តាមនីតិវិធីទាំងពីរដែលមានជាធរមាន *(ការចុះបញ្ជីដីមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធ និងការចុះបញ្ជីដីមានលក្ខណៈដាច់ដោយដុំ)* ប្រកបដោយតម្លាភាពនិងប្រសិទ្ធភាព និង ដោយមានការចូលរួម ពីគ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធទាំងក្នុងនិងក្រៅ*រាជរដ្ឋាភិបាល* ជាពិសេស ពីស្ត្រីជាមេគ្រួសារ ។ ការចុះបញ្ជីដីធ្លីនេះ នឹងផ្តល់អាទិភាពទៅដល់ តំបន់ដែលមានសក្តានុពលសេដ្ឋកិច្ច និង តំបន់ដីកម្មសិទ្ធិសម្ហូហភាពរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចដែលមានការទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការ ។ ចំណុចដៅនៃការចុះបញ្ជីដីធ្លី នូវក្បាលដីឯកជនសរុប ៦-៧លានក្បាលដី ដែលត្រូវចុះបញ្ជី គឺស្មើនឹង ៣២ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០១០ និង ៣៨ភាគរយ នៅឆ្នាំ ២០១៣ ហើយ ចំណុចដៅនៃការចុះបញ្ជីដីធ្លីសម្រាប់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិច គឺស្មើនឹង ២/៥ នៃក្បាលដីរបស់សហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចសរុប ដែលត្រូវបានបង្កើតនិងទទួលស្គាល់រួច ជាផ្លូវការ សម្រាប់ខេត្តនីមួយៗ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។
- សហការជាមួយ *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* និង *ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ* ដើម្បីសិក្សាអំពីវិធានការការពារជាបណ្តោះអាសន្ន ចំពោះដីសហគមន៍ជនជាតិដើមភាគតិចទាំងឡាយ ដែល*ក្រសួងមហាផ្ទៃ* បានទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការរួចហើយ ក្នុងពេលកំពុងរង់ចាំការចុះបញ្ជីដីធ្លីទាំងនោះ ជាកម្មសិទ្ធិសម្ហូហភាពរបស់សហគមន៍ ជាផ្លូវការ ។
- សិក្សារៀបចំបង្កើតឡើងនូវប្រព័ន្ធព័ត៌មានដីធ្លីមួយ ដែលសាធារណៈជន អាចមើលឃើញនិងដឹងឮបានដោយងាយស្រួល និងដើម្បីជាមូលដ្ឋាន សម្រាប់ការបង្កើតឡើងនូវប្រព័ន្ធទិន្នន័យភូមិសាស្ត្រជាតិ និងសម្រាប់ការប្រើប្រាស់ ក្នុងគោលបំណងជាប្រយោជន៍ស្របច្បាប់ ផ្សេងទៀត ។
- សហការជាមួយ*ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ* និងក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗទៀត ដើម្បីរៀបចំសេចក្តីព្រាង*ច្បាប់ស្តីពីដីកសិកម្ម* បង្កើតប្រព័ន្ធព័ត៌មានធរណីសាស្ត្រ ព្រមទាំង ធ្វើចំណាត់ថ្នាក់ប្រភេទដី ដោយផ្អែកលើលក្ខណៈធម្មជាតិរបស់ដី ឱ្យមានលក្ខណៈឯកភាពគ្នា នៅទូទាំងប្រទេស ។
- បន្តរៀបចំ បណ្តាញប្រថពីវិភាគ និង បណ្តាញរយៈកម្ពស់ នៅទូទាំងប្រទេស និង បង្កើតស្ថានីយអចិន្ត្រៃយ៍ សម្រាប់ *ប្រព័ន្ធកំណត់ទីតាំងភូមិសាស្ត្រ* ។

- បង្កើនល្បឿនដោះស្រាយវិវាទដីធ្លីក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការ តាមរយៈ *គណៈកម្មការសុរិយោដី* នៅគ្រប់ថ្នាក់ (ថ្នាក់ជាតិ រាជធានី-ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ) ដោយ (១) ធ្វើប្រតិភូកម្មនូវមុខងារធ្វើសេចក្តីសម្រេចដល់រដ្ឋបាលថ្នាក់រាជធានី-ខេត្ត (២) បង្កើត*ក្រុមដោះស្រាយវិវាទដីធ្លីចល័ត* នៅតាមស្រុកទាំងឡាយដែលនៅមានវិវាទ សេសសល់ច្រើន (៣) ពង្រឹងសមត្ថភាពសម្រុះសម្រួលវិវាទដល់អ្នកជំនួយការរបស់ភាគីវិវាទ នីមួយៗ និង (៤) ធ្វើកិច្ចសហការជិតស្និទ្ធជាមួយ *អាជ្ញាធរជាតិដោះស្រាយវិវាទដីធ្លី* ចំពោះករណីវិវាទពហុភាគី ។
- បង្កើតប្រព័ន្ធផែនការរៀបចំដែនដី ដែលរួមមាន ប្លង់គោល ឬ ផែនការរៀបចំដែនដី ថ្នាក់ជាតិ ថ្នាក់ភូមិភាគ ថ្នាក់ខេត្ត និង ផែនការប្រើប្រាស់ដីនៅថ្នាក់ឃុំ សង្កាត់ ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ដោយមានការចូលរួមពីវិស័យជំនាញពាក់ព័ន្ធ និង ពីគ្រប់ភាគីពាក់ព័ន្ធ ក្នុងនោះរួមមាន អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងអ្នកមានចំណែកពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗទៀត ជាពិសេស ស្ត្រីជាមេគ្រួសារ ជនពិការ (ប្រសិនបើមាន) ដើម្បីធានាចីរភាពបរិស្ថាន និងដើម្បីគាំទ្រដល់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការនៃ ការរៀបចំដែនដី ការរៀបចំផែនការអភិវឌ្ឍន៍ដីការកំណត់ច្បាស់លាស់នូវតំបន់ប្រើប្រាស់ដី ជាពិសេស នៅតំបន់ដែលមានសក្តានុពលសេដ្ឋកិច្ច ដូចជា *រាជធានីភ្នំពេញ ខេត្តកំពង់ចាម ខេត្តបាត់ដំបង* និង បណ្តាខេត្តតាមតំបន់ឆ្នេរទាំងអស់ ព្រមទាំង ការជំរុញការកសាង *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រជាតិស្តីពីសមាហរណកម្មតំបន់ឆ្នេរ* ផងដែរ ។
- ដោយផ្អែកលើមូលដ្ឋាននៃលទ្ធភាពថវិកាជាតិ *ក្រសួងរៀបចំដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់* នឹងជំរុញការបែងចែកដីធ្លីសម្រាប់គោលដៅសង្គមកិច្ច ដល់គ្រួសារប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រដែលគ្មានដី ឱ្យបាន ១០ ០០០គ្រួសារ ត្រឹមឆ្នាំ២០១៣ តាមស្មារតីនៃ*សារាចរណែនាំ លេខ ០៦ របស់រាជរដ្ឋាភិបាល ស្តីពីផែនការបែងចែកដីសម្បទានសង្គមកិច្ច* ។ ក្នុងករណីមានប្រភពទុនពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ចំណុចដៅនេះ នឹងត្រូវបានបង្កើនថែមទៀត ទៅតាមផែនការនិងលទ្ធភាពទុនដែលមាន និងកិច្ចព្រមព្រៀងជាក់ស្តែង ជាមួយដៃគូដែលផ្តល់ជំនួយទាំងនោះ ។ ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃ*គណៈកម្មាធិការសម្បទានដីសង្គមកិច្ចថ្នាក់ជាតិ* ក្រសួងក៏បានជំរុញការអនុវត្តគោលនយោបាយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* ក្នុងការផ្តល់សម្បទានដីសង្គមកិច្ច ដល់អតីតកងយោធពលខេមរភូមិន្ទដែលចូលនិវត្តន៍និងក្រុមគ្រួសារ ទៅតាមបរិមាណ និងផែនការជាក់ស្តែងប្រចាំឆ្នាំនីមួយៗដែល*រាជរដ្ឋាភិបាល* បានដាក់ចេញ ដើម្បីរួមចំណែកដល់កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាសង្គម និងកិច្ចការពារជាតិ ។
- សហការជាមួយ *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* ក្នុងការរៀបចំសេចក្តីព្រាង *ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ* ប្រកបដោយ តម្លាភាព និង គណនេយ្យភាព ។
- ពង្រឹងការងារសវនកម្មផ្ទៃក្នុង និងក្រុមការងារអធិការកិច្ចរបស់ក្រសួង ដោយមានផែនការ កាលវិភាគអនុវត្តន៍ច្បាស់លាស់ សម្រាប់ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ការអនុវត្តរាល់ផែនការ និងការណែនាំនានាដែល*រាជរដ្ឋាភិបាល* បានដាក់ចេញ ។

៤១២. **ការបោសសម្អាតមីន** : ទន្ទឹមនឹងវឌ្ឍនភាពដែលសម្រេចបានគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ក្នុងការបោសសម្អាតមីន និងកាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាម ក៏នៅមាន ផ្ទៃដីជាច្រើនហិកតាដែលត្រូវបានសង្ស័យថាមានមីននិងកាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាម ដែលនឹងបន្តជា ឧបសគ្គដល់ការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច និងគ្រោះថ្នាក់ដល់ប្រជាជន ជារៀងរាល់ថ្ងៃ ។ *ប្រទេសកម្ពុជា* ដែលបានក្លាយជារដ្ឋហត្ថលេខីមួយនៃ *អនុសញ្ញាស្តីពី ការហាមការប្រើប្រាស់ ការរក្សាទុក ការផលិតនិងការផ្ទេរគ្រាប់មីនប្រឆាំងមនុស្ស និងការបំផ្លាញគ្រាប់មីន* នៅក្នុងឆ្នាំ១៩៩៩ បានអនុវត្តយ៉ាងពេញលេញនូវអនុសញ្ញានេះ អស់រយៈពេល១០ឆ្នាំ ដោយគិតមកដល់ចុងឆ្នាំ២០០៩ កន្លងទៅនេះ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ក៏*ប្រទេសកម្ពុជា* នៅតែមិនទាន់អាចសម្រេចបាននូវចំណុចដៅដែលបានគ្រោងទុក ដោយទំហំនៃការងារបោសសម្អាតមីននិងកាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាម មានកម្រិតធំហួសពីសមត្ថភាពរបស់*កម្ពុជា* ។ យោងតាម*មាត្រាទី៥* នៃ*អនុសញ្ញា* នេះ *កម្ពុជា* បានស្នើសុំពន្យារការបោសសម្អាតមីន សម្រាប់រយៈពេល១០ឆ្នាំបន្តទៀត ដោយគិតចាប់ពីឆ្នាំ២០១០ រហូតដល់ចុងឆ្នាំ២០១៩ ដើម្បីធ្វើការបោសសម្អាតផ្ទៃដីមានមីន ដែលនៅសល់ប្រហែល ៤៧០គីឡូម៉ែត្រក្រឡា ដោយត្រូវការថវិកាប្រមាណ ៣៣០លានដុល្លារអាមេរិក ។ ដោយមានកិច្ចសហការជាមួយនឹង ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនានា *អាជ្ញាធរកម្ពុជាគ្រប់គ្រងសកម្មភាពកម្ចាត់មីននិងសង្គ្រោះជនពិការដោយសារមីន* បាននិងកំពុងរៀបចំ *យុទ្ធសាស្ត្រជាតិសកម្មភាពកម្ចាត់មីន* ដើម្បីគាំទ្រដល់ ការងារបោសសម្អាតមីននិងកាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាម ។

៤១៣. ចីរភាពនៃការគាំទ្រផ្នែកថវិកា ពីរាជរដ្ឋាភិបាលនិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍នានា នឹងនៅបន្តជាតម្រូវការចាំបាច់ដើម្បីធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវគោលដៅនៃសកម្មភាពកម្ចាត់មីន ដែលបានចែងនៅក្នុង *ផយអជ* ហើយការបង្កើនការគាំទ្រ គឺជាប្រការចាំបាច់ ដើម្បីធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវកាតព្វកិច្ច ក្នុងការអនុវត្ត *អនុសញ្ញា* ខាងលើ នៅក្នុងរយៈពេល ១០ឆ្នាំ ខាងមុខ ។

៣.៣ **កំណែទម្រង់វិស័យផល**

ក. **គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤**

៤១៤. ត្រី ដែលជាធនធានធម្មជាតិមួយអាចកកើតឡើងវិញ មានតួនាទីដ៏សំខាន់ ជាម្ហូបអាហារ ចំណូល និងសន្តិសុខស្បៀង ក្នុងជីវិតរស់នៅរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានធ្វើការបែងចែកឡូត៍នេសាទដល់ប្រជាជន និងបង្កើតសហគមន៍នេសាទចំនួន ៤៦៩ ទាំងសហគមន៍នេសាទសមុទ្រ និងនេសាទទឹកសាប ។ គោលដៅរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* គឺដើម្បីធានា និងអភិវឌ្ឍធនធានជលផលប្រកបដោយចីរភាព ដើម្បីរួមចំណែកធានាសន្តិសុខស្បៀង លើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជន ការរីកចម្រើននៃសេដ្ឋកិច្ចសង្គម ក៏ដូចជាសហគមន៍នេសាទ ។

៤១៥. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាសម្រាប់ នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* នឹងបន្តអាទិភាព ក្នុងការជួយ និងការលើកទឹកចិត្ត ដល់សហគមន៍នេសាទ ក្នុងការចូលរួមរៀបចំផែនការ និងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ដោយផ្តល់នូវការណែនាំ និងបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស ដើម្បីធានាស្ថិរភាពគ្រប់គ្រងធនធានជលផល ដោយផ្អែកលើស្តង់ដារបច្ចេកទេស ។ ដើម្បីសម្រេចបានដូចគោលបំណងខាងលើ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងធ្វើការកំណត់ព្រំដែនឡូត៍នេសាទច្បាស់លាស់ ។

៤១៦. ដើម្បីធានាថា តម្លៃត្រី បញ្ជាក់ពីតម្លៃពិតនៃសេដ្ឋកិច្ច *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបង្កើតយន្តការទីផ្សារត្រី មួយប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ដែលត្រីជាប្រភពចំណូល ឬជាការចំណាយរបស់អ្នកក្រ សម្រាប់ការរស់នៅ ។ យន្តការទីផ្សារត្រីនេះ នឹងរួមបញ្ចូលនូវ ការរៀបចំដំណើរការដេញថ្លៃឡូត៍នេសាទឱ្យមានតម្លាភាពជាងមុន ហើយ នឹងបង្កើនប្រសិទ្ធភាពក្នុងការគ្រប់គ្រងឡូត៍នេសាទ ក៏ដូចជា បង្កើតចំណូលរបស់រដ្ឋ ។

៤១៧. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងពង្រឹងបន្ថែមទៀត នូវការអភិរក្សធនធានរបស់ជាតិ ជាពិសេស បង្កើនទំនាក់ទំនង រវាងការអភិរក្សទៅនឹងទេសចរណ៍ធម្មជាតិ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តអនុវត្តនូវសកម្មភាពយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ ប្រឆាំងនឹងទប់ស្កាត់ បទល្មើសកាប់បំផ្លាញព្រៃលិចទឹក ការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍នេសាទហាមឃាត់ និងទប់ស្កាត់រាល់ សកម្មភាពអនាធិបតេយ្យគ្រប់ប្រភេទ ដែលប៉ះពាល់ដល់កិច្ចខិតខំអភិរក្ស តាមរយៈ ការលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការ ចូលរួម ពីសមត្ថកិច្ចដែលមានការពាក់ព័ន្ធ និងអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន ។

៤១៨. ការបង្កើនវារីវប្បកម្ម គឺជាភាពចាំបាច់ ដើម្បីការពារធនធានមច្ឆជាតិ ដែល *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងផ្តល់ នូវការគាំទ្រដល់កសិដ្ឋានចិញ្ចឹមត្រី រួមទាំង បច្ចេកទេស ពូជត្រី ឥណទាន និងទីផ្សារ ។ ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង ការអនុវត្តច្បាប់ តាមរយៈ ការប្រើប្រាស់បន្តនូវយន្តការដែលមានស្រាប់ គឺជាអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងការការពារធនធានជលផល ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៤១៩. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* *វិស័យជលផល* នឹងផ្តោតការខិតខំយកចិត្តទុកដាក់លើ ការពង្រឹង ការគ្រប់គ្រង ការអភិរក្ស និង ការអភិវឌ្ឍ ធនធានជលផលប្រកបដោយចីរភាព ដែលរួមចំណែក ដល់ ការធានាសន្តិសុខស្បៀង និង ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច-សង្គម ដើម្បី បង្កើនជីវភាពរបស់ប្រជាជន និង ភាពថ្កុំថ្កើងរបស់ជាតិ ។ ជាមួយគ្នានេះដែរ ដើម្បីរួមចំណែក ធានាចីរភាពវិស័យជលផល និង រក្សាការប្រើប្រាស់ត្រីរបស់ប្រជាជន ចំណុចដៅចំនួន ៣ សំខាន់ៗ ត្រូវបានដាក់ ឱ្យអនុវត្ត ក្នុងនោះរួមមាន (១) សម្រេចឱ្យបានតាមទិសដៅ ក្នុងក្របខណ្ឌ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ ៥ ឆ្នាំ (២០០៩-២០១៣)* ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងគោលដៅវឌ្ឍនភាព នៃក្របខណ្ឌ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍវិស័យជលផល*

រយៈពេល ១០ឆ្នាំ (២) យុទ្ធសាស្ត្រលម្អិតមួយសម្រាប់ កិច្ចសហប្រតិបត្តិការនៅក្នុងតំបន់ ក្នុងការកំណត់នូវបញ្ហាប្រឈមជាលក្ខណៈអន្តរជាតិ ចំពោះវិស័យជលផលកម្ពុជា រួមមាន បម្រែបម្រួលអាកាសធាតុ ការសាងសង់ទំនប់ និងភាពរេចរឹលនៃបរិស្ថាន ត្រូវបានបង្កើតឡើង និង អនុវត្តនៅដំណាច់ឆ្នាំ២០១៣ និង (៣) ទិន្នផលត្រីសរុបប្រចាំឆ្នាំ (រួមមានត្រីធម្មជាតិ ត្រីតាមវាលស្រែ និងវារីវប្បកម្ម) មានចំនួន ៧៨៨ ០០០តោន នៅដំណាច់ឆ្នាំ ២០១៣ ។ ដើម្បីសម្រេចបានតាមទស្សនវិស័យខាងលើ *រដ្ឋបាលជលផល* មានគោលដៅសំខាន់ៗ ចំនួន៧ សម្រាប់ណែនាំ ដូចខាងក្រោម ៖

- ការរួមចំណែករបស់វិស័យជលផលទៅដល់ការរីកចម្រើនជាតិ មានកម្រិតខ្ពស់ និងមានស្ថិរភាព ។
- ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជននៅក្នុងវិស័យនេះ កំពុងត្រូវបានធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង និងមានកម្រិតខ្ពស់ជាងកម្រិតមធ្យមដែលបានកំណត់នៅថ្នាក់ជាតិ ។
- ដែននេសាទ និងប្រភពធនធានជលផលពាក់ព័ន្ធផ្សេងៗមានលក្ខខណ្ឌល្អ និងមានភាពរឹងមាំ ហើយត្រូវបានគ្រប់គ្រងប្រកបដោយចីរភាព ។
- ត្រី គឺជាប្រភពអាហារដែលសម្បូរបែប មានសុខភាពល្អ និងមានតម្លៃ ។
- មុខជំនួញក្នុងរបរនេសាទ គឺមានភាពចំណេញ ស្ថិរភាព និងមានភាពទទួលខុសត្រូវ ។
- ដែននេសាទត្រូវបាន គ្រប់គ្រង អភិវឌ្ឍ និងអភិរក្ស ដោយមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការយ៉ាងជិតស្និទ្ធ ជាមួយប្រទេសជិតខាង ។
- បរិយាកាស គោលនយោបាយ ច្បាប់ និងការជួយគាំទ្រ ដល់វិស័យនេះ មានលក្ខណៈគ្រប់គ្រាន់ សមស្រប និងមានសមត្ថភាព អាចអនុវត្តបាន ។

៤២០. ដើម្បីសម្រេចបានតាមគោលដៅទាំង ៧ ខាងលើ *រដ្ឋបាលជល* បានរៀបចំផែនការសកម្មភាព សំខាន់ៗ ដូចខាងក្រោម ៖

- ធានាការគ្រប់គ្រង និងប្រើប្រាស់ធនធានជលផលប្រកបដោយចីរភាព ដើម្បីរួមចំណែកធានាសុវត្ថិភាពសន្តិសុខស្បៀង ជូនប្រជាពលរដ្ឋ និងកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។
- លើកទឹកចិត្តដល់ការរៀបចំពង្រឹងសហគមន៍នេសាទ និងសហគមន៍ស្រះជម្រកត្រី នៅដែននេសាទទឹកសាប និងនៅតំបន់ឆ្នេរ ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ដើម្បីចូលរួមគ្រប់គ្រងធនធានជលផលឱ្យមានចីរភាព ដោយប្រគល់សិទ្ធិអំណាចទៅឱ្យសហគមន៍នេសាទមូលដ្ឋាន ។
- លើកទឹកចិត្តដល់ការអភិវឌ្ឍវារីវប្បកម្មគ្រប់ប្រភេទ តាមគ្រប់រូបភាព ទាំងទឹកសាប និងសមុទ្រ ឱ្យក្លាយជាចលនាជាតិ ទូលំទូលាយ ដោយអនុវត្តតាម *ក្រមប្រតិបត្តិវារីវប្បកម្ម ដោយទទួលខុសត្រូវ ក្នុងតំបន់* ។

- លើកទឹកចិត្តដល់ ការវិនិយោគកសាង និងកែលម្អហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធជលផល ដើម្បីអភិវឌ្ឍការកែច្នៃ និងវេចខ្ចប់ផលិតផលជលផល ពង្រីកទីផ្សារ និងការប្រកួតប្រជែង ។
- រៀបចំកសាង និងផ្សព្វផ្សាយ លិខិតបទដ្ឋាននានា ពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ ទប់ស្កាត់បទល្មើសជលផល និងការពារព្រៃលិចទឹក ឱ្យបានគង់វង្ស ។
- បង្កើនការយល់ដឹងដល់សហគមន៍នេសាទ និងអ្នកនេសាទ ពីសារៈសំខាន់នៃធនធានជលផល និងការអភិរក្សធនធានទាំងនោះ ដើម្បីធានាឱ្យមានស្ថិរភាព និងធានាការចូលរួមជាអតិបរមាពីសហគមន៍នេសាទមូលដ្ឋាន ក្នុងបែបផែននៃការអភិរក្ស និងការគ្រប់គ្រង ជលផល ។
- ខិតខំស្តារឡើងវិញ នូវជម្រកត្រីសំខាន់ៗ និងអេកូឡូស៊ីដែលវិចវិល តាមរយៈ ការរៀបចំស្រះជម្រកត្រីសហគមន៍ នៅគ្រប់ឃុំ និងលែងពូជមច្ឆជាតិនៅគ្រប់ឡូត៍នេសាទ និងតាមតំបន់មេទឹកសំខាន់ៗ នៅទូទាំងប្រទេស ។
- បង្កើនការកសាងធនធានមនុស្សក្នុងវិស័យជលផល សំដៅធានាគុណភាព ក្នុងការបម្រើសេវាកម្មដល់អតិថិជន ទៅតាមមុខជំនាញនីមួយៗ សម្រាប់ជំរុញការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច-សង្គម ។
- លើកទឹកចិត្ត និងជំរុញ ដល់កម្មវិធីស្រាវជ្រាវបច្ចេកទេសវិទ្យាសាស្ត្រជលផល លើគ្រប់ផ្នែក ។
- ផ្តល់អាទិភាព ដើម្បីប្រើប្រាស់ចំណូលថវិកាដែលទទួលបានមកពីវិស័យជលផល តាមនីតិវិធីហិរញ្ញវត្ថុពិសេស ដើម្បីសម្រេចនូវកំណែទម្រង់វិស័យជលផល ការអភិរក្សការស្រាវជ្រាវ ការអភិវឌ្ឍ និងថែរក្សាប្រភពធនធានជលផលឱ្យមានលំនឹង ។
- ធានានូវការទទួលទានផលត្រីតាម កម្រិត ៥២.៤ គក្រ ក្នុងម្នាក់ ក្នុងមួយឆ្នាំ ។

៣.៤ កំណែទម្រង់ព្រៃឈើ

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៤២១. គោលនយោបាយព្រៃឈើរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* គឺ ការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើប្រកបដោយចីរភាព និងការប្រើប្រាស់ធនធានព្រៃឈើ សម្រាប់លើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជននៅតំបន់ជនបទ និងរួមចំណែក ក្នុងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ។ កន្លងមក *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានផ្អាកការធ្វើអាជីវកម្មព្រៃឈើ បង្កើតតំបន់ព្រៃការពារនិងអភិរក្សធនធានជីវៈចម្រុះ ការដាំព្រៃឈើឡើងវិញ ការរៀបចំសហគមន៍ព្រៃឈើ ការកំណត់ព្រំប្រទល់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ និង ការចាត់វិធានការទប់ស្កាត់បង្ក្រាបនិងលុបបំបាត់ ការដុតរានឈូសឆាយនិងហ៊ុំព័ទ្ធដីព្រៃ ធ្វើជាកម្មសិទ្ធិឯកជន ល្មើសច្បាប់ ។

៤២២. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះសហគមន៍ព្រៃឈើ ដែលជាយន្តការដ៏មានសារៈសំខាន់ ក្នុងការគ្រប់គ្រងព្រៃឈើ ។ ដោយផ្អែកលើសមិទ្ធផលដែលសម្រេចបានកន្លងមក *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្ត ការតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព លើកម្មវិធីនេះ ក្នុងការលើកកម្ពស់ជីវភាពរស់នៅ របស់ប្រជាជនតំបន់ជនបទ រក្សាស្ថិរភាពធនធានព្រៃឈើ និងបង្កើនចំនួនសហគមន៍ព្រៃឈើ ។ លើសពីនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* លើកទឹកឱ្យមានការចូលរួមរបស់វិស័យឯកជន ក្នុងការដាំដុះព្រៃឈើ ដែលមានលក្ខណៈ សេដ្ឋកិច្ច ដោយមានបទដ្ឋានបច្ចេកទេសច្បាស់លាស់ ជាពិសេស ក្នុងតំបន់ព្រៃឈើរេចរឹល ។

៤២៣. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងអនុវត្តគោលនយោបាយនិងកម្មវិធីព្រៃឈើជាតិ ដើម្បីធានាការគ្រប់គ្រងនិងការ អភិវឌ្ឍ ព្រៃឈើប្រកបដោយចីរភាព ស្របតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ តាមរយៈ ការស្វែងរកជំនួយពីក្រៅប្រទេស ផ្នែកបច្ចេកទេសនិងហិរញ្ញវត្ថុ និង តាមរយៈ ការអនុញ្ញាតឱ្យសង្គមស៊ីវិល បានចូលរួមក្នុងការតាមដានត្រួតពិនិត្យ នេះ ដោយសកម្មនិងសមស្រប ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញការអនុវត្ត *ច្បាប់ព្រៃឈើ* និងចាត់វិធានការ ម៉ឺងម៉ាត់ចំពោះបទល្មើសព្រៃឈើ ព្រមទាំង នឹងបន្តអប់រំប្រជាពលរដ្ឋ ឱ្យយល់ដឹងពី កាតព្វកិច្ចការពារព្រៃឈើ និងបញ្ឈប់ការកាប់រានព្រៃ ដោយខុសច្បាប់ ។

៤២៤. ដោយសារព្រៃឈើ មានសំខាន់សម្រាប់លើកកម្ពស់ជីវភាពរបស់ប្រជាជន *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹង បង្កើនប្រសិទ្ធភាពគ្រប់គ្រងព្រៃបម្រុងទុក និង ធានានូវការទទួលបានការការពារនិងធ្វើការអភិវឌ្ឍសមស្រប រួម ទាំងទេសចរណ៍ធម្មជាតិ និងឥណទានកាបូនព្រៃឈើ ដើម្បី បង្កើតការងារ និងប្រភពចំណូលបន្ថែមជូនប្រជាជន ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ការគ្រប់គ្រងតំបន់ការពារធម្មជាតិ ក៏ត្រូវបានបន្តការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ ផងដែរ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល កម្ពុជា* នឹងកៀរគរ ធនធាន ការគាំទ្រ និងហិរញ្ញប្បទាន នានា ដើម្បីចូលរួមក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ពិភព លោក ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហា បម្រែបម្រួលអាកាសធាតុ ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៤២៥. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយជាអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់ នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា រដ្ឋបាលព្រៃឈើ* បានរៀបចំផែនការសកម្មភាព សម្រាប់អនុវត្តកម្មវិធីព្រៃឈើជាតិ ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ ដោយ រួមបញ្ចូលផងដែរនូវការងារ ដូចខាងក្រោម :

- បន្តតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃ ប្រសិទ្ធភាពនិងភាពស័ក្តិសិទ្ធិនៃកម្មវិធី ក្នុងនោះ រួមមាន ការផ្តោត ការយកចិត្តទុកដាក់លើ ការលើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពប្រជាជននៅតំបន់ជនបទ ស្ថិរភាពធនធានព្រៃឈើ និងការពង្រីកសហគមន៍ព្រៃឈើ ឱ្យបានកាន់តែទូលំទូលាយ ។

- ផ្តល់ការលើកទឹកចិត្តដល់វិស័យឯកជន ក្នុងការដាំដុះព្រៃឯកជនដែលមានលក្ខណៈសេដ្ឋកិច្ច ដោយមានបទដ្ឋានបច្ចេកទេសច្បាស់លាស់ នៅក្នុងតំបន់ព្រៃឈើរេចរឹល ។
- បន្តយកចិត្តទុកដាក់តាមដានត្រួតពិនិត្យ ការធ្វើអាជីវកម្មព្រៃឈើសម្បទាន ឱ្យសមស្របតាមបទដ្ឋានអន្តរជាតិ តាមរយៈ ការស្វែងរកជំនួយពីក្រៅប្រទេស ផ្នែកបច្ចេកទេសនិងហិរញ្ញវត្ថុ និងតាមរយៈ ការអនុញ្ញាតឱ្យសង្គមស៊ីវិល បានចូលរួមក្នុងការតាមដានត្រួតពិនិត្យនេះ ដោយសកម្មនិងសមស្រប ។
- បន្តយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការពង្រឹងការអនុវត្ត*ច្បាប់ព្រៃឈើ* និង ចាត់វិធានការម៉ឺងម៉ាត់ ចំពោះបទល្មើសព្រៃឈើ ព្រមទាំង បន្តអប់រំប្រជាជនឱ្យយល់ពីកាតព្វកិច្ចការពារព្រៃឈើ និងបញ្ឈប់ការកាប់រានព្រៃដោយខុសច្បាប់ ។
- បង្កើនប្រសិទ្ធភាពគ្រប់គ្រងព្រៃបម្រុងទុក និងធានាថាព្រៃបម្រុងនោះ ត្រូវបានទទួលការការពារ និងការអភិវឌ្ឍសមស្រប រួមទាំងទេសចរណ៍ធម្មជាតិ ដើម្បី បង្កើតការងារ និងប្រភពចំណូលបន្ថែម ជូនប្រជាជន ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ការគ្រប់គ្រង តំបន់ការពារធម្មជាតិ ក៏ត្រូវបានបន្តការយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ផងដែរ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងកៀរគរ ធនធាន ការគាំទ្រ និងហិរញ្ញប្បទាន នានា ដើម្បីចូលរួមក្នុងកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ពិភពលោក ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាបម្រែបម្រួលអាកាសធាតុ ជាពិសេសតាមរយៈ យន្តការកាត់បន្ថយការបញ្ចេញឧស្ម័នដែលបណ្តាលមកពីការបាត់បង់ និងរេចរឹលព្រៃឈើ ។
- បន្តពង្រឹង ការកសាងសមត្ថភាព ការស្រាវជ្រាវ និងការអភិវឌ្ឍ វិស័យព្រៃឈើ ប្រកបដោយចីរភាព ។

កិច្ចការពារ ការអភិរក្ស បរិស្ថាន និងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ

៤២៦. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា ក្រសួងបរិស្ថាន* នឹងអនុវត្តសកម្មភាព ដូចខាងក្រោម :

- ធានាការប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិប្រកបដោយចីរភាព ហើយ អនុវត្តនូវវិធានការនានា ដែលតម្រូវឱ្យមាន*ធ្វើការវាយតម្លៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថាន* លើគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍នានាដែលបានស្នើឡើង មុននឹងមានការអនុញ្ញាតឱ្យអនុវត្តនូវគម្រោងទាំងនោះ ។
- ធានាមិនឱ្យមានការបំពុល ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី និងបរិស្ថានទឹក ។
- ទប់ស្កាត់ និងកាត់បន្ថយ ការបំពុលបរិស្ថាន ។
- ពង្រឹង ការគ្រប់គ្រងតំបន់ការពារធម្មជាតិ ដើម្បី លុបបំបាត់ភាពអនាធិបតេយ្យក្នុងតំបន់ទាំងនោះ លុបបំបាត់ការធ្វើអាជីវកម្មធនធានធម្មជាតិខុសច្បាប់ និង ត្រួតពិនិត្យ ការទន្ទ្រានដីដើម្បីប្រើប្រាស់ និង ការកាប់ព្រៃឈើខុសច្បាប់ ។
- ធានាឱ្យមាន ការគោរព និង ការអនុវត្ត *ច្បាប់បរិស្ថាន* ។

- ស្វែងរក ប្រភពធនធាន និងការគាំទ្រ ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ សម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ទាំងវិធានការបន្សាំ ទាំងការកាត់បន្ថយការបញ្ចេញឧស្ម័នផ្ទះកញ្ចក់ ។

៤២៧. *ក្រសួងបរិស្ថាន* នឹងរៀបចំលិខិតបទដ្ឋាន និងឯកសារច្បាប់ មួយចំនួន ដូចខាងក្រោម ៖

- រៀបចំ*សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពី ការទទួល និងការបែងចែក ផលប្រយោជន៍ពីធនធានសេនេទិច និង ចំណេះដឹងជាប្រពៃណី* ។
- រៀបចំ*ច្បាប់ស្តីពី ការត្រួតពិនិត្យការបំពុលទឹក* ។
- រៀបចំ*ច្បាប់ស្តីពី ការគ្រប់គ្រង សំណល់រឹង និង សំណល់គ្រោះថ្នាក់* ។
- រៀបចំ*ច្បាប់ស្តីពី ការគ្រប់គ្រង ការបំពុលខ្យល់ និង ការរំខានដោយសម្លេងនិងរំញ័រ* ។
- រៀបចំ*សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងសារធាតុគីមី* ។
- ពិនិត្យឡើងវិញ និងធ្វើវិសោធនកម្ម*ច្បាប់ស្តីពី កិច្ចការពារបរិស្ថាន និង ការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ* ។
- រៀបចំ*អនុក្រឹត្យស្តីពី ការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពីជីវសុវត្ថិភាព* ។
- រៀបចំ*អនុក្រឹត្យស្តីពី មូលនិធិការពារតំបន់ធម្មជាតិ* ។
- រៀបចំ*អនុក្រឹត្យស្តីពី ការកំណត់តំបន់គ្រប់គ្រងក្នុងតំបន់ការពារធម្មជាតិ* ។
- រៀបចំ*អនុក្រឹត្យស្តីពី ការកំណត់តំបន់ការពារធម្មជាតិ* ។
- រៀបចំ*អនុក្រឹត្យស្តីពី ការផ្តល់ដីសម្រាប់បង្កើនផលិតភាពជូនដល់សហគមន៍មូលដ្ឋាន និងជនជាតិដើមភាគតិច* ។
- រៀបចំ*អនុក្រឹត្យស្តីពី ការរៀបចំកំណត់តំបន់រុក្ខឧទ្យានជាតិភ្នំគូលែន* ។
- រៀបចំ*អនុក្រឹត្យស្តីពី ការរៀបចំកំណត់តំបន់ឧទ្យានជាតិសមុទ្រ* ។
- រៀបចំ*អនុក្រឹត្យស្តីពី ការរៀបចំកែប្រែតំបន់ការពារធម្មជាតិ* ។
- រៀបចំ*អនុក្រឹត្យស្តីពី ការបង្កើតតំបន់ការពារធម្មជាតិថ្នាក់រាជធានី-ខេត្ត* ។
- បន្តរៀបចំ*គោលការណ៍ណែនាំស្តីពី ការរៀបចំរបាយការណ៍វាយតម្លៃ ហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថាន តាមវិស័យនីមួយៗ* ។
- ត្រៀមរៀបចំ *គោលនយោបាយជាតិស្តីពី ការគ្រប់គ្រងសំណល់រឹងនិងសំរាម* សម្រាប់ធ្វើជាផែនទីចង្អុលផ្លូវក្នុងការអនុវត្តឱ្យបានព្រមគ្នា នៅទូទាំងប្រទេស ។
- រៀបចំ*គោលការណ៍ណែនាំស្តីពី ការគ្រប់គ្រង សំណល់រាវ ប្រកបដោយចីរភាពបរិស្ថាន* ។
- រៀបចំ*គោលការណ៍ណែនាំ ដើម្បីជំរុញការអនុវត្ត ការប្រើប្រាស់កាកសំណល់ឡើងវិញ ការកែច្នៃកាកសំណល់សម្រាប់ប្រើប្រាស់ជាវត្ថុធាតុដើម និង ការកាត់បន្ថយការបង្កើតកាកសំណល់ (3R)* តាមរយៈ ការអនុវត្ត នៅតាមតំបន់គំរូមួយចំនួន ។

- រៀបចំ *គោលការណ៍ណែនាំ ស្តីពីការគ្រប់គ្រងការបំពុលខ្យល់ និង ការរំខានដោយសម្លេង* ។
- រៀបចំសកម្មភាពសម្រាប់ការគ្រប់គ្រងសំណល់ប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់ ។
- រៀបចំបញ្ជាប *ផែនការសកម្មភាព សម្រាប់ការគ្រប់គ្រងសារធាតុគីមី ប្រកបដោយចីរភាព ទៅក្នុងការអភិវឌ្ឍជាតិ* ។
- រៀបចំ *គោលការណ៍ណែនាំស្តីពី ការកសាងផែនការសកម្មភាព សម្រាប់ការគ្រប់គ្រងតំបន់ការពារធម្មជាតិនីមួយៗ* ។
- រៀបចំ *គោលការណ៍ណែនាំស្តីពី ការបែងចែកតំបន់គ្រប់គ្រងនីមួយៗ ក្នុងតំបន់ការពារធម្មជាតិ* ។

៤២៨. នៅក្នុងផ្នែក *ការវាយតម្លៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថាន ក្រសួងបរិស្ថាន* នឹងសហការជាមួយ ក្រសួង ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីធានាឱ្យមាន ការប្រើប្រាស់ប្រកបដោយចីរភាព នូវធនធានធម្មជាតិ និង ការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច ប្រកបដោយចីរភាព ដោយធ្វើការវាយតម្លៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថាន មុននឹង អនុវត្តគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍នានា តាមរយៈ :

- ការពង្រឹងសមត្ថភាពបច្ចេកទេសរបស់មន្ត្រីជំនាញ នៅគ្រប់កម្រិត ស្តីពីការវាយតម្លៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថាន ។
- ការរៀបចំ និង ការធ្វើវិសោធនកម្ម ក្របខណ្ឌច្បាប់និងគោលនយោបាយ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹង ការវាយតម្លៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថាន ។
- ការពង្រឹងការតាមដានត្រួតពិនិត្យ លើការអនុវត្តផែនការគ្រប់គ្រងបរិស្ថាន ដែលត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងរបាយការណ៍វាយតម្លៃហេតុប៉ះពាល់បរិស្ថាន និង លើការអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងការការពារបរិស្ថានរបស់ម្ចាស់គម្រោង នៅក្នុងសកម្មភាពអភិវឌ្ឍន៍របស់ខ្លួន ។

៤២៩. នៅក្នុងផ្នែក *ការត្រួតពិនិត្យការបំពុលបរិស្ថាន ក្រសួងបរិស្ថាន* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម :

- ធានាទប់ស្កាត់ ការបំពុល បរិស្ថាន ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី និង ទឹក ។
- ត្រួតពិនិត្យ និងកាត់បន្ថយ ការបំពុលបរិស្ថាន និងវាយតម្លៃគុណភាពបរិស្ថាន ។
- ត្រួតពិនិត្យ និងកាត់បន្ថយ ការបំពុលទឹក ។
- អនុវត្តការគ្រប់គ្រង សំណល់រឹង និងសារធាតុប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់ដទៃទៀត ប្រកបដោយសុវត្ថិភាពបរិស្ថាន ។
- ត្រួតពិនិត្យនិងកាត់បន្ថយ ការបំពុលខ្យល់ និង ការរំខានដោយសំលេងនិងរំញ័រ ។
- ជំរុញការអនុវត្ត *ការប្រើប្រាស់កាកសំណល់ឡើងវិញ ការកែច្នៃកាកសំណល់សម្រាប់ប្រើប្រាស់ជាវត្ថុធាតុដើម និងការកាត់បន្ថយការបង្កើតកាកសំណល់* (3R) ដើម្បីកាត់បន្ថយសំណល់ និងកែច្នៃ សម្រាប់ប្រើប្រាស់ឡើងវិញ ឬនាំចេញ ។

- ពិនិត្យពិចារណា ដាក់បញ្ចូលបន្ថែម នូវសារធាតុក្នុងខ្យល់ ដែលអាចបង្កគ្រោះថ្នាក់ ដល់សុខភាពនិងបរិស្ថាន នៅក្នុងការងារតាមដានត្រួតពិនិត្យ គុណភាពខ្យល់ ។
- ពង្រឹង គុណភាព និង សមត្ថភាព មន្ទីរពិសោធន៍ ។
- ពង្រឹងសមត្ថភាពមន្ត្រីជំនាញស្តីពី ការបំពុលបរិស្ថាន ព្រមទាំង លើកកម្ពស់ការយល់ដឹងរបស់សាធារណជន ស្តីពី ការការពារបរិស្ថាន ។

៤៣០. នៅក្នុងផ្នែក *ការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ និងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ក្រសួងបរិស្ថាន* នឹងអនុវត្ត សកម្មភាពមួយចំនួន ដូចខាង ក្រោម :

- ពង្រឹងការគ្រប់គ្រងធនធានធម្មជាតិ ។
- រៀបចំ ផែនទី ការបោះបង្គោលព្រំប្រទល់ ការកំណត់តំបន់គ្រប់គ្រង និង ការគ្រប់គ្រងទិន្នន័យ នៅ តំបន់ការពារធម្មជាតិ ។
- រៀបចំ បង្កើតរុក្ខឧទ្យានជាតិ និងឧទ្យានជាតិសមុទ្រ ។
- កំណត់តំបន់សក្តានុពល សម្រាប់ការចូលរួមលើកកម្ពស់ជីវភាពរស់នៅរបស់សហគមន៍ នៅតំបន់ការពារ ធម្មជាតិ ។
- ពង្រឹងការគ្រប់គ្រងសហគមន៍តំបន់ការពារធម្មជាតិ ។
- ពង្រឹង ការគ្រប់គ្រង និងការអភិរក្ស តំបន់ដីសើម ទីជម្រាល ឋបនីយជីវមណ្ឌល និងតំបន់ឆ្នេរ ។
- បន្តរៀបចំទិវា ដីសើម ។
- ផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ ការងារជាយុទ្ធសាស្ត្រមួយចំនួន ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ :
  - ➢ ពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់ *លេខាធិការដ្ឋានគណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ* ។
  - ➢ ជំរុញ និងសម្របសម្រួលការបញ្ជ្រាបការងារប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ទៅក្នុងវិស័យពាក់ព័ន្ធ ។
  - ➢ បន្តរៀបចំ *របាយការណ៍ជាតិលើកទី២* ក្រោមអនុសញ្ញាក្របខ័ណ្ឌសហប្រជាជាតិស្តីពីការប្រែប្រួល អាកាសធាតុ ។
  - ➢ រៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រ និងផែនការសកម្មភាពជាតិ ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ។
  - ➢ ជំរុញនូវការបង្កើតមូលនិធិប្រែប្រួលអាកាសធាតុជាតិ ។
  - ➢ ជំរុញការអនុវត្ត និងធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្ម *កម្មវិធីសកម្មភាពជាតិ* ស្តីពីការ *បន្សាំនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ* ។
  - ➢ បន្តកំណត់រកនិងជំរុញការអនុវត្ត យន្តការអភិវឌ្ឍន៍ស្អាត និងគម្រោងកាត់បន្ថយឧស្ម័នផ្ទះកញ្ចក់ នានា ។
  - ➢ អប់រំ និងផ្សព្វផ្សាយ ដល់សាធារណជន ស្តីពី ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ។
  - ➢ កៀរគរធនធាន និងការគាំទ្រ សម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ។

- ធ្វើវិមជ្ឈការ ការធ្វើសារពើភ័ណ្ឌឧស្ម័នផ្ទះកញ្ចក់ និងរៀបចំប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងទិន្នន័យមូលដ្ឋាន ។

៤៣១. ដើម្បីផ្តល់ *ការអប់រំពីបរិស្ថាន និងព័ត៌មានស្តីពីបរិស្ថាន ក្រសួងបរិស្ថាន* នឹង :

- សម្របសម្រួល និង សហការ ជាមួយ ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ លើការងារអប់រំបរិស្ថាន ដើម្បីការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាព ។
- ពង្រឹងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស សម្រាប់ការងារអប់រំបរិស្ថាន ដើម្បីការអភិវឌ្ឍប្រកបដោយចីរភាព ។
- អនុវត្តកម្មវិធីលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងពីបរិស្ថាន និងការផ្លាស់ប្តូរព័ត៌មានទាន់ហេតុការណ៍ ដើម្បីបន្សុំានឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ។
- លើកកម្ពស់ការអប់រំនិងការផ្សព្វផ្សាយ ពី គ្រោះថ្នាក់នៃការប្រើប្រាស់សារធាតុ ប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់ និងសំណល់របស់វា នៅក្នុងគ្រប់ដំណាក់កាលទាំងអស់នៃសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ច រួមមាន ការផលិត ការនាំចូល-ការនាំចេញ ការស្តុកទុក ការដឹកជញ្ជូន ការចែកចាយ ការប្រើប្រាស់ និង ការបោះបង់ចោល ។

ការគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ

៤៣២. នៅក្នុង នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ លើការអនុវត្ត *"ផែនការសកម្មភាព និងយុទ្ធសាស្ត្រជាតិ សម្រាប់ការកាត់បន្ថយហានិភ័យគ្រោះមហន្តរាយ ២០០៨-២០១៣"* តាមរយៈ ការពង្រឹងយន្តការមួយ ដែលមានការចូលរួម និងការសម្របសម្រួលដ៏មានប្រសិទ្ធភាព ពីគ្រប់អ្នកមានចំណែកពាក់ព័ន្ធ ទាំងក្នុង *រាជរដ្ឋាភិបាល* ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ផ្នែកឯកជន និងអង្គការសង្គមស៊ីវិល ។ ដើម្បីសម្រេចគោលដៅជាយុទ្ធសាស្ត្រ ក្នុងការគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ *គណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ* នឹងអនុវត្តកម្មវិធីអាទិភាព ដូចតទៅ :

- ធ្វើការកែទម្រង់ប្រព័ន្ធនិងយន្តការគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងតម្រូវការ នៅគ្រប់កម្រិត ។
- ជំរុញការបង្កើតក្រុមការងារគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ (នៅក្នុងក្រសួង-ស្ថាប័នដែលមិនទាន់មានក្រុម-ការងារនេះ) និងការកែសម្រួលរចនាសម្ព័ន្ធក្រុមការងារ (នៅក្នុងក្រសួង-ស្ថាប័នដែលបានបង្កើតក្រុម-ការងារនេះរួចហើយ) ដោយផ្អែកលើស្មារតី *អនុក្រឹត្យលេខ ៣០ អនក្រ.បក ចុះថ្ងៃទី៩ ខែមេសា ឆ្នាំ ២០០២ ស្តីពីការរៀបចំ និងប្រព្រឹត្តទៅរបស់គណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ* ។
- រៀបចំ ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត នីតិវិធីប្រតិបត្តិការស្តង់ដារ និងគោលការណ៍ណែនាំជាគោលនយោបាយ សម្រាប់ការងារគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ ។

- រៀបចំ និងអនុវត្ត ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រជាតិ៥ឆ្នាំ និង ផែនការសកម្មភាពប្រចាំឆ្នាំ ដើម្បីលើកកម្ពស់ការបញ្ជ្រាប និងការធ្វើសមាហរណកម្ម *ការកាត់បន្ថយហានិភ័យគ្រោះមហន្តរាយ* និង*ការត្រៀមបង្ការសម្រាប់ឆ្លើយតបគ្រោះអាសន្ន* ទៅក្នុងការអភិវឌ្ឍវិស័យសង្គមកិច្ចនិងសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ច និងការស្តារឡើងវិញ ក្រោយគ្រោះមហន្តរាយ ។

៤៣៣. *រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងពង្រឹង តួនាទី របស់ *គណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ* ក្នុងការសម្របសម្រួលការអនុវត្ត *ផែនការសកម្មភាពជាតិនៃយុទ្ធសាស្ត្រ សម្រាប់ការកាត់បន្ថយហានិភ័យគ្រោះមហន្តរាយ ២០០៨-២០១៣* ដែលមានសមាសភាពសំខាន់ចំនួន៦ គឺ :

- ធានាឱ្យបាននូវការកាត់បន្ថយហានិភ័យនៃគ្រោះមហន្តរាយ និង ការត្រៀមបង្ការ សម្រាប់ឆ្លើយតបគ្រោះអាសន្ន ទាំងនៅ ថ្នាក់ជាតិ និង មូលដ្ឋាន ។
- ពង្រឹងការគ្រប់គ្រងហានិភ័យ គ្រោះមហន្តរាយ និង ការត្រៀមបង្ការ សម្រាប់ឆ្លើយតប គ្រោះអាសន្ន ថ្នាក់ក្រោមជាតិ និង ថ្នាក់មូលដ្ឋានសហគមន៍ ។
- កំណត់ ប៉ាន់ប្រមាណ និង តាមដានត្រួតពិនិត្យ មុខសញ្ញាគ្រោះថ្នាក់ និង លើកកម្ពស់ការផ្តល់ដំណឹងជាមុន ។
- ប្រើប្រាស់ ចំណេះដឹង ការរកឃើញថ្មីៗ និង ការអប់រំ ដើម្បី កសាងវប្បធម៌សុវត្ថិភាព និង សមត្ថភាពទប់ទល់ហានិភ័យ គ្រោះមហន្តរាយ ឱ្យបាននៅគ្រប់កម្រិត ។
- បញ្ជ្រាប ការកាត់បន្ថយហានិភ័យនៃគ្រោះមហន្តរាយ ទៅក្នុង គោលនយោបាយ និង កម្មវិធី នានា របស់ក្រសួង-ស្ថាប័ន ពាក់ព័ន្ធ ។
- ពង្រឹងការត្រៀមបង្ការ សម្រាប់ឆ្លើយតបគ្រោះមហន្តរាយ ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព នៅគ្រប់កម្រិត ។

៤៣៤. នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃកិច្ចសហប្រតិបត្តការតំបន់ *គណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ* នឹងចាប់ផ្តើមអនុវត្ត កិច្ចប្រតិបត្តិការនៃ*មូលនិធិអាស៊ានសម្រាប់គ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ*ពី ខែមករា ឆ្នាំ២០១០ ។

ការអភិវឌ្ឍជនបទ

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៤៣៥. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* នៅតែចាត់ទុកថា *ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ* តាមរបៀបមួយដ៏ឆាប់តាមដែលអាចធ្វើបាន គឺជាអាទិភាពដ៏ចម្បងមួយ ។ ការអភិវឌ្ឍជនបទ គឺមានសារៈសំខាន់បំផុតសម្រាប់ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ដោយហេតុថា ៨៥ភាគរយនៃប្រជាជនក្រីក្រ រស់នៅតំបន់ជនបទ ។ *រាជរដ្ឋា-*

ភិបាល នឹងបន្តជំរុញការអនុវត្តកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ជនបទចម្រុះ ដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ជាសំខាន់ ទៅលើកត្តាដែលមានផលប៉ះពាល់ជាវិជ្ជមានទៅលើប្រជាពលរដ្ឋក្រីក្រនៅតំបន់ជនបទ ដូចជា *ការពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័ន និងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស ការអនុវត្តការធ្វើផែនការមូលដ្ឋានចម្រុះ ការកសាងផ្លូវជនបទ ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកនៅជនបទ ការថែទាំសុខភាពបឋមនិងការងារអនាម័យជនបទ ការអភិវឌ្ឍសហគមន៍ និងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជនបទ* ដើម្បីលើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ឱ្យមានភាពប្រសើរជាងមុន ជាពិសេស ប្រជាជននៅជនបទ ។

៤៣៦. ដើម្បីសម្រេចបាននូវគោលដៅនានានៃការអភិវឌ្ឍជនបទ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី ៤ នៃរដ្ឋសភា* នឹងបន្តការផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ :

- ការពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័ន ដោយ បន្តការពង្រឹងនិងការអភិវឌ្ឍស្ថាប័នថ្នាក់ជាតិ តាមរយៈ ការអភិវឌ្ឍផ្នែករូបវន្ត និងការកសាងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ព្រមទាំង បន្តការពង្រឹងនិងការអភិវឌ្ឍស្ថាប័នថ្នាក់ក្រោមជាតិ តាមរយៈ ការពង្រឹង *មន្ទីរអភិវឌ្ឍន៍ជនបទរាជធានី-ខេត្ត* និង *ការិយាល័យអភិវឌ្ឍន៍ជនបទស្រុក-ខណ្ឌ* ។
- ការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស ដោយបន្តការអប់រំ បណ្តុះបណ្តាលនូវចំណេះដឹងជំនាញផ្សេងៗ និងបង្កើនការយល់ដឹងអំពីបញ្ហាយេនឌ័រក្នុងការអភិវឌ្ឍ ដល់មន្ត្រីរបស់ *ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ* និងប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ ដោយរួមទាំង ប្រជាជនជាជនជាតិដើមភាគតិច ផងដែរ ។
- ការបន្តអនុវត្ត *ការធ្វើផែនការមូលដ្ឋានចម្រុះ* ដែលជាក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រមួយដ៏សំខាន់ សម្រាប់ធ្វើការកំណត់ឱ្យបានប្រសើរជាងមុន នូវអាទិភាពទាំងឡាយ និង សម្រាប់ការរៀបចំកសាងកម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ លើការផ្តល់សេវាកម្មគាំទ្រ និងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ នៅជនបទ ។
- ការផ្តល់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដឹកជញ្ជូនជនបទ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវលទ្ធភាពទទួលបានសេវាកម្មរបស់ប្រជាជននៅជនបទ និង ធ្វើឱ្យមានភាពងាយស្រួលដល់ ការដឹកជញ្ជូនផលិតផលនៅជនបទ ទៅកាន់ទីផ្សារ ជាពិសេស ការសាងសង់ជាជំហានៗ នូវផ្លូវមានគុណភាពខ្ពស់ ដែលធានាដល់ការប្រើប្រាស់បានរយៈពេលវែង ។
- ការបន្តការគាំទ្រដល់ *ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់* ដើម្បីអនុវត្តគម្រោងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធជនបទខ្នាតតូច នៅក្នុងមូលដ្ឋានឃុំ-សង្កាត់ ។
- ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ ការទទួលបានទឹកស្អាតសម្រាប់បរិភោគ និងសេវាអនាម័យ ជាពិសេស នៅសហគមន៍ជនបទដែលរស់នៅក្នុងតំបន់ខ្វះខាតទឹក ក៏ដូចជា ទឹកប្រើប្រាស់ក្នុងគ្រួសារ និងទឹកសម្រាប់ការស្រោចស្រព ។

- ការជំរុញដំណើរការនៃ "*ភូមិមួយ-ផលិតផលមួយ*" សំដៅលើកទឹកចិត្តដល់ការបង្កើតផលិតផល ដែលមានតម្លៃខ្ពស់ ដើម្បីទាក់ទាញឱ្យមានការចូលរួម ពីផ្នែកឯកជន ។
- ការពង្រឹងនិងគាំទ្រយន្តការដែលមានស្រាប់របស់ *ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់* ដើម្បី ដឹកនាំការអភិវឌ្ឍភូមិ ដោយមានការចូលរួមពីសហគមន៍មូលដ្ឋាន និង ជំរុញការអភិវឌ្ឍភូមិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ជាពិសេស របស់គ្រួសារយោធិននិងនគរបាល រស់នៅតាមបណ្តោយព្រំដែនទិសខាងលិចនិងខាងជើង *នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* ដើម្បីប្រែក្លាយអតីតតំបន់ប្រយុទ្ធ ឱ្យក្លាយទៅជាតំបន់ដែលមានការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច និង សង្គមកិច្ច ដោយផ្សារភ្ជាប់ជាមួយនឹងយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់ការការពារបូរណភាពទឹកដី ។
- ការបង្កើនថវិកាប្រចាំឆ្នាំ ១ភាគរយ នៃថវិកាចំណាយរបស់ក្រសួង-ស្ថាប័ន នីមួយៗ ដើម្បីយកទៅធ្វើការអភិវឌ្ឍតំបន់ទល់ដែន*កម្ពុជា-វៀតណាម-ឡាវ* និង *កម្ពុជា-ឡាវ-ថៃ* ។
- ការបន្តជំរុញ ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជនបទ តាមរយៈ ការបង្កើនទំហំមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ និងជំរុញការប្រើប្រាស់ឥណទានជនបទប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ក្នុងអត្រាការប្រាក់ទាប ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោង ដើម្បីអនុវត្ត គោលនយោបាយអាទិភាព

៤៣៧. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព *សម្រាប់និតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ* នឹងត្រូវបន្តអនុវត្តសកម្មភាព ដូចតទៅ ៖

- ផ្តល់អាទិភាពដល់ ការពង្រឹងនិងការអភិវឌ្ឍស្ថាប័ន សម្រាប់ *ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ* ទាំងថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ ក៏ដូចជា ការជំរុញការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស សម្រាប់ មន្ត្រីរាជការរបស់*ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ* និង ប្រជាពលរដ្ឋជនបទទូទៅ រួមទាំង ជនជាតិដើមភាគតិច ផងដែរ ។
- អនុវត្ត *ការធ្វើផែនការមូលដ្ឋានចម្រុះ* ដោយធ្វើការបញ្ចប់ការងារនេះ នៅតាមបណ្តាខេត្តដែលកំពុងអនុវត្ត និងពង្រីកទំហំការងារទៅបណ្តាខេត្តផ្សេងៗទៀតដែលពុំទាន់បានអនុវត្ត ។
- ធ្វើបញ្ជីសារពើភណ្ឌផ្លូវជនបទគ្រប់ប្រភេទ ហើយបញ្ចូលផ្លូវទាំងនោះទៅក្នុងផែនទីផ្លូវរបស់ក្រសួង ព្រមទាំងដាក់ស្លាកឈ្មោះផ្លូវនិងសញ្ញាចរាចរណ៍ ។
- លើកកម្ពស់គុណភាពផ្លូវជាបណ្តើរៗ ពីក្រាលគ្រួសក្រហម ឱ្យទៅជាផ្លូវបេតុង ឬ ក្រាលកៅស៊ូ លើគ្រឹះដីដែលធ្វើស្ថេរកម្ម ដោយលាយជាមួយផ្ទាំកំបោរនិងស៊ីម៉ង់ត៍ ។
- សាងសង់ថ្មី ជួសជុល និង ថែទាំ អណ្តូងទឹកគ្រប់ប្រភេទដែលមានស្រាប់ ផ្តល់ស្រះទឹក និងផលិតពាងយក្ស ដើម្បីផ្គត់ផ្គង់ ទឹកស្អាតសម្រាប់បរិភោគ និងទឹកសម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងគ្រួសារ ព្រមទាំង កសាងប្រព័ន្ធស្រោចស្រពខ្នាតតូច ។
- ផ្តល់ការអប់រំអំពីសុខភាពនិងអនាម័យ ព្រមទាំង សាងសង់បង្គន់អនាម័យ ។

- បង្កើត *គណៈកម្មាធិការអភិវឌ្ឍន៍ភូមិ* នៅក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធនិងប្រព័ន្ធដែលមានស្រាប់របស់ *ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់* ។ ក្រសួងមហាផ្ទៃនិងក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ សហការរៀបចំ បែបបទ នីតិវិធីនៃ ការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅរបស់ *គណៈកម្មាធិការអភិវឌ្ឍន៍ភូមិ* ។
- បន្តធ្វើសកម្មភាពណែនាំឱ្យប្រជាជន បានយល់ដឹង ពីអត្ថប្រយោជន៍ *"ភូមិមួយ-ផលិតផលមួយ"* ។
- ជំរុញការអនុវត្តគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ភូមិរបស់ប្រជាជន ជាពិសេស របស់គ្រួសារយោធិននិងនគរបាល ដែលរស់នៅតាមតំបន់ទល់ដែន ទិសខាងលិចនិងខាងជើង នៃ*ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* ដោយកសាងប្រព័ន្ធផ្លូវ ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រខ្នាតតូច អណ្តូងទឹក ផ្ទះ សាលារៀន មណ្ឌលសុខភាព ទីផ្សារជាដើម ព្រមទាំងផ្តល់ជីបង្កបង្កើនផលកសិកម្ម ជូនប្រជាជនទាំងនោះ ។
- កសាងមជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍សហគមន៍ នៅតាមទីកន្លែងដែលចាំបាច់នៃរាជធានី-ខេត្ត ដើម្បីធ្វើជាកន្លែងពិសោធន៍បច្ចេកវិទ្យាដាំដុះ ដំណាំកសិកម្មផ្សេងៗ សម្រាប់បង្ហាញដល់គ្រួសារកសិករនៅក្នុងសហគមន៍ ប្រយោជន៍ឱ្យពួកគាត់យកបទពិសោធន៍ដែលទទួលបានជោគជ័យ ទៅអនុវត្ត ដើម្បីបង្កើនចំណូលគ្រួសារ ។
- ជំរុញការអនុវត្តកម្មវិធីសន្តិសុខស្បៀង តាមគ្រួសារកសិករ នៅក្នុងភូមិ ។
- ចងក្រងគ្រួសារកសិករជាសមាគមន៍ សម្រាប់ការផ្តល់ឥណទានជនបទ ក្នុងអត្រាការប្រាក់ទាប ដើម្បីយកទៅប្រើប្រាស់ ក្នុងការទិញជីនិងពូជ ការបង្កបង្កើនផល ការចិញ្ចឹមសត្វ ឬការបង្កើតមុខជំនួញខ្នាតតូច ដើម្បី បង្កើនប្រាក់ចំណូលប្រចាំគ្រួសារ ព្រមទាំង ណែនាំឱ្យប្រជាជនបង្កើតធនាគារគោ/ក្របី និងធនាគារស្រូវ ដើម្បីឱ្យប្រជាជនមានលទ្ធភាពជួយគ្នាទៅវិញទៅមក ក្នុងរូបភាពជាការប្រើប្រាស់ទុនបង្វិលម្តងម្នាក់ ។

តារាងទី១៦ : សូចនាករសំខាន់ៗ របស់ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ

សូចនាករ	២០០៨ ជាក់ស្តែង	២០០៩ ប៉ាន់ស្មាន	២០១០ ប៉ាន់ស្មាន	២០១១ ប៉ាន់ស្មាន	២០១២ ប៉ាន់ស្មាន	២០១៣ ប៉ាន់ស្មាន	២០១៥ គោលដៅ
ការស្តារផ្លូវថ្នល់ជនបទ ២៨ ០០០ គ.ម	២៤ ១៤០	២៥ ៦៥៨	២៦ ៦៥៨	២៧ ៦៥៨	២៨ ៦៥៨	២៩ ៦៥៨	៣២ ០០០
ការទទួលបានទឹកស្អាត (% នៃប្រជាជននៅជនបទ)	៤០,៤៩	៤១,៩៩	៤៣,៤៩	៤៤,៩៩	៤៦,៤៩	៤៧,៦៩	៥០,០៩
ការទទួលបានអនាម័យនៅជនបទ (%នៃប្រជាជន នៅជនបទ)	២៣,២៤	២៤,២៤	២៥,០០	២៧,០០	២៩,០០	៣១,០០	៣៣,០០

សម្គាល់: គោលដៅស្តារនិងអភិវឌ្ឍ ផ្លូវជនបទ ដែលក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទបានកំណត់ក្នុង *ផយអជ* ក្នុង *ប្រវែង ២៥ ០០០ គ.ម សម្រាប់ឆ្នាំ២០១០* នោះ បច្ចុប្បន្ន ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ បានអនុវត្តសម្រេច និងលើសផែនការ ចាប់តាំងពី *ឆ្នាំ២០០៩* ពោល គឺអនុវត្តបាន *ប្រវែង ២៥ ៦៥៨ គ.ម* ។ *គោលដៅថ្មីសម្រាប់ឆ្នាំ២០១៥* ដែលជា *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ នឹងខិតខំអនុវត្តសម្រេចឱ្យបាន *ប្រវែង ៣២ ០០០ គ.ម* គឺជាតួលេខលើសប្រវែងផ្លូវជនបទមានក្នុងអំឡុងមុនបណ្តាឆ្នាំ១៩៧៩ ដែលបានកំណត់យក*ប្រវែង ២៨ ០០០ គ.ម* ។

៤. ការបន្តស្តារនិងកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត

៤៣៨. មុំ ឬសមាធាតុរង ទាំង៤ នៃចតុកោណ *ការបន្តការស្តារ និង កសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត* រួមមាន : *(១) ការបន្តស្តារ និងកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគមនាគមន៍ (២) ការគ្រប់គ្រងធនធានទឹក និងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ (៣) ការអភិវឌ្ឍន៍វិស័យថាមពល និង (៤) ការអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានទូរគមនាគមន៍* ។

៤.១ ការបន្តស្តារនិងកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគមនាគមន៍

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៤៣៩. ក្នុងបរិការណ៍កម្ពុជាបច្ចុប្បន្ន បណ្តាញគមនាគមន៍ គឺជា *"ក្បាលរថភ្លើងនៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ច"* ។ ការតភ្ជាប់គ្រប់ច្រកល្ហកទាំងអស់នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ធ្វើឱ្យបណ្តាញគមនាគមន៍ ក្លាយជាសរីរាង្គសេដ្ឋកិច្ចមួយ និងជួយធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាទៅក្នុងសេដ្ឋកិច្ចតំបន់ និងពិភពលោក ។ លើមូលដ្ឋាននៃសមិទ្ធផល *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានបញ្ចប់ស្ទើរតែទាំងស្រុង នូវការស្តារ និងកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្តផ្លូវជាតិសំខាន់ៗ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* នឹងបន្តផ្តល់អាទិភាពខ្ពស់ លើការស្តារ និងកសាងប្រព័ន្ធគមនាគមន៍ដឹកជញ្ជូនពហុប្រភេទ ដែលតភ្ជាប់រវាងគ្រប់តំបន់ នៅទូទាំងប្រទេស និងតភ្ជាប់ជាមួយបណ្តាប្រទេសជិតខាង ។ តាមរយៈនេះ ប្រព័ន្ធគមនាគមន៍ នឹងអាចផ្តល់សេវាដឹកជញ្ជូន ងាយស្រួល មានស្ថិរភាព មានសុវត្ថិភាព មានប្រសិទ្ធភាពសេដ្ឋកិច្ច មានតម្លៃទាប ក្នុងទិសដៅសម្រួលដល់ការធ្វើ ពាណិជ្ជកម្ម ជំរុញវិស័យទេសចរណ៍ ការអភិវឌ្ឍជនបទ ការធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចនៅក្នុងតំបន់និងសកលលោក ព្រមទាំង បម្រើដល់កិច្ចការពារជាតិផងទៀតផង ។

៤៤០. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* មានគោលដៅបន្តស្តារហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធគមនាគមន៍ ដោយផ្តោតអាទិភាពខ្ពស់ លើការថែទាំផ្លូវជាតិ ការបន្តកសាងឡើងវិញផ្លូវខេត្តនិងជនបទ ការពង្រីកសមត្ថភាពរបស់កំពង់ផែសំខាន់ៗ និង ការស្តារបណ្តាញផ្លូវដែក ដើម្បីតភ្ជាប់បណ្តាញផ្លូវដែកកម្ពុជា ទៅប្រព័ន្ធផ្លូវដែកប្រទេសជិតខាង ក្នុងក្របខ័ណ្ឌមហាអនុ-តំបន់ទន្លេមេគង្គ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងខិតខំប្រឹងប្រែង ដើម្បីធ្វើឯកជនភាវូបនីយកម្មនូវកិច្ចប្រតិបត្តិការអាជីវកម្មនៃរាជាស្វ័យយានកម្ពុជា ព្រមទាំង នឹងបន្តលើកទឹកចិត្តដល់ការចូលរួមពីវិស័យឯកជន ក្នុងការស្តារ-ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និង ការផ្តល់សេវាដឹកជញ្ជូន ។

៤៤១. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងស្វែងរកការបង្កើនការចូលរួមពីផ្នែកឯកជន តាមរយៈ ដំណើរការដេញថ្លៃ ក្នុងកិច្ចសន្យា ថែទាំផ្លូវខួប និង ថែទាំជាប្រចាំ ។ ដំណើរការនេះ នឹងពង្រឹង ការគ្រប់គ្រងនិងការត្រួតពិនិត្យបច្ចេក-ទេស និង សមត្ថភាពសវនកម្ម របស់ *មន្ទីរសាធារណការនិងដឹកជញ្ជូន* និង *មន្ទីរអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ* ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តអនុវត្តគោលនយោបាយ បើកចំហជើងមេឃ ពង្រឹងសុវត្ថិភាពហោះហើរ ព្រមទាំង ពង្រឹងសេវាកម្មព្រលានយន្តហោះ ។

៤៤២. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងជំរុញអនុម័ត គោលនយោបាយដឹកជញ្ជូន *ច្បាប់ស្តីពីផ្លូវថ្នល់* ព្រមទាំង ច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានផ្សេងៗទៀត សម្រាប់ ការគ្រប់គ្រងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដឹកជញ្ជូន ឱ្យកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក៏នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ ផងដែរ លើសុវត្ថិភាពចរាចរណ៍ និងមានវិធានការយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ ចំពោះបទល្មើសដឹកជញ្ជូនលើសទម្ងន់ ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៤៤៣. *ក្រសួងសាធារណការនិងដឹកជញ្ជូន* មានភារកិច្ចដឹកនាំការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិ ទាក់ទងនឹងគ្រប់ការងារសាងសង់សាធារណៈ តាមរយៈ (១) ការបង្កើតក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត និងការធ្វើកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយស្ថាប័ននានា ដើម្បីអភិវឌ្ឍប្រទេស (២) ការសាងសង់និងថែរក្សារាល់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដឹកជញ្ជូន ដូចជា ផ្លូវថ្នល់ ស្ពាន កំពង់ផែ ផ្លូវដែក និងផ្លូវទឹក (៣) ការបង្កើតលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តសម្រាប់អភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដឹកជញ្ជូន ផ្លូវថ្នល់ កំពង់ផែ ផ្លូវដែក និងផ្លូវទឹក (៤) ការបង្កើតលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តសម្រាប់ការដឹកជញ្ជូនតាម ផ្លូវថ្នល់ ផ្លូវដែក និងផ្លូវទឹក និង ការត្រួតពិនិត្យ ការដឹកជញ្ជូនតាម ផ្លូវថ្នល់ ផ្លូវដែក និងផ្លូវទឹក (៥) ការចូលរួមរៀបចំនិងសហការ ក្នុងការបង្កើតច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តផ្សេងៗ ដែលទាក់ទងនឹងការសាងសង់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដឹកជញ្ជូន និងការងារដឹកជញ្ជូន (៦) ការសម្រេចឱ្យបាននូវការសាងសង់ផ្សេងៗទៀត ដែល *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ប្រគល់ជូន (៧) ការធ្វើកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយ *រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល* ក្នុងការងារសាងសង់ព្រលានយន្តហោះ និង (៨) ជំរុញឱ្យមានការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនិងបុរស នៅក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយទាំងអស់ខាងលើ ព្រមទាំង បង្កើនតួនាទីនិងភាពអង់អាច ផ្នែកបច្ចេកទេសគ្រប់គ្រង ដឹកនាំ និង ការពារសិទ្ធិទទួលបាននូវផលប្រយោជន៍របស់ស្ត្រី ជាមន្ត្រីរាជការនិងប្រជាពលរដ្ឋ ក្នុងវិស័យសាធារណការ និង ការដឹកជញ្ជូន ។

៤៤៤. *ក្រសួងសាធារណការនិងដឹកជញ្ជូន* បានរៀបចំផ្តល់សេវាកម្ម តាមរយៈ តួនាទី/កម្មវិធី ដូចខាងក្រោម :

- *អគ្គនាយកដ្ឋានការងារសាធារណៈ* ទទួលខុសត្រូវក្នុងការ ពិនិត្យមើលការសាងសង់ ជួសជុល និងថែរក្សាហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ផ្លូវថ្នល់ និងស្ពាន ។ អគ្គនាយកដ្ឋាននេះ មាន ៥នាយកដ្ឋាន គឺ *នាយកដ្ឋានរចនាសម្ព័ន្ធផ្លូវថ្នល់ មជ្ឈមណ្ឌលគ្រឿងចក្រធុនធ្ងន់ មជ្ឈមណ្ឌលស្រាវជ្រាវបច្ចេកទេស នាយកដ្ឋានផ្លូវទឹក និងនាយកដ្ឋានសំណង់ផ្លូវអាកាស* ។
- *អគ្គនាយកដ្ឋានផែនការនិងរដ្ឋបាល* ទទួលខុសត្រូវ ជាអ្នកធ្វើទំនាក់ទំនងនិងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការរបស់ក្រសួង គ្រប់គ្រងការងារផ្សេងៗទាក់ទងនឹង ការងាររដ្ឋបាល ធនធានមនុស្សនិងបុគ្គលិក សំភារៈបរិក្ខា គណនេយ្យហិរញ្ញវត្ថុ ការរៀបចំការបណ្តុះបណ្តាល និង ផែនការ ។ អគ្គនាយកដ្ឋាន នេះ មាន ៥នាយកដ្ឋាន គឺ *នាយកដ្ឋានផែនការនិងវិនិយោគ នាយកដ្ឋានរដ្ឋបាល នាយកដ្ឋានបុគ្គលិកនិងធនធានមនុស្ស នាយកដ្ឋានគណនេយ្យនិងហិរញ្ញវត្ថុ និង នាយកដ្ឋានទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិ* ។

- *អគ្គនាយកដ្ឋានដឹកជញ្ជូន* ទទួលខុសត្រូវក្នុងការ គ្រប់គ្រង និងត្រួតពិនិត្យ ការដឹកជញ្ជូនតាម ផ្លូវថ្នល់ ផ្លូវទឹក និងសមុទ្រ និង រៀបចំច្បាប់ លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត នានា ដើម្បីសម្របសម្រួល និងធានាឱ្យការធ្វើដំណើរ ប្រកបដោយសុវត្ថិភាព ។ អគ្គនាយកដ្ឋាននេះ មាន ៣នាយកដ្ឋាន គឺ *នាយកដ្ឋានដឹកជញ្ជូនផ្លូវគោក នាយកដ្ឋានដឹកញ្ជូនផ្លូវទឹក និង នាយកដ្ឋាននាវាជំនួញសមុទ្រ* ។

៤៤៥. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា ក្រសួងសាធារណការនិងដឹកជញ្ជូន* នឹងអនុវត្តសកម្មភាព ដូចខាងក្រោម ៖

១. *វិស័យផ្លូវថ្នល់ ៖*

- បន្តពង្រឹងការងារគ្រប់គ្រងបណ្តាញផ្លូវថ្នល់ តាមរយៈ ៖
  - ការថែទាំជាប្រចាំ និងថែទាំខួប ។
  - ការទប់ស្កាត់ការដឹកជញ្ជូនលើសទម្ងន់ ។
  - ការរៀបចំគោលនយោបាយនានាស្តីពី ការអភិវឌ្ឍវិស័យសាធារណការ និងដឹកជញ្ជូន ជាពិសេស ផ្លូវថ្នល់ ។
  - ការរៀបចំ និងធ្វើបច្ចុប្បន្នភាព និងអនុម័តលើ យុទ្ធសាស្ត្រ និងផែនការមេ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍផ្លូវថ្នល់ ។
  - ការរៀបចំឯកសារច្បាប់ សម្រាប់ពង្រឹងការងារគ្រប់គ្រងផ្លូវថ្នល់ ដូចជា *ច្បាប់ស្តីពីផ្លូវថ្នល់* ។ល។
  - ការរៀបចំដាក់ប្រព័ន្ធលេខផ្លូវ ដែលគ្រប់គ្រងដោយ *ក្រសួងសាធារណការនិងដឹកជញ្ជូន* ។
  - ការថែទាំ និងកសាងបណ្តាញលូតាមទីប្រជុំជន ស្ថិតនៅតាមបណ្តោយផ្លូវជាតិ ។
  - ការថែទាំ និងដាក់ផ្លាកសញ្ញាចរាចរណ៍ គំនូសចរាចរណ៍ បង្គោលគីឡូម៉ែត្រ ។
  - ការពង្រឹងការត្រួតពិនិត្យ គុណភាពនិងរចនាសម្ព័ន្ធ ផ្លូវនិងស្ពាន ។
  - ការរៀបចំផែនការមេ សម្រាប់សាងសង់ផ្លូវវាងនៅ *រាជធានីភ្នំពេញ* និងតាមបណ្តាខេត្ត-ក្រុង មួយចំនួន ។
- បន្តការកសាងផ្លូវជាតិសំខាន់ៗ សម្រាប់បម្រើការងារធ្វើសមាហរណកម្មគ្រប់តំបន់ទាំងអស់ក្នុងប្រទេស និងការងារធ្វើសមាហរណកម្មកម្ពុជា ទៅក្នុងតំបន់ ដោយ ៖
  - បន្តស្តារផ្លូវជាតិសេសសល់ ដើម្បីភ្ជាប់ពីទីរួមខេត្ត ទៅរាជធានី និងភ្ជាប់ទៅប្រទេសជិតខាង ។
  - ស្តារនិងសាងសង់ផ្លូវ តភ្ជាប់ពីទីរួមខេត្តសំខាន់ៗ ទៅកាន់ប្រទេសជិតខាង ជាពិសេស ផ្លូវក្នុងតំបន់ត្រីកោណអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា-ឡាវ-វៀតណាម តំបន់ត្រីកោណមរកតកម្ពុជា-ឡាវ-ថៃ ផ្លូវក្នុងក្របខ័ណ្ឌកម្ពុជា-ឡាវ-មីយ៉ានម៉ា-វៀតណាម និងផ្លូវក្នុងក្របខ័ណ្ឌកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ អាយ៉េយ៉ាវ៉ាឌី-មេគង្គ-ចៅប្រាយ៉ា ។ល។
  - បន្តស្វែងរកប្រភពទុនដើម្បី ពង្រីកផ្លូវជុំវិញរាជធានីភ្នំពេញ សាងសង់ផ្លូវនៅជុំវិញទីក្រុងធំៗ និងដើម្បីពង្រីកផ្លូវជាតិ លេខ១ លេខ៤ លេខ៥ និង លេខ៦ ជាបួនខ្សែគន្លងចរាចរណ៍ ។

- ធ្វើការសិក្សា និងស្វែងរកប្រភពទុន ដើម្បី ស្តារនិងកសាងផ្លូវមួយចំនួន ដូចជា (១) ផ្លូវភ្ជាប់ខេត្តសៀមរាប-ព្រះវិហារ-ស្ទឹងត្រែង-រតនគិរី (២) ផ្លូវភ្ជាប់ពីខេត្តមណ្ឌលគិរី-ស្រុកកោះញែក-ស្រុកបានលុង-ព្រំដែនឡាវ (ផ្លូវជាតិលេខ៧៦ ផ្លូវជាតិលេខ៧៨អា ផ្លូវខេត្ត៣៧៨អា១ ផ្លូវខេត្ត៣០១បេ ផ្លូវខេត្ត៣០១អា) (៣) ផ្លូវតភ្ជាប់ពីផ្លូវជាតិលេខ៧-ជុំក្រឡ-សៀមប៉ាង-ព្រំដែនកម្ពុជា-ឡាវ (៤) ផ្លូវខ្សែក្រវាត់ព្រំដែន ខាងជើង ៣យ័ព្យ និង ឰសាន ។

- សហការជាមួយ *ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ* និង អាជ្ញាធរខេត្ត-ក្រុង ដើម្បីរៀបចំបណ្តាញផ្លូវ ឱ្យមានភាពរលូន និងស៊ីចង្វាក់គ្នា ។

២. *វិស័យដឹកជញ្ជូនផ្លូវគោក :*

- បំព្រួញរយៈពេលនៃ ការចុះបញ្ជីយានយន្ត និងការផ្តល់ស្លាកលេខយានយន្តនិងបណ្ណបើកបរ ។ល។
- ពង្រឹងការអនុវត្តនិងរៀបចំផែនការមេថ្មី ស្តីពី សុវត្ថិភាពចរាចរណ៍ផ្លូវគោក ។
- ជំរុញការអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់ព្រំដែន ដោយ :
  - ជំរុញការដឹកជញ្ជូនទំនិញជាមួយវៀតណាម ។
  - ជំរុញការអនុវត្ត *កិច្ចព្រមព្រៀងដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់ព្រំដែនជាមួយឡាវ* ។
  - ជំរុញការអនុវត្ត *កិច្ចព្រមព្រៀងដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់ព្រំដែនជាមួយថៃ* ។
  - ជំរុញការអនុវត្ត ការត្រួតពិនិត្យរួមគ្នា និង ការត្រួតពិនិត្យតាមបញ្ជរតែមួយ ជាមួយ វៀតណាម ឡាវ និងថៃ ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃមហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ។
  - ជំរុញការសម្រួលដល់ ការដឹកជញ្ជូនទំនិញឆ្លងកាត់ព្រំដែន និង ការដឹកជញ្ជូនទំនិញពហុរូបភាព រវាងរដ្ឋរបស់អាស៊ាន ។
- ពង្រឹងការគ្រប់គ្រងលើការផ្តល់សេវាសាធារណៈ សម្រាប់ ការគ្រប់គ្រងនិងការចុះបញ្ជីយានយន្តផ្លូវគោក និង ការផ្តល់បណ្ណបើកបរយានយន្តផ្លូវគោក ក្នុងក្របខ័ណ្ឌវិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ ។

៣. *វិស័យដឹកជញ្ជូនផ្លូវទឹក នាវាសមុទ្រ និងកំពង់ផែ :*

- ជំរុញឱ្យមានការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស នៅក្នុងវិស័យនាវាចរណ៍ តាមរយៈ ការវិនិយោគលើការបង្កើតគ្រឹះស្ថានអប់រំនិងការបណ្តុះបណ្តាល ក្នុងប្រទេស ផ្នែកនាវាចរណ៍សមុទ្រ និងផ្នែកនាវាចរណ៍ទន្លេ ។
- លើកទឹកចិត្តឱ្យមានការចូលរួមពីផ្នែកឯកជនក្នុង ការអភិវឌ្ឍការដឹកជញ្ជូនតាមនាវា ការអភិវឌ្ឍកំពង់ផែ ព្រមទាំង បង្កលក្ខណៈឱ្យមានភាពជាដៃគូ រវាង ផ្នែកឯកជន និង ផ្នែកសាធារណៈ ។
- ពង្រឹងការអនុវត្ត ច្បាប់និងបទប្បញ្ញត្តិ នៃ*ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* និង វិធាននានានៃកិច្ចព្រមព្រៀង ឬ អនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ដែល*ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* ជាភាគីហត្ថលេខី ស្តីពី ការដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវសមុទ្រ ផ្លូវទឹកក្នុងប្រទេស និង កំពង់ផែ ។

- រៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់និងបទប្បញ្ញត្តិនានាពាក់ព័ន្ធនឹង ការដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវសមុទ្រ ផ្លូវទឹកក្នុងប្រទេស និងកំពង់ផែ ។
- រៀបចំនិងពង្រឹង យន្តការគ្រប់គ្រង ការដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវសមុទ្រ ផ្លូវទឹកក្នុងប្រទេស និង កំពង់ផែ ។
- ធានាសុវត្ថិភាពនិងសន្តិសុខ សម្រាប់នាវានិងកំពង់ផែ និង រួមចំណែកការពារបរិស្ថាន រួមមាន វិធានការទប់ស្កាត់និងកាត់បន្ថយ ការបំភាយឧស្ម័នកាបូនិក នៅក្នុងវិស័យនាវាចរណ៍និងកំពង់ផែ ។
- ជំរុញ ការអភិវឌ្ឍនិងការប្រើប្រាស់ ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាទំនើប ដើម្បីជួយសម្រួលដល់បែបបទត្រួតពិនិត្យឱ្យបានឆាប់រហ័ស និង មានប្រសិទ្ធភាព ។
- បន្តការយកចិត្តទុកដាក់ លើការគ្រប់គ្រងការដឹកជញ្ជូនតាមដងទន្លេមេគង្គ ពីភ្នំពេញ ទៅសមុទ្រ ឆ្លងកាត់តាមប្រទេសវៀតណាម ។
- បញ្ចប់នូវការរៀបចំ *ផែនការមេផ្លូវទឹក* និងត្រៀមអនុវត្ត ។
- បន្តអនុវត្ត *គម្រោងទី២ នៅកំពង់ផែស្វយ័តក្រុងព្រះសីហនុ* ដែលត្រូវបានផ្តល់ហិរញ្ញប្បទានដោយ *ភ្នាក់ងារសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិជប៉ុន* :
  - ➢ ការសាងសង់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ សម្រាប់កសាងតំបន់*អភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចពិសេស* នៅលើផ្ទៃដី ៧០ហិកតារបស់កំពង់ផែ (នៅក្នុង ជំហានទី១និងទី២) ។
  - ➢ គម្រោងសាងសង់កំពង់ផែពហុបំណង សម្រាប់ការគាំទ្រផ្នែកទ្រភស្តុភារកម្មដល់ការរុករកប្រេង នៅក្នុងលំហសមុទ្រ និង កំពង់ផែសម្រាប់ទំនិញពិសេស ។

៤. វិស័យផ្លូវដែក :

- ជំរុញ ការងារស្តារផ្លូវដែកទាំងពីរទិស និង ការតភ្ជាប់ជាមួយប្រព័ន្ធផ្លូវដែករបស់ប្រទេសថៃ ។
- ជំរុញការសិក្សាបញ្ចប់ស្តីពីគម្រោងផ្លូវដែក ពី *បាត់ដឹង* (កម្ពុជា) - *ឡុកនិញ* (វៀតណាម) ក្នុងក្របខ័ណ្ឌផ្លូវដែកអាស៊ាន *(ផ្លូវដែកតភ្ជាប់ សិង្ហបុរី-គុនមិញ)* ។
- លើកកម្ពស់ការគ្រប់គ្រងការអនុវត្ត កិច្ចសន្យាស្តីពីការផ្តល់សម្បទានឱ្យផ្នែកឯកជន ធ្វើការគ្រប់គ្រងនិងធ្វើអាជីវកម្មលើផ្លូវដែកកម្ពុជា ដែលជាគម្រោងមួយ ក្នុងរូបភាពនៃ ភាពជាដៃគូរវាងផ្នែកសាធារណៈនិងផ្នែកឯកជន ។
- ជំរុញ ការរៀបចំនាយកដ្ឋានផ្លូវដែកថ្មី និង ការបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្ស ។

៥. សេវាបញ្ជូនទំនិញ ការដឹកជញ្ជូនពហុរូបភាព ភស្តុភារកម្ម និង សេវាភ្នាក់ងារនាវា :

- រៀបចំផែនការមេស្តីពី ការផ្គត់ផ្គង់ភស្តុភារ និង ការដឹកជញ្ជូនពហុរូបភាព នៅក្នុងប្រទេសនិងតំបន់ ដើម្បីបង្កឱ្យមានការសម្រួលពាណិជ្ជកម្ម ដោយមានកិច្ចសហការជាមួយស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ដទៃទៀត ។

- បង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃ សេវាបញ្ជូនទំនិញ ការដឹកជញ្ជូនពហុរូបភាព ភស្តុភារកម្ម និង *ភ្នាក់ងារកម្ពុជានាវាចរណ៍ "កាំសាប"* ។
- គាំទ្រ និងលើកចិត្តដល់ សកម្មភាពរបស់ *កាំសាប* ដើម្បីបង្កលក្ខណៈឱ្យ ភ្នាក់ងារនេះ បានបំពេញតួនាទីជាអ្នកបញ្ជូនទំនិញ តំណាង និងជាអ្នកផ្តល់សេវា ក្នុងនាមម្ចាស់នាវា ឬ អ្នកជួលនាវា ឬ ម្ចាស់ទំនិញ និងជាអ្នកផ្តល់ភស្តុភារកម្ម ទៅតាមសេចក្តីត្រូវការ ក៏ដូចជា ដើម្បីធានាបាននូវ ប្រសិទ្ធភាព សុវត្ថិភាព គុណភាព ការផ្តល់ដល់គោលដៅទាន់ពេលវេលា តម្លៃសមស្រប ប្រកបដោយឧត្តមភាពប្រកួតប្រជែង ។

៦. ការដឹកជញ្ជូនក្នុងក្រុង :

- ពង្រឹង និងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ ការគ្រប់គ្រង បរិស្ថាននិងការដឹកជញ្ជូនក្នុងក្រុង ។
- ជំរុញការធ្វើផែនការស្តីពី ការដឹកជញ្ជូនក្នុងក្រុង និងការដឹកជញ្ជូនសាធារណៈ នៅតាមទីក្រុងសំខាន់ៗ ។
- ជំរុញការរៀបចំប្លង់មេថ្មី និងការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ សម្រាប់ការដឹកជញ្ជូនក្នុងក្រុង ក្នុងនោះរួមមានគម្រោងសាងសង់ រថភ្លើងស្រាលដឹកអ្នកដំណើរក្នុងក្រុង ដើម្បីចូលរួមកាត់បន្ថយ ការបញ្ចេញឧស្ម័នកាបូនិកដែលបណ្តាលឱ្យមាន ការបំពុលបរិស្ថាន ការកើនឡើងកម្តៅផែនដី និង ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ។
- ជំរុញការប្រើប្រាស់ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព សុវត្ថិភាព និងភាពស័ក្តិសិទ្ធិ នូវហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនិងសេវាកម្មដឹកជញ្ជូនសាធារណៈ និងដឹកជញ្ជូនក្នុងក្រុង ដែលគ្រប់គ្រងនិងកាន់កាប់ដោយឯកជន ។
- ដាក់ចេញនូវវិធានការបន្ថែម សម្រាប់ការគ្រប់គ្រងចរាចរណ៍ ដើម្បីកាត់បន្ថយការកកស្ទះចរាចរណ៍ ។
- ពង្រឹងការអនុវត្ត *ច្បាប់ស្តីពីចរាចរណ៍ផ្លូវគោក* និងកែលម្អសុវត្ថិភាពចរាចរណ៍លើផ្លូវថ្នល់ ។

៧. ការពង្រឹងនិងការកែលម្អនូវ ការគ្រប់គ្រងមូលដ្ឋានទិន្នន័យស្ថិតិ និង ការរៀបចំផែនការ សម្រាប់វិស័យដឹកជញ្ជូន :

- ពង្រឹងនិងកែលម្អ ការរៀបចំផែនការ ការងារស្ថិតិ និង ការគ្រប់គ្រងនិងការផ្សព្វផ្សាយទិន្នន័យ ក្នុងវិស័យដឹកជញ្ជូន ។
- ពង្រឹងកសាងសមត្ថភាពមន្ត្រី និងស្ថាប័ន ក្នុងវិស័យដឹកជញ្ជូន ។

៨. ការកសាង ក្របខ័ណ្ឌ គោលនយោបាយ ច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋាន និង ការជំរុញការអនុវត្តច្បាប់ :

- ពង្រឹងការអនុវត្ត *ច្បាប់ស្តីពីចរាចរណ៍ផ្លូវគោក* (ប្រកាសដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ថ្ងៃទី០៨ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៧) និង *អនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងយានដ្ឋានជួសជុល កែច្នៃយានយន្ត* ។
- សេចក្តីព្រាង គោលនយោបាយ និង លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដែលត្រូវបានបញ្ជូនទៅ ស្នើសុំការអនុម័ត រួមមាន :

- *គោលនយោបាយជាតិវិស័យដឹកជញ្ជូន ។*
- *អនុក្រឹត្យ ស្តីពីការគ្រប់គ្រងការដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវទឹក* (កំពុងត្រូវបានកែសម្រួល) ។
- *គោលនយោបាយជាតិ យុទ្ធសាស្ត្រជាតិ និង ផែនការសកម្មភាពជាតិ ស្តីពីសុវត្ថិភាពចរាចរណ៍ផ្លូវគោក ។*

• សេចក្តីព្រាង គោលនយោបាយ ច្បាប់ និង លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត ដែលកំពុងត្រូវបានរៀបចំ ហើយនឹងត្រូវបញ្ជូនទៅសុំការអនុម័ត រួមមាន :

- *អនុក្រឹត្យ ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងការធ្វើអាជីវកម្មដឹកជញ្ជូនទំនិញ និងអ្នកដំណើរ ។*
- *អនុក្រឹត្យ ស្តីពីការបង្កើត គណៈកម្មាធិការត្រួតពិនិត្យចម្រុះលើបទល្មើសចរាចរណ៍ផ្លូវគោក ។*
- *សេចក្តីព្រាងច្បាប់ ស្តីពីការដឹកជញ្ជូនពហុរូបភាព ។*
- *នីតិវិធីនៃការដកពិន្ទុបណ្ណបើកបរ ។*
- *ច្បាប់ស្តីពីការដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវទន្លេ ។*
- *ច្បាប់ស្តីពីចរាចរណ៍ផ្លូវគោក* (កំពុងត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្ម) ។
- *ផែនការមេស្តីពីវិស័យដឹកជញ្ជូនផ្លូវទឹកក្នុងប្រទេស ។*
- *អនុក្រឹត្យស្តីពីនីតិវិធីនៃ ការចុះបញ្ជីយានយន្ត និងការផ្តល់បណ្ណសម្គាល់យានយន្ត និងស្លាកលេខយានយន្ត ។*
- *អនុក្រឹត្យស្តីពីការដឹកជញ្ជូនផ្លូវគោក ។*
- *អនុក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មាធិការសុវត្ថិភាពចរាចរណ៍ផ្លូវគោក* (កំពុងត្រូវបានកែសម្រួល) ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងក្រុមហ៊ុនអាជីវកម្ម-សេវាកម្មដឹកជញ្ជូន។*
- *បណ្ណបើកបរអន្តរជាតិ* (កំពុងត្រូវបានរៀបចំបង្កើត) ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពីការគ្រប់គ្រងបណ្ណបើកបរអន្តរជាតិ ។*
- *គោលនយោបាយ និងផែនការសកម្មភាព ស្តីពី សុវត្ថិភាពចរាចរណ៍ ។*
- *ច្បាប់ស្តីពីការដឹកជញ្ជូន* (កំពុងត្រូវបានរៀបចំ) ។
- *គោលនយោបាយជាតិ និងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាល សម្រាប់វិស័យកំពង់ផែ នៅកម្ពុជា ២០០៩-២០១១* (កំពុងត្រូវបានរៀបចំបង្កើតឡើង) ។
- *គោលនយោបាយស្តីពីការដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវសមុទ្រ ។*
- *នីតិវិធីស្តីពីការចុះបញ្ជីនាវាសមុទ្រ ។*
- *ក្រមនាវាចរណ៍សមុទ្រ* (កំពុងត្រូវបានពិនិត្យមើលឡើងវិញ) ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតគណៈកម្មាធិការទប់ទល់នឹងប្រេងកំពប់* (កំពុងត្រូវបានរៀបចំ) ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពីការចេញឱ្យប្រើប្រាស់សៀវភៅវិជ្ជាជីវៈនាវិក* (កំពុងត្រូវបានរៀបចំ) ។

- *ច្បាប់ស្តីពីកំពង់ផែ* (កំពុងត្រូវបានរៀបចំ) ។
- *គោលនយោបាយជាតិស្តីពីកំពង់ផែ* (កំពុងត្រូវបានរៀបចំ) ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពីការដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវទឹក* (កំពុងត្រូវបានរៀបចំ) ។
- *ព្រះរាជក្រមស្តីពី ការដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវសមុទ្រ* (កំពុងត្រូវបានពិនិត្យមើលឡើងវិញ) ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតប្រព័ន្ធថ្នាក់ជាតិសម្រាប់ ការត្រៀមទប់ទល់នឹងការកំពប់ប្រេង និងកិច្ចសហ-ប្រតិបត្តិការ ដើម្បីដោះស្រាយការកំពប់ប្រេង* ។
- *ប្រកាសស្តីពីការអនុញ្ញាតឱ្យនាវាចូលចតតាមកំពង់ផែ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* ។
- *ប្រកាសស្តីពីសន្តិសុខក្នុងបរិវេណមណ្ឌលផែ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* ។
- *ផែនការជាតិ ដើម្បីបង្ការការពារហានិភ័យ បណ្តាលមកពីប្រេងកំពប់* ។
- *ផែនការមេស្តីពីការដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវទឹក នៅក្នុងប្រព័ន្ធទន្លេមេគង្គកម្ពុជា* ។
- *ផែនការមេអភិវឌ្ឍបណ្តាញផ្លូវថ្នល់ បច្ចុប្បន្នកម្ម នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា* ។
- *ផែនការមេស្តីពីការដឹកជញ្ជូនតាមសមុទ្រនិងកំពង់ផែសមុទ្រ* ។

- ជំរុញ ការផ្តល់សច្ចាប័ននិងការអនុវត្ត *កិច្ចព្រមព្រៀងស្តីពី ការដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវទឹក ជាមួយប្រទេសវៀតណាម* ។
- *ជំរុញ ការផ្តល់សច្ចាប័ននិងការអនុវត្ត កិច្ចព្រមព្រៀងអាស៊ានស្តីពីការដឹកជញ្ជូនរវាងរដ្ឋសមាជិក ពិធីសារទី១អាស៊ាន ស្តីពីការកំណត់ ច្រកចូល-ចេញនិងផ្លូវដឹកជញ្ជូនឆ្លងកាត់* ក៏ដូចជា *អនុសញ្ញានិងកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិ ផ្សេងៗទៀត* ។

៤៤៦. *រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល* មានភារកិច្ច ដឹកនាំ គ្រប់គ្រង និងអភិវឌ្ឍ វិស័យអាកាសចរណ៍ស៊ីវិលរបស់ប្រទេសកម្ពុជា ដើម្បីធានាឱ្យបាន នូវការផ្តល់សេវាកម្មដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវអាកាស ទាំងក្នុងស្រុកនិងអន្តរជាតិ ប្រកបដោយ សុវត្ថិភាព សន្តិសុខ ប្រសិទ្ធភាព គុណភាព ព្រមទាំង ប្រសិទ្ធភាពចំណាយ ក្នុងកម្រិតស្តង់ដារអន្តរជាតិនៃប្រតិបត្តិការ និង ដើម្បីធ្វើអតិបរមាកម្ម ការរួមចំណែកដ៏សំខាន់របស់វិស័យនេះ ក្នុងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ច របស់ *ព្រះរាជាណាកម្ពុជា* និង ក្នុងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ តំបន់ និងអនុតំបន់ ។ ដើម្បីចូលរួមបន្តអនុវត្តគោលនយោបាយបើកចំហជើងមេឃ របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* ព្រមទាំង ដើម្បីពង្រឹងសន្តិសុខនិងសុវត្ថិភាពហោះហើរនិងចីរភាពបរិស្ថាន ក៏ដូចជា ដើម្បីពង្រឹងសេវាកម្មអាកាសយានដ្ឋាន *រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពអាទិភាពសំខាន់ៗ ដូចខាងក្រោម :

- *ការពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិក្នុងវិស័យអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល :*

- ធ្វើសមាហរណកម្ម និង ធ្វើឱ្យមានសុខដុមនីយកម្ម បន្តិចម្តងៗ ជាមួយនឹង គោលនយោបាយបើកចំហជើងមេឃ របស់ *អាស៊ាន មហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ ក្រុមប្រទេស កម្ពុជា ឡាវ ភូមា វៀតណាម* និង កិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិផ្សេងៗទៀត ។
- ជំរុញការកសាងនិងការកែលម្អសមត្ថភាពស្ថាប័ន ជាពិសេស កែសម្រួលរចនាសម្ព័ន្ធប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រង របស់ *រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល* ដើម្បីប្រែក្លាយជាបណ្តើរៗ នូវប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងតាមបែប មជ្ឈការ ទៅជា បែបវិមជ្ឈការ និង វិសហមជ្ឈការ ក៏ដូចជា ដើម្បីឱ្យស្របទៅតាមតម្រូវការ របស់ *អង្គការអាកាសចរណ៍ស៊ីវិលអន្តរជាតិ* ។

- *ការពង្រឹងសន្តិសុខនិងសុវត្ថិភាព :*
  - ធ្វើវិសោធនកម្ម *ច្បាប់អាកាសចរណ៍ស៊ីវិល* ដែលបានអនុម័តកន្លងមក ដើម្បីឆ្លើយតបនឹងភាពចាំបាច់ ក្នុងការពង្រឹង សន្តិសុខ សុវត្ថិភាព ក្នុងការហោះហើរ និង ទប់ស្កាត់ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ដែលត្រូវបានបង្កឡើងដោយ សេវាកម្មដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវអាកាស ។
  - ពង្រឹងតួនាទីរបស់ *រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល* ក្នុង ការធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្ម និងការរៀបចំ បទ-ប្បញ្ញត្តិនានាសម្រាប់ បទដ្ឋានបច្ចេកទេសនិងសេដ្ឋកិច្ច និងចីរភាពបរិស្ថាន ក្នុងវិស័យអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល ។
  - លើកកម្ពស់ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាព ត្រួតពិនិត្យ សន្តិសុខ សុវត្ថិភាព និង ការកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ លើបរិស្ថាន ក្នុងសេវាកម្មដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវអាកាស ដោយផ្អែកលើគោលការណ៍ច្បាប់និងបទប្បញ្ញត្តិ នានា ។
  - បង្កើតកិច្ចព្រមព្រៀងផ្លូវការនានា ជាមួយប្រទេសជិតខាង សម្រាប់ ការងារសន្តិសុខ សុវត្ថិភាព និង ការផ្លាស់ប្តូរទិន្នន័យប្រតិបត្តិការ ។

- *ការពង្រឹងសេវាកម្មនាំផ្លូវអាកាស និង អាកាសយានដ្ឋាន :*
  - កែលម្អ និងធ្វើទំនើបកម្ម នូវ អាកាសយានដ្ឋានដែលបានកំណត់ និង ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដែលពាក់ព័ន្ធ រួមមាន ការអនុវត្តនូវប្រព័ន្ធថ្មីមួយ គឺ *ប្រព័ន្ធគមនាគមន៍នាំផ្លូវ ការឃ្លាំមើលការហោះហើរ និងការគ្រប់គ្រងចរាចរណ៍ផ្លូវអាកាស*។
  - ជំរុញការចូលរួមរបស់ វិស័យឯកជននិងសាធារណៈ នៅក្នុងការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធអាកាសយានដ្ឋាន និង សេវាកម្មអាកាសចរណ៍ ជាពិសេស ជំរុញឱ្យមានការវិនិយោគ ពីវិស័យឯកជនលើសកម្មភាពដែលបម្រើឱ្យវិស័យអាកាសចរណ៍ ដោយផ្ទាល់និងដោយប្រយោល ។ សកម្មភាពទាំងនោះ រួមមាន អគារលក់ដូរ ទីលានវាយកូនហ្គោល ឧទ្យានសម្រាប់កម្សាន្ត កីឡាអាកាសចរណ៍ ជាដើម ដែលមានទីតាំងនៅក្បែរអាកាសយានដ្ឋាន ហើយ ដែលនឹងត្រូវជំរុញ ដើម្បីបង្កើនចំណូល ធានាចីរភាពរបស់អាកាសយានដ្ឋាន និង ដើម្បីលើកកម្ពស់វិស័យទេសចរណ៍ ។

- លើកកម្ពស់ការចូលរួមក្នុងការ ត្រួតពិនិត្យនិងសម្របសម្រួល ដំណើរនៃការអភិវឌ្ឍធុរកិច្ចទាំងឡាយ ដែលស្ថិតនៅក្រោមកិច្ចសន្យាសម្បទាន ។
- បន្តជំរុញការលើកកម្ពស់សមត្ថភាព និងការយល់ដឹងរបស់និយោជិតស្ត្រី ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង នូវតួនាទី និងស្ថានភាពរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងសេវាកម្មដឹកជញ្ជូនតាមផ្លូវអាកាស ។
- អភិវឌ្ឍ ព័ត៌មានវិទ្យា ប្រព័ន្ធព័ត៌មានឧតុនិយម ប្រព័ន្ធទិន្នន័យស្ថិតិ និង ធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ។

៤.២ ការគ្រប់គ្រងធនធានទឹកនិងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៤៤៧. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានខិតខំស្តារ និងកសាងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ បន្ថែមទៀត ហើយបានដាក់ចេញនូវវិធានការនានា ដើម្បីប្រើឱ្យអស់លទ្ធភាពនូវសក្តានុពលពីប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រនេះ សម្រាប់ដោះស្រាយបញ្ហាទឹក ក្នុងវិស័យកសិកម្ម ។ ជាលទ្ធផល សមត្ថភាពអាងស្តុកទឹកត្រូវបានពង្រីក ហើយលទ្ធភាពនៃការដោះស្រាយទឹកសម្រាប់ការដាំដុះ ក៏បានកើនឡើងដែរ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានបង្កើតសហគមន៍កសិករប្រើប្រាស់ទឹក ដែលមានការចូលរួមកាន់តែច្រើនឡើង ពីសំណាក់កសិករ ។ ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតនៅតំបន់ទីប្រជុំជន និងតំបន់ជនបទក៏មានការរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ផងដែរ ។

៤៤៨. *រាជរដ្ឋាភិបាលក*ម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា នឹងបន្តផ្តល់អាទិភាពខ្ពស់ដល់ការស្តារការកសាង ការថែទាំ និងការគ្រប់គ្រង ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព នូវហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធស្រោចស្រព អាងស្តុកទឹក ប្រឡាយទឹក សំណង់ទ្វារទឹក លូទឹក ប្រព័ន្ធដោះទឹក ប្រឡាយនាំដីល្បាប់ ទំនប់ការពារទឹកជំនន់ ទឹកប្រៃ និងស្ថានីយបូមទឹក ដើម្បីបង្កើនផ្ទៃដី ស្រោចស្រព និង ជំរុញការងារបង្កបង្កើនផល ។

៤៤៩. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើការធានាសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ក្នុងការទទួលបានទឹកស្អាត តាមរយៈ ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតគ្រប់គ្រាន់ជូនប្រជាជនគ្រប់រូប ដើម្បី ធានាសន្តិសុខស្បៀង ក្នុងជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជន ស្របតាម*គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* ហើយនឹង ធានាឱ្យបាន នូវ ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី និងបរិស្ថានទឹកពុំមានការបំពុល ។ ចក្ខុវិស័យសម្រាប់ពេលអនាគត ក្នុងការគ្រប់គ្រងទឹកក្នុងអាងទន្លេមេគង្គ *រាជរដ្ឋា-ភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តចាត់វិធានការធ្វើវិចារណកម្មការប្រើប្រាស់ធនធានទឹក នៅគ្រប់ដងស្ទឹង បឹង និង ទន្លេ រួមទាំងបឹងទន្លេសាប ផងដែរ ។

៤៥០. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ តាមរយៈ ការពង្រឹងសមត្ថ-ភាពស្ថាប័នរបស់ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ។ តាមរយៈការបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនេះ នឹងធ្វើឱ្យមានការកើនឡើងនូវការចូលរួមរបស់ប្រជាជន ក្នុង ការគ្រប់គ្រងនិងការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រតាមបែបវិមជ្ឈការ និង ការប្រើប្រាស់

ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ដើម្បីដោះស្រាយទឹកសម្រាប់បង្កបង្កើនផលផង សម្រួលដល់ការធ្វើដំណើររបស់ប្រជាជនផង និងអនុវត្តវារីវប្បកម្ម ផង ហើយនឹង ពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់សហគមន៍កសិករប្រើប្រាស់ទឹក ផងដែរ ។ ទន្ទឹមនឹងការកៀរគរធនធានពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និងប្រើប្រាស់ធនធានផ្ទាល់របស់ខ្លួន ដើម្បីធ្វើការវិនិយោគក្នុងវិស័យនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញ ឱ្យវិស័យឯកជនបានចូលរួមចំណែកយ៉ាងសកម្មបន្ថែមទៀត ក្នុងការអភិវឌ្ឍ និងការគ្រប់គ្រងវិស័យធារាសាស្ត្រ និងការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៤៥១. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* សកម្មភាពរបស់ *ក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយម* នឹងត្រូវផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ យុទ្ធសាស្ត្រ ៥ ផ្នែក ៖

១. ការគ្រប់គ្រងនិងការអភិវឌ្ឍធនធានទឹក និង ការអនុវត្តអនុត្តរភាពប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ។
២. ការគ្រប់គ្រងទឹកជំនន់ និងគ្រោះរាំងស្ងួត ។
៣. ការជំរុញការរៀបចំ ច្បាប់ បទប្បញ្ញត្តិ និងចីរភាពទឹក ។
៤. ការគ្រប់គ្រងព័ត៌មានស្តីពីធនធានទឹកនិងឧតុនិយម ។
៥. ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាល និងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស ។

៤៥២. នៅក្នុងផ្នែក *ការគ្រប់គ្រងនិងការអភិវឌ្ឍធនធានទឹក និងការអនុវត្តអនុត្តរភាពប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយម* នឹងអនុវត្តនូវសកម្មភាព ដូចខាងក្រោម ៖

- កសាងនិងស្តារ ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រដែលមានស្រាប់ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការទឹកបន្ទាន់ សម្រាប់ការងារកសិកម្ម ។
- ជំរុញការផ្សព្វផ្សាយពីបច្ចេកវិទ្យាគ្រប់គ្រងទឹកសមស្រប នៅតំបន់កសិកម្មដែលពឹងផ្អែកលើទឹកភ្លៀង ។
- ផ្តល់អាទិភាពដល់ការងារស្តារនិងសាងសង់ អាងតម្កល់ទឹក ស្រះទឹក ប្រឡាយនាំទឹក និងប្រព័ន្ធដោះទឹក ដើម្បីធានាដល់ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកដល់ ផ្ទៃដីបង្កបង្កើនផល មច្ឆវប្បកម្ម និងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និង សត្វពាហនៈ ។
- ផ្តល់អាទិភាពដល់ ការស្តារឡើងវិញនិងការសាងសង់នូវ ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ និងប្រព័ន្ធដោះទឹក នៅតំបន់ដែលមានប្រជាជនក្រីក្ររស់នៅ ។
- ពង្រឹងសមត្ថភាពបច្ចេកទេសនិងគ្រប់គ្រងដល់ មន្ត្រីធនធានទឹកនិងឧតុនិយម ដើម្បីអនុវត្តវិធីសាស្ត្រ និងជំនាញបច្ចេកទេសស្រោចស្រព និងដោះទឹក ។
- ប្រមូលផ្តុំឱ្យមានការចូលរួមពី កសិករ អ្នកដែលមានចំណែកពាក់ព័ន្ធ និងផ្នែកឯកជន នៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃការរៀបចំកែលម្អគម្រោង ព្រមទាំង ការអភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រនិងដោះទឹក ។

- ជំរុញការសិក្សា និងរៀបចំ ផែនការអភិវឌ្ឍន៏អាងទន្លេ សម្រាប់រយៈពេលខ្លី មធ្យម និងវែង ព្រមទាំងគិតគូរដល់ ការប្រែប្រួលធារទឹកទន្លេ និង ការផ្លាស់ប្តូរចរន្តទឹកនិងល្បាងទឹកធម្មជាតិក្រោមដី ដើម្បីធានាដល់ ការប្រើប្រាស់ធនធានទឹក នា ពេលបច្ចុប្បន្ន និង ពេលអនាគត ។
- ផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ អាងស្ទឹងអាទិភាព ព្រមទាំង អភិរក្សល្បាងទឹកក្រោមដី ។
- អនុវត្តវិធីសាស្ត្រចម្រុះ សម្រាប់ គ្រប់គ្រងនិងអភិវឌ្ឍធនធានទឹក ដោយគិតគូរពី បញ្ហាធនធានទឹកដែលផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងទិដ្ឋភាពផ្សេងៗនៃបរិស្ថាន ការប្រែប្រួលនៃបរិស្ថាន និងការប្រែប្រួលនៃតម្រូវការរបស់មនុស្សលើធនធានទឹក ព្រមទាំង តម្រូវការនូវវិធីសាស្ត្រនានា ក្នុងការគ្រប់គ្រងធនធានទឹកប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ។
- បង្កើនការយល់ដឹង និងលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការរៀបចំនិងការអនុវត្ត ផែនការគ្រប់គ្រងនិងអនុវត្តអាងទន្លេដោយមានការចូលរួមសហការពី ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ និងអ្នកទទួលផល ។
- ជំរុញឱ្យមានការចូលរួមពី *សហគមន៍កសិករប្រើប្រាស់ទឹក* អ្នកទទួលផល និងផ្នែកឯកជន នៅគ្រប់ដំណាក់កាលនៃ ការអភិវឌ្ឍ និងការគ្រប់គ្រង ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ និង ប្រព័ន្ធដោះទឹក ។
- បង្កើនសមត្ថភាពដល់*សហគមន៍កសិករប្រើប្រាស់ទឹក* ស្តីពីរបៀបគ្រប់គ្រង ថែទាំ និងដំណើរការ ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ តាមរយៈ ការអភិវឌ្ឍ និងការគ្រប់គ្រង ដោយមានការចូលរួម ។
- ជំរុញឱ្យមានការវិនិយោគពី ដៃគូសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៏អន្តរជាតិ និង ផ្នែកឯកជន ដើម្បីគាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍ ការថែទាំ និង ការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ តាមរយៈ ការអភិវឌ្ឍ និងការគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ដោយមានការចូលរួម ។
- បង្កើតប្រាក់ចំណូល តាមរយៈ កសិកម្មដែលផ្អែកលើធារាសាស្ត្រ និងការបន្តការវិនិយោគក្នុងវិស័យធនធានទឹក សម្រាប់ផលិតកម្មដំណាំ ។

៤៥៣. នៅក្នុងផ្នែកនៃ*ការគ្រប់គ្រងគ្រោះទឹកជំនន់និងគ្រោះរាំងស្ងួត ក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយម* នឹងអនុវត្តនូវសកម្មភាព ដូចខាងក្រោម :

- ជំរុញនិងយកចិត្តទុកដាក់លើ ការសិក្សានិងការសាងសង់ ទំនប់ការពារទឹកជំនន់ ព្រមទាំង ប្រឡាយដោះទឹកក្នុងគោលបំណង កាត់បន្ថយឱ្យបានជាអតិបរមា នូវគ្រោះធម្មជាតិដែលបណ្តាលមកពីទឹក ។
- អនុវត្តគ្រប់សកម្មភាពទាំងអស់ ដើម្បី កាត់បន្ថយទឹកជំនន់នៅគ្រប់តំបន់ ដែលផ្តល់នូវសក្តានុពលសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ តាមរយៈ ការអប់រំដល់សហគមន៍ និង ការផ្តល់ព័ត៌មានជាសាធារណៈ តាមប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន ។
- ឆ្លើយតបជាបន្ទាន់ ចំពោះ តម្រូវការរបស់ប្រជាជននៅតំបន់ដែលទទួលរងគ្រោះរាំងស្ងួត គ្រោះទឹកជំនន់និងគ្រោះមហន្តរាយផ្សេងទៀត ដែលបង្កឡើងដោយសារទឹក ។

- បន្តលើកទឹកចិត្តដល់ ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូប និង គ្រប់ស្ថាប័ន ឱ្យចូលរួមក្នុងសកម្មភាពកាត់បន្ថយគ្រោះទឹកជំនន់ ដូចជា ការរៀបចំទីទួលសុវត្ថិភាព ការផ្គត់ផ្គង់សម្ភារបរិក្ខារនិងគ្រឿងចក្រ ការផ្តល់ការអប់រំ ការបង្ហាញពីបច្ចេកវិទ្យាថ្មីៗដែលសមស្របទៅនឹងស្ថានភាពជាក់ស្តែង ជាដើម ។
- ចូលរួមយ៉ាងសកម្ម ក្នុងកម្មវិធីជាតិ និងអន្តរជាតិ ដើម្បីកាត់បន្ថយឥទ្ធិពលនៃគ្រោះមហន្តរាយ ដែលបង្កឡើងដោយសារទឹក ។
- ត្រៀមលក្ខណៈចុះធ្វើអន្តរាគមន៍បូមទឹកសង្គ្រោះដំណាំស្រូវប្រាំង និងស្រូវវស្សា ពេលជួបការខ្វះខាតទឹក និង គ្រោះរាំងស្ងួត ជូនប្រជាកសិករគ្រប់ខេត្ត ជាពិសេស តំបន់នៅជិតប្រភពទឹក ហើយគ្មានប្រព័ន្ធស្រោចស្រពទៅដល់ ។

៤៥៤. នៅក្នុងផ្នែកនៃ*ការជំរុញការរៀបចំ ច្បាប់ បទប្បញ្ញត្តិ និងនិរន្តរភាពទឹក ក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយម* នឹងអនុវត្តនូវសកម្មភាព ដូចខាងក្រោម ៖

- រៀបចំអនុក្រឹត្យមួយចំនួន ដើម្បីអនុវត្ត *ច្បាប់ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងធនធានទឹក* ដែលត្រូវបានអនុម័តកាលពីខែមិថុនា ឆ្នាំ២០០៧ ដូចជា ៖
  - *អនុក្រឹត្យស្តីពី សហគមន៍កសិករប្រើប្រាស់ទឹក* ។
  - *អនុក្រឹត្យស្តីពី អាជ្ញាបណ្ណទឹក និងការចែកចាយទឹក* ។
  - *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការគ្រប់គ្រងអាងទន្លេ* ។
  - *អនុក្រឹត្យស្តីពី គុណភាពទឹក* ។
- ពង្រឹងនិងជំរុញការអនុវត្ត*ច្បាប់ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងធនធានទឹក* និង បទប្បញ្ញត្តិដែលពាក់ព័ន្ធនានា ដើម្បីតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងទប់ស្កាត់ នូវរាល់គម្រោងស្តារឡើងវិញនិងសាងសង់ ដែលអាចមានផលប៉ះពាល់ដល់ ធនធានទឹក និងប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី ។
- រៀបចំនីតិវិធីសម្រាប់ការវាយតម្លៃ និងការកាត់បន្ថយ ផលប៉ះពាល់ដល់ធនធានទឹក និងសង្គម ។
- រក្សាឱ្យបាននូវ ធារទឹកនិងកម្រិតកម្ពស់អប្បបរមា ទឹកទន្លេ ស្ទឹង បឹងបួរ ព្រែក ដើម្បីធានានូវចីរភាពប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី និងនាវាចរណ៍ ។
- ហាមឃាត់ និងមានវិធានការជាបន្ទាន់ ចំពោះការចាក់បំពេញ ការជីក ឬរំលោភបំពានដោយខុសច្បាប់លើ ផ្លូវទឹក ទន្លេ ស្ទឹង ឬដីទំនាបដែលលិចទឹកជាប្រចាំ និង ឆ្នេរសមុទ្រ ដែលបណ្តាលឱ្យមានផលប៉ះពាល់លើ ធនធានទឹក ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី និងបរិស្ថាន ។
- ពង្រឹងការងារអភិរក្ស អាងទឹកនិងបឹងធម្មជាតិ ដែលមានលទ្ធភាពស្តុកទឹក ដើម្បីជួយដល់ការកាត់បន្ថយទឹកជំនន់ ព្រមទាំងរក្សាបាននូវប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី ។

- បន្តពង្រឹងនិងពង្រីកបន្ថែម *សហគមន៍កសិករប្រើប្រាស់ទឹក* ដើម្បីរួមចំណែកក្នុងការ គ្រប់គ្រងនិងបែកចែកទឹក ដោយមានការថែរក្សាប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ និង ចីរភាព ។
- រៀបចំ*អនុក្រឹត្យស្តីពី ការកំណត់ទីតាំងភូមិសាស្ត្រ នៃប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ និងអាងស្តុកទឹក* ដើម្បីចៀសវាងការរំលោភបំពាននានា ដែលអាចកើតមានឡើង មកលើតំបន់គ្របដណ្តប់របស់ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ។

៤៥៥. នៅក្នុងផ្នែកនៃ *ការគ្រប់គ្រងព័ត៌មានស្តីពីធនធានទឹកនិងឧតុនិយម ក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយម* នឹងអនុវត្តសកម្មភាព ដូចខាងក្រោម :

- ពង្រឹង និងពង្រីកប្រព័ន្ធឧតុនិយម និងជលសាស្ត្រ រួមទាំងការប្រមូលផ្តុំព័ត៌មាន និងការផ្សព្វផ្សាយ ។
- ធ្វើការព្យាករណ៍ និងប្រកាសភាពអាសន្ន ដល់ប្រជាពលរដ្ឋដែលរស់នៅក្នុងតំបន់រងគ្រោះ ពីភាពរាំងស្ងួត ទឹកជំនន់ និង ព្យុះ សម្រាប់រយៈពេលខ្លី មធ្យម និងវែង ។
- កែលម្អនិងសាងសង់ ស្ថានីយឧតុនិយមនិងជលសាស្ត្រ ព្រមទាំង ប៉ុស្តិ៍តម្រងទឹកភ្លៀង និងក្តារវាស់កម្ពស់ទឹក នៅតាមទីតាំង និងស្ទឹងសំខាន់ៗ រួមទាំង ការប្រមូលព័ត៌មាន និងការផ្សព្វផ្សាយ ។
- តម្លើងប្រព័ន្ធអង្កេតជលសាស្ត្រ ដើម្បីផ្តល់នូវកម្រិតកម្ពស់ទឹកជាក់លាក់ និងទិន្នន័យធារទឹក សម្រាប់ការព្យាករទឹកជំនន់ និងទិន្នន័យជលសាស្ត្រដែលត្រូវយកទៅប្រើប្រាស់ សម្រាប់ការរៀបចំគម្រោង និងការគ្រប់គ្រងធនធានទឹក ។
- តម្លើងប្រព័ន្ធអង្កេតឧតុនិយម ដើម្បីទទួលបាននូវទិន្នន័យធាតុអាកាសជាក់លាក់ សម្រាប់ព្យាករអាកាសធាតុ ការរៀបចំគម្រោង និង សម្រាប់គោលបំណងផ្សេងៗទៀត ។
- ផ្តល់ព័ត៌មានស្តីពី ការព្យាករអាកាសធាតុ ការណែនាំ និងការអប់រំ ដល់សាធារណជន ដើម្បីលើកកម្ពស់ចំណេះដឹងពួកគាត់ ឱ្យចេះបង្ការទប់ស្កាត់និងកាត់បន្ថយឱ្យបានជាអតិបរមានូវផលប៉ះពាល់ ដែលបង្កឡើងដោយការប្រែប្រួលធម្មជាតិ និង អាកាសធាតុ ដូចជា ខ្យល់ព្យុះ រន្ទះ ស៊ូណាមិ ទឹកជំនន់ ជាដើម ។
- រៀបចំសារពើភណ្ឌនិងផែនទីភូមិសាស្ត្រ សម្រាប់ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ប្រព័ន្ធការពារទឹកជំនន់ ទំនប់ការពារទឹកប្រៃ អាងទន្លេ-ស្ទឹង ផ្ទៃដីលិចទឹក និងការគ្រប់គ្រងធនធានទឹក ។

៤៥៦. នៅក្នុងផ្នែកនៃ *ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាល និងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស ក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយម* នឹងអនុវត្តសកម្មភាព ដូចខាងក្រោម :

- ពង្រឹងដំណើរការរដ្ឋបាល និងផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលក្នុងការងារ ដល់មន្ត្រី *ក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយម* ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងកម្រិតស្តង់ដារជាតិ និងអន្តរជាតិ ។
- បន្តពង្រឹង សមត្ថភាពរបស់មន្ត្រីនៅថ្នាក់ជាតិនិងថ្នាក់ក្រោមជាតិ និង សមត្ថភាពរបស់*សហគមន៍កសិករប្រើប្រាស់ទឹក* ឱ្យយល់ដឹងពីអត្ថប្រយោជន៍របស់ទឹក ចំពោះជីវភាពប្រចាំថ្ងៃនិងការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច និង

ណែនាំពួកគាត់ ឱ្យចូលរួមយ៉ាងសកម្ម ក្នុងការរៀបចំផែនការសម្រាប់ ការគ្រប់គ្រង ការថែទាំ ការអភិរក្ស និង ការប្រើប្រាស់ធនធានទឹក ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនិងចីរភាព ដើម្បីរក្សាបាននូវប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីល្អ ដោយប្រើប្រាស់គ្រប់មធ្យោបាយទាំងអស់ ដូចជា ការរៀបចំ កម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាល សិក្ខាសាលា និង បញ្ចូលបញ្ហាទាំងនេះទៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សារបស់គ្រឹះស្ថានសិក្សា និង ធ្វើការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាននេះ ឱ្យបានទូលំទូលាយ តាមរយៈ ព្រឹត្តិបត្រ ព័ត៌មាន ទស្សនាវដ្តី វិទ្យុ ទូរទស្សន៍ និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ផ្សេងទៀត ។

- បង្កើតប្រព័ន្ធការងារយេនឌ័រ នៅគ្រប់មន្ទីរធនធានទឹក និងឧតុនិយម ខេត្ត-រាជធានី ។
- បង្កើនការយល់ដឹង និងការវិភាគពីយេនឌ័រ នៅគ្រប់ខេត្ត-រាជធានី ។
- ធានាឱ្យមានការចូលរួមរបស់ក្រុមការងារយេនឌ័រ នៅក្នុងគ្រប់ទិដ្ឋភាពការងាររបស់ *ក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយម* ។

៤៥៧. នៅក្នុងការអនុវត្តតួនាទី ភារកិច្ច របស់ខ្លួន *ក្រសួងធនធានទឹកនិងឧតុនិយម* នឹងផ្តោតលើ :

- ការប្រើប្រាស់ជាអតិបរមានូវសក្តានុពលនៃប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ដើម្បីជាផលប្រយោជន៍ សម្រាប់ការដោះស្រាយបញ្ហាទឹក ដល់វិស័យកសិកម្ម។
- ការធានាឱ្យមានការចូលរួមច្រើនជាងមុនពីកសិករទាំងឡាយ នៅក្នុង *សហគមន៍កសិករប្រើប្រាស់ទឹក* ។
- ការពង្រឹងនូវដំណើរការនៃការផ្តល់អាទិភាពដល់ ការស្តារឡើងវិញ ការសាងសង់ ការថែទាំ និងការគ្រប់គ្រងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ដូចជា អាងស្តុកទឹក ប្រព័ន្ធដោះទឹក ប្រឡាយទឹក ប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យទឹកជំនន់ ទំនប់ការពារទឹកប្រៃ និងស្ថានីយបូមទឹក ដើម្បីបង្កើន ផ្ទៃដីដាំដុះ និង ផលិតកម្មកសិកម្ម ។
- ការយកចិត្តទុកដាក់លើ មតិយោបល់និងសិទ្ធិរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ក្នុងការទទួលបានទឹកស្អាត និងការធានានូវសុវត្ថិភាពស្បៀង ក្នុងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃរបស់ប្រជាជន ដើម្បីធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវ *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* និង ដើម្បីធានាឱ្យមាននូវ ប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីនិងទឹក ដែលគ្មានការបំពុលនៅក្នុង អាងទន្លេមេគង្គ និង បន្តសិក្សាពីការប្រើប្រាស់ធនធានទឹកក្នុងទន្លេ បឹងបួរ ស្ទឹង និងទន្លេសាប ។
- ការបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃការគ្រប់គ្រងធារាសាស្ត្រ តាមរយៈ ការកសាងសមត្ថភាព ។
- ការធានាឱ្យមានចូលរួមរបស់ស្ថាប័ននានា និងភាពជាម្ចាស់របស់ប្រជាជន ក្នុងការប្រើប្រាស់និងគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ។
- ការធានាឱ្យមានទឹកស្អាតគ្រប់គ្រាន់ ហើយគុណភាពទឹក ឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការនៅគ្រប់វិស័យពេញទូទាំងឆ្នាំ និងដើម្បីការពារប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី ។
- ការកាត់បន្ថយនៅនៅកម្រិតតិចបំផុតនូវផលប៉ះពាល់ពីទឹកជំនន់ និងកសាងសមត្ថភាព ដើម្បីការពារពីទឹកជំនន់ ដែលបណ្តាលមកពីទឹកភ្លៀង និងទឹកសមុទ្រ ។
- ការបញ្ចៀសការបំពុលធនធានទឹក ដើម្បីការពារប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី ជាពិសេស ធនធានត្រី ។

ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតនៅតំបន់ទីប្រជុំជន

៤៥៨. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា រាល់សកម្មភាពរបស់ *ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹងត្រូវអនុវត្ត ទៅតាមកម្មវិធី បីខាងក្រោម :

១. ការងារបញ្ញត្តិកម្ម និងការកសាងភាពជាដៃគូជាមួយផ្នែកឯកជន ដើម្បីជំរុញការចូលរួមរបស់វិស័យឯកជន និងផ្តល់ការការពារនិងការឧបត្ថម្ភធនដល់ជនក្រីក្រ ។

២. កំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងអង្គភាពរដ្ឋាករទឹកសាធារណៈ ដើម្បីលើកកម្ពស់សមត្ថភាពរបស់អង្គភាពរដ្ឋាករទឹកសាធារណៈ ។

៣. ពង្រឹងការការពារបរិស្ថាននិងអនាម័យ ដើម្បីបង្ការទុកឱ្យមានប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីនៃទឹកដែលគ្មានការបំពុល និងបរិស្ថានស្អាត ។

៤៥៩. នៅក្នុងផ្នែកនៃកម្មវិធី *ការងារបញ្ញត្តិកម្មនិងការកសាងភាពជាដៃគូ ជាមួយវិស័យឯកជន ដើម្បីជំរុញការចូលរួមរបស់វិស័យឯកជន និងផ្តល់ការការពារនិងការឧបត្ថម្ភធនដល់អ្នកក្រីក្រ ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម :

- រៀបចំ *សេចក្តីណែនាំអំពី នីតិវិធី និងគោលការណ៍សម្រាប់ការវិនិយោគ ក្នុងផ្នែកផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត* ។
- រៀបចំ *ប្រកាសស្តីពី ប្រតិបត្តិការ និងការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត* ។
- រៀបចំ *ប្រកាសស្តីពី គោលនយោបាយថ្លៃដើមទឹក* ។
- ពិនិត្យនិងសិក្សាលើការកំណត់ថ្លៃដើមទឹក នៅអង្គភាពរដ្ឋាករទឹកឯកជន នៅតាមបណ្តាក្រុងនានា ។
- ពង្រឹងសមត្ថភាពការងារបញ្ញត្តិកម្ម របស់បញ្ញត្តិករ ។
- រៀបចំការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ ដើម្បីកំណត់បែងចែកតួនាទី ភារកិច្ច លើការងារបញ្ញត្តិកម្ម វិស័យផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត ។
- ពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ លើការងារបញ្ញត្តិកម្ម វិស័យផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត ។
- រៀបចំលិខិតបទដ្ឋានចាំបាច់សម្រាប់លើកទឹកចិត្តដល់ ការវិនិយោគឯកជន ក្នុងវិស័យផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត ។
- បណ្តុះបណ្តាលនិងពង្រឹងសមត្ថភាព ពីបច្ចេកទេស និងមូលដ្ឋានគ្រប់គ្រង និងការកត់ត្រាបញ្ជីគណនេយ្យ ដល់សេវាករ ផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតឯកជន ។
- អនុវត្តគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍សហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម នៅកម្ពុជា ក្នុងវិស័យទឹកស្អាត ។
- ពិនិត្យនិងសិក្សា លើការរៀបចំកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍វិស័យផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និង អនាម័យតាមទីក្រុង ។
- ជំរុញភាពជាដៃគូ ជាមួយវិស័យឯកជន ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃ *វេទិកាសាធារណៈ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា លើវិស័យទឹកស្អាត និងអនាម័យ* ។

៤៦០. នៅក្នុងផ្នែកនៃកម្មវិធី *កំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងអង្គភាពរដ្ឋាករទឹកសាធារណៈ ដើម្បីលើកកម្ពស់សមត្ថភាពរបស់អង្គភាពរដ្ឋាករទឹកសាធារណៈ ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម ៖

- ពិនិត្យសិក្សាកំណត់សម្រាប់ការពង្រឹង និងកែលម្អ គុណភាព ប្រសិទ្ធភាពអាជីវកម្ម និងអភិបាលកិច្ច របស់អង្គភាពរដ្ឋាករទឹក ។
- ត្រួតពិនិត្យនិងតាមដាន ស្ថានភាពវឌ្ឍនភាព នៃការអនុវត្ត របស់អង្គភាពរដ្ឋាករទឹកសាធារណៈ ។
- ចុះពិនិត្យ និងសិក្សាកំណត់ថ្លៃដើមទឹកនៅអង្គភាពរដ្ឋាករទឹកសាធារណៈ លើកលែងអង្គភាពស្វយ័ត ។
- អនុវត្ត គម្រោងបណ្តុះបណ្តាលនិងកសាងសមត្ថភាព អង្គភាព រដ្ឋាករទឹកសាធារណៈ ក្នុងក្រុងចំនួន ៨ ។
- ជំរុញការបង្កើត *សមាគមអង្គភាពរដ្ឋាករទឹកកម្ពុជា* ។
- អនុវត្តគម្រោងពង្រីកការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងអនាម័យ ដល់សហគមន៍ក្រីក្រក្នុងទីក្រុង ចំនួន ៥ ។
- សិក្សានិងរៀបចំ គម្រោងពង្រីកការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតនិងអនាម័យ ដល់សហគមន៍ក្រីក្រក្នុងទីក្រុង ចំនួន ៥ ។
- សិក្សានិងរៀបចំ គម្រោងស្តារ អង្គភាពរដ្ឋាករទឹក ខេត្តក្រចេះ និង ខេត្តស្ទឹងត្រែង ។
- អនុវត្តគម្រោងស្តារនិងអភិវឌ្ឍ វិស័យផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត នៅតំបន់ត្រីកោណក្នុងខេត្តរតនគិរី និង ខេត្តមណ្ឌលគិរី ។
- សិក្សានិងរៀបចំ គម្រោងពង្រីកការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត ក្នុងក្រុងសៀមរាប ។
- សិក្សានិងរៀបចំ គម្រោងអភិវឌ្ឍវិស័យទឹកស្អាត នៅទីប្រជុំជន ប្រាសាទសំបូរ ខេត្តកំពង់ធំ ។
- អនុវត្តគម្រោងស្តារនិងពង្រីក ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត នៅក្រុងកំពត ខេត្តកំពត ។
- រៀបចំនិងអនុវត្ត គម្រោងស្តារនិងពង្រីក ប្រព័ន្ធផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត ក្នុងក្រុងចំនួន ៦ ។
- រៀបចំនិងអនុវត្ត គម្រោងពង្រីកសមត្ថភាពផលិតកម្មទឹកស្អាត នៅក្នុងក្រុងបាត់ដំបង នៃខេត្តបាត់ដំបង ក្រុងកំពង់ចាម នៃខេត្តកំពង់ចាម ។

៤៦១. នៅក្នុងផ្នែកនៃកម្មវិធី *ពង្រឹងការការពារបរិស្ថាននិងអនាម័យ ដើម្បីបង្ការទុកឱ្យមានប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីនៃទឹកដែលគ្មានការបំពុល និងបរិស្ថានស្អាត ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម ៖

- បង្កើនការយល់ដឹងរបស់សហគមន៍ អំពីសារៈសំខាន់នៃ ទឹកស្អាត និងអនាម័យ តាមរយៈ រូបភាពផ្សេងៗ នៃការផ្សព្វផ្សាយ និងការអប់រំ ។
- សម្របសម្រួលការរៀបចំ ផែនការសមាហរណកម្មការគ្រប់គ្រងបរិស្ថាននិងអនាម័យ នៅក្រុងចំនួន ៥ ។
- រៀបចំនិងអនុវត្ត ការដឹកនាំសម្របសម្រួល ការរៀបចំផែនការ សមាហរណកម្ម នៃការគ្រប់គ្រងបរិស្ថាន និងអនាម័យ នៅក្នុងក្រុង ចំនួន ៥ ។

- អនុវត្តគម្រោងសិក្សា អំពីក្របខ័ណ្ឌស្ថាប័ន ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការគ្រប់គ្រងបរិស្ថាននិងអនាម័យ ។
- អនុវត្តគម្រោងសិក្សាអំពីយុទ្ធសាស្ត្រហិរញ្ញប្បទានលើវិស័យ បរិស្ថាន អនាម័យ និងទឹកស្អាត ។

៤.៣ ការអភិវឌ្ឍវិស័យថាមពល

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៤៦២. នៅក្នុងនីតិកាលទី៣ នៃរដ្ឋសភាកន្លងទៅ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* សម្រេចបាននូវការស្តារ ប្រព័ន្ធផ្គត់ផ្គង់អគ្គិសនីដែលមានស្រាប់ឡើងវិញ និងរៀបចំឱ្យមាន ការផ្គត់ផ្គង់អគ្គិសនី នៅតំបន់សំខាន់ៗមួយចំនួនទៀត ។ សមិទ្ធផលសំខាន់ៗ រួមមាន *(១)* ការចាប់ផ្តើមការសាងសង់ វារីអគ្គិសនីកំចាយ និងអាតៃ ព្រមទាំង បណ្តាញបញ្ជូនថាមពលមួយចំនួន *(២)* ការផ្គត់ផ្គង់អគ្គិសនីនៅរាជធានីភ្នំពេញ ត្រូវបានស្តារឡើងវិញ និងត្រូវបានពង្រីកឱ្យឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការជាក់ស្តែង *(៣)* ការផ្គត់ផ្គង់អគ្គិសនីនៅតាមបណ្តាក្រុងក្នុងខេត្ត ក៏ត្រូវបានស្តារនិងកសាងថ្មី ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងសេចក្តីត្រូវការក្នុងក្រុងនៃខេត្តទាំងនោះ *(៤)* ទីប្រជុំជននានាជាប់ព្រំដែន ត្រូវបានរៀបចំឱ្យមានការផ្គត់ផ្គង់អគ្គិសនី តាមរយៈ ការនាំចូលអគ្គិសនីពីប្រទេសជិតខាងដែលមានតម្លៃថោក *(៥)* តំបន់ជនបទនានា ក៏ត្រូវបានរៀបចំឱ្យមានការផ្គត់ផ្គង់អគ្គិសនីផងដែរ តាមរូបភាពតូចៗ ដោយសេវាករឯកជន ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃអាជ្ញាបណ្ណ ស្របតាម *ច្បាប់ស្តីពីអគ្គិសនី* ។

៤៦៣. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* នឹងផ្តល់អាទិភាព ក្នុងការបន្តពង្រីកវិសាលភាពនៃការផ្គត់ផ្គង់ និងបញ្ចុះថ្លៃអគ្គិសនីឱ្យបានសមរម្យ ព្រមទាំង យកចិត្តទុកដាក់លើការពង្រឹងយន្តការស្ថាប័ន និងសមត្ថភាពគ្រប់គ្រង ។ ក្នុងន័យនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញការបង្កើតរោងចក្រផលិតអគ្គិសនី ដែលមានថ្លៃដើមថោក ដោយប្រើប្រភពថាមពលក្នុងស្រុក ដូចជា ថាមពលវារី ឧស្ម័នធម្មជាតិ រ៉ែធ្យូងថ្ម គួបផ្សំនឹងការអភិវឌ្ឍរោងចក្រផលិតអគ្គិសនីដែលប្រើបច្ចេកវិទ្យាទំនើប និងប្រភពថាមពលបែបមិនមែនប្រពៃណី រួមទាំង ការពិនិត្យលទ្ធភាពប្រើប្រាស់ប្រភពថាមពលនុយក្លេអ៊ែរផង ព្រមទាំង ការបន្តភ្ជាប់បណ្តាញថាមពលអគ្គិសនីជាមួយប្រទេសជិតខាង ។ ការធ្វើពិពិធភាវូបនីយកម្មប្រភពថាមពល និងការបង្កើតឱ្យមានប្រភពថាមពលបម្រុងសមស្រប ក្នុងប្រព័ន្ធជាកត្តាគន្លឹះ ក្នុងការធានាសន្តិសុខថាមពល សម្រាប់កម្ពុជា ។ ជាមួយគ្នានេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងជំរុញការកសាងបណ្តាញអគ្គិសនីឱ្យគ្របដណ្តប់ទូទាំងប្រទេស ដើម្បីបញ្ជូនថាមពលដែលមានគុណភាពនិងថ្លៃសមរម្យពីប្រភពនានា ទៅផ្គត់ផ្គង់សេចក្តីត្រូវការ នៅតាមបណ្តាទីក្រុង តំបន់ទីប្រជុំជន និងតំបន់ជនបទ ទាំងឡាយ ព្រមទាំង រៀបចំជាបណ្តើរៗ ដើម្បីធ្វើសមាហរណកម្មប្រព័ន្ធថាមពលអគ្គិសនីកម្ពុជា ទៅក្នុងបណ្តាញអគ្គិសនី ក្នុងប្រទេស *មហាអនុតំបន់មេគង្គ* និង *អាស៊ាន* ។

៤៦៤. ដើម្បីចូលរួមក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និងធានានូវការរស់នៅប្រកបដោយសុខដុមរមនារបស់ប្រជាជននៅតំបន់ជនបទ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងផ្តល់អាទិភាពដល់ការជំរុញ ការអនុវត្តអគ្គិសនីភាវូបនីយកម្មជនបទជាបន្តទៀត រួមទាំង ការអភិវឌ្ឍថាមពលកកើតឡើងវិញ ដើម្បីឱ្យប្រជាជននៅតំបន់ជនបទ មានអគ្គិសនីប្រើប្រាស់ ។

៤៦៥. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងផ្តល់អាទិភាពខ្ពស់លើ ការទាក់ទាញឱ្យមានការចូលរួមរបស់វិស័យឯកជន ក្នុងការវិនិយោគក្នុងការអភិវឌ្ឍហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធថាមពល រួមទាំងការផលិត ការបញ្ជូន និងការចែកចាយ ក្នុងនោះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តការផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ឱ្យបានជាអតិបរមា លើបរិស្ថានធម្មជាតិ និងសង្គម ក្នុងការអភិវឌ្ឍគម្រោងវិស័យថាមពល ទន្ទឹមនឹង ការសង្កត់ធ្ងន់លើប្រសិទ្ធភាពសេដ្ឋកិច្ចរបស់គម្រោងនីមួយៗ ។ ការយកចិត្តទុកដាក់ ក៏នឹងត្រូវផ្តោតជាសំខាន់ផងដែរ លើការកសាងសមត្ថភាព និងការកែទម្រង់ស្ថាប័ន ក្នុងវិស័យថាមពលអគ្គិសនី រួមមាន *អាជ្ញាធរអគ្គិសនី ក្រុមហ៊ុនអគ្គិសនីកម្ពុជា* ព្រមទាំងក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត ដើម្បីបង្កើនប្រសិទ្ធភាព នៃការគ្រប់គ្រង ក៏ដូចជា គុណភាពសេវាផ្គត់ផ្គង់អគ្គិសនី ។

៤៦៦. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ចាត់ទុកធនធានប្រេងនិងឧស្ម័នកម្ពុជា គឺជាសក្តានុពលថ្មីដ៏សំខាន់ សម្រាប់ធានាសន្តិសុខថាមពល និងជាប្រភពនៃធនធានដ៏មានតម្លៃ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាក្នុងរយៈពេលវែង ។ ក្នុងន័យនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងរៀបចំក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយ និង ក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្ត សម្រាប់វិស័យនេះ ដើម្បីធានាប្រសិទ្ធភាពនៃការគ្រប់គ្រង និងការប្រើប្រាស់ធនធាននេះ ក្នុងបុព្វហេតុនៃការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច និងការលើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពរស់នៅ របស់ប្រជាជនកម្ពុជា ។

៤៦៧. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* លើកទឹកចិត្តឱ្យប្រើប្រាស់ប្រភេទថាមពល ដែលមានប្រសិទ្ធភាព និងមានផលប៉ះពាល់តិចតួច ដល់បរិស្ថាន ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៤៦៨. ដើម្បីអនុវត្ត*យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ លើ :

- ការបង្កើនសមត្ថភាពផ្គត់ផ្គង់អគ្គិសនី និងកាត់បន្ថយថ្លៃឱ្យនៅក្នុងកម្រិតមួយសមស្រប ជាមួយគ្នានឹង ការពង្រឹងយន្តការស្ថាប័ន និង សមត្ថភាពផ្គត់ផ្គង់ ។
- ធានាការជឿជាក់លើការផ្គត់ផ្គង់អគ្គិសនី ដើម្បីសម្រួលនិងទាក់ទាញការវិនិយោគក្នុងវិស័យនេះ និងដើម្បីជំរុញការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច ។

- បង្កើតគោលនយោបាយ ច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត សម្រាប់វិស័យថាមពល ដើម្បីធានាប្រសិទ្ធភាព នៃការគ្រប់គ្រង និងប្រើប្រាស់ធនធាន សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច និងលើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ។
- លើកទឹកចិត្តដល់ការប្រើប្រាស់ថាមពលប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងមានផលប៉ះពាល់ដល់បរិស្ថាន ក្នុងកម្រិតទាបបំផុត ។

៤៦៩. ដើម្បីបំពេញតម្រូវការអគ្គិសនី នៅទូទាំងប្រទេស *ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* មានទិសដៅអនុវត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម :

- ជំរុញការរុករកប្រភពធនធានថាមពល ដូចជា ថាមពលវារី ឧស្ម័នធម្មជាតិ និងធ្យូងថ្មជាដើម សម្រាប់ការផលិតថាមពលអគ្គិសនី ។
- ធានាឱ្យមានការទុកចិត្តនិងស្ថិរភាព ក្នុងការផ្គត់ផ្គង់ថាមពលអគ្គិសនី ដើម្បីសម្រួលដល់ការវិនិយោគ និងការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច ។
- លើកទឹកចិត្តដល់ការប្រើប្រាស់ថាមពលប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់លើបរិស្ថានដែលបណ្តាលមកពី ការប្រើប្រាស់ និងការផ្គត់ផ្គង់ថាមពល ។
- បន្តជំរុញឱ្យមានការចូលរួមវិនិយោគពីផ្នែកឯកជន ក្នុងវិស័យថាមពល រួមមាន ការផលិត ការបញ្ជូន និងការចែកចាយ ជាដើម ។
- បន្តជំរុញឱ្យមានការអភិវឌ្ឍ លើវិស័យថាមពលកកើតឡើងវិញគ្រប់ប្រភេទ ដូចជា ជីវម៉ាស់ ជីវឧស្ម័ន ជីវឥន្ធនៈ ។ល។ និងបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃថាមពល តាមរយៈ ការប្រើប្រាស់ចង្ក្រានប្រសិទ្ធភាព ដើម្បីកាត់បន្ថយការប្រើប្រាស់ ប្រេង អុស ធ្យូង ជាដើម ។
- ជំរុញការធ្វើពាណិជ្ជកម្មថាមពលអគ្គិសនីក្នុងតំបន់ តាមរយៈ សហប្រតិបត្តិការទ្វេនិងពហុភាគី ។

៤៧០. ដើម្បីបង្កើនការផ្គត់ផ្គង់ថាមពលអគ្គិសនី នៅក្នុងរយៈពេល ៥ឆ្នាំ (ឆ្នាំ២០០៩-២០១៣) ខាងមុខ *ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹង :

- ដាក់ឱ្យដំណើរការ *វារីអគ្គិសនីកំចាយ* ដែលមានអានុភាពសរុប ១៩៣,២ មេហ្គាវ៉ាត់ នៅឆ្នាំ២០១១ ។
- ដាក់ឱ្យដំណើរការ *វារីអគ្គិសនីគីរីរម្យទី៣* ដែលមានអានុភាពសរុប ១៨ មេហ្គាវ៉ាត់ នៅឆ្នាំ២០១២ ។
- ដាក់ឱ្យដំណើរការនូវជំហានទី១ ដោយមានអានុភាព ១០០ មេហ្គាវ៉ាត់ នៃ *រោងចក្រអគ្គិសនីធ្យូងថ្មទី១* ដែលមានអានុភាពសរុប ២០០មេហ្គាវ៉ាត់ នៅខេត្តព្រះសីហនុ នៅឆ្នាំ២០១១ ។
- ដាក់ឱ្យដំណើរការ *វារីអគ្គិសនីស្ទឹងអាតៃ* ដែលមានអានុភាពសរុប ១២០មេហ្គាវ៉ាត់ នៅឆ្នាំ២០១២ ។

- ដាក់ឱ្យដំណើរការជំហានទី២ *រោងចក្រអគ្គិសនីធ្យូងថ្មទី១* ដោយមានអានុភាពសរុប ២០០ មេហ្គាវ៉ាត់ នៅខេត្តព្រះ សីហនុ នៅឆ្នាំ២០១២ ។
- ដាក់ឱ្យដំណើរការមួយផ្នែកនៃ *វារីអគ្គិសនីស្ទឹងតាតៃ* ដែលមានអានុភាពសរុប ២៤៦ មេហ្គាវ៉ាត់ នៅចុងឆ្នាំ២០១៣ ។
- ដាក់ឱ្យដំណើរការមួយផ្នែកនៃ*វារីអគ្គិសនីស្ទឹងឫស្សីជ្រំក្រោម* ដែលមានអានុភាពសរុប ៣៣៨ មេហ្គាវ៉ាត់ នៅចុងឆ្នាំ២០១៣ ។

៤៧១. ដើម្បីពង្រីកបណ្តាញបញ្ជូនថាមពលអគ្គិសនី *ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹងអនុវត្តនូវគម្រោងមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម :

- ដាក់ឱ្យដំណើរការ ខ្សែបញ្ជូនថាមពលតង់ស្យុង ២៣០ គីឡូវ៉ុល (៧៣ គីឡូម៉ែត្រ) តភ្ជាប់ តាកែវ-កំពត និង អនុស្ថានីយកំពត នៅឆ្នាំ២០១១ ។
- នាំចូលថាមពលអគ្គិសនី តាមរយៈខ្សែបញ្ជូនថាមពលតង់ស្យុង ១១៥គីឡូវ៉ុល (៥៨គីឡូម៉ែត្រ) ដោយមានអានុភាព ២០ មេហ្គាវ៉ាត់ ពីព្រំដែន *កម្ពុជា-ឡាវ* មកទីរួម ខេត្តស្ទឹងត្រែង និង បង្កើតអនុស្ថានីយស្ទឹងត្រែងមួយកន្លែង នៅឆ្នាំ២០១១ ។
- នាំចូលថាមពលអគ្គិសនី តាមរយៈខ្សែបញ្ជូនថាមពលតង់ស្យុង ១១៥គីឡូវ៉ុល (៦៥ គីឡូម៉ែត្រ) ដោយមានអានុភាព ២០ មេហ្គាវ៉ាត់ ពី ព្រំដែនកម្ពុជា-វៀតណាម មកទីរួមខេត្តកំពង់ចាម និង បង្កើតអនុស្ថានីយចំនួនបី : *ពញាក្រែក សួង កំពង់ចាម* នៅឆ្នាំ២០១១ ។
- ដាក់ឱ្យដំណើរការ ខ្សែបញ្ជូនថាមពលតង់ស្យុង ២៣០ គីឡូវ៉ុល (៨៩ គីឡូម៉ែត្រ) តភ្ជាប់ កំពត-ខេត្តព្រះសីហនុ និង អនុស្ថានីយខេត្តព្រះសីហនុ នៅឆ្នាំ២០១១ ។
- ដាក់ឱ្យដំណើរការខ្សែបញ្ជូនថាមពលតង់ស្យុង ២៣០ គីឡូវ៉ុល (១៧៥ គីឡូម៉ែត្រ) តភ្ជាប់ពី អនុស្ថានីយអូរសោម (ជាអនុស្ថានីយរួមសម្រាប់ភ្ជាប់វារីអគ្គិសនីផ្សេងៗទៀត នៅតំបន់នោះ) មកកាន់អនុស្ថានីយពោធិសាត់ នៅឆ្នាំ២០១២ ។
- ដាក់ឱ្យដំណើរការខ្សែបញ្ជូនថាមពលតង់ស្យុង ២៣០ គីឡូវ៉ុល តភ្ជាប់ ភ្នំពេញ-កំពង់ឆ្នាំង-ពោធិសាត់-បាត់ដំបង (៣០២គីឡូម៉ែត្រ) និងអនុស្ថានីយចំនួន ៣ : កំពង់ឆ្នាំង-ពោធិសាត់ និងបាត់ដំបង នៅឆ្នាំ ២០១២ ។
- ដាក់ឱ្យដំណើរការខ្សែបញ្ជូនថាមពលតង់ស្យុង ២៣០ គីឡូវ៉ុល តភ្ជាប់ ភ្នំពេញ-កំពង់ចាម (១១០គីឡូម៉ែត្រ) នៅឆ្នាំ២០១២ ។
- ដាក់ឱ្យដំណើរការខ្សែបញ្ជូនថាមពលតង់ស្យុង ២៣០គីឡូវ៉ុល តភ្ជាប់ កំពង់ចាម-ក្រចេះ (១២០គីឡូម៉ែត្រ) នៅឆ្នាំ២០១២ ។

- ដាក់ឱ្យដំណើរការខ្សែបញ្ជូនថាមពលតង់ស្យុង ២៣០ គីឡូវ៉ុល តភ្ជាប់ ក្រចេះ-ស្ទឹងត្រែង (១៣០គីឡូម៉ែត្រ) នៅឆ្នាំ២០១២ ។
- ដាក់ឱ្យដំណើរការខ្សែបញ្ជូនកង (Loop Line) ថាមពលតង់ស្យុង ២៣០ គីឡូវ៉ុល (៧១,៥ គីឡូម៉ែត្រ) នៅជុំវិញរាជធានីភ្នំពេញ នៅឆ្នាំ២០១២ ។
- ដាក់ឱ្យដំណើរការខ្សែបញ្ជូនថាមពលតង់ស្យុង ២៣០គីឡូវ៉ុល តភ្ជាប់ ភ្នំពេញ-ខេត្តព្រះសីហនុ (២២៥ គីឡូម៉ែត្រ) តាមផ្លូវជាតិលេខ៤ នៅឆ្នាំ២០១៣ ។

តារាងទី១៧ : សូចនាករសំខាន់ៗ នៃក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល

សូចនាករ	ឯកតា	២០០៨	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣
អគ្គិសនីដែលផលិតបាន	លាន គវ៉ម	១ ៨៥៨,៣៦៤	១ ៨៨២,០០៣	២ ១៦៤,៣០០	២ ៤៨៨,៩៤៥	២ ៨៦២,២៨៧	៣ ២៩១,៦២៩
ចំនួនគ្រួសារប្រើប្រាស់ថាមពល	គ្រួសារ	៤៨៧ ៤២៦	៥៦០ ៩៣៩	៦៤៤ ៦២១	៧៤១ ៣១៤	៨៥២ ៥១១	៩៨០ ៣៨៨
ការប្រើប្រាស់ថាមពលរបស់ប្រជាជនម្នាក់ក្នុង១ឆ្នាំ	គវ៉ម	១៣៩	១៣៥	១៥៣	១៧៤	១៩៧	២២៤
ប្រវែងបណ្តាញខ្សែបញ្ជូនថាមពល (២២ KV)	គម	១ ៤៥០	១ ៥៥៥	១ ៩១៤	២ ២០១	២ ៩៣១	២ ៩១១
ប្រវែងបណ្តាញខ្សែបញ្ជូនថាមពល (១១៥ KV)	គម	៣២៣	៣៥៣	៣៥៣	៤៧៦	៥៤៧,៥	៥៤៧,៥
ប្រវែងបណ្តាញខ្សែបញ្ជូនថាមពល (២៣០ KV)	គម	០	១០០	១០០	២៦៩	១ ១៨២	១ ៤០៧

ប្រភព : ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល

៤៧២. ដើម្បីអនុវត្ត*យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ* របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា អាជ្ញាធរប្រេងកាតជាតិកម្ពុជា* នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ :

- បន្តរកចំណូលឱ្យបានជាអតិបរមាជូន*រាជរដ្ឋាភិបាល* តាមរយៈ ចំណូលជា សួយសារ ការបែងចែកផល ពន្ធលើប្រាក់ចំណេញ និងចំណូលពន្ធផ្សេងៗទៀត ទាក់ទងនឹងអាជីវកម្មប្រេងកាត និងឧស្ម័ន ដើម្បីចូលរួមក្នុងការបង្កើនសមត្ថភាពហិរញ្ញវត្ថុរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។
- បង្កើតគោលនយោបាយ ច្បាប់ បទប្បញ្ញត្តិ និងលិខិតបទដ្ឋាននានា សម្រាប់វិស័យប្រេងកាត ដើម្បីធានានូវប្រសិទ្ធភាព ក្នុងការគ្រប់គ្រងនិងការប្រើប្រាស់ ធនធានប្រេងកាតនិងឧស្ម័ន សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ។
- យកចិត្តទុកដាក់រៀបចំផែនការ សម្រាប់ការប្រើប្រាស់ឧស្ម័ន ដែលស្ថិតនៅលាយឡំជាមួយប្រេងកាត ដែលនឹងទទួលបានពីផលិតកម្មប្រេងកាត ដើម្បីការពារកុំឱ្យឧស្ម័នទាំងនោះក្លាយជាសំណល់ ដែលឆេះចោលនៅក្នុងខ្យល់ ។
- លើកកម្ពស់សកម្មភាពឱ្យបានសមស្រប សម្រាប់កែច្នៃធនធានប្រេងកាតប្រកបដោយលក្ខណៈសេដ្ឋកិច្ច និងពាណិជ្ជកម្ម ដើម្បីបង្កើតកាលានុវត្តភាពសម្រាប់តម្លៃបន្ថែម ។

- ជំរុញការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស និងពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័ន ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវប្រសិទ្ធភាពក្នុងការគ្រប់គ្រងធនធានប្រេងកាត និងឧស្ម័ន សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជាតិ និងលើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា ។
- បង្កើនការគ្រប់គ្រង និងតាមដានត្រួតពិនិត្យ លើកាអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងប្រេងកាត ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពជាងមុន ។
- ជំរុញការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងការអភិវឌ្ឍ ដោយផ្តោតលើបញ្ហាប្រេងកាតនិងឧស្ម័ន ។

៤.៤ ការអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានគមនាគមន៍

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៤៧៣. នៅក្នុងនីតិកាលទី៣ នៃរដ្ឋសភាកន្លងមក វិស័យបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានគមនាគមន៍ សម្រេចបាននូវការរីកចម្រើនគួរកត់សម្គាល់ តាមរយៈ ការពង្រីកវិសាលភាពគ្របដណ្តប់នៃសេវាប្រៃសណីយ៍និងទូរគមនាគមន៍ និងសេវាអ៊ីនធឺណេតផង និង ការកើនឡើងនៃចំនួនអ្នកប្រើប្រាស់សេវានេះ ។

៤៧៤. ដោយវិស័យនេះ ជាវិស័យមួយដែលមានការប្រកួតប្រជែងខ្ពស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* នឹងបន្តអភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធប្រៃសណីយ៍និងទូរគមនាគមន៍ និង ជំរុញការអភិវឌ្ឍបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានគមនា-គមន៍ទំនើបទាន់សម័យ ប្រកបដោយគុណភាពខ្ពស់ ស្របតាមស្តង់ដារអន្តរជាតិ មានថ្លៃថោកសមរម្យ និងមានសេវាគ្របដណ្តប់ទូទាំងប្រទេស ។ អាទិភាពសំខាន់ៗក្នុងវិស័យនេះ រួមមាន *(១)* ជំរុញអនុម័ត*ច្បាប់ស្តីពី ទូរគមនាគមន៍* និងក្របខ័ណ្ឌបទដ្ឋានគតិយុត្តដែលពាក់ព័ន្ធនានា *(២)* កសាងសមត្ថភាពស្ថាប័នក្នុងវិស័យនេះ *(៣)* កែលម្អ និងជំរុញការធ្វើទំនើបកម្មមូលដ្ឋានសម្ភារបច្ចេកទេស ដើម្បីធានាប្រសិទ្ធភាពនិងវិសាលភាពនៃសេវានេះ *(៤)* លើកស្ទួយការប្រកួតប្រជែង នៅក្នុងទីផ្សារសេវាប្រៃសណីយ៍និងទូរគមនាគមន៍ ដើម្បីធានាប្រសិទ្ធភាពនៃវិស័យនេះ *(៥)* បន្តពង្រឹងប្រសិទ្ធភាពនៃការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន និងរដ្ឋបាលអេឡិចត្រូនិច *(៦)* ជំរុញការកសាង និងបង្កើនប្រសិទ្ធភាព ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធឆ្អឹងខ្នង សម្រាប់វិស័យបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានគមនាគមន៍ ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៤៧៥. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍* នឹងធ្វើការពង្រីកសេវាកម្មប្រៃសណីយ៍ និងកាត់បន្ថយថ្លៃ ដោយ :

- ធ្វើការអភិវឌ្ឍ និងផ្តល់ព័ត៌មានស្តីពី កាលានុវត្តភាពនៃការវិនិយោគ ដល់អ្នកវិនិយោគ ទាក់ទងនឹងការសាងសង់ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធទូរគមនាគមន៍ ។

- គ្រប់គ្រងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ នូវការអនុវត្តគម្រោងអភិវឌ្ឍនានា ដែលកំពុងដំណើរការ ដើម្បីធានាការបញ្ចប់គម្រោងទាំងនេះ ទៅតាមកម្មវិធី ដែលបានគ្រោងទុក ។ គម្រោងទាំងនេះ រួមមាន :
  - ➢ បណ្តាញទូរគមនាគមន៍ឆ្អឹងខ្នងមហាអនុតំបន់មេគង្គ GMTBN (របៀងសេដ្ឋកិច្ច) ឬគម្រោង JICA CP-P5 ។
  - ➢ ស្ពានខ្សែកាបអុបទិកនៅក្រោមសមុទ្រ ។
  - ➢ សាងសង់ បណ្តាញទូរគមនាគមន៍ខ្សែអុបទិក ។
  - ➢ គម្រោងក្នុងមហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ ដែលភ្ជាប់បណ្តាញខ្សែកាបពី សៀមរាប ទៅ ស្គន់ ពី កំពង់ចាម ទៅ ព្រំប្រទល់ប្រទេសឡាវ (ស្ទឹងត្រែង) និង ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ សេវាទូរគមនាគមន៍ក្នុងតំបន់ ទីប្រជុំជន និងតំបន់ជនបទ ។
- បន្តតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងអនុវត្តវិធានការច្បាប់នានា ចំពោះអ្នកផ្តល់សេវាទូរគមនាគមន៍នានា ដែលរំលោភលើកិច្ចសន្យា ។
- រៀបចំនិងប្រកាសឱ្យប្រើប្រាស់ លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធនឹងវិស័យនេះ ដែលត្រូវការចាំបាច់ ដើម្បីតម្រង់ទិសដល់ក្រុមហ៊ុនវិនិយោគនានា ។
- បន្ត និងផ្តល់អាទិភាព ក្នុងការលុបបំបាត់ការបាត់បង់ចំណូល ពីប្រព័ន្ធទូរគមនាគមន៍ចល័ត ។
- បន្តជំរុញការអភិវឌ្ឍបណ្តាញខ្សែកាបអុបទិក ដោយប្រើប្រាស់ខ្សែកាបនៅក្រោមដីនិងក្រោមសមុទ្រ ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ សេវាកម្មទូរគមនាគមន៍ក្នុងប្រទេស និងសេវាកម្មទូរគមនាគមន៍ទៅក្រៅប្រទេស ។
- លើកកម្ពស់ និងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង ការស្រាវជ្រាវ និងការអភិវឌ្ឍ ផ្តោតលើបញ្ហាយេនឌ័រ ។
- សាងសង់ការិយាល័យទូរគមនាគមន៍ នៅ *រតនគិរី តាកែវ ស្ទឹងត្រែង* និង *កំពង់ធំ* ។

៤៧៦. ដើម្បីពង្រឹងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ *ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍* នឹងស្នើសុំការអនុម័តជាផ្លូវការ លើ :

- *ច្បាប់ស្តីពី ទូរគមនាគមន៍ (២០០៩)* ។
- *ច្បាប់ស្តីពី វិទ្យុទូរគមនាគមន៍ (២០១០-២០១១)* ។
- *ច្បាប់ស្តីពី អ៊ិនធឺណែត (២០១១-២០១២)* ។
- *ច្បាប់ស្តីពី ប្រព័ន្ធខ្សែកាបអុបទិក (២០១១-២០១២)* ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការបង្កើតបញ្ញត្តិករទូរគមនាគមន៍កម្ពុជា* ។
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការបង្កើតសេវាទូរគមនាគមន៍សកល (២០០៩-២០១១)* ។
- ការផ្តល់សច្ចាប័នដល់ *ធម្មនុញ្ញ* និង *អនុសញ្ញា ស្តីពី សហគមន៍ទូរគមនាគមន៍អន្តរជាតិ (២០០៩)* ។
- ការផ្តល់សច្ចាប័នលើ ការឱ្យកម្ពុជាចូលជាហត្ថលេខី លើ *អនុស្សារណៈអង្គការអ៊ិនធឺណែតរបស់សហរដ្ឋ (២០០៩-២០១០)* ។

- ការផ្ដល់សច្ចាប័នលើ ការឱ្យកម្ពុជាចូលជាសមាជិក *អង្គការអន្តរជាតិពហុភាគី ប្រឆាំងភេរវកម្មអ៊ិនធឺណែត (២០១០-២០១១)* ។
- គោលនយោបាយស្ដីពី ការគ្រប់គ្រងសេវាទូរសព្ទតាមរយៈប្រព័ន្ធអ៊ិនធឺណែត សម្លេងតាមអ៊ិនធឺណែត និងអ្នកផ្ដល់សេវាអ៊ិនធឺណែត (២០១០-២០១១) ។
- *សេចក្ដីប្រកាសស្ដីពី តារាងផែនការហ្វ្រេកង់ជាតិ (២០០៩)* ។
- *សេចក្ដីប្រកាសស្ដីពី ការបង្កើតគណៈកម្មការត្រួតពិនិត្យការប្រើប្រាស់រលកអាកាសវិទ្យុ* (២០១០) ។
- *សារាចរស្ដីពី បទដ្ឋានដំឡើងបង្គោលអង់តែនវិទ្យុគមនាគមន៍គ្រប់ប្រភេទ (២០០៩)* ។
- *ប្រកាសស្ដីពី ប្លង់លេខទូរសព្ទជាតិ (២០០៩-២០១០)* ។
- *ប្រកាសស្ដីពី តម្លៃប្រើប្រាស់ប្លង់លេខទូរសព្ទ (២០០៩-២០១០)* ។
- *ប្រកាសស្ដីពី ការភ្ជាប់បណ្ដាញទូរគមនាគមន៍សាធារណៈ (២០០៩-២០១០* ។
- *ប្រកាសស្ដីពី ការគ្រប់គ្រងសម្ភារបរិក្ខារវិទ្យុទាក់ទង និងថ្លៃនៃការប្រើប្រាស់រលកអាកាសវិទ្យុ (២០១១)* ។
- *ប្រកាសស្ដីពី ការគ្រប់គ្រងបច្ចេកវិទ្យា ការស្ថាបនានិងការប្រើប្រាស់ សេវាទូរសព្ទចល័ត និងអចល័ត (២០០៩)*។

៤៧៧. ចំណុចដៅនៃកំណើន ដែលត្រូវបានកំណត់សម្រាប់ការពង្រីកវិស័យទូរគមនាគមន៍ ត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុងតារាងទី១៨ ខាងក្រោម ៖

តារាងទី១៨ ៖ ចំណុចដៅនៃការពង្រីកសេវាកម្មទូរគមនាគមន៍

ចំណុចដៅ	២០០៨ ជាក់ស្ដែង	២០០៩ ជាក់ស្ដែង	២០១០ ព្យាករណ៍	២០១១ ព្យាករណ៍	២០១២ ព្យាករណ៍	២០១៣ ព្យាករណ៍
ទូរស័ព្ទចល័តនិងអចល័ត (ពាន់គ្រឿង)	៤ ១៤៣	៦ ៤៤៧	៧ ១០០	៧ ៧០០	៨ ៣០០	៨ ៩០០
ចំនួនអ្នកជាវអ៊ិនធឺណែត (នាក់)	២០ ១០៨	២៩១ ៤១៣	៣៥០ 000	៤០០ 000	៤៥០ 000	៥០០ 000

៤៧៨. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក្រសួងព័ត៌មាន* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម ៖

- ពង្រីកវិសាលភាព និងលើកកម្ពស់គុណភាពនិងប្រសិទ្ធភាព នៃបណ្ដាញផ្សព្វផ្សាយជាតិ ដើម្បីផ្ដល់សេវាកម្មឱ្យបាន ដល់ ៩៥ភាគរយនៃប្រជាជនទូទាំងប្រទេស ដល់ក្នុងតំបន់ និងទ្វីបផ្សេងទៀត រួមទាំង អាមេរិកខាងជើង ។
- បន្តសាងសង់ស្ថានីយវិទ្យុ និងទូរទស្សន៍ នៅតាមខេត្ត និងលើកកម្ពស់សមត្ថភាព ដើម្បីមានលទ្ធភាពអាចបន្តផ្ទាល់នូវព្រឹត្តការណ៍សំខាន់ៗ នៅកម្រិតជាតិ និង មានលទ្ធភាពផលិតនូវកម្មវិធីផ្សព្វផ្សាយទៅដល់តំបន់នានាបន្ថែមទៀត ជាពិសេស បញ្ហាទាក់ទងនឹងស្ត្រីនិងកុមារ ។

- កសាងស្ថាប័ន និងសមត្ថភាពធនធានមនុស្ស ដោយផ្តោតលើ ការបង្កើនចំនួនមន្ត្រីស្ត្រី ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងការផ្តល់សេវាកម្ម និង ប្រសិទ្ធភាពនៃការទាក់ទាញនិងសហការ ក្នុងចំណោមប្រទេសជាសមាជិកអាស៊ាន ក្នុងតំបន់ និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ។
- ជំរុញការការអនុវត្តច្បាប់ស្តីពី សារព័ត៌មាន ដើម្បីលើកកម្ពស់ វិធានការច្បាប់ សិទ្ធិសេរីភាពសារព័ត៌មានក្នុងការសរសេរ និងបោះពុម្ពផ្សាយ ។
- សិក្សាស្រាវជ្រាវ និងរៀបចំសេចក្តីព្រាងឧបករណ៍ច្បាប់ ដើម្បីតាមដានត្រួតពិនិត្យការធ្វើអាជីវកម្មប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ និង ដើម្បីគាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍផ្នែកព័ត៌មានសោតទស្សន៍ និង បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ។
- បន្តលើកទឹកចិត្តនិងបើកទូលាយ នូវការចូលរួមរបស់វិស័យសាធារណៈ សង្គមស៊ីវិល និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល និង ផ្តល់អាទិភាពដល់ស្ត្រី ក្នុងការដើរតួនាទីរបស់ខ្លួន នៅក្នុងផ្នែកព័ត៌មានសោតទស្សន៍ ។

តារាងទី១៩ : សូចនាករសំខាន់ៗរបស់ក្រសួងព័ត៌មាន

សូចនាករសំខាន់ៗ	ឯកតា	២០០៨	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣
ក. អង្គភាពភ្នាក់ងារព័ត៌មានរដ្ឋ							
១. ទូរទស្សន៍រដ្ឋ							
ស្ថានីយកណ្តាល	ចំនួន	០១	០១	០២	០២	០២	០២
ស្ថានីយខេត្ត	ចំនួន	០៥	០៥	០៧	០៧	០៨	១០
២. វិទ្យុរដ្ឋ							
ស្ថានីយកណ្តាល	ចំនួន	០២	០២	០៣	០៤	០៤	០៥
ស្ថានីយខេត្ត	ចំនួន	១១	១៣	១៥	១៦	១៨	២០
៣. ទីភ្នាក់ងារសារព័ត៌មានជាតិ	ផ្នែក	០១	០១	០១	០១	០១	០១
ខ. អង្គភាពភ្នាក់ងារព័ត៌មានឯកជន							
១. ស្ថានីយទូរទស្សន៍	ចំនួន	០៦	០៧	០៩	១០	១០	១១
២. ទូរទស្សន៍ខ្សែកាប (ក្រុង/ខេត្ត)	កន្លែង	៩០	៩៣	៩៣	៩៣	៩៥	៩៦
៣. ស្ថានីយវិទ្យុ	ចំនួន	៣៩	៤០	៤២	៤៣	៤៣	៤៤
៤. ទីភ្នាក់ងារបោះពុម្ពផ្សាយ (សារព័ត៌មាន ព្រឹត្តិបត្រទស្សនាវដ្តី ជាភាសាខ្មែរ និង បរទេស)	កន្លែង	៥៤២	៥៥០	៥៥៥	៥៦០	៥៦៥	៥៧០
៥. រោងពុម្ព	កន្លែង	១៣៣	១៣៤	១៣៥	១៣៥	១៣៦	១៣៦

៥. ការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជននិងការងារ

៤៧៩. មុំ ឬ សមាសធាតុរងទាំងបួន នៃចតុកោណនេះ រួមមាន : *(១) ការពង្រឹងវិស័យឯកជន និងការទាក់ទាញការវិនិយោគ (២) ការបង្កើតការងារ និងការធានាលក្ខខណ្ឌការងារល្អប្រសើរ (៣) ការលើកស្ទួយសហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម (៤) ការរៀបចំសុវត្ថិភាពសង្គម* ។

៥.១ ការពង្រឹងវិស័យឯកជន និង ការទាក់ទាញការវិនិយោគ

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៤៨០. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានធានាធ្វើឲយចុះនូវចំណាយនៃប្រតិបត្តិការធុរកិច្ច និងពង្រីកលទ្ធភាពចូលទីផ្សារ ក៏ដូចជា កាត់បន្ថយចំណាយលើការដឹកជញ្ជូន និងកែលម្អសុវត្ថិភាពធ្វើដំណើរ តាមរយៈ ការកែលម្អហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត ដែលធានាបាននូវ ការធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចជនបទជាមួយនឹងសេដ្ឋកិច្ចទីប្រជុំជន ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានរៀបចំក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្តចាំបាច់ ជាច្រើន សម្រាប់គាំទ្រដល់ការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន និងបានពង្រឹង *"វេទិការាជរដ្ឋាភិបាល-វិស័យឯកជន"* ឱ្យទៅជាយន្តការដោះស្រាយបញ្ហាដ៏មានប្រសិទ្ធភាព ។ ការកាត់បន្ថយនូវការតម្រូវខាងឯកសារ បានជួយសម្រួលដល់ធុរកិច្ចនានា ជាពិសេស តាមរយៈការដាក់អនុវត្តនូវប្រព័ន្ធ *"ឯកសាររដ្ឋបាលតែមួយ"* និងសេវា *"ច្រកចេញ-ចូលតែមួយ"* ។

៤៨១. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* នឹងបន្តផ្តោតអាទិភាព លើការកែលម្អហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន តាមរយៈ ការបង្កើនការវិនិយោគសាធារណៈ នៅក្នុងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធដឹកជញ្ជូន រួមមាន ផ្លូវថ្នល់ ផ្លូវដែក ផ្លូវទឹក (រួមទាំងតាមទន្លេនិងសមុទ្រ) និងផ្លូវអាកាស ការជំរុញការផលិត និងពង្រីកបណ្តាញចែកចាយអគ្គិសនី នៅតំបន់ទីប្រជុំជននិងជនបទ ក្នុងថ្លៃថោកសមរម្យ ការពង្រឹង និងពង្រីកបណ្តាញទូរគមនាគមន៍ដែលមានសេវាទំនើប ក្នុងថ្លៃថោកសមរម្យ ការពង្រឹងនិងពង្រីក បណ្តាញផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាតព្រមទាំង ការពង្រឹងនិងពង្រីកប្រព័ន្ធហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ សម្រាប់វិស័យទេសចរណ៍វប្បធម៌ និងទេសចរណ៍ធម្មជាតិ ។

៤៨២. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* នឹងបន្តកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង ដើម្បីពង្រីកច្រកចូលទៅកាន់ទីផ្សារអន្តរជាតិ តាមរយៈ ការអនុវត្តយ៉ាងម៉ឺងម៉ាត់ នូវកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃ*អង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក* ក្របខ័ណ្ឌ*អាស៊ាន* និងក្របខ័ណ្ឌនៃគំនិតផ្តួចផ្តើមធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចតំបន់ និងអនុតំបន់ដទៃទៀត ។ បន្ថែមលើនេះទៀត *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តពង្រឹងបទដ្ឋានគតិយុត្ត សម្រាប់គាំទ្រវិស័យឯកជន រួមមាន បទប្បញ្ញត្តិច្បាប់និងនីតិវិធីរដ្ឋបាល ការលើកកម្ពស់ផលិតភាព តាមរយៈ ការបណ្តុះបណ្តាលបុគ្គលិក អ្នកបច្ចេកទេស និងកម្មករជំនាញ ការធានាឱ្យមានការប្រកួតប្រជែងដោយយុត្តិធម៌ ការបន្តជំរុញកិច្ចសម្រួលពាណិជ្ជកម្ម ការជំរុញការអនុវត្ត*ច្បាប់ស្តីពីការងារ*និងការពង្រឹងយន្តការដោះស្រាយវិវាទឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ។

៤៨៣. ជាចំណែកមួយដ៏សំខាន់នៃគោលនយោបាយពិពិធភាវូបនីយកម្ម មូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងជំរុញការបង្កើតនូវបរិស្ថានអំណោយផល សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍវិស័យឧស្សាហកម្មកែច្នៃ និងវិស័យឧស្សាហកម្មគ្រឿងបង្គុំអេឡិចត្រូនិក និងគ្រឿងម៉ាស៊ីន ។ ក្នុងស្មារតីនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តពង្រឹងក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តចាំបាច់ ជាពិសេស ការរៀបចំក្របខ័ណ្ឌច្បាប់និងកិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត សម្រាប់កិច្ចដំណើរការ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព នូវតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស ។

៤៨៤. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តលើកទឹកចិត្តដល់ភាពជាដៃគូ រវាង វិស័យសាធារណៈ និងវិស័យឯកជន នៅក្នុងការវិនិយោគ ជាពិសេស នៅក្នុងគម្រោងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៤៨៥. *ក្រសួងផែនការ* បាននឹងកំពុងដឹកនាំរៀបចំដំណើរការ *ជំរឿនសហគ្រាស* ឆ្នាំ២០១១ ដែលជាជំរឿនសេដ្ឋកិច្ចជាប្រវត្តិសាស្ត្រលើកដំបូងនៅកម្ពុជា ដើម្បីបម្រើឱ្យ ការគ្រប់គ្រង និង ការតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃវឌ្ឍនភាពក្នុងវិស័យនេះ ។ *ជំរឿនសហគ្រាស* ជាជំរឿនមួយនៃជំរឿនទាំងបី *(ជំរឿនប្រជារាស្ត្រ ជំរឿនសហគ្រាស និង ជំរឿនកសិកម្ម)* ដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ស្ថិតិ និងផែនការមេស្ថិតិ ឆ្នាំ២០០៨-២០១៥ ដែលត្រូវអនុវត្ត ដោយ *វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិនៃក្រសួងផែនការ* ។ *ជំរឿនសហគ្រាស* ដែលនឹងផ្តល់នូវព័ត៌មានស្ថិតិសំខាន់ៗ សម្រាប់ ការកំណត់សកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ច និង ទីតាំងនៃអាជីវកម្ម ក្នុងការអភិវឌ្ឍវិស័យសេដ្ឋកិច្ច នឹងរួមចំណែក ក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយនានារបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ដូចជា ការរៀបចំ និង ការតាមដានត្រួតពិនិត្យការអនុវត្ត ផែនការអភិវឌ្ឍជាតិ ការងារកំណែទម្រង់អភិបាលកិច្ចល្អ ការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ការពង្រឹងការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន និង ការទាក់ទាញវិនិយោគិន ទាំងក្នុង និងក្រៅប្រទេស ។

៤៨៦. *សម្រាប់រាជរដ្ឋាភិបាកម្ពុជា* វិស័យឯកជន គឺជាក្បាលម៉ាស៊ីនម្រាប់កំណើន និងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ទទួលស្គាល់ថា ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវបរិយាកាសអាជីវកម្ម និងការបង្កើតនូវបរិស្ថានអំណោយផលសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន គឺជាមូលដ្ឋានគន្លឹះសម្រាប់ជំរុញ ការអភិវឌ្ឍ បង្កើតការងារ កាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ និង សម្រេចបានស្ថិរភាពកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ។ ការពង្រឹងវិស័យឯកជន និងការទាក់ទាញការវិនិយោគ គឺជាបញ្ហាអន្តរវិស័យ ដែលមានការពាក់ព័ន្ធជាមួយស្ថាប័នមួយចំនួន របស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* អាទិភាពខ្ពស់បំផុតរបស់ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា គឺ ការគាំទ្រការបង្កើតនូវបរិយាកាសអំណោយផល ដែលជំរុញឱ្យមានការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន តាមរយៈ ការអនុវត្តវិធានការនានា ដើម្បីលុបបំបាត់បណ្តាឱបសគ្គទាំងឡាយ ដែលរារាំងដល់ការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន* ។

៤៨៧. *ក្រុមប្រឹក្សាវិនិយោគកម្ពុជានៃក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* បានបង្កើត *"សេវាកម្មច្រកចេញចូលតែមួយ "* សម្រាប់ឱ្យវិនិយោគិន ជាច្រើនឆ្នាំមកហើយ ដើម្បីកាត់បន្ថយបន្ទុកផ្នែករដ្ឋបាល នៅក្នុងការសុំការអនុម័ត ពី *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* លើគម្រោងវិនិយោគថ្មី។ នៅក្នុងនីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភានេះ យន្តការ *"សេវាកម្មច្រកចេញចូលតែមួយ"* នឹងត្រូវបានបន្តពង្រឹងនិងតម្រែតម្រង់ ហើយយន្តការថ្មី *"ការយកចិត្តទុកដាក់ចំពោះវិនិយោគិន"* និង *"ប្រព័ន្ធតាមដាននិងត្រួតពិនិត្យការវិនិយោគ"* នឹងត្រូវបានបង្កើតឡើង និងអនុវត្ត ។ *ក្រុមប្រឹក្សាវិនិយោគកម្ពុជានៃក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* និង *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* នឹងបន្តជំរុញយ៉ាងសកម្មឱ្យមានការវិនិយោគថ្មីៗ ក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចអាទិភាពនានា ដើម្បី ធ្វើពិពិធកម្មនិងពង្រីកមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច រៀបចំនិងផ្សព្វផ្សាយយ៉ាងទូលំទូលាយ នូវព័ត៌មានស្តីពីកាលានុវត្តភាពវិនិយោគនៅក្នុងវិស័យអាទិភាព ដើម្បីផ្តល់សក្តានុពលដល់វិនិយោគិនវិស័យឯកជន និង ពង្រឹងការសម្របសម្រួលក្នុងចំណោមស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនានារបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងការជំរុញការទទួលខុសត្រូវរួមគ្នា សម្រាប់លើកកម្ពស់ការប្រកួតប្រជែងរបស់អាជីវកម្ម ក្នុងវិស័យឯកជន ។

៤៨៨. *ក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* នឹងពង្រឹងបន្តទៀត នូវការអនុវត្ត *តំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស* ហើយនឹងធានាថា ទីតាំងនៃ *តំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស* នឹងសមស្របសម្រាប់ធ្វើសមាហរណកម្មសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជាទៅក្នុងតំបន់ ឱ្យបានជាអតិបរមា ។

តារាងទី២០ : សូចនាករសំខាន់ៗរបស់វិស័យពាណិជ្ជកម្ម

សូចនាករសំខាន់ៗ	ឯកតា	២០០៥	២០០៦	២០១០	២០១៣
តម្លៃនៃការនាំចូល	ពាន់លានរៀល	១៥ ២៨១	១៨ ០៤០		
តម្លៃនៃការនាំចូល	លានដុល្លារ	៣ ៧២៧	៤ ៤០០		
តម្លៃនៃការនាំចេញ	ពាន់លានរៀល	១១ ៨៩០	១៧ ៨០២		
តម្លៃនៃការនាំចេញ	លានដុល្លារ	២ ៩០០	៤ ៣៤២		
សម្លៀកបំពាក់	ពាន់លានរៀល	៨ ៩៧៩	២ ២១៨	១០ ២៥០	
សម្លៀកបំពាក់	លានដុល្លារ	២ ១៩០	២ ៩៨០	២ ៥០០	
ចំនួនរោងចក្រចុះបញ្ជីនាំចេញតាមប្រព័ន្ធអនុគ្រោះពាណិជ្ជកម្ម	ចំនួន	២២៤	២៩៣	២៩៥	៣៥០
ចំនួនកម្មករ (ប្រុសនិងស្រី) បំពេញការងារក្នុងរោងចក្រចុះបញ្ជីនាំចេញតាមប្រព័ន្ធអនុគ្រោះពាណិជ្ជកម្ម	នាក់	២៦៣ ៩៤១	៣៥១ ៣៤០	៣៥០ ០០០	៤០០ ០០០
ប្រាក់បៀវត្សរ៍សរុប	លានរៀល	៧៣ ៨០០	១១២ ៧៥០	១១០ ៧០០	១២៣ ០០០

៤៨៩. ចាប់តាំងពីខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៩៩ មក *វេទិការាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា-វិស័យឯកជន* និងគណៈកម្មាធិការ ដែលស្ថិតនៅក្រោមយន្តការនេះ បានចូលរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់ នៅក្នុងដំណើរការនៃ កំណែទម្រង់ការរដ្ឋបាល និងកំណែទម្រង់ច្បាប់ ដើម្បីជំរុញការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន ។ យន្តការសម្របសម្រួលនេះ មិនត្រឹមតែមានប្រសិទ្ធភាពក្នុងការកសាងភាពជាដៃគូជាមួយវិស័យឯកជនប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែ ថែមទាំង ក្នុងការផ្តល់ធាតុចូល នៅក្នុងការធ្វើ

អាទិភាពរូបនីយកម្ម នូវសកម្មភាពនានានៃកម្មវិធីកំណែទម្រង់ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តរិះរកវិធីសាស្ត្រថ្មី ដើម្បីបន្តពង្រឹងយន្តការសម្របសម្រួលរវាង *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា-វិស័យឯកជន* និង កសាងនូវភាពជាដៃគូរវាង *វិស័យសាធារណៈ-វិស័យឯកជន* ។

៤៩០. ក្នុងនីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម :

- ពង្រឹងការអនុវត្តកម្មវិធីវិស័យពាណិជ្ជកម្ម ដែលផ្អែកលើ *អភិក្រមគ្រប់គ្រងទូទាំងវិស័យ* ដែលផ្តោតលើកិច្ចសម្រួលដល់ការធ្វើពាណិជ្ជកម្ម និងការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន ។ សូចនាករសំខាន់ៗសម្រាប់វិស័យពាណិជ្ជកម្ម មានបង្ហាញជូនក្នុង តារាងទី២០ ខាងលើ ។
- បន្តអនុវត្តនយោបាយកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ តាមរយៈ ការជំរុញការនាំចេញផលិតផល ជាពិសេស ផលិត-ផលកសិកម្ម សម្លៀកបំពាក់ និងផលិតផលផ្សេងទៀត ។
- បន្តធ្វើសមាហរណកម្ម ដើម្បីសម្រេចគោលដៅបើកច្រកចូលទីផ្សារក្នុងតំបន់ និងអន្តរជាតិ និងលើកកម្ពស់សមត្ថភាពប្រកួតប្រជែងរបស់កម្ពុជា ។
- រៀបចំពិពណ៌កម្រិតជាតិ នឹងអន្តរជាតិ ឱ្យបានច្រើនថែមទៀត ។
- ពង្រឹងប្រសិទ្ធភាព នៃការត្រួតពិនិត្យទីផ្សារ ដើម្បីការពារសុខភាព និងសុខុមាលភាព អ្នកប្រើប្រាស់ ។
- ពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ។
- ពង្រឹងភាពជាដៃគូ ជាមួយស្ថាប័នអន្តរជាតិ និងជាមួយបរទេស ដើម្បីធ្វើឱ្យកម្ពុជាក្លាយជាដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ល្អ និងគួរជាទីទុកចិត្ត ។

៤៩១. នៅក្នុងនីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* នឹងបញ្ជូនច្បាប់មួយចំនួន ដូចខាងក្រោម ដើម្បីសុំការពិនិត្យពិភាក្សា និងអនុម័ត :

- នៅចុងឆ្នាំ ២០០៩នេះ *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* នឹងបញ្ជូនច្បាប់ចំនួន ៣ ទៅគណរដ្ឋមន្ត្រី ដើម្បីសុំការអនុម័ត គឺ *(១) ច្បាប់កិច្ចសន្យាពាណិជ្ជកម្ម (២) ច្បាប់ស្តីពី ការការពារ ការសម្គាល់ភូមិសាស្ត្រទំនិញ* និង *(៣) ច្បាប់ស្តីពី ការបង្កើតតុលាការពាណិជ្ជកម្ម* ។
- នៅឆ្នាំ២០១០ *ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម* នឹងបញ្ជូនសេចក្តីព្រាងច្បាប់ មួយចំនួន ទៅគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ដើម្បីសុំការអនុម័ត ដែលរួមមាន *(១) ច្បាប់ស្តីពី ការប្រកួតប្រជែង* (កំពុងរៀបចំ) *(២) ច្បាប់ស្តីពី ពាណិជ្ជកម្មអេឡិចត្រូនិក* (កំពុងរៀបចំ) *ច្បាប់ស្តីពី ការការពារអ្នកប្រើប្រាស់* (នឹងត្រូវរៀបចំ) និង *ច្បាប់ស្តីពី ឧបាស្រ័យពាណិជ្ជកម្ម (កំពុងរៀបចំ)* ។
- នៅចុងឆ្នាំ២០១១ *ច្បាប់ស្តីពីភ្នាក់ងារពាណិជ្ជកម្ម* នឹងត្រូវបញ្ជូនទៅគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ដើម្បីពិនិត្យនិងអនុម័ត ។

៤៩២. នៅក្នុង*នីតិកាលទី៤នៃរដ្ឋសភា ក្រសួងទេសចរណ៍* នឹងផ្តោតលើសកម្មភាព លើកកម្ពស់គុណភាពសេវាកម្មទេសចរណ៍ ដើម្បីទាក់ទាញការទស្សនា ការពន្យារពេលស្នាក់នៅ និងការធ្វើវិនិយោគក្នុងវិស័យទេសចរណ៍ ។ សកម្មភាពដែលត្រូវផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ ជាសំខាន់ រួមមាន ៖

- បន្តអនុវត្តគោលនយោបាយបើកចំហជើងមេឃ និងបន្តជំរុញយុទ្ធនាការឃោសនាផ្សព្វផ្សាយ*កម្ពុជា ៖ ព្រះរាជាណាចក្រអច្ឆរិយៈ* និងជំរុញចលនាប្រឡងប្រណាំង ទីក្រុងស្អាត រមណីយដ្ឋានស្អាត និងសេវាល្អ ។
- ពិនិត្យលទ្ធភាពក្នុងការជំរុញការលើកលែងទិដ្ឋាការចំពោះប្រទេសសំខាន់ៗ ជាពិសេស ជាមួយប្រទេសជប៉ុន និង សាធារណរដ្ឋកូរ៉េ ។
- ការរៀបចំគេហទំព័រ ដើម្បីធ្វើការផ្សព្វផ្សាយពីវិស័យទេសចរណ៍កម្ពុជា ទៅតាមប្រទេស ដែលជាគោលដៅទីផ្សារសំខាន់ៗ ។
- បន្តផ្សព្វផ្សាយ *ច្បាប់ស្តីពីទេសចរណ៍* ដល់ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ជាពិសេស ផ្នែកឯកជន ដើម្បីពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់នេះ និង ដើម្បីលើកកម្ពស់គុណភាពនៃផលិតផលនិងសេវាកម្មទេសចរណ៍ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ ។
- សម្រួលការធ្វើដំណើរនិងការដឹកជញ្ជូន និង ការកាត់បន្ថយរបាំងមិនចាំបាច់នានា ដែលបង្កការលំបាកដល់ភ្ញៀវទេសចរមកទស្សនាកម្ពុជា ។
- បង្កើតផលិតផលទេសចរណ៍ថ្មី ព្រឹត្តិការណ៍ទេសចរណ៍ និងគោលដៅដែលមានការទាក់ទាញ (ដោយផ្អែកលើទេសចរណ៍កម្ពុជា ជាទេសចរណ៍វប្បធម៌ និងធម្មជាតិ) ។
- ជំរុញចលនាទេសចរណ៍ក្នុងស្រុក ឱ្យកាន់តែខ្លាំងក្លាថែមទៀត ដើម្បីរួមចំណែកក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។
- ពង្រឹងនិងពង្រីក កិច្ចសហប្រតិបត្តិការទេសចរណ៍ ជាមួយបណ្តាប្រទេសនានាក្នុងតំបន់ និងបណ្តាប្រទេសផ្សេងទៀតក្នុងពិភពលោក ។
- ពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជិតស្និទ្ធជាមួយ ក្រសួង-ស្ថាប័ន ផ្នែកឯកជន អង្គការជាតិ និងអង្គការអន្តរជាតិពាក់ព័ន្ធនានា ក្នុងការជំរុញកិច្ចអភិវឌ្ឍទេសចរណ៍កម្ពុជា ឱ្យក្លាយជាគោលដៅទេសចរណ៍ ប្រកបដោយនិរន្តរភាព និងការទទួលខុសត្រូវ ។
- ជំរុញកសាងសមត្ថភាព និងការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស ឱ្យស្របតាមគោលនយោបាយរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និង ស្របតាមកំណើននិងនិន្នាការទេសចរណ៍បច្ចុប្បន្ន ។
- ជំរុញការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ ក្នុងវិស័យទេសចរណ៍ ទាំងក្នុង ផ្នែកសាធារណៈ ផ្នែកឯកជន និងសហគមន៍មូលដ្ឋាន ។
- ធ្វើអង្កេតទេសចរណ៍ និងរៀបចំបង្កើតស្ថិតិទេសចរណ៍ ។
- បន្តពង្រឹងសន្តិសុខ និងសុវត្ថិភាពសង្គម ជូនភ្ញៀវទេសចរ ដែលបានមកទស្សនាកម្ពុជា ។

៤៩៣. *ក្រសួងទេសចរណ៍* នឹងបញ្ចប់ការរៀបចំ គោលនយោបាយ យុទ្ធសាស្ត្រ ផែនការ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត មួយចំនួន សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍវិស័យទេសចរណ៍កម្ពុជា ដែលក្នុងនោះ រួមមាន :

- *យុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ទេសចរណ៍ជាតិ ២០១០-២០២០* ។
- *ផែនការអភិវឌ្ឍន៍ទេសចរណ៍ជាតិ ២០១០-២០១៣* ។
- *គោលនយោបាយ យុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍អេកូទេសចរណ៍ជាតិ* ។
- រៀបចំលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តនានា ដែលតម្រូវដោយ *ច្បាប់ស្តីពីទេសចរណ៍* និង សកម្មភាពទេសចរណ៍ ។

៤៩៤. ការការពារ និងការលើកកម្ពស់មតិកវប្បធម៌ប្រពៃណីខ្មែរដ៏សម្បូរបែប នឹងនៅតែបន្តជាអាទិភាពខ្ពស់របស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* ។ *ក្រសួងវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ* នឹងបន្តការថែរក្សាប្រាសាទបុរាណនានា និងសារមន្ទីរជាតិ និង ជំរុញលើកកម្ពស់យ៉ាងខ្លាំងក្លានូវ សិល្បៈខ្មែរ រួមទាំង របាំប្រពៃណីខ្មែរ ចម្រៀង និងក្បាច់ចម្លាក់ ព្រមទាំង ជំរុញលើកទឹកចិត្តដល់ការធ្វើឱ្យរស់រានឡើងវិញនូវ ផលិតផលនិងទីផ្សារសិប្បកម្មខ្មែរ ដែលរួមចំណែកយ៉ាងសំខាន់ ក្នុងការគាំទ្រដល់កំណើនវិស័យទេសចរណ៍ ។

៤៩៥. នៅក្នុងនីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភានេះ *ក្រសួងវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈ* មានផែនការនឹងអនុវត្តនូវ កម្មវិធីចំនួន ២៣ ដែលទាក់ទងនឹង :

- ជួសជុល និងថែរក្សាប្រាសាទបុរាណ រួមទាំងកែលម្អផ្លូវថ្នល់ និងស្ពាន ដើម្បីងាយស្រួលធ្វើដំណើរទៅប្រាសាទបុរាណ ទាំងនោះ ។
- ជួសជុលនិងថែទាំ សារមន្ទីរជាតិ រួមទាំង ការរក្សា និងសាងសង់ឡើងវិញ នូវសារមន្ទីរតាំងពិព័រណ៍ ។
- សាងសង់ការិយាល័យនៅខេត្ត និងមជ្ឈមណ្ឌលកុលសម្ព័ន្ធ នៅភូមិភាគឦសាន។
- សាងសង់សាលតាំងពិព័រណ៍ផលិតផលវប្បធម៌ និងសាលសម្រាប់ការបង្ហាញពីរបាំប្រពៃណីខ្មែរ ។

៥.២ ការបង្កើតការងារនិងការធានាលក្ខខណ្ឌការងារល្អប្រសើរ

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៤៩៦. នៅក្នុងនីតិកាលទី៣ នៃរដ្ឋសភា ចំនួនសហគ្រាស និងគ្រឹះស្ថានសេដ្ឋកិច្ច បានកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ដល់ចំនួន ២ ៤០០ ហើយស្រូបយកកម្មករ និយោជិតប្រមាណ ៤៤០ ៥០០នាក់ ។ ពលករកម្ពុជាចំនួនជាង ៥០ ០០០នាក់ ត្រូវបានបញ្ជូនទៅធ្វើការនៅបរទេស ។ ការអនុវត្តគោលនយោបាយបើកចំហជើងមេឃ បាននាំឱ្យមានការកើនឡើងយ៉ាងខ្លាំងនូវចំនួនភ្ញៀវទេសចរ និងបានបង្កើនការងារជាច្រើនជូនប្រជាពលរដ្ឋ ។ សេរីភាពសហជីព ក៏ត្រូវបានលើកកម្ពស់ ផងដែរ ។ យន្តការត្រួតពិនិត្យការងារ និងដោះស្រាយវិវាទការងារ ត្រូវបានពង្រឹង ដើម្បីតាមដានត្រួតពិនិត្យ ការជំរុញការអនុវត្ត*ច្បាប់ស្តីពីការងារ* និងធានានូវបរិស្ថានការងារ ប្រកបដោយសុខដុមរមនា ។

៤៩៧. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តអនុវត្តគោលនយោបាយ ផ្សារភ្ជាប់ពាណិជ្ជកម្មទៅនឹងលក្ខខណ្ឌការងារ តាមរយៈការអនុវត្តប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនូវ ស្តង់ដារការងារ បទដ្ឋានពលកម្មនិង*ច្បាប់ស្តីពីការងារ* និងអនុសញ្ញាអន្តរជាតិនានា រួមទាំង ការបន្តជំរុញយន្តការ *"រោងចក្រប្រសើរនៅកម្ពុជា"* ការនាំចេញពលករទៅបរទេស ការពង្រឹងសមត្ថភាពជំនាញ តាមរយៈ ការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈឱ្យសមស្របតាមតម្រូវការទីផ្សារ ដោយផ្តោតជាសំខាន់លើមុខសញ្ញាយុវជនដែលពុំមានលទ្ធភាពបន្តការសិក្សានៅសាលាចំណេះទូទៅ ជនពិការ ស្ត្រី ជនបាត់បង់ឱកាស និងជនជាតិភាគតិច ការកសាងប្រព័ន្ធស្ថិតិការងារ និងក្របខ័ណ្ឌគុណវុឌ្ឍិជាតិ ការផ្សព្វផ្សាយឱ្យបានទូលំទូលាយនូវព័ត៌មានស្តីពីតម្រូវការទីផ្សារការងារ ដើម្បីធានាឱ្យបាននូវចល័តភាពនៃពលកម្ម និងការពង្រឹងយន្តការដោះស្រាយវិវាទការងារដែលមានស្រាប់ ដូចជា ក្រុមប្រឹក្សាអាជ្ញាកណ្តាល គណៈកម្មការដោះស្រាយបាតុកម្ម កូដកម្ម គ្រប់ថ្នាក់ ។

៤៩៨. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបណ្តុះបណ្តាលអ្នកផ្សះផ្សាវិវាទស្ម័គ្រចិត្ត ក្នុងចំណោមអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន សំដៅដោះស្រាយវិវាទប្រកបដោយសន្តិវិធី ។ បន្ថែមលើនេះ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង នឹងត្រូវធ្វើឡើង ដើម្បីធានានូវ ស្ថិរភាពនៃការបង្កើតការងារ ការជំរុញការអនុវត្ត*ច្បាប់ស្តីពីការងារ* តាមរយៈ ការអប់រំបណ្តុះបណ្តាល និងការចុះអធិការកិច្ចការងារ តាមរោងចក្រសហគ្រាស ដើម្បី បង្កើនការយល់ដឹងពីលក្ខខណ្ឌការងារ រួមទាំង អនាម័យនិងសុខភាពសុវត្ថិភាពការងារ ការប្រឆាំងនឹងពលកម្មកុមារនិងការប្រើប្រាស់ពលករបរទេស ការអនុវត្តសេរីភាពរបស់សហជីពស្របតាម *ច្បាប់ស្តីពីការងារ* និងកសាង *ច្បាប់សហជីព* ព្រមទាំង ក្របខ័ណ្ឌបទដ្ឋានគតិយុត្តនានា ស្តីពីការបង្កើត*តុលាការការងារ* តាមរយៈ ការពិគ្រោះយោបល់យ៉ាងទូលំទូលាយ ជាមួយភាគីពាក់ព័ន្ធ ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៤៩៩. ការធានាឱ្យមានលក្ខខណ្ឌការងារល្អ មានសុវត្ថិភាពត្រឹមត្រូវ មានអនាម័យល្អ និងមានលក្ខខណ្ឌកិច្ចសន្យាត្រឹមត្រូវនិងយុត្តិធម៌ សម្រាប់ពលករ នៅកន្លែងធ្វើការ គឺជាកិច្ចការមួយដ៏សំខាន់ក្នុងការជំរុញការអនុវត្តនូវគោល-នយោបាយនិងយុទ្ធសាស្ត្រនានាដែលពាក់ព័ន្ធវិស័យការងារ ។ *ក្រសួងការងារនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ* បាននិងកំពុងដោះស្រាយជាប្រចាំនូវកិច្ចការទាំងអស់នេះ ដោយបាន ដាក់កម្រិតអប្បបរមានៃ ប្រាក់ឈ្នួលប្រចាំខែ និងថ្ងៃឈប់សម្រាក កាត់បន្ថយវិសមភាពប្រាក់ឈ្នួលរវាងបុរសនិងស្ត្រី ដោះស្រាយជម្លោះនិងការមិនឯកភាពគ្នា ដោយសន្តិវិធីដោយមិនបង្កឡើងនូវការអាក់ខានដល់ចង្វាក់ផលិតកម្ម និង ការបាត់បង់ប្រាក់ឈ្នួលរបស់កម្មករ-និយោជិត ។ ជាមួយគ្នានេះ *ក្រសួងការងារនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ* ក៏បានលើកកម្ពស់សមភាពយេនឌ័រនៅក្នុងវិស័យទាំងពីរ (ការងារនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ) សំដៅ បង្កើតឱកាសការងារសមស្រប ទាំងក្នុងនិងក្រៅប្រព័ន្ធ បង្កើតបណ្តាញអប់រំបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេសនិងវិជ្ជាជីវៈសម្រាប់ពលករទាំងពីរភេទ បង្កើតប្រព័ន្ធទិន្នន័យស្ថិតិពលករដែលមានការបែងចែកតាមភេទ លើកកម្ពស់លក្ខខណ្ឌការងារល្អប្រសើរសម្រាប់កម្មករទាំងពីរភេទ ជាពិសេស កម្មការិនី

ទាំងនៅក្នុងស្រុកនិងនៅក្រៅប្រទេស ដោះស្រាយគម្លាតប្រាក់បៀវត្សរ៍រវាងបុរសនិងស្ត្រី និងពង្រឹងការអនុវត្ត *ច្បាប់ស្តីពីការងារ* និង *ច្បាប់ស្តីពីរបបសន្តិសុខសង្គម* ។ ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល-កម្ពុជា ក្រសួងការងារនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម :

- សិក្សានិងរៀបចំ *គោលនយោបាយជាតិស្តីពីការគ្រប់គ្រងមុខរបរនិងហត្ថពលកម្ម* ដើម្បីកែលម្អប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងការប្រើប្រាស់ពលករក្នុងប្រទេស និងកែលម្អការគ្រប់គ្រងការផ្តល់សេវាមុខរបរនៅក្រៅប្រទេស តាមរយៈ ទីភ្នាក់ងារស្របច្បាប់របស់ក្រសួង ការបង្កើតប្រព័ន្ធសាធារណៈនៃសេវាមុខរបរក្រៅប្រទេស និង ការការពារពលករទេសន្តប្រវេសន៍ ក៏ដូចជា ដើម្បីរួមចំណែកក្នុងការបង្កើតការងារគ្រប់ប្រភេទ សំដៅបង្កើនប្រាក់ចំណូលដោយមិនមានការរើសអើង ជាពិសេស សំដៅលើកកម្ពស់តម្លៃស្ត្រី ក្នុងការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច ។ គោលនយោបាយនេះ នឹងផ្តោតលើ :
  - ➢ ការអភិវឌ្ឍមុខរបរក្នុងប្រទេស និង ការងារនៅបរទេស ។
  - ➢ ការអភិវឌ្ឍការងារសមរម្យក្នុងសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធ ។
  - ➢ ការរៀបចំឯកសណ្ឋានអធិការកិច្ចការងារ ។
  - ➢ ការបង្កើតវិទ្យាស្ថានការងារ ។
  - ➢ ការបង្កើតគណៈកម្មការស្រាវជ្រាវ និងផ្សព្វផ្សាយ ព័ត៌មាន ស្តីពី សហគ្រាសគ្រឹះស្ថាន ។
- ធានាលក្ខខណ្ឌការងារល្អប្រសើរ សំដៅ លើកកម្ពស់សិទ្ធិការងារជាមូលដ្ឋានរបស់កម្មករ-និយោជិត និង រក្សាលក្ខខណ្ឌការងារល្អក្នុងកន្លែងធ្វើការងារ ជាពិសេស សម្រាប់ជនពិការនិងកម្មការិនី ។ សកម្មភាពអាទិភាពនានា ដែលត្រូវអនុវត្តដើម្បីសម្រេចឱ្យបានតាមទិសដៅការងារខាងលើ រួមមាន ដូចខាងក្រោម :
  - ➢ លើកកម្ពស់សិទ្ធិការងារជាមូលដ្ឋានរបស់ កម្មករ-និយោជិត ។
  - ➢ ការរក្សាលក្ខខណ្ឌល្អក្នុងកន្លែងធ្វើការ ។
  - ➢ ការពង្រឹងប្រព័ន្ធសុខភាព និងសុវត្ថិភាពការងារ ថ្នាក់ជាតិ ។
  - ➢ ការកែលម្អការធ្វើអធិការកិច្ច ផ្នែកសុខភាពនិងសុវត្ថិភាពការងារ និង ការអនុវត្តតាមច្បាប់ ។
  - ➢ ការជំរុញសកម្មភាព ផ្នែកសុខភាពនិងសុវត្ថិភាពការងារ តាមរយៈ អង្គការនិយោជក និង អង្គការកម្មករ-និយោជិត ។
  - ➢ ការអនុវត្តកម្មវិធីពិសេស សម្រាប់ មុខរបរគ្រោះថ្នាក់ ។
  - ➢ ការពង្រីកការការពារ ផ្នែកសុខភាពនិងសុវត្ថិភាពការងារ ដល់ សហគ្រាសខ្នាតតូច និងកន្លែងការងារនៅតាមជនបទ និងវិស័យសេដ្ឋកិច្ចក្រៅប្រព័ន្ធ ។
  - ➢ ការជំរុញឱ្យមានការបណ្តុះបណ្តាលស្តីពីសុខភាពនិងសុវត្ថិភាពការងារ សម្រាប់កសិករ ។

- ការចូលរួមកាត់បន្ថយករណីឆ្លងថ្មី និង ផលប៉ះពាល់នៃមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ តាមរយៈ ការកាត់បន្ថយភាពងាយរងគ្រោះចំពោះ ការឆ្លងមេរោគអេដស៍ ក្នុងចំណោមកម្មករ-និយោជិត នៅតាមរោងចក្រកាត់ដេរ គ្រឹះស្ថានសហគ្រាស និងសិស្ស និស្សិត នៅតាមបណ្តាគ្រឹះស្ថានអប់រំ ។
- ការផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេសនិងវិជ្ជាជីវៈដល់ ប្រជាជនចំណាកស្រុក ដើម្បីឱ្យពួកគាត់មានភាពងាយស្រួល ក្នុងការស្វែងរកការងារធ្វើ ។
- លើកកម្ពស់សុវត្ថិភាពការងារសម្រាប់ កុមារអាយុ១៥ឆ្នាំ ដល់ អាយុក្រោម១៨ឆ្នាំ (អាយុអប្បបរមាអាចបម្រើការងារបាន) ។
- ឆ្ពោះទៅរកការលុបបំបាត់ ទម្រង់ធ្ងន់ធ្ងរបំផុតនៃពលកម្មកុមារ នាឆ្នាំ២០១៦ ។
- រៀបចំផែនការសកម្មភាពរាជធានី-ខេត្ត ដើម្បីលុបបំបាត់ទម្រង់ធ្ងន់ធ្ងរបំផុតនៃពលកម្មកុមារ ។
- តាមដានត្រួតពិនិត្យ និងធ្វើអធិការកិច្ចពលកម្មកុមារ ក្នុងតំបន់ដែលមានសហគ្រាសឧស្សាហកម្ម ។
- ទប់ស្កាត់ និងដកហូត កម្មពលករកុមារ ព្រមទាំង ធ្វើសមាហរណកម្មពលករកុមារទៅក្នុងសង្គម ក្នុងគោលដៅលុបបំបាត់ទម្រង់ធ្ងន់ធ្ងរបំផុតនៃពលកម្មកុមារ ។
- តាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃ ការងារលុបបំបាត់ពលកម្មកុមារ ។

• ជំរុញការអនុវត្ត*ច្បាប់ស្តីពីរបបសន្តិសុខសង្គម សម្រាប់ជនទាំងឡាយ ដែលស្ថិតនៅក្រោមបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ស្តីពីការងារ* តាមរយៈ សកម្មភាពអាទិភាព ដូចខាងក្រោម ៖

- ពង្រីកនិងពង្រឹង ការអនុវត្តរបបធានារ៉ាប់រងហានិភ័យការងារ ឱ្យបានលើគ្រប់សហគ្រាសគ្រឹះស្ថាននៅទូទាំងប្រទេស ។
- សិក្សានិងរៀបចំបង្កើតរបបថែទាំសុខភាពសម្រាប់កម្មករ-និយោជិត ដែលស្ថិតនៅក្រោមបទប្បញ្ញត្តិនៃ*ច្បាប់ស្តីពីការងារ* ។
- សិក្សានិងរៀបចំបង្កើតរបបប្រាក់សោធន សម្រាប់កម្មករ-និយោជិត ដែលស្ថិតនៅក្រោមបទប្បញ្ញត្តិនៃ*ច្បាប់ស្តីពីការងារ* ។

• ជំរុញការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពជំនាញបច្ចេកទេសនិងវិជ្ជាជីវៈ ជូនប្រជាពលរដ្ឋ សំដៅរួមចំណែកក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ជាពិសេស ការលើកកម្ពស់សិទ្ធិជនពិការ និងការលើកកម្ពស់សមភាពយេនឌ័រ នៅក្នុងវិស័យអប់រំបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេសនិងវិជ្ជាជីវៈ ។ សកម្មភាពអាទិភាព នៅក្នុងការងារនេះ រួមមានដូចខាងក្រោម ៖

- ផ្តល់ការអប់រំបណ្តុះបណ្តាលជំនាញបច្ចេកទេសនិងវិជ្ជាជីវៈ ឱ្យបានសមស្រប តាមតម្រូវការទីផ្សារពលកម្ម ទាំងក្នុងនិងក្រៅប្រទេស ។
- ការអភិវឌ្ឍក្របខ័ណ្ឌគុណវុឌ្ឍិជាតិ ស្តង់ដារជាតិសមត្ថភាព ការធ្វើតេស្ត និង ការទទួលស្គាល់វគ្គកម្មវិធីសិក្សា និងគ្រឹះស្ថានសិក្សា ។

- ការពង្រាយកម្មវិធីអប់រំបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេសនិងវិជ្ជាជីវៈ តាមរយៈ ការហ្វឹកហ្វឺនកូនជាង ការបណ្តុះបណ្តាលតាមលិខិតបញ្ជាក់ និង មូលនិធិជាតិកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ។
- ការអភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធព័ត៌មានទីផ្សារការងារ ។
- ការជំរុញ ការផ្សព្វផ្សាយអំពីសមភាពយេនឌ័រ និង ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ ក្នុងវិស័យការងារនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ ។

៥.៣ ការលើកស្ទួយសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៥០០. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានកាត់បន្ថយការតម្រូវអប្បបរមា សម្រាប់ការចុះបញ្ជីទុននៃសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម និងបានកាត់បន្ថយចំណាយក្នុងការចុះបញ្ជីក្រុមហ៊ុន ។ ប្រព័ន្ធគណនេយ្យ និងរបាយការណ៍ហិរញ្ញវត្ថុត្រូវបានកែលម្អឱ្យមានលក្ខណៈសាមញ្ញ ។ កម្ចីដែលផ្តល់ដោយស្ថាប័នមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ សម្រាប់សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម បានកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ ។

៥០១. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តពង្រឹងបរិស្ថានធុរកិច្ច សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍសហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម ដោយផ្តោតលើ ទិដ្ឋភាពសំខាន់បួន គឺ *(១) ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់ និងបញ្ញត្តិកម្ម* ការសម្រួលការចុះបញ្ជី ជាពិសេសតាមប្រព័ន្ធអ៊ិនធឺណែត ការកំណត់នីតិវិធីនិងគោលការណ៍ សម្រាប់ការត្រួតពិនិត្យនិងបញ្ជាក់ពីផលិតផលនាំចេញនិងនាំចូល និង ការអនុម័ត*អនុក្រឹត្យស្តីពី ការសម្រួលពាណិជ្ជកម្ម* តាមរយៈ វិធីសាស្ត្រគ្រប់គ្រងហានិភ័យ *(២) ការផ្តល់ហិរញ្ញប្បទាន* រួមមាន ការបង្កើតក្រុមហ៊ុនភតិសន្យាហិរញ្ញវត្ថុ និង ការពង្រឹងអភិបាលកិច្ច និងរបាយការណ៍ហិរញ្ញវត្ថុ *(៣) សកម្មភាពគាំទ្រសហគ្រាសធុនតូច និងមធ្យម* រួមមាន ការលើកស្ទួយនវានុវត្តន៍ និង បច្ចេកវិទ្យា ព្រមទាំង ការផ្តល់ហិរញ្ញប្បទានដល់សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម និងពង្រីកសេវាគាំទ្រផ្សេងៗទៀត *(៤) ការបញ្ចូលសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម* ទៅក្នុងខ្សែចង្វាក់តម្លៃជាសកល និង ការទប់ស្កាត់ការរត់ពន្ធគ្រប់ប្រភេទ ។

៥០២. បន្ថែមលើនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងជំរុញការអនុវត្តនូវវិធានការថ្មីៗមួយចំនួនទៀត ដូចជា ការបង្កើតមជ្ឈមណ្ឌលផលិតភាពជាតិ ដើម្បីលើកកម្ពស់ផលិតភាព និងកាត់បន្ថយថ្លៃដើមផលិតកម្ម ការបង្កើតវិទ្យាស្ថានស្តង់ដារជាតិ ដើម្បីធានានូវគុណភាពផលិតផល ដោយអនុលោមតាម ស្តង់ដារជាតិនិងអន្តរជាតិ ការបង្កើតមន្ទីរពិសោធន៍ជាតិ សម្រាប់ធ្វើតេស្តផ្នែករូបសាស្ត្រ គីមីសាស្ត្រ មីក្រូជីវសាស្ត្រ និងមេកានិច ដើម្បីកំណត់គុណភាព និងលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យផលិតផល ការពង្រឹងយន្តការការពារកម្មសិទ្ធិឧស្សាហកម្ម ដើម្បីជំរុញតក្កកម្ម ការប្រើប្រាស់បច្ចេកទេសនិងបច្ចេកវិទ្យាថ្មី ព្រមទាំង ការលើកកម្ពស់ការបណ្តុះបណ្តាលមុខវិជ្ជាជីវៈ និងការពង្រឹងក្របខ័ណ្ឌគតិយុត្ត ។

៥០៣. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញចលនា *"ភូមិមួយ-ផលិតផលមួយ"* ដោយលើកទឹកចិត្តឱ្យមានគំនិតច្នៃប្រឌិត សហគ្រិនភាព និងភាពជំនឿលើខ្លួនឯង នៅតាមតំបន់ទីជនបទ ។ ចលនានេះ បានផ្តល់នូវក្របខ័ណ្ឌគ្រប់ជ្រុងជ្រោយមួយ ដើម្បីផ្សារភ្ជាប់ផលិតកម្មទៅនឹងទីផ្សារ ជួយរក្សាអត្តសញ្ញាណតំបន់ និងលើកទឹកចិត្តឱ្យមានគំនិតផ្តួចផ្តើមថ្មីៗ និងទូលំទូលាយ តាមរយៈ ការធ្វើពិពិធភាវូបនីយកម្មកម្មប្រភេទមុខទំនិញឱ្យបានច្រើន ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងជំរុញការធ្វើវិក្រឹត្យការបច្ចេកទេស ចំពោះទំនិញដែលមានលក្ខណៈជាពិសេស នៅតាមតំបន់មួយចំនួន ក្នុងន័យពង្រឹងគុណភាព និងពង្រីកទីផ្សារ ដែលជាចំណុចស្នូលសម្រាប់ការលើកកម្ពស់ចលនានេះ ឱ្យមានការគាំទ្រ និងការចូលរួមកាន់តែច្រើនឡើង ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៥០៤. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ សម្រេចឱ្យបាននូវ ទិសដៅបួន ដូចខាងក្រោម :

១. ការបង្កើតបរិស្ថានធុរកិច្ចសមស្រប សម្រាប់ការរីកលូតលាស់នៃវិស័យឧស្សាហកម្មកម្មន្តសាល ។

២. ការជួយគាំទ្រលើកស្ទួយ សហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម និង ការអភិវឌ្ឍធុរកិច្ច ។

៣. ការអភិវឌ្ឍវិស័យឯកជន និង ការលើកទឹកចិត្តដល់ការវិនិយោគ ។

៤. ការកសាងធនធានមនុស្ស និង ការផ្ទេរបច្ចេកវិទ្យា ។

៥០៥. ទិសដៅទាំងនេះ នឹងអាចសម្រេចបាន តាមរយៈ ការអនុវត្តកម្មវិធី ប្រាំបី ដូចខាងក្រោម :

កម្មវិធីទី១ : ពង្រឹងស្ថាប័នកិច្ច និងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង គុណភាពនិងប្រសិទ្ធភាព នៃការផ្តល់សេវាសាធារណៈ ។

កម្មវិធីទី២ : ពង្រឹងគុណភាពនិងប្រសិទ្ធភាពនៃការអនុវត្ត *ច្បាប់គ្រប់គ្រងរោងចក្រ-សិប្បកម្ម* ។

កម្មវិធីទី៣ : ពង្រឹងភាពជាដៃគូជាមួយ វិស័យឯកជន និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ។

កម្មវិធីទី៤ : រៀបចំគោលនយោបាយនានា សម្រាប់គាំទ្រដល់ឧស្សាហកម្ម និងសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម ។

កម្មវិធីទី៥ : ជំរុញរៀបចំឱ្យផលិតផលជាតិ អនុលោមតាមស្តង់ដារជាតិនិងអន្តរជាតិ ។

កម្មវិធីទី៦ : ជំរុញលើកកម្ពស់ ផលិតភាពនិងសមត្ថភាព របស់ឧស្សាហករនិងសិប្បករកម្ពុជា ។

កម្មវិធីទី៧ : បង្កើតនិងអនុវត្តគោលនយោបាយពង្រឹងការងារកម្មសិទ្ធិឧស្សាហកម្ម ។

កម្មវិធីទី៨ : បង្កើតនិងអនុវត្តគោលនយោបាយពង្រឹងការងារមាត្រាសាស្ត្រ ។

៥០៦. នៅក្នុង *កម្មវិធីទី១ - ពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័ននិងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ គុណភាពនិងប្រសិទ្ធភាពនៃការផ្តល់សេវាសាធារណៈ - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពខាងក្រោម ដែលផ្តោតលើ :

- ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងនិងបែងចែកព័ត៌មាន និងការពង្រឹងសមត្ថភាពលើការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន ។
- ពង្រឹងសមត្ថភាពមន្ត្រីរបស់អគ្គនាយកដ្ឋានឧស្សាហកម្ម ដោយរៀបចំការបណ្តុះបណ្តាលផ្សេងៗ ។
- ពិនិត្យមើលឡើងវិញ និងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ នីតិវិធីនិងបែបបទបញ្ញត្តិកម្មផ្សេងៗ សម្រាប់វិស័យឧស្សាហកម្ម សំដៅពង្រឹង គុណភាពនិងប្រសិទ្ធភាព នៃការអនុវត្ត*ច្បាប់គ្រប់គ្រងរោងចក្រ-សិប្បកម្ម* ។
- ជំរុញឱ្យមានការអនុវត្តល្អប្រសើរ ក្នុងការងារបញ្ញត្តិកម្ម វិស័យឧស្សាហកម្ម និងកម្មន្តសាល ។
- ពង្រឹងស្ថាប័នកិច្ច និងលើកកម្ពស់សមត្ថភាពរបស់មណ្ឌលមន្ទីរពិសោធន៍ឧស្សាហកម្មកម្ពុជា ដើម្បីធ្វើការវិភាគ សិក្សា ស្រាវជ្រាវ និង ជំរុញការលើកកម្ពស់គុណភាពផលិតផល ។
- ពង្រឹងវិទ្យាស្ថានស្តង់ដារកម្ពុជា ដើម្បីបង្កើតស្តង់ដារជាតិ សម្រាប់ជាមូលដ្ឋានក្នុងការចេញ វិញ្ញាបនបត្របញ្ជាក់ផលិតផល សំដៅលើកកម្ពស់គុណភាពផលិតផល និងជំរុញការនាំចេញ ។

៥០៧. ក្នុង*កម្មវិធីទី២ - ពង្រឹងគុណភាពនិងប្រសិទ្ធភាពនៃការអនុវត្តច្បាប់គ្រប់គ្រងរោងចក្រ-សិប្បកម្ម - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម ៖

- ពិនិត្យពិតម្រូវការ និងបង្កើត នូវលិខិតបទដ្ឋាន គោលការណ៍ណែនាំ និងនីតិវិធី ចាំបាច់ៗ ដើម្បីពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ ។
- អនុវត្តយុទ្ធនាការផ្សព្វផ្សាយ ច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋាន បញ្ញត្តិកម្ម ផ្សេងៗ ។
- ពង្រឹងការគ្រប់គ្រងកិច្ចសន្យាសម្បទានរោងចក្រ ។
- ពង្រឹងការងារអធិការកិច្ច និងការតាមដានត្រួតពិនិត្យ អនុលោមតាម ច្បាប់សហគ្រាសឧស្សាហកម្មនិងកម្មន្តសាល ។
- ផ្សព្វផ្សាយ អំពីការអនុវត្តបញ្ញត្តិកម្ម លើវិស័យឧស្សាហកម្ម ។

៥០៨. ក្នុង*កម្មវិធីទី៣ -ពង្រឹងភាពជាដៃគូជាមួយវិស័យឯកជននិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម ដែលផ្តោតជាពិសេសលើ៖

- ការពង្រឹងភាពជាដៃគូជាមួយវិស័យឯកជន និងអនុវត្តសកម្មភាពដែលមាននៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌ*វេទិកាសាធារណៈរវាង រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងផ្នែកឯកជន* ។
- ការពង្រឹងការអនុវត្តតួនាទីរបស់ *អនុគណៈកម្មាធិការសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម* ។
- ការសម្របសម្រួល និងតម្រង់ទិសសកម្មភាព ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ផ្សេងៗ ក្នុងវិស័យឧស្សាហកម្មកម្មន្តសាល ។

៥០៩. ក្នុង*កម្មវិធីទី៤ -រៀបចំគោលនយោបាយនានា សម្រាប់គាំទ្រដល់ឧស្សាហកម្ម និងសហគ្រាសធុនតូចនិងមធ្យម - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម :

- ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងលើកវិធានការសមស្រប សម្រាប់ការកែលម្អ វិធានការសារពើពន្ធនិងមិនមែនសារពើពន្ធផ្សេងៗ សម្រាប់ទ្រទ្រង់វិស័យឧស្សាហកម្ម ដែលមានអាទិភាព ។
- រៀបចំលិខិតបទដ្ឋានដែលចាំបាច់ សម្រាប់អនុវត្តការលើកទឹកចិត្តដល់ការវិនិយោគ ក្នុងវិស័យឧស្សាហកម្មអាទិភាព ។

៥១០. ក្នុង*កម្មវិធីទី៥ - ជំរុញរៀបចំ ឱ្យផលិតផលជាតិ អនុលោមតាមស្តង់ដារជាតិ និងអន្តរជាតិ - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ដូច ខាងក្រោម :

- រៀបចំបង្កើតស្តង់ដារផលិតផលចាំបាច់ ដើម្បីជាបង្អែកក្នុងការលើកកម្ពស់គុណភាពផលិតផលជាតិ ។
- ផ្សព្វផ្សាយអំពីសារៈសំខាន់នៃ ស្តង់ដារជាតិនិងអន្តរជាតិ និងជំរុញឱ្យឧស្សាហករកម្ពុជា ទទួលអនុវត្តតាមដើម្បីធានាគុណភាពផលិតផល និងសេវាកម្មរបស់ខ្លួន ។
- ពង្រឹងរចនាសម្ព័ន្ធវាយតម្លៃគុណភាព ដោយអនុលោមតាមស្តង់ដារ ដើម្បីជាមូលដ្ឋានបង្អែកសម្រាប់ការនាំចេញផលិតផលជាតិ ។
- ផ្តល់ការពិគ្រោះយោបល់ជាមួយឧស្សាហករពាក់ព័ន្ធ អំពីការអនុលោមតាមស្តង់ដារជាតិ និងអំពីរបាំងបច្ចេកទេសចំពោះពាណិជ្ជកម្ម ។
- បង្កើនកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយអង្គភាពស្តង់ដារជាតិ តំបន់ និងអន្តរជាតិ ។

៥១១. ក្នុង*កម្មវិធីទី៦ - ជំរុញលើកកម្ពស់ផលិតភាព និងសមត្ថភាពរបស់ឧស្សាហករ និងសិប្បករកម្ពុជា - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ដូច ខាងក្រោម :

- បង្កើតគោលនយោបាយ និងយុទ្ធសាស្ត្រនានា ដើម្បី ជំរុញលើកកម្ពស់ បច្ចេកទេស និងបច្ចេកវិទ្យា ។
- ផ្សព្វផ្សាយផលិតភាព និងបច្ចេកទេស ។
- ជំរុញការបណ្តុះបណ្តាល ស្តីពី ផលិតភាព និងបច្ចេកទេសផ្សេងៗ ដល់ឧស្សាហករ-សិប្បករ ។
- បង្កើតសេវាទីប្រឹក្សាយោបល់លើការងារផលិតភាព និងបច្ចេកទេស ។
- ពង្រឹងនិងពង្រីកការប្រើប្រាស់មជ្ឈមណ្ឌលស្រាវជ្រាវនិងអភិវឌ្ឍន៍ ។

៥១២. ក្នុង*កម្មវិធីទី៧ - បង្កើតនិងអនុវត្តគោលនយោបាយពង្រឹងការងារកម្មសិទ្ធិឧស្សាហកម្ម - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម :

- ពង្រឹង និងអនុវត្ត ការផ្តល់សេវាកម្មការពារកម្មសិទ្ធិឧស្សាហកម្ម ។
- ជំរុញនិងផ្សព្វផ្សាយ ការបណ្តុះបណ្តាល ចំណេះដឹងស្តីអំពីកម្មសិទ្ធិឧស្សាហកម្ម ។

- បង្កើតនិងពង្រឹង ការអនុវត្តនិងដំណើរការ នៃមជ្ឈមណ្ឌលច្នៃប្រឌិតនិងបង្កើតថ្មី ។
- ជំរុញសកម្មភាពការច្នៃប្រឌិត និងបង្កើតថ្មី ។
- ជំរុញនិងពង្រឹង ទំនាក់ទំនងជាមួយភ្នាក់ងារកម្មសិទ្ធិបញ្ញា និង អ្នកដាក់ពាក្យស្នើសុំផ្តល់ប្រកាសនីយបត្រ តក្កកម្ម វិញ្ញាបនបត្រម៉ូដែលមានអត្ថប្រយោជន៍ និង ការចុះបញ្ជីគំនូរឧស្សាហកម្ម ។
- បង្កើត និងផ្តល់សេវាទីប្រឹក្សាយោបល់លើ កម្មសិទ្ធិឧស្សាហកម្ម ។
- ការជំរុញកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយ អង្គការជាតិនិងអន្តរជាតិ ក្នុងការអនុវត្ត កម្មសិទ្ធិឧស្សាហកម្ម ។

៥១៣. ក្នុង*កម្មវិធីទី៨ - បង្កើត និងអនុវត្តគោលនយោបាយពង្រឹងការងារមាត្រាសាស្ត្រ - ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល* នឹងអនុវត្តសកម្មភាពមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម :

- បង្កើតលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត និងបទបញ្ជាបច្ចេកទេស ដើម្បីគ្រប់គ្រងការអនុវត្តដំណើរការងារមាត្រ-សាស្ត្រជាតិ ។
- បង្កើតរចនាសម្ព័ន្ធគ្រប់គ្រងផ្នែកមាត្រសាស្ត្រ រួមមាន មជ្ឈមណ្ឌលជាតិមាត្រសាស្ត្រជាតិ និងមជ្ឈមណ្ឌលត្រួតពិនិត្យ ផ្ទៀងផ្ទាត់ទាំង ៥ តំបន់។
- ផ្សព្វផ្សាយ និងបណ្តុះបណ្តាល ការងារមាត្រសាស្ត្រ ។
- ធ្វើកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ ជាមួយ អង្គការមាត្រាសាស្ត្រអន្តរជាតិ និង អង្គការមាត្រាសាស្ត្រប្រចាំតំបន់ ។

៥.៤ ការរៀបចំប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៥១៤. ក្នុង*នីតិកាលទី៣ នៃរដ្ឋសភា* កន្លងទៅនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* សម្រេចបានជោគជ័យគួរកត់សម្គាល់ នៅក្នុងការជួយសង្គ្រោះ និងផ្តល់ការគាំទ្រយ៉ាងច្រើន ដល់ ជនអនាថា ក្រុមជនងាយរងគ្រោះជាស្ត្រីនិងកុមារ ជនអសមត្ថភាពពលកម្ម ជនរងគ្រោះដោយសារការជួញដូរ និង គ្រួសារដែលទទួលរងគ្រោះដោយគ្រោះមហន្តរាយធម្មជាតិ ។ ប្រជាជនទាំងនេះ ត្រូវបានផ្តល់ ការបណ្តុះបណ្តាលមុខវិជ្ជាជីវៈ និងការងារ ដើម្បីឱ្យមានមុខរបរផ្ទាល់ខ្លួន សម្រាប់ចិញ្ចឹមជីវិត ។

៥១៥. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានសហការជាមួយអង្គការជាតិ អន្តរជាតិ និងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនានា ដើម្បីផ្តល់នូវកាលានុវត្តភាពការងារ និង កាត់បន្ថយភាពងាយរងគ្រោះរបស់ប្រជាជនក្រីក្រ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកកម្ពុជា* បានធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង និងពង្រឹងប្រព័ន្ធសន្តិសុខសង្គម ដល់អតីតមន្ត្រីរាជការស៊ីវិល ក៏ដូចជា អតីតយុទ្ធជន តាមរយៈ ការតម្លើងប្រាក់បៀវត្សរ៍ និងផលប្រយោជន៍ផ្សេងៗទៀត ។

៥១៦. ដើម្បីបន្តអនុវត្តគោលនយោបាយសុវត្ថិភាពសង្គម *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* នឹងផ្តល់អាទិភាពលើការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង នូវ លក្ខខណ្ឌការងាររបស់កម្មករនិងនិយោជិត ការជំរុញការ អនុវត្ត *ច្បាប់ស្តីពី របបសន្តិសុខសង្គម* ការអនុវត្តគោលការណ៍របបសោធននិវត្តន៍សម្រាប់អ្នកបាត់បង់សមត្ថភាពពលកម្ម និងអ្នកនៅក្នុងបន្ទុក ធានានូវការការពារដល់ជនទាំងឡាយដែលស្ថិតនៅក្រោមបទប្បញ្ញត្តិការងារ និងធានាឱ្យនិយោជិតទាំងអស់ ទទួលបាលនូវការធានារ៉ាប់រងចំពោះគ្រោះថ្នាក់ក្នុងការងារ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តពង្រឹងការជួយឧបត្ថម្ភឱ្យបានដិតដល់ ចំពោះជនពិការជាអតីតយុទ្ធជន និងគ្រួសារ ដែលបានបូជាជីវិតដើម្បីប្រទេសជាតិ ។ បន្ថែមលើនេះទៀត *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជួយគាំទ្រដល់ យោធិន និងមន្ត្រីរាជការចូលនិវត្តន៍ តាមរយៈការអនុវត្តប្រព័ន្ធសោធននិវត្តន៍មួយ ដែលស្ថិតនៅក្រោម*បេឡាជាតិសន្តិសុខសង្គម* ។ នៅក្នុងបរិការណ៍នេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងជំរុញការអនុម័ត *ច្បាប់ស្តីពី របបសន្តិសុខសង្គមទូលំទូលាយ សម្រាប់ប្រជាជនទូទៅ* និង *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការបង្កើតបេឡាជាតិសន្តិសុខសង្គម សម្រាប់អតីតយុទ្ធជន* ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៥១៧. បច្ចុប្បន្ននេះ ពិភពលោកទាំងមូល កំពុងតែប្រឈមមុខទៅនឹង វិបត្តិកលិយុគជាបន្តបន្ទាប់ដែលពុំធ្លាប់មានពីមុនមក ដោយមិនមែនមានតែ វិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងការធ្លាក់ចុះនៃសេដ្ឋកិច្ចសកលលោក ដែលនៅបន្តអូសបន្លាយប៉ុណ្ណោះទេ ថែមទាំងមានបញ្ហាជាច្រើនទៀតពាក់ព័ន្ធទៅនឹង បម្រែបម្រួលអាកាសធាតុ ការឡើងចុះនៃថ្លៃម្ហូបអាហារនិងថ្លៃប្រេងឥន្ធនៈ ជំងឺឆ្លងនានា ។ល។ ការវិវត្តប្រែប្រួលទាំងនេះ បានបង្កើនភាពបន្ទាន់សម្រាប់ស្ថាប័ននានារបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងការដោះស្រាយនូវបញ្ហាទាក់ទងនឹងការគាំពារសង្គម តាមរយៈ វិធីសាស្ត្រមួយដែលមានការសម្របសម្រួលគ្នាច្រើនជាងមុន ក្នុងគោលបំណង ថែរក្សានូវសមិទ្ធផលសំខាន់ៗ ដែលទទួលបានពីការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រក្នុងទសវត្សរ៍កន្លងមក ហើយ ដើម្បីធានាថា បណ្តាញសុវត្ថិភាពសង្គម ត្រូវបានដាក់ឱ្យដំណើរការសម្រាប់គាំទ្រដល់ពលករទាំងឡាយ (អ្នកដែលចូលរួមចំណែកដល់សេដ្ឋកិច្ចជាតិ) ទាំងនៅក្នុងពេលបំពេញការងារ និង នៅពេលដែលចូលនិវត្តន៍ ។

៥១៨. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នៅតែប្តេជ្ញាចិត្តយ៉ាងមុតមាំ ក្នុងការបង្កើតនិងអនុវត្ត ប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គមមួយដែលមានលក្ខណៈទូលំទូលាយ មានចីរភាព ក្នុងគោលបំណង គាំពារដល់ជីវភាពរស់នៅរបស់ជនក្រីក្រ និងជនងាយរងគ្រោះ ។ *ក្រុមប្រឹក្សាស្តារអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម និងជនបទ* បានបោះជំហានយ៉ាងសំខាន់មួយ ក្នុងការបង្កើតបាននូវការឯកភាពលើទស្សនទានសំខាន់ៗ និងទិសដៅទូលំទូលាយ ដើម្បីបង្កើត *គោលនយោបាយស្តីពី បណ្តាញសុវត្ថិភាពសង្គម* សម្រាប់ជនក្រីក្រ និងជនងាយរងគ្រោះ ដោយមានកិច្ចសហការ ជាមួយ ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធនានា ។ របកគំហើញនិងអនុសាសន៍ទាំងឡាយ ដែលផ្អែកលើការពិគ្រោះយោបល់ទាំងនេះ ត្រូវបានបង្ហាញនៅក្នុង*វេទិកាជាតិស្តីពី សន្តិសុខស្បៀងនិងអាហារូបត្ថម្ភ* ក្រោមប្រធានបទ *ប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គមនៅកម្ពុជា* កាល

ពីថ្ងៃទី៦-៧ ខែកក្កដា ឆ្នាំ២០០៩ ហើយនឹង ត្រូវបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុង *ក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រស្តីពី ប្រព័ន្ធគាំពារសង្គម សម្រាប់ជនក្រីក្រនិងជនងាយរងគ្រោះ* ។ បច្ចុប្បន្ននេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានផ្តល់អាណត្តិការងារដល់ *ក្រុមប្រឹក្សាស្តារអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនិងជនបទ* ដើម្បី បង្កើតយន្តការសម្របសម្រួលអន្តរក្រសួង តាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃលើការអនុវត្តកិច្ចអន្តរាគមន៍ប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គម សំដៅពង្រឹងស្ថានភាពសន្តិសុខស្បៀងនិងអាហារូបត្ថម្ភ របស់ជនក្រីក្រ និងជនងាយរងគ្រោះ ។

៥១៩. ដើម្បីសម្រេចបាននូវភារកិច្ចដ៏សំខាន់នេះ *ក្រុមប្រឹក្សាស្តារអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្មនិងជនបទ* នឹងធានាឱ្យមានការរៀបចំផែនការសម្រាប់អនុវត្ត *វិធានការគាំពារសង្គម* ដែលមានគោលការណ៍ ដូចខាងក្រោម :

- ជាមួយនឹង ស្ថានភាពមានកម្រិតនៃធនធាន និងតម្រូវការមានទំហំច្រើនលើសពីប្រភពធនធានដែលអាចមានការផ្តល់នូវវិធានការគាំពារសង្គម ដែលផ្តល់នូវជំនួយសង្គ្រោះបន្ទាន់ ហើយថែមទាំងចូលរួមចំណែកដល់ការកសាងសមត្ថភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋដែលជាអ្នកទទួលផល ដើម្បីចូលរួមវិភាគទានដល់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចសហគមន៍របស់ពួកគាត់ - កម្មវិធីស្បៀងពលកម្ម ដើម្បីកសាងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធផ្លូវជនបទ ដែលជួយឱ្យប្រជាពលរដ្ឋជាអ្នកទទួលផល អាចមានលទ្ធភាពទទួលបាន សេវាអប់រំនិងសុខាភិបាលច្រើនជាងមុន និងមានភាពងាយស្រួលជាងមុនក្នុងការដឹកជញ្ជូនផលិតផលរបស់ពួកគាត់ទៅដល់ទីផ្សារ - កម្មវិធីមូលនិធិសមធម៌ដើម្បីសុខភាព ដែលផ្តល់ការជួយសង្គ្រោះតាមរយៈការផ្តល់សេវាសុខាភិបាលដោយឥតគិតថ្លៃ - កម្មវិធីអាហារូបករណ៍សម្រាប់ការអប់រំដើម្បីកសាងមូលដ្ឋានជំនាញ - និង ការបែងចែកមធ្យោបាយផលិតកម្មកសិកម្ម (ពូជ ជី សេវាកម្មផ្សព្វផ្សាយ) ដែលតម្រង់ទិសទៅរកប្រជាកសិករដែលមានដីតិចតួច ដើម្បីធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវផលិតភាព និងបង្កើតចំណូលបន្ថែម - គឺជាឧទាហរណ៍គំរូ ដែលកំពុងត្រូវបានអនុវត្តដោយក្រសួង-ស្ថាប័នរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ហើយ ការងារទាំងនេះ ចាំបាច់ត្រូវតែពង្រឹងថែមទៀត ជាពិសេស ការគាំទ្រដល់កសិករដែលមានដីតិចតួច ។
- ដើម្បីធានាឱ្យមានតម្លាភាពនិងការកំណត់គោលដៅឱ្យបានប្រសើរជាងមុន ក្នុងការផ្ទេរសាច់ប្រាក់សម្រាប់គ្រួសារក្រីក្រ គ្រប់ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* នឹងត្រូវបានលើកទឹកចិត្ត ឱ្យប្រើប្រាស់ទិន្នន័យ របស់ *ប្រព័ន្ធអត្តសញ្ញាណកម្មជាតិសម្រាប់គ្រួសារក្រីក្រ* ដែលកំពុងត្រូវបានគាំទ្រដោយ *កម្មវិធីអត្តសញ្ញាណគ្រួសារក្រីក្រ* របស់ក្រសួងផែនការ ។ នៅចុងឆ្នាំ២០០៩ ទិន្នន័យសម្រាប់ភូមិជាង ៧ ៣៤៥ភូមិ អាចទទួលបានពីប្រព័ន្ធនេះ ។ *កម្មវិធីអត្តសញ្ញាណកម្មគ្រួសារក្រីក្រ* នឹងពង្រីកការគ្របដណ្តប់របស់ខ្លួនឱ្យបាននៅទូទាំងប្រទេស និងធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្មតាមពេល ដើម្បីរក្សានូវប្រភពទិន្នន័យដែលអាចជឿទុកចិត្តបានសម្រាប់ការកំណត់គោលដៅអន្តរាគមន៍ផ្នែកប្រព័ន្ធសុវត្ថិភាពសង្គមដល់គ្រួសារក្រីក្រ ។ នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ *កម្មវិធីអត្តសញ្ញាណកម្មគ្រួសារក្រីក្រ* គ្របដណ្តប់តែនៅតំបន់ជនបទប៉ុណ្ណោះ ហើយ វិធីសាស្ត្រមួយសម្រាប់ការកំណត់អត្តសញ្ញាណគ្រួសារក្រីក្រនៅតំបន់ទីប្រជុំជន នឹងត្រូវបង្កើតឡើង ។

- លើកកម្ពស់ការសម្របសម្រួលអន្តរវិស័យ និងច្របាច់បញ្ចូលវិធានការគាំពារសង្គមជាមួយដំណើរការរៀបចំផែនការអភិវឌ្ឍន៍តាមបែបវិមជ្ឈការ នៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ ។
- កាត់បន្ថយឱ្យនៅកម្រិតទាបបំផុត នូវចំណាយក្នុងការរៀបចំផែនការ និងការអនុវត្ត (ការចំណាយហួសកំណត់) នៃកម្មវិធីបណ្តាញសុវត្ថិភាពសង្គម ដើម្បីសម្រេចបានជាអតិបរមានូវការផ្ទេរធនធាន ទៅដល់ប្រជាពលរដ្ឋអ្នកទទួលផល ។

៥២០. បច្ចុប្បន្ននេះ ស្ថាប័នរាជរដ្ឋាភិបាលមួយចំនួន កំពុងផ្តល់កម្មវិធីគាំពារសង្គម និងបណ្តាញសុវត្ថិភាពសង្គម ដើម្បីជួយដល់ បុគ្គល គ្រួសារ និងសហគមន៍ នានា ក្នុងការគ្រប់គ្រងឱ្យបានប្រសើរជាងមុននូវហានិភ័យ ការភ័យខ្លាច និងភាពក្រីក្រធ្ងន់ធ្ងរ ។ *ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា ក្រសួងការងារនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ និង ក្រសួងកិច្ចការនារី* សុទ្ធតែបានទទួលភារកិច្ច ដើម្បីផ្តល់នូវសេវាសង្គមដល់ប្រជាពលរដ្ឋ និងការពារដល់ក្រុមជនងាយរងគ្រោះ ឱ្យរួចផុតពីហានិភ័យ ទាំងឡាយ ។ ការធ្វើអន្តរាគមន៍ដោយឡែក នៃបណ្តាញសុវត្ថិភាពសង្គម ត្រូវបានអនុវត្តដោយក្រសួង-ស្ថាប័នផ្សេងទៀតរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ឧទាហរណ៍ *ក្រសួងសុខាភិបាល ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ និងក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* កំពុងតែផ្តល់កម្មវិធីមួយចំនួន ដើម្បីដោះស្រាយប្រភពសំខាន់ៗនៃភាពងាយរងគ្រោះ តាមរយៈ ការផ្តល់សេវាសុខាភិបាលដោយឥតគិតថ្លៃ កម្មវិធីអាហារូបករណ៍ និងការលើកលែងពន្ធអាករ ដែលកម្មវិធីទាំងនេះ បានជួយទៅដល់គ្រួសារនានា ក្នុងការដោះស្រាយ បាននូវការចំណាយផ្នែកសុខភាព និងមានលទ្ធភាពបញ្ជូនកូនចៅរបស់ពួកគាត់ឱ្យទៅរៀន ។ អន្តរាគមន៍បណ្តាញសុវត្ថិភាពសង្គមមួយចំនួនទៀត រួមមាន ការចែកស្បៀងអាហារ ការងារសាធារណៈ ដែលប្រើប្រាស់ស្បៀងពលកម្ម និងការផ្តល់ដល់ក្រុមគោលដៅ ។

៥២១. កម្មវិធីទាំងឡាយរបស់*ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា* ផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ លើការកាត់បន្ថយភាពងាយរងគ្រោះរបស់អ្នកក្រ ការជួយដល់ក្រុមជនដែលគេបោះបង់ ការផ្តល់ការគាំទ្រទាំងសម្ភារៈ និងស្មារតី និង ការពង្រឹងនិងបង្កើតប្រព័ន្ធសន្តិសុខសង្គម ។ ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងគោលបំណង ពង្រឹងនូវបណ្តាញសុវត្ថិភាពសង្គម និងការគាំពារសង្គម ការងាររបស់ក្រសួង នឹងត្រូវផ្តោតទៅលើវិស័យ ៦ ដូចខាងក្រោម :

អាទិភាពទី១ : ពង្រឹងនិងពង្រីកសេវាជំនួយសង្គមកិច្ចសម្រាប់អ្នកក្រីក្រដែលងាយរងគ្រោះ

- បន្តពង្រីកកម្មវិធីសង្គ្រោះបន្ទាន់ ដើម្បីផ្តល់ជំនួយទៅដល់ជនក្រីក្រ និងជនងាយរងគ្រោះ ។
- ពង្រឹងសកម្មភាពផ្សេងៗ ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាជនគ្មានផ្ទះសម្បែង ដោយបន្តអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រ ៩ចំណុច និងយន្តការដែលមានស្រាប់ ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ។

- បន្តប្រឆាំងការជួញដូរមនុស្ស និងជំរុញឱ្យមានការស្តារលទ្ធភាពពលកម្ម និងការធ្វើសមាហរណកម្មទៅក្នុងសហគមន៍វិញ ដោយផ្តល់នូវការគាំទ្រផ្នែកនីតិសម្បទាឱ្យបានប្រសើរជាងមុន និងតាក់តែងច្បាប់ដើម្បីការពារសិទ្ធិរបស់អ្នករងគ្រោះដោយសារការជួញដូរមនុស្ស និងពង្រឹងមជ្ឈមណ្ឌលសង្គមកិច្ច ដើម្បីធានាការផ្តល់សេវាល្អគ្រប់គ្រាន់ដល់ជនរងគ្រោះ ។
- ពង្រឹងនិងពង្រីកចលនាគ្រួសារល្អ លើកកម្ពស់តួនាទីរបស់គ្រួសារ និងប្រជាជន ក្នុងការអភិវឌ្ឍសង្គម និងបន្តរៀបចំទិវាគ្រួសារអន្តរជាតិ ១៥ ឧសភា ជារៀងរាល់ឆ្នាំ ។
- បង្កើនកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែង ក្នុងការផ្តល់សេវាសង្គមកិច្ច ដល់គ្រួសារដែលមានស្ត្រី និងកុមារ ទទួលរងគ្រោះដោយមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ ។

អាទិភាពទី២ : ពង្រឹងនិងពង្រីកសេវាជំនួយដល់កុមារនិងសេវានីតិសម្បទាសម្រាប់យុវជន

- ពង្រឹងនិងពង្រីកការអនុវត្តសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានទាំង ៤ របស់កុមារ ដោយប្រមូលផ្តុំកម្លាំង ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាកុមារកំព្រា កុមារពិការ និងកុមារពីគ្រួសារក្រីក្រ ។
- បន្តអនុវត្ត *គោលនយោបាយថែទាំជំនួស* ចំពោះកុមារ និងបទដ្ឋានអប្បបរមាសម្រាប់ការថែទាំកុមារតាមមណ្ឌល ។ ពង្រឹងមជ្ឈមណ្ឌលកុមារកំព្រារបស់រដ្ឋ និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ព្រមទាំង បង្កើនប្រសិទ្ធភាពក្នុងការថែទាំកុមារ ។
- ពង្រឹងការងារសុំកូនក្នុងប្រទេស និងអន្តរប្រទេស ។
- ជំរុញឱ្យមានការអនុម័ត *ច្បាប់ស្តីពីសិទ្ធិកុមារ* និង អនុវត្ត *ច្បាប់ស្តីពីសុំកូនអន្តរប្រទេស* ។
- ពង្រឹងនិងពង្រីកសកម្មភាពរបស់ *ក្រុមប្រឹក្សាជាតិកម្ពុជាដើម្បីកុមារ និង* បណ្តាញការពារកុមារនៅតាមសហគមន៍ ។
- បំផុសចលនា ***បីល្អ*** សម្រាប់កុមារ គឺ *កូនល្អ សិស្សល្អ មិត្តល្អ* និងរៀបចំ *ទិវាកុមារអន្តរជាតិ ១ មិថុនា* ជារៀងរាល់ឆ្នាំ ។
- ពង្រឹងនិងពង្រីក *កម្មវិធីអប់រំស្តីពីសីលធម៌ និងភាពស្អាតស្អំ* ដើម្បីបង្ការទប់ស្កាត់ អំពើហិង្សា ឧក្រិដ្ឋកម្ម និងការរំលោភបំពាន ក្នុងចំណោមយុវជននិងកុមារ ។
- ពង្រឹងនិងពង្រីក មជ្ឈមណ្ឌលយុវនីតិសម្បទា ។
- ជំរុញការការពារសិទ្ធិរបស់កុមារ ស្របទៅតាម*អនុសញ្ញាស្តីពីសិទ្ធិកុមារ* នៅក្នុងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌និងតុលាការ ។
- លើកទឹកចិត្តដល់ការធ្វើ សកម្មភាពកីឡា ការបោះជំរំ ដំណើរទស្សនកិច្ចសិក្សា សម្រាប់កុមារនិងយុវជន ។
- ជំរុញការតស៊ូមតិក្នុងការបញ្ចូលនូវ តម្រូវការរបស់កុមារនិងយុវជន ទៅក្នុងផែនការអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ នៅគ្រប់កម្រិត ។

- ជំរុញឱ្យមានការអនុម័ត*ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន* ។
- សម្របសម្រួលការរៀបចំនិងការអនុវត្ត*យុទ្ធសាស្ត្រពហុវិស័យសម្រាប់ កុមារកំព្រានិងកុមារងាយរងគ្រោះ* ។

អាទិភាពទី៣ : ពង្រឹងនិងពង្រីកសេវាជំនួយនិងសេវានីតិសម្បទាសម្រាប់ជនពិការ

- អនុវត្តគោលនយោបាយសម្រាប់ជនពិការ ជំរុញការអនុវត្ត*ច្បាប់ស្តីពី កិច្ចការពារនិងលើកកម្ពស់សិទ្ធិជនពិការ* និង ជំរុញការអនុវត្ត*អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពី សិទ្ធិជនពិការ* ។
- បន្តធ្វើឱ្យមានស្ថិរភាព សេវានីតិសម្បទា សម្រាប់ជនពិការ ។
- បន្តពង្រឹងសេវាបណ្តុះបណ្តាលភាសាសញ្ញាសម្រាប់មនុស្សគរ និងអក្សរស្ទាបសម្រាប់មនុស្សខ្វាក់ និង ជំរុញការផ្តល់សេវាទាំងនេះ តាមរយៈ ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យា ។
- ជំរុញការបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ ការបង្កើតការងារ និងការផ្តល់សេវាសហគមន៍ ក៏ដូចជា ការលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការជួយខ្លួនឯងសម្រាប់ជនពិការ ។
- ពង្រឹងនិងពង្រីក ចលនាកីឡា ការរៀបចំទិវាកីឡា និងទិវាអន្តរជាតិនានា សម្រាប់ជនពិការ និង បញ្ចូលតម្រូវការរបស់ជនពិការ ទៅក្នុងផែនការអភិវឌ្ឍន៍ នៅគ្រប់កម្រិត ។
- បន្តលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងពីពិការភាព ក្នុងចំណោមគ្រួសារជនពិការ សហគមន៍ និយោជិត និងភ្នាក់ងារមានសមត្ថភាព ដើម្បីកាត់បន្ថយការរើសអើងចំពោះជនពិការ និង បន្តបង្កើតបរិស្ថានសមស្របមួយសម្រាប់ជនពិការនៅគ្រប់ថ្នាក់ សំដៅធានាឱ្យមាននូវសេវាម្ដែលមានគុណភាព និង កាត់បន្ថយផលវិបាកផ្នែកសង្គមកិច្ច សេដ្ឋកិច្ច និងនយោបាយ ដែលអាចកើតមាន ។

អាទិភាពទី៤ : ពង្រឹងនិងពង្រីកប្រព័ន្ធសន្តិសុខសង្គមនិងសេវាជំនួយ សម្រាប់ជនចាស់ជរា មន្ត្រីរាជការ និងប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ

- ពង្រឹងការបើកផ្តល់របបសោធនសម្រាប់អតីតមន្ត្រីរាជការ និង ពង្រីកផែនការសោធន ឱ្យសមស្របទៅនឹងលទ្ធភាពថវិកាជាតិ ។
- ពង្រឹងការអនុវត្ត*មូលនិធិជាតិសម្រាប់សន្តិសុខសង្គម*ដល់មន្ត្រីរាជការ ។
- ធ្វើការស្រាវជ្រាវ និងបង្កើត *ប្រព័ន្ធសន្តិសុខសង្គម សម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ* ។
- រៀបចំ*ច្បាប់ស្តីពី របបសន្តិសុខសង្គមទូលំទូលាយ សម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ* ។
- ជំរុញការបង្កើត*សមាគមសម្រាប់អតីតមន្ត្រីរាជការស៊ីវិល និងសមាគមចាស់ជរានៅក្នុងសហគមន៍* ។ លើកទឹកចិត្តដល់គ្រួសារនិងសហគមន៍ ឱ្យជួយគាំទ្រដល់ជនចាស់ជរា ដែលគ្មានទីពឹងពាក់ ។ ផ្តល់សេវាគាំទ្រដល់ជនចាស់ជរា និង រៀបចំ*ទិវាមនុស្សចាស់អន្តរជាតិ ១ តុលា* ជារៀងរាល់ឆ្នាំ ។

អាទិភាពទី៥ : ពង្រឹងនិងពង្រីកប្រព័ន្ធសន្តិសុខសង្គមនិងសេវាជំនួយសម្រាប់អតីតយុទ្ធជន

- បន្តអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិសម្រាប់អតីតយុទ្ធជន ដោយទទួលស្គាល់ស្នាដៃល្អរបស់ពួកគាត់ដែលបានពលីសម្រាប់ប្រទេសជាតិ ។
- បន្តជំរុញការធ្វើកំណែទម្រង់ក្នុងការគ្រប់គ្រង ការបើកផ្តល់ប្រាក់បៀវត្សរ៍ជូនដល់អតីតយុទ្ធជន ឱ្យកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព ជាងមុន ។
- រៀបចំ *ច្បាប់ស្តីពីរបបសន្តិសុខសង្គមសម្រាប់អតីតយុទ្ធជន* និង *អនុក្រឹត្យស្តីពីការបង្កើតបេឡាជាតិសន្តិសុខសង្គមសម្រាប់អតីតយុទ្ធជន* ។
- រៀបចំបង្កើតភូមិអតីតយុទ្ធជន ដោយប្រើរូបភាពភូមិគំរូសម្រាប់យុទ្ធជនពិការរបស់ **សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន** ។
- ពង្រឹងដំណើរការរបស់សមាគមអតីតយុទ្ធជនកម្ពុជា ។
- ជំរុញចលនា ***បីល្អ*** របស់អតីតយុទ្ធជន គឺ *ការប្រើប្រាស់របបគោលនយោបាយល្អ កសាងជីវភាពគ្រួសារល្អ* និង *ការចូលរួមអភិវឌ្ឍមូលដ្ឋានល្អ* ។

អាទិភាពទី៦ : ពង្រឹងនិងពង្រីក សមត្ថភាពស្ថាប័ន ភាពជាដៃគូ និងសមត្ថភាពកៀរគរមូលនិធិ ដើម្បីបង្កើនប្រសិទ្ធភាពនៃសេវាសង្គម

- ពង្រឹងរដ្ឋបាលសង្គមកិច្ច ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព និង គុណភាពក្នុងការផ្តល់សេវាសង្គមកិច្ច ។
- ពង្រឹងអភិបាលកិច្ចល្អ និងបង្កើនប្រសិទ្ធភាពបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងនៃការងារ និង ជំរុញការគ្រប់គ្រងមន្ត្រីរាជការស៊ីវិល ស្របទៅតាម *ច្បាប់ស្តីពីសហលក្ខន្តិកៈមន្ត្រីរាជការស៊ីវិល* និងគោលការណ៍របស់កំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ ។
- បន្តការលើកកម្ពស់សមត្ថភាពមន្ត្រីរាជការ តាមរយៈ ការបណ្តុះបណ្តាល ការបង្កើតវិទ្យាស្ថានជាតិ-សង្គមកិច្ច និងលើកកម្ពស់សមត្ថភាពស្ត្រីនៅក្នុងការងារ និង គាំទ្រការសម្រេចចិត្តរបស់ពួកគាត់ ។
- បង្កើតប្រព័ន្ធស្ថិតិសម្រាប់វិស័យសង្គមកិច្ច ដោយផ្អែកលើអាទិភាពទាំង ៦ ដែលកំណត់ដោយក្រសួង ។
- ជំរុញការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធព័ត៌មានវិទ្យា និងផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានពីសមិទ្ធផលនៃសកម្មភាពការងារ ។
- បន្តអនុវត្តកំណែទម្រង់គោលនយោបាយ វិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការ តាមរយៈ ការផ្ទេរសិទ្ធិអំណាចជាជំហានៗ ពីក្រសួងទៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ និងការដាក់បញ្ចូលការងារសង្គមកិច្ច ទៅក្នុងផែនការអភិវឌ្ឍន៍នៅគ្រប់កម្រិត ។
- ពង្រឹងការអនុវត្ត *កម្មវិធីកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ* ។
- ពង្រឹងភាពជាដៃគូជាមួយ អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល អង្គការមនុស្សធម៌ជាតិនិងអន្តរជាតិ ព្រមទាំង សប្បុរសជនផ្សេងៗទៀត ដើម្បីរិះរកការគាំទ្រផ្នែក បច្ចេកទេស សំភារៈ និងហិរញ្ញវត្ថុ សម្រាប់ការផ្តល់សេវាសង្គមកិច្ចដល់ជនរងគ្រោះ និង ក្រុមងាយរងគ្រោះក្នុងសង្គម ។ ពង្រឹងនិងពង្រីកកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ អន្តរជាតិទ្វេនិងពហុភាគី និង អំពាវនាវរកការគាំទ្រ និងការចូលរួមពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្នុងវិស័យសង្គមកិច្ច ។

៥២២. *ក្រសួងការងារនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ* អនុវត្ត *បេឡាជាតិសន្តិសុខសង្គម* សម្រាប់កម្មករ/និយោជិត ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើង នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ មូលនិធិនេះ ផ្តល់ដល់និយោជិតក្នុងវិស័យឯកជននូវ *កិច្ចការពារការរងគ្រោះរបស់និយោជិត* (ការផ្តល់ប្រាក់សំណងដល់កម្មករ-អ្នកធ្វើការ) *ការធានារ៉ាប់រងផ្នែកសុខភាព* និង *ការបង់ថ្លៃសម្រាប់ការចូលនិវត្តន៍* ។ *ក្រសួងការងារនិងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ* នឹងបន្តពង្រឹងនិងពង្រីកបន្ថែមទៀតនូវវិសាលភាពនៃការអនុវត្តរបស់ផ្នែកទាំងបីនេះ ។ *គម្រោងកិច្ចការពារការរងគ្រោះរបស់និយោជិត* ត្រូវបានចាប់ផ្តើម នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ២០០៨ ក៏ប៉ុន្តែ *គម្រោងការធានារ៉ាប់រងផ្នែកសុខភាព* គ្រោងនឹងចាប់ផ្តើម នៅឆ្នាំ២០១០ ហើយ *គម្រោងការបង់ថ្លៃសម្រាប់ការចូលនិវត្តន៍* គ្រោងនឹងចាប់ផ្តើម នៅឆ្នាំ២០១២ ។ រាល់ក្រុមហ៊ុនទាំងអស់ដែលមាននិយោជិតចាប់ពី ៨នាក់ ឡើងទៅ ត្រូវបានតម្រូវឱ្យចូលរួម ក្នុងផែនការនេះ ។ គិតត្រឹមខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០០៩ *បេឡាជាតិសន្តិសុខសង្គម* បានចុះឈ្មោះក្រុមហ៊ុន ប្រមាណ ៤០០ នៅក្នុង *គម្រោងកិច្ចការពារការរងគ្រោះរបស់និយោជិត* ដែលក្នុងនោះ រោងចក្រប្រមាណ ២៥០ ជារោងចក្រកាត់ដេរ ដែលមាននិយោជិតសរុបប្រមាណ ៣០០ ០០០នាក់ ។ និយោជកដែលចូលរួមក្នុងមូលនិធិនេះ ត្រូវបានតម្រូវឱ្យបង់ប្រាក់វិភាគទានប្រចាំខែ ដែលស្មើនឹង ០,៨ភាគរយ នៃប្រាក់បៀវត្សរ៍របស់និយោជិត ។ ផលប្រយោជន៍ដែលទទួលបានពីគម្រោងនេះ គឺ មួយផ្នែកជាប្រាក់សុទ្ធ និង មួយផ្នែកទៀតជាសម្ភារ ។ និយោជិតដែលត្រូវបានបញ្ចូលទៅក្នុងគម្រោងនេះ នឹងទទួលបានជំនួយពេញលេញសម្រាប់តម្លៃនៃការព្យាបាលរបស់ពេទ្យ ដោយបូកបញ្ចូលថែម ៧០ភាគរយ នៃប្រាក់បៀវត្សរ៍ដើម្បីបំពេញឱ្យទៅប្រាក់ចំណូល ដែលបានបាត់បង់ ក្នុងពេលដែលសម្រាកព្យាបាល ។

៦. ការកសាងសមត្ថភាព និង ការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស

៥២៣. មុំទាំងបួនរបស់ សមាសភាគមួយនេះនៃ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* បង្ហាញពីការកិច្ចការសំខាន់ៗ ដែលត្រូវដោះស្រាយ រួមមាន : (១) *ការពង្រឹងគុណភាពវិស័យអប់រំ* (២) *ការលើកកម្ពស់សេវាសុខាភិបាល* (៣) *ការអនុវត្តគោលនយោបាយសមភាពយេនឌ័រ* (៤) *ការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិប្រជាជន* ។

៦.១ ការពង្រឹងគុណភាពវិស័យអប់រំ

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៥២៤. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* សម្រេចបាននូវវឌ្ឍនភាពគួរជាទីមោទនៈ ក្នុងការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រ *"អប់រំសម្រាប់ទាំងអស់គ្នា"* តាមរយៈ ការធានាសមធម៌ ក្នុងការអប់រំមូលដ្ឋានរយៈពេល ៩ឆ្នាំ សម្រាប់កុមារគ្រប់រូប ។ សមិទ្ធផលសំខាន់ៗ រួមមាន ចំនួនសាលារៀន និងគ្រូបង្រៀន ព្រមទាំងអត្រាចុះឈ្មោះចូលរៀននៅគ្រប់កម្រិត សិក្សានៃចំណេះទូទៅ បានកើនឡើងជាលំដាប់ ពិសេស នៅតាមតំបន់ជនបទ ។ ដោយឡែក អនុវិទ្យាល័យ ត្រូវបានបង្កើត

ឡើងនៅ ស្ទើរគ្រប់ឃុំ-សង្កាត់ទូទាំងប្រទេស ។ ចំនួនគ្រឹះស្ថានមធ្យមសិក្សាបច្ចេកទេស និងគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សា ព្រមទាំង ចំនួនបុគ្គលិកបង្រៀន ក៏បានកើនឡើងគួរឱ្យកត់សម្គាល់ដែរ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បាន បង្កើនថវិកាយ៉ាងច្រើន សម្រាប់វិស័យអប់រំ ។ ក្នុងនីតិកាលទី៣ កន្លងទៅនេះ ថវិកាចំណាយចរន្តសម្រាប់វិស័យអប់រំ បានកើនឡើងទ្វេដង ក្នុងឆ្នាំ២០០៧ ធៀបទៅនឹង ឆ្នាំ២០០៣ បើគិតជាភាគរយនៃថវិកាចរន្តសរុប ថវិកាចរន្ត សម្រាប់វិស័យអប់រំមានប្រមាណ ១៩,២ភាគរយ ។ រាជរដ្ឋាភិបាលសម្រេចបានជោគជ័យគួរជាទីមោទនៈ ក្នុងការ លើកកម្ពស់ភាពជាដៃគូជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍នៅក្នុងវិស័យអប់រំនេះ រួមទាំង ដៃគូផ្លូវការ វិស័យឯកជន និង អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ។

៥២៥. ក្នុងនីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភានេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តអនុវត្ត *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រវិស័យអប់រំ* ដោយ ផ្តោតលើការផ្តល់ឱកាសស្មើៗគ្នាដល់កុមារនិងយុវជនកម្ពុជាទាំងអស់ ក្នុងការទទួលការអប់រំមូលដ្ឋាននៅក្នុងប្រព័ន្ធ និងក្រៅប្រព័ន្ធ ដោយមិនប្រកាន់ពូជសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ ភេទ ភាសា ជំនឿសាសនា និន្នាការនយោបាយ ដើម កំណើត និងឋានៈ នៅក្នុងសង្គមឡើយ ។ម្យ៉ាងវិញទៀត ការអនុវត្តផែនការយុទ្ធសាស្ត្រនេះ ត្រូវផ្សារភ្ជាប់ នឹង ការអប់រំ វប្បធម៌ សន្តិភាព ការគោរពសិទ្ធិ និងសេចក្តីថ្លៃថ្នូររបស់មនុស្ស ការគោរពគោលការណ៍សេរីភាព ប្រជាធិបតេយ្យ និងយុត្តិធម៌ ដោយប្រឆាំងនឹងអំពើហិង្សា ប្រឆាំងនឹងការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន ការជួញដូរ កុមារនិងស្ត្រី និងការរើសអើងគ្រប់ប្រភេទ ក្នុងសង្គម ។

៥២៦. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តយកចិត្តទុកដាក់លើ ការកែលម្អគុណភាពអប់រំ តាមរយៈ ការលើកទឹកចិត្តគ្រូ បង្រៀន ការកែលម្អកម្មវិធីសិក្សា ការលើកទឹកចិត្តសិស្សពូកែ ការបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀន និងបំប៉នវិធីសាស្ត្របង្រៀន ព្រមទាំងការកែលម្អលក្ខខណ្ឌនៃការសិក្សា និងការផ្គត់ផ្គង់សម្ភារសិក្សា ការបង្កើតបណ្ណាល័យ មន្ទីរពិសោធន៍ ជាដើម។ ក្នុងទិសដៅធានាកាលានុវត្តភាពប្រកបដោយសមធម៌ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តបង្កើតអន្តេវាសិកដ្ឋាន សម្រាប់ សិស្ស-និស្សិត ជាពិសេស សម្រាប់សិស្ស-និស្សិតជានារីភេទ និងបន្តសាងសង់សាលារៀនគ្រប់កម្រិតសិក្សា ជា ពិសេស នៅតាមតំបន់ជនបទនិងតំបន់ដាច់ស្រយាល និងការបង្កើនអាហារូបករណ៍ សម្រាប់សិស្ស-និស្សិតក្រីក្រ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀនប្រកបដោយគុណភាព ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ និង អនុវត្តគោលនយោបាយពង្រាយគ្រូឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងលើកទឹកចិត្តឱ្យគ្រូបឋមសិក្សា និងមធ្យមសិក្សាបឋមភូមិ និងគ្រូដែលបានបន្តរៀនចប់បរិញ្ញាបត្រ បានប្រឡងចូលក្របខ័ណ្ឌគ្រូបង្រៀនកម្រិតឧត្តម ដោយគ្មានកម្រិតអាយុ និងបង្កលក្ខណៈសម្បត្តិឱ្យគ្រូបឋមសិក្សា ដែលមិនទាន់មានសញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ មានលទ្ធភាពប្រឡងយកសញ្ញាបត្រសមមូលមធ្យមសិក្សាទុតិយភូមិ ដើម្បីផ្តល់ឱកាសឱ្យពួកគាត់មានលទ្ធភាពរៀន នៅថ្នាក់ឧត្តមសិក្សា ឬក្រោយឧត្តមសិក្សា និងផ្លាស់ប្តូរវេនវេកាំប្រាក់បៀវត្សរ៍បាន។

៥២៧. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តពង្រឹងភាពជាដៃគូជាមួយវិស័យឯកជន និងជាមួយសហគមន៍ជាតិនិងអន្តរជាតិ ដើម្បីបង្កើននិងលើកកម្ពស់ គុណភាពសេវាអប់រំ ក្នុងនោះ មានការយកចិត្តទុកដាក់បន្ថែម លើការបណ្តុះបណ្តាលផ្នែកព័ត៌មានវិទ្យានិងភាសាបរទេស នៅក្នុងគ្រប់កម្រិតមធ្យមសិក្សាចំណេះទូទៅ នៅក្នុងការបណ្តុះបណ្តាលមុខវិជ្ជាជីវៈនិងបច្ចេកទេស និង នៅក្នុងកម្រិតឧត្តមសិក្សាឱ្យស្របទៅនឹងស្តង់ដារអន្តរជាតិ និង តម្រូវការអភិវឌ្ឍន៍របស់ប្រទេស ។ ពិសេសជាងនេះទៀត ក្នុងកម្រិតមធ្យមសិក្សាបច្ចេកទេស និងឧត្តមសិក្សា *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើការបណ្តុះបណ្តាលវិស្វករនិងអ្នកបច្ចេកទេស ឱ្យបានសមស្រប ។ ទន្ទឹមនេះ ដើម្បីកាត់បន្ថយគម្លាតរវាងការផ្គត់ផ្គង់និងតម្រូវការការងារ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តអនុវត្តគោលនយោបាយបណ្តុះបណ្តាលមុខវិជ្ជាជីវៈផ្សារភ្ជាប់នឹងទីផ្សារពលកម្ម ដោយសហការយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយតួអង្គពាក់ព័ន្ធ តាមរយៈវិធានការ ដូចតទៅ *(ទី១)* ផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលជំនាញមូលដ្ឋាន ដល់ប្រជាពលករនៅជនបទ ដើម្បីបង្កើនប្រាក់ចំណូល *(ទី២)* ផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាល ឬវិក្រឹតការដល់ពលករតាមរោងចក្រ ដោយសហការជាមួយនិយោជក *(ទី៣)* បន្តជំរុញការអប់រំបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស និងមុខវិជ្ជាជីវៈ ដោយពង្រីកសេវានេះឱ្យទៅដល់រាជធានី-ខេត្ត ក្នុងនោះ រួមទាំងការបញ្ចូលការបណ្តុះបណ្តាលសហគ្រិនទៅក្នុងកម្មវិធីផងដែរ *(ទី៤)* ការរៀបចំបង្កើតទីភ្នាក់ងារជាតិមុខរបរនិងការងារ និងមជ្ឈមណ្ឌលការងារតាមរាជធានី-ខេត្ត សម្រាប់ជាយន្តការសម្រួលដល់ការផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានទីផ្សារការងារ ។

៥២៨. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តពង្រីកការអប់រំក្រៅប្រព័ន្ធ តាមរយៈ កម្មវិធីអក្ខរកម្ម និងអក្ខរកម្មវិជ្ជាជីវៈ បង្កើនការសាងសង់មជ្ឈមណ្ឌលសិក្សាសហគមន៍ ព្រមទាំងអនុវត្តកម្មវិធីសមធម៌ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តបង្កើនចំណាយថវិកា និងកៀរគរហិរញ្ញប្បទានឱ្យបានច្រើនថែមទៀត សម្រាប់គាំទ្រការអប់រំ ដើម្បីធានាគុណភាពអប់រំ ឱ្យកាន់តែមានកម្រិតខ្ពស់ និងប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ។ នៅកម្រិតឧត្តមសិក្សា បានបង្ហាញអំពីតម្រូវការនិស្សិតដែលបញ្ចប់ការសិក្សានៅឧត្តមសិក្សានឹងក្លាយជា អ្នកវិទ្យាសាស្ត្រ និយោជិត និង ជាប្រជាពលរដ្ឋដែលអាចគិតត្រិះរិះបានល្អិតល្អន់ និងធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តដោយមានអំណះអំណាងត្រឹមត្រូវ នាពេលអនាគត រយៈពេលខ្លី និងរយៈពេលវែង របស់កម្ពុជា ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៥២៩. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយជាអាទិភាព ក្នុងនីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភានេះ *ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា* នឹងបន្តអនុវត្តក្របខ័ណ្ឌអភិវឌ្ឍន៍សម្រាប់វិស័យអប់រំ ដូចដែលមានកំណត់ក្នុង *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រវិស័យអប់រំ ឆ្នាំ ២០០៦-២០១០* ដោយផ្តោតលើការសម្រេចឱ្យបាននូវគោលដៅទាំងឡាយ នៃគោលនយោបាយជាអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ ជាអាទិភាពបន្ទាន់ ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា នឹងចាប់ផ្តើមដំណើរការកែលម្អ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រវិស័យអប់រំឆ្នាំ ២០០៩-២០១៣* ដើម្បីធានាឱ្យមានសុខដុមនីយកម្មរវាងផែនការវិស័យអប់រំ ជាមួយនឹងនីតិកាលរបស់រដ្ឋសភាជាតិ និងគោលនយោបាយរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* លើវិស័យអប់រំ ។

៥៣០. ដើម្បីសម្រេចគោលដៅនៃគោលនយោបាយជាអាទិភាពខាងលើនេះ *ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា* នឹងបន្តអនុវត្តនូវវិធានការណ៍សមស្រប នៅក្នុងគោលនយោបាយទាំងបី នៃ*ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រវិស័យអប់រំ*ដែលផ្តោតលើ :

- *ធានាលទ្ធភាពទទួលបានសេវាអប់រំប្រកបដោយសមធម៌* តាមរយៈ កិច្ចខិតខំកសាងសាលារៀន ឱ្យបានកាន់តែជិតផ្ទះប្រជាពលរដ្ឋ កាត់បន្ថយចំនួនសាលាបឋមសិក្សាមិនគ្រប់កម្រិត ជាមួយនឹងការផ្តត់ផ្គង់ថវិកាដំណើរការគ្រឹះស្ថានសិក្សា ផ្តល់គ្រូបង្រៀនឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់គ្រប់ទីកន្លែង និង សាងសង់ផ្ទះស្នាក់នៅរបស់គ្រូបង្រៀន អន្តេវាសិកដ្ឋានសម្រាប់សិស្ស-និស្សិតនៅតាមតំបន់ជួបការលំបាក ជាពិសេស សម្រាប់សិស្ស-និស្សិតជានារីភេទ ។ ការទទួលបានសេវាអប់រំ នឹងត្រូវពង្រីកដល់កុមារក្នុងវ័យសិក្សានៅមត្តេយ្យសិក្សា ក៏ដូចជាកុមារពិការ និងជនជាតិភាគតិច។ ការធានាឱ្យមានការចូលរួមពីសំណាក់សហគមន៍ និងផ្នែកឯកជននៅក្នុងដំណើរការនេះ មានសារៈសំខាន់ណាស់ សម្រាប់ភាពជោគជ័យរយៈពេលវែង ។
- *បង្កើនគុណភាពនិងប្រសិទ្ធភាពសេវាអប់រំ* តាមរយៈ ការបង្កើនការផ្គត់ផ្គង់សម្ភារសិក្សាបណ្ណាល័យនិងបន្ទប់ពិសោធន៍ បន្តជំរុញការអនុវត្តកំណែទម្រង់កម្មវិធីសិក្សា និងការបង្កើនម៉ោងសិក្សា ព្រមទាំងផ្តល់អាហា-រូបករណ៍ ដល់សិស្ស-និស្សិតក្រីក្រឱ្យបានច្រើនថែមទៀត ។ លើកកម្ពស់សមត្ថភាពលើការបង្រៀន និងការគ្រប់គ្រង ។ ពង្រឹងការគោរពក្រមសីលធម៌គ្រូបង្រៀន ។ កែលម្អបរិស្ថានសាលារៀន (ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកស្អាត និងបង្គន់អនាម័យ) ពង្រីកសកម្មភាពការអប់រំតម្រង់ទិសវិជ្ជាជីវៈ ។ បង្កើនសកម្មភាពអធិការកិច្ច លើការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលហិរញ្ញវត្ថុ និងការធានាគុណភាពអប់រំ ។ ការធានាគុណភាពអប់រំ នឹងត្រូវបង្កើតឡើង ។ ការពង្រឹងប្រព័ន្ធបណ្តុះបណ្តាលនិងវិក្រឹតការគ្រូបង្រៀន ការគ្រប់គ្រងវគ្គបំប៉ន និងការផ្សារភ្ជាប់ការងារទាំងនោះទៅនឹង ឱកាសការងារនិងការតម្លើងឋានៈ នឹងជួយជំរុញលើកទឹកចិត្តគ្រូបង្រៀន និងមន្ត្រីគ្រប់គ្រង។
- *អភិវឌ្ឍស្ថាប័ន និងកសាងសមត្ថភាពមន្ត្រីអប់រំ* តាមរយៈ ការជំរុញការកែលម្អរចនាសម្ព័ន្ធការងារកសាងច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ ជាមួយនោះធ្វើការបណ្តុះបណ្តាលជំនាញវិជ្ជាជីវៈ ដល់បុគ្គលិកអប់រំគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ ។ ការបន្តផ្តោតលើការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ ប្រព័ន្ធសវនកម្មផ្ទៃក្នុង ការកសាងផែនការ ប្រព័ន្ធពិនិត្យតាមដាននិងវាយតម្លៃ នឹងជំរុញដល់ការអភិវឌ្ឍស្ថាប័ន និងបង្កើនសមត្ថភាព ដើម្បីគ្រប់គ្រងប្រព័ន្ធទាំងនេះ។

៥៣១. ដើម្បីបន្តសម្រេចបានតាមគោលនយោបាយទាំងបីខាងលើ *ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា* នឹងបន្តអនុវត្តកម្មវិធីជាអាទិភាពមួយចំនួន តាមរយៈ ការប្រើប្រាស់ថវិកាតាមកម្មវិធី ដែលបានកំណត់នៅក្នុង *ផែនការយុទ្ធ-សាស្ត្រថវិកាឆ្នាំ២០១០-២០១២* ដែលក្នុងនោះមានកម្មវិធីធំៗចំនួន ៥ និងអនុកម្មវិធីចំនួន ២១ ដូចខាងក្រោម :

- *កម្មវិធីទី១ : ការអភិវឌ្ឍអប់រំចំណេះទូទៅ និងអប់រំក្រៅប្រព័ន្ធ :* កម្មវិធីនេះ ផ្តោតលើ :

- ➢ ការពង្រីកការអប់រំកុមារតូច ។
- ➢ ការពង្រឹងគុណភាព និងប្រសិទ្ធភាពនៃការអប់រំនៅបឋមសិក្សា ។
- ➢ ការពង្រឹងគុណភាព និងប្រសិទ្ធភាពនៃការអប់រំនៅមធ្យមសិក្សា ។
- ➢ ការចូលរៀនប្រកបដោយសមធម៌ និងផ្តល់អាហារូបករណ៍ដល់សិស្សក្រីក្រជួបការលំបាក ។
- ➢ ការពង្រីកការអប់រំក្រៅប្រព័ន្ធ ។

- *កម្មវិធីទី២ : ការអភិវឌ្ឍអប់រំ បណ្តុះបណ្តាល បច្ចេកទេស ឧត្តមសិក្សា និងស្រាវជ្រាវវិទ្យាសាស្ត្រ :* កម្មវិធីនេះ ផ្តោតជាសំខាន់លើ :
  - ➢ ការពង្រឹងគុណភាពនិងប្រសិទ្ធភាពនៃការអប់រំនៅឧត្តមសិក្សា ។
- *កម្មវិធីទី៣ : ការអភិវឌ្ឍវិស័យអប់រំកាយនិងកីឡា* កម្មវិធីនេះ ផ្តោតជាសំខាន់លើ :
  - ➢ ការអភិវឌ្ឍសមាគមកីឡាមហាជន ។
  - ➢ ការអភិវឌ្ឍសមាគមកីឡាសិស្ស-និស្សិត ។
  - ➢ ការបណ្តុះបណ្តាល និងស្រាវជ្រាវអប់រំកាយ និងកីឡា ។
  - ➢ ការអភិវឌ្ឍកីឡាកម្រិតខ្ពស់ ។
- *កម្មវិធីទី ៤ : ការអភិវឌ្ឍយុវជន* ផ្តោតសំខាន់លើ
  - ➢ ការយល់ដឹងរបស់យុវជនអំពីជំងឺអេដស៍ និងការពង្រឹងសកម្មភាពយុវជន ។
  - ➢ ការពង្រឹងសមត្ថភាព និងអភិវឌ្ឍមជ្ឈមណ្ឌលយុវជន ។
- *កម្មវិធីទី ៥ : ការគាំទ្រ ការគ្រប់គ្រងសេវាអប់រំ និងអភិបាលកិច្ចល្អ* កម្មវិធីនេះ ផ្តោតលើ :
  - ➢ ការអភិវឌ្ឍគោលនយោបាយ និងពង្រឹងប្រព័ន្ធផែនការអប់រំ ។
  - ➢ ការអភិវឌ្ឍការងារបណ្តុះបណ្តាល និងវិក្រឹតការគ្រូបង្រៀន ។
  - ➢ ការអភិវឌ្ឍសម្ភារ និងសៀវភៅសិក្សា ។
  - ➢ ការគ្រប់គ្រង និងពង្រឹងប្រសិទ្ធភាពធនធានមនុស្ស ។
  - ➢ ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាព ការងារគ្រប់គ្រង ផែនការ ហិរញ្ញវត្ថុ និងមូលដ្ឋានសម្ភារ ។
  - ➢ ការពង្រឹងការងារសវនកម្មផ្ទៃក្នុង ។
  - ➢ ការពិនិត្យតាមដាន និងវាយតម្លៃការបំពេញការងារវិស័យអប់រំទាំងមូល។
  - ➢ អធិការកិច្ចរដ្ឋបាល និងហិរញ្ញវត្ថុ។
  - ➢ ការអភិវឌ្ឍការប្រើប្រាស់បច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មាន និងសារគមនាគមន៍ ។

៥៣២. ដើម្បីគាំទ្រស្មារតីអនុវត្តនូវគោលនយោបាយជាអាទិភាពរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល *ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា* នឹងបន្តរៀបចំ និងសុំការអនុម័ត នូវព្រះរាជក្រឹត្យ អនុក្រឹត្យ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម :

- គោលនយោបាយទី១ : ធានាការទទួលបានសមធម៌ នូវសេវាកម្មអប់រំ
  - ប្រកាសស្តីពី ការបង្កើត ការបិទ ការរំលាយបញ្ចូលគ្នា ការបង្កើតជំនាញថ្មី ការបំបែក និងការប្រែក្លាយសាលារៀន ឬគ្រឹះស្ថានសិក្សា ។
  - សារាចរស្តីពី ការផ្សព្វផ្សាយ ឃោសនាព័ត៌មានអប់រំ ។
  - អនុក្រឹត្យស្តីពី លក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ ប្រភេទគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សា និងលក្ខខណ្ឌតម្រូវសម្រាប់ការចូលរៀន ។
  - គោលនយោបាយស្តីពី ការផ្តល់អាហារូបករណ៍ឧបត្ថម្ភធន និងឥណទានសម្រាប់អ្នកសិក្សា ។
- គោលនយោបាយទី២ : ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង គុណភាព និងប្រសិទ្ធភាពនៃសេវាអប់រំ
  - ប្រកាសស្តីពីកម្មវិធីអប់រំពិសេស ។
  - អនុក្រឹត្យស្តីពីស្តង់ដារជាតិអប់រំ ជាតិបណ្តុះបណ្តាល និងស្តង់ដារជាតិសមត្ថភាព ។
  - សារាចរណែនាំស្តីពីនីតិវិធី សម្រាប់ដំណើរការ យន្តការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និង យន្តការវាយតម្លៃគុណភាពអប់រំ ។
  - ប្រកាសស្តីពីការកំណត់កម្មវិធីសិក្សាគោលសម្រាប់ការអប់រំចំណេះទូទៅ ។
  - គោលនយោបាយស្តីពីការកំណត់ក្របខ័ណ្ឌលម្អិតនៃកម្មវិធីសិក្សា សម្រាប់អនុវត្តនៅគ្រប់ភូមិសិក្សានៃប្រព័ន្ធ អប់រំកម្ពុជា ។
  - ប្រកាសស្តីពី ការកំណត់ក្របខ័ណ្ឌ និងលក្ខណៈនៃកម្រិត សញ្ញាបត្រ និងវិញ្ញាបនបត្រ ។
  - សេចក្តីណែនាំស្តីពី កម្មវិធីគោលសម្រាប់ការបណ្តុះបណ្តាល បុគ្គលិកអប់រំ ។
  - អនុក្រឹត្យស្តីពី នីតិវិធីនៃការវាស់ស្ទង់សមត្ថភាពកម្រិតសមមូល ។
  - សេចក្តីណែនាំស្តីពី ការណែនាំដំណើរការប្រឡង ។
  - គោលនយោបាយស្តីពី វិទ្យាសាស្ត្រ និងបច្ចេកវិទ្យាសម្រាប់ការអប់រំ ។
  - ប្រកាសស្តីពី ការត្រួតពិនិត្យសុខភាពសម្រាប់អ្នកសិក្សា និងបុគ្គលិកអប់រំ ។
  - ប្រកាសស្តីពី ការកំណត់ភាសាសម្រាប់អ្នកសិក្សាសញ្ជាតិខ្មែរ មានដើមកំណើតជាជនជាតិភាគតិច ។
  - សារាចរណែនាំស្តីពី បែបបទ និងនីតិវិធីនៃការអនុវត្តអនុក្រឹត្យក្រមសីលធម៌គ្រូបង្រៀន ។
- គោលនយោបាយទី៣ : ពង្រឹងការអភិវឌ្ឍស្ថាប័ន និងការកសាងសមត្ថភាពដល់បុគ្គលិកអប់រំ
  - ប្រកាសស្តីពី រចនាសម្ព័ន្ធនៃឋានានុក្រមរដ្ឋបាល និងការគ្រប់គ្រងអប់រំ ។
  - គោលនយោបាយស្តីពី ការកំណត់កាយសម្បទា និងលក្ខខណ្ឌតម្រូវខាងវិជ្ជាជីវៈ សម្រាប់ការជ្រើសរើសបុគ្គលិកអប់រំ ។
  - ប្រកាសស្តីពី ការគ្រប់គ្រងសាលារៀន ឬគ្រឹះស្ថានសិក្សា ។

- *ព្រះរាជក្រឹត្យស្តីពី ប្រព័ន្ធអប់រំ ។*
- *សារាចរណែនាំស្តីពី ការផ្តល់វិញ្ញាបនបត្រ ឬសញ្ញាបត្រដល់អ្នកសិក្សា ។*
- *ប្រកាសស្តីពី នីតិវិធីនៃការស្នើ ប្តឹង និងនីតិវិធីនៃដំណោះស្រាយ ។*
- *សារាចរណែនាំស្តីពី នីតិវិធីនៃការចុះកិច្ចសន្យា ឬកិច្ចព្រមព្រៀង ។*
- *សារាចរស្តីពី ការផ្តល់ព័ត៌មានអប់រំ ។*
- *ប្រកាសស្តីពី ការរៀបចំយន្តការនៃការត្រួតពិនិត្យតាមដាន ។*
- *ប្រកាសស្តីពី ការគ្រប់គ្រងប្រភពធនធាននៃការគាំទ្រផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុ សម្រាប់ការអប់រំ ។*
- *អនុក្រឹត្យស្តីពី ការប្រើប្រាស់ប្រភេទសាលារៀន និងគ្រឹះស្ថានសិក្សា ។*
- *សារាចរណែនាំស្តីពី ការផ្តល់សិទ្ធិជាអង្គភាពមានស្វ័យភាពក្នុងការគ្រប់គ្រង ។*
- *ព្រះរាជក្រមស្តីពី ការបង្កើតឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាជាតិអប់រំ ។*

៥៣៣. ដើម្បីដំណោះស្រាយ នូវបញ្ហាប្រឈមនានា ក្នុងអំឡុងពេលអនុវត្ត*ផយអជ* ឆ្នាំ២០០៦-២០១០ និងផ្អែកលើបទពិសោធន៍កន្លងមក *ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា* នឹងជំរុញល្បឿនកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួន ក្នុងអាណត្តិនៃ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ដោយ :

- *គោលនយោបាយទី១ : ធានាការទទួលបានសេវាកម្មអប់រំ ប្រកបដោយសមធម៌*
  - ផ្តល់ឱកាសដល់កុមារក្នុងវ័យសិក្សាទាំងអស់ឱ្យបានចូលរៀនទាំងអស់គ្នា តាមរយៈការរៀបចំ *ផែនការអភិវឌ្ឍសម្ភារូបវន្ត* ដោយសហការជិតស្និទ្ធជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល ។
  - បង្កើនតួលេខជ្រើសរើសគ្រូតាមមូលដ្ឋាន ជាពិសេសតំបន់ដែលជួបការលំបាក ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាគម្លាតក្នុងការពង្រាយគ្រូ រវាងតំបន់ប្រជុំជននិងតំបន់ជនបទ និង អនុវត្តគោលការណ៍ពង្រាយគ្រូ ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព ជាពិសេស គ្រូទើបចេញថ្មី និងការគ្រប់គ្រងបុគ្គលិកធម្មតា ។
  - កែលម្អការរក្សាសិស្សឱ្យនៅក្នុងសាលារៀន តាមរយៈ ការលុបបំបាត់ឧបសគ្គចំណាយរបស់មាតាបិតាសិស្ស ដូចជា ចំណាយក្រៅផ្លូវការ និងបង្កើនចំនួនអាហារូបករណ៍សម្រាប់សិស្សមកពីគ្រួសារក្រីក្រ ជាពិសេសសិស្សស្រី ។
- *គោលនយោបាយទី២ : បង្កើនគុណភាពនិងប្រសិទ្ធភាពសេវាអប់រំ*
  - បង្កើនគុណភាពអប់រំ តាមរយៈការពង្រឹងការអប់រំកុមារតូច ការពង្រឹងនិងពង្រីកសាលាកុមារមេត្រី ការបង្កើនថវិកាដំណើរការសាលារៀនស្របទៅតាមផែនការអភិវឌ្ឍន៍សាលារៀន ការកែលម្អកម្មវិធីសិក្សាឱ្យកាន់តែឆ្លើយតបសទៅនឹងតម្រូវការសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច ការកែលម្អកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលគ្រូបង្រៀននៅគ្រប់កម្រិតនិងគ្រប់មុខវិជ្ជា ការពង្រីកបណ្ណាល័យនៅតាមសាលារៀន ការបង្កើនសកម្មភាពអធិការកិច្ច លើការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលហិរញ្ញវត្ថុនិងការធានាគុណភាពអប់រំ និងការកែលម្អ ស្តង់ដារនិងគុណភាពនៃការប្រឡងនៅថ្នាក់ទី១២ ដោយស្វែងរកបច្ចេកវិទ្យាថ្មីៗសម្រាប់ត្រួតពិនិត្យការប្រឡង ។

- បង្កើតទីប្រឹក្សាកុមារីតាមសាលារៀន ដើម្បីជួយដោះស្រាយបញ្ហាជួបការលំបាក និងលើកទឹកចិត្តដល់កុមារី ។
- ផ្តល់ឱកាសសិក្សាដល់កុមារនិងយុវជននៅក្រៅសាលា តាមរយៈ ការពង្រីកកម្មវិធីសមមូលអប់រំក្រៅប្រព័ន្ធ ការកែលម្អនិងពង្រីកកម្មវិធីអក្ខរកម្មនិងបំណិនវិជ្ជាជីវៈ រួមទាំង ការពង្រឹងរចនាសម្ព័ន្ធនិងសមត្ថភាពរបស់មន្ត្រីអប់រំក្រៅប្រព័ន្ធ ។
- កែលម្អក្របខ័ណ្ឌកម្មវិធីអប់រំនៅឧត្តមសិក្សា ដើម្បីឆ្លុះបញ្ចាំងពីតម្រូវការទីផ្សារ និងតម្រូវការជាតិ ឱ្យស្របនឹងចក្ខុវិស័យ និងយុទ្ធសាស្ត្រការអប់រំនៅឧត្តមសិក្សាឆ្នាំ២០២០ ។ បង្កើនថវិកាជាតិ សម្រាប់ផ្តល់អាហារូបករណ៍លើផ្នែកសំខាន់ៗ ជាពិសេស សម្រាប់និស្សិតស្រី កែលម្អការស្រាវជ្រាវនិងការអប់រំ វិទ្យាសាស្ត្រនិងបច្ចេកវិទ្យា និង ពង្រឹងការអភិវឌ្ឍមន្ត្រីនៅតាមគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សា ។
- បន្តលើកកម្ពស់សកម្មភាពយុវជន តាមរយៈ ការបញ្ចប់ការរៀបចំ *គោលនយោបាយជាតិស្តីពីការងារយុវជនកម្ពុជា* សំដៅលើកទឹកចិត្ត ដល់ ក្រសួងនិងស្ថាប័នរដ្ឋ ផ្នែកឯកជន និង អង្គការសង្គមស៊ីវិល ឱ្យយកចិត្តទុកដាក់ បង្កឱកាស ដល់យុវជនគ្រប់រូប ជាពិសេស យុវជនក្រីក្រ យុវជនពិការ យុវជនជនជាតិភាគតិច យុវជនងាយរងគ្រោះ ។ល។ ទទួលនូវការអប់រំ ការបណ្តុះបណ្តាលសមត្ថភាព ដើម្បីពួកគេអាចរួមចំណែកអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ត្រូវពង្រឹងនិងពង្រីក ក្រុមប្រឹក្សាកុមារ-យុវជន នៅតាម គ្រឹះស្ថានសិក្សា សមាគមនិស្សិត និង មហាវិទ្យាល័យ និងជំរុញចលនាប្រឡងប្រណាំង ***បីល្អ*** *"កូនល្អ សិស្សល្អ មិត្តល្អ"* ឱ្យកាន់តែប្រសើរឡើង ។ ម៉្យាងវិញទៀត ត្រូវជំរុញការរៀបចំ ក្រុមយុវជនស្ម័គ្រចិត្ត ទាំងនៅថ្នាក់ជាតិ រាជធានី-ខេត្ត ឱ្យបានល្អ និងរៀបចំមជ្ឈមណ្ឌលយុវជន នៅថ្នាក់ជាតិ និង រាជធានី-ខេត្ត ឱ្យបានដំណើរការល្អប្រសើរ ព្រមទាំង បង្កើនការអប់រំដល់សិស្សឱ្យយល់ដឹងអំពីមេរោគអេដស៍ អំពើហិង្សា គ្រឿងញៀន សុខភាពផ្លូវភេទ ។ល។
- លើកកម្ពស់ការអភិវឌ្ឍវិស័យកីឡា តាមរយៈការរៀបចំ គោលនយោបាយ លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍការងារអប់រំកាយនិងកីឡា ។

- *គោលនយោបាយទី៣ : អភិវឌ្ឍស្ថាប័ន និងការកសាងសមត្ថភាពដល់បុគ្គលិកអប់រំ*

  - ពង្រឹងអភិបាលកិច្ចល្អនៅគ្រប់កម្រិត រួមទាំង ការធ្វើសនិទានកម្មការគ្រប់គ្រងបុគ្គលិក ដូចជា ប្រាក់បៀវត្សរ៍ ការជ្រើសរើស ការតែងតាំង និងការផ្លាស់ប្តូរ ការរៀបចំលិខិតបទដ្ឋានស្តីពីការប្រើប្រាស់ថវិកាឱ្យស្របទៅនឹងកម្មវិធីបែងចែកថវិកា ការពង្រឹងសវនកម្មផ្ទៃក្នុង អធិការកិច្ចរដ្ឋបាលនិងហិរញ្ញវត្ថុ និងយន្តការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ដោយរួមបញ្ចូលទាំង ការកែលម្អសុក្រឹតភាពនិងភាពទៀងទាត់របស់ស្ថិតិ ។
  - បន្តកែលម្អប្រសិទ្ធភាពនៃហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការ តាមរយៈ ការពង្រឹងភាពជាដៃគូជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និងសង្គមស៊ីវិល និងពង្រឹងប្រព័ន្ធរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។

- ពង្រឹងការគ្រប់គ្រងកម្មវិធីអភិវឌ្ឍសមត្ថភាព តាមរយៈ ការកែលម្អកិច្ចសម្របសម្រួលសកម្មភាព និងបង្កើនការយកចិត្តទុកដាក់នៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ ។
- ពន្លឿនការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ ដោយមានគោលនយោបាយយេនឌ័រច្បាស់លាស់ នៅក្នុងវិស័យអប់រំ យុវជន និងកីឡា និង ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ ។

៥៣៤. សូចនាករ និងចំណុចដៅសំខាន់ៗ ដែលនឹងត្រូវ ធ្វើការតាមដានពិនិត្យ និងរាយការណ៍ជាប្រចាំ ដោយ *ក្រសួងអប់រំ យុវជន និង កីឡា* មានបង្ហាញជូន នៅក្នុងតារាងទី២១ ខាងក្រោម :

តារាងទី២១ : សូចនាករនិងចំណុចដៅជ្រើសរើសសំខាន់ៗ ក្នុងវិស័យអប់រំ យុវជន និងកីឡា

	សូចនាករសំខាន់ៗ	ឯកតា	២០០៨-០៩ ជាក់ស្តែង	២០០៩-១០ ប៉ាន់ស្មាន	២០១០-១១ ព្យាករណ៍	២០១១-១២ ព្យាករណ៍	២០១២-១៣ ព្យាករណ៍	២០១៣-១៤ ព្យាករណ៍
១	សាលាបឋមសិក្សា (១-៦)	ចំនួន	៦ ៥៦៥	៦ ៦៣៥	៦ ៦៨៥	៦ ៧៨៥	៦ ៨៦៥	៦ ៩៤៥
២	អត្រាពិតនៃការសិក្សា : សរុប	%	៩៤,៤	៩៥,០	៩៦,០	៩៧,០	៩៧,៥	៩៨,០
	ប្រុស	%	៩៤,៨	៩៥,០	៩៥,៥	៩៦,០	៩៦,៥	៩៧,០
	ស្រី	%	៩៤,០	៩៥,០	៩៦,០	៩៧,០	៩៨,០	៩៩,០
៣	អត្រាពិតនៃការសិក្សា : ទីប្រជុំជន	%	៩៤,០	៩៦,០	៩៦,៥	៩៧,០	៩៧,៥	៩៨,០
	ជនបទ	%	៩៤,៧	៩៥,០	៩៦,០	៩៦,៥	៩៧,៥	៩៨,០
	តំបន់ដាច់ស្រយាល	%	៩០,៣	៩២,០	៩៤,០	៩៦,០	៩៧,៥	៩៨,០
៤	អត្រាបញ្ចប់ការសិក្សាថ្នាក់ទី៦ : សរុប	%	៨៥,៦	៨៦,០	៨៨,០	៩០,០	៩២,០	៩៤,០
	ប្រុស	%	៨៥,៤	៨៦,០	៨៨,០	៩០,០	៩២,០	៩៤,០
	ស្រី	%	៨៥,៧	៨៦,០	៨៩,០	៩២,០	៩៥,០	៩៨,០
៥	ចំនួនសាលាមធ្យមសិក្សាបឋមភូមិ (៧-៩)	ចំនួន	១ ៤៥១	១ ៥២១	១ ៦០០	ឃុំ ១មាន សាលា ១	ឃុំ ១មាន សាលា ១	ឃុំ ១ មាន សាលា ១
៦	អត្រាពិតនៃការសិក្សា : សរុប	%	៣៣,៩	៤០,០	៤៣,០	៤៦,០	៤៨,០	៥១,០
	ប្រុស	%	៣២,០	៣៨,០	៤១,០	៤៣,០	៤៦,០	៤៩,០
	ស្រី	%	៣៥,០	៤២,០	៤៥,០	៤៨,០	៥១,០	៥៤,០
៧	អត្រាពិតនៃការសិក្សា : ទីប្រជុំជន	%	៥៤,០	៥៦,០	៥៨,០	៦០,០	៦២,០	៦៤,០
	ជនបទ	%	៣០,៩	៣៤,០	៣៦,០	៣៨,០	៤០,០	៤២,០
	តំបន់ដាច់ស្រយាល	%	១១,៣	១៤,០	១៦,០	១៨,០	២០,០	២២,០
៨	អត្រាបញ្ចប់ការសិក្សាថ្នាក់ទី៩ : សរុប	%	៤៩,១	៥១,០	៥៣,០	៥៥,០	៥៧,០	៥៩,០
	ប្រុស	%	៥២,២	៥៤,០	៥៦,០	៥៨,០	៦០,០	៦២,០
	ស្រី	%	៤៥,៩	៤៨,០	៥០,០	៥២,០	៥៤,០	៥៦,០
៩	អត្រាអក្ខរជនអាយុ ១៥-២៤ ឆ្នាំ	%	៨៧,៥	៨៨,០	៨៩,០	៩០,០	៩១,០	៩២,០

ប្រភព : EMIS ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា

៦.២ ការលើកកម្ពស់សេវាសុខាភិបាល

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៥៣៥. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ទទួលស្គាល់ថា ប្រជារាស្ត្រមានសុខភាពល្អ គឺជាមូលដ្ឋានគន្លឹះ សម្រាប់ ការអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្ស និងការវឌ្ឍនភាពសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ចប្រកបដោយចីរភាព ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ ការលើកកម្ពស់សុខុមាលភាពរបស់ពលរដ្ឋជាទូទៅ ជាពិសេស ប្រជារាស្ត្រក្រីក្រ ស្ត្រី និង កុមារ ។ ដើម្បីធានាឱ្យការអភិវឌ្ឍដែលមានលក្ខណៈជាប្រព័ន្ធក្នុងការផ្តល់សេវាសុខាភិបាលចំពោះប្រជាជន *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានប្រកាន់យកវិធីសាស្ត្រ*អភិក្រមគ្រប់គ្រងទូទាំងវិស័យ* និងបានរៀបចំ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសុខាភិបាលលើកទី១ (២០០៣-២០០៧)* ។ ផែនការនេះ ត្រូវបានអនុវត្តដោយសហការយ៉ាងជិតស្និទ្ធ ជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ដែលពាក់ព័ន្ធ ។ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសុខាភិបាល ២០០៨-២០១៥* ត្រូវបានរៀបចំឡើង ហើយបច្ចុប្បន្ននេះ កំពុងត្រូវបានអនុវត្ត ដោយសហការយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ។ ជាមួយគ្នានេះ ការអនុវត្ត*សំណុំសកម្មភាពអប្បបរមា* កំពុងមានវឌ្ឍនភាពល្អ ។ វិស័យសុខាភិបាល គឺជាវិស័យអាទិភាពមួយ សម្រាប់ *"កម្មវិធីជា អាទិភាព"* ដែលធានាការវិភាជថវិកាគ្រប់គ្រាន់ និងការផ្តល់មូលនិធិទាន់ពេលវេលា ទាំងថវិកាចំណាយចរន្ត និងចំណាយជាមូលធន ។ ក្នុងនីតិកាលទី៣ នៃរដ្ឋសភា ថវិកាចរន្តសម្រាប់វិស័យសុខាភិបាល បានកើនឡើងទ្វេដង គឺប្រមាណ ១០ភាគរយនៃថវិកាចរន្ត សម្រាប់ឆ្នាំ២០០៧ ។

៥៣៦. ក្នុងនីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា នេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញការអនុវត្ត *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រវិស័យសុខាភិបាល* ក្នុងគោលដៅកាត់បន្ថយអត្រាស្លាប់របស់មាតានិងទារក និងកែលម្អសូចនាករសុខាភិបាលសំខាន់ៗផ្សេងទៀត តាមរយៈ ការពង្រឹងគុណភាព និងពង្រីកសេវាសុខាភិបាល ជាពិសេស សេវាសុខភាពបន្តពូជ សេវាសុខភាពមាតា និង សេវាសុខភាពទារកនិងកុមារ ។

៥៣៧. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់ លើការអនុវត្តកម្មវិធីបង្ការ និងព្យាបាលជំងឺឆ្លងនានា ការសាងសង់មន្ទីរពេទ្យបង្អែកនិងមណ្ឌលសុខភាព ទូទាំងប្រទេស ដែលអាចផ្គត់ផ្គង់សេវាសុខាភិបាលមូលដ្ឋានប្រកបដោយ ប្រសិទ្ធភាព ចីរភាព សមធម៌ និងបង្កើនគុណភាពវិជ្ជាជីវៈ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញកែលម្អការបែងចែកចំនួន វេជ្ជបណ្ឌិត គ្រូពេទ្យមធ្យម ពេទ្យឆ្មប ក្នុងប្រព័ន្ធសុខាភិបាល បង្កើនប្រាក់កម្រៃលើកទឹកចិត្តសម្រាប់បុគ្គលិកសុខាភិបាលនៅតំបន់ជនបទ និង បង្កើនចំនួនវេជ្ជបណ្ឌិត គ្រូពេទ្យ និងពេទ្យឆ្មប ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើការអប់រំ និងផ្សព្វផ្សាយ ពត៌មានសុខាភិបាល អនាម័យ ឱ្យបានទូលំទូលាយ ជាពិសេស ដល់តំបន់ជនបទ ព្រមទាំង ផ្តល់សេវាដល់ជនក្រីក្រ តាមរយៈ មូលនិធិសមធម៌ និងប្រព័ន្ធធានារ៉ាប់រងសុខភាព ។

៥៣៨. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញអនុវត្តវិធានការចាំបាច់នានា ដើម្បីធ្វើឱ្យសេវាសុខាភិបាលកាន់តែឆ្លើយតប និង ខិតកាន់តែជិតសាធារណៈជន តាមរយៈ ការអនុវត្តវិមជ្ឈការលើមុខងារផ្តល់សេវា និង ការធ្វើវិមជ្ឈការការគ្រប់គ្រង ទៅឱ្យថ្នាក់ក្រោមជាតិ ដូចជាមន្ទីរពេទ្យជាតិ មន្ទីរពេទ្យបង្អែក និងមណ្ឌលសុខភាព ។ ជាមួយគ្នានេះ នឹងបង្កើនការវិនិយោគ លើ ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត បរិក្ខាពេទ្យ និងបច្ចេកវិទ្យា ជាមួយនឹង ការលើកកម្ពស់សេវាគាំទ្រផ្សេងៗទៀត ។ បន្ថែមពីលើនេះទៀត *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងលើក កម្ពស់ ការស្រាវជ្រាវសុខភាព សម្រាប់ការកសាង គោលនយោបាយ ផែនការ ការតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងការវាយតម្លៃ ពីសមិទ្ធផល និងការពង្រឹងអភិបាលកិច្ចទូទាំងវិស័យសុខាភិបាល តាមរយៈ ការអនុវត្តកម្មវិធី *អភិក្រមទូទាំងវិស័យ* ដោយត្រូវបង្កើនភាពជាម្ចាស់ និងពង្រឹងភាពជាដៃគូ ជាមួយ សហគមន៍អន្តរជាតិ ។ ទន្ទឹមនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តលើកកម្ពស់ ការចូលរួមរបស់វិស័យឯកជន ដើម្បីបង្កើនការវិនិយោគបន្ថែមទៀត ក្នុងវិស័យសុខាភិបាល និង ការពង្រឹងអន្តរាគមន៍សុខភាពសាធារណៈ ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៥៣៩. ការអនុវត្តនគោលនយោបាយជាអាទិភាព សម្រាប់វិស័យសុខាភិបាល ក្នុងរយៈពេល ៥ឆ្នាំខាងមុខ នឹងត្រូវបានត្រួសត្រាយដោយ ក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រ ដែលបានលើកឡើងនៅក្នុង*ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រវិស័យសុខាភិបាល ២០០៨-២០១៥* គោលនយោបាយស្តីអំពីការផ្តល់សេវាសាធារណៈរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក្របខ័ណ្ឌគោលនយោបាយសម្រាប់វិមជ្ឈមការនិងវិសហមជ្ឈការ និង ក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រថវិកាជាតិ ។ អាទិភាពជាយុទ្ធសាស្ត្រសម្រាប់វិស័យសុខាភិបាល រួមមានពីរផ្នែកធំៗ មានទំនាក់ទំនងគ្នាអន្តរវិស័យ ហើយដែលក្រសួងសុខាភិបាល និងដៃគូទាំងអស់ត្រូវផ្តោតយកចិត្តទុកដាក់ជាពិសេស ។ អាទិភាពទាំងពីរផ្នែកនេះ រួមមាន អាទិភាពសុខភាពរបស់ប្រជាជន និងសេវាសុខភាពជាសារវន្ត និង បញ្ហាប្រឈមដែលមានទាក់ទងនឹងដំណើរការមុខងារ របស់ប្រព័ន្ធសុខាភិបាល *"ទាំងផ្នែកផ្តល់សេវា"* និង *"ទាំងផ្នែកតម្រូវការសេវា"* ។ ការកសាងក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រនៃ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រវិស័យសុខាភិបាល ២០០៨-២០១៥* រួមមាន កម្មវិធីសុខភាព ចម្បងចំនួន ៣ របស់ *ក្រសួងសុខាភិបាល* :

១. កម្មវិធីសុខភាពបន្តពូជ មាតា ទារកនិងកុមារ ។

២. កម្មវិធីប្រយុទ្ធនឹងជំងឺឆ្លង ។

៣. កម្មវិធីប្រយុទ្ធនឹងជំងឺមិនឆ្លង និងបញ្ហាសុខភាពដទៃ ។

៥៤០. នៅក្នុងកម្មវិធីនីមួយៗ នៃកម្មវិធីទាំង ៣ ខាងលើ *ក្រសួងសុខាភិបាល* នឹងផ្តោតលើការអនុវត្តយុទ្ធសាស្ត្រសុខាភិបាលប្រទាក់ក្រឡា ចំនួន ៥ ដែលរួមបញ្ចូលវិធានការទាំងផ្នែកផ្តល់សេវា និងផ្នែកតម្រូវការសេវា :

- ក្នុងផ្នែកនៃ*ការផ្តល់សេវាសុខាភិបាល* សកម្មភាពដែលនឹងត្រូវអនុវត្ត រួមមាន :

- ពង្រីកការគ្របដណ្តប់ការផ្តល់ *សេវាសំណុំសកម្មភាពអប្បបរមា* និង *សំណុំសកម្មភាពបង្គ្រប់* យោងតាម ផែនការគ្របដណ្តប់វិស័យសុខាភិបាល និងតម្រូវការរបស់អតិថិជន ។
- ពង្រឹងប្រព័ន្ធគាំទ្រការផ្តល់សេវាសុខាភិបាលក្នុងលក្ខណៈសមាហរណកម្ម ។
- តម្រែតម្រង់ការផ្តល់សេវា និងការធ្វើអន្តរាគមន៍សុខភាពសាធារណៈ ឱ្យឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការផ្នែកសុខភាព ។
- បង្កើតនិងអនុវត្ត បទដ្ឋានគុណភាព នៅទូទាំងវិស័យសុខាភិបាល (សេវារដ្ឋ សេវាឯកជន និងសេវាឯកជនមិនស្វែងរកកម្រៃ) ។
- បង្កើតគំរូកិច្ចសន្យា ដែលជាចំណែកមួយនៃវិធីសាស្ត្រគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ សម្រាប់ការផ្តល់សេវា ។

• ក្នុងផ្នែក *ហិរញ្ញប្បទានការថែទាំសុខភាព* សកម្មភាពដែលនឹងត្រូវអនុវត្ត រួមមាន :

- បង្កើនថវិការដ្ឋ និងលើកកម្ពស់ប្រសិទ្ធភាពក្នុងការប្រើប្រាស់ធនធានរដ្ឋ ដែលបានវិភាជសម្រាប់វិស័យសុខាភិបាល ។
- តម្រែតម្រង់ការផ្តល់មូលនិធិសម្រាប់កិច្ចសហការអភិវឌ្ឍ ជាមួយនឹង យុទ្ធសាស្ត្រ ផែនការ និងអាទិភាពទាំងឡាយរបស់ *ក្រសួងសុខាភិបាល* និងពង្រឹងការសម្របសម្រួលការផ្តល់មូលនិធិ ទាំងនោះក្នុងវិស័យសុខាភិបាល ។
- បន្ថយឧបសគ្គហិរញ្ញវត្ថុ ក្នុងពេលទទួលយក សេវាថែទាំសុខភាព និងអភិវឌ្ឍយន្តការគាំពារសុខភាពសង្គម ។
- គិតគូរពីប្រភពចម្បងៗ និងការប្រើប្រាស់ធនធានជាតិ នៅថ្នាក់ផ្តល់សេវា សម្រាប់ធ្វើអន្តរាគមន៍ជាយុទ្ធសាស្ត្រ ។
- ប្រមូលទិន្នន័យព័ត៌មានដែលត្រូវការសម្រាប់អភិវឌ្ឍ និង តាមដានត្រួតពិនិត្យគោលនយោបាយហិរញ្ញប្បទានសុខាភិបាល ។

• ក្នុងផ្នែក *ធនធានមនុស្សសម្រាប់វិស័យសុខាភិបាល* សកម្មភាពដែលនឹងត្រូវអនុវត្ត រួមមាន :

- បង្កើនជំនាញបច្ចេកទេស និងសមត្ថភាពធនធានមនុស្សសម្រាប់វិស័យសុខាភិបាល ។
- ពង្រឹងក្របខណ្ឌមុខវិជ្ជាជីវៈ ក្រមសីលធម៌ និងគុណភាពការងារ ។
- លើកកម្ពស់ការបែងចែកនិងការរក្សាទុកបុគ្គលិក ដោយផ្តល់អាទិភាពដល់បុគ្គលិក ដែលចាំបាច់សម្រាប់ផ្នែកអាទិភាព ។
- កែលម្អប្រពន្ធ័លាភការ បៀវត្សរ៍ និងការលើកទឹកចិត្ត តាមស្នាដៃការងារ ។

• ក្នុងផ្នែក *ប្រព័ន្ធព័ត៌មានសុខាភិបាល* សកម្មភាពដែលនឹងត្រូវអនុវត្ត រួមមាន :

- ➢ បង្កើនភាពត្រឹមត្រូវ ទាន់ពេលវេលា និងពេញលេញ នៃទិន្នន័យដែលមានគុណភាពខ្ពស់ ពីផ្នែករដ្ឋនិងឯកជន ជាមួយនឹងការលើកកម្ពស់ការសម្របសម្រួល និងបង្កើនធនធាន សម្រាប់ប្រព័ន្ធពត៌មានសុខាភិបាល ។
- ➢ លើកកម្ពស់ការចែករំលែក ការគ្រប់គ្រង ការវិភាគ ការផ្សព្វផ្សាយ និងការប្រើប្រាស់ទិន្នន័យនៅ គ្រប់ថ្នាក់នៃប្រព័ន្ធសុខាភិបាល រួមទាំងទិន្នន័យប្រជាជន និងទិន្នន័យប្រជាសាស្ត្រសង្គម ។
- ➢ លើកកម្ពស់ប្រព័ន្ធតាមដានជំងឺថ្នាក់ជាតិ ប្រព័ន្ធកត់ត្រាប្រវត្តិវេជ្ជសាស្ត្ររបស់អ្នកជំងឺនៅមូលដ្ឋានសុខាភិបាលរដ្ឋ និងពង្រឹងករណីរាយការណ៍ជំងឺ ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងការឆ្លើយតបទៅនឹងជំងឺមិនឆ្លង ។
- ➢ ពង្រីកការចូលរួមរបស់វិស័យឯកជន នៅក្នុងប្រព័ន្ធពត៌មានសុខាភិបាលជាតិ និងសម្រួលការប្រើប្រាស់ទិន្នន័យ សម្រាប់ ការរៀបចំផែនការ ការបែងចែកធនធាន ការគ្រប់គ្រងធនធានមនុស្ស ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ និងការផ្គត់ផ្គង់ ។

- ក្នុងផ្នែក *អភិបាលកិច្ចប្រព័ន្ធសុខាភិបាល* សកម្មភាពដែលនឹងត្រូវអនុវត្ត រួមមាន :
  - ➢ ធ្វើសុខដុមនីយកម្ម និងការតម្រែតម្រង់សកម្មភាព នៅក្រសួងសុខាភិបាល និងទូទាំងវិស័យ ដើម្បីឱ្យសម្រេចបានគោលដៅនៃ *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសុខាភិបាល ២០០៨-២០១៥* ។
  - ➢ កសាងភាពជាដៃគូរវាងរដ្ឋនិងឯកជន ។
  - ➢ លើកកម្ពស់សមត្ថភាពនៃការស្រាវជ្រាវ ការវិភាគគោលនយោបាយ និងធ្វើរៀបចំសេចក្តីព្រាងច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត នានា ។
  - ➢ ពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័ន ដែលជាចំណែកមួយនៃកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងអភិវឌ្ឍស្ថាប័នក្រសួងសុខាភិបាល ។
  - ➢ ពង្រឹងមត្តទេសភាពរបស់ *ក្រសួងសុខាភិបាល* តាមរយៈ វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ ។
  - ➢ កៀរគរការឆ្លើយតបពហុវិស័យ ដើម្បីលើកស្ទួយគណនេយ្យភាពប្រព័ន្ធសុខាភិបាល ដើម្បីទទួលបានគុណភាពនៃសេវាសុខភាពសម្រាប់ប្រជាជនទាំងអស់ ។

៥៤១. គោលដៅនិងទិសដៅ នៃសកម្មភាព ដែល *ក្រសួងសុខាភិបាល* នឹងអនុវត្ត រួមមាន :

គោលដៅទី១ : បន្ថយការឈឺនិងស្លាប់របស់មាតាទារកនិងកុមារ និងការលើកកម្ពស់សេវាសុខភាពបន្តពូជ

- *ទិសដៅទី១* : លើកកម្ពស់ស្ថានភាពអាហារូបត្ថម្ភរបស់មាតា និងកុមារ ។
- *ទិសដៅទី២* : ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងលទ្ធភាពទទួលបានពត៌មាននិងសេវាសុខភាពបន្តពូជមានគុណភាព ។
- *ទិសដៅទី៣* : ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង លទ្ធភាពទទួលបានសេវាសុខភាពចាំបាច់ សម្រាប់មាតានិងទារក និងការប្រព្រឹត្ត ការថែទាំសុខភាពតាមគ្រួសារបានល្អប្រសើរ ។

- *ទិសដៅទី៤* : ធានានូវលទ្ធភាពទទួលបាន សេវាសុខភាពចាំបាច់សម្រាប់កុមារ និងការថែទាំសុខភាពគ្រួសារបានល្អជាងមុន ។

គោលដៅទី២ : បន្ថយការឈឺនិងស្លាប់ដោយជំងឺ អេដស៍ របេង គ្រុនចាញ់ និងជំងឺឆ្លងផ្សេងទៀត

- *ទិសដៅទី១* : កាត់បន្ថយអត្រាប្រេវ៉ាឡង់នៃអ្នកផ្ទុកមេរោគអេដស៍ ។
- *ទិសដៅទី២* : បង្កើនការរស់រានមានជីវិតរបស់អ្នកផ្ទុកមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ ។
- *ទិសដៅទី៣* : សម្រេចបានអត្រាការពារជំងឺរបេងខ្ពស់ និងរក្សាអត្រាជាសះស្បើយកម្រិតខ្ពស់នៃ ករណីជំងឺរបេងស្ងួតបេកាវិជ្ជមាន ។
- *ទិសដៅទី៤* : កាត់បន្ថយការស្លាប់ដោយជំងឺគ្រុនចាញ់ និងអត្រាឈឺ ក្នុងចំណោមប្រជាជនទូទៅ ។
- *ទិសដៅទី៥* : កាត់បន្ថយបន្ទុកនៃជំងឺឆ្លងដទៃទៀត ។

គោលដៅទី៣ : បន្ថយបន្ទុកជំងឺមិនឆ្លង និងបញ្ហាសុខភាពដទៃទៀត

- *ទិសដៅទី១* : កាត់បន្ថយឥរិយាបទគ្រោះថ្នាក់នាំទៅរកជំងឺមិនឆ្លង ជំងឺទឹកនោមផ្អែម ជំងឺបេះដូង ជំងឺសរសៃឈាម ជំងឺមហារីក ជំងឺផ្លូវចិត្ត ការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន គ្រោះថ្នាក់ និងរបួស ការថែទាំភ្នែក សុខភាពមាត់ធ្មេញ ។ល ។
- *ទិសដៅទី២* : លើកកម្ពស់លទ្ធភាពមកទទួលយកសេវាព្យាបាល និងការស្តារនិតិសម្បទា បង្កឡើងដោយជំងឺមិនឆ្លង ជំងឺទឹកនោមផ្អែម ជំងឺបេះដូង ជំងឺសរសៃឈាម ជំងឺមហារីក ជំងឺផ្លូវចិត្ត ការប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀន គ្រោះថ្នាក់និងរបួស ការថែទាំភ្នែក សុខភាពមាត់ធ្មេញ ។ល ។
- *ទិសដៅទី៣* : ធានាដំណើរការមុខងារសារវន្តនៃសុខភាពសាធារណៈ សុខភាពបរិស្ថាន សុវត្ថិភាពចំណីអាហារ ការគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ និងការត្រៀមលក្ខណៈ (សម្រាប់គ្រាអាសន្ន) ។

៥៤២. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយជាអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* សម្រាប់វិស័យសុខាភិបាល សកម្មភាពសំខាន់ៗរបស់ អ្នកគ្រប់គ្រងនិងមន្ត្រី សុខាភិបាល នៅគ្រប់ផ្នែកទាំងអស់ នឹងត្រូវបានណែនាំដោយគោលការណ៍អនុវត្តការងារ ៥ យ៉ាង ដូចខាងក្រោម :

១. ការគាំពារសុខភាពសង្គម ជាពិសេស ប្រជាជនក្រីក្រ និងក្រុមប្រជាជនងាយរងគ្រោះ ។
២. វិធីសាស្ត្រផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើអតិថិជន ក្នុងការ ផ្តល់សេវាសុខភាព ។
៣. វិធីសាស្ត្រសមាហរណកម្ម នៅក្នុងការផ្នែកផ្តល់សេវាសុខភាព និងការធ្វើអន្តរាគមន៍សុខភាពសាធារណៈមានគុណភាពខ្ពស់ ។
៤. ការគ្រប់គ្រងធនធានមនុស្ស គឺជាសសរទ្រូងនៃប្រព័ន្ធសុខាភិបាល ទាំងមូល ។
៥. អភិបាលកិច្ចល្អ និងការទទួលខុសត្រូវ ។

៥៤៣. ឈរលើមូលដ្ឋាននៃគោលការណ៍ ៥យ៉ាង ខាងលើនេះ ការខិតខំប្រឹងប្រែងនៃការងារគ្រប់គ្រង និងមន្ត្រីរាជការសុខាភិបាល នៅគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ នឹងផ្តោតលើ ៖

- អនុវត្តវិមជ្ឈការ លើមុខងារផ្តល់សេវា និងមុខងារគ្រប់គ្រង ។
- ពង្រឹងអភិបាលកិច្ច ទូទាំងវិស័យសុខាភិបាល ។
- ពង្រីកលទ្ធភាពមកទទួលយកសេវានិងការគ្របដណ្តប់សេវាសុខភាព ។
- អនុវត្តប្រព័ន្ធហិរញ្ញប្បទានសុខាភិបាល គាំទ្រដល់ជនក្រីក្រ ។
- ពង្រឹងការអនុវត្ត នីតិក្រមសុខាភិបាល ក្រមសីលធម៌វិជ្ជាជីវៈនិងលក្ខន្តិកៈ និងពង្រឹងយន្តការនិយ័តកម្ម ។
- លើកកម្ពស់គុណភាព ក្នុងការផ្តល់សេវាសុខភាព និងការគ្រប់គ្រង ។
- បង្កើនសមត្ថភាព និងជំនាញ រួមទាំង បច្ចេកទេសជំនាញពាក់ព័ន្ធ របស់បុគ្គលិកសុខាភិបាល ។
- ពង្រឹង និងវិនិយោគ លើប្រព័ន្ធពត៌មានសុខាភិបាលនិងលើកកម្ពស់ការស្រាវជ្រាវសុខភាព ។
- បង្កើនការវិនិយោគ លើហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធរូបវន្ត ឧបករណ៍បរិក្ខាពេទ្យ និងបច្ចេកវិទ្យាទំនើបនិងលើកកម្ពស់សេវាគាំទ្រមិនមែនវេជ្ជសាស្ត្រ ។
- លើកកម្ពស់ គុណភាព និងរបៀបរបបរស់នៅ ប្រកបដោយសុខភាពល្អរបស់ប្រជាជន ។
- បង្ការ និងទប់ស្កាត់ ជំងឺឆ្លង ជំងឺរ៉ាំរ៉ៃ និងជំងឺមិនឆ្លង ព្រមទាំងពង្រឹងប្រព័ន្ធតាមដានជំងឺ ។
- ពង្រឹងអន្តរាគមន៍សុខភាពសាធារណៈដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាប្រឈមមុខប្រទាក់ក្រឡាគ្នា ។
- លើកកម្ពស់ភាពជាដៃគូដ៏មានប្រសិទ្ធភាព រវាង វិសយ័សាធារណៈនិងវិស័យឯកជន ក្នុងការផ្តល់សេវា ។
- លើកទឹកចិត្តឱ្យមានការចូលរួមរបស់សហគមន៍ ក្នុងសកម្មភាពផ្តល់សេវា និងលើកកម្ពស់គុណភាព ។
- ពង្រឹងស្ថាប័នសុខាភិបាលជាប្រព័ន្ធ នៅគ្រប់ថ្នាក់ ក្នុងប្រព័ន្ធសុខាភិបាល ។

៥៤៤. ក្របខ័ណ្ឌប្រតិបត្តិការ និងមុខងារតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃ របស់ *ក្រសួងសុខាភិបាល* គឺជាឧបករណ៍ដ៏សំខាន់ សម្រាប់តាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃ ការអនុវត្តក្នុងវិស័យសុខាភិបាល លើមូលដ្ឋានទៀងទាត់មួយ ដើម្បីរៀបចំព័ត៌មានដែលត្រូវការចាំបាច់សម្រាប់ ការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្តផ្នែកគោលនយោបាយ និងដើម្បីតម្រែតម្រង់កម្មវិធីនៃការផ្តល់សេវាសារជាថ្មី ប្រសិនបើចាំបាច់ ដើម្បីសម្រេចនូវចំណុចដៅដែលបានកំណត់របស់កម្មវិធី ក៏ដូចជា ដើម្បីផ្តល់ធាតុចូលសម្រាប់ ការរៀបចំរបាយការណ៍វឌ្ឍនភាពប្រចាំឆ្នាំស្តីពី ការអនុវត្ត *ផយអជ បច្ចុប្បន្នភាព ២០០៩-២០១៣* ។ ឧបករណ៍គន្លឹះនៃការរៀបចំផែនការ ដើម្បីអនុវត្តមុខងារ ទាំងអស់នោះ គឺ *ផែនការវិនិយោគសាធារណៈ ៣ឆ្នាំ រំកិល* ដែលផ្សារភ្ជាប់នឹងក្របខ័ណ្ឌថវិកាយុទ្ធសាស្ត្រ និងកម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ និងផែនការប្រតិបត្តិប្រចាំឆ្នាំ របស់ក្រសួងសុខាភិបាល និងការកសាងថវិកាតាមកម្មវិធី ។ មានការរំពឹងទុក គ្រប់ដៃគូសុខាភិបាលទាំងអស់ នឹងប្រើប្រាស់ក្របខណ្ឌ័នេះ (ដោយរាប់បញ្ចូលទាំង សំណុំសូចនាករដែលបានឯកភាពគ្នា) ដើម្បី

ពិនិត្យវឌ្ឍនភាពនៃកម្មវិធី-គម្រោងរបស់ខ្លួន ក្នុងវិស័យសុខាភិបាល ។ *ក្រសួងសុខាភិបាល* នឹងត្រួតពិនិត្យវឌ្ឍន-ភាពប្រចាំឆ្នាំ ត្រួតពិនិត្យពាក់កណ្តាលអាណត្តិនៃផែនការ ដែលបន្តដោយការវាយតម្លៃ នៅពេលបញ្ចប់វដ្តផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ ដើម្បីធ្វើរបាយការណ៍ស្តីពីផលប៉ះពាល់នៃការអនុវត្ត *ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រសុខាភិបាល លើកទី២* ក្នុងការលើកស្ទួយ ស្ថានភាពសុខភាពរបស់ប្រជារាស្ត្រ ដែលជាមុខសញ្ញា។

៥៨៥. សូចនាករសំខាន់ៗដែលបានជ្រើសរើស សម្រាប់កម្មវិធីនីមួយៗ នៃកម្មវិធីទាំងបី (កម្មវិធីសុខភាពបន្តពូជ មាតា ទារក និងកុមារ កម្មវិធីជំងឺឆ្លង និងកម្មវិធីជំងឺមិនឆ្លង និងបញ្ហាសុខភាពដទៃទៀត) *ដែលក្រសួងសុខាភិបាល* នឹងរាយការណ៍តាមពេលវេលា មានបង្ហាញនៅ ក្នុងតារាងទី២២ ខាងក្រោម ។

៥៨៦. *មេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ : អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធជំងឺអេដស៍* នឹងរួមចំណែកក្នុង (១) ការអនុវត្តយុទ្ធ-សាស្ត្រ កម្មវិធី និងគម្រោង ដើម្បីបន្តកាត់បន្ថយថែមទៀត នូវចំនួនករណីថ្មីនៃមេរោគអេដស៍ ដោយផ្តោតលើការពង្រីកអន្តរាគមន៍បង្ការដែលបានកំណត់ (២) ការបង្កើនការគ្របដណ្តប់និងគុណភាពនៃ ការថែទាំ ការព្យាបាល និងការគាំទ្រ ដល់ប្រជាជនដែលមានផ្ទុកមេរោគអេដស៍ និង (៣) ការកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ផ្នែកសង្គម-សេដ្ឋកិច្ច និងធនធានមនុស្ស បណ្តាលមកពីជំងឺអេដស៍ទៅលើបុគ្គល គ្រួសារ សហគមន៍ និងសង្គម។ គម្រោងនិងកម្មវិធីទាំងនោះ នឹងតម្រង់ទិសដៅទៅលើ :

- ការបង្កើនការគ្របដណ្តប់នៃអន្តរាគមន៍បង្ការ ដែលមានប្រសិទ្ធភាព និងការរៀបចំឱ្យមាននូវអន្តរាគមន៍ថ្មីៗ បន្ថែមទៀត ។
- ការបង្កើនការគ្របដណ្តប់នៃអន្តរាគមន៍ ដែលមានប្រសិទ្ធភាព សម្រាប់ការថែទាំព្យាបាលនិងការគាំទ្រ និង ការរៀបចំឱ្យមាននូវអន្តរាគមន៍ថ្មីៗ បន្ថែមទៀត ។
- ការបង្កើនការគ្របដណ្តប់នៃអន្តរាគមន៍ ដែលមានប្រសិទ្ធភាព សម្រាប់ការកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ និង ការរៀបចំឱ្យមាននូវអន្តរាគមន៍ថ្មីៗ បន្ថែមទៀត។
- ការពង្រឹងភាពដឹកនាំរបស់ស្ថាប័នរដ្ឋាភិបាល និង អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល សម្រាប់ការអនុវត្តនូវការឆ្លើយតបទៅនឹងមេរោគអេដស៍និងជំងឺអេដស៍ នៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ ។
- ការធានាឱ្យមានបរិស្ថានគតិយុត្តនិងគោលនយោបាយសាធារណៈមួយ ដែលគាំទ្រដល់ ការឆ្លើយតបទៅនឹងមេរោគអេដស៍ និងជំងឺអេដស៍ នៅក្នុងកម្រិតជាតិ ។
- ការបង្កើនប្រភពព័ត៌មានសម្រាប់អ្នករៀបចំគោលនយោបាយ និងអ្នកធ្វើផែនការសម្រាប់កម្មវិធី តាមរយៈការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ការវាយតម្លៃ និងការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ។
- ការបង្កើន និងការធ្វើឱ្យមាន ចីរភាពនិងប្រសិទ្ធភាព ក្នុងការកៀរគរ និងការវិភាជធនធាន សម្រាប់ការឆ្លើយតបនឹងមេរោគអេដស៍និងជំងឺអេដស៍ នៅកម្រិតជាតិនិងក្រោមជាតិ ។

តារាងទី២២ : សូចនាករសំខាន់ៗ (ធាតុចេញ និងលទ្ធផល[1]) និងចំណុចដៅរបស់វិស័យសុខាភិបាល

សូចនាករស្នូល	២០០៨[2]	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣
កម្មវិធីសុខភាពបន្តពូជ មាតា ទារក និងកុមារ						
ពិនិត្យផ្ទៃពោះមុនសម្រាល ២ដង ឬច្រើនដង ដោយបុគ្គលិកសុខាភិបាល (%)	៨១	៨៥	៨៨	៩០	៩២	៩៤
%នៃការសម្រាលកូនដោយបុគ្គលិកសុខាភិបាលដែលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាល	៥៨	៦៥	៧០	៧៥	៨០	៨៥
%នៃការសម្រាលកូនដោយបុគ្គលិកសុខាភិបាលដែលបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលនៅមូលដ្ឋានសុខាភិបាល	៣៩	៤៥	៥០	៥៥	៦០	៦៥
% នៃការសម្រាលកូនដោយវះកាត់	២	២.២	២.៥	៣	៣	៣.២
ស្ត្រីរៀបការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រពន្យារកំណើតទំនើប %	២៦	៣៧	៤០	៤៥	៤៦	៤៩
% សមាមាត្រនៃកុមារអាយុក្រោមមួយឆ្នាំដែលបានទទួលថ្នាំបង្ការពេញលេញ	៨៧	៨៥	៨៦	៨៧	៨៨	៨៩
%នៃកុមារអាយុក្រោមមួយឆ្នាំបានទទួលថ្នាំបង្ការជំងឺកញ្ជ្រឹល	៩១	៩០	៩១	៩៣	៩៥	៩៥
ការពិគ្រោះជំងឺ (ករណីថ្មី) លើប្រជាជនម្នាក់ក្នុងមួយឆ្នាំ						
ប្រជាជនទូទៅ	០.៥៤	០.៥	០.៦	០.៦	០.៧	០.៨
កុមារក្រោម៥ឆ្នាំ	១.១	១.៣	១.៥	១.៧	១.៧	១.៨
កម្មវិធីជំងឺឆ្លង						
% នៃអ្នកផ្ទុកមេរោគអេដស៍ដែលប្រើឱសថពន្យារជីវិតនៅរស់ក្រោយការព្យាបាលរយៈពេល ១២ខែ	គ្មានតួលេខ	>៨៥	>៨៥	>៨៥	>៨៥	>៨៥
អត្រាស្រាវជ្រាវករណីជំងឺរបេងសួតបេកាវិជ្ជមាន (%)	៦៩	>៧០	>៧០	>៧០	>៧០	>៧០
អត្រាជាសះស្បើយនៃការព្យាបាលជំងឺរបេង (%)	៩០	>៨៥	>៨៥	>៨៥	>៨៥	>៨៥
អត្រាស្លាប់ដោយជំងឺគ្រុនចាញ់ ក្នុងចំណោមប្រជាជន ១០០ ០០០នាក់	២.១០	១.៥០	១.២០	១.១០	០.៩៩	០.៩០
អត្រាស្លាប់ដោយជំងឺគ្រុនឈាម បានរាយការណ៍មក មណ្ឌលសុខាភិបាលសាធារណៈ	០.៦៨	០.៧	០.៦	០.៦	០.៦	<០.៦
ជំងឺមិនឆ្លង និងបញ្ហាសុខភាពដទៃទៀត						
ប្រេវ៉ាឡង់ជំងឺទឹកនោមផ្អែមដែលបានរាយការណ៍ពីមូលដ្ឋានសុខាភិបាលសាធារណៈលើប្រជាជនពេញវ័យ ១ ០០០ នាក់	៣.៥	៤.០	៤.៥	៥	៥.៥	<៥.៥
ចំនួននៃករណីជំងឺផ្លូវចិត្តដែលបានរាយការណ៍នៅមូលដ្ឋានសុខាភិបាល	១៥ ៣២០	១៥ ០០០	១៨ ០០០	១៩ ០០០	២០ ០០០	២១ ០០០

[1] សូចនាករផលប៉ះពាល់ ត្រូវបានបញ្ចូលក្នុង តារាងសូចនាករសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ចរបស់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្ន ២០០៩-២០១៣*

[2] តម្លៃឆ្នាំគោល

៦.៣ ការអនុវត្តគោលនយោបាយសមភាពយេនឌ័រ

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៥៤៧. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានចាត់ទុកស្ត្រីជាឆ្អឹងខ្នងនៃសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមជាតិ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាល* បានអនុវត្តផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ *"នារីរតនៈទី២"* ប្រកបដោយជោគជ័យ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានជំរុញអនុម័តច្បាប់ និងអនុវត្តច្បាប់ ដើម្បីការពារស្ត្រី ដែលរួមមាន *ច្បាប់ស្តីពី ការទប់ស្កាត់អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារលើស្ត្រី និងកិច្ចការពារជនរងគ្រោះ* និង *ច្បាប់ស្តីពី ការបង្ក្រាបអំពើជួញដូរមនុស្ស និងអំពើធ្វើអាជីវកម្មផ្លូវភេទ* ។ ក្នុងវិស័យអប់រំ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានកាត់បន្ថយគម្លាតយេនឌ័រ តាមរយៈ ការបង្កើនការចុះឈ្មោះចូលរៀនរបស់កុមារី ។ ក្នុងវិស័យសុខាភិបាល *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានបង្កើនសេវាសុខភាពបឋម សុខភាពបន្តពូជ អាហារូបត្ថម្ភ ការទប់ស្កាត់នឹងជំងឺគ្រុនចាញ់ និងការទប់ស្កាត់ការរីករាលដាលនៃមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ ។ ក្នុងវិស័យសេដ្ឋកិច្ច *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានបង្កើនតួនាទីភាពអង់អាចផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចដល់ស្ត្រី និងបានការពារសិទ្ធិរបស់កម្មការិនី តាមរយៈ ការស្វែងរកការគាំទ្រមតិ និងការធ្វើអន្តរាគមន៍ផ្នែកគោលនយោបាយ ។ លើសពីនេះ ស្ត្រីទទួលបានជំនាញ សមត្ថភាព និងតួនាទី ដើម្បីចូលរួមកាន់តែច្រើនឡើងក្នុងការដឹកនាំ និងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចនៅគ្រប់កម្រិតនៃអភិបាលកិច្ច ។ ជាទូទៅ សមាមាត្រស្ត្រី ដែលបានជាប់ឆ្នោតជាសមាជិការដ្ឋសភា បានកើនឡើងពី ១៩ភាគរយ នៅឆ្នាំ២០០៣ ដល់ ២២ភាគរយ ក្នុងឆ្នាំ២០០៨ ។ នៅឆ្នាំ២០០៧ ក្នុងចំណោមសមាជិកដែលជាប់ឆ្នោតទាំងអស់ក្នុងការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ មាន ១៥ភាគរយជាស្ត្រី ហើយបច្ចុប្បន្ននេះ ៣០ភាគរយ នៃអ្នកដឹកនាំថ្នាក់ភូមិទាំងអស់ជាស្ត្រី ។

៥៤៨. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* នេះ នឹងបន្តអនុវត្តគោលនយោបាយ បង្កើនកាលានុវត្តភាពដល់សិស្ស-និស្សិតនារី ឱ្យបានចូលរៀនកាន់តែច្រើនថែមទៀត តាមរយៈ ការបង្កើនការផ្តល់អាហារូបករណ៍សម្រាប់សិស្ស-និស្សិតនារី ការផ្តល់នូវភាពងាយស្រួលក្នុងការប្រើបន្ទប់ទឹកដាច់ដោយឡែក កម្មវិធីបំប៉ននៅសាលារៀន-គ្រឹះស្ថានសិក្សា ការផ្តល់កន្លែងស្នាក់នៅ និងការធានាដឹកជញ្ជូនទៅមកប្រកបដោយសុវត្ថិភាព សម្រាប់សិស្ស-និស្សិតនារី និង ការបង្កើនចំនួនគ្រូបង្រៀន ជាស្ត្រី ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តលើកតម្កើងតួនាទីរបស់ស្ត្រី ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចចិត្ត និងយកចិត្តទុកដាក់លើការបណ្តុះបណ្តាលមុខជំនាញដល់ស្ត្រី នៅគ្រប់កម្រិត ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបង្កើនសមាមាត្រនៃការចូលរួមរបស់ស្ត្រី ឱ្យបានជាអតិបរមា នៅក្នុងស្ថាប័នជាតិគ្រប់ថ្នាក់ ដោយបន្តពង្រីកកាលានុវត្តភាពការងារសម្រាប់ស្ត្រី និងបណ្តុះបណ្តាលអំពីរបៀបនៃការតស៊ូមតិក្នុងការឈរឈ្មោះ នៅតាមបណ្តាភូមិ-ឃុំ ទូទាំងប្រទេស ព្រមទាំង ការការពារសិទ្ធិធ្វើការងារ របស់ពួកគេ ។

៥៤៩. ដើម្បីចូលរួមក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រក្នុងសង្គម *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តអនុវត្តគោលការណ៍ផ្តល់ឥណទាន ខ្នាតតូចនិងមធ្យម ដល់ស្ត្រីនិងសហគមន៍ ដើម្បីឱ្យពួកគាត់អាចបង្កើតមុខរបរចិញ្ចឹមជីវិត ដោយខ្លួនឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត ដើម្បីទប់ស្កាត់អំពើហិង្សាប្រឆាំងនឹងស្ត្រី និងការជួញដូរមនុស្ស *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងអនុវត្តឱ្យបានខ្ជាប់ខ្ជួន នូវ *ច្បាប់ស្តីពី ការទប់ស្កាត់អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ និងកិច្ចការការពារជនរងគ្រោះ* សម្រាប់ផ្តល់នូវការការពារស្របច្បាប់ យ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាព និងទាន់ពេលវេលា ដល់ជនរងគ្រោះ ដែលភាគច្រើនជាស្ត្រី និងកុមារ ដោយមានការចូលរួមសហការ ពីគ្រប់ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ជាពិសេស ពីក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍នានា ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៥៥០. ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា ក្រសួងកិច្ចការនារី* ដោយមានកិច្ចសហការជាមួយ *ក្រុមប្រឹក្សាជាតិកម្ពុជាដើម្បីស្ត្រី* បានរៀបចំ ផែនការយុទ្ធសាស្ត្ររយៈពេល ៥ឆ្នាំ *"នារីរតនៈទី៣ ២០០៩-២០១៣"* ដែលផ្តោតលើវិស័យជាយុទ្ធសាស្ត្រចំនួន ៥ កម្មវិធីបញ្ជ្រាបយេនឌ័រទៅក្នុងគោលនយោបាយជាតិ និងតាមវិស័យ កម្មវិធីកែទម្រង់និងការអនុវត្តអនុសញ្ញាអន្តរជាតិ ព្រមទាំង ការដោះស្រាយការគ្រប់គ្រងជាយុទ្ធសាស្ត្រ ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាព និងប្រសិទ្ធភាពជំនួយ ដែលមានលក្ខណៈអន្តរវិស័យ ។ វិស័យជាយុទ្ធសាស្ត្រទាំង៥ រួមមាន ៖

១. ការបង្កើនភាពអង់អាចផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចដល់ស្ត្រី ។
២. ការលើកកម្ពស់ការអប់រំរបស់ស្ត្រីនិងក្មេងស្រី និងការផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថនិងអាកប្បកិរិយា ។
៣. ការការពារផ្លូវច្បាប់ដល់ស្ត្រី និងក្មេងស្រី ។
៤. ការលើកកម្ពស់សុខភាព អាហារូបត្ថម្ភ និងការទប់ស្កាត់ ការរីករាលដាលជំងឺអេដស៍ដល់ស្ត្រី និងក្មេងស្រី ។
៥. ការលើកកម្ពស់ការចូលរួមរបស់ស្ត្រី ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេចនៅក្នុងវិស័យមុខងារសាធារណៈ និងក្នុងវិស័យនយោបាយ ។

៥៥១. នៅក្នុងវិស័យជាយុទ្ធសាស្ត្រទី១ *ការបង្កើនភាពអង់អាចផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចដល់ស្ត្រី ក្រសួងកិច្ចការនារី* ដោយមានកិច្ចសហការជាមួយ ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធសំខាន់ៗ និងភាគីដែលមានចំណែកពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត នឹងអនុវត្តសកម្មភាពទាំងឡាយ ដូចខាងក្រោម ៖

- គាំទ្រ និងស្វែងរកការគាំទ្រមតិ ដើម្បីពង្រីក និងលើកកម្ពស់ឱកាសការងារសម្រាប់ស្ត្រី រួមទាំង ការប្រកបមុខរបរក្រៅប្រព័ន្ធ តាមរយៈ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវពិតម្រូវការ និងឱកាសក្នុងការលើកកម្ពស់លក្ខខណ្ឌសេដ្ឋកិច្ចរបស់ស្ត្រី ការសម្របសម្រួលក្នុងការបង្កើតភាពជាដៃគូរវាងស្ថាប័នរដ្ឋ វិស័យឯកជន និងសង្គមស៊ីវិល

ដើម្បីបង្កើតយន្តការគាំទ្រដល់សហគ្រិនជាស្ត្រី ការជំរុញកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាពជំនាញមុខវិជ្ជាជីវៈ និងអាហារូបករណ៍ ការបង្កើតយន្តការផ្តល់ការងារសមស្របដល់ស្ត្រី រួមមាន ក្រុមជនងាយរងគ្រោះ ស្ត្រីពិការ និងជនជាតិដើមភាគតិច និង ការបង្កើតមជ្ឈមណ្ឌលផ្តល់ប្រឹក្សានិងព័ត៌មានពីទីផ្សារការងារដល់ស្ត្រី ។

- ពង្រឹងការអភិវឌ្ឍសេវាកម្មជំនួញ ដើម្បីគាំទ្រនិងអភិវឌ្ឍ សហគ្រាសខ្នាតតូចនិងមធ្យម របស់ស្ត្រី តាមរយៈ ការអភិវឌ្ឍ និងកែប្រែ *មជ្ឈមណ្ឌលស្ត្រីក្នុងកិច្ចអភិវឌ្ឍបែបប្រពៃណី* ឱ្យទៅជា *មជ្ឈមណ្ឌលអភិវឌ្ឍន៍ស្ត្រី* ដើម្បីផ្តល់ ជំនាញមុខវិជ្ជាជីវៈដែលឆ្លើយតបនឹងតម្រូវការទីផ្សារការងារ សេវាប្រឹក្សានិងអភិវឌ្ឍសហគ្រាស និងជំនាញបំណិនជីវិតដល់ស្ត្រី ការរៀបចំកម្មវិធីសាកល្បងក្នុងសហគមន៍នានា ដើម្បីបង្កើនឱកាសការងារសម្រាប់ស្ត្រី ការបង្កើតក្រុមផលិតករនិងបណ្តាញសហគ្រិនជាស្ត្រី និងការផ្តល់ព័ត៌មានពីសេវាមីក្រូហិរញ្ញវត្ថុ និងឥណទានដល់សហគ្រិនជាស្ត្រី ។

៥៥២. នៅក្នុងវិស័យជាយុទ្ធសាស្ត្រទីពីរ ដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ *លើកកម្ពស់ការអប់រំដល់ស្ត្រីនិងក្មេងស្រី និងការផ្លាស់ប្តូរ ឥរិយាបថនិងអាកប្បកិរិយាដល់ស្ត្រីនិងក្មេងស្រី ក្រសួងកិច្ចការនារី* សហការយ៉ាងជិតស្និតជាមួយ ភាគីដែលមានចំណែកពាក់ព័ន្ធ ទាំងអស់ នឹងផ្តោតលើសកម្មភាពសំខាន់ៗ ដូចខាងក្រោម :

- ការលើកកម្ពស់ការអប់រំ ក្នុងនិងក្រៅប្រព័ន្ធ ដល់ស្ត្រី និងក្មេងស្រី តាមរយៈ ការបង្កើនការយល់ដឹងជាសាធារណៈ ពីតម្លៃនិងសារសំខាន់នៃការអប់រំក្មេងស្រីនៅតាមសហគមន៍ និងក្នុងកម្មវិធីផ្សព្វផ្សាយ នានា ការពង្រីកកម្មវិធីអប់រំកុមារតូច និងមត្តេយ្យសហគមន៍នៅតាមតំបន់ដាច់ស្រយាល ការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងពីសារសំខាន់នៃការអប់រំដល់មាតាបិតានិងគ្រួសារ ការពង្រីកកម្មវិធីអប់រំក្រៅប្រព័ន្ធ ដែលរួមមាន ទាំងកម្មវិធីអក្ខរកម្ម បំណិនជីវិត និងវិជ្ជាជីវៈដល់ស្ត្រីពេញវ័យ និងក្មេងស្រី ដែលគ្មានលទ្ធភាពបន្តការសិក្សា ការផ្តល់មធ្យោបាយសមស្រប និងរក្សាសុវត្ថិភាពដល់សិស្ស-និស្សិតនារី ក្នុងការទទួលបានការអប់រំពេញលេញ និងការពង្រីកកម្មវិធីអាហារូបករណ៍នៅកម្រិតមធ្យមសិក្សា និងឧត្តមសិក្សា ។
- ការលើកកម្ព*ស់សីលធម៌សង្គម តម្លៃស្ត្រី និងគ្រួសារខ្មែរ* ដើម្បីបង្កើនភាពសុខដុមរមនានៅក្នុងគ្រួសារ និងសង្គម តាមរយៈ ការអនុវត្ត*កម្មវិធីជាតិស្តីពី ការលើកកម្ពស់សីលធម៌សង្គម តម្លៃស្ត្រី និងគ្រួសារខ្មែរ* ការបង្កើនការយល់ដឹងជាសាធារណៈ និងការចាត់វិធានការ ទប់ស្កាត់នូវការរីករាលដាល អំពើពាលាអាវ៉ាសែ និងវីដេអូអាសអាភាស ។

៥៥៣. នៅក្នុងវិស័យជាយុទ្ធសាស្ត្រទី៣ ដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកាដាក់លើ *ការការពារផ្លូវច្បាប់ដល់ស្ត្រី និងក្មេងស្រី ក្រសួងកិច្ចការនារី* ដោយមានសហការយ៉ាងជិតស្និទ្ធ ជាមួយភាគីដែលមានចំណែកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់នឹងផ្តោតលើសកម្មភាពសំខាន់ៗ ដូចខាងក្រោម :

- ការពង្រឹងកិច្ចការពារផ្លូវច្បាប់ ដើម្បីប្រឆាំងរាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងលើស្ត្រី និងកុមារ រួមទាំង អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ ការរំលោភផ្លូវភេទ អំពើអាសអាភាស អំពើជួញដូរមនុស្ស ការកេងប្រវ័ញ្ចផ្លូវភេទ និងកម្លាំងពលកម្ម និងការដាក់ពិន័យអ្នករំលោភបំពាន តាមរយៈ ការអនុវត្ត *ច្បាប់ស្តីពីអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ* និង *ច្បាប់ប្រឆាំងនឹងការជួញ ដូរមនុស្ស ផែនការសកម្មភាពជាតិស្តីពី ការទប់ស្កាត់អំពើហិង្សាប្រឆាំងនឹងស្ត្រី* និង *ផែនការសកម្មភាពជាតិស្តីពី ការប្រយុទ្ធប្រឆាំងការជួញដូរមនុស្សនិងការកេងប្រវ័ញ្ចផ្លូវភេទ* ការរៀបចំបង្កើតប្រព័ន្ធទិន្នន័យ និងព័ត៌មានស្តីពី រាល់ទម្រង់នៃអំពើហិង្សាលើស្ត្រី និងកុមារ ការជួញដូរមនុស្ស ការធ្វើអាជីវកម្មលើកម្លាំងពលកម្មនិងផ្លូវភេទ និងការលើកកម្ពស់ការយល់ដឹង និងការគាំទ្រលើការទប់ស្កាត់អំពើហិង្សាលើស្ត្រី និងកុមារ ។
- ការបង្កើនសមត្ថភាពស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីការការពារតាមផ្លូវច្បាប់ ដល់ជនរងគ្រោះដោយអំពើហិង្សា ការរំលោភផ្លូវភេទ ការជួញដូរមនុស្ស ការកេងប្រវ័ញ្ចផ្លូវភេទនិងកម្លាំងពលកម្ម និងការផ្តន្ទាទោសដល់អ្នកប្រព្រឹត្តបទល្មើស តាមរយៈ ការពង្រឹងសមត្ថភាព និងការបង្កើនការយល់ដឹងដល់អាជ្ញាធរគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់ រួមទាំងមន្ត្រីតុលាការ អំពី ច្បាប់និងលិខិតបទដ្ឋានពាក់ព័ន្ធ និង ការទប់ស្កាត់អំពើហិង្សាលើស្ត្រី និងកុមារ និងការជួញដូរមនុស្ស ការបង្កើតប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងក្នុងចំណោមអ្នករងគ្រោះ មន្ត្រីនគរបាល មន្ត្រីតុលាការ និងមន្ត្រីសុខាភិបាល ក្នុងការដោះស្រាយនិងឆ្លើយតប នឹងករណីអំពើហិង្សាលើ ស្ត្រីនិងកុមារ និងការជួញដូរមនុស្ស ការបង្កើនចំនួនស្ត្រីជានគរបាល ជាមន្ត្រីភ្នាក់ងារនគរបាលយុត្តិធម៌ និងជាមន្ត្រីពន្ធនាគារ ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពដល់ ភ្នាក់ងារនគរបាលយុត្តិធម៌របស់ក្រសួងកិច្ចការនារី និងការជំរុញរៀបចំ និងការអនុវត្តលិខិតបទដ្ឋានចាំបាច់ សម្រាប់អនុវត្ត*ច្បាប់ស្តីពីអំពើហិង្សាលើស្ត្រី និងកិច្ចការពារជនរងគ្រោះ* តាមរយៈ សេចក្តីសម្រេចរដ្ឋបាល ដីការ ដើម្បីការពារជនរងគ្រោះ ជាដើម ។
- ធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងការទទួលបាន និងការផ្តល់សេវាសង្គម និងសុខាភិបាល ដល់ជនរងគ្រោះដោយអំពើហិង្សា ការរំលោភផ្លូវភេទ ការជួញដូរមនុស្ស ការកេងប្រវ័ញ្ចផ្លូវភេទ និងកម្លាំងពលកម្ម តាមរយៈ ការបង្កើនចំនួនមជ្ឈមណ្ឌលសុវត្ថិភាពនិងជម្រកស្នាក់នៅ និងការអនុវត្ត *ស្តង់ដារជាតិអប្បបរមាសម្រាប់ការការពារសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះដោយសារការជួញដូរមនុស្ស* ការរៀបចំនិងកែសម្រួលឱ្យមានបទដ្ឋានស្តីពីការថែទាំជនរងគ្រោះ និងគោលការណ៍ណែនាំសម្រាប់សេវាសង្គម ដល់ជនរងគ្រោះនៅតាមមជ្ឈ-មណ្ឌល និងការបង្កើនចំនួន និងពង្រឹងសមត្ថភាពមន្ត្រី និងបុគ្គលិកផ្តល់សេវាថែទាំ និងពិគ្រោះយោបល់ ។
- ការពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ និងក្នុងតំបន់ លើការទប់ស្កាត់ និងបង្ក្រាបរាល់ការជួញដូរ ការរត់ពន្ធ ការធ្វើអាជីវកម្មពលកម្មលើមនុស្ស និងការធ្វើអាជីវកម្មផ្លូវភេទលើស្ត្រីនិងកុមារ និងកិច្ចគាំទ្រដល់ជនរងគ្រោះ តាមរយៈ ការអនុវត្តសកម្មភាព និងតាមដានត្រួតពិនិត្យ *ផែនការសកម្មភាពជាតិ* បន្តការអនុវត្តកិច្ចព្រមព្រៀងអន្តរជាតិ និងការប្តេជ្ញាចិត្តនិងផែនការសកម្មភាពថ្នាក់តំបន់ នានា ដូចជា *អនុស្សរណៈនៃការយោគយល់គ្នានៃគណៈកម្មាធិការមហាអនុតំបន់ទន្លេមេគង្គ* ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងរាយការណ៍ពីការប្តេជ្ញាចិត្តកម្រិត ជាតិនិងអន្តរជាតិ រួមទាំង សម្រាប់អង្គការសហប្រជាជាតិ ។

៥៥៤. នៅក្នុងវិស័យជាយុទ្ធសាស្ត្រទី៤ ដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ *ការលើកកម្ពស់សុខភាព អាហារូបត្ថម្ភ និងទប់ស្កាត់ការរីករាលដាលជំងឺអេដស៍ដល់ស្ត្រីនិងក្មេងស្រី ក្រសួងកិច្ចការនារី* ដោយសហការយ៉ាងជិតស្និទ្ធ ជាមួយភាគីដែលមានចំណែកពាក់ពន្ធ័ទាំងអស់ នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើសកម្មភាពសំខាន់ៗ ដូច ខាងក្រោម ៖

- គាំទ្រការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវការទទួលបានព័ត៌មាន និងការយល់ដឹងពី សេវាសុខភាពបន្តពូជ នៅតាមសហគមន៍ ជាពិសេស ក្នុងចំណោមស្ត្រីពិការ និងស្ត្រីដែលមានផ្ទៃពោះ ។
- ការលើកកម្ពស់ស្ថានភាពអាហារូបត្ថម្ភដល់ស្ត្រី និងកុមារ ឱ្យបានល្អជាងមុន ជាពិសេស ស្ត្រីក្នុងវ័យបន្តពូជ ដោយ ការបង្កើន ការយល់ដឹងពី សន្តិសុខស្បៀងនិងអាហារូបត្ថម្ភ ដល់សហគមន៍ តាមរយៈ ការប្រើប្រាស់ឧបករណ៍សម្ភារៈ អប់រំ និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ។
- ការបង្កើនការយល់ដឹងដល់ស្ត្រីនៅសហគមន៍ ក្នុងការបង្ការ ការពារ និងទប់ស្កាត់ជំងឺឆ្លង តាមរយៈ ការអនុវត្តកម្មវិធីផ្សព្វផ្សាយ ការបណ្តុះបណ្តាល និងការផ្តល់ព័ត៌មានជាមូលដ្ឋាន ពីជំងឺគ្រុនចាញ់ គ្រុនឈាម និងជំងឺផ្សេងទៀត ដែលរាលដាលដោយសារសត្វមូស ដល់អ្នកស្ម័គ្រចិត្ត និងសហគមន៍ គោលដៅ ។
- គាំទ្រ ការឆ្លើយតបនិងទប់ស្កាត់ ការរីករាលដាលនៃមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ ក្នុងចំណោមស្ត្រី និងក្មេងស្រី តាមរយៈ ការសម្របសម្រួល និងសហការក្នុងការអនុវត្ត ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រស្តីពី ស្ត្រី កុមារី និងមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍នៅកម្ពុជា និងការបង្កើនការយល់ដឹងនិងការគាំទ្រពីសហគមន៍ ក្នុងការទប់ស្កាត់ការប្រឈមនឹងគ្រោះថ្នាក់របស់ស្ត្រី និងក្មេងស្រី ក្នុងការឆ្លងមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ ។

៥៥៥. នៅក្នុងវិស័យជាយុទ្ធសាស្ត្រទី៥ ដែលផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ *ការជំរុញការចូលរួមរបស់ស្ត្រី ក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេច នៅក្នុងវិស័យមុខងារសាធារណៈ និងក្នុងវិស័យនយោបាយ ក្រសួងកិច្ចការនារី* ដោយសហការយ៉ាង ជិតស្និត ជាមួយភាគីដែលមានចំណែកពាក់ពន្ធ័ទាំងអស់ នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើសកម្មភាពសំខាន់ៗ ដូចខាងក្រោម ៖

- បង្កើនចំនួនស្ត្រី ក្នុងថ្នាក់ធ្វើសេចក្តីសម្រេច នៃស្ថាប័នជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ គ្រប់កម្រិត តាមរយៈ ការស្វែងរកការគាំទ្រមតិជាមួយគណបក្សនយោបាយ និងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីបង្កើនសមាមាត្រស្ត្រីជាបេក្ខជនឈរឈ្មោះ និងមានលំដាប់លេខរៀងខ្ពស់ក្នុងបញ្ជីបេក្ខជនឈរឈ្មោះបោះឆ្នោតព្រឹទ្ធសភា តំណាងរាស្ត្រ និងក្រុមប្រឹក្សាថ្នាក់ក្រោមជាតិ ។ ការជំរុញឱ្យមានការពិភាក្សាគោលនយោបាយ និងការបង្កើតយុទ្ធសាស្ត្រ និងសកម្មភាព ស្វែងរកការគាំទ្រមតិក្នុងការអនុវត្តសកម្មភាពជាវិជ្ជមាន និងការកំណត់កូតាសម្រាប់ស្ត្រីនៅគ្រប់កម្រិត ។ ការបង្កើនការយល់ដឹងរបស់សាធារណៈជន ពីសារៈសំខាន់នៃការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅកម្រិតជាន់ខ្ពស់ តំណាងរាស្ត្រ សមាជិកក្រុមប្រឹក្សារាជធានី-ខេត្ត ក្រុង-ស្រុក-ខណ្ឌ និងសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ។ អភិវឌ្ឍសមត្ថភាពដល់ស្ត្រី ដែលជាប់ឆ្នោត និងដែលត្រូវបានជ្រើសតាំងតំណាងប្រជាពលរដ្ឋ ទាំងថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ រួមទាំង ព្រមទាំងបេក្ខនារីដែលនឹងឈរឈ្មោះបោះឆ្នោតក្រុមប្រឹក្សាឃុំ-សង្កាត់ ឆ្នាំ២០១២ និងតំណាងរាស្ត្រអាណត្តិទី៥ ។

- ការលើកកម្ពស់ការចូលរួមរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងការធ្វើសេចក្តីសម្រេច ក្នុងវិស័យសាធារណៈគ្រប់កម្រិត តាមរយៈ ការជំរុញឱ្យមានការអនុវត្តគោលនយោបាយ និងនីតិវិធីដំឡើងឋានៈ តួនាទី និងជ្រើសរើសមន្ត្រីរាជការ ដែលមានការឆ្លើយតបនឹងសមភាពយេនឌ័រ ។ កិច្ចសហការជាមួយសាលាភូមិន្ទរដ្ឋបាល ក្នុងការរៀបចំកម្មវិធីសិក្សាឆ្លើយតបនឹងយេនឌ័រ និងការបង្កើនចំនួនសិស្សស្ត្រី កិច្ចសហការជាមួយ សមាគមមន្ត្រីរាជការនារី និងដៃគូពាក់ព័ន្ធ ក្នុងការបង្កើនប្រសិទ្ធភាពក្នុងការ បំពេញការងារ និងការការពារសិទ្ធិ និងសុខុមាលភាពរបស់មន្ត្រីរាជការនារី ។ កសាងសមត្ថភាពនិងជំនាញស្តីពី ភាពជាអ្នកដឹកនាំ និងគ្រប់គ្រង ព្រមទាំង ជំនាញពាក់ព័ន្ធនានា ដល់ថ្នាក់ដឹកនាំជាស្ត្រី ។

កម្មវិធីបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ

៥៥៦. *សមភាពយេនឌ័រ និងភាពអង់អាចរបស់ស្ត្រី* គឺជាគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍មួយដ៏សំខាន់របស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ដែលក្រសួងកិច្ចការនារី មានតួនាទីយ៉ាងច្បាស់ ក្នុងការស្វែងរកការគាំទ្រមតិ និងតាមដានពីវឌ្ឍនភាពលើការងារទាំងនេះ ប៉ុន្តែ យន្តការ និងវិធីសាស្ត្រ សម្រាប់ជំរុញឱ្យសម្រេចគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍នេះ គឺជាការទទួលខុសត្រូវ និងភារកិច្ចរបស់ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ពន្ធ័ ទាំងអស់ និងពុំមែនជាភារកិច្ចរបស់ក្រសួងកិច្ចការនារីតែឯកឯងនោះទេ ព្រោះបញ្ហាយេនឌ័រគឺជាបញ្ហាអន្តរវិស័យ ដែលទាមទារឱ្យមានការបញ្ជ្រាបទៅក្នុងគ្រប់ដំណើរការ និងគោលនយោបាយតាមវិស័យទាំងអស់ ។

- *ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រក្នុងគោលនយោបាយជាតិ និងប្រព័ន្ធស្ថិតិជាតិ* ផ្តោតជាសំខាន់លើ (១) ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រនៅក្នុងដំណើរការ រៀបចំ តាមដានត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃ គោលនយោបាយជាតិ និងគោលនយោបាយតាមវិស័យ (២) ការពង្រឹង និងពង្រីកយន្តការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រនៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ (៣) ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពស្តីពីការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រដល់ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ពន្ធ័ ទាំងថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ (៤) ការស្វែងរក ការគាំទ្រមតិ ការបញ្ចុះបញ្ចូល ឱ្យធ្វើសមាហរណកម្មបញ្ហាយេនឌ័រទៅក្នុងដំណើរនៃការរៀបចំផែនការ ការរៀបចំថវិកា និងការរៀបចំរបាយការណ៍ (៥) ពង្រឹងការរៀបចំ និងអនុវត្តផែនការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រតាមវិស័យ នៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ និងការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រនៅក្នុងប្រព័ន្ធស្ថិតិជាតិ ។
- *ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រក្នុងវិស័យអាទិភាពនានា* ដោយផ្តោតជាពិសេសលើ ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រតាម តាមរយៈ ក្រុមការងារបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ និងផែនការសកម្មភាពបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ នៅក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ពន្ធ័ ។ ការងារបញ្ជ្រាបយេនឌ័រនេះ ដំណើរការតាមវិស័យមួយចំនួន ដូចខាងក្រោម :
  - ➢ *វិស័យសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ* តាមរយៈ ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រទៅក្នុងគោលនយោបាយម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច និងក្នុងគោលនយោបាយនិងសេវាផ្សេងទៀត សម្រាប់ កាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ ការអភិវឌ្ឍវិស័យកសិកម្មនិងជនបទ ការគ្រប់គ្រងវិស័យដីធ្លីនិងធនធានធម្មជាតិ និងការការពារសិទ្ធិនិងសុខុមាលភាពរបស់កម្មការិនី រួមទាំង សេដ្ឋកិច្ចរបស់ស្ត្រី នៅក្នុងវិស័យក្រៅប្រព័ន្ធ ។

- *វិស័យអប់រំ* តាមរយៈ ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រក្នុងគោលនយោបាយ និងផែនការជាតិស្តីពី ការអប់រំសម្រាប់ទាំងអស់គ្នា ដើម្បីកែលម្អនូវប្រសិទ្ធភាពការអនុវត្តគោលនយោបាយនេះ និងឆ្លើយតបនឹងសមាភាពយេនឌ័រ ដូចជា ការបង្កើនសមាសភាពនិងសមត្ថភាពគ្រូបង្រៀនជាស្ត្រី ការបង្កើនអត្រាគង់វង្សរបស់កុមារីនៅក្នុងសាលា ជាពិសេស ចាប់ពីថ្នាក់ទី៩ ឡើងទៅ និងបញ្ចូលបញ្ហាសមភាពយេនឌ័រ ទៅក្នុងការពិភាក្សាពីគោលនយោបាយអប់រំ ដោយរួមទាំង ការអប់រំសម្រាប់កុមារពិការស្ត្រី និងកុមារីជាជនជាតិដើមភាគតិច ជាដើម ។
- *វិស័យច្បាប់* តាមរយៈ (១) ការស្វែងរកការគាំទ្រមតិ ក្នុងការរៀបចំ និងអនុម័ត សេចក្តីព្រាងច្បាប់ លិខិតបទដ្ឋាន និងវិសោធនកម្មច្បាប់ ចាំបាច់នានា ដើម្បីលើកកម្ពស់សមភាពយេនឌ័រ និងការពារសិទ្ធិស្ត្រី (២) រៀបចំការសិក្សាស្រាវជ្រាវ និងការជំរុញឱ្យមានពិភាក្សាកម្រិតគោលនយោ-បាយ ដើម្បីជំរុញការទទួលបានការការពារផ្លូវច្បាប់ សម្រាប់ស្ត្រីពិការ និងស្ត្រីជនជាតិភាគតិច ។
- *វិស័យសុខាភិបាល* តាមរយៈ ការស្វែងរកការគាំទ្រមតិ និងការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ដើម្បីបង្កើនការទទួលបានសេវាសុខភាព និងសុខភាពបន្តពូជ ជាពិសេស បញ្ហាមរណភាពមាតា និងការបង្កើនការទទួលបាននូវសេវាពន្យារកំណើតទំនើប ការបង្កើនការទទួលបានទឹកស្អាតនិងអនាម័យ និងការរៀបចំយុទ្ធនាការផ្សព្វផ្សាយ ដើម្បីទប់ស្កាត់ការរីករាលដាលមេរោគអេដស៍/ជំងឺអេដស៍ ។

- *ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រក្នុងកម្មវិធីកំណែទម្រង់របស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* តាមរយៈ ការស្វែងរកការគាំទ្រមតិ និងការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ការរៀបចំនិងអនុវត្តកម្មវិធីកំណែទម្រង់ជាតិដែលឆ្លើយតបនឹងយេនឌ័រ រួមទាំងកំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធតុលាការ ការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ (កំណែទម្រង់វិមជ្ឈការនិងវិសហមជ្ឈការ) កំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ និងកំណែទម្រង់ហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ ។
- *ការជំរុញការអនុវត្តអនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការទប់ស្កាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងលើស្ត្រី និងអនុសញ្ញាផ្សេងៗទៀតក្នុងតំបន់ ដែលទាក់ទងនឹងការលើកកម្ពស់សមភាពយេនឌ័រនិងសិទ្ធិស្ត្រី* តាមរយៈ ការគាំទ្រការផ្សព្វផ្សាយ និងការបង្កើនការយល់ដឹងអំពីអនុសញ្ញាទាំងនេះ ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងរាយការណ៍ពីការអនុវត្ត ហើយចំពោះ*អនុសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីការទប់ស្កាត់រាល់ទម្រង់នៃការរើសអើងលើស្ត្រី* ធ្វើការផ្សព្វផ្សាយនូវសេចក្តីសន្និដ្ឋានរួមនានា ដែលមាននៅក្នុងរបាយការណ៍ផ្លូវការផ្តល់ដោយរដ្ឋជាភាគី ។ *ក្រុមប្រឹក្សាជាតិកម្ពុជាដើម្បីស្ត្រី* គឺជាស្ថាប័នដឹកនាំ ក្នុងការងារនេះ ។

ផ្នែកអន្តរវិស័យ នៃការគ្រប់គ្រងយុទ្ធសាស្ត្រផ្ទៃក្នុង ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាព និងការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងប្រសិទ្ធភាពជំនួយ

៥៩៧. ចំពោះផ្នែកអន្តរវិស័យ *ក្រសួងកិច្ចការនារី* នឹងផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើសកម្មភាពសំខាន់ៗ មួយចំនួនដូចជា ការអភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធទំនាក់ទំនងនិងព័ត៌មានខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ ឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពនិងមានភាពស័ក្តិសិទ្ធិ ការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាពបុគ្គលិក និងការអនុវត្តគោលការណ៍គ្រប់គ្រងដែលផ្តោតលើលទ្ធផល ការរៀបចំផែនការ

ដែលមានគុណភាព ការរៀបចំថវិកានិងរបាយការណ៍ទៅតាម តម្រូវការរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និងការប្តេជ្ញាចិត្តក្នុងតំបន់និងអន្តរជាតិ ធ្វើការវាយតម្លៃសមត្ថភាព និងរៀបចំយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍សមត្ថភាពសម្រាប់ *ក្រសួងកិច្ច-ការនារី* ដើម្បីចូលរួមដោយមានប្រសិទ្ធភាពក្នុងការពិភាក្សា នៃ*គណៈកម្មាធិការសម្របសម្រួលរវាងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍និងរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* តាមរយៈ *ក្រុមការងារបច្ចេកទេសយេនឌ័រ* និង ការជំរុញការលើកម្ពស់ ភាពជាដៃគូនិងការសម្របសម្រួលលើការងារលើកកម្ពស់សមភាពយេនឌ័រ និងការពង្រឹងភាពអង់អាចដល់ស្ត្រី ។

៥៥៨. *ក្រសួងកិច្ចការនារី* បានកំណត់សូចនាករនិងចំណុចដៅសំខាន់ៗ សម្រាប់ *ក្រសួងកិច្ចការនារី* ដូចមានបង្ហាញជូន ក្នុងតារាងទី២៣ ខាងក្រោម ៖

តារាងទី២៣ ៖ សូចនាករនិងចំណុចដៅយេនឌ័រ

	គោលដៅសំខាន់ៗ: ចំណុចដៅ/សូចនាករ	២០០៨	២០១០ ចំណុចដៅ	២០១៣ ចំណុចដៅ
សមធម៌យេនឌ័រ				
១	**បញ្ជ្រាបយេនឌ័រនៅគ្រប់មជ្ឈដ្ឋាន**[១]			
ក	ក្រសួង និងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ បានរៀបចំផែនការយុទ្ធសាស្ត្របញ្ជ្រាបយេនឌ័រតាមវិស័យ	១៥	២០	២៧
ខ	ក្រសួង និងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធបានអនុវត្តផែនការយុទ្ធសាស្ត្របញ្ជ្រាបយេនឌ័រតាមវិស័យ	១០	១៥	២៧
២	**ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីនៅក្នុងការងារទទួលប្រាក់កម្រៃគ្រប់វិស័យ**[១] **(ភាគរយ)**			
	កសិកម្ម	៥២.៥	៥០	៥០
	ឧស្សាហកម្ម	៥៣.៥	៥០	៥០
	សេវាកម្ម	២៧	៣៧	៥០
៣	**បង្កើនកម្រិតនៃការយល់ដឹងពីអំពើហិង្សាលើស្ត្រីថាជាឥរិយាបថខុសឆ្គង និងជាបទឧក្រិដ្ឋ**[១] **(%)**	៣០[២]	៥០	៧០
ក	ចំនួនដីកាការពារ ដែលបានចេញដោយតុលាការ ដោយយោងតាមច្បាប់ស្តីពីការទប់ស្កាត់អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ និងកិច្ចការពារជនរងគ្រោះ	-	៤០[២]	១២០[២]
ខ	ចំនួនជនរងគ្រោះដោយអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារដែលទទួលបានការប្រឹក្សាយោបល់ពីភ្នាក់ងារជំនាញ	៦០០[២]	៩០០[២]	២០០០[២]
៤	**ការទប់ស្កាត់អំពើជួញដូរមនុស្ស**[៣]			
ក	*វិធានការគោលនយោបាយ ត្រូវបានអនុម័ត ដើម្បីការពារសិទ្ធិជនរងគ្រោះដោយអំពើជួញដូរមនុស្ស*			
	- សមាមាត្រទីជម្រកដែលបានអនុវត្តបទដ្ឋានអប្បបរមា	០	៣០	៧០
	- សមមាត្រភ្នាក់ងារសង្គមរបស់មន្ទីរសង្គមកិច្ច ដែលបានទទួលការបណ្តុះ	០	៣០	៧០

	គោលដៅសំខាន់ៗ: ចំណុចដៅ/សូចនាករ	២០០៨	២០១០ ចំណុចដៅ	២០១៣ ចំណុចដៅ
	បណ្តុល អំពីការប្រើប្រាស់បទដ្ឋានអប្បបរមាប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព			
ខ	*ចំនួនភាពជាដៃគូ ដែលបានបង្កើតឡើងដើម្បីប្រឆាំងការជួញដូរមនុស្ស*			
	- ចំនួនអនុស្សរណៈយោគយល់គ្នា ដែលបានចុះហត្ថលេខាព្រមព្រៀង សម្រាប់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការប្រចាំតំបន់ និងឆ្លងប្រទេស	២	៤	៥
	- ចំនួនស្ថាប័ននៅក្នុងប្រទេស ដែលបានបង្កើតឡើងដើម្បីទប់ស្កាត់ការជួញដូរមនុស្ស	០	-	៣
	- ចំនួនខេត្តដែលបង្កើតរចនាសម្ព័ន្ធស្ថាប័នពហុភាគី ដើម្បីទប់ស្កាត់អំពើជួញដូរមនុស្ស	៣	៨	១២
៥	**កាត់បន្ថយគម្លាតយេនឌ័រនៅក្នុងស្ថាប័នសាធារណៈ (ភាគរយ)[៤]**			
ក	សមាមាត្រស្ត្រីជាសមាជិការដ្ឋសភា	២២	២៤	៣០
ខ	សមាមាត្រស្ត្រីជារដ្ឋមន្ត្រី	៧,៧	១២	១៥
គ	សមាមាត្រស្ត្រីជាគណៈអភិបាលខេត្ត	១៦,៨	-	២៨
ឃ	សមាមាត្រស្ត្រីជាអភិបាលខេត្ត	០	៦	១០
ង	សមាមាត្រស្ត្រីជាចៅក្រម	៦,៩	១០	១៥
ច	សមាមាត្រស្ត្រីជាប្រធានក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់	៤	-	១០
ឆ	សមាមាត្រស្ត្រីជាមន្ត្រីរាជការក្នុងស្ថាបន័សាធារណៈ	៣៤	៣៥	៣៨

សម្គាល់ :

[១] សូចនាករចាស់ដែលមានក្នុងតារាង៣.២ នៃ *របាយការណ៍ពាក់កណ្តាលអាណត្តិ ឆ្នាំ២០០៨ នៃការអនុវត្ត ផយអជ* ។

[២] ចំណុចដៅថ្មី ដែលបានកែសម្រួលដោយមានការព្រមព្រៀងពី *ក្រសួងមហាផ្ទៃ ក្រសួងយុត្តិធម៌* និង *ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា* តាមរយៈ កិច្ចប្រជុំក្រុមការងារ បច្ចេកទេសយេនឌ័រនៅថ្ងៃទី២៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៩ ។

[៣] សូចនាករនិងចំណុចដៅថ្មី ដែលបានទទួលការព្រមព្រៀងពី *ក្រសួងមហាផ្ទៃ* និង *ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា* តាមរយៈ កិច្ចប្រជុំក្រុមការងារបច្ចេកទេសយេនឌ័រ នៅថ្ងៃទី២៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០០៩ ។

[៤] សូចនាករថ្មី ដែលបានទទួលការព្រមព្រៀងពីគ្រប់ភាគីទាំងអស់ នៅក្នុង *ក្រុមការងារបច្ចេកទេសយេនឌ័រ* ដើម្បីឱ្យបានស្របតាម *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* ។

៦.៤ ការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិប្រជាជន

ក. គោលនយោបាយអាទិភាពសំខាន់ៗ សម្រាប់នីតិកាលទី៤

៥៥៩. លទ្ធផលចុងក្រោយនៃ *ជំរឿនទូទៅនូវប្រជារាស្ត្ររបស់ប្រទេសកម្ពុជា* ដែលបានរៀបចំឡើង នៅខែមីនា ឆ្នាំ២០០៨ បង្ហាញថា ប្រជាជនកម្ពុជាសរុប មានចំនួន ១៣,៤លាននាក់ ដែលក្នុងនោះ ភាគរយនៃស្ត្រី ក្នុងចំណោមប្រជាជនទាំងអស់មាន ៥១,៤ភាគរយ ប្រជាជនរស់នៅតំបន់ទីប្រជុំជនមាន ១៩,៥ភាគរយ និងប្រជាជនដែលរស់នៅតំបន់ជនបទ មាន ៨០,៥ភាគរយ ។ ទិន្នន័យនេះ បង្ហាញថា អត្រាកំណើនមធ្យមប្រចាំឆ្នាំរបស់ប្រជាជនកម្ពុជា មានកម្រិត ១,៥៤ភាគរយ នៅក្នុងរយៈពេលមួយទសវត្សរ៍កន្លងមកនេះ ។ សមិទ្ធផលចម្បងៗ នៃការការអនុវត្ត

គោលនយោបាយជាតិប្រជាជន រួមមាន (១) ភាគច្រើននៃស្ត្រី មានការយល់ដឹងពីការពន្យារកំណើត (២) អត្រាបង្កើតកូនសរុប បានថយចុះពី ៤,០ ក្នុងឆ្នាំ២០០០ មកត្រឹម ៣,៤ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០៥ និង (៣) ចំនួនកូនតាមចំណង់ជាមធ្យមក្នុងស្ត្រីម្នាក់ មាន ៣,៣ ដែលនឹងបណ្តាលឱ្យទំហំគ្រួសារជាមធ្យម មានការថយចុះ ។

៥៦០. នៅក្នុងនីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភានេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តកិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ខ្លួន ក្នុងការបញ្ចូលគោលនយោបាយជាតិប្រជាជន ទៅក្នុងគោលនយោបាយ ផែនការ និងកម្មវិធី សេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ច នៅគ្រប់កម្រិតទាំងអស់ ។

៥៦១. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ នូវ វិធានការចាំបាច់នានា ដើម្បីលើកកម្ពស់កម្រិតជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាជន តាមរយៈ ការអភិវឌ្ឍនៅក្នុងវិស័យ អប់រំ សុខាភិបាល សមភាពយេនឌ័រ អភិវឌ្ឍន៍ជនបទ ដែលជាវិស័យអាទិភាព ។ ដោយមានប្រជាជនវ័យក្មេង អាយុតិចជាង ២៤ឆ្នាំ ប្រមាណ ៥៤,១ភាគរយ នោះប្រការសំខាន់ និងចាំបាច់ ត្រូវអនុម័តនូវវិធានការនានា ដើម្បីដាក់បញ្ចូលយុវជនទាំងនោះ ទៅជាកម្លាំងនាំមុខដ៏សំខាន់ សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍ នៅគ្រប់វិស័យទាំងអស់ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងពង្រឹងការគ្រប់គ្រង តំបន់ទីប្រជុំជន និងប្រមូលផ្តុំប្រជាជនច្រើន ដើម្បីធ្វើឱ្យទីក្រុងស្អាតគ្មានសំរាម មានអនាម័យពេញលេញ មានអាកាសធាតុបរិសុទ្ធ មានសួនច្បារពណ៌ខៀវស្រងាត់និងមានកន្លែងសម្រាប់ហាត់ប្រាណចម្រុះ និងរៀបចំការកម្សាន្តបែបវប្បធម៌ជាសាធារណៈ ដើម្បីលើកកម្ពស់គុណភាពនៃសុខភាព និងសីលធម៌ ។

ខ. សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោងសំខាន់ៗ សម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព

៥៦២. គ្រប់ក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងអស់ សុទ្ធតែដើរតួក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយជាតិប្រជាជនរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ។ ក្រសួង-ស្ថាប័ន ដែលសកម្ម ក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយ រួមមាន : *វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ នៃក្រសួងផែនការ* ដែលមានភារកិច្ចក្នុងការប្រមូលទិន្នន័យប្រជាជនជាប្រចាំ និងរៀបចំវិភាគទិន្នន័យទាំងនោះ *អគ្គនាយកដ្ឋានផែនការ នៃក្រសួងផែនការ* មានភារកិច្ចធានាថា រាល់បញ្ហាប្រជាជន នឹងត្រូវបានដោះស្រាយ នៅក្នុងដំណើរការនៃការរៀបចំផែនការ រួមទាំង បញ្ហាប្រជាជនទាំងឡាយដែលស្ថិតនៅកម្រិតក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ *គណៈកម្មាធិការជាតិ ដើម្បីប្រជាជន និងការអភិវឌ្ឍ នៃទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី* មានភារកិច្ច គាំទ្រ និងជំរុញ បញ្ហាគោលនយោបាយជាតិប្រជាជន ។ នៅក្នុងនីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភានេះ កិច្ចខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់ស្ថាប័នទាំងនោះនឹងផ្តោតជាសំខាន់ លើ :

- ការពង្រឹងសមត្ថភាព អ្នករៀបចំគោលនយោបាយ សមាជិកសភា អ្នករៀបចំផែនការ និងអ្នកគ្រប់គ្រងកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ នៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ ដើម្បីផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ ទិន្នន័យ និងការវិភាគពីបញ្ហាសំខាន់ៗ ទាក់ទងនឹង ប្រជាជន និងភាពក្រីក្រ ។

- ការរៀបចំការណែនាំ សម្រាប់បញ្ចូលអថេរសំខាន់ៗ ទាក់ទងនឹងប្រជាជន និងភាពក្រីក្រ ទៅក្នុងគ្រប់កម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់ ។
- ការពង្រឹងសមត្ថភាព ដល់មន្ត្រីរៀបចំផែនការ នៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ ដើម្បីបញ្ចូលបញ្ហាប្រជាជន ទៅក្នុងដំណើរការរៀបចំផែនការ ។
- ការពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័ន ដើម្បីកំណត់ឡើងពីបញ្ហាប្រជាជន តាមរយៈ ការវិភាគដោយទ្វេងទាត់ និងតាមដានត្រួតពិនិត្យ និងធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្ម គោលនយោបាយប្រជាជន ។
- ការរៀបចំ និងផ្សព្វផ្សាយ ទិន្នន័យប្រជាជន ដែលបានបំបែក នៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ ។
- ការបន្តការងារ *អង្កេតប្រជាសាស្ត្រនិងសុខភាព ឆ្នាំ២០១០* និង *អង្កេតពាក់កណ្តាលជំរឿន ឆ្នាំ២០១៣* ទៅតាមពេលវេលាដែលបានកំណត់ ។
- ការបញ្ចូលអថេរ ប្រជាជន សុខភាពបន្តពូជ យេនឌ័រ និងភាពក្រីក្រ ទៅក្នុងរបាយការណ៍វឌ្ឍនភាពនៃការអនុវត្ត*គោលនយោបាយជាតិប្រជាជន ផយអជ គអសគ របាយការណ៍តាមវិស័យ និងផែនការតាមវិស័យ និងផែនការថ្នាក់ក្រោមជាតិ* ។
- ការកសាងសមត្ថភាពដល់ អ្នករៀបចំផែនការ នៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ ដើម្បីប្រើប្រាស់ទិន្នន័យស្តីពី ប្រជាជន សុខភាពបន្តពូជ យេនឌ័រ និងភាពក្រីក្រ ក៏ដូចជា ប្រើប្រាស់ទំនាក់ទំនងរបស់កត្តាទាំងនេះ ជាមួយនឹង ការរៀបចំ កម្មវិធីនិងផែនការអភិវឌ្ឍន៍ និងការធ្វើរបាយការណ៍ស្តីពីការអនុវត្ត ផែនការនិងកម្មវិធីទាំងនោះ ។
- ការរៀបចំគោលការណែនាំ ស្តីពី ការប្រើប្រាស់ទិន្នន័យ និងអថេរប្រជាជន ដែលត្រូវបញ្ចូលទៅក្នុងផែនការ និងកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ ដើម្បីគាំទ្រដល់ ការរៀបចំផែនការនិងកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ដោយចីរភាព និងដើម្បីរៀបចំរបាយការណ៍ស្តីពីការអនុវត្ត ផែនការនិងកម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ទាំងនោះ ទាំងនៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ ។
- ការរៀបចំកម្រងឯកសារបណ្តុះបណ្តាល និង ឯកសារផ្សេងៗទៀតដែលទាក់ទងនឹងការបំផុសឱ្យមានការយល់ដឹងពី បញ្ហា ប្រជាជន សុខភាពបន្តពូជ យេនឌ័រ ភាពក្រីក្រ និងទំនាក់ទំនងនៃបញ្ហាទាំងនេះ ជាមួយនឹងការអភិវឌ្ឍ ។
- ការបង្កើនការយល់ដឹង និងការបណ្តុះបណ្តាល ដល់និស្សិតនៅក្នុងសកលវិទ្យាល័យ ពីបញ្ហា ប្រជាជន សុខភាពបន្តពូជ យេនឌ័រ ភាពក្រីក្រ និងទំនាក់ទំនងនៃបញ្ហាទាំងនេះ ជាមួយនឹងការអភិវឌ្ឍ ។
- ការស្រាវជ្រាវ និងការផ្សព្វផ្សាយពី តម្រូវការ និងបញ្ហាផ្សេងៗ ទាក់ទងនឹងបញ្ហាប្រជាជន ដល់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* និង ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធផ្សេងទៀត ។
- ការស្រាវជ្រាវដើម្បីបំពេញតម្រូវការលើទិន្នន័យស្តីពី បញ្ហាប្រជាជន សុខភាពបន្តពូជ យេនឌ័រ និងភាពក្រីក្រ ។

ជំពូកទី៥

តម្លៃដែលត្រូវចំណាយ ធនធាន និង ការកំណត់កម្មវិធីចំណាយ

៥៦៣. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តពង្រឹងនិងពង្រីក ទំហំនៃភាពជាដៃគូ នៅក្នុងរង្វង់ក្រសួង-ស្ថាប័នរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ជាមួយនឹង ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាលក្នុងប្រទេសនិងអន្តរជាតិ និង អង្គការសង្គមស៊ីវិលផ្សេងៗទៀត ដើម្បីឱ្យប្រជាជនកម្ពុជាទទួលបានផលប្រយោជន៍ជាអតិបរមាពីធនធាន ដែលមានសម្រាប់កម្មវិធីអភិវឌ្ឍន៍ ។ លទ្ធផលដ៏សំខាន់មួយ ដែលជាអាទិភាពចម្បងរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា គឺត្រូវសម្រេចឱ្យបាននូវ (១) កំណើនយ៉ាងខ្លាំងនៃការផ្ទេរពិត នូវធនធានសម្រាប់អភិវឌ្ឍន៍ ដល់ប្រជាជនដែលជាអ្នកត្រូវទទួលផលប្រយោជន៍ ជាពិសេស ប្រជាជនជនងាយរងគ្រោះ និងគ្រួសារក្រីក្រ នៅជនបទ និង (២) សមត្ថភាពរឹងមាំ នៃស្ថាប័នទាំងឡាយរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ក្នុងការផ្តល់នូវ កម្មវិធីនិងសេវាកម្មនានា ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព* ។

៥៦៤. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បាននិងកំពុងដំណើរការការងារជាក់ស្តែងមួយចំនួន ដើម្បីពង្រឹងនិងធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវ *ដំណើរការសុខដុមនីយកម្ម ការងារផែនការ ចំណាយវិនិយោគសាធារណៈរបស់រដ្ឋ និងហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍* រវាងក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល* នៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃ *កម្មវិធីកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ* ។ ដើម្បីធានាការលើកកម្ពស់ នូវការបន្សុីធនធានហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ទៅនឹងអាទិភាពរបស់*ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ស្ថាប័នស្នូលរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដែលទទួលបន្ទុក ការងារសម្របសម្រួលជំនួយ និង ការវិភាជ/ការប្រើប្រាស់*ជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ផ្លូវការ* នឹងចាត់ចែងអនុវត្តការងារជាក់ស្តែងមួយចំនួន ក្នុងការពង្រឹងបន្ថែមទៀត នូវការងារសម្របសម្រួលជាមួយ ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ និង អង្គការសង្គមស៊ីវិល នានា ដើម្បីបង្កើនគណនេយ្យភាពនិងតម្លាភាព ក្នុងការប្រើប្រាស់ធនធានហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ដែលអាចមាន ។

៥.១ តម្រូវការផ្នែកការវិនិយោគសាធារណៈ

៥៦៥. ដើម្បីប្រមូលព័ត៌មាន តាមវិធីសាស្ត្រ *ពីក្រោមឡើងលើ* ស្តីពីតម្រូវការចំណាយវិនិយោគសាធារណៈសម្រាប់អនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* (គម្រោងកំពុងដំណើរការ និង គម្រោងដែលមានអាទិភាពខ្ពស់) *ក្រសួងផែនការ* បានស្នើសុំឱ្យ ក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ទាំងអស់ផ្តល់ព័ត៌មានអំពី តម្រូវការចំណាយសម្រាប់កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ របស់ខ្លួន សម្រាប់ ឆ្នាំ ២០០៩-២០១៣ ។ ប៉ុន្តែជាក់ស្តែង វិធីសាស្ត្រ *ពីក្រោមឡើងលើ* នេះ មិនអាចអនុវត្តបានទេ ដោយហេតុថា មានតែក្រសួងមួយចំនួនតូច

ប៉ុណ្ណោះ ដែលអាចផ្តល់ព័ត៌មានបាន ទៅតាមតម្រូវការ[១] ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹង បន្តពង្រឹង និង កែលម្អ ដំណើរការការងារផែនការនិងការវិភាជធនធាន ហើយ សមត្ថភាពរបស់បណ្តាក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ នឹងត្រូវ លើកកម្ពស់បន្ថែមទៀត ដើម្បីធានាឱ្យមាននូវទិន្នន័យទាំងឡាយ ដែលចាំបាច់សម្រាប់ ការងារផែនការអភិវឌ្ឍន៍ និងការវិភាជធនធាន សម្រាប់វិនិយោគសាធារណៈ ។ *កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ បីឆ្នាំរំកិល ២០១១-២០១៣* នឹងត្រូវរៀបចំ ដោយផ្អែកលើវិធីសាស្ត្រមួយ ដែលអាចជួយសម្រួលដល់ ការធ្វើសុខដុមនីយកម្ម *កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ* ចំណាយវិនិយោគសាធារណៈរបស់រដ្ឋ និង ហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ។ *កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ បីឆ្នាំរំកិល ២០១១-២០១៣* នឹងត្រូវធ្វើការរៀបចំឱ្យបានចប់សព្វគ្រប់ នៅក្នុងរង្វង់ពេលវេលា ដែល *ក្រសួងក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ* រៀបចំ *ច្បាប់ថវិកា ឆ្នាំ២០១១* ។

៥៦៦. *ជំពូកទី ៣ : "ក្របខ័ណ្ឌម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច សម្រាប់ ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣"* បង្ហាញពី ការវិភាគនិងការព្យាករអំពី កត្តាម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចសំខាន់ៗ និង *"វិនិយោគមូលធន "* ដែលនឹងបានមកពីវិស័យសាធារណៈ និង វិស័យឯកជន ដើម្បីធ្វើឱ្យសម្រេចបាន នូវអត្រាកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ដែលបានគ្រោងទុក ។ ទោះជាដូចនេះក្តី វិធីសាស្ត្រ *ពីលើចុះក្រោម* នេះ មិនបានដាក់បញ្ចូលនូវតម្រូវការទាំងអស់ ទេ : (១) ចំណាយវិនិយោគលើវិស័យសាធារណៈ សម្រាប់វិស័យសង្គមកិច្ច ដែលចាំបាច់សម្រាប់ការធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវ គោលដៅសង្គម-សេដ្ឋកិច្ចទាំងឡាយរបស់ *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* (២) ចំណាយសម្រាប់ការពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័នរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* និង (៣) ចំណាយសម្រាប់ជួយសម្រាលផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាននៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងឱនភាពសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក មកលើ សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា និង ក្រុមជនងាយរងគ្រោះនិងអ្នកក្រ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ក៏ការប៉ាន់ស្មាននូវតម្រូវការវិនិយោគ "មូលធន" ដោយប្រើប្រាស់ វិធីសាស្ត្រ *ពីលើចុះក្រោម* នេះ ពិតជាអាចរំលេចឡើងនូវតម្រូវការវិនិយោគសរុប សម្រាប់រយៈពេល ៥ឆ្នាំ ខាងមុខ ។

៥៦៧. ដើម្បីធ្វើឱ្យអ្នកអានទូទៅងាយយល់ព័ត៌មាន ដែលបានបង្ហាញនៅក្នុង*ជំពូកទី៣* ស្តីពីការព្យាករអំពីតម្រូវការវិនិយោគ "មូលធន" សម្រាប់រយៈពេល៥ឆ្នាំ (២០០៩-២០១៣) ខាងមុខ នឹងត្រូវយកមកបង្ហាញ ដោយសង្ខេបជាថ្មីម្តងទៀត ដូចខាងក្រោម ។ ដើម្បីសម្រេចបាននូវចំណុចដៅនៃកំណើនសេដ្ឋកិច្ច ជារួមនិងតាមវិស័យ នៅក្នុងដំណាក់កាល *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម (២០០៩-២០១៣)* ថវិកាវិនិយោគសរុបដែលត្រូវការជាចាំបាច់ មានប្រមាណ ៦២ ០២០,៧ពាន់លានរៀល (ស្មើនឹង ១៥,១២៧ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) ។ ហិរញ្ញប្បទានដល់វិនិយោគមូលធនសរុប មកពីប្រភពវិស័យឯកជននិងវិស័យសាធារណៈ អាចមាន ដូចខាងក្រោម :

- វិនិយោគមូលធនរបស់វិស័យឯកជន អាចមានប្រមាណ ៤៤ ៤៨០,១ ពាន់លានរៀល (ស្មើនឹង ១០,៨៤៨ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) ហើយ ស្មើនឹង ៧១,៧ ភាគរយ នៃវិនិយោគមូលធនសរុប ។

[១] ការកែលម្អវិធីសាស្ត្រនៃការធ្វើផែនការ ត្រូវបានរំលេច នៅក្នុង កឋាខ័ណ្ឌទី១០ ។

- វិនិយោគមូលធនរបស់វិស័យសាធារណៈ អាចមានប្រមាណ ១៧ ៥៤០,៦ ពាន់លានរៀល (ស្មើនឹង ៤,២៧៨ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) ហើយ ស្មើនឹង ២៨,៣ ភាគរយ នៃវិនិយោគមូលធនសរុប ។

៥៦៨. ហិរញ្ញប្បទានដល់វិនិយោគមូលធនសរុប មកពីប្រភពក្នុងស្រុកនិងក្រៅប្រទេស អាចមាន ដូចខាងក្រោម ៖

- ហិរញ្ញប្បទានពីប្រភពក្នុងស្រុក អាចមានប្រមាណ ៣៤ ៨៤៩,០ ពាន់លានរៀល (ស្មើនឹង ៨,៤៩៩ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) ហើយ ស្មើនឹង ៥៦,២ ភាគរយ នៃវិនិយោគមូលធនសរុប ។
- ហិរញ្ញប្បទានពីប្រភពក្រៅប្រទេស អាចមានប្រមាណ ២៧ ១៧១,៧ ពាន់លានរៀល (ស្មើនឹង ៦,៦២៧ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) ហើយ ស្មើនឹង ៤៣,៨ ភាគរយ នៃវិនិយោគមូលធនសរុប ។

តារាងទី២៤ ៖ ការវិនិយោគមូលធនចាំបាច់ ដើម្បីសម្រេចបានកំណើនផលិតផលសរុបក្នុងស្រុកដែលបានគ្រោងទុក និង ធនធានដែលអាចមាន សម្រាប់ធ្វើហិរញ្ញប្បទានដល់ការវិនិយោគចាំបាច់ ឆ្នាំ ២០០៩-២០១៣

(គិតជា ពាន់លានរៀល)*

ប្រភពហិរញ្ញប្បទាន	២០០៩	២០១០	២០១១	២០១២	២០១៣	សរុប ២០០៩-២០១៣
វិនិយោគមូលធនសរុប	**៩ ៩១៤,៦**	**១១ ៣០៧,៥**	**១២ ៣៩៤,៩**	**១៣ ៥៦៤,៤**	**១៤ ៨៣៩,២**	**៦២ ០២០,៧**
• វិនិយោគមូលធនរបស់វិស័យសាធារណៈ	**២ ៩១៧,១**	**៣ ២៩០,៨**	**៣ ៤៤៨,២**	**៣ ៧៧០,៦**	**៣ ១១៣,៩**	**១៧ ៥៤០,៦**
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្នុងស្រុក	៧៣៧,៧	៧៦២,៦	៧៩៩,១	៨៧៣,៨	៩៥៣,៤	៤ ១២៦,៧
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្រៅប្រទេស**	២ ១៧៩,៤	២ ៥២៨,១	២ ៦៤៩,១	២ ៨៩៦,៧	៣ ១៦០,៥	១៣ ៤១៣,៩
• វិនិយោគមូលធនរបស់វិស័យឯកជន	**៦ ៩៩៧,៥**	**៨ ០១៦,៨**	**៨ ៩៤៦,៧**	**៩ ៧៩៣,៩**	**១០ ៧២៥,៣**	**៤៤ ៤៨០,១**
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្នុងស្រុក	៤ ៨៨៧,២	៥ ៥៥៩,៦	៦ ១៧៣,៦	៦ ៧៤១,១	៧ ៣៦០,៧	៣០ ៧២២,៣
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្រៅប្រទេស**	២ ១១០,៣	២ ៤៥៧,១	២ ៧៧៣,១	៣ ០៥២,៧	៣ ៣៦៤,៦	១៣ ៧៥៧,៨
វិនិយោគមូលធនសរុប	**៩ ៩១៤,៨**	**១១ ៣០៧,៥**	**១២ ៣៩៤,៩**	**១៣ ៥៦៤,៤**	**១៤ ៨៣៩,២**	**៦០ ២០០,៧**
• វិនិយោគមូលធនរបស់វិស័យសាធារណៈ	២ ៩១៧,១	៣ ២៩០,៨	៣ ៤៤៨,២	៣ ៧៧០,៦	៤ ១១៣,៩	១៧ ៥៤០,៦
• វិនិយោគមូលធនរបស់វិស័យឯកជន	៦ ៩៩៧,៥	៨ ០១៦,៨	៨ ៩៤៦,៧	៩ ៧៩៣,៨	១០ ៧២៥,៣	៤៤ ៤៨០,១
វិនិយោគមូលធនសរុប	**៩ ៩១៤,៦**	**១១ ៣០៧,៥**	**១២ ៣៩៤,៩**	**១៣ ៥៦៤,៤**	**១៤ ៨៣៩,២**	**៦២ ០២០,៧**
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្នុងស្រុក	៥ ៦២៥,០	៦ ៣២២,៣	៦ ៩៧២,៧	៧ ៦១៤,៩	៨ ៣១៤,១	៣៤ ៨៤៩,០
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្រៅប្រទេស**	៤ ២៨៩,៦	៤ ៩៨៥,២	៥ ៤២២,២	៥ ៩៤៩,៥	៦ ៥២៥,១	២៧ ១៧១,៧
វិនិយោគមូលធនរបស់វិស័យសាធារណៈ	**២ ៩១៧,១**	**៣ ២៩០,៨**	**៣ ៤៤៨,២**	**៣ ៧៧០,៦**	**៤ ១១៣,៩**	**១៧ ៥៤០,៦**
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្នុងស្រុក	៧៣៧,៧	៧៦២,៦	៧៩៩,១	៨៧៣,៨	៩៥៣,៤	៤ ១២៦,៧
• ហិរញ្ញប្បទានដោយធនធានក្រៅប្រទេស**	២ ១៧៩,៤	២ ៥២៨,១	២ ៦៤៩,១	២ ៨៩៦,៧	៣ ១៦០,៥	១៣ ៤១៣,៩

ប្រភព ៖ *ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ*

* តួលេខជាប្រាក់រៀលនៅក្នុងតារាងនេះ ត្រូវបានគណនាចេញពីការព្យាករជាប្រាក់ដុល្លារអាមេរិក ដោយប្រើប្រាស់អត្រាប្តូរប្រាក់មធ្យម ៤ ១០០រៀល/១ដុល្លារអាមេរិក ។

** គិតតែវិនិយោគមូលធនប៉ុណ្ណោះ ដោយមិនគិតបញ្ចូលនូវ ជំនួយបច្ចេកទេស ។

៥៦៩. ការអនុវត្ត ប្រកបដោយជោគជ័យនិងទាន់ពេលវេលា នូវគោលនយោបាយអាទិភាពទាំងឡាយ របស់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ព្រមទាំង ការធ្វើឱ្យសម្រេចបាននូវចំណុចដៅទាំងឡាយរបស់ផែនការនេះ ទាមទារឱ្យមាន ការវិនិយោគបន្ថែមជាច្រើនទៀត ដែលមានសារប្រយោជន៍ និង ដែលមានការតម្រង់ទិសចំគោលដៅ និងការប្រើប្រាស់ ដោយផ្តោតចំទិសដៅ និង ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនិងភាពស័ក្តិសិទ្ធិ ។ ការវិនិយោគបែបនេះ គួរតែត្រូវធ្វើឡើងដោយវិស័យទាំងពីរ គឺ ដោយ*វិស័យឯកជន* ដើម្បីទ្រទ្រង់និងជំរុញ កំណើនសេដ្ឋកិច្ច និង ពិពិធ-ភាវូបនីយកម្មមូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច ជាពិសេស ពិពិធភាវូបនីយកម្មសេដ្ឋកិច្ចជនបទ និង ដោយ*វិស័យសាធារណៈ* ដើម្បីផ្តល់នូវការគាំទ្រដែលមានកិច្ចសហការគ្នាល្អ សំដៅពង្រីកនិងធ្វើពិពិធភាវូបនីយកម្ម មូលដ្ឋានសេដ្ឋកិច្ច ជាពិសេសពិពិធភាវូបនីយកម្មសេដ្ឋកិច្ចជនបទ ដើម្បី : (១) កាត់បន្ថយភាពក្រីក្រនៅជនបទ (២) សម្រាលផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាននៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងឱនភាពសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក ដែលមានទៅលើក្រុមជនងាយរងគ្រោះនិងអ្នកក្រ និងសេដ្ឋកិច្ចជាតិទាំងមូល (៣) គាំទ្រដល់ការពង្រីកនិងការផ្តល់ ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាពនូវសេវាសង្គមកិច្ច សំដៅឈានទៅសម្រេចបាននូវចំណុចដៅទាំងឡាយនៃ*គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* និង (៤) ពង្រឹងសមត្ថភាពនៃស្ថាប័នរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា*ក្នុងការបង្កើតកម្មវិធីនិងការផ្តល់នូវសេវាកម្ម ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ។

៥៧០. វិនិយោគមូលធនដោយឯកជនពីបរទេស នៅក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍនានា ទូទាំងពិភពលោក នៅតែមានភាពមិនច្បាស់លាស់ ដោយសារ វិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុពិភពលោក និង ភាពមិនច្បាស់លាស់នៃស្ថានភាពសេដ្ឋកិច្ច របស់បណ្តាប្រទេសជឿនលឿន ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងអនុវត្តវិធានការនានា ដើម្បីលើកទឹកចិត្តដល់ការធ្វើហិរញ្ញប្បទានដោយវិស័យឯកជន ដល់សកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ចនានា ពីប្រភពវិស័យហិរញ្ញវត្ថុក្នុងស្រុក ដើម្បីធានាបាននូវតម្រូវការវិនិយោគមូលធនរបស់វិស័យឯកជន ។ កម្រិតនៃកម្ចីពីស្ថាប័នហិរញ្ញវត្ថុ សម្រាប់វិនិយោគរយៈពេលវែង នៅតែមានកម្រិតទាបខ្លាំងនៅឡើយ ។ មួយផ្នែកធំនៃបញ្ញើជាប្រាក់ដុល្លារ តាមបណ្តាធនាគារពាណិជ្ជនៅកម្ពុជា នៅតែមិនទាន់មានទំហំធំល្មម សម្រាប់ការវិនិយោគនៅទូទាំងប្រទេស បាននៅឡើយ ហើយមួយចំនួននៃបញ្ញើទាំងនេះ ត្រូវបានយកទៅវិនិយោគ នៅកន្លែងផ្សេង ថែមទៀត ។ ដូច្នេះ ការប្រើប្រាស់ធនធាននៃវិស័យហិរញ្ញវត្ថុ ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ការជំរុញកំណើនសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា គឺជាអាទិភាពចម្បងមួយ ហើយ អាចសម្រេចទៅបាន តាមរយៈ ការបង្កើនតម្រូវការនៃការវិនិយោគក្នុងស្រុក ។

៥៧១. ការផ្តោតជាសំខាន់នៃជំពូកនេះ គឺប្រភពធនធានដែលអាចមានសម្រាប់ការវិនិយោគរបស់វិស័យសាធារណៈ ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ។ តម្រូវការសរុបនៃការវិនិយោគរបស់វិស័យសាធារណៈ រួមបញ្ចូលនូវ :

- តម្រូវការវិនិយោគមូលធន សម្រាប់វិស័យសាធារណៈ ។
- ធនធានដែលត្រូវការជាចាំបាច់ ដើម្បីផ្តល់ការគាំទ្រដែលមានគោលដៅច្បាស់លាស់ ដល់ការអភិវឌ្ឍនិងការធ្វើពិពិធកម្មសេដ្ឋកិច្ចជនបទ សំដៅកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ នៅតំបន់ជនបទនិងតំបន់ដាច់ស្រយាល និងដើម្បីសម្រាលផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាន នៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងឱនភាពសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក ទៅលើក្រុមជនងាយរងគ្រោះ និងអ្នកក្រ ។

- ធនធានដែលត្រូវការជាចាំបាច់ ដើម្បីពង្រីកសេវាសង្គមកិច្ច សំដៅឈានទៅសម្រេចបាននូវ ចំណុចដៅទាំងឡាយនៃ *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* ។
- ធនធានដែលត្រូវការជាចាំបាច់ ដើម្បីពង្រឹងសមត្ថភាពនៃស្ថាប័នរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងការបង្កើតកម្មវិធី និងការផ្តល់នូវសេវាកម្ម ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ។

៥៧២. *រាជរដ្ឋាភិបាល* បានកំណត់ចំណុចដៅនៃតម្រូវការវិនិយោគរបស់វិស័យសាធារណៈ ដែលអាចមានតម្លៃប្រមាណ *២៥ ៧៤០,៦ ពាន់លានរៀល (ស្មើនឹង ៦,២៧៨ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក)* ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាល សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* ។ តម្លៃប៉ាន់ស្មាននេះ រួមបញ្ចូលនូវ : *(១)* តម្រូវការវិនិយោគមូលធនសម្រាប់វិស័យសាធារណៈ ដែលអាចមានប្រមាណ *១៧ ៥៤០,៦ពាន់លានរៀល (ស្មើនឹង ៤ ២៧៨,២ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) (២) ធនធានដែលត្រូវការជាចាំបាច់ ដើម្បីផ្តល់ការគាំទ្រដែលមានគោលដៅច្បាស់លាស់ ដល់ការអភិវឌ្ឍនិងការធ្វើពិពិធកម្មសេដ្ឋកិច្ចជនបទ សំដៅកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ នៅតំបន់ជនបទនិងតំបន់ដាច់ស្រយាល និង ផ្តល់ការគាំទ្របន្ទាន់ដល់ការសម្រាលផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាន នៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងឱនភាព សេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក ទៅលើក្រុមជនងាយរងគ្រោះនិងអ្នកក្រ* ដែលអាចមានប្រមាណ *៤ ១០០,០ ពាន់លានរៀល (ស្មើនឹង ១ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក) (៣) ធនធានដែលត្រូវការជាចាំបាច់ ដើម្បីពង្រីកសេវាសង្គមកិច្ច សំដៅឈានទៅសម្រេចបាននូវចំណុចដៅទាំងឡាយនៃគោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* ដែលអាចមានប្រមាណ *២ ០៥០,០ ពាន់លានរៀល (ស្មើនឹង ៥០០លានដុល្លារអាមេរិក)* និង *(៤) ធនធានដែលត្រូវការជាចាំបាច់ ដើម្បីពង្រឹងសមត្ថភាពស្ថាប័នរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា ក្នុងការបង្កើតកម្មវិធីនិងការផ្តល់នូវសេវាកម្មប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព* ដែលអាចមានប្រមាណ *២ ០៥០,០ពាន់លានរៀល (ស្មើនឹង ៥០០លានដុល្លារអាមេរិក)* ។

តារាងទី២៥ : ចំណុចដៅនៃការកៀរគរធនធាន សម្រាប់ការវិនិយោគរបស់វិស័យសាធារណៈ ឆ្នាំ២០០៩-២០១៣

តម្រូវការវិនិយោគវិស័យសាធារណៈ	២០០៩-២០១៣	
	ពាន់លានរៀល	ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក
១. វិនិយោគមូលធន របស់វិស័យសាធារណៈ (ការព្យាករម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច)	១៧ ៥៤០,៦	៤,២៧៨
២. ការគាំទ្រដែលមានគោលដៅច្បាស់លាស់ ដល់ការអភិវឌ្ឍនិងពិពិធភាវូបនីយកម្មសេដ្ឋកិច្ចជនបទ ដើម្បីកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រនៅតំបន់ជនបទនិងតំបន់ដាច់ស្រយាល និង ដើម្បីសម្រាលផលប៉ះពាល់អវិជ្ជមាននៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងឱនភាព សេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក ដែលមានផលប៉ះពាល់ ទៅលើជនងាយរងគ្រោះនិងអ្នកក្រ	៤ ១០០,០	១,០០០
៣. ការពង្រីកសេវាសង្គមកិច្ច ដើម្បីឈានទៅសម្រេចបាននូវចំណុចដៅទាំងឡាយនៃ *គអសក*	២ ០៥០,០	០,៥០០
៤. ការគាំទ្រដល់ការពង្រឹងសមត្ថភាពនៃស្ថាប័នរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងការបង្កើតកម្មវិធី និងការផ្តល់នូវសេវាកម្ម ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព	២ ០៥០,០	០,៥០០
សរុប	***២៥ ៧៤០,៦***	***៦,២៧៨***

៥.២ ប្រភពធនធានដែលអាចមាន សម្រាប់ការធ្វើហិរញ្ញប្បទានដល់ចំណាយវិនិយោគសាធារណៈ

៥៧៣. ដោយផ្អែកលើ *ក្របខ័ណ្ឌចំណាយសម្រាប់រយៈពេលមធ្យម រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បានវិភាជថវិកាប្រមាណ *៤ ១២៦,៧ ពាន់លានរៀល (ស្មើនឹង ១,០០៦ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក)* សម្រាប់ចំណាយមូលធនរបស់វិស័យសាធារណៈ ដែលនឹងអាចជួយទាក់ទាញហិរញ្ញប្បទានពី ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ជាប្រពៃណីនិងមិនមែនប្រពៃណី និងវិស័យឯកជន ដើម្បីអនុវត្តបណ្តុំគម្រោងអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នៅក្នុង *នីតិកាលទី៤នៃរដ្ឋសភា* ។ តម្លៃលម្អៀងនៃតម្រូវការវិនិយោគសរុបរបស់វិស័យសាធារណៈ *(តម្រូវការវិនិយោគសរុប - ហិរញ្ញប្បទានក្នុងស្រុកដោយរាជរដ្ឋាភិបាល = ២៥ ៧៤០,៦ - ៤ ១២៦,៧)* ដែលមានប្រមាណជាង *២១ ៦១៣,៩ ពាន់លានរៀល ស្មើនឹង ៥,២៧១ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក* សម្រាប់រយៈពេលប្រាំឆ្នាំ ២០០៩-២០១៣ ឬ ប្រមាណ *៤ ៣២១ ពាន់លានរៀល (ស្មើនឹង ១,០៥៤ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក)* ក្នុងមួយឆ្នាំ អាចត្រូវបានធ្វើហិរញ្ញប្បទាន ពីប្រភព ដូចខាងក្រោម :

- ជំនួយឥតសំណងពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេសជាប្រពៃណី (ភាគច្រើន ពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទ្វេភាគី ពហុភាគី និងអង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល) ។
- កម្ចីសម្បទានពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស (ភាគច្រើនពី *ស្ថាប័នហិរញ្ញវត្ថុពហុភាគី* និងទ្វេភាគី សំខាន់ៗ) ។
- ធនធានពីប្រភពដៃគូអភិវឌ្ឍន៍មិនមែនប្រពៃណី (ជំនួយឥតសំណង និងកម្ចីពាក់កណ្តាលសម្បទាន) ។
- ចំណូលថ្មីៗដែលអាចបានមកពី ការអភិវឌ្ឍឧស្សាហកម្មអាជីវកម្មរ៉ែ (ប្រេង ឧស្ម័ន និងធនធានរ៉ែ) នៅពេលដែលអាជីវកម្មនេះ ត្រូវបានដំណើរការជាលក្ខណៈពាណិជ្ជកម្ម ។

៥៧៤. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* មានជំនឿជឿជាក់ថា តម្រូវការវិនិយោគសម្រាប់វិស័យសាធារណៈ ដែលមានប្រមាណ *៤ ៣២១ ពាន់លានរៀល (ស្មើនឹង ១,០៥៤ ពាន់លានដុល្លារអាមេរិក)* ក្នុងមួយឆ្នាំ អាចនឹងទទួលបាន ពីការបន្តគាំទ្រពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ជាប្រពៃណីនិងមិនមែនប្រពៃណី និងពីចំណូលបន្ថែមថ្មីពី ប្រេង ឧស្ម័ន និងធនធានរ៉ែ នៅពេលដែលអាជីវកម្មនេះ ត្រូវបានដំណើរការជាលក្ខណៈពាណិជ្ជកម្ម។

៥៧៥. ដោយផ្អែកលើកិច្ចព្រមព្រៀងនៃភាពជាដៃគូរវាង ប្រទេសអភិវឌ្ឍនិងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ នៅក្នុងវេទិការបស់ *អង្គការសម្រាប់កិច្ចសហប្រតិបត្តិការសេដ្ឋកិច្ចនិងអភិវឌ្ឍន៍/គណៈកម្មាធិការជំនួយអភិវឌ្ឍន៍ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ចង់ឃើញដៃគូអភិវឌ្ឍន៍បង្កើតកម្មវិធីសកម្មភាពបន្ទាន់ ក្នុងការផ្តល់ហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ តាមរយៈ *"ការគាំទ្រថវិកា"* ដោយផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងការអនុវត្តការងារដែលមានលក្ខណៈអាចវាស់វែងបាន ជាបរិមាណនិងគុណភាពនៅក្នុងវិស័យជ្រើសរើសនីមួយៗ ។ ការប្រកាន់យកនូវវិធីសាស្ត្រ *ការគាំទ្រថវិកា* អាចផ្តល់សារៈប្រយោជន៍ ក្នុងបីរូបភាព : (១) វិធីសាស្ត្រនេះ នឹងបង្កើនភាពជាម្ចាស់និងភាពជាអ្នកដឹកនាំរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* លើអាទិភាពគោលនយោបាយ និងកម្មវិធី នៃការអភិវឌ្ឍ (២) *ការគាំទ្រថវិកា* នឹងអាចធ្វើឱ្យមាន ការតាមដានត្រឹមត្រូវជាងមុន

និងតម្លាភាពក្នុងការងារគណនេយ្យ ក្នុងការប្រើប្រាស់ជំនួយពីបរទេស និង (៣) *ការគាំទ្រថវិកា* នឹងលើកកម្ពស់ការគ្រប់គ្រងនិងគណនេយ្យភាព តាមរយៈ យន្តការដែលមានលក្ខណៈប្រជាធិបតេយ្យ ក្នុងការទទួលនិងប្រើប្រាស់ថវិកាពីបរទេស ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តផ្តល់សារៈសំខាន់លើ ការឈានទៅរកអនុវត្ត *ការគាំទ្រថវិកា* ដែលជាយន្តការដ៏សមស្របបំផុត សម្រាប់ផ្តល់ការគាំទ្រពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ។

៥៧៦. ដើម្បីពង្រឹង ការតម្រឹមនិងសុខដុមនីយកម្ម នូវកម្មវិធីសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ជាមួយនឹង អាទិភាពទាំងឡាយរបស់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣ រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ជំរុញឱ្យដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទាំងអស់ ផ្តល់ការគាំទ្រដល់ការរៀបចំឱ្យមានការគ្រប់គ្រងតាម *អភិក្រមគ្រប់គ្រងទូទាំងវិស័យ* នៅក្នុងវិស័យសំខាន់ៗមួយចំនួន និងផ្តល់ជំនួយរបស់ខ្លួន តាមរូបភាពមួយដែលមានកិច្ចសម្របសម្រួលគ្នា ដើម្បីអនុវត្ត *អភិក្រមគ្រប់គ្រងទូទាំងវិស័យ* សំដៅឈានទៅសម្រេចបាននូវ ការពួតផ្តុំកម្លាំងគ្នាប្រកបដោយសង្គតិភាព និងការចៀសវាងបាននូវការអនុវត្តត្រួតគ្នា ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ទទួលស្គាល់ថា ដំណើរការការងាររបស់ *ក្រុមការងារបច្ចេកទេសចម្រុះរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលនិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍* ចាំបាច់ត្រូវតែ ពិនិត្យឡើងវិញនិងពង្រឹង ដើម្បីអនុវត្តភារកិច្ចដ៏សំខាន់ ខាងលើនេះ ។

៥៧៧. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងធ្វើការជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ដើម្បីពង្រឹងយន្តការ *ក្រុមការងារបច្ចេកទេសចម្រុះរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលនិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍* ដែលមាននៅពេលបច្ចុប្បន្ននេះ សំដៅបង្កើនប្រសិទ្ធភាព ជាពិសេស ប្រសិទ្ធភាពក្នុងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការបច្ចេកទេស សម្រាប់អភិវឌ្ឍន៍ធនធានមនុស្ស និងសមត្ថភាពស្ថាប័ន ព្រមទាំង ដើម្បីពង្រឹងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការ ក្នុងចំណោមអ្នកមានចំណែកពាក់ព័ន្ធទាំងអស់ ក៏ដូចជា ដើម្បីលុបបំបាត់កង្វល់ពីបន្ទុកបន្ថែមនៃការចូលរួមនៅក្នុង *ក្រុមការងារបច្ចេកទេសចម្រុះរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលនិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍* ដោយក្រសួង-ស្ថាប័នរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល និងស្ថាប័នដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងពិនិត្យសិក្សាអំពី ជម្រើសទាំងអស់ក្នុងនោះ រួមមាន :

- ការកម្រិតនូវចំនួនសមាជិកនៃដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ នៅក្នុង *ក្រុមការងារបច្ចេកទេសចម្រុះរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលនិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍* ឱ្យនៅត្រឹមតែដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ទាំងឡាយណា ដែលផ្តល់ហិរញ្ញប្បទានដល់វិស័យដែលពាក់ព័ន្ធនឹងក្រុមការងារបច្ចេកទេសនោះ ។ ចំណែកឯដៃគូអភិវឌ្ឍន៍មួយចំនួនផ្សេងទៀត អាចធ្វើការសម្រេចចិត្តចូលរួមកិច្ចប្រជុំរបស់ *ក្រុមការងារបច្ចេកទេសចម្រុះរវាងរាជរដ្ឋាភិបាលនិងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍* ក្នុងឋានៈជាអ្នកសង្កេតការណ៍ ។
- ដើម្បីបង្កើនគុណភាពនៃការពិភាក្សា នៅក្នុងក្រុមការងារបច្ចេកទេសចម្រុះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ចង់ឃើញមានការចូលរួមរបស់មន្ត្រី ដែលមានគុណសម្បត្តិផ្នែកបច្ចេកទេសគ្រប់គ្រាន់ ក្នុងការផ្តល់គាំទ្រដល់វិស័យដែលពាក់ព័ន្ធនឹងក្រុមការងារនីមួយៗ ហើយ ការចូលរួមរបស់មន្ត្រីដែលទើបចូលបម្រើការងារថ្មី គ្មានបទពិសោធន៍គ្រប់គ្រាន់ និងមន្ត្រីរដ្ឋបាល មិនមែនជាប្រការ ដែលគួរលើកទឹកចិត្តឱ្យមាន នោះទេ ។

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា លើកទឹកចិត្តយ៉ាងខ្លាំង ដល់ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ឱ្យទាញយកអត្ថប្រយោជន៍ពី ទីប្រឹក្សាបច្ចេកទេសទាំងឡាយ ដែលត្រូវបានស្វែងរក ឱ្យមកបម្រើការងារ នៅក្នុងវិស័យពាក់ព័ន្ធនឹងក្រុមការងារបច្ចេកទេស ដោយហិរញ្ញប្បទានរបស់ខ្លួន ដោយតម្រូវឱ្យទីប្រឹក្សាបច្ចេកទេសទាំងនោះ មកធ្វើការងារដោយផ្ទាល់ នៅក្នុងប្រទេស ។ អត្ថប្រយោជន៍នៃវិធីសាស្ត្រដែលបានលើក ឡើងសម្រាប់ស្ថាប័នដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ គឺធ្វើការលុបបំបាត់បាននូវការចំណាយបន្ថែមទៀតសម្រាប់ ជ្រើសរើសមន្ត្រីបន្ថែម ដើម្បីចូលរួមនៅក្នុងការងារ របស់ក្រុមការងារបច្ចេកទេសចម្រុះ ។

៥៧៨. កិច្ចព្រមព្រៀងកម្រិតខ្ពស់មួយ ថ្នាក់ពិភពលោក ស្ដីពីភាពដៃគូ ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដើម្បីជួយដល់បណ្ដាប្រទេសក្រីក្រ ឆ្ពោះទៅសម្រេចបាន *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* និង ដើម្បីផ្ដល់ធនធាន ដែលតម្រូវការសម្រាប់គោលបំណងនេះ ។ នៅក្នុងស្មារតីនៃភាពជាដៃគូកម្រិតសាកលនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តជំរុញដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ឱ្យយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ក្នុងការធានាថា ជំនួយរបស់ខ្លួន នឹងត្រូវតម្រឹមយ៉ាងពេញលេញ មកជាមួយនឹង *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម* សំដៅសម្រេចបាននូវគោលនយោបាយអាទិភាពទាំងឡាយរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* នៅក្នុងកម្រិតនៃការអនុវត្តជាក់ស្តែង ហើយមិនមែនគ្រាន់តែ នៅក្នុងកម្រិតគោលនយោបាយឬគោលទស្សនៈ រួមៗប៉ុណ្ណោះទេ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ជំរុញដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ឱ្យ (១) ធ្វើការបំបែរឱ្យបានលឿន នូវធនធានទាំងឡាយចេញពី ការងារមានអាទិភាពតិច ដែលឥឡូវនេះកំពុងទទួលហិញ្ញប្បទាន (២) ធ្វើការប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំងដើម្បីកាត់បន្ថយឱ្យបានច្រើននូវរូបភាពខុសៗគ្នានៃ "ជំនួយទោល" ហើយ យកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ ក្នុងការសម្រេចឱ្យបាននូវ "*ការផ្ទេរពិត* " នៃធនធានអភិវឌ្ឍន៍ ឱ្យបានទៅដល់ អ្នកត្រូវទទួលផលប្រយោជន៍ទាំងឡាយ ជាក្រុមជនងាយរងគ្រោះនិងអ្នកក្រ និង (៣) ធ្វើការពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់ស្ថាប័ននៃ*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក្នុងការបង្កើតកម្មវិធីនិងការផ្ដល់នូវសេវាកម្ម ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ដើម្បីសម្រេចបាននូវចំណុចដៅទាំងឡាយរបស់ *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* ។

៥.៣ ការកំណត់កម្មវិធីចំណាយ : ចំណាយវិនិយោគសាធារណៈ និង ហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍

៥៧៩. ដូចបានគូសបញ្ជាក់ខាងលើ *រាជរដ្ឋាភិបាល* កំពុងចាត់វិធានការជាក់លាក់មួយចំនួន ដើម្បីពង្រឹង និងកែលម្អ ការធ្វើសុខដុមនីយកម្មនូវ ការងារផែនការ ការចំណាយវិនិយោគសាធារណៈរបស់រដ្ឋ និងការបែងចែកនិងប្រើប្រាស់ហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ។ *ក្រុមការងារដឹកនាំ* កិច្ចការនេះ ដែលមានសមាសភាពមកពីស្ថាប័នកណ្ដាលបួន ហើយដឹកនាំដោយ *ក្រសួងផែនការ* ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌនៃ *កម្មវិធីកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ* ។ *ក្រុមការងារដឹកនាំ* កិច្ចការនេះ មានភារកិច្ច ដូចខាងក្រោម :

- ពិនិត្យឡើងវិញនូវ តួនាទីរបស់ក្រសួង-ស្ថាប័នរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ព្រមទាំង យន្តការនិងនីតិវិធីនានា ដែលពាក់ព័ន្ធនឹង ដំណើរការនៃការងារផែនការសម្រាប់ការគ្រប់គ្រង និងដំណើរការនៃ ការគ្រប់គ្រង ការសម្របសម្រួល និងការអនុវត្ត ចំណាយវិនិយោគសាធារណៈ និងហិរញ្ញប្បទានសហ-ប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ។
- លើកឡើងនូវវិធានការ ក្នុងការធ្វើសុខដុមនីយកម្មនូវ ចំណាយវិនិយោគសាធារណៈ និង ការបែងចែក និងប្រើប្រាស់ហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ដើម្បីធានាឱ្យមានភាពស៊ីសង្វាក់ជាមួយគ្នាទៅវិញទៅមក សំដៅរៀបចំនូវផែនការចំណាយថវិកាជាតិមួយ ឱ្យមាន លក្ខណៈសមស្របនិងទូលំទូលាយគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ និងមានសង្គតិភាពជាមួយនឹង *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២ ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ* និង *យុទ្ធសាស្ត្រតាមវិស័យ* ដូចមានចែងនៅក្នុង *ផែនការសកម្មភាពស្តីពី សុខដុមនីយកម្មការតម្រឹម និង លទ្ធផល* និង *កម្មវិធីកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុសាធារណៈ*។

៥៨០. ដូចបានលើកឡើងនៅក្នុងជំពូកទី៣ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* កំពុងពង្រឹងទំនាក់ទំនង រវាងដំណើរការទាំងឡាយដែល : (១) កំណត់តម្រូវការវិនិយោគសាធារណៈដែលមានអាទិភាពខ្ពស់ ដែលបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុង ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ៥ឆ្នាំ កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ បីឆ្នាំរំកិល (២) កៀរគរធនធានក្រៅប្រទេស ពី ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ប្រពៃណី និងមិនមែនប្រពៃណី (៣) រៀបចំក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រថវិកា ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងបន្តធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវវិធីសាស្ត្រក្នុងការរៀបចំ ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ និងការរៀបចំកញ្ចប់ថវិកាសម្រាប់វិនិយោគសាធារណៈ ដែលជាឧបករណ៍មួយ សម្រាប់ដំណើរការ និងការផ្តល់ហិរញ្ញប្បទានដល់ ការអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព ដែលមានចែងនៅក្នុង ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ ។ ដំណើរការនៃការរៀបចំកម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ បីឆ្នាំរំកិល នឹងត្រូវបានពង្រឹង ដើម្បីធានាថា : (១) តម្រូវការចំណាយចរន្តបន្ថែម នៃគម្រោងដែលបានស្នើឡើង ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយថវិកាប្រចាំឆ្នាំ គឺជាផ្នែកដ៏សំខាន់មួយនៃព័ត៌មានដែលបានប្រមូលនៅក្នុងការរៀបចំកម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ បីឆ្នាំរំកិល និង (២) គម្រោងទាំងឡាយដែលដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងកម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ បីឆ្នាំរំកិល ត្រូវបានធ្វើចំណាត់ថ្នាក់អាទិភាព (ក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងឡាយរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងធ្វើចំណាត់ថ្នាក់អាទិភាពចំពោះគម្រោងទាំងឡាយរបស់ខ្លួន ហើយ ក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងនោះនឹងស្វែងរកធនធាន សម្រាប់អនុវត្តគម្រោង នៅក្នុងដំណាក់កាលនៃកម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ ដោយគិតគូរដល់ស្ថានភាពរួមនៃម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច និងស្ថានភាពនៃប្រភពធនធានក្រៅប្រទេសដែលត្រូវកៀរគរ ដោយផ្អែកលើស្ថាន-ការណ៍ថ្មីៗ ។

៥៨១. *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នឹងធានាថា មានតែកម្មវិធីនិងគម្រោងទាំងឡាយណា ដែលបានដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងកម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ បីឆ្នាំរំកិល ប៉ុណ្ណោះទេ ដែលត្រូវបានយកទៅពិនិត្យពិចារណា សម្រាប់ការធ្វើហិរញ្ញប្បទាន

ក្នុងដំណាក់កាលនៃការរៀបចំ *ក្របខ័ណ្ឌយុទ្ធសាស្ត្រថវិកា* នៅពេលណាដែលគុណភាពនៃការរៀបចំកម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ បីឆ្នាំរំកិល ត្រូវបានកែលម្អ ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ក៏ធានាផងដែរថា ការកៀរគរធនធាន នឹងត្រូវផ្តោតលើ ការស្វែងរកហិរញ្ញប្បទាន សម្រាប់គម្រោងនិងកម្មវិធីទាំងឡាយ ដែលបានដាក់បញ្ចូលក្នុង *កម្មវិធីវិនិយោគសាធារណៈ* ។ ដើម្បីធានាឱ្យមានការតម្រឹមប្រសើរជាងមុន នូវធនធានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ជាមួយនឹងអាទិភាពនៃវិនិយោគសាធារណៈរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* នោះ ក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងឡាយ ត្រូវយកទិន្នន័យស្តីពី ការផ្តល់ថវិកាជាក់ស្តែងនិងការផ្តល់ថវិកាគ្រោងទុកជាមុន ដែលត្រូវបានប្រមូលប្រចាំឆ្នាំ ដោយ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ពីដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ទៅធ្វើការវិភាគ ។ ទិន្នន័យទាំងនេះ នឹងត្រូវផ្តល់ទៅឱ្យក្រសួង-ស្ថាប័ននីមួយៗ ដើម្បីឱ្យក្រសួង-ស្ថាប័ននោះ : (១) ពិនិត្យមើលឡើងវិញនិងផ្ទៀងផ្ទាត់ថា ព័ត៌មានស្តីពីការផ្តល់ថវិកា ដែលត្រូវបានរាយការណ៍ជាព័ត៌មានសម្រាប់ក្រសួង-ស្ថាប័នផ្ទាល់ពិតមែន និង (២) ផ្តល់ព័ត៌មានត្រឡប់ទៅវិញអំពី កម្មវិធីនិងគម្រោងទាំងឡាយ ដែលត្រូវបានផ្តល់ហិរញ្ញប្បទានរួចហើយ ដោយបញ្ជាក់ពី កម្មវិធីនិងគម្រោងទាំងឡាយដែលត្រូវបានតម្រឹម មកជាមួយនឹងអាទិភាពរបស់ *ផយអជ* និង កម្មវិធីនិងគម្រោងទាំងឡាយដែលមិនត្រូវបានតម្រឹម មកជាមួយនឹងអាទិភាពរបស់ *ផយអជ* ។

៥៨២. ការកែលម្អជាលក្ខណៈវិធីសាស្ត្រទាំងអស់នេះ នឹងធានាឱ្យមាន ទំនាក់ទំនងជិតស្និទ្ធរវាង គោលនយោបាយ អាទិភាព សកម្មភាព កម្មវិធី និង គម្រោង ទាំងឡាយរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ដែលក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធមានគម្រោងនឹងចាត់ចែងដំណើរការ ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាព និង ធនធានវិនិយោគសាធារណៈ ដែលចាំបាច់ សម្រាប់ការអនុវត្តបណ្តាផែនការសកម្មភាពដែលបានលើកឡើង ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត វិធីសាស្ត្រនេះ នឹងធ្វើឱ្យមានទំនាក់ទំនងប្រសើរជាងមុន រវាងតម្រូវការវិនិយោគសាធារណៈ ដែលបានកំណត់នៅក្នុងដំណើរការការងារផែនការ និង ថវិកាវិនិយោគសាធារណៈរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* និង ហិរញ្ញប្បទានសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ដែលនឹងបង្ហាញពីស្ថានភាពនៃការធ្វើហិរញ្ញប្បទានរយៈពេលមធ្យម សម្រាប់ *រាជរដ្ឋាភិបាល* ក្នុងការអនុវត្ត *ផយអជ* ។ ប្រការទាំងអស់នេះ ក៏នឹងធានាឱ្យមានការលើកកម្ពស់ ផងដែរ នូវប្រសិទ្ធភាពនិងភាពសក្តិសិទ្ធ នៃការវិភាជធនធាន ដោយផ្សារភ្ជាប់ជាមួយ និង ដើម្បី ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើងនូវភាពគ្រប់ជ្រុងជ្រោយនៃថវិកាជាតិ ដែលគ្របដណ្តប់ទាំង ថវិកាសម្រាប់ចំណាយចរន្ត និងចំណាយមូលធន ។

៥៨៣. សម្រាប់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ការវិភាជចំណាយចរន្ត ដោយក្រសួង-ស្ថាប័ន នៅក្នុង *ក្របខ័ណ្ឌចំណាយរយៈពេលមធ្យម* គឺបានបង្ហាញ នៅក្នុង *តារាងទី១៤* នៃ *ជំពូកទី៣* ។ ការវិភាជចំណាយមូលធន និងចំណាយសម្រាប់វិធានការពិសេសៗ ដើម្បីសម្រាលផលប៉ះពាល់ នៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុនិងឱនភាពសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោកមកលើ សេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា និង ក្រុមជនងាយរងគ្រោះនិងអ្នកក្រ ត្រូវបានបង្ហាញ នៅក្នុង *តារាងទី២៥* ។

តារាងទី២៦ : ទិន្នន័យរបស់ជំនួយអេជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣ តាមវិស័យ

វិស័យ	បរិមាណវិភាជន៍		ភាគរយ	ជនបទ	ភាគរយ	ទីប្រជុំជន	ភាគរយ
	ពាន់លានរៀល	លានដុល្លារអាមេរិក					
វិស័យសង្គមកិច្ច							
អប់រំ : (ក្នុងនោះ ការអប់រំមូលដ្ឋាន ៦០%) [២]	៣ ០៨៨,៩	៧៥៣,៤	១២,០	១ ៨៥៣,៣	៦០,០	១២៣៥,៦	៤០,០
បច្ចេកទេស និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ	១ ០២៩,៦	២៥១,១	៤,០	៥១៤,៨	៥០,០	៥១៤,៨	៥០,០
សុខាភិបាល	៣ ០៨៨,៩	៧៥៣,៤	១២,០	២ ១៦២,២	៧០,០	៩២៦,៧	៣០,០
កម្មវិធីដើម្បីជួយកាត់បន្ថយផលប៉ះពាល់ដែលបណ្តាលមកពីវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុពិភពលោកលើជនងាយរងគ្រោះ	១០២៩,៦	២៥១,១	៤,០	៨២៣,៧	៨០,០	២០៥,៩	២០,០
សរុប	**៨ ២៣៧,០**	**២០០៩,០**	**៣២,០**	**៥៣៥៤,០**	**៦៥,០**	**២៨៨៣,០**	**៣៥,៥**
វិស័យសេដ្ឋកិច្ច							
កសិកម្មនិងការគ្រប់គ្រងដីធ្លី : ក្រៅពីដំណាំ [៣]	១ ០២៩,៦	២៥១,១	៤,០	៩៧៨,១	៩៥,០	៥១,៥	៥,០
ដំណាំតាមរដូវ : ស្រូវ និង ផ្សេងៗ	១ ០២៩,៦	២៥១,១	៤,០	១ ០២៩,៦	១០០	០,០	០,០
អភិវឌ្ឍន៍ជនបទ [៤]	៣ ០៨៨,៩	៧៥៣,៤	១២,០	៣ ០៨៨,៩	១០០	០,០	០,០
កម្មន្តសាល រ៉ែ និងពាណិជ្ជកម្ម [៥]	១ ០២៩ ៦	២៥១,១	៤,០	៤១១,៨	៤០,០	៦១៧,៨	៦០,០
សរុប	**៦ ១៧៧,៧**	**១ ៥០៦,៨**	**២៤,០**	**៥ ៥០៨,៤**	**៨៩,២**	**៦៦៩,៣**	**១០,៨**
ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ							
ដឹកជញ្ជូន (ផ្លូវថ្នល់ កំពង់ផែ ផ្លូវដែក អាកាសចរ) [៦]	៣ ០៨៨,៩	៧៥៣,៤	១២,០	១ ៥៤៤,៤	៥០,០	១,៥៤៤,៥	៥០,០
ទឹក និងអនាម័យ (មិនគិតនៅជនបទ) [៧]	១ ០២៩,៦	២៥១,១	៤,០	២៥៧,៤	២៥,០	៧៧២,២	៧៥,០
ថាមពល និងអគ្គិសនី [៨]	១ ០២៩ ៦	២៥១,១	៤,០	៥១៤,៨	៥០,០	៥១៤,៨	៥០,០
ប្រៃសណីយ និងទូរគមនាគមន៍ [៩]	២៥៧,៤	៦២,៨	១,០	១២៨,៧	៥០,០	១២៨,៧	៥០,០
សរុប	**៥ ៤០៥,៥**	**១ ៣១៨,៤**	**២១,០**	**២ ៤៤៣,៣**	**៤៥,២**	**២ ៩៦២,២**	**៥៤,៨**
សេវាកម្ម និងកម្មវិធីអន្តរវិស័យ							
ការបញ្ជ្រាបយេនឌ័រ [១០]	៣៨៦,១	៩៤,២	១,៥	១១៥,៧	៣០,០	២៧០,៤	៧០,០
ទេសចរណ៍	៥១៤,៨	១២៥,៦	២,០	១២៨,៧	២៥,០	៣៨៦,១	៧៥,០
បរិស្ថាន និងការអភិរក្ស [១១]	១ ០២៩,៦	២៥១,១	៤,០	៩២៦,៨	៩០,០	១០២,៨	១០,០
សហគមន៍ និងសេវាកម្មសង្គម	១ ០២៩,៦	២៥១,១	៤,០	៧៧២,២	៧៥,០	២៥៧,៤	២៥,០
វប្បធម៌ និងសិល្បៈ	៣៨៦,២	៩៤,២	១,៥	១៩៣,១	៥០,០	១៩៣,១	៥០,០
អភិបាលកិច្ច និងរដ្ឋបាល [១២]	២ ០៥៩,២	៥០២,២	៨,០	៨២៣,៧	៤០,០	១ ២៣៥,៥	៦០,០
សរុប	**៥ ៤០៥,៥**	**១ ៣១៨,៤**	**២១,០**	**២ ៩៦២,២**	**៥៤,៨**	**២,៤៤៣,៣**	**៤៥,២**
មិនទាន់បែងចែក [១៣]	៥១៤,៨	១២៥,៦	២,០	២៥៧,៤	៥០,០	២៥៧,៤	៥០,០
សរុបរួម [១៤]	**២៥ ៧៤០,៦**	**៦ ២៧៨,២**	**១០០,០**	**១៦ ៥២៥,៤**	**៦៤,២**	**៩ ២១៥,២**	**៣៥,៨**

កំណត់ពន្យល់ :

១. ក. បរិមាណតាមវិស័យនីមួយៗ រួមមាន : ធនធានដែលបានមកពីគ្រប់ប្រភពទាំងអស់ : រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស (ចំណាយផ្ទាល់ដោយដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ក្រៅប្រទេស ឬតាមរយៈរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា) ។

ខ. ចំណាយមូលធន ចំណាយចរន្តបន្ថែម ជំនួយបច្ចេកទេស ចំណាយក្នុងការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ប្រមូលទិន្នន័យ ការថែរក្សាគេហទំព័រ ។

គ. តួលេខជនបទ-ទីប្រជុំជន ជាតួលេខចង្អុលបង្ហាញជាកំណត់សម្គាល់ និងត្រូវផ្តោតការយកចិត្តទុកដាក់លើ ។

ឃ. បរិមាណទាំងនេះ ក៏រួមបញ្ចូលផងដែរនូវប្រាក់ឧបត្ថម្ភទាំងអស់ទៅថ្នាក់ខេត្ត ស្រុក និងឃុំ ដែលនឹងត្រូវអនុវត្តដោយថ្នាក់ទាំងនោះ ។

២. ក. រួមបញ្ចូលទាំង យុវជន និងកីឡា ។

ខ. ៦០ភាគរយ នៃចំនួនសរុប នឹងត្រូវបែងចែកសម្រាប់ការអប់រំមូលដ្ឋាន ។

៣. រួមបញ្ចូលទាំង ការនេសាទ ការបោសសម្អាតមីន និងសកម្មភាពផ្សេងៗ លើកលែងតែដំណាំ"តាមរដូវ" ហើយមិនរាប់បញ្ចូលព្រៃឈើ ដែលបានបង្ហាញ នៅក្នុងផ្នែកបរិស្ថាននិងការអភិរក្ស ។

៤. ការអភិវឌ្ឍជនបទ : រួមបញ្ចូលទាំង ផ្លូវលំ ទីផ្សារ ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ ការផ្គត់ផ្គង់ទឹកនិងអនាម័យ ការងារអនុវត្តដោយ *គ.ជ.អ.ប.*។

៥. រួមបញ្ចូលនូវ : មូលដ្ឋានពិពិធកម្មសេដ្ឋកិច្ច ការបង្កើតការងារ និងបញ្ហាកម្លាំងពលកម្ម ។

៦. ដោយមិនរួមបញ្ចូលនូវ : ផ្លូវជនបទ និង ផ្លូវជាតិនិងផ្លូវខេត្ត មានផលប្រយោជន៍ដល់តំបន់ជនបទ ដូច្នេះផ្លូវទាំងពីរប្រភេទនេះមានសមាមាត្រ ៥០ភាគរយ ដែលនឹងត្រូវរួមចំណែកដោយវិស័យឯកជន និងរួមបញ្ចូលចំណាយបន្ថែមលើការថែទាំ ។

៧. មិនរាប់បញ្ចូលនូវសកម្មភាពនៅតំបន់ជនបទ ដែលបានកំណត់នៅក្នុងការអភិវឌ្ឍជនបទ ។

៨. ភាគច្រើនបំផុតនៃការវិនិយោគក្នុងវិស័យនេះ គប្បីត្រូវជំរុញលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការចូលរួមពីវិស័យឯកជន ។

៩. ភាគច្រើនបំផុតការវិនិយោគក្នុងវិស័យនេះ គប្បីត្រូវជំរុញលើកទឹកចិត្តឱ្យមានការចូលរួមពីផ្នែកឯកជន ។

១០ ជាពិសេស សម្រាប់ការបង្កើតការយល់ដឹងនិងការបញ្ជ្រាប ។ វិស័យនីមួយៗផ្សេងទៀត នឹងបញ្ចូលសកម្មភាពនានាទៅក្នុងការងាររបស់គេ ។

១១ រួមបញ្ចូលទាំងព្រៃឈើ ។

១២ រួមបញ្ចូលទាំង :

ក. កំណែទម្រង់ទាំងអស់ ដូចជា កំណែទម្រង់ច្បាប់និងប្រព័ន្ធតុលាការ កំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ កំណែទម្រង់ម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច កំណែទម្រង់សារពើពន្ធ និងកំណែទម្រង់ផ្សេងៗទៀត ។

ខ. ការសិក្សានិងការអង្កេតរបស់វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ ដូចជា ជំរឿនប្រជាជនឆ្នាំ២០០៨ ការវាយតម្លៃភាពក្រីក្រ អង្កេតសេដ្ឋកិច្ច-សង្គមកិច្ចកម្ពុជា ការតាមដានត្រួតពិនិត្យការអនុវត្ត *ផយអជ* ។ល។

គ. ការគ្រប់គ្រងកិច្ចសហប្រតិបត្តិការអភិវឌ្ឍន៍ ។ល។

ឃ. ការបោះឆ្នោតនានា ។

ង. សកម្មភាពរដ្ឋបាលសាធារណៈផ្សេងៗទៀត ។

១៣. បរិមាណបម្រុងទុកសម្រាប់បំពេលបន្ថែមពេលមានតម្រូវការ ។

១៤. ភាពខុសគ្នាបន្តិចបន្តួចក្នុងតួលេខសរុបនានា (ជនបទនិងទីប្រជុំជន) និងតួលេខសរុបរួម អាស្រ័យទៅនឹងការតម្រឹមលេខទសភាគ ។

ជំពូកទី៦

ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ការវាយតម្លៃ និងសូចនាករ-ចំណុចដៅសំខាន់ៗ

៥៨៤. ការតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃ ជាប្រចាំលើសកម្មភាពនានា ដែលអនុវត្តដោយ ក្រសួងនិងស្ថាប័ននានា គឺជា ការងារដ៏មានសារៈសំខាន់មួយ នៃដំណើរការការងារផែនការ ដើម្បីសម្រេចបាននូវ គោលដៅនិងចំណុចដៅទាំងឡាយនៃ បណ្តាគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី ៤ នៃរដ្ឋសភា* ។ វិធីសាស្ត្រនៃការតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃដ៏មានប្រសិទ្ធភាពមួយ ដែល បង្ហាញពីការវាយតម្លៃនូវវឌ្ឍនភាព ទៅតាមពេលវេលាកំណត់ និង រំលេចឡើងនូវបញ្ហាប្រឈមដែលបង្កភាពរាំងស្ទះ ក្នុងការអនុវត្តសកម្មភាព-កម្មវិធី-គម្រោង នានា ដែលបានកំណត់នៅក្នុងផែនការ គឺជា យន្តការផ្តល់ព័ត៌មាន ដ៏សំខាន់មួយសម្រាប់អ្នករៀបចំគោលនយោបាយ និង ថ្នាក់ដឹកនាំក្រសួង-ស្ថាប័ន (អ្នកទទួលខុសត្រូវក្នុងអនុវត្ត សកម្មភាព-កម្មវិធី-គម្រោង នានា ដែលបានកំណត់នៅក្នុងផែនការ) ដើម្បីធ្វើការ តម្រឹមតម្រង់ និង ការកែតម្រូវ ឡើងវិញទៅតាមដំណាក់កាលនីមួយៗ នូវបណ្តាអាទិភាពនៃកិច្ចប្រឹងប្រែងក្នុងការអភិវឌ្ឍ សំដៅសម្រេចបាននូវ គោលដៅនិងទិសដៅដែលបានកំណត់ ។ ការងារតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃដែលត្រូវអនុវត្ត អាចចែកចេញជា ពីរប្រភេទដាច់គ្នា ។ *ប្រភេទទីមួយ* រួមបញ្ចូលនូវ ការតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃ យ៉ាងទៀងទាត់ លើការអនុវត្តសកម្មភាព-កម្មវិធី-គម្រោង ទាំងឡាយ ដែលត្រូវធ្វើឡើង ដោយក្រសួង-ស្ថាប័ននីមួយៗ ។ របាយការណ៍ស្តីពីការតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃ សម្រាប់ប្រភេទទីមួយនេះ ផ្តល់នូវព័ត៌មានសំខាន់អំពី វឌ្ឍនភាព និង បញ្ហាប្រឈមដែលបង្កភាពរាំងស្ទះ ក្នុងការអនុវត្តសកម្មភាពនានា ដែលបានកំណត់នៅក្នុងផែនការ ។ ការលើកឡើងនៃរបាយការណ៍តាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃ ទាំងនេះ នឹងផ្តល់នូវព័ត៌មានចាំបាច់ ដែលអ្នកគ្រប់គ្រងកម្មវិធីនានាត្រូវការ សម្រាប់ ការតម្រឹមតម្រង់ និង ការកែតម្រូវ ឡើងវិញ នូវបណ្តាអាទិភាពសម្រាប់សកម្មភាពទាំងឡាយដែលត្រូវធ្វើ ដើម្បីសម្រេចបាន នូវ គោលដៅនិងទិសដៅរបស់ សកម្មភាព-កម្មវិធី-គម្រោង ទាំងឡាយ ដែលកំពុងត្រូវបានអនុវត្ត ។ *ប្រភេទទីពីរ* រួមបញ្ចូលនូវ ការតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃយ៉ាងទៀងទាត់ លើវឌ្ឍនភាពក្នុងការសម្រេចបាន នូវ លទ្ធផលរួមនៃការអភិវឌ្ឍ ដែលទទួលបានពីការអនុវត្ត *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ក៏ដូចជា លើការកំណត់នូវបញ្ហាប្រឈមនានា ដែលបានជួបប្រទះ នៅក្នុងការសម្រេចបាននូវលទ្ធផលរួមដែលបានកំណត់ ដោយផ្អែលលើ "*សូចនាករ-ចំណុចដៅ តាមដានត្រួតពិនិត្យសំខាន់ៗ របស់ ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣*" ។

៥៨៥. *រាជរដ្ឋាភិបាល* សូមឱ្យ ក្រសួង-ស្ថាប័ន និង ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ ទាំងអស់ ដែលកំពុងធ្វើហិរញ្ញប្បទានដល់សកម្មភាព-កម្មវិធី-គម្រោង នានា ផ្តល់នូវអាទិភាពខ្ពស់ ដល់ការតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃ យ៉ាងទៀងទាត់

លើការអនុវត្តផែនការសកម្មភាព សកម្មភាព-កម្មវិធី-គម្រោង ទាំងនោះ ហើយ ផ្ញើរបាយការណ៍ស្តីពីលទ្ធផលនៃការតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃ មក *ក្រសួងផែនការ* ដើម្បីឱ្យ *ក្រសួងផែនការ* អាចយក ព័ត៌មានដែលបានបង្ហាញ នៅក្នុងរបាយការណ៍ទាំងនោះ ទៅដាក់បញ្ចូលនៅក្នុង ការវាយតម្លៃរួម លើវឌ្ឍនភាពក្នុងការសម្រេចបានគោលដៅនិងចំណុចដៅ នៃការអភិវឌ្ឍ ដែលមានចែងនៅក្នុង *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ។

៥៨៦. ការបង្កើតនូវ "*សូចនាករនិងចំណុចដៅសំខាន់ៗសម្រាប់ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ* "ជាផ្នែកមួយ ដ៏សំខាន់នៃដំណើរការការងារផែនការ របស់*ផយអជ* ។ ក្នុងរយៈពេលជាងពីរឆ្នាំកន្លងទៅនេះ ការពិនិត្យឡើងវិញការពិភាក្សា និង ការពិគ្រោះយោបល់ ជាច្រើន លើ *សូចនាករសម្រាប់ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ* របស់ *ផយអជ ២០០៦-២០១០* ត្រូវបានរៀបចំធ្វើឡើង ហើយ បទពិសោធន៍ជាច្រើន ត្រូវដកស្រង់បាន ពីក្នុងការងារតាមដានត្រួតពិនិត្យ ការអនុវត្ត*ផយអជ ២០០៦-២០១០* ។ ឆ្លងតាមការរៀនសូត្រពីបទពិសោធន៍ ដែលកើតមានកន្លងមកប្រការសំខាន់ដែល ត្រូវបានឯកភាពគ្នានោះ គឺត្រូវធានាថា *សូចនាករនិងចំណុចដៅសំខាន់ៗសម្រាប់ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ* របស់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ត្រូវបំពេញនូវលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យ ចំនួនពីរ គឺថា : (១) សូចនាករនិងចំណុចដៅ ដែលបានស្នើឡើង ត្រូវជាសូចនាករដែលអាចវាស់វែង ហើយត្រូវធានាថា ទិន្នន័យសម្រាប់ការតាមដានត្រួតពិនិត្យលើ សូចនាករនិងចំណុចដៅទាំងនោះ អាចមានទាន់ពេលវេលា សម្រាប់ការប្រើប្រាស់ ឬក៏អាចប្រមូលបាន តាមពេលកំណត់ (២) ក្រសួងឬស្ថាប័នមួយរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ត្រូវបានកំណត់ ហើយបានយល់ព្រម ធ្វើជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ ក្នុងការតាមដានត្រួតពិនិត្យនិងវាយតម្លៃលើការវិវត្តប្រែប្រួល នៃសូចនាករនិងចំណុចដៅទាំងនោះ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ *អនុក្រុមការងារ* របស់ *ក្រុមការងារបច្ចេកទេសចម្រុះផែនការនិងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ* ត្រូវបានបង្កើតឡើង ដើម្បីរៀបចំ តារាងបញ្ជី សូចនាករសំខាន់ៗ សម្រាប់ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ ដែលអាចមានសម្រាប់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ដោយផ្អែកលើការងារទាំងឡាយដែលបានអនុវត្តកន្លងមក ។ *ក្រសួងផែនការ* បានផ្តល់ការណែនាំ ដល់អនុក្រុមការងារនេះ ដើម្បី ធ្វើការរៀបចំនិង ស្នើឡើង នូវ តារាងបញ្ជីសូចនាករនិងចំណុចដៅ សំខាន់ៗ ដូចខាងក្រោម :

- សូចនាករនិងចំណុចដៅទាំងឡាយរបស់ *ផយអជ ២០០៦-២០១០* រួមបញ្ចូលនូវ សូចនាករនិងចំណុចដៅមួយចំនួន ដែលបានជ្រើសរើសចេញពី *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* ព្រមទាំង សូចនាករនិងចំណុចដៅ មួយចំនួនបន្ថែមទៀត ពីកម្មវិធីកំណែទម្រង់ និង អាទិភាព សម្រាប់ការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ចរបស់*រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។ ដោយផ្អែកតាមបទពិសោធន៍ជាក់ស្តែងក្នុងការអនុវត្ត ការងារតាមដានត្រួតពិនិត្យសូចនាករទាំងនោះ ដែលបានបង្ហាញថា នៅក្នុងករណីដែលសូចនាករណាមួយ ត្រូវពិនិត្យកែសម្រួលឡើងវិញ ឬ មិនមានលក្ខណៈងាយស្រួលក្នុងការវាស់វែង នោះគួរតែមានការកែលម្អ ឬ ការលុបចេញពីតារាងបញ្ជី (តារាងសូចនាករ សេដ្ឋកិច្ច-សង្គកិច្ចសំខាន់ៗ ឬ តារាងនៅក្នុងអត្ថបទ) នូវសូចនាករ

ទាំងនោះ បើប្រសិនជាចាំបាច់ ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ដោយផ្អែកលើការកែសម្រួលឡើងវិញ ដោយ *អង្គការសហប្រជាជាតិ* លើសូចនាករនិងចំណុចដៅរបស់ *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍សាកល* ដែលបានចូលជាធរមានចាប់ពី ថ្ងៃទី១ ខែមករា ឆ្នាំ២០០៨ សូចនាករនិងចំណុចដៅ ទាំងឡាយ របស់ *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* នឹងត្រូវធ្វើ *បច្ចុប្បន្នកម្ម* ដើម្បីសម្របទៅនឹង ការផ្លាស់ប្តូររបស់ *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍សាកល* ។

- ការស្នើដាក់បញ្ចូលនូវសូចនាករថ្មីណាមួយ ដែលមិនត្រូវបានបញ្ចូលនៅក្នុងតារាងបញ្ជីសូចនាករ ដូចបានរៀបរាប់នៅក្នុងចំណុចទី១ខាងលើ ត្រូវឆ្លើយតបទៅនឹងលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យមួយចំនួន ដើម្បីទទួលបាន ការពិនិត្យពិចារណា ក្នុងការដាក់បញ្ចូលទៅជា សូចនាករមួយរបស់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ដូចខាងក្រោម ៖
    - *ត្រូវកំណត់ថាតើ **ក្រសួងឬស្ថាប័នណា** ជាអ្នកទទួលខុសត្រូវ ក្នុងការតាមដានត្រួតពិនិត្យសូចនាករ* ៖ ក្រសួង-ស្ថាប័ន ដែលទទួលខុសត្រូវ ក្នុងការតាមដានត្រួតពិនិត្យសូចនាករ ត្រូវតែកំណត់ឱ្យបានច្បាស់ ហើយ ការទទួលយល់ព្រមរបស់ក្រសួង-ស្ថាប័ន ដែលត្រូវអនុវត្តការងារនេះ ក៏ត្រូវតែធ្វើការបញ្ជាក់ឱ្យបានច្បាស់ ផងដែរ ។
    - ***ត្រូវមានការធានា*** ថា ទិន្នន័យ ដែលចាំបាច់ សម្រាប់ការតាមដានត្រួតពិនិត្យសូចនាករ ដែលបានលើកឡើង នឹងអាចរកបានពីប្រភព ស្ថិតិរដ្ឋបាល (របាយការណ៍រដ្ឋបាល) ឬ អាចប្រមូលបាន ដោយ *វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ* ។
    - ***ត្រូវមានការធានា*** ថា ក្រសួង-ស្ថាប័ន ដែលទទួលខុសត្រូវក្នុងការងារនេះ មានសមត្ថភាព និងធនធានគ្រប់គ្រាន់ សម្រាប់ការធ្វើវិភាគនិងរៀបចំរបាយការណ៍ ស្តីពីលទ្ធផលនៃការងារតាមដានត្រួតពិនិត្យ ។
- តារាងបញ្ជីសរុបមួយ ស្តីពីសូចនាករទាំងឡាយ ដែលត្រូវបានប្រមែប្រមូល ដោយផ្អែកតាមលក្ខខណ្ឌទាំងឡាយ នៃចំណុចទី១ និង ចំណុចទី២ ខាងលើ នឹងក្លាយជា ***តារាងបញ្ជី សូចនាករតាមដានត្រួតពិនិត្យ*** ដែលនឹងត្រូវអាចដាក់បញ្ចូល ទៅក្នុង *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ។
- តារាងបញ្ជីសូចនាករចុងក្រោយ ដែលនឹងត្រូវដាក់បញ្ចូលទៅក្នុង *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* នឹងត្រូវកំណត់ឡើង ដោយការសម្រេច របស់ស្ថាប័នកណ្តាលទាំង ៤ រួមមាន *ក្រសួងផែនការ ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុ គណៈកម្មាធិការនីតិសម្បទានិងអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា* និង *ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ* ដើម្បីធានាឱ្យមាន ***តុល្យភាពសមស្រប*** រវាង *គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា* គោលដៅនៃកម្មវិធីកំណែទម្រង់នានា និង អាទិភាពចម្បងៗនៃការអភិវឌ្ឍសង្គម-សេដ្ឋកិច្ចរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ។

៥៨៧. អនុក្រុមការងារនេះ បានយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ក្នុងការបំពេញភារកិច្ចនេះ ។ ប៉ុន្តែ គួរឱ្យសោកស្តាយ ក្រុមការងារនេះ ពុំអាចបញ្ចប់កិច្ចការនេះបានចប់សព្វគ្រប់ទាំងស្រុងនៅឡើយទេ ដោយព្រោះពុំមានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ ។ ដូច្នេះ សម្រាប់ពេលនេះ "*សូចនាករនិងចំណុចដៅសំខាន់ៗសម្រាប់ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ របស់ ផយអជ ២០០៦-២០១០*" ត្រូវបានរក្សាទុក នៅដដែល ដោយមិនមានធ្វើការផ្លាស់ប្តូរ (*តារាងទី ២៧*) ។ ទោះជាដូចនេះក្តី *ក្រសួងផែនការ* នឹងនៅតែបន្តការងាររៀបចំ *សូចនាករនិងចំណុចដៅ សំខាន់ៗ សម្រាប់ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ* ដែលនឹងត្រូវធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្ម សម្រាប់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ហើយនឹង បញ្ចប់កិច្ចការនេះ មុនពេលដែល ការងារវិភាគវាយតម្លៃរួមលើកទី១ ស្តីពីវឌ្ឍនភាពនៃការអនុវត្ត *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ចាប់ផ្តើមដំណើរការ ។

៥៨៨. ប្រការទាំងឡាយ ដែលអាចយកមកគិតគូរពិចារណា ក្នុងការកំណត់កាលវិភាគដ៏សមស្រប សម្រាប់ការវិភាគវាយតម្លៃរួមលើវឌ្ឍនភាព ដែលត្រូវធ្វើឡើងដោយ *ក្រសួងផែនការ* រួមមាន : (១) កាលបរិច្ឆេទនៃការផ្តល់ការអនុម័តលើ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ពី *ស្ថាប័ននីតិប្បញ្ញត្តិ* គឺអាចនៅក្នុងត្រីមាសទី១ ឆ្នាំ២០១០ (២) ពេលពាក់កណ្តាលនៃដំណាក់កាលរបស់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* គឺនៅពាក់កណ្តាលឆ្នាំ២០១១ ។ ដូច្នេះ ជាការអនុវត្តជាក់ស្តែង ការវិភាគវាយតម្លៃរួមលើកទី១ ស្តីពីវឌ្ឍនភាព សម្រាប់ឆ្នាំ២០០៩ និង ឆ្នាំ២០១០ នឹងត្រូវអាចរៀបចំធ្វើឡើង នៅក្នុងដើមឆ្នាំ២០១១ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី អាស្រ័យដោយហេតុថា របាយការណ៍ពាក់កណ្តាលអាណត្តិមួយ ស្តីពីការអនុវត្ត *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម* ចាំបាច់ត្រូវរៀបចំធ្វើឡើង នៅពាក់កណ្តាលឆ្នាំ២០១១ ផងដែរនោះ នោះ *ក្រសួងផែនការ* បានធ្វើការសម្រេចចិត្ត ផ្តោតទៅលើតែការរៀបចំរបាយការណ៍វាយតម្លៃពាក់កណ្តាលអាណត្តិ ស្តីពីការអនុវត្ត *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ដែលមានលក្ខណៈទូលំទូលាយគ្រប់ជ្រុងជ្រោយ ជាង ។ ការងាររៀបចំ របាយការណ៍ពាក់កណ្តាលអាណត្តិ នឹងត្រូវចាប់ផ្តើម នៅថ្ងៃទី១ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១១ ហើយ គ្រោងនឹងបញ្ចប់ នៅចុងខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១១ ។ ការងាររៀបចំការវិភាគវាយតម្លៃវឌ្ឍនភាពបន្ទាប់ នឹងត្រូវចាប់ផ្តើម នៅខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១២ ហើយ គ្រោងនឹងបញ្ចប់ នៅចុងខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១២ ។ ការងាររៀបចំ *ផយអជ* ២០១៤-២០១៨ នឹងត្រូវចាប់ផ្តើម ក្នុងខែមករា ឆ្នាំ២០១៣ ហើយ គ្រោងនឹងបញ្ចប់ នៅខែធ្នូ ឆ្នាំ២០១៣ ។

តារាងទី២៧ : គោលដៅជាតិនិងសូចនាករសំខាន់ៗ (ចំណុចដៅ) របស់ផយអជ ២០០៦-២០១០

(*)- គោលដៅនិងចំណុចដៅរបស់ គអសក

	គោលដៅសំខាន់ៗ : ចំណុចដៅ/សូចនាករ	២០០៥	២០០៨	២០១០	គអសក-២០១៥
	លុបបំបាត់ភាពក្រីក្រនិងភាពអត់ឃ្លានធ្ងន់ធ្ងរ (*)				
១*	ភាគរយនៃប្រជាជនរស់នៅក្រោមបន្ទាត់ភាពក្រីក្រ	៣៤,៧	៣០,១	២៥	១៩,៥
២*	ភាគរយនៃប្រជាជននៅតំបន់ជនបទ រស់នៅក្រោមបន្ទាត់ភាពក្រីក្រ	៣៩,២	៣៤,៧	-	-
៣*	ប្រជាជនរស់នៅក្រោមបន្ទាត់ភាពក្រីក្រស្បៀងអាហារ - % នៃប្រ/ជ	១៩,៧	១៨	១៣	១០
	លើកកម្ពស់ផលិតភាពនិងផលិតកម្មកសិកម្ម				
៤	ទិន្នផលស្រូវក្នុងមួយហិកតា (តោន)	១,៩៧	២,៧៤	២,៨	៣,០
៥	ផ្ទៃដីស្រោចស្រព (រួមទាំងការស្រោចស្រពដោយប្រព័ន្ធ ធារាសាស្ត្រ) (%នៃផ្ទៃដាំស្រូវ)	២០	-	៣៣,៥	-
៦	កំណែទម្រង់ដីធ្លី : ចំនួនបណ្ណកម្មសិទ្ធិដីធ្លីដែលផ្តល់ជូនកសិករ (%នៃផ្ទៃដីសរុប)	១២	២០	២៤	-
	លើកកម្ពស់ស្ថានភាពសុខភាព (*)				
៧*	អត្រាមរណភាពទារក ក្នុង ១ ០០០កំណើតរស់	៦៦	៦៦	៦០	៥០
៨*	អត្រាមរណភាពកុមារអាយុក្រោម៥ឆ្នាំ ក្នុង ១ ០០០កំណើតរស់	៨២	៨២	៧៥	៦៥
៩*	មរណភាពមាតា ក្នុង ១០០ ០០០កំណើតរស់	៤៧៣**	៤៦១***	៣៥០	២៥០
១០*	ការសម្រាលកូនដោយបុគ្គលិកសុខាភិបាលមានជំនាញ (%)	៤៤**	៥៨	៧០	៨៧
១១*	អត្រាប្រេវ៉ាឡង់មេរោគហ៊ីវ/ជំងឺអេដស៍ក្នុងចំណោមមនុស្សពេញវ័យអាយុពី ១៥-៤៩ឆ្នាំ	១,០	០,៧	០,៧	<០,៦
១២*	អត្រាជំងឺគ្រុនចាញ់ស្លាប់ ក្នុងចំណោមប្រជាជន ១០០ ០០០នាក់	២,៧០	២,១០	១,២០	០,៧៨
១៣*	អត្រាប្រេវ៉ាឡង់ជំងឺរបេងគ្រប់សណ្ឋាន ក្នុងចំណោមប្រជាជន ១០០ ០០០នាក់	៦៧៦	៦១៧	៥៦៤	៤៦៤
១៤*	ស្ត្រីរៀបការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រពន្យារកំណើតទំនើប (%)	២០,១	២៦	៤០	៦០
	លើកកម្ពស់ស្ថានភាពអាហារូបត្ថម្ភ				
១៥	អត្រាកុមារអាយុពី ០ខែ ដល់ ៥៩ខែ ដែលមានភាពក្រិន មធ្យម (កម្ពស់ធៀបនឹងអាយុ ទាបជាង -២SD)	៣៧	៣៩,៥	២៨	២២
១៦	អត្រាកុមារអាយុ ០ខែ ដល់ ៥៩ខែ ដែលមានភាពស្គមស្គាំង មធ្យម (ទម្ងន់ធៀបនឹងកម្ពស់ ទាបជាង -២SD)	៧	៨,៩	១០	៩
១៧*	អត្រាស្ត្រីអាយុពី ១៥ឆ្នាំ ដល់ ៤៩ឆ្នាំ ដែលមានភាពស្លេកស្លាំង	៤៧	គ្មានតួលេខ	៣២	១៩
១៨	ភាគរយនៃកុមារអាយុពី ៦ ដល់ ៥៩ ខែ ដែលមានភាពស្លេកស្លាំង	៦២	គ្មានតួលេខ	៥២	៤២
	លើកកម្ពស់វិស័យអប់រំ (*)				
១៩*	អត្រាពិតនៃការសិក្សា : បឋមសិក្សា (សរុប-ប្រុស-ស្រី)	៩១,៩-៩៣-៩០,៧	៩៤,៤-៩៤,៨-៩៤,០	៩៦,០-៩៦,០-៩៥,៥	១០០ សម្រាប់ទាំងអស់

គោលដៅសំខាន់ៗ : ចំណុចដៅ/សូចនាករ		២០០៥	២០០៨	២០១០	គអសក-២០១៥
២០*	អត្រាពិតនៃការសិក្សា : មធ្យមសិក្សាបឋមភូមិ (សរុប-ប្រុស-ស្រី)	២៦.១-២៧.១-២៤.៨	៣៣.៩-៣២.០-៣៥.០	៤៣.០-៤១.០-៤៥.០	១០០ សម្រាប់ទាំងអស់
២១*	អត្រាបញ្ចប់ការសិក្សា ថ្នាក់ទី៦	៥៣.១	៨៥.៦	៨៨.០	១០០
២២*	អត្រាបញ្ចប់ការសិក្សា ថ្នាក់ទី៩	៣០.១៨	៤៩.១	៥៣.០	១០០
២៣*	កុមារអាយុ ៦-១៤ឆ្នាំ មិនបានចូលរៀន (%)	១៨.៧	១៧	១៥	១០
	ការអភិវឌ្ឍជនបទ				
២៤*	ផ្លូវជនបទដែលបានស្តារ លើប្រវែងផ្លូវសរុប ២៨ ០០០ គម	២២ ៧០០	២៤ ១៤០	២៦ ៦៥៨	៣២ ០០០
២៥*	លទ្ធភាពមានទឹកស្អាតបរិភោគ (%នៃប្រជាជនជនបទ)	៤១.៦	៤០.៤៩	៤៣.៤៩	៥០.០៩
២៦*	លទ្ធភាពប្រើប្រាស់សេវាអនាម័យ (%នៃប្រជាជនជនបទ)	១៦.៤	២៣.២៤	២៥	៣៣
	ចីរភាពបរិស្ថាន (*)				
២៧*	ផ្ទៃដីគ្របដណ្តប់ដោយព្រៃឈើ (%នៃផ្ទៃដីសរុប)	៦០	៥៩.០៩	៥៧.៥៩	៦០
២៨*	ការប្រើប្រាស់អុស-ធ្យូង : គ្រួសារ (%)	៨៣.៩	៧៣	៦១	៥២
២៩*	ការទទួលបានប្រភពទឹកស្អាត (%នៃប្រជាជនទីប្រជុំជន)	៣៥[9]	៥១	៧៥[9]	៨០
៣០*	ការទទួលបានការកែលម្អអនាម័យ (%នៃប្រជាជនទីប្រជុំជន)	៥៥	-	៦៧	៧៤
	សមធម៌យេនឌ័រ (*)				
៣១*	បញ្ជ្រាបយេនឌ័រនៅគ្រប់មជ្ឈដ្ឋាន (*)				
ក	ក្រសួង និងស្ថាប័នពាក់ពន្ធ័ បានរៀបចំផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ បញ្ជ្រាបយេនឌ័រតាមវិស័យ	២	១៥	២០	២៧
ខ	ក្រសួង និងស្ថាប័នពាក់ពន្ធ័បានអនុវត្តផែនការយុទ្ធសាស្ត្រ បញ្ជ្រាបយេនឌ័រតាមវិស័យ	២	១០	១៥	២៧
៣២*	ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីក្នុងការងារទទួលកម្រៃ (កសិកម្ម --ឧស្សាហកម្ម --សេវាកម្ម) %	៥២.៩-៥៣.៥-២៧.០	៥២.៥-៥៣.៥-២៧.០	៥០-៥០-៣៧	៥០-៥០-៥០
៣៣*	កម្រិតយល់ដឹងអំពី អំពើហិង្សាប្រឆាំងនឹងស្ត្រី ជាឧក្រិដ្ឋកម្ម %	៤.៥	៣០	៥០	៧០
ក	ចំនួនដីកាការពារ ដែលបានចេញដោយតុលាការ ដោយ យោងតាមច្បាប់ស្តីពី ការទប់ស្កាត់អំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ និង កិច្ចការពារជនរងគ្រោះ	០	គ្មានតួលេខ	៤០	១២០
ខ	ចំនួនជនរងគ្រោះដោយអំពើហិង្សាក្នុងគ្រួសារ ដែលទទួលបាន ការប្រឹក្សាយោបល់ ពីភ្នាក់ងារជំនាញ	០	៦០០	៩០០	២ ០០០
	កំណែទម្រង់				
៣៤	បង្កើនល្បឿនកំណែទម្រង់អភិបាលកិច្ច	នឹងត្រូវបង្កើតឡើង			
	ធ្វើឱ្យមានស្ថិរភាពកំណើនម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ចខ្ពស់ (*)				
៣៥	កំណើន *ផសស* ប្រចាំឆ្នាំ គិតតាមថ្លៃថេរ (%)	១៣.៣	៦.៧	៥.០	-
៣៦	*ផសស* សម្រាប់មនុស្សម្នាក់ គិតតាមថ្លៃថេរ (ពាន់រៀល)	១ ៤០០	២ ៩៥៨	៣ ២៨៤	-
៣៧	អត្រាអតិផរណា (ការប្រែប្រួលជាមធ្យមប្រចាំឆ្នាំ -- %)	៦.២	១៩.៧	៦.០	-
	កែលម្អការប្រើប្រាស់ថវិកា				

គោលដៅសំខាន់ៗ : ចំណុចដៅ/សូចនាករ		២០០៥	២០០៨	២០១០	គអសក-២០១៥
៣៨	ចំណូលថវិការដ្ឋសរុប : (%នៃផសស)	១១.៨	១៣.៣	១២.៦	
៣៩	ចំណាយថវិការដ្ឋសរុប : (%នៃផសស)	១៤.៩	១៥.៧	១៥.៤	
	បង្កើនល្បឿនកំណើនក្នុងវិស័យឧស្សាហកម្មនិងការងារ				
៤០	កំណើនប្រចាំឆ្នាំក្នុងផ្នែកកម្មន្តសាល គិតតាមថ្លៃថេរ (%)	១០.២	៣.១	១៤.២	
៤១*	ពលកម្មកុមារអាយុ ៥-១៧ឆ្នាំ (%)	២២.៣	-	១០.៦	៨
	ទេសចរណ៍				
៤២	ទេសចរអន្តរជាតិប្រចាំឆ្នាំ (ពាន់នាក់)	១ ៤២១	២ ១២៥	២ ២៧៦	៤ ៤៥០
	ការបោសសម្អាតមីន ការជួយសង្គ្រោះជនរងគ្រោះ (*)				
៤៣*	ចំនួនអ្នករងគ្រោះ (ស្លាប់ និងរបួស)	៧៩៧	២៧១	២១២	១២៥
៤៤*	*តំបន់ដែលបានបោសសម្អាតមីននិងកាកសំណល់ជាតិផ្ទុះពីសង្គ្រាម -- (%)*	៣០	៤៨	៥៨	៨៧
	ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ				
៤៥	ផ្លូវក្រាលកៅស៊ូ (ផ្លូវជាតិនិងផ្លូវខេត្ត) លើប្រវែងផ្លូវសរុប ១១ ៦១៨ -គម	២ ១០០	២ ១៨៦	២.៥៨០	៤ ១០០
	ថាមពល				
៤៦	ការប្រើប្រាស់អគ្គិសនីក្នុងមនុស្សម្នាក់ (គីឡូវ៉ាត់ម៉ោង)	៥៤	១៣៩	១៥៣	៣៥០

ប្រភព :

** អង្កេតប្រជាសាស្ត្រនិងសុខភាពកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៥

*** ជំរឿនទូទៅនូវប្រជាពស្ត្ររបស់កម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៨

[1] តួលេខរបស់ *របាយការណ៍ពាក់កណ្តាលអាណត្តិ ឆ្នាំ២០០៨ ស្តីពីការអនុវត្ត ផយអជ ២០០៦-២០១០*

ជំពូកទី៧

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

៥៨៩. *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* គឺជាផែនទីចង្អុលផ្លូវសម្រាប់ការអនុវត្ត គោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* ដែលមានចែងនៅក្នុង *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី ២* ។ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ត្រូវរៀបចំឡើង ដើម្បីសម្រេចគោលដៅចម្បងពីរ ។ *គោលដៅទី១* គឺដើម្បីបន្សុំអាណត្តិកាលរបស់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ជាមួយអាណត្តិរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាល សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* សំដៅធានាថា សកម្មភាពដែលបានគ្រោងទុកទាំងឡាយ របស់ក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងអស់ ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពទាំងឡាយរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ដែលត្រូវបានកំណត់នៅក្នុង *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២* ។ *គោលដៅទី២* គឺ ដើម្បីធានាថា ការងារដែលត្រូវលើកឡើង ដោយក្រសួង-ស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធ ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពទាំងនេះ ត្រូវបានរៀបចំ ដោយមានការគិតគូរដល់ ផលប៉ះពាល់នៃការធ្លាក់ចុះនៃសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក ដែលអាចមានមកលើសេដ្ឋកិច្ចកម្ពុជា ។ ការវិវត្តប្រែប្រួលជាអវិជ្ជមាននៃកត្តាក្រៅប្រទេសទាំងនេះ បានបណ្តាលឱ្យមានការធ្លាក់ចុះនូវតម្រូវការលើការនាំចេញទំនិញរបស់ *កម្ពុជា* ហើយ បានបង្កើនហានិភ័យ ផ្នែកហិរញ្ញវត្ថុនិងម៉ាក្រូសេដ្ឋកិច្ច ដោយបាននាំឱ្យ *កម្ពុជា* ជួបនឹងបញ្ហាប្រឈមថ្មីៗ ដែលមិនបានរំពឹងទុកជាមុន ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* បាននិងកំពុងរៀបចំ ជាប្រព័ន្ធនិងជាលំដាប់លំដោយ នូវវិធានការជាច្រើន ដើម្បីបន្ធូរបន្ថយឥទ្ធិពលអវិជ្ជមាន នៃវិបត្តិហិរញ្ញវត្ថុអន្តរជាតិនិងឱនភាពសេដ្ឋកិច្ចពិភពលោក ដែលមានមកលើប្រព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ចនិងហិរញ្ញវត្ថុរបស់ *កម្ពុជា* ព្រមទាំង ដើម្បីការពារនូវសមិទ្ធផលដែលយើងសម្រេចបានដោយលំបាក កន្លងមក ។ ការវិវត្តប្រែប្រួលនៃកត្តាខាងក្រៅទាំងនេះ បានតម្រូវឱ្យក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងអស់ ធ្វើការពិនិត្យមើលឡើងវិញ នូវផែនការទាំងឡាយរបស់ខ្លួន ដើម្បីអនុវត្តគោលនយោបាយជាអាទិភាព របស់ *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី២ សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* ។ ក្នុងន័យនេះ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដើម្បីសម្រេចឱ្យបាននូវគោលដៅទាំងពីរខាងលើ ។

៥៩០. ដូចដែលបានគូសបញ្ជាក់ ជាច្រើនលើកច្រើនសារ រួចមកហើយ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម* គឺជា ឧបករណ៍ ឬជាផែនទីចង្អុលផ្លូវសម្រាប់ការអនុវត្តគោលនយោបាយអាទិភាពរបស់ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* ដែលមានចែងនៅក្នុង *យុទ្ធសាស្ត្រចតុកោណ ដំណាក់កាលទី ២* ។ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម* ត្រូវបានរៀបចំឡើង ដោយធ្វើការប្រើប្រាស់វិធីសាស្ត្រមួយ ដែលត្រូវបានធ្វើការកែលម្អបន្ថែមទៀត ដូចបានលើកឡើងនៅក្នុង កឋាខ័ណ្ឌទី ១០ ។ ពិនិត្យជារួម វិធីសាស្ត្រនេះ ត្រូវបានផ្តួចផ្តើមឡើង ដើម្បីធ្វើការប្រមែប្រមូលព័ត៌មាន

តាមរបៀប *ពីក្រោមឡើងលើ* សំដៅធ្វើការកំណត់នូវ *អ្នកទទួលខុសត្រូវ សកម្មភាពសំខាន់ៗ* និង *តម្លៃដែលត្រូវចំណាយ* ក្នុងការអនុវត្តផែនការបណ្តាសកម្មភាព ដែលបានស្នើឡើង ក៏ដូចជា តាមរបៀប *ពីលើចុះក្រោម* ដែលផ្អែកលើការវិភាគជាលក្ខណៈសេដ្ឋកិច្ចមាត្រ អំពីនិន្នាការនៃការវិវត្តជរបស់ស្ថានភាពរួមនៃសេដ្ឋកិច្ច ។ បន្ថែមលើវិធីសាស្ត្រខាងលើនេះ *ក្រសួងផែនការ* បានអនុវត្តការងារជាក់លាក់មួយចំនួន ដើម្បីធានាឱ្យមានការចូលរួមយ៉ាងសកម្ម និងភាពជាម្ចាស់លើធាតុចូល របស់ក្រសួង-ស្ថាប័ន ព្រមជាមួយគ្នានឹងការធានា ផងដែរ ថា ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ អង្គការក្រៅរដ្ឋាភិបាល និង អង្គការសង្គមស៊ីវិលដទៃទៀត ត្រូវបានផ្តល់ឱ្យ នូវកាលានុវត្តភាព ដើម្បីចូលរួមយ៉ាងសកម្មក្នុងដំណើរការនៃការរៀបចំ ធាតុចូល របស់បណ្តាក្រសួង-ស្ថាប័ន ។

៥៩១. ដើម្បីបន្តដំណើរការរៀបចំកែលម្អ *"សូចនាករនិងចំណុចដៅសំខាន់ៗសម្រាប់ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ"* សម្រាប់ការរៀបចំរបាយការណ៍វឌ្ឍនភាពនៃការការអនុវត្ត *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម* *ក្រសួងផែនការ* បានបង្កើតឡើងនូវ អនុ-ក្រុមការងារនៃ*ក្រុមការងារបច្ចេកទេសចម្រុះផែនការនិងកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រ* ដែលដឹកនាំដោយ *ក្រសួងផែនការ* ។ ដូចដែលបានលើកឡើងក្នុង*ជំពូកទី៦* អនុក្រុមការងារនេះ បានយកចិត្តទុកដាក់ខ្ពស់ ក្នុងការបំពេញភារកិច្ចនេះ ។ ប៉ុន្តែគួរឱ្យសោកស្តាយ ក្រុមការងារនេះ ពុំអាចបញ្ចប់កិច្ចការនេះបានចប់សព្វគ្រប់ទាំងស្រុងនៅឡើយទេ ដោយព្រោះពុំមានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ ។ ទោះជាដូចនេះក្តី ក៏អនុក្រុមការងារនេះ នឹងនៅតែបន្តការងាររៀបចំ *សូចនាករនិងចំណុចដៅសំខាន់ៗសម្រាប់ការតាមដានត្រួតពិនិត្យ* ដែលនឹងត្រូវធ្វើបច្ចុប្បន្នកម្មសម្រាប់ *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ហើយ នឹងបញ្ចប់កិច្ចការនេះ មុនពេលដែលការងារវិភាគវាយតម្លៃរួមលើកទី១ ស្តីពីវឌ្ឍនភាពនៃការអនុវត្ត *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម ២០០៩-២០១៣* ចាប់ផ្តើមដំណើរការ ។

៥៩២. ភាពមិនច្បាស់លាស់នៃ ទីផ្សារហិរញ្ញវត្ថុសាកលលោក និង សញ្ញានៃការងើបឡើងវិញនៃសេដ្ឋកិច្ចរបស់បណ្តាប្រទេសជឿនលឿន ការកើនឡើងនៃគ្រោះធម្មជាតិដែលបង្កឡើងដោយការប្រែប្រួលអាកាសធាតុសកល និងជំងឺឆ្លងផ្សេងៗ បានបង្កជាផលវិបាកធ្ងន់ធ្ងរដល់ ប្រទេសដែលមានការអភិវឌ្ឍតិចតួច ដូចជា*ប្រទេសកម្ពុជា* ជាដើម ។ *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* ទទួលស្គាល់ថា នៅក្នុងស្ថានភាពមួយ ដែលពោពេញទៅដោយស្ថានភាពប្រឈមបែបនេះ ការអនុវត្ត *ផយអជ បច្ចុប្បន្នកម្ម* ដើម្បីសម្រេចបាននូវ គោលដៅនិងចំណុចដៅ របស់គោលនយោបាយអាទិភាព ជាពិសេស ការបន្តធ្វើឱ្យមានវឌ្ឍនភាពនៅក្នុងការកាត់បន្ថយភាពក្រីក្រនៅតំបន់ជនបទ ទាមទារឱ្យមានការកែតម្រូវនូវការវិភាជធនធាន ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងបញ្ហាប្រឈមទាំងឡាយ ដែលកំពុងបន្តកើតមាន និងបន្តលេចឡើង នៅក្នុងស្ថានភាពក្រៅប្រទេស ។ ទោះបីជាដូចនេះក្តី *រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា* មានការជឿជាក់ថា ជាមួយនឹងការបន្តឧបត្ថម្ភគាំទ្រពី ដៃគូអភិវឌ្ឍន៍ប្រពៃណីនិងមិនមែនប្រពៃណី វិស័យឯកជនក្នុងស្រុក និងវិនិយោគិនបរទេស ក៏ដូចជា ជាមួយនឹង ការធ្វើឱ្យប្រសើរឡើង ក្នុងការផ្តល់សេវាសាធារណៈរបស់ក្រសួង-ស្ថាប័នទាំងអស់ នោះយើងនឹងអាចសម្រេចបាននូវ គោលដៅនិងចំណុចដៅ នៃការអភិវឌ្ឍ ដែលត្រូវបានកំណត់ *សម្រាប់នីតិកាលទី៤ នៃរដ្ឋសភា* ។

ឧបសម្ព័ន្ធទី១

ពាក្យបំព្រួញ

គម[២]	:	គីឡូម៉ែត្រការ៉េ
គម	:	គីឡូម៉ែត្រ
គវ៉ម	:	គីឡូវ៉ាត់ម៉ោង
គអសក	:	គោលដៅអភិវឌ្ឍន៍សហស្សវត្សរ៍កម្ពុជា
ផយអជ	:	ផែនការយុទ្ធសាស្ត្រអភិវឌ្ឍន៍ជាតិ
ផសស	:	ផលិតផលក្នុងស្រុកសរុប
ផសអ២	:	ផែនការសកម្មភាពអភិបាលកិច្ចទី២
ម	:	ម៉ែត្រ
ម[៣]	:	ម៉ែត្រត្រីគុណ
ហត	:	ហិកតា
គ.ជ.អ.ប	:	គណៈកម្មាធិការជាតិសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ

ឧបសម្ព័ន្ធទី២

គេហទំព័ររបស់ក្រសួង-ស្ថាប័ន នៃរាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា

	ក្រសួង-ស្ថាប័ន	គេហទំព័រ (www)
១	ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់រដ្ឋបាល	car.gov.kh
២	ក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា	
a	គណៈកម្មាធិការទីតិសម្បទានិងអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា/ ក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា	crdb-cdc.gov.kh
b	គណៈកម្មាធិការវិនិយោគកម្ពុជា/ក្រុមប្រឹក្សាអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជា	cib-cdc.gov.kh
៣	ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌	cljr.gov.kh
៤	អាជ្ញាធរកម្ពុជាគ្រប់គ្រងសកម្មភាពកម្ចាត់មីន និងយុទ្ធភណ្ឌមិនទាន់ផ្ទុះ និងសង្គ្រោះជនពិការដោយសារមីន	cmaa.gov.kh
៥	ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី	pressocm.gov.kh
៦	ក្រសួងកសិកម្ម រុក្ខាប្រមាញ់ និងនេសាទ	maff.gov.kh
៧	ក្រសួងវប្បធម៌ និងវិចិត្រសិល្បៈ	mcfa.gov.kh
៨	ក្រសួងសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ	mef.gov.kh
៩	ក្រសួងព័ត៌មាន	information.gov.kh
១០	ក្រសួងឧស្សាហកម្ម រ៉ែ និងថាមពល	mine.gov.kh
១១	ក្រសួងរៀបចំ ដែនដី នគរូបនីយកម្ម និងសំណង់	mlmupc.gov.kh
១២	ក្រសួងការងារ និងបណ្តុះបណ្តាលវិជ្ជាជីវៈ	mlv.gov.kh
១៣	ក្រសួងពាណិជ្ជកម្ម	moc.gov.kh
១៤	ក្រសួងការពារជាតិ	mond.gov.kh
១៥	ក្រសួងបរិស្ថាន	moe.gov.kh
១៦	ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា	moeys.gov.kh
១៧	ក្រសួងការបរទេស និងសហប្រតិបត្តិការអន្តរជាតិ	mfaic.gov.kh
១៨	ក្រសួងសុខាភិបាល	moh.gov.kh
១៩	ក្រសួងមហាផ្ទៃ	moi.gov.kh

២០	ក្រសួងយុត្តិធម៌	moj.gov.kh
២១	ក្រសួងផែនការ	mop.gov.kh
២២	សាលាក្រុងភ្នំពេញ	phnompenh.gov.kh
២៣	ក្រសួងសង្គមកិច្ច អតីតយុទ្ធជន និងយុវនីតិសម្បទា	mosalvy.gov.kh
២៤	ក្រសួងទេសចរណ៍	mot.gov.org
២៥	ក្រសួងកិច្ចការនារី	mwva.gov.kh
២៦	ក្រសួងទំនាក់ទំនងជាមួយរដ្ឋសភា-ព្រឹទ្ធសភា និងអធិការកិច្ច	mnasrl.gov.kh
២៧	ក្រសួងប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍	mptc.gov.kh
២៨	ក្រសួងសាធារណការ និងដឹកជញ្ជូន	mpwt.gov.kh
២៩	ក្រសួងធម្មការ និងសាសនា	mocar.gov.kh
៣០	ក្រសួងអភិវឌ្ឍន៍ជនបទ	mrd.gov.kh
៣១	ក្រសួងធនធានទឹក និងឧតុនិយម	mowram.gov.kh
៣២	អាជ្ញាធរជាតិប្រយុទ្ធនឹងជំងឺអេដស៍	naa.org.kh
៣៣	ធនាគារជាតិនៃកម្ពុជា	nbc.org.kh
៣៤	គណៈកម្មាធិការជាតិសម្រាប់គ្រប់គ្រងវិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការ	ncdd.gov.kh; seila.gov.kh
៣៥	វិទ្យាស្ថានជាតិស្ថិតិ	nis.gov.kh
៣៦	រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានអាកាសចរណ៍ស៊ីវិល	civilaviation.gov.kh
៣៧	ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ	snec.gov.kh
៣៨	រដ្ឋលេខាធិការដ្ឋានមុខងារសាធារណៈ	sspf.gov.kh
៣៩	ក្រុមប្រឹក្សាស្តារអភិវឌ្ឍន៍វិស័យកសិកម្ម និងជនបទ	foodsecurity.gov.kh
៤០	គណៈកម្មាធិការជាតិគ្រប់គ្រងគ្រោះមហន្តរាយ	ncdm.gov.kh

TRANSLATION

KINGDOM OF CAMBODIA
Nation Religion King

ROYAL GOVERNMENT OF CAMBODIA

NATIONAL STRATEGIC DEVELOPMENT PLAN UPDATE 2009-2013

FOR GROWTH, EMPLOYMENT, EQUITY AND EFFICIENCY
TO REACH CAMBODIA MILLENNIUM DEVELOPMENT GOALS

ROYAL KRAM
OF
HIS MAJESTY THE KING OF CAMBODIA

PROMULGATION OF THE LAW
ON
THE ADOPTION OF THE NATIONAL STRATEGIC DEVELOPMENT PLAN UPDATE 2009-2013

Article 1: Adopted the attached National Strategic Development Plan Update 2009-2013.

Article 2: The Royal Government of Cambodia shall continue the implementation of the National Strategic Development Plan Update 2009-2013.

Article 3: This Law shall be promulgated as a matter of urgency.

Royal Palace, Phnom Penh, 30 June 2010

Signature: NORODOM SIHAMONI

Having submitted to the king
for signature
Prime Minister

Signature: HUN SEN

Having submitted to
Samdech Prime Minister for signature
Senior Minister and Minister of Planning

Signature: CHHAY THAN

Samdech Akka Moha Sena Padei Techo **HUN SEN**
Prime Minister of the Kingdom of Cambodia

FOREWORD

The Royal Government has adhered to the principle of national solidarity to rally all Cambodians, inside and outside the country, from all walks of lives and political tendencies, under the motto "***Nation-Religion-King***" with the objective to build and protect the nation and social achievements while ensuring the country's independence, integrity, sovereignty, peace, democracy and progress. Besides, Cambodia is attaining "***gainful returns from peace***" through high rate of economic growth and poverty reduction that took place in the past decade and has significantly contributed to the regional and global economic integration. The political stability, which has not been prevailing for years, has enabled Cambodia to carry out its reform measures in all sectors in order to build institutional capacity, improve socio-economic infrastructure, and create favourable environment to attract both domestic and foreign investments, with the aim of ensuring high rate of economic growth and poverty reduction.

In recent years, Cambodia has experienced significant developments not only in political and security but also in economic and social aspects. Such environments of political stability, peace, and safety are the prerequisites for Cambodia to make use of its socio-economic potentials. The 1993 General Elections have prompted the adherence to the principles of pluralist democracy, market economy, and the respect for human rights, freedom and dignity. In addition, the Royal Government of Cambodia (RGC) formulated the **National Programme to Rehabilitate and Develop Cambodia (NPRD)** in 1994, the first five-year **Socio-Economic Development Plan (SEDP-I, 1996-2000)** to lay out its rehabilitation and development vision putting emphasis on macroeconomic stability, social development, and poverty reduction.

Moreover, Cambodia's picture was remarkably changing during the 1998-2003 period that constituted an important historical epoch of changes not only in socio-economic spheres but also in political aspects. Evidently, the General Elections in 1998 and the successful implementation of our *"Win-Win Policy"* that dismantled the political and military organisations of the Khmer Rouge have begot peace for the whole nation and the integration of former Khmer Rouge soldiers and people living in their occupied zones into the mainstream of society. In this context, the Royal Government Cambodia formulated the *2nd* **Socio-Economic Development Plan (SEDP II 2001-2005)** in order to guide the continued efforts in socio-economic development as well as successfully implemented the "*Triangle Strategy*" that focused on *(1) building peace, restoring stability and maintaining security for the nation and the people; (2) integration of Cambodia into the region and normalisation of relationships with the international community;* and *(3) promoting economic and social development*. This has set the stage for a profound transformation of Cambodia from a region of uncertainty, war, internal strife, instability and backwardness into an epicentre of sustained peace, security and social order, respect for democracy, human rights and dignity, cooperation and shared development. Another aspect of significant developments from 2003 till

today includes the transparent, free and fair general elections on 27 July 2008, which was recognised as the "***Miracle on the Mekong***" once again, as well as other achievements that had been realised through the successful implementation of the *2nd* **Socio-Economic Development Plan (SEDP II 2001-2005)** and the ***"Rectangular Strategy" for Growth, Employment, Equity and Efficiency***. As a result, Cambodia achieved steady macroeconomic stability and considerable economic progress including annual average economic growth of 8.4% in the period of 1996-2006 and from 1999 to 2006 the economy was growing at an annual average rate of 9%. Indeed, the achievements could not have been possible without valuable contributions of Cambodia's Developments Partners. This also reflects that all types of cooperation financing that Cambodia has hitherto received from its development have been more and more efficiently and effectively used. One the whole, the national plans and development strategies that have been passed and successfully implemented have provided a roadmap for RGC to move towards socio-economic development and poverty reduction. The implementation of the "*Rectangular Strategy*" is the further efforts to sustain the achievements that the Royal Government has hitherto realised the "**Millennium Development Goals**" with the aim of improving and enhancing public institutional capacity, promoting good governance, and modernising economic infrastructure in order to foster economic growth, create jobs for all citizens, ensure social equity, and increase public sector efficiency as well as protect natural and cultural resources, which is vital for sustainable development and poverty reduction. Within this conceptual framework, there is a need for the Royal Government to fine-tune its policy priorities and further improve sectoral strategies to reflect the actual contexts of Cambodia based on practical experiences in the implementation of the "*Rectangular Strategy*" for the Third Legislature of the National Assembly. The "**Rectangular Strategy - Phase II**" that was formulated to serve as the fundament of the Royal Government's economic policy is the "**Socio-Economic Policy Agenda**" of the *Royal Government of the fourth Legislature of the National Assembly*.

In this regard, the Royal Government has resolved on preparing the National Strategic Development Plan 2006-2010 as a new national plan using the structure of the Rectangular Strategy of the Royal Government. In the preparation of this new plan, Royal Government had adhered to the full ownership in the preparation process by ensuring the consultation with and the comment sharing of all stakeholders. With unwavering implementation of the "**Rectangular Strategy**", the Royal Government of the Third Legislature has created a favourable environment and necessary conditions enabling Cambodia to step forward with increased hopes and strong confidence on the road of further reforms and development along with the firm determination of the Royal Government of Cambodia to serve the interests of the nation and respond to the aspirations of the people.

Currently, we have the **National Strategic Development Plan**, **Sectoral Development Strategies**, and other policy documents, investment programmes, and the national budget. Therefore, to ensure consistency in terms of hierarchy, role, substance, and synchronisation of these documents, we need to synchronise the timeframe of the **National Strategic Development Plan** with that of Political Platform of the Royal Government" which includes the "**Rectangular Strategy**" as its socio-economic policy agenda. I deem the **National Strategic Development Plan** is the roadmap for the implementation of the Rectangular Strategy and in this role this Plan becomes the second important policy document of the Royal Government of Cambodia.

The **National Strategic Development Plan** needs to be updated as the on-going global financial crisis and global economic recession have been affecting Cambodia's socio-economic development, in particular has resulted in the decline in demand for Cambodia's export and had increased macro-economic and financial risks. These external developments presented unexpected new challenges for us. Having been faced by these challenges, the Royal Government has taken systematic and sequenced measures to minimise the negative impact of the international financial cataclysm and global economic recession on our financial and economic system, and to protect our hard earned achievements. These external developments made it necessary for all our ministries and agencies to re-examine their plans to implement the *Rectangular Strategy, Phase II***.** In this context, The **National Strategic Development Plan Update (NSDP Update), 2009-2013** has been prepared to accomplish two primary goals; first, to synchronise the time period covered by the **NSDP Update** with the term of the **Fourth Legislature of the Royal Government** in order to ensure that the actions, programmes, and projects of all ministries and agencies are aligned to implement our prioritised policies that are outlined in the **Rectangular Strategy Phase II**; second, to ensure that the actions to be laid out by line Ministries and Agencies to implement these prioritised policies are formulated taking into account the potential impact of the global economic downturn on our economy.

The NSDP Update 2009-2013 has been prepared based on the further refined methodology that is focused on identifying ***who*** is responsible for implementing the priority policy or policies in each area of the Rectangular Strategy II; ***what*** specific actions the responsible institution(s) has/have planned to implement the priority policy(ies); and the responsible institution(s) best estimate on ***how*** much it will cost to implement the planned actions during 2009-2013. Besides, **the NSDP Update 2009-2013** has been formulated based on the inputs put forward by RGC's and with consultation with relevant stakeholders. On the other hand, **the NSDP Update 2009-2013** has been worked out through a participatory approach and a bottom-up planning process in which a Task Force, chaired by the Ministry of Planning, to manage the efforts in strengthening the harmonisation of planning, public investment expenditures, and resources from all sources that will be available to implement the RGC's public investment programme. As part of this effort, the Ministry pf Planning and the Budget and the Ministry of Economy and Finance will be working closely with the line ministries and agencies to ensure that the process of identifying the public investment projects by the ministries and agencies is closely linked to the formulation of the Budget Strategic Framework for the concerned ministries and agencies.

On behalf of the Royal Government, I would like to deeply thank our development partners for their technical and financial support that has greatly contributed to our progress. Indeed, we are now entering a new era in which the Royal Government and its institutions must take full ownership of our development processes and be accountable for our own destiny. As we move forward, the Royal Government will take full charge of the entire development process to ensure that all resources, government and external development partners', are clearly directed to priorities and sectors chosen. In this regard, the Royal Government will vigorously work towards achieving a greater "net real transfer" of development resources to the targeted vulnerable and poor beneficiaries in our rural communities.

Once again, I would like to emphasise that the successful implementation of the Royal Government's prioritised policies outlined in Rectangular Strategy Phase II for our mandate in the Fourth Legislature of the General Assembly will require dedicated and concerted efforts by all RGC's ministries and agencies, development partners, private sector, civil society organisations, and other relevant stakeholders. I urge and expect all government agencies, development partners, private sector, civil society organisations, and other relevant stakeholders to strictly adhere to the priorities set out in the **NSDP Update 2009-2013** that is the road map for the implementation of the **Rectangular Strategy Phase II**.

Phnom Penh, June 1, 2010

Sd/-

Samdech Akka Moha Sena Padei **Hun Sen**

NATIONAL EMBLEM AND FLAG OF THE KINGDOM OF CAMBODIA

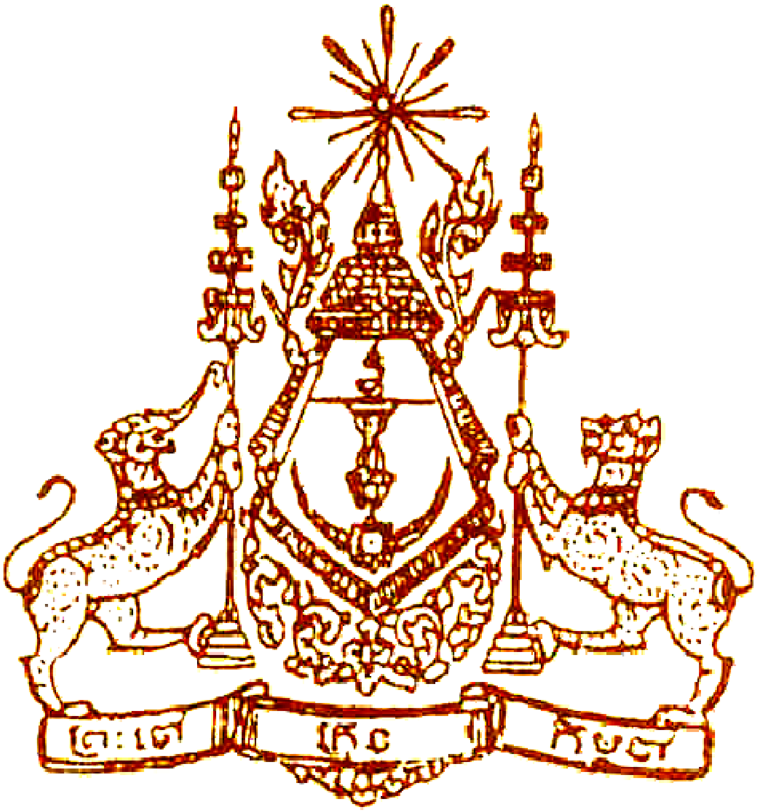

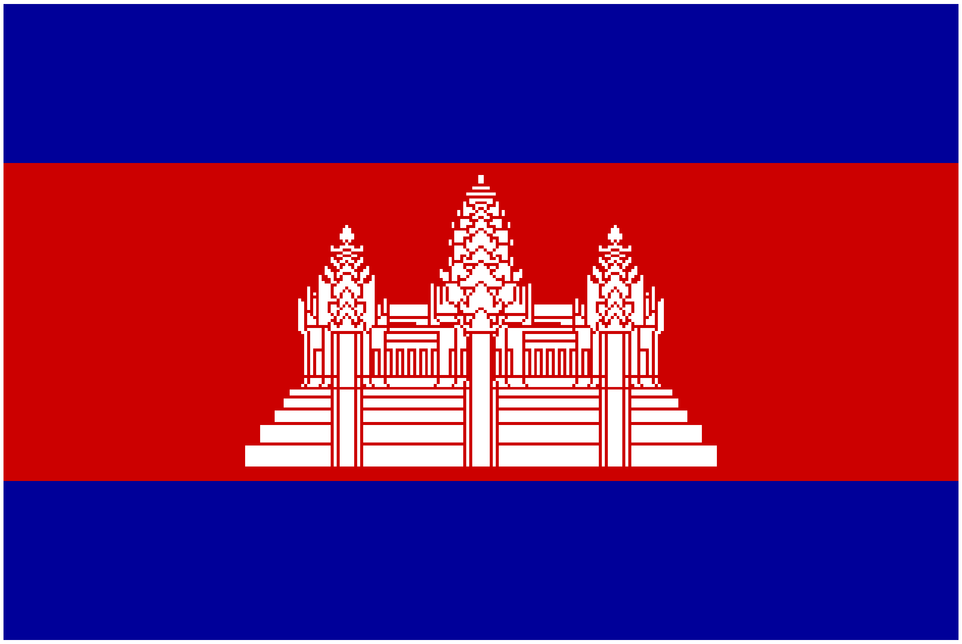

RECTANGULAR STRATEGY - PHASE II

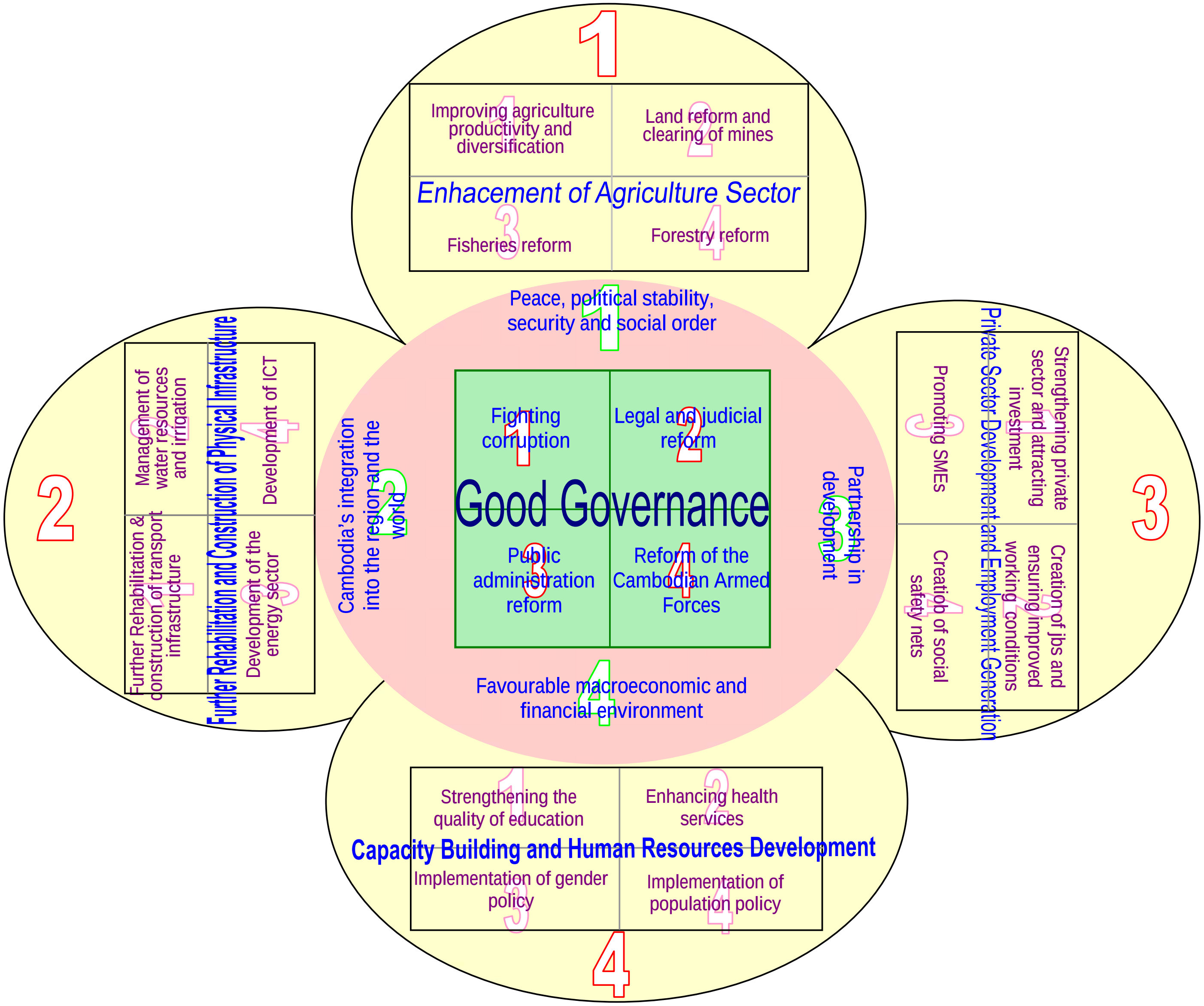

CAMBODIA AT A GLANCE

GENERAL (2008)	
Total Geographic area: Sq. Kms.	181,035
Number of Municipality	1
Number of Provinces	23
Number of Districts	159
Number of Khans	8
Number of Cities	26
Number of Communes	1,417
Number of Sangkats	204
Number of Villages	14,073
Fiscal Year	January-December
Currency	Cambodian Riel (CR)

	Particulars	Unit	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	KEY INDICATORS							
1.00	Poverty Headcount (2007)							
1.01	Total for the Country	% of popn	30.1 (2007)	N/A	25.0			
1.02	Phnom Penh	%	0.8 (2007)	N/A				
1.03	Other Urban	%	21.9 (2007)	N/A				
1.04	Rural	%	34.7 (2007)	N/A				
1.05	Population below food poverty line	%	18.0 (2007)	N/A	13.0			
2.00	Gender Issues							
2.01	Women in Labour Force: In agriculture	% of Total LF	52.5		50.0			50.0
2.02	In Industries	% of Total LF	53.5		50.0			50.0
2.03	In Services	% of Total LF	27.0		37.0			37.0
3.00	Population							
3.01	Total : March 2008 Census	Million	13.4	13.9	14.1	14.3	14.5	14.7
3.02	Population Density	per sq. km	75	81	83	84	86	87
3.03	Male/Female Ratio	100 Female	94.7	94.8	95.0	95.1	95.3	95.4
3.04	age 0-14	% population	33.7	35.1	34.34	33.6	33.2	33.37
3.05	age 15-64	% population	62.04	61.09	61.82	62.47	62.86	62.62
3.06	age 65 and above	% population	4.27	3.8	3.84	3.88	3.94	4.01
3.07	Rural	% population	80.5					
3.08	Urban	% population	19.5					
3.09	Annual Growth rate	%	1.54	1.40	1.35	1.34	1.32	1.30
3.10	Total Fertility rate (per woman)	live births	3.11	3.04	2.97	2.91	2.85	2.80
3.11	Life Expectancy at birth – Male	Yrs	60.5	60.65	61.35	62.04	62.73	63.43
	-- Female	Yrs	64.3	66.97	67.68	68.38	69.09	69.80
4.00	Macro Economic							
4.01	Annual GDP at Constant 2000 Prices	billion riels	28,668	28,692	30,126	31,941	34,029	36,235
4.02	Annual GDP at Constant 2000 Prices	million USD	7,061	6,917	7,268	7,725	8,184	8,704
4.03	Real GDP growth rate (constant prices 2000)	%	6.7	0.1	5.0	6.0	6.5	6.5

	Particulars	Unit	2008	2009	2010	2011	2012	2013
4.04	: Agriculture	%	5.7	5.4	4.0	3.2	3.4	3.2
4.05	: Industry	%	4.0	-9.5	10.5	7.9	8.4	8.2
4.06	: Services	%	9.0	2.3	3.3	7.3	7.4	7.4
4.07	GDP Per Capita	000 Riels	2,998	3,030	3,284	3,528	3,799	4,084
4.08	GDP Per Capita	US $	738	731	792	853	915	981
4.09	Inflation (Year average)	%	19.7	-0.6	6.0	4.5	3.5	3.0
4.10	Exchange rate per US$ (Year average)	Riels	4,060	4,148	4,145	4,135	4,153	4,163
4.11	Gross Foreign Exchange Reserves	months of imports	3.5	4.6	3.5	3.5	3.5	3.5
4.12	Gross Foreign Exchange Reserves - In US$	US$ million	2,164	2,367	1,935	2,142	2,361	2,600
4.13	FDI: Investments -- for the year	US$ million	795	515	599	676	745	821
5.00	Fiscal							
5.01	Total Budget Revenues	% of GDP	13.3	11.8	12.6	13.2	13.7	14.2
5.02	Total Budget Expenditures	% of GDP	15.9	17.5	17.9	17.8	17.8	17.7
5.03	Current Surplus	% of GDP	3.0	0.1	1.3	1.7	2.2	2.8
6.00	Finance Sector							
6.01	Commercial Banks and Specialised Banks	Nos	30	33	34	N/A	N/A	N/A
6.02	Loan outstanding	million riels	9,665	10,094	11,104	12,214	13,435	14,779
6.03	Micro-Finance Institutions	Nos	18	20	N/A	N/A	N/A	N/A
6.04	Loan outstanding	million riels	1,161	1,263	1,516	1,971	2,760	3,864
7.00	Official Development Assistance (incl. NGOs)			estimated	forecast	forecast	forecast	forecast
7.01	Total	US $ millions	957.308	960.830	1,044.636	706.966	459.603	227.123
7.02	Technical Assistance	US $ millions	222.401	241.302	221.238	118.096	78.043	32.778
7.03	Capital Assistance	US $ millions	594.282	584.483	693.570	516.456	328.494	177.443
7.04	Other than TA	US $ millions	140.625	135.045	129.829	72.415	53.066	16.903
8.00	Agriculture, Forestry and Fisheries							
8.01	Land under crops	000 Ha	596	645	774	930	1,000	1,000
8.02	Irrigated land area	000 Ha	1,120	1,145	1,170	1,195	1,220	1,245
8.03	Paddy: cultivated area	000 Ha	2.61	2.63	2.65	2.65	2.65	2.65
8.04	Yield per hectare	tons	2.74	2.77	2.80	2.83	2.87	3.00
8.05	Fishing Lots	Sq. Kms	415	415	415	415	415	415
8.06	-- Released to Community Fishing	%	56.4	56.4	56.4	56.4	56.4	56.4
8.07	Fish: Catch (from all sources)	Tons	471	515	617	668	726	788
8.08	Forestry cover	% of land area	59.00	57.59	57.99	58.39	58.79	59.19
8.09	-- Reforested (cumulative total from 1985)	Ha	10.81	18.92	73	73	73	73
8.10	Fuel Wood Dependency	% h.holds	73	67	61	59	56	54
8.11	Forest Boundary Demarcation	km	321	228	413	500	500	500
8.12	Forestry Community	Nos	124	210	350	400	405	450
9.00	Rural Development							
9.01	Rehabilitated roads -- (of total 28,000 kms)	Kms	24,140	25,658	26,658	27,658	28,658	29,658
9.02	Access to Improved drinking Water (rural)	% of popn	40.49	41.99	43.49	44.99	46.49	47.69

	Particulars	Unit	2008	2009	2010	2011	2012	2013
9.03	Access to sanitation (rural)	% of popn	23.24	24.24	25.00	27.00	29,00	31.00
10.00	Industries							
10.01	Manufacturing output	billion riels	15,281	12,870	14,812	15,769	16,242	16,729
10.02	Garment industry : Output	billion riels	12,348	9,878	11,731	12,595	12,973	13,362
10.03	: Labour force	Nos	329,892	335,000	340,000	350,000	370,000	400,000
10.04	Small and medium enterprises	Nos	32,800	33,005	33,214	33,450	33,579	33,814
10.05	Total investment capital	000 USD	165,932	166,676	168,409	169,699	171,206	171,288
10.06	output	billion riels	2,700	2,781	2,858	2,878	2,903	2,904
10.07	Workers	Nos	96,883	96,362	98,034	98,731	99,634	99,684
10.08	Female workers	Nos	43,803	44,053	44,108	44,373	44,643	44,918
10.09	Female entrepreneurs	Nos	3,005	3,055	3,110	3,170	3,235	3,305
11.00	Energy							
11.01	Electricity generated	million Kwh	1858.364	1882.003	2164.300	2488.945	2862.287	3291.629
11.02	Household consumers	Nos	487,426	560,539	644,621	741,314	852,511	980,388
11.03	Per capita consumption/year	Kwhs	139	135	153	174	197	224
11.04	Transmission line network (22 KV)	Kms	1,450	1,595	1,914	2,201	2,531	2,911
11.05	Transmission line network (115 KV)	Kms	323	353	353	476	547.5	547.5
11.06	Transmission line network (230 KV)	Kms	0	100	100	269	1,182	1,407
12.00	Transport							
12.01	Primary & Secondary roads	Kms	11,494	11,494	11,618	11,618	11,618	11,618
12.02	Of which paved	Kms	2,342	2,661	2,781	2,800	3,500	4,100
12.03	Railways	Kms	650	650	650	650	650	650
12.04	International Ports	Nos	2	2	2	2	2	2
12.05	Airports							
	a. International Airports	Nos	2	2	3	3	3	3
	b. Domestic Airports	Nos	9	9	8	8	8	8
13.00	Telecommunications		Actual	Estimate	Forecast	Forecast	Forecast	Forecast
13.01	Telephones in use (landline & mobile)	000's	4,143	6,447	7,100	7,700	8,300	8,900
13.02	Internet users	Nos	20,108	291,413	350,000	400,000	450,000	500,000
13.03	Rate of Post Service Users	%	0.36	0.38	0.4	0.42	0.44	0.46
13.04	Client per Station	Nos	161,445	163,932	140.968	125,256	111,286	101,147
14.00	Tourism							
14.01	Foreign Visitors	millions	2.125	2.162	2.276	2.447	2.691	3.010
14.02	Domestic Visitors	millions	6.729	6.957	7.562	8.035	8.546	9.099
14.03	Accommodations (Hotels & Guest Houses)	Rooms	32,858	37,191	40,910	44,183	47,276	50,112
14.04	Employment in Tourism Sector	Nos	300,000	305,000	315,000	317,000	320,000	330,000
14.05	Income from Tourism	million USD	1,595	1,617	1,682	1,766	1,872	2,022
15.00	Public Information							
15.01	News Agency- state & private (newspaper, magazine, Cambodian and foreign languages)	Agency	543	551	556	561	566	571
15.02	Printing House	Section	133	134	135	135	136	136

	Particulars	Unit	2008	2009	2010	2011	2012	2013
15.03	In-country Radio Stations - state & private – (central & provincial)	Nos	52	55	60	63	65	69
15.04	In-country TV Stations – state & private - and Cable TV (central & provincial)	Nos	102	106	111	112	115	119
16.00	Health							
16.01	Infant mortality rate (under age 1) (IMR)	per 1,000 live brths	66 (2006)		60			55
16.02	Under 5 mortality rate (U5MR)	per 1,000 live brths	82 (2006)		75			70
16.03	Maternal Mortality Ratio (MMR)	per 100,000 brths	461		350			300
16.04	Births attended by skilled health personnel	%	58	65	70	75	80	85
16.05	Births delivery by trained health personnel at health facilities	%	39	45	50	55	60	65
16.06	Malaria mortality rate per100,000 population	per 100,000	2.10	1.50	1.20	1.10	0.99	0.99
16.07	Prevalence of All forms of TB per100,000 population	per 100,000	617	593	564	544	523	502
16.08	HIV/AIDs: Adult prevalence rate (NAA)	% 15-49 yrs	0.7	0.7	0.7	0.6	0.6	0.6
16.09	Contraceptive prevalence using modern methods	%	26	37	40	45	46	49
16.10	Drinking Water access:(urban)	% of popn	51	53	54	55	57	60
17.00	Education		2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
17.01	Primary Schools	Nos	6,565	6,635	6,685	6,785	6,865	6,945
17.02	Net Enrolment: Total	%	94.4	95.0	96.0	97.0	97.5	98.0
17.03	Boys	%	94.8	95.0	95.5	96.0	96.5	97.0
17.04	Girls	%	94.0	95.0	96.0	97.0	98.0	99.0
17.05	Primary Completion Rate at Grade 6	%	85.6	86.0	88.0	90.0	92.0	94.0
17.06	Lower Secondary Schools	Nos	1,451	1,521	1,600	one school per commune	one school per commune	one school per commune
17.07	Net Enrolment: Total	%	33.9	40.0	43.0	46.0	48.0	51.0
17.08	Boys	%	32.0	38.0	41.0	43.0	46.0	49.0
17.09	Girls	%	35.0	42.0	45.0	48.0	51.0	54.0
17.10	Completion Rate at Grade 9	%	49.1	51.0	53.0	55.0	57.0	59.0
17.11	Literacy 15-24 yrs	%	87.5	88.0	89.0	90.0	91.0	92.0
18.00	De-Mining Programme							
18.01	Annual Victims caused by mines/ERW (deaths & injured)	Nos	271	243	212	191	172	155
18.02	Total cumulative area cleared of mines/ERW	Ha	47,650	52,918	58,292	63,772	69,363	75,065

Table of Contents

Foreword i

National Emblem and Flag of the Kingdom of Cambodia v

Rectangular Strategy Phase II -- Diagram vi

Cambodia at a Glance vii

Table of Contents xi

List of Tables, Text Boxes, and Annexes xiv

CHAPTER I: INTRODUCTION 1

CHAPTER II: MAJOR ACHIEVEMENTS AND CHALLENGES IN THE IMPLEMENTATION OF NSDP 2006-2010 5

1. Good Governance: The Core of the Rectangular Strategy 11

I. Fighting Corruption 11

II. Legal and Judicial Reform 12

III. Public Administration Reform 14

IV. Reform of the Royal Cambodian Armed Forces 17

2. Environment for the Implementation of the Rectangular Strategy 19

I. Peace, Political Stability, and Social Order 19

II. Cambodia's Integration into the Region and the World 21

III. Favourable Macroeconomic and Financial Environment 21

IV. Partnership in Development 28

3. Enhancement of the Agricultural Sector 29

I. Improving Agricultural Productivity and Diversification 30

II. Land Reform and De-Mining 33

III. Fisheries Reform 37

IV. Forestry Reform 37

4. Further Rehabilitation and Construction of Physical Infrastructure 42

I. Further Rehabilitation and Construction of Transport Network 42

II. Water Resources and Irrigation System Management 48

III. Development of the Energy Sector and Electricity Network 50

IV. Development of Information and Communication Technology 51

5. Private Sector Development and Employment 52

I. Strengthening of the Private Sector and Attracting Investment 53

II. Job Creation and Ensuring Better Working Conditions for Workers and Employees 57
III. Promotion of Small and Medium Enterprises 59
IV. Establishment of Social Safety Nets for Civil Servants, Employees and Workers 59
6. Capacity Building and Human Resources Development 61
I. Strengthening the Quality of Education 61
II. Ensuring Enhanced Health Services 65
III. Implementation of Gender Policy 76
IV. Implementation of Population Policy 79
CHAPTER III: MACROECONOMIC FRAMEWORK FOR NSDP UPDATE 2009-2013 81
1. The Economy at the Start of NSDP Update 2009-2013 81
2. Macro-Economic Management: 2009-2013 85
3. Economic Outlook: 2009-2013 92
4. Capital Investment Required to Achieve Projected GDP Growth 94
5. Budget Revenues and Expenditures: 2009-2013 96
CHAPTER IV: KEY POLICY PRIORITIES AND ACTIONS: 2009-2013 99
1. Good Governance: The Core of the Rectangular Strategy 103
I. Fighting Corruption 103
II. Legal and Judicial Reform 106
III. Public Administration Reform 108
IV. Reform of the Royal Cambodian Armed Forces 110
2. Environment for the Implementation of the Rectangular Strategy 110
I. Peace, Political Stability, and Social Order 111
II. Cambodia's Integration into the Region and the World 113
III. Favourable Macroeconomic and Financial Environment 114
IV. Partnership in Development 116
3. Enhancement of the Agricultural Sector 121
I. Improving Agricultural Productivity and Diversification 121
II. Land Reform and Clearing of Mines 125
III. Fisheries Reform 129
IV. Forestry Reform 131
4. Further Rehabilitation and construction of Physical Infrastructure 137
I. Further Rehabilitation and Construction of Transport Infrastructure 137
II. Water Resources and Irrigation System Management 143

III. Development of the Energy Sector 148

IV. Development of Information and Communication Technology 151

5. Private Sector Development and Employment 154

I. Strengthening Private Sector and Attracting Investment 154

II. Creation of Jobs and Ensuring Improved Working Conditions 157

III. Promotion of Small and Medium Enterprises 160

IV. Creation of Social Safety Nets 163

6. Capacity Building and Human Resource Development 167

I. Strengthening the Quality of Education 167

II. Enhancing Health Services 173

III. Implementation of Gender Policy 177

IV. Implementation of National Population Policy 182

CHAPTER V: COSTS, RESOURCES AND PROGRAMMING 184

1. Total Public Investment Requirements 184

2. Potential Sources of Funding the Public Sector Investment Expenditures 187

3. Programming: Public Investment Expenditures and Development Cooperation Financing 188

CHAPTER VI: MONITORING, EVALUATION AND KEY INDICATORS/TARGETS 191

CHAPTER VII: CONCLUSIONS 195

LIST OF TABLES, TEXT BOXES AND ANNEXES

TABLES

TABLE 1: MACROECONOMIC INDICATORS, 2003-2008 22
TABLE 2: PROGRESS IN RURAL DEVELOPMENT 41
TABLE 3: DEVELOPMENTS IN THE EDUCATION SECTOR: 2005/06–2008/09 62
TABLE 4: CORE INDICATORS OF RMNCH PERFORMANCE 67
TABLE 5: CORE INDICATORS OF PERFORMANCE IN THE AREA OF COMMUNICABLE DISEASES 71
TABLE 6: DEVELOPMENT OF HEALTH SECTOR INFRASTRUCTURE 72
TABLE 7: KEY INDICATORS FOR FINANCING HEALTH SECTOR (AS OF DECEMBER 2008) 73
TABLE 8: MACROECONOMIC INDICATORS, 1994, 1999, 2001-2008 83
TABLE 9: PROJECTIONS OF KEY MACROECONOMIC INDICATORS: 2009 – 2013 93
TABLE 10: REAL GDP (CONSTANT 2000 PRICES) GROWTH RATES BY ECONOMIC ACTIVITY: 2008-2013 94
TABLE 11: CAPITAL INVESTMENT REQUIRED TO ACHIEVE GDP GROWTH TARGETS AND POTENTIAL SOURCES OF FINANCING THE NEEDED INVESTMENT: 2009 – 2013 95
TABLE 12: CAPITAL INVESTMENT REQUIRED TO ACHIEVE GDP GROWTH TARGET BY ECONOMIC SECTOR 96
TABLE 13: CAPITAL AND RECURRENT EXPENDITURES: 2008 – 2013 97
TABLE 14: INDICATIVE RECURRENT BUDGET EXPENDITURE BY MINISTRY/AGENCY: 2008 – 2013 98
TABLE 15: KEY INDICATORS FOR AGRICULTURE, FISHERIES, AND FORESTRY 124
TABLE 16: KEY INDICATORS OF MINISTRY OF RURAL DEVELOPMENT 137
TABLE 17: MINISTRY OF INDUSTRY, MINES AND ENERGY INDICATORS 150
TABLE 18: TARGETS FOR THE EXPANSION OF TELECOMMUNICATION SERVICES 153
TABLE 19: MINISTRY OF INFORMATION INDICATORS 153
TABLE 20: MAIN INDICATORS OF THE TRADE SECTOR 155
TABLE 21: MOEYS SELECTED CORE INDICATORS AND TARGETS 172
TABLE 22: SELECTED CORE INDICATORS (OUTPUT AND OUTCOME) AND TARGETS OF MOH 177
TABLE 23: GENDER TARGETS/INDICATORS 182
TABLE 24: CAPITAL INVESTMENT REQUIRED TO ACHIEVE GDP GROWTH TARGETS AND POTENTIAL SOURCES OF FINANCING THE NEEDED INVESTMENT: 2009 – 2013 186
TABLE 25: RESOURCE MOBILIZATION TARGETS FOR PULIC SECTOR INVESTMENT 2009-2013 187
TABLE 26: NSDP UPDATE 2009-2013 ALLOCATIONS BY SECTOR 191
TABLE 27: NSDP 2006-2010'S CORE INDICATORS (TARGETS) 194

BOXES

BOX 1: MAJOR ACHIEVEMENTS AND CHALLENGES IN REDUCING POVERTY 7
BOX 2: ALIGNMENT, USE AND ACCOUNTABILITY OF EDP RESOURCES 29
BOX 3: RGC'S HIGHEST PRIORITY IS TO CONTINUE TO REDUCE POVERTY & PRIORITIES TO MITIGATE THE ADVERSE EFFECTS OF THE GLOBAL FINANCIAL CRISIS AND ECONOMIC DOWNTURN 100

ANNEXES

Annex I: ABBREVIATIONS & ACRONYMS 197
Annex II: WEBSITES OF MINISTRIES AND AGENCIES 199

CHAPTER I

INTRODUCTION

1. The Royal Government of Cambodia through its concerted efforts has been successfully rebuilding Cambodia from the state of near total destruction of all its assets -- human capital; economic, educational and social institutions; government structures and physical assets in infrastructure. On the basis of the national reconciliation among different factions reached at the Paris Peace Conference in October 1991, the first General Elections were held in 1993 leading to the adoption of the new constitution and formation of a national Royal Government of Cambodia (RGC). From that time the highest priority of the Royal Government has been to vigorously foster the achievement of rapid socio-economic progress to lift the poor out of poverty and to place the nation firmly on a path of sustained economic growth.

2. The formation of the Royal Government of Cambodia (RGC) in 1993 led to the end of the economic embargo imposed on Cambodia in 1979 and resulted in inflows of Foreign Direct Investment (FDI) and Official Development Assistance (ODA) for economic rehabilitation. To begin the process of rebuilding and rehabilitating the social, physical, and institutional infrastructure, the Royal Government outlined its long-term vision for the future in the National Programme to Rehabilitate and Develop Cambodia (NPRD) that was adopted in 1994. Based on this vision, the *1st five year Socio-Economic Development Plan (SEDP I, 1996-2000)* was formulated setting clear goals and milestones to be reached by 2000. This Plan's focus was on macro-economic growth, social development, and poverty alleviation. At the same time, a three year rolling Public Investment Programme (PIP) was developed for the period 1996-1998 so that domestic and external development cooperation resources could be channelled to priority areas to achieve goals set out in SEDP I. Since then PIP has been updated annually. During 1993-1998, Cambodia was both at peace and at war.

3. Following the 2nd General Elections in 1998, the 2nd Legislature of the Royal Government of Cambodia (RGC) was elected into office in November 1998. As a result of the implementation of *Samdech Prime Minister HUN SEN's "Win-Win Policy"* the political and military organisations of the Khmer Rouge were dismantled and were integrated into the mainstream of the society in 1999. The Royal Government has achieved tangible results by implementing the "*Triangle Strategy*" put forward by *Samdech Prime Minister HUN SEN*. This Strategy focused on *(1) building peace, restoring stability and maintaining security for the nation and the people; (2) integration of Cambodia into the region and normalization of relationships with the international community;* and *(3) promoting economic and social development*. The successful implementation of the Triangle Strategy set the stage for a profound transformation of Cambodia from a region of uncertainty, war, internal strife, instability and backwardness into an epicentre of sustained peace, security and social order, respect for democracy, human rights and dignity, cooperation and shared development. It is only since 1999 that the people of Cambodia have enjoyed an environment of peace, political stability, law and order, democracy, respect for human rights and economic stability. The current political stability has been achieved and consolidated through persevering efforts of the Royal Government after many decades of conflict. This new environment has enabled the Royal Government to move forward on implementing its reform programmes in all sectors to re-built institutional capacities, strengthen socio-economic infrastructure, and create an enabling environment to attract investment from both domestic and foreign sources to achieve Royal Government's economic growth and poverty reduction targets.

4. As SEDP I 1996-2000 was nearing its end, the *2nd Socio-Economic Development Plan (SEDP II 2001-2005)* was prepared focusing on economic growth and poverty reduction. *For the Royal Government, the most formidable development challenge has been and continues to be the development of the private sector that is the engine of economic growth to achieve reduction of poverty and improving the livelihoods and quality of life of the rapidly growing Cambodian population.* The Royal Government considers poverty to be a waste of valuable economic resources which is not only morally unacceptable but can also result in social polarisation and instability. Following the preparation of the SEDP II, two important and forward looking developments took place. *First*, following the historic United Nations Millennium Summit in 2000 which declared broad Millennium Development Goals (MDGs) to be achieved by all countries by year 2015, Cambodia developed its own set of MDGs called Cambodia Millennium Development Goals (CMDGs), focusing on poverty alleviation and human development. *Second,* a National Poverty Reduction Strategy (NPRS) was also prepared and adopted in December 2002 through an inclusive consultation process.

5. Following the 3rd General elections on 27 July 2003, the newly elected Government made public its *"Rectangular Strategy"* as the successor of the *Triangular Strategy* of the Royal Government in the Second Legislature of the National Assembly. It outlined the economic policy agenda to support the policy platform of the Royal Government in the Third Legislature of the National Assembly (2003-2008). The *Rectangular Strategy* synthesised the key elements from the *Cambodia Millennium Development Goals*, the *Socio-Economic Development Plan 2001-2005 (*SEDP II*),* the *Cambodia National Poverty Reduction Strategy 2003-2005 (*NPRS*)*, and various important policies, strategies, plans and other reform programmes, all of which had been formulated through broad consultations with all national and international stakeholders. The main aim of the Rectangular Strategy for Growth, Employment, Equity, and Efficiency was to promote economic growth, generate employment for Cambodian workers, ensure equity and social justice, and enhance efficiency of the public sector through the implementation of the Governance Action Plan and in-depth reforms that are coordinated and consistent across all levels and sectors.

6. The 3rd five year development Plan for 2006-2010 was formulated to be the single, overarching, guiding**,** and reference national policy document for pursuing prioritised goals, targets and actions for the next five years. The new Plan was renamed to be the National Strategic Development Plan (NSDP) 2006-2010. NSDP 2006-2010 was organised using the Rectangular Strategy framework. In preparing the NSDP 2006-2010, the Royal Government had taken full ownership and actively led the process of the preparation of the Plan while ensuring participation of and consultations with all stakeholders.

7. With unwavering implementation of the "Rectangular Strategy" and the NSDP 2006-2010, the Royal Government of the Third Legislature has created a favourable environment and necessary conditions enabling Cambodia to step forward with increased hopes and strong confidence on the road of further reforms and development. The Royal Government has adhered to the principle of national solidarity to rally all Cambodians, inside and outside the country, from all walks of lives and political tendencies, under the motto "Nation-Religion-King" with the objective to build and protect the nation and its social achievements while ensuring national independence, integrity, sovereignty, peace, democracy and progress.

8. Following the General Elections held on 27 July 2008, the Royal Government announced its *"Rectangular Strategy Phase II"* that is the "Socio-economic Policy Agenda" of the "Political Platform" of the Royal Government of the Fourth Legislature of the National Assembly (2008-2013). This political platform was provided by the Cambodian People's Party to all Cambodians for their consideration before the last elections. An overwhelming majority

of Cambodians from all walks of life reaffirmed their support, for the fourth time, for the Cambodian People's Party to continue to lead the country on the path of development and reforms in all sectors. **Samdech Akka Moha Sena Padei Techo HUN SEN,** Prime Minister of the Kingdom of Cambodia**,** presented this strategy at the first meeting of the new Government and stated that the "**Political Platform**" of the Royal Government of the Fourth Legislature has been formulated and endorsed through a comprehensive review of the performance during the Third Legislature, people's will and desire, the national and international context and the prioritisation of strategies for all key sectors. At this meeting, the Rectangular Strategy Phase II was revealed as an updated and fine-tuned version of the earlier Rectangular Strategy to develop systematic, coherent, interrelated, complimentary, and simplified priority packages within key sectors, which outlines in detail the policy priorities for the implementation of the RGC's reform programmes to re-build institutional capacity, strengthen socio-economic infrastructure, and to create an enabling environment to attract investments from both domestic and foreign sources in order to create employment opportunities for Cambodians, to reduce poverty, and to develop key sectors of the economy. **Samdech Prime Minister** also underlined that "*The Royal Government recognizes the need to ensure consistency in terms of hierarchy, role, substance, coherence and synchronisation between the **"Rectangular Strategy"**, the **"National Strategic Development Plan",** and the **Sectoral Development Strategies**, as well as other policy documents, investment programmes and the national budget; and this calls for a review of the timeframe of the "National Strategic Development Plan" and "Political Platform of the Royal Government" which includes the "Rectangular Strategy" as its socio-economic agenda"*[1]. To ensure this hierarchy of RGC key policy documents, **Samdech Prime Minister** emphasised that "This *strategy will be implemented mainly through the National Strategic Development Plan*"[2]**.** He concluded that the successful implementation of these prioritised policies will require dedicated and concerted efforts by all Line Ministries and Agencies of the RGC during its mandate in the Fourth Legislature of the General Assembly (2008-2013).

9. The on-going international financial crisis and the economic recession in advanced economies have resulted in declining demand for Cambodia's export and have increased macro-economic and financial risks. These external developments have presented unexpected new challenges for Cambodia. The Royal Government is taking systematic and sequenced measures to mitigate the negative impact of the international financial cataclysm and global economic recession on our financial and economic system, and to protect our hard earned achievements. These external developments have made it necessary for all Ministries and Agencies to re-examine their plans to implement the prioritised policies of the **Rectangular Strategy, Phase II** for the Fourth Legislature. The **NSDP Update, 2009-2013** is being prepared to accomplish two primary goals. First, to synchronise the time period covered by the **NSDP Update** with the term of the Fourth Legislature of the Royal Government in order to ensure that the actions, programmes, and projects of all Ministries and Agencies are aligned to implement the prioritised policies of the RGC that are outlined in Rectangular Strategy Phase II. The second goal is to ensure that the roadmap to implement these prioritised policies by Ministries and Agencies has taken into account the potential impact of the global economic downturn on our economy.

10. To prepare NSDP Update 2009-2013, the planning methodology has been further refined. As noted earlier, NSDP Update is the implementation tool or roadmap for the implementation of RGC's priority policies for the Fourth Legislature that are outlined in Rectangular Strategy – Phase II. The methodological refinements are focused on:

---

1 RS II, paragraph15, page 12

2 RS II, paragraph111, page 53

- Identifying **who** is responsible for implementing the priority policy or policies in each area of RS II; **what** specific actions the responsible institution(s) has/have planned to implement the priority policy/policies; and the responsible institution(s) best estimate on **how** much it will cost to implement the planned actions during 2009-2013. The information collected through this bottom-up planning process is a major component of the information that is required to link the planning, public investment requirements, and development cooperation financing issues within the overall context of the macroeconomic outlook for the Plan period. It is, however, important to highlight that the information provided by responsible institution(s) needs to be based on a comprehensive technical analysis of the sector that must also include prioritisation and sequencing of the planned actions.
- Outlining the macroeconomic framework for NSDP Update to present a top-down planning perspective developed based on econometric analysis of a likely scenario on economic growth, "capital" investment requirements to achieve the projected economic growth rate, and outlook for budget revenues and expenditures over the Plan period.
- Programming or allocation of total development expenditures based on: (i) information complied through the bottom-up planning process that covers all aspects of social and economic development needs; (ii) information from the top-down planning process that establishes the parameters of overall resource availability from the national budget and information on "capital" investments that will be required to achieve the projected economic growth targets; and (iii) estimates of the total amount of resources, from all sources, that are likely to be available or would need to be mobilised to achieve the Plan targets.

11. Also, to ensure effective consultations with concerned development partners and civil society stakeholders in the preparation of inputs by the Ministries and Agencies, the Ministry of Planning took two important steps. *First,* at a workshop held in June 2009 to launch the circular of the RGC on the preparation of the NSDP Update 200-2013, the Ministry of Planning provided detailed policy and technical guidelines to Ministries and Agencies on how to prepare their inputs for NSDP Update. Development partners and other civil society stakeholders also attended this workshop. One important policy guideline issued at this workshop required that "line Ministries and Agencies chairing a Joint Technical Working Group should prepare their inputs *in consultation with their TWG's"*. The Royal Government strongly believes that investment of time and energy on consultations, by both Government officials and development partners, would be most productive if these efforts are focused at the Ministry/Agency level that are responsible for preparing the inputs for NSDP. *Second*, immediately following the workshop, at a meeting of the TWG–Planning and Poverty Reduction, that the Ministry of Planning Chairs, it tasked the Lead Donor Facilitators of the TWG to work with all development partners to ensure that they are ready and able to provide technical and logistic support, if needed, through the TWG mechanism to their concerned Ministry/Agency in the preparation of inputs for NSDP Update. While the Ministries and Agencies are expected to take full ownership of their submissions to the Ministry of Planning, it strongly encouraged Ministries/Agencies, development partners, and other stakeholders to engage in productive consultations that contribute to improving the Ministry/Agency inputs for the preparation of NSDP Update within the TWG framework.

12. The NSDP 2009-2013 is organised in seven Chapters. Following the introduction presented in Chapter I, it presents a summary of major achievements and challenges faced in the implementation of NSDP 2006-2010. Chapter III outlines the macro-economic framework for NSDP Update 2009-2013 and critical indicators/targets for the Plan period. Chapter IV presents RGC's key policies and actions that will be taken by ministries and agencies to implement these policies during the time frame of the Fourth legislature of the Royal Government. Chapter V deals with issues of costs, resources and programming. Information on monitoring and evaluation aspects of the NSDP 2009-2013 is presented in Chapter VI. The final Chapter VII presents broad conclusions.

CHAPTER II

MAJOR ACHIEVEMENTS AND CHALLENGES IN THE IMPLEMENTATION OF NSDP 2006-2010

13. With unwavering implementation of the "***Rectangular Strategy***", the Royal Government of the Third Legislature has created a favourable environment and necessary conditions enabling Cambodia to step forward with increased hopes and strong confidence on the road of further reforms and development.

14. Cambodia has been enjoying the fruits of peace and full territorial unity and integrity as the result of the ***"Win-Win Policy"*** of **Samdech Prime Minister Hun Sen** as evidenced by high economic growth and poverty reduction over the past decade. Cambodia has integrated into the region and the world and plays a dynamic role on equal footing and with equal rights in various sub-regional, regional, inter-regional and international organisations. Overall, in spite of the new unexpected challenges that have emerged as a consequence of the global economic recession and the turmoil in the global financial markets, the Royal Government has further consolidated its achievements by continuing its determined implementation of the Rectangular Strategy through NSDP 2006-2010. Notable major achievements have included:

- Peace, political stability, security and social order have been strengthened based on a firm foundation of the liberal multi-party democracy. The second free and fair commune elections were held in 2007. The 4th national General Elections were held on 27 July 2008.
- Respect for human rights and dignity, including political, economic and social rights, has been enhanced; and decentralisation and de-concentration reforms, aimed at strengthening democracy and efficiency of local public services, have been initiated.
- Good governance through state reform, especially civil service reform, legal and judicial reforms and armed forces reforms, has been strengthened to ensure that all government activities are increasingly more transparent, accountable, predictable, effective and efficient.
- Macro-economic stability and unprecedented high, double digit economic growth has been ensured while maintaining low inflation and a stable exchange rate. Competitiveness of the national economy has been strengthened by improving agricultural productivity, building a rural economic base, and expanding the industrial sector, especially to further the dynamism of the garment sector. The services sector has also expanded rapidly. All these have created jobs and skills training for hundreds of thousands of youth.
- Through the **"Public Financial Management Reform Programme"**, budget credibility has been fundamentally achieved as reflected by substantial growth in government revenues and the rationalisation of expenditure, especially to increase the current budget surplus, which contribute to expanding investments in the economic and social infrastructure aimed at enhancing public service and poverty reduction.
- The Private sector has emerged as the **"true engine of economic growth"**, and made a very impressive contribution to socio-economic development in both the economic and the financial sectors.
- The rehabilitation and construction of the major national road networks has almost been completed and attention is now being paid to accelerate improvement of provincial and rural roads. The transport services including shipping services,

commodity deliveries, multi-modal transport service, and good supply and logistics have been playing and active and effective role in boosting economic growth. The irrigation, energy and telecommunication infrastructure has improved significantly.

- Institutional and human resource capacity has been strengthened by concentrating on development of the education and health sectors. The social sectors have made remarkable progress: in the education sector enrolment rates have increased and drop-out and repetition rates have declined; in the health sector infant and child mortality rates and HIV/AIDS infection rate have also declined.
- Partnership with all stakeholders especially official development partners, private sector and civil society has been strengthened by putting in place a range of effective mechanisms, allowing for mobilising and coordinating cooperative financing and investments.

POVERTY REDUCTION

15. One of the highest priorities of the RGC has been to reduce poverty, especially in rural areas. Through the successful implementation of the action plan spelt out in the "Vision and Financial Sector Development Plan 2001-2010" which has been updated into the "Financial Sector Strategy 2006-2015" and the "Public Financial Management Reform Programme", the RGC has achieved not only macroeconomic stability but also impressive growth over the last decade, averaging around 10 percent per year. These achievements have enabled RGC to reduce the poverty levels significantly. The first survey of poverty headcount in Cambodia was carried out in 1993/94. It covered only part of the country because of lack of access due to security conditions in some parts of the country. The results of the most recently completed Cambodia Socio-Economic Survey carried out in 2007, show that poverty headcount index within parts of the country that were covered by the 1993/94 survey has declined from 39 percent in 1993/94 to 28.0 percent in 2004, and to 24.7 percent in 2007. In the rural areas in these parts of the country, the poverty headcount has declined from 43.1 percent in 1993/94 to 33.7 percent in 2004 and to 30.6 percent in 2007.

16. At present, data covering the whole country are available for the years 2004 and 2007. These data show that poverty headcount index for the whole country relative to the overall poverty line fell from 34.7 percent in 2004 to 30.1 percent in 2007, a significant decline of 4.6 percentage points from 2004 to 2007 representing a reduction of more than 1 percentage point per year. Similarly, the results show that poverty headcount has declined at all sub-national levels: in Phnom Penh from 4.6 percent in 2004 to 0.8 percent in 2007, in other urban areas from 25.8 percent to 21.9 percent, and in rural areas from 39.1 percent to 34.7 percent. The decline in poverty during the period 2004-2007 reflects substantial and statistically significant growth in real per capita household consumption – the measure of living standards commonly used. The rise in consumption is reported to be both apparent and statistically significant in the two poorest quintiles. Among the poorest and next poorest quintiles consumption increased in real terms by 10.7 and 11.5 percent respectively.

17. The analysis of the data from the Cambodia Socio-Economic Surveys of 2004 and 2007 also shows that the picture of welfare improvements amongst the bottom two quintiles is reinforced by improvements in a wide range of variables related to service delivery and human development outcomes. Gains are most notable in education, health, agricultural production and nutrition. Physical access to public services has improved, as measured in terms of average distances to the nearest health centre or school; this, combined with an improved road network and rising real incomes, helps explain improving rates of school enrolment and health-seeking behaviour. As a result, there is continued improvement in outcomes such as average level of educational attainment and self-reported health status.

Box 1
Major Achievements & Challenges in Reducing Poverty

1. Poverty headcount index within parts of the country that were covered by the 1993/94 survey has declined from 39 percent in 1993/94 to 28.0 percent in 2004, and to 24.7 percent in 2007. In rural areas in these parts of the country, the poverty headcount has declined from 43.1 percent in 1993/94 to 33.7 percent in 2004 and to 30.6 percent in 2007.
2. Between 2004 and 2007, poverty headcount index for the whole country relative to the overall poverty line fell from 34.8 percent in 2004 to 30.1 percent in 2007, a significant decline of 4.7 percentage points -- representing a reduction of more than 1 percentage point per year. More importantly, poverty headcount has declined at all sub-national levels
3. Between 2004 and 2007, among the poorest and next poorest quintiles consumption - the measure of living standards commonly used - increased in real terms by 10.7 and 11.5 percent respectively
4. The picture of welfare improvements amongst the bottom two quintiles is reinforced by improvements in a wide range of variables related to service delivery and human development outcomes. Gains are most notable in education, health, agricultural production and nutrition. Physical access to public services has improved, as measured in terms of average distances to the nearest health centre or school, an improved road network and rising real incomes.
5. Protecting the hard earned gains made so far and staying on the path to ensure future gains in reducing poverty has now added risks due to the global financial crisis and the economic downturn. Indeed, if the current situation persists for an extended period then people who are just over the poverty line at present could fall below the poverty line. RGC is now implementing a mix of fiscal measures and social protection and safety net programmes to ensure that this does not happen.
6. Moving forward, RGC will take further measures to ensure that there is a maximum net transfer to the vulnerable and the poor of the available limited external resources in the fight against poverty. There is now an urgent need to begin widespread grass root level practical actions and to drastically reduce expenditures on studies and technical assistance that mask everything under a convenient “poverty” label. Expensive studies and workshops in five star hotels to discuss the problems of the poor appear to be out of place when there are literally millions who have barely enough to eat to survive. Bold innovative programmes of direct action to uplift the poor are urgently needed, which would also help accelerate the much needed “transfer of net resources” to the poor.
7. Dramatic, quick and highly satisfying results can be achieved by delivering services at the grass roots level that no studies or workshops could ever expect to produce!

18. The NSDP 2006-2010 outlined the actions and broad resource allocations to implement the Rectangular Strategy. To ensure effective monitoring of the implementation of NSDP 2006-2010, regular Annual Progress Reports have been prepared and widely disseminated by the Ministry of Planning. The Mid-Term Review (MTR) on the Implementation of NSDP 2006-2010 was completed and widely disseminated by the Ministry of Planning in November 2008. The MTR highlighted the adverse effects of the meltdown of global financial markets that started in late 2007, on the Cambodian economy, in particular the vulnerable and the poor.

19. This global financial crisis that originated in New York - partly due to the failure of the US regulatory system - has caused a severe recession in the advanced economies and has adversely impacted the economies of developing countries. Since late 2007, along with the global financial crisis there were also wide fluctuations in the price of crude oil, food items, and other commodities. The price of a barrel of crude oil rose from $ 66.47 in April 2007 to record level of US$ 147 per barrel in July 2008. It then plummeted, and traded between 30 and 40 US$ per barrel. However, it rose again to over US$ 70 per barrel. For Cambodia that imports all of its oil requirements the rapid rise and massive fluctuations in price have posed serious challenges for the economy. The rising cost of fuel that resulted in higher transportation costs for businesses has meant higher prices of essential commodities like cooking oil, construction materials (e.g. steel and cement), and other commodities causing an escalation in the cost of construction of infrastructure and buildings. There were also wide fluctuations in the price of food items. The price of rice doubled in international markets between the first quarter of 2007 and the first trimester of 2008 and doubled again in the first four months of 2008 alone. Since then prices have dropped presenting a new set of challenges for farmers and the rural communities.

20. Many studies have been conducted by various international and national agencies to assess the impact of the global financial crisis and the wild fluctuation in food and fuel costs on the poor across the world, including in Cambodia. In his address at the 2009 Cambodia Outlook Conference on "Cambodia and the Global Economic Crisis: impact, Policy Responses and Actions", the Prime Minister Samdech Hun Sen pointed out that "*this global and regional crisis is not a crisis of Cambodia's making. It has been caused by external factors beyond Cambodia's control, and it is a crisis that will have serious impacts on us all. As I have emphasised in other recent forums, we must now work together to manage our way through it, to ensure that the remarkable development and poverty reduction achievements of Cambodia over the past two decades are not lost, and to further strengthen Cambodia's key sectors for future growth and development so that we can emerge from the crisis with a stronger, more sustainable economy, stronger institutions, and a stable, peaceful and resilient society in Cambodia*".

21. Samdech Prime Minister also emphasised that "*we are fortunate that we face these challenges while our economy is still in good shape by having achieved a decade of sustainable strong economic growth and sound macro-economic management. A recent World Bank's study has placed Cambodia in the top ten developing countries with the highest economic growth rate from 1998-2007, with our average growth over the past decade reaching double digits, but slowing in 2008 to around 7* percent*, which is still relatively high by the international standards. At the same time, we have made an impressive record in poverty reduction, from 45* percent *in 1994 to around 30* percent *in 2007. We have been able to achieve this impressive record through responsible macro-economic management and a steady programme of reforms by government, along with the dynamism of our private sector, and the productivity and effort of the Cambodian people. We have made great progress in the provision of better infrastructure, roads, bridges, irrigation, transport and telecommunications, and the promotion of international labour standards in our garment industry, the promotion of tourism, and the promotion of a positive enabling environment for trade and investment sectors development".*

22. Although the Royal Government has taken various measures to tackle the crisis, it is still progressing and becoming more severe for some countries and its relief is unpredictable. This crisis will impact some key economic sectors and bring down the growth of major sectors such as garment, tourism, and construction which will have negative impacts on our economy and people. Therefore, the Royal Government has placed a high priority on tackling the following key sectoral challenges:

- To diversify the markets for our garments and other manufactured goods market to East Asia, the Middle East and Africa etc.
- To further improve tourism infrastructure and the development of more tourism destinations and attractive tour packages.
- To prioritise the use of resources and expertise of the government, and donors to broaden and diversify our agricultural sector, in order to attract more quality investments in agri-business and improve agricultural trade linkages, land reform, agricultural diversification and agro-processing.
- To further invest in infrastructure development, particularly energy generation to reduce energy costs to the private sector and to the community.
- Continue to promote and support wealth creation and improving the people's livelihood according to the correct principles and procedures as stipulated in the Cambodia's Constitution.

23. Meeting these challenges will require not only a more effective and dynamic cooperation between the government, its development partners and the private sector but also more effective coordination and collaboration within and across government ministries, and the development community. In key areas such as agriculture and rural development, and associated infrastructure development, irrigation and water resource management, and trade facilitation, there is an urgent need to strengthen communication, coordination and cooperation between relevant ministries/institutions to ensure that development programmes are more speedily and effectively designed and implemented, and that the supporting resources provided by our development partners can be more speedily and effectively disbursed for implementation.

24. For the Royal Government, the current global financial crisis presents opportunity for us to strengthen and expand cooperation and regional integration in order to maximise benefits from our great economic potentials by expanding access to regional markets as well as trade and investment promotion in the region. This is important to minimise our over dependence on international markets and enhance our competitiveness in attracting investments from outside into the region.

25. Although RGC was taken by surprise by these rapid external developments, it responded quickly by putting in place a response mechanism, and has viewed these unexpected external developments as a challenge to test the economic fundamentals of the Cambodian economy. The RGC response mechanism has adopted a two pronged approach, focusing on short-term and long-term actions. The short-term actions have focussed on implementing fiscal measures to incentivise producers and consumers alike to resuscitate the sluggish real economy, and following a monetary policy that has responded rapidly to changing conditions. This approach has been instrumental in maintaining macroeconomic stability, in particular in ensuring the soundness of the banking system. As long-term measures, the RGC priority is to continue to address long term issues through improved competitiveness. In order to build resiliency against the current global economic down turn and to sustain economic growth, Cambodia will be looking at ways to improve its competitiveness in the regional and international arena, as well as actively look for opportunities to diversify and expand the economic base. Cambodia will continue to diligently explore new economic frontiers while nurturing existing and emerging sectors such as telecommunications and Information Communication Technology (ICT), light manufacturing, financial and securities market; and potential sectors such as alternative energy sources, oil exploration, mining; and processing technology to improve productivity and competitiveness.

26. Protecting the hard earned gains made so far and staying on the path to ensure future gains in reducing poverty has now added risks due to the global financial crisis, indeed, if the current situation persists for an extended period then people who are just over the poverty line at present could fall below the poverty line. The RGC is therefore taking urgent measures to expand social safety nets for the most vulnerable through subsidies and targeted labour intensive work -- like food for work programmes.

27. Although through a vigorous implementation of its Triangular and Rectangular Strategies over the last decade, the RGC has been able to transform the nation over a very short period relative to the long histories of many developed countries, Cambodia still faces a number of challenges, such as:

- Despite remarkable progress in key reforms aimed at strengthening good governance, the quality, efficiency and delivery of the public service still remain as challenges and could not yet respond fully to the real needs of the people. The judiciary could not yet gain full confidence from the public. The development of legal framework has not yet been comprehensive, while law enforcement is still to improve.

- The economy is narrowly based and driven by four main sectors: garment, tourism, construction and agriculture. The garment and tourism sectors are vulnerable to external risks. Agriculture, which shares 30 percent of the GDP and accounts for more than 60 percent of the total employment, has not reached its full potential.
- Climate change, global economic imbalance and continuing and deepening financial crisis resulting in global economic slowdown as well as the increase in oil price, soaring food price and depreciation of US dollar have brought severe inflationary pressure on the Cambodian economy in the short and medium term. The increase in domestic demand as a result of recent high economic growth has also aggravated the pressure. These pose a threat to the growth prospects for Cambodia.
- Although we have managed to reduce poverty rate significantly through high economic growth and pro-poor policies, the rural poverty rate remains high. Furthermore, the gap between the rich and the poor, especially urban-rural inequality remains a challenge.
- Food security and nutrition has been improving steadily during recent years resulting in the reduction of chronic malnutrition of children under 5 years of age from 49.7% in 2000 to 43.2 percent in 2005 (CAS 2008). However, progress has recently slowed down due to volatile food prices and the impact of the current economic crisis on purchasing power of the poor and chronic malnutrition remains high at 39.5% (CAS 2008). If this situation persists or becomes severer, the nutrition situation will likely be exacerbated.
- Land concentration and landless people are on a rising trend, adversely impacting on the equity and efficiency of land use. On the other hand, large areas under economic land concessions have not been utilised efficiently as targeted, needing strict government measures to tackle them.
- The anarchy in illegal land possession, illegal claim of state land and protected areas as privately owned, and unlawful logging are still taking place. At the same time, poverty and internal migration have added pressure on natural resources and places them at risk of destruction.
- Having achieved great progress in the rehabilitation and reconstruction of the national road network across the country, our next challenges are to ensure traffic safety and proper maintenance of the entire road network across the country.
- The aviation sector plays a crucial role in tourism development. Further development of aviation infrastructure, including continuous improvement of airports in the whole country and flight safety, still continues to be a key priority to ensure the tourism development and absorption of increasing number of tourists to Cambodia.
- Electricity tariff remains high compared to neighbouring countries, and is a big obstacle in strengthening the Cambodian competitiveness as well as attracting investments and improving livelihoods. Access to electricity in rural areas is still limited.
- Irrigation system has not been fully developed and utilised to its potential, requiring more efficient management and investment.
- Financing, management, and technology are the major challenges for SMEs in Cambodia.
- The social safety net for workers and the poor has not yet become an efficient system.
- The quality of education at primary, secondary and tertiary levels is low. The production and trafficking of illegal drugs has become a social problem which harms welfare of the Cambodian youth at present and in the future.
- The shortages of technicians and skilled workers are a major obstacle to accelerating economic development in both urban and rural areas.

- The provision of quality public health services is still limited. In spite of numerous achievements in the health sector, the maternal mortality rate is still high. The progress in promoting health care services, sanitation and clean water in rural areas needs to be speeded up to meet the targets set in the Millennium Development Goals.
- Lack of education, domestic violence and human trafficking are the major factors that handicap women from realising their full potential in contributing to socio-economic development.
- In general, institutional capacity of the Government is still limited due to low salary and incentive schemes. The cooperation between government agencies is still inadequate, while some legal and regulatory frameworks contain loopholes, and there is a shortage of resources to carry out our policies.

28. The discussion on major achievement and challenges faced in the implementation of NSDP 2006-2010 by line ministries and agencies of RGC, presented below, follows the structure of the Rectangular Strategy as well as the NSDP 2006-2010.

1. GOOD GOVERNANCE: THE CORE OF RECTANGULAR STRATEGY

29. Good governance, the core of the Rectangular Strategy, needs above all equitable and fair public participation in all matters through democratic and peaceful means to ensure that the free will and informed choices of the majority are adopted and implemented while at the same time protecting the rights and welfare of the minority. Political stability, internal security, adherence to rule of law, transparency, predictability and accountability of public institutions are vital for orderly economic and social progress and to ensure that public gains are not eroded by disruptive elements. Four major reform areas to promote good governance continue to be RGC's priority in its pursuit for achieving sustainable and steady socio-economic development with equity, equal opportunity, equality before law, and social justice. These are: *(i) fighting corruption; (ii) legal and judicial reforms; (iii) public administration reforms in all aspects (including decentralisation and de-concentration); and (iv) reform of the armed forces*. Major developments that have taken place in these areas are summarised below.

I. FIGHTING CORRUPTION

30. As compared to crimes where there is a victim and an offender, corruption is a crime where all parties directly involved in corrupt practices benefit from their actions. The victim is the society at large that suffers because of loss of public revenues, lost investment opportunities that could provide new jobs and additional revenues, and inefficient delivery of public services. The RGC had adopted a holistic action plan to fighting corruption. Despite significant progress made in preventing and fighting corruption, RGC realises that the existing legal and regulatory framework as well as the existing institutional capacities as still limited. Fighting corruption requires capacity to effectively manage and enforce the implementation of any laws containing anti-corruption clauses, which have become effective. At the same time, the severe shortage of national legal experts and inadequate coordinating mechanism for the formulation of legal documents has created a range of inconsistencies that have significantly slowed down the law drafting process and made enforcement more difficult. Law enforcement remains a challenge for a variety of reasons, in particular the low salaries of law enforcement officers.

31. Corruption is a phenomenon that exists in all societies, the developed countries, the developing countries, and the international institutions. The elimination of corruption is a RGC's high priority because it is an obstacle to achieving its goal of sustained high growth by fostering private sector development in order to reduce poverty.

32. There are a number of RGC institutions that are involved in preventing and combating corruption, including Anti-Corruption Unit, National Audit Authority, Ministry of National Assembly-Senate Relations and Inspection (MONASRI) and internal audit unit at line ministries and agencies. The Anti-Corruption Unit in the Council of Ministers is responsible for receiving complaints from the public about incidences of corruption and taking disciplinary actions against the perpetrators of corruption. It is also responsible for widely disseminating information on RGC's policies on preventing and combating corruption. It also coordinates the preparation of any laws, rules and regulations required to implement RGC's policies on preventing and combating corruption. The MONASRI through its Inspection Programme monitors the management practices of public sector institutions and investigates any irregularities. It also monitors law enforcement in line ministries and public institutions and investigates complaints received from the public. The Ministry of Justice (MOJ) is responsible for drafting of all laws, including the anti-corruption law.

33. In August 2006, the Anti-Corruption Unit (ACU) was restructured. A "Corruption Complaint Office" was created with the aim of enhancing public participation in the supply and receipt of corruption-related information. Disciplinary actions have been taken against civil servants, and customs, police and judicial officers who have been reported to have indulged in corrupt practices. More transparent public procurements have been ensured through competitive bidding processes. Campaigns have been launched to provide information to and educate the public and disseminate knowledge on all aspects of corruption, including causes, effects and consequences. The Unit, however, faces many challenges to carryout its functions due to the fact it does not have investigatory powers and has limited knowledge, skills and experience in fighting corruption. It also lacks the tools, materials, and techniques to be effective in fighting corruption. So far, in order to ensure its independence, the ACU has been cautious in accepting the assistance from development partners (DPs).

34. The MONASRI, through its Inspection Programme, has conducted many investigations of public establishments, including four cases of irregularities in four World Bank Funded projects. It received 298 complaints from the public of which 92 were investigated by MOSARI and the remaining cases referred to other concerned public institutions. The MOSARI also suffers from lack of capacity and resources to carry out its functions efficiently.

35. The MOJ that is responsible for the drafting of all laws has been updating the drafts of the Anti-Corruption Law as work on related laws has progressed. A comprehensive draft Anti-Corruption Law was endorsed by the Council of Ministers on 11 December 2009 and was adopted by the National Assembly and the Senate respectively on 11 March 2010 and 19 March 2010. Pending the effect-taking of this Law, the existing legal and regulatory framework and mechanisms continue to be enforced and to function in order to prevent and combat corruption.

36. Cambodia is now a supportive member of the ADB/OECD Anti-Corruption Initiative for Asia and the Pacific as well as a state party of the United Nations Convention Against Corruption and a party of the MOU on Preventing and Combating Corruption (in the framework of ASEAN member).

II. LEGAL AND JUDICIAL REFORM

37. The Royal Government is committed to accelerating the Legal and Judicial Reform process. The Council for Legal and Judicial Reform that was established in June 2002 has the mission to "*initiate and encourage the process and to follow up the implementation of legal and judicial reform policy and programmes in accordance with the objectives of the*

Supreme Council of State Reforms". Since mid 2005, the Council for Legal and Judicial Reform has been implementing its comprehensive action plan to implement RGC's Legal and Judicial Reform Strategy. The action plan outlined the priorities and specific actions that were planned to be implemented in the short to medium-term (2004-2008), and long-term (after 2008). The Legal and Judicial Reform Strategy has seven strategic objectives which are as follows:

- Improvement *of the protection of fundamental rights and freedoms* by developing and supporting measures to safeguard rights and raise awareness among the people and all institutions involved aiming to promote equitable and sustainable development as a simultaneous and integrated part of the fulfilment of rights.
- Modernisation of the legislative framework by developing a comprehensive framework of laws through an efficient, coherent and participatory law-making process, ensuring balanced legislation and a full implementation of the rule of law.
- Provision of better access to legal and judicial information by promoting dissemination of basic legal knowledge through official publications, electronic media and information folders and ensuring easy accessibility to all legal and judicial information for legal practitioners and any other interested party.
- Enhancement of the quality of legal processes and related services by strengthening the legal profession, enhancing access to legal assistance and streamlining judicial procedures in order to ensure fair justice and due process for the people.
- Strengthening of judicial services, i.e. the judicial power and the prosecutorial services by introducing the necessary educational, legislative, procedural and structural measures to ensure access to justice within fair, credible and independent judicial institutions enjoying broad respect.
- Introduction of alternative dispute resolution mechanisms to enable quick, informal and easy dispute resolution to the benefit of involved parties and to ease the burden on the established judicial system.
- Strengthening *of Legal and Judicial sector institutions to fulfil their mandates* by strengthening management, planning and monitoring mechanisms and capacity in general in order to enable the full provision of public services and to ensure decision-making in accordance with principles of good governance and their efficient enforcement.

38. During 2006-2008, the Ministry of Justice's work on drafting and reviews of drafts within the executive branch of RGC was completed, and the following draft Laws and Codes were reviewed and approved by the National Assembly:

- Code of Civil Procedure promulgated on 06 July 2006.
- Code of Criminal Procedure promulgated on 10 August 2007.
- Civil Code promulgated on 08 December 2007.
- Counter-Terrorism law promulgated on 20 July 2007.
- Law on Suppression of Human Trafficking and sexual Exploitation promulgated on 15 February 2008.
- Code of Ethic of Judges, Prosecutors adopted by the Supreme Council of Magistracy on 20 February 2007.

39. Work on drafting the following Laws and Kram has been completed by the Ministry of Justice and have been submitted to the Council of Ministers for its review and approval, including:

- Draft Law on Court Organisation and Prosecution.
- Draft Law on the Statute of Judges and Prosecutors.

40. The draft of Criminal Code was endorsed by the Council of Ministers on 19 June 2009 and approved by the National Assembly on 12 October 2009. It was promulgated on 30 November 2009.

41. A Model Court has been established by the Council of Legal and Judicial Reform and is being implemented in cooperation with the Ministry of Justice. This pilot model is being implemented in the following four courts:

- Kandal Provincial Court;
- Phnom Penh Municipality Court;
- Kompong Cham Provincial Court; and
- Banteay Meanchey Provincial Court.

42. Mechanisms for outside-court dispute resolution to reduce the backlog of cases at the provincial court and to expedite dispute resolution for the citizen and the poor have been implemented by the Ministry of Justice and the Ministry of Interior. The Ministry of Justice and Ministry of Interior had jointly established 20 Centres for Legal Services that have been put in place since 2007. If these mechanisms work successfully, then they will be expanded across the country.

43. Laws have been disseminated to the communities and the poor. Since 2007, the Ministry of Justice has disseminated information on laws on TV and Radio through 520 broadcasts. Twenty four Workshops on laws have been held Capital and in provinces and 4200 law books have been published.

44. Twenty four legal trainings programmes have been conducted to build capacity of judges, prosecutors, Legal official and Court clerks.

45. Although significant progress has been made through the implementation of the Council of Legal and Judicial Reform's Action Plan, the work has also faced many challenges. The drafting of a numbers of laws, such as the Organisation and Functioning of the Supreme Council of Magistracy, Law on Statute of Judge and prosecutor and law on Court Organisation and Prosecution could not be completed as planned because these laws are related and need to be revised and discussed further. Work on drafting of the Law on Statute of Court Clerks, Law on Notary and Law on Bailiffs, can proceed further only after the principal law has been adopted. Other challenges faced have included:

- Budget constraints to expand programmes aimed at improving legal knowledge of communities and the vulnerable people and as well as the training programmes to build capacity of the Judges and prosecutors.
- The MOJ does not have sufficient resources to provide needed supplies of materials, buildings and the court rooms to the court and prosecution at the provincial level.
- The establishment of Special Courts has been delayed while the Law on Court Organisation and Prosecution is the process of being adopted.
- Insufficient resources available for the establishment of the model of the pilot courts.
- Insufficient resources for publishing of laws and court decisions.

III. PUBLIC ADMINISTRATION REFORM

46. Good governance, the core of the Rectangular Strategy, is critical to achieving the priorities of the Royal Government. The Public Administration is one strategic instrument of implementation. Since 2000, the Council for Administrative Reform (CAR) has implemented a series of National Programme for Administrative Reform to systematically and gradually transform the Administration and the Civil Service in order to serve people better.

47. This was achieved in the context of successive Governance Action Plans to facilitate coordination among national and sectoral reforms. The GAPs covered a broad area of reforms including the legal and judicial reform, the reform of armed forces, the reform of public finances, decentralisation and de-concentration, reforms concerning investment and trade, the management of social services and the natural resources management. Over the years, major achievements have been made towards principles of good governance in every area of GAPs support of sustainable development, social justice and poverty reduction. The CAR together with ministries and institutions is preparing a third Governance Action Plan that will focus on how to improve services delivery and better coordinate cross-sectoral and sectoral reforms.

48. It is important to note that the present unified Public Administration of this unitary state is just ten years old. It is the result of peace and reconciliation imperatives. Early in the second mandate (1998-2003), the Royal Government successfully realised the unification of the administrations of the State of Cambodia and of the three political factions into one integrated Public Administration. This allowed the national government, for the first time in over 400 years, to exercise sovereignty over the whole country and to begin the task of implementing its first Governance Action Plan (GAP).

49. During the third legislature (2003-2008), the Royal Government accelerated the implementation of its reform programme. Through a rigorous implementation of its “National Programme for Administrative Reform (NPAR)”, the Royal Government has been working hard to transform the Public Administration. The Government believes that a performing and accountable Civil Service is essential to secure ongoing peace and political stability, to sustain development and social justice, and to reduce poverty. To date, significant progress has been made to transform the Public Administration to meet the challenges of a globalised world. With the on-going global financial and economic crisis and its impact on the Country, it has become even more urgent to further strengthen the Civil Service.

50. Working in close cooperation with ministries, institutions and development partners, the Council for Administrative Reform (CAR) has achieved significant milestones:

- The integration of all civil servants into unifying systems more conducive to motivation and career progression has been completed.
- Average compensation within the Civil Service has more than quadruple since the beginning of the second legislature of the National Assembly.
- A Performance Management and Accountability System have been developed to support the implementation of P&A instruments such as Special Operating Agency (SOA).
- The reform is at the leading edge of harmonisation and alignment to implement the Paris and Accra agreements.
- There is now a clear direction and a broad consensus on how best to proceed.

51. The following illustrate the breadth of achievements that have contributed to developing human and institutional capacity within the Administration and the Civil Service:

- The legal and regulatory framework to anchor the Civil Service is in place, including the Common Statute and 21 Particular Statutes.
- Management and control systems are operational and effective (recruitment, promotion, retirement).
- Civil servants have been integrated into a new classification system more conducive to career progression. The payroll system has been automated through ICT.
- The compensation regime has been made more conducive to performance - average salaries have reached US$ 81.4 per month in May 2009.

- Mechanisms to implement the 20% annual increase in basic salary have been put in place based on the RGC policies.
- Innovative schemes to enhance performance and accountability such SOA is being deployed.
- The Performance Management and Accountability System are being implemented to better mobilise human resources and identify priority capacity development needs.
- The Policy on Public Services Delivery has been approved and is being implemented.
- A Compendium on Public Services is being completed and disseminated to improve access to public services and enhance transparency.
- A Human Resources Management Information System is operational and personnel management mechanisms have been streamlined and steadily strengthened.
- A system of functional allowances for management and specialised skills was implemented.
- Communication tools have been deployed to inform about the reform (bulletin, website, periodic workshops and seminars).

DECENTRALISATION AND DE-CONCENTRATION REFORM PROGRAMME

52. The long-term development objective of the Royal Government's decentralisation and de-concentration reform programme is to achieve broad-based and sustainable development and strengthen vibrant local economic foundations so that every citizen has equal opportunity to participate in local development, effective environment and natural resource management and delivery of quality public services to meet the needs of citizen and poverty reduction by focusing on vulnerable groups, indigenous minorities, women and children. The Royal Government believes that establishing and promoting democratic development at provincial/municipal, district/Khan and commune/Sangkat levels can best achieve the expansion of democratic governance. Reforms of management systems of capital city/provincial, city/district/khan and commune/sangkat administrations have the following two strategic goals: (i) to strengthen and expand local democracy; and (ii) to promote local development and to reduce poverty.

53. The RGC has made significant progress in implementing the Decentralisation and De-concentration (D&D) reforms in order to achieve sustainable development through the expansion of local economic development. To implement the D&D reforms an inter-agency committee that is chaired by the Ministry of Interior (MOI), the National Committee for Sub-National Democratic Development (NCDD), has been established to provide overall direction and to coordinate the implementation of the D&D reforms. In May 2008, the Organic Law on Administrative Management of the Capital, Provinces, Municipalities, Districts and Khans and the Law on Elections of Capital City Council, Provincial Councils, City Council, District Councils, and Khan Councils were promulgated. The NCDD is now working on the formulation of a regulatory framework to implement this Law, in particular on the regulations for the demarcation of administrative boundaries at sub-national levels and regulations on the composition of membership of Capital City Council, Provincial Councils, Municipal Councils, District and Khan Councils.

54. The elections of Capital City Council, Provincial Councils, City Council, District Councils, and Khan Councils for their first term were held on May 17, 2009. The inauguration of the office of the Councils and the Boards of Governors at all sub-national levels for their first term was officially organised in early June, 2009 in order to ensure the

sustainability, effectiveness and authority of public administration. The objectives of establishing the Councils at sub-national administrative levels through elections - either direct or indirect - are: (i) to create opportunities and mechanism for the Councils to decide on the destiny of their own community through participatory consultations with the people in their localities, and (ii) enable the citizens in these localities to have a voice in securing better and responsive public service delivery, materials, means and infrastructure in order to rapidly and equitably meet the requirements of local development and to contribute to alleviation of poverty. The Royal Government has completed the establishment of institutional structures at all administrative level both at the national level and sub-national levels through democratic principle and process.

55. The NCDD is also coordinating technical support and assistance to improve the capacity of commune/sangkat council members to manage their respective commune/sangkat affairs effectively in accordance with the provisions of the law on the administration of Commune/Sangkat. It is now working on formulating a National Programme on the sub-national democratic development that will outlines the work plan for the enforcement of the Law on Administrative Management of the Capital City, Provinces, Cities, Districts and Khans and the short-, medium-, and long-term D&D reform policies to be implemented from 2010 to 2019. The drafting process of this national programme was completed at the end of 2009. The national programme will set the timeframe for the implementation of D&D reform policies and the enforcement of the Law on Administrative Management of Capital City, Provinces, Cities, Districts and Khans.

56. Despite major achievements and progress that has been made in implementing RGC's Strategic Framework for D&D reforms, developing capacity of the newly created sub-national institutions to deliver programmes and services under their mandate, is still a major challenge that will need to be dealt with within the framework of a new comprehensive human resources management system. Human and physical resources for the administration and management of their mandates are still limited and the adoption of required legal documents and procedures is yet to be completed.

57. Under decentralised democratic governance, the long-term vision of the new human resource development (HRD) system for local administration is to have each sub-national council take full responsibility to train its civil servants under its own well-established HRD system. In reality, however, it will take time - at least a decade or so - until each sub-national council can take up such responsibility and will require the continued support from NCDD to build human resources capacities of sub-national councils.

IV. Reform of the Royal Cambodian Armed Forces

58. The reform of the Royal Cambodian Armed Forces (RCAF) as one angle of the Royal Government's Rectangle Strategy demands an effective response from the RCAF in its reform to absolutely ensure peace, stability, security, sovereignty, territorial integrity and the nation's development. Based on the RGC defence policy, the reform and further capacity enhancement of the armed forces are effectively proceeding according to the planned actions. The share of Defence and Security in GDP has stabilised at around 2 percent (1.8 percent in 2005, 2006 and 2007) and is expected to be 1.7 percent by 2010. This share in the national budget has been steadily declining (from 22.93 percent in 2005 to 18.87 percent in 2007). The RGC will ensure that the armed forces are always in readiness to protect the country's territorial integrity by allotting needed funds without reducing increasing share for development and social sectors.

59. In the recent years, the security outlook of the Kingdom of Cambodia has changed due to the evolving regional and global security situation. In the current external environment, the RCAF has played an increasingly important role as the leading force in defending the sovereignty, independence and territorial integrity of the Kingdom of Cambodia and in contributing to ensuring the stability, safety and security. It has contributed to enhancing Cambodia's prestige in the international arena through its participation in international peace and humanitarian missions within the framework of United Nations' requests, its readiness for being the host for Global Peace Operation Initiative 2010 (GPOI-2010), and a strong commitment to combating terrorism. Since achieving conditions of full peace in late 1998, the RCAF has substantially contributed to strengthening stability and internal security to support the development of the nation.

60. The reforms of the RCAF over the last decade have faced many challenges that have been somewhat unfavourable for achieving government's efforts in this reform area. The reform process has encountered perpetual constraints such as a lack of resources, unsuitable structure, complicated bureaucracy, inadequate military bases and accommodation and living conditions for soldiers.

61. Nevertheless, the RCAF has made significant progress in moving forward its reform process. In addition to ensuring security for the nation, the RCAF has been actively contributing to rehabilitation of physical infrastructure, rescuing people during disasters and, since April 2006, participating in international peace and humanitarian missions of the United Nations. Although the capability and resources of the RCAF are limited, Cambodia will continue its efforts to participate with the UN in other humanitarian peacekeeping missions in the future. While border disputes, threats from transnational criminals and international terrorism have recently become a major concern, the RCAF has strengthened its capability to defend the border of the Kingdom of Cambodia and to ensure security for the entire nation. The capability of border protection forces has been further strengthened by the presence of armed forces at all strategically important points, strengthening the expertise in preventing infiltration by international terrorism and transnational crime, mobility, communications, information collection, and cooperation with other competent authorities. Strengthening the presence and capacity of the RCAF for border protection forces has been pursued pursuant to the RGC policy through the construction of military garrisons and barracks, road infrastructure, and the setting up of residential areas for soldier families and other citizens in order to promote the development a long the border areas. These efforts have been intended not only for the protection of the nation but also to maintain peace, stability, and good cooperation with neighbouring countries that continue to be remained the top foreign policy priority of the RGC.

62. Although significant progress has been made in the reform process, the RCAF still has many major tasks to perform to implement the strategic initiatives outlined in the Defence White Paper 2006.

63. The MOI has strengthened the capacity of the National Police Force (NPF) including the National Border Police to be more professionally capable of defending the sovereignty and ensuring security and order within the nation in order to contribute to socio-economic development and poverty reduction. The professionally skilled capacity of NPF has been steadily improved through training activities organised for police officers at the Cambodia Police Academy. Notwithstanding the significant progress in these efforts, the further enhancement of NPF capacity remains a challenge to be grappled with in order to response to the prevailing security situation that is evolving in Cambodian society as well as in the region and the world.

2. ENVIRONMENT FOR THE IMPLEMENTATION OF THE RECTANGULAR STRATEGY

64. There are four main aspects addressing this issue, viz., *(i) peace, political stability and social order; (ii) partnership in development; (iii); favourable macro-economic and financial environment; and (iv) Cambodia's integration into the region and the world.*

I. PEACE, POLITICAL STABILITY AND SOCIAL ORDER

65. Leaving behind an era of conflict and destruction, in just over a decade the RGC has been able to create an environment of peace, political stability and social order which are pre-requisites for achieving sustained economic growth and to reduce poverty. The Royal Government's full commitment to liberal, multi-party democracy, dialogue, and mutual adjustment among people holding different views and perceptions, is bearing fruit. These processes are taking deep roots in Cambodian society. Enhancement in political stability have paved the way for better governance, particularly because of the constitutional amendment in 2006 allowing for all legislations to be passed with a majority of votes, thus removing a major obstacle to moving ahead with the legislative agenda to put in place rules and regulations that are urgently needed for good governance and to create an environment conducive for private sector development. All RGC institutions have contributed to creating the current environment of political stability and social order. The Ministry of Interior (MOI) has made a significant contribution to the achievement of the current environment. To reinforce the central role of the family and religion in building the social fabric of the society, the Ministry of Cult and Religions (MCR) has continued to make important contributions to promote family and religious values.

66. The tradition of holding free and fair elections is now well established. So far, four General Elections have been held to elect members of the National Assembly. The latest one held on 27 July 2008. Two elections have been held to elect members of the Commune Councils across the country – first one in February 2002 and the second one in April 2007. The Senate was created as an upper house through a constitutional amendment in March 1999. The first election of senators by Commune Councillors and Parliamentarians was held in January 2006. An era of dynamic stability is now in place, with an emphasis on freedom of expression and free speech in an environment of accountability and responsibility for each individual's actions, both within RGC and the general public. RGC will make every endeavour to ensure that these hard earned gains continue to enhance and get fully integrated into the Cambodian society and psyche.

67. The Ministry of Interior (MOI) has been playing three major roles: (i) managing the sub-national public administration institutions; (ii) ensuring internal security of the nation, and public order through the National Police Forces (NFP); and (iii) leading and coordinating the implementation of RGC's Decentralisation and De-concentration Reform Programme (D&D), as the Chair of the National Committee for Sub-National Democratic Development (NCDD). The MOI has made significant progress in broadening and further strengthening the sub-national public administration institutions, ensuring internal security, and putting in place institutional arrangements to guide the D&D reform process to achieve democratic development at the sub-national level.

68. The MOI through its NPF has actively participated in spoiling all terrorist activities, safeguarding safety and wellbeing of the people, preventing all plots aiming at rupturing national solidarity and causing political instability and social chaos, and preventing attempts to use Cambodia as a springboard to destroy the neighbouring countries. The remarkable achievements are reflected in the overall safety and security, the organisation of elections of Commune/Sangkat Councils in the second mandate on April 1, 2007, the general elections of the Fourth Legislature of the National Assembly on July 27, 2008, the elections of the Capital City Council, Provincial Councils, City Councils, and District/Khan Councils on July 26, 2009, and the attainment of safety for the hearings of the Extraordinary Chamber in the Court of Cambodia.

69. Through the National Police General Commissariat (NPGC), the MOI has cooperated with the Ministry of Justice in drafting the RGC-MOI circulars, and preparing an action plan to prevent and suppress the activities of "juvenile delinquency". The MOI, through this subsidiary body, has also prepared a strategic plan on combating drug trafficking, the exploitation of labour and sexual exploitation of women and children and on strengthening management mechanisms for the implementation of this plan at the central as well as in provincial, municipal and district/Khan levels. In cooperation with relevant ministries, the MOI has promoted the enforcement of Law on Land Traffic to reduce road accidents. It is implementing the MOI-MEF Inter-ministerial Prakas on the Collection, Distribution and the Transfer of the fines paid by traffic offenders to national budget. The MOI has collaborated with the Ministry of Public Works and Transport in the drafting of the Sub-decree on the Management of Garages that repair, transform and assemble vehicles.

70. Despite strong commitment and remarkable success, there are still some challenges caused by limited institutional capacity, including human resources and equipment; as well as limited legal framework to guide the work. The prevention of international terrorist attacks against foreign embassies, legations, international delegations, tourists and investment entities is a priority of RGC. However, the organised overseas criminals, taking advantages of our weakness use all means to infiltrate and hide in our country, evade our legal network and carry out crimes. The control of foreigners is not as yet as comprehensive as it needs to be to safeguard national security. Despite a significant reduction in crimes, the incidences of armed robberies, murders, illegal drug circulation and trafficking, rapes, women and children trafficking as well as other offences such as technical violation of law and money laundering are still high. There are too many traffic accidents. The administrative management is complicated in cities and towns by juvenile delinquency in public places; night clubs and dancing halls are negatively affecting the youth, causing inactiveness in study, drop outs from schools and leading to the conduct of other wrong doings.

Combating Drugs

71. According to the 5-Year National Strategic Plan (2005-2010) on Drug Control, valuable guidance of Samdach Akka Moha Sena Padei Decho HUN SEN, Prime Minister of the Kingdom of Cambodia, and with the support of Her Excellency Dr. BUN RANY HUN SEN, Chairman of Cambodian Red Cross, the National Authority for Combating Drug (NACD) has promoted multi-sectoral collaboration with national and international institutions and the public by achieving remarkable achievements such as increased awareness of the dangers of drugs; timely crackdown on the attempts of using Cambodia as a place for drug production as well as the fighting against drug dealings, distribution, storage, trafficking, and use; and the establishing of provisional centres for the education, detoxification, treatment for drug-addicted people with the support of national public and international communities.

72. Notwithstanding remarkable achievements, there is still a need to grapple with critical challenges faced by NACD. Those include:

- Limited human resource capacity and institutional capacity in terms of materials and financial resources;
- Actions to raise awareness of drug problems and infection of HIV/AIDS caused by injecting drug have not been well targeted.
- A certain number of drug users have not been voluntarily cooperating in all activities to reduce the use of drugs.
- Lack of an appropriate mechanism to monitor and evaluate the efficiency of education and broadcasting activities.

- The capacity of law enforcing officials is still limited.
- There are no agreed methodologies for drug education, detoxification, and treatment in the current treatment and rehabilitation centres particularly in the medical area; and the capacity of the centres is also not appropriate to the number of those who are addicted to drugs.
- The is no agreed methodology for drug education, detoxification, and treatment in the current treatment and rehabilitation centres, particularly in the medical area as well as capacity of the centres is also not responding to the needs of those who are under the influence of drugs.
- The mechanisms to monitor vocational trainings, integration, the number of relapses, re-entries, and the number of drug users have not been well functioning.

II. CAMBODIA'S INTEGRATION INTO THE REGION AND THE WORLD

73. The integration of Cambodia into the sub-regional, regional, and global cooperation has significantly contributed to the enhancement of prestige of the Kingdom of Cambodia in the international arena and created enabling environment for the mobilization of external development assistant for Cambodia. Under the framework of the Association of South East Asian Nations (ASEAN), Cambodia has actively participated in all activities of this organisation on equal footing, aiming at achieving sustainable economic growth, peace, security, stability, shared prosperity in the region. As a member country of the World Trade Organisation (WTO), Cambodia has benefited from the Most Favoured Nations (MFN) status and trade preferential treatment from various countries in the world, viz., "*Everything But Arms (EBA) initiative"* of the EU Generalised System of Preferences (GSP), through which Cambodia can export its product to major markets in the world. This would help expand the international market share for Cambodian products. Cambodia has also been actively participating in other regional, sub-regional, and global cooperation initiatives such as the Mekong-Japan Cooperation, Lower-Mekong Countries-United States Cooperation Greater Mekong Sub-regional Cooperation (GMS), Asia-Europe Meeting (ASEM), Francophone International Organisation, Non-Aligned Movement, United Nations, and so on.

74. To further promote and strengthen of the integration of Cambodia into the region, sub-region and the world and further mobilise development assistance, which remains a high priority of the Royal Government, many RGC institutions, in particular the Ministry of Foreign Affairs, have been striving to strengthen and develop bilateral cooperation with many countries. Cambodia has so far established diplomatic relations with 141 countries.

75. Sustained high rates of economic growth over the last decade have also resulted from RGC's efforts in integrating Cambodia into the region, sub-region and the world. The on-going global economic and financial crisis originating in the failure of the regulatory systems in the advanced economies and further having impact on countries in the world, however, poses new challenges not only for Cambodia but for all developing and middle-income nations across the globe.

III. FAVOURABLE MACRO-ECONOMIC AND FINANCIAL ENVIRONMENT

A. MACRO-ECONOMIC MANAGEMENT: 2006-2008

76. The Royal Government of Cambodia's concerted efforts to secure political and social stability, internal peace and security, along with sound and progressive management of the economy have enabled it to achieve sustained high rates of economic growth and poverty reduction over the last decade. Economic growth during the mandate of the Third

Legislature, 2003-2008, averaged around 10 percent per year, with a record high annual rate of growth of 13.3 percent in 2005. Economic performance in 2008 was somewhat diminished compared with 2003-2007, as a result of the global financial crisis that started in late 2007 and caused a recession in the advanced economies. The economy grew at an annual rate of 6.7 percent in 2008 (Table 1).

77. Two key features of economic performance in recent years have been the increasing diversity of the sectors contributing to economic growth and the robust contribution of the agriculture sector to economic growth. This performance is underpinned by the strong support extended to agriculture, the garment sector, and active promotion of the Tourism sector by the RGC. The expansion of the economy resulted in a rapid growth of the construction sector, facilitated by the availability of increased domestic credit to the private sector. During 2003-2005, domestic credit to private sector grew at an average annual growth rate of 31 percent. It grew by 52 percent and 76 percent in 2006 and 2007 respectively.

78. Over the period of implementation of NSDP 2006-2010, the highlights of the changes in the sectoral composition of the economy were as follows:

- The share of agriculture sector in total GDP increased from 30.7 percent in 2005 to 32.4 percent in 2008.
- The share of industrial sector declined from 25.0 percent in 2005 to 22.4 percent in 2008. Within industrial sector the share of:
  - Textiles and Garments sub-sector has declined from 12.3 percent in 2005 to 10.3 percent in 2008.
  - Mining Sub-sector has not changed from 0.4 percent in 2005 (also 0.4 percent in 2008).
  - Construction sub-sector slightly declined from 6.3 percent in 2005 to 6.1 percent in 2008.
- The share of services sector has slightly declined from 39.1 percent in 2005 to 38.8 percent in 2008. Within the services sector the share of:
  - Tourism and Hotel sub-sector has increased from 4.3 percent in 2005 to 4.5 percent in 2008.
  - Transportation and Communications sub-sector has not changed from 7.4 percent in 2005 (also 7.4 percent in 2008).
  - Financial sub-sector has increased from 1.1 percent in 2005 to 1.3 percent in 2008.
  - Real estate sub-sector has declined from 6.6 percent in 2005 to 6.4 percent in 2008.

TABLE 1: MACROECONOMIC INDICATORS, 2003-2008

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Real GDP (% growth)	8.5	10.3	13.3	10.8	10.2	6.7
-Agriculture (% growth)	10.5	-0.9	15.7	5.5	5.0	5.7
-Industry (% growth)	12.0	16.6	12.7	18.3	8.4	4.0
-Services (% growth)	5.9	13.2	13.1	10.1	10.1	9.0
GDP per capita in US$	356	402	468	534	623	738
National savings (% of GDP)	16.3	16.4	17.3	23.1	23.8	16..9
Central administration savings (% of GDP)	0.8	1.6	1.7	1.0	3.1	3.0
Private savings (% of GDP)	15.6	14.8	15.6	22.1	20.7	13.9
Domestic investment (% of GDP)	12.2	11.8	11.1	11.2	11.1	11.3
Public investment (% of GDP)	6.5	5.8	5.3	5.9	6.2	6.5
Private Sector investments (% of GDP)	12.8	12.9	16.3	16.9	20.4	18.0

Source: National Institute of Statistics, Ministry of the Economy and Finance, National Bank of Cambodia, IMF.

79. As noted earlier in this Chapter, one of the highest priorities of the RGC has been to reduce poverty, especially in rural areas. The impressive economic growth over the last decade, averaging around 10 percent per year has raised living standards and reduced poverty headcounts across the country. Physical access to public services has improved, as measured in terms of average distances to the nearest health centre or school; this, combined with an improved road network and rising real incomes, helps explain improving rates of school enrolment and health-seeking behaviour. As a result, there is continued improvement in outcomes such as average level of educational attainment and self-reported health status.

B. Budget Revenues and Expenditures

80. Along with the rapid growth, tax revenue collection performance also improved significantly over the years 2006-2008. Total revenues collected as a percent of GDP increased from 11.4 percent in 2006, to 12.1 percent in 2007, and 13.3 percent in 2008. At the same time, budget expenditures increased at a relatively slower rate than revenues resulting in a decline of the overall deficit from 3.3 percent of GDP in 2006, to 2.8 percent of GDP in 2007, and 2.7 percent in 2008.

81. Since 2004, the Royal Government has been implementing the PFM Reform Programme (PFMRP). The long term vision of this reform programme is to build a public financial management system by 2015 that meets international standards. In developing the implementation strategy of the Public Financial Management Reform Programme (PFMRP) careful attention was paid to the sequencing of reforms. It was recognised that not everything can be done at once, but also that some basic and core activities need to be done before others can work effectively. To guide this sequencing, potential activities were grouped into a series of Platforms with each Platform representing a real and measurable improvement in the performance of the public financial management system, but also being a step to the next Platform. The series of Platforms decided upon at that time are shown in the diagram I.

82. It was also considered important that the plans to implement each Platform should encompass not just technical and process developments, but also complementary organisational, capacity and motivational developments. It was recognised that without attention to all these different dimensions each Platform would not be a robust step to the next. Reforms would be shallow and subject to degradation during the reform process unless these aspects of reform support each other.

83. Significant progress has been made in achieving the goals of Platform I, although there is a continuing need to reinforce Platform 1 activities. Revenues have improved significantly and flow of these resources to line ministries and other policy and service delivery implementing agencies has been improved. Greater fiscal stability has been achieved with improvements in forecasting, the management of cash balances and the virtual elimination of the substantial accumulation of arrears of payment of the past.

84. The outcome of the implementation of the first platform of the reform programme focused on *building budget credibility* has been:

- *Improved and strengthened revenue policy, forecasting, management and tax collection.* As a result, revenues increased on average by around 26% per annum, the legal framework has been broadened, improved, and enhanced. A Mid-term Revenue Framework including oil, gas and minerals has been developed. Moreover, several measures have been put in placed to guide the improvement and strengthening of income collection in particular non-fiscal revenues.

- *Improved and strengthened budget preparation:* Budget is now more comprehensive, accurate and responsive to RGC policies. The budget preparation process has been refined and made more comprehensive through introduction budget strategic plan, a new budget classification, piloting programme budgeting, and carrying out systematic mid-year budget reviews and preparing quarterly revenue and expenditure plans. The "Public Financial System Law" was prepared and adopted. The next step is to ensure that that there consistency, coherence, and coordination between the Public Financial System Law and the Law on Administration of Capital City, Province, Township and District/Khan, in order to achieve the goals of PFMRP and D&D reform programmes. A Law on Fiscal Regime and State Properties Management for sub-national level has been drafted and is being discussed.
- *Improved budget implementation and efficiency.* As the results, budgetary control is more simplified and effective, disbursements and payments are smoother and timely, and recording is more transparent and accurate. These has been done through strengthening of cash management, establishment of Treasury Single Account, introduction of new Chart of Accounts, introduction of banking system payment, reduce budget execution processes and procedures, including decentralising financial inspection and procurement. In addition, internal control system has been strengthened through establishment of internal audit body in all line ministries and agencies as well as improvement of financial inspection. Besides, the development of a new working modality is nearly completed. An IT system management in public financial sector has been organised and the preparatory works for the 1st step implementation are also underway.
- *Institutional capacity of the Ministry of Economy and Finance has been enhanced:* Roles, functions, and responsibilities of departments and individuals are now clearly defined. Capacities of officials and departments have been enhanced through the transfer of knowledge and know-how from consultants/advisers, on-the-job training, seminars on specific topics, study visits, short training courses in country and abroad, and long-time studies on specific skills mostly focused on public policy and IT.

DIAGRAM I

SEQUENCE OF PLATFORMS

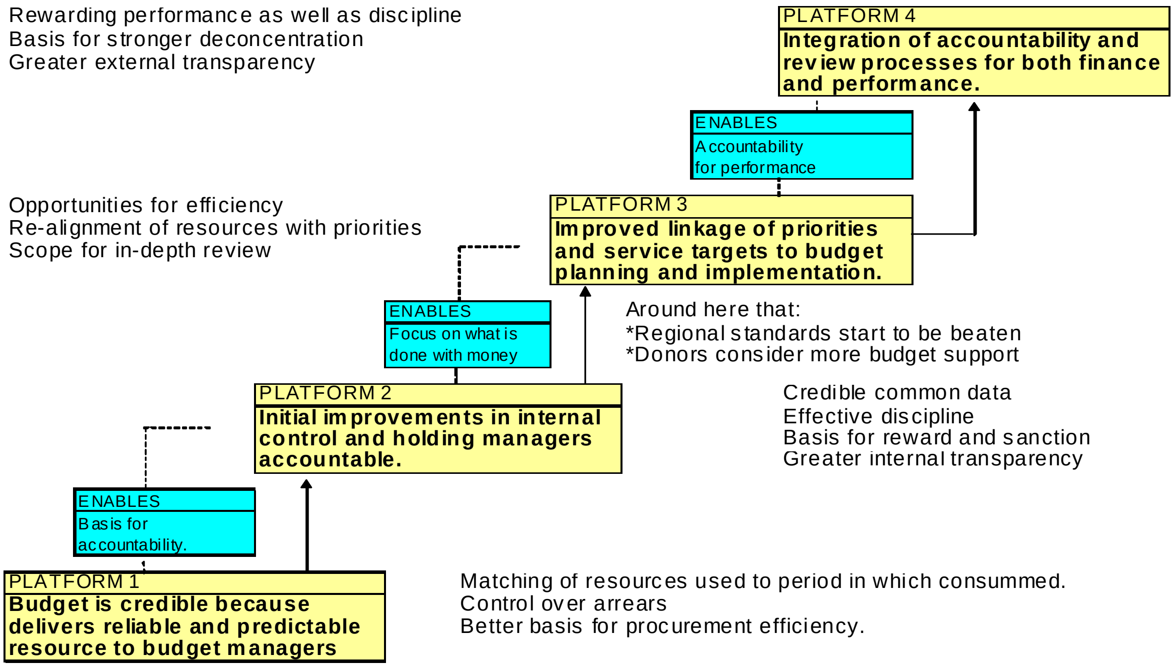

85. The implementation of Platform I reflects the Royal Government's firm determination, ownership, and acceptance of accountability. The Royal Government will continue to strengthen Platform I achievements. In 2007, work on detailed planning for implementation of Platform 2 began that is focussed on *"Building on Improved Budget Credibility towards Achieving Financial Accountability"*. The detailed action plan to implement the Platform II was officially announced on 3rd December 2008. It is now being implemented. The main theme of Platform 2 is increased accountability of those who are responsible for the safe, efficient and effective management of public resources. Platform 1 had sought to address the overall resource management framework and to tackle fundamental problems in the system as a whole. Platform 2 seeks the engagement of all budget entities and their managers in improving their own internal financial management within the overall framework. Activity plans developed aim to bring this about through a combination of regulatory, process and capacity development initiatives with an appropriate balance of incentives for good PFM performance and sanctions for poor performance.

86. Both enhanced accountability and empowerment will be supported by measures to further improve information systems and transparency about how financial management obligations are being exercised in practice by budget entities/managers. The focus in 2009 has been, as implementation of Platform 2 commences, in three directions: (i) For MEF to develop proposals for the detailed implementation of some of the key technical changes envisaged in Platform 2 such as the way that funds will reach service deliverers and be utilised, the implementation of improved financial information systems and methods for holding budget implementation agencies more accountable, (ii) seeking the positive engagement of line ministries and other budget implementation agencies in the reform objectives of Platform 2, and (iii) building the capacity development programmes that are so important to achieving Platform 2 objectives. Significant progress has been made in all these areas during 2009 although work on each will continue into 2010 as well as other more detailed activity development. In particular, work on procuring the computer systems that will sit at the heart of the financial information system is now well advanced, the development of a more strategic approach to resource management has been taken a stage further, a framework for internal audit activity development has been designed and all line ministries have participated in briefing seminars and the design of capacity development programmes. They have formed their own reform cells and most line ministries have already developed their plans for contributing to the overall reform strategy.

C. INFLATION AND MONETARY DEVELOPMENTS

87. As a small and open economy that is highly dollarised, Cambodia is affected by changes in price of crude oil, food items, and other commodities in the international markets. The dramatic increase in the price of a barrel of crude oil that rose from $ 66.47 in April 2007 to record level of US$ 147 per barrel in July 2008 as well as the price of rice that doubled in international markets between the first quarter of 2007 and the first trimester of 2008 and doubled again in the first four months of 2008, resulted in inflation rising to 25.7 percent in May 2008. However, the proactive measures taken by the National Bank of Cambodia were able to reduce the inflationary pressures and inflation had declined to 13.5 percent at the end of 2008. Over the 2006-2008 period, the exchange rate of the Riel against the US Dollar was stable, varying between 4,000 Riel to 4,125 Riel for 1 US Dollar. Gross international reserves accumulated to 2,164 million US Dollars, sufficient to support 3.4months of imports.

88. The Cambodian banking system has not suffered any direct loses because of the sub-prime loans that have adversely effected the financial institutions in other countries. However, to increase confidence in the banking system and to mitigate any potential effects the National

Bank of Cambodia took proactive measures to strengthen prudential regulation of the banking system, increased the reserve requirement rate from 8 percent to 16 percent in the banking system, placed a 15 percent credit ceiling on the real estate sector, improved credit rating system of the banking sector, and strengthened the credit information sharing system. The National Bank of Cambodia has also required banks to develop a modern enterprise system based transaction mechanism by improving the code of conduct, encouraging good corporate governance, and provided guidance to banks on risk management.

89. During 2006-2008, significant progress has been made to transform the financial institutions into a market-based, private sector-dominated sector. Reform measures and infrastructure improvements have contributed to the development of a healthy financial sector. The prudential indicators for banks have posted positive gains. The average capital adequacy ratio for commercial banks in December 2008 was 28%, compared to the base level of 15 percent; there has been a remarkable increase in aggregate assets in the banking system. In terms of asset quality, non performing loans reached a level of 14.6 percent at the end of 2002, 9.9 percent at end of 2006, but decreased significantly to 3.7 percent in December 2008. Money supply (M2) compared to GDP increased to 28.3 percent at the end of 2008. Loans to the private sector increased by 23.6 percent of GDP, while total deposits increased to 22.8 percent of GDP.

90. The National Bank of Cambodia (NBC) has actively supported microfinance institutions, both domestic and overseas partners, to link banking services to rural areas. Because of the fast growth and increasing complexity of the banking system, the NBC is working on amending the scope of the Law on Banking and Financial Institutions to keep the legal framework up-to-date with market changes. The NBC has established a Financial Intelligence Unit to implement the Law on Anti-Money Laundering and Combat the Financing of Terrorism, passed in 2007.

91. The RGC has continued to vigorously implement the Financial Sector Development Strategy 2006-2015. Concerted efforts have been made to carry out planned actions in both non-banking and banking sectors under the lead of the MEF and NBC respectively.

92. The MEF has been striving to develop the non-banking sector in order to promote this sector in accordance to the development's needs. Major achievements in this sector include:

- *Securities Market Sector:*
  - The creation of securities market would enable the diversification of new financial instruments and offer more investment choices for local and foreign investors. The securities market is a mechanism to mobilise idle resources to invest in the economy through selling stocks, especially company stocks. The MEF has so far created the government securities market in order to mobilise more resources to support government's development projects. Law on the Government Securities was adopted and promulgated.
  - At the same time, the MEF has also created non-government securities market and a number of major laws have been adopted and promulgated in order to operate the market, including Law on Issuance and Trading of Non-Government Securities, Sub-decree on Issuance and Trading of Non-Government Securities, and so on. Securities and Exchange Commission of Cambodia has been created to be the regulator of the securities market which will play an important role in managing and related players in order to ensure efficiency, transparency and order in the market operation. Securities Market Company of Cambodia, which is the market operator, has also been created.

  - Moreover, the human resource development is fundamental to the successful creation and operation of the market. The Korean International Cooperation Agency (KOICA) has been supporting this effort for a period of two years (2007-2009) by providing different trainings to officials from MEF, other related ministries and institutions, courts and staffs from the private sector such as banks, insurance companies, lawyers, auditors, accountants, and other companies that have potentials to issue and sell stocks. A number of seminars have been organised to promote knowledge on securities market on the public and students.

- *Insurance Sector:*
  - Law on Insurance was adopted and promulgated in 2000. To implement this law, several regulations such as regulation on licence issuance, capital requirements, and corporate governance have been adopted from 2001 to 2008. So far, there have been insurance companies and one reinsurance company with total premium in 2008 more than 20 million US dollars.

- *Micro-finance Sector:*
  - Micro finance has played an important role in the economic development particularly it is the financial resource for SMEs. Many progresses has been made in micro finance sector by the policies and strategies development of the Ministry of Economy and Finance which is the extension of the implementation of Finance Sector Strategic Development 2006-2015 framework. At the same time, Ministry of Economy and Finance has developed a study at national level to survey on the actual loan demand and numbers of unregistered micro finance institutions and theirs impacts on the economy.
  - Under the scope of the Law on the Amendment of the Law on Finance 2009, the Royal Government of Cambodia has established the Agriculture and Agro-Industry Supported Fund to promote the agriculture and agro-industry sector in Cambodia. Moreover, the sub decree on the establishment and operation of fund for support and development of agriculture was also officially adopted and implemented. With this sub decree the Ministry of Economy and Finance has prepared three other Prakas on: (1) Organisation and Functioning of Policy Board, (2) Organisation and Functioning of Credit Committee, and (3) Procedures of Request and Approval on Credit. Moreover, the Law on Financial Creditability has been drafted and revised in order to increase its scope pertaining to the financial sector.

- *Real Estate Business Management:*
  - With the aim of effectively managing the real state sector, Ministry of Economy and Finance has prepared: (1) Prakas on Licensing of Professional Certificate for Valuator and Estate Agents, (2) Circular on the Implementation of Prakas on Professional Certificate Licensing to Valuator and Estate Agents, (3) Code of Conduct for Professional Certificate Holder of Valuation and Estate Services, and (4) Prakas on Housing Development Supervision.
  - In the meantime, the MEF has also published: (1) the Guidebook on Implementation Criteria on Licensing for Valuator and Estate Services, (2) the Guidebook for Professional Certificate Holder of Valuation and Estate Services, and (3) Establishment of Cambodia Valuator and Estate Agent Association, which has been enrolled into the full membership of the ASEAN Valuator Association. The MEF has also established an inter-ministerial working group to monitor real estate development business.

IV. PARTNERSHIP IN DEVELOPMENT

93. The three aspects of partnership between RGC and other stakeholders comprise relations with (i) civil society; (ii) private sector; and (iii) external development partners. In regard to the first two:

- Active efforts continue to involve and associate all sections of the civil society in all appropriate aspects of RGC's planning and decision-making processes for taking Cambodia forward. Civil society is an important partner and many NGOs, both national and international, play an active and vigilant role in social and economic development efforts as well as in promotion of democracy and human rights. These organisations are represented and contribute at high cooperation and consultation forums like CDCF, GDCC and TWGs. A law on NGOs will be passed after wide consultation with all stakeholders.
- In RGC's development strategy, the private sector has the prime role as the locomotive and driving force for investments and economic growth. To facilitate and assist private sector development and orderly progress, several mechanisms have been set up. Already, the cooperation efforts such as through the Government Private Sector Forum are much appreciated by the private sector and are bearing fruit as manifest in the robust growth of private sector investments. Full efforts will continue to strengthen and deepen the harmonious and symbiotic relationships with the private sector, based on strict adherence to the laws and regulations and focused on development priorities.

94. *Relations with external development partners (EDPs)*: Generous financial and technical assistance from EDPs has greatly helped Cambodia to achieve impressive progress so far. RGC fully appreciates this help. The cooperative relationship between EDPs and RGC has enhanced progressively, has deepened over the years and is becoming healthy based on appreciation of mutual needs and roles. Various developments in the consultative process in the last few years include:

- To guide EDPs and better ensure proper coordination of all assistance from EDPs, a Strategic Framework for Development Cooperation was issued in 2006.
- The annual overarching consultative discussions forum has graduated into full Cambodian ownership by being transformed into the Cambodia Development Cooperation Forum (CDCF) which held its first meeting in 2007.
- A high level GDCC (Government-Development Partner Coordination Committee) meets thrice yearly to discuss common issues and pursues Joint Monitoring Indicators (JMIs) on the progress of various aspects of NSDP.
- Technical Working Groups (TWGs) function to better coordinate and monitor progress at the sectoral level. After review of their initial functioning, and in consultation with all EDPs, clear guidelines were issued in 2006.
- The procedures and processes of collection of data of EDP assistance have been streamlined and the ODA data base maintained at CRDB/CDC gets continuously updated.
- EDPs are increasingly cooperating among themselves and bring to RGC matters of common concern.
- RGC is committed to implement the "Accra Agenda for Action" to increase efficacy of development assistance[3].

[3] Arrived at the third high level forum in September 2008 (the first two were in Paris and Rome)

Box 2
Alignment, Use and Accountability of EDP resources

1. NSDP 2006-2010 has called for changes in EDP approaches, viz., (i) move away from expensive high level studies to practical action; (ii) reduce technical assistance to the minimum necessary; and (iii) bring about 'net transfer of resources". Regrettably, the progress so far on all these three fronts is not encouraging.

2. NSDP 2010 enjoined on the TWGs to immediately engage in reviewing all ongoing EDP assisted programmes and projects to see if they correspond to the priorities outlined in the NSDP. They were also asked to review all ongoing technical assistance (experts and studies, for example) and to make a conscious effort to avoid duplication and reduce overall allocations to be able to release funds for more substantive activities. But, hardly any TWG has done this partly because they do not have adequate information on the level and kind of assistance EDPs provide.

3. Many projects included in the ODA data base maintained by CRDB, to which inputs come only from EDPs, could not be accommodated in the PIP, 2009-2011, since the ministries indicated in it as the counterpart ministries are not aware of them. Likewise, the MOP has no knowledge of many projects shown in the ODA data base as relevant to TWG-PPR. There is an immediate need to reconcile these differences. This is also needed to enable RGC to fulfil its responsibility to the people of Cambodia to account for all external assistance provided to the country and to monitor "total resources" being spent pursuant to NSDP priorities.

4. NSDP 2006-2010 stated at para 5.17 that 'budget support' would be the most preferred mechanism for external support. In addition to loan and some technical assistance projects of IMF, WB and ADB which are implemented by the RGC, further progress in this direction has commenced through Poverty Reduction and Growth Operations (PRGO) jointly supported by many EDPs. Still, most EDP assistance is directly managed and implemented by the concerned aid-providing agencies. As such, RGC ministries and agencies are not fully in the picture about the actual work being done and its cost.

5. Joint Monitoring Indicators (JMIs) are created and are pursued to monitor progress in RGC's commitments and processes towards overall goals. There needs to be equal emphasis to create JMIs for EDPs to meet in terms of accountability, alignment and harmonisation.

6. The immediate need is for more efforts by EDPs to better align their resources to meet NSDP priorities and to increasingly utilise the opportunities in TWGs to inform RGC about their work and better coordinate among themselves.

95. The total external development assistance to Cambodia has registered an increase due largely to inclusion of assistance from hitherto "non-traditional" partners. However, internationally, development assistance from the developed world does not show any signs of moving upwards to the level advocated by the Monterrey Consensus, 2001, viz., 0.7 percent of GDP per annum, but instead is estimated to have dropped 8.4 percent in 2007 after a 4.7 percent drop in 2006[4], and averages only at 0.45 percent of GDP of developed countries. At the country level in Cambodia there are some significant shortcomings still to be addressed and overcome, as exhaustively brought out in the Aid Effectiveness Report, 2007 (CRDB/CDC). In addition and in particular:

- Except in a few instances (MEF, MOH, MOEYS) where SWAP approach is followed, alignment of Development Partner resources to NSDP has not proceeded well despite clear undertakings in Paris and Rome Declarations and country level agreements by major donor agencies.
- Many TWGs are still to commence review of all ongoing programmes to align and reorient them to NSDP priorities as well as to PIPs in spite of clear calls from the highest levels in RGC[5]; as such, much needed EDP resources continue to be spent in traditional and pre-conceived ways, resulting in studies and duplicating technical assistance[6], and not adding to much needed 'net transfer of resources' for Cambodia's priorities.

3. ENHANCEMENT OF AGRICULTURAL SECTOR

96. The four sides of this rectangle are: *(i) improving agricultural productivity and diversification (including animal husbandry, food security and nutrition, and rural development); (ii) land reform and de-mining; (iii) fisheries reform; and (iv) forestry reform (including environment protection and conservation)*. Notable features during the last two

4 Report released by UN SG on 4 September 2008
5 Samdech PM Hun Sen's Foreword to NSDP and APR and several speeches at international and domestic forums.
6 CRDB prepared "A Guideline for the Management of Technical Cooperation in Cambodia", and notes, in the Position Paper for Consultation (June, 2008), inter alia that: TC remains a "problem"; it comprises up to half of ODA; it might be stuck in an inappropriate and out-dated 'post-conflict recovery mode"; and, significant amounts of TC are just "tolerated".

and half years were: continued RGC efforts in arresting depletion of natural resources and environment; rehabilitating and enhancing irrigation potential; favourable weather conditions; some diversification into cash crops; issuance of more land titles to the farmers; and, further improvement of rural infrastructure. The National Strategy for Agriculture and Water, 2006-2010, was developed through a consultative process and adopted in 2007.

I. IMPROVING AGRICULTURAL PRODUCTIVITY AND DIVERSIFICATION

97. The Royal Government's overall goal is "poverty reduction and economic growth through enhancement of agriculture sector development". The sectoral goal is to "ensure food security, increase incomes, create employment and improve nutrition status for all people by improving productivity and diversification, and commercialisation of agriculture with environmentally sound protection and food security".

98. An "Agriculture Sector Strategic Development Plan: 2006-2010" was prepared by the Ministry of Agriculture, Fisheries and Forestry (MAFF) in October 2005 in order to achieve RGC's strategic goals as well as NSDP 2006-2010. A Strategy for Agriculture and Water Sectors that has been prepared by TWG for Agriculture and Water and with the coordination of DPs was adopted in March 2007. However, a sector-wide programme to implement this strategy is expected to be finalised and approved in 2010.

99. The "Agriculture Sector Strategic Development Plan: 2006-2010" has identified the following seven strategic objectives for the agriculture, fisheries and forestry sectors:

- Food security, productivity, and diversification.
- Improve and strengthen agricultural research and extension systems.
- Market access for agricultural products.
- Institutional and legislative development framework.
- Land reform - land market development and pro-poor land access.
- Fisheries reform - sustainable access.
- Forestry reform - promote sustainable conservation and management of forests, ensure better management of natural protected areas.

100. To achieve the seven strategic objectives, the MAFF has organised its activities in the following five programme areas:

Programme I: Improving productivity & diversifying agriculture sectors.
Programme II: Promote market access of agriculture products.
Programme III: Strengthen institution, legal framework and human resources development.
Programme IV: Management of sustainable fishery resources.
Programme V: Management of sustainable forestry resources.

101. Significant progress has been made by MAFF in increasing the land area for crops, paddy cultivated area, yield per hectare, fishing lots, and area released to fishing communities, fish catch (from all sources), forestry cover, and percent of land area reforested. Moreover, research and development in agricultural technologies have attained remarkable achievements in particular in the enhancement of knowledge in agricultural technologies in the following areas: (1) Developing high-yielding and high-quality seeds; (2) Land preparation methodologies; (3) Effectiveness of the utilisation of green manure residuals; (4) Land fertility management and utilisation of organic fertiliser; (5) Identification of types of pests and the size of their damages as well as preventing and fighting mythologies; and (6) timing of harvesting and seed-drying and seed-storage methodologies. From 2006 to 2009, to further develop this sector, key laws and regulations that have been put in place include:

- Law on Plant Seed Management and Plant Breeder Rights;
- Sub-decree on Phyto-sanitary Inspection;
- Sub-decree on Establishment and Management for Village Animal Health Workers (VAHWs);
- Sub-decree on Sanitary Inspection of Animals and Animal Product;
- Sub-decree on Abattoir Management and Meat and Animal Product Inspection;
- Law on Fishery;
- Sub-decree on Community Fisheries Management;
- Sub-decree on Endangered Fishery Product;
- Sub-decree on the Legal Procedures on Investments, Public Bidding, Contractual Leasing, and Payment of Fishing Fees;
- Sub-decree on Appointment of the Composition in the National Authority for Resolving Land Conflict;
- Sub-decree on International Trading of Endangered Wildlife and Wild-plants Species;
- Sub-decree on Establishment and Functioning of General Secretariat of National Authority for Resolving Land Conflict;
- Sub-decree on Forest and Non-Timber Forest Products Permitted for Import-Export;
- Sub-decree on Permanent Forest Reserve Classification, Transfering, and Conferring of Tenure Rights in Dom Rei Phong Area in Trapeang Pleang Commune of Chhouk District and Stung Keo Commune of Kampot District in Kampot Province.
- Sub-decree on Establishment of Control and Conservation Areas of Bird Sanctuaries for Sarus Cranes and other Birds in Boeng Prek Lopoeuv of Borei Cholosar and Koh Andet Districts in Takeo Province;
- Sub-decree on Detaching of Land Areas from Protected Forest Areas for Conservation of Genetic Resources of Wild-plants and Wildlife in Mondulkiri Province;
- Sub-decree on Rules of Conferring of Rights to Use State Forestlands for Tree Planting;
- Sub-decree on Transforming MAFF's General Directorates to General Secretariats; Upgrading Forestry and Fishery Administrations to General Directorate Levels; Upgrading the Department for Agronomy and Improving Agricultural Lands to General Directorate of Agriculture; and Transforming the General Directorate of Rubber Plantation to a MAFF's General Directorate;
- Sub-decree on Establishment of Protected Forest Areas for Recreation and Hunting Sport in Oya Dav, Ratanakiri Province; and
- Sub-decree on Establishment and Conservation of "Sei Ma" Protected-Forest and Biodiversity Areas of of Mondulkiri and Kratie Provinces.

102. Besides contributing to the increase in crop productivity, all of these technologies have also contributed to the diversification of cropping systems by shifting from mono-rice-cropping to multiple cropping systems and animal husbandry by identifying appropriate soil types, timing and crops planting methods before and after wet-season rice cropping as well as crop rotation patterns in upland areas. Moreover, the MAFF has conserved 2,557 accessions of rice germ-plasma and identified rice varieties that are resistant to flood, drought and Brown Plant Hopper (BPH) along with the conservation of germ-plasma of other crops such as bananas, cassavas, chillies and papayas etc. in order to ensure sustainable use of natural recourses in Cambodia. In addition, the transfer of these technologies has been promoted through improved linkages between research and extension in the forms of human resource capacity development including short/medium training courses, field demonstrations, workshops, seminars, and conferences.

103. Over the years 2006-2008, the overall agricultural production has increased remarkably provided that concerned institutions have been striving to change farmers'

behaviour in crop farming practices, crop preservation and harvesting and to increase irrigation capacity together with favourable weather conditions. The share of the agriculture sector was 5.5 percent in 2006, 5.0 percent in 2007, and 5.7 percent in 2008. In 2008, the total cultivated land area was 2.61 million hectares, producing about 7.15 million metric tons of paddy resulting in an average yield of 2.74 tons per hectare and a surplus of 2.02 million metric tons of milled rice.

104. Over the 2004-2008 period of time, the livestock production has moderately increased and the number of cattle raised has increased by 2.5 percent on a yearly average. The number of pigs raised has declined from 2.42 million heads in 2004 to 2.21 million heads in 2008 due to an increase in in-flows of pigs and other pig-related products from neighbouring countries. The animal husbandry sub-sector's contribution to the economy has steadily increased and accounted for about 4 percent. This sub-sector needs to grow in order to meet local needs to improve nutrition and to serve the tourism industry. The high priorities of MAFF include: (1) the development of legal and regulatory framework and human resource; (2) the reduction of animal morbidity and mortality rates; (3) improving public health particularly in relation to zoonotic diseases and food safety; (4) promotion of animal feed production; (5) improving the quality of animal breeding stocks; (6) promoting the use of animal manures for bio-gas production; (7) enhancing and strengthening research and extension programmes on livestock production and veterinary activities; (8) improving credit services for livestock production; (9) promoting the investment in livestock production and veterinary activities; and (10) promoting the markets for animals and animal-originated products.

105. Notwithstanding the significant progress that has been made, a number of challenges remain to:

- Increase productivity in rice and other crops; increase and improve access to extension services, credit and inputs; increase irrigation; ensuring better benefits for farmers through marketing; lack of farmer's knowledge in using agricultural inputs, techniques and soil improvement management.
- Develop appropriate legal and regulatory tools and law-enforcement capacity for monitoring and control of agricultural inputs and management of agricultural soil and soil fertility such as Law on Agricultural Lands which defines land areas to be targeted for agricultural production and proper soil fertility management.
- Improve post-harvest management; promote export and domestic markets for agricultural products (including rice – not merely paddy, fruits and vegetables); promote agro-industry including post-harvest processing; improve quality of standard of agricultural products; organise farmers' organisations for better bargaining power; aim for optimum use of land and other resources; and, encourage and increase private sector investments and participation.
- Establish mechanisms at local level that can provide techniques and services to the farmers; promote programme of agricultural extension at local level; and promote the formation of farmer to be effective and partner with private sector.

106. The livestock production in Cambodia has been adversely effected due to:

- Repeated threats from pandemic of severe animal diseases in particular HPAI and H1N1 and from natural disasters such as Ketsanna storm, which have caused a great deal of losses of resources and claimed many people and animal lives.
- Resources for prevention of the widespread of severe animal diseases and for animal health protection and cares are still limited.

- The reluctance of some investors to invest in livestock production after the incidence of HPAI and the effect of animal products imported from neighbouring countries.
- Lack of market competition for meat and animal feed resulting in high costs of animal feeds.
- Comprehensive laws and regulations pertaining to this sub-sector have not been adequately put in place for the effective implementation.

II. LAND REFORM AND DE-MINING

107. Land constitutes the most precious resource of Cambodia. RGC's overarching policy is to ensure that all land is put assure all lands are managed, arranged, used, and distributed in an equitable, transparent, effective, and sustainable manner in order to contribute to poverty alleviation, ensuring of food security, national defence, social-economic development in the context of marketing economy. The Declaration of the Royal Government of Cambodia on Land Policy addresses issues relating to Land Administration (clarify and record ownership and other rights), Land Management (to ensure that land and natural resources are effectively managed) and Land Distribution (to allocate state land for public and private purposes in a transparent, decentralised and fair manner).

108. Out of a total land area of 18.1 million hectares, the state owns 14.5 million hectares and 3.6 million hectares (20%) are owned by private entities. The Land Law provides details land ownership, land management, land ownership. This three Law categorises the ownership as follows:

- *Public Ownership:* This includes state-public properties and state-private properties. Public ownership refers to inalienable property and ownership of those properties is not subject to prescription. This means these properties are managed and used for public interest use such as state-owned buildings, infrastructure; or for environmental benefits (preservations of natural forests, rivers, lakes, seashores and so on). However, when state public properties lose their public interest, they can be listed as state-private properties by the Law on Transferring. On the other hand, state-private ownership includes the economic land concession (lands for large plantation, commercial farming, mineral extraction) and social land concession.
- *Collective Ownership*: This includes properties of monasteries and the ownership of indigenous people's communities.
- *Private Ownership:* This includes properties held by private individuals or entities.

109. The Royal Government recognises that land reform is vital to enhance social stability, development of an efficient land market, environmental sustainability, and for increasing agricultural productivity through the issuance of land titles to the citizens; in particular, to farmers who are cultivating land that they occupy. Issuing land titles to citizens is vital for improving the management of land use, especially the management of state-owned lands to ensure security of land tenure in a transparent and equitable manner and to further reduce poverty by enabling citizens to have access to financial markets by using their land titles as collateral. It was estimated in 2001 that there are 6-7 millions of private-owned land parcels to be registered. Given this, the Royal Government has set a period of 15 years to conduct land registration under a land reform programme focusing on the strengthening of three sub-sectors, viz. *land administration, land management, and land distribution.* To implement this programme, a first five-year plan for the period of 2002-2007 has been developed in order to achieve a registration of one million land parcels.

110. The RGC attaches high priority to land reforms for poverty reduction and sustainable socio-economic development. The priority emphasises on strengthening security of land tenure for state land, private land, and land of indigenous people's communities through systematic and sporadic land registration in order to issue land titles to general citizens, institutions, and indigenous communities that are eligible to tenure rights. To strengthen land management, the required policy and legal and regulatory framework for effective implementation of the Land Law has been developed and approved. The work so far has included: (a) Sub-decree on State Land Management, (b) Sub-decree on Procedures of the Registration of Indigenous Community Land, (c) Sub-decree on Procedures of Commune Land Use Planning, (d) Sub-decree on the Management and Use of Co-owned Buildings, (e) Circular on Illegal Occupancy of State Land, (f) Joint Prakas on State Land Identification, Classification and Mapping, (g) Joint Prakas on Mechanism for the Provision of Agricultural Extension Services to Farmers Using Social Land Concession, (h) Joint Guidelines on Strengthening of the Cadastral Commission Performance at all levels, (i) Draft Law on Providing Ownership Right of Private Unit in Co-owned Building to Foreigner (this is under request for approval from the legislative institution).

111. Significant progress has been made in *issuing land titles*. So far, 1,664,297 land titles have been issued, of which 3/4 are rural lands and 1/4 are urban lands. Of these, 1,070,665 titles were issued through systematic land titling process whilst 593,645 titles were issued through sporadic titling. To date, the land titling process has, therefore, covered between 23 and 24 percent of total land plots (6-7 million) throughout the Kingdom. The targets set for the issuance of land titles in the Cambodian Millennium Development Goals (CMDGs) for the year 2010 is the registration of 32 percent of total land parcels (plots) – of which 24 percent are set for lands owned by farmers. The CMDGs targets for 2015 are registration of 65 percent of total land parcels (plots) – of which 48.75 percent are the land parcels (plots) owned by farmers. Of the total land titles issued so far, 70 percent are shared properties of couples, 20 percent are properties owned by women, 5 percent are properties owned by men, and another 5 percent are properties owned by monasteries. In order to enhance the land administration to be functional in transparent and effective manner and in partnership with private sector for the measuring and assessing of land price, the RGC has been committed to the development of a policy and legal framework that includes: Laws on Demarcation and Mapping; Law on Providing Ownership Right of Private Unit in Co-owned Building to Foreigners; Policy on Land Price Valuation and Land Price Map; the amendment of Land Law on the sections '*Immovable Properties Registration*' which are related to Civil Procedure Code and Civil Code, etc.

112. With respect to the registration of indigenous people's community land as communal collective property in the pilot areas of three communities, the task force has completed the phase of land identification and boundary demarcation by consulting boundary issues with concerned people. The next tasks are to install boundary-demarcating poles and the completion of the registration of these three pilot areas by early 2010, as well as the further implementation of Sub-decree on the Registration of Indigenous People's Community Lands; especially, those in Mondulkiri and Rattanakiri provinces.

113. In area of land dispute settlement, the Cadastral Commission has dealt with 5,193 dispute cases, of which

- 1810 cases were completely solved, which involved 8560 households and 3057.2 hectares of land;
- 272 cases were withdrawn;
- 1369 cases were rejected due to non compliance with the Cadastral Commission's jurisdiction; and
- 1742 cases are pending.

114. The number of dispute cases submitted to the Cadastral Commission has increased from year to year by around 20 percent while the dispute resolution has increased by nearly 56 percent. Through mobile dispute settlement procedures, outstanding dispute cases in 10 districts (Mahmud, Ponhear Krek, Cheung Prey, Koh Sotin, Peam Chor, Baray, Poipet, Chhouk, and Battambang Town) were totally resolved by cadastral commission.

115. To further strengthen *land management*, the process of establishing policy framework and related legal and regulatory frameworks, such as Land Management Policy, National Housing Policy, Guidelines on Legal Procedures for Resettlement, and Law on Land Management, Urbanisation and Construction, is now being put in place through an inter-ministerial working group. To foster the implement of urban land use development process, the Ministry of Land Management, Urban Planning and Construction (MLMUC) is providing technical support to Capital City, Provincial, City, and District/Khan authorities to collect, verify, analyse, and discuss the data from ten provinces and concerned parties for the urban and provincial land use planning. As a result, works on of urban and provincial land use planning for Stung Hao and Bovet towns has been completed while the works for Kratie, Neak Loeung and Anlong Veng towns are being under the final discussion process. Besides, the land use planning for other towns is being under the stage of further data collection from concerned institutions. In addition, a Strategic Development Plan for Phnom Penh City, Preah Sihanouk, Kep and Kompong Cham and other provinces with economic potential is being finalised and will be submitted for approval.

116. RGC has been implementing a policy to distribute land to landless citizens including the families of armed-forces stationed along western and north-western border areas through the social land concession programme initiated by national and sub-national authorities. The National Strategic Development Plan (NSDP) 2006-2010 had set a target of providing land to 10,000 landless-families under this programme. To reach this target, the RGC has put in place a Circular on Social Land Concession Distribution Plan requiring the Capital City and each province to find lands for the planning of annual distribution of 416 families. In this regard, 12 provinces have already identified targeted land areas of 36,917 hectares and targeted landless poor families of 14,791. Among these, the provinces that have already carried out the distribution of land include:

- Kampong Cham Province: 863.65 hectares of land to 246 poor families.
- Kratie Province: 3,960 hectares of land to 246 poor families and to more 350 poor families.
- Oddor Meanchey Province: Mine-cleared land areas of 129 hectares to 95 poor families.
- Kampot Province: 1,019 hectares of land to 317 families of poor disabled veterans.
- Kampong Cham Province: 155 hectares of land to 100 poor families.
- Preah Vihear Province: more than 18,000 hectares of land to 1,802 families of armed-forces and general citizens families residing around Preah Vihear Temple area and western and north-western areas along Cambodia-Thai borders by settling new development villages – a programme initiated by national level.

117. Notwithstanding the progress made so far, the following remain the challenges that require concerted action to enhance citizens' confidence in land management practices:

- To promote the culture of land registration and to build citizens confidence on Cadastral System need to be carried out through reviewing the current status of the delivery of cadastral and construction-related services that are to be carried out through a transparent, accountable, speedy, and fair Single Window process as well as through re-examining the rates for valuating subsequent registration tax by

establishing a land information system, land price valuation system, and land price map that are reliable and publicly-known and appropriate to the actual economic and social status of the citizens in each localities before the initiation of land and housing tax collection starting from 2010 and the collection of taxes on lands that are not household-agricultural lands of farmers.

- To accelerate land dispute settlement in particular multi-party disputes by setting up *mobile land dispute resolution teams* in cities/districts/khann where there are a huge backlog of dispute cases and expedite land registration by both procedures in the regions with economic potentials in particular conflict-free lands.
- To foster state land management, use, and distribution processes through transparent, equitable, effective, and sustainable procedures by strengthening the state land management of all concerned institutions that are mandated to occupy state land using various tools, including:
  - ➢ The Sub-decree on State Land Management for the well-defined identification, registration, and creation of an inventory of state lands, forest lands, and PA lands;
  - ➢ land management planning for all levels to guide and monitor land development;
  - ➢ preventing concentration of lands for unused and non-production purposes;
  - ➢ identifying appropriate lands for poor families, families of armed forces currently performing their defence tasks, veterans, and landless families to serve the purpose of social land concession, national defence, and the relocation of families displaced due to government and private-company development projects;
  - ➢ taking measures to re-take state lands that had been occupied illegally, that are not being used in accordance with terms and conditions of the agreements of economic land concessions, and that had been occupied with a size that exceeds the limits under the 2001 Land Law, through strengthening the enforcements of the regulations that had already become effective, viz., Guiding Circular on Illegal Land Occupancy of State Land, Sub Decree on State Land Management, Policy on Land Registration and Land Use Rights of Indigenous-People Community; and
  - ➢ delegating the decision-making function of land-dispute settlement to the Chairman of Capital City/Provincial Cadastral Commission, in particular the settlement of multi-party disputes by establishing mobile land dispute resolution teams to investigate the backlog of disputes under the from of Special Operating Agency (SOA).

118. **De-mining**: Past conflicts gave rise to a large number of handicapped and contaminated large land areas with landmines and explosive remnants of war (ERW), which constitute a serious impediment to socio-economic development and routinely claim lives and limbs. The clearance of land from mines and ERW is required to reduce casualties and to remove a major constraint to the settlements, agricultural activities, and development in the effected areas. In fact, the clearance of land from mines and ERW had started since 1979 but there has been no clear record and it has been further carried out with international community's support since 1992, resulting in sharp decrease in accidents caused by mines/ERW and steady increase in affected land areas cleared of mines/ERW. Reported annual victims of landmines/ERW have decreased from 4,320 in 1996 to 271 in 2008. De-mining and ERW de-fusing have increased mine-free land areas from 33,036 hectares in 2005 to 47,650 hectares in 2008.

III. FISHERIES REFORM

119. Fish continues to be a vital source of food, nutrition and income of millions of Cambodians. Fish provides Cambodian people with about 80% of animal protein and more than 4.5 million people having been directly involved in fishery sector. Total production of fish grew to over 471,000 tonnes in 2008, the main increases coming from rice field capture and a steady growth in aquaculture. The new Fisheries Law was promulgated in May 2006; the fisheries sector has since undergone major reforms and now has a more poverty-focused approach. These achievements have been realised through the development efforts within the framework of the ten-year Strategic Plan, 2009-2018 and the first three-year-rolling on Fishery Sector Development Action Plan, 2009-2011. These Plans have been developed based on Cambodian Code of Conduct for Responsible Fishery. Since the release of the fishing lots for community use, 468 Community Fisheries have been established (433 inland, 35 coastal), of which 173 were formally legally registered in October 2008. In addition, 235 Community Fish Refuges (CFR) have also been established mostly in the remote areas far away from important water bodies. In aquaculture, 13 State and 152 private hatcheries are now operating and 15,000 families are engaged in small-scale aquaculture. Fisheries management was strengthened, including the increase in community's fisheries registration around Tonle Sap Great Lake, expansion of aquaculture activities and increased suppression on illegal fishing. The Fisheries Administration also tightened and will continue its efforts in preventing and suppressing flooded forest land grabbing.

120. In spite of the significant progress made the fisheries sector still face many challenges:

- Fisheries are being seriously threatened through the destruction of flooded forests, land clearing for land ownership by both ordinary and powerful people, which requires a timely and effective intervention from the government.
- Shortage of resources to carry out its functions: transportation, equipment, budgets and gasoline for management process, research and studies to develop and conserve fisheries resources.
- Lack of resources to effectively protect the conservation site in Tonle Sap Lake, dolphin conservation in Upper Mekong River in Kratie and Stung Treng marine conservation posting and boundary of flooded forest and eradication of fishery violation.
- Competency of the fisheries communities still limited, most of the communities are not provided support by development partners, including NGOs.
- Fishing by using electrocution fishing gears, long tubular mosquito nets, and destroying fish hatching sites in flooded forest is still taking place.

IV. FORESTRY REFORM

121. The implementation of the Law on Forestry and regulations along with good collaboration between all concerned institutions, forest resources are now more strictly managed, resulting in increased prevention and suppression on illegal forest land grabbing. Since 2008, the Forestry Administration allocated 9 logging coups outside forest concession areas to meet local wood consumption amounting to about 261,270m^3 for using forest by-product of the people. The Reforestation/tree plantings, community's forestry establishment, forest boundary demarcation, wildlife and forest research and conservation and the National Forest Programme development were actively carried out as planned and Forestry Administration on behalf of RGC has set up and proceeded the business of Cambodian Forest Carbon Credit through the implementation of a sample project of Carbon Credit for the forestry communities in Banteay Mean Cheay in order to reduce poverty of population in

rural areas and to reduce climate change and global warming. However, illegal forest land clearing and land grabbing still exist. The Ministry of Interior plays an important role in issuing instructions to local authorities at all levels to strengthen statistics, movement and resettlement of new incomers, and to prohibit the allocation of forest areas for other purposes. The implementation of the Sub-decree on Rules on the Use of State Forest Lands for Forest Plantation will contribute towards achieving Cambodian Millennium Development Goals that set a target of 60 percent forest cover in 2015.

122. The Forestry Administration faces many challenges in carrying its tasks. These include:

- Lack of human resources and incentive for staff working in remote areas.
- Lack of budget for forest research and development, forest management and conservation.
- Lack of offices and facilities for working.
- Threats from powerful man.
- The citizens who are living in and around the forest areas are still depended on forest by-products that are the high pressure on the natural forest resources.
- The suppression of disobedience activities are facing difficulty due to illegal people usually change mean of transportation of illegal timber and destroying forest.
- Forest demarcation facing difficulties with encroachers and destruction of marking poles.

ENVIRONMENTAL PROTECTION, CONSERVATION, AND CLIMATE CHANGE

123. Protection and conservation of the unique bio-diversity and eco-system that Cambodia is blessed with and the sustainable use of this natural resource for the benefit of all Cambodians and for the response to climate change is a high priority of the Royal Government. Significant progress has been made in developing the regulatory framework to manage these resources and to strengthen the capacity of the Ministry of Environment and other RGC institutions to manage the implementation of the laws and regulations. In April 2006, through an RGC's Sub-decree, a National Climate Change Management Committee was established and in 2009 Samdech Prime Minister decided to be the Honorary Chairman of this National Committee. In 2008, two Laws – the Law on Bio-safety and the Law on Natural Protected Areas – were adopted.

124. The Ministry of Environment (MOE) has been implementing the following programmes to address environment management issues:

- Environmental assessment impact;
- Environmental pollution control, covering solid waste management, air quality control, and public water quality management;
- Protected area (PA) management; and
- Education and dissemination of information on environment issues.

125. In 2008, the MOE in collaboration with other ministries and concerned parties has reviewed and provided recommendations on environmental-social impact assessment reports for 37 public and private projects, but only 15 reports in the agricultural, industrial, energy, tourism and infrastructure sectors have been endorsed. The Ministry of Environment also signed agreements with 61 project's owners on environmental protection.

126. Significant progress has been made in expanding the collection of solid waste across the country. The number of solid waste collection sites has increased from 43 locations in

2005 to 65 locations in 2009. The amount of solid waste and garbage collected has increased from 352.542 tons in 2005 to 563.034 tons in 2009. In the Kompot, Pursat, Battambang, Siemreap, Prah Sihanouk Provinces and 45 to 85 percent of the solid waste and garbage is now collected. In Phnom Penh, solid waste and garbage collection services by private companies cover 90-100 percent of total solid waste and garbage in four khans and between 45 to 70 percent in three other khans.

127. Three air quality control stations have established in Phnom Penh, located at Kbal Thnol roundabout, Olympic Stadium roundabout, and Tuol Kork crossroads, for monitoring the levels of CO, NO2 and SO2 levels. Other environmentally- and health-harmful air substances are being examined for the inclusion in this air quality control effort.

128. To monitor water quality for bio-diversity conservation, every month the MOE takes water samples at 15 targeted locations: 4 targeted locations along the streams in Phnom Penh (Kien Svay, Chroy Changva, Phnom Penh Port, and Prek Pnov bridge); 2 targeted locations in Kandal Province (Stung Chroeuv Prek Tnot and Takmao Ferry Port); one targeted location im Battambang Province; 2 tageted locations in Pursat Province; 2 taargeted in Kampong Chhnang Province; one targeted location in Siemreap Province; 2 targeted locations in Kompong Thom Province, one targeted in Kompong Cham Province. The MOE also takes water samples at 4 targeted locations in Prah Sihanouk Province, 5 tageted locations in Koh Kong Province (including waters from the four sea tributaries), one targeted location in Kep Province, and is going to take water sample at one targeted location in Kampott Province.

129. The MOE has prepared a master plan on protected areas (PAs) that provides the NPA boundary demarcation and produced NPA maps for 18 locations. The Ministry is also carrying out researches and collecting data on plant species, medicinal plants and animals.

130. The MOE has also supported local communities living in PAs and has established NPA communities. The number of these communities has increased from 59 in 2005 to 82 in 2008.

131. The MOE, as the Secretariat of the National Climate Change Management Committee, has been carrying out many activities to coordinate works on climate change. The Ministry prepared a Second National Report under the United Nations Convention on Climate Change as well as National Strategy and Action Plan Responsive to Climate Change.

132. The MOE has been participating in providing educational information and discussions on environmental issues as well as disseminating this information to the public. In the context of sustainable hazardous waste management, the MOE has been taking measures to prevent and reduce the impact of those wastes on the environment and public health.

133. A challenge of very significant proportion lurking on the horizon is the country's ability, and need, to adapt to the reduction in the fluctuations of water levels in the major rivers between wet and dry seasons, as well as possible increase in water pollution, that are likely to result from upstream countries controlling the flow by erecting successive barriers for tapping electricity and irrigation waters, and by releasing industrial wastes into the river systems. Such changes will alter and adversely affect the entire eco-system in Cambodia and will have serious implications for its crops and fisheries. Constant watch and dialogue will be maintained through the Mekong River Commission. The regulatory framework to effectively manage Cambodia’s eco-system is still at an early stage of development. Lack of coordination and cooperation between city and provincial governments as well as among ministries and agencies continue to hamper efforts to control illegal activities.

DISASTER MANAGEMENT

134. Natural disasters such as floods, droughts, typhoons and epidemic diseases that Cambodia suffered, caused some lost of human lives, damage to crops, properties as well as affected national economy. As part of preparedness for the prevention of natural disasters, in 1995 the Royal Government of Cambodia (RGC) established the National Committee for Disaster Management (NCDM) with its vertical line from national to sub-national levels in 2002. At the same time, the RGC developed legal frameworks and regulations in order to effectively prevent, mitigate and respond to risks of these disasters. Those laws and regulations include:

- Royal Decree on the establishment of National Committee for Disaster Management;
- Sub-Decree on the preparation and functioning of National Committee for Disaster Management (National and Sub-national levels);
- Participation in the adoption of the Hyogo Framework for Action 2005 – 2015;
- Law on the disaster management; and
- National policy on the disaster management.

135. *Progress in mainstreaming disaster risk reduction in Cambodia*: the RGC is one of the 168 signatory countries to the Hyogo Framework for Action 2005 – 2015 which is a solid legal framework for imparting knowledge on and implementation of the natural disaster managements around the globe. The RGC, being cognizant of the Beijing Action for Disaster Risk Reduction in Asia, has developed "the National Action Plan and Strategy on Disaster Risk Reduction 2008-2013" and is committed to implementing and monitoring the implementation process of this national action plan. In addition, the RGC has set up the Asian Funds for Disaster Managements which is focusing on the disaster reduction and preparedness emergency response in Cambodia.

RURAL DEVELOPMENT

136. Rural Development, as a vital parameter for the enhancement of agriculture and poverty reduction, is a major crosscutting issue, covering rural infrastructure, health, education, agriculture, water supply and sanitation, and other areas of socio-economic development in rural areas. It is central to poverty reduction since 85% of Cambodian population, which have high poverty incidence, live in rural areas. RGC has adopted a multi-pronged approach to foster rural development and empower local communities to plan and manage development of their communities. The decentralisation and deconcentration of public services delivery support for participatory decentralised-based programmes, and the provision of credit to households and small businesses are some of the examples of Royal Government's efforts in this sector.

137. Since 2006, Rural Development is a priority sector among other 6 priority sectors of the RGC under the PFMRP for budget allocations and timely disbursements.

138. Institutional and human resource capacity development in this sector has been progressing though the development of policy and regulatory framework necessary for the implementation of rural development activities including the following national policies, national strategies and other regulations:

- National Policy on Rural Road;
- National Strategy on Rural Road;
- National Policy on Clean Water Supply and Sanitation;

- National Strategy on Rural Clean Water Supply and Sanitation;
- National Policy on Development of Indigenous People;
- National Policy on Rural Development;
- National Strategy on Rural Development; and

139. The Integrated Rural Accessibility Planning (IRAP) mechanism is meant to better identify priorities and develop proposals for infrastructure and support investment programmes in rural areas. It ranks communities according to their levels of access to minimum basic needs and services so that priority attention could be paid to them for rural development. The IRAP is being implemented in the following provinces: Kratie, Stung Treng, Siem Reap, Battambang, Banteay Meanchey, and Otdar Meanchey.

140. Major achievements in rural development efforts include:

- *Rural Transport Infrastructure Development:* From 2006 to 2008, new rural roads for a length of 1,440 km were constructed; rural roads for a length of 2,545 km were repaired; 5,926 km of rural roads were regularly maintained; and 134 new small bridges and 1,148 culverts were built. Up to 2008, rural roads with a cumulative length of 24,140 km have been rehabilitated and constructed.
- *Rural Water Supply*: From 2006 to 2008, the supply of drinking water and water for general use was carried out in the following modes:
  - 5,956 new wells of all types were made available for use.
  - 2,577 of all types of wells were repaired.
  - 110 man-made ponds were put in place.
  - 179 jumbo cement water jars were constructed.
  - Waters from 8,921 were tested for the level of arsenic content.
  - Supplies of irrigation water were accomplished through (1) repairs of 291 reservoirs, (2) constructions of new dams with a total length 26,392 metres, (3) repairs of dams with a total length of 5,719 metres, (4) constructions of canals with a total length of 66,018 metres, (5) repairs of canals with a total length of 164,441 metres, and (6) constructions of 6 new water gates.
- *Health and Sanitation in Rural* Areas: 51,319 toilets were built and rural communities were provided with 8,000 toilet bowls. 185,828 rural people were involved in health and sanitation education programmes.
- *Community Development*: 85 new school buildings were built and 5 school buildings were repaired.
- *Development of Rural* Economy: The increase in rural credit lending and the setting up of rice and animal banks have significantly contributed to the development of rural economy.
- Besides the above-mentioned achievements, many others have been brought about through the 'sharing tradition' introduced by RGC to encourage government employees and general public to contribute to socio-economic development in rural areas such as the construction of rural roads, canals, ponds, health centres, schools, etc.

TABLE 2: PROGRESS IN RURAL DEVELOPMENT

	INDICATORS	2006	2007	2008	2010 (Est.)
1	Rehabilitation of Rural Roads – out of total 28,000 kms	22,964	23,729	24,140	26,658
2	Acess to Improved Drinking Water - % of Rural Population	42.6	45.5	40.49	43.49
3	Access to Sanitation – % of Rural Population	16.5	16.7	23.24	25.0
4	Village Development Committee (VDC) – out of total Villages of 14,073	8,938	8,926	8,697	9,723

141. Notwithstanding remarkable progress in rural development, the following are immediate endeavours as well as challenges that need to be dealt with:

- Develop a comprehensive legal and regulatory framework necessary for the implementation of programmed activities in rural development.
- Further support commune/sangkat councils in the preparation of their plans and the implementation infrastructure projects such as the rehabilitation and construction of rural roads and other civil works, small-scale irrigation schemes, schools, health centres, and so on.
- The rehabilitation and construction of rural roads is currently facing the lack of good quality laterite, which induces the MRD to consider improving road covering by gradually upgrading laterite-covered roads to the ones with better covering in particular asphalt-covered ones.
- Budget earmarked for road repairs and maintenance was able to cover only 10% of the need for all rural roads in the country. This resulted in the fact that the roads that have not been adequately maintained are becoming further damaged, which eventually requires a great deal of budget for their repairs.
- Foster clean water supply and provision of rural sanitation in order to meet the CMDGs targets.
- Promote "*one village one product*" in order to create jobs and basic skills for rural people.
- Promote the setting up of VDCs strengthen their functioning in order to foster participation of local communities and ensure sustainable rural development.
- Promote the establishing of model village in order to extend experiences related to integrated rural development.
- Provide rural people with vocational training and promote the effective use of rural credit through the expansion of micro-credit schemes with low interest rates.
- Foster sustainable protection and development of indigenous-people communities.

4. FURTHER REHABILITATION AND CONSTRUCTION OF PHYSICAL INFRASTRUCTURE

142. A functioning physical infrastructure is a pre-requisite for sustained economic development, growth, and poverty reduction. The depth and diversity of the physical infrastructure influences not only the pattern of growth, but lack of it prevents access to health and education, trade liberalisation and access to local, regional, and international markets. RGC's key physical infrastructure priorities include repair, maintenance and upgrading of the road network from national to rural levels, improved water supply and sanitation, creation of an efficient power sector, rural electrification, better telecommunications, etc. This rectangle of the Rectangular Strategy addresses issues dealing with: (i) further rehabilitation and construction of transport network (road, railway, waterway, port, air transport, and transport services including shipping and logistics); (ii) water resources and irrigation system management; (iii) development of the energy sector (including oil and gas) and electricity network; and (iv) development of information and communications technology.

I. FURTHER REHABILITATION AND CONSTRUCTION OF TRANSPORT NETWORK

143. Significant progress has been made in rehabilitating and construction of physical infrastructure of national roads network, ports and main airports to put in place a transportation network connecting all parts of the country, as well as with neighbouring countries. RGC has also given a high priority to ensuring that the transportation network is properly maintained and has encouraged and promoted the participation of the private

sector in the operations and maintenance of the transportation network. The rehabilitation, construction and development of the railway network that connects Phnom Penh to provinces and to the railway networks of the neighbouring countries, as part of the Asian Railway Network, is also a high priority of the RGC. To speed up the development of the railway network, RGC has decided to give the concession to the private sector for the development, operations and maintenance of the railway network. The Ministry of Public Works and Transport is responsible for the rehabilitation, construction, and regular maintenance of the transport network.

144. **Road Network**: The rehabilitation and construction of single-digit National Roads Network is now nearing completion. The main National Roads (asphalted) now connect Phnom Penh with almost all provincial capitals, and link to major cross-border check points with the neighbouring countries. Significant progress has been made to put in place regional and sub-regional roads (such as the Asia-Pacific Region, ASEAN, and the Greater Mekong Sub-Region), that will serve as the economic corridor routes, and international transit routes facilitating transportation, provision of logistics, trading, international trans-boundary tourism, and national defence.

145. At the end of 2008, the total roads network was 39,618 km of roads that include:

- 2,119 km of single-digit National Roads.
- 3,086 km of double-digit National Roads.
- 6,413 km of Provincial Roads, of which 113 km are now asphalted.
- 28,000 km of Rural Roads.

146. During the period of implementation of NSDP 2006-2010 (2006-2008), the total length of national and provincial roads that are rehabilitated and asphalted was 2,342 km, not including Provincial Road and the roads in provincial towns. These roads include:

- 1,731 km of single-digit National Roads.
- 498 km of double-digit National Roads.
- 113 km of Provincial Roads.
- A large proportion of double-digit National Roads and Provincial Roads had been covered by laterite.
- By 2009, the paved roads had the total length of 2,661 Km equivalent to 51% of single-digit and double-digit National Roads with the length of 5,205 Km.
- A five-year Road Assets Management Project (RAMP) that has been carried out from December 2008 helps the MPWT to maintain the road network including national and provincial roads through the Periodic and Routine Maintenance Programme. The expected outcomes of the project are as follow:
  - 100 percent of national roads of 2.100 km and 30 percent of provincial roads of 2,700 km will be routinely maintained.
  - 5 percent of national roads of 100 km and 4 percent of provincial roads of 380 km will be periodically maintained.
  - 65 percent of good national roads and 45 percent of good provincial roads will be prevented from being damaged.

147. To safeguard against the misuse of the roads network and to enhance road safety a Traffic Law has been adopted and enforced. The development of an efficient legal system for the transport sector and the enforcement of laws are a priority of RGC. A General Secretariat of the National Road Safety Committee has been established that is responsible for:

- Preparing and disseminating information on National Safety Plan.
- Organising seminars/workshops to promote road safety.
- Producing educational material on road safety, and disseminating this material widely on Radios and TVs.
- Conducting trainings on auditing and publishing information on road safety.
- Organising National Week of Road Safety, to be held from 7th to 14th April, every year.
- Conducting trainings on road safety for the public as a part of the tests to get Motorcycle Driving Licence through the Provincial/Municipal Departments of Public Works and Transports.
- Preparing and implementing on-site training programmes on road safety in low-income communities in the remote districts/areas as part of the testing to get the Motorcycle Driving Licence.
- Conducting training programmes as part of the Motorcycle Driving Test for adult youth in schools in Provinces and Cities countrywide.
- Organising a series of Seminars to formulate the Traffic Safety Action Plan, and promote the "Helmet Campaign".

148. Through the efforts made by the Overloaded Vehicle Inspections Committee in cooperation with transport companies and the owners of trucks, the limit of maximum weight of vehicles trafficking along national roads in Cambodia has been regulated by the MPWT Prakas issued on September 2, 2009. Since this Prakas has been widely disseminated to transport companies as well as all concerned bodies, the overloaded transport along the national roads has been reduced. To prevent these illegal practices, the MPWT has installed weighbridge stations and mobile scales on selected road sections; including the installation of 8 weighbridge stations and 18 mobile scales. Seven permanent weighbridge stations were constructed on some heavy-traffic road sections and 20 mobile scales were put in place in 2009.

149. A Sub-decree on the Management of Garages that repair, assemble and transform vehicles has been adopted and is being disseminated in order to prevent the out-of-standard transformation that makes vehicles able to carry more than limited weight.

150. **Railways**: At present, transportation of passengers and goods on the railways is quite limited. Plans are now being prepared to rehabilitate and expand this mode of transportation and to integrate it into the regional railway network. The Committee for Railways Restructuring and Rehabilitation and the Committee for the Management of Railways Concessions are now in place. Major achievements in railways sector are:

- A 30 years concession agreement between the Royal Railways of Cambodia and a private company (Toll Royal Cambodia) was signed on June 12, 2009. The agreement has become effective from the end of September 2009 and now the assets and staff of former Royal Railway of Cambodia have been transferred to the Company, Toll Royal Cambodia, and a new Railway Department has been established.
- A Rehabilitation Project with a total amount about US$73 millions is co-financed by ADB, OPEC/OFID, Malaysia with the counterpart fund from Royal Government of Cambodia is now in progress. Through this project, the following sections of the railways network will be rehabilitated: (i) the missing link from Sisophon – Poipet 48 km (to connect to Thai railways); (ii) the line between Phnom Penh and Sihanouk Ville Port of 264 km; and (iii) the line from Phnom Penh to Sisophon of 338 Km.
- Another Supplementary Co-Financing that will be arranged with a loan from ADB, a Grant from AusAID, and counterpart fund from the RGC (total about US$ 68.6 millions) will provide funding for a new warehouse and a new goods station construction at Samrong (9 km from Phnom Penh) and upgrading of the railway

network, including a line connecting to Green Trade Warehouse (6 km from Phnom Penh) and Northern Line. The objective of the rehabilitation is to upgrade the railway's axles load capacity up to 20 tonnes, with an average speed about 50 km/hour of Northern Line. According to the plan, the rehabilitation of these two railway rehabilitation projects will be completed by late 2013.

- RGC is also looking for investments from development partners and the private sector to construct the Missing Link Section in Cambodia from Batdoeung to Trapeang Sre (the Railway Connecting Point between Cambodia and Vietnam) as the part of Trans Asian Railway project for the Asia-Pacific region / regional railways (Singapore-Kunming Rail Link - SKRL) for ASEAN and GMS with a total length of 255 Km.
- The MPWT is now conducting an Engineering Feasibility Study. Following the exchange of notes signed respectively on 24 September 2008 and 8 October 2008 by the RGC and the Government of PRC, the latter has agreed to undertake a Feasibility Study on the Missing Link Section of the SKRL project in Cambodia. The Study that is being conducted by the Third Survey Railway and Designed Institute has started on 16 July 2009 and would be completed by October 2010.
- The RGC also has signed the MOU on the connection of railways between Cambodia and Viet Nam at Trapeing Sre (Cambodia) and Valeu (Vietnam) in 2008.
- A Draft of Railway Cross Border Agreement between Cambodia and Thailand has been prepared by the two working groups from the Royal Railway of Cambodia and State Railway of Thailand. The first draft of this agreement was presented and discussed in January 2007. The last meeting between the two working groups was held in March 2008. Recently, the RGC has assigned the MPWT to conclude the negotiation about an Agreement on Railway Cross Border Transport at Poi Pet-Aranyaprathet Border Gate with Thailand.

151. **Ports**: RGC has been implementing its "Open Sea" Strategy. As a part of this strategy, at the **Sihanouk Ville Port**, a 400-meters expansion of container terminal with a capacity of 135 9-meters-deep vessels/month has been completed. This terminal has a maximum container storage capacity of 7,900 TEUs (Twenty Equivalent Units) at a time or 340,000 TEUs/year; an average lifting capacity of 25 Containers per hour per derrick. In 2008, the total quantity of cargo in transit was 2,057,967 Tons, and 258,000 TEUs of containers; compared to a cargo of 1,818,877 Tons and 253,271 TEUs of containers in 2007.

152. The improvements at the **Phnom Penh Autonomous Port** have included the addition of 1 crane with a lifting capacity of 45 Tons; 1 crane for lifting empty 40' containers; the installation of navigation aids from Vietnamese border up to Phnom Penh; setting up of CCTV Camera and ID Pass Safety Systems; 1 X-ray scanner; the establishment of a Navigation School for staff from both international ports; and the operation of an administrative building to deliver one stop services. A total of 1,543 vessels called at Phnom Penh Port in 2008, compared to 1,398 vessels in 2007. Total quantity of cargo in transit through the port in 2008 was 1,240,339 Tons, increasing 12 percent compared to 1,106,701 Tons in 2007. The number of containers transiting the port in 2008 was 47,507 TEUs, with a very small increase compared to 47,504 TEUs in 2007. Number of passenger vessels in 2008 was 1,878, showing a decrease of 3 percent comparing from 1,931 in 2007.

153. *Shipping Agency Service-Logistics*: According to the "Open Sea Strategy" of the RRG, Shipping Agency Service-Logistics have actively implemented their roles and responsibilities at the International Ports of Sihanouk Ville and Phnom Penh, and served shipping services at private ports (Oknha Mong, Sre Ambel, Koh Kong, and Kampot); and have invested in the installation of a container-lifting gear at Phnom Penh Port. Though the number of vessels that have been served underwent a decrease of 0.38 percent in 2008, the total volume of goods handled at all ports increased by 27.57 percent compared to that in 2007.

154. **Civil Aviation Services**: RGC has been implementing its "Open Sky" strategy. The progress of civil aviation sector has significantly contributed to the development of tourism sector. Notwithstanding, this sector has been facing some major challenges that need to be dealt with in medium and long term. These achievements and challenges are:

- *Air transportation sector* has been remarkably progressing, which can be noticed through the increase in the international airlines that are operating their regular flights to Cambodia (17 airlines by 2009) and the domestic airlines that are operating their flights to different region in the county (3 airlines by 2009).
- *Airport infrastructure sector* has achieved considerable successes such as the expansion of parking lots, repairs of runway, equipping the airport with security, passport and visa control devices, the expansion of fire-fighting capacity, as well as the improvement of airport splendours.
- *Air traffic control sector* has also been steadily improved and strengthened. Air traffic safety has been well secured over the entire airspace of Cambodia through strengthening the management of air traffic control and navigation services, modernising equipments and technology, and gradual corrections of air routes including the Master Plan Study on the Development of New CNS/ATM System in accordance with Recommended Practices and Regional Air Navigation Plan of International Civil Aviation Organisation (ICAO).
- There is also significant progress in the development of legal and regulatory framework for civil aviation sector. Relevant laws and regulations have been drafted and passed such as the Law on Civil Aviation that was promulgated in January 2008, safety-related regulations that have been passed by State Secretariat for Civil Aviation (SSCA), as well as National Civil Aviation Security Programme and National Safety Programme that are being drafted by SSCA.
- *Private sector participation and privatisation* have become a fundamental strategy for the development of civil aviation infrastructure and services. The private company SCA has been participating in the infrastructure development of the three international airports: Phnom Penh, Siem Reap and Preah Sihanouk provinces.
- Notwithstanding the major achievements, this sector have been facing major challenges such as (1) the remarkable decline in passengers and cargos by international and domestic flight due to ongoing global economic and financial crisis and the outbreak of new disease AH1N1 and (2) the need further improvement of civil-aviation-sector infrastructure.

155. **GMS Cross Border Transport Agreement (GMS-CBTA):** The Agreement including its 20 Annexes and Protocols is now affected. RGC has ratified and adopted 3 Protocols and 17 Annexes. To implement this agreement, RGC has entered into bi-lateral MOU's on Initial Implementation of GMS Cross Border Transport Agreement with Thailand and Viet Nam. The progress to-date has included:

- **Between Cambodia and Thailand :**
  - ➢ Two MOU's have been signed *for Initial Implementing CBTA at Poi Pet-Ararnyaprathet checkpoint.*
    - \- MOU on Initial Implementation of GMS Cross Border Transport Agreement *at Poi Pet-Ararnyaprathet border gate*.
    - \- MOU on the Exchange of Traffic Rights to Implement the GMS-CBTA at Poipet-*Ararnyaprathet* border checks points.
  - ➢ A quota of 40 units from each country in trans-border traffic has been agreed by both parties. The identification of additional border posts is being considered and discussed.

- Due to the fact that the identification and the construction of joint check points to carry out one-stop-joint control and at-one-counter-joint control have not been implementable, both parties have agreed to *de-link* the two MOUs, in order to allow the implementation of the MOU on the Exchange of Traffic Rights (a quota of 40) to Implement the GMS-CBTA at Poipet-*Ararnyaprathet* border check points.

- **Between Cambodia and Viet Nam:**
  - One MOU has been signed: MOU on initial Implementation of GMS Cross Border Transport Agreement Work at Bavet-Mockbai check points. The identification and the construction of joint check points and putting in place customs procedures for the inspection of goods and vehicles crossing the border is being carried out.
  - Customs authorities from both parties have agreed and signed a MOU on Customs Procedures to initiate in implementation of GMS-CBTA at Bavet-Mockbai border check points.
  - Initially, both Governments agreed to implement Bilateral Road Transport Agreement (BRTA) from 2006.

156. **Bilateral and Trilateral Transport Agreement with neighbouring countries:**

- **Bilateral Road Transport Agreement (BRTA) Cambodia-Lao PDR:**
  - Agreement, Protocol and an MOU have been signed with Lao PDR.
  - There is a quota of 40 trucks. However, exchange of trucks is not implemented yet.
  - A number of separate Partnership Agreements (PA) on passenger traffic has been made between the local associations/companies of two agreed destinations of cities or towns. Each PA also needs to be approved by the Ministries of Public Works and Transport from both parties.
  - So far, 2 PAs have been implemented between the routes: Phnom Penh–Pakse, Stungtreng-Pakse and Siem Reap-Phnom Penh-Pak Se.

- **Bilateral Road and Waterway Transport Agreement (BRTA) between Cambodia and Vietnam:**
  - The Agreement on Road Transport and its protocol were signed on 1 June 1998 and on 10 October 2005, respectively. A quota of 40 trucks and buses crossing Bavet border check point were agreed by both parties. In 2009, an agreement has been reached to increase the quota of vehicles crossing the border from 40 units to 150 units and 4 among 7 of agreed check-points have been opened for trans-bordering transport.
  - Bilateral Waterway Transport Agreement Cambodia and Vietnam: A new Bilateral Waterway Transport Agreement between Cambodia and Vietnam was signed on 17 December 2009 in order to replace the 1998 agreement and draft protocol of to convince the Task Force for arrangement of Trilateral Agreement Cambodia-Lao PDR and Vietnam on cross-border transportation at the beginning of 2010.

- **Trilateral Agreement between Cambodia-Lao-Vietnam:** the three countries have agreed to set up a working group for preparing a Cambodia-Lao-Vietnam trilateral agreement on trans-bordering transport that will be implemented in 2010.

157. **Sewage/drainage and waste water filtration systems:** The MPWT is also responsible for the rehabilitation, construction and maintenance of the sewage/drainage and waste water filtration systems. At present, sewage water is a major problem in Phnom Penh, Sihanouk Ville, and Siem Reap provincial town. The lack of available resources has been a major constraint to further rehabilitate and construct sewage/drainage systems and waste water filtration stations across the country. In recent years, the sewage/drainage system in

Phnom Penh has been upgraded; in Sihanouk Ville a waste water filtration station has been completed. The construction of a water treatment station in Siem Reap has completed its first stage and the MPWT has planned to expand the coverage of sewage and waste water treatment systems including the dredging of Steung Siem Reap. Plans for construction of a waste water filtration station in Kampot are currently being studied.

158. The MPWT faces many challenges that include:

- The process of reviewing plans for the rehabilitation and construction of the transport sub-sectors takes a long time.
- Legislative instruments and regulations necessary for effectively dealing with identified problems have not adequately put in place.
- Roads, bridges are deteriorating faster than the current capacity to rehabilitate, improve and to carry out regular maintenance of these facilities in a timely manner.
- The private sector has not as yet shown an interest in road maintenance.
- National roads are still being damaged by overloaded vehicles traffic.
- Traffic jams and pollution in cities and the traffic management and organising public transportation in the urban areas/cities has become major challenges to be further dealt with;
- The institutional and staff capacities in logistics supply and multi-modal transport planning, engineering plan design, and waste water management are still limited.
- Funds for waste water treatment is still limited and the private sector has not shown any interest in investing in this area;
- The level of awareness of potential impact on health and sanitation that is caused by waste water is still low and waste water management mechanism needs to be further improved.

II. WATER RESOURCE AND IRRIGATION SYSTEM MANAGEMENT

159. The Ministry of Water Resources and Meteorology (MWRAM) has made significant progress during 2006-2008 in rehabilitating and constructing irrigation infrastructure to expand capacity of the irrigation system and to provide protection from natural disasters (floods and drought) that are becoming more unpredictable because of climate change. The Law on Water Resources Management was approved and adopted in June 2007.

160. The MWRAM has carried out many projects across the country. Its activities have included:

- Repair/rehabilitate, maintain, and construct 141 irrigation system projects which provide irrigated water to 267,224 hectares of agricultural land (rainy season rice 191,202 hectares and dry season rice 76,022 hectares). By the end of 2008, the capacity of the irrigation system has increased to provide water for 827,373 hectares of agriculture land. This represents 31.6 percent of the total cultivated land (2,615,741 hectares), and now can provide water for rice crops totalling 582,085 hectares of land in the rainy season, and 245,288 hectares of land in dry season.
- Dug 30 wells to use under ground water for irrigation.
- Reduce the vulnerability by flood and drought through:
  - ➢ Repairing 7 flood control projects which are able to protect 130,799 hectares of cultivated land. By 2008, the total area protected from flooding has increased to 244,299 hectares.
  - ➢ Repairing 6 sea-water-protecting dam projects which are able to protect 14,328 hectares of cultivated land. Until 2008, the total area provided protection from sea water was 31,008 hectares.

  - ➢ Installing 12 pumping stations and repairing one pumping station which can rescue paddy rice totalling 305,225 hectares from drought (137,122 hectares in dry season and 168,103 hectares in rainy season).
- Establish 350 Farmer Water Users Communities (FWUC) involving 305,550 famer households. Women are actively involved in FWUC committee leadership.
- Improve hydrological control through:
  - ➢ Repairing and installing 20 hydrological stations along Mekong, Tonle Sap and Basac Rivers.
  - ➢ Installing 39 water-level measuring boards at check points along major rivers.
  - ➢ Installing 13 water-level automatic recorders at the check points along major rivers.
  - ➢ Installing 4 water-discharge measuring instruments at Siem Reap River in Siem Reap Province, Sangke River in Battambang Province, at Pursat River in Pursat Province, and at Boribo River in Kampong Chhnang Province.
- Strengthen the capacity to provide up-to-date weather information through:
  - ➢ Repairing and upgrading 8 climate-observation stations in Phnom Penh Municipality and in Provinces.
  - ➢ Installing 5 new climate-observation stations in Provinces.
  - ➢ Installing 5 stations for measuring wind direction and speed at the altitude of 10-100 meters and for observing sun heat and sun light, in Capital City and in provinces.
  - ➢ Installing one information receiver station through Multi-Functional Transport Satellite (MTSAT) to observe clouds at high altitude.
  - ➢ Installing a telecommunication system to send and receive meteorological data within national and the Global Telecommunication System (GTS) framework.
- Conduct studies on river basins round Tonle Sap River and other major rivers such as Boribo River basin, Dountry River Basin, Monkolborei River Basin, Sangke River Basin, Svaychek River Basin, Prekthnot River Basin, and Krangponlei Rive Basin, to conserve and develop water resources sector in an effective and sustainable manner; as well as prepare a master plan on water resources management in the Kingdom of Cambodia.

161. Notwithstanding the progress made so far, many challenges remain:

- Although the Water Resources Management Law has been adopted, sub-decrees to implement the Law have not yet been prepared. It is important to carry out this task to define mechanisms and competence that will be used to effectively enforce the Law, especially, river basin management, water license, FWUC, and water quality protection.
- The inter-ministerial coordination is weak and need to be strengthened and enforced.
- There is a need to develop a information database on infrastructure which relate to water management and improvement in flood and drought impact reduction.
- There is a need to strengthen irrigation infrastructure management to:
  - ➢ Select priority locations for rehabilitation and construction within the irrigation infrastructure that have high potential for generating incomes in rural communities.
  - ➢ Engage Commune Councils in managing commune irrigation infrastructure.
  - ➢ Take action to encourage water resources management in order to contribute to the maximisation of the increase in agricultural production.
  - ➢ Increase participation of farmers and farming communities in matters dealing with the use and maintenance of irrigation system.
  - ➢ Cost the financial resources for the maintenance of irrigation system.

URBAN DRINKING WATER SUPPLY

162. The Ministry of Industry, Mines and Energy (MIME) is responsible for the supply of clean drinking water. Drinking water supply capacity has increased significantly over the last decade. There are now 111 urban centres that have access to clean drinking water from safe drinking water supply systems. In Phnom Penh, the production of safe drinking water supply increased from 79,400,031cubic metres in 2007 to 85,531,649 cubic metres in 2008. In 2009, around 90 percent of Phnom Penh's population has access to safe drinking water around the clock. 17,590 poor households, many of which are female-headed households, have been receiving support through a policy of subsidised charges for water use based their income.

163. It has been estimated that around 51 percent of the population living in all urban centres of the country have access to safe drinking as the Water Supply Authorities of these urban centres increased their supply capacity based on people's actual needs. Safe drinking water production by the Water Supply Authorities in all urban centres has increased from 11,965,649 cubic metres in 2007 to 13,754,769 cubic metres in 2008.

164. Although progress has been made in providing clean drinking water, many challenges remain:

- The percentage of the total population having access to safe dinking water is still quite low.
- The poor still have limited access to safe drinking water.
- Available financial recourses for further development in this area are still limited.

III. DEVELOPMENT OF THE ENERGY SECTOR AND ELECTRICITY NETWORK

165. Significant progress has been made in increasing the available supply of electricity and the expansion of the electricity network. To guide the development of the energy sector, an Energy Sector Development Plan, 2005-2024 has been prepared. A Rural Electrification Master Plan focusing on the use of renewable energy has also been prepared and is being implemented. Some the major improvements have included:

- A 115KV-transmission line, from Thai border to supply electricity to Banteay Mean Chey, Siem Reap, and Battambang Provinces, has been completed and has already been fully operational.
- Two 370KW-microhydro power stations (O Romis and O Mleng) and a reserve 300KW-desiel-powered generator are now fully operational to provide electricity to the provincial town of Mondulkiri.
- A 230KV-transmission line (110 kilometres), from Cambodia-Vietnam to Phnom Penh, and Takeo Sub-station have been fully operational in early second quarter of 2009.
- A 115KV circuit of 23 kilometres has been added to Phnom Penh and a sub-station has been installed in western part of Phnom Penh in 2009.
- To implement the Rural Electrification Policy, the Royal Government has established a Rural Electrification Funds to promote equity in access to electricity supply services and encourage private sector to participate in investing in rural power supply services in a sustainable manner, in particular to encourage the use of new technologies and renewable energy.
- To enhance regional cooperation, within the framework of the GMS, Cambodia has been participating in the implementation of GMS Power Trade Plan; and within the framework of ASEAN, Cambodia is participating in the implementation of ASEAN Power Grid.

166. Although significant progress has been made, the energy sector also faces many daunting challenges:

- How to ensure efficiency and sustainability of production, supply, and proper maintenance of the power infrastructure across the whole country.
- How to lower the current high cost of electricity generation not only to support private sector development but also to make it available to the poor at affordable cost.
- How to attract private sector investment and participation to expand the power infrastructure to meet the growing demand for electricity, in particular to the rural communities. In 2008, only around 10 percent of rural households had access to electricity, while in urban centres about 75 percent of urban homes have access to electricity.

167. Offshore *oil and gas* fields are a common asset of all Cambodians, now and in the future. So far, 28 exploratory wells have now been drilled in petroleum prospective areas to discover the potential oil and gas deposits. In 2004, some initial oil discoveries were made in offshore Block A. But further studies and explorations are required in order to make further realistic estimates of the extent and scope of oil deposits before the commercialised production of these oil resources could start. The Cambodian National Petroleum Authority (CNPA) is responsible for the management of petroleum resources in Cambodia. Through CNPA, the RGC has signed contracts with a number of companies from various countries to explore for oil and gas in six other off-shore blocks and two on-shore blocks. Exploration work is accordingly proceeding ahead. Once the deposits levels are estimated, further work and investments are needed for setting in place the development infrastructure before the commercialised production could commence. A comprehensive long-term planning should be prudently developed to ensure that the oil and gas resources and their extraction are properly managed so that benefits of these resources to the economy and people of Cambodia are optimized. The RGC will maximise the benefits of the revenues from future oil and gas production while providing a reasonable commercial return to the investors The priorities are to:

- Get maximum revenues to the state through multi-layered returns such as by way of royalties, profit sharing, taxes, etc. MEF has done considerable advance thinking to examine all available options. Besides, RGC is examining the Extractive Industry Transparency Initiative (EITI) as a platform for good governance in the treatment of these resources.
- Examine the participation of Cambodia in EITI that constitutes a foundation for good governance in the use of these resources.
- Set up an inter-ministerial technical working group to lay out an action plan and monitor the mobilisation and the management of revenues obtained from oil, gas other mineral resources.

IV. DEVELOPMENT OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY

168. Information and communication technology includes telephones and telecommunications, and mass media. With increasing competition and largely led by private operators, Cambodia has leaped ahead in the use of mobile phones. Significant achievements and major challenges include:

- Following the opening up of the telecommunications sector in January 2006, more private investors have joined this sector and have substantially contributed to its development. The Ministry of Post and Telecommunications is managing the implementation of several large projects worth around 235.8 million US$ to extend the fibre optics cable network infrastructure across the country to expand telecommunications services nationwide.

- On 31 December 2008, the total number of telephones in use increased to 4,143,417 (of which 4,100,000 were mobile phones and 43,417 were fixed lines). In 2005, total number of mobile phones and fix line telephones was 882,020. This exponential expansion has occurred especially in rural areas along with more access to e-mail and internet in all 24 provinces and municipalities.
- The number of internet subscribers was 20,100 in 2008 whereas it was just over 8,630 in 2005.
- The number of fixed public phones has increased from 439 in 2005 to 456 in 2008.
- Use of computer technology and internet are also spreading fast along with increasing expertise among young people.
- From 2006 up to now, postal services have been improved significantly in following areas: (i) reduction in the distribution of postal items, (ii) putting in place express postal services in all 24 Capital-Provinces, (iii) expansion of postal services to major urban centres, (iv) establishing a postal item control-monitoring system by using IPS system for postal express service, postal package, and registered mail.
- RGC will continue to implement the Government Administrative Information System and E-Government.
- The Ministry of Information has made significant progress to improve and expand the coverage, efficiency and quality of mass media (radio, TV and the press agency). About 80 percent of Cambodian population is now able to receive news, education, and entertainment through the existing mass media, both government and private, thus helping to enhance national identity and solidarity.
- Major challenges in this sector include: (i) efficiency in the management of telecommunication sector is still limited as the Law on Telecommunication is yet to be approved by the National Assembly, (ii) illegal international gateway continues to adversely affect government revenues and legal international gateway although the Ministry of Post and Telecommunication has been striving to crack down this illegal activity, (iii) coordination between Ministry of Post and Telecommunication and operators/development agencies is still to be improved, (iv) cost of internet use is still high, (v) private postal services are more competitive than public postal services and the capacity of human resource in postal sector is still limited.

5. PRIVATE SECTOR DEVELOPMENT AND EMPLOYMENT

169. RGC has recognised and accorded a critical place for the private sector as the main engine for investments and growth in the country. RGC's role is that of the fosterer, promoter, enabler, facilitator and regulator. Massive levels of investments are needed in the next few years to maintain and accelerate momentum of diversified economic growth. A robustly growing private sector would complement public investment in the social sectors, absorb increasing entrants in the labour force and create a wide variety of skills. The four aspects of this rectangle are: *(i) strengthening private sector and attracting investments (including garment and tourism sectors); (ii) promotion of small and medium enterprises; (iii) Job creation and ensuring better working conditions for workers and employees; improved work conditions; and (iv) establishment of social safety nets for civil servants, employees and workers.* RGC has brought down the costs of doing business and expanded market access, reduced in-country transportation costs and improved safety through improved basic infrastructure that also promotes integration of urban and rural economies. The progress so far made towards achieving these priorities has significantly contributed to the recent developments in other sectors and to the enhancement of socio-economic conditions of rural population especially the poor.

I. STRENGTHENING THE PRIVATE SECTOR AND ATTRACTING INVESTMENT

170. Private sector investments have grown at a rapid pace as evident from the macro-economic and monetary indicators thereby affirming the increasing confidence and comfort among domestic and international investors in the Cambodian economy. This is a testimony to the increasing success of RGC's proactive and progressive policies – ensuring peace, political stability, law and order, legal cover, macro-economic growth and monetary policies, and creating an enabling environment for the development of the private sector. The Royal Government has pursued a export-led, pro-poor growth strategy focused on diversifying and broadening the economic base and has encouraged, facilitated, and supported private sector investment in priority sectors.

171. The Government-Private Sector Forum, chaired by Samdech Akka Moha Sena Padei Techo, Prime Minister of the Kingdom of Cambodia, that meets every six months as well as the work of the Steering Committee and various sub-committees have provided an important venue for meaningful cooperation and understanding between the RGC and the private sector. An additional working group for improving employer-employee relations has been set up. Also, the management of mineral ore resources exploitation and strengthening and enhancing of trade activities have been added as priority areas for consideration.

172. To reduce barriers to the seeking for approvals from line ministries and agencies, the Royal Government has created a "Single Window" mechanism through which investors can receive a complete set of approvals all paper requirements to seek approval of their investment applications. This "Single Widow" mechanism is administered and managed by the Cambodian Investment Board of the Council for the Development of Cambodia (CIB/CDC). To shorten the duration of time required for the approvals of applications for investments of less than 2 million US$ and provide facilitation to investors, the RGC has decentralised the authority to review and approve the investment projects to the Provincial Investment Sub-commissions.

173. The CIB/CDC has also established an "Investor Aftercare" mechanism and an "Investor Tracing System" to deal with challenges faced by investors and to monitor the progress in the implantation of the approved investment projects. The Royal Government is determined to ensure transparency, accountability and effectiveness in the delivery of services to investors. A high priority of the Royal Government is to continue to streamline and improve the delivery of investor services by strengthening the technical capabilities of officials, in particular at the mid levels, at the national and sub-national levels.

174. The Royal Government has signed 24 bi-lateral agreements on the promotion and protection of investments and is negotiating with other countries within the framework of ASEAN, APEC, USA, Europe, and Middle East to promote further development of private sector with 7 neighbouring countries, and 17 agreements with other countries in the Middle East, East Asia, and Europe.

175. The Ministry of Commerce (MOC) has been working on streamlining the procedures for new business registration, providing market information, organising product associations, implementing "better factories" programme, trade facilitation and promotion, and enforcement of intellectual property laws. To facilitate registration of new businesses, in September 2007, the Ministry established a commercial registration office at its provincial branche in BattamBang Branch to serve businesses in BattamBang, Pursat, Bantay Meachay, and PaiLin Province. Plans to open commercial registration offices in other provinces include:

- In 2010, a commercial registration office in Preah Sihanouk province for trade facilitation in Preah Sihanouk, Takeo, Kampot, and KohKong Provinces.
- Also, in 2010, a commercial registration office in the Kratie Branch for trade facilitation in Kratie, Stoeng Treng, Mondol Kiri, and Rotanakiri province.
- In 2012, a commercial registration office in the Siem Reap Branch office for trade facilitation in Siem Reap and Oddar Meanchey Province.
- In 2013, the Ministry of Commerce will develop an electronic system for facilitating business registration.

176. Until recently, the MOC has provided market information only through the Ministry's News Letter and Television. To improve market information, in 2008, the Ministry developed an Electronic Market Communication System (EMCS) which is expected to provide better and faster information. The EMCS can now be accessed by mobile phones to check price information of agricultural products, food products, exchange rate, and other market demands.

177. The MOC has also provided assistance in organising product associations to improve production capacity and to integrate products into local markets, niche markets, and world markets. Between 2007 and 2009, several product associations have been organised including Pepper Development Association, Skor Tnot Development Association, North-West Agricultural Development Association, and Prahoc Kampong Kleang Association. Currently, the Ministry is assisting to organise cashew nut association in Kampong Cham and Kampong Thom province. Organising product associations could, therefore, help to upgrade businesses from family businesses to businesses with sustainable market strategies and the ability to compete in world markets.

178. To facilitate and promote trade, the Ministry has actively implemented the Sub-Decree on Trade Facilitation through Risk Management which was adopted in March 2006 and executed the Export Market Access Fund supported by the World Bank. It has organised “Trade fairs” to promote local products and organised several business meetings with foreign trade partners for individual products to solve the problem of product congestion and to facilitate the flow of products to the world market.

179. To strengthen private sector for trade and economic development and promoting local business, the MOC has set up 11 Provincial Chambers of Commerce in 2006 and 2007 in the Banttam Bang, Siem Reap, Pursate, Bantay Meanchey, Kanda, Takeo, Kampot, Sihanoukville, Koh Kong, Kampong Speu, and Kampong Cham provinces. In 2008, Cambodia’s Chamber of Commerce was organised to represent Cambodia’s private sector in business negotiations and to attract foreign direct investment into Cambodia. Phnom Penh Chamber of Commerce that was established in 1995 has been providing training for trainers, as well as support to the Provincial Chambers of Commerce.

180. The MOC has been enforcing the Laws on Intellectual Property Rights to prevent production, import and distribution of fake products. Camcontrol officers regularly conduct market surveillance and carry out inspections at border check points to prevent the importation and selling of unsafe products which could have negative affect to the health and well being of the consumers.

181. To maintain competitiveness of the Garment sector in the world market, the MOC in collaboration with MLVT has been implementing the "Better Factories" programme to ensure that better working conditions in the sector meet international standards, as well as providing training to workers and unions on Labour Law associated with terms of trade and encouraging fashion design in order to promote the export of commodities processed in Cambodia.

182. To promote integration in the region, in 2008, a Cambodia-Vietnam Cross Border Market Committee has been organised to develop the blue print for cross border market construction along Cambodia-Vietnam border in Memot and to prepare agreement on tariff free exports of Cambodia agricultural products to Vietnam.

183. The MOC has noted that exports of agriculture products face many challenges. These include:

- Many products do not meet technical standards of the buyers because of out of date processing facilities, such as old rice mills and poor production methods. At present, there are only 2 rice processing mills which can produce between 12,000 to 15,000 tons of rice each year.
- High production costs due to high formal and informal expenses including high transportation cost due to high oil price and high energy cost, and too many types of informal expenses.
- Many products do not meet the sanitary and phytosanitary standards that are a pre-requisite for import of Cambodian products into some countries.

184. The following Laws and regulations have been developed and are being implemented by the MOC to gain trust of the business community and investors:

- Law on Commercial Rules and Registration Right;
- Law on the Management of Quality and Safety of Products and Services;
- The Law on Marks, Trade Names and Acts of Unfair Competition;
- The Law on Commercial Enterprises;
- The Law on Commercial Arbitration;
- The Law on Secure Transaction; and
- The Law on Insolvency.

185. The private sector investment from both domestic and foreign sources has been the main drivers of the sustained high rates of economic growth achieved over the last decade. The economic sectors that have received most of these private investments have included: the tourism sector, the garment sector, the construction sector, and more recent years the exploration for oil, gas, and mineral resources. However, the global financial crisis and the recession in the developed economies that started in late 2007 have had a serious adverse impact not only on the inflow of foreign direct investment but also on domestic private sector investment. The Royal Government is implementing a fiscal stimulus package to support the growth of the real economy as well as measure to mitigate the adverse impact of these external developments on the vulnerable and the poor. The Royal Government remains committed to creating an environment that encourage and promotes investments by both domestic and foreign investors in all priority sectors to broaden and diversify the economic base. Highlights of the actions taken and challenges faced by priority sectors that have attracted domestic and foreign investments in recent years are summarised below.

186. **Tourism Sector:** Tourism is one of the priority sectors of the RGC, which has been contributing to the economic and social development, job opportunity creation and income generation, improving living conditions and poverty reduction of Cambodian people, in particular to reduction of climate change and promotion of green economic development. Tourism in Cambodia is a ‘cultural and natural’ tourism that has actively contributed to the development, protection and conservation of cultural and historical heritage and natural resources as well as the sustainable utilisation of these potentials. Some of the major achievements that have supported the development of the tourism industry include:

- RGC's "Open Sky Policy" to promote easy access to tourist destinations by air travel has resulted in airport improvement and the Airport in Preah Sihanouk province is now operational. In 2009, a new national airline was instituted and has started operating its flights between Phnom Penh and Siem Reap.
- Visa issuance has been simplified at all international check points. Visas have been issued to tourists on arrival especially e-visa has also been introduced. Within the ASEAN framework, the Royal Government has signed agreements with Singapore, Malaysia, Philippines, Lao PDR, and Vietnam that exempt citizens of Cambodia and these five countries from visa requirements. Within the ACMECS framework, a Single Visa issued to citizens the third country that travel to Cambodia and Thailand. Tourist information counters have been established in Phnom Penh and 13 provinces particularly the provinces that have international check points in order to provide information to tourists as well as advertise the tourist destinations in Cambodia. The Ministry of Tourism (MOT) has also signed a Memorandum of Understanding on Tourist Cooperation with Kuwait in order to attract tourists and investors from this country.
- Anti Child sex tourism activities are being actively monitored and actions are being taken against the perpetrators by the Child Safe Tourism Commission of the MOT in cooperation with all concerned ministries and agencies, national and international organisations. Tourism promotions materials are now produced, such as video clips, radio spots, posters, leaflets, billboards, newspapers and magazines to raise awareness of and to ensure Child Safe Tourism.
- The tourism sector in Cambodia has experienced a growth rate of over 20 percent per year between 2003 and 2007, and 5.5 percent in 2008.

187. However, the development of the tourism sector in Cambodia is facing many challenges that include:

- The high cost of tour packages to Cambodian destinations.
- Lack of competition in tourism service markets (e.g. accommodation, transportation, tourism advertisements, and so on).
- The quality of some resorts, facilities and tourism services does not meet required standards, which needs to be improved.
- Development of tourism is merely concentrated in urban areas, which has prevented the poor living in remote areas from benefiting from this development.
- Physical infrastructure necessary for the development of tourism sector, viz. roads, electricity and cleaned water supply, and liquid and solid waste management system, is still inappropriate, which needs to be further improved.
- Incomes generated by tourism sector have not significantly contributed to promote the domestic production and consumption of domestically produced commodities as a significant proportion of those incomes is spent outside the country to procure goods and services.
- The implementation of the approved investment projects for tourism sector development by some private companies has not been progressing according to the schedule and some other projects have been inactive.
- Global financial turmoil and economic recession, protracted political crisis in Thailand, and the outbreak and pandemic of AH1N1 have posed negative impact on tourism sector of Cambodia.
- The quality of human resources, of both public and private sectors, engaged in tourism sector is still low.

188. The preservation and promotion of the rich Khmer cultural heritage and traditions are a high priority of the Royal Government. The ancient temples, museums, and various artistic endeavours, including presentations of traditional Khmer dances, songs, and paintings have contributed to and supported the growth of the tourism sector. The Ministry of Culture and Fine Arts has been actively involved in ensuring that the cultural heritage sites are protected and in promoting activities covering various aspects of fine arts.

189. **GARMENT SECTOR:** A major contributor to economic growth and employment so far, is showing signs of losing its competitive edge because of higher wages (exacerbated by inflation in the recent past) relative to wages in other countries producing similar products, higher freight costs, and increased competition for similar products while the overall demand for these products in the world markets is declining. There are also other factors that have implications for continued growth of the sector, for example, the sector's limited participation in garment value chain functions; and proliferation of worker's associations in factories because of ambiguities in the Labour Law. To cushion the sector, RGC has provided exemption from taxes and starting in late April 2008 commenced providing subsidies to top up the salaries of workers by US$ 6 per month.

190. **CONSTRUCTION SECTOR**: Another important contributor to growth so far, has been adversely affected by the global financial crisis as well as by dramatic changes in the cost of imported building materials such as cement and steel. To grapple with the challenges and impacts of this crisis as well as to attract investments in construction markets, the RGC has been drafting new laws including the Law on Providing Ownership Right of Private Unit in Co-owned Building to Foreigners and the Law on Land Management, Urbanisation, and Construction and has strengthened the developement of a 'single window' for construction permit services.

191. **OIL, GAS AND MINERAL EXPLORATION**: In recent years, exploration for oil and natural gas, the minerals has attracted foreign investor interest. Exploration work for oil and gas reserves is now well underway and it is expected that in near future the exploration phase will move to a production stage generation new revenues for the state. Exploration of iron ore, gold mine, bauxite, coal, precious stones, etc., which will become a mineral potential for the development of the country, is now being underway in mineral concessions in north and north-eastern provinces . Careful regulations and procedures need to be in place to ensure environmental sustainability, in-country value-added processing, and maximising revenues to the state. Limestone deposits have been utilised for the domestic production of cement that has been underway and has significantly contributed to reducing imported cements. Regulations and procedures have been prudently formulated and passed in order to ensure environmental sustainability, value-added-generating domestic processing, and maximising state revenues.

192. RGC will continue to actively promote private sector investments for expansion and diversification of manufacturing and industrial production to take advantage of the country's natural endowments. Natural-resource-based industries in particular industries using non-metal minerals as raw materials have been further developed to produce new industrial commodities; and agro-based industries are the highly potential ones for the development in terms of replacing other industries that are vulnerable to any crisis.

II. JOB CREATION AND ENSURING BETTER WORKING CONDITIONS FOR WORKERS AND EMPLOYEES

193. Creating jobs and ensuring improved working conditions are the RGC's continuing long-term goals aiming at enhancing the living standards of the population and ultimately alleviating poverty and accelerating economic growth. The creation of new job opportunities, however, is dependent on the level of investments by the private sector in the formal and

informal sectors in both urban and rural areas. Ensuring that the skills of the new entrants match with the requirements of the new jobs is a challenge that will require more efforts focused on expanding technical and vocational education. To achieve the generation of more employment and to improve agriculture sector productivity and diversification will depend on the availability of skilled labour and rural credits that can be developed through technical education and vocational training and micro-finance development.

194. The Ministry of Labour and Vocational Training (MLVT) has been providing employment placement services to assist job-seekers in finding employment in private sector businesses in the country and overseas.

195. In 2007 and 2008, the MLVT was also providing technical and vocational training programmes through 258 training centres (primary, secondary, tertiary) of which 58 centres belong to MLVT to 113,648 students (of which 53,903 were female students). In addition, in late 2008 the Ministry were using the Special Fund of Samdech Prime Minister (31.2 billion riels) for short-term training programmes for workers who have lost jobs and those who have been unemployed (40,140 in total of which 22,586 were female students). The training programmes were conducted in the Capital and 23 provinces focusing on two important skills: (1) agricultural skills and (2) manufacturing skills, handicraft skills, and services skills. The MLVT also has provided trainings to 4,510 apprentices and workers (of which 4,082 were female) in 69 factories and has established a National Employment Agency (NEA) to assist the trainees after they have finished their technical and vocational training in finding jobs, which constitutes a connection to labour market and a link between labour forces and training institutions.

196. To ensure improved working conditions, the Ministry has continued its focus on strengthening the enforcement of the Labour Laws and regulations, disseminating information about these laws, conducting inspections of working conditions, hygiene and occupational safety, child labour and foreign employees at business establishments across the country. It has facilitated resolution of labour disputes and promoted the formation of labour associations in accordance with the provisions of the Labour Law and international standards on labour. The Ministry is now working on drafting the Law on Trade Union through a tripartite mechanism comprising of representatives from the RGC, worker/employee organisation and employer organisation. In 2008, there has been a dramatic decrease in the number of labour disputes and violations concerning working conditions. Among 174 labour disputes in 171 business establishments, 90 cases have been resolved.

197. The Ministry conducted 3,133 inspections in which 927 business establishments that had been in violation of the provisions of the Labour Law have been identified and given a warning and 12 were fined. The Ministry also conducted 1,338 inspections of hygiene and occupational health conditions in 586 business establishments. The Ministry has removed 8,221 children who were engaged in hazardous types of work, and has prevented 10,095 children from working on these types of jobs.

198. Despite remarkable achievements, there are many challenges that will require concerted efforts to attract new private investments. These challenges include:

- Global financial and economic crisis have been affecting garment, tourism, and construction sectors as well as other sectors, which caused job losses of thousands of workers.
- Rapidly growing worker/employee professional organisations has created an enabling environment for some people to utilise the organisation these bodies for their own benefits and has adversely affected stability of professional relations.
- Labour market information system needs to be further developed and expanded.

- Vocational and technical education programmes have not been yet responsive to the needs of labour markets.
- Domestic and overseas worker/employee data management has not been appropriate to the current economic situation.
- Some business establishments still have not paid their contribution to National Social Security Fund on time due to global financial crisis and partly due to the fact that such a new task has not favoured a comprehensive implementation of Social Security Regime in the whole country.

III. PROMOTION OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES

199. Further development of this sector has contributed to benefiting rural communities in processing, and adding value to, products, as well as creating employment. It has also created an important link with the trade sector, as well as with larger enterprises. The planned work ahead will focus on three main aspects, viz., (1) legal framework and adjustment – limitation of procedures of inspection and product justification for import and export without sacrificing essential quality aspects, preparation and adoption of a sub-decree on business facilitation through risk management, and widening registration through internet; (2) financing, creation of a financial leasing company, company classification by credit points, and strengthening governance and financial reporting; and, (3) supportive actions for SMEs – creation of a new business development service, prevention of all kinds of smuggling, subsidies for SMEs for export, and adding SMEs into a global value chain. Adoption and acceleration of the “one village, one product” movement is among many other measures to be pursued.

200. The Ministry of Commerce (MOC) has taken actions to reform the commercial registration procedures for SMEs. The timeline required for commercial registration has been reduced from 2 - 3 weeks to only 1 week. The documentation required to register a SME has have been reduced. The requirements to report criminal convictions and reconfirming address of the company are no longer needed. The capital requirements in the form of a Bank Deposit for commercial registration have been reduced from 20 million riels to 4 million riels. The administrative fee for Commercial Registration has been reduced to 177.00 US$. After the reform in 2005, the number of companies registered has increased every year, and in 2008 it was the double of the 2005 level.

IV. ESTABLISHMENT OF SOCIAL SAFETY NETS FOR CIVIL SERVANTS, EMPLOYEES AND WORKERS

201. The MLVT is mandated to manage the process and social security system for those who fall under the provisions of Labour Law. The Ministry has so far put in place the labour risk insurance that is providing insurance to about 400,000 workers/employees working for all types of business establishments and will expand the coverage of this scheme in the whole country. The application of social security system for workers/employees in private sector is a new turning point in history of Cambodia’s social security system. This clearly shows the RGC’s attention to workers/employees in private sector.

202. The Ministry of Social Affairs, Veterans and Youth Rehabilitation (MOSAVY) is responsible for developing and managing the Social Security Fund and the National Social Security Fund for civil servants. The Social Security Fund and the National Social Security Fund for Civil Servants have been established. When fully implemented, the Social Security Fund will provide benefits to retirees, disabled civil servants, maternal-leave-taking civil servants, at-work injured civil servants, deceased civil servants and their dependents. The pension of retirees and payments for work disabilities have been adjusted constantly in response to national economic growth. Associations of elderly persons have been established to enable them to help one another.

203. The MOSAVY is also responsible for ensuring the well being of disabled and veterans including families of dead veterans, disabled, retirees, people losing their ability to work and deceased civil servants. A total of 87,875 families have received regular payments from the government. The supports to veterans have been regularly adjusted in proportion with the salary increase of civil servants and armed forces. The Cambodian Veterans' Association has been established to promote the interests of veterans and their families, protect their rights, raise their living standard and create a sense of solidarity and mutual help. Reforms of the veteran sector have improved the living conditions of veterans.

204. The MOSAVY, has also been providing social services to homeless and destitute people, emergency relief to people effected by natural and other disasters, victims of sex trafficking and inter-country human trafficking, and implementing other programmes to protect the four basic rights of children, promote family values, and care for orphan infants, orphan children, disabled children, and children with HIV/AIDS.

205. A national committee to address homeless people's issues at the national level and a sub-committee to tackle homeless people's issues at municipal sub-national levels have been established. The six-point strategy is being implemented to provide temporary shelters in centres for social affairs, psycho-education services, health care services, and short-term vocational training services and to reintegrate vulnerable people into communities through the provision of one-off subsidy support and the monitoring of local officials of the Ministry of Social Affairs, Veterans and Youth Rehabilitation.

206. The social relief operations have provided assistance to more than 10,000 families each year in order to help soothe their hardships through small-and-medium scale emergency programmes. More than 1,000 victims of sex trafficking and inter-country human trafficking are rescued each year through victim reintegration into the communities and operations against human trafficking.

207. The four basic rights of the children have been mainstreamed in the programmes delivered by the government and various NGOs. The five-year National Action Plan for combating human trafficking and sexual exploitation against children has been implemented with remarkable outcomes. The foster care policy for children and minimum standards is being implemented. The Cambodia National Council of Children (CNCC) has strengthened its activities as a coordinating institution to promote improved cooperation among relevant institutions for children's interests. A total of 10,913 orphan infants and children have been cared for in 223 centres, thereby, a 2,154 of orphan infants, orphan children, disabled children, and children with HIV/AIDS has been raised and cared for at 20 government centres. The community-based child protection network programme has been expanded and its activities have also been increased.

208. The MOSAVY has been providing education programmes on delinquency and impact of drug abuse to children and young teenagers across the country. Children and young teenagers committing offences and abusing drug have been admitted to centres that provide health services, moral education, general knowledge and vocational training to enable them to be reintegrated into their communities. Attention has also been given to protection for children in prisons. Policies for the disabled have been successfully implemented. Rehabilitation services for the disabled are being continuously strengthened and expanded. Discrimination against the disabled has been gradually reduced. Cambodia has taken part in the United Nations Convention on the rights of the disabled. The Law on the Protection and Promotion of the Rights of the Disabled was promulgated in July 2009 to protect the rights and interests of the disabled. Many disabled people have received vocational training in centres and are being employed to earn a living. Progress is being made to promote sports, art and cultural movements of the disabled.

209. Although significant progress has been made in meeting the needs of the various vulnerable groups, the magnitude of the problems is daunting in light of the available resources. Around 30 percent of the total population is still living below the poverty line. Most of poor people live in rural areas, do agriculture for their living, and face natural disasters almost every year. Some of the poor are compelled to migrate to large cities and populated areas to find jobs, which results in many concerns for urban areas. Abandoned orphan children and infants continue to be a major burden of the whole society. Violence and debauchery committed against children and committing offences and abusing drugs by young teenagers, which are emerging in an increasing rate, have become a major social concern that need to be address. In the last few years, there has been a notable decline in international aid in this area, making it difficult to provide the necessary rehabilitation services needed.

6. CAPACITY BUILDING AND HUMAN RESOURCES DEVELOPMENT

210. The last, but not the least, of the "growth" rectangles of RS covers predominantly social sectors, *viz., (1) strengthening the quality of education; (2) ensuring enhanced health services; (3) implementation of gender policy; and (4) implementation of population policy*. Progress has been very impressive in both education and health sectors, where cooperation and coordination mechanisms among various stakeholders had started even before introduction of the TWG mechanism in late 2003. Sectoral strategies in both of these critical sectors are now well developed and are being implemented, and progress is being monitored on a regular basis in a timely manner.

I. STRENGTHENING THE QUALITY OF EDUCATION

211. Strengthening the quality of education has been and remains a high priority of the RGC. It is recognised as a necessary and critical element for human development and poverty reduction. To effectively tackle the enormous challenges in the education sector, RGC encouraged the use of a sector wide approach (SWAp) by building partnerships to carryout joint planning and programming for the education sector. The first Education Strategic Plan (ESP) 2001-2005 and a detailed Education Sector Support Programme (ESSP) 2001-2005 were completed in 2001. The first joint review and appraisal of the ESP/ESSP were carried out in June 2001. In September 2004, a revised ESP and ESSP for 2004-08 was prepared and endorsed by development partners. The most recent ESP 2006-2010 was developed to ensure consistency with NSDP 2006-2010, CMDGs, and to achieve the targets set in the *National Plan for Education for All: 2003-2015*. The ESP 2006-2010 implementation has contributed to enhancing equitable access to education for all Cambodian children, assisting them to become good students, good children, and good citizens, who will be able to productively contribute to socio-economic development of Cambodia in the future.

212. The SWAp in the education sector has made two important contributions. First, it has made available to the Ministry of Education, Youth and Sport a mechanism for aligning development cooperation assistance with the needs of the education sector. Second, it has reduced the transaction costs to the MOEYS of coordinating bilaterally with each one of the many development partners. A significant number of development partners are now participating in the planning, reviews and financing under the SWAp in the education sector. On the financing side, however, development cooperation funding through direct budget support is still quite low. In 2008, funding through direct budget support accounted for only 3.5 percent of total development cooperation assistance to the education sector. The education sector is one of the priorities of the *Public Financial Management Reform (PFMR)* programme

of the RGC. The RGC remains committed to further strengthening the quality of education, has continued to increase the recurrent expenditure allocations for the education sector in the National Budget, and has ensured more timely disbursements to the MOEYS of the allocated resources, which have increased from 183.2 billion CR in 2000 to 742.5 billion CR in 2009.

TABLE 3: DEVELOPMENTS IN THE EDUCATION SECTOR: 2005/06–2008/09

	Targets and Indicators		2005-06	2006-07	2007-08	2008-09
1	**Primary Schools(1-6):**	**Nos**	**6,277**	**6,365**	**6,476**	**6,565**
2	Net Enrolment %:	Total	91.3	92.1	93.3	94.4
3		Male	93.0	93.2	93.2	94.8
4		Female	89.7	91.0	93.3	94.0
5	Net Enrolment %:	Urban	91.2	93.2	92.7	94.0
6		Rural	91.7	92.2	93.6	94.7
7		Remote areas	83.7	86.0	88.4	90.3
8	Completion rate Grade 6 %:	Total	90.3	90.1	86.2	85.6
9		Male	91.8	90.4	84.7	85.4
10		Female	88.7	89.8	88.0	85.7
11	**Lower Secondary Schools (7-9)**	**Nos**	**911**	**1,112**	**1,303**	**1,451**
12	Net Enrolment % :	Total	31.3	33.7	34.8	33.9
13		Male	32.1	34.3	33.7	32.9
14		Female	30.4	33.1	35.9	35.0
15	Net Enrolment %:	Urban	50.1	53.5	55.9	54.0
16		Rural	28.6	30.7	31.5	30.9
17		Remote	6.0	9.0	11.1	11.3
18	Completion rate Grade 9:	Total	35.8	41.9	48.7	49.1
19		Male	40.8	48.8	52.9	52.2
20		Female	30.8	35.2	44.2	45.9
21	Literacy rate - 15-24 years old %		84.7	84.7	87.8	87.5

Source: EMIS, MoEYS, CSES 2007, and Census 2008

213. The priority policies in the ESP 2006-2010 are focused on three areas: (i) ensuring equitable access to education; (ii) improving quality and efficiency of the education services; and (iii) strengthening institutional development and capacity building for decentralization. Significant progress has been made in the achievements of the major priorities of ESP 2006-2010, especially in ensuring entry of 6 years old to primary schools and reducing parental cost barriers at all schools and all levels nationwide. The implementation of Child Friendly School (CFS), improved curriculum and standards assessment have all contributed to improving education quality and efficiency. Good progress has been made especially on increasing the number of primary schools and lower secondary schools, increasing the number of students enrolled in secondary schools, and increasing the adult literacy rate (15-24). However, it is recognized that there are still gaps that require more intensive efforts to implement the strategies successfully, especially those related to early childhood education, non-formal education, reducing repetition and drop out rates, facilities development and improved access and quality of higher education in particular for students from poor families and remote areas. Table 2 shows the latest data for the education sector.

214. Major actions taken by the MOEYS to achieve the desired outcomes in the three strategic policies of ESP 2006-2010 have included:

- In the first strategic policy of ESP 2006-2010, that is, "ensuring equitable access to education", the actions taken and major results achieved have included:
  - ➢ **Number of school**: the MOEYS vigorously increased the number of primary, lower secondary and upper secondary schools from 8,628 in School Year 2005/06 to 9,834 in School Year 2008/09. The increases at different levels from

2005/06 to 2008/09 are as follows: pre-schools from 1,429 to 1,798; primary schools from 6,277 to 6,565; lower secondary schools from 911 to 1,451; and upper secondary schools from 252 to 349. To reduce gaps in accessibility to education services for children from the very poor households and households in remote areas, more primary schools were built in remote areas. In school year 2008/09, there were 547 primary schools in remote locations.

- **Number of teaching staff**: responding to the increase of schools, the MOEYS increased the number of teaching staff from 78,606 in 2005/06 to 81,350 in 2008/09 mainly at the secondary level. Its breakdown is: pre-school teachers increased from 2,708 to 3,092; primary school teachers decreased from 50,378 to 45,511 (due to the decrease in students); lower secondary school teachers increased from 18,579 to 23,576 (many of them shifted from primary schools); and upper secondary school teachers increased from 6,941 to 9,171. The percentage of female teachers at primary level has reached 44.8 percent of the total in 2008/09. The MOEYS has recruited approximately 5,000 new teachers annually in the recent years. 59 percent of newly trained teachers were deployed to remote and disadvantaged areas compared to the target of 30 percent.
- **Educational facility expansion**: the MOEYS also expanded educational facilities. The number of classrooms increased by 8 percent from 54,322 to 58,872. As a result, Pupil Classroom Ratio has been improved from 63.1 to 55.2. It also build dormitories in all the Teacher Training Colleges (TTCs) to accommodate approximately 3,700 teacher trainees, dormitories for girls in secondary schools (general education) in Siem Reap, Kampong Thom, Kratie, Rattanakiri and Mondulkiri that can now accommodate 356 girls, dormitories in Higher Education for 560 female students in Phnom Penh The expansion of education services has included more accessible facilities for disabled children by way of ramps, toilets, etc.
- **Number of student**: Total enrolment in primary and secondary public schools has decreased from 3,427,394 in 2005/06 to 3,251,000 in 2008/09. This is mainly because of the decrease in primary schools from 2,558,467 to 2,262,834 due to the decrease of school age populations. In lower secondary schools it has increased from 588,333 to 605,707. Sharp increase has been made in upper secondary school enrolment from 204,925 to 292,423. However, as a result of efforts, the enrolment rates at the primary, lower secondary and upper secondary levels have improved significantly. At the primary level the net enrolment rate has increased from 91.3 percent in 2005/06 to 94.4 percent in 2008/09, at the lower secondary school level from 31.3 percent to 34.0 percent, and at the upper secondary school level from 11.3 percent to 16.4 percent.
- To reduce parental cost barriers and retain students in schools, efforts have been made such as increasing school operational budget, eliminating unofficial payments in schools, and providing scholarships to poor students, in particular 17,667 girls per year in grades 7 to 9.
- To pursue a long-term strategy in Higher Education, continued investments and efforts including dormitory construction have taken place for progress in tertiary education. Opportunities for admission to higher education have been improved through scholarship award scheme for outstanding students, poor students, students from remote areas, and female students. Currently, there are 77 institutions offering higher education of which 33 are in the public sector and 44 are privately owned and run.

- In the second strategic policy area, that is, "improving quality and efficiency of the education services", although significant progress has been made especially on such

strategies as CFS, curriculum and standardised assessment, more intensive efforts are needed especially on Early Childhood Development, reducing repetition and drop out rates, facilities development and higher education. The actions taken and major achieved results have included:

- Student promotion rates at all levels have been increased. Especially the one of primary education has been increased from 76.4 percent in 2004/05 to 81.1 percent in 2007/08. To accelerate this trend, the MOEYS revised internal regulation of pubic primary schools for improving students' grade promotion.
- The MOEYS has been expanding the initiative of Child Friendly School (CFS) to improve quality of education. It has endorsed the CFS Policy and its Master Plan. It also endorsed Policies on Education for Disabled Children, implementing accelerated classes and piloting the CFS programmes in the lower secondary schools.
- The MOEYS renewed its school curriculum. It issued guidelines on the implementation of the new curriculum for basic education including the curriculum standards and action plans for guiding teachers on the new curriculum policy and guidelines on preparing school subjects and guideline for students to select elective subjects to study in upper secondary schools. The MOEYS is developing a framework for supplying core textbooks responding to the new curriculum.
- Some public and private higher education institutions have been assessed and accredited for the foundation year.
- The Ministry developed the re-entry programme, the policy on NFE equivalency programmes and equivalency programmes for primary level NFE.
- Developed Community Learning Centre according to the needs of community.
- Standardised tests have been conducted on a pilot basis for Grade 3, 6 and 9 to see students' understanding on Mathematics and Khmer.

- In the third policy priority area, that is, "institutional development and capacity building for decentralisation", the efforts of the MOEYS were focused on the finalisation of and implementation of the Education Law and BMCs. The Education Law was promulgated by the RGC on 08 December 2007. The MOEYS is now preparing action plans to improve other legislative instruments. So far, the actions it has taken have included the following:

  - The MOEYS has developed a Gender Mainstreaming Strategic Plan: 2006-10 and conducted training programmes on gender and introducing gender into the selection of education personnel for all levels
  - The MOEYS has issued the guidelines on the functions and duties, the preparation of documents, and the legislative instruments for those institutions that are involved in managing and using the Programme Based Budgeting (PB) at the central and provincial/municipal levels, dated 05 February 2008.
  - The Sub-Decree on Teachers' Code, No. 126, dated 09 September 2008.
  - The Sub-Decree on Organisation and Operation of the MOEYS, No. 84, dated 09 June 2009.
  - The MOEYS has drafted a Strategic Plan to decentralise the education function.
  - The MOEYS is now focusing its effort on strengthening the monitoring system

215. Although significant progress has been made, many challenges remain that will require targeted action plans. These challenges concern issues that are currently impeding progress in achieving the policy priority goal of enhancing access to education services. At a broader level, access to education services at the primary and lower secondary school level, at present, is not equally available to all segments of the population. The majority of those

who are still unable to enjoy the education services includes: those who are economically disadvantaged, ethnic minorities, and populations living in remote areas. Other factors that also have an adverse effect include:

- Direct and indirect cost: transportation, learning material, uniforms, food, etc.
- Child labour and migration (female factory workers): these are mostly related to students in lower secondary education.
- Issues related to social issues, disability and poverty.
- Child health and nutrition.

216. Other challenges that need to be addressed include:

- The education system needs to be decentralised and de-concentrated according to the organic law and the national programme to promote democratic development.
- Reducing the number of incomplete primary schools -- approximately 18% of all primary schools.
- Even after the planned expansion of lower secondary schools not all communes would have been covered. After the ADB and World Bank projects are completed there will still be a need to construct an additional 400 lower secondary schools to secure full coverage.
- Teacher shortage and housing for teachers in remote areas remains a problem, especially for teachers with a bachelor degree. The three-month delay in entry of new teachers into the salary lists also serves as a disincentive to new teachers to remain in the provincial postings.
- Ensuring adequate and on-time supply of textbooks for all students.
- The implementation of new curriculum is not responding to the master plan.
- Efforts to reduce repetition and drop out rate that are still too high.
- Loss to teaching and learning time due to lack of classrooms and lack of concentration of some teachers.
- At present, the traditional management at school level is not responding to the development of ICT.
- Limited capacity of school principals to implement decentralization such as School base Management, classroom management, teaching and learning activities, student performance evaluation and effective use of budget resources.
- The number of classes for students with disability is still too few.
- Improved standardised tests need to be employed to assess student learning outcomes, at least at grades 3, 6, 9, and 12.
- Improving relevance of the curriculum is an essential part of reducing drop-outs.
- The lack of professional career paths for teachers, including standards for hiring, promotion, salary increases and general professional development need to be addressed as a matter of urgency.
- Government funded admission to higher education has remained numerically stable though the total admission showed substantial increase in recent years.

II. Ensuring Enhanced Health Services

217. Progress in enhancing the delivery of health services has been impressive. From early on, the RGC had adopted a health sector-wide management (SWiM) approach to guide the development of this sector. A process to carry out discussion with development

partners begun in 1999 and a Joint Health Sector Review was held in December 2000. A Health Strategic Plan (HSP) was subsequently prepared. It provided a framework for three development partners, ADB, DFID and the World Bank, to coordinate their financial inputs to the health sector through a Health Sector Support Project (HSSP) for 2003-2007. A comprehensive review of the HSP 2003-2007 was carried and a HSP 2008-2015 (HSP2) was developed taking into account the findings of the review. The implementation of HSP2 began in 2008. Joint Annual Performance Reviews have been organised on yearly basis since 2002 to monitor the progress of strategic plan implementation.

218. The building blocks of the HSP 2003-2007's strategic framework were the following three main health programmes of the MOH:

- Reproductive, Maternal, New Born and Child Health.
- Communicable Diseases.
- Non communicable Diseases and other health problems.

219. Major achievements and challenges faced in the implementation of NSDP 2006-2010 policy priorities in each of the three programmes areas are summarised below.

Programme Area #1: Reproductive, Maternal, New Born and Child Health (RMNCH)

220. Significant progress has been made to expand services delivery under the RMNCH programme that is reflected in improvements in core indicators of RMNCH performance during the 2006-2008 period (Table 4). Notable achievements have included:

- Proportion of deliveries assisted by skilled birth attendants increased from 39% in 2006 to 58 percent in 2008.
- Proportion of women who gave birth in the public health facilities increased from 19.3 percent in 2006 to 39 percent in 2008
- A significant increase in the number of deliveries in health centres.
- In 2008, 81 percent of women received 2 or more antenatal care from trained health personnel during their pregnancy compared to only 60 percent in 2006.
- Increase in the proportion of mothers who gave birth by Caesarean section (CS). The rate of CS is a proxy indicator for access to Emergency Obstetric and Newborn Care (EmONC) and the increase indicates that more women are referred to hospitals where these life-saving services are available. However, there are concerns about the uneven distribution of CS and EmONC services across the country and it will be important in the future to monitor CS rates disaggregated by ODs.
- Children's health improved dramatically over the period from 2000 to 2005 and infant and child mortality rates declined by almost 30 percent. A progressive increase in immunisation coverage has raised the measles immunisation coverage to over 80 percent. A decision to introduce Hib vaccine in 2010 and to add Japanese Encephalitis vaccine in the near future has been made. Certification of neonatal tetanus elimination is expected next year.
- Increased coverage of Health Centres implementing Integrated Management of Childhood Illness (IMCI). The cumulative number of health workers who have been trained in IMCI is increasing steadily and the coverage target of 65% was reached in 2008. Although the number of health centres with two or more staff trained in IMCI increased from 58 percent in 2007 to 69 percent in 2008, it is recognised that there is a need to maintain quality IMCI services.

TABLE 4: CORE INDICATORS OF RMNCH PERFORMANCE

Indicator	2006	2007	2008
Deliveries at health facilities (%)	19.3	25.5	39
Delivery by trained birth attendant (%)	39	46	58
2 or more ANC health personnel consultation (%)	60	68	81
Caesarian section (%)		1.13	2
Contraceptive prevalence using modern contraceptive method (%)	23	24	26
Children under 1 year immunized with DPT3-HepB (%)	81	82	92
Children under 1 year third-dose immunized against Diphtheria, Pertussis, Tetanus, and Hepatitis B (%)	78	90	91
New case per contact per child <5 per year	1	1	1.1
# of HC implemented IMCI	456	556	660

Source: Annual Health Statistics Report 2008, MoH

221. The main challenges faced in the implementation of the RMNCH programme have included:

- Health outcomes and health service utilisation rates in different socio-economic groups point to equity issues that need stronger attention.
- Critical concerns about the uneven distribution Emergency Obstetric Neonatal Care services across the country and need for increasing quality of continuum of care for RMNCH.
- Maternal mortality remains unacceptably high and substantial investments in delivery services and fast track interventions are required. However, it is recognized that maternal mortality is a cross-sectoral problem, influenced by women's education and literacy levels, infrastructure development, and levels of women's participation and gender equity.
- Demand side interventions are important to increase utilization of improved services through provision of clearly defined Continuum of Care of services.
- Large disparities in maternal and child health outcomes and inequities in health service utilisation and access to care between richest and poorest quintiles.

PROGRAMME AREA #2: COMMUNICABLE DISEASES

222. Cambodia has demonstrated through the implementation of its communicable disease programmes that enormous achievements are possible when sufficient resources are available. The progress to date is on track to achieve the communicable disease CMDGs. While the relative importance of communicable diseases within the broad range of diseases has diminished somewhat, it still requires sustained and focused attention. A high level of preparedness still needs to be maintained to minimise the risks of emergence of new diseases – and re-emergence of the old ones.

223. Cambodia has the highest **TB incidence** in the Western Pacific Region, at 495 cases/100,000 population/year. The coverage of the basic Directly Observed Treatments (DOTS) for tuberculosis (TB) has reached 100 percent of health centre, while Community DOTS has been expanded to 506 health centres. Public-private DOTS have also been expanded to 11 provinces and TB/HIV collaborative activities to 57 ODs. The third national seroprevalence survey showed a further decline in HIV prevalence among TB patients from 11.8 percent in 2003 to 7.8 percent in 2007. TB cure rate of over 85 percent has been maintained for the 12 consecutive years. TB case detection rate has increased from 65.4 percent in 2007 to 69 percent in 2008. Multi-Drug Resistant TB project is being piloted.

224. ITN coverage strategy currently covers 75.6 percent people living up to 2 km from the forest areas**.** The number of village health volunteers has increased from 1,734 in 2004 to 2,000 in 2008 and the village malaria workers from 380 in 2004 to 800 in 2008**. Malaria incidence** has decline from 7.5 per 1,000 populations in 2004 to 4.1 per 1,000 populations 2008**.** Malaria prevalence has declined from 4.2 percent in 2004 to 2.9 percent in 2007**.** Malaria mortality has also declined from 2.8 per 100,000 populations in 2004 to 1.46 per 100,000 in 2008.

225. The coverage of the school-based **dengue control** in collaboration with Ministry of Education, Youth and Sport has increased from 107 primary schools in 2004 to 159 Primary schools in 2008. Dengue incidence rate has decreased from 9,983 cases (78.2/100,000 population) in 2004 to 9,542 cases (65/100,000 population) in 2008. Dengue Case fatality rate has decreased from 90 cases (0.90 percent) in 2004 to 65 cases (0.68 percent) in 2008.

226. **Rapid Response Teams** (RRT) have been established from National level down to Health Centre Level. Their functions include: Early detection of outbreaks via an event-based surveillance system and response to the outbreaks by local teams within 24 hours; Provision of laboratory supplies for sampling and personal protection equipment to protect the teams as part of their preparedness; Training of the staff on outbreak response including management of suspected Human Avian Influenza cases. In addition to outbreak investigation, RRTs are in charge of collecting routine communicable disease data and reporting them to next level. Early Warning and Response System indicator based zero reporting system covers 12 diseases and syndromes. Data is submitted via preformatted SMS system into provincial and national level where automatic computer based analysis is done and reported.

227. **HIV/AIDS**: As a result of the large scale up of prevention, care and treatment services, the HIV incidence has decreased significantly since 2000, which now stands at only 0.9 percent[7] i.e. less than half of 1.9 percent assumed earlier for 2005. The 100 percent Condom Use Programme for HIV prevention covers the Capital and 23 provinces with outreach and peer education programme reaching more than 90 percent of entertainment workers in 2008. STD case management is being provided at 32 specialised STI clinics in 24 provinces for high-risk population and syndrome approach of STD integrated into 222 health centres for the general population. Voluntary and Confidential Counselling and Testing services have been scaled up to 212 sites nationwide and 392,315 people have been tested for HIV in 2008.

228. Home and community based care for people living with HIV have been scaled up to 657 Health Centres in 20 provinces. Opportunistic Infection Treatment/Anti-Retroviral Treatment (OIT/ART) services have been expanded to 51 sites in 39 Referral Hospitals/Operational Districts in 20 provinces. A total of 31,999 patients with advanced HIV infection (>90 percent of those in need) are currently receiving ART including 3,067 children. In addition 12,805 patients are currently on OIT and prophylaxis. The survival rate of patients with HIV/AIDS after 12 months on ART is higher than 85 percent in 2008.

229. The National HIV/AIDS Authority (NAA) is responsible for coordinating and monitoring the national, multi-sectoral response to HIV/AIDS. A comprehensive and multi-sectoral national strategic plan (2006-2010) that was developed in collaboration with all government agencies, national and international NGOs, other civil society organisations, the private sector and development partners is being successfully implemented in the reduction of the widespread of HIV/AIDS in Cambodia. The main results achieved in the implementation of this plan are as follows:

[7] CDHS put this figure at 0.6 percent but subsequent agreement among all concerned revised it to 0.9 percent.

- Overall, HIV prevalence, HIV incidence, and AIDS mortality rate have reduced successfully.
- Based on the HIV prevalence survey in 2006 and according to the epidemic prediction using Asian Epidemic model, HIV prevalence among general people has been stabilised to 0.7 percent in 2009 which means it was the same as in 2008. It is important to note that it has been declining from 2 percent in 1998 to 0.7 percent in 2007. If the current responses are sustainable, then the HIV/AIDS rate is expected to continue declining to 0.6 percent in 2012.
- The number of adult population aged 15-49 years old who are HIV infected in 2009 (57,900), of which 30,300 were women and 27,600 were men, was slightly lower than that in 2008 (58,700).
- The new HIV-infected cases among the adult aged 15-49 years old continued to decline and accounted for a total number of about 740 people, of which around 410 were men and 330 were women, in 2009, which was than that in 2008.
- The number of people who died by AIDS continued to decline from 3,590 in 2008 to 1,210 in 2009 as the provision of ART to HIV/AIDS patients has been further improved.
- AIDS prevalence among female sex workers in brothels declined to 14 percent in 2006 drastically dropping from the peak of 45.8 percent in 1998.
- By the end of 2009, 97 percent of HIV-infected adult people who are seeking for ART services had received ART as needed.
- The Behavioural Sentinel Surveillance (BSS) in 2007 showed that 94 percent of female sex workers in brothels consistently used condom with their clients, which significantly contributed to the successes in the reduction of the widespread of HIV/AIDS. The rate of condom use among the indirect female sex has increased to 83 percent while the rate of condom use among men who have sex with men (MSM) was only 79 percent.
- The BSS in 2007 revealed that 94 percent of female sex workers in brothels, 91 percent of indirect female sex workers, and 96 percent of MSM received HIV/AIDS education.
- In the academic year 2008-2009, 34.07 percent of all schools in the country were involved in HIV/AIDS life skill education programmes on HIV/AIDS.

230. Other major achievements include:

- Review the National Strategic Plan for Comprehensive and multi-sectoral response to HIV/AIDS though Situation and Response Analysis of HIV/AIDS and detail costing of the implementation NSP II in 2007 in order to come to terms with the new pattern of HIV/AIDS infection and the high-risk behaviour.
- Strategic work plans and budget plans have been developed and reviewed for several line ministries (MOH-NCHADS, MOWA, MOND, MOEYS and MOLVT) and for the high risk groups like DU and IDU, MSM, and EW (brothel-based and mobile).
- The most important issue to be dealt with is the integration of HIV, reproductive health, TB and ANC into the "Linked Response" initiative has been accelerated.
- The national response has increasingly focused on key priorities, assisted by the participatory Universal Access (UA) target setting process.
- Although most UA targets set for 2008 were either met or surpassed, the status of some indicators implies that more efforts need to be made in order to expand services especially the HIV-infection prevention services to be provided to the population groups of high risk of HIV-infection (particularly MSM and IDU and prevention of mother-to-child transmission of HIV - PMTCT) and to minimise the impact of AIDS on orphans and vulnerable children (OVC).

- The cooperation between government institutions, non-governmental organisations, community-based organisations, and religious organisations, People Living with HIV (PLHIV) networks, and development partners was strengthened and proved essential in developing effective and sustainable HIV prevention, treatment and care services.
- Leadership and coordination by the NAA based on the Three-Ones Principle was progressing well and created an enabling environment that facilitated the policy formulation and planning for the multi-sectoral response to HIV and AIDS.
- The civil society has continued to make a strong and central contribution to the national response to HIV and AIDS in the areas of prevention, impact mitigation, care, support and treatment especially among the high-risk and vulnerable group at the grass-root level.
- The Monitoring and Evaluation (M&E) system has been strengthened through the Multi-sectoral National M&E guidelines. The capacity of M&E system has been improved in the NAA, ministries/agencies and civil society organisations.
- National AIDS Spending Assessments (NASA) was conducted for the fiscal years 2006, 2007 and 2008.

231. The main challenges faced by the MOH in the implementation of the Communicable Diseases programme area have included:

- Continuing threat of re-emerging diseases, including those successfully eradicated in Cambodia, as well as the ongoing threat of viral mutations.
- Cross-border transmission, regional and global CD threats, including possibility of Pandemic Influenza.
- Continue to carefully prevent the spread of infected diseases that is currently lessening from increasing again especially the reversal of HIV/AIDs infection as proven by international evident of the new HIV/AIDS infection to the world.
- High cost of treatment for chronic effects of communicable diseases.

232. The National HIV/AIDS Authority (NAA) has identified the following challenges in the implementation of its strategic plan:

- The main risk of a second-wave of HIV infections stems from changing sexual behaviours among FSW, their clients and sweethearts, MSM and IDU/DU. HIV prevalence among these high risk populations continues to be high if compared to that in countries in the region. Also, transactional sex is increasingly sought outside of brothels in particular from 'sweethearts'. In these relationships, consistent condom use remains alarmingly low .
- Changes in the structure of the commercial sex industry, and the difficulty of sustaining the 100 percent Condom Use Programme in the light of brothel closures in accordance with the laws, have induced further efforts to find ways to promote consistent condom use among staff of entertainment establishments like karaoke clubs, bars, massage parlours and beer gardens where there is a high turnover of sex workers. To address this issue, a new Standard Operating Procedure (SOP) was developed targeting HIV prevention specifically at this high risk group.
- The risk of rising HIV epidemics remains high among MSM and especially IDU among which HIV prevalence would be 24 percent. In 2005, HIV prevalence among MSM was 9 percent for people living in rural areas and 17 percent for people living Phnom Penh.
- People at particular risk of HIV infection also include female partners of high-risk males, migrants and youth who dropped out of school. More strategic and cost-effective interventions need to be devised to reach these groups.

- PMTCT has been strengthened especially through the Linked Response, but to meet the targets of UA 2010 remains an RGC's a priority to be further addressed.
- In 2009, the UA targets regarding pregnant women who come to ANC where the MPTCT is available could not be met (80 percent),
- NAA's operations are not yet sufficiently decentralised to ensure an effective multi-sectoral coordination of HIV interventions at the sub-national levels, especially at the commune council and provincial level.
- The national M&E system needs further strengthening to better capture progress and results achieved by the national response. Special attention needs to be focused on harmonising output indicator definitions and M&E tools as well as on improving the collection, analysis, interpretation and use of the data.
- Around 90 percent of all funds spent on AIDS related interventions in 2006, 2007 and 2008 came from external sources making the national response highly dependent on external aid. While AIDS spending increased from 2006 to 2007, it dropped again in 2008. Greater efforts are needed to mobilise resources for the HIV response, especially from the national budget, while working to improve their allocation across strategic priorities and key interventions.
- Efforts to mitigate the impact of HIV/AIDS have been insufficient. More will need to be done to support OVC and HIV/AIDS affected families and communities.

TABLE 5: CORE INDICATORS OF PERFORMANCE IN THE AREA OF COMMUNICABLE DISEASES

Core Indicators	2006	2007	2008
HIV Prevalence		0.6%/<0.9*	
# of PLWH on ART	20,131	26,664	31,999
TB cure rate	>85%	>85%	>85%
Case detection rate of smear (+) pulmonary	60%	65.4%	69%
Dengue case fatality rate at public facility	<0.9%	1%	0.68%
Malaria case fatality rate case per 1,000 pop. at public facility	7.9%	8.3%	6.9%

Source: Annual Health Statistics Report 2008, MoH
* 0.6/CDHS2005, 0.9/Expert Consensus Meeting, 2007, NCHAD

PROGRAMME AREA #3: NON COMMUNICABLE DISEASES AND OTHER HEALTH PROBLEMS

233. Mental health services have been expanded gradually. Specialised consultations are available in 10 referral hospitals, while mental in-patient services are provided at two national hospitals. In addition, primary mental health services are currently provided at 40 referral hospitals and 18 HCs.

234. Cancer prevention programme has been initiated through trainings on self-detection of breast cancer for midwives at HCs and physicians at referral hospitals, and training of trainers on detection of cervix cancer for physicians working at the national hospitals in Phnom Penh. 11 Diabetes clinics have been established.

235. Rapid development and changing demographics may be expected to bring about an evolution away from communicable diseases and towards increasing prevalence of non-communicable diseases. There are in particular serious concerns for health burdens related to hypertension, diabetes mellitus, road traffic accidents, environmental pollution, poor sanitation and lack of access to safe drinking water. Substance abuse epidemic is becoming a major challenge due to its effect on mental health, HIV transmission and other social

problems, while mental health in general will require increased attention in its own rights. Consequently, emerging health issues in the areas of prevention, emergency care and rehabilitation will require more resource allocations for effective interventions.

236. The main challenges faced in the implementation of the Non-Communicable Diseases and Other Health Problems programme area have included:

- Changing life style factors – smoking, changed nutritional habits, alcohol consumption, illicit drugs – will steadily increase the incidence and prevalence of cardio-vascular disease including hypertension, cancer, diabetes and stroke.
- Road traffic accidents will increase with urbanisation and the expansion of road infrastructures, as will diseases caused by pollution. Rapid economic growth and industrialisation pose increasing environmental health threats.
- As the population ages, higher levels of neuro-pathological disease are expected. Disability caused by eye disease and arthritis of joints will also increase and become a major burden on individuals and health services.
- Dealing with non-communicable disease needs to be prevention, and to energize and monitor preventive measures across all sectors.
- The increase burden of non-communicable disease will have significant impact on investment in medical technology, clinical guidance and re-training.

FURTHER STRENGTHENING OF THE HEALTH SYSTEM

IMPROVING HEALTH SERVICES DELIVERY

237. The expansion of public facilities, services offered, and support structures were closely targeted to meet population needs based on the Health Coverage Plan's (HCP) Operational District System Approach. The HCP is a basic planning tool to guide the development of health infrastructures according to population size and geographical accessibility criteria.

238. The Health Centres and health posts are the front line facilities providing Minimum Package of Activity, whereas referral hospitals are second line facilities providing Complementary Package of Activity. In 2008, the number of HCs and health posts located in remote areas has been increased to 967 and 108 respectively. The total number of Referral Hospitals is 84. These include 8 National Hospitals in Phnom Penh, 18 Referral Hospitals CPA3, 28 CPA2 and 30 CPA1.

239. There has been a significant expansion of health facilities infrastructure across the country, with appropriate investment in hi-tech medical equipment i.e. Scanner Multibarette 64, MRI Angiographie, Radiocobalt, Mamography, MRI 3 Tesla for specialised hospitals, and basic equipment for other health facilities in order to improve clinic capacity and quality of care. The data presented in Table 6 shows a significant of the health sector infrastructure since 1995 in terms of construction/renovation of hospitals, health centres and health posts since 1995.

TABLE 6: DEVELOPMENT OF HEALTH SECTOR INFRASTRUCTURE

	1995-2003	2003-2007	2008
Number of Health Centers newly Constructed	694	134	37
Number of Referral Hospitals newly Constructed		3	3
Number of New Buildings Built in Referral Hospitals	34	3	39

240. Contracting for health services delivery has been scaled up and institutionalized within the Cambodian public sector institutional context through a stronger focus on internal contracting and managerial autonomy through Special Operating Agencies in accordance with the RGC Policy on Service Delivery. 30 Operational Districts including provincial hospital have been established as Special Operating Agencies in 2009.

241. Health service delivery consists of both public health measures against disease as well as a general strengthening of health service delivery through general and disease- specific policies and plans. An increase in health demand and empowerment of patients are underlined as important ways forward for improved quality and accountability in health service delivery.

Improving Health Financing

242. RGC's allocation for the recurrent budget of the Ministry of Health has increased more than what was planned in the NSDP 2006-2010. Over the past 20 years, the health sector has had a substantial increase not only in RGC's budget allocations but also in funding provided by external development partners. In 2008, the contributions of both RGC and the external development partners to the health sector were about the same, at around 8 US$ per capita. Overall disbursement levels and disbursement to peripheral level have also improved, contributing to more effective public expenditure management.

Table 7: Key Indicators for Financing Health Sector
(as of December 2008)

Government Health Expenditure per capita ($US)	7.95 US$
% of GDP for health	1.05%
Health budget as % of current national expenditure	12.54%
Donor fund per capita (US$)	8.27 US$

243. A good health financing system is one of the single most important ways to ensure quality health services for all Cambodians. RGC is aware that out-of-pocket expenses to have access to health services, is a serious problem for households with low income and the poor. RGC has and will continue to expand social-protection measures and other social safety nets to address this problem. Currently, this protection is being provided through various systems, mainly fee-exemptions, health equity funds (HEF) and subsidy schemes. Currently, HEF and subsidy schemes are being implemented in 50 ODs (covering 51 referral hospitals and 120 Health centre). Six National Hospitals in Phnom Penh and 9 ODs are subsidised by the RGC under the provisions of Prakas 809 issued in 2008, whereas the rest are funded by health partners. 68 percent of the poor population is protected by HEF/ Subsidy, providing coverage to 2,832,844 peoples, who are living under the poverty line. A Preliminary analysis of Cambodian Socio-Economic Survey carried out in 2007 shows interesting results in terms of reduction of debt for health care in households benefiting from HEFs. In 2004, 5.17 percent of households in surveyed had reported incurring debt for health care, in 2007 it is reported to have declined significantly to 3.43 percent.

244. A number of community-based health insurance (CBHI) schemes have also been introduced in various parts of the country by a range of international and local NGOs. The CBHI schemes are based on the principle of risk pooling and pre-payment for health care. The CBHI schemes is a not-for-profit voluntary insurance mechanism that provide the purchaser and their families with coverage for health services for a stated list of medical benefits delivered at contracted public health facilities (generally health centres and referral hospitals). Currently, 12 CBHI schemes are being implemented in 11 ODs in 7 provinces and Phnom Penh Municipality, covering 81 HCS and 11 Referral Hospitals, and 73,828 beneficiaries.

Human Resources for Health

245. As of December 2008, the public health sector employed 18,096 health workforces, including 2,173 Doctors, 1,220 Medical Assistants, 172 Dentists, 427 Pharmacists, 5,084 Secondary Nurse, 3,407 primary nurses, 1,806 Secondary Midwives, 1,439 Primary Midwives, and 428 Secondary Laboratory Technicians. Recruitment and distribution of staff has been improved. As of January 2009 73.78 percent of total health workforce was employed at provincial level (including HC.HP), and the remaining 26.22 percent at the Central Level including Phnom Penh Municipality. Remarkable progress has been made in the deployment of midwives at health centres. The number of health centres without a midwife has decreased from 229 HCs in 2004 to 79 HCs in 2008. As of July 2009, the Ministry of Health has staffed all HCs (967 in 2008) with at least one midwife.

246. The implementation of the PMG programme of the RGC in the MOH started in 2006 and was put in place in 7 provinces (*Kompot, Takeo, Odormeanchey, Siemreap, Banteay Meanchey, Pailin, and Battambang)* covering 65 HCs with the total staff of 380. The MBPI programme of the RGC was implemented in 2009 in 7 provinces (*Koh Kong, Takeo, Prey Veng, Kompong Cham, Prah Vihear, Mondulkiri, and Ratanakiri*) and 2 Central institutions (*National Maternal & Child Health Centre and MOH headquarters*) covering 190 posts. The provision of Midwifery Incentives to promote safe delivery at health facilities nation-wide has substantially increased deliveries at HCs and RHs attended by a skilled birth attendant from 39 percent in 2006 to 58 percent in 2008.

247. Although a number of actions have been taken to address issues surrounding the recruitment and retention of midwives, the distribution of staff between urban and rural areas remain a problem. A priority of the MOH is to increase recruitment and training capacity over the next five years, as well as to improve quality of the training.

248. The relationship between public and private services delivery needs to be addressed, especially differences in remuneration between public and private sectors. MOH is looking at options to implement performance based pay system to improve management and delivery of health care services, as well as providing special incentives for those working in 'hard to reach' areas, together with improved national human resource planning and a more effective in-service training system. As a first step, the "Fast Track Interventions to Improve Access and Quality of RMNCH" is now being implemented.

Health Information System (HIS*)*

249. A Health Information System (HIS) was developed in 1993 to serve the needs of the country, and then gradually implemented. Complete nationwide coverage was achieved by February 1995. The HIS collects data on routine health service activities and health problems reported from all levels of public health facilities in the health system. Data are disaggregated by age group, geographical location and sex. The development objective of HIS is to provide the Ministry of Health and different levels of the health system with reliable and timely information on health problems and health service activities for better planning and management of health services and decision-making.

250. Since its inception, the HIS has undergone several revisions (1996, 1999, late 2003) and a comprehensive assessment of the health information system was conducted in 2006 to identify strength and weakness. The main strengths of the HIS is an integration of nearly 20 recording and reporting systems into one system to prevent duplication and reduce staff workload, standardisation of recording and reporting forms, and computerisation (health information system database), currently covering at all provinces and districts.

251. While the MOH has a functioning routine health information system that extends from the lowest public health facility level up through operational district and provincial levels to the central level, *the private sector is largely excluded. Lack of information on private sector and NGO supported health services is a serious issue that needs to be addressed in order to ensure that future expansion of the health services delivery system across the country can be carried out without duplication of services between public, private and NGO's.* HIS data therefore cannot be used to monitor health status in the country as a whole. Although the use of data in planning and monitoring has increased, it is still limited at all levels of the system. While a reasonably effective disease surveillance system exists, case reporting and monitoring of key non communicable diseases is weak. There is an urgent need for further improvement in coordination and collaboration among HIS stakeholders within and outside the health system.

252. A focus area for strengthening HIS is the provision of relevant and timely high quality health information for evidence-based policy formulation, decision making, programme implementation, performance monitoring and evaluation by using appropriate communications and technology. This will make available quality socio-demographic, economic, morbidity, mortality, and risk factor information, and surveillance data will be more complete and timely for efficient outbreak response and diseases control. Comprehensive coverage will be achieved with improved database management of infrastructure, human resources, and logistics.

Health System Governance and Decentralisation & De-concentration

253. To improve governance of the health care delivery system, a number of sub-decrees covering various aspects of the health sector are being implemented by the MOH. These include:

- Sub-decree on Management of the Regional Training Centre implemented by Prakas on the Organisation and Functioning of the RTC, issued on 27 May 2003;
- Sub-decree on Medical Code of Conduct, issued on 28 August 2003;
- Royal Decree on Technical Logo, Rank Insignia, and Officials' Uniform for the Senior Government Technical Officials and the Mid-level Technical Officials, issued on 29 May 2005;
- Prakas on the Implementation of Primary-midwife/Nurse Curriculum, issued on 09 September 2005;
- Inter-ministerial Prakas on the Permission for Health Service Delivery to Charge User Fees, issued on 11 October 2005;
- Praks on the Identification of Unfavourable Areas for the Ministry of Health, issued on 07 December 2005;
- Joint-Prakas of the Ministry of Health and Ministry of Information on the Conditions for Commercial Advertisement on Modern and Traditional Medicines, Cosmetics, Baby Artificial Feeding Products, Tobacco, and Private Sector Services in the Areas of Medicine, Para clinics, and Supportive Medicines, issued on 21 February 2006;
- Sub-decree on the Establishment of the Department of International Cooperation of the Ministry of Health, issued on 06 April 2006;
- Sub-decree on the establishment of the Department of Internal Audit of the Ministry of Health, issued on 06 April 2006;
- Sub-decree on the National Midwife Day, issued on 05 May 2008.
- Sub-decree on the Transformation of the National Institute of Public Health into Public Administrative Institution, issued on 04 September 2006.

- Sub-decree on the Transformation of the Kossomak Hospital into Public Administrative Institution, issued on 25 June 2009.
- Sub-decree on the Transformation of the Khmer-Soviet Friendship Hospital into Public Administrative Institution, issued on 25 June 2009.
- Sub-decree on the Transformation of the National Health Experimental Centre into Public Administrative Institution, issued on 24 January 2009.

254. The MOH recognises the importance of strengthening its cooperation with external partners which is reflected in the success of the TWG-H as a consultative body for the sector, as well as through strengthening and expansion of the Sector-Wide Management through Health Sector Support Programme phase 2 and its Joint Partnership Agreement aligning partner investments behind MOH strategic and operational planning.

255. The implementation of RGC's broad reform programmes has major opportunities for improving health system governance and health services delivery. Operational Districts and provincial referral hospitals have been established as Special Operating Agencies, thereby re-integrating formerly contracted districts into the public health system and strengthening the responsiveness of the system as a whole. The on-going D&D reform programmes will further strengthen this responsiveness. It is, however, important to ensure that changes be consistent with the public health evidence based Health Coverage Plan.

256. MOH recognises that to deliver high quality health services within budget constraints, managerial and clinical competencies; significant improvements are needed in systems to manage budgets and staff. There is also a general agreement that without the right incentive arrangements, the organisational changes required by D&D reforms will be difficult to implement.

III. Implementation of Gender Policy

257. Remarkable progress has been made toward achieving gender equality and women's empowerment in Cambodia through implementation of RGC's Neary Rattanak II (2004-2008) by the Ministry of Women's Affairs. RGC appreciates the support provided by development partners and national and international NGOs in the implementation of Neary Rattanak II. The Neary Rattanak II focused on the following priority areas:

- Economic empowerment of women;
- Enhancing women's and girls' education;
- Legal protection of women and girls;
- Promotion of health of women and girls;
- Promotion of women in decision-making; and
- Gender mainstreaming in national policies and programmes.

Economic Empowerment of Women

258. With the growth of the industrial sector and new opportunities in the tourism sector, the participation of women in wage employment in the formal sector increased significantly over the last decade. However, the low level of education among adult women and gender stereotyping (with regards to what job are appropriate for women) limits their livelihood options and remains a serious constraint to participation in higher paying jobs. Women continue to dominate informal sector businesses. Eleven Women's Development Centres are now in place in provinces. These centres are providing vocational training and consultations for entrepreneurship development for women.

259. The current global financial crisis and the economic recession in advanced economies have adversely impacted the textiles and garment sector and the tourism sector in Cambodia. These two sectors are a major source of wage employment for women. Displacement of large numbers of women from paid employment and its potential impact on rural communities and the risk related to the fact that these women are being drawn into riskier occupations is now a serious concern in Cambodia. RGC has taken a variety of measures, discussed earlier, to mitigate the adverse effects of these external developments on vulnerable populations.

Enhancing Women's and Girls' Education

260. Remarkable progress has been made in closing the gender gap in access to education, especially at primary level and an improvement of gender parity at the higher levels of education. Near gender equity in literacy rates and mean level of education among young people under 20 years of age has been achieved -- a reflection of the significant improvements in the primary education system. Institutions responsible for education continue to consider gender concerns in education sector policy development. There are however, still fewer girls than boys in upper secondary and university levels. In addition, a larger number of women in the age-group 25-44 and a significant number in the age group 15-24 have less than a primary school level education. Addressing the low levels of literacy and education among women of work and child-bearing age and the higher drop-out rates of girls remains a priority.

Legal Protection of Women and Girls

261. Significant progress has been made in strengthening the legal framework to protect women and girls by addressing issues of gender equality and women's rights in the preparation and implementation of laws as well as by enhancing the awareness of the provisions of the laws through training programmes for relevant institutions and the public. In August 2005, the Law on Prevention of Domestic Violence and Protection of Victims was adopted by the National Assembly and, recently, the National Action Plan to Combat Violence Against Women was adopted by the Council of Ministers. The Law on Suppression of Human Trafficking and Sexual Exploitation was adopted by the National Assembly in early 2008. A high level Inter-ministerial National Committee, headed by the MOI, was created to coordinate efforts to combat human trafficking. Addressing the attitudes and behaviour which underlie gender-based violence and sexual exploitation, and the stigmatization of the victims of violence remains a challenge.

Promotion of Health of Women and Girls

262. Excellent progress has been made in promoting women's and girls' health, with increased awareness and access to primary health care and protection and prevention services on HIV/AIDS, STDs and malaria. Moreover, the prevalence rate of HIV/AIDS has been reduced among pregnant women as well as among direct and indirect sex workers. However, spousal/partner transmission and mother-to-child transmission of HIV are now emerging as the main modes of transmission of new infection. Furthermore, maternal mortality still remains very high, which is a serious concern.

Promotion of Women in Decision-making

263. The participation of women at all levels of decision-making has increased significantly. The proportion of women appointed to Senate seats has increased from 13 percent in 2003 to 14.8 percent in 2007; and the proportion of women elected to the National

Assembly increased significantly from 5 percent in the 1993 national election to 11 percent in 1998; 19 percent in the 2003 election; and 22 percent in the 2008 election. The proportion of women as Secretary of State and Under Secretary of State has also increased from 7 percent and 9.6 percent in 2003 to 7.7 percent and 14.6 percent in 2008, and the proportion of women elected to Commune Councils has increased from 8 percent in 2002 to 14.6 percent in the 2007 elections. Women now occupy 30 percent of village leader positions. Women make up 10.1 percent of municipal and provincial councillors, and 12.6 percent of district, town and khan councillors.

264. The number of women officials and leaders in local administration has also increased. The Ministry of Interior has appointed women as Provincial vice Governor in 24 provinces/cities and 197 women as District/Khan vice Governor throughout the country. The Secretariat of State of Civil Service has issued guidelines on affirmative action with a quota ranging from 20 percent to 50 percent for women among the new recruits to the civil service. As a result, the proportion of women civil servants has increased from 32 percent in 2007 to 34 percent in mid 2009. However, the number of women at senior level/decision-making levels of the civil service remains low, as do the number of women in the judiciary, both as judges and prosecutors.

GENDER MAINSTREAMING IN NATIONAL POLICIES AND PROGRAMMES

265. The Royal Government has made significant progress in mainstreaming gender equality and incorporating gender equality and women's empowerment considerations into key national policies, including the Cambodian Millennium Development Goal (CMDG), the National Strategic Development Plan 2006-2010 (NSDP), and the second National Governance Action Plan. Gender issues and strategies have also been incorporated into key reform programmes of the government, e.g., Public Financial Management Reform stage 2, Public Administration Reform and the Organic Law on the Management and Administration of the Municipality, Province-City and District-Khan, as well as the draft 10 year national programme for Sub-national Democratic Development.

266. Another notable achievement is the establishment and strengthening of the national mechanisms for gender mainstreaming. These include: establishment of the Technical Working Group on Gender (TWG-G) as part of the Government-Development partner Coordination Committee (GDCC); establishment of Gender Mainstreaming Action Groups (GMAGs) in most line ministries. Sixteen ministries and institutions have already established their Gender Mainstreaming Action Plan for their sector (Ministry of Education, Youth and Sport; Ministry of Health; Ministry of Rural Development; Ministry of Information; Ministry of Water Resources and Meteorology; Ministry of Commerce; Ministry of Industry, Mines and Energy; Ministry of Agriculture, Forestry and Fisheries; Administration of Fisheries of MAFF, State Secretariat of Civil Service; Ministry of Land Management, Urban Planning and Construction; Ministry of Tourism; Department of Local Administration of Ministry of Interior; Ministry of Labour and Vocational Training; Ministry of Planning; Ministry of Justice and Ministry of Economy and Finance). Four other line ministries are in the process of finalising their GMAPs (Ministry of Environment; Ministry of Public Works and Transport; and Ministry of Social Affairs, Veterans and Youth Rehabilitation, and Ministry of Post and Telecommunications). Sixteen line ministries have been provided resources from the National Budget or are receiving assistance from development partners to implement their GMAPs. These include MLMUC, MRD, MOT, MLVT, MAFF, MOEYS, MOH, DOLA/MOI, MOP, MIME, MOJ, MOFA, MONASRI, MPT, MEF, and MOC.

267. However, attitude and behavioural change in regard to gender equality and women's rights is a long term effort requiring strong commitment from all relevant stakeholders. The national capacity for gender analysis, research and advocacy needs strengthening. The harmonisation of gender mainstreaming plans, sectoral strategic plans and monitoring machinery together with appropriate resource mobilisation to implement sectoral GMAPs effectively is still a challenge.

IV. Implementation of Population Policy

268. RGC's pro-active and well-orchestrated Population Policy involves actions in many sectors such as health, education, environment, macro-economy, gender, emigrations, youth, aging people, and others. The National Committee for Population and Development (NCPD) and other line ministries and agencies have been working to strengthen its human resources to integrate population-related issues in the development planning processes at all levels for planners and policy makers. It has developed population reference tools on National Population Policy (NPP), Population datasheet, Urbanisation, Migration, Youth, Ageing, and NPP indicators. These reference tools have been used to disseminate NPP and population and development linkage to the legislative bodies, national and sub-national executive bodies, and local authorities in all 23 provinces and Phnom Penh Municipality. The dissemination of NPP also included students from the Royal School of Administration and the National Assembly.

269. Notwithstanding the many achievements, the NCPD and other partners also faced many challenges in carrying out its tasks. These include:

- Limited capacity and knowledge of participants in population issues.
- Lack of timely data for updating population indicators and reference tools.
- Lack of in-depth analysis of population related issues that are needed for understanding the root causes and solutions. Such evidence based understanding is crucial for effective plan of action.
- Lack of M&E and follow-up activities.
- Population issues need to be appropriately addressed in the preparation of sectoral and sub-national plans as well as in the monitoring of the implementation of those plans.
- Capacity and resources for data collection and analysis of population issues are still limited.
- The emerging population issues need to be more appropriately addressed.
- Capacity and tools for population-related data collection, policy analysis and planning at both national and sub-national levels are still limited.
- The capacity for population data analysis/ interpretation needs to be strengthened at all levels to promote better use of collected and available data.

270. The decennial Population Census was conducted in March 2008 after a great deal of careful and meticulous preparations. The work was done entirely by Cambodians indicating the capacity building attained for such extensive enumeration and analysis work. Involving about 35,000 enumeration staff and covering all the households (2.8 million) and also transient populations, this was a colossal exercise which was conducted very efficiently and successfully. The final results of the 2008 Census show that:

- In 2008, the total population was 13.4 million, less than 13.8 million estimated earlier, forming 2.3 percent of the total population in Southeast Asia as in 1998.
- The annual growth rate of the population of Cambodia was found to decrease over time from 2.5 percent per annum in 1998 (GPC 1998) to 1.5 percent per annum for 1998-2008. The population growth rate of 1.5 percent is less than 1.8 percent estimated earlier, but is still slightly above the average for the region at 1.3 percent.

- The annual population growth rate in urban areas in 2008 is higher than that in rural areas (2.6 percent versus 1.3 percent, respectively).
- The sex ratio was 94.2 percent males to 100 females, up from 93 in 1998.
- The average household size declines by about 0.5 in all areas from 1998 to 2008 (5.2 versus 4.7 for Cambodia total, 5.5 versus 5.0 for urban, and 5.1 versus 4.6 for rural, respectively). However, the change in the average household size is a result of increased new households - the number of regular households has increased from 2.2 million households in 1998 to 2.8 million households in 2008.
- Although, the age structure of the population indicates that Cambodian population is young, the proportion of population under 15 years of age declined from 42.8 percent in 1998 to 39.0 percent in 2004 and to 33.7 percent in 2008.
- At the same time, the proportion of the elderly increased, as life expectancy at birth increased from 54 years in 2000 to 60.5 years in 2008 for men and from 58 years in 2000 to 64.3 years in 2008 for women. In 1998, the percent of people aged 65 and over was 3.5 percent (3 percent among men and 3.9 percent among women). By 2008, the figure increased to 4.3 percent (3.5 percent among men and 5 percent among women).
- The decline in the number of children under age 15 is greater than the increase in the number of elderly, resulting in a sharp decline in age dependency ratio from 86.1 percent (69.1 percent in urban and 89.7 percent in rural) in 1998 to 74.0 percent (59.7 percent in urban and 76.8 percent in rural) in 2004 and to 61.2 percent (40.8 percent in urban and 67.1 percent in rural) in 2008.
- The urban population was 19.5 percent, up from 17.4 percent in 1998; conversely, the rural population was 80.5 percent, down from 82.4 percent.
- The 2008 census data points to the success in implementation of the population policy of the government.

CHAPTER III

MACRO-ECONOMIC FRAMEWORK FOR NSDP UPDATE 2009-2013

1. THE ECONOMY AT THE START OF NSDP UPDATE 2009-2013.

271. The Royal Government of Cambodia's concerted efforts to secure political and social stability, internal peace and security, along with sound and progressive management of the economy have enabled it to achieve sustained high rates of economic growth and poverty reduction over the last decade. However, the implementation of NSDP Update 2009-2013 will begin in an uncertain global environment where both developed and developing nations are working hard to minimise the adverse effects of the global financial crisis that started in late 2007 and subsequently caused a severe recession in the advanced economies. The negative effects of these external developments were felt in Cambodia's economy in 2008, when GDP growth rate decelerated to 6.7 percent from 10.2 percent in 2007. The on-going economic recession (as of mid 2009) in advanced countries is now expected to severely impact the Cambodian economy in the very short-term, 2009 and 2010.

272. To respond to these external developments and to maintain the momentum of economic growth and poverty reduction that has been achieved over the last decade, the challenges that RGC faces are indeed formidable. Notwithstanding, the deceleration of economic growth in 2009 and 2010, the RGC is determined to protect the gains in poverty reduction that it has achieved over the last decade. RGC will take whatever measures are necessary to mitigate the adverse effects of the global developments on the vulnerable and poor, in particular those living in rural areas. Since the first election of the Royal Government of Cambodia in 1993, RGC has faced and overcome many formidable challenges before and it is confident that it will overcome the current difficulties with the cooperation of the people of Cambodia and its traditional and non-traditional development partners. Looking back, economic development in Cambodia since the formation of the Royal Government for the first legislature of the National Assembly can be divided into three distinct phases:

- The rehabilitation phase, 1993-1998;
- The reconstruction phase, 1999-2003;
- The economic take-off phase, 2004-2008.

273. ***The rehabilitation phase, 1993-1998***: In the mid 1980's Cambodia had embarked on a series of reforms to transform the centrally planned economy into a market-based one. The rudiments of a market economy were established, with the introduction of private property, privatisation of state-owned companies, and de-collectivisation of agriculture that paved the way for national reconciliation and the General Elections in 1993. However, the efforts of the RGC of the First Legislature to implement market reforms were undermined by macroeconomic imbalances, caused by following factors:

- Economic liberalisation that had begun in late 1980s acted to hinder revenue mobilisation. Privatisation of State-Owned Enterprises (SOEs) and enterprise reform combined with price and trade liberalisation slashed economic rents formerly captured by the public sector enterprises. This loss of revenue was not made up by revenues from the emerging private sector.
- On the expenditure side, removal of price controls considerably increased the unit cost of goods and services procured for operations and investments. The government's policy to protect wages and defence expenditures crowded out public investment and expenditures on operations and maintenance.

- Cambodia's credit facility under the 1986-1990 trade and payments agreement with the Soviet Union had been eliminated. Commodity aid received under this agreement financed 15 percent of budgetary expenditures in 1989. Humanitarian assistance amounted to only US$20-30 million a year in 1991-92.
- Under prevailing circumstances, the government had to resort to monetary financing of the budget deficit. Monetary financing covered more than half of the budgetary gap in 1991 and the budget went in arrears for the remaining 20 percent of expenditures. Wage payments became sporadic. Monetary financing resulted in high inflation. This, in turn, contributed to lack of public confidence in national currency and a high level of dollarisation.

274. The formation of the Royal Government of Cambodia (RGC) in 1993 led to the end of the economic embargo imposed on Cambodia in 1979 and resulted in inflows of Foreign Direct Investment (FDI) and Official Development Assistance (ODA) for economic rehabilitation. During 1993-1998, *Cambodia was both at peace and at war*. The RGC for the First Legislature could not give full priority to economic development and poverty reduction, as it was required to combat the Khmer Rouge forces scattered across the country. Defence and security spending amounted to 6.3 percent of GDP in 1994, while social spending represented only 2.1percent of GDP. However, RGC began to implement the first generation of reforms. Inflation was reigned in from 121 percent in 1991 to -0.7% in 1993. A new French-based budget system was introduced and a legal framework was established for public enterprises. With the implementation of RGC's "win-win" strategy, the military and political organisation of the Khmer Rouge was dismantled in 1998 and the foundation for peace, security and economic growth was put in place. Despite many setbacks, economic growth during 1993-1997 averaged 6.6 percent. *Growth during this period was financed mainly by the overuse of natural resources, Official Development Assistance (ODA) and the FDI inflows into the financial sector.* From 1994 to1998, much of the ODA was used to rehabilitate power generation capacity and water supply. Electricity, gas and water sub-sector of industry grew at an annual average rate of 14.9 percent. Public administration grew at the rate of 20.8 percent. Finance increased at an average annual rate of 38.5 percent.

275. ***The reconstruction phase, 1999-2003***: In the second legislature, 1998-2003, the RGC vigorously implemented its Triangular Strategy that focused on: (i) restoration of peace and security; (ii) integration of Cambodia into the region and the world; and (iii) promotion of socio-economic development. The successful implementation of this strategy enabled RGC to restore peace and security, political stability, and to begin rebuilding democratic institutions. Cambodia regained international recognition after the end of factional fighting in 1997. It was given a seat at the UN in December 1998 and formally admitted to ASEAN in April 1999. These conditions enabled RGC to further deepen and broaden the implementation of its reforms agenda. The focus of the reform agenda was on sustaining economic growth; reducing poverty; accelerating economic reconstruction; maintaining macroeconomic stability; strengthening the banking and financial institutions; implementing additional fiscal reform measures; ensuring a sound management of public property; and increasing public investment in physical and social infrastructure and human resources development.

276. During 1999-2003, the economy grew at an averaged annual rate of 8.8%. Although ODA continued to finance growth, *FDI investments especially in garment and tourism were the key to promoting growth*. During this period, textile sub-sector grew by 35.1 percent a year. Construction sub-sector became a pillar of growth, growing at an average annual rate of 20.1 percent. Recently restored peace contributed to rapid development of tourism, the sector grew at the average annual rate of 13.6 percent. Continued rehabilitation of the power and water sector resulted in the electricity, gas and water sub-sector growing at an annual average rate of 10.2 percent. Although, the share of the agriculture sector in total GDP declined slightly, as other sectors grew, it still accounted for 32.0 percent of total GDP in 2003.

TABLE 8: MACROECONOMIC INDICATORS, 1994, 1999, 2001-2008

	1994	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Real GDP growth rate (%)	9.1	11.9	8.8	8.1	6.6	8.5	10.3	13.3	10.8	10.2	6.7
- Agriculture (%)	9.7	2.2	-0.4	3.6	-2.5	10.5	-0.9	15.7	5.5	5.0	5.7
- Industry (%)	14.2	21.2	31.2	11.2	17.1	12.0	16.6	12.7	18.3	8.4	4.0
- Services (%)	0.6	14.6	8.9	11.1	7.7	5.9	13.2	13.1	10.1	10.1	9.0
GDP per capita (US$)	248	281	288	312	331	356	402	468	534	623	738
National savings (% of GDP)	19.4	16.5	17.6	20.2	21.5	16.3	16.4	17.3	21.1	23.8	16.9
Central administration savings	-1.0	1.6	1.3	0.9	0.9	0.8	1.6	1.7	1.0	3.1	3.0
Private savings (% of GDP)	20.4	14.9	16.2	19.3	20.6	15.6	14.8	15.6	22.1	20.7	13.9
Domestic investments (% of GDP)	12.1	11.8	12.1	12.1	11.9	12.2	11.8	11.1	11.2	11.1	11.3
Public investments (% of GDP)	4.7	5.4	5.9	7.1	8.4	6.5	5.8	5.3	5.9	6.2	6.5
Private investments (% of GDP)	18.7	16.5	14.7	14.2	14.2	12.8	12.9	16.3	16.9	20.4	18.0

Source: National Institute of Statistics, Ministry of the Economy and Finance, National Bank of Cambodia, IMF.

277. ***The economic take-off phase, 2004-2008***: During this phase RGC accelerated the pace of implementation of the second generation reforms, in particular the implementation of the Public Financial Management Reform Programme (PFMRP). It also increased investments in social sectors and infrastructure development to reduce poverty, in particular in rural areas of the country. The efforts were focused on rehabilitating and building rural irrigations systems, and the provincial and rural roads network. Economic growth during this period, 2004-2008, averaged 10.3 percent per year, with a record high annual rate of growth of 13.3 percent in 2005. Economic performance in 2008 though somewhat diminished compared with 2004-2007, as a result of the global financial crisis that caused a global economic down turn in late 2007, was still impressive, the economy grew at an annual rate of 6.7 percent in 2008.

FIGURE 1: ANNUAL ECONOMIC GROWTH RATE: 1994 -2008

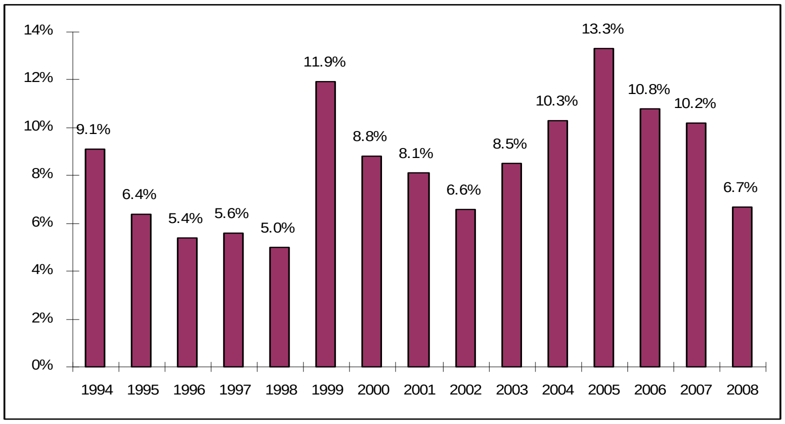

278. Since 1993, the sectoral composition of the economy has changed significantly. Over the 1993 to 2008 period, the share the following sector in total GDP (at current prices) has experienced changes as follows:

- Agriculture sector has declined from 45.3 percent in 1993 to 32.4 percent in 2008.
- Industrial sector has increased from 12.6 percent in 1993 to 22.4 percent in 2008. Within industrial sector the share of:

- ➢ Textiles and Garments sub-sector has increased from 1.0 percent in 1993 to 10.3 percent in 2008.
- ➢ Mining Sub-sector has increased from 0.2 percent in 1993 to 0.4 percent in 2008.
- ➢ Construction sub-sector has increased from 3.5 percent in 1993 to 6.1 percent in 2008.

- Services sector has slightly declined from 39.4 percent in 1993 to 38.8 percent in 2008 – mainly because of relative high growth in the industrial sector. Within the services sector, the share of:
  - ➢ Tourism and Hotel sub-sector has increased from 2.3 percent in 1993 to 4.5 percent in 2008.
  - ➢ Transportation and Communications sub-sector has increased from 5.5 percent in 1993 to 7.4 percent in 2008.
  - ➢ Financial sub-sector has increased from 0.3 percent in 1993 to 1.3 percent in 2008.
  - ➢ Real estate sub-sector has declined from 9.1 percent in 1993 to 6.4 percent in 2008.

279. Since the first General Elections held in 1993, Gross Domestic Product (GDP) has increased US$ 2.48 billion in 1993 to US$10.34 billion in 2008, and per capita GDP has increased from US$ 248 in 1994 to around 3 million US$ 738 in 2008. During the last five years, 2003-2008, the accelerated economic growth has resulted in the doubling of per capita GDP. Nevertheless, the size of Cambodia's Gross Domestic Product is still relatively modest at US$10.3 billion. Per capita GDP is expected to reach over US$1,000 by 2015, possibly even earlier when oil and gas production comes on stream.

280. According to a study by the World Bank, Cambodia was among the 15 fastest growing economies in the world during 1998-2007, positioned slightly ahead of China and exceeding the Asia-Pacific average of 8.4 percent.

FIGURE 2: FASTEST GROWING ECONOMIES: 1998-2007

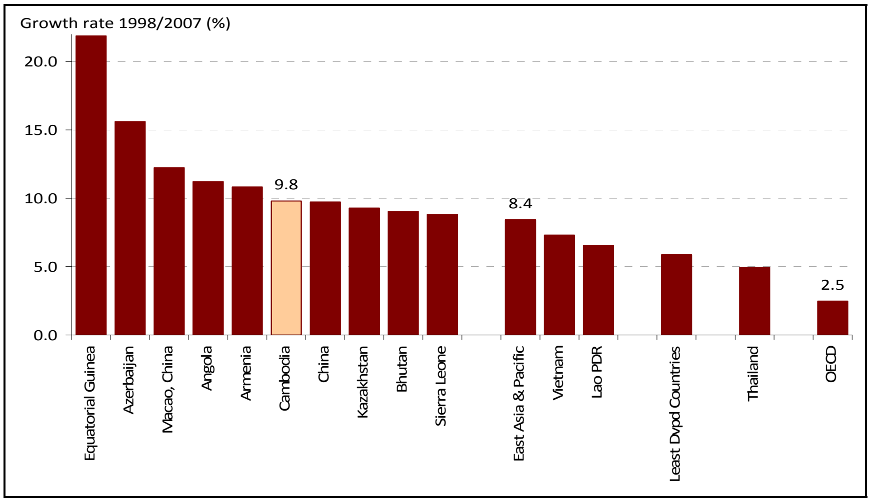

Source: The World Bank

281. As noted earlier, one of the highest priorities of the RGC has been and will continue to be its highest priority is the reduction of poverty, especially in rural areas. The impressive economic growth over the last decade, averaging around 10 percent per year has raised living standards and reduced poverty headcounts across the country. The results of the most recently completed Cambodia Socio-Economic Survey 2007 show that poverty headcount index for the whole country relative to the overall poverty line fell from 34.8 percent in 2004 to 30.1 percent in 2007, a significant decline of 4.7 percentage points from 2004 to 2007 representing a reduction of more than 1 percentage point per year. These data also show that "*the picture of welfare improvements amongst the bottom two quintiles is*

reinforced by improvements in a wide range of variables related to service delivery and human development outcomes. Gains are most notable in education, health, agricultural production and nutrition. Physical access to public services has improved, as measured in terms of average distances to the nearest health centre or school; this, combined with an improved road network and rising real incomes, helps explain improving rates of school enrolment and health-seeking behaviour. As a result, there is continued improvement in outcomes such as average level of educational attainment and self-reported health status"[8].

282. Protecting the hard earned gains made so far and staying on the path to ensure future gains in reducing poverty has now added risks due to the global financial crisis, indeed, if the current situation persists for an extended period then people who are just over the poverty line at present could fall below the poverty line. The RGC is therefore taking urgent measures to put in place safety nets through subsidies and targeted labour intensive work programmes, like food for work programme, to protect the most vulnerable and the poor from the negative impact of external developments on the Cambodian economy.

2. MACRO-ECONOMIC MANAGEMENT: 2009-2013

283. Notwithstanding the uncertainties because of the global financial and economic crisis, the Royal Government of Cambodia remains determined to maintain a stable macroeconomic environment, while taking all possible actions to mitigate the adverse effects of this crisis on the vulnerable and poor, in particular those living in rural areas, to safe guard gains made in reducing poverty in recent years. The medium-term goals of the RGC's macroeconomic framework is to continue to work towards achieving an annual economic growth rate of 6 percent to 7 percent over the medium term, maintaining a rate of inflation below 5 percent, limiting foreign debt to a level compatible with flows of concessional financing and direct foreign investment, and maintaining gross foreign exchange reserves required to finance approximately 3 months of imports. The Royal Government will continue to pursue prudent fiscal and monetary policies, with a focus on broadening the fiscal base to generate additional revenues, in order to consolidate macroeconomic and financial stability.

284. To mitigate the impact of current global economic and financial crisis, the Royal Government has taken immediate steps that have included: a sizeable fiscal stimulus and a sharper focus on support for social safe net programmes delivered by ministries and agencies to mitigate the adverse effects of the crisis on the vulnerable and poor segments of the population. On the monetary policy side, the National Bank of Cambodia's rapid response has included a dramatic easing of an accommodative monetary policy and implementing wide-ranging measures to support and strengthen the financial and banking system. The Royal Government is confident that through a vigorous implementation of its socio-economic policy agenda for the Fourth Legislature articulated in Rectangular Strategy Phase II, in particular the implementation of policies to diversify and broaden the economic base and to improve competitiveness in the regional and international markets economic growth will rebound towards its historical growth trend in the medium-term.

285. In the short to medium-term, the RGC will continue to take actions required:

- To further strengthen the financial sector in order to rebuild market confidence and to attract new private capital. To lay a foundation for revival of bank credit growth, the near-term focus of policies will continue to be on restructuring weakened financial institutions by cleansing banks' balance sheets of impaired/damaged assets, assessing bank viability, and ensuring bank recapitalisation where needed;

---

[8] "Poverty Profile and Trend in Cambodia: Findings from the 2007 Cambodia Socio-Economic Survey (CSES)", World Bank Report No. 48618-KH, page viii, June 2009.

- To continue to follow macroeconomic policies to support demand;
- To maintain a balance between efforts aimed at supporting demand against the risk of exacerbating capital outflows or deteriorating credit quality through monetary policy;
- On the fiscal side, to consolidate the deficits in the medium-term in order to bring public finances back to a sustainable path. However, in the short-term, fiscal policy will remain expansionary, at least through 2010. The fiscal deficits are expected to be high in 2009 (at around 6.75 percent of GDP) and 2010 to provide fiscal support needed to sustain and stimulate economic activities. The exit strategy or unwinding of the fiscal stimulus activities will be closely linked with the timing of economic recovery. As economic growth begins to recover to its trend level, the phasing out of the fiscal stimulus activities will begin. It is expected that during 2011-2013 the level of fiscal deficit will return to its pre-crisis level of around 2 percent - 2.8 percent of GDP.

FISCAL POLICY

286. During the Fourth Legislature, the Royal Government will continue to focus on:

- *Mobilising domestic revenues, ensuring effective allocation of budget resources among competing priorities and promoting healthy public financial practices in general*: The financing of growing public expenditures will require continued efforts to raise more revenues, currently at around 12 percent of GDP. The revenue mobilisation policy will be implemented within the framework of the Public Financial Management Reform Programme (PFMRP).
- *Minimising exchange rate fluctuations*: In a small and open economy like Cambodia, exchange rate fluctuations can be reduced by ensuring orderly budget disbursements that would not drastically increase the volume of riel-denominated money supply in the economy at any given time. This fiscal policy instrument will continue to be used along with appropriate monetary policy interventions to maintain a stabile exchange rate.
- *Counteracting inflationary pressures*: In addition to maintaining a stable exchange rate, the Royal Government will closely monitor factors that may cause inflationary pressures in domestic markets, in particular agriculture products. Fiscal measures combined with other policy instruments, such as increased investment in processing facilities and ensuring fair competition among traders and middlemen by improving road conditions and enhancing trade facilitation will be used to stabilise agricultural prices.
- *Pursuing sound debt management*. The impact of the global financial crisis and the economic downturn on the real economy and the vulnerable and the poor in Cambodia has been discussed earlier. The financing of the measures to mitigate the adverse effects of these external developments will require the Royal Government to finance these activities resulting in a significant increase in deficits in the short-term. The Royal Government will pursue prudent policies to ensure a sound macroeconomic and fiscal management of the economy.
- *Supporting the RGC Strategic Framework for Decentralisation and De-concentration*: Within the framework of the FMRP, concrete steps will be taken to support the implementation of decentralisation initiative to devolve some revenue and as well as expenditure responsibilities to the provinces, districts and communes.

287. The Royal Government will follow a prudent fiscal policy and will ensure that budget deficit decline as economy recuperates, at the same time putting in place measures to consolidate the recovery. The RGC will adopt various fiscal and adjustment measures to maintain fiscal discipline and long-term fiscal stability. These will include:

- Rationalising less productive spending and protect budget allocation to priority sectors. The government will closely monitor wage bill allowing for the steady (according to the government planned policy reform on salary increase for civil servants) base salary increase and will temporary capping the increase in functional allowance. The RGC will aim at containing the spending growth in the 2010/2011 budget, as the economy start on the path of recovery. The government will monitor the size and composition of the recurrent spending which has dramatically increased in 2009 and will be cautious against allowing significant increase in non-reversible current spending, such as the wage bill, to become entrenched, as this could risk crowding out spending on priority sectors such as health, education, and operations and maintenance, and further increasing domestic financing needs if not accompanied by significant revenue gains.
- Increasing revenue collection through broadening the tax base and strengthening administrative compliance. Revenue mobilisation measures may include the followings: (i) broaden tax base and increase tax rates; (ii) strengthen the enforcement of property tax and unused land tax, including the implementation of the capital gain tax; (iii) introducing VAT for electricity and water; and (iv) replace current tax incentives with investment allowances, tax credits, and accelerated depreciation.
- The Ministry of Economy and Finance will review the current national budget by rationalising current spending (compulsory versus non-compulsory expenditures) and reallocating them into funds used for direct support of growth or for specific government's allocations for social safety net as well as spending needed to mitigate unexpected impacts resulting from the global financial and economic crisis.
- Adopt policies to foster investment in the oil sector and in energy resources more generally and to ensure that investment regimes are stable and predictable, as well as encourage greater cooperation and synergies between national and international concerned agencies through well designed partnerships.
- Proactive policy to mobilise and increase disbursement of ODA for capital/development spending. The Government will make it utmost to mobilise and use official development assistance effectively, efficiently and on target. The Ministry of Economy and Finance will lead and coordinate with all relevant Ministries/agencies in order to speed up the implementation of necessary reform measures, which are the conditionalities for providing budget support in order to mobilise and disburse the resource quickly and efficiently to meet development needs.

288. The Ministry of Economy and Finance is now implementing Platform II of RGC's Public Financial Management Reform Programme (PFMRP) that is focused on *"Building on Improved Budget Credibility towards Achieving Financial Accountability"*. The main theme of Platform 2 is increased accountability of those who are responsible for the safe, efficient and effective management of public resources. Platform 1 had sought to address the overall resource management framework and to tackle fundamental problems in the system as a whole. Platform 2 seeks the engagement of all budget entities and their managers in improving their own internal financial management within the overall framework. Activity plans that have been developed aim to bring this about through a combination of regulatory, process and capacity development initiatives with an appropriate balance of incentives for good PFM performance and sanctions for poor performance.

289. It is envisaged that work that will be done under Platform 2 twill increase the empowerment of budget entities/managers. However, given the fragility of financial control systems from which reforms have started, progress will be closely monitored and will be rolled out as lessons are learned, as confidence is built and trust is earned.

290. Both enhanced accountability and empowerment will be supported by measures to further improve information systems and transparency about how financial management obligations are being exercised in practice by budget entities/managers. The focus of implementation of Platform 2 activities in 2009 has been on:

- For MEF, developing proposals for the detailed implementation of some of the key technical changes envisaged in Platform 2 such as the way that funds will reach service deliverers and be utilised, the implementation of improved financial information systems and methods for holding budget implementation agencies more accountable.
- Seeking the engagement of line ministries and other budget-executing agencies in the implementation of Platform 2.
- Building capacity development programmes that are necessary for achieving Platform 2 objectives.

291. Significant progress has been made in all these areas during 2009 although work on each will continue into 2010 as well as other more detailed activity development. In particular, work on procuring the computer systems that will sit at the heart of the financial information system is now well advanced. The development of a more strategic approach to resource management is being developed. A framework for internal audit activity has been designed and all line ministries have participated in briefing seminars and the design of capacity development programmes. They have formed their own reform cells and most line ministries have already developed their plans for contributing to the overall reform strategy.

292. The implementation of Platform 2 as planned will help to establish a climate of responsibility for the management of public resources at all levels in the administration. Strengths and weaknesses of the management of those resources will be recognised and differentiated. As a result of this step change, a foundation will be laid for the following developments in later Platforms:

- To build on initial steps towards greater empowerment of budget entities managers to achieve improved results because there will be an improved control framework within which to exercise that empowerment and lessons will have been learned.
- To challenge the efficiency of expenditure deployment and the continuing relevance of on-going expenditures because there will be an improved basis for engaging budget entities/managers in examining such questions based on improved information flows and visibility of what is happening with resources in practice.
- To begin to identify an alignment between the implementation of policies and the delivery of service improvements with the resources required to achieve those improvements because a foundation of information and analysis about how resources are being used in practice will be in place.
- To move on towards accountability for the management of results because the improved accountability for resource management can be built upon.

293. The implementation of Platform 2 is a challenging task that requires necessary initiatives in which the concerned institutions are to be involved, such as:

- The programme now needs to engage a much wider range of players within the public service and careful coordination and monitoring will be vital. New steering mechanisms managed by Samdech Prime Minister have been established and the implementation those mechanisms is led by the Deputy Prime Minister.

- As the implementation process moves forward, the linkages between public financial management reform and broader reform of the public service become both more obvious and important to manage. In particular, there is a need to align PFM reforms with other reform programmes for civil service management and D&D reforms. Discussions have commenced in 2009 with key personnel responsible for the implementation of other reform programmes.
- The active participation of line ministries and other budget implementation agencies will be vital. As well as improved steering mechanisms, the development of reform cells in each line ministry and their participation in developing detailed activity proposals is vital.
- There is a need to review the organisational structures that deal with financial management (both within and outside MEF) in order to ensure that financial management mechanisms that are put in place are consistent across the ministries. Functional reviews will be carried out and restructuring undertaken as necessary. For example, the introduction of computerised financial information systems will have significant organisational and process implications that will need to be allowed for if those systems are to be sustainable.

MONETARY POLICY

294. The National Bank of Cambodia (NBC), the monetary authority, will continue to vigorously implement RGC's "Financial Sector Development Strategy 2006-2015" to: (i) maintain price stability with an inflation target of under 5%; (ii) ensure the continued soundness of the financial sector by responding in a proactive manner to emerging internal and external developments; (iii) continue to manage a floating exchange rate regime with a target of around 4,100 CR per US dollar; and (iv) maintain foreign reserves to finance at least three months of imports. The National Bank of Cambodia will continue to aggressively pursue policies needed to mitigate the potential adverse effects of the global financial crisis and the economic downturn on the Cambodian economy, the financial sector, and the vulnerable and poor segments of the population.

295. The NBC will continue to *enhance its monetary tools kit and to further develop a market- based monetary framework* by:

- Continuing the participation in public financial management reform to enhance public confidence in the use of Riel.
- Developing a gross domestic payment and settlement system, monetary and inter-bank markets, including short-term government bonds.
- Implementing a fiscal incentives framework, including government payroll and other Riel expenses, via bank accounts and the payment system. It will examine options to transfer inter-bank credit information system to the private sector.
- Widening the payment and credit information systems to include licensed microfinance institutions.
- Providing collateral against risks related to the payment system by using short-term government bonds.
- Encouraging a money supply and liquidity monitoring mechanism, strengthening the reserve requirement system, setting up an efficient overdraft system, preparing to issue central bank paper, and enhancing the lender of last resource mechanism.

296. In the **Banking Sector**, the NBC will continue to focus on the following four key aspects:

- Strengthening the basics of the financial sector.
- Improving the microfinance and banking sectors.

- Encouraging non-banking financial institutions.
- Finding ways to solve problems related to other sectors.

297. In terms of specific actions, the NBC will implement measures to:

- *Enhance the legal infrastructure*: to continue to improve the legal framework, regulations and banking supervision entities, in particular, prepare a draft to amend the Law on Banking and Financial Institutions to govern uniformly the economic and financial sector.
- *Develop human resource*: to further improve the implementation of laws and regulations, and strengthen banking supervision capacity and NBC's internal audit functions.
- *Liberalise and promote competition*: by strengthening the licensing regulations and putting in place infrastructure required to support new innovations in the financial sector and the diversification of the financial sector.
- *Upgrade reliability and va*lidity: of the problem solving system and insolvency of banks in order to formulate and implement an exit strategy to systematically withdraw the special measures put in place to deal with the effects of the global financial crisis and the economic downturn.

298. The NBC will take action required to **expand the scope of the microfinance services** that are urgently needed to meet the requirements of small businesses and rural communities, in particular small land holder farmers. The main objective is to put in place a comprehensive and efficient microfinance system that covers all parts of the country. The NBC will take actions to:

- Enhance the regulatory framework: by continuing to build NBC's capacity to strengthen the regulatory framework and the effectiveness of microfinance supervision, including any prudential regulations to build public confidence in using microfinance services.
- Strengthen microfinance institutions: by encouraging unregistered NGOs to become licensed microfinance institutions in order to enjoy the rights to collect deposits.
- Expand microfinance network: by fostering growth through the granting of licenses to microfinance institutions to reinforce management, expand operational networks, increase capacity and efficiency, and produce more profits in order to satisfy the borrowing requirements of people living in remote areas.
- Build Capacity: by providing basic training to people, in particular, poor people, to understand microfinance services such as savings and the proper use of loans to generate income and improve their living standards.
- Strengthen Information infrastructure: by enhancing the expansion of the credit information system to microfinance institutions and reinforce the financial linkages between microfinance institutions and commercial banks.

299. The National Bank of Cambodia will continue to **develop non-bank financial institutions**, in order to deepen the financial sector by:

- *Reviewing the laws and regulations that govern the non-bank financial sector*: the NBC will examine options to delegate responsibility from the monetary authority to other authorities in supervising the non-bank financial sector.
- *Promoting the Development of leasing businesses*: by encouraging leasing credit activity as an alternative source to small and medium enterprises through establishing a financial leasing law which emphasises the rights and obligations of contract parties.
- *Developing a credit information exchange system*: to improve the credit information sharing system and establish a framework for a credit information system with a larger scope.
- *Enhancing the monitoring of exchange market*: by upgrading and regulating the foreign exchange market business.

- *Developing a national payment system*: by continuing to enhance its safety, effectiveness and capability by automating the check clearing system and initiating the development of electronic payments (e-payments) at the national level to support the inter-bank market.

300. The NBC will develop and implement an information technology management system that is needed to carry out its critical functions and to increase staff efficiency and productivity.

301. *In Non-Banking Sector,* the MEF will actively continue and implement below work plans to develop this sector:

- ***Securities Sector:*** The MEF as well as *the Securities and Exchange Commission of Cambodia* will continue to work toward the establishment and operation of the securities market successfully to enable a fair, equitable, transparent and robust securities market that attract the public's confident. To achieve these targets, the MEF and *Securities and Exchange Commission of Cambodia* will focus on priorities below:

  a. Development of Government Securities Market:
  - ➢ Design the regulated framework to carry out the Law on Government Securities.
  - ➢ Continue to develop and improve the capacity, human resource, and institutional capacity to manage an efficient and sustainable Government Securities issuance.

  b. Development of Public Securities Market:
  - ➢ The Securities and Exchange Commission of Cambodia will prepare necessary regulations in providing licensing to businesses or other operational activities in the securities market to ensure smooth, efficient and good function of the securities market.
  - ➢ The Ministry of Economy and Finance together with the Securities and Exchange Commission of Cambodia will develop regulation related to incentive policy for the securities market in order to support and promote development of securities market at the initial stage.
  - ➢ Continue to strengthen the capacity of staffs of the Securities and Exchange Commission of Cambodia and Cambodia Stock Market Company in order to manage and monitor the securities market effectively and smoothly.
  - ➢ Continue to improve the public awareness on the securities exchange sector in order to engage actively in the first development of the securities market in Cambodia.

  c. Establishment of Financial Development Center:
  - ➢ Prepare the regulation framework to establish and launch the management and monitoring mechanism of Financial Development Centre and the implementation of promotion policies at this centre.
  - ➢ Establish and operate the Financial Management and Development Centre Company.
- ***Insurance Sector:***
  - ➢ The MEF will continue to reinforce the insurance related framework to ensure the efficient, transparent and fair operation of the Insurance Business.
  - ➢ The aims of the insurance sector are to develop general insurance, life insurance, small scaled insurance, and pension system. To support these objectives, Cambodia will implement as the other countries' standards and experiences, particularly the countries in the region including the basic principle of the insurance of the International Insurance Regulator.
- ***Micro Finance Sector:*** To improve the reach out of the micro finance services to the low income family and micro finance institutes, the *Royal Government of Cambodia* will introduce the strategy to develop the micro finance sector, including:
  - ➢ Create the mechanism to manage financial resources which is now being used by the credit agents and micro finance institutes or other commercial banks that financed by development partners to enforce the transparency and good governance and increase the equity among the micro finance suppliers in the market.
  - ➢ Develop framework to provide license to small scaled insurance agents.

- Encourage the local and foreign investment in the micro finance sector and micro finance institutes can directly borrow the loan from other countries as well.
- Reinforce the capacity of the microfinance operators to equip with right skills and professions.
- Encourage the local government to facilitate all works related to micro finance activities in order to participate and develop an efficient micro finance sector.
- Continue to promote and support the development programmes in all communities or associations at local level through prioritised intervention from the government fund or other development partner's fund.

- ***Real Estate Business Management*:**
  - Develop framework to support the valuation services and real estate services.
  - Improve the capacity to all real estate valuators and regulators.

3. ECONOMIC OUTLOOK: 2009-2013

302. In mid 2009, the economic outlook in the very short-term faced two important down side risks. First, the uncertainties about the severity and duration of the global financial crisis and the on-going economic recession in developed economies, as well as the potential impact of the swine flu epidemic on the tourism sector. The second risk was a very slow pace of economic recovery in developed economies. With timely responses by the Royal Government to the severe global financial crisis and the global and regional economic down turn, the downside risks and the negative impact on our economic growth as well as on the well being of our people especially the poor and vulnerable were minimised. Looking back now, the swine flu epidemic did not expand to a level that was anticipated. The concerns about the pace of recovery have diminished somewhat, since mid 2009, as the global economy has begun to recover from its low levels. We now face a daunting challenge to find new markets beyond the US and the European markets to return to the high rates of economic growth with significant poverty reduction that we had achieved over the last decade.

303. The preliminary data on economic performance in 2009, now available, shows the impact of the global financial crisis on key real economic sectors. According to the preliminary estimates, GDP grew by 0.1 percent in 2009 compared to 6.7 percent in 2008. This overall positive growth was achieved because of good performance in agriculture and services sectors that grew by 5.4 percent and 2.3 percent respectively, offsetting the declines in other sectors, such as industry that declined by 9.5 percent – especially the garment sector that declined by 9.0 percent. All sub-sectors in the services sector grew, except the real estate sub-sector that declined by 2.5 percent. The tourism sector was hit by the crisis, it growth declined to 1.8 percent in 2009 compared to double digit growth in previous years. The inflow of foreign direct investment (FDI) also declined significantly to around 500 million US$.

304. As noted above, the global economy has now begun to recover, international investor confidence is recovering gradually, indicators of future production and demand have firmed, consumer confidence is improving, the earlier declines in manufacturing and employment have begun to be reversed, and lending to the private sector has gained positive momentum. However, the narrowness of the production base, the exposure of the garment sector to the U.S, and the dependence of the economy on foreign inflows would continue to keep Cambodia vulnerable to developments in the global markets. The recent strong growth performance of China's economy and outlook for its future growth are encouraging that could have positive spill over effect on Cambodia's economy.

305. Despite the fact that the Cambodian economy has weathered this crisis well owing to a strong policy framework that have been put in place by the Royal Government over the preceding decade and its prompt implementation of policy measures, output gaps and unemployment rate in likely to continue to rise in the very short-term. Taking these developments into account, the level of economic activity is projected to slowly pick up in 2010 and the economic growth rate is projected to increase modestly, relative to the growth rates achieved over the past decade, by around 5 percent.

306. The Royal Government recognises that the growth in advanced countries (mainly US and EU) consumer spending will not provide the same degree of support to growth in the Cambodian economy as had been the case in the past. The Royal Government is confident that through a vigorous implementation of its policies to diversify and broaden its economic base and improved competitiveness in the regional and international markets, economic growth will rebound towards its historical growth trend line over the years 2011-2013.

307. Preliminary estimates for the year 2009 of real GDP growth rates by economic activity and projections for the years 2010 – 2013 are presented in Table 9.

TABLE 9: PROJECTIONS OF KEY MACROECONOMIC INDICATORS: 2009 – 2013

Economic Indicator	2008	2009e	2010p	2011p	2012p	2013p
GDP at constant 2000 prices (Billion Riels)	28,668	28,692	30,126	31,941	34,029	36,235
GDP at constant 2000 prices (Million US$)	7,061	6,917	7,268	7,725	8,184	8,704
GDP per capita (US$)	738	731	792	853	915	981
GDP per capita (000 Riels)	2,998	3,030	3,234	3,528	3,799	4,084
Real GDP growth rate - (%)	6.7%	0.1%	5.0%	6.0%	6.5%	6.5%
GDP deflator (% change)	12.3%	2.6%	4.8%	2.9%	2.6%	2.5%
Inflation (% change, year average)	19.7%	-0.6%	6.0%	4.5%	3.5%	3.0%
Inflation (% change, Q4/Q4)	15.8%	6.0%	6.0%	3.5%	3.5%	3.0%
Inflation (% change, Year over Year)	12.5%	5.3%	6.2%	5.0%	3.5%	3.0%
Riel/US$ parity (year average)	4,060	4,148	4,145	4,135	4,153	4,163
Riel/US$ parity (end of period)	4,080	4,180	4,110	4,140	4,160	4,170
Total investment (% GDP)	24.5%	23.3%	24.1%	24.2%	24.3%	24.4%
Public investment (% GDP)	6.5%	6.9%	7.0%	6.7%	6.8%	6.8%
Private investment (% GDP)	18.0%	16.4%	17.1%	17.4%	17.5%	17.6%
National savings (% GDP)	16.9%	18.6%	19.2%	19.4%	20.2%	21.2%
Foreign savings (% GDP)	7.6%	4.7%	4.9%	4.8%	4.1%	3.3%
Budget revenue (% GDP)	13.3%	11.8%	12.6%	13.2%	13.7%	14.2%
Budget expenditure (% GDP)	15.9%	17.5%	17.9%	17.8%	17.8%	17.7%
Current deficit/surplus (% GDP)	3.0%	0.1%	1.3%	1.7%	2.2%	2.8%
Overall deficit/surplus (% GDP)	-2.9%	-6.3%	-5.3%	-4.6%	-4.0%	-3.5%
Exports of goods (% GDP)	45.5%	37.6%	37.4%	38.8%	40.0%	43.4%
Imports of goods (% GDP)	63.0%	52.5%	52.5%	53.7%	55.1%	56.6%
Economic Indicator	2008	2009e	2010p	2011p	2012p	2013p
Trade balance (% GDP)	-17.4%	-14.8%	-15.1%	-14.9%	-14.1%	-13.1%
Current account balance (% GDP)	-12.2%	-10.1%	-10.1%	-9.7%	-8.9%	-7.8%
Total liquidity (Billion Riels)	11,858	16,228	19,137	23,069	28,001	34,030
Total liquidity (% change)	4.8%	36.9%	17.9%	20.5%	21.4%	21.5%
Total liquidity (% GDP)	28.3%	37.7%	40.4%	44.6%	49.5%	55.1%
Gross foreign reserves (Millions of US$)	2,164	2,367	1,935	2,142	2,361	2,600
Gross foreign reserves (Months of imports G&S)	3.5	4.6	3.5	3.5	3.5	3.5
Population (revised) (Million)	14.0	14.2	14.4	14.7	14.9	15.1

Source NIS of MOP and: Ministry of Economy and Finance

308. In the past five years, RGC's sustained efforts to strengthen fiscal discipline, to put in place an increasingly credible monetary policy framework, and the implementation of structural reforms have helped to produce the best economic performance in Cambodia's modern history since 1993. Structural changes have enabled a well-performing economy in modern history of Cambodia since 2003. During the current crisis, the Cambodia economy has shown a strong degree of resilience and flexibility. The Royal Government is confident that continuing to vigorously pursue the implementation of its policies will unleash the economy's potential.

TABLE 10: REAL GDP (CONSTANT 2000 PRICES) GROWTH RATES BY ECONOMIC ACTIVITY: 2009-2013

	2009	2010	2011	2012	2013
Agriculture, Fishery & Forestry	5.4%	4.0%	3.2%	3.4%	3.2%
Crops	5.8%	4.4%	3.5%	3.7%	3.4%
Livestock & Poultry	5.0%	5.6%	4.4%	4.6%	4.9%
Fisheries	6.0%	2.9%	2.5%	2.5%	2.5%
Forestry & Logging	1.1%	1.1%	1.1%	1.1%	1.1%
Industry	-9.5%	10.5%	7.9%	8.4%	8.2%
Mining	20.0%	5.6%	7.3%	7.7%	6.2%
Manufacturing	-15.5%	14.2%	9.0%	9.2%	9.2%
Food, Beverages & Tobacco	6.0%	2.6%	6.7%	7.8%	7.8%
Textile, Wearing Apparel & Footwear	-9.0%	1.5%	10.0%	10.0%	10.0%
Wood, Paper & Publishing	5.0%	2.5%	5.7%	6.2%	6.1%
Rubber Manufacturing	9.5%	3.1%	5.7%	6.0%	6.0%
Other Manufacturing	7.8%	3.1%	5.6%	6.8%	6.8%
Electricity, Gas & Water	8.5%	4.6%	8.2%	8.6%	8.6%
Construction	5.0%	2.6%	4.9%	6.0%	5.1%
Services	2.3%	3.3%	7.3%	7.4%	7.4%
Trade	4.2%	3.3%	5.5%	5.6%	5.6%
Hotel & Restaurants	1.8%	4.2%	9.4%	9.5%	9.5%
Transport & Communications	3.9%	3.4%	7.3%	7.5%	7.5%
Finance	8.0%	3.3%	8.0%	7.7%	7.7%
Public Administration	1.0%	3.2%	8.7%	8.2%	8.2%
Real Estate & Business	-2.5%	3.4%	7.6%	7.7%	7.7%
Other services	2.9%	2.7%	7.5%	7.5%	7.5%
Taxes on Products less Subsidies	6.1%	0.1%	3.8%	7.0%	7.0%
Less: Subsidies	1.9%	35.5%	3.8%	7.0%	7.0%
Less: Finance Service Charge	12.0%	5.8%	8.0%	7.7%	7.7%
Total GDP	0.1%	5.0%	6.0%	6.5%	6.5%

Source NIS of MOP and: Ministry of Economy and Finance

4. CAPITAL INVESTMENT REQUIRED TO ACHIEVE PROJECTED GDP GROWTH

309. The econometric models used to project the economic outlook for the next five years, 2009-2013, can also be used to provide projections of total investment required to achieve the projected GDP growth and the breakdown of the total investment by economic sector. Notwithstanding any limitations of the econometric models, the results of this analysis show that a total capital investment of 62,020.7 billion CR (US$ 15.127 billion) will be required to achieve the projected GDP growth rates over the period covered by the NSDP Update 2009-

2013. In terms of sources of total capital investments, private sector investments are projected to be 44,480.1 billion CR (US$ 10.8 billion) – accounting for 71.7 percent of total investment. The public sector investment is projected to be 17,540.6 billion CR (US$ 4.2 billion US$). In terms of domestic and foreign sources of financing of total investment, 56.2 percent of total investment is projected to be financed from domestic sources, accounting for 34,849.0 billion CR (US$ 8.4 billion). Financing from foreign sources is projected to be 27,171.7 billion CR (US$ 6.6 billion) or 43.8 percent of total capital investments.

TABLE 11: CAPITAL INVESTMENT REQUIRED TO ACHIEVE GDP GROWTH TARGETS AND POTENTIAL SOURCES OF FINANCING THE NEEDED INVESTMENT: 2009 - 2013

(In billions of CR)[1]

SOURCE OF FUNDING	2009	2010	2011	2012	2013	TOTAL 2009 -2013
TOTAL CAPITAL INVESTMENT	9,914.6	11,307.5	12,394.9	13,564.4	14,839.2	62,020.7
• Public Capital Investment	2,917.1	3,290.8	3,448.2	3,770.6	4,113.9	17,540.6
➢ Financed by Domestic Resources	737.7	762.6	799.1	873.8	953.4	4,126.7
➢ Financed by External Resources[2]	2,179.4	2,528.1	2,649.1	2,896.7	3,160.5	13,413.9
• Private Capital Investment	6,997.5	8,016.8	8,946.7	9,793.8	10,725.3	44,480.1
➢ Financed by Domestic Resources	4,887.2	5,559.6	6,173.6	6,741.1	7,360.7	30,722.3
➢ Financed by External Resources[2]	2,110.3	2,457.1	2,773.1	3,052.7	3,364.6	13,757.8
TOTAL CAPITAL INVESTMENT	9,914.6	11,307.5	12,394.9	13,564.4	14,839.2	62,020.7
• Public Capital Investment	2,917.1	3,290.8	3,448.2	3,770.6	4,113.9	17,540.6
• Private Capital Investment	6,997.5	8,016.8	8,946.7	9,793.8	10,725.3	44,480.1
TOTAL CAPITAL INVESTMENT	9,914.6	11,307.5	12,394.9	13.564.4	14,839.2	62,020.7
➢ Financed by Domestic Resources	5,625.0	6,322.3	6,972.7	7,614.9	8,314.1	34,849.0
➢ Financed by External Resources[2]	4,289.6	4,985.2	5,422.2	5,949.5	6,525.1	27,171.7
PUBLIC CAPITAL INVESTMENT	2,917.1	3,290.8	3,448.2	3,770.6	4,113.9	17,540.6
• Financed by Domestic Resources	737.7	762.6	799.1	873.8	953.4	4,126.7
• Financed by External Resources[2]	2,179.4	2,528.1	2,649.1	2,896.7	3,160.5	13,413.9

Source: Ministry of Economy and Finance

1 The CR-denominated figures in this Table are converted from US$-denominated projections against an average exchange rate of 4,100 CR = 1 US$;

2 Capital investment component only, excludes TA component.

310. Detailed breakdown of the investment required to achieve the target growth rate by economic sector is presented in Table 12. To achieve the projected sectoral GDP growth rate, the investments in major sectoral groups are as follows:

- Agriculture, Fisheries and Forestry sector will require investment of 11,825.1 billion CR (US$ 2,884 billion) over the NSDP Update's implementation period (2009-2013).
- The broad Industry sector (that includes mining, manufacturing, electricity, gas & water, as well as construction) will require investment of 28,601.8 billion CR (US$ 6.976 billion) over the five years. Within this group, the manufacturing sector (that includes the Textile, apparel and Footwear sub-sector) will require the largest share of the investment, 13,004.0 billion CR (US$ 3.171 billion), followed by Construction sub-sector that will require 9,824.7 billion CR (US$ 2.396 billion), and the Electricity, Gas & water sub-sector that will require an investment of 4,193.3 billion CR (US$ 1,002 billion).
- The broad Services sector (that includes Trade, Hotels & Restaurants (tourism), Transport and Communications, Finance, Public Administration, and Real Estate) will require an investment of 21,593.8 billion CR (US$ 5,266 billion).

TABLE 12: CAPITAL INVESTMENT REQUIRED TO ACHIEVE GDP GROWTH TARGET BY ECONOMIC SECTOR

(in billions of CR[1])

	2009	2010	2011	2012	2013	TOTAL
Agriculture, Fishery & Forestry	1,560.2	2,314.7	2,483.7	2,650.1	2,816.4	11,825.1
Crops	1,281.1	1,892.9	2,033.8	2,173.8	2,312.1	9,693.7
Livestock & Poultry	81.9	151.3	163.8	176.2	189.9	763.0
Fisheries	104.5	177.9	188.9	199.1	209.6	880.0
Forestry & Logging	92.6	92.7	97.1	101.0	104.8	488.3
Industry	4,614.1	5,070.2	5,717.5	6,288.3	6,911.6	28,601.8
	2009	2010	2011	2012	2013	TOTAL
Mining	253.3	282.4	313.9	346.7	383.5	1,579.7
Manufacturing	1,920.2	2,275.9	2,647.6	2,923.3	3,236.9	13,004.0
Food, Beverages & Tobacco	195.7	253.4	280.1	309.6	342.8	1,381.6
Textile, Wearing Apparel & Footwear	828.4	826.1	1,058.9	1,181.3	1,323.2	5,217.8
Wood, Paper & Publishing	58.4	55.1	60.4	65.7	71.7	311.3
Rubber Manufacturing	67.8	63.1	69.1	75.1	81.8	356.9
Other Manufacturing	770.0	1,078.2	1,179.2	1,291.7	1,417.4	5,736.5
Electricity, Gas & water	672.0	739.7	829.1	923.0	1,029.5	4,193.3
Construction	1,768.6	1,772.3	1,926.9	2,095.3	2,261.7	9,824.7
Services	3,740.3	3,922.6	4,193.7	4,625.9	5,111.2	21,593.8
Trade	691.2	697.8	762.9	826.5	896.9	3,875.2
Hotel & Restaurants	496.0	544.2	609.2	681.4	762.1	3,093.0
Transport & Communications	639.8	676.8	752.1	828.9	915.1	3,812.7
Finance	110.8	105.1	117.6	129.9	143.8	607.1
Public Administration	816.8	899.5	838.5	930.6	1,034.8	4,520.2
Real Estate & Business	605.4	622.5	693.9	766.5	848.3	3,536.7
Other services	380.4	376.7	419.4	462.2	510.3	2,148.9
Total	9,914.6	11,307.6	12,394.9	13,564.4	14,839.2	62,020.7

[1] Based on an average exchange rate of 4,100 CR = 1 US$

Source: Ministry of Economy and Finance

5. BUDGET REVENUES AND EXPENDITURES: 2009-2013

311. Because of the adverse impact of the global financial crisis and the economic recession in the developed countries on the Cambodian economy, revenues declined from 13.3 percent of GDP in 2008 to 11.8 percent of GDP in 2009 (see Table 9). Revenues are projected to steadily recover and exceed the 2008 level in 2012 and are targeted to reach 14.2 percent of GDP in 2013. The implementation of RGC's targeted measures to protect the vulnerable and the poor from the adverse impact of the downturn in the economy, as well as the implementation of measures to promote demand through the stimulus package increased budget expenditures in 2009 to 17.5 percent of GDP from 15.9 percent in 2008.

312. As part of the RGC's Public Finance Management Reform Programme (PFMRP), the Ministry of Economy and Finance (MEF) has established two processes that provide important inputs in the preparation of Annual National Budget. The "Medium-term Expenditure Framework (MTEF)" provides projections of the "recurrent expenditures" of RGC institutions for the next three years. These projections are updated annually. The projections are based on a top-down macroeconomic analysis on the performance of the economy, RGC's priority policies, as well as bottom-up information on expenditures by RGC institutions. The Policy Department of the MEF is responsible for this analysis. The second process is a three-year rolling "Budget Strategic Framework" that follows a bottom-up

approach and is prepared by the Budget Department of the MEF. The main inputs for this analysis are the information collected during the on-going dialogue between MEF and RGC institutions, and inputs provided by RGC institutions to MEF on their expenditures and indicative future requirements for the next two years. In the implementation of the PFMRP, the MEF will continue to further strengthen linkages between these two processes to further refine and streamline the process of Annual Budget formulation.

313. At this stage of socio-economic development of Cambodia, there is still a massive task ahead to rehabilitate and construct much needed physical infrastructure to achieve RGC's macroeconomic goal of maintaining a high level of economic growth in order to further reduce poverty. Although just less than 40 percent of public expenditure is allocated to finance capital expenditures, it is still a relatively small proportion of the total capital expenditures required to rehabilitate and construct the urgently needed physical infrastructure in order to continue to make further progress in reducing poverty. Dependence on the availability of external financing to rehabilitate and construct physical infrastructure has limited RGC's options to aggressively move forward on meeting its urgent needs. So far, RGC has been leveraging its capital expenditure budget portion of the National Budget to attract external financing to meet its high priority capital expenditure needs.

TABLE 13: CAPITAL AND RECURRENT EXPENDITURES: 2009 - 2013
(in billions of CR)

	2009e	2010p	2011p	2012p	2013p
Total Expenditures	7,548.6	8,499.8	9,196.8	10,039.3	10,931.6
Capital Expenditures	2,951.6	3,326.9	3,534.3	3,876.3	4,234.9
Recurrent Expenditures	4,597.1	5,172.9	5,662.5	6,163.0	6,696.8

Source: Ministry of Economy and Finance

314. As part of the implementation of the Public Finance Management Reform Programme, the Royal Government is now in the process of strengthening linkages between the processes that: (i) identify high priority public investment requirements, which include the five-year National Strategic Development Plans (NSDP) and the three-year rolling Public Investment Programme PIP; (ii) the mobilisation of external resources from traditional and non-traditional development partners; and (iii) the preparation of the Budget Strategic Framework. The RGC is aware that the three-year rolling PIP requires improvements to ensure that: (i) the recurrent expenditure requirements that have implications for the Annual Budget are an integral part of information collected in the formulation of the PIP; (ii) projects included in PIP need to be prioritised. This will require RGC institutions to assign sequenced priority ranking of the proposed projects planned for implementation during the next three years, taking into account the overall macroeconomic environment and an awareness of the scope to mobilise external resources based on recent trends.

315. It is a high priority of the RGC to further strengthen the PIP formulation process. As the quality of PIP information improves, the MEF will ensure that only those programmes and projects that are part of the PIP are included in a consideration for funding during the formulation of the Budget Strategic Framework. The CRDB/CDC will ensure that in its resource mobilisation activities it will actively promote the funding of projects included in PIP, and prepare regular reports on PIP projects that are supported by external development partners (EDPs) as well as projects supported by EDPs that are not part of the PIP.

316. As an effort to promote transparency of the budget formulation process, the MEF has prepared a preliminary/indicative projection of recurrent expenditure allocation for RGC institutions for the NSDP Update 2009-2013 period. The indicative projections are presented in Table 14.

TABLE 14: INDICATIVE RECURRENT BUDGET EXPENDITURE FOR SELECTED MINISTRIES AND AGENCIES: 2009 - 2013

(in billions of CR)

Ministry/Agency	2009	2010p	2011p	2012p	2013p
I. General Administration	1,332.589	753.098	806.954	855.005	902.580
05.1 Council of Minister	331.037	190.571	203.616	214.923	225.929
05. 2 State Secretariat for Civil Service	2.737	2.751	2.939	3.102	3.261
05.4 CDC	4.743	5.354	5.720	6.038	6.347
Ministry/Agency	2009	2010p	2011p	2012p	2013p
07.2 Interior-Administration	47.044	51.430	54.950	58.002	60.972
08. Relations Assembly and Inspections	10.336	14.997	16.023	16.913	17.779
09. Foreign Affairs and Int'l Cooperation	71.931	69.774	74.550	78.690	82.719
10. Economy and Finance	556.665	83.653	89.379	94.343	99.174
14. Planning	14.829	22.794	24.354	25.707	27.023
26. Justice	22.826	34.978	39.679	45.119	51.223
30. National Election Committee	10.572	8.707	9.303	9.820	10.323
31. National Audit Authority	5.503	6.392	6.829	7.209	7.578
32. Affaire and Vocational Training	73.312	58.746	62.767	66.253	69.645
II. Defence and Security	1,254.041	1,150.522	1,229.276	1,297.543	1,363.984
06. National Defence	837.045	702.472	750.557	792.238	832.805
07.1 Interior - Security	416.996	448.050	478.719	505.304	531.179
III. Social Administrative	1,505.845	1,770.619	1,987.623	2,232.454	2,504.342
11. Information	39.326	40.912	43.712	46.140	48.503
12. Public Health	505.205	600.056	680.699	774.032	878.749
16. Education, Youth and Sport	689.723	824.879	935.737	1,064.039	1,207.989
18. Culture and Fine-Arts	23.622	26.436	28/246	29.815	31.341
19. Environment	17.054	19.562	20.901	22.062	23.191
21. Social Affairs, Labour & Vocational Training	195.882	215.671	230.434	243.231	255.685
23. Public Worship and Religion	11.686	15.194	16.234	17.136	18.013
24. Woman Affairs and Veterans	23.347	27.908	31.659	36.000	40.870
IV. Economy Administrative	332.663	419.112	460.825	504.696	551.961
05.3. State Secretariat for Civil Aviation	11.109	12.229	13.066	13.792	14.498
13. Industry, Mines and Energy	14.171	17.413	18.605	19.639	20.644
15. Commerce	33.989	52.867	56.486	59.623	62.676
17. Agriculture, Forestry and Fishery	78.192	87.485	99.242	112.850	128.117
20. Rural Development	54.596	83.156	94.332	107.266	121.777
22. Posts and Telecommunications	36.569	39.821	42.547	44.910	47.210
25. Public Works and Transport	29.227	32.139	34.339	36.246	38.102
27. Tourism	27.226	30.330	32.406	34.206	35.957
28. Urbanisation and Construction	21.555	26.876	30.488	34.668	39.358
29. Water Resources and Meteorology	26.029	36.795	39.314	41.497	43.622
V. Miscellaneous & Provincial Expenditures (net of subsidy)	171.927	1,079.523	1,177.803	1,273.266	1,373.897
Total	4,597.065	5,172.904	5,662.483	6,162.964	6,696.764

Source: Ministry of Economy and Finance

Chapter IV

Key Policy Priorities and Actions: 2009-2013

317. The over-riding goal of the Royal Government of Cambodia is to firmly and steadily build a Cambodian society which enjoys peace, political stability, security and social order, and sustainable and equitable development, with strict adherence to the principles of liberal multi-party democracy, respect for human rights and dignity; and a society in which social fabric will be strengthened to ensure that the Cambodian people are well-educated, culturally advanced, engaged in dignified livelihood and living in harmony both within family and society.

318. The Royal Government is strongly committed to achieve its prioritised goals in the Fourth Legislature of the National Assembly by ensuring:

- Sustainability, peace, political stability, security and social order to promote rule of law and protect human rights and dignity and multi-party democracy.
- Sustainable long-term economic growth at a rate of 7 percent per annum on a broader basis and more competitive capacity in the context of one-digit inflation.
- Poverty reduction at a rate of over 1 percent per annum, and improvement of main social indicators, especially in education, health and gender equity.
- Increased outreach, effectiveness, quality and credibility of public services.

319. For the Royal Government the most formidable development challenge is the reduction of poverty and improving the livelihoods and quality of life of the rapidly growing population. The Royal Government consider poverty to be a waste of a valuable economic resource which is not only morally unacceptable but can also result in social polarisation and instability. Significant progress has been made since March 2003, when the Royal Government launched its National Poverty Reduction Strategy. As mentioned earlier in Chapter II, the results of the most recent Cambodia Socio-Economic Survey: 2007 show that overall poverty headcount index for the whole country has decreased from 34.7 percent in 2004 to 30.1 percent in 2007 -- a significant reduction of 4.7 percentage points representing a reduction of more than 1 percentage point per year. The survey results also show that poverty levels have declined at all sub-national levels: in Phnom Penh from 4.6 percent in 2004 to 0.8 percent in 2007, in other urban areas from 25.8 percent to 21.9 percent, and in rural areas from 39.1 percent to 34.7 percent. The decline in poverty during the period 2004-2007 reflects substantial and statistically significant growth in real per capita household consumption – the measure of living standard commonly used. The rise in consumption is reported to be both apparent and statistically significant in the two poorest quintiles. Among the poorest and next poorest quintiles consumption increased in real terms by 10.7 and 11.5 percent respectively.

320. *Protecting the hard earned gains made so far and staying on the path to ensure future gains in reducing poverty has now added risks due to the global financial crisis and the on-going economic recession in advanced economies.* Although RGC was taken by surprise by these rapid external developments, it responded quickly by putting in place a response mechanism. The RGC response mechanism has adopted a two pronged approach, focusing on short-term and long-term actions. The short-term actions have focussed on broadening the scope of social protection and safety net programmes that are being implemented by various RGC institutions to mitigate the adverse effect of the global crisis on the vulnerable and the poor; implementing fiscal measures to incentivise producers and consumers alike to resuscitate the sluggish real economy; and following a monetary policy that has responded rapidly to changing conditions. As

long-term measures, the RGC priority is to continue to address long term issues through improved competitiveness. In order to build resiliency against the current economic recession in advanced economies and to sustain economic growth, RGC will be looking at ways to improve its competitiveness in the regional and international arena, as well as actively look for opportunities to diversify and expand the economic base.

Box 3
RGC's Highest Priority is to Continue to Reduce Poverty
Priorities to Mitigate the Adverse Effects of the Global Financial Crisis and Economic Downturn

1. To mitigate the impact of current global and financial crisis, the RGC is implementing a sizeable fiscal stimulus package and a sharper focus on support for social safe net programmes delivered by ministries and agencies to mitigate the adverse effects of the crisis on the vulnerable and poor segments of the population. On the monetary policy side, the National Bank of Cambodia's has responded rapidly by adopting an easing and accommodative monetary policy and implementing wide-ranging measures to support and strengthen the financial and banking system.

2. RGC will continue to strengthen coordination and scope of social protection and safety net programmes: Protecting the hard earned gains made so far and staying on the path to ensure future gains in reducing poverty is a high priority of RGC. The Council for Agriculture and Rural Development (CARD) has been tasked to ensure that effective inter-ministerial coordination mechanisms are in place involving RGC ministries and agencies that are responsible for delivering social safety net programmes to the vulnerable and the poor. CARD is also tasked to prepare comprehensive strategies covering all aspects of development of rural economies and to coordinate, monitor and evaluate the implementation of these strategies in a coordinated and time sequenced manner by implementing RGC institutions to achieve a sustainable development of the rural economies.

3. In the short-term, RGC strongly encourages all development partners including private sector, external development partners, NGOs, civil society organisations, and citizens who are able to provide financial support to communities that are adversely effected by the current crisis. There is a long history of distinguished Cambodian's from both public and private sectors engaging in personal and private efforts to uplift people in rural areas. Such private efforts now should be expanded to remote areas that may not have many patrons and have a high incidence of poverty.

4. In order to build resiliency against the current economic recession in advanced economies and to sustain economic growth, RGC will be looking at ways to improve its competitiveness in the regional and international arena, as well as actively look for opportunities to diversify and expand the economic base.

5. RGC will strengthen integration of the Cambodian economy in the dynamic regional markets.

6. To prepare the work force for the next stage of development, RGC will pursue a pro-active human resources policy that will encourage the participation of the private sector in expanding the needed education services and will ensure that students in the secondary and university education institutions are being trained to meet the needs of a changing economy.

7. RGC will aggressively pursue a strategy to ensure a broad-based development of rural economies to create new jobs and increase incomes to uplift the economic status of rural communities and to enable them to make a greater contribution to the national economy.

8. RGC will work with development partners to ensure that there is a greater net transfer of development cooperation grant resources targeted at poverty reduction to the vulnerable and the poor in rural communities, especially remote rural communities. In particular, significantly increasing the proportion of development cooperation grant resources that are allocated and delivered to the vulnerable and the poor through programme delivery methodologies that are based on an active participation of the poor in the utilisation of these resources to improve their quality of life, incomes, and their contribution to the national economy.

321. Over the last decade some important conditions for maintaining sustained high economic growth have been achieved. The benefits of maintaining macroeconomic stability have been demonstrated. The growth of the garment sector has demonstrated that improved governance arrangements can deliver growth. The usefulness of independent third-party monitors (BFC/ILO) in the case of garment sector has been proven. The efficiency of partnership between RGC and private sector (Government-Private Sector Forum) has been tested and the benefits of implementing an industrial policy have been proven.

322. Over the last two years, the Supreme National economic Council (SNEC) has commissioned a number of studies to examine: (i) the impact of the global financial and economic on the Cambodian economy; (ii) how to improve competitiveness of Cambodian exports in the regional and international markets; (iii) how to broaden and diversify the economic base in order to sustain the high economic growth level achieved over the last decade and sustain progress in reducing poverty. The findings of these studies highlight a

number of options that require concrete coordinated actions by implementing RGC institutions. Within the framework of the RGC priorities outlined in the Rectangular Strategy Phase II for the Fourth legislature, RGC institutions will give a high priority to developing and implementing programmes and activities to address the identified issues.

323. Maintaining a high economic growth rate and ensuring future gains in poverty reduction is a high priority for all RGC institutions. Making further progress in the current global environment now requires coordinated actions by all concerned RGC institutions, as emphasised by **Samdech Akka Moha Sena Padei Techo HUN SEN** the Prime Minister of the Kingdom of Cambodia in his address at the 2009 Cambodia Outlook Conference on "Cambodia and the Global Economic Crisis: Impact, Policy Responses and Actions". Samdech Prime Minister highlighted that "*these challenges will require not only a more effective and dynamic cooperation between the government, its development partners and the private sector but also more effective coordination and collaboration within and across government ministries, and the development community. In key areas such as agriculture and rural development, and associated infrastructure development, irrigation and water resource management, and trade facilitation, I will be requiring much greater communication, coordination and cooperation between relevant ministries/institutions, especially their leaders and senior officials to ensure that development programmes are more speedily and effectively designed and implemented, and that the supporting resources provided by our development partners can be more speedily and effectively disbursed for implementation. This is no easy task but the nature of this crisis means that there has never been a greater need for us all to work together to improve our performance on this issue"*.

324. Effective implementation of a strategy to ensure a broad-based development of rural economies to create new jobs and increase incomes to uplift the economic status of rural communities and to enable them to make a greater contribution to the national economy will require coordinated planning and implementation of programmes by a number of RGC institutions. This broad-based development will be focused on enhancing the productivity and diversification of the agriculture sector, development of agro-industries, rehabilitation and construction of rural roads network to ensure that rural communities have access to market their products in the national and regional markets, and expansion of the education, technical and vocational training, and health services in the rural areas. The Council for Agriculture and Rural Development (CARD) has been tasked by RGC to develop strategies and policies to develop rural economies, and to coordinate, monitor and evaluate the implementation of planned strategies and policies by RGC implementing institutions. Putting in place effective inter-ministerial coordination mechanisms that will ensure that development programmes and projects are carried out by implementing RGC institutions in a coordinated and strategically sequenced manner to achieve a sustainable development of rural economies is a high priority of CARD. To improve food security and nutrition for the poor in the context of the current crisis, the RGC will intensify efforts in enhancing physical and economic access to sufficient, safe and nutritious food through targeted and coordinated investments across various sectors as outlined in the Strategic Framework for Food Security and Nutrition 2008-2012 developed by CARD.

325. Further strengthening trade facilitation and integration of the Cambodian economy in the dynamic regional markets, in particular within the ASEAN, GMS and CLV cooperation framework, will require RGC institutions to more closely coordinate their strategies and development programmes for areas -- such as transportation infrastructure (roads, railways, ports, and airports), private sector development (especially the planning and development of Special Economic Zones), trade facilitation, and industrial development (in particular creating the enabling conditions to integrate the informal sector small and medium size enterprises in the formal economy).

326. There is urgent need to strengthen the capacity of the RGC institutions to deliver their services efficiently and to foster a culture of transparency and accountability. The development and implementation of a comprehensive capacity development strategy covering all public sector institutions in close collaboration with these institutions is a high priority of the Council for Administrative Reform (CAR). To address the question, "What are we building capacity for?", CAR will examine issues related to (1) the mandate of each institution and identification of potential overlaps in the mandate of institutions, and (2) the functional organisation of each institution to deliver mandated functions and the minimum staffing levels and skills required to carry out these functions.

327. To effectively deal with the implications of climate change, the capacity of RGC institutions needs to be strengthened to identify and develop a strategy to deal with the anticipated impact of the climate change, and strengthening disaster management capabilities.

328. There is also an urgent need to:

- Ensure that there is a greater net transfer of development cooperation grant resources targeted at the vulnerable and the poor in rural communities, especially remote rural communities;
- Significantly increase the proportion of development cooperation grant resources that are allocated and delivered to the vulnerable and the poor through programme delivery methodologies that are based on an active participation of the poor in the utilisation of these resources to improve their quality of life, incomes, and their contribution to the national economy; and
- Strengthen coordination among the four central agencies, MOP, MEF, CRDB/CDC, and SNEC in the planning, budgeting, and allocation of resources available for development from all sources.

329. The "Rectangular Strategy-Phase II", that is, the socio-economic development policy agenda of the Royal Government of the Fourth Legislature, maintains the structure of the "Rectangular Strategy" and outlines the fine-tuned and sharpened prioritised polices to respond to current conditions. To achieve RGC's socio-economic development goals, the Rectangular Strategy laid out four objectives that are illustrated by its motto: Growth, Employment, Equity and Efficiency. It is RGC's long-term strategy that is based on the following fundamentals:

First: Ensuring sustainability of peace, political stability, security and social order through specific measures aiming at promoting the rule of law, respect for human rights and dignity, liberal multi-party democracy in order to create a favourable security and political environment for long-term sustainable development.

Second: Ensuring sustainable long-term economic growth at around 7 percent per year on a broader and more competitive economic base in the context of low, single-digit inflation, stable exchange rate and steady increase in international reserves.

Third: Ensuring equitable distribution of opportunities and the fruits of the economic growth.

Fourth: Ensuring environmental sustainability, especially through sustainable management and use of natural resources.

330. In addition, there are other important considerations which necessitate continued implementation of the **"Rectangular Strategy"**; such as:

First: The need to continue strengthening and expanding the achievements made by the Royal Government in implementing the **"Rectangular Strategy"** during the third legislature.

Second: As emphasised earlier, the implementation of the "Rectangular Strategy" during the third legislature has brought up numerous challenges requiring the Royal Government to improve and refine, its prioritised policies and to accelerate the implementation of this policy agenda during this legislature.

Third: Continued implementation of the "Rectangular Strategy-Phase II" is a further step to achieve the "Cambodian Millennium Development Goals".

Fourth: The will and aspirations of the Cambodian people coupled with changes in the world and domestic situation in Cambodia need to be addressed by the improved and refined "Rectangular Strategy" and its implementation in the second phase.

331. This NSDP Update 2009-2013 outlines the actions, programmes and projects that Ministries and Agencies will carry out during the Fourth Legislature (2008-2013) of the National assembly to implement the key policy priorities of the Royal Government that are laid out in **Rectangular Strategy Phase II**. The information presented below follows the structure of the Rectangular Strategy. For each component and sub-component of the Strategy, it is organised by presenting: first, the key policy priorities for the specific area; and second, the actions, programmes and projects that concerned Ministries and/or Agencies will carry out to implement these policies.

1. Good Governance: The Core of the Rectangular Strategy

332. *In the Fourth Legislature, the continued governance reforms by the Royal Government will place importance on the enhanced effectiveness in implementation of policy and delivery and management of public goods, especially a better public services delivery in order to respond to the aspirations of the people*. The four sides or sub-components of this component of the Rectangular Strategy deal with*: (i) fighting corruption; (ii) legal and judicial reforms; (iii) public administration reforms; and (iv) reforms of the Cambodian Armed Forces*.

I. Fighting Corruption

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

333. Fighting corruption will continue to be a high priority for the Royal Government of the Fourth Legislature. The Royal Government is strongly committed to develop and adopt the anti-corruption law that is consistent with other fundamental laws to ensure coherence and consistency among different laws and their effective implementation, as soon as possible, in close consultation with all concerned parties. The development and adoption of all fundamental laws has been and will continue to be a high priority of the Royal Government.

334. While work on the preparation of these laws is underway, the Royal Government will continue to pursue strict strategic measures to eliminate the root causes of corruption through the following interrelated actions:

- *Preventative Measures*: The Royal Government will continue to raise awareness about all aspects of corruption, including its causes, impacts and consequences to encourage public participation in preventing and fighting corruption. Concrete measures will be pursued to encourage all levels of government officials to adhere to dignity, morality, professionalism and responsibility in fulfilling their duties.
- *Strengthening accountability and institutional capacity*: The Royal Government will focus on improving its effectiveness in avoiding conflict between the public and

private interests by adhering to the principle of incompatibility between functions, especially incompatibility between political and public servant positions; and between political or public servant positions and private activities. The Royal Government will also reduce and eliminate the use of public positions, influence and power which blur or bias the decision-making process.

- *Public support and participation: Public support and participation is sine qua non for effectively preventing, reducing and fighting corruption. For this, the Government will continue to further promote and protect the freedom to seek to obtain and to disseminate information on corrupt cases in the media. However, this should be done in a credible and responsible manner by respecting the rights, honour and dignity of people involved while protecting national security and public order.*
- *Private sector participation: The Royal Government will continue to develop and pursue implementation* of policies, legal and regulatory framework and procedures to protect the integrity of the private sector in order to prevent collusion and to ensure fair competition between private companies/enterprises by ensuring proper behaviour, honourable conduct and dignity in all business transactions. The Royal Government will safeguard the balance between the rights and interests in the *contracts made between the public and private sector.*
- *Strengthening of law enforcement:* The Royal Government will take strict legal measures against culprits in order to eliminate the culture of impunity, reduce corruption, and increase public confidence.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

335. To implement RGC's prioritised policies, the objectives of the Anti-Corruption Unit to fight corruption are to:

- Strengthen and speed up the work of education, dissemination of corruption-related regulations
- Encourage public participation in the fight against corruption.
- *Enforce* the law against the offenders.

336. To achieve the above objectives, the Anti-Corruption Unit will implement the following interwoven strategies during the Fourth Legislature.

- *Prevention*
  - ➢ Continue to raise awareness about all aspects of corruption, including its causes, impacts and consequences to encourage public participation in preventing and fighting corruption.
  - ➢ Concrete measures will be pursued to encourage all levels of government officials to adhere to dignity, morality, professionalism and responsibility in fulfilling their duties.
- *Strengthening accountability and institutional capacity*
  - ➢ Strengthen the effective implementation of principles in order to avoid conflict between the public and private interests.
  - ➢ Continue to build and strengthen the institutional capacity, including inspection tasks for management and enforce the effective implementation of the Anti-Corruption Law.
- *Public support and participation*
  - ➢ Continue to further promote and protect the freedom to seek to obtain and to disseminate information on corrupt cases in the media.
  - ➢ Continue and expand the organising of national and international seminars on corruption.
  - ➢ Continue international cooperation and partnership in order to prevent and combat corruption.

- *Private sector participation*
  - ➢ Continue to develop and pursue implementation of policies, legal and regulatory framework and procedures to protect the integrity of the private sector in order to prevent collusion and to ensure fair competition between private companies /enterprises by ensuring proper behaviour, honourable conduct and dignity in all business transactions.
  - ➢ Safeguard the balance between the rights and interests in the contracts made between the public and private sector.
- *Law enforcement strengthening*
  - ➢ Continue to take strict and severe legal actions against corrupt people in order to reduce corruption and to build confidence among people.

337. The Ministry of National Assembly-Senate Relations and Inspection (MONASRI) will continue to focus on fighting corruption through its five key priority programmes, in particular its inspection programme. The MONASRI's five key programmes are: (i) the programme of law dissemination, (ii) Inspection, (iii) monitoring of Law Enforcement, (iv) Complaint Handling and (v) Institutional strengthening and capacity development including promotion of gender into the five key priority programmes.

338. *To implement RGC's priority policies, MONASRI will focus on:*

- *Strengthening law dissemination* for raising public awareness of the laws, their rights and responsibilities to maintain stability, social order, and rule of law to reduce social poverty and crimes. MONASRI has selected 9 priority laws (Land Law, Forestry Law, Fishery Law, Law on Domestic Violence and Protection of Victims, Law on Management of Private Medical, Paramedical, and Medical Aide Practice, Law on Pharmaceutical Management, Traffic Law, Law on Drug Control and Law on preventing the spread of HIV/AIDS), to disseminate to citizens in Capital City and all provinces.
- *Strengthening inspection and complaints handling unit* in order to fight against corruption, abuse of power and misconduct, aiming at ensure the enforcement of laws and the reduction of corruption, abuse of power, and misconduct. This assignment has been focusing on three key priorities of MONASRI, viz. inspection, monitoring of law enforcement, and complaint handling. The very task is not only a mechanism to prevent and combat corruption, abuses of power, and misconducts but it is also a mechanism to strengthen good governance as the core of the RGC's Rectangular Strategy. MONASRI has taken on three priority activities for its inspection programme: (1) the inspection of the state-property inventory management, revenues and expenditures of national budget and foreign aids, and general management within the line ministries and public institutions; (2) the monitoring of the law enforcement in different sectors, viz. agriculture, public works, education, health care, land management, urbanisation, and construction, commerce, industry, and social affairs; and (3) the handling of public complaints.
- *Strengthening institutions and human resources development* in order to increase its institutional capacity at national and sub-national levels through: (1) continuing drafting the laws, procedures, and policies on inspection; (2) organising training courses on different skills such as trainers for law dissemination, investigation skills, forensic accounting skills, human resource management skills, general administration skills, and planning skills; and (3) establishing offices of National Assembly-Senate Relations and Inspection Departments at sub-national levels.

II. Legal and Judicial Reform

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

339. The Royal Government has improved legal and judicial systems by focusing on the development of a sound legal framework and modernisation of the laws, as well as by laying out necessary strategies and measures to enhance the competence, independence and impartiality of the judiciary, which are crucial to strengthening the rule of law. In the third legislature, a total of 140 laws were promulgated including three major codes– the Criminal Procedure Code, the Civil Procedure Code and the Civil Code. The Penal Code was promulgated on 30 November 2009. The Royal Government will continue implementing the legal and judicial reform strategy in order to achieve its seven strategic objectives. *It will also focus more on the early adoption of major fundamental laws such as the Penal Code,* the Law on the Statutes of Judges and Prosecutors, the Law on the Organisation and Functioning of the Courts and the Law on the Amendment of the Law on the Organisation and Functioning of the Supreme Council of the Magistracy. At the same time, the Royal Government will continue to organise programmes to disseminate knowledge of laws and procedures to the public and provide legal training to law-enforcement officials with the aim of improving awareness and proper enforcement of the laws.

340. *In the Fourth Legislature*, the Royal Government will continue to address the following priorities : (1) *enhancement of the competency of Judges and Prosecutors* through continued high quality training and initial professional training, and enhancing the accountability of judges and prosecutors by promulgating the statutes for Judges and Prosecutors, and by taking strict disciplinary actions in close cooperation with the Supreme Council of the Magistracy; (2) *development of the support mechanisms to serve the judicial sector*- including the introduction of the statutes for the court clerks, the notaries and the bailiffs; and the operational functioning of professional training schools for the above officials in order to ensure their proper qualifications and professionalism; (3) *provision of legal aid*- especially through provision of lawyers to poor citizens to help protect their rights and interests at court; and, (4) *further promotion of the mechanisms for dispute resolution outside of the court system* in order to improve and strengthen the culture of harmonious co-existence of people in peace and solidarity.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

341. The Council for Legal and Judicial Reform (CLJR) and the Ministry of Justice have planned the following actions to implement the prioritised policies for the Fourth Legislature:

1. Legal Reforms

- *Continue to promote the adoption of the major fundamental laws* namely the Law on the Organisation and Functioning of the Court, the Law on the Statute of Judges and Prosecutors, the Law on the Amendment to the Law on the Organisation and Functioning of the Supreme Council of the Magistracy.
- *Training and Law Dissemination*
  - ➢ The Council for Legal and Judicial Reform, the Ministry of Justice, the Royal Academy for Judicial Professions, Lawyer Training Centre, the National Police Academy and other specialised institutions will be actively engaged in training citizens and law-enforcing bodies in law and law-enforcement related subjects and widely disseminating these subjects.
  - ➢ Establish legal and judicial information services for citizens at the municipal and provincial courts.

2. *Judicial Reforms*

- *Strengthen the capacity of judges, prosecutors, court clerks and law enforcement officials through:*
  - ➢ Basic training courses and refresher courses.
  - ➢ Strengthening the Disciplinary Council of the SCM.
  - ➢ Implementing Model Court through strengthening court administration and management, expanding Model Court to other courts, and increasing funding support for court reform.
  - ➢ Collecting, compiling, analysing, and publishing court decisions.
- *Putting in place mechanism to assist the Judicial Sector Institutions*
  - ➢ Enact and implement statutes for court clerks, notaries, bailiffs, police and prison officers;
  - ➢ Strengthen the Training Schools for Court Clerks, Notaries and Bailiffs.
- *Provision of Legal Aid*
  - ➢ Prepare a Strategic Plan to implement key recommendations set forth by "Legal Aid National Survey: December 2006".
  - ➢ Implement the Activity Plan for the provision of legal aid.
- *Continue to Promote Outside-Court Dispute Resolution Mechanism*
  - ➢ Strengthen the Centres for Legal Services Project;
  - ➢ Expand the implementation of Outside-Court Dispute Resolution Mechanism through strengthening the existing Centres for Legal Services in 20 districts, and expanding these services in all districts and cities in order to facilitate the dispute resolution in a fast-track and low-cost manner for the citizens in particular the poor and reduce the backlog of cases at the provincial/municipal courts.
  - ➢ Study and prepare legal framework for institutionalising the Outside-Court Dispute Resolution.
- *Expand the Judicial services by establishing:*
  - ➢ Special Chambers pertaining to some areas such as commerce, labour, minors, and administration as needed.
  - ➢ Regional Appeal Court to facilitate access to the judicial system services for citizens, in particular those living in remote areas and to reduce the backlog at Phnom Penh Appeal Court.
  - ➢ Courts at Pailin, Odormeanchey, and Kep provinces.
  - ➢ International cooperation in the legal and judicial areas especially mutual support through judicial means among ASEAN countries.

3. *Accelerate the legal and judicial reforms by*:

- Continuing training in related skills for officials involved in legal and judicial reform;
- Continuing training on planning guide for Justice Sector Institutions and prepare necessary mechanisms for strengthening and implementing the reform measures;
- Preparing indicators and monitoring the implementation of the legal and judicial reform;
- Continuing the dissemination of legal and judicial reform programmes to courts and local authorities.

III. PUBLIC ADMINISTRATION REFORM

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

342. Building on achievements to date, the Council for Administrative Reform is deepening and widening the reform: the focus is on improving the quality and delivery of public services and to develop human and institutional capacity to implement RGC priorities and sustain results. The NPAR for the current mandate of the Royal Government targets performance and accountability as two keys to transform the Administration and the Civil Service into effective providers of public services. This will require change on a broad front from transforming behaviour to strengthening recruitment, retirement and deployment processes. Each of the initiatives of the NPAR contributes to developing capacity of the Administration and the Civil Service to implement the policies and priorities of the Royal Government.

343. *In the Fourth Legislature*, the NPAR 2009-2013 will be implemented within the following framework:

- ***Goal:*** To serve people better for the well-being of the people and the prosperity of the Country.
- ***Objective:*** To transform public administration into effective public service providers by making public service more transparent, responsive, efficient, and enhancing motivation, loyalty, professionalism, and culture of services.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

344. The Royal Government intends to continue to vigorously pursue the implementation of the National Programme for Administrative Reform (NPAR) to transform the Administration and the Civil Service into effective public service providers. Priority actions to achieve the above-mentioned priorities include:

1. Making Public Service More Transparent, Responsive, and Efficient:

- Continue to disseminate the Policy on Public Service Delivery;
- Review, complete and disseminate the Compendium on Public Services;
- Improve access, simplify regulations and reduce bureaucracy;
- Complete and disseminate Governance Action Plan III;
- Continue deploying Special Operating Agencies (SOA);
- Promote the use of ICT (E-Government);
- Develop and establish user feedback and recourse mechanisms;
- Clarify roles and streamline internal procedures supporting delivery (Back Offices);
- Finalise and implement the Redeployment policy and guidelines;
- Deploy Priority Operating Costs (POC) schemes; and
- Establish databank of laws and regulations relating to the management of the Civil Service.

2. Enhancing Motivation, Loyalty, Professionalism, and Culture of Services:

- Carrying out the headcount, updating the census and deploying the system of smart cards and attendance;
- Complete and disseminate the Booklet on values of behaviour, the Manual on obligations and the Handbook on Civil Service;
- Develop and implement a Civil Service Code of Service (quality standards);
- Promote recognition of best practices e.g. awards;

- Deploy tools to manage performance and enforce accountability (position descriptions, personal service contracts, periodic appraisals, evaluation);
- Strengthen Human Resources Management processes (planning, recruitment, career progression, retirement, etc.);
- Strengthen Human Resources Development (operational needs assessment, better use of existing skills, training programmes, promote continuous training, skill database, etc);
- Develop and implement a demand driven and cambodianised training and mentoring programmes for managers, trainers and specialists;
- Develop capacity of HR units within ministries and institutions to plan, manage and monitor trainings;
- Design and implement a programme to reform compensation (remuneration and benefits) across the Administration with due regard to principles of macro-economic stability, effective public services and equity; and
- Design and implement mechanisms to attract and retain high skills professionals.

345. The Council for Administrative Reform, in close collaboration with other ministries/agencies, is also updating the Governance Action Plan (GAP). While previous GAPs focused on strengthening institutions and management practices, GAPIII will focus on improving the quality and delivery of public services and on the coordination of reforms. Selected priority public services will be targeted for improvements in transparency, responsiveness, accountability and effectiveness. Mechanisms such as ministerial work groups will be deployed to facilitate implementation and monitoring of progress.

346. GAPIII will, in effect, outlines how ministries and agencies will implement their reforms to improve the quality and delivery of public services. National programmes such as the NPAR and sectoral strategies and programmes will also provide methodologies and direction on reform activities. The GAP will focus on how ministries and institutions will improve their governance relating to public services. On the other hand, GAPIII will outline how ministries and agencies will transform practices and processes (planning, organising, management, monitoring) to meet the expected effectiveness of service delivery.

Decentralisation and De-concentration Reform

347. The Royal Government will further pursue the Decentralisation and De-concentration policy by developing legal and regulatory framework and laying out new measures to ensure effective implementation of the "Organic Law on the Administrative Management of the Capital, Provinces, Municipalities, Districts and Khans", especially the development and implementation of the legal and regulatory framework related to the transfer of power from the national to sub-national administrations by clearly identifying roles, authority, power, and accountability. This law will be carefully implemented in phases. Each ministry and agency will prepare concrete Action Plans for the delegation of power and functions to the sub-national levels. Decentralised financial management will also be implemented in a phased and flexible manner over the medium term to allow for the capacity building at the sub national levels. The National Committee on Sub-National Democratic Development is preparing a 10-year National Implementation Programme.

348. To implement RGC's priority policies for D&D reforms and to enforce the Law on administrative management at sub-national levels, the National Committee for Sub-National Democratic Development (NCDD) is now developing a ten-year implementation programme called the Programme for Sub-National Democratic Development. The programme will consist of three phases:

- The first phase of three year period, 2010 to 2012, will focus on the establishment and institutionalisation of structures and good governance framework at national and sub-national levels.
- The second phase of also three year period, 2013 to 2015, will focus on consolidating and improving those structures and framework in order to guarantee that the sub-national administrations have the ability to lay out and implement the policies for their respective localities to improve the public service deliveries.
- The third phase of four-year period, 2016 to 2019, will focus on the alteration of the components and activities of the programme in order to ensure greater success and further enhance the democratic development through lessons learnt and experiences drawn from the first and second phases.

IV. Reform of the Royal Cambodian Armed Forces

349. The Royal Government has implemented on schedule the reform programmes and strengthened the capacity of the Royal Cambodian Armed Forces. *In the Fourth Legislature*, the Royal Government will continue to reform the armed forces to ensure effective defence of sovereignty, territorial integrity, security and social order of the Kingdom of Cambodia, Based on the available resources and the evolving international and domestic security situation, the reform will focus on:

- Continued strengthening of the armed forces to be highly professional, capable of carrying on their designated missions by equipping them with technology and proper hardware, and by inspiring them to strictly abide by the laws, to respect human rights, to bear full loyalty to Nation, Religion, King, to sacrifice for territorial integrity and the interests of the nation and the people, to strengthen social, and moral norms, and always observe professional code of conduct, all in order to increase and maintain full public confidence in the armed forces.
- Continued improvement of cooperation among and between all categories of armed forces, and between the armed forces with other relevant ministries and agencies for the cause of peace, political stability, security, and national unity. The Royal Government will continue to promote the tradition of close relationship between the armed forces and people by strengthening the former capacity in rescue and humanitarian operations, as well as in agricultural production. At the same time, the Royal Government will continue good cooperation with the international community in protecting and preserving peace and international security, in particular in preventing and cracking down on terrorism, and all kinds of trans-national crimes, including drugs and human trafficking.
- Pursuit of the development of strategic plan for the National Police Forces aimed at enhancing their effective, commanding roles to fulfil all assigned functions by ensuring management of human, financial and other resources. The Royal Government will also accelerate the development of the Law on the National Police Forces which will become a guiding framework, enshrining their rights, obligations, duties and responsibilities.

2. Environment for the Implementation of the Strategy

350. The environment for the implementation of the Rectangular Strategy consists of four elements: (i) peace, political stability, security and social order; (ii) Cambodia’s integration into the region and the world; (iii) partnership in development with all stakeholders, including the private sector, donor community and civil society; and (iv) favourable macro-economic and financial environment.

I. PEACE, POLITICAL STABILITY, SECURITY AND SOCIAL ORDER

A. *Policy Priorities for the Fourth Legislature*

351. During the third legislature, the Royal Government has strengthened peace, political stability, security and social order in order to achieve macroeconomic stability, development and poverty reduction. As a result, Cambodia has managed to increase the confidence of investors and tourists as reflected in the increase in investment and the number of visitors into Cambodia. At the same time, Cambodian people are able to carry on their normal lives and actively participate in the country's economic development according to their ability. Socio-economic development in turn forms the foundation for a lasting peace, political stability, security and social order.

352. In the Fourth Legislature, the Royal Government will continue its efforts to further consolidate peace, political stability, security and social order to ensure fundamental conditions to build and reform the state in order for Cambodia to move further forward on the path of development and prosperity. In this spirit, the Royal Government will do its utmost to strengthen security and substantially reduce crimes, promote the **"Rule of Law"**, enhance the respect for human rights and dignity in all aspects and open up equitable opportunities to Cambodians from all walks of life.

B. *Planned Actions to Implement the Prioritised Policies*

353. In performing its civil and policing responsibilities, the Ministry of Interior (MOI) plays a critical role in ensuring an environment of peace, political stability, security and social order. To implement RGC's priority policies, the MOI will focus on strengthening the institutional capacity at national and sub-national levels to efficiently deal with emerging situations and to improve the public services deliveries falling within its civil and policing jurisdictions. The MOI will formulate a new sub-decree on the organisation and functions of the MOI and amend by-laws to ensure that its civil and police staff perform their duties with discipline, neutrality, code of ethics, and obedience to order.

354. To promote good governance, the MOI has been implementing a pilot programme of "One window service" at district level in two provinces: Siem Reap and Battambang. Under this programme the MOI has appointed "district ombudsman" who receive complaints from citizens, communities, civil society organisations, and district officials. The MOI will gradually expand the scope of this programme to cover all 23 provinces and the Capital City.

355. The MOI will continue to implement the Right to Obtain Justice Project between the MOI and Ministry of Justice. Under this project, 20 Centers for Legal Services at district level are being set up in the districts of Kong Pisey, Phnom Srouch, Barseth, Uddong of Kompong Speu Province; Teuk Phos, Kompong Leng, Boribor, Kompong Tralach of Kompong Chhnang Province; Siem Reap, Sotr Nikum, Banteay Srey, Pouk, Prasat Bakong, Svay Leu of Siemreap Province; Sen Monorum, Koh Nhek of Mondulkiri Province; Banlung, O Yadav of Rattanakiri Province.

356. The MOI will continue to improve the conditions of prisons in accordance with that of international standards by renovating dilapidated prisons and equipping them with materials and equipments in proportion to the increased number of prisoners and to start the construction of new prisons in the provinces of Kratie, Kompong Cham, Battambang, Pursat, Mondulkiri, Stung Treng, Kompong Thom, Prey Veng, and Rattanakiri as well as the construction of the fourth re-education centres holding the status of the agricultural prison in Pursat Province. The MOI will put emphasis on the re-education and rehabilitation of culprits/prisoners by caring for their health

and living conditions in accordance with the policy framework on prison reform and the procedures on the management of industrial and agricultural prisons as well as on the education for the inmates on spiritual values, virtue and equity in order to turn them good citizens with skills once they re-integrate themselves into the community to embark on a new life after being freed. The MOI will prepare a draft of Royal Decree on the Statute of Prison Guards and continue to cooperate with the provincial/municipal authorities and NGOs to strengthen law enforcement and respect of human rights in prisons.

357. The MOI continues to strengthen the National Police Force in order to turn it a professionally-skilled force that is equipped with modern technology, courteous, capable to fulfil duties, accountable, law-abiding and has a firm stand on respect for human rights, keeping of security and social order, protection of citizens' life and properties, and honest service delivery to the citizens. The MOI will strengthen police force at administrative posts under the slogan "*police and community*". The MOI will also admit students to the Police Academy of Cambodia in order to train them in police profession and then recruit them to the national police force in accordance with the Ministry's annual needs. Besides, the MOI tasks the Police Academy of Cambodia with organising vocational training courses for prison guards and refresher courses for prison officers and management in all ranks.

COMBATING DRUGS

358. The National Authority for Combating Drug (NACD) will continue to efficiently implement the five strategies of the 5-Year National Plan on Drug Control. Those strategies include: (1) Curbing Demand for Drugs; (2) Curbing Drug Supply; (3) Treatment, Rehabilitation, and Integration; (4) Strengthening Law-enforcing Capacity; and International Cooperation. The implementation of these five strategies will focus on:

- Increasing public awareness of the hazard of drugs in particular targeting at vulnerable groups by consistently using education and broadcasting measures in all forms and in well-targeted manner and through broad participation of national and international stakeholders including NGOs, religious organisations, philanthropists, aiming at curbing the demand for drugs.
- Enhancing the capacity of law-enforcing institutions in order to crack down the organisational structure of trans-bordering drug dealers in close collaboration with concerned parties as well as taking all multi-pronged legalised measures to combat planting, production, processing, trafficking, dealing, distribution, storing, and use of drugs, and enhancing the awareness, capacity, commitment, professional conscience and accountability of law-enforcing institutions in order to diminish the shortfalls in the implementation of the Law on Drug Control.
- Fostering the establishment of the National Centre for Treatment and Rehabilitation of Drug-Addicted People that is responsible for providing treatment, rehabilitation, vocational trainings to addicted people and for integrating those who have been treated into the family and community, through the formulation of policy documents on *treatment and rehabilitation of drug-addicted people*; *minimum requirements for the treatment and rehabilitation of drug-addicted people*; and *medical norms for the treatment and rehabilitation of drug-addicted people*, aiming at ensuring the sustainability of the National Centre.
- Strengthening health services at the currently existing centres with government support for recurrent expenditures of those centres.
- Identifying prioritised targets for intensifying measures in order to bring about drug-free models of schools, communities at city, district/khann levels, and border villages.

- Strengthening the capacity of concerned agencies at both national and sub-national levels and instructing sub-national drug-controlling institutions to establish consultative groups at commune/sangkat level for advising and communicating with government agencies, health centres, referral hospitals, monasteries, CSOs, and philanthropists in order to facilitate and grapple with drug issues in local communities in targeted communes/sangkats.
- Fostering the formulation of a new draft law on drug control to be approved by legislative bodies in 2010.

359. To reinforce the role of the family and religious values that are the foundation of the social fabric of the Cambodian society, the Ministry of Cults and Religions (MCR) will continue to actively promote the role of family and adherence to the traditional religious values of the Kingdom. To implement the initiative of Samdech Akka Moha Sena Padei Techo Hun Sen Prime Minister of the Kingdom of Cambodia, the MCR has established a programme called “Buddhism and Society” aiming at mainstreaming Buddhist education in to the general public in order to enhance the awareness of moral value and to prevent the use of drug, domestic violence, adultery, sexual exploitation, juvenile delinquency. The MCR has so far organised this programme 4 times whose performances have been produced as VCDs and DVDs and broadcast everyday. The MCR also encourages other religious beliefs to actively participate in the strengthening and enhancing the moral value and ethics.

360. In the fourth legislature, the MCR will strengthen the quality of Buddhist education at all levels (from primary to tertiary) through providing monk students with education services at the currently existing 515 Buddhist educational establishments including 470 Buddhist primary schools, 29 Buddhist lower-secondary schools, and 14 Buddhist upper-secondary schools, and 2 Buddhist universities comprising of total 12 Buddhist faculties located in Phnom Penh and three provinces). All the three Buddhist faculties in Battambang and Kampong Cham and Kampong Chhnang will be upgraded to Buddhist universities in 2010 and 2011 or 2012 respectively.

II. CAMBODIA’S INTEGRATION INTO THE REGION AND THE WORLD

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

361. During the third legislature, Cambodia has actively participated on equal footing and with equal rights in the ASEAN, WTO as well as in other sub-regional, regional and inter-regional and global cooperation initiatives such as the Greater Mekong Sub-region (GMS), Ayeyawady-Chao Phraya Mekong Economic Cooperation Strategy (ACMECS), Asia-Europe Meeting (ASEM) and others. Cambodia’s integration into the region and the world and linking trade to labour standards have created a favourable environment for the development of agriculture, tourism, and industry, especially the garment industry, and have facilitated Cambodian farmers to export their products to the regional and world markets. Also, Cambodia’s membership in the WTO has accelerated internal reforms, attracted both domestic and foreign investments, and strengthened the foundation for socio-economic development.

362. Since trade is a major source for economic growth and poverty reduction, the Royal Government will make further strides on the path of trade liberalisation aimed at free movement of goods and services within the country and between Cambodia and her trade partners. The Royal Government will continue to create access for Cambodian products, without barriers and obstacles, to extensive regional and world markets. This will create opportunity to avail economies of scales and bring other benefits to Cambodian economy in terms of increase in investment, jobs, income and economic growth as a whole. All these are critical to reduce poverty among our people.

363. In this spirit, the Royal Government of the Fourth Legislature will pay priority attention to the further integration of Cambodia into the region and the international community by pursuing membership of Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) forum and participating in the building of the ASEAN Community. In this context, it is necessary for all ministries/agencies to pay attention to and fulfil the duties of Cambodia's membership in the WTO by adopting laws and regulations and ensure their effective enforcement to meet the requirements of the WTO.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

364. To implement the priority policies for the Fourth Legislature, the Royal Government will continue to further strengthen inter-ministerial coordination, adopt laws and regulations required to meet the obligations of membership in international and regional organisations, as well as, strengthen capacity of the concerned RGC institutions to manage and effectively enforce the adopted laws and regulations.

365. To accelerate the integration of Cambodia in the region to access regional markets and to promote trade, the Royal Government will:

- Engage in discussions/negotiations to become a member of Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) forum, and continue to participate in building the ASEAN community and Network of East Asia.
- Actively promote the creation of ASEAN + China, ASEAN + Korea, ASEAN + Australia-New Zealand as well as establishing ASEAN + China and ASEAN + Korea Centres.
- Actively participate in implementing the Great Mekong Sub-Region, Ayeyawada-Chao Phraya Mekong Economic Cooperation Strategy (ACMECS) focusing on the cross-border investment development, cross-border transportation, and investment along the borders.
- Actively participate in the development of the economic corridor through the Economic Corridors Forum of the Great Mekong Sub-Region with the active involve*ment of Provincial Governors Forum,* and ensure the rehabilitation and construction of transport infrastructure needed to support the development of the GMS economic corridors to promote the development of the remote areas.

III. Favourable Macro-Economic and Financial Environment

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

366. The Royal Government has succeeded in maintaining macroeconomic stability with economic growth averaging at 11.1 percent from 2004 to 2007, which is higher than the original target of 6 to 7 percent per annum. This has resulted in increase in the GDP per capita from 402 USD in 2004 to 623 USD in 2007. The international reserves have also more than doubled and reached 2,164 billion USD in mid 2008. Inflation has been kept under check, below 6 percent per annum, and the exchange rate has been broadly stable. Foreign Direct Investment (FDI) inflows increased more than six folds from 131 millions USD in 2004 to 867 millions USD in 2007. Since the implementation of the Public Financial Management Reform Programme, the budget revenues have increased on average by 26 percent per annum. The budget has been transformed from a *chronic cash deficit to* a *cash surplus*, thus making the budget become *more credible*. At the same time, the Royal Government has successfully implemented the action plan spelt out in the *"Vision and Financial Sector Development Plan 2001-2010",* which was updated into the *"Financial Development Strategy 2006-2015"*.

367. The Royal Government will make further strides to achieve high economic growth within the range of 7 percent per annum, on a broader basis and stronger competitiveness within the context of low, single-digit inflation, broadly stable exchange rate, and steadily increasing international reserves. The Royal Government will pursue prudent monetary and budgetary policies in order to consolidate macroeconomic and financial stability by focusing on packaged measures to check inflation and/or influence its effects on the prices of basic goods such as food and fuel by implementing austerity measures and rationalizing consumption. The Royal Government will continue to invest in physical infrastructure such as roads, irrigation systems, and electricity supply system, which can cut down costs and enhance productivity and economic efficiency as well as increase investment to promote agricultural productivity to be able to respond to the increasing food prices and to avail of the opportunity of higher demand for food in the world, thus promoting agricultural development in Cambodia.

368. In order to ensure sustainable economic growth, which is *sine qua non* for employment creation and income generation, the Royal Government will continue to foster the diversification and strengthen the competitiveness of the Cambodian economy by assuring a highly conducive climate for both public and private (domestic and foreign) investments for the development of the following important sectors: (1) Agriculture, (2) Water and Irrigation System (3) Transport Infrastructure (4) Electricity (5) Human Resource Development (6) Labour-intensive Industry and Food Processing Industry for Exports (7) Tourism (8) Exploitation of Oil, Natural Gas and other Minerals (9) Information and Communication Technology, and (10) Trade.

369. The Royal Government will further strengthen the financial sector through effective implementation of the "Financial Sector Development Strategy 2006-2015" by placing particular emphasis on the banking sector, rural credit and micro-finance, insurance, and capital market development, including the establishment of a special financial centre to mobilise broader financial resources.

370. The Royal Government will continue to deepen the implementation of the **"Public Financial Management Reform"**, especially the second platform of this programme in order to enhance the efficiency of the national budget, which is a key tool of the country's development policy. The implementation of Platform 2 as planned will help to establish a climate of responsibility for the management of public resources at all levels in the administration. Strengths and weaknesses of the management of those resources will be recognised and differentiated. As a result of this step change, a foundation will be laid for the following developments in later Platforms: (a) To build on initial steps towards greater empowerment of budget entities managers to achieve improved results because there will be an improved control framework within which to exercise that empowerment and lessons will have been learned; (b) To begin to identify an alignment between the implementation of policies and the delivery of service improvements with the resources required to achieve those improvements because a foundation of information and analysis about how resources are being used in practice will be in place; and (c) To move on towards accountability for the management of results because the improved accountability for resource management can be built upon. The Platform 2 will focus on:

- Consolidating the credibility of budget through improved policies and management of revenues, debts, bank accounts and cash, and public of procurement.
- Improving budget credibility to achieve financial accountability that can be improved through better streamlining of accountability line as a tool to foster the responsibility for the financial management; consolidation of accountability; implementation of new budget classification and chart of accounts; process and execution of budget, accounting system, and financial report in order to ensure the transparency of internal audit and inspection, the implementation of decentralised financial policies and strategies, and development of institutional capacity and incentive measures.

- Preparing works necessary for the next steps through strengthening and expanding the implementation of programme budget and improving the inclusiveness and integration of the budget.

371. The Royal Government is committed to efficient, transparent, and accountable management of the revenues from mineral, oil and gas exploitation.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

372. The Macroeconomic Framework for NSDP Update 2009-2013, presented in Chapter III, outlines the actions that the Ministry of Economy and Finance will take to implement RGC's priority policies during the Fourth Legislature.

IV. PARTNERSHIP IN DEVELOPMENT

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

373. The Royal Government has scored many achievements in strengthening partnership with all development stakeholders, including the development partner community, the private sector and the civil society based on basic principles and global commitments to assure ownership of the Royal Government in leading the national development process.

374. Cambodia has succeeded in organising consecutive Consultative Group meetings with development partners and also turned this process into the "***Cambodia Development Cooperation Forum -CDCF***". The first and second CDCF meetings were held in Phnom Penh on 19 June 2007 and 4-5 December 2008 respectively, with the Government taking the lead and ownership. At the same time, progress in the implementation of reform programmes, especially the laudable performance of the first platform of the Public Financial Management Reform Programme is an example of such successful partnership between the Government, on the one hand, and the development partner community, the private sector, and the civil society on the other.

375. The Royal Government will continue to strengthen the mechanism of ***"Cambodia Development Cooperation Forum -CDCF"*** and ***"Government-Private Sector Forum"*** and consider the possibility to transform all these fora into the ***"Cambodia Development Forum"***, which will serve as a mechanism for the Government and all development stakeholders, including development partner community, private sector, civil society, and as well as other concerned stakeholders to discuss issues related to both public and private sector development. The coordination mechanism of the Coordination Committee between the Royal Government and Development Partner Community (Government-Development Partner Coordination Committee-GDCC and the Technical Working Groups-TWGs) will be reviewed and further strengthened in order to enhance efficiency, especially on technical cooperation for development of human resources and institutional capacity and to strengthen cooperation among all relevant stakeholders. The Royal Government will continue to encourage NGOs and Associations that have been legally established and operate based on good governance principles to engage in the process of socio-economic rehabilitation and development, to promote democracy and the respect for human rights and dignity as well as to participate with the Royal Government in monitoring the implementation of various policy strategies. The Royal Government will continue to pursue the adoption and implementation of a Law on Non-Government Organisations (NGOs) and Associations in close consultation with relevant agencies and organisations.

376. The Royal Government is committed to implement ***"the Accra Agenda for Action"*** which represents the consensus at the third High Level Forum on Enhanced Effectiveness of Official Development Assistance (ODA) in order to strengthen national ownership and leadership, and partnership and transparency with all development partners as well as to enhance result-based management.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

Towards a comprehensive Cambodia Development Forum

377. Poverty reduction and socio-economic development are intrinsically linked to an enhanced ability of the Royal Government to exercise ownership and provide leadership over the development processes in which all national and external stakeholders participate and where issues of national importance are discussed and actions agreed systematically and in an integrated and comprehensive manner with all stakeholders. The Royal Government envisages a comprehensive Cambodia Development Forum (CDF) which not only ensures that all development stakeholders, including the development partner community, the private sector, civil society organisations, and other concerned actors, are brought together to discuss issues related to both public and private sector development, but also that there is a close linkage between public and private sector investments, and more importantly, that public and private sector investments are mutually reinforcing and contribute to achieving the longer-term objective of socio-economic development of the country.

A dialogue mechanism that is comprehensive and encompasses diversity of stakeholders

378. A comprehensive model of dialogue envisaged by the CDF will entail strong coordination of the modality of involvement of all relevant stakeholders in a manner that is integrated and mutually reinforcing. The Cambodia Development Cooperation Forum (CDCF) so far embodies the highest level partnerships between the Royal Government and the development partner community (including NGOs), where dialogue on strategic socio-economic development policies, guided by the Rectangular Strategy, takes place and the implementation of those policies is jointly monitored and associated with a financing framework that ensures development results and mutual accountability. The Government Private Sector Forum has provided a regular forum for the Royal Government to address issues on foreign investment promotion and improvement of the business and trade environment. This diversity of audience, and the associated different frameworks of dialogue and participation that have been established, will be critically reviewed and considered by the Royal Government to lay a foundation to move toward the CDF, and to ensure that the structures and formats of the CDF reflect the integrity of the diverse audience, coordination and effectiveness and efficiency.

A close linkage of planning, public investment and development assistance resources

379. To enhance the effectiveness and efficiency of the use of public resources and those mobilised from development partners in supporting the implementation of national development priorities, there is a need to closely link development assistance resources and the Royal Government's public investment budget with the priorities identified in the National Strategic Development Plan. This will ensure that implementation of national priorities is managed such that available resources from both the national budget and external development partners are well targeted to achieved the desirable targets, the effectiveness and efficiency of the resources are maximised, and that the use of the resources is accountable and achieves the intended results.

An enhanced participation of the private sector in national development processes

380. The private sector has been the engine for economic growth over the last decade. Projections for the next five years, 2009-2013, show that the private sector will be one of the main sources of total investment for the country. The reforms that the Royal Government has been implementing—structural, governance, and trade facilitation, among others—have provided a sustainable foundation for the private sector to prosper and grow. To ensure strategic importance of private sector development in achieving national poverty reduction and socio-economic development, the Royal Government recognises the importance of continuing to provide leadership for private sector engagement in the national development processes. Built on the success so far of the mechanism of dialogue between the Royal Government and the private sector in the Government Private Sector Forum, the Royal Government will make effort to further enhance participation of the private sector in the discussions to ensure not only the development of the sector itself but also its strategic importance and contribution to the wider socio-economic development of the country.

Towards a strengthened GDCC-TWG mechanism

381. The Government-Development Partner Coordination Committee (GDCC) and Technical Working Group (TWG) mechanisms will continue to provide the principal modes of dialogue between the Royal Government and its development partners. Their performance and structure will be monitored and reviewed to ensure that the partnerships between the Royal Government and its development partners are based on strengthened government ownership and accountability for development results.

382. The Royal Government believes that the effectiveness and efficiency of the partnership mechanisms are guided by, and consistent with, the Government's continued commitment to the Paris Declaration on Aid Effectiveness (2005) and the implementation of the commitments included in the Accra Agenda for Action (2008).

Leadership as a foundation for partnership

383. The Royal Government recognises the need for strengthened leadership as a basis for the effective functioning of the partnership mechanisms. The Technical Working Groups will be appropriately supported to enable them to lead dialogue with development partners on key policies and strategies within their sector and reform areas.

Partnerships are accountable for development results

384. Partnerships are meaningful when the TWGs are not only the forum for discussion on issues but also where measures to address these issues are agreed and implementation jointly monitored by the Government and development partners. The TWG mechanism will be strengthened to support the monitoring of the implementation of development cooperation activities in the sector or area that they support.

Information as a tool to guide partnerships

385. The Royal Government considers the information that has been maintained on development cooperation activities as an important tool to guide dialogue with development partners. The Cambodia ODA Database, which is the Royal Government's information platform on development cooperation activities, will be customised to support the work related to planning and budgeting. Consistent with the global commitments in the Paris Declaration and the Accra Agenda for the Action, the Royal Government will continue to

work with development partners and NGOs to ensure timely, accurate and complete ODA information provision, and to support line ministries and TWGs in their efforts to use this information to strengthen their own planning and coordination processes as well as meeting their obligations to report to the national level.

386. The Strategic Framework for Development Cooperation Management (2006-2010) formalises Royal Government's institutional arrangements related to development cooperation management, including resource mobilisation and allocations. The Royal Government will continue to work with development partners to implement the Strategic Framework to ensure that complete and accurate information on external assistance is available to be incorporated into the national planning and budgeting processes.

Towards more enhanced and responsible civil society participation in national development processes

387. The Royal Government considers civil society organisations (CSOs) as an important development partner in the national development processes. The Royal Government will continue to encourage civil society organisations that have been legally formed and operate based on good governance principles to engage in the process of socio-economic development of the country, and in the promotion of democracy and human rights, and encourage their responsible participation in monitoring the implementation of national development strategies and policies.

Strengthen the legal framework for CSOs

388. The Royal Government recognises the need for a Law on Non-Government Organisations (NGOs) and Associations as a legal framework for the functioning of NGOs and associations. The Government will continue to pursue the adoption and implementation of the Law in close consultation with relevant agencies and organisations.

Strengthen mechanisms for responsible CSO participation in dialogue processes

389. The Royal Government appreciates the active participation in national development processes of civil society organisations that are genuinely willing to contribute in both financial and operational resources. The Government considers the resources and expertise brought in by CSOs as an important input in the policy processes to reach the desirable development results. The Royal Government will continue to ensure rigorous participation of CSOs in the dialogue mechanisms.

Towards more effective use of development resources

390. The global consensus on more effective development resources as represented in the Accra Agenda for Action (AAA) will continue to be a reference point for the Royal Government in its effort to identify and implement relevant actions that will enhance the effectiveness of development assistance to support the achieving of the national development goals. The Royal Government's committed adaptation and implementation of the commitments in the AAA and the global commitments that will come out of the next High Level Forum in Seoul in 2011 will aim to ensure strengthened national ownership and leadership, more accountable partnership with all development partners and to enhance development results.

Identifying and implementing relevant and prioritised actions at sector level

391. Experience of implementing the Harmonisation, Alignment and Results Action Plan emphasised the need for rigorous government leadership in enhancing the effectiveness of development resources at the sector level. The Royal Government will continue to

strengthen the joint process of identifying, agreeing, and monitoring jointly with development partners the implementation of the aid effectiveness priorities that are relevant to sector challenges and focused on achieving results. This prioritised and contextualized approach will continue to guide the aid effectiveness policies.

Increased net transfer of development resources

392. An important outcome, that is a high priority of Royal Government, is to achieve a significant increase in the net transfer of resources in the implementation of development programmes over the next five years. The Royal Government will work to achieve this in context of a less fragmented aid environment and an increased use of government systems in delivery of development cooperation activities.

Focus on effective capacity development

393. The Royal Government recognises the primacy of strengthening human and institutional capacity to exercise ownership and leadership over the development processes. Partnerships with development partners must be steered toward this goal. The Royal Government will ensure that all externally supported technical cooperation will be primarily directed to develop national human and institutional capacities and systems in a manner that is consistent with Royal Government's capacity development strategies and policies and the National Public Administration Reform (2009-2013). The Guideline on Technical Cooperation will be implemented and used to manage these resources at sectoral level as well as to guide support for implementing the core reform programmes of the Royal Government.

Increased use of programme-based approaches

394. The Royal Government recognises the need to address the challenge posed by a fragmented environment of aid delivery and limited use of the government systems and procedures in implementing development cooperation activities. The Royal Government encourages the use of programme-based approaches to effectively exercise ownership and leadership over the implementation of national policy priorities supported by development partners, promote stronger partnership and ensure development results and accountability. In using programme-based approaches, the Royal Government will ensure that they support comprehensive planning and budgeting, alignment with national priorities, coordinated capacity development to strengthen national systems and human resources, minimise the adverse affect of fragmented and diverse funding sources, strengthened monitoring and evaluation systems, and provide a mechanism for enhanced mutual accountability of concerned national and external development stakeholders.

Investing in partnerships

395. The Royal Government considers partnerships with all development partners an important policy priority critical for the successful implementation of the Rectangular Strategy Phase II, and is committed to an inclusive, robust and results-focused dialogue. In so doing, the Royal Government will ensure that partnerships with all development partners are founded on national ownership and leadership, mutual respect and accountability that aim at supporting the Royal Government in achieving its national development goals. Further investments will be made to strengthen the partnership mechanisms, including working with all development partners to ensure that appropriate resources and competencies are in place to make effective use of these opportunities to review progress, identify challenges and respond in a partnership-based and results-focused manner.

3. ENHANCEMENT OF THE AGRICULTURAL SECTOR

396. Cambodia's economic growth is narrowly based in which agriculture sector plays an important role. It is the main source of employment and the core of the rural economy. Enhancement of the agriculture sector is essential: (i) to enlarge the base of, and help sustain, economic growth; and (ii) to accelerate poverty reduction. To this end, the Royal Government's policies main goal is to promote agriculture productivity and diversification as well as land, fisheries and forestry reforms by addressing in package issues of agriculture technology, rural infrastructure such as roads, irrigation system and electricity and credits, markets and processing-technology, especially for exports. This requires institutional mechanisms and highly effective coordination for sector-wide progress and qualitative changes.

397. The Enhancement of the Agriculture Sector Rectangle consists of four elements: (i) improving agriculture productivity and diversification; (ii) land reform and clearing of mines; (iii) fisheries reform; and (iv) forestry reform.

I. IMPROVING AGRICULTURAL PRODUCTIVITY AND DIVERSIFICATION

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

398. The value-added of agriculture increased on an average by 7.2 percent per annum between 2003-2007, compared to 1.6 percent during 1998-2002 and 4.9 percent during 1993-1997. Cambodia has achieved 2.5 tons per hectare of rice yield during the period 2004-2008, the highest yield in Cambodian history, due to more attention to researches on and extension of agricultural technologies aiming at enhancing farmers' know-how in cropping practices; increased investments in irrigation network, improvement in water management, increase in credit made available by commercial banks and microfinance institutions, and increasing use of better cultivation practices. Agricultural intensification has gradually taken roots. Moreover, the increase in prices of rice, maize, soybean, cassava and rubber provides further incentives to the implementation of agricultural diversification policy.

399. The Royal Government of the Fourth Legislature will continue to place priority on increasing agricultural productivity and diversification as well as promoting agro-industries. The Royal Government will continue to pay further attention to increased production by shifting from extension of cultivated area to intensive farming on the existing land. This is to increase production, employment, and rural income, and ensure food security as well as to increase export of agricultural products, especially finished goods, in particular rice. This will be achieved through an integrated approach including increased proper use of improved agricultural inputs, agricultural extension, research and development, construction and maintenance of the rural infrastructure, especially irrigation network, expansion of rural credit and microfinance, agricultural market development, organisation of farmer communities and better management of agricultural land. To this end, the Royal Government will make further efforts to expand the system of technical and agricultural extension services by rolling them out to the district level and creating linkages with a community level volunteer network as well as with the agricultural services being provided within the framework of various development projects. The Royal Government will foster partnership between small land holders and large-scale agricultural farms or corporations, and between economic and social land concessionaires, especially those involved in agro-industries such as rubber plantation in accordance with the Strategic Plan for the Development of Rubber, Cashew, and Sugarcane. The Royal Government will encourage multi-purpose farms in order to increase productivity in animal husbandry and multi-crops farming through integrated farming.

400. Moreover, the Royal Government will create an enabling environment to attract private investors, domestic and foreign, and welcomes the contribution from NGOs to ensure the transfer of know-how and new technology to farmers in regard to crop farming and animal rearing. It will further strive toward linking farmers to the regional and global agricultural markets by creating necessary institutional mechanism and through efforts to make the quality of agricultural products conform to international standards.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

401. To implement RGC's priority policies for the Fourth Legislature, the Ministry of Agriculture, Fisheries and Forestry (MAFF) will continue its work on updating the Agriculture Sector Strategy and seeking support to implement the strategy through a sector-wide programme. In terms of specific actions, it will:

- Improve soil fertility, conduct soil classification for crop zoning, and formulate land use plan;
- Implement the National Action Programme (NAP) to combat land degradation and desertification in Cambodia;
- Strengthen research on and development of crop seeds and crop production technologies;
- Conduct mainstreaming the use of high-quality and high-yielding crop varieties/ seeds;
- Promote crop intensification and diversification;
- Improve knowledge on crop protection;
- Improve quality of produces;
- Strengthen inspection capacity and services for quality and safety of agricultural products;
- Strengthen and expand agricultural extension structure and system through monitoring and evaluation on effectiveness of the agricultural extension works;
- Enhance the capacity of agricultural extension officers and village-based agricultural extension workers through education and training on agricultural extension methodologies;
- Foster the strengthening and development of Farmer Organisations and Agricultural Communities.
- Develop and strengthen agricultural management systems and norms for the technological application in order to contribute to the formulation of local development plans;
- Strengthen professional skills and talents of concerned agricultural officers at all levels;
- Improve structure, roles and responsibilities of the Ministry in order to ensure sustainable agricultural extension;
- Strengthen the effectiveness of the dissemination of agricultural information and technologies through public mass media;
- Increase food crop production and farmer families' income through the implementation of agricultural extension techniques in rural areas;
- Promote the dissemination of information on requirements and conditions of both domestic and external markets under the framework of global trading regime to all concerned stakeholders;
- Strengthen research and development on agricultural machinery techniques and agricultural tools;
- Expand the development and application of agricultural machineries and tools;
- Improve post-harvest preservation technologies;
- Strengthen and expand physical infrastructures necessary for agricultural research, development and technology transfer;

- Further implement the National Action Programme (NAP) in relation to the mainstreaming and raising of awareness of gender issues in agriculture sector;
- Promote effective enforcement of related legal and regulatory frameworks;
- Improve the attribute of rice varieties that have been released and are widely used so that they are able to be resistant to drought, flood, and insect pests of;
- Improve yield and quality of crops including rice crop, cereal crops, fruit trees, tuber crops, fibre crops, vegetable crops and ornamental crops, etc.;
- Strengthen capacity of laboratories for soil, water, insect pest and disease analysis as well as tissue culture;
- Collect, preserve and use germ-plasma of different crops;
- Develop sustainable land preparation techniques for flood-recession rice;
- Develop agricultural tools for seeding, weeding, and tools for harvesting peanut grains;
- Develop storage and packaging facilities for agricultural products;
- Develop technology package for farming systems to increase rice yield through the application of CARDI-released technologies by farmers in the resource-poor and vulnerable regions as well as promote and improve the model-farming system;
- Examine the long-term trends of soil fertility for rice production using organic fertilisers in the rain-fed lowland sandy soils;
- Manage, maintain and develop laboratories for soil, plants and water analysis;
- Examine the seasonal changes in water quality that affects crop production.
- Increase soil productivity in lowland areas for rice production with economic and environmental sustainability;
- Diversify lowland cropping with legumes after the harvest of wet-season rice;
- Increase soil productivity in upland areas for upland crop production with economic and environmental sustainability;
- Collect insect pests and diseases adversely affecting vegetables and cereal crops and preserve them at laboratories in institutes and provinces;
- Carry out researches to develop technology for increasing mushroom culture and production;
- Ensure that the organic and inorganic pesticides that are used meet appropriate standards and are effective in enhancing rice and vegetable production;
- Encourage training and agricultural technology transfer through training courses, workshops, conferences, publication and website;
- Develop legal and regulatory framework and human resource development;
- Reduce animal morbidity and mortality rates;
- Improving public health particularly in relation to zoonotic diseases and food safety;
- Promote animal feed production as well as improve the quality animal breeding stocks;
- Promote the use of animal manures for bio-gas production;
- Enhance and strengthen research and extension programmes on livestock production and veterinary activities.
- Improve credit services for livestock production;
- Promote the investment in livestock production and veterinary activities and foster the markets for animals and animal-originated products;
- Promote the development of and investment in rubbers (household-/private-based) and develop the rubber information system;
- Improve and strengthen the legal and regulatory framework and good governance in rubber sector.

402. In order to promote and growth agricultural production in 2009-2013, the Ministry of Agriculture, Fisheries and Forestry (MAFF) has drafted the laws and regulations as follows:

- Law on Agricultural Insecticides and Agricultural Materials;
- Law on Agricultural Communities;
- Law on Agricultural Management and Transfer of Agricultural Technology;
- Law on Animal Production and Animal Health;
- Law on Rubber;
- Law on Plant Protection;
- Law on Agricultural Product Quality and Safety;
- Law on Agricultural Land Management;
- Sub-Degree on Contractual Agricultural Production;
- Sub-Degree on Agricultural Machinery Management and Agricultural Tools;
- Sub-Degree on Establishment of National Forest Development Fund and Organisation and Functioning of National Forest Development Committee;
- Sub-Degree on Certificate of Agricultural Product Quality and Safety;
- Sub-Degree on Procedures on the Establishment or Dissolving of Controlled Fishing Areas;
- Sub-Degree on Boundaries of Fishing Areas;
- Sub-decree on the Legal Procedures on Investments, Public Bidding, Contractual Leasing, and Payment of Fishing Fees;
- Sub-Degree on Uniform, Sign and Ranks of Forestry Administration Officers; and
- National Policy on Rubber.

403. The key monitoring indicators of progress in the implementation of MAFF programmes are presented in Table 15.

TABLE 15: KEY INDICATORS FOR AGRICULTURE, FISHERIES, AND FORESTRY

KEY INDICATORS	Unit	2008 Actual	2009 Estimated	2010 Projected	2011 Projected	2012 Projected	2013 Projected
Land under crops (cash and industrial crops)	000 Ha	596	645	774	930	1000	1000
Paddy: cultivated area	million Ha	2.61	2.63	2.65	2.65	2.65	2.65
Yield per hectare	tons	2.74	2.77	2.80	2.83	2.87	3.00
Rice Production	million tons	7.17	7.28	7.42	7.50	7.60	7.95
Irrigated land area	000 Ha	1.120	1.145	1.170	1.195	1.220	1.245
Reduction of animal morbidity and mortality rates	%	6.0	5.5	5.0	4.5	4.0	3.5
Production of cattle and buffaloes	Million heads	4.20	4.29	4.32	4.38	4.44	4.50
Cultivated area of rubber	000 Ha	111.4	128.4	143.4	158.4	173.4	188.4
Yield per hectare	tons	0.95	1.10	1.10	1.15	1.20	1.30
Dried rubber production	000 tons	26.6	38.5	49.5	63.3	78.0	97.5
Fishing Lots -Released to Fishery Community	Sq. Kms %	415 56.4	415 56.4	415 56.4	415 56.4	415 56.4	415 56.4
Fish: Catch (from all sources)	tons	471	515	617	668	726	788
Forest cover -- % of land area	%	59.00	57.59	57.99	58.39	58.79	59.19
Reforested (cumulative total from 1985)	000 Ha	10.81	18.92	73	73	73	73
Fuel Wood Dependency -- % of households	% of households	73	67	61	59	56	54
Forest Boundary Demarcation	km	321	228	413	500	500	500
Forestry Community	No.	124	210	300	350	400	450

II. Land Reform and Clearing of Mines

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

404. The Royal Government's land reform programme is focused on measures to strengthen land management, land distribution and land use, to ensure the security of land ownership, to eradicate illegal land holding, and to prevent concentration of unused land in few hands. Land reform is also crucial for the increase and allocation of agricultural land within the framework of granting social land concessions to farmers in order to enhance agricultural productivity and diversification. Land registration has achieved satisfactory progress by completing systematic registration in 175 communes/sangkats in 11 provinces and municipalities. More than one million land plots have been issued.

405. During the Fourth Legislature, the Royal Government will continue implementing land reforms within the framework of the Land Law and the existing land policy by developing additional legal and regulatory framework such as the Law on Expropriation, the Law on Pre-emption and Land Development, the Law on Construction and Urbanisation and the National Construction Standards.

406. The Royal Government will review and take necessary measures to increase the efficiency in the management and utilisation of state-owned unused land and take legal actions with regard to illegal holding of state-owned land by private individuals. The Royal Government will accelerate the completion of the inventory of the state-owned immoveable assets. It will further speed up the systematic land registration by establishing a Single Window to ensure transparency. It will accord priority to the land conflict-free areas and areas inhabited by indigenous communities in order to reduce land conflict, ensure security of land ownership and eliminate illegal land holding. The Royal Government will continue to resolve land conflicts by using legal mechanisms to ensure justice coupled with the out-of-court conflict settlement mechanism. The Royal Government attaches priority to granting land ownership rights to poor households and vulnerable groups for housing, farming and small businesses.

407. To ensure land use efficiency, the Royal Government will speed up the preparation of Land Use Map to enable orderly allocation of land for agriculture, industry, tourism, rural, urban, residential and reserved areas in order to prevent improper land use and land conversion. The Royal Government will review and regularly monitor the economic land concessions to ensure that they conform to the agreed upon priorities and to make them active as well as to avoid unproductive holding of land. The RGC continue to implement tax exemptions policy on agricultural land for farmers who till the land for family-based farming.

408. The RGC has adopted policies on the Development of the Indigenous People and the Registration and Use of the Indigenous People's Community Land in the Kingdom of Cambodia. The objectives are (1) to insure effective administration of state land and the conservation of state public properties, including forest land, natural resources and environment which are under the management of various state entities, (2) to expand and strengthen national economic base through promoting private sector investment in agro industry (e.g. rubber plantation), minerals and others, and (3) to mitigate risks of conflict of interest between the indigenous people and the appropriation of economic land concession in order to protect the best interest of the country and with participatory approach. In order to fully implement these policies, the Ministry of Interior, in collaboration with relevant ministries and institutions at all levels and based on requirements of all sub-national administrations, shall devise and adopt legal documents required to properly register selected indigenous community as legal entity. Currently, the RGC is conducting the identification of indigenous people areas and is conducting the formation of indigenous people's community through a participatory approach. As a result, the RGC has so far completed the registration of four (4) indigenous communities. The work plan is to continue more registration of selected indigenous people's communities identified in the country.

409. Progress in mine clearance is illustrated by a sharp drop in mine and ERW-related casualties, from 800 cases in 2003 to 243 cases in 2009. It also resulted in the expansion of road network, agricultural land and the accessibility to all corners of the country. During the fourth legislature, the clearance of mines and ERW will remain government priority, especially in remote areas, areas with landless farmers and areas with high potential for agricultural and infrastructure development. Moreover, the clearance of mines and ERW should be linked to the principles of equitable distribution of cleared land to landless farmers.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

410. To implement Royal Government's priority policies for the Fourth Legislature, the Ministry of Land Management, Urbanisation, and Construction (MLMUC) will take actions to:

- Organise the implementation of the land reform programme through a sector-wide approach (land administration, land management, and land distribution) with a well-defined mechanism for the monitoring, evaluation, and mobilising DPs' support in order to foster and direct the implementation of the existing policy, legal and regulatory framework to meet the land reform objectives as stipulated in the RGC's Declaration on Land Policy.
- Further foster a conspicuous land registration in order to confer property rights and other rights for all immobile properties (state and private), transfer tenure rights for those properties, as well as to prevent and resolve land disputes, aiming at strengthening safety in land tenure and ensuring the effectiveness of and confidence in land market whilst further develop a policy, legal and regulatory framework to support the performance of all concerned institutions.
- Expedite land management planning at all levels and state land mapping for all cities/districts/khans in accordance with the transparent, participatory, consensual principle and by respecting the hierarchy, order, and the transparent, equitable, sustainable and effective procedures in planning process, as well as prevent the disputes in land use by regulating land development, alteration of land use form, land plot revision, and construction.
- Provide technical support under the framework of National-Level Social Land Concession Committee in order to foster the implementation of the distribution and use of state land in a transparent and equitable manner and based on types and natural favourable conditions of lands aiming at (1) serving public and private interests, (2) ensuring social stability, food security, investment facilitation, (3) responding to public interest, national defence, and citizens' needs for lands particularly poor citizens, vulnerable people, veterans and their families, poor families headed by women, landless and homeless families, indigenous people's communities, through (1) the implementation of Social Land Concession Programme, Sub-decree on Social Land Concession, Sub-decree on State Land Management, and Circular on Illegal Occupancy of State Lands, and (2) fostering the registration of collective lands of indigenous people's communities in the provinces where there are indigenous people's communities that have been already established officially.
- Collaborate with the institutions involved in providing social land concession in promoting partnership between smallholder farmers and owners of crop plantation and other agricultural production corporation and between economic land concession and social land concession aiming at encouraging poor families in agricultural production and in job and market creation for people living in those localities.

411. In terms of specific activities, the Ministry of Land Management and Construction will:

- Further develop the policy and legal and regulatory framework pertaining to the enforcement of Land Law and other related legislation with transparency and participation of governmental and non-governmental stakeholders and by ensuring that the rights and interest of woman and disabled are protected in an equitable and fair manner in order to support the strengthening of land administration, land management and construction, and land distribution that constitute the three sub-sectors of the land reform programme of the RGC. The priorities actions include:
  - ➢ Developing a Comprehensive Land Policy Paper (White paper) based on the current Interim Paper of Strategic Framework for Land Policy.
  - ➢ Further develop and put in place the policy and legal framework including Land Management Policy; National Policy on Housing; policy and legal framework for land price valuation; Law on Construction and Urbanisation; Law on Measurement and Mapping; Law on Pre-emption, Amended Law on Land Law to harmonise with Civil Procedure Code and Civil Code; Construction Code; National Construction Standards; Circular on Handling the Temporary Constructions on Illegally Occupied Lands in Urban Areas; Guiding Principles related to the Instituting of a Single Window for cadastral service delivery, land plot combination and partition, land price and land market valuation, and for the management of land development in rural and urban areas for the sake of agricultural production, construction, and appropriate limitation of the building height in urban areas particularly in Phnom Penh; and so on.
  - ➢ Provide technical support in the development legal and procedural framework for the collection of annual taxes on immobile assets, houses, and lands that are not the agricultural lands to be used for family-crop farming.
- Expedite the formulation of regulations and technical norms for the staidly-growing construction sector especially for the high-rise building construction using modern technologies as well as for the response to the regional and international community requirements and the requirements for creating convenient conditions for disabled by equipping the MLMUC technical staff with appropriate means for researches on technological progress and for effective technical management and control.
- Enhance effectiveness of the implementation of the Sub-decree on State Land Management in the Capital City and Provinces and stepwise develop a state immobile assets (lands and buildings) in an integrated data system in order to strengthen the administrations at all level in the area of state land management, use, and distribution, in particular the decentralised and de-concentrated administrations so that they can proceed in line with the actual land potentialities and in a transparent, accountable, equitable, sustainable, and efficient manner.
- Expedite the registration of state land (public state land and private state land) and private land (individual private land and co-owned building) through the procedures being in force (systematic and sporadic) in a transparent and efficient manner and with the participation of all concerned governmental and non-governmental parties particularly female family heads. This land registration will give the priority to the areas with economic potential and the collective lands of officially recognised indigenous people's communities. Out of a total of 6-7 private land plots to be registered, for each province, the annual targets of the registration for 2010 and 2013 will be 32 percent and 38 respectively and the annual target of land registration for indigenous people's communities will be 2/5 of the land plots of all officially recognised indigenous people's communities.

- Collaborate with the MOI and MRD in examining temporary protective measures for the indigenous people's community lands officially recognised by MOI while waiting for the official registration of lands as collective property of the communities.
- Examine the establishment of a publicly-accessible Land Information System (LIS) as the basis for the development of a national geographic database and for other uses for legalised purposes.
- Collaborate with the MAFF and other concerned ministries and agencies in drafting a Law on Agricultural Lands, establishing a geological information system, and classifying land categories based on its natural characteristics in a unified manner throughout the country.
- Further set up the geodesy and altitude networks throughout the country and establish permanent GPS station.
- Expedite outside-court land dispute resolution trough Cadastral Commission at all levels (national, capital city, provincial, city, district, khan) by (1) delegating the decision-making function to the Capital City and provincial administrations; (2) establishing mobile land dispute teams at the districts with a huge backlog; (3) strengthening the dispute-reconciling capacity of the disputing-party assistants; and (4) closely collaborate with National Authority for Land Dispute Resolution as regards multi-party disputes.
- Develop a land management planning system including a master plan or national, regional and provincial land management plans and sub-national land use plans (commune/sangkat and city/district/khan) with the participation of all concerned sectors and parties including civil society organisations and other stakeholders in particular female family heads and disabled people (if any) in order to support the decentralisation and deconcentration of land management, land development planning, well-defined identification of land use areas, particularly the areas with economic potential, viz. Phnom Penh, Kampong Cham province, Battambang province, and the provinces along coastal areas, as well as the preparation of a National Strategic Plan for Integration of Coastal Areas.
- Based on the availability of national budget, the MLMUC will distribute lands for social purposes to 10,000 landless poor families by 2013 pursuant to RGC's Circular on Social Land Concession Distribution Plan. If there are contributions from DPs, this target can be scaled up according to actual planned activities and fund availability and agreement with funding DPs. Under the framework of National Committee for Social Land Concession, the MLMUC has also promoted the implementation of RGC policies on the distribution of social land concessions to retired veterans and their families pursuant to the annual targeted number and actual action plans set out by the Government in order to contribute to RGC's efforts in addressing social issues and national defence.
- Collaborate with the MEF in drafting a Law on the transparent and accountable Management of State Properties.
- Strengthen the internal audit and the MLMUC's inspection team with an explicit work plan for the monitoring of the implementation of related plans and guidelines issued by the Royal Government.

412. **Clearing of Mines**: Although significant progress has been made in clearing mines and ERW's, large land areas remain presumably contaminated with landmines and explosive remnants of war (ERW), which constitute a serious impediment to socio-economic development and claim lives and limbs. Cambodia that had become a signatory of the Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-

Personnel Mines and on their Destruction since 1999 has been fully complying with this Convention for 10 years (up to the end of 2009). Nevertheless, the targets set are still to be reached as the magnitude of landmine clearance is greater than the country's capacity. According to the Article 5 of this Convention, Cambodia has requested an extension of the period of time for landmine clearance, from 2010 to 2019 in order to clear the remaining affected land areas of around 470 square kilometres, which approximately requires 330 millions US dollars. In close collaboration with concerned institutions, the Cambodian Mine Action and Victim Assistance Authority (CMAA) has been formulating a National Mine Action Strategy in order to support the landmines/ERW clearance activities.

413. Sustained financial support from the government and DPs will continue to be required to achieve the mine action objectives of the NSDP, and increased support will be needed to carry out the execution of the Convention obligation within the next 10 years.

III. FISHERIES REFORM

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

414. Fish, a natural renewable resource, is very crucial to the livelihoods of Cambodian people in terms of food, income, and safety net. The Royal Government has distributed fishing lots to the people, and has established 469 fishing communities, both marine and fresh water. The objectives of the Royal Government are to maintain sustainability and to ensure regeneration of natural resources including preservation of fish resources in order to contribute to economic development, as well as to ensure the livelihoods of fishing communities.

415. The Royal Government of the Fourth Legislature will continue to attach priority to helping and encouraging fishing communities to participate in the preparation of plans and the management of natural resources by providing guidance and technical training in order to ensure sustainable management of fishery resources based on technical standards. To this end, the Royal Government will ensure the proper demarcation of the fishing lots.

416. In order to ensure that the price of the fish reflects true economic value, the Royal Government will establish an effective fish market mechanism as fish is either income or expense for the poor. This market mechanism will include making the bidding process for the fishing lots more transparent, and will increase efficiency in the management of fishing lots while increasing the state revenue.

417. The Royal Government will further strengthen national resource conservation, especially promoting the linkage of conservation to eco-tourism. The Royal Government will continue to take serious action against illegal encroachment of flooded forests, use of illegal fishing gears, and all anarchic activities preventing the conservation efforts, by encouraging participation from relevant local and competent authorities.

418. The promotion of aquaculture is necessary to preserve fish resources for which the Royal Government will provide a package of assistance to fish farmers, which will include technology, seed, credit and market. The improvement in law enforcement through the existing mechanism continues to be the priority of the Royal Government in preservation of fisheries resources.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

419. To implement RGC's priority policies for the Fourth Legislature, the Fisheries Administration will focus its efforts to strengthen the management, conservation, and development of sustainable fisheries resources to contribute to ensuring people's food security and to contribute to socio-economic development in order to enhance people's livelihoods and the nation's prosperity. The Fisheries Administration has set the following seven key goals that will guide its work during the Fourth Legislature:

- The contribution of the fishery to national prosperity is high and sustained.
- The livelihoods of people in the sector are improving and above the national average.
- The fisheries domain and associated resources are in a healthy and resilient condition and sustain ably managed.
- Fish is a plentiful, healthy and valuable source of food.
- Fishing businesses are profitable, sustainable and responsible.
- The fisheries domain is managed, developed and conserved in close cooperation with neighbouring countries.
- The policy, legislative and support environment for the sector is sufficient, appropriate and enabling.

420. It will take appropriate actions to:

- Ensure effective management and utilisation of fisheries resources in a sustainable manner in order to enhance food security and food safety and to contribute to poverty alleviation.
- Encourage the establishment and improvement of community fisheries and Community Fish Refuges in inland and coastal areas in order to enhance the management of sustainable fisheries resources by empowering local communities.
- Encourage the development of different kinds and scales of aquaculture, both inland and coastal to be a broad national movement, by implementing the 'Regional Code of Conduct for Responsible Aquaculture.'
- Develop fish processing and packaging by encouraging large-scale investments and improving the fisheries infrastructure to increase competitiveness and market access.
- Enact and disseminate of law and regulations for enforcement and cracking down on all illegal fishing activities and preserving the inundate forest.
- Increase awareness of people in fishing communities and general fishermen to the importance of conservation of fisheries resources and ensuring maximum participation from local communities with respect to fisheries management and conservation.
- Protect the important natural habitats and biodiversity by establishing Community Fish Refuges and releasing fish in fishing lots and major important water bodies in every commune all over the country.
- Promote human resource development within the fisheries sector to ensure quality service within fisheries in order to improve socioeconomic development.
- Encourage and promote fisheries research programmes.
- Giving priority to using fisheries revenue through special financial procedures in order to achieve fisheries reforms, research conservation, development and surveillance.
- Ensure the availability of fish to meet the requirement of per capita fish consumption of 52.4 kg/year.

IV. FORESTRY REFORM

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

421. The Royal Government's forestry policy is to ensure sustainable forestry management and the use of forests to improve the livelihoods of people living in rural areas and to contribute to economic growth. Besides banning logging for the present, the Royal Government has established protected and biodiversity conservation forest areas, undertaken reforestation, formed forestry communities, taken up proper boundary demarcation and strict measures to prevent, reduce and eradicate illegal encroachments and occupation of forest land by private individuals.

422. The Royal Government considers forest communities to be an important element in forest management. Accordingly, the Royal Government of the Fourth legislature will continue to monitor and evaluate the effectiveness and efficiency of this programme in terms of the improvement of livelihoods of the rural people, the sustainability of forest resources, and the expansion of forest communities. Moreover, the Royal Government encourages the private sector to establish commercial forest plantations in degraded forest land based on agreed technical standards.

423. The Royal Government will continue to monitor forest concessions to ensure that they comply with international standards by seeking external technical and financial assistance and by active and appropriate participation of civil society in monitoring. The Royal Government will continue to strictly enforce the Law on Forestry and take serious measures against forestry crimes, and will continue to educate people to be aware of obligations to protect forests and stop illegal forest encroachments.

424. Since forest is crucial for the livelihoods of the people, the Royal Government will enhance management efficiency of the reserved forests and ensure their appropriate protection and development, including eco-tourism, for employment generation and additional income for the people. Moreover, attention will be given to the management of the protected areas. The Royal Government will mobilise resources, support, and financing to participate in global efforts to address challenges of climate change.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

425. To implement the RGC's priority policies for the Fourth Legislature, the Forestry Administration will take actions to:

- Continue to monitor and evaluate the effectiveness and efficiency of this programme in terms of the improvement of livelihoods of the rural people, the sustainability of forest resources, and the expansion of forest communities.
- Encourages the private sector to establish commercial forest plantations in degraded forest land based on agreed technical standards.
- Continue to monitor forest concessions to ensure that they comply with international standards by seeking external technical and financial assistance and through active and appropriate participation of civil society in monitoring.
- Continue to strictly enforce the Law on Forestry and take serious measures against forestry crimes, and will continue educate people to be aware of obligations to protect forests and stop illegal forest encroachments.
- Enhance management efficiency of the reserved forests and ensure their appropriate protection and development, including eco-tourism, for employment generation and additional income for the people. Moreover, attention will be given to the management

of the protected areas. The Royal Government will mobilise resources, support, and financing to participate in global efforts to address challenges of climate change in particular through mechanisms to reduce gas emission caused by forest degradation.

- Further strengthen capacity development, researches, and sustainable forestry sector development.

ENVIRONMENTAL PROTECTION AND CONSERVATION AND CLIMATE CHANGE

426. To implement RGC's priority policies for the Fourth Legislature, the Ministry of Environment (MOE) will:

- Ensure sustainable use of natural resources and implement measures that require the Environmental Impact Assessments of the proposed development projects before their implementation are licensed.
- Ensure that ecology system and water environment will not be polluted.
- Prevent and reduce environmental pollution.
- Strengthen NPA management of in order to eliminate anarchy in those areas, eliminate illegal exploitation of natural resources, and control land clearing for use and illegal cutting down of the forests.
- Ensuring the compliance with and enforcement of the Law on Environment.
- Seek for financial resources and support for dealing with climate change issues, both the adaptation measures and reduction measures for green-house gas emission.

427. The MOE will *prepare legislation and documentary* by:

- Preparing draft law on Genetic Access Benefit Sharing and Traditional Knowledge.
- Preparing law on Water Pollution Control.
- Preparing law on Management of Solid Waste and Hazardous Waste.
- Preparing law on Management of Air Pollution and Noise and Vibration Disturbance.
- Preparing draft law on Chemical Subsistence Management.
- Reviewing and amending law on Environmental Protection and Natural Resource Management.
- Preparing sub-decree on the Implementation of Law on Bio-Safety.
- Preparing sub-decree on NPA Funds.
- Preparing sub-decree on Demarcation of the Controlled Areas in PAs.
- Preparing sub-decree on Demarcation of PAs.
- Preparing sub-decree on Land Allocation to Local Communities and Indigenous People for Productivity Improvement.
- Preparing sub-decree on Demarcation of Phnom Koulen National Park.
- Preparing sub-decree on Demarcation of Marine National Park.
- Preparing sub-decree on Transformation of PAs.
- Preparing sub-decree on Establishing of PAs at Capital City/Provincial Levels.
- Further drafting guidelines on formulation of environmental impact assessment report by sector.
- Developing a National Policy on Solid Waste and Garbage Management to serve as road map for the concomitant implementation countrywide.
- Preparing guidelines on environmentally sustainable management of liquid waste.

- Preparing guidelines to promote the implementation of 3R (Reduce, Re-use, Recycle) through the application at some pilot areas.
- Preparing guidelines on management of air pollution and noise disturbance.
- Arranging activities for the hazardous waste management.
- Mainstreaming the action plan for sustainable management of chemical substances into national development process.
- Preparing guidelines on preparation of action plan for the management of each PA.
- Preparing guidelines on distinction of controlled areas in PAs.

428. In the area of *environmental impact assessment,* the MOE will, in collaboration with concerned ministries and agencies, ensure sustainable use of natural resources and socio-economic development by conducting environmental impact assessments prior to the implementation of development projects by:

- Strengthening technical capacity of technical staff at all levels on environmental impact assessment.
- Preparing and amending legal and policy framework related to environmental impact assessment.
- Strengthening the monitoring of the implementation of environmental management plan, which is presented in environmental impact assessment report, and, the implementation of environmental protection agreements of project owners in their development activities.

429. In the area of *environmental pollution control*, the MOE will:

- Prevent the pollution of environment, ecosystem and water.
- Control and reduce environmental pollution and assess the quality of environment.
- Control and reduce water pollution.
- Implement the environmentally-friendly management of solid waste and other hazardous wastes.
- Control and reduce air pollution and noise and vibration disturbance.
- Promote the implementation of 3R in order to reduce waste and to recycle for reuse or export.
- Examine the inclusion of environmentally- and health-harmful air substances in the air quality control effort.
- Strengthen laboratory capacity and quality.
- Strengthen the capacity of technical staff on environmental pollution control as well as enhance public awareness of the environmental protection.

430. In the area of management of natural resources and climate change, the MOE will:

- Strengthen natural resources management.
- Produce maps, install boundary poles, demarcate the boundary of controlled areas, and carry out data management in PAs.
- Establish National Flora Park and National Marine Park.
- Demarcate potential areas for enhancing livelihood of the communities living in PAs.
- Strengthen the management of PAs communities.
- Strengthen the management and conservation of wetlands, biosphere, and coastal zones.
- Continue to organise Wetland Day.

- Focus on the following priorities to in order to respond to climate change:
  - Strengthen the capacity of the Secretariat of National Committee for Climate Change Management.
  - Promote and coordinate the mainstreaming of climate change in concerned sectors.
  - Continue preparing a Second National Report under the United Nations Convention on Climate Change.
  - Prepare a National Strategy and Action Plan for Climate Change.
  - Promote the establishing of a national fund for climate change.
  - Promote the implementation and update the National Action Programme on climate change adaptation.
  - Further identify and foster the implementation of clean development mechanism and green-house gas reduction projects.
  - Educate and inform the public on climate change.
  - Mobilise resources and support to deal with climate change problems.
  - Decentralise the preparation of inventory of green house gases and set up a database management system.

431. To provide *environmental education and environmental information*, the MOE will:

- Facilitate and collaborate with concerned ministries and agencies in environmental education activities for sustainable development.
- Strengthen the efforts in human resource development in the area of environmental education for sustainable development
- Carry out the environmental awareness enhancing programmes and the exchange of up-to-date information in order to adapt to climate change.
- Promote the education and information dissemination on the danger of the use hazardous substances and its residuals in all steps including production, imports and exports, storage, transport, distribution, consumption, and disposal.

DISASTER MANAGEMENT

432. In the Fourth Legislature of the National Assembly, the Royal Government of Cambodia will focus on implementing the “National Action Plan and Strategy on Disaster Risk Reduction 2008-2013” through strengthening a mechanism of effective participation of all concerned parties in the government, development partners, private sectors and civil society organisations. In order to achieve the strategic goals of disaster management, the National Committee for Disaster Management will carry out the priority programmes as follows:

- Conduct reform of Disaster Management System and Mechanism in order to meet the needs at all levels;
- Promote the establishing of a disaster management working group (DMWG) at ministries/agencies where it is to be set up and the restructuring of the DMWGs at ministries/agencies where they have already been set up, based on the Sub-decree on the Organisation and Functioning of the National Committee for Disaster Management that was approved in April 2002;
- Formulate legal and regulatory framework, Standard Operation Procedure (SOP), and policy guidelines for disaster management; and
- Formulate and implement 5-year strategic plan an annual action plan to promote the mainstreaming and integration of Disaster Risk Reduction (DRR) and Disaster Response Preparedness (DRP) into the development of social and economic sectors and the recovery/rehabilitation/reconstruction.

433. The Royal Government will strengthen the role of the National Committee for Disaster Management in coordinating and implementing "National Action Plan and Strategy on Disaster Risk Reduction 2008-2013" which includes six major components as follows:

- Ensure disaster risk reduction in preparedness for emergency response at both the national and grassroots levels,
- Strengthen the management of disaster risks and preparedness for emergency response at sub-national and community levels,
- Identify, assess and monitor disaster risks and enhance early warning systems
- Use knowledge, recent findings and education to build a culture of safety and resilience at all levels
- Mainstream reduction risk in policies and programmes of concerned ministries and institutions,
- Strengthen preparedness for effective response to disasters at every level.

434. In the framework of regional cooperation, the National Committee for Disaster Management shall implement the cooperation of the ASEAN funds for disaster management as of January 2010.

RURAL DEVELOPMENT

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

435. The RGC for the fourth legislature of the National Assembly continue to attach high priority to alleviating poverty in a quick possible manner. Rural Development is central to poverty reduction since 85 percent of poor population live in rural areas. The RGC will further foster the implementation of integrated rural development programmes focusing on the factors that have positive impact on rural poor people, viz. institutional capacity strengthening and human resource development, implementation of the Integrated Rural Accessibility Planning (IRAP), rural road construction, rural water supply, primary health care and rural sanitation, community development, and development of rural economy, in order to enhance living conditions of Cambodian population in particular rural people.

436. To achieve the rural development goals, the RGC will further focus on:

- Institutional capacity strengthening by means of further consolidating and developing concerned institutions at national level through the development of adequate physical facilities and legal and regulatory framework as well as concerned institutions at sub-national level through strengthening Provincial/Capital-City Rural Development Departments and District/Khan Rural Development Offices.
- Human resource development through continued provision of trainings in different skills and enhancing the awareness on gender issues in development process for MRD officials and general citizens including indigenous people.
- Further implementation of IRAP that constitutes an important strategic framework for better identification of priorities and for preparation of public investment programmes on rural services and infrastructure.
- Provision of rural transport infrastructure in order to improve rural people's accessibility to services and facilitate the transport of rural products to markets, in particular stepwise construction high-quality and durable roads.
- Further provision of support to commune/sangkat councils for the implementation of small-scale rural infrastructure projects in their localities.

- Improvement of accessibility to safe-drinking water and sanitation in particular in rural communities residing in water-scarce areas as well as waters to be used in households and for irrigation purposes.
- Promoting "one village one product" in order to encourage the development of high value-added products and attract private sector participation.
- Strengthening and supporting the existing mechanism of Commune/Sangkat Councils in order to lead community-based participatory village development process and foster village development of citizens particularly that of armed-forces families living along western and northern borders of Cambodia in order to transform to former battle fields to the regions with social and economic development in association with territorial defence strategies.
- Annual budget increase of ministries' and agencies' expenditure budgets by 1percent to be spent for development of the areas along CLV and CLT borders.
- Further promoting rural development through an increase of the scope of micro-finance and fostering the effective use of low-interest-rate rural credits.

B. *Planned Actions to Implement the Prioritised Policies*

437. To implement prioritised policies of the RGC for the fourth legislature, the MRD will continue to:

- Attach high priority to institutional capacity strengthening and development for MRD at both national and sub-national levels as well as the promotion of human resource development for MRD's officials and general rural citizens including indigenous people.
- Implement the IRAP by completing ongoing works in the provinces that have been carrying out this mechanism and expanding this work to other provinces.
- Develop an inventory of all types of rural roads and incorporate those roads into the road map of MRD as well as install name and traffic signs.
- Improve road quality by stepwise transforming the laterite-covered roads to concrete-covered ones or asphalted ones to be constructed on solid and stable foundation soil by blending limestone and cement.
- Construct, repair and maintain all types of existing wells; provide ponds; and produce jumbo cement water jars in order to provide safe drinking water and water for household use as well as build small-scale irrigation system.
- Provide education on health and sanitation and construct toilets.
- Establish VDCs within the existing structures and systems of Commune/Sangkat Councils. The MOI and MRD are to collaborate to outline the procedures for the organisation and functioning of the VDC.
- Further carry out activities to raise people's awareness of the benefit of "one village one product".
- Foster the implementation of people's village development projects in particular those of armed-forces families living along western and northern border areas of Cambodia through the construction of road network, small-scale irrigation system, wells, houses, schools, health centres, and markets as well as provide land for agricultural production.
- Establish community development centres at specific places in Capital City/provinces to serve as experimental locations that provide demonstration of agricultural-crop-farming technologies to farmer families in the community so that they can apply the successful experiences for the increase of their household incomes.
- Foster the implementation of food security programmes at farmer families in the village.

- Cluster farmer families to be associations for provision of low-interest-rate credits to be used for the purchase of fertiliser and seeds, cropping activities, animal husbandry or small business setup in order to increase family incomes, as well as provide guidelines on animal banks and rice banks so that they can help one another in the form of roster funds.

TABLE 16: KEY INDICATORS OF MINISTRY OF RURAL DEVELOPMENT

INDICATORS	2008 (Act.)	2009 (Est.)	2010 (Est.)	2011 (Est.)	2012 (Est.)	2013 (Est.)	2015 (CMDGs)
Rehabilitation of Rural Roads – out of total 28,000 kms	24,140	25,658	26,658	27,658	28,658	29,658	32,000
Acess to Improved Drinking Water - % of Rural Population	40.49	41.99	43.49	44.99	46.49	47.69	50.09
Access to Sanitation - % of Rural Population	23.24	24.24	25.00	27.00	29,00	31.00	33.00

4. FURTHER REHABILITATION AND CONSTRUCTION OF THE PHYSICAL INFRASTRUCTURE

438. The four sides or sub-components of this component of the Rectangular Strategy Phase II deal with: (i) further rehabilitation and construction of transport infrastructure; (ii) water resources and irrigation system management; (iii) development of the energy sector; and (iv) the development of information and communication technology (ICT).

I. FURTHER REHABILITATION AND CONSTRUCTION OF TRANSPORT INFRASTRUCTURE

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

439. In the current context of Cambodia, transport network is “a Prime Mover of Economic Growth”. The transport network linking all parts of Cambodia makes it a cohesive economic body, and help to integrate the Cambodian economy into the region and the world. The RGC has so far almost completed the rehabilitation and reconstruction of important national roads. The Royal Government of the Fourth Legislature will continue to give high priority to the rehabilitation and reconstruction of multimodal transport network connecting all parts of the country, and with neighbouring countries. This will enable provision of convenient, stable, safe, economically efficient, lower cost transportation and logistics services network, aiming at trade facilitation, tourism promotion, rural development, regional and global economic integration as well as national defence.

440. The Royal Government will continue to accord high priority to the maintenance of national roads, the reconstruction of provincial and rural roads, the expansion of ports and the rehabilitation of railways, also in order to connect to the rail network of the neighbouring countries within the Greater Mekong Sub-region (GMS) framework. The Royal Government will make every effort to privatise the operations of Royal Cambodian Railway, and will encourage private sector participation in the rehabilitation of infrastructure and in transportation services.

441. The Royal Government will seek increasing private sector participation, through bidding processes, in routine and periodic road maintenance. It will further strengthen the management and technical supervision and audit capacity of the Provincial Departments of Public Works and Transport and the Provincial Departments of Rural Development. The Royal Government will continue to pursue the open sky policy, strengthen flight safety and enhance airport services.

442. The Royal Government will speed up the adoption of the Transport Policy, Law on Roads as well as supporting legal and regulatory framework for efficient management of transport infrastructure. The Royal Government will place emphasis on traffic safety and stricter measures against transportation offences, including overloaded carriers.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

443. The MPWT is responsible for managing the implementation of national policy concerning construction of all public works by: (i) developing legal and regulatory frameworks and cooperate with ministries and agencies to develop the country; (ii) constructing and maintaining transport infrastructure such as roads, bridges, ports, railways, waterways; (iii) formulating regulations for the development of transport infrastructure such as roads, bridges, ports, railways, waterways; (iv) formulating regulations for road, railway and waterway transport and control of road, railway and waterway transport; (v) participating in and coordinating the formulation of laws and regulations pertaining to the construction of transport infrastructure and the transportation, (vi) accomplishing other constructions that are assigned by RGC; (vii) cooperating with the State Secretariat of Civil Aviation concerning all airport construction works; and (viii) promote the participation of women and men in those policies as well as enhance the duties and power on leadership, management and the protection of benefit-gaining rights of women as government officials and citizen in public work and transport sector.

444. The MPWT has organised services deliveries through its following functions/ programmes:

- **The General Department of Public Works** is responsible for the control of the construction, repairing and maintenance of the road, bridge infrastructure. There are five departments in the General Department of Public Works such as Department of Road Infrastructure, Heavy Equipment Centre, Public Work Research Centre, Department of Waterways, and Department of Air Infrastructure.
- **The General Department of Planning and Administration** is responsible for the communication and coordination of the ministry, the management of the affairs concerning the administration, personnel and Human Resource, materials and equipment, finance and accounting, training activities, and the planning. There are five departments in the General Department of Planning and Administration as Department of Planning and Investment, Department of Administration, Department of Personnel and Human Resources, Department of Accounting and Finance, and Department of International Cooperation.
- **The General Department of Transport** is responsible for the management and control of transport by road, by waterway, by sea and formulates regulations to facilitate and ensure traffic safety. There are three departments in the General Department of Transport as Department of Road Transport, Department of Water Transport, and Department of Merchant Marine.

445. To implement the prioritised policies for the Fourth Legislature, the MPWT will carry out the following activities:

A. In the Road Sector, the MPWT will:

- Continue Strengthening Management of Roads Network by:
  - Conducting routine and periodic maintenances.
  - Preventing overload transportation.

  - Formulating policies on development of Public Works and Transport, especially roads.
  - Formulating and updating and adopt strategies and Master Plans for the development of roads.
  - Formulating legal documents and regulations for strengthening road management, viz. Law on Roads, etc.
  - Preparing road numbering system managed by the MPWT.
  - Maintaining and constructing of sewage systems in urban areas located along the national roads.
  - Maintaining and installing road signs, lane markings and kilometre signs.
  - Strengthening the control of the quality and structures of roads and bridges.
  - Preparing a Master Plan for bypass road in Phnom Penh and some provinces and cities.
- Continue the Construction of the Main National Roads for the Integration of all Locations in the Country and the Region by:
  - Continuing the rehabilitation of remaining National Roads in order to connect provincial towns to the Capital and neighbouring countries.
  - Constructing and rehabilitating connecting roads from provincial cities to neighbour countries, especially, roads in the Cambodia-Lao-Vietnam Triangle Development Areas and Cambodia-Lao-Thai Emerald Triangle Development Areas, roads in cooperation framework of Cambodia-Lao-Myanmar-Vietnam, Cooperation framework of Ayeyawady-Mekong-Chaobraya etc.
  - Continuing to seek for funding sources for the enlargement of roads around Phnom Penh to have 4 lanes, for the construction of ring roads around major urban centres, and for the widening NR1, NR4, NR5, and NR 6 to 4 lanes.
  - Conducting studies and seeking for funding sources for the rehabilitation and construction of a number of roads, namely:
    - Road connecting Siem Reap - Preah Vihear - Stung Treng - Ratanak Kiri;
    - Road connecting Mondul Kiri - Koh Nhek - Ban Lung - Lao Border (NR 76, 78a, PR 378a1, 301b, and 301a);
    - Road connecting to the NR 7 - Dom Kralor - Siem Pang - Cambodia-Lao Border;
    - Roads along the borders in the North, North-West, and North-East.
- Collaborate with the MRD and provincial and city authorities in ensuring that the road networks are consistently and coherently organised.

B. *In the Road Transport Sector*, the MPWT will:

- Shorten the duration of time for the registration of vehicles and the issuance of licence plates and driving licence, etc.
- Strengthen the implementation and preparation of a new master plan for road traffic safety.
- Promote the implementation of Cross Border Transport Agreement by:
  - Fostering the transportation of goods with Viet Nam.
  - Fostering the implementation of the Cross Border Agreement with Lao PDR.
  - Fostering the implementation of the Cross Border Agreement with Thailand.
  - Fostering the implementation of a joint control and at-single-counter control with Viet Nam, Lao, and Thailand under the GMS framework.
  - Fostering the facilitation of trans-bordering goods transport and multi-modal goods transport between ASEAN states.
- Strengthen the management of public service deliveries for the management registration of road vehicles and driving licence for road vehicles under the decentralisation and de-concentration framework.

C. *In the Waterway Transportation and Ports sector*, the MPWT will:

- Promote human development in navigation sector through the investment in the creation of domestic establishments for education and training on sea and river navigations.
- Encourage private sector to contribute to developing naval transport and ports as well as create an enabling environment for private-public partnership.
- Enforce the laws and regulations of the Kingdom of Cambodia and the procedures articulated in the Agreements and International Conventions on maritime transport, inland waterway transport and port, which Cambodia is a signatory to.
- Draft laws and regulations on maritime transport, inland waterway transport and port.
- Put in place and strengthen the management mechanism for maritime transport, inland waterway transport and port.
- Ensure the safety and security for ships and ports as well as contribute to environment protection including measures to prevent and reduce the CO_2 emission in the navigation and port sectors.
- Foster the development and use and of modern technological system to facilitate the control procedures in a timely and effective manner.
- Pay further attention on the management of transport along the Mekong River from Phnom Penh to the Sea via Viet Nam.
- Finalise the Waterways Master Plan and be prepared for the implementation.
- Continue the implementation of the 2nd Project at Sihanouk Ville Port, funded by JICA:
  - ➢ Construction of infrastructure for the settlement of a Special Economic Zone covering 70 hectares of port premises (in the first and second phases).
  - ➢ A Construction Project of a Multi-purpose Port for serving logistical supports to the off-shore crude oil exploration, and a berth for special cargo in bulk.

D. *In the Railways Sector*, the MPWT will:

- Foster the rehabilitation of railways in both directions and the connection with Thai railway system.
- Promote the final study on the project of a railway from Bat Doeung (Cambodia) to Lok Ninh (Viet Nam) under the ASEAN Railway framework (Singapore - Kunming Railway Link “SKRL”).
- Enhance the management of the implementation of the agreement on granting of concessions of the management and operation of Cambodia Railway to private sector, which is a project under the scope of public-private partnership (PPP).
- Foster the setting up of a new Railway Department and promote human development.

E. *In Freight Sending Service, Multi-modal Transport, Logistics, and Shipping Services, the MPWT will:*

- Prepare, in collaboration with other concerned ministries-agencies, a master plan on logistics supply and multi-modal transport in the country and region in order to enable trade facilitation;
- Increase the efficiency of freight sending service, multi-modal transport, logistics, and Kampuchea Shipping Agency & Brokers (KAMSAB);
- Support and promote the activities of KASAB in order to enable it to play its roles as freight sender, representative and service provider, on behalf of ship owners or ship chartering entities or freight owners, and as logistics provider according to the needs, as well as ensure efficiency, safety, quality, timely delivery to the destination, reasonable cost with competitive advantages.

F. Transportation in Urban Areas:

- Strengthen and improve the environmental and urban transportation management.
- Foster the planning of urban and public transportation in major urban centres.
- Foster the preparation of a new master plan and the development of infrastructure for urban transportation including a construction project for commuter light train in order to contribute to reduction of CO_2 emission resulting in environmental pollution, global warming, and climate change.
- Foster the efficient, effective, and safe use of public and urban transportation infrastructure and services managed and owned by private sector.
- Put in place additional measures for the management of traffic in order to minimise the extent of traffic congestion.
- Enforce the Traffic Law and improve road safety.

G. Strengthening and Improving the Management of Statistical Database and the Planning for Transport Sector:

- Strengthen and improve the planning, statistics, and data management and dissemination for transport sector.
- Strengthen the human and institutional capacity in transport sector.

H. In the Development of Policy, Legal, and Regulatory Framework and its Enforcement, the MPWT will:

- Enforce the Road Traffic Law (promulgated on 8th February 2007) and the Sub-decree on the Management of Garages that Repair and Transform Vehicles.
- Draft policies and regulations that have already been submitted for approval include:
  - ➢ National Policy on Transport Sector.
  - ➢ Sub-Decree on the Management of Waterways Transportation (being revised).
  - ➢ National Policies, Strategies, and Action Plans on Road Traffic Safety.
- Draft policies, laws, and regulation that are being prepared and to be submitted for approval include:
  - ➢ Sub-Decree on the Management of Goods and Passenger Transport Businesses;
  - ➢ Sub-Decree on the Establishing of Joint Control Committee for Road Traffic Violation;
  - ➢ Law on the Multi-modal Transport;
  - ➢ Procedures on De-scoring of Driving Licence;
  - ➢ Law on River Transport;
  - ➢ Law on Road Traffic Law (being amended);
  - ➢ Master Plan on Inland Waterway Transport;
  - ➢ Sub-Decree on the Vehicle Registration and Issuance of Vehicle Identification Card, and Licence Plate;
  - ➢ Sub-Decree on Road Transport;
  - ➢ Sub-Decree on the Establishing of Road Traffic Safety Committee (being revised);
  - ➢ Sub-Decree on the Management of Transport Service Companies;
  - ➢ International Driving Licence (being created);
  - ➢ Sub-Decree on the Management of International Driving Licence;
  - ➢ Policies and Action Plans on Traffic Safety;
  - ➢ Law on Transportation (being formulated);
  - ➢ National Policy and Administrative Management System for Port Sector in Cambodia, 2009-2011 (being developed);
  - ➢ Policy on Maritime Transport;

  - ➢ Procedures on Sea Vessels Registration;
  - ➢ Maritime Navigation Code (being reviewed);
  - ➢ Sub-Decree on the Establishing of Spilled Oil Combating Committee (being prepared);
  - ➢ Sub-Decree on Issuance of Sailor's Book (being prepared);
  - ➢ Law on Port (being prepared);
  - ➢ National Policy on Ports (being formulated);
  - ➢ Sub-Decree on Waterway Transportation (being prepared);
  - ➢ Royal Kram on Maritime Transportation (being reviewed);
  - ➢ Sub-Decree on the Establishing of a National System for Preventing Oil Spill and Cooperation to Deal With Oil Spill;
  - ➢ Prakas on the Authorisation for Vessels' Docking at the Ports of the Kingdom of Cambodia;
  - ➢ Prakas on the Security Within the Port Zones of the Kingdom of Cambodia;
  - ➢ A National Plan to Prevent Risks Caused by Spilled Oil;
  - ➢ A Master Plan on Waterway Transportation in the Mekong River System of Cambodia.
  - ➢ A Master Plan Update on Development of Road Network in the Kingdom of Cambodia.
  - ➢ A Master Plan on Maritime Transport and Seaport.
- Forster the ratification and the implementation of the Agreement on Waterway Transport with Vietnam.
- Forster the ratification and implementation of ASEAN Agreement on Inter-State Transport Agreement, First ASEAN Protocol on the Identification Cross-Border Check Points and Transit Passages, and other International Conventions and Agreements.

446. The State Secretariat of Civil Aviation (SSCA) is responsible for leading, managing and developing the Cambodia's civil aviation sector to ensure a safe, secure, efficient, quality, and cost-effective international and domestic air transportation services at international standards of performance, and to maximise the sector's vital contribution to Cambodia's economic and social development and international, regional, sub-regional cooperation. To contribute to further implementing RGC's Open Sky Policy and to strengthen flight security and safety and environmental sustainability as well as enhance airport services, the State Secretariat for Civil Aviation (SSCA) will be implementing the following prioritised activities:

- **Strengthening the international cooperation in civil aviation sector:**
  - ➢ Gradually integrating into and harmonising with ASEAN, GMS, CLMV Open Sky Policies and other international cooperation frameworks.
  - ➢ Promote the development and enhancement of institutional capacity particularly the management restructure of the SSCA to gradually transform the management system from a centralised to a decentralised and de-concentrated one as well as to meet the ICAO requirements.
- **Strengthening flight security and safety:**
  - ➢ To amend the Law on Civil Aviation which has been adopted and promulgated in order to meet the need to strengthen flight security and safety and to prevent the climate change caused by air transportation services.
  - ➢ To strengthen the roles of SSCA in updating and formulating regulations for technical and economic norms and for environmental sustainability in the civil aviation sector.
  - ➢ To enhance the capacity development for controlling security, safety and reduction of impact on environment in air transportation services based on the existing laws and regulations.
  - ➢ To institute official agreements on security, safety, and operation data exchanges with neighbouring countries.

- **Strengthening air navigation and aerodrome services :**
  - ➢ To improve and modernise the identified airports and related infrastructures including the implementation of the new system of Communication Navigation Surveillance/Air Traffic Management (CNS/ATM).
  - ➢ To promote the participation of private and public sector in the development of airport infrastructure and aviation services in particular foster private investment in activities that are directly and indirectly related aviation sector. Those include golf clubs, entertainment parks, and aero sports, etc., which are located nearby the airport and will be encouraged to increase incomes, ensure the sustainability of the airport, and to promote tourism sector.
  - ➢ To promote the participation in controlling and coordinating development process of businesses under concessional agreements.
  - ➢ To further enhance the capacity and knowledge of female employees in order to improve the role and status of women in air transportation services.
  - ➢ To develop information technology, meteorological information system, statistical data system, and conduct studies and researches.

II. WATER RESOURCES AND IRRIGATION SYSTEM MANAGEMENT

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

447. The Royal Government has rehabilitated existing and constructed more irrigation networks and has taken other measures to maximise its full potential in order to solve the water needs of the agriculture sector. As a result, the capacity of water reservoirs has expanded and the ability to provide water for cultivation has increased. The Royal Government has established water user communities with increasing participation from farmers. Provision of potable water supply in the urban and rural areas has also been progressing well.

448. The Royal Government of the Fourth Legislature will continue to accord priority to the rehabilitation, construction, maintenance and efficient management of irrigation infrastructure, water reservoirs, canals, pipes, drainages, flood and sea protection levees, and water pumping stations to increase irrigated areas and boost agricultural production.

449. The Royal Government will pay more attention to the rights of access of people to clean water supply to ensure food safety and better livelihoods in accordance with the Cambodia Millennium Development Goals (CMDGs) and will also preserve the ecosystem of unpolluted water and clean environment. As part of the vision for the future in water management in the Mekong basin, the Royal Government will continue to take measures to rationalise water use in all water bodies, including rivers, lakes and the Tonle Sap Lake.

450. The Royal Government will enhance efficient management of the irrigation system by strengthening the institutional capacity of concerned ministries and agencies. It will further increase people's participation in the decentralised management and use of the irrigation systems in order to address water issues for cultivation, facilitation of navigation and promotion of aquaculture, and will strengthen the capacity of water user communities. Along with use of resources from development partners and its own resources, the Royal Government will encourage private sector participation in the development and the management of irrigation systems and clean water supply.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

451. To implement RGC's priority policies for the Fourth Legislature, the Ministry of Water Resources and Meteorology's (MWRAM) actions will be focussed on the following five strategic areas:

I. Water resources management and development and implementation of a hegemonic irrigation system.
II. Flood and drought management.
III. Fostering the enactment of laws and regulations and water sustainability.
IV. Water resources and meteorological information management.
V. Improvement of administration and human resource development.

452. In the area of *water resources management and development, and implementation of a hegemonic irrigation system,* the MWRAM will:

- Rehabilitate and construct the existing irrigation system to meet the urgent needs of water for agriculture.
- Promote dissemination of appropriate water management technologies in agricultural areas which depend on rain.
- Prioritise rehabilitation and construction of reservoirs, ponds, canals and drainage system to ensure the water supply for cultivated land areas, aquaculture, daily use and animals.
- Prioritise the rehabilitation and construction of irrigation system and drainage system in the areas where the poor reside.
- Strengthen technical and management capacity of MOWRAM staff to implement irrigation and drainage methodologies and techniques.
- Involve farmers, stakeholders, and private sector to participate in all stages of project improvement process as well as in irrigation and drainage system development.
- Promote studies and design a short-, medium- and long-term river basin development plan with the consideration of the change in river-water discharge, water current, and aquifers to ensure the use of water resources at present and in the future.
- Pay attention to prioritised river basin and conserving aquifers.
- Implement multi-approaches to water resources management and development thoroughly considering water resources which are linked to other aspects of environment, the change in environment, the change in the human needs for water resources and the needs for innovative approaches to sustainable water resources management.
- Increase the awareness of and encourage the preparation and implementation of river basin development and management plan in collaboration with concerned ministries/agencies and beneficiaries.
- Encourage the participation of Farmer Water User Community (FWUC), beneficiaries, and private sector at all stages of development and management of irrigation and drainage system.
- Improve FWUC capacity on how to manage, maintain, and operate irrigation system through a participatory management and development process.
- Encourage investments from international development partners and the private sector to support the development, maintenance, and management of the irrigation system through a participatory management and development process.
- Generate incomes through irrigated agriculture and continued investments in water resources sector for crop production.

453. In the area of *flood and drought management*, the MWRAM will:

- Promote and focus on studies and construction of flood controls and water drainage with the aim of minimising natural disasters caused by water.
- Undertake all actions to mitigate floods in all areas with high economic potential through providing education to communities and information to public via mass media.

- Urgently respond to the needs of people residing in the areas affected by drought, flood and other calamities caused by water.
- Further encourage all people and institutions to participate in flood reduction actions such as: arranging flood-safe raised grounds; providing materials and machineries, education; showing new technologies well suited to the concrete conditions.
- Actively participate in national and international programmes to mitigate the impact of disasters caused by water.
- Be prepared for water-pumping interventions to rescue dry season rice and rainy season rice for people in all provinces while water shortage prevails, especially in the areas near water sources and not covered by irrigation systems.

454. In the area of *fostering the enactment of laws and regulations and water sustainability,* the MWRAM will:

- Prepare sub-decrees to implement Law on Water Resources Management endorsed in June 2007, namely:
  - Sub-decree on Farmer Water Users Community.
  - Sub-decree on Water Licence and Water Distribution.
  - Sub-decree on River Basin Management.
  - Sub-decree on Water Quality.
- Strengthen the enforcement of Law on Water Resources Management and other related regulations to monitor and prevent all rehabilitation and construction projects that might have adverse impact on water resources and ecosystem.
- Formulate procedures for the assessment and reduction of impact on water resources and society.
- Maintain water discharge and minimum water level in rivers and lakes to ensure the sustainability of ecosystem and navigation.
- Prohibit and take actions immediately to deal with landfills, excavations or invasions in waterways or permanently inundated areas and coastal areas, which cause adverse impact on water resources, ecosystem and environment.
- Strengthen the conservation of reservoirs and natural lakes which are capable to store water to help reduce flood and maintain ecosystem.
- Further strengthen and expand the Farmer Water Users Communities to contribute to water management and distribution with the effective and sustainable maintenance of irrigation system.
- Prepare a Sub-decree on Demarcation of Geographical Positions of Irrigation System and Reservoir in order to prevent potential invasions in the areas covered by the irrigation system.

455. In the area of *water resources and meteorological information management*, the MRWAM will:

- Strengthen and expand meteorological and hydrological system including data collecting and broadcasting.
- Forecast and announce the emergencies to citizens residing in areas affected by drought, floods, and storm for a short, medium and long term.
- Improve and install meteorological and hydrological stations, rain gauge stations, and water staff gauges at important locations and rivers, including data collection and dissemination.
- Install hydrological observation system to provide accurate water level, and water discharge data for flood forecasting and hydrological data used for preparing project proposals and water resources management.

- Install meteorological observation system to receive accurate weather data for weather forecasting, and weather data required for preparing project proposals and other purposes.
- Provide public with weather forecast information, advice and education to enhance their understanding on how to prevent and minimise the impact of events caused by nature and climate change: storm, lightening storm, tsunami, and flood etc.
- Develop an inventory and geographical map for irrigation systems, flood control systems, polders, river basins, inundated land areas, and water resources management.

456. In the area of *improvement of administration management and human resource development,* the MWRAM will:

- Strengthen the administrative processes and provide on-the-job training to MOWRAM officials to meet national and international standards.
- Further strengthen officials' capacity at national and sub-national levels and the capacity of FWUC to be aware of the significance of water to daily livelihood and economic development and advise them to actively participate in preparing plans for effective and sustainable water resources management, maintenance, conservation, and utilisation in order to preserve good ecosystem, by using all means such as organising training programmes, workshops, and incorporating these issues in the curriculum of education institutions, and widely disseminate this information through bulletins, magazine, radio, TV and other medias.
- Create gender network in all provincial departments of the MWRAM.
- Increase the gender awareness and analysis in all provinces.
- Ensure the participation of gender working group in all activities of the Ministry.

457. In carrying out its functions, the MWRAM will focus on:

- Maximising the potential benefits of the irrigation system to solve water problems for agriculture;
- Ensuring that the FWUCs have a greater participation of farmers;
- Strengthening the process to prioritise the rehabilitation, construction, maintenance, and management of irrigation infrastructure -- reservoirs, drainage system, canals, flood control system, polders, and pumping stations -- in order to increase cultivated areas and agricultural production;
- Paying attention to citizens' opinions on and rights to have access to clean water and ensuring food security in people's daily life in order to achieve CMDGs and to secure an unpolluted ecosystem and unpolluted water in the Mekong River Basin and continue studies of the use of water resources in rivers, lakes and Tonle Sap River.
- Increasing irrigation management effectiveness by building capacity.
- Ensuring the participation of concerned institutions and the ownership of people in the use and management of irrigation system.
- Ensuring that sufficient lean water is available and water quality is well secured in order to meet the need for water of all sectors for the whole year and to protect the ecosystem.
- Maximising the mitigation of flood effects and build capacity to prevent floods from rain and sea water.
- Avoiding polluting water resources in order to protect the ecosystem especially fish resources.

URBAN DRINKING WATER SUPPLY

458. To implement RGC's priority policies for the Fourth Legislature, the Ministry of Industry, Mines and Energy (MIME) actions will be delivered through the following three programmes:

- i. Enactment of regulations and building of partnerships with private sector to promote private sector participation and to provide protection and subsidies to the poor.
- ii. Reform of the management of public water work authorities in order to enhance their capacity.
- iii. Strengthen environmental protection and sanitation to preserve an unpolluted water ecosystem and clean environment.

459. In the programme area, *enactment of regulations and building of partnerships with private sector to promote private sector participation and to provide protection and subsidies to the poor,* the MIME will:

- Prepare a guideline manual on procedures and principles for private investment in drinking water supply.
- Prepare Prakas on production and supply of drinking water.
- Prepare Prakas on water-production cost policy.
- Examine the water production costs set by private water works in all urban centres.
- Strengthen the law-making capacity of regulators.
- Organise consultations with sub-national authorities in order to reach an agreement on the role and responsibility of each entity in the drafting and enactment of regulations for drinking water supply.
- Strengthen capacity of sub-national authorities in the drafting and enactment of regulations for drinking water supply.
- Enact regulations to promote private sector investment in drinking water supply.
- Strengthen private service providers' technical capacity in drinking water supply and in bookkeeping.
- Implement SME development projects for drinking water supply in Cambodia.
- Conduct studies on development programmes for drinking water supply and sanitation in urban centres.
- Promote partnership with private sector within the framework of Government-Private Sector Forum on drinking water supply and sanitation.

460. In the programme area, *reform of the management of public water works in order to enhance their capacity*, the MIME will:

- Conduct studies on improving quality, business efficiency, and governance of water works.
- Monitor the status of progress in the operations of public water works.
- Examine the drinking water production costs set by public water works except for the autonomous ones.
- Implement training and capacity building projects for public water works in 8 municipalities.
- Foster the establishment of Cambodia Water Works Association (CWWA).
- Implement drinking water supply and sanitation expansion projects for poor communities in 5 cities.
- Conduct studies on and developing drinking water supply and sanitation expansion projects for poor communities in 5 cities.

- Conduct studies on and develop rehabilitation projects for water works in Kratie and Stung Treng Provinces.
- Implement the rehabilitation and development projects in the Triangle Region in Rattanak Kiri and Mondul Kiri provinces under grants from Japanese Government.
- Conduct studies on and developing drinking water supply expansion project in Siemreap Town.
- Conduct studies on and developing drinking water supply in Prasat Sambo in Kampong Thom Province.
- Implement the rehabilitation and expansion project for drinking water supply in Kampot Provincial Town.
- Develop and implementing drinking water supply system rehabilitation and expansion project in 6 Cities.
- Develop and implement drinking water production capacity expansion project in Battambang Town and Kampong Cham Town.

461. In the programme area, *strengthen environmental protection and sanitation to preserve an unpolluted water ecosystem and clean environment*, the MIME will:

- Enhance the communities' awareness of the importance of safe water and sanitation through various types of broadcastings and educational activities.
- Coordinate the preparation of a plan for integration of environmental management and sanitation in 5 cities.
- Organise and carry out the coordination of the preparation of a plan for integration of environmental management and sanitation in 5 cities.
- Implement a study project on institutional framework relating to environmental management and sanitation.
- Implement a study project on financing strategies for environment, sanitation and safe water sector.

III. DEVELOPMENT OF THE ENERGY SECTOR

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

462. In the Third Legislature, the Royal Government has succeeded in the rehabilitation of the electricity supply system and extended supply to some strategic regions. Some concrete achievements include: (1) the commencement of construction of the hydro-electric generating station at Kamchay and Atai and some transmission lines; (2) the rehabilitation and expansion of electricity supply system in Phnom Penh to meet actual demand; (3) the rehabilitation and reconstruction of electricity supply system in a number of provinces to meet local demand; (4) the construction of receiving system in the border areas to enable import of low cost electricity from neighbouring countries; and (5) the provision of electricity in rural areas from privately operated small-scaled generating units in accordance with the licensing arrangements under the Law on Electricity.

463. In the Fourth Legislature, the Royal Government will attach priority to increase electricity supply capacity and reduce tariff to an appropriate level while strengthening institutional mechanism and management capability. To this end, the Royal Government will encourage the construction of low cost electricity generating plants by using local energy sources such as hydro power, natural gas, and coal. In addition, the Royal Government will explore possibilities of developing high-tech power plants including nuclear and non-traditional

energy, and will pursue the import of electricity from neighbouring countries. The diversification of energy resources and the creation of the reserve generating capacity in the system are key to ensure energy security in Cambodia. Moreover, the Royal Government will encourage construction of electricity transmission lines covering all parts of the country to enable the supply of quality and low cost energy from all sources to meet the demand in cities, provinces, urban and rural areas; and will gradually integrate Cambodia's electricity energy system into the networks of the Greater Mekong Sub-region (GMS) countries and ASEAN.

464. In order to reduce poverty and ensure harmony in the lives of people in the rural areas, the Royal Government will continue to attach priority to accelerate rural electrification, including the use of renewable energy.

465. The Royal Government will accord high priority to encourage the private sector to invest in energy infrastructure, including generation, transmission and distribution. The Royal Government will make further efforts to mitigate adverse effects on environment and society in the implementation of energy projects while safeguarding economic efficiency of each project. Attention will also be paid to capacity building and institutional reform in the Electricity Authority of Cambodia (EAC), Electricity Du Cambodge (EDC) and other relevant ministries and agencies to improve management efficiency and the quality of electricity supply.

466. The Royal Government considers oil and gas resources as a unique potential to ensure energy security and as valuable resources for long term economic development of Cambodia. In this sense, the Royal Government will develop policy, legal and regulatory framework for the sector in order to ensure efficient management and resources utilisation for economic development and improvement in livelihoods of the Cambodian people.

467. The Royal Government encourages the use of efficient energy with minimal impact on the environment.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

468. To implement RGC’s priority policies for the Fourth Legislature, the Ministry of Industry, Mines and Energy (MIME) will focus on:

- Increasing electricity supply capacity and reduce tariff to an appropriate level while strengthening institutional mechanisms and management capability.
- Ensuring reliability of electricity supply in order to facilitate and attract investment in this sector and to foster economic development.
- Developing policy, legal and regulatory framework for energy sector in order to ensure efficient management and resources utilisation for economic development and improvement in livelihoods of the Cambodian people.
- Encouraging the use of efficient energy with minimal impact on the environment.

469. To meet the demand for electricity across the whole country, the MIME will:

- Promote the exploration of energy sources such as hydro power, natural gas, and coal for the electricity generation.
- Ensure the confidence and stability in electricity supply in order to facilitate the investment and socio-economic development.
- Encourage the efficient use of energy and mitigate adverse effects on environment resulting from energy supply and use.

- Encourage the private sector to invest in energy sector, including generation, transmission and distribution.
- Further foster the development of all types of renewable energy such as biomass, biogas, bio-fuel etc., and enhance the efficiency of energy through the use of energy-saving stoves in order to reduce the use of fuel, firewood, charcoal, etc.
- Promote regional energy trade through bi-and multi-lateral cooperation.

470. To increase the supply of available electricity during the next five years, 2009-2013, the MIME will:

- Commission Kamchay Hydropower Station (193 MW) in 2011;
- Commission Kirirom Hydropower Station 3 (18 MW) in 2012;
- Commission the First Phase (100 MW) of the Thermal Coal Power Plant 1 with the total capacity of 200 MW in Preah Sihanouk Province in 2011;
- Commission Stung Atai Hydropower Station (120 MW) in 2012.
- Commission the Second Phase of the Thermal Coal Power Plant 1 with the total capacity of 200 MW in Preah Sihanouk Province in 2012;
- Commission Stung Tatai Hydropower with one part of its total power of 246 MW in 2013.
- Commission Stung Russey Chrum Krom Hydropower with one part of its total power of 338 MW in 2013.

TABLE 17: MINISTRY OF INDUSTRY, MINES AND ENERGY INDICATORS

Indicator	Unit	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Electricity generated	million Kwh	1,858.364	1,882.003	2,164.300	2,488.945	2,862.287	3,291.629
Household consumers	Nos	487,426	560,539	644,621	741,314	852,511	980,388
Per capita consumption/year	Kwhs	139	135	153	174	197	224
Transmission line network (22 KV)	Kms	1,450	1,595	1,914	2,201	2,531	2,911
Transmission line network (115 KV)	Kms	323	353	353	476	547.5	547.5
Transmission line network (230 KV)	Kms	0	100	100	269	1,182	1,407

Source: Ministry of Industry Mines and Energy.

471. To expand the electricity transmission network, the MIME will:

- Commission a 230KV transmission line (73 kilometres) connecting Takeo - Kampot and the Kampot Sub-station in 2011.
- Import electricity via a 115KV (58 kilometres) with the capacity of 20MW from Cambodia - Lao Border to Stung Treng Provincial Town and install a Strung Treng Sub-station in 2011.
- Import electricity via a 115KV (65 kilometres) with the capacity of 20MW from Cambodia - Vietnam Border to Kampong Cham Provincial Town and install three Sub-stations (Pognea Krek, Suong, Kampong Cham) in 2011.
- Commission a 230KV transmission line (89 kilometres) connecting Takeo - Preah Sihanouk Province and the Preah Sihanouk Province Sub-station in 2011.
- Commission a 230KV transmission line (175 kilometres) connecting Osom substation (a joint sub-station for connecting other hydropower stations in that region) with Pursat Sub-station in 2012.

- Commission a 230KV transmission line (302 kilometres) connecting Phnom Penh - Kampong Chhnang - Pursat - Battambang and three sub-stations (Kampong Chhnang, Pursat, Battambang) in 2012.
- Commission a 230KV transmission line (110 kilometres) connecting Phnom Penh - Kampong Cham in 2012.
- Commission a 230KV transmission line (120 kilometres) connecting Kampong Cham - Katie in 2012.
- Commission a 230KV transmission line (130 kilometres) connecting Kratie - Stung Treng in 2012.
- Commission a 230KV look line (71.5 kilometres) surrounding Phnom Penh.
- Commission a 230KV transmission line (225 kilometres) connecting Phnom Penh - Preah Sihanouk Province along the NR 4 in 2013.

472. To implement RGC's priority policies for the Fourth Legislature, the Cambodian National Petroleum Authority (CNPA) will focus on:

- Making further efforts to get maximum revenues to the Royal Government through multi-layered revenues such as royalties, production sharing, income taxes, etc, in order to increase the financial capacity of the government.
- Developing policy, law, regulations, and regulatory framework for petroleum sector in order to ensure efficient management and oil and gas utilization for long term economic development of Cambodia.
- Paying close attention to and preparing plans for the appropriate use of gas that is associated gas which will be produced with the oil production which might otherwise go to waste by flaring.
- Enhancing appropriate downstream activities for appropriate economic and commercial processing and use of the oil and gas resources of Cambodia so as to create value-adding opportunities.
- Promoting human resource development and institutional strengthening to improve management efficiency of oil and gas resources for economic development and improvement in livelihoods of Cambodian people.
- Managing and monitoring the implementation of petroleum agreements more efficiently.
- Promoting research and development focusing on oil and gas issues.

IV. Development of Information and Communications Technology (ICT)

A. *Policy Priorities for the Fourth Legislature*

473. In the Third Legislature, the telecommunication sector has made remarkable progress through the expansion of the coverage of the post and telecommunication services and Internet, and the increase in the numbers of users.

474. This is a fiercely competitive sector. The Royal Government of the Fourth Legislature will continue to develop the post and telecommunication system and promote the development of information and communication technology (ICT) to ensure high quality conforming to international standards, low price and reasonably nation-wide coverage. The priorities are to: (1) speed up the adoption of the Law on Telecommunications and associated legal and regulatory framework; (2) build capacity of the sector; (3) improve and modernise the equipment and technology to ensure effectiveness and a wider coverage of the services; (4) foster competition in the postal and telecommunication services to ensure efficiency of this sector; (5) increase the efficient use of IT system and promote e-government, and (6) build and enhance efficiency of the backbone infrastructure for the information and communication technology sector.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

475. To implement RGC's priority policies for the Fourth Legislature, the Ministry of Post and Telecommunications (MPTC) will take actions to expand telecommunications services and reduce fees by:

- Developing and providing information on investment opportunities to investors to build telecommunications infrastructure.
- Efficiently managing the implementation of development projects that are underway to ensure the completion of these projects on schedule. These projects include:
  - ➢ Rehabilitation of Sub-marine fibre optics cable.
  - ➢ Great Mekong Sub-region Telecommunication Backbone Network – GMTBN (Economic Corridor) of JICA Project CP-P5.
  - ➢ Rehabilitate the sub-marine fibre optic cables.
  - ➢ Projects in the Greater Mekong Sub-region to link fibre optics network from Siem Reap to Skun; Kampong Cham to Lao PDR boarder (Stung Treng); and improvement of telecommunications services in both urban and rural areas.
- Continuing to monitor and to take legal actions against telecommunication operators who are in violation of their contracts.
- Formulating and promulgating regulations related to this sector, which are required to guide the investment companies.
- Continuing to give priority to stop leakages of revenues from the mobile telecommunication system.
- Continuing to promoting the development of fibre optic cable network using underground and sub-marine cables to improve communication services within the country and to communication to international destinations.
- Enhancing and improving research and development focusing on gender issues.
- Constructing telecommunication offices at Ratanakiri, Takeo, Stung Treng, and Kampong Thom provinces.

476. To strengthen the regulatory framework, the MPTC will be continuing works to receive official approval for:

- Law on Telecommunication (2009).
- Law on Radio-communication (2010-2011).
- Law on Cyber (2011-2012).
- Law on Fibre Optic Cable Network.
- Sub-decree on the Establishment of Cambodia Telecommunication.
- Sub-decree on Establishing Universal Telecommunication Services (2009-2011).
- Ratification of Charter and Convention of International Telecommunication Union (2009).
- Ratification of the Adaption of Cambodia as Signatory of Memorandum of US Internet Association (2009-2010).
- Ratification of International Multilateral Partnership Against Cyber Threats (2010-2011).
- Policy on Management of Telephone Services through Voice over Internet Protocol (VoIP) and Internet Service Provider (ISP) (2010-2011).
- Announcement on Tabulation of National Frequency Plan (2009).
- Announcement on Establishing of Commission for Radio Frequency Usage Management (2010).
- Circular on Installing of Radio Antenna (2009).
- Prakas on National Telephone Numbering Scheme (2009-2010).
- Prakas on Costs of Using Telephone Numbering Scheme (2009-2010).
- Prakas on Connection of Public Telecommunication Network (2009-2010).

- Prakas on Management of Radio-communication Equipment and Cost of Radio Frequency Use (2011).
- Prakas on Technology Management, Setting-up and Usage of Telephone Service (Mobile and Fixed) 2009.

477. The growth targets set for the expansion of the telecommunications sector are presented in Table 18.

TABLE 18: TARGETS FOR THE EXPANSION OF TELECOMMUNICATION SERVICES

Targets	2008 Actual	2009 Actual	2010 Forecast	2011 Forecast	2012 Forecast	2013 Forecast
Mobile & Fixed Telephones (in "000)	4,143	6,447	7,100	7,700	8,300	8,900
Number of Internet Subscribers	20,108	291,413	350,000	400,000	450,000	500,000

478. To implement RGC's priority policies, the Ministry of Information will:

- Expand coverage and improve the quality and effectiveness of the national media to provide services to 95 percent of the population across the country, to the region and other continents, including North America.
- Continue construction of new provincial radio and television stations and improvement of their capacity to enable them to rely on live major events at the national level, and to be able to produce and broadcast programmes to more areas, especially on issues facing women and children.
- Build institutional and human resources capacity, with an emphasis to increase the number of female staff, to improve delivery of services to the public and to effectively interact and cooperate within ASEAN, in the region and with development partners.
- Enforce the Press Law in order to enhance the rule of law, and freedom of the press, of expression and of publications.
- Study, research and draft legal instruments in order to effectively regulate the media businesses and to support the development of audio information and information technology.
- Continue encouraging and opening up the participation of the public sector, civil society groups, and non-governmental organisations, and give priority to women to play their role in the audio information.

TABLE 19: MINISTRY OF INFORMATION INDICATORS

Main Indicator	Unit	2008	2009	2010	2011	2012	2013
A. State Media							
1. State Television (TVK)							
- Central Station	No.	01	01	02	02	02	02
- Provincial Stations	No.	05	05	07	07	08	10
2. State Radio (RN)							
- Central Station (AM)	No.	02	02	03	04	04	05
Main Indicator	Unit	2008	2009	2010	2011	2012	2013
- Provincial Stations (FM)	No.	11	13	15	16	18	20
3. National News Agency	Location	01	01	01	01	01	01
B. Private Media							
1. Television Stations	No.	06	07	09	10	10	11
2. Cable TV (city/provinces)	Location	90	93	93	93	95	96
3. Radio Stations	No.	39	40	42	43	43	44
4. Print media (newspaper, bulletin, magazine, Cambodian and foreign languages)	Location	542	550	555	560	565	570
5. Printing House	Location	133	134	135	135	136	136

5. PRIVATE SECTOR DEVELOPMENT AND EMPLOYMENT

479. The four sides or sub-components of this component of the Rectangular Strategy Phase II deal with: (i) strengthening private sector and attracting investment; (ii) creation of jobs and ensuring improved working conditions; (iii) promotion of small and medium enterprises; and (iv) creation of social safety nets.

I. STRENGTHENING PRIVATE SECTOR AND ATTRACTING INVESTMENT

A. *Policy Priorities for the Fourth Legislature*

480. The Royal Government has ensured the reduction of business transaction costs, and expanded market access as well as reduced transportation costs and improved travel safety by improving physical infrastructure, thus ensuring integration of rural and urban economies. The Royal Government has developed necessary legal framework for private sector development and strengthened the ***"Government-Private Sector Forum"*** to function as an effective dialogue and dispute settlement mechanism. Reduced requirements for documents has facilitated trade and businesses, particularly through the implementation of "Single Administrative Document -SAD" system and "Single Window" service.

481. To facilitate private sector development, the Royal Government of the Fourth Legislature will continue to accord priority to improve physical infrastructure through increased public investment in transportation networks, including roads, railways, waterways (river, sea), and air routes; to increase the electricity generating capacity and expand the distribution network in urban and rural areas to provide energy at a reasonable rate; to strengthen and expand the modern telecommunication network to make services available at a reasonably low rate; to enhance and widen the clean water supply network; and to enhance and expand infrastructure system for cultural and natural tourism sector.

482. The Royal Government of the Fourth Legislature will make further efforts to expand international market access through concerted implementation of its obligations under the framework of WTO, ASEAN, and sub-regional and regional economic integration initiatives. In addition, the Royal Government will continue to strengthen the supportive legal framework for the private sector including laws and regulations, and administrative procedures and improve productivity through training for employees, technicians, and skilled labour; ensure fair competition; promote trade facilitation; enforce the labour law; and, strengthen the dispute settlement mechanism.

483. As an important part of the policy for diversifying the economic base, the Royal Government will promote a favourable climate for developing the agro-processing industry, and assembling industry including electronic and machinery assembly. In addition, the Royal Government will continue enhancing necessary legal framework, especially creating the law for the efficient operations of Special Economic Zones.

484. The Royal Government will continue promoting the public and private sector partnership for investment especially for physical infrastructure projects.

B. *Planned Actions to Implement the Prioritised Policies*

485. The Ministry of Planning is leading the process of preparation of Establishment Census 2011, which is the first historic economic census in Cambodia in response to managing, monitoring and evaluation of progress made in this sector. Establishment Census is one of the three censuses (Population Census, Establishment Census Agricultural Census) stipulated in

Statistics Law and in Statistical Mater Plan 2008-2015 and implemented by National Institute of Statistics of the Ministry of Planning. The Establishment Census that provide important statistical information for identifying economic activities and locations of businesses in the development of economic sector will be contributing to the implementation of the Royal Government policies such as preparation of and monitoring of the implementation of the national plan, reforms in good governance, poverty reduction, strengthening private sector development and attracting both domestic and foreign investors.

486. For the Royal Government, the private sector is the engine of economic growth and poverty reduction. The Royal Government recognises that improving the business climate and creating an enabling environment for private sector development are key pre-requisites for fostering growth, creating jobs, reducing poverty and achieving sustainable economic development. Strengthening private sector and attracting investment is a cross-cutting issue that involves a number of RGC institutions. *To implement RGC priority policies for the Fourth Legislature, the highest priority of all concerned RGC institutions is to support the creation of an enabling environment that fosters private sector development by taking measures to alleviate major bottlenecks to private sector development.*

487. The Cambodian Investment Board of the Council for the Development of Cambodia (CIB/CDC) has operated a “single window service” for investors for many years in order to reduce the administrative burden of seeking the RGC’s approval for new investment projects. During the Fourth Legislature, this mechanism will be further strengthened and streamlined and a new “Investor Aftercare” mechanism, as well as, an “Investor Tracking System” will be developed and implemented. The CIB/CDC and the Ministry of Commerce will continue to actively promote new investments in the priority economic sectors to diversify and broaden the economic base, develop and widely disseminate information on investment opportunities in priority sectors to potential private sector investors, and strengthen coordination among concerned RGC institutions to promote a sense of joint responsibility for enhancing the competitiveness of private sector businesses.

488. The Council for the Development of Cambodia will further strengthen the implementation of the Special Economic Zones (SEZ) and will ensure that the locations of the SEZ’s are suitable for maximising the integration of Cambodia’s economy into the region.

489. Since its establishment in December 1999, the Government-Private Sector Forum and the Committees under this mechanism have made important contributions in the processes of administrative and regulatory reforms to promote private sector development. This coordination mechanism has proven to be effective not only in building partnerships with the private sector but, more importantly, in providing inputs in the process of prioritisation of activities under the reform programmes. The Royal Government will continue to explore new ways to further strengthen this Government-Private Sector coordination mechanism and to build public-private partnerships.

TABLE 20: MAIN INDICATORS OF THE TRADE SECTOR

	2005	2006	2010	2013
Import Value (CR Billion)	15,281	18,040		
Import Value (US$ Million)	3,727	4,400		
Export Value (CR Billion)	11,890	17,802		
Export Value (US$ Million)	2,900	4,342		

	2005	2006	2010	2013
Clothing and Garment (CR Billion)	8,979	2,218	10,250	
Clothing and Garment (USS$ Million)	2,190	2,980	2,500	
Number of Factories Registered for Export under trade preferential treatment	224	293	295	350
Number of Workers (Males & Females) working in Factories Registered for Export under trade preferential treatment	263,941	351,340	350,000	400,000
Total Salary per month (CR Million)	73,800	11,750	110,700	123,000

490. During the Fourth Legislature, the Ministry of Commerce (MOC) will:

- Strengthen the implementation of the Trade Sector Programme that is based on a sector-wide approach, focusing on trade facilitation and the private sector development. The main indicators for the trade sector are presented in Table 20.
- Continue to promote exports of agriculture products, garments and other products as part of its poverty reduction strategy.
- Continue to strengthen integration into the regional and international export markets and to improve competitiveness.
- Organise more national and international trade fairs.
- Strengthen the effectiveness of market surveillance in order to protect the health and well being of consumers.
- Promote effective law enforcement.
- Strengthen partnership with international institutions and foreign countries in order to make Cambodia become a well-respected and trustworthy development partner.

491. During the Fourth Legislature, the Ministry of Commerce will submit the following laws for review and approval:

- At the end of 2009, the Ministry of Commerce will submit the following 3 draft laws to the Office of the Council of the Minister for review and approval: (1) the draft law on Commercial Contracts; (2) the draft law on Geographical Indications; (3) and the draft law on Commercial Court.
- In 2010, the Ministry of Commerce will submit the following draft laws for review and adoption: (1) the Law on Competition (being developed); (2) the Law on E-Commerce (being developed); (2) the Law on Consumer Protection (being developed); and (4) he Law on Trade Remedy (being developed).
- At the end of 2011, the Law on Commercial Agents will be submitted for review and adoption.

492. During the Fourth Legislature, the Ministry of Tourism (MOT) will focus on improving the quality of tourism services in order to attract visit, extension of stay, and new investments in the tourism sector. The MOT will focus on the following actions:

- Continue to implementing the Open Sky Policy and advertising ***Cambodia – Kingdom of Wonder*** and promoting the contest for “clean city”, “clean resort”, and “good service”;
- Examine the possibility of exempting entry visa for important countries in particular Japan and Republic of Korea;
- Develop a website to advertise tourism sector of Cambodia to the countries considered as major targeted markets;
- Continued disseminating the Law on Tourism to concerned institutions in particular private sector in order to effectively enforce this Law and improve the quality of tourism goods and services;

- Facilitate travel and transportation, and reduce unnecessary barriers that restrict tourist travel within the country;
- Develop innovative tourism products, tourism events, and attractive destinations (provided that tourism of Cambodia is the cultural and eco- tourism);
- Promote domestic tourism in order to contribute to poverty alleviation;
- Strengthen and further the cooperation with countries in the region and the world in tourism sector;
- Strengthen the close collaboration with concerned ministries and agencies, private sector, and national and international organisations in transforming the tourism sector of Cambodia into a sustainable and accountable tourist destination;
- Foster the capacity building and human resource development to conform to RGC's policies and to be in line with the current trend of tourism;
- Foster gender mainstreaming in tourism sector in public sector, private sector, and local communities;
- Conduct tourism survey and develop tourism statistics; and
- Further strengthen the security and social safety for tourists visiting Cambodia.

493. The MOT will finalise the formulation of policies, strategies, plans, and regulations necessary for the development of tourism sector. Those include:

- National Tourism Development Strategy 2010-2020;
- National Development Plan of Tourism 2010-2013;
- National Eco-Tourism Strategic Policy; and
- Regulations that are required by Law on Tourism and necessary for tourism activities.

494. The preservation and promotion of the rich Khmer heritage and traditions has been and will continue to be a high priority of the Royal Government during the Fourth Legislature. The Ministry of Culture and Fine Arts will continue to ensure the preservation of the ancient temples and the national museum, and actively promote Khmer arts including traditional Khmer dances, songs and other artistic endeavours; as well as promoting the revival, production and marketing of Khmer handicrafts as an important contribution to support the growth of the tourism sector.

495. During the Fourth Legislature, the Ministry of Culture and Fine Arts has planned to carry out 23 projects that involve:

- The repair and maintenance of ancient temples, as well as improvements to roads and bridges for easy access to the temples.
- The repair and maintenance of the national museum as well as the preservation and restoration of museum exhibits.
- The construction of offices in provinces and a Tribal Centre in North East.
- The construction of a cultural exhibition hall products and a hall for traditional Khmer dance performances.

II. CREATION OF JOBS AND ENSURING IMPROVED WORKING CONDITIONS

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

496. In the Third Legislature, the number of enterprises and financial institutions increased to 2,400 entities and created 440,500 jobs. More than 50,000 Cambodian workers have found employment in foreign countries. The implementation of Open Sky policy has led to sharp increase in tourists, and job creation. The freedom of trade union has been promoted. Work inspection and conflict resolution mechanism has been tightened to monitor labour law enforcement and ensure decent working conditions.

497. The Royal Government of the Fourth Legislature will continue to ensure healthy linkage between trade and working conditions by: effective implementation of labour standards, norms, the Labour Law and international conventions; continuation of the *"better factory"* project; facilitating workers finding jobs abroad; capacity building through vocational training in response to market demands by mainly focusing on drop-out young students at secondary and high schools, disabled people, women, marginalized groups and minorities; development of a labour market statistical system and national qualification standards; conducting wide public awareness campaigns on labour market demands in order to assist labour mobility; and, strengthening existing mechanisms of labour dispute resolution such as Arbitration Council, and, demonstration and strike resolution committees at all levels.

498. The Royal Government will train volunteer arbitrators among local authorities aiming for peaceful conflict resolution. In addition, efforts will be made to ensure: sustainability of job creation and labour law enforcement through training, improved labour inspection at factories/enterprises to raise awareness about labour conditions including hygiene, health and safety; prevention of child labour; the adherence to the norms for foreign employees; freedom of union as prescribed in the Labour Law; and, progress towards adoption of a Law on Trade Unions and the legal framework on the Labour Court through comprehensive consultation with all related stakeholders.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

499. To ensure good working conditions, proper safety, good hygienic conditions, fair and just terms of contract for labourers at the workplace is an important endeavour to foster the implementation of labour policies and strategies. The Ministry of Labour and Vocational Training (MLVT) has been performing this task through setting the minimum levels of monthly wages and holidays, reducing wage inequality between men and women, resolving disputes and differences peacefully without causing any disruptions to the production and wage losses of workers/employees. The MLVT have also improved gender equality in labour and vocational training in order to create appropriate job opportunities in both formal and informal sectors, develop technical and vocational education network for male and female labourers, establish statistical data system disaggregated by sex, improve working conditions both in country and overseas for male and female workers especially female, address wage disparities between men and women, and enforce the Labour Law and Law on Social Security. To implement RGC’s priority policies, the Ministry of Labour and Vocational Training (MLVT) will take actions to:

- Develop a National Policy on Management of Employment and Manual Labour to improve the domestic labourer management system and overseas employment service management through the MLVT’s legitimate agency, the establishment of public system of overseas employment services, and the protection of emigrating labourers as well as to contribute to creation of all types of jobs aiming at increasing incomes without any discrimination in particular enhancing the role of women in socio-economic development. This Policy will focus on:
  - ➢ Developing domestic employment and overseas jobs;
  - ➢ Developing proper jobs in the informal sector;
  - ➢ Designing the labour inspection uniform;
  - ➢ Establishing a Labour Institute; and
  - ➢ Setting up a committee for research on and providing information about business establishments.

- Ensure improved working conditions in order to enhance the basic working rights of workers/employees and maintain proper working conditions at workplace especially for amputees and female workers. The prioritised actions to be carried out in order to achieve the above-mentioned objectives include:
  - To enhance the basic working rights of workers/employees;
  - To maintain proper conditions at workplace;
  - To strengthen occupational health and safety system at national level;
  - To improve the inspection of occupational health and safety and enforce the existing laws;
  - To foster the occupational health and safety activities through employer and employee organisations;
  - To implementing special programmes for hazardous works.
  - To expand the occupational health and safety protection for small enterprises and rural workplaces and informal sector;
  - To promote trainings on occupational health and safety for farmers;
  - To take part in reducing renewed epidemic and impact of HIV/AIDS through the reduction of the vulnerability to HIV transmission among workers/employees at garment factories, business establishments and students of educational establishments;
  - To provide technical and vocational trainings to migrating people in order to facilitate their jog seeking;
  - To enhance occupational safety for children aged 15 to 18 (minimum working age);
  - To eliminate the most severe forms of child labour by 2016;
  - To prepare municipal and provincial action plans to eliminate the most severe forms of child labour;
  - To monitor and conduct inspection of child labour in industrial areas;
  - To prevent and withdraw child labour as well as integrate child labour into the society aiming at eliminating its most severe reforms; and
  - To monitor and evaluate the efforts in eliminating child labour.
- Enforce the Law on Social Security for those who fall under the provisions of the Labour Law through the following prioritised actions:
  - To expand and consolidate the implementation of the occupational risk allowance in all business establishments;
  - To institute the health care allowance for workers/employees that fall under the provisions of the Labour Law; and
  - To institute the pension allowance for workers/employees that fall under the provisions of the Labour Law.
- Foster the development of technical and vocational capacity of the citizens aiming at contributing to poverty reduction in particular to enhance the rights of amputees and gender equality in the technical and vocational education sector. The prioritised actions in this area include:
  - To provide technical and vocational education appropriate to the needs of both domestic and overseas labour markets;
  - To develop a national qualification framework, national skill standard, testing system, and the recognition of training programmes and education establishments;
  - To expand technical and vocational education programmes through the training of apprentices, training with certificate, and national poverty reduction funds;
  - To develop labour market information system; and
  - To foster the broadcasting of gender equality and gender mainstreaming in labour and vocational training sector.

III. PROMOTION OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

500. The Royal of Government has reduced minimum requirements for the registration of small and medium enterprises and the company registration fee. Accounting system and financial report mechanism have been simplified. Loans provided by financial institutions to small and medium enterprises have increased considerably.

501. The Royal Government of the Fourth Legislature will continue to improve the business climate for small and medium enterprises development focusing on four main aspects: *(1) legal and regulatory framework* – facilitating registration particularly via internet system, defining procedures and principles for inspection and certificate of origin for import and export, and adoption of a sub-decree on trade facilitation through risk management; *(2) financing* – creation of financial leasing companies, and strengthening governance and financial reports; *(3) supportive actions for small and medium enterprises* **–** promoting innovation and technology as well as financing for small and medium enterprises, and strengthening and widening other supportive services, *(4) integrating small and medium enterprises* into a global value chain and preventing all kinds of smuggling.

502. In addition, the Royal Government will promote implementation of new measures including: establishing of the National Productivity Centre in order to improve productivity and reduce production costs; establishing a National Standards Institute to ensure product quality conforming with regional and international standards; establishing national testing laboratories for physics, chemistry, micro-biology, and mechanics in order to evaluate quality and set prerequisite criteria for products; strengthening industrial property rights protection mechanism in order to promote innovation, adoption of new techniques and new technology; imparting training to improve skills; and, strengthening the relevant legal framework.

503. The Royal Government continues to promote the "one village-one product" movement by encouraging inventions, entrepreneurship, and self-confidence in rural areas. This movement provides a comprehensive network linking production to the market, helps maintain regional identity, and encourages new initiatives for product diversification. The Royal Government will promote technical training for special products within some regions in the context of strengthening quality and expanding markets which are critical for further support to and participation in this movement.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

504. To implement RGC's prioritised policies, the Ministry of Industry, Mines and Energy (MIME) will focus on achieving the following four Objectives:

- i. Creating enabling business environment for the development of industry and manufacturing sector.
- ii. Promoting SMEs and developing businesses.
- iii. Private sector development and attracting investment.
- iv. Building human resource capacity and technology transfer.

505. These objectives will be achieved through the implementation of the following seven programmes:

- ***Programme 1***: Strengthen institutional capacity and improve the quality and efficiency of public service delivery.

- ***Programme 2***: Strengthen quality and efficiency of the enforcement of the Law on the Management of Factories and Handicraft Workshops.
- ***Programme 3***: Strengthen partnerships with private sector and development partners.
- ***Programme 4***: Formulate policies to support industry and SMEs.
- ***Programme 5***: Promote the national products to be in compliance with national and international standards.
- ***Programme 6***: Enhance the productivity and capabilities of Cambodian industrial producers.
- ***Programme 7***: Formulate and implement policies to strengthen works on industrial property rights.
- ***Programme 8***: Formulate and implement policies to strengthen works on metrological issues.

506. In Programme 1, *strengthen institutional capacity and improve the quality and efficiency of public service delivery*, the MIME will take the following actions with the focus on:

- Improving information management and sharing system and strengthening capacity on information technology;
- Strengthening capacity of the staff of General Department of Industry through various trainings;
- Reviewing and improving the existing legal procedures and regulations for industry sector aiming at strengthening quality and efficiency of the enforcement of the Law on the Management of Factories and Handicraft Workshops;
- Promoting best practices in dealing with regulations governing industry sector;
- Institutional strengthening and enhancing capacity of Cambodian Industry Laboratory Centre of Cambodia for conducting analyses and researches and improving product quality; and
- Strengthening Cambodian Standard Institute in order to develop a national standard that will serve as the basis for the issuance of product certification aiming at enhancing product quality and promoting exports.

507. In Programme 2, *strengthen quality and efficiency of the enforcement of the Law on the Management of Factories and Handicraft Workshops*, the MIME will focus on:

- Examining the needs for and issuing regulations, guidelines and procedures necessary for strengthening of law enforcement;
- Conducting dissemination campaigns of laws and regulations;
- Strengthening the management of factory concession contracts;
- Strengthening the inspection and monitoring pursuant to the law on industrial enterprises and manufacturing; and
- Broadcasting the implementation of industry sector regulations.

508. In Programme 3, *strengthen partnerships with private sector and development partners*, the MIME will take the following actions that are focused on:

- Strengthening partnership with private sector and implement the activities with the framework of the Government-Private Sector Forum.
- Strengthening the capacity of SME sub-committee to efficiently exercise its role.
- Facilitating and providing orientation to development partners in manufacturing sector.

509. In Programme 4, *formulate policies to support industry and SMEs*, the MIME will take the following actions:

- To monitor and take appropriate actions to improve fiscal and non- fiscal measures to support prioritised industries.
- To issue regulations necessary for promoting the investment in prioritised industries.

510. In Programme 5, *promote the national products to be in compliance with national and international standards*, the MIME will take the following actions:

- To develop necessary product standards in order to improve the quality of national products;
- To broadcast the importance of national and international standards and encourage Cambodian entrepreneurs to adopt them in order to ensure the quality of their products and services;
- To strengthen the quality assessment system in compliance with standards in order to support the export of national products;
- To organise the consultations with concerned industrialists on the compliance with the national standards and technical barriers to trade; and
- To promote the collaboration with the national, regional and international standard institutions.

511. In Programme 6, *enhance the productivity and capabilities of Cambodian industrial producers*, the MIME will take the following actions:

- To formulate policies and strategies to improve techniques and technologies;
- To disseminate productivity- and technique-related information;
- To foster trainings on productivity- and technique-related subjects to producers;
- To establish advisory services for productivity- and technique-related matters; and
- To enhance and expand the use of R&D.

512. In Programme 7, *formulate and implement policies to strengthen works on industrial property rights*, the MIME will take the following actions:

- To strengthen and provide protection services for industrial property rights;
- To foster the dissemination and trainings on the subjects related to industrial property rights;
- To establish and strengthen the performance and functioning of centres for innovations;
- To promote innovative activities.
- To promote and strengthen relationships with intellectual property right agents and applicants for innovation certificate, functional model certificate, and industrial design registration;
- To establish advisory services for industrial property rights.
- To foster the cooperation with national and international organisations in the implementation of industrial property rights.

513. In Programme 8, *Formulate and implement policies to strengthen works on metrological issues*, the MIME will take the following actions:

- To issue legal and regulatory framework and technical regulations for the management of national metrological practices.
- To establish metrological management structure including a national metrological centre and control and verification centres in 5 regions.
- To disseminate and provide trainings on metrology-related subjects.
- To cooperate with regional and international metrological organisations.

IV. CREATION OF SOCIAL SAFETY NETS

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

514. During the Third Legislature, the Royal Government succeeded in rescuing, and providing support to a large number of vagrants, vulnerable women and children, people with disabilities, victims of human trafficking, and victim families of natural disasters. These people have been provided with training and jobs to survive on their own.

515. The government has cooperated with national and international organisations and all relevant institutions to provide employment opportunities for, and reduce vulnerability of, the poor. Also, the Royal Government has improved and strengthened social safety nets for retired civil servants and veterans by increasing pensions and other benefits.

516. To continue to implement social safety policies, the Royal Government of the Fourth Legislature will: give priority to improve working conditions for workers and employees, enforcement of Social Security Law, implementation of the principle of benefit and pension scheme for people with disabilities and their dependents; ensure protection of those covered by the Labour Law; and make available to all employees insurance coverage against workplace accidents. The Royal Government will continue to strengthen support to disabled people and families of veterans who sacrificed their lives for the nation. Furthermore, the Royal Government will continue to support retired civil servants and veterans through implementing a comprehensive pension system under the National Social Security Fund. In this context, the government will work towards promulgation of a "Law on the Comprehensive Social Security Regime for common People" and a "Sub-decree on the Establishment of National Social Security Fund for Veterans".

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

517. At the present time, the whole world is facing unprecedented challenges posed by a series of global crisis that include not only the on-going global financial crisis and the economic downturn but also issues related to the impact of climate change, wide fluctuations in food and fuel prices, epidemic diseases and so on. These developments have increased the level of urgency for RGC institutions to deal with social protection issues through a more coordinated approach in order to protect the significant gains that have been made in reducing poverty over the last decade; and to ensure that social safety nets are in place for workers (who make a contribution to the national economy) both in their working life and when they retire after reaching the legal retirement age.

518. The Royal Government remains committed to developing and implementing a comprehensive and sustainable social safety net system aimed at protecting the livelihoods of the poor and most vulnerable segments of the population. The Council for Agriculture and Rural Development (CARD) has taken some important steps to build consensus on the key concepts and broad direction for policy development on social safety nets for the poor and vulnerable segments of the population in collaboration with implementing line ministries. The findings and recommendations based on these consultations were presented at a National Forum on Social Safety Nets on 6-7 July 2009 and have been incorporated in the Strategic Framework on Social Protection System For Vulnerable and Poor People. CARD is currently mandated by the RGC to establish inter-ministerial coordinating mechanisms, to monitor and evaluate the implementation of interventions in social safety nets aiming at strengthening food security and nutritional status of the vulnerable and poor people.

519. To fulfil this important task, CARD will ensure that in planning for and implementation of social protection measures the following principles are adhered to:

- Within a resource scarce environment, where the demands will far exceed available resources, to take social protection measures that provides not only immediate relief but also contribute to building the beneficiary population's ability/capacity to contribute to the economic development of their communities; food for work programmes to build rural road infrastructure that enables beneficiary populations' to have greater access to education and health services and markets for their products; Health Equity Fund that provides relief through health fee waivers; scholarships for education to build the skills base; and targeted distribution of agriculture inputs to smallholder farmers to improve productivity of their holdings and to generate income (seeds, fertilizer, extension services etc.); are some good examples that are being implemented by RGC institutions and need to be further strengthened, in particular support to smallholder farmers.
- To ensure greater transparency and better targeting in the delivery of cash transfer schemes for poor households, all implementing RGC institutions will be encouraged/required to use the data from the on-going National Identification System for Poor Household that is being supported by the "Identification of Poor Households Programme (ID Poor)" of the Ministry of Planning. By the end of 2009, data for more than 7345 villages will be available from this source. The Programme will be expanded to cover the whole country and periodically updated to remain a reliable source of data for targeting social safety net measures aimed at poor households. At present, the ID-Poor covers only rural areas and a methodology for identifying poor households in urban areas will be developed.
- To enhance cross-sectoral coordination and integrate the social protection measures into decentralised development planning processes at the sub-national levels.
- To minimise the planning and delivery costs (overheads) of social safety net programmes to achieve a maximum net transfer of resources to the beneficiary populations.

520. A number of the RGC institutions are currently delivering social protection and safety net programmes to assist individuals, households, and communities to better manage risks, shocks and extreme poverty. The Ministry of Social Affairs, Veterans and Youth Rehabilitation (MOSAVY), Ministry of Labour and Vocational Training (MOLVT) and the Ministry of Women's Affairs (MOWA) are all mandated to deliver social services to the population, and to protect specific vulnerable groups against risks. Specific safety net interventions have been delivered by other RGC institutions; for example, MOH, MOEYS, MRD, and MEF are delivering programmes to address some major causes of vulnerabilities through health fee waivers, scholarships and exemptions that have helped households deal with health costs and keep their children in school. Other safety net interventions include food distribution, labour-intensive public works, and targeted transfers.

521. The programmes of the MOSAVY are focused on reducing vulnerability of the poor, assisting the most disadvantaged people, providing moral and material support, and strengthening and developing Cambodia's social security system. To implement RGC's priority policies to strengthen social protection and safety nets, the Ministry's works will be concentrated on the following six areas:

Priority 1: Strengthen and Expand Social Welfare Services for the Vulnerable Poor

- Continue to expand emergency programmes to provide assistance to the victims and the vulnerable;
- Strengthen the activities to address the problems of homeless people by continuing to effectively implement the nine-point strategy and the existing mechanism;

- Continue to combat human trafficking and promote rehabilitation and reintegration of victims into communities by providing better follow-up support and making a law protecting the rights of the victims of human trafficking; and strengthen centres for social affairs to ensure the provision of good services for the victims;
- Strengthen and expand good family movement, promote the roles of families and people in social development, and continue the annual organisation of International Family Day May 15; and
- Increase efforts to provide social services to the families of women and children affected by HIV/AIDS.

Priority 2: Strengthen and Expand Child Welfare Services and Youth Rehabilitation

- Strengthen and expand the implementation of the four basic rights of children; mobilise forces to address the problems of orphan children, disabled children and children from poor families;
- Further implement the Foster Care Policy for children and a minimum standards for centre-based child-care; strengthen state orphanages and those of NGOs and increase the effectiveness of child-care;
- Strengthen domestic and inter-country child adoption-related affairs;
- Push for the passage of the law on inter-country adoption and law on child rights.
- Strengthen and expand the activities of the Cambodian National Council for Children and community-based child protection networks;
- Promote three-good movement of children, viz. good children, good student and good friend and annually organise International Children's Day June 1;
- Strengthen and expand moral and integrity education programmes to prevent violence, crimes and drug abuse among children and youth;
- Strengthen and expand youth rehabilitation centres.
- Promote the protection of minor's rights in accordance with the convention on child rights within the legal and judicial system;
- Encourage sports activities, camping, and study tours for children and young people.
- Promote advocacy of the inclusion of the needs of children and young people into national development plans at all levels;
- Expedite the endorsement the Law on Minor's Justice; and
- Coordinate the multi-sector strategy for orphans and vulnerable children.

Priority 3: Strengthen and Expand Welfare and Rehabilitation Services for Disabled People

- Implement policies for the disabled; foster the enforcement of the Law on the Protection and Promotion of Disabled People's Rights; and promote the implementation of the International Convention on the Amputee Rights;
- Continue to sustain rehabilitation services for people with disabilities;
- Further strengthen Braille and sign language training services for disabled people and promote these services through IT systems;
- Promote vocational training; create jobs and provide community services; as well as encourage movement self-help for people with disabilities;
- Strengthen and expand disabled people's sports movement; organise sports, international events for people with disabilities; and include the needs of the disabled into development plans at all levels; and
- Continue to enhance the awareness of disabilities among families of disabled, communities, employees and competent agency in order to reduce the discrimination against disabled people; and continue to create more favourable environments for the disabled at all levels aiming at ensuring quality services and reduce potential social, economic and politic consequences.

Priority 4: Strengthen and Expand the Social Security System and Welfare Services for Elderly, Civil Servants and General Citizens

- Strengthen pension provision for former civil servants and expand the pension scheme in accordance with the availability the national budget;
- Strengthen the implementation of the social national security fund for civil servants;
- Research and establish social security system for general people;
- Prepare a "Law on the Comprehensive Social Security Regime for General Citizens"; and
- Foster the establishment of civil servant alumni associations and elderly associations in communities; encourage families and communities to support the elderly without whom they can depend on; provide support services to the elderly; and annually organise Elderly International Day October 1.

Priority 5: Strengthen and Expand Social Security System and Welfare Services for Veterans

- Continue to implement national policies for veterans to recognise the good deeds of veterans who have made sacrifices for the country;
- Continue to promote more effective reforms in the management of provision of salary for veterans;
- Prepare a "Law on the Comprehensive Social Security Regime for Verans" and a Sub-decree on the Establishment of National Social Security Fund for Veterans";
- Introduce veterans' villages using the model of disabled solders' villages of Samdech Akka Moha Sena Padei Techo Hun Sen;
- Strengthen the operations of the Cambodian Veterans' Association; and
- Promote the three good principles of veterans: *good use of salary*, *building of good living conditions for family* and *good participation in local dev*elopment.

Priority 6: Strengthen and Expand Institutional Capacity, Partnership and Fund-Raising Capacity to Increase Effectiveness of Social Services

- Strengthen the effectiveness of the social affairs administration and the quality of social services delivery;
- Strengthen good governance and the increase of effectiveness of by-laws and promote the management of civil servants according to the Law on Common Statutes of Civil Servants and the principles of public administrative reform;
- Further enhance civil servants' capacity through training courses and the establishment of a national institute of social affairs; and enhance women's capacity at work and support their decision;
- Establish a statistical system for the social affairs sector based on the six priorities set by the Ministry;
- Promote the utilisation of information technology (IT) and disseminate information about the achievements in the implementation of planned activities;
- Continue the implementation of decentralisation and deconcentration policy reforms through gradual transfers of some of authorities from the Ministry to its sub-national- level institutions and through the inclusion of social work into development plans at all levels;
- Strengthen the implementation of PFMRP; and
- Strengthen partnerships with NGOs, national and international humanitarian organisations and other philanthropists to seek their technical, material and financial support for the social services delivery to victims and vulnerable groups in society; strengthen and expand bilateral and multilateral international cooperation and call for the support and participation from development partners in the social affairs sector.

522. The Ministry of Labour and Vocational Training (MOLVT) is operarionalising the National Social Safety Fund (NSSF) for workes/employees that was established in 2008. The Fund provides to private sector employees: *employment injury coverage (workmen's compensation); health insurance; and pension coverage*. The MOLVT will continue to further strengthen and broaden the scope of implementation of these three components. The Employment Injury Scheme has already started in December 2008, while the Health Insurance and Pension Schemes are scheduled to start in 2010 and 2012, respectively. All firms that have more than eight employees will be required to enrol in these schemes. As of February 2009, the NSSF had enrolled roughly 400 firms in the Employment Injury Scheme, about 250 of which are garment factories, covering a total of roughly 300,000 workers. Employers participating in the Fund are required to make a monthly contribution equal to 0.8 percent of the employee's salary. The benefit is partly in kind and in cash. The covered employees receive full medical assistance, plus 70 percent of the salary in order to compensate the forgone income during treatment.

6. Capacity Building and Human Resources Development

523. The four sides or sub-components of this component of the Rectangular Strategy Phase II deal with: (i) strengthening the quality of education; (ii) enhancing health services; (iii) implementation of gender policy; and (iv) the implementation of national population policy.

I. Strengthening the Quality of Education

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

524. The Royal Government has made significant progress in implementing the "Education for All" strategy by ensuring equity of access to and the basic nine year education for most Cambodian children. Other major achievements include the gradual increase in the number of schools and teachers, and the improved enrolment rates at all levels of primary and secondary education, particularly in the rural areas. Lower secondary schools have been built in almost all communes/Sangkat in the whole country. The number of technical and vocational training schools, universities and teaching staff increased as well. The government has also substantially increased budget for the education sector for which current budget expenditure has doubled in 2007 from 2003 level, accounting now for approximately 19 percent of the total current budget. The government has achieved remarkable progress in improving cooperation in education with development partners including NGOs and the private sector.

525. In the Fourth Legislature, the Royal Government will continue to implement the *Education Strategic Plan***,** putting emphasis on ensuring that all Cambodian children and youth have equal opportunity for access to basic education, both formal and informal, without discrimination on grounds of race, skin colour, gender, languages, religion, political affiliations of parents, place of birth or social status. Equally, the implementation of the Strategic Plan is linked to imparting a culture of peace, respect for human rights and dignity, respect for the principles of freedom, democracy and justice, and instilling a culture against violence, drug use, child and women trafficking and social discrimination.

526. The Royal Government will pay attention to improve the quality of education by: providing incentives to teachers; improving curriculum; encouraging outstanding students; training teachers and upgrading teaching methodologies; improving class room conditions and learning materials; and, establishing libraries and laboratories. In order to ensure equitable opportunity, the government will continue to establish dormitories for students,

especially female students; to build schools for all levels, particularly in rural and remote areas; and to increase scholarship for poor students. As well, the government will continue to train qualified teachers in adequate number and effectively implement teacher deployment policy. The government will encourage teachers who work at primary and lower secondary schools and who have obtained bachelor degree at any age to take an exam to become high school teachers; and allow primary teachers who have not completed high school to take an exam to obtain certificate of equivalency of high school graduation. It will provide them an opportunity to study at bachelor as well as post-graduate levels and will thus increase their basic salaries.

527. The Royal Government will continue to strengthen its partnership with private sector and the national and international communities to enhance and improve the quality of education services, putting increased emphasis on information and foreign language training at all levels of general education, technical and vocational training, and in higher education, consistent with international standards and the country's development needs. Equally importantly, the government will expand technician and engineer training through technical and vocational training schools and higher education. In order to reduce the gap between demand and supply for jobs, the government will continue to implement a vocational training policy linked with the labour market in close cooperation with relevant parties through the following measures: *(1)* provide basic skills training to people in rural areas to increase income; *(2)* provide training or skill improvement to factory workers in cooperation with employers; *(3)* continue to expand technical and vocational training to provinces/municipalities, including entrepreneurship training programme; and *(4)* establish National Agency for Profession and Employment, and Employment Centres in provinces/municipalities as a mechanism for the dissemination of labour market information.

528. The Royal Government will continue to expand informal education through literacy and vocational programmes, establishment of community learning centres and implementation of equity programmes. The government will increase budget allocation for education and mobilise more financing to enable clear and strategic steps to improve the overall quality of education. In higher education, as noted in the previous NSDP, there is an ever-increasing need for tertiary graduates who will become the scientists, workers and citizens of the future, people who can think critically and make evidence-based decisions which will impact Cambodia’s short and long-term future.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

529. To implement the priority policies during the Fourth Legislature, MOEYS will continue to follow the development framework for the education sector outlined in ESP 2006-2010 with a sharper focus on ensuring the achievement of the goals of the priority policies. As a high priority, the MOEYS will begin the process of preparing an updated ESP 2009-2013 to ensure the harmonisation of the education sector plan with the mandate of the Legislature and to more sharply focus on achieving the goals and policies of the RGC for the education sector.

530. To achieve the goals of the prioritised policies for the education sector, the MOEYS will take appropriate measures within the three policies of ESP that are aimed at:

- **Ensuring equal access to education service** by building schools as close as possible to the residences, reducing the number of incomplete primary schools, increasing operational budgets to schools, increasing the supply of teachers,

providing scholarships to poor students and building dormitories for students, especially girls. Access will also be expanded for children in early childhood education, as well as those with disabilities and those from minority groups. Ensuring community/private engagement in this process is crucial for long-term success.

- **Improving quality and effectiveness of education service** by increasing provision of school instructional materials, libraries and laboratories, continuing to further reform the curriculum, increasing learning hours, enhancing teaching and management capacity, strengthening teachers' morality, improving schools' environment (supply of clean water and latrines), and expanding functional literacy. Increase inspection activities on administration, finance and educational quality assurance. Quality assurance of education services will be provided. Strengthening PRESET and INSET systems, and management training and linking with them career paths and promotion will enhance the motivation of teachers and management staff.
- **Enhancing institutional development and capacity building of education officers for decentralisation** by re-structuring working procedures, developing legislative instruments, and training education officers at all levels on technical skills. The continued emphasis on PFM, internal audit systems, planning, monitoring and evaluation systems will enhance institutional development and increase capacity to manage these systems.

531. To finance the delivery of educational services, the MOEYS will follow the Programme-Based Budgeting approach as set out in Budget Strategic Plan 2010-2012. This budgeting framework includes 5 main programmes and 21 sub-programmes, as follows:

Programme 1: Development of general education and non-formal education

This programme is focused on:

- Expansion of early childhood education;
- Strengthening quality and efficiency of primary education;
- Strengthening quality and efficiency of secondary education;
- Equitable access and scholarships for poor and disadvantaged students; and
- Expansion of non-formal education.

Programme 2: Development of Education, Technical Training of Higher Education and Scientific Research

- The primary focus of this programme is on strengthening the quality and efficiency of higher education.

Programme 3: Development of Physical Education and Sports

The main focus of this programme is on the:

- Development of public sports community;
- Development of student sports community;
- Training, physical education and sports research; and
- Development of advanced sports.

Programme 4: Youth Development

The main focus of this programme is on the:

- Enhancing youth awareness of HIV-AIDS and strengthening youth activities; and
- Strengthening capacity of planners and implementers of youth work in the country.

Programme 5: Educational support and management

This programme focuses on the:

- Policy development and strengthening the planning system.
- Teacher development and in-service training.
- Textbook and material development.
- Human resource management and efficiency.
- Capacity development in management of planning, finance, and basic materials.
- Internal audit.
- Sector performance monitoring and evaluation.
- Inspection on administration and finance.
- Development of information technology and ICT.

532. To support the implementation of the prioritised policies of RGC, the MOEYS will develop and submit for approval the following decrees/sub-decrees/regulations:

Policy 1: Ensuring equal access to education service

- Prakas on establishment, closing, integration, inaction, separation, and transforming of school or institution;
- Circular on dissemination of advertising regarding educational institutions;
- Sub-degree on classification of higher education and enrolment criteria; and
- Policy on scholarship and student loans.

Policy 2: Improving quality and effectiveness of education service

- Prakas on special education;
- Sub-degree on standard of national education, training and capacity;
- Guideline on the modality for educational quality monitoring and evaluation;
- Prakas on the core curriculum for general education;
- Policy on the detailed framework of curriculum for all cycle of education.
- Prakas on framework and level of certificates;
- Guidelines on core training material for educational staff;
- Sub-degree on the equivalency system of educational certifications;
- Guidelines on examination processes;
- Policy on science and technology in education;
- Prakas on health check for students and staff;
- Prakas on language identification for ethnic group; and
- Circular on procedures and application of a teacher professional code of conduct.

Policy 3: Enhancing institutional development and capacity building of education officers for decentralisation

- Prakas on Administrative hierarchy and educational management.
- Policy of physical and professional criteria for staff selection.
- Prakas on institution/school management.
- Royal decree on educational system.
- Circular on certificate and diploma provision.
- Prakas on complaint procedures and solutions.
- Guideline on contract or agreement procedure.
- Circular on educational information provision.
- Prakas on monitoring mechanism.

- Prakas on resource management in education.
- Sub-degree on using school and institution.
- Circular on autonomous organisation in management.
- Royal Krom on establishment of National Supreme Council of Education (NSCE).

533. To move forward in resolving the challenges faced in the implementation of NSDP 2006-2010 and based on lessons learned, the MOEYS will accelerate its efforts during the period of NSDP Update 2009-2013 to:

Policy 1: Ensure equal access to education service

- Make sure that all school-age children have easy access to schools through a well-coordinated facilities development planning in close cooperation with DPs and NGOs.
- Increase the number of teachers recruited from local areas, particularly disadvantaged areas to solve the urban-rural disparity of teacher deployment and effectively implement teacher deployment principles, especially for new graduates and proper staff management.
- Improve student retention in schools through eliminating parental cost barriers such as informal school fees and increasing the number of scholarships for students from poor families, especially girls.

Policy 2: Improve quality and effectiveness of education service

- Improve quality of education through strengthening early childhood education, strengthening and expanding child friendly schools, improving the school cluster systems, increasing school operational budget consistent with school development plan, improving the school curriculum closely responding to the socio-economic needs of the country, revising teacher training curriculum at all levels and all specialised subjects, expanding school libraries, increasing inspection activities on administration, finance and educational quality assurance and revising the standard and quality of grade-12 examination by seeking for new technology to control the exam.
- Establish female student councils in schools to deal with difficulties and to encourage female students.
- Provide alternative education opportunities to out of school children and youth through expanded NFE equivalency programmes, improved and expanded literacy/life skill programmes especially in rural and remote areas with a strengthened structure and strengthened staff capacity of NFE.
- Improve quality of higher education through revising the framework of higher education programmes to reflect national and market needs in accordance with the higher education vision and strategy 2020, developing guidelines on HEI governance and financial management, increasing the government budget for scholarships in essential areas especially for female students, improving research and science/technology education, and strengthening staff development at HEIs.
- Enhance youth activities through the finalisation of Cambodian youth policy in order to encourage ministries/institutions private and civil society to enable all youth especially poor, disabilities, minorities, vulnerabilities, etc. can access to professional training. Strengthening and expanding youth and children's councils at schools/institutions and enhance 3 good competition. Enhance volunteer group at national and sub-national levels. Improve youth centres over the country, and strengthening youth staff's capacity. Increase students' awareness of HIV/AIDS, violence, drug and sexuality, etc.
- Promote sports development with national policies/regulations for development of physical education and sport.

Policy 3: Enhance institutional development and capacity building of education officers for decentralisation

- Strengthen good governance at all levels including rationalising staff management on teachers' salaries, recruitment, promotion and replacement, preparing legislations on the use of budget resources in accordance with the budget allocation schedule, strengthening internal audit, administrative and financial inspection and monitoring mechanisms including improving accuracy and timeliness of statistical data.
- Further improve aid effectiveness through strengthened partnerships with development partners and civil societies and strengthened government systems.
- Strengthen management of capacity development initiatives through improved coordination of activities and with increased focuses on the sub-national levels.
- Accelerate gender mainstreaming with clear gender policies in the sector of education, youth and sport and the strategic plans.

534. The selected core indicators and targets that will be regularly monitored and periodically reported on by the MOEYS are presented in Table 21.

TABLE 21: MOEYS SELECTED CORE INDICATORS AND TARGETS

Selected Core Indicators for the education sector			2008 Actual	2009 Estimated	2010 Projected	2011 Projected	2012 Projected	2013 Projected
			School Year 2008-09	School Year 2009-10	School Year 2010-11	School Year 2011-12	School Year 2012-13	School Year 2013-14
1	Primary school (1-6)	No.	6,565	6,635	6,685	6,785	6,865	6945
2	Net Enrolment %:	total	94.4	95.0	96.0	97.0	97.5	98.0
		male	94.8	95.0	95.5	96.0	96.5	97.0
		female	94.0	95.0	96.0	97.0	98.0	99.0
3	Net Enrolment % :	urban	94.0	96.0	96.5	97.0	97.5	98.0
		rural	94.7	95.0	96.0	96.5	97.5	98.0
		remote	90.3	92.0	94.0	96.0	97.5	98.0
4	Primary Completion Rate %	total	85.6	86.0	88.0	90.0	92.0	94.0
		male	85.4	86.0	88.0	90.0	92.0	94.0
		female	85.7	86.0	89.0	92.0	95.0	98.0
5	Lower secondary school	No.	1,451	1,521	1,600	one school per commune	one school per commune	one school per commune
6	Net Enrolment %:	total	33.9	40.0	43.0	46.0	48.0	51.0
		male	32.0	38.0	41.0	43.0	46.0	49.0
		female	35.0	42.0	45.0	48.0	51.0	54.0
7	Net Enrolment %:	urban	54.0	56.0	58.0	60.0	62.0	64.0
		rural	30.9	34.0	36.0	38.0	40.0	42.0
		remote	11.3	14.0	16.0	18.0	20.0	22.0
8	Lower Secondary Completion rate %	total	49.1	51.0	53.0	55.0	57.0	59.0
		male	52.2	54.0	56.0	58.0	60.0	62.0
		female	45.9	48.0	50.0	52.0	54.0	56.0
9	Literacy rate age 15-24 %		87.5	88.0	89.0	90.0	91.0	92.0

II. ENHANCING HEALTH SERVICES

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

535. The Royal Government recognises that healthy people constitute the key basis for human resource development and sustainable socio-economic progress. The Royal Government has placed emphasis on enhancing the general well-being of all citizens, particularly the poor, women and children. To ensure systematic development of health services delivery to the population, the RGC adopted a Sector Wide Management (SwiM) approach and developed its first Health Sector Strategic Plan (HSP) for 2003-2007. It has been implemented in close cooperation with external development partners (EDPs) who were engaged in this sector. A new HSP for 2008-2015 has been developed. It is now being implemented in close cooperation with all EDPs; as well as, work on implementing the Minimum Package of Activities (MPA) is progressing well. Health is one of the four priority sector for PAP, which ensures adequate allocation and timely releases of budgetary funds both for current and capital expenditures. In the third legislature, the current budget for health doubled, accounting for about 10 percent of the total current budget in 2007.

536. In the Fourth Legislature, the Royal Government will continue to implement the *Health Strategic Plan* to reduce maternal mortality rate and infant mortality rate, and improve other health indicators by enhancing and expanding health services, especially reproductive, maternal, and infant and children health services.

537. The Royal Government is focused on the implementation of the programme for prevention and cure of communicable diseases; construction of referral hospitals and health centres throughout the country that could provide effective, equitable and sustainable basic health services; and enhancement of quality of health professionals. The Royal Government will ensure better distribution of doctors, medical workers and midwives in the health system; increase allowances for health staff working in rural areas; and increase the number of doctors, medical workers and midwives. The Royal Government will continue to pay attention to health and sanitation education; widely disseminate health information especially in rural areas; and provide services to the poor through the Equity Fund and health insurance system.

538. The Royal Government will continue to take measures to: make health services more responsive and be available closer to people through decentralized service provision and devolution of management authority to sub-national levels such as national hospitals, referral hospitals and health centres; increase investment in physical infrastructure, medical equipment and technologies; enhance support services and health research for policymaking, planning, performance monitoring and evaluation; and, strengthen governance in the health sector by implementing the Sector-Wide Approach emphasizing national ownership and partnership with the international community. Also, the Royal Government will continue to promote private sector participation in order to increase investment in health sector and strengthen public health intervention.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

539. The implementation of priority policies for health sector over the next five years will be guided by the strategic framework outlined in the Health Strategic Plan 2008-2015 (HSP2), RGC's policy on public services delivery, the policy framework for decentralization and de-concentration, and national budget strategic framework. The strategic priorities for the health sector fall into two broad interrelated areas that the Ministry of Health and all stakeholders will pay particular attention to. These two areas are: population health problems and essential services, and challenges in relation to functional areas of the health system on both the "supply-side" and the "demand-side". The building blocks of the HSP2 strategic framework are the following three main health programmes of the MoH:

i. Reproductive, Maternal, New Born and Child Health.
ii. Communicable Diseases.
iii. Non communicable Diseases and other health problems.

540. In each of these three programme areas the MoH will focus on implementing the following five cross-cutting health strategies that include both "supply-side" and "demand-side" measures:

- **Health Service Delivery:** Actions will be taken to:
  - ➢ Expand coverage of the Minimum Packages of Activity (MPA) and the Complimentary Packages of Activity (CPA) based on Health Coverage Plan with a focus on meeting client needs;
  - ➢ Strengthen health Service delivery support systems in an integrated manner;
  - ➢ Target public health services provision and public health interventions according to need;
  - ➢ Develop and apply consistent standards of quality across the entire health sector (public, private and non-profit); and
  - ➢ Develop contracting models as part of a comprehensive approach to health services delivery.
- **Health Care Financing:** Actions will be taken to**:**
  - ➢ Seek increased funding from National Budget and improve efficiency in utilizing government resources allocated for health;
  - ➢ Align development cooperation funding with MOH strategies, plans and priorities and strengthen coordination of development cooperation funding for health;
  - ➢ Reduce financial barriers at the point of care and develop social health protection mechanisms;
  - ➢ Account for the main sources and uses of national resources allocated for health Strategic interventions at service delivery level; and
  - ➢ Collect data and information required to develop and monitor health sector financing policy.
- **Human Resources for Health:** Actions will be taken to:
  - ➢ Improve technical skills and competence of health workforce;
  - ➢ Strengthen staff professionalism, ethical conduct, and quality of work;
  - ➢ Improve staff distribution and retention, with priority to personnel essential to health sector priorities; and
  - ➢ Improve staff remuneration, salaries, and performance incentives.
- **Health Information System**: Actions will be taken to:
  - ➢ Increase the availability of accurate, timely, and complete health data of high quality from public and private sources, together with enhanced coordination, and resources for the Health Information System (HIS);
  - ➢ Improve data sharing, management, analysis, dissemination and use across all levels of the health system, including population and socio-demographic data;
  - ➢ Improve the national disease surveillance system, public facility patient medical record system, and strengthen the case reporting, monitoring and response to non communicable diseases; and
  - ➢ Expand participation in the national HIS by the private sector, and facilitate data use for planning, resource allocation and management of human resources, infrastructure, and supplies.
- **Health System Governance**: Actions will be taken to:
  - ➢ Harmonise and align all activities within MOH and across the Health Sector to achieve HSP2 goals;
  - ➢ Build public Private Partnerships;

- Enhance capacity to conduct research, Policy analysis, and to draft Regulations and Legislation;
- Strengthen institutional capacity as part of MOH's institutional development efforts.
- Strengthen MOH health sector stewardship through decentralisation and de-concentration; and
- Mobilise multi-sector responses to enhance national health system accountability for access to quality health services for all.

541. The goals and objectives of the actions that the MOH will take are:

Goal #1: Reduce maternal, new born and child morbidity and mortality with increase reproductive health

Objective 1: To improve the nutritional status of women and children.
Objective 2: To improve access to quality reproductive health information and services.
Objective 3: To improve access to essential maternal and newborn health services and better family care practices.
Objective 4: To ensure universal access to essential child health services and better family care practices.

Goal #2: Reduce morbidity and mortality of HIV/AIDS, Malaria, TB, and other communicable diseases

Objective 1: To reduce the HIV prevalence rate.
Objective 2: To increase survival of People Living with HIV/AIDS.
Objective 3: To achieve a high case detection rate and to maintain a high cure rate for pulmonary tuberculosis smear positive cases.
Objective 4: To reduce malaria related mortality and morbidity rate among the general population.
Objective 5: To reduce burden of other communicable diseases.

Goal #3: Reduce the burden of non-communicable diseases and other health problems

Objective 1: To reduce risk behaviours leading to non-communicable diseases (NCD): diabetes, cardiovascular diseases, cancer, mental illness, substance abuse, accidents and injuries, eye care, oral health , etc.
Objective 2: To improve access to treatment and rehabilitation for NCD: diabetes, cardiovascular diseases, cancer, mental illness, substance abuse, accidents and injuries, eye care, oral health, etc.
Objective 3: To ensure that the MoH has the capacity to effectively perform its essential public health functions: environmental health:, food safety, disaster management and preparedness.

542. To implement the priority policies of the RGC for the health sector, the day-to-day activities of health managers and staff of the MoH at all levels will be guided by the following five working principles:

i. Ensure social health protection, especially for the poor and vulnerable groups.
ii. Maintain a client focused approach to health services delivery.
iii. Follow an integrated approach to high quality health care delivery and public health interventions.
iv. Make human resources management as the cornerstone for health system.
v. Ensure good governance and accountability.

543. Based on these five working principles, the efforts of the management and staff of the MoH, at all levels, will be focussed to:

- Implement decentralised service delivery and management functions.
- Strengthen sector-wide governance.
- Scale up access to and coverage of health services.
- Implement pro-poor health financing systems.
- Reinforce health legislation, professional ethics and code of conduct, and strengthen regulatory mechanisms.
- Improve quality in service delivery and management.
- Increase competency and skills, including allied technical skills, of health workforce.
- Strengthen and invest in health information system and health research.
- Increase investments in physical infrastructures and medical care equipment and advanced technology with improvement of non-medical support services.
- Promote quality of life and healthy lifestyles of the population.
- Prevent and control communicable and chronic and non-communicable diseases, and strengthen disease surveillance systems.
- Strengthen public health interventions to deal with cross-cutting challenges.
- Promote effective public and private partnerships in service provision.
- Encourage community engagement in health services delivery and quality improvement.
- Systematically strengthen institutions at all levels.

544 The MOH's operational framework, and its monitoring and evaluation functions are important tools to monitor and evaluate the overall health sector performance on a regular basis, to prepare information required for policy decision-making and to realign programme services delivery, if necessary, to achieve the targeted goals and objectives of the programmes; as well as to provide inputs for the preparation of Annual Progress Reports on the implementation of NSDP Update 2009-2013. The key planning tools for carrying out these functions are: the MOH's Three Year Rolling Plan linked to the Budget Strategic Framework and Public Investment Programme, and MOH's Annual Operational Plan and programme based budget. It is envisioned that all health partners will use this framework (including a set of agreed core indicators) to review progress of their programmes/projects in the health sector. The MOH will prepare annual progress reviews, a mid term review followed by end-cycle evaluation to report on the impact of the HSP2 in improving the health status of the targeted populations.

545 The selected core indicators for each of the three MOH programmes (Reproductive, Maternal, New Born and Child Health; Communicable Diseases; and Non communicable Diseases and other health problems) that the Ministry will periodically report on are presented in Table 22.

546 **HIV/AIDS**: The National HIV/AIDS Authority (NAA) will contribute to implementation of strategies, programmes and projects to further reduce the number of new HIV infections by focusing on targeted prevention interventions; increase coverage and quality of care, treatment and support for people living with and affected by AIDS; and alleviate the socio-economic and human impact of AIDS on the individual, family, community and society. Those programmes and projects will be targeted to:

- Increase coverage of effective prevention interventions and develop additional interventions.
- Increase coverage of effective interventions for comprehensive care and support and develop additional interventions.

- Increase coverage of effective interventions for impact mitigation and develop additional interventions.
- Strengthen leadership of government institutions and NGOS for the implementation of the national response to HIV and AIDS at both national and sub-national levels.
- Ensure a supportive legal and public policy environment for the national response to HIV and AIDS.
- Increase the availability of information for policy makers and programme planners through monitoring, evaluation and research.
- Increase and ensure the sustainability and efficiency of the mobilisation and allocation of resources for the response to HIV and AIDS at both national and sub-national levels.

TABLE 22: SELECTED CORE INDICATORS (OUTPUT AND OUTCOME[9]) AND TARGETS OF MOH

Selected Core Indicators	2008[10]	2009	2010	2011	2012	2013
Reproductive, Maternal, New Born and Child Health (RMNCH)						
2 or more ANC health personnel consultation	81	85	88	90	92	94
% births delivery by trained health personnel	58	65	70	75	80	85
% births delivery by trained health personnel at health facilities	39	45	50	55	60	65
% of deliveries by C-section	2	2.2	2.5	3	3	3.2
Contraceptive prevalence using modern contraceptive method (%)	26	37	40	45	46	49
Proportion of children under 1 fully immunised	87	85	86	87	88	89
% of children under one year immunised against measles	91	90	91	93	95	95
Consultations (new cases) per person per year						
General population	0.54	0.5	0.6	0.6	0.7	0.8
Child under 5	1.1	1.3	1.5	1.7	1.7	1.8
Communicable Diseases (CDC)						
% PLHAs on ART survival after a 12-month treatment	n.a	>85	>85	>85	>85	>85
Selected Core Indicators	2008[11]	2009	2010	2011	2012	2013
Case detection rate of smear (+) pulmonary tuberculosis (%)	69	>70	>70	>70	>70	>70
Tuberculosis cure rate (%)	90	>85	>85	>85	>85	>85
Malaria case fatality rate per 100,000 pop	2.10	1.50	1.20	1.10	0.99	0.90
Dengue hemorrhagic fever case fatality rate reported to public health facilities	0.68	0.7	0.6	0.6	0.6	<0.6
Non communicable Diseases and other health problems (NCD)						
Prevalence of adult with diabetes reported by public health facilities per 1,000 adult population	3.5	4.0	4.5	5	5.5	<5.5
# of mental health cases reported by public health facilities	15,320	15,000	18,000	19,000	20,000	21,000

III. IMPLEMENTATION OF GENDER POLICY

A. Policy Priorities for the Fourth Legislature

547 The Royal Government considers women as the backbone of the society and the economy. The Royal Government has succeeded in implementing the Strategic Plan "Neary Rattanak II". The government is implementing the Law on Prevention of Domestic Violence and Protection of the Victim and the Law on Suppression of Human Trafficking and Sexual Exploitation. The Royal Government has reduced the gender gap in the education sector through increasing enrolment rates for girls. In terms of health services, the Royal Government has improved the overall access to primary and reproductive health, prevention of malaria and HIV/AIDS. In the economic sector, the Royal Government has defended the

[9] Impact indicators are included in NSDP Update 2009-2013's socio-economic indicators table (Cambodia at Glance).
[10] Year of baseline value.
[11] Year of baseline value.

rights of female workers through advocacy and policy interventions. Moreover, women are being equipped with skills and they have the capacity to participate in decision making at all levels of governance. In general, the proportion of women elected as members of parliament increased from 19 percent in 2003 to 22 percent in 2008. In 2007 Commune Council elections, 15 percent of the elected members of Commune Councils were women and currently 30 percent of village chiefs are women.

548 The Royal Government of the Fourth Legislature will continue to implement its policy aiming at increasing education opportunity for female students through increased scholarships, additional training programmes, providing accommodation and safe transportation, and increasing the number of female teachers. The Royal Government continues to increase women's role and capacity in decision-making at all levels of governance and pays attention to skills training for women at all levels. The Royal Government will strive to increase the ratio of women at all government levels, by providing employment opportunities for women, using advocacy at the village and commune levels throughout the country, and by protecting the rights of working women.

549 To contribute to poverty reduction, the Royal Government continues to provide small and medium credits to women and communities for their livelihoods. To prevent violence against women and human trafficking, the Royal Government will effectively enforce the Law on Domestic Violence and Protection of Victims by providing effective and timely legal protection to victims, who are mostly women and children, in collaboration with all relevant institutions and development partners.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

550. To implement RGC’s priority policies for the Fourth Legislature, the Ministry of Women’s Affairs in collaboration with the Cambodian National Council for Women has prepared a five year strategic plan, Neary Rattanak **III** (2009-2013), which focuses on five strategic areas, a gender mainstreaming programme in national and sectoral policies, reform programmes and implementation of international conventions; as well as a cross-cutting area that deals with strategic management, capacity development and aid effectiveness. The five strategic areas are:

i. Economic empowerment of women.
ii. Promotion of women and girls’ education and attitude and behaviour change.
iii. Legal protection of women and girls.
iv. Promotion of health, nutrition and combating HIV/Aids among women and girls.
v. Promotion of women’s participation in decision-making in the public and political sector.

551. In the strategic area of **Economic Empowerment of Women,** the MOWA in cooperation with key sector line ministries and other relevant stakeholders will take the following actions**:**

- Support and advocate for expansion of opportunities and employment creation for women, including the informal sector by supporting needs assessments; facilitating partnerships to set up support mechanisms for women entrepreneurs; develop programmes on capacity and skills development and advocate for scholarships for women; advocate for and monitor mechanisms for providing decent jobs to women including vulnerable, disabled and indigenous women; and establish a consultation and information centre for women.
- Strengthen business development services to support and develop micro, small and medium enterprises for women by developing and transforming the traditional Women in Development Centres (WIDs) into integrated Women’s Development Centres (WDCs) that provide vocational training responding to market needs, along

with enterprise consultation and development services, and livelihood skills development for women; designing pilot projects in communities to increase employment opportunities for women, and setting up women's associations and entrepreneur networks; and support access to information on micro finance and credit services for women entrepreneurs.

552. In the strategic area of **Promotion of Women and Girls' Education, Attitude and Behaviour Change,** the MOWA in cooperation with relevant stakeholders will take the following actions**:**

- Promote formal and informal education for women and girls by raising awareness among the public of the value and importance of girls' education; advocating for and monitoring the expansion of the programme of early childhood education and community based preschools, especially in remote areas; raising awareness of importance of education among parents and families; promoting expansion of informal education including programmes on literacy, livelihood and vocational skills for adult women and girls who have dropped out of school; advocating for the expansion of scholarship programmes at high school and higher education levels.
- Foster harmony in the family and society and promote the status of women by implementing the National Programme on Social Morality, the Value of Women and Family; increasing public awareness of, and taking action to prevent indecent acts and the spread of pornographic material.

553. In the strategic area of **Legal Protection of Women and Girls,** the MOWA in cooperation with relevant stakeholders will take the following actions**:**

- Promote legal protection from domestic violence, rape, sexual assault, human trafficking, sexual and labour exploitation and punishing offenders by implementing the DV and Human Trafficking Law and the National Action Plan to Combat Violence against Women and the National Action Plan to Suppress Trafficking in Humans and Sexual Exploitation; developing database and information systems on all forms of violence against women and girls, human trafficking, sexual and labour exploitation; and raising public awareness and support for preventing violence against women and children.
- Increase the capacity of relevant institutions for effective legal protection for victims of violence, rape, human trafficking, and sexual and labour exploitation and punishment for perpetrators by capacity building and awareness raising of relevant authorities including judicial officials at all levels on laws and regulations related to prevention of violence against women and children, and human trafficking; supporting networking among victims, officials of police, court and health institutions to respond to cases of violence against women and children and human trafficking; advocating for an increase in the number of women police, and prisons officers; capacity development of judicial police officers; facilitating the development and implementation of all necessary regulations to implement the DV law, including administrative decisions and protection order to protect the victim.
- Improve access to and provision of social and health services for victims of violence, rape, human trafficking, and sexual and labour exploitation by promoting an increase in the number of centres and shelters and the implementation of the National Minimum Standards for Protection of the Rights of Victims of Human Trafficking; preparing and revising regulations on care provision for victims, and guidelines for social services for victims at centres; promoting capacity development of staff at the centres and staff providing consultation services.

- Strengthen international and regional cooperation to prevent trafficking in humans, labour exploitation, and sexual exploitation by implementing activities and monitoring the National Action Plan; continuing to implement international agreements and regional commitments and action plans such as the MOU of the Greater Mekong Sub regional committee; and monitoring and reporting on national and international commitments, including to the United Nations.

554. In the strategic area **Promotion of health, nutrition and combating HIV/Aids among women and girls,** the MOWA in cooperation with relevant stakeholders will take the following actions**:**

- Support improved access to information and knowledge on reproductive health in communities, especially among disabled and pregnant women.
- Promote better nutrition for women and girls especially women of child bearing age by raising awareness on food security and nutrition among communities through information education communication materials and media.
- Raise awareness among women at the community on the prevention and combating of transmission of disease through the implementation of information campaigns, training and the provision of basic information on malaria dengue and other mosquito-transmitted diseases to target volunteers and communities.
- Support prevention of HIV/Aids transmission in women and girls by facilitating the implementation of the strategic plan on women, girls and HIV/AIDS and increasing knowledge and support among communities to fight against immediate risk to women and girl child.

555. In the strategic area **Promotion of women's participation in decision making in the public and political sector,** the MOWA in cooperation with relevant stakeholders will take the following actions**:**

- Increase the number of active women representatives in decision making in government institutions and at all sub national levels through lobbying of political parties and relevant institutions to increase the proportion of women standing for elections and putting their candidacy higher up in the list for senate, parliamentary and sub national councils; encourage political dialogue and develop strategies and advocacy for affirmative action and set quotas for women at all levels; raising public awareness of the importance of women's participation at the senior level as lower house representative, provincial, municipal, district and Khan board of governors and commune councillor; and capacity development for elected and appointed women by the public at national and sub national levels including female candidates standing for commune council elections 2012 and the next national elections.
- The promotion of women's participation in decision making in the public sector at all levels by pushing for the implementation of policies and procedures for promotion and recruitment of government officials in response to gender equality; cooperating with the Royal School of Administration in setting up gender responsive curriculum and increasing the number of female students – Cooperating with the women civil servant association and relevant players in improving the effectiveness of performance and rights protection, and the well being of women civil servants; capacity building and skills at Leadership and Management as well as other related skills for women leaders.

Gender Mainstreaming Programme

556. "Gender equality and the empowerment of women" is a development goal in its own right. The Ministry of Women's Affairs has a clear mandate to advocate and monitor progress, but the mechanisms and methodologies for achieving this development goal, i.e. through "gender mainstreaming" by definition cross-cut all sectors and policies. This follows the NSDP 2006-2010 and the Rectangular Strategy Phase II (2009-2013), which requires each sector to promote gender equality within its mandate.

- ***Gender mainstreaming in national policies and the statistical system by*** focusing mainly on gender mainstreaming in the process of developing, monitoring and evaluation of national policies and sectoral polices; strengthening and scaling up the mechanisms of gender mainstreaming at the national and sub national levels; capacity development on gender mainstreaming for relevant government institutions at the national and sub national levels; advocating and lobbying for integrating gender issues in the process of sectoral planning, budgeting and reporting; improving preparation and implementation of sector gender mainstreaming plans at the national and sub national level; and gender mainstreaming in the national statistical system.
- ***Gender mainstreaming in sectors*** by focusing specially on gender mainstreaming through the gender mainstreaming action groups and their respective gender mainstreaming action plans in the line ministries. This includes work in the following key sectors:
  - Economic and Finance sector, by gender mainstreaming in macro-economic policies and other policies and services for poverty reduction, agricultural and rural development, land and natural resource management and the protection of rights and welfare of female workers as well as women's economic welfare in the informal sector.
  - Education sector, by mainstreaming gender in the national policy and plan on the Education for All to improve the effectiveness of the implementation of the policy and in response to gender equality considerations such as: increasing the number and capacity of female teachers; increasing the survival rate of girls in school especially from grade 9 onwards; and integrating gender equality issues in analysis into discussion of education policies including education for disabled children and indigenous and ethnic minority girls and women.
  - Legal sector, by advocating for the development and adoption of any necessary legislation, regulations or law amendments to promote gender equality and protect women's rights; carry out research and promote dialogue to also promote improved access to legal protection including disabled women and indigenous and ethnic minority women.
  - Health sector by advocating for and monitoring improved access of women to health care and reproductive health services, especially focusing on addressing maternal mortality, and also increasing access to modern birth spacing methods and services; and increased water supply and sanitation facilities; supporting educational information campaigns; advocacy and monitoring and supporting information and awareness campaign for preventing HIV/AIDS transmission.
- ***Gender mainstreaming in government reform programmes*** by analysing, advocating for, and monitoring the development and implementation of gender responsive national reform programmes, including legal and judicial reform, sub-national democratic development (D&D reform); public administration reform, and public financial management reform.
- ***The implementation of the CEDAW*** and other relevant conventions and regional commitments relating to gender equality and women's rights by supporting dissemination and understanding of the conventions, and monitoring and reporting on their implementation; and for CEDAW, disseminating the concluding comments to the official report submitted by the State party. The Cambodia National Council for Women is the lead agency in regard to the CEDAW.

Cross-cutting area of internal strategic management, capacity development and improved aid effectiveness.

557. In this cross-cutting area the MOWA will take the following actions: Develop effective and efficient internal and external information and communication; develop capacity for, and implement results based management principles and practices; produce quality plans, budgets and reports as required by RGC and regional and international commitments; carry out a capacity assessment and develop a capacity development strategy for MOWA effectively engage in GDCC dialogue through the TWG-Gender; and promote enhanced partnerships and coordination around gender equality and women's empowerment.

558. The Ministry of Women's Affairs has set Gender targets/indicators set by the Ministry of Women's Affairs are presented in Table 23.

TABLE 23: GENDER TARGETS/INDICATORS

Major Goals: Targets/Indicators		Baseline 2008	Target 2010	Target 2013
Gender Equity				
1	Mainstream gender in all spheres [1]	-	-	
1a	*Number of ministries/institutions that have formulated a Gender Mainstreaming Action Plan*	*15*	*20*	27
1b	*Number of ministries/institutions that have implemented their Gender Mainstreaming Action Plan*	*10*	*15*	27
2	Female share of wage employment [1] (%) - *Agriculture* - *Industry* - *Services*	 52.5 53.5 27.0	 50 50 37	 50 50 50
3	Level of awareness that violence against women is wrongful behaviour and a crime (%) [1]	30	50	70
3a	*Number of protection orders issued by courts, based on the Law on the Prevention of Domestic Violence and the Protection of the Victims*	-	40[2]	120[2]
3b	*Number of victims of domestic violence who received counselling by qualified personnel.*	600[2]	900[2]	2000[2]
4	Combat trafficking in humans[3]			
4a	*Policy measures adopted to protect the rights of victims of trafficking*			
i	*Proportion of shelter homes that adopted Minimum Standards (%)*	0	30	70
ii	*Proportion of social workers of DoSAVY trained to use the Minimum Standards effectively (%)*	0	30	70
4b	*Number of partnerships established to combat human trafficking*			
i	*Number of MOU's signed for regional and cross-border collaboration*	2	4	5
ii	*Number of country level institutions set up to combat trafficking*	0	-	3
iii	*Number of Provinces that have multi-stakeholder institutional structures to combat trafficking*	3	8	12
5	Increase women in public decision making[4] (%)			
5a	*Proportion of seats held by women in the national assembly*	22	24	30
5b	*Proportion of ministers that are women*	7.7	12	15
5c	*Proportion of provincial governors that are women*	0	6	10
5d	*Proportion of board of provincial governors that are women*	16.8	-	28
5e	*Proportion of judges that are women*	6.9	10	15
5f	*Proportion of chiefs of commune/ sangkat councils that are women*	4	-	10
5g	*Proportion of civil servants that are women*	34	35	38

[1] Existing indicators in the Table 3.2 of NSDP Mid-Term Review 2008.
[2] Proposed new targets with agreement from MoJ, MoI and MoSAVY through a TWG-Gender meeting on 25 September 2009.
[3] Proposed new indicators and targets of trafficking with agreement from MoI and MoSAVY through a TWG-Gender meeting on 25 September 2009.
[4] Proposed new indicators with agreement from all stakeholders of TWG-Gender to align with CMDG indicators.

IV. IMPLEMENTATION OF NATIONAL POPULATION POLICY

A. *Policy Priorities for the Fourth Legislature*

559. Final results from the ten-yearly population census conducted in March 2008 place the total population of Cambodia at 13.4 millions, with a female ratio of 51.4 percent and rural-urban population shares of 19.5 percent and 80.5 percent. This data shows an average growth rate of 1.54 percent per annum during the decade. The main achievements under population policy implementation were *(1)* most women are aware of birth spacing control; *(2)* total fertility rate decreased from 4.0 in 2000 to 3.4 in 2005; and *(3)* the average number of desired children per woman is 3.3 which will lead to decrease in the average family size.

560. In the Fourth Legislature, the Royal Government will continue its efforts to integrate the population policy into socio-economic policy, plans and programmes at all levels.

561. The Royal Government continues to introduce necessary measures to enhance the quality of life of people through developments in education, health, gender equity, and rural development as priority. With 54.1 percent of Cambodian population aged below 24 years of age, it is important that we adopt measures to turn youth to be an important driving force for development of all sectors. The Royal Government will strengthen urban and agglomeration management to make cities clean without litter, with full sanitary facilities, with fresh air, green park and gymnasium complexes; and organise cultural entertainment publications to support enhancement of quality of physical and moral human health.

B. Planned Actions to Implement the Prioritised Policies

562. All line ministries and agencies play a role in implementing Royal Government's population policy. The ministries and agencies who are more actively involved include: the National Institute of Statistics of the Ministry of Planning, that is responsible for regular collection of the population data and preparing analysis of these data; the General Directorate of Planning of the Ministry of Planning, that is responsible for ensuring that population issues are dealt with in planning processes including those at the line ministry level; the National Committee for Population and Development at the Council of Ministers, that is responsible for advocating and promoting the population policy issues. During the Fourth Legislature, the efforts of these institutions will be focused on:

- Enhancing the capacity of policy makers, parliamentarians, planners, and development programme managers at the national and sub-national levels to take into account the data and analysis on key population and poverty issues.
- Formulating guidelines for integrating key population and poverty variables in the design of all development programmes.
- Strengthening capacity of planning officers at the national and sub-national levels to integrate population issues in planning processes.
- Strengthening institutional capacity to identify emerging population issues by periodically carrying out analysis and to monitor and update the population policy.
- Developing and widely disseminating disaggregated population data at the national and sub-national levels.
- Continuing work on carrying out the CDHS 2010, and the CIPS 2013 in a timely manner.
- Integrating population, RH, gender, and poverty parameters into the progress reports on the implementation of NPP, NSDP, CMDGs, sectoral and sub-national plans.
- Building capacity of planners at national and sub-national levels to utilise data related to population, RH, gender, and poverty as well as their linkages with the development programme and plan formulation and reporting of the implementation of those programmes and plans.
- Formulating guidelines on the integrated data utilisation and population variables to support the sustainable development programme and planning preparation and the reporting of the implementation of those programmes and plans at both national and sub-national levels.
- Preparing a comprehensive training manual and other advocacy materials on population, RH, gender, poverty and development linkages.
- Sensitising and training on population, RH and gender, poverty and development linkages to relevant students in the universities.
- Conducting research and disseminating population-related needs and problems to the Royal Government and other relevant institutions.
- Conducting research to support data needs on population, RH, gender and poverty.

CHAPTER V

COSTS, RESOURCES AND PROGRAMMING

563. The RGC will further strengthen and broaden the nature and scope of partnerships within Royal Government's institutions, with external development partners, national and international Non-Government Organisations, and other civil society stakeholders to maximize the benefits for the people of Cambodia of the resources that will be available for development programmes. An important outcome, that is a high priority of RGC, is to achieve a *significant increase in a net transfer of development resources to the targeted beneficiary populations, in particular the vulnerable and the poor households in rural communities; and a strengthened capacity of RGC institutions to deliver their programmes and services efficiently.*

564. The Royal Government is taking concrete actions to further strengthen and refine the *harmonisation of planning, public investment expenditures and development cooperation financing* among RGC institutions within the framework of RGC's Public Financial Management Reform Programme. To ensure an improved alignment of development cooperation financing resources with NSDP Update 2009-2013's priorities, RGC's focal point for aid coordination and ODA allocation/utilisation, will take concrete actions to further strengthen coordination with and among development partners and civil society stakeholders to enhance accountability and transparency in the utilisation of available development cooperation financing resources.

I. TOTAL PUBLIC INVESTMENT REQUIREMENTS

565. To collect information, through a bottom up process, on the costs of public investment requirements to implement RGC's prioritised policies for the Fourth Legislature (on-going development programmes and projects as well as planned high priority pipeline projects), the Ministry Planning had asked each line ministry/agency to provide information on their Public Investment Requirements for 2009-2013. Unfortunately, this bottom up approach cannot be applied as not many ministries/agencies were able to provide the information that is needed[12]. The Royal Government will further strengthen and refine the planning and resource allocation processes and the capacity of RGC institutions will be strengthened to ensure that the data required for development planning and public investment resources allocation purposes is readily available. The three-year rolling Public Investment Programme (PIP) for 2011-2013 will be prepared based on a methodology that enables the harmonisation of PIP, public investment expenditure, and development cooperation financing. The PIP 2011-2013 will be prepared within the time schedule for the preparation of the National Budget for 2011.

566. In Chapter III on the "Macro-economic Framework for NSDP Update 2009-2013" projections of key macroeconomic variables are presented. Also included in the analysis are projections of "capital" investments that will be required from both the public and private sector sources to achieve the projected GDP growth rate. This top down methodology, however, does not include all the requirements for public sector investment expenditures for social sectors required to achieve the socio-economic goals to reach the CMDGs, expenditures for strengthening the capacity of RGC institutions, and expenditures that will be required to mitigate the adverse effects of the global financial crisis and economic downturn on Cambodia's real economy and the vulnerable and the poor. Nevertheless, these top down estimates of "capital" investment requirements do constitute a major share of the total investment needs over the next five year.

[12] To implement the methodological refinements described in paragraph #10.

567. To make the text reader friendly, the information presented in Chapter III on projections of "capital" investment requirements over the next five years, 2009-2013, is summarised again in the following text. To achieve the overall and sectoral GDP growth targets for the period covered by the NSDP Update 2009-2013, total capital investment of 62,020.7 billion CR (US$ 15.127 billion) will be required. In terms of private and public sources of financing of total capital investments required:

- Private sector capital investments are estimated to be 44,480.1 billion CR (US$ 10.848 billion) – accounting for 71.7 percent of total capital investments.
- Public sector capital investments are estimated to be 17,540.6 billion CR (US$ 4.278 billion) – accounting for 28.3 percent of total capital investments.

568. In terms of domestic and foreign sources of financing of total capital investments required:

- 34,849.0 billion CR (US$ 8.499 billion) or 56.2 percent of total capital investments are projected to be financed from domestic sources.
- 27,171.7 billion CR (US$ 6.627 billion) or 43.8 percent of total capital investments are projected to be financed from foreign sources.

Table 24: Capital Investment Required to Achieve GDP Growth Targets and Potential Sources of Financing the Needed Investment: 2009 - 2013

(In billions of CR) [1]

Source of Funding	2009	2010	2011	2012	2013	Total 2009 -2013
Total Capital Investment	9,914.6	11,307.5	12,394.9	13,564.4	14,839.2	62,020.7
• Public Capital Investment	2,917.1	3,290.8	3,448.2	3,770.6	4,113.9	17,540.6
➢ Financed by Domestic Resources	737.7	762.6	799.1	873.8	953.4	4,126.7
➢ Financed by External Resources[2]	2,179.4	2,528.1	2,649.1	2,896.7	3,160.5	13,413.9
• Private Capital Investment	6,997.5	8,016.8	8,946.7	9,793.8	10,725.3	44,480.1
➢ Financed by Domestic Resources	4,887.2	5,559.6	6,173.6	6,741.1	7,360.7	30,722.3
➢ Financed by External Resources[2]	2,110.3	2,457.1	2,773.1	3,052.7	3,364.6	13,757.8
Total Capital Investment	9,914.6	11,307.5	12,394.9	13,564.4	14,839.2	62,020.7
• Public Capital Investment	2,917.1	3,290.8	3,448.2	3,770.6	4,113.9	17,540.6
• Private Capital Investment	6,997.5	8,016.8	8,946.7	9,793.8	10,725.3	44,480.1
Total Capital Investment	9,914.6	11,307.5	12,394.9	13.564.4	14,839.2	62,020.7
➢ Financed by Domestic Resources	5,625.0	6,322.3	6,972.7	7,614.9	8,314.1	34,849.0
➢ Financed by External Resources[2]	4,289.6	4,985.2	5,422.2	5,949.5	6,525.1	27,171.7
Public Capital Investment	2,917.1	3,290.8	3,448.2	3,770.6	4,113.9	17,540.6
• Financed by Domestic Resources	737.7	762.6	799.1	873.8	953.4	4,126.7
• Financed by External Resources[2]	2,179.4	2,528.1	2,649.1	2,896.7	3,160.5	13,413.9

Source: Ministry of Economy and Finance

1 The CR-denominated figures in this Table are converted from US$-denominated projections against an average exchange rate of 4,100 CR = 1 US$;

2 Capital investment component only, excludes TA component.

569. Successful and timely implementation of NSDP Update 2009-2013's prioritised policies, and achievement of its targets call for substantial and well-directed additional investments and their focused, efficient and effective use. These investments would have to be made both in the *private sector* to sustain and foster growth and diversification of the economic base, in particular of the rural economies; and in the *public sector* to provide coordinated support to expand and diversify the economic base, in particular of the rural

economies to alleviate poverty in rural areas, to mitigate the adverse effects of the global financial crisis and economic downturn on the vulnerable and the poor and the real economy, to support expansion and efficient delivery of social sectors services to achieve CMDG targets, and to strengthen the capacity of RGC institutions to deliver their programmes and services efficiently.

570. The availability of foreign private capital investments to developing countries world wide remains uncertain due to the global financial crisis and uncertainties about economic outlook in advanced economies. RGC will implement measures to encourage financing of private sector economic activities from domestic financial sector to secure the private sector capital investment requirements. Borrowing levels from financial institutions for long-term investments are still quite low. A sizeable part of US$ deposits with the commercial banks in Cambodia is still not being fully availed of for investments within the country, some of it even going to investments elsewhere. Tapping financial sector funds to work for Cambodia's growth is therefore an important priority and would be possible by increasing demand for domestic investments.

571. The primary focus in this chapter is the availability of resources for *public sector investments* for implementing NSDP Update 2009-2013's prioritised policies. The total public sector investment requirements include:

- Public sector capital investments requirements;
- Resources required to provide targeted support for the development and diversification of rural economies to alleviate poverty in rural and remote areas, and to mitigate the adverse impact of the global financial crisis and economic downturn on the vulnerable and the poor;
- Resources required to expand social sectors services to achieve CMDGs targets; and
- Resources required to strengthen the capacity of RGC institutions to deliver their programmes and services efficiently.

572. The Royal Government has set a target of 25,740.6 billion CR (US$ 6.278 billion) for public sector investments to implement RGC's prioritised policies for the Fourth Legislature. It includes: public sector capital investment requirements (17,540.6 billion CR or 4.278 billion US$); resources required to provide targeted support for the development and diversification of rural economies to alleviate poverty in rural and remote areas, and emergency support to mitigate the adverse impact of the global financial crisis and economic downturn on the vulnerable and the poor (4,100.0 billion CR or 1 billion US$); resources to expand social sectors services to achieve CMDGs targets (2,050.0 billion CR or 500 million US$); and resources required to strengthen the capacity of RGC institutions to deliver their programmes and services efficiently (2,050.0 CR or 500 million US$).

TABLE 25: RESOURCE MOBILISATION TARGETS FOR PUBLIC SECTOR INVESTMENTS 2009-2013

PUBLIC SECTOR INVESTMENT TARGETS	2009-2013	
	CR billions	US$ billions
1. Public sector "capital" investments (Macro-Economic Projections)	17,540.6	4.278
2. Targeted support for the development and diversification of rural economies to alleviate poverty in rural and remote areas, and to mitigate the adverse impact of the global financial crisis and economic downturn on the vulnerable and the poor.	4,100.0	1.000
3. Expansion of social sectors services to achieve CMDGs targets.	2,050.0	0.500
4. Support to strengthen the capacity of RGC institutions to deliver their programmes and services efficiently.	2,050.0	0.500
TOTAL	25,740.6	6.278

II. POTENTIAL SOURCES OF FUNDING THE PUBLIC SECTOR INVESTMENT EXPENDITURES

573. Within the framework of the Medium-Term Expenditure Framework (MTEF), the Royal Government has allocated 4,126.7 billions CR (US$ 1.006 billions) for public sector capital expenditures that will be leveraged to attract financing from traditional and non-traditional development partners and the private sector to implement RGC's priority investment projects during the Fourth Legislature. The balance of the total public sector investment requirements (total investment – domestic financed by RGC = 25,740.6 – 4,126.7), that accounts for 21,613.9 billion CR (US$ 5.271 billion) for 2009-2013 or about 4,321 billion CR (US$ 1.054 billion) per year, is expected to be financed from:

- Grant-Aid from traditional external development partners (bilateral, multilateral and NGOs).
- Concessional terms loans from external development partners (mainly Multilateral Financial Institutions).
- Resources from non-traditional sources, including non-traditional partners (both grants and semi-concessional loans).
- Potential new income from development of extractive industries (oil, Gas, and Minerals) when commercial production in these sectors get underway.

574. The Royal Government is confident that the public sector investment requirements of around 4,321 billion CR (US$ 1.054 billion) per year can be reached with the continuing support of its traditional and non-traditional development partners, supplemented by any new income from oil, gas and mineral sectors when commercial production in these sectors get underway.

575. In accordance with the partnership agreements between the developed and developing countries in the OECD/DAC arena, RGC would like to see its development partners take urgent actions to deliver their development cooperation financing resources through "budget support" linked to measurable qualitative and quantitative performance in each chosen sector. Adopting a budget support approach would help in three ways: (a) it will enhance government ownership and leadership of development priorities, policies and programmes; (b) it will enable proper tracking and transparent accounting of external assistance; and (c) it will enhance in-country oversight and accountability through democratic institutions for receipt and use of external funds. The RGC will continue to highlight the importance of moving towards "budget support" as the most preferred mechanism for providing external support to its development partners.

576. To strengthen the alignment and harmonisation of development cooperation programmes with NSDP Update 2009-2013's priorities, RGC urges its development partners to provide support to the development of sector-wide or programme-based approaches for the key sectors of the economy and to deliver their assistance in a coordinated manner to implement the sector-wide programmes to achieve cohesion and synergy and to avoid overlap and/or duplication. The RGC recognises that the operations of the sectoral TWGs need to be reviewed and strengthened to carry out this important task.

577. RGC will work with its development partners to strengthen the existing Technical Working Groups (TWGs) mechanism in order to enhance efficiency, especially on technical cooperation for the development of human resources and institutional capacity and to strengthen cooperation among all relevant stakeholders; as well as to alleviate concerns about the added burden of participation in the TWGs by both the development partner agencies and the line ministries and agencies. RGC will examine all options, including:

- Limiting the membership of external development partners in a TWG to those who are delivering financial support to the TWG sector. Other development partners could decide to attend TWG meetings as observers.
- To improve the quality and level of discussion at the Technical Working Groups, RGC would like to see the participation of personnel who are technically qualified to provide advice and support in the sector of the TWG. The participation of development partner agency's junior and/or administrative staff will be strongly discouraged. Development partners are strongly encouraged to make use of the technical experts in the area of TWG sector that they finance to work in the country. The benefit of such an approach for the development partner agencies is the elimination of added costs of recruiting additional personnel for participation in the work of the TWGs.

578. There is a high level global partnership compact to help poorer countries to achieve CMDGs and to provide the needed funds for this purpose. In the spirit of these global partnerships, RGC will continue to urge its development partners to strive to ensure that their assistance is fully aligned to achieving NSDP Update's priority policies at a detailed operational level and not just at a broad thematic level. RGC also urges development partners to speedily reallocate resources away from less priority areas now receiving funds, make a serious effort to significantly reduce various forms of "*free standing technical assistance*" and work towards achieving a greater "*net real transfer*" of development resources to the targeted vulnerable and poor beneficiaries, and to strengthen capacity of RGC institutions to deliver their programmes and services efficiently to achieve CMDGs targets.

III. PROGRAMMING: PUBLIC INVESTMENT EXPENDITURES AND DEVELOPMENT COOPERATION FINANCING

579. As mentioned earlier, the Royal Government is taking concrete measures to strengthen and refine harmonisation of planning, public investment expenditures planning, and allocation and utilisation of development cooperation resources. A Task Force comprised of four key RGC institutions, Chaired by Ministry of Planning, has been established within the framework of the RGC Public Financial Management Reform Programme (PFMRP). The mandate of the Task force is to:

- Review the roles of RGC institutions and the mechanisms and approaches pertaining to the planning process, and the process for managing, coordinating and implementing public investment expenditures and development cooperation resources.
- Propose measures to harmonise public investment expenditures and allocation and utilisation of development cooperation resources to ensure consistency between these two processes in order to prepare a sound and inclusive National Budget expenditure plan that is consistent with the Rectangular Strategy II, the National Strategic Development Plan, and Sectoral Strategies as outlined in the Action Plan on Harmonisation, Alignment and PFMRP.

580. As mentioned earlier in Chapter III, the Royal Government is now in the process of strengthening linkages between the processes that: (i) identify high priority public investment requirements, which include the five-year National Strategic Development Plans (NSDP) and the three-year rolling Public Investment Programme (PIP); (ii) the mobilisation of external resources from traditional and non-traditional development partners; and (iii) the preparation of the Budget Strategic Framework. The Royal Government will further refine the methodology in preparing future National Strategic Development Plans, and the

preparation of a public investment resource envelope that will serve as an operational and financing tool to implement policy priorities identified in the NSDP. The process of preparing the three-year rolling PIP will be strengthened to ensure that: (i) additional recurrent expenditure requirements of proposed projects that have implications for the Annual Budget are an integral part of information collected in the formulation of the PIP; and (ii) projects included in PIP are prioritised - RGC institutions will assign a sequenced priority ranking to projects for which they are seeking resources to implement over the planning period of PIP, taking into account the overall macroeconomic environment and an awareness of the scope to mobilise external resources based on recent trends.

581. As the quality of PIP information improves, RGC will ensure that only those programmes and projects that are part of the PIP are included in a consideration for funding during the formulation of the Budget Strategic Framework. RGC will also ensure that its resource mobilisation activities are focused on seeking funding for programmes and projects included in PIP. To ensure a better alignment of the development cooperation resources with RGC's public investment priorities, the data collected annually by RGC from development partners on actual and planned disbursements of their assistance will be analysed by ministry/agency and each ministry/agency will be provided this information to: (i) review and verify that the information on disbursements are reported for their ministry/agency, and (ii) provide feedback on programmes/projects financed that are aligned with NSDP priorities and those that are not.

582. These methodological refinements will on the one hand ensure a closer linkage between Royal Government's policy priorities, the actions, programmes and projects that line ministries and agencies plan to carry out to implement the prioritised policies, and the public investment resources required to implement the planned activities. On the other hand, this will forge a closer linkage between the public investment requirements identified through the planning process and the Royal Government's public investment budget and development cooperation resources that will provide a medium term financing outlook for the Royal Government in the implementation of the NSDP. These, linked with and aimed at improved comprehensiveness of the national budget, which covers recurrent and capital budget, will also ensure enhanced allocation efficiency and effectiveness.

583. For the NSDP Update 2009-2013, the allocation of recurrent expenditure by ministry/agency within the framework of the Medium-Term Expenditure is presented in Table 14 in Chapter III. Allocation of capital expenditure and the costs of special measures to mitigate the adverse effects of the global financial crisis and the economic downturn on the real economy and the vulnerable and the poor by sector are presented in Table 25.

TABLE 26: NSDP UPDATE 2009-2013 ALLOCATIONS BY SECTOR

Sector	Allocation		% of Total	Rural Areas CR billions	% for Rural Areas	Urban Areas CR billions	% for Urban Areas
	CR billions	US$ millions					
Social Sectors							
Education: (of which Basic Education to receive 60%)[2]	3,088.9	753.4	12.0%	1,853.3	60%	1,235.6	40%
Technical and Vocational Training	1029.6	251.1	4.0%	514.8	50%	514.8	50%
Health	3,088.9	753.4	12.0%	2,162.2	70%	926.7	30%
Programmes to mitigate the adverse impact of global financial crisis on the vulnerable and the poor	1029.6	251.1	4.0%	823.7	80%	205.9	20%
Sub-Total	8,237.0	2009.0	32.0%	5354.0	65%	2883.0	35%
Economic Sectors							
Agriculture & Land Mgmt: other than crops[3]	1,029.6	251.1	4.0%	978.1	95%	51.5	5%
Seasonal Crops: Rice & others	1,029.6	251.1	4.0%	1,029.6	100%	0.0	0%
Rural Development[4]	3,088.9	753.4	12.0%	3,088.9	100%	0.0	0%
Manufacturing, Mining & Trade[5]	1,029.6	251.1	4.0%	411.8	40%	617.8	60%
Sub-Total	6,177.7	1506.8	24.0%	5,508.4	89.2%	669.3	10.8%
Infrastructure							
Transportation (Roads, Ports, Rlys., Civil Aviation)[6]	3,088.9	753.4	12.0%	1,544.4	50%	1,544.5	50%
Water and Sanitation (excluding rural)[7]	1,029.6	251.1	4.0%	257.4	25%	772.2	75%
Power & Electricity[8]	1,029.6	251.1	4.0%	514.8	50%	514.8	50%
Post & Telecommunications[9]	257.4	62.8	1.0%	128.7	50%	128.7	50%
Sub-Total	5,405.5	1318.4	21.0%	2443.3	45.2%	2,962.2	54.8%
Services & Cross Sectoral Programmes							
Gender Mainstreaming[10]	386.1	94.2	1.5%	115.7	30%	270.4	70%
Tourism	514.8	125.6	2.0%	128.7	25%	386.1	75%
Environment and Conservation[11]	1,029.6	251.1	4.0%	926.8	90%	102.8	10%
Community and Social Services	1,029.6	251.1	4.0%	772.2	75%	257.4	25%
Culture & Arts	386.2	94.2	1.5%	193.1	50%	193.1	50%
Governance & Administration[12]	2,059.2	502.2	8.0%	823.7	40%	1,235.5	60%
Sub-Total	5,405.5	1318.4	21.0%	2,962.2	54.8%	2,443.3	45.2%
Unallocated[13]	514.8	125.6	2%	257.4	50%	257.4	50%
Grand Total[14]	25,740.6	6,278.2	100.0%	16,525.4	64.2%	9,215.2	35.8%

Explanatory Notes:

1. (a) Amounts against each sector include: resources available from all sources: RGC & EDPs (spent directly or thro' RGC)
   (b) capital outlays, additional current expenditure, TA, cost of monitoring, data gathering, maintenance of websites
   (c) Rural - Urban figures are indicative and should be adhered to.
   (d) amounts also include all subventions to province, district and commune levels to be implemented by them
2. (a) includes youth and sports; (b) of the total, 60% will be earmarked for Basic Education
3. Includes fisheries, demining & activities except for "seasonal" crops; excludes forestry shown under Environment & Conservation
4. RD: Includes rural roads; markets; irrigation schemes; water supply & sanitation; D& D; projects being implemented under D&D reform framework by NCDD
5. Includes: support for diversification of the economic base, employment generation and labour issues
6. Excludes rural roads; primary & secondary roads help rural areas -- hence (50%); private sector to be involved; includes additional maintenance costs.
7. Excludes activities in rural areas included under Rural Development
8. Most investments in this sector should be sought from the private sector
9. Most investments in this sector should sought from the private sector
10. Mainly for awareness creation and mainstreaming; other individual sectors will incorporate activities in their work.
11. Includes Forestry
12. Includes: (a) all reforms like Judicial & Legal; Public Administration; Macro-Economy; Fiscal & others
    (b) NIS studies and surveys such as Census 2008, poverty assessment; CSES, NSDP monitoring, etc
    (c) Development cooperation management; (d) various elections; and (e) all other public admin., activities
13. Reserve to enable redirection of resources if needed
14. Slight difference in total figures (rural, urban) and grand total due to rounding of decimals.

CHAPTER VI

MONITORING, EVALUATION AND KEY INDICATORS/TARGETS

584. Regular monitoring and evaluation of the actions taken by ministries and agencies to achieve the goals and targets of RGC's priority policies for the Fourth Legislature is an integral part of the planning process. An effective monitoring and evaluation protocol that provides periodic assessment of progress and identifies bottlenecks experienced in the implementation of planned actions/programmes/projects is an important feedback mechanism for policy makers and the managers in line ministries and agencies (responsible for the implementation of planned actions/programmes/projects) to periodically realign and refocus the development efforts to achieve the targeted goals and objectives. The monitoring and evaluation activities that need to be carried out fall in two distinct categories. The first category includes regular monitoring and evaluation of the implementation of planned actions/programmes/projects by implementing ministry/agency. These monitoring and evaluation reports provide important information on progress made and constraints/bottlenecks experienced in the implementation of planned activities. The findings of these monitoring and evaluation reports provide the necessary information required by programme mangers to realign and refocus activities to achieve the targeted goals and objectives of actions/programmes/projects that are being implemented. The second category consists of periodic monitoring and evaluation of progress in achieving the overall development results and outcomes of NSDP 2009-2013, as well as, identifying the challenges faced in achieving the targeted results and outcome – based on the "core monitoring indicators/targets of NSDP Update 2009-2013".

585. The Royal Government would like all ministries and agencies and development partners who are financing any action/programme/project to give a high priority to carrying out periodic monitoring and evaluation of the implementation of the action/programme/project and to promptly provide copies of these reports to the Ministry of Planning after they have been finalised to enable the Ministry of Planning to reflect the findings of these studies in its overall assessment of progress in achieving the targeted development results and outcomes of NSDP Update 2009-2013.

586. Establishing "core monitoring indicators/targets" is an important part of the NSDP planning process. Over the last two years many reviews, discussions and consultations on NSDP 2006-2010 monitoring indicators have taken place, and lessons have been learned in carrying out work to monitor implementation of NSDP 2006-2010. Learning from past experiences, it is was agreed that it is critical to ensure that the core monitoring indicators/targets for NSDP Update 2009-2013 meet two important criteria: (i) that each proposed indicator/target is measurable and to ensure that data to monitor the indicator/target is readily available or can be collected within acceptable time frame, (ii) an RGC institution has been identified and has agreed to monitor and evaluate progress on the indicator/target. A Sub-Group of the TWG-PPR was established to develop a potential list of core monitoring indicators for NSDP 2009-2013 building on the work that has been done. The Ministry of Planning provided the following guidelines to the Sub-Group for preparing its recommended list of potential core indicators/targets:

- The NSDP 2006-2010 targets and indicators included a selection of CMDGs and additional targets and indicators on RGC's reform programmes and key socio-economic development priorities. Based on lessons learned in carrying out work on

actual monitoring of these indicators, where there is evidence that an indicator needs further refinement or is not easily measurable appropriate, action will be taken to refine it or to eliminate it from the list (*Cambodia at a Glance and Tables*), as necessary. Also, based on revision of targets and indicators of global MDGs, that became effective as of 1 January 2008, the targets and indicators of relevant CMDGs will be updated to incorporate any changes in the global MDGs.

- Any new indicator, that is, an indicator that is not included in the final list from step #1 must meet the following criteria to be considered for inclusion as an indicator in NSDP Update 2009-2013:

    i. *Identify **WHO** will be Responsible for Monitoring the Indicato*r: A line Ministry/Agency that will be responsible for monitoring the indicator must be identified, and the willingness of the concerned Ministry/Agency to carry out this work must be secured.

    ii. ***Assurance*** that data required to monitor the proposed indicator is available from administrative statistic or could be collected by NIS.

    iii. ***Assurance*** that the Ministry/Agency taking the responsibility has the ***capacity*** and ***resources*** available to carry out the analysis and report monitoring results.

- The consolidated list of indicators compiled based on outputs of steps 1 & 2 will constitute the potential list of monitoring indicators that could be included in NSDP Update 2009-2013.
- The final list of indicators that will be included in the NSDP Update 2009-2013 will be established by a decision of the four central agencies, i.e., MoP, MEF, CRDB/CDC, and SNEC to ensure relative balance between various goals of the CMDGs, RGC's reform programmes, and other key socio-economic development priorities.

587. The Sub-Group has worked hard to try to complete this task and the Ministry of Planning would like to thank them for their efforts. Unfortunately, because of time constraints the Sub-Group was unable to complete the task. Therefore, for the time being, the "core monitoring indicators/targets of NSDP 2006-2010" have been left unchanged (Table 24). It is, however, a high priority of the Ministry of Planning to continue work on developing an update set of "core monitoring indicators/targets" for NSDP Update 2009-2013, and to complete this task before work on the first overall assessment of progress on the implementation of NSDP Update 2009-2013 is carried out.

588. The practical considerations that have a bearing on establishing a schedule for the overall assessments of progress by the Ministry of Planning include: (i) the likely date of approval of NSDP Update 2009-2013 by the Legislature is around the end of the first quarter of 2010; and (ii) the mid point of the NSDP Update 2009-2013 is mid 2011. In practical terms, therefore, the first assessment of progress that could be carried out is for the years 2009 and 2010 in early 2011. However, given the fact that a mid-term review of NSDP Update also needs to be carried out in mid 2011, the Ministry of Planning has decided to focus on preparing a more comprehensive mid-term review of NSDP Update 2009-2013. The work on the preparation of the mid-term review will begin on 1 April 2011 and completed by the end of September 2011. The work on the preparation of the next progress assessment report will begin in September 2012 and completed by the end of December 2012. The work on the preparation of NSDP 2014-2018 will begin in January 2013 with a target completion date of end of December 2013.

TABLE 27: NSDP 2006-2010's CORE INDICATORS (TARGETS)

(*) - CMDG goals and targets

	Targets/Indicators	2005	2008	2010	CMDG-2015
	Eradicate - Poverty & Hunger (*)				
1*	Poverty levels -- % of population	34.7	30.1	25	19.5
2*	Poverty levels -- % rural population	39.2	34.7		
3*	People below food poverty line -- % of population	19.7	18	13	10
	Enhance Agricultural Production and Productivity				
4	Paddy yield per hectare (tons)	1.97	2.74	2.8	3.0
5	Irrigated area – including supplemental irrign., (% of rice area)	20	-	33.5	
6	Land Reforms: Land Titles to farmers -- % of Total agri. land	12	20	24	
	Improvements in Health (*)				
7*	Infant Mortality Rate per 1,000 live births	66	66	60	50
8*	> 5 Mortality Rate per 1,000 live births	82	82	75	65
9*	Maternal Mortality per 100,000 live births	473[**]	461[***]	350	250
10*	Births attended by skilled health personnel -- %	44[**]	58	70	87
11*	HIV/AIDS prevalence, % of adults 15-49	1.0	0.7	0.7	<0.6
12*	Malaria Cases – fatality per 100,000	2.70	2.10	1.20	0.78
13*	TB smear positive cases, per 100,000	676	617	564	464
14*	Married women using modern birth spacing methods (%)	20.1	26	40	60
	Improvement in Nutrition				
15	% of children aged 0 – 59 months who are moderately or severely stunted (height-for-age more than 2 standard deviations below normal)	37	39.5	28	22
16	% of children aged 0 – 59 months who are moderately or severely wasted (weight-for-height more than 2 standard deviations below normal)	7	8.9	10	9
17*	% of women aged 15-49 years with anaemia	47	NA	32	19
18	% of children aged 0-59 months with anaemia	62	NA	52	42
	Improvements in Education (*)				
19*	Net Enrolment: Primary Schools -- Total; Boys; Girls -- %	91.9; 93.0; 90.7	94.4; 94.8; 94.0	96.0; 95.5; 96.0	100 for all
20*	Net Enrolment: Lower Sec. Schools --Total; Boys; Girls -- %	26.1; 27.1; 24.8	33.9; 32.0; 35.0	43.0; 41.0; 45.0	100
21*	Gross Completion Rate Grade 6 -- %	53.1	85.6	88	100
22*	Gross Completion Rate Grade 9 -- %	30.18	49.1	53	100
23*	6-14 years out of school (%)	18.7	17	15	10
	Rural Development				
24	Rural Roads rehabilitated – Kms (out of total 28,000)	22,700	24,140	26,658	32,000
25*	Safe Drinking water access -- % rural population	41.6	40.49	43.49	50.09
26*	Sanitation access -- % rural population	16.4	23.24	25	33
	Environmental Sustainability (*)				
27*	Forest Cover -- % of total area	60	59.09	57.99	60
28*	Fuel Wood dependency: Households -- %	83.9	73	61	52
29*	Access to safe water source -- % of urban population	35[1]	51	75[1]	80
30*	Access to improved sanitation -- % or urban population	55	-	67	74
	Gender Equity (*)				
31*	Mainstream gender in all spheres				
a	Number of ministries/institutions that have formulated a Gender Mainstreaming Action Plan	2	15	20	27
b	Number of ministries/institutions that have implemented their Gender Mainstreaming Action Plan	2	10	15	27
32*	Female share of wage employment -- agriculture, industry, services (%)	52.5; 53.5; 27.0	52.5; 53.5; 27.0	50; 50; 37	50; 50; 50
33*	Level of awareness that violence against women is a crime (%)	4.5	30	50	70
a	Number of protection orders issued by courts, based on the Law on the Prevention of Domestic Violence and the Protection of the Victims	0	NA	40	120
b	Number of victims of domestic violence who received counselling by qualified personnel.	0	600	900	2000
	Reforms				
34	Accelerate Governance Reforms	To be developed			
	Sustain high Macro-Economic Growth (*)				
35	Annual GDP Growth at constant prices - %	13.3	6.7	3.0	
36	Per Capita GDP at constant prices (000 Riels)	1,400	2,998	3,284	
37	Rate of Inflation %	6.2	19.7	6.0	
	Improve Budget Performance				
38	Total Government budget revenues - % of GDP	11.80	13.3	12.6	
39	Total Government budget expenditure -- % of GDP	14.9	15.7	15.4	

	Targets/Indicators	2005	2008	2010	CMDG-2015
	Accelerate Industrial Growth & Employment				
40	Annual Growth in manufacturing - constant prices (%)	10.2	3.1	14.2	
41*	Working children aged 5-17 years -- %	22.3	-	10.6	8
	Tourism				
42	Annual Tourist arrivals nos -- 000s	1,421	2,125	2,276	4,450
	De-mining, Victim Assistance (*)				
43*	Casualties (deaths and injuries) -- nos.	797	271	212	125
44*	Area affected cleared of mines and ERW -- %	30	48	58	87
	Infrastructure				
45	Length of paved roads (primary & secondary) out of 11,618-kms	2,100	2,186	2,580	4,100
	Energy				
46	Per capita use of electricity - Kwh	54	139	153	350

Sources:

** CDHS 2005
*** Population Census 2008
[1]MTR 2008

CHAPTER VII

CONCLUSIONS

589. The NSDP Update 2009-2013 presents a roadmap for the implementation of RGC's priority policies for the Fourth legislature that have been articulated in Rectangular Strategy Phase II. It has been prepared to accomplish two primary goals. First, to synchronise the time period covered by the NSDP Update with the term of the Fourth Legislature of the Royal Government in order to ensure that the actions, programmes, and projects of all Ministries and Agencies are aligned to implement the prioritised policies of the RGC that are outlined in Rectangular Strategy Phase II. The second goal is to ensure that the roadmap to implement these prioritised policies by Ministries and Agencies has taken into account the potential impact of the global financial crisis and the economic downturn in advanced economies on Cambodia's economy. These negative developments in the external environment have resulted in declining demand for Cambodia's export and have increased macro-economic and financial risks, presenting unexpected new challenges for Cambodia. The Royal Government is taking systematic and sequenced measures to mitigate the negative impact of the International Financial Cataclysm and the economic downturn in the advanced economies on Cambodia's financial and economic system, and to protect the hard earned achievements. These external developments have made it necessary for all Ministries and Agencies to re-examine their plans to implement the prioritised policies of the Rectangular Strategy - Phase II for the Fourth Legislature. This NSDP Update 2009-2013 has been prepared to accomplish these two primary goals.

590. As has been noted many times earlier, NSDP Update is the implementation tool or roadmap for the implementation of RGC's priority policies for the Fourth Legislature that are outlined in the Rectangular Strategy – Phase II (RS II). The NSDP Update has been prepared using a methodology that has been further refined (see para #10). Briefly, these refinements were aimed at compiling information through a bottom-up process to address the issues of *who* is responsible, *what* actions will be taken, and *how* much it will cost to implement the proposed actions; as well as a top-down perspective based on econometric analysis of economic trends. In addition to refinements in the methodology, the Ministry of Planning (MOP) has taken concrete steps to ensure the active participation and ownership of inputs from line ministries and agencies (LMs&As), while at the same time also ensuring that development partners, NGOs, and other civil society stakeholders are provided opportunities to actively participate in the process of preparation of inputs by LMs&As.

591. To further refine the "core monitoring indicators/targets" for reporting progress on the implementation of NSDP Update, the MOP had established a Sub-Group of the TWG-PPR, Chaired by MOP. As noted in Chapter VI, the Sub-Group has worked hard to complete this task. Unfortunately, the Sub-Group was unable to complete this task; however, the Sub-Group will continue to do its work and will complete the task before the first overall assessment of progress on the implementation of NSDP Update is carried out.

592. The uncertainties in the global financial markets and the timing of economic recovery in advanced economies, the increased incidences of natural disaster caused by global climate change, and epidemic have serious implications for a small country like Cambodia. The Royal Government recognises that in this challenging environment the implementation of NSDP Update to achieve the goals and targets of its priority policies, in particular

continued progress in reducing poverty in rural areas will require periodic adjustments in resource allocations to respond to on-going and emerging challenges caused by changes in the external environment. However, the Royal Government is confident that with the continuing support of its traditional and non-traditional development partners, the domestic private sector and international investors, as well as improvements in the delivery of public services by all line ministries and agencies, we will achieve the development goals and targets set for the Fourth Legislature.

ANNEX I

ABBREVIATIONS & ACRONYMS

ADB	Asian Development Bank
AIDS	Acquired Immune Deficiency Syndrome
APR	Annual Progress Report, 2006 (on NSDP)
ASEAN	Association of South-East Asian Nations
CAR	Council for Administrative Reform
CDC	Council for the Development of Cambodia
CDCF	Cambodia Development Cooperation Forum
CDHS	Cambodia Demographic and Health Survey, 2005
CDM	Clean Development Mechanism (Forestry)
CDRI	Cambodia Development Research Institute
CF	Community Forestry (Forests)
CHDR	Cambodia Human Development Report, 2007
CIB	Cambodia Investment Board
CMB	Cambodia
CMDGs	Cambodia Millennium Development Goals
CPA	Complementary Package of Activities (Health)
CR	Cambodian Riel (Currency)
CRDB	Cambodia Rehabilitation and Development Board
CSES	Cambodia Socio-Economic Survey, 2007
CSF	Commune/Sangkat Fund
D & D	Decentralisation and Deconcentration
DCR	Development Cooperation Report
DP	Development Partner (internal and external, including NGOs)
EDP	External Development Partner
EITI	Extractive Industry Transparency Initiative
ELC	Economic Land Concession(s)
ERW	Explosive Remnants of War
ESP	Education Sector Plan, 2006-2010
FDI	Foreign Direct Investment
FTA	Freestanding Technical Assistance
GDCC	Government-Development Partner Coordination Committee
GDP	Gross Domestic Product
GMS	Greater Mekong Sub-Region
GSP	Generalised System of Preferences
GWH	Giga Watt Hour
Ha	Hectare(s)
HIV	Human Immunodeficiency Virus
HSP	Health Sector Strategic Plan
IMF	International Monetary Fund
IPM	Integrated Pest Management
IT	Information & Communication Technology
JMI	Joint Monitoring Indicator
KWH	Kilo Watt Hour
M	Metre
MAFF	Ministry of Agriculture, Fisheries and Forestry
MBPI	Merit Based Pay Initiative
MEF	Ministry of Economy and Finance
METF	Medium-Term Expenditure Framework
MF	Monitoring Framework (Chapter V)
MLMPUC	Ministry of Land Management, Urban Planning and Construction
MOC	Ministry of Commerce

MOEYS	Ministry of Education, Youth and Sports
MOH	Ministry of Health
MOI	Ministry of Interior
MOINF	Ministry of Information
MOJ	Ministry of Justice
MOP	Ministry of Planning
MPA	Minimum Package of Activities (in health sector)
MRD	Ministry of Rural Development
MT	Metric Ton(ne)
MTR	Mid-Term Review
MWA	Ministry of Women's Affairs
NBC	National Bank of Cambodia
NCDD	National Committee for the Management of D & D
NER	Net Enrolment Rate (schools)
NGO	Non-Government Organisation
No.	Number
NSDP	National Strategic Development Plan, 2006-2010
OD	Operational District (MOH)
ODA	Official Development Assistance
PAP	Priority Action Programme (for ministries)
PFMRP	Public Finance Management Reform Programme
PIP	Public Investment Programme
PMG	Priority Mission Group
RGC	Royal Government of Cambodia
RS	Rectangular Strategy
SEZ	Special Economic Zone
SME	Small and Medium Enterprise
SNEC	Supreme National Economic Council
SRI	System of Rice Intensification
SWAP	Sector Wide Approach
TA	Technical Assistance
TV	Television
TWG	Technical Working Group
UN	United Nations
US $	United States Dollars
VDC	Village Development Committee
WB	World Bank
WTO	World Trade Organisation

ANNEX II

Royal Government of Cambodia

Websites of Ministries and Agencies

Short Title	Full Title of Ministry/Organisation	Website (www)
CAR	Council for Administrative Reforms	car.gov.kh
CARD	Council for Agricultural and Rural Development	foodsecurity.gov.kh
CDC	Council for the Development of Cambodia	
a. CRDB	Cambodia Rehabilitation and Development Board	cdc-crdb.gov.kh
b. CIB	Cambodia Investment Board	cambodiainvestment.gov.kh
CMAA	Cambodia Mine Action Centre	cmaa.or.kh
COM	Office of Council of Ministers	pressocm.gov.kh
MAFF	Ministry of Agriculture, Fisheries and Forestry	maff.gov.kh
MCFA	Ministry of Culture and Fine Art	mcfa.gov.kh
MEF	Ministry of Economy and Finance	mef.gov.kh
MIF	Ministry of Information	information.gov.kh
MIME	Ministry of Industry, Mines and Minerals	mine.gov.kh
MLMUC	Ministry of Land Management, Urban Planning & Construction	mlmupc.gov.kh
MLVT	Ministry of Labour and Vocational Training	mlv.gov.kh
MOC	Ministry of Commerce	moc.gov.kh
MOND	Ministry of National Defence	mond.gov.kh
MOE	Ministry of Environment	moe.gov.kh
MOEYS	Ministry of Education, Youth and Sports	moeys.gov.kh
MOFA & IC	Ministry of Foreign Affairs & International Cooperation	mfaic.gov.kh
MOH	Ministry of Health	moh.gov.kh
MOI	Ministry of Interior	moi.gov.kh
MOJ	Ministry of Justice	moj.gov.kh
MOP	Ministry of Planning	mop.gov.kh
MOPNH	Municipality of Phnom Penh	phnompenh.gov.kh
MOSALVY	Ministry of Social Affairs, Veterans and Youth Rehabilitation	mosalvy.gov.kh
MOT	Ministry of Tourism	mot.gov.kh
MOWA	Ministry of Women's Affairs	mwva.gov.kh
MPAI	Ministry of Parliament Affairs and Inspection	mnasrl.gov.kh
MPT	Ministry of Post and Telecommunication	mptc.gov.kh
MPWT	Ministry of Public Works and Transport	mpwt.gov.kh
MRC	Ministry of Religions and Culture	morac.gov.kh
MRD	Ministry of Rural Development	mrd.gov.kh
MWRM	Ministry of Water Resources & Meteorology	mowram.gov.kh
NAA	National AIDS Authority of Cambodia	naa.org.kh
NBC	National Bank of Cambodia	nbc.org.kh
NCDD	National Council for Decentralisation and Deconcentration	ncdd.gov.kh; seila.gov.kh
NCDM	National Committee for Disaster Management	ncdm.gov.kh
NIS	National Institute of Statistics (MOP)	nis.gov.kh
SCA	Secretariat for Civil Aviation	civilaviation.gov.kh
SNEC	Supreme National Economic Council	snec.gov.kh
SPS	State Secretariat for Public Services	sspf.gov.kh